M. ANNAEI

SENECAE

RHETORIS

Suaſoriæ, Controuerſiæ, Declamationumque Excerpta:

Ad veterum MS. Codd. fidem emendata: & Græca, quæ priores Editiones deſiderabant, ſuis locis reſtituta.

Cum vberioribus NOTIS & CONIECTVRIS

NIC. FABRI
ANDR. SCHOTTI
I. GRVTERI
FR. IVRETI
I. LIPSII
IO. PETREII
FER. PINCIANI
I. OPSOPOEI.

Adiectus Libellus *Andreæ Schotti De claris apud Senecam Rhetoribus*, quem ipſe recognouit, Notaſque ſuas priùs editas auxit.

PARISIIS,

Excudebat PETRVS CHEVALIER, in monte Diui Hilarij.

M. DC. VII.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

NICOLAI FABRI I. C.

AD M. ANNAEI SENECAE RHETORIS LIBROS PRÆFATIO.

DOCTORVM *ſuffragio receptum eſt, hos Declamationum ſiue Controuerſiarum libros eſſe Senecæ Rhetoris, Lucij Annæi Senecæ philoſophi patris. Argumenta quibus ſuam ſententiam fulciunt, vir magni iudicij, rariſſimæque eruditionis & doctrinæ, Iuſtus Lipſius Electorum primo vulgauit: à quo elegantiſſime ſcripta peti, quàm aliena huc transferre, vel inuertere malui. Nec recens ac primum noſtra ætate nata opinio. Raphaël enim Volaterranus ſui operis decimonono,* Marcus, *inquit,* Annæus Seneca philoſophi pater Cordubenſis & equeſtris ordinis, ac erudititiſſimus fuit: vt cui declamationes quæ filij dicuntur eſſe, nonnulli referant. *Tantum quæ dubitanter protulit, nos conſtanter aſſeueremus. De hoc autem Senecæ patre apud antiquos altum ſilentium. Filius apud Cornelium Tacitum ſe equeſtri, ac prouinciali loco ortum profitetur: de quo tamen non eſt dubium, quin ſub Caio & initio imperij Claudij, cum primum Gallio, & Seneca filius innoteſcere cœperunt, plura dixerit, quæ cum horum temporum hiſtoria interciderunt. Neque enim veriſimile eſt exactæ diligentiæ ſcriptorem, quod in cæteris alicuius nominis executus eſt, clarorum hominum, prioréſque partes in Republica habentium genus, patriam, parentes, vitæ rationem progreſſumque omiſiſſe. Quin & libro decimoſexto Melæ exitium traditurus, quibus Gallio & Seneca parentibus natum dicere ſatis habuit. Quintilianus in egregia illa auctorum cenſura vnius tantum Senecæ Philoſophi meminit: Itemque Statius Lucani genethliaco dum claros Cordubenſes recenſet. Niſi fortaſſe quod à Martiali ſcriptum eſt,* Ex nouiſſima editione Pariſiẽſi Anni M.D.C.II.

Duoſque Senecas, vnicumque Lucanum
Facunda loquitur Corduba:

de patre & filio quis intelligere velit. Nam quod alibi ſcribit,

Atria Piſonum ſtarent cum ſtemmate toto,
Et docti Senecæ ter numeranda domus:

ad Gallionem, Senecam, & Melam, eodem tempore opibus & dignitate florentes, Piſonique familiares, quod ijs etiam exitio fuit, quoſque Martialis vna coluit, referendum iudico. Quæ tamen ex Volaterrano retuli, vndecunque illa mutuatus fuerit, pro certis & compertis habeo. Prænominis fidem faciunt Marcus blandiſſimus ille puer Senecæ philoſophi, & Marcus Lucanus Melæ filij in aui honorem ita vocati. Naturali enim quodam impellente affectu, vel ſua, vel patrum prænomina liberis antiquos imponere ſolitos obſeruatum eſt. Quo magis miror

diligentiſſimos viros, qui faſtos digeſſerunt, Lucium Senecam philoſophum, Lucij filium ex Dione & Tacito dixiſſe. Ac vereor ne hac in re auctoritatibus deficiantur. Patriam vero Cordubam liberi & nepotes Cordubenſes probant. Illa eſt enim colonia intra quam ſe detentum fuiſſe bellis ciuilibus dicit in præfatione huius operis. Quam primam in Hiſpaniam deductam ᾤκισαν ἐξ ἀρχῆς, *inquit Strabo,* Ῥωμαίων τε ϗ τῶν ἐπιχωρίων ἐπίλεκτοι ἄνδρες. *Vnde etiam fortaſſe Patriciæ nomen ei inditum. Nam ita ipſam cognominari Plinius capite primo libri tertij naturalis hiſtoriæ, memoriæ prodidit, & in quibuſdam nummis Auguſti à tergo inſcriptum eſt* COL. PATRICIA, *eiuſque ciues in lapidibus antiquis Patricienſes appellantur. Ordinis vero equeſtris fuiſſe præter Tacitum ipſe de ſe ſcribit præfatione ſecunda. Ille enim eſt ordo quo contentum eſſe Melam filium iubet: & fuit. Adderem ducta vxore Heluia, ex qua tres liberos ſuſceperit, ſub Auguſto Romam veniſſe, familiaremque ibi Portio Latroni, Caſſio Seuero, Claudio Turrino, Montano, ceteriſque illius fœcundiſſimi elegantium ingeniorum ſæculi luminibus vixiſſe, & alia id genus, quæ ex his libris & conſolatione filij ad Heluiam elici poſſunt: niſi mihi propoſitum eſſet, hos potius emendare, quàm tranſcribere. Quanti autem fuerit acuminis & quàm acris iudicij, ſatis ſuperque hoc ſcriptum indicat, in quo plus cẽtum auctorum tam Græcorum quàm Latinorum qui Auguſti ſæculum illuſtrarunt, acute in declamando inuenta & dicta congeſſerat, congeſta inter ſe contulerat, & de ſingulis ſeueriſſime iudicando, diuina illa ingenia velut in tabula depicta ad poſteritatem tranſmiſerat. Sed neſcio quo fato non ſolum eorum ſcripta genio illo qui libris vitam & diuturnitatem parit, defecta fuerunt: de tot enim egregijs viris vix vnius Ouidij monumenta ad nos vſque perdurarunt: verum etiam noſter auctor, per quem Muſæ tantorum ingeniorum memoriæ & gloriæ prouidiſſe videbantur, eodem pæne fato functus eſt. Nam ex decem Controuerſiarum libris quos vulgarat, quinque vix ſuperſunt: ijque adeo mutili & corrupti, vt fragmentorum potius congeriei, quam alicuius integri corporis ſpeciem referant. Græca enim omnia quæ notabilem operis partem efficiebant, penitus interciderunt. Latina vero manca, confuſa, perturbata, et vbique tam male habita ſunt, vt ſi ipſe auctor rediret, ſua eſſe eiuraret. Nec vnde tanta iactura facile reſarciri poſſit video, niſi Deus aliquis, velut ex machina, alicui feliciori ſidere nato integrius exemplar obtulerit. Nobis enim tam felicibus eſſe hucuſque non contigit, vt vllum nanciſceremur. Nec temere inueniri poſſe credimus, præter illud Vaticanum, ex quo primum hi libri reparatæ ſalutis quadringenteſimo & nonageſimo, deinde quingenteſimo tertio poſt milleſimum anno Venetijs editi ſunt: vnde etiam ceteræ editiones quæcumque in Germania, Gallia, & alibi quibuſdam ab ingenio mutatis & interpolatis multis etiam in deterius promanarunt. Niſi fortaße verum eſt, quod aiunt in Hiſpania quoddam deliteſcere, ex quo P. Chiaconius magnæ eruditionis Hiſpanus aliquot locis horum librorum Græca ſuffecit, quæ nobis à doctiſs. Vialartio Roma adlata & liberaliter communicata ſuis locis inſeruimus. Nec tamen fraudanda eſt ſua laude Romana editio recens, in qua multa præcipue Controuerſiarum primo emendata & correcta, aliquot locis etiam Suaſoriarum ex illo Vaticano codice Græca reſtituta ſunt, quæ qui primis emiſſionibus horum librorum præfuerunt, rara tunc eius linguæ cognitione, omiſerant. Quam tamen nemini dubium eſt terſiorem multo & ornatiorem futuram fuiſſe, ſi numen illud inuidum magnis & egregijs conatibus intercedere ſolitum, doctiſs. & elegantiſs. Mureto tantum vitæ conceſſiſſet, quantum eximiæ diuini eius ingenij*

dotes meruerant, ſaltem quantum perfectioni ac conſummationi recenſionis horum librorum ſuſceptæ ſatis fuiſſet. Quid autem nos hac editione præſtiterimus, ex aliarum collatione quiſque perſpiciet. Tantum lectorem admonitum velimus, quicquid in textu horum librorum mutatum eſt, ex duabus illis antiquis editionibus, & epitomate huius operis, quod hactenus L. Senecæ Declamationum nomine adſcriptum eſt, diligenter ad m. ſc. exemplaria, & maxime ad antiquiſſimũ & emendatiſſimum P. Pithoei, ex quo ille pridem. Quinctiliani & Calpurnij declamationes vulgauit, correcto, bona fide expreſſum eſſe. Coniecturas nullas admiſimus, ne pro germanis ſuppoſititia & dubia pro veris obtrudere videremur. Quæ occurrerunt (quid enim hac in re prohibet ſibi indulgere quod non veritatis detrimento fiat?) in annotationes reiecimus, vt vel his frui, ſi modo quædam ſint tam fauſto Apolline natæ, vt quis inde fructus elici poſſit, vel ſine receptæ lectionis diſpendio reijci & ablegari, prout animo libitum erit, queant. Porro Controuerſiarum libros inſcripſimus, tum quia videtur ita eos denominaſſe auctor Præfatione I. *tum etiam ſuadente ratione. Nam cum duo ſint declamationum genera diuerſis operibus ab hoc auctore tractata: vt alteri Suaſoriarum, ita etiam huic Controuerſiarum nomen indidiſſe par eſt. Variatum tamen in hac inſcriptione prioribus ſæculis fuiſſe certum eſt. Io. Saliſberienſis ſui Polycrat. lib.* VIII. *decem Rhetorum libros vocat: quomodo etiam optimus ille Pithoei codex epitomen inſcribit*, Senecæ decem Rhetorum, *& quæ ſequuntur in eodem*, ex Calpurnio excerpta decem Rhetorum minorum, *quaſi quæ præcedant ſint maiorum: ceteri declamationum. At declamationes non ſunt: ſed tantum ex declamationibus ſelecta. Præterea declamationis nomen Suaſorias complectitur. hîc controuerſiæ tantum ſunt. Alter ille titulus decem Rhetorum, ad Græcorum potius formam, qui decem præcipuos Rhetores celebrant, quàm ad veritatem operis fictus eſt. Veteres editiones modo Controuerſiarum libros, modo Controuerſiarum ſententias, diuiſiones, & colores vocant. Sunt etiam antiqua quædam excerpta, in quibus Cauſarum nomine citentur: quomodo initio ſui controuerſias dictas conſtat. Præponunt etiam antiquæ editiones Suaſorias Controuerſiarum libris. in hoc tamen potius naturę ordinem ſecutæ, (prius enim in ijs puer exercebatur) quàm temporis quo editę ſunt. Patet enim ex Controuerſia quarta libri ſecundi. Suaſorias vltimo loco ab auctore compoſitas atque emiſſas fuiſſe, quas ideo poſtponere, receptumque ordinem in recentioribus editionibus ſequi maluimus. Cetera quę ad horum librorum intelligentiam in vniuerſum ſpectant, ſuis locis proſequemur.*

CLARISSIMO

DOCTISSIMOQ. VIRO

IVSTO LIPSIO I.C.

ET HISTORICO REGIO,

AND. SCHOTTVS ANTVERP. de Societ. IESV. S. D.

QVÆSITVM vt olim, doctiſſime LIPSI, de cauſſis degenerantis Eloquentiæ, ſiue à Corn. Tacito, quem legi & intelligi docuiſti, ſeu potius à M. Fabio, ſic & anquirere pace mihi liceat tua? quis enim Te citius nodum expedierit? quidnam cauſæ ſit, cur, cum Eloquentia, eiuſque ſocia atque adminiſtra DECLAMANDI ratio à Græcis primum culta, & à Romanis excepta fuerit, quæ duæ gentes extra ſe omnes vt Barbaras faſtidirent: inde tamen ad Hiſpanos, mox ad Gallos hic potiſſimum Declamandi vſus, atque etiam Poëtica veluti in coloniam commigrarit? An quia vt rerum & ingeniorum periodi quædam tempeſtiuitatem habent ſuam, ſic & loci mutatione viciſſitudinem experiuntur? Quemadmodum enim gentium ex aliis in alias ſedes migrationes legimus, ſic & diſciplinæ, artéſque bonæ huc illuc veluti turbine delatæ viguerunt. An quia luxurians Romæ Eloquentia longius ſe diffudit? quomodo arbor altas agens radices, ramis opaca, longas mittit vmbras, aut torrens alueo egreſſus proxima quæque vti Ægyptum Nilus, irrigat, An denique quia ad ſummum perducta dicendi vi, flagranteque iam Mariano, ac Pompeiano bellis inteſtinis Italia, iuſtitium fuit, tacuit Eloquentia, quæ vt pacis alumna in proximas terras demigrauit? Gorgias Leontinus apud Græcos, ponere iubebat, de quo quis audire vellet, & contrarias in partes diſſerendo quo libitum eſſet animos audientium rapiebat. Hunc ſecuta longo poſt interuallo magna Sophiſtarum copia, quos Philoſtratus, Eunapius, & Heſychius Illuſtris celebrant, exſtantque hodie Lucianus, Libanius, Dion Chryſoſtomus, Maximus Tyrius, Ariſtides, Himerius, alij: præceptiones

vero Declamitandi tradidere progymnaſmatis, ſeu primis apud Rhetorem exercitationibus Aphthonius, Theon, & ex Hermogene Priſcianus. Romani vero deuictis Græcis, vt armis ſuperiores belli gloriam, ſic & diſciplinarum laudem Oratoriæ potiſſimum, & Poëticæ quamuis ſerius ereptum ierunt, acceptaque ab illis fecere meliora. Vnus omnium inſtar M. Tullius & iuuenis exercebatur aſſidue ad Eloquentiam, & grandis natu vſum reuocauit. Cumque ſit, teſte Fabio, Declamatio, quæ Græcis μελέτη eſt, forenſium actionum meditatio, & iudiciorum conſiliorumque imago, hoc eſt, Controuerſiarum, ac Suaſoriarum tractatio, quibus tanquam pugnæ ſimulacris quibuſdam ad verum diſcrimen, aciemque iuſtam aſſueſcimus? oppreſſa iam ciuilibus armis Rep. hanc Cicero animi auerſionem adhibendo, in literaſque ſe ac Bibliothecam abdendo, & Philoſophiam Latinè loquentem fecit, & ſilentibus ac mutis in foro cauſis publicis, declàmitauit identidem coram Caſſio, & Dolabella, vt ad P. Volumnium Eutrapelum ſcribit: Latine quidem etiam ſenior, Hircio, & Panſa Coss. quos diſcipulos, & grandes prætextatos vocabat. Immo ad Præturam vſque Græce declamitauit, vt auctor eſt Tranquillus, & ipſe adeo ad M. Titinium: *Continebar*, inquit, *doctiſſimorum hominum auctoritate, qui exiſtimabant Græcis exercitationibus ali melius ingenia poſſe.* Et in Bruto, qui de claris eſt Oratoribus: *Commentabar*, ait, *declamitans ſæpe cum M. Piſone, & cum Q. Pompeio, aut cum aliquo quotidie: idque faciebam multum etiam Latine, ſed Græce ſæpius vel, quod Græca oratio plura ornamenta ſuppeditans, conſuetudinem ſimiliter Latine dicendi adferebat: vel quod à Græcis ſummis doctoribus niſi Græce dicerem, neque corrigi poſſem, neque doceri.* Cn. quoque Pompeium hiſtorici tradiderunt ſub ipſum ciuile bellum, quo facilius C. Curioni promptiſſimo iuueni cauſſam Cæſaris defendenti contradiceret, repetiſſe Declamandi conſuetudinem. In ipſum autem Ciceronem ſedecim amplius dies M. Antonius III. Vir R. P. C. quod v. Philippica tradit, in Tiburtino Scipionis aſſidue declamitauit. Auguſtus item Cæſar, eorum æqualis ne Mutinenſi quidem bello Declamandi vſum omiſit, vt idem refert Tranquillus. Ciceronem autem vt tempore, ſic & facundia, longo ſed proximus interuallo excipit M. ANNÆVS SENECA Rhetor, quem ad te, Lipſi, Notis illuſtratum adfero Se enim Ciceronem in illo atriolo, in quo duos grandes prætextatos ait ſecum declamare ſolitos, declamitantem audire potuiſſe teſtatur, niſi illum natale ſolum Corduba Patricia Colonia ciuilium Italiæ bellorum cauſſa continuiſſet. Viguit itaque etiam inter Iberos bene-dicendi vis, qua & Annæa potiſſimum familia in Baetica inclaruit, parens, inquam, hic M. Annæus cum liberis ex Elbia coniuge, L. Annæo Seneca Philoſopho Stoico, eodemque Tragico Poëta (vt Delrio noſtro placet) Annæo Nouato, qui & Iunius Gallio putatur, & Ann. Mela. Nepos quoque ex hoc Mela Ann. Lucanus Poëta grandiloquus fuit. Adhæc L. Annæus ſeu Florus ſeu Seneca hiſtoriæ Romanæ libris quatuor declamator corpori humano Remp. Rom. comparauit. Declamator item Hiſpanus M. Porcius Latro, alijque plurimi, quorum Elogia & hic Suetonij exemplo collegimus, & vno quaſi faſce colligauimus. Petrum quoque domo Cæſar augusta, in Celtiberia, citerioris Hiſpaniæ prouincia, circa annum Chriſti CCLX.

vt Rhetorem celebratum video à B. Hieronymo in Euſebiani Chronici additamentis. Quid quæris? parentum memoria Valentini duo gentis Edetanorum, Ludouicus Viues, & Laurentius Palmyrenus Declamationes reliquerunt: hic quidem Senecæ Suaſoriis reſpondentes: ille vero Sullanas, quibus L. Cornellium Sullam, vt ſe Dictatura abdicare, ac priuatus degere, ſine tyrannidis inuidia velit, hortatur. Tertius denique in Carpetanis Ioan. Petreius Toletanus, Poëta, & Rhetor Complutenſis: qui has ipſas Senecæ Declamationes poſt Ferd. Pintianum interpolauit. Nam & Poëticam aureo illo ſæculo tractaſſe Hiſpanos in vulgus notum, cum Cordubenſes Poëtæ, licet pingue quiddam & craſſum ſonantes, grande tamen carmen pangebant. In Gallia deinde Auſonium Burdigala extulit: extulit & multos ab illo, & B. Hieronymo laudatos bene-dicendi Profeſſores, vt & reliqua Gallia complures, qui poſt C. Plinium Panegyricis floruerunt. In his Latinus Pacatus Drepanius & Nazarius, qui & ipſe Eunomiam filiam patri eloquentia parem habuit. Nam L. Plotius Gallus, iam inde à L. Craſſi temporibus Latinè dicendi Romæ præceptor: vt, Auguſto rerum potito, Votienus Montanus Narbonenſis, poſt à Tiberio in Baleares inſulas relegatus: quo etiam imperante Domitium Afrum Oratorem Nemauſus & Clodium Quirinalem Rhetorē Arelas vrbi dedit. Caligulæ imperio Trogi Pompei pater è Vocontiis claruit. Neronis quoque tyrannide L. Tatius ſiue Vrſulus, ſiue Surculas Tholoſas Rhetoricam Romæ docuit, eadémque tempeſtate Iulius Florus patruus Iulij Secundi, eius, quem à facundia M. Fabius mirè prædicat. Huius quoque æqualis M. Aper naturæ vi atque ingenio excellens. Nec ſilentio prætereundi Aquitani, Paterius, atque Delfidius acerrimus orator à Marcellino laudatus, Alcimus Nitiobrix, Tiberius Victor, Alethiuſque Burdigalenſis. Taceo & à Sidonio Apollinari Aruernos æquales, claroſque dicendi arte collaudatos. Adeo in exteris regionibus aureo, ac poſt etiam ſequiore ſæculo Eloquentia, licet corrupta nonnihil ætatis vitio, viguit. Sed ad SENECAM noſtrum reuertor: ad quem cum fieret concurſus, ac Theſin propoſitā declamitando tum Græci, tum Latini verſarent, omnium, vt erat excellenti memoria, Sophiſtarum, qui in eius ætatem inciderant, dicta velut in theſauro condidit, ad poſteroſque litterarum monumentis tranſmiſit. Et vero nullum antiquæ Eloquentiæ opus magis referebat integrum inuiolatumque reſtare, atque hos Declamationū Senecæ libros. Verum quæ ob acumina accuratiſſime edi oportebat, ſeu maiorum incuria, ſiue temporum iniuria vſque eo deprauata in manus noſtras peruenerunt, vt pauci admodum hos libros attingere, in manus ſumere, nedum legendo conterere ſint auſi: deterriti, credo, infinitis prope cum mendarum monſtris, tum lacunis, quibus libri illi cetera diſerti & acuti, deformes hiabant. Diſertos dixi, quod cum à Cicerone diſceſſeris, nihil illis eruditius, aut elegantius: acutos vero, quod Græcorum natio hic declamitans ſubtiliter inuentis ceteros, atque excogitatis argutiis ſuperet. Olim certe Deſiderius, & Pintianus Græce peritiſſimi è veteribus codicibus, quibus Senecam edolare aggreſſi ſunt, Græcorū dictorum nec volam nec veſtigium eruere ſe potuiſſe ingenue fatentur. Noſtri quoque quatuor Codices longe antiquiſſimi calamo in membranis exarati, adeo Græcè inepte à librariis ſcripti erant, vt iurare liqueat ne legere qui-

dem, nedum intelligere, ſæculi fortaſſe vitio, ſcribas illos nouiſſe. Ductus tantum litterarum vt cunque ſecuti, non aſſecuti? Longobardicos potius characteres exhibent. Quid ergo? Hariolus itaque fui interdum, & Delium natatorem ad hiatus explendos, vel Oedipum potius, qui ænigmata diſſolueret, adhibui. Sortem denique SENECÆ miſeratus, conquiſiui, fruſtra tamen, vetera exemplaria: quod filij Philoſophi Stoici ſcriptis libris plenæ ſint omnes omnium Bibliothecæ, contra verò nullus Rhetoris codex antiquus inueſtiganti offerretur? tandem Toleti Carpetanorum, cum in eum ſermonem incidiſſemus, Ant. Couarruuias, Didaci frater, excellenti vir & Antiquitatis, & Iuris ciuilis doctrina vetuſtum mihi codicem vtendum tradidit longe optimum: ex quo erura Græca nonnulla cum P. Ciaconio homine doctiſſimo communicarat, quæ & in Nic. Fabri I. C. clariſſimi manus, Roma ab amico miſſa, peruenerunt. Mox Tarraconem ad omnis doctrinæ principem Ant. Auguſtinum Archiepiſcopum litteris euocatus me contuli; eiuſque in contubernio ſic hæſi, vt ioca, ſeria, Bibliothecam, atque adeo menſam communem eſſe vellet, vt nunquam niſi doctiorem à ſe dimiſerit, cumque merito parentis loco, dum vixit, vt & funebri laudatione teſtatum reliqui, duxerim. Hic alterum, ſed Epitomes, ſeu Excerptorum vetus exemplar nactus, & maius otium. Notas paullo vberiores conſcripſi, quod M. Ant. Muretum elegantiſſimi virum ingenij hos libros minime attigiſſe, immatura nimirum morte præreptum, animaduertiſſem: neque enim vltimis in terris verſanti mihi in mentem venire potuit, ac ne per tranſennam quidem cognoſcere licuit alios in Gallia, Germaniaque, Annotationes moliri: qui tantum abeſt vt luminibus noſtris obſtruxerint, ab edendoque deterruerint, quod præfiſcine apud te liceat, vt crebris etiam literis, quo mea foras darem, ac pæne, conuicio quodam efflagitarint. Quo in numero & doctiſſimus Faber: qui ſcriptis manu exemplaribus deſtitutus, primis dumtaxat editionibus inſtructus, ὠϕελίᾳ tamen ſumma plurima vulnera ſanauit. Comparaui itaque SENECAM denuo, non vno Couarruuiano contentus exemplari, quod Græca ſufficere non poſſet omnia, cum tribus vetuſtiſſimis codicibus. Romæ quidem degens, cum Vaticano Pontificæ Bibliothecæ vno de multis optimo, & venerandæ antiquitatis & cum Auguſtodunenſi, quem codicem antiquum quidem illum, ſed notæ non optimæ, Iac. Dalechampius Medicus miſerat: denique Brugenſis hominis eruditiſſimi beneficio quartum nactus, accurate inuicem commiſi, & Græcis Rhetorum dictis lacunas omnes, hiatuſque quoad eius fieri à me potuit, expleui, conſultis etiam interdum doctiſſimis amicis. De hinc laborem noſtrum in Galliam miſeram Lugdunum Seguſianorum, exortoque iam florentiſſimo in regno fœderato bello Rothomagum partus abripitur, indeque in patriam tandem maritimo itinere delatus, vt belli flammam, ſic naufragium vix euaſit. Poſt in Germania lumbifragium metuens, propius factum eſt nihil, quam vt domuitionem parans in plagiarij manus incideret apud Noricos, aut funditus periret. Tandem aliquando, te hortante maxime, LIPSI, exire patiar nominis tui auſpicio, quæ ſedecim annis, & quod excurrit, perpetuo preſſerā, diutius ſane quam vel Panegyricum Iſocrates, aut Cinna Smyrnam domo

aſſeruarunt. Quodque mihi, & interiorum harum litterarum & auctor verbo, atque epiſtolis? δᾳδοῦχος vero exemplo exſtiteris, & coniecturas quaſdam noſtris addendas perhumaniter ſuppeditaris cum eos libros attingere te nolle affirmares, profecto iuſta cauſſa viſa eſt in tuo nomine hæc euulgandi: cùm & Martinus Delrius Collega meus, multæ homo lectionis ſuas in Senecam Tragicum διπτύχας φροντίδας, tibi inſcribendas exiſtimarit: Tu denique L. Annæum Senecam, Stoicum Philoſophum egregie ornandum ſuſceperis: vſque à capite Stoicæ familiæ dogmata cùm Phyſica, tum Ethica arceſſens hæc quidem ex Epicteto, eiuſque interpretibus Arriano, ac Simplicio, Plutarcho item aduerſus Coloten, Muſonio apud Stobæum, Ciceronis Paradoxis: illa vero ex Cleomedis Meteorologicis, vtraque autem ex Seneca ipſo, & Epitomæ viceè Diogenis Laertii Zenone reuocans. Quo fiet, vt Gallia noſtra, pro dolor,

Belgica, ciuili nimium quaſſata tumultu,

Senecas duos illuſtrare tubas inter & tympana conata eſſe videatur: Tu, Belgij ocellus filium, Stoicum Philoſophum; Martinus Delrius eundem Tragicum; nos denique parentem Rhetorem, fatali quadam συμπαθείᾳ, & cum pari, tum diſpari vtriuſque caſu. Illi ſenectus oculorum aciem retuderat, aurium ſenſum hebetarat, memoriamque fidam nimium quantum antea afflixerat; ipſe quoque nuper ab oculis æger laborare cœpi ſiue ætatis malæ id vitium eſt, ſiue lectio aſſidua luminis aciem hebetauit: Sic contra audio bene, memoriaque in primis viget. Teſtabuntur id fortaſſe *Vitæ comparatæ Ariſtotelis ac Demoſthenis* nuper auſpiciis M. Velſeri V. CL. communis amici euulgatæ. Quamobrem te etiam atque etiam rogo obteſtorque, LIPSI, vt has noſtras vigilias æqui boni pro vetere noſtra neceſſitudine facias quia amicorum me veterrimum appellare iucunde ſoles, ſinaſque hanc

Inter victrices ederam tibi ſerpere lauros.

Equidem meas lucubrationes, quales eæ cumque ſunt, libentius docto viro conſecro dedicoque, quam τηλαυγεῖ προσώπῳ vt Pindari Dithyrambico verbo vtar, quod hic laudet quidem, præterea nihil; ille vero vt intelligere, ſic & de ingeniis exiſtimare, calumniaſque refellere & velit, & poſſit. Vale. Antuerpiæ. cIɔ Iɔ CIII.

I. LIPSIVS ANDREAE SCHOTTO V. REV. S. D.

TRISTIS *legi de oculorum inualitudine: etſi nolim, hercules, te eâ re triſtem. Quàm ab honeſta cauſſa contraxiſti! Studia, & perpetuo diſcendi docendique cupiditas vitium & tabem hanc attulerunt: vt nec meminiſſe eius poſsis, niſi optimi vna in remp. litterariam animi operæque. Lacæna illa ad filium ex vulnere claudicantem:* Macte, gradum non pones ſine memoria virtutis; *idem in te. Oculi cum negabunt, merita ſuccurrent delinquentiæ eius cauſſa. Illud te ſerio hortor, imo & rogo, vti, dum Sol nondum plenè occidit, ea, quæ ſcriniis tuis affecta habes, perficias, & emittas in publicam lucem et bonum. Scio pluſcula tibi eſſe. certe de* SENECA *patre cur omittas aut tardes? Vtile illud ad eloquentiam ſcriptum eſt, & quod in vno velut corpore præfert tot membra veterum Oratorum. tuus autem in eo labor vetus, & mihi notus viſusque olim & laudatus. Quin multa etiam addideris, nec ambigo. quando enim tu ceſſas? Itaque noſtrâ & iuuentutis cauſsâ hæc ede: tum & tuâ, quia gloria te manet, audacter me ſpondente. Etſi vitæ & votorum tuorum modeſtia non eo adſpirat: ſed tamen ſi hanc negligis, nos vide. Vide & Belgicam, in quâ cum vno iam aut altero hoc agis; & abit à nobis, mi Pater, in temporum malitiâ aut ferociâ, melior illa omnis mitiorque muſa. Clauſula eſt, ne claude hæc tua:*

Parcentes ego dexteras
Odi, ſparge roſas:

quæ ſuauiter nos, & poſteros recreent ac delectent. Vale, Louanij, VII. *Kal. Mart.*

ANDR. SCHOTTVS

ANDR. SCHOTTVS CANDIDO LECTORI S.

DE AVCTORE, ET DECLAMANDI RATIONE.

MAGNVM ingenium M. ANNÆI SENECÆ Rhetoris, limatumque iudicium; maxime vero excellens Memoria fuit: quæ ex Stoicorum ſententia, rerum eſt præteritarum, comprehenſarumque perceptio: cuius exercendæ gratia Pythagorei, quid quoque die audiſſent, vidiſſent, legiſſent, veſperi commemorare ſolebant: qua omnem ſcientiam Plato (quam recordationem eſſe definiebat, tabulæ, corporis mole obliteratæ, mentem comparans) contineri exiſtimabat. Hæc fida cuſtos, theſauruſq; rerum omnium, cùm Philoſophiæ, & Iuriſprudentiæ, cuius propria ea eſſe creditur; tum vero maxime Oratoriæ eſt neceſſaria: quod inuentis, excogitatiſque rebus, & ordine collocatis, verbis denique electis, omnia, etiam præclara, ſine memoria ſint peritura. Eam vero memoriam fuiſſe ſuam Seneca prædicat, quæ non ad vſum modo ſufficeret, ſed in miraculum vſq; procederet: nec tantum ad complectenda, quæ vellet, velox eſſet, ſed ad continenda etiam, quæ acceperat, fidiſſima. Equidem dum Annales veteres euoluo, Cyri memoriam qua militum omnium nomina tenebat, celebratam memini, Cineæ quoque Pyrrhi regis legati, qui S. P. Q. R. abſque nomenclatore ſuo quemque nomine appellabat: Simonidis, qui primus Memoriæ, qua plurimum valebat, artem protulit: Themiſtoclis; qui nihil vnquam audiuit, quod non memoriæ penitus inſederit: Hortenſij denique qui ea, quæ ſecum commentatus eſſet, ſine ſcripto, verbis iiſdem reddebat: tamen haud ſcio, an cuiuſquam tam excellens Memoria, quam cum SENECÆ noſtri componere aut poſſim aut debeam: qui duo millia nominum recitata, quo ordine erant dicta, reddebat: quæque audiſſet, & memoriæ mandaſſet, ea facillime referebat. Cui nos quidem theſauro Suaſoriarum haſce Controuerſiarumque Declamationes acceptas referimus: quod quæ iuuenis memoriæ crediſſet, & tanquam depoſitum reliquiſſet, Sophiſtarum, & Rhetorum ſui temporis, diſerte, breuiter, & acute dicta, ea ſenex ruminarit, atque intermiſſa longo poſt tempore reuocarit. Eandem ſenij vitio, vt fit, debilitatam queritur in librum IV. Controu. præfatus. Cuius rei vel illud argumento eſt, Controu. XXIV. Thucydidis locum cum Salluſtio eius æmulo componi, cum tamen Demoſthenis locum hunc ex Olynth. II. ſubijciat: αἱ γὰρ εὐπραξίαι δειναὶ συγκαλύψαι καὶ συσκιάσαι τὰ τοιαῦτα ὀνείδη. Hiſtoricorum vero Græcorum principis verba ſunt, à nemine, quod equidem ſciam, cum Salluſtianis illis: *Secunda res mire ſunt vitijs obtentui*, comparata libro III. belli Peloponeſiaci in oratione Cleonis, vſu venire ciuitatibus, præſertim ijs, quibus breui, ex inſperato felicitas obtigit, vt ad inſolentiam conuertantur. Sed Græce hæc ille diſertius: εἴωθε δὲ τῶν πόλεων, αἷς ἂν μάλιστα, καὶ δι' ἐλαχίστου ἀπροσδόκητος εὐπραξία ἔλθῃ, ἐς ὕβριν τρέπειν. Verum magnis ingenijs huiuſcemodi μνημονικὰ σφάλματα identidem accidere nemini mirum videri debet, cum & in ingeniorum principis Ariſtotelis Ethicis, Nicomachijs, & in M. Tullio, & aliis interdum ἁμαρτήματα Critici obſeruarint: qui quidem Scriptores veniam à nobis eo citius impetrabunt, quo noſtris etiam erratis impetremus. Seneca quidem noſter eo facilius, quod in Thucydidis veſtigijs oratorum ille princeps pedem ſic poſuit, vt quo exprimeret, quem ad imitandum propoſuerat, promtius, octies ſua manu tranſſcripſiſſe Thucydidem auctor ſit Lucianus Samoſatenſis, & Agathias Smyrnæus.

Ex editione Commeliniana: anno ciↄ. ɔ. xcii.

Quanquam autem ſenilis ætatis vitio collapſam eandem ac debilitatam queratur, temporis tamen diuturnitas, quæ etiam ſolidiſſima quæq; corrumpere & vaſtare, labem omnibus perniciemque adferre ſolet, longe maiori his libris calamitati fuit: amiſſis pluribus vel temporis iniuria, vel maiorum incuria Controuerſiis: Græca vero acute dicta, quibus ea natio ceteris omnibus ſemper antecelluit, quod ſequioris æui ignorantia legi, & intellegi ea non poſſent, tot tantaq; perierunt, vix vt hactenus

priſtinum decus libri, ceteroquin eruditionis pleni, tueri potuerint, hiatibus denique ac labe deformes, pleroſque dicendi ſtudioſos à lectione deterruerint. Cuius, tanquam vitium ducentis parietis, adeoque ruinam minantis ædificij, cum me aſpectus ad commiſerationem commouiſſet, qualemcumque opem rutis, cæſis, ſtudio, diligentiaque adferre conatus ſum. Fulcra igitur, & ſublicas apponere, & hiantia loca explere de librariorum imperitorum litteris Gothicis potius quam Græcis, tentaui, præeunte & hortante maxime Ant. Couarruuia I. C. ſingulari & humanitate & doctrina prædito, qui mihi peruetere m librum longe optimum bono publico libenter vtendum dedit: poſt etiam donauit. Inſpexeratque antea Pet. Ciaconius Toletanus, homo doctiſſimus: à quo & pauca Græca inde eruta, & cum eruditis Gallis Romæ communicata in manus Nic. Fabri I. C. doctiſſimi venerant. In quo quidem cum ijs, qui hactenus in vulgus editi ſunt, comparando, mox & cum Auguſtodunenſi, ac Brugenſi exemplaribus quæ amicorum beneficio nactus eſſem, Vaticano item melioris notæ committendo, quantum mihi tædij abſorbendum fuerit, facile intelligent, qui in eadem ipſi veteres ſcriptores emendandi palæſtra vtiliter aliquando deſudarunt, quos eo mihi æquiores, ſi quando me fugerit ratio (homo enim ſum) ob benemerendi ſtudium, fore confido. Quas quidem variantes ſcripturas, de quatuor veteribus libris membraneis, totidemque primis editionibus, & coniectanea non margini appinximus, ne legentibus impedimento eſſent, ſed in commentarium ad calcem reiecimus, librorumque ac controuerſiarum diuiſionem ab ijſdem codicibus, non à recentioribus mutuari placuit. Quinque enim non amplius integrarum Controuerſiarum libri ſunt cum proœmijs, Controuerſiæ vero XXXV. continenter collocatæ: non ſecus atque epiſtolæ L. Annæi Senecæ CXXV. libri autem XXII. Græca autem nunc primum addita in eorum gratiam, qui Græcarum litterarum rudes ſint, Latine vtcunque reddita ad calcem adiecimus, eo conſilio, vt in conſpectu ſint, quis enim tranſmarinam illam Venerem acumine, conſequatur? Notis autem vberioribus obſcura quæque ac corrupta, qua explanare, qua emendare, quoad eius fieri potuit, viſum eſt Minuta tamen non appendere, ſed in contextum recipere libuit. Sordidi enim & anguſti eſt animi, nihil niſi ad calculum amicis dare, & quidquid dederis, accurate nimis in libros rationum referre. Lubrica autem & feſcennina, ſi qua, vt in profanis auctoribus accidit, occurrant, ea data opera ſilentio præterij, vt legi nolim, nedum intelligi, ne in ætatis flexu, iuuentutis mores (cuius maximam habendam eſſe rationem exiſtimaui) peſſum eant: quemadmodum & prauis corrumpi colloquijs Menander comicus cenſuit, & ciborum ritu in mores abire lectionem Appollonius Molo apud Theonem tradidit. Sophiſtarum quoque Elogia e Græcis, Latiniſque ſcriptoribus, potiſſimum vero e *Seneca* noſtro, quin & Poetarum, ac Philoſophorum, præcipue vero Rhetorum, eo conſilio collegimus, ne in notis iterare eadem vſque ad faſtidium cogeremur. Nunc de auctore, more, inſtitutoque maiorum, mox de Declamandi ratione, breuiter agendum eſſe videtur. Ambigunt enim Critici, varianteſque ad noſtram vſque memoriam ſententiæ circumferuntur. Diribitoris igitur more, ſuffragia, ſi fas, ordine colligam poſt doctiſſimum Lipſium; Belgij noſtri ocellum, qui, vt nemini eſt paullulum modo humaniori ignotus, ita nuper libro Electorum priore eam tulit Senatus princeps ſententiam, vt, qui deinceps in alia omnia concedat, eum hoſpitem admodum eſſe in his interioribus litteris cæcumque neceſſe ſit. His adijciam, ſi potero, vſu pridem lectioneque obſeruata. Primus, iam inde à terractis e fuga maiorum noſtrorũ memoria litteris & diſciplinis, Xicho Polento, neſcio quis, eumque ſecutus Rod. Agricola Friſius, qui aliquot Declamationes Scholijs, vt temporum Genius ferebat, illuſtrauit, *L. Senecam* Philoſophum, & oratorem, eundem eſſe cenſuit: cuius tres filij Nouatus, Mela Lucani poetæ pater, & Seneca, ſolus ille Latinorum, qui exſtent, Tragicus. Sed errat, mea quidem ſententia, ignoſcant modo, quos non ſollicito, Manes Agricolæ viri optime de litteris meriti, quod ex Italia diſciplinarum parente princeps in Germaniam, depulſa barbarie, vel Hermolai Barbari, bone Deus, quanti viri, elogio, litterarum lumen attulerit.

Auia Pieridum peragrans loca, nullius ante
Trita ſolo.

Lib. Anthropol. XIX.

Raphael vero Volaterranus primus ad verum euaſit, eumque ſecutus And. Alciatus I. C. inſignis, cuius e ludo, tanquam ex equo Troiano, meri Heroes prodierunt, Declamationum hos libros patris eſſe, non filij Philoſophi Stoici admonuit lib. IV. Παρέργων, cap. XIV. Quin & Tragicum & Philoſophum eundem eſſe iudicauit: quod & apud ſæculum prius Franc. Petrarcham, repugnante Boccatio in litteras miſiſſe inaudiui, tueturque diſerte Martinus Delrius collega noſter doctiſſimus. Sed Agricolam, omneſque qui vitam L. Senecæ concinnarunt, vel temporis ratio facile refellit. Quare vt liberalis Cenſor *Senecam* alterum addens, recipiam in cenſum ac natalibus reſtituam, & illuſtrem illam doctis diſertiſque hominibus Annæam gentem augebo. Principio, vt hinc ordiar, incredibile dictu centum & viginti annos natum Senecam ſibi conſtitiſſe, memoriaque quam (vt diximus) tantopere prædicat, valuiſſe. Quales μακροβίους vix ſingulos ſingulæ ætates ferunt: nec apud Lucianum, Phlegontem Trallianum, Plinium, Cenſorinum, Geographoſque inter prodigioſos illos longæuos reperias: ac ne apud Trebellium quidem Pollionem, qui & Moyſem in longæuis numerat. Deinde vt inofficioſus eum Plinius inter longæuos præterire minime, vel memoria labi, potuit, qui æqualis illius fuit: cum & alibi in re minima *Senecam* nominet: præcipue vero libro XIIII. cap. IIII. *principem eruditionis* appellans, eaque potentia, quæ poſtremo nimia fuit, rerumque inanium admiratorem fuiſſe negat. Memorat & libro VII. L. Fullonium Saturninum, ætate proximum, qui omnibus quos in Senatu ſententiam rogauerat, ſuperſtes fuit. Verum enimuero, vt corpora iam inde ab Heroicis

Lucian Macrobijs Phlegon de longæuis. Plinius li. VII. cap. II. & XLVIII.

Cenſorinus de die Natali cap. XV. Strabo, Mela, Plinius & Solinus, Treb. Pollio in vita Claudij Iuuenal. Sat. XV.

illis temporibus indies magis magiſque decreſcere cœperunt, ſic & vitæ curriculum citius ſolito
interrumpi re ipſa experimur, adeoque imbecillam atque æui breuis eſſe naturam humanam,
vt rarus admodum ſit, qui ad octogeſimum vſque ætatis annum vitam produxerit. In reliquo *Pſal.* LXXXIX.
deinceps, vt Propheta Regius ait, vel in omni potius vitæ curſu, *labor*, & *dolor*. Nota in vul-
gus vetus illa Theophraſti querimonia, cum Natura expoſtulantis, brutis animantibus, quorum *Cicero Tuſcul.*
nihil intereſſet, longum, homini vero breuem admodum vitæ terminum circumſcriptum eſſe. III.
Sed eleganter de humanæ vitæ breuitate Ariſtoteles, Salluſtius in procemio belli Iugurthini, atque
adeo L. Seneca ad Paulinum diſſeruerunt, & ex Mathematicorum diſciplina in Claudij Imp. vita III.
idem Trebellius Pollio. Adhæc phthiſi contabeſcentem Senecam Philoſophum, eoque nomine
cædi C. Caligulæ Imp. quaſi mox exſpiraturus eſſet, ſubductum, vt auctor eſt Dio libro LVIII.
centeſimum annum, & quod excurrit, attigiſſe quis credat, Cuius periculi ipſe meminit, ſed
ſubobſcure, Præfat. lib. IIII. Natur. Quæſtion. Idem vero Epiſt. ad Lucilium CIX. (vt annorum IIII.
rationem ſubducere incipiam) ſic de Iudaica religione: *In Tiberij*, inquit, *Cæſaris principatum iuuenta
tempus inciderat: alienigenarumque gentium ſacra mouebantur: ſed inter argumenta ſuperſtitionis ponebatur quo-
rundam abſtinentia. Patre itaque meo rogante, qui non calumniam timebat, ſed Philoſophiam oderat, ad pri-
ſtinam conſuetudinem redij, nec difficulter mihi, vt inciperem melius cenare, perſuaſit.* Id vero factum Ta-
citus extremo Annali ſecundo in Tiberij ſextum annum, vrbis vero conditæ ſeptingenteſimum ſe-
ptuageſimum ſecundum retulit, M. Silano L. Norbano Coſſ. Atqui viua Ciceronem voce de-
clamantem Declamator noſter audire ſe potuiſſe affirmat, in illo atrio, in quo duos grandes præ- *Lib. de claris*
textatos ſecum declamare ſolitos ait M. Tullius: quos Suetonius Tranquillus, Hirtium, & Pan- Rhetoribus.
ſam nominat. Cicero vero libro IX. ad Papirium Pætum: *Hirtium*, inquit, *& Dolabellam dicendi diſ- Lib. IX. ep. XVI.*
cipulos habeo, cenandi magiſtros. Puto enim te audiſſe illos apud me declamitare, me apud eos cenitare. Et mox: *Tu Epiſt.* XIIII.
iſtic te Hateriano iure delectato, ego me hic Hirtiano. Et rurſum: *Veniunt qui me audiunt, quaſi doctum ho- Epiſt.* XX.
minem, quia paullo ſum, quam illi, doctior. De hac conſuetudine idem lib. VII. extremo earum, quæ
ad familiares ſunt, epiſtolarum ſcribit. Et filius ipſe Tironi lib. XVI. patris credo exemplo incita-
tus: *Declamitare* inquit, *apud Caſſium, Græce conſtitui, Latine autem apud Brutum exerceri volo.* Sed hinc
priuſquam abeam, illud curioſe obſeruandum duxi, vt Ciceronis æqualem Senecam, ſic & illud
commune habuiſſe: Matrem nimirum M. Tullij *Elbiam*, ſiue *Heluiam* eſſe dictam, vt in Chronicis
Euſebianis, & Pauli Diaconi ad Eutropium additamentis, & à Plutarcho in Romanis quæſtio-
nibus appellatur: nam in vita eius male hodieque Ὀλβίαν, pro Ἐλβίαν edunt. Sic & Annæi
Senecæ Philoſophi matrem Senecæ noſtri vxorem *Helbiam* dictam, in antiquis quidem, & opti-
mis membranis, non, vt vulgo editur, *Albinam*, ad quam & filij Conſolatio, ſeu in aduerſis al-
loquium, circumfertur. Patriam quoque *Cordubam* habuiſſe; quæ Bæticæ vrbs Patricia col. in-
digetatur. Verum ad rem vt redeam, ne ſummo iure cum aduerſarijs agere, & ad viuum reſe-
care omnia videar, demus annos minimum decem natum Rhetorem Cordubenſem, eo nimi-
rum anno DCCX. poſt V. C. quo Cicero ab Antonio eſt interfectus: excurrent, niſi me calculus
fallit, ad Neronis imperij vndecimum, qui eſt DCCCXVIII. centum & duodeuiginti anni. Ve-
rum ad Tiberiani imperij ſextum, quo exacti Italia, in Sardiniamque peſtilentem inſulam deportati
Iudæi, abſunt minimum anni duo & ſexaginta: quam quis, obſecro, *Iuuentam* & non potius *Senium*,
malam feſſamque ætatem appellet? Equidem non infitior, adoleſcentes quoſdam ad triceſimum vſ-
que à Cicerone appellatos: ſed qui alterum tantum, & quod excurrit, attribuat, arbitror fuiſſe nemi-
nem. Sed agite, quoniam iacta eſt alea, & cum peruicacibus nobis res eſt, plura, ne tam numerare,
quam momenta rationum appendere videar, argumenta proferamus.

In eadem illa ad Lucilium epiſt. Tiberij ſe imperio Romæ fuiſſe ait: non igitur in colonia Cor- V.
dubenſi perpetuo ſe continuit, in ipſo bellorum ciuilium furore: Quod tamen *Senecæ* noſtro de ſe
Præfat. Controuerſiarum affirmanti credere cogimur. Tacitus præterea Annali XVI. *Annæus* in- VI.
quit, *Mela eques Ro. dignitate Senatoria, quibus Gallio, & Seneca parentibus natus, petitione honorum ab-
ſtinuerat, per ambitionem præpoſteram, vt eques R. Conſularibus potentia æquaretur.* Fatetur idem, Se-
neca hic Rhetor Annæum Melam filium compellans, Procemio altero Declamat. quæ Cornelia-
nis ita reſpondent, vt ne ouum quidem ouo magis ſit ſimile. Idem teſtatur & Seneca Philoſo-
phus de fratre Mela, initio eius, quæ alloquium continet, Conſolationis ad *Elbiam*, vulgo *Al-
binam* matrem. Orator itaque noſter filium Annæum Melam appellat, quem Philoſophus fra-
trem, item & Tacitus: ex quo efficitur non eundem Declamationes, & Epiſtolas, ceteraque con-
ſcripſiſſe. Sed ne quis tergiuerſandi locus relictus eſſe videatur, magnum & illud apud me
pondus habet, quod idem refert Corn. Tacitus Annali XIIII. cum à Nerone Philoſophus miſ- VII.
ſionem flagitaret, ac ſe inuidiæ ex immenſis opibus contractæ ſubducere vellet, ſed inuidiam
tantum deprecatum eſſe. Cui callide Imperator: *Verum*, inquit, *& tibi valida ætas, roburque &
fructus rerum ſufficiens: & nos prima imperij ſpatia ingredimur.* Non igitur centeſimum iam annum,
quæ ſilicet nij ætas eſt, exceſſerat, ac ne attigerat quidem. Stylus denique Criticis vt M. Varro- VIII.
ni apud Latinos in Plautinis fabulis dijudicandis: apud Græcos Ariſtarcho in Homericis diſcer- *Agellius lib.* III.
nendis, non falſus de ſcriptis aliorum æſtimandis auctor: ſtylus, inquam, vtriuſque Senecæ Mar- *cap.* III. *Noct.*
ci & Lucij tam diſſimilis, vt vel hoc vno argumento diuerſos eſſe animaduertat, quiſquis eru- *Attic.*
ditas aures conſulere vult. Hic enim conciſus ſibique cohærens declamitat: ille ſine calce are-
næ inſtar commiſſiones meras componit, vt Caligula Imp. iudicauit, & deſultorio more in vitia
ſtomachatur. Hic iocis interdum, ſalibus, dictéiiſque M. Tullij oratoris vrbani exemplo indulget:
ille ſemper ſeuerus, ac veluti Cato tertius Stoica grauitate ſui ſimilis. Hic ingenij notas, ille iudicij
præfert. quanquam & noſter iudicat de aliorum ſcriptis dictiſq; ue extra cauſſam vere, & audacter.

Quæ cum ita ſint, non idem Rhetor eſt, ſed pater, & Philoſophus, qui illius filius. Vt mortuus hic noſter Tiberio, vel Caligula, aut denique Claudio imperante videatur, modo ne in Neronis tyrannidem incidiſſe affirmes.

Obijciet contra acutior aliquis Senecam ipſum inter Declamatores M. *Lepidum*, virum egregium, Neronis præceptorem hic laudaſſe: vnum igitur eundemque videri, & Philoſophum, & Oratorem. Quod mihi quidem in mentem venit, breuiter in medium adferam: Suô ille ſe gladio iugulat. Si enim Neronis Tyranni, eius qui in Chriſtianos ſæuijt, præceptorem nominare L. Seneca voluiſſet, ſe ipſe nominaſſet: qui præceptis Eloquentiæ, & morum grauitate primam Imp. ætatem informauit: vt Tacitus ad initium lib. XIII. Annalium tradit. Quare vel *Tiberij Claudij Neronis*, qui Liuiam duxit, vel potius filij, qui poſt imperium adoptione Auguſti eſt conſecutus, præceptorem Lepidum videri aio: quod eius ante imperium, gentis Claudiæ proprium Neronis cognomentum fuerit, vt Aurelij Victoris noſtri Epitoma teſtatur. Cui vel illud argumento eſt, ob vinolentiam (de qua Plinius extremo lib. XIIII.) eum qui *Tiberius Claudius Nero*, erat, per iocum, *Biberium*, *Caldium Meronem* vocatum. *Neronem* autem Sabina lingua fortem, & ſtrenuum ſignificare auctor eſt Tranquillus & Agellius. Itaque ex Claudijs, quos à Sabinis oriundos accepimus, qui erat egregia atque præſtanti fortitudine, *Nero* eſt appellatus: & Horatium lib. IIII. Carm. de Druſi filijs Neronibus, ad nomen vociſque etymon alluſiſſe quidam monuerunt. Sic enim ille:

Controu. XI. & præfat. li. IIII.

Noct. Atti carũ li. XIII. cap. X.

——— Quid Auguſti paternus
In pueros animus Nerones:
Fortes creantur fortibus, & bonis
Eſt in iuuencis, eſt in equis patrum
Virtus.

Eo itaque libens in eam cum doctis hominibus ſententiam, vt Neronis Druſi, præceptor M. Lepidus extiterit, quem cum Scauro declamaſſe Seneca, & Corn: Tacitus lib. II. & Cn. Piſoni cædis Germanici reo adfuiſſe tradunt. Venio ad alteram promiſſi partem.

Declamatio nihil eſt aliud, quam oratio ſcholaſtica, quæ fit forenſium actionum meditatio, qua ad pugnam forenſem, velut præpilatis exerceri olim ſolebant. Græci à cura & meditatione μελέτας vocant. Sic fere Fabius. Seneca alibi aliter ait declamatum ante Ciceronem, aliter à Cicerone, aliter à poſteris: quod ſtudium ait poſt ſe natum, & *Declamationis* nomen negat ante Ciceronem, & Caluum lectum. Eius ſtudij inuentionem Fabius Demetrij Phalerei ætati, aut illi ipſi tribuendum putat, fortaſſe Demochari ex Cicerone. Primum vero eius profeſſionis magiſtrum Romæ Suetonius L. Plotium inducit, quem & inſignem maxime fuiſſe Fabius commemorat.

Idem lib. X. primũ clari nominis profeſſorem facit Porcium Latronẽ. Cui tamen quattuor, aut quinque præponuntur à Suetonio. M. Tullius apud eundẽ dolet ſibi non licere exerceri apud Plotium, auctoritate eorum qui dicerent Græcis exercitationibus melius ali ingenia: Aſiatica igitur illa ratio Plotij Galli. Cuius tamen non Democharem, neque Demetrium, ſed Aeſchinem facit auctorem Philoſtratus, idque Rhodi, & eam iam ruere ſua ætate lætatur Dionyſius Halicarnaſſeus, reuiuiſcereque alteram illam Sophiſticam φιλοσοφουμένην, cuius parentem facit Philoſtratus Gorgiam.

Quinctilianus duos tantum gradus facit, antequam in forum prodirent, vnum *Progymnaſmatũ*, cum dialecticis argumentis: alterum *Declamationum*. Suetonius tres, *Progymnaſmatum* vnum, alterum *Controuerſiarum hiſtoricarum*, aut *verarum recentium*, tertium *fictarum*, Auctor libri de cauſis corruptæ Eloquentiæ, ſiue Tacitus, ſiue potius Fabius is eſt, videtur, ſi attente legatur, *Declamationes à Suaſoriis & Controuerſiis* diſtinguere: quod nec à mente Quinctiliani in Inſtitut. abhorret. Philoſtratus etiam τὰς διαλέξεις καὶ αὐτοσχεδιάσματα ſeparat ἀπὸ τῶν μελετῶν. Singulari itaque libro *Suaſorias* Seneca, quinque vero libris, vt olim, & nos nunc diſtinximus, *Controuerſias* complexus eſt. Ex his excerpta quædam, & centonum ritu conſarcinati ἐν ἐπιτομῇ libri decem. Quorum quinque, tertius nimirum, quartus, quinctus, ſextus, & octauus earum, quæ interciderunt Controuerſiarum, Declamationes ſunt. Reliqui vero quinque, earum quæ extant. Quam nos Declamationum *Epitomen* ſeu *Excerpta* nominamus. Propius autem factum eſt nihil, quam vt de Græcis Thomam Magiſtrum imitatus, titulis inter ſe diuerſas *Controuerſias* citarim, non numero aut libris diſtinguens, vt Græcas ille Libanij Declamationes ἐπιγραφαῖς in ſuo Atticorum nominum Lexico in teſtimonium perpetuo aduocat. In *Suaſorias* autem eo longiores, contra atque propoſitum mihi, Annotationes euaſerunt, quo maior ex his vtilitas emerget, ijs præſertim, qui ſe ad M. Tullij lectionem, præcipue diuinæ illius, vt Satyricus vocat, Philippicæ voluerit, (velle autem omnes debent) conferre: tametſi Vopiſcus in Numeriano *Declamationem* Tulliano ſtylo opponat. Has vero *Controuerſiis* cenſui anteponendas, quamuis ſe poſt ſcripſiſſe Seneca ſignificet, quod vt faciliores, pueris primum proponerentur, vt ait idem ſcriptor de cauſis corruptæ Eloquentiæ. Ariſtoteles tamen libro III. Rhetor. τὸ δημηγορεῖν facit difficilius τοῦ δικάζεσθαι.

Ceterum in his Declamationibus tanquam pugnæ ſimulacris, ad verum diſcrimen, iuuentus olim diligenter ingenti emolumento exercebatur, vt ex vmbratili ſtudio in lucem ſolemque prodiret, & à fictis ad ſerias cauſas liteſque forenſes aliquando tranſiret. Iuris igitur conſultis, vel Alciato teſtante perutilis hæc tractatio, in qua diſerte multa, & acute de legibus cauſſiſque, & negotiorum euentis diſputantur: ne rerum gerendarum omniſque Antiquitatis rudes *Leguleij*, *rabulæ forenſes*, & *vultures togati* potius, quam Iuris Sacerdotes appellentur. Oratori quoque futuro neceſſarij maxime hi libri: ſiue ſermonis venuſtatem, ſiue acumen, ſeu rerum inuentarum copiam ſpectes. M. enim Tullius ad Præturam vſque vt nemo diutius, Romæ aſſidue, Rhodi etiam Græce apud Molonem declamitans, Senex eandem illam exercitationem, cum iam occupata à Cæſare Reſp. in otium litteraſque ſeceſſiſſet coram ſummis viris, vt ex Suet. Tranquillo ſupra docui, reuocauit; quod θετικώτερον paulloque erudi-

And. Alciatus li. XV. Parergon cap. XV.

tius fuiſſe dicendi genus ait, lib. III. ad Q. fratrem, & Tuſculanas diſputationes (cum ponere quemque iuberet, de quo audire vellet) *ſenilem Declamationem* ſæpius appellat. Scripſerat & iuuenis volumen Procœmiorum, ex quo eligere ſe ſolitum, cum aliquod σύγγραμμα inſtituiſſet, T. Attico ſcribit libro XVI. & Demoſtheni προοίμια δημηγορικὰ attribui video: falſo, vt putant Critici: aut ſi Demoſthenis ſint, ab eo edita, cum Pythonem Byzantium admiraretur. Ciceroni vero Aſiatico nihil aptius. Verum enimuero declamitandi hæc ratio vitio generis humani, vt fit, degenerauit, cum ad plurimos eius vtilitas pertineret. Abijt in vitium, & ad ſummum euecta, mole laborans ſua, corruit, dum vel exilia nimis declamirando conſectarentur, vel in ſcholis velut ad Sirenæos ſcopulos conſeneſcerent, omnemque ætatem ibi, ſua tantum admirantes, conſumerent. Hinc Sophiſtarum appellatio, laude prius digna, poſt in odium vertit: quod ex ea quæſtum iam, vt auctor eſt Ariſtot. ſordidi homines quærerent: quorum nomina Laertius, Philoſtratus, Eunapius Sardianus, Suidas, & Heſychius Illuſtris, vt nomenclatores dictant: extantque Græce, quod eruditi ſæculi noſtri felicitati imputandum cenſeo, Luciani Samoſatenſis, Libanij Sophiſtę, Dionis Pruſei cognomento Chryſoſtomi, Theonis in Progymnaſm. Ariſtidæ, Syneſij, Themiſtij, Polemonis, Himerij, aliorumque diſertę Orationes, Declamationeſque. Quin & Philoſophorum ſcholas, optima quæque cauillando, ea labes occupauit: quorum laqueos reprehenſioneſque eludere, & tecto, quod aiunt, diſcedere latere, ſingulari libro περὶ σοφιστικῶν ἐλέγχων Peripateticæ ſcholæ Princeps docuit, vocatque τὴν σοφιστικὴν φαινομένην σοφίαν, οὖσαν δὲ μὴ καὶ τὸν Σοφιστὴν χρηματιστὴν ἀπὸ φαινομένης σοφίας, ἀλλ᾽ οὐκ οὔσης. Exagitat eoſdem & Plato, & Iſocrates: apud Latinos vero Tacitus Cornelius, ſiue is potius Fabius eſt, Petronius Arbiter, Ammianus Marcellinus, ceterique inſectantur: Vtrique Sophiſtæ dicti, & jidem ſæpe, genere tamen profeſſionis diſſimillimi & origine. Nam Philoſophaſtri & ἀμφοτερόγλωσσοι: à Zenone Eleate appellati, & ἐν τῷ δοκεῖν διαλέγεσθαι: *Rhetores* ab Empedocle, & ἐν τῷ λέγειν: Quamuis vero vterque e Parmenidis ſchôla profecti, Zeno tamen hauſit inde diſcidium illud τῆς αἰσθήσεως καὶ λόγου. Vnde origo τῆς ἀδολεσχίας διαλεκτικῆς. Empedocles vero poetica pigmenta, à quibus primam vetuſtiſſimæ Eloquentiæ manaſſe originem Strabo refert. Latini vero Græcorum æmuli, poſt, ſed longo interuallo, pedem in his veſtigijs poſuerunt: & aliquandiu intermiſſa Declamandi ratio reuocata eſt ſub Nerone, Veſpaſiano, & Domitiano. Inclinante enim imperio, paullatim etiam eloquentia degenerauit. Cœperat quippe, oppreſſa orandi in foro libertate, dicendi pariter vis, & facultas

In peius ruere, ac retro ſublapſa referri.

Tum Porcius Latro ceteris præſtantior, & M. Fabius ſenior, homines Hiſpani mirifice à Seneca hic laudati viguerunt. Huius primum à Thadæo Vgoleto Parmenſi, à Pet. Ærodio, nuper etiam à Pet. Pithœo I. C. inſigni in Gallia CXIV. (quæ de CCCXC. fere reliquæ ſunt) editæ Declamationes circumferuntur: de quib. & Io. Ant. Campani iudicium extat non contemnendum. Item Calpurnij Flacci Declamationes eiuſdem Pithœi beneficio publici iuris factæ. Quæ enim Oratorijs Quinctiliani Inſtitutionibus vulgo ſubijciuntur, adeo ieiunæ ſunt, atque à rebus, quib. Rhetor ille abundauit inopes, vt aratoris potius, quam oratoris eſſe, nedum eius, qui bene dicendi præcepta iucundiſſimo ſtylo acerrimoque iudicio pertractaſſet, audacter olim Philelphus iudicarit. Apage ſis igitur, cum his ineptis λόγοις, qui Voluſij Annalibus, aut Antiphontis libris Somniorum plenis nihilo ſint meliores, quos legere nemo ſuſtinet, niſi qui & otio, & litteris abuti velit. Quaſi vero, qui alijs tanquam digito parandæ Eloquentiæ viam fonteſque commode oſtenderit, ingredi ipſe & haurire non potuerit? Cæci igitur de cæcis legant, per me licet: me ſane riualem non habebunt. Verum ne quid diſſimulando præuaricari videar, in eo ſcriptore variant Critici. Trebellius enim Pollio refert Poſtumium iuniorē ita diſertum fuiſſe, vt cum eius Controuerſiæ acutiſſimis Quinctiliani insererentur, non eſſet facile illas internoſcere. In veteribus libris *M. Floro* inſcribi, ſunt qui in varijs affirment. Ampliandum igitur, nec tanti ea res, ob quam deſeri vadimonium debeat. *Iac. Durantius lib. II Variarum cap. XVII.*

Inter hos autem Declamatores M. Seneca Rhetor inſignis familiam ducit, ſiue *Suaſorias* ab optimis dicendi magiſtris tractatas, ſiue, *Controuerſias* memoria reconditas, depromat.

Sunt enim hæc aliud nihil, quam *laudabilia ſcholaſtica*, ſingulis auctoribus laudatis. De cuius ſcriptoris ſtylo ita iudicare non dubitem, nihil eſſe in lingua Latina, cum à Cicerone, Fabioque diſceſſeris, ſcriptum purius, aut elegantius. Iudicium vero, quod ſemper fuit, eritque perpaucorum hominum, & acumen in aliorum ingenijs dictiſque cenſendis, ſummum ac proprium illius. Diſſentio igitur à viro docto, qui memoria noſtra Senecam hunc Rhetorem leuiter doctum, ac quaſi proletarium appellat.

Sed illud vulgo quæri video, cur *Sententias*, *Diuiſiones*, *Coloreſque* hos libros inſcripſerit, quæ cum ex Rhetorum ſcholis peti, non a nobis hoc loco exſpectari debeant, ſumma attingam rerum capita, & digitum quod aiunt, ad fontes intendam. Hermagorei (à quibus *Coloris* nomen manaſſe primum ſcribit Porphyrius) potiſſimum ἐν τοῖς ἀγῶσι collocant: imo vix eſt διαίρεσις vllius στάσεως apud Rhetoras, in quarum ſit κεφάλαιον aliquod μεταθέσεως τῆς αἰτίας quod illis χρῶμα erat, hinc & M. Fabius Senior *declamationum* duas claſſes conſtituit, vt aliæ *Colorata* ſint, *Tractata* aliæ. Quanquam alijs aliud χρῶμα, genus ſcilicet cauſſæ figuratæ: vt obſeruat Halicarn. Dionyſius ἐν τῷ περὶ ἐσχηματισμένων. Falſarum enim expoſitionum duplex genus, inquit Fabius. Alterum quod inſtrumentis, teſtimonijſque iuuâtur, alterum quod eſt tuendum dicentis ingenio: idque vel ad ſolam verecundiam pertinet, vnde etiam *color* dictus, vel ad Quæſtionem. Hinc ſalſe Satyricus. *Lib. IV. cap. II.* *Iuuenalis Sat. VI. & VII.*

Dic aliquem, ſodes dic Quinctiliane Colorem. Et:
Declamare doces, O ferrea pectora, Vecti,
Quis Color, & quod ſit cauſſæ genus, atq; vbi ſumma
Quæſtio———

Ad hæc *Figuratæ Controuerſiæ*, cum non, quod dicimus, ſed aliud latens, & auditori quaſi in- *Lib. IX. cap. I.*

uenirendum, accipi volumus: vt idem Fabius docet.

Diuiſio vero, quam ſæpe adhibet Seneca, eſt inueniendi ratio τὰ σύμμετρα κεφάλαια, cuique cauſæ κατὰ τὰς στάσεις, τήν τε προηγουμένην καὶ τὰς ἐμπιπτούσας. Quæ prima exercitatio erat apud Sophiſtas poſt τὴν ὑπόθεσιν aut τὸ πρόβλημα. Ad hanc pertinet διαιρετικὴ μέθοδος. id eſt, *ars Statuum*, quam rationem τῆς διαιρέσεως maxime in oratione excellere, Galenus, & Alexander Aphrodiſieus monuerunt. Eius exercitationis exempla clariſſima αἱ διαιρέσεις τῶν ζητημάτων Sopatri Rhetori. Huic exercitationi ſuccedebat illa, *implere Controuerſias*; vltima erat, *Declamatio*. Hæc, vt lucem adferrent Senecæ, attuli. *Sententia* vero, pronunciatum eſt de rebus vniuerſis, quæ expetendæ ſunt, aut fugiendæ ad agendum. Sic Ariſt. III. Rhetor. in quam & Γνώμη καὶ Θέσις Theonis, Hermo-

Præfat. lib. IV. Controu.

genis & Aphthonij caduut. Sed Seneca omnium optime, quas intelligat, docet, quæ *Sententiæ propriæ*, quæ *tranſlaticiæ* dicerentur, hoc eſt, Loci communes, in quos licebat præter Cauſſam excurrere. Hæ pertinebant ad illos exceſſus, quorum idem præfando meminit. In qua Præfat. etiam *Sententiæ albæ*, quas in Albutio ſic vocabat Aſinius Pollio, huius generis, eſſe videntur.

AND. ALCIATVS LIB. IV. PAREPΓΩN cap. xv.

DECLAMANDI ratio qualis, & quam hodie neceſſaria ſit tironibus iuri ciuili operam nauare volentibus, ſæpe à me prædicatum eſt. Solebant enim iuuenes, poſtquam à Grammatico dimiſſi eſſent, ad Rhetorem accedere, apud quem communes diſſerendi locos addiſcebant: deinde fictas controuerſias peragebant. Eæ aut ex hiſtorijs trahebantur, aut ex re, quæ forte recens contigiſſet, plurimum ad genus iudiciale pertinebant, non abſimiles ſpeciebus Conſiliorum, quibus quotidie Iureconſulti noſtri dant reſponſa: adeo vt, ſi illis, quod facillimum eſſet, legum loca allegationeſque adijcerentur, nihil à conſilijs noſtratium differant. Hoc præ ſe ferunt ſpecimen, quæ etiamnum extant fragmenta *Declamationum Quinctiliani* nomine, quæ ad vſque numerum CXXXVI. Thadæus Vgoletus Parmenſis in publicum dedit. Id & deprehendi in ijs poteſt, quas *Annæi Senecæ patris* eſſe ſuperiori capite cenſui: nec dubium eſt, quin recte in eis inſtitutus adoleſcens, maiore profectu, nec illotis manibus Ius ciuile pertractaret. Sed vix obtineri hæc ratio hodie poſſet, quod rari Grammatici huic muneri apti ſint: & ſi qui alioquin eſſent, ad vberiora, vtilioraque Legum & Medicinæ ſtudia pertranſire malunt, quam inter pueros conſeneſcere. Inter hodie declamatores celebre eſt *Libanij Sophiſtæ* nomen, qui horum ſtudiorum cauſa ſane quam gratus acceptuſque Iuliano Imperatori fuit: eius vitam Eunapius deſcripſit: vt *Pauli Tyrij* Sophiſtæ Suidas.

IO. LVDOVICVS VIVES VALENTINVS libro III. de tradendis diſciplinis.

SEnecam Rhetorem licebit euoluere, à quo multũ adiuuabitur verborum, & propriorum, & tranſlatorum vi, tum copia, & varietate: vt rem eandem crebro, & ſine faſtidio poſſint exponere: multumque alere poteſt facundiam Latinam, Metaphoris potiſſimum, præ cæteris ſcriptoribus, dextre accommodatis.

Et libro IIII.

Legent iuuenes *Declamationes, & Suaſorias*, quas ex Oratoribus ſui temporis *Seneca* collegit, mendoſas quidem illas & truncas: nam deſunt Græca non pauca, & Latina ſunt deprauatiſſima, ſed erunt nihilominus adiumento dicentibus. Nam plurima in illis ſunt, & inuenta ſubtiliter, acuteque & lepide, ac venuſte expreſſa, multæque verborum ac ſententiarum conformationes, & quaſi lumina.

ANDREAS SCHOTTVS

LECTORI S.

ETSI non me fugit CONTROVERSIAS prius edidiſſe M. Annæum, quam SVASORIAS. has enim controuerſia XII. promittit, tamen feci libenter, vt has illis ordine anteponerem. cum tradendarum artium Methodo, quæ per faciliora notaque, ad ea, quæ difficilia magis, obſcura atque ignota ſunt, viam ſternit, tum priorum editionum exemplo. Frobenij, quæ anno Salutis CIↃ. IↃ. XII. prima vt opinor, in Germania typis cuſa prodijt, Heruagij quoque primæ, quam Deſiderius interpolauit. Nam in altera Cœlius Curio ordinem turbauit, denique Gryphij Lugdunenſis, & quod rei caput eſt, auctoritate vett. quatuor antiquiſſimorum codicum, Auguſtodunenſis, Brugenſis, Couaruuiani, & Vaticani, qui in membranis ſcripti, ad hos libros qua emendandos qua explanandos opitulati ſunt, ne, vt ad hanc vſque diem à pleriſque (forte quod nimis & deprauati eſſent, ac mutili, & lacunis pleni hiarent, Græcis omnibus ſententijs deſideratis) neglecti iacerent, neque in tenebris amplius deliteſcerent. Et vero SVASORIÆ CONTROVERSIIS in Rhetorum ſpatijs præmittebantur, vt illæ artis huius propriæ, hæ Iuriſconſultorum, iudiciorumque: Scholarum illæ, hæ fori fuiſſe videantur. Rariores tamen deliberationes, publice quidem à Declamatoribus inſtitutæ, CONTROVERSIÆ vero diſceptationeſque frequentius: quibus tanquam in arena exercitata iuuentus in Solem tandem aſpectumque prodiret, cauſſaſque aduocatione defendendas ſuſciperet. Sed hæc M. Fabius Rhetorum princeps copioſe, vt omnia, cap. x. lib. III. pertractauit, idemque Progymnaſmata ſeu primas apud Rhetorem exercitationes lib. II. cap. IV. præmitti ſolere tradit, vt *Chrias, Apologos, Sententias, Theſes*, ceteraſque quæ Theon, Aphthonius, & Priſcianus pertractarunt, ducebantque ad Ariſtotelis, aut Hermogenis potius ſubtiliorem viam, aut M. Tullij fontes. Ad eundem modum *Suaſionibus* ad *Controuerſias* præludere Græci ſolent: Quamquam ea tota ratio à Grammaticis Romæ occupata eſt, ac relegata. Plerique enim artium finibus motis, terminos tranſilire ſatagunt. Sed nunc ad rem ipſam aggrediamur.

M. ANNÆI

SENECÆ

RHETORIS SVASORIARVM

Liber ſingularis.

SVASORIARVM INDEX.

I. *Deliberat Alexander, an Oceanum nauiget.*

II. *Trecenti Lacones contra Xerxem miſſi, cum trecenti ex omni Græcia miſſi fugiſſent, deliberant an & ipſi fugiant.*

III. *Deliberat Agamemnon, an Iphigeniam immolet, negante Chalcante aliter nauigari poſſe.*

IV. *Deliberat Alexander Magnus, an Babyloniam intret, cum denunciatum eſſet illi reſponſo auguris periculum.*

V. *Deliberant Athenienſes, an Trophaea Perſica tollant, Xerxe minante rediturum ſe, niſi tollerentur.*

VI. *Deliberat Cicero, an Antonium deprecetur.*

PARS ALTERA.

Hiſtoricorum de Cicerone iudicia.

VII. *Deliberat Cicero, an ſcripta ſua comburat, promittente incolumitatem Antonio, ſi feciſſet.*

SVASORIA I.

DELIBERAT Alexander, an Oceanum nauiget.

SCHOLIVM SCHOTTI.

TITVLVS Hic de M. S. Couarruuiano eſt, cuius & Controuerſia XXII. Seneca noſter meminit. Hypotheſis vero videtur, è ſermone Anaxarchi Philoſophi, qui Alexandro Magno adulans, deuicta Aſia in Deorum numerum referendum diuinis honoribus decretis, Diuumque adeo Perſarum ritu adorandum, repugnante licet Philoſopho Calliſthene, cenſuerat. Cuius ſententiæ pronis auribus auſcultante hæc Alexandro, Hages poëta Argiuus peſſimorum carminum poſt Choerilum conditor, inquit Curtius lib. VIII. fuit. Agis enim Arriano eſt lib. IV. Diuerſum enim ab eo laudat in Corinthiacis Pauſanias, qui Antiopem fabulam luſit, & Cleo Siculus aliiq; Sophiſtæ aſſenſi Libero patri, Dioſcuris, & Herculi præferebant.

FINITAM cuique rei magnitudinem natura dederat, dedit & modum. nihil infinitum eſt, niſi Oceanus. AVITVS. Fertiles in Oceano iacere terras, vltraque Oceanum rurſus alia litora, alium naſci orbem, nec vſquam naturam rerum deſinere, ſed ſemper inde, vbi deſiſſe videatur, nouam exſurgere: facile iſta finguntur: quia Oceanus nauigari non poteſt. Satis ſit hactenus viciſſe Alexandro, qua mundo lucere ſatis eſt. Intra has terras cælum Hercules meruit. Stat immotum mare, & quaſi deficientis in ſuo fine naturæ pigra moles, nouæ ac terribiles figuræ, magna etiam Oceano portenta, quæ profunda iſta vaſtitas nutrit, confuſa lux alta caligine, & interceptus tenebris dies, ipſum vero graue & defixum mare, & aut nulla aut ignota ſidera. Ita eſt, Alexander rerum natura: poſt omnia Oceanus: poſt Oceanum nihil. ARGENTARII. Reſiſte, orbis te tuus reuocat: vicimus qua lucet. nihil tantum eſt, quod ego Alexandri periculo petam. POMPEII SILONIS. Venit ille dies, Alexander, exoptatus, quo tibi operæ eſt adeſſe, iidem ſunt termini & regni tui, & mundi. OSCI. Tempus eſt Alexandrum cum orbe & cum ſole deſinere. Quod noueram, vici: nunc concupiſco quod neſcio. Quæ tam feræ gentes fuerunt, quæ non Alexandrum poſito genu adorarint? Qui tam horridi montes, quorum non iuga victor miles calcauerit? Vltra Liberi patris trophæa conſtitimus. Non quærimus orbem, ſed amittimus. Immenſum, & humanæ intentatum experientiæ pelagus, totius orbis vinculum, terrarumque cuſtodia, inagitata remis vaſtitas, litora modo ſæuiente fluctu inquieta, modo fugiente deſerta. tetra caligo remittet fluctus. Neſcio quid humanis natura ſubduxit oculis, extrema nox obruit. MVSAE. Fœda belluarum magnitudo, & immobile profundum teſtantur, Alexander, nihil vltra eſſe, quod vincas reuertere. ALBVTII SILI. Terræ quoque ſuum finem habent, & ipſius mundi aliquis occaſus eſt, nihil infinitum eſt, modum magnitudini facere debes, cum fortuna non facit. Magni pectoris eſt inter ſecunda moderatio. Eundem fortuna victoriæ tuæ, quem natura finem facit. Imperium tuũ cludit Oceanus. O quantum magnitudo tua rerum quoque naturam ſupergreſſa eſt! Alexander orbi magnus eſt, Alexandro orbis anguſtus eſt. Aliquis etiam magnitudini modus eſt. Non procedit vltra ſpatia ſua cælum. Maria intra terminos ſuos agitantur. Quicquid ad ſummũ venit, incremento non reliquit locum. Non magis quicquam vltra Alexandrum nouimus, quàm vltra Oceanum. MARILLII. Maria ſequimur,

terras cui tradimus? orbem quem non noui, quæro, quem vici, relinquo. Fabiani. Quæ iſta toto pelago infuſa caligo? Nauigantem tibi videtur admittere, quæ proſpicientem quoque excludit. Non hæc India eſt, nec terribilis ferarum ille conuentus. immanes propone belluas. aſpice quibus procellis fluctibuſque ſæuiat, quas ad litora vndas agat. tantus ventorum, tanta conuulſi funditus maris inſania eſt: nulla præſens nauigantibus ſtatio eſt, nihil ſalutare, nihil notum. rudis & imperfecta natura penitus receſſit. Iſta maria ne illi quidem petierunt, qui fugiebant Alexandrum. Sacrum quidem terris natura circumfudit Oceanum. Illi qui iam ſiderum collegerunt metas, & annuas hiemis atque æſtatis vices ad certam legem redegerunt, quibus ignota nulla pars mundi eſt: de Oceano tamen dubitant, vtrumne terras velut vinculum circumfluat, an in ſuum colligatus orbem, & in hos, per quos nauigatur ſinus, quaſi ſpiramenta quædam magnitudinis exæſtuet: ignem poſt ſe, cuius augmentum ipſe ſit, habeat an ſpiritum. Quid agitis commilitones? regem domitoremque generis humani, magnum Alexandrum eo demittitis, quod adhuc quid ſit diſputatur? Memento Alexander matrem in orbe victo adhuc magis, quàm pacato relinquis.

Divisio. Aiebat Cestivs, hoc genus ſuaſoriarum aliter declamandum eſſe, quàm ſuadendum. Non eodem modo in libera ciuitate dicendam eſſe ſententiam, quo apud reges: quibus etiam quæ proſunt, ita tamen vt delectent, ſuadenda ſunt. Et inter reges ipſos eſſe diſcrimen: quoſdam magis aut minus rerum vſum habere. Veritatem facti Alexandrum exiſſe. Quoſdam ſuperbiſſimos, & ſupra mortalis animi modum elatos cernimus. Denique vt alia dimittantur argumenta, ipſa ſuaſoria inſolentiam eius coarguit, orbis illum ſuus non capit: itaque nihil dicendum aiebat, niſi cum ſumma veneratione regis, ne accideret idem quod præceptori eius Calliſtheni accidit, quem occidit propter intempeſtiue liberos ſales. Nam cum ſe Deũ vellet videri, & vulneratus eſſet, viſo ſanguine eius philoſophus mirari ſe dixerat, quod non eſſet * ἰχὼρ, οἷός περ τε ῥέει μακάρεσσι θεοῖσι. Ille ſe ab hac vrbanitate lancea vindicauit. Eleganter in C. Caſſij epiſtola quadam ad M. Ciceronem miſſa poſitum, multum iocatur de ſtultitia Cn. Pompeij adoleſcentis, qui in Hiſpania contraxit exercitũ, & ad Mundam acie victus eſt. Deinde ait: *Nos quidem illum deridemus, ſed timeo ne ille non gladio* ἀντιμυκτηρίσῃ. In omnibus regibus hæc vrbanitas extimeſcenda eſt. Aiebat itaque, apud Alexandrum, ita dicendam eſſe ſententiam, vt multa adulatione animus eius permulceretur. Seruandum tamen aliquem modum, ne nobis accideret tale aliquid, quale accidit Athenienſibus, cum publicæ eorum blandiciæ non tantum depræhenſæ, ſed & caſtigatæ ſunt. Nam cum Antonius vellet ſe Liberum patrem dici, & hoc nomen ſtatuis ſubſcribi iuberet, habitu quoque & comitatu Liberum imitaretur, occurrerunt venienti ei Athenienſes cum coniugibus & liberis, & Διόνυσον ſalutauerunt. Bene illis ceſſerat, ſi naſus Atticus ibi ſubſtitiſſet. dixerunt deſpondere ipſos in matrimonium Mineruam ſuam, & rogauerunt vt duceret. Ac Antonius ait ducturum, ſed dotis nomine imperare ſe illis mille talenta. Tum ex Græculis quidam ait: κύριε, ὁ Ζεὺς τὴν μητέρα σου Σεμέλην ἄπροικον εἶχε. Huic quidem impune fuit: ſed Athenienſium ſponſalia mille talentis æſtimata ſunt. quę cum exigerentur, complures contumelioſi libelli proponebantur: quidam etiam ipſi Antonio tradebantur: ſicut ille qui ſubſcriptus ſtatuæ eius fuit, cum & eodem tempore Octauiam vxorem haberet, & Cleopatram: ΟΚΤΑΒΙΑ ΚΑΙ ΑΘΗΝΑ ΑΝΤΩΝΙΩι. Res tvas tibi habe. Belliſſimam tamen rem Deillius dixit, quem Meſſalla Coruinus *Deſultorem bellorum ciuilium* vocat, quia ab Dolabella ad Caſſium tranſiturus, ſalutem ſibi pactus eſt, ſi Dolabellam occidiſſet: & à Caſſio deinde tranſiuit ad Antonium: nouiſſime ab Antonio transfugit ad Cæſarem. Hic eſt Deillius, cuius epiſtolæ laſciuæ ad Cleopatram feruntur. Cum Athenienſes tempus peterent ad pecuniam conferendam, nec exorarent, Deillius ait: Et tamen ſcito illos tibi annuam, bimam, trimam diem debere. Longius me fabellarum dulcedo produxit. Itaque ad propoſitum reuertar. Aiebat Ceſtius, magnis cum laudibus Alexandri hanc ſuaſoriam eſſe dicendam: quam ſic diuiſit, vt primum diceret, etiam ſi nauigari poſſet Oceanus, nauigandum non eſſe: ſatis gloriæ quæſitum: regenda eſſe & diſponenda, quæ in tranſitu viciſſet: conſulendum militi, tot victoriis laſſo: de matre illi cogitandum: & alias cauſas complures ſubiecit. Deinde illam quæſtionem [ſubiecit,] ne nauigari quidem Oceanum poſſe. Fabianus philoſophus primam fecit quæſtionem eandem, Etiam ſi nauigari poſſet Oceanus, nauigandum non eſſe. At rationem aliam primam fecit, modum imponendum eſſe rebus ſecundis. hic dixit ſententiam: Illa demum magna eſt felicitas, quæ arbitrio ſuo conſtitit. Dixit deinde locum de varietate fortunæ, & cum deſcripſiſſet nihil ſtabile eſſe, omnia fluitare, & incertis motibus modo attolli, modo deprimi, abſorberi terras, & maria ſiccari, montes ſubſidere: deinde exempla rerum e faſtigio ſuo deuolutarum, adiecit: Sine potius rerum naturam, quam fortunam tuam deficere. ſecundam quoque quæſtionem aliter tractauit. Diuiſit enim illam ſic, vt primum negaret vllas in Oceano, aut trans Oceanum eſſe terras habitabiles: deinde ſi eſſent, perueniri tamen ad illas non poſſe. Hic difficultatem ignoti maris, naturam non patientem nauigationis. Nouiſſime vt poſſit perueniri, tanti tamen non eſſe. Hic dixit incerta peti, certa deſeri, deſerituras gentes, ſi Alexandrum rerum naturæ terminos ſupergreſſum notuiſſet. Hic matrem memorauit, de qua dixit, quomodo illa trepidauit, etiam quod Granicum tranſiturus eſſet. *Glyconis* celebris ſententia eſt: τοῦτο οὐκ ἔστι Σιμόεις, οὐδὲ Γράνικος· τοῦτο εἰ μή τι κακὸν ἦν, οὐκ ἂν ἔσχατον ἔκειτο. Hoc omnes imitari voluerunt. *Plution* dixit. Καὶ διὰ τοῦτο μέγιστόν ἐστι, ὅτι αὐτὸ μὲν μετὰ πάντα, μετὰ δὲ αὐτὸ οὐθέν. *Artemon* dixit. βούλεσθ᾽ ὦ νεολαία πλείους ἡλίους δύο Ἑλλησπόντους ἢ ὅσοις ἐφέστατε. οἱ δὲ ἐπὶ τῷ Παμφυλίῳ πελάγει τὴν ἐμπρόθεσμον περιδεχόμενοι ἄμπωτιν, Οὐδὲ Εὐφράτης τοῦτ᾽ ἐστὶν, οὐδὲ Ἰνδὸς, ἀλλ᾽ ἐστὶ μυστήριον, εἴτε φύσεως ὅρος, εἴτε πρεσβύτατον στοιχεῖον, εἴτε γένεσις θεῶν ἱερώτερον ἐστὶν, ἢ καὶ ἁπλῶς ὕδωρ. *Apaturius* dixit, ἐντεῦθεν τοὺς ἐκ μιᾶς φορᾶς εἰς ἀνατολάς, ἔνθα δὲ εἰς

* *Iliad. ε. v. 340.*

τὰς ἀοράτους δύσεις. Ceſtius deſcripſit: Fremit Oceanus, quaſi indignetur, quod terras relinquas. Corruptiſſimam rem omnium, quæ vnquam dictæ ſunt, ex quo homines diſerti inſanire cœperunt, putabant Dorionis eſſe in metaphraſi dicta Homeri: Tum excæcatus Cyclops ſaxum in mare [re] iecit. Hæc quomodo ex corruptis eo perueniant, vt & magna, nec tamen ſana ſint, aiebat Mæcenas apud Virgilium intelligi poſſe. Tumidum eſt, ὄρεος ὄρος ἀποσπᾶσαι. Virgilius quidem ait: [Æneid, xv. 128.]

Rapit haud partem exiguam montis.———

Magnitudini ſe dat. Sed vt non impudenter diſcedat à fide: eſt inflatum χεὶρ τραχεῖα βάλλεται μέσος. Virgilius ait de nauibus,

———*Credas innare reuulſas Cycladas.*

non dicit hoc fieri, ſed videri. propitijs auribus auditur: quamuis incredibile eſt, quod excuſatur, antequam dicitur. Multo corruptiorem ſententiam *Meneſtrati* cuiuſdam declamatoris non abiecti ſuis temporibus, nactus ſum in hac ipſa Suaſoria, cum deſcriberet belluarum in Oceano naſcentium magnitudinem. ** Efficit hæc ſententia, vt ignoſcamus ei, qui dixit, ipſis Charybdi & Scylla maius portentum, *Charybdim ipſius maris naufragium videri*, & ne in mare ſemel inſaniret: quid ibi poteſt eſſe ſalui, vbi ipſum mare perit? *Damaſcenus* induxit matrem loquentem, cum deſcriberet aſſidue prioribus periculis noua ſuperueniſſe. *Barbarus* dixit, cum introduxiſſet excuſantem ſe exercitum Macedonum, hunc ſenſum: * *Fuſcus Arellius* dixit: Teſtor ante orbem tibi tuum deeſſe, quam militem. *Latro* ſedens hanc dixit: non excuſauit, militem, ſed dixit Dum ſequor, quis mihi promittit hoſtem, quis terram, quis diem, quis mare? Da vbi caſtra ponam, vbi ſigna ponam. Reliqui parentes, reliqui liberos, commeatum peto: nunquid immature ab Oceano? Latini declamatores in Oceani deſcriptione non nimis viguerunt. nam aut tumide ſcripſerunt, aut curioſe. Nemo illorum potuit tanto ſpiritu dicere, quanto Pedo, qui nauigante Germanico dixit:

Iam pridem poſt terga diem ſolemque relictum,
Iam pridem notis extorres finibus orbis,
Per non conceſſas audaces ire tenebras,
Heſperij metas, extremaque littora mundi.
Nunc illum pigris immania monſtra ſub vndis:
Qui ferat Oceanum, qui ſæuas vndique Priſtis,
Æquoreoſque canes ratibus conſurgere prenſis.
Accumulat fragor ipſe metus iam ſidere limo
Nauigia, & rapido deſertam flamine claſſem,
Seque feris credunt per inertia fata marinis,
Tam non felici laniendos ſorte relinqui.
Atque aliquis prora ſpectat ſublimis ab alta
Aëra pugnaci luctatus rumpere niſu,
Vt nil erepto valuit dinoſcere mundo,
Obſtructo taleis effundit pectore voces:
Quo ferimur? ruit ipſe dies, orbemque relictum
Vltima perpetuis claudit natura tenebris:
An ne alio poſitas vltra ſub cardine gentes,
Atque alium libris intactum quærimus orbem?
Dij reuocant, rerumque vetant cognoſcere finem
Mortaleis oculos: aliena quid æquora remis
Et ſacras violamus aquas, diuumque quietas
Turbamus ſedes?———

Ex Græcis declamatoribus nulli melius hæc ſuaſoria proceſſit, quam Glyconi. Sed non minus multa magnifice dixit, quam corrupte. Vtriuſque vobis faciam poteſtatem. ** Et volebam vos experiri, non adiiciendo iudicium meum, nec ſeparando à corruptis ſana. potuiſſet etenim fieri, vt vos illa magis laudaretis, quæ inſaniunt: & nihilominus poteſt fieri, * quamuis diſtinxerim. Illa belle dixit: * ſed fecit quod ſolebat, vt ſententiam adiectione ſuperuacua atque tumida perderet. Adiecit enim illud: Vale terra, vale Nais mea, iubeo enim: num ferent oculi? ὑγίαινε γῆ, ὑγίαινε Ναὶ ἐμά. κέλομαι γάρ, ἆρ' οἴσει τὰ ὄσσε; Quoſdam iudices dubios ſui habet, ego non dubito contra ſententiam ferre.

NOTÆ

NOTÆ
VARIORVM AVCTORVM
IN M. ANNAEI SENECAE RHETORIS SVASORIAS.

IN SVASORIAM PRIMAM,

NICOLAVS FABER.

MATERIARVM apud Rhetores Latinos duo genera tractata ſunt: Suaſoriæ, & Controuerſiæ. Nam cum declamatio iudiciorum & conſiliorum imago ſit, vt Controuerſia forum exprimit, ita Suaſoria conſilij formam exhibet. Hæc magis puerorum fuit, à qua illi declamandi ſtudium incipiebant: illa prouectiorum. Duabus autem de cauſis Suaſorijs prius exercebatur puer, quam Controuerſiis: altera quia Suaſoriæ faciliores, minuſque virium & prudentiæ requirere videntur: altera etiam quia is finis Rhetori propoſitus eſt, iuuenem foro potius quam conſilio præparare, cuius in imperio minor & rarior publice vſus eſt. Ea ratione velut progymnaſma ad controuerſiam Suaſoria reputata eſt. quemadmodum fabula, chria, ſententia, loci cõmunes, theſes, ethologia, quæ & ἠθοποιΐαι Aphthonio dicuntur, ceteraque eiuſmodi dicendi primordia, quæ illo προγυμνασμάτων nomine comprehenduntur. At Græcis maxime, qui magis ſuorum operum onera, inquit Quinctilianus, & modum noſcentes, omnia hæc ſibi retinuerunt, non à Latinis, qui hæc contemnentes, Grammaticis neceſſaria fecerunt, ſolamque controuerſiam, qua puerum myſterijs ſuis initiarent, antequam ad controuerſias admitterent, ſibi receperunt. Hæc colligere licet ex Quinctiliano, Tacito, Aphthonio, & Theone. Suaſorias vero puerorum fuiſſe præter illos auctores indicat Iuuenalis Satyr. I. ijs verſib.

Et nos ergo manum ferulæ ſubduximus, & nos
Conſilium dedimus Syllæ, priuatus vt altum
Dormiret. *Et Perſius* III. *illis:*
Sæpe oculos, memini, tingebam paruus oliuo,
Grandia ſi nollem morituro verba Catoni
Dicere.

Has tamen noſter auctor controuerſiis poſtpoſuit velut appendicem, promiſſioniſque ſuæ ἐπίμετρον, pluribuſne libris, an hoc ſingulari, in incerto eſt. Illud ſolum controuerſiarum libro ſecundo innuit, Suaſorias ſe daturum, inter quas & quandam Latronis de Theodoto per triduum declamatam, quæ tamen hic non habetur. Et ſane multa ex his intercidiſſe clarum eſt, multa ex reliquis corrupta, mutila, & trunca eſſe: quibus, defecti omni ſcriptorum librorum ope, coniecturis tantum, quantum in nobis fuit, opitulati ſumus. quas ideo ſeorſim à textu ex Romana editione, quæ nobis purior & integrior aliquanto viſa eſt expreſſo, his annotationibus incluſimus, ne tanti noſtra ſomnia facere videremur, ut ea vel inuitis legenda obtruderemus. Suaſoriarum autem præcepta ſi quis requirat, legat Quinctilianum cap. X. lib. III.

INagitata remis vaſtitas,] *Ceteræ editiones*, inagitata remiſſio vaſtitas. *ex quo effeceram*, inagitata remigio vaſtitas.

Tætra caligo remittet fluctus.] *Groſlotius Liſlæus raræ eruditionis, melioriſque ſpei adoleſcens per epiſtolam me monuit, Io. Dalechampium Medicum omni doctrinæ genere excultiſſimum, hæc ita legere*, tetra caligo immites fluctus. Neſcio quid hoc eſt quod hominis natura ſubduxit oculis, & atra nox obruit. *quæ ſiue à libris veteribus, ſiue ab ingenio ſint, recta & proba iudico.*

Aliter declamandum eſſe, quam ſuadendum.] *At qui ſuadet, declamat. vnde ſatis apparet locum non ſtare. Ex iis autem quæ ſubijciuntur, intelligimus hoc ſibi velle Senecam, conditionem perſonarum, quæ deliberant, efficere vt aliter atque aliter declamemus ſuadeamuſque. Et ſane, vt Quinctilianus ait*, multum intereſt qui deliberant, Senatus ſit, an Populus Romanus, an Fidenates. Græci, an Barbari: item Catoni, an Mario ſuadeamus. ſed mores præcipue diſcrimen faciunt. *Hoc autem vt dicat noſter auctor, legendum erit*, Aiebat Ceſtius hoc genus ſuaſoriarũ aliter atq; aliter declamandũ eſſe, *inductis illis*, quam ſuadendum. *niſi quis malit*, hoc genus ſuaſoriarum aliter atque aliter declamandum, atque ſuadendum eſſe. *quod nobis quidem minus placet.*

Ἰχὼρ οἷος πέρ τε ῥέει] *At Plutarchus ab ipſo Alexandro hoc Homeri hemiſtichium in illos prolatum fuiſſe ſcribit, qui eum Ioue natum dicebant. Sed & ex eodem auctore, & Curtio, & Arriano conſtat non lancea, ſed tormentis occiſum Calliſthenem. Et mirum quot locis, in his præcipue ſuaſorijs, M. Seneca memoria lapſus videatur.*

Sed timeo ne ille non gladio ἀντιμυκτηρίσῃ] *Ciceronis locus in Epiſt. ad C. Caſſium, ſic habet:* Vereor ne nos ruſtice velit ἀντιμυκτηρίσαι.

At Antonius ait ducturum,] ſed *Dio libro* XLVIII. Ἀντώνιος δὲ χιλιάδας τινὰς γάμον ἔφη, καὶ ἑκατὸν μυριάδας ἔχων παρ' αὐτῶν ἐξέπραξεν. *Hæc autem Dionis ſumma quadragies ſeſtertium efficit, id eſt, centum ſexaginta ſex talenta, minaſque præterea quadraginta, quæ multum à mille talentis abſunt. Sed & quod ad hanc hiſtoriam attinet, longe aliter Plutarchus. Is enim Antonium in exigendis pecunijs non fuiſſe Græcis moleſtum tradit, ſed declamationibus Rhetorum, (ita enim* ἀκροάσεις φιλολόγων *interpretor) & ſpectaculis certaminum, iuriſque dicundo intentum ingentia beneficia Athenienſium ciuitati contuliſſe: inde etiam* φιλέλληνα, καὶ φιλαθήναιον *dictum. At vero Aſianis vectigalia duplicaſſe. Qua ratione Hybreas orator totius Aſiæ nomine ad eum delegatus eſt: cuius hæ duæ inſignes in ea*

oratione referuntur ſententia, εἰ δυνάμεθα διὶς λαβεῖν ἐνὸς ἐνιαυτοῦ φόρον, δύνασθε καὶ δὶς ἡμῖν ποιῆσαι θέρος, καὶ δὶς ὀπώραν. *altera vero qua cum oſtendiſſet ducenta milia talentorum ab Aſianis ſoluta, ſubiecit,* εἰ μὴ οὐκ εἰλήφασι, ἀπαίτει παρὰ τῶν λαβόντων· εἰ δὲ λαβὼν οὐκ ἔχεις, ἀπολώλαμεν. *quibus neſcio an in his libris vlla praſtantiores exſtent.*

Octauia res tuas tibi habe.] *Hac lectio ſcriptura antiquæ ſequitur veſtigia, quæ etiã eruditiſſimo Lipſio venerat in mentem. P. tamen Chiaconius legit,* Ὀκταβία καὶ Ἀττικῶν τῷ Ἀντωνίῳ res tuas tibi habe. *nec male fortaſſis. Nam cum Antonium Octauiam duxiſſet, deinde Mineruam Athenienſium, & in Ægyptum profectus iis ſuperinduceret Cleopatram, urbane ab illis duabus nuntium remitti Antonio fictum eſt. Sane in veteribus editionibus inter hæc verba,* Hoc tu cuita, *in quibus* Octauia *vocabulum latet, & illa,* res tua tibi habe, *interſtitium aliquod vocum relictum eſt. Uxor autem eadem formula in repudij libello vtebatur, qua maritus; niſi quod addidiſſe videtur,* REDDE MEAS: *vt ex Plauti loco in Amphitr. Scena 11. Act. 111. colligere licet, & ex oratione prima pro Chriſtianis Iuſtini Martyris ad Senatum, in eo fragmento, quod apud Euſebium exſtat lib. iv. hiſtor. Eccleſiaſt. ad quod etiam alluſit ſupra Controuerſ. vi. lib. i.* Vides, *ait,* quid inter duas vxores interſit, iſta ſi nos reliquerit, repetet ſua: hæc quod dedit, non auferet. *Verum non adeo omnia in iſtis locis ad Iuriſconſultorum normam exigenda ſunt.*

Deſultorem bellorum ciuilium] *Sic apud Ouidium in Cl. V. Claudij Puteanei codice manuſcripto,* non ſum deſultor amoris.

Deillius ait:] Δέλλιον *vocant Plutarchus & Dio, quem hic etiam* παιδικὰ ποτὲ Ἀντωνίου γενόμενον *tradit.*

Scito illos tibi annuam, bimam, trimam diem debere,] *Annotauerunt viri docti legendum,* annua, bima, trima die debere, *phraſi Iuriſcõſultis familiari. Verum ne hic iocus ad iuriſprudentium normam exactus. nã dicta dos praſenti die debebatur: ſoluto vero matrimonio a marito annua, bima, trima die, æqualibuſque penſionibus reddebatur. Hic autem de praſtanda dote, non de reddenda agitur.*

Putabant Aoriones eſſe in metaphraſi] *Cætera editiones habent* putabant Dorionis eſſe in metaphraſi dictum Homeri. *quæ quare mutarint Romæ, non video. Omnia autem hæc valde corrupta & confuſa ſunt, a quibus ſe explicare difficile eſt.*

Rapit haud partem exiguam montis.] *Hos verſus Virgilij reſpicit, qui lib. x. leguntur.*

Fert ingens toto connixus corpore ſaxum,
Haud partem exiguam mõtis Lyrneſius Acmõ.

Quos videtur noſter auctor cum Homeri verſibus Odyſſ. ix. ex Polyphemi fabula, vnde imitati ſunt, contuliſſe. Illa enim verba, Tum excæcatus Cyclops ſaxum in mare reiecit, *tale quid ſubindicant.*

Latro ſedens] *id eſt, in prælocutione.*

Quanto Pedo,] *Albinouanus, quem Quinctilianus inter heroicos Poetas recenſet, & non indignum cognitione, ſi vacet, dicit. Martialis doctum vocat, & Epigrammata ſcripſiſſe lib. 11. tradit.*

Diſce, *inquit,* quod ignoras, Marſi, doctique Pedonis
Sæpe duplex vnum pagina tractat opus.

Eaque amatoria fuiſſe indicat lib. v. Ait enim.

Sit locus & noſtris aliqua tibi parte libellis,
Qua Pedo, qua Marſus, quaque Catullus erit.

Spectat ſublimis ab alta] *Cetera editiones habent,* ſe dat ſublimis ab alta. *quæ lectio ferri poteſt. Et ſi quid mutandum, potius ita legerem, atque interpungerem:*

Atque aliquis prora ſpectãs ſublimis ab alta,
Aera pugnaci luctatus rumpere niſu:
Vt nihil erepto &c.

nempe ad imitationem illius proſopopeiæ apud Homerum frequentiſſima, Iliad. ζ.

Καί ποτέ τις εἴπῃσιν, ἰδὼν κατὰ δάκρυ χέουσαν.

Et Iliad. η.

Καί ποτέ τις εἴπῃσι, καὶ ὀψιγόνων ἀνθρώπων
Νηῒ πολυκλήϊδι πλέων.

Ruſus eod. lib.

Ὧδέ τις εἴπεσκεν ἰδὼν &c. *& alibi ſæpe.*

SCHOTTVS.

FINITAM *cuiuſque rei magnitudinem*] Quæ Suaſoria ἀκέφαλος hactenus, & titulo carens & capite, in vulgus apparuit, ea nuper principiũ accepit, vnde ſenſum commodum elicias: caput tamen ne quid diſſimulem, non vſquequaque conſtituitur, quod Rhetoris nomen deſideretur. Legebatur ad hanc diem SIN VT CVINQ. REI in vulgaribus libris, nato, vt fit, errore, quod initio antiquorum codicum vacuum litteris minio auroque pingendis ſpatium relinqueretur. Quare ex INITAM imperitus librarius, cum Æolicum Digamma deeſſe non diuinaret, SIN VT audacter mala manu ſubiecit, rixandique materiam Vallæ, & Alciato ſuppeditauit. Acceptam ferimus hanc emendationem antiquiſſimis codicib. Brugenſi, Couarruuiano, & Vaticano, mire hic conſpirantibus: quorum longe optimus, nec ſatis laudatus is eſt, quem Ant. Couarruuiæ Didaci fratris hominis omni doctrinæ genere, ac Iuris ſcientia excellentis beneficio ſum conſecutus.

Qua mundo lugere ſatis eſt.] Probo *lucere*, vt infra; *Vicimus qua lucet.* Mundus vero eſt οὐρανός. Frequens Manilio Aſtronomicis. Paulo poſt: *Vaſtitas nutrit*, ſequor *nutrit*, non *mittit*, quod in Brug. cod. eſt.

Cælum Hercules meruit.] Sic infra Suaſ. 11. *Hercule gloriamur operibus cælum merito.* Et Horat. libr. 111. Carm. oda 111. de virtute.

Hac arte Pollux & vagus Hercules
Innixus, arces attigit igneas.

Et lib. iv. Od. viii.

----- Sic Iouis intereſt
Optatis Epulis impiger Hercules.

Nihil tantum eſt quod ego.] In Brugenſi & Couar. eſt *Nihil tutum eſt.* Mihi placet. *Nihil tanti eſt.*

Iidem ſunt termini & regni tui, & mundi.] Sic & Alexander ipſe ea oratione, qua capta apud Indos Sangala milites tumultuantes, ad defectionemque ſpectantes ad officium reuocauit, longiuſque pergere iuſſit: ἀπὸ δὲ φιλῶν Ἡρακλέους ἡ εἴτε Λιβύη πᾶσα ὑμετέρα γίγνεται, καὶ ἡ Ἀσία δὲ οὔπω πᾶσα, καὶ ὅρος τῆς ταύτης ἀρχῆς, οὕσπερ καὶ τῆς γῆς ὅρους ὁ θεὸς ἐποίησε.

Quo tibi opera eſt adeſſe] In Brug. & Couarr. legitur *opere adeſſe.* In Auguſtod. integre *opere adeſſe,* ſine *eſt.* Equidem non exſculpo. In Couarr. quidem aſcriptum margini recentiore manu, F. *opere finis adeſſet,* quod nec ipſum mihi placet. *Opera* pro *Operæ precium* antiquis vſitatum eſt Ennius apud Perſium Sat. vi.

Lunai portum eſt opera cognoſcere ciues.

Amicus tentabat *opera finis adeſt*. Id eſt bellicæ operæ & victoriæ finis eſt. Sed *finis* non eſt in membranis. quare Amplius pronuntio.

Totius orbis vinculum] Ποσειδῶν Neptunus eſt Platoni in Cratylo, L. Senecæ lib. VI. Natur. Quæſt. cap. XXIII. ἐννοσίγαιος, & Agellio lib. II. Noct. Attic. cap. XXVIII.

Caligo remittit fluctibus] Poſt *caligo* interpungo. Inde ſic lego: *Remittit fluctus. Neſcio quin quod humanis Natura ſubduxit oculis, æterna nox obruit.* Vt occurrat quaſi tacite obiectioni Alexandri. Quare ingenioſe magis, quam vere legit vir doctus, *immites fluctus*. Pro *æterna* legi poteſt *e terra* vt MSS. præferunt. Mox in Couarruuiano diſerte ſcriptum: *Imperium tuum cludit Oceanus. cludit*, inquam ἀρχαϊκῶς voce Plautina, vt & in Suetonij Nerone cap. XIV. *Ianum geminum cluſit, tanquam nullo reſiduo bello.* Ita enim corrigo quod vulgatur, *tam nullo, quam reſiduo bello.* Eſt nummus æreus Neronis, cum Iani portis, hoc elogio: PACE P.R. VBIQ. PARTA IANVM CLVSIT.

Alexandro orbis anguſtus eſt] Inf. *Orbis illum ſuus non capit.* Iuuenal. Sat. X. qui & de multis declamantium argumentis agit poeta.

——— I demens, & ſæuas curre per Alpes
Vt pueris placeas, & declamatio fias.
Vnus Pellæo iuueni non ſufficit orbis,
Æſtuat infelix, anguſto limite mundi
Vt Gyaræ clauſus ſcopulis. ———

Et Satyra XIV. de Diogene Cynico:

Senſit Alexander, teſta cum vidit in illa
Magnum habitatorem quanto felicior hic, qui
Nil cuperet, quam qui totum ſibi poſceret orbem.

Quidquid ad ſummum.] Eadem filius Seneca Philoſophus Epiſtola LXXX. *extollere ſe, quæ iuſtam magnitudinem implere non poſſunt.*

Sacrum quidem terris natura circumfudit] *Circumfodit* legit Codex Brug. & Couarr. quod non ſequor. Pater rerum omnium Oceanus Homero Illiade ξ´ Ὠκεανόν τε θεῶν γένεσιν. & Virgil. IIII. Georg.

Oceanumque patrem rerum Nymphaſque ſorores.

Ex illo Catulli in Epithal. Pelei.

Oceanuſque Pater, totum qui amplectitur orbem.

Velut vinculum circumfluat.] In omnibus lego *circumpluat*, quod non expedio. Dionyſius περιηγητὴς,

Πᾶσα χθὼν, ἅτε νῆσος ἀπείριτος ἐστεφάνωται.
Tota coronatur, veluti ingens inſula, tellus.

Scipio lib. VI. de Rep. apud M. Tullium, & nos olim ad Pomponium Melam de his diſſeruimus.

Et in hos per quos nauigatur ſinus.] Locus hic per difficilis ex media Philoſophia deprōptus, quem Pet. Ioan Nunneſius Valentinus Rhetor & Philoſophus ætatis noſtræ inſignis ſic explanabat. Spectare enim videtur Fabianus Philoſophus quæſtionem illam. An mare ex fluminibus, vt voluit Ariſtoteles an per ſe conſtet, vt alij ſenſerunt. *Sinus* autem ſunt quatuor illi omnium veterum monumentis celebrati: Perſicus, Arabicus, Caſpius, & mare Adriaticum, per quos tum nauigabatur: quos cenſent Geographi & plerique Phyſici (Ariſtotelem excipio) factos primum ex Oceani inundatione Recte vero, *quaſi ſpiramenta quædam magnitudinis exæſtuet*: vt ſint illi ſinus veluti magna quædam Oceani æſtuaria, quæ Oceanus magnitudine ſua laborans, & tanquam ſpirans exæſtuet. Nam quod ſequitur, huc pertinet, ſit ne aer tantum μοχλὸς τῆς ἀναπνοῆς, vt voluit Plinius li. II. ca. V. an vſque ad lunam ſolus aer pertineat, vt placuit Stoicis, an præter aerem ſit ἐμπέκχαυμα, qui vulgo ignis nominatur: quod ſenſit Ariſtoteles. Oceanus autem augmentum illius ignis eſt, quia, vt idem docet Ariſtoteles, Mare etiam ſufficit illi ὕλην τῆς ἀναθυμιάσεως. Alia mens Pythagoreorum, qui ignes, hoc eſt cæleſtia ſidera illis aquis ali & creſcere voluerunt. Ex his perſpicuum locum ſic accipiendum. Oceanus ſupra ſe ſpiritum ne tantum, hoc eſt, aerem ſolum, an etiam ignem habeat. Alius Eruditus homo ſic explicabat. Inſinuare Senecam illud: An Oceanus terræ ſit circumfuſus, & ſic cum terra globum conficiat, vt ait Ariſtotel. I. Metaph. cap. V. & Plinius lib. II. cap. V. & LXVI. An vero in ſuum colligatus orbem globum ipſe ſolus cōficiat, qui poſtea in varios ſinus deriuetur. Sunt enim qui aquam a terra ad latus quoddam ſepararunt. Nec particulares hic ſinus inſinuare videtur. De hac re perſpicue diſſerentem videas doctiſſimum Lipſium lib. II. Phyſiologiæ ſtoicæ Diſſert. XVI.

Aiebat Ceſtius hoc genus ſuaſoriarum) Vidit Nic. Faber Iureconſultus omni doctrinæ genere præſtās locum eſſe deprauatum, & tametſi nihil opis vett. libri adferant, tentabam leuiter *hoc genere ſuaſoriarum*, ratus ſequentia fore planiora. Lector eruditus arbitrabitur.

Quoſdam magis aut minus rerum vſum habere.) Quod Couarr. Codex hic variet, de mendo nata ſuſpicio eſt. Sic enim ille: *Quoſdam magis aut minus vſus veritate facti, ex ijs eſſe quoſdam ſuperbiſſimos.* Tentabam equidem cum formidine priſcis inſiſtens veſtigiis: *Quoſdam magis aut minus oſos* (pro *muſos*) *virtutem, fateri Alexandrum ex iis eſſe quos dicunt ſuperbiſſimos*, &c.

Præceptori eius Calliſtheni) Scriptum *Ariſtoteli* in tribus codicibus reperi, non recte tamen. Nota quidem in vulgus hiſtoria, Alexandrum a Philippo rege in diſciplinam traditum Ariſtoteli: quo ſe nomine τοῖς θεοῖς χάριν ἔχειν, edita apud Plutarchum, Simplicium, & Agellium lib. IX. Noct. Attic. cap. III. teſtatur epiſtola. Non eſt igitur ſcriptis libris vſquequaque fidendum, ſed cum delectu atque iudicio vt nec a Poetis, Declamatoribus atque oratoribus, quod ſæpe cauſſæ ſeruiant, certa hiſtoriæ fides exigenda. Sic enim Hiſtorici: *Clitum* quod Philippi Patris res geſtas Alexandro laudaret in conuiuio, haſta a temulento traiectum. *Calliſthenem* Philoſophum qui illum Macedonem Perſica ſalutatione gaudentem obiurgabat & ad morem maiorum reuocare conabatur captū Cariatæ, vt Strabo lib. XI.

Lacerum crudeliter ora,

vt ille ait, mēbriſque trūcatum, in cauea cū cane, parricidarū ritu, circūductum: *Lyſimachum*, quod venenū, tāti viri ſortem miſeratus dediſſet, leoni obiectū: Quem vi induſtriaq. cum ſuperaſſet, vitā ei Alexander cōdonauit. Iuſtinus lib. XV. hiſtor. Philippicarū. Q. Curtius lib. VIII. (nam in editis Diodori Siculi deſideratur.) Valerius Max. lib. IX. c. III. L. Seneca Philoſophus Epiſt. LXXXIV. & li. III. c. XVII. De Ira. & li. VI. Natur. quæſt. c. XXIII. Verū Diogenes Laertius in Ariſtotele paullo aliter

Proditionis falſo inſimulatum Calliſthenem in cauea circumlatum & leoni obiectum. Cõiungit nimirum Calliſthenis & Lyſimachi hiſtoriam. Quid mirum igitur, ſi & noſter Annæus Cliti & Calliſthenis miſcet? Phthiriaſi in cauea periiſſe auctor eſt in Sulla Plutarchus. Occiſum quidem, at quo ſupplicii genere non refert Paulus Oroſius lib. III. cap. XVIII. Et Cicero pro Rabirio Poſtumo: *Calliſthenem doctum hominem comitem Magni Alexandri, ab Alexãdro necatum accepimus.* Et lib. III. Tuſculan. Quæſt. *Theophraſtus*, inquit, *interitum deplorans Calliſthenis ſodalis ſui, rebus Alexandri proſperis angitur. Itaque dicit Calliſthenem incidiſſe in hominem ſumma potẽtia, ſummaque fortuna: ſed ignarum quemadmodum ſecundis uti conueniret.*

Præceptori eius) *Cõdiſcipulum* vocat Iuſtin. ex Trogo lib. XII. & Oroſius: vt & ſodalem Theophraſti, quod in eodem Ariſtotelis ludo edocti eſſent, M. Tullius ante nominauit. Laertius ab Ariſtotele Athenas repetẽte Calliſthenẽ Olynthiũ τ̃ συγγενῆ (id eſt *propinquum*, natum filia fratris ipſius, quam nominant Hero) Alexandro commẽdatum ſcribit: quem a ſe dimittens, monuit, vt cum Alexandro aut rariſſime, aut quam iucundiſſime loqueretur: & Valer. Max. lib. VII. cap. II. Plutarch. vero extremo Solone ad Æſopum λογοποιὸν hoc ἀπόφθεγμα refert. Qui Soloni ſic ſuaſit: Græce enim immutata littera venuſtius eſt. Cũ regibus, inquit, δεῖ ὡς ἥκιστα, ἢ ὡς ἥδιστα ὁμιλεῖν. Excepit Solõ, Μὰ Δί', ἀλλ' ὡς ἥκιστα, ἢ ὡς ἄριστα. Sed male cecidit alea, pœnaſque παῤῥησίας morte luit, dum boni viri officium homo philoſophus facere, quam Aulico præcepto parere maluit. Verum quomodo diſſerendum cum Principibus. viris Dionyſius Halicarn. ἐν τῷ Α περὶ τ̃ ἐσχηματισμένων, & ex eo Fabius lib. XI. cap. I. & alij Rhetores. & de Philoſophis Plutarchus tradunt. Iterum M. Tullius ſecundo de Oratore Comitem Alexandri Calliſthenem nõ præceptorem nominat: *A Philoſophia*, inquit, *profectus Princeps Xenophon, Socraticus ille: poſt ab Ariſtotele Calliſthenes, Comes Alexandri, ſcripſit Hiſtoriam: & hic quidem Rhetorico pœne more, ille autem ſuperior leniore quodam ſono eſt vſus.* Et li. II. Epiſt. XII. ad Q. fratrem. Citat autẽ Calliſthenis hiſtorias Seneca Natur. Quæſt. li. VI. c. XXVI. & alij: quomodo illa in Ibin accipio,

Incluſuſque necem caueæ patiaris, vt ille
Non profectura conditor hiſtoriæ.

Verum non pugnant *Comitem*, præceptoremque relictũ ab Ariſtotele, cui vterque operã dederat, vt ea, quæ ad virtutem & honeſtatem præcepta Rex acceperat, domeſtica cõſuetudine in vſum reuocaret, ſopitoſq. igniculos identidem excitaret.

Philoſophus mirari ſe dixerat,] Varie narrant Hiſtorici: quid mirũ, & ſi noſter? Anaxarcho enim Philoſopho non Calliſtheni tribuit Laertius: & Plutarchum ipſi Alexandro imputare affirmat, Locus Plutarchi eſt in Alexandro, & in Priori declamatione περὶ τ̃ Ἀλεξάνδρου τύχης ἢ ἀρετῆς. Dioxippo Athenienſi athletæ adulatori aſcribit apud Atheneũ lib. VI. Δειπνοσοφιστῶν Ariſtobulus Caſſandrcus. Quem rerum Alexandri ſcriptorem certiſſimum, quod eius expeditionum comes extiterit, ſequi ſe Arrianus, alter Xenophon dictus. fatetur Hic autem lib. IX. περὶ ἀναβάσεως Ἀλεξάνδρου de Calliſthenis interitu: Καλλισθένην ὁ Ἀριστόβουλος μὲν λέγει δεδεμένον ἐν πέδαις ξυμπεριάγεσθαι τῇ στρατιᾷ, ἔπειτα νόσῳ τελευτῆσαι. Πτολεμαῖος δὲ ὁ Λάγου στρεβλωθέντα καὶ κρεμασθέντα ἀποθανεῖν. οὕτως οὐδὲ οἱ πάνυ πιστοὶ ἐς τ̃ ἀφήγησιν, ἢ ξυγγενόμενοι ἐν τῷ τότε Ἀλεξάνδρῳ, ὑπὲρ τ̃ γνωρίμων τε ἢ οὐ λαθόντων σφᾶς, ὅπως διεπράχθη ξύμφωνα ἀνέγραψαν. πολλὰ δὲ ἢ ἄλλα ὑπὲρ τούτων αὐτῶν ἄλλοι ἄλλως ἀφηγήσαντο. Eadem apud Plutarchum varietas. ἀποθανεῖν δὲ αὐτὸν οἱ μὲ ὑπὸ Ἀλεξάνδρου κρεμασθέντα λέγουσιν. οἱ δὲ ἐν πέδαις δεδεμένον ἢ νοσήσαντα. Χάρης δὲ μετὰ τ̃ σύλληψιν ἑπτὰ μῆνας φυλάττεσθαι δεδεμένον, ὡς ἐν τῷ συνεδρίῳ κριθείη παρόντος Ἀριστοτέλους. ἐν αἷς δὲ ἡμέραις Ἀλέξανδρος ἐν Μαλλοῖς Ὀξυδράκαις ἐτρώθη περὶ τὴν Ἰνδίαν, ἀποθανεῖν, ὑπέρπαχυν γενόμενον ἢ φθειριάσαντα. Quæ ideo retuli libentius, ne quis ſine auctore hæc a Seneca allata exiſtimet, in tantã narrantium varietate. Nam ſuos ille auctores ſecutus eſt. Ptolomæum idem refert narrare ſuſpenſum, excruciatum, itaque mortuum *Calliſthenem* fuiſſe: miraturque eos quibus maxima narrationis fides adhibenda eſſe videatur, quique illis tẽporibus cum Alexandro fuerint de rebus notis & exploratis diuerſa in litteras retuliſſe. Scribit & idem, fuiſſe *Calliſthenem* τ̃ τρόπον ὑπαγροικότερον, id eſt moribus agreſtem duroque ingenio. Fuit enim Olynthius. Eius ſcriptoris iudicium ſed Latine adſcribam: *Quæ contumeliam erga Alexãdrum & Calliſthenis inhumanitatem continent, ea laudare non poſſum. Etenim dignitatem tuentem ſuam, regias amplificare fortunas quantum poſſit, oportere exiſtimo eum qui ſua voluntate regi ſe adiunxerit. Itaque non immeritò inuiſum Alexandro redditum eſſe Calliſthenem ſtatuo, cum ob intempeſtiuam orationis libertatem, tum elationem immodicam & incogitantiam.* Hæc ille: Sed & Ariſtotelem ſolitum dicere aiunt, prudentiam Calliſtheni defuiſſe teſte Laertio lib. V. Cumque ei nũciaretur, quanta libertate erga Alexandrum vti ſoleret., in illum perquam eleganter Homericum verſum contorſit ex Iliade Σ. verſ. 95.

Ὠκύμορος δή μοι τέκος ἔσσεαι, οἷ' ἀγορεύεις:
Quid loqueris fili: tibi mors nunc imminet atra.

Ἰχὼρ, οἷός πέρ τε ῥέει] locus ſuppletus de veteribus libris. Homeri verſus eſt Iliad. ε verſ. 340. de Venere a Diomede vulnerata. De qua ſpinis etiã læſa Claudianus lib. II. de raptu Proſerpinæ

——Sic fata cruorem
Carpit ſigna ſui——

Sic enim Politianus Miſcell. cap. XI. & in Progymnaſmatis Aphthonius. Ianus tamen Parrhaſius *doloris* reponit, quod non ſanguis, ſed ſanies ſit Deorum Dearumque.

Οὐ γὰρ σῖτον ἔδουσ', οὐ πίνουσ' αἴθοπα οἶνον
Τοὔνεκ' ἀναίμονές εἰσι, ἢ ἀθάνατοι καλέονται.

Poſt idem Homerus. ἢ ἀμφοτέρῃσιν ἀπ' ἰχῶ χειρὸς
Ἄλθετο χεὶρ—— Sic enim legiſſe Euſtathium video non vt vulgo excuditur ἰχώρ. Græcus Scholiaſtes Didymus, ſeu quiſquis is eſt, Ἰχὼρ ἰχωρσία τις διεφθαρμένης σαρκὸς ὑγρασμός. & ſaniei ſpeciem facit Corn. Celſus lib. V. De quo diſſerit æui noſtri Medicorum flos Hieronym. Mercurialis lib. IV. Variar. Lect. cap. I. C. Velleius Epicureus apud M. Tullium I. De Nat. Deor. *Hominis, inquit, eſſe ſpecie Deos confitendũ eſt. Nec tamẽ ea ſpecies corpus eſt, ſed quaſi corpus: nec habet ſanguinẽ ſed quaſi ſanguinẽ.* Verũ craſſa hæc Philoſophia eſt. Alexãdrũ pronũ in irã fuiſſe, mox diſces Suaſ. IV. extre.

Ad M. Ciceronem miſſa poſitum, multũ iocatur. Non placẽt vltima verba. Nam in vno verbo iocus eſt; nec amplius iocatur: Quidam ſic legit: *Eleganter id C. Caſſius Epi. quadam ad M. Ciceronem miſſa poſcit, multum iocatur, & non timeo ne ille non gladio ἀντιμυκτη-ρίσῃ.* Sed vulgatam lectionem non ſollicito, qua etiam legitur, *ſed timeo ne nos* (pro *non*) *gladio ſuo ἀντι-μυκτηρίσῃ.*

Ἀντιμυκτηρίσῃ) Hinc eſt Rhetorib. modificatio Μυκτηρισμὸς Ironiæ ſpecies, Latinis *ſubſannatio* Perſius Sat. I.

O Iane, à tergo quem nulla ciconia pinſit:
Vos ô patricius ſanguis, quos viuere fas eſt,
Occipiti cæco: poſticæ occurrite ſannæ. Et Sat. V.
Diſce, ſed ira cadat naſo, rugoſaque ſanna.

locus autem Caſſii exſtat apud Ciceronem li. xv. Epi. xix. ad famil. Variat tamen Senecæ lectio. Sic enim Caſſius: *Scis, quam ſe ſemper à nobis deriſum Cn. Pompeius putet. Vereor ne nos ruſtice gladio ἀντιμυκτη-ρίσῃ.* Sed quid mirum? Non longe abiero. Eodem lib. xv. Epiſt. xvi. plura Nonius legit, quam in editis habeantur. *Longiores etiam exſpectabo, vel etiam exigam: quando hercle ego temere exigam.*

In omnibus regibus] Scripti quidam libri *rebus*, non ſequor. Legendus Plutar. Sympoſiac. II. cap. I. & quæ ex illo Macrobius hauſit lib. VII. ſaturnal. c. 3. Demetrius quoque Phalereus Reges libros legere iubebat, quod ii citra aſſentationem verũ dicere muti magiſtri, auderent.

Si naſus Atticus ibi ſubſtitiſſet] Sic de Ciceronis iocis in Cæſarem Macrobius lib. II. Saturn. cap. III. *Nec intra hæc mordacitas ſtetit.*

Mineruam Muſam) *ſuam* pro *Muſam* malo, quamuis nihil varient Schedæ. Amicus quidam homo eruditus legendũ diuinabat: *Mineruam puſam ſuam.* quod antiquitus *puſum* & *puſam*, qui poſt *puſio* & *puſillus* dictus eſt, protulerint veteres. At mihi nõ probatur. Petrus Faber Præſes Toloſanus *Muſam* vt gloſſema delet, lib. II. Semeſtriũ cap. xv. Certe Dio Caſſius lib. xlviii. qui hanc hiſtoriam enarrat, Muſæ non meminit, & à veterib. Athenien. non in Muſarum, ſed Dinarum numero habita eſt Minerua. Illius verba apponam: Ἐπειδή τε οἱ Ἀθηναῖοι πρός τε τοῦτο καὶ πρὸς τὰ ἄλλα τῇ Ἀθηνᾷ αὐτῷ κατεγγυήσουν, δέξεσθαί τε τὸν γάμον ἔφη καὶ προῖκα μυριάδας ἑκατὸν παρ' αὐτῶν ἐξέπραξεν. Lego itaque *Mineruam ſuam:* niſi ſi forte *Muſam* κατα χρηστικῶς adhibuerit.

Κύριε ὁ Ζεύς] lacer eſt hic locus olim circũferebatur, cum vet. libri auctoritatem ſecutus ſarciuit, & acuto Sophiſtæ ioco (acumine enim iocorum, ſaliumque Græca ſemper natio præſtitit) primus Ant. Couarruuias Iureconſultus egregius, quem & nos per litteras cum Iuſto Lipſio communicauimus, qui & ipſe in Corn. Taciti Commenr. lib. I. retulit, hinc per exemplaria eſt propagatus: Κύριε ὁ Ζεὺς τὴν μητέρα σου Σεμέλην ἄπροικον εἶχεν. *Iuppiter* inquit, *O Domine, matrẽ tuam Semelẽ indotatã habuit.* Attius in Bacchis.

O Dionyſe, pater optime, vitiſator, Semela genitus, Euie.

Mille talentis æſtimata] Latino calculo, ducenties quadragies ſeſtertium: noſtro vero ſexcentis aureorum Coronat. millibus. Minus apud Dionem lib. xlviii. dotis exactæ κεφάλαιον eſt; Myriades centum: romano more quadragies ſeſtertium, h. e. centena aureorum millia, vt Hadrianus Iunius lib. v. animaduerſorum monuit cap. I. Plutarch. enim in Antonio hanc hiſtoriam longe aliter commemorat: vbi & Hybreæ dicta leges.

Subſcriptus ſtatuæ] Nam & per eum, qui in poteſtate eſſet, etiam abſenti, repudiũ renunciare ius faſque erat. Sic enim Caius I. c. lib. XI. ad Edictũ prouinciale, L. Diuortium. D. de diuort & Paulus lib. II. de adulteriis. L. Nullum 9. D. eodem.

ΟΚΤΑΒΙΑ ΚΑΙ ΑΘΗΝΑ ΑΝΤΩΝΙΩι, *Res tuas tibi habe*] Latine ea diuortij formula, εὐσχία, qua valet plurimum, eſt a I. Lipſio Comm. in Tacitum, doctis ſane & laborioſis eruta, de mutilis illis *reſtituas tibi habe*: quomodo & membranæ noſtræ male præferebant. Græca vero, quæ hactenus deſiderata, ex Gothicis litteris exſculpta ſunt, & ægre extorta a librarii mala manu, qui Græce legere neſciret, nedum ſcribere.

Deſultorem bellorum ciuilium] Sic emendo ex opt. libris, cum antea *deſertorem* legeretur: quæ vox licet transfugam ſonet, eſt tamen hæc tranſlatio venuſtior, elegantiorque à ludicris certaminibus ducta, in quibus *deſultores* & *deſultorii*. qui de curribus quibus olim pugnabatur, deſilientes, pedeſtri pugna dimicabant: vel qui equos defeſſos recentib. mutabant: Numidarum in pugnando more, de quibus Liuius lib. XXIII. & xliv. ab. V. C. & Suetonius in Iulio cap. XXXIX. Græcis παραβάτης καὶ ἀποβάτης. Sic enim Dionyſius Halicarn. extremo lib. VII. ὅταν γὰρ τέλος λάβωνται αἱ τῶν ἵππων ἅμιλλαι, ἀποπηδῶντες ἀπὸ τῶν ἁρμάτων οἱ παροχούμενοι τοῖς ἡνιόχοις, οὓς οἱ ποιηταὶ μὲν παραβάτας, Ἀθηναῖοι δ' ἀποβάτας καλοῦσιν, τὸν σταδιαῖον ἁμιλλῶνται δρόμον αὐτοὶ πρὸς ἀλλήλους. Homerus, Euripides, atque Virgilius pleni ſunt. Sic enim ille Iliad. Ψ.

Ἂν δ' ἔβαν ἐν δίφροισι παραιβάται ἡνίοχοί τε.

vide Euſtathium Scholiaſten & Porphyrium, in Quæſt. Homericis. Cicero pro L. Muræna. *Neſcio quo pacto mihi videtur Prætorius candidatus in conſulatem, quaſi deſultorius in quadrigarum curriculum incurrere.* Vetus gloſſarium Philoxeni *Deſultor* μεταβάτης ζεύξιππος. Idem tamen vitioſe alibi *Diſſultor* pro *Deſultor* Iulio Polluci lib. I. ἀμφίπποι pro deſultoriis, voce Apuleio & Martiano Capellæ trita. Mox ego quoque lego *belliſsimam tum rem*, pro *tamen*, quod e notis rñ natum.

Hic eſt Dellius] *Duellius* hic male ſcribitur apud L. Annæum Philoſophum lib. I. de clementia: qui Δέλλιος ὁ ἱστορικὸς Dioni lib. 50. & Plutarcho in Antonio inter Cleopatræ adulatores numeratur, vt mirum non ſit ἐρωτικὰς epiſtolas ad eum conſcripſiſſe. Πολλοὺς δὲ τῶν ἄλλων φίλων οἱ Κλεοπάτρης κόλακες ἐξέβαλον τὰς παροινίας καὶ βωμολοχίας οὐχ ὑπομένοντας, ὧν καὶ Μάρκος ἦν Σίλανος καὶ Δέλλιος ὁ ἱστορικός. Hunc poſt cum Cæſare Auguſto in gratiam rediiſſe intimumque fuiſſe diſces ex hoc Senecæ loco. *Dellium* quoque Horat lib. 2. Carm. ad animi æquabilitatem in ſecundis aduerſiſque ſeruandam inuitat.

Annuum bienij, trienij diem debere] E veſtigiis priſcæ ſcripturæ *Annua*, facile coniicias corruptum a librario locum, ignorante veterem penſionum formulam. Leg. fortaſſe: *Annua, bima, trima die debere* Qua etiam veteres in dote repetenda, ſoluto matrimonio, vel morte, vel diuortio, vſos didici, ex his Vlpiani I. C. reliquiis Tit. VI. Inſtit. *Dos ſi pondere, numero, menſura contineatur,*

annua, bima, trima die reddetur: niſi ſi, vt præſens reddatur, cõuenerit. Reliquæ dotes ſtatim redduntur. Et mox: *Mariti mores puniuntur, in ea quidem dote, quæ à die reddi debet. Ita propter maiores mores præſentem dotem reddit, propter minores, ſenum menſium die.* His igitur verbis præſtatio tribus penſionibus æqualib. diuiditur, vt tertio anno ſoluta ſit. Legatis etiam adiici ſolet. L. Si cui. D. de legatis I. L. legata inutiliter, & L. talis ſcriptura. D. eodem. Item ſtipulationib. Paullus in L. plurib. §. 1. D. de verb. obligat. Pomponius in L. Si neceſſarius §. ſi annua. D. de pignerat. action. Idem in L. Si ita ſtipulatus. D. de verborum obligat. & alibi ſæpe. Vid. Iacobum Cuiacium li. VII. Obſeruationũ ca. XX.

Negaret eſſe terras inhabitabiles] vt negauit D. Auguſtinus lib. XVI. De ciuitate Dei cap. IX. & Lactantius lib. III. Diuin. Inſtitut. cap. XXIII. Et ingentem ſuper hac re pugnam fuiſſe ait: at nunc Hiſpanorum ad Indos nauigationibus nullus dubitandi locus relictus. Lege ſi vacat Ioſ. Acoſta Societ. *Ieſu*, De noui orbis natura.

Lyconis] erat & in membranis *Lyconis*: at extrema ſuaſoria & alias ſemper *Glycon* eſt, vt à ſermonis dulcedine nomen ſortitus videatur. Quod & Lyconi Peripatetico feſtiuo homini, & Stratonis ſucceſſori (cuius & Cicero Tuſcul. III. extrema meminit) accidiſſe auctor eſt Laërtius li. V. ἐν δὲ τῷ λέγειν γλυκύτατος ἦν παρὸ καὶ τινες τὸ Γάμμα αὐτοῦ τῷ ὀνόματι προστιθέασι. Græca autem quæ hic exulabant, pro virili repoſita reuocaui Glyconis dicterium ægre, de litteris membranarum Gothicis verius quam Græcis legitur. Pet. Ioannes Nunneſius Orator ac Philoſophus, & ſingulare Valentiæ Edetanorũ ornamentum, hæc tanquam conando exſculpebat: εἰ μή τι χαλὸν Νίνου κεδνῆς ἀλόχοιο, νεικείτω, Quaſi dicat: *Niſi quod malum aut dedecus inclytæ Nini vxoris reprehendat, aut obiurget.* Notũ de Semiramide, illam ad Indos penetraſſe, bellumq; illis ſolam ante Alexandrum intuliſſe: quaſi illud hoc vitio vertere potuerit Alexander, quod vltra non ſit progreſſa.

Artemon dixit] Græca hic omnia verſuum fere decem, in editis libris deſunt: ea librorũ veterum ope, hominumq; doctiſ. εὐστοχίᾳ adiuti ſuis locis repoſuimus, vt vel huius Suaſoriæ edendę magnũ fuerit operæ precium.

Artemon dixit. βούλεσθαι ὦ πολαιὰ] obſcurus hic locus in antiquis multumq; faceſſit negotij, quod Gręca hic plurima Artemonis occurrant. Illud PHΓYH quid ſit, expiſcari nõdum potui, ac ne eruditi quibus oſtendi. forte ῥιγνή. Nam ῥιγνόν. Heſychius ῥιγαλέον exponit Proxime Lacuna eſt ΔΥC, certe opinor. Quod ſic expleam δύσαι, id eſt ad verbum, *plures condere ſoles*, vt in Bucolicis Maro:

Cantando memini plures me condere ſoles.

Quale & illud alterius poëtæ, neſcio cuius:

οἱ ἀστέρες δύσουσι τὸ φέγγος αὐτῶν.

Sed vir egregie doctus ex his ipſis codicibus noſtris, ſic ſtatuebat: βουλοίμην ἂν δείλην περαίνειν ἡλίους δύο ἐλλειποντίαις ἡμέραις ἐφεξῆς, οὐδ' ἐπὶ πᾶν φθάνοι πελάγη τὴν ἐπιπεδεσμὸν χαραδρούμενα ταυτίωσιν.

Dorionis] In vet. lib. Couarr. *Orionis* lego; in Vat. Arionis, aliaque eſt interpunctio, & quamuis *Dorionis* declamatoris, in ea quæ proxime ſequitur, Suaſoria meminit, quia ab hoc Metaphraſin Homeri editam fidis teſtib. docere non poſſum, (vt à Demoſthene quodam apud Euſtathiũ, ac Tzetzę alterutrius nondũ in vulgus editam metaphraſim vidimus, verſibus vt appellabat Politicis ſcriptam, in Bibliotheca v. cl. Ant. Augu. Archiep. Tarraconenſis, & Ilias parua, neſcio cuius, circũfertur) tamen facio libenter vt optimorũ librorũ auctoritatem ſequar, qui *Orionis* præferũt, quod nomen frequenter apud Græcos, præſertim literatores, occurrit; citatq; *Orionẽ* Grammaticũ amplius ſexagies, Etymologicum magnum, & περὶ ἐτυμολ. (*Orionem* quoq; Thebanũ ac Mileſiũ) memoria teneo videre in eadẽ Bibliotheca, quę in regiã trãſlata eſt, Lexicon eius perexiguũ heriq; poteſt, vt idẽ verſibus Odyſ. metaphraſin ediderit. Dixerit, aliquis, hic de Declamatoribus loquitur Seneca? Sit ita ſane: interponit etiam alias verſ. Ouid. & aliorum, & ſuum de illis fert & accomodat hic ſuum iudiciũ, de Cacozelo huius poëta corruptiſſimo & tumidiſſimo, ſententię cuiuſdam *Miniſtrati* (*Meneſtrati* potius) Declamatoris multo magis corrupto, vt ex comparatione huius intelligatur quãto illa Declamatoris corruptior. Quid ſi igitur & *Arionis* legamus? nihil enim vetat in tanta rerum obſcuritate diuinare: exſtatq; ἀνωνύμου cuiuſdam poëma Dorica dialecto iucundiſſimũ, quod *Arioni* inſcribitur. Qua de Hiſtoria Ælianus li. XII. c. XIV. & ex li. I. Herodoti Agel. li. XVI. c. XIX. Ad Metaphraſin quod attinet, Pigres Artemiſiæ Reginæ Cariæ frater, teſte Suida, Iliad. Homeri ſic illuſtrauit, vt ſingulis Homeri verſibus ſuos pentametros ſubiiceret. Idæus autem Rhodius, & Timoleus Lariſſæus, vt idem alibi refert, Lexicographus, alternos heroicos inſeruerũt. quin & Cointhus Smyrnæus, qui vulgo *Quintus Calaber* Paralipomena Homeri reliquit. Dictys quoq; Cretenſis li. VI. & Polemon li. VII. Dares vero Phrygius ſingulari libro Troiani belli hiſtoriam deſcripſit: quem & ſua exſtitiſſe tẽpeſtate narrat Ælianus li. II. variæ hiſt.

Tum excæcatus Cyclops] Nec hic vetus liber nos adiuuit, qui *cũ excæcatos Cyclopes* habet, & *reiecit*. Equidem tentabam numeros cõcinnare hexametri lege, reiecta ſyllaba, quæ ſolenni librariorum vitio bis reperita eſt:

Tunc excæcatus Cyclops ſaxum in mare iecit.

vel vt hemiſtichium ſit: *Tum excæcatus Cyclops*— vt s. veteri Ennii atque Lucretii more elidatur. De hoc autem monſtro Homerus Odyſ. IX. li. & Lucilius XV. Satyr. apud Nonium:

Multa homines portenta in Homero verſificata
Monſtra putant, quorum in primis Polyphemus ducentos
Cyclops longu' pedes, & porro huic maiu' bacillum
Quam malus nauis in corbita maximus vlla.

Reſpexit, credo, illa Homeri:

Κύκλωπος γὰρ ἔκειτο μέγα ῥόπαλον παρὰ σηκῷ
χλωρὸν, ἐλαΐνεον· τὸ μὲν ἔκταμεν ὄφρα φοροίη
αὐανθέν. τὸ μὲν ἄμμες ἐΐσκομεν εἰσορόωντες
ὅσσον θ' ἱστὸν νηὸς ἐεικοσόροιο μελαίνης
φορτίδος εὐρείης, ἥ τ' ἐκπεράᾳ μέγα λαῖτμα.
τόσσον ἔην μῆκος, τόσσον πάχος εἰσοράασθαι.

Et diuinus poeta Æneid. III.

Monſtrum horrendum informe, ingens, cui lumen ademptum
Trunca manum pinus regit, & veſtigia firmat.

Et Ouid. li. XIII. transform. vbi Homerum & Theocritum in Polyphemo expreſſit:

Cui poſtquam pinus, baculi quæ præbuit vſum
Ante pedes poſita eſt, antennis apta ferendis.

Et mox: *Inſequitur Cyclops, partemque e monte reuulſam*
Mittit, & extremum quamuis peruenit ad illum
Angulus è ſaxo, totum tamen obruit Acim.

Magna, nec tamen ſana) Diſputat hoc loco Seneca, vt Rhetor, qui poſſit *Cacozelum* vitari, de quo Hermogenes lib. IV. de inuentione, & Dionyſ. Longinus ἐν τῷ περὶ ὕψους. & ante hos Demetrius Phalereus ἐν τῷ περὶ ἑρμηνείας. Sententias igitur καθ' ὑπερβολὴν, aut magnas, quæ à vitio abſint, *ſanas* vocat: Magnas, ſed vitio obnoxias, corruptas, tumidas, inſanas. Sic & Longinus vitia finitima τῷ ὕψει appellat οἰδεῖν, id eſt, tumere, & παρένθυρσον, hoc eſt inſaniam à Thyrſis Baccharum. Hæc eadem illuſtrat Seneca in extrema hac ſuaſoria, vbi ſana ἀντίθησι corruptis, ſubiicit inſana & tumida. Quæ cum ita ſint, emendandũ hunc locum videri moneo, legendumque *Magna & tamen ſana*. Quam coniecturam veteris cod. fide confirmari video.

Tumidum eſt) Io Petreius Toletanus, vir eruditus, Compluti olim eloquentiæ doctor, qui has ipſas *Senecæ* declamationes ante me natũ illuſtrare cœpit, hũc Homeri verſum, qui fugiſſe videri queat.

Ἧκε δ' ἀπορρήξας κορυφὴν ὄρεος μεγάλοιο.

quaſi κακόζηλον è fuga ſe retraxiſſe putat. At ſi Græcos Rhetoras legiſſet, ſententiam credo mutaſſet. Totus. n. ille locus Homeri de Cyclope laudatur ab Hermogene c. περὶ κακοζήλου, & vt vitium declinarit docet. Idem etiam Longinus: à quo cũ multi verſus huiuſmodi colligantur, nullum video illorum exſculpi poſſe ex veſtigiis veterum librorũ quattuor, quibus vtor. Credidi aliquando, ſi quid deeſſet, carmen defuiſſe ex Cyclope Philoxeni Dithyrambici, cuius fabulæ meminit Zenobius in Paræmiis: aut ex eiuſdem Galatea, in qua Cyclops inducebatur, vt refert Ariſtophanis ſcholiaſtes. Notum autem Dithyrambicos grandes verbis eſſe & ſententiis, ita vt tumeant & inflati ſint, atque, vt Horatius ait, *ampullentur*: quo etiam nomine Pindarũ prædicat. Poſtea vero è membranis iſta extudimus, Ο ῥοις ὄρος ἀποσπάσαντι.

Rapit haud exiguam partem) Virgilio hæc de Cyclopibus attribuere, & cum Homericis comparando meliora facta oſtendere videtur: quæ hodie extremo lib. III. iactationis Æneæ non leguntur, ſed lib. X. de exercitu Rutulorum verſ. 128.

Fert ingens toto connixus corpore ſaxum
Haud partem exiguam montis Lyrneſius Acmon.

Eſt inflatum] Deſiderari videatur & hic Homeri locus, niſi in ſcriptis libris additum viderem καὶ χειρὶ βάλλεται μέσος.

Virgilius ait quod de nauibus] E veſtigiis ſcripturæ veteris lego: *Virgilius quod ait quidem de nauibus:*

—— *credas innare reuulſas*
Cycladas ——

non dicit hoc fieri, ſed videri. Promtis auribus accipitur quamuis, &c. Exſtat autem extremo libro VIII. Æneid. verſ. 191.

Alta petunt: pelago credas innare reuulſas
Cycladas aut montes concurrere montib. altos.

Propitiis auribus videtur] Ego *bibitur* vel *auditur*, vt Horatius lib. II. Od. XIII.

Pugnas & exactos tyrannos
Denſum humeris bibit aure vulgus.

antea diuinaram legendum, nunc à veteri libro diſcedere religio ſit, præfert enim, *promptis auribus accipitur.*

In Oceano naſcentium magnitudinem] Locus aſteriſco forte notandus, tametſi in veteribus libris nullum hiantis ſpatij veſtigium appareat. Deeſt enim *Miniſtrati* Declamatoris, quiſquis is eſt, ſiue *Meneſtrati* ſententia. Locum, qui deinceps ſequitur, repugnante licet veteri codice ſic quidam legebat: *Efficit hæc ſententia, vt ignoſcamus ei qui dixit ipſis. Charybdi & Scylla maius portentum, Charybdim ipſius maris naufragium videri.*

Charybdis maris naufragium] vide Senecam Philoſophum epiſtola LXXX. & infra Suaſ. VI. ex Ciceronis Philip. II. qui & III. de Oratore pro *Charybdi bonorum*, *voraginem* dici mauult. quod illic, vt hoc ipſo loco, nimis longe ſimile ſit ductum. Idem tamen *Charybdim exhaurire gurgites dixit* De aruſp. reſponſ.

Macedonum hunc ſenſum] Locus item mendi ſuſpectus. Vetus liber poſt *Macedonum* appingit notam τῆς πλείας στιγμῆς. Quod ſi τὸ τῆς διαστολῆς ſignum appoſueris, conſtabit forſitan ſententia. *Cum Barbarus introduxiſſet exercitum Macedonum ſe excuſantem, dixit hunc ſenſum.* Quem illum ipſum, quem Damaſeticus dixerat, prioribus ſcilicet periculis noua aſſidue ſuperueniſſe Quod ſi cui minus probabitur, meliorem codicem, vnde expleri locus queat, ſtudioſe cõquirat.

Latro ſedens hunc dixit] ſcilicet in prolocutione, cum fere verba facturi aſſurgere ſoleant, quod animus tunc intendi maxime ſoleat, Latro tamen ſedens memoriæ nimium confiſus declamirabat. Sic enim Præfat. lib. primi Controuerſ. *Antequam dicere inciperet, ſedens quæſtionem eius, quam dicturus erat, Controuerſiæ præponebat: quod ſummæ fiduciæ eſt.* Sedet & Silo Pompeius Præf. lib. tertii Controu.

In Oceani deſcriptione] Quanto rectius hæc in veteri illo longe optimo Couarruuiano *Minus?* cui & *curioſe* obiicit: quorum hoc in exſuperantia peccat. Plautus Sticho:

Nam curioſus nemo eſt quin ſit maleuolus.

Cicero I. de finib. *Curioſi iſti, quos offendit noſter minime nobis iniucundus labor.* & lib. II. *Reperiam multos, vel innumerabiles potius, non tam curioſos, nec tam moleſtos, quam vos eſtis, quibus, quidquid velim, facile perſuadeam.* De curioſis autem vide & Suidam.

Non nimius viguerunt] Probo cum doctiſſ. Nunneſio priſcam lectionem, vt *non nimis viguerunt* reponas: ita contra mox legas, *Nam aut minus deſcripſerunt, quam curioſe.* Idque auctoritate Hermogenis, ad cuius ille Methodum Rhetorica à ſe iam tertium libris quinque felicius longe, quam Georgius Trapezuntius, Barcinone edita, omnique doctrinæ genere referta reuocauit. Quod enim Hermogenes ἐν πνεύματι λέγειν. Hoc Seneca ad verbum, *tanto ſpiritu dicere*: & quod ille ἀκμάζειν, noſter item ad verbum *vigere*. *Declamatores* igitur *latini non viguerunt nimis*, id eſt, non incaluit tantum eorum ſpiritus, dicendo, οὐκ ἄγαν ἠκμάζοντο πνεύματι ἐν τῷ λέγειν, -- *Nam aut minus deſcripſerunt*, cum πνεῦμα πνεύματι, nec σχῆμα σχήματι, adiungerent, aut *curioſe*, hoc eſt, κατὰ λεπτολογίαν τέχνην, aut Mathematicorum more, aut Phyſicorum, Oceanum deſcriberent. Ceterum *Pedonem Albinouanũ*, quem noſter Controuerſ. X. prædicat, doctum poëtam & Epigrammatũ ſcriptorem Valerius Martialis nominat lib. II. & V. & antea Ouid. lib. III. de Ponto. Plura Crinitus ac Giraldus quos non exſcribo.

Iam pridem poſt terga diem] Sic Claudianus lib. III. in Rufinum I. *mundum poſt terga relinquam* & Prudentius in Caſſiano:

Et poſt terga domum dubia ſub ſorte relictam.

Et in Hamartiq;

Poſt terga tenebras liquerunt

Spartianus in Seuero: *Quas poſt tergum relinquebat Prouincias.*

Quis ſaeuas vndiq; piſtris] *Priſtis* in opt. libris rectius, quam in editis. πρίστεις Græci, Latini & *Priſtis*, *piſtrin*, & *Piſtrix piſtricem* receperunt, pro bellua marina, inquit Feſtus, quæ pilis veſtitur ἀπὸ τοῦ πρίζειν τὰ κύματα, à ſecandis fluctibus. *Priſtis* igitur rectius. Huc alluſit Maro libro v. Æn.

Sic Mneſtheus, ſic ipſa fugas ſecat vltima priſtis
Æquora, ſic illam fert impetus ipſe volantem.

Et lib. III.

—— *Poſtrema immani corpore priſtis*

Per inertia fata.] Ominoſum enim fluctibus mergi. Heſiodus ἔργοις.

Δεινὸν δ᾽ ἐστὶ θανεῖν μετὰ κύμασιν.

Notum & Archytæ Tarentini votum inſepulti iacentis apud Horat. Od. XXVIII. & Od. III. lib. I. Carm. de nauigationum periculis.

Iam ſidere limo] *Sidere* verbum, pro ſubſidere ac hærere limo accipiebat Nunneſius. Melius tamē pro nomine interpreteris aſtrum ſiniſtrum, nec enim apparet, quomodo in oceano profundiſſimo naues ſubſidant limo. Cuius eſt ἐπεξήγησις, quod proxime ſequitur.

—— *Et rapido deſertam flamine claſſem.*

Prora ſe dat ſublimis] Couarr. cod. *ſedat*, quod non probo, alij *ſpectans* hic reponunt.

Rumpere niſu] Placet impenſe vetus ſcriptura *viſu*. Sic & Cl. Rutilius Numatianus in itinerario.

Reſpectare iuuat vicinam ſæpius vrbem,
Et montes viſu deficiente ſequi:

Obſtructo tales] In veteri erat, *obſtrictum, talis:* non ſequor.

Ibid. Virg.

Ille ſuper tales effudit pectore voces.

Ruit ipſe dies] Homericum eſt odyſſ. ε. ὀρώρει δ᾽ οὐρανόθεν νύξ.

Supra initio:

Terram nox obruit.

Et Maro:

Ruit oceano nox

Anne alio poſitas vltra] Mutilus hic verſus in primis editionibus Additum *vltra* de veteri libro. vidi qui legerent:

Anne alio Mindi poſitas ſub cardine gentes. Alij:
Anne alio poſitas cæli ſub cardine gentes.

Atq; alium libris] Tale illud Maronis I. Georgi.

Atque alio patriam quærunt ſub ſole iacentem

Idem in ludicro ad M. Meſſallam Coruinum:

Nunc celeres Afros, perituraq; millia gentis,
Aurea nunc rapidi flumina adire Tagi:
Nunc aliam ex alia bellando quærere gentem
Vincere & Oceani finibus vlterius.

Dij reuocant] Antiquus liber Di. littera ſingulari, & mox *aducendo*: & ſup. *deſiſſe*: pro *deſijſſe*: Et veteres non geminabant, ſed productiori & extanti littera contenti erant: quod & Romæ in antiquis lapidibus & marmorum inſcriptionibus apparet.

Et ſacras violamus aquas] Tale illud exordium Val. Flacci I. Argonautic.

Prima Deum magnis canimus freta peruia nautis.

Vide And. Alciatum lib. VIII. παρέργων, cap. VIII. cui illud Lucretianum addo ἐν παρέργῳ, ſimile Valeriano de Græcis lib. I.

Ductores Danaum delecti, prima virorum.

Adiecit etiam ὑγίαινε γῆ] Hæc quidem exculpſimus: Couarruuias e veſtigiis ſui codicis, quomodo & Romæ editum: Γαρμεχ ὅσον τάχος ὑγίαινε γῆ, ὑγίαινε Ναλέαλα θάλασσα.

Quoſdam dubios iudices] Græca quædam vno verſu comprehenſa, hic e fuga retrahere ægre potui: adeo prodigioſe ſcripta ea erant.

IO. PETREIVS.

DEliberat *Alexander an oceanum nauiget.*] Hoc thema ex hiſtoria ſumpum eſt. Cum enim ad vltimum Orientem perueniſſet Alexander, fluminib. nauigans, in Oceanum deſcēdit, paruamq; iuxta inſulam, ibique peractis ſacrificijs, cum mariā & littoris naturam eſſet contemplatus, precatus dicitur, ne cui ſuæ terminos expeditionis ſuperare daretur in poſterum.

Sin vt cuiuſque] *ſin*, pro *ſi non* debet ſumi, vt ſenſus conſtet, qui talis eſt: Si propter magnitudinem aliquid eſſet dicendum infinitum, ac non rebus quantumlibet magnis, natura præſcripſiſſet modum, ex ipſa magnitudine infinitum quiddam poterat Oceanus exiſtimari: & eſt ratio ad dehortandum, A difficili. & erit Status Coniecturæ, non poſſe fieri.

Satis ſit) Iam defeſſus mundus in fortunijs bellorum, lugere amplius non poteſt: Sit igitur illi ſatis ad vincendum, quod ſatis eſt iam orbi ad lugendum. Lego potius ex vet. lib. *lucere ſatis eſt.*

Immenſum) hic ſupplendum eſt, aut *petimus*, aut *ingredimur*, appellat autem *vinculum* & *cuſtodiam* quod intra ſe orbem continere & colligare videatur. Cenſeo potius legendum *cuſtodia* de vet. libro.

Quod non eſſet] haut dubium hoc loco verſum reponendum, qui eſt apud Homerum Iliados ε cum fabulatur Venerem à Diomede vulnus in manu accepiſſe: ex quo fluxerit non ſanguis, vt ſolet mortalib. ſed ſanies quædam: quam ille ἰχῶρα appellat, qualis, vt ille inquit, Dijs immortalibus effluit. Neque enim eiſdem cibis paſcuntur, aut vinum bibunt: inde fit vt ſine ſanguine ſint, quos ille ἀναίμονας vocat, & immortales dicantur. Sunt autem verſus huiuſmodi:

——ῥέε δ᾽ ἄμβροτον αἷμα θεοῖο
ἰχώρ, οἷός πέρ τε ῥέει μακάρεσσι θεοῖσι.

Ille ſe ab hac] Non eſt intelligendum quod Calliſthenem lancea confoderit, nam is Clytus fuit, quem ille in conuiuio occidit, ſed ab vno facto tranſtulit ad omnia. Incuſſo enim terrore, reliquos auertit à familiaritate iocorum, cum Clytum lancea confoſſum viderent: Calliſthenes autem in vinculis pedore, & tabe confectus interijt. quod igitur ſemel contigit, in vniuerſum protulit. Quemadmodum ſi, quia ſemel Cato inebriatus eſt, dicas, *Sed ille curas vino leuiebat.* Bene ergo *lancea ſe vindicabat.* quia illa lancea reliquis terrorem incuſſit, ne cum illo poſtea libere iocarentur.

Si naſus Atticus) ſi dicacitas Attica.

Deillius ait.] hunc etiam locum corruptum eſſe vel id indicat, quod exemplaria variant. In exemplari quodam vetuſtiore emendatius videtur legi, non, *annum biennij & triennij diem*, ſed *anni biennij triennij diem*. hic autem ſenſus elici poſſe videtur: *Dies* vſitatum verbum eſt Iuriſperitis, pro tempore in petenda prorogatione vel dilatione, &c.

Eſſe in Metaphraſi) Si eum inquit, locum Homeri *Metaphraſi*, i. paulum diuerſa interpretatione vertas, quo Cyclopa deſcribit, *tunc excæcatus Cyclops ſaxum in mare reiecit*: & cum eo eius verſu conferas, quo dicit illum auulſum magni montis verticem in mare miſiſſe. Verſus autem hic eſt:

ἧκε δ' ἀπορρήξας κορυφὴν ὄρεος μεγάλοιο.

Quanto enim hoc magis videtur ſupra fidem, quam illud: quod, tametſi poëtis condonetur, Oratori certe permittendum non eſt: licet tamen ea ſic efferre, ne à ſanitate diſcedant, atque ita magna efficere, vt verecunda ſint quemadmodum dicebat Mæcenas apud Vergilium licere intueri, ſi alia eius loca cum alijs conferas. Quædam enim ſunt etiam in ſoluta oratione tolerabilia, quædam quæ non niſi Poëtica licentia excuſentur. Quod enim de Turno dicit in duodecimo, inflatum eſt: imo vero ſupra fidem, cum dicit: Saxum manu arreptum torſiſſe in Æneam, quod vix potuiſſent duodecim ferre lecti viri. Locus notus eſt. At vero illo loco X. lib. non impudenter diſceſſit à fide, vbi inquit:

Fert ingens toto connixus corpore ſaxum,
Haut partem exiguam montis Lyrneſius Agmon.

Nam & verecunde dixit, *Haud partem exiguam*, & adiecit, *cōnixus toto corpore*, non manu: quemadmodum de Turno. Et quod VIII. lib. inquit modeſtum eſt.

——— credas innare reuulſas
Cycladas.

Neque enim dicit fieri ſed videri, ac propterea propitijs aurib. accipitur. Quod vero de clamore Cyclopis in tertio dixit, multo clarius eſt:

Clamorem immenſum tollit, quo pontus, & omnes
Intremuere vndæ, penitusq; exterrita tellus
Italiæ, curuisq; immugijt Ætna cauernis.

Neque enim hic aliquid adiecit, quo defenderetur, ſed plane fidem egreſſus eſt. Hic ſenſus mihi videtur elici poſſe ex loco tam deprauato, & mutilo, qui fortaſſe non admodum à verbo diſcrepat, ſi quis recte conſideret. Litteram autem ipſam immutare nolui.

Iam pridem] Hi verſus ſic decerpti ſunt, vt ex his continens ſententia elici non poſſit: alioqui fruſtra laborabit, qui velit continuare.

Piſtres) *Priſtes* legendum. Sunt autem monſtra in Oceano Indico ducentum cubitorum, quæ pilo teguntur. Plinius libro nono, à quib. nomina ſunt nauib. indita, vt apud Virgilium:

Velocem Mneſtheus agit acri remige priſtin.

Sidere limo) obliquo, & trāſuerſo. Multum namque obliquatur Sol Septentrionem verſus rendentib. *Ego limis per flabellum*, inquit Terentius. i. tranſuerſis.

Quoad timide) videtur *quoad* eradendum.

OPSOPOEVS.

Nam cum Antonius vellet Liberum ſe patrem dici.] P. Faber Semeſtrium lib. II. cap. XV. Seneca vbi de Antonio, qui vellet ſe Liberum patrem dici, & hoc nomen ſtatuis ſcribi, habitu quoque & comitatu Liberum ementiretur: ei venienti Athenienſes cum coniugibus & liberis occurriſſe, & Διόνυσον ſalutaſſe ſcribit: hoc etiam addito: *Dixerunt deſpondere ipſos in matrimonium Mineruam Muſam ſuam, & rogauerunt, vt duceret & Antonius ait ducturum, ſed dotis nomine imperare ſe illis mille talenta*, In quibus, illud *Muſam* Senecæ non eſſe contendo: cum à veteribus præſertim Athenienſibus, non in Muſarum, ſed in diuarum numero habita fuerit Minerua: itaque Dio lib. XLVIII. qui hanc hiſtoriam enarrat, Muſæ non meminit, ἐπειδή τε οἱ Ἀθηναῖοι πρός τε τοῦτο καὶ πρὸς τὰ ἄλλα τὴν Ἀθηνᾶν (inquit) αὐτῷ κατηγγύησαν, δέχεσθαί τε τὸν γάμον ἔφη, καὶ προῖκα μυριάδας ἑκατὸν παρ' αὐτῶν ἐξέπραξεν. Hadrianus Iunius Animaduerſorum lib. V. cap. I. Quæ Seneca prolixius. Dion breuius delibauit, ſed, in dotis nomine longe diſſentit, cuius verba ex XLVIII. hiſtoriarum libro à me Latine vtcunque reddita, adſcribere eſt operæpretium. *Antonius nouum ſe Liberum patrem & ipſus nominabat, & ab alijs nuncupari volebat, ſi quidem & Athenienſes præter hoc & alia, quum Mineruam illi deſponderent, recipere ſe nuptias ait, dotiſque nomine myriadas centum ab ipſis exegit.* Diſcrimen τῶν κεφαλαίων obſerua: ille mille talenta pro dote imperata ſcribit, hic centum myriadas drachmarum. at poſterior calculus non tranſcendit ſummam centum millium coronatorum aureorum: nam quum centum drachmæ, decem coronatos pendant, decem millia drachmarum (quæ myriadis nomine, Græcis notiore vocabulo dicuntur) ad mille coronatos excurrunt, quę ſumma centies cumulata, quadragies ſeſterrium efficit, hoc eſt, centena aureorum millia. quod ita eſſe, manifeſtum fit ex Plutarchi verbis in Antonio qui vigintiquinque myriadas à Romanis decies ſeſtertium dici affirmat, quæ iſtius capitis quarta pars eſt, vigintiquinque aureorum millia conſtituens. At multo maius eſt pecuniarum caput, quod exactum in eadem re fuiſſe commemorat Seneca, nimirum ſexcuplo maius. ad ſexcenta aureorum coronatorum millia ſeſe extendens, quod Romano more ducenties quadragies ſeſtertium dixeris. Quid certi ad committendos autores diſcordes habeam, haud facile dixero: quid vero ſuſpicer, poſſem. Sed ſuſpicionibus legentium aures oneiare nolim. I. Lipſius comment. ad I. Annalium Taciti: Mire fœdatus Senecæ patris locus Suaſoria prima: *Cum Antonius vellet ſe Liberum patrem dici, & hoc nomen ſtatuis ſubſcribi occurrerunt venienti ei Athenienſes cum coniugibus ac liberis, & Dionyſium ſalutauerunt. Bene illis ceſſerat, ſi naſus Atticus ibi ſubſtitiſſet. dixerunt deſpondere ipſos* (malim, *ipſi*) *in matrimonium Mineruam Muſam ſuam, & rogauerunt vt duceret & Antonius ait ducturum, ſed dotis nomine imperare ſe illis mille talenta. Tum ex Græculis quidam ait .... Huic quidem impune fuit, ſed Athenienſium ſponſalia mille talentis æſtimata ſunt. quæ cum exigerentur, multi contumelioſi libelli propoſiti ſunt, ſicut ille qui ſubſcriptus eſt ſtatuæ eius, cum eodem tempore Octauiam vxorem & Cleopatram: Hoc tu euiſta reſtitues, tibi habe.* Primum offendimus in Minerua Muſa, quoniam neque Dio nominat in hac hiſtoria, Ἀθηνᾶν dixiſſe contentus: nec cognomen noſtrarum dearum ſcio alias adhæſiſſe Mineruæ. Itaque

inducta ea voce ſcribo, *Mineruam ſuam*. nata fuit ex confuſa repetitione litteræ vociſque ſequentis In ſumma diſcrepat idem Dio. qui ἐννεακοσίας μυριάδας imperatas pro dote ait, id eſt Romano ritu H S. quadragies. Mille autem talenta Senecæ, paullo minus faciunt ducenties quadragies: ſexo tanto immaniore ſumma. Tamen non muto. Græculi iocum, cui ſpatium vacuum, doleo abeſſe. (*in orâ libri eſt annotatum*: Monuit me per litteras And. Schottus ex Ant. Couarruuiæ libro ſuppleri poſſe. Κύριε, ὁ Ζεὺς τῇ μητέρα σου Σεμέλῃ ... ἔχει.) at Latinum commode reſtituo, *Octauia res tuas tibi habe*. Quicumque ille, comiter iocatus eſt ex diuortij Romani forma. Cum enim Cleopatram amaret haberetque Antonius: ecce ſubſcripſit iſte quaſi nomine Antonij Octauiam repudiantis, *Octauia res tuas tibi habe*. Quæ ſolemnia in libello repudij verba fuiſſe, iā notum. Apuleius: *Tu quidem ob iſtud tam dirum facinus confeſſum thoro meo diuorte, tibique res tuas habeto*.

Annuam, bimam trimam diem debere.] Vide Cuiacij obſeruat. lib. VII. cap. XX.

Plution dixit.] Euſebio in Chron. teſte, inter nobiliſſimos artis rhetoricæ Græcos præceptores habitus fuit hic *Plution*, ſiue *Plutio*. ſic enim legendum eſſe apud Hieronymum admonuit N. Faber non vt vulgo, *Plutio*.

SVASORIA II.

TRECENTI Lacones contra Xerxem miſſi cum trecenti ex omni Græcia miſſi fugiſſent, deliberant, an & ipſi fugiant.

SCHOLIVM SCHOTTI.

DE LACONIBVS, qui ad Thermopylas Duce Leonida rege Spartarum pro libertate Græciæ, vincendo potius fatigati, quam victi, ciciderunt, pleni Hiſtoricorum libri. Herod. libro VII. Diodorus Siculus lib. XI. Bibl. Pauſanias lib. III. Strabo lib. IX. Ælia. lib. III. variæ hiſtoriæ. & Latinorum Juſtinus lib. II. Valer. Maxim. lib. III. cap. II. & Oroſius lib. II. cap. IX. & XI. In numero variant. Diodorus enim οὐ πλείους τῶν πεντακοσίων (non amplius quingentos) *Juſtinus, & qui eum exſcribit, Oroſius,* ſexcentos *numerant.* Trecentos *vero Herodotus, Plutarch.* ἐν Λακων. ἀποφθ. *Ælianus, & M. Tullius lib. II. de Finibus bon. & mal.* Leonidas, *inquit*, Rex Lacedæmoniorum ſe in Thermopylis trecentoſque eos, quos eduxerat Sparta, cum eſſet propoſita, aut fuga turpis, aut glorioſa mors, oppoſuit hoſtibus. Mille *autem Lacedæmonios eduxiſſe primò Leonidam ſine ſocijs, refert ibidem Diodorus, & Iſocrates in Panegyrico, & in Archidamo. Videndus Agellius lib. III. cap. VII. & Seneca Philoſophus Epiſtola LXXXIII. Hinc ſumptum declamandi argumentum, campuſq; Rhetorum ampliſſimus.*

ARELLII FVSCI PATRIS. At, puto, rudis lecta ætas, & animus qui frangeretur metu inſueto, armaque non paſſuræ manus, hebetataque ſenio, aut vulneribus corpora. quid dicam potiſſimos Græciæ, An Lacedæmonios? an Eleos? an repetam tot acies patrum, tot excidia vrbium, tot victarum gentium ſpolia? Et nunc, pro dolor, concidunt, ſi remeabimus templa. Pudet conſilij noſtri. pudet, etiam ſi non fugimus, deliberaſſe talia. At cum tot millibus Xerxes venit, ô Lacedæmonij, non aduerſus Barbaros, reueremini opera veſtra, nō auos non patres, quorum nos exemplum moueat? Ab infantia ſurgit ingeniū: pudet Lacedæmonios ſic adhortari: tuti ſumus. Licet totum claſſe Orientem trahat, licet metuentibus explicet inutilem numerum: hoc mare, quod tantum ex vaſto patet, vrgetur in minimum, inſidioſis excipitur anguſtijs, qua vix minimo aditus nauigio eſt, & huius quoque remigium arcet inquietatione, quod circumfluit mare, fallacia curſus, vada altioribus internata, aſpera ſcopulis, & cetera, quæ nauigantium vota decipiunt. Pudeat, inquam, & Lacedæmonios & armatos quærere, quemadmodum tuti ſint. Non referam Perſarum ſpolia? certe ſuper ſpolia nudus cadam. Sciet & alios nos habere trecentos, qui ſic non fugiant, & ſic cadent. Hunc ſumite animum. Neſcio an vincere poſſimus,

vinci non poſſumus. Hæc non vtique perituris refero: ſed etſi cadendum eſt, erratis, ſi metuendam creditis mortem. Nulli natura in æternum ſpiritum dedit, ſtaturaque naſcentibus in finem vitæ dies eſt. Imbecilla enim nos materia Deus orſus eſt, quippe minimis ſuccidunt corpora, indenunciata ſorte rapimur: ſub eodem pueritia fato eſt, eadem iuuentus cauſa cadit: optamus quoque plerique mortem: adeo in ſecuram quietem receſſus eſt. At gloriæ nullus finis eſt, proximique Deo. Sic ages ea ſatagunt. feminis quoque frequens hinc in mortem pro gloria iter eſt. Quid Lycurgum? quod interritos omni periculo, quos memoriæ ſacrauit, viros referam? vt vnum Otryadem cit.m, annumerare trecentis exempla poſſum. *Triarij*. Non pudet Laconas nec pugna quidem hoſtium, ſed fabula vinci? Magnum & alumnum virtutis naſci Laconem. ad certam victoriam omnes remanſiſſent, ad certam mortem tantum Lacones. Non eſt Sparta lapidibus circundata. ibi muros habet, vbi muros non habet. Melius reuocabimus fugientes Troezenos, quam ſequemur. Sed montes perforat: maria contegit. Nunquam in ſolido ſtetit ſuperba felicitas, & ingentium imperiorum magna faſtigia obliuione fragilitatis humanæ collapſa ſunt. Scias licet ad finem perueniſſe, quæ ad inuidiam perducta ſunt. Maria, terraſque rerum natura ſtatione mutauit ſua. moriamur trecẽti: vt hic primum inuenerit, quod mutare non poſſit. Si tandem amens placiturum conſilium erat, cur non potius in turba fugimus? *Porcij Latronis*. In hoc ſcilicet morati ſumus, vt agmen fugientium cogeremus? furori terga vertitis. Sciamus ſaltem quis ſit iſte, quem fugimus. Vicit. At victoria dedecus elui poteſt. Vt omnia fortiter fiant, feliciter cadant: multum tamen nomini noſtro detractum eſt iam, Lacones, quod, an fugeremus, deliberauimus. Vt enim non moriamur, quantum ad me quidem pertinet, poſt hanc deliberationem nihil aliud timeo, quam ne reuertamur. Arma nobis fabulæ excutiunt? nunc nunc pugnemus. Latuiſſet virtus inter Troezenos. Ceteri quidem fugerunt. ſi me quidem interrogatis quid ſentiam: ego in noſtrum & in Græciæ patrocinium loquar: electi ſumus, non relicti. *Gauij Sabini*. Turpe eſt cuilibet viro fugiſſe: Laconi etiam deliberaſſe. *Marilij*. In hoc reſtitimus, ne in turba fugientium lateremus. Habent quemadmodum ſe excuſent Troezeni Græciæ. Munitas Thermopylas ſatis putauimus, cum relinqueremus illic Laconas. *Ceſtij Pij* Quam turpe fugere iudicaſtis Lacones, tamdiu non fugiendo! Omnibus ſua decora ſunt, Athenæ eloquentia inclytæ ſunt, Thebæ ſacris, Sparta armis. Ideo hanc Eurotas amnis circunfluit, qui pueritiam indurat ad futuræ militiæ patientiam? ideo Taygeti montis difficilia niſi Laconibus iuga? ideo Hercule gloriamur operib. cœlum merito? ideo muri noſtri arma ſunt? O graue maiorum virtutis dedecus: Lacones ſe numerant, non æſtimant. Videamus quanta turba ſit: vt habeat certe Sparta etiam ſi non fortes milites, at nuntios veros: ita ne bello quidem, ſed nuntio vincimur. Merito Hercules omnia contempſit, quem Lacones audire non ſuſtinent. Si vincere Xerxem non licet, videre liceat. Volo ſcire quem fugiam. Adhuc non ſum ex vlla parte Athenienſium ſimilis, non muris, nec educatione. nihil prius illorum imitabor, quam fugam? *Pompeij Silonis*. Xerxes multos ſecum adducit, Thermopylæ paucos recipiunt: erimus inter hoſtes fugaciſſimi, inter fugaces tardiſſimi. Nihil refert, quantas gentes in noſtrum orbem Oriens effuderit, quantumque nationum ſecum Xerxes trahat. tot ad nos pertinent, quot locus ceperit. *Cornelij Hiſpani*. Pro Sparta venimus, pro Græcia ſtemus: vincamus hoſtes, ſocios iam vicimus: ſciat iſte inſolens Barbarus, nihil eſſe difficilius, quam Laconi armati latus fodere. Ego vero quod Troezeni diceſſerunt, gaudeo, liberas nobis reliquere Thermopylas. Nil erit quod virtuti noſtræ ſe opponat, quod inſerat: non latebit in turba Laco: quocunque Xerxes aſpexerit, Spartanum videbit. *Blandi*. Referam præcepta matrum, *Aut in his, aut cum his*? Minus turpe eſt, à bello inermem reuerti, quam armatum fugere. Referam captiuorum verba? *captus Laco? Occide*, inquit, *non ſeruio, potui non capi, ſi fugere voluiſſem*. Deſcribite terrores Perſicos: omnia iſta cum mitteremur, audiuimus. Videat trecentos Xerxes, & ſciat, quanti bellum æſtimatum ſit, quam aptus numero locus. Reuertamur ne nuntij quidem niſi nouiſſimi. Quis fugerit, neſcio. hos mihi Sparta commilitones dedit.

Deſcriptio Thermopylarum. Nunc me delectat, quod fugerunt Troezenij, anguſtas mihi Thermopylas fecerant.

Contra. *Cornelij Spatini*. At ego maximum dedecus futurum Reipub. noſtræ arbitror, ſi Xerxes nihil prius in Græcia vicerit quam Laconas. Ne teſtem quidem virtutis noſtræ habere poſſumus. id de nobis tradetur, quod hoſtes narrauerint. Habetis conſilium meum. idem autem meum, quod totius Græciæ. ſi quis aliud ſuadet, non fortes vos eſſe, ſed perditos gaudet. *Claudij Marcelli*. Non vincent nos, ſed õbruent. Satis fecimus nomini: multum rei geſſimus: ante nos rerum natura victa eſt.

Diuiſio. Huius ſuaſoriæ feci mentionem, non quia in ea ſubtilitatis erat aliquid, quod vos excitare poſſet, ſed vt ſciretis quam nitide *Fuſcus* dixiſſet, vel quam licenter ipſe ſententiam feram. Veſtri arbitrij erit, vtrum explicationes eius luxurioſas putetis, an (vt poeta Pollio Aſinius aiebat) hoc non eſſe ſuadere, ſed inuidere, ne volo nihil fuiſſe & iuuenis te amo, tanquam has explicationes Fuſci, quas nemo noſtrum non alius alia inclinatione vocis, vel vt ſua quiſque modulatione cantabat. At quia ſemel in mentionem incidi Fuſci, ex omnibus ſuaſorijs celebres deſcriptiunculas ſubtexam, etiam ſi nihil occurrerit, quod quiſquã alius niſi ſuaſor dixerit. Diuiſione autẽ hac ſuaſoria Fuſcus vſus eſt illa vulgari, vt diceret, non eſſe honeſtum fugere, etiam ſi tutum eſſet. deinde æque periculoſum eſſe fugere, & pugnare. nouiſſime, periculoſum eſſe fugere, pugnantibus hoſtes timendos: fugientibus, & hoſtes & ſuos. *Ceſtius* primam partem ſic tranſegit, quaſi nemo dubitaret, an turpe eſſet fugere, deinde illo tranſijt, an non eſſet neceſſe. Hæc ſunt, inquit, quæ vos confundunt, hoſtes, ſociorum paucitas. Non quidem hæ ſuaſoriæ. Sed in hac materia, diſertiſſima illa fertur ſententia *Dorionis*, cum poſuiſſet hoc dixiſſe trecentis Leonidam, quod puto etiam apud Herodotum eſſe, ὅπως ἀριστᾶτε, ὡς ἐν ᾅδου δειπνήσοντες. *Sabinus Aſidius*, venuſtiſſimus inter rhetores ſcurra, cum hanc ſententiam Leonidæ retuliſſet ait: Ego illi ad prandium promiſiſſem, ad cenam renuntiaſſem. *Attalus Stoicus*, qui ſolum vertit à Scia-

ho circumſcriptus, magnæ vir eloquentiæ, ex philoſophis; quos noſtra ætas vidit, longe & ſubtiliſſimus & facundiſſimus, cum tam magna & nobili ſententia certauit, vt mihi dixiſſe videatur animoſius quam prior. Occurrit mihi ſenſus in eiuſmodi materia, à Cornelio Seuero dictus, tanquam de Romanis, neſcio an parum fortiter. Edicta in poſterum diem pugna, epulanteis milites inducit, & ait: *—— ſtratiq; per herbam,*

Hic meus eſt, dixere, dies.

Elegantiſſime quidem affectum animorum incerta ſorte pendentium expreſſit; ſed parum Romani animi ſeruata eſt magnitudo. cenant enim tanquam craſtinum deſperent. Quantus illis Laconibus animus erat, qui non poterant dicere: *Hic dies eſt meus.* Illud *Porcellus* grammaticus arguebat in hoc verſu quaſi ſolœciſmum, quod cum plures induxiſſet, diceret, *Hic meus eſt dies* non; *Dies hic eſt noſter*: & in ſententia optima accuſabat id quod erat optimum. muta enim, vt *noſter* ſit, peribit omnis verſus elegantia: in quo hoc eſt decentiſſimum, quod ex communi ſermone trahitur. nam quaſi prouerbij loco eſt, *Hic dies meus eſt*. & cum ad ſenſum retuleris, ne Grammaticorum quidem calumnia, ab omnibus magnis ingenijs ſubmouenda, habebit locum. Dixerunt enim non omnes ſimul, tanquam in chorum manu ducente Grammatico, ſed ſinguli ex his: *Hic meus eſt dies*. Sed vt reuertar ad Leonidam & trecentos, pulcherrima illa fertur *Glyconis* ſententia.* In hac ipſa ſuaſoria non ſane refero memoria vllā ſententiam Græci cuiuſquam, niſi *Damæ*. τί οὐ φεύγεις εἰς εὐτελῆ τεῖχη, De poſitione loci eleganter dixit *Haterius*, cum anguſtias loci facundiſſime deſcripſiſſet, Natus trecentis locus. *Ceſtius* cum deſcripſiſſet honores, quos habituri eſſent, ſi pro patria cecidiſſent: adiecit, Per ſepulchra noſtra iurabitur. *Nicetas* longe diſertius hanc phantaſiam mouit, & adiecit.* Niſi antiquior fuiſſet Xerxes quam Demoſthenes Ciptoy, cui dicere hanc ſuam dixit ſententiam, aut certe non deprehenſam, cum deſcripſiſſet opportunitatem loci, & tuta vndique pugnantium latera, & anguſtias à tergo poſitas, ſed aduerſas hoſtibus. *Potamon* magnus declamator fuit Mitylenis, qui eodem tempore viguit, quo *Lesbocles* magni nominis & nomini reſpondentis ingenij: in quibus quanta fuerit animorum diuerſitas in ſimili fortuna, puto vobis indicandum, multo magis, quia ad vitam pertinet, quam ſi ad eloquentiam pertineret. Vtrique filius iiſdem diebus deceſſit. *Lesbocles* ſcholam ſoluit, nemo vnquam ampliore animo ſe geſſit. *Potamon* à funere filij contulit ſe in ſcholam, & declamauit. Vtriuſque tamen affectum temperandum puto: hic durius tulit fortunam quam patrem decebat, ille mollius. Verum *Potamon* cum ſuaſoriam de trecentis diceret, tractabat, quam turpiter feciſſent Lacones hoc ipſum quod deliberaſſent de fuga: & ſic nouiſſime clauſit.* inſanierunt in hac ſuaſoria multi circa Otryaden. *Murrhedius* qui dixit, fugerunt Athenienſes: non enim Otryadæ, noſtri litteras didicerant. *Surcenius* dixit: Otryades qui perijt vt falleret, reuixit vt vinceret, *Licinius Nepos*. Cum exemplo vobis etiam mortuis vincendum fuit. *Antonius Atticus* inter plures ſententias videtur palmam meruiſſe, dixit enim: Otryades pene à ſepulchro victor digitis vulnera geſſit, vt trophæa Laconum inſcriberet, dignum Spartano ſacramento virum, cuius ne litteræ quidem fuere ſine ſanguine. *Catius Criſpus*. Municipalis Gatozeos dixit poſt relatum exemplum, Otryade dicebat municipalis. Aliud ceteros, aliud Laconas decet. Nos ſine delicijs educamur, ſine muris viuimus, ſine vita vincimus. *Senecio* fuit, cuius nomen ad vos potuit perueniſſe, ingenij confuſi ac turbulenti, qui cupiebat grandia dicere, adeo vt nouiſſime huius rei morbo & teneretur & rideretur, nam & ſeruos nolebat habere, niſi grandes, & argentea vaſa, non niſi grādia. Credatis mihi velim non iocanti, eo peruenit inſania eius, vt calceos quoque maiores ſumeret, ficus non eſſet niſi mariſcas. concubinam ingentis ſtaturæ habebat, omnia grandia probabat: ei impoſitum eſt cognomen, vel, vt Meſſala ait, cognomentum, & vocari cœpit Senecio Grandio. Is in hac ſuaſoria cum poſuiſſet contradictionem, ait: Omnes qui miſſi erant à Græcia, fugerunt, ſublatis manibus, inſiſtens ſummis digitis (ſic enim ſolebat, quo grandior fieret) exclamat: *Gaudeo, gaudeo.* mirantibus nobis quid tantum boni illi contigiſſet, adiecit: Totus Xerxes meus erit. Idē dixit: Ille qui claſſibus ſuis maria ſurripuit, qui terras circumſcripſit, dilatauit profundum, nouam rerum naturæ faciem imperaret: ponat ſane contra cælum aſtra, commilitones habeo deos. *Semanus* multo potentius dixit: Terras armis obſidet, cælum ſagittis, maria vinculis: Lacones, niſi ſuccurritis, mundus captus eſt. Decentiſſimi generis ſtultam ſententiam referam *Victoris Statorij*, municipis mei, cuius tabulis memoria digniſſimus aliquis ſuaſoria occaſione contradictionem ſumpſit, At, inquit, trecenti ſumus: & ita reſpondet: Trecenti, ſed viri, ſed armati, ſed Lacones, ſed ad Thermopylas. Nunquam vidi plures trecentis. *Latro* in hac ſuaſoria, cum tractaſſet omnia quæ materia capiebat, poſſe ipſos & vincere, poſſe certe inuictos reuerti, & beneficio loci, tum illam ſententiam: Si nihil aliud, erimus certe belli mora. Poſtea memini auditorem Latronis *Abronium Silonem*, patrem huius Silonis, qui pantomimis fabulas ſcripſit, & ingenium grande non tantum deſeruit, ſed poſuit, recitare carmen, in quo agnouimus ſenſum Latronis in his verſibus:

Ite agite ô Danai, magnum Pæana canentes:
Ite triumphantes belli mora, concidit Hector.

Tam diligentes tum auditores erant, ne dicam tam maligni, vt vnius verba ſurripi non poſſent. At nunc cuilibet orationes inuertere tuto licet pro ſuis. Sed vt ſciatis, ſenſum bene dictum, dici tamen poſſe melius; notate præ ceteris quanto decentius Virgilius dixerit hoc, quod valde erat celebre:

—— belli mora, concidit Hector. Item:
Quicquid apud duræ ceſſatum eſt mœnia Troiæ,
Hectoris Æneæq; manu victoria Graium Hæſit, * Æneid. xi, v, 288,

Messala aiebat, hic Virgilium debuiſſe deſinere: quod ſequitur,
Et in decimum veſtigia rettulit annum,

** In quatuor manuſcriptis nihil hic Græce ac ne vacuum quidem ſpatium reliquum. vt nec in proximo Durionis.*

explementum eſſe, *Mæcenas* hoc etiam priori comparabat. Sed vt ad Thermopylas reuertar, *Diocles Caryſtius* dixit.* *Apatrius* dixit.* *Coruo* teſtimonium ſtuporis reddendum eſt, qui dixit: Quid ſi iam Xerxes ad nos ſuo mari nauigat, fugiamus antequam nobis terra ſurripiatur. Hic eſt *Coruus*, qui cum tentaret ſcholam Romæ Summo illi, qui Iudæos ſubegerat declamauit controuerſiam, de ea, quæ apud matronas diſſerebat, liberos non eſſe tollendos, & ob hoc accuſatur Reip. læſæ: In hac controuerſia, ſententia eius hæc ridebatur. Inter pyxides & redolentis animæ medicamina conſtitit mytrata concio. Sed ſi vultis, hiſtoricum quoque vobis fatuum dabo. *Thuſcus* ille, qui Scaurum Mamercum, in quo Scaurorum familia extincta eſt, maieſtatis reum fecerat, homo quam improbi animi, tam infelicis ingenij, cum hanc ſuaſoriam declamaret, dixit: Expectemus, ſi nihil aliud, hoc effecturi, ne inſolens barbarus dicat: *Veni, vidi, vici.* cum hoc poſt multos annos Diuus Iulius victo Pharnace dixerit. *Durio* dixit.* *Andreus* aiebat, *Niceratis* Lacedæmonis inſignem hanc ſententiam fuiſſe futuram, ſi media interciderentur. Sed ne vos diutius infatuem, qui prædixeram me *Fuſci Arelly* explicationes ſubiecturum, finem ſuaſoriæ faciam. quarum nimius cultus, & fracta compoſitio poterit vos offendere, cum ad meam ætatem veneritis. Interim non dubito, quin nunc vos ipſa, quæ offenſura ſunt, vitia delectent.

IN SVASORIAM SECVNDAM.

NICOLAVS FABER.

CVM TRECENTI ex omni Græcia] *Veteres editiones legunt*, cum Trœzeni ex omni Græcia. *Et ſane in hac ſuaſoria exſtant aliquot ſententiæ quæ in themate ſic legendum eſſe probant. Herodotus tamen & alij hiſtorici non magis Træzenos quam ceteros Græcos fugiſſe dicunt. Verum non mirum videri debet declamatores ab hiſtoricis diſſidere hac in re, de qua nec inter ſe conueniunt hiſtorici.*

Quorum nos exemplum moueat?] *Contextus orationis requirit, vt legamus,* quorum vos exemplum moueat.

Ideo hanc Eurotas] *Hæc clauſula cum tribus ſequentibus abſque interrogatione legenda eſt.*

Quam Lacones audire non ſuſtinent.] *Scribe potius,* quæ Lacones audire non ſuſtinent. *nec enim ad Herculem referendum.*

Inter hoſtes fugaciſſimi,] *Supra non vno loco notare eſt Rhetores eas præcipue ſententias affectaſſe, quæ ex contrarijs ducuntur, quod & facit hoc loco Silo. Nam paucos multis, fugaces tardiſſimis opponit. Hoc tamen extremum dicolon titubat. Nam hoſtes fugaciſſimis recte opponi non dixeris. Quare videndum eſt ne ſic potius concipienda ſit ſententia,* Erimus inter fortes fugaciſſimi, inter fugaces tardiſſimi.

Aut in his, aut cum his?] *Dictum Lacænarum tradentium clypeum filijs in prælium proficiſcẽtibus ἢ τὰν, ἢ ἐπὶ τᾶς, de armis retulit Blandus. Pleræque autem huius Suaſoriæ ſententiæ ad Laconum apophthegmata alludunt, quæ apud Plutarchum exſtant.*

Reuertamur ne nuntij quidem] *Fortaſſe*, reuertemur ne nuntij quidem.

Vt poëta Pollio Aſinius aiebat] *Vel omnino delendum illud vocabulum* poëta. *vel ex eo efficiendum* poſtea. *licet enim Pollionem tragœdias ſcripſiſſe dixerimus, non tamen inde gloriam captauit, aut nominatus fuit.*

Quod puto etiam apud Herodotum eſſe,] *Ego vero non puto. Plutarchus de eodem Leonida ex eodem fortaſſe fonte, ex quo noſter Seneca hauſit, παρήγγειλε, inquit, ἀριστοποιεῖσθαι ὡς ἐν ᾅδου δειπνοποιησομένους.*

Ad prandium promiſiſſem,] *Videtur L. Seneca Epiſt.* LXXXII. *ad huius ſcurræ dicterium reſpexiſſe, cum ſcripſit:* At ille Leonidas quam fortiter illos allocutus eſt? Sic, inquit, commilitones prandete tamquam apud inferos cenaturi. Non in ore creuit cibus, non hæſit in faucibus, non elapſus eſt manibus, Alacres illi & ad prandium promiſerunt, & ad cenam. *Male in omnibus editionibus, & contra veterum exemplarium fidem ſcriptum eſt* proceſſerunt. *Sed mirum Ciceronem Græcis etiam eorum lingua diſertiſſimum Leonidæ dictum vertiſſe,* Pergite animo forti, *quaſi ἀριστῶν, vel ἀριστοποιεῖσθαι idẽ quod ἀριστεύειν, ſignificaret. Nam quod quidam corrigunt,* Prandete animo forti, *citra veteres libros faciunt, & contra rationem. Quis enim ſanus fortitudinem animi in menſa conſtituit?*

Attalus Stoicus,] *Cuius ſententias ſæpe laudat L. Seneca in Epiſtolis, & libros de fulminibus cap.* XLVIII. *lib.* II. *natural. quæſt.*

A Cornelio Seuero] *Quem Quintilianus verſificatorem meliorem quam poetam dixit, ſecundum tamen locum occupaturum, ſi ad exemplar primi libri bellum Siculum perſcripſiſſet de hoc Ouidium intelligo lib.* IIII. *Ponti illo verſu:*

Quique dedit Latio carmen regale Seuerus.

Huiuſne ſit carmen de Ætna quod Virgilio quidam tribuunt, dubitari poteſt. & an potius inſignem Siciliæ montem non ſeparato opere deſcripſerit: ſed quemadmodum Virgilius Æneidos III. *Ouidius* XV. *Metamorphoſeos, ita*

etiam

etiam ille aliquo librorum belli Siculi. Nam L. Seneca hos tres Aetnæ ſcriptores coniungit.

Nicetas] *Lege*, Nicetes.

Demoſthenes Cyptoy,] *Vocabulum Græcum Latinis litteris ſcriptum* σιρῦ, *ad differentiam Demoſthenis* Δημοσθένους. *Et enim ad ſemicirculi formam delineaſſe veteres litteram ſigma nulli dubium eſt.*

Potamon magnus declamator] *Huius meminit præter Strabonem lib.* XIII. *Lucianus in Longæuis, quem* οὐκ ἄδοξον ῥήτορα *vocat, nonagintaque annos vixiſſe prodit.*

Lesbocles ſcholam ſoluit, nemo vnquam ampliore animo ſe geſſit.] *Locus fœde interpolatus. Nam, vt omittam vix Latine dici* ampliore animo ſe gerere, *ſi diceretur, contrarium ſignificaret eius quod hoc loco dicere voluit. Mollem enim & imbecillum animum Lesboclis arguit. Et plane eadem hic hiſtoria de Potamone & Lesbocle dicitur, atque in præfatione lib.* IIII. *Controuerſiarum de Aſinio Pollione, & Q. Haterio. Quo fit vt legendum exiſtimem*, Leſbocles ſcholam ſoluit, nec quicquam amplius animoſe geſſit.

Municipalis Gatozeos] *Vocabulum hoc nihili eſt, & hæc clauſula tota confuſa eſt & perturbata, ad quam nihil adfero.*

Mariſcas.] *Quas Horatius duplices ficus vocat. quo nomine etiam pudendum morbum Iuuenalis Satyr.* II. *ſatyrice vocauit. nec enim ita à medicis vocatur.*

Ponat ſane contra cœlum aſtra,] *Vnius aut duarum litterarum additione emendabitur hic locus. Rectior enim erit ſi legamus*, Ponat ſane contra cœlum caſtra, commilitones habeo Deos, *vel* habebo Deos *Xerxes enim ſagittariorum multitudine Dijs bellum indixiſſe, cælumque obſediſſe viſus eſt. Infra Controuerſi.* V. Iſta trophæa non ſunt Athenienſium, Deorum ſunt. Illorum bellum fuit. illos Xerxes vinculis, illos ſagittis perſequebatur.

Apatrius,] *Scribe* Apaturius. *Sic enim alibi conſtanter nominatur.*

Thuſcus ille,] *Mamerci Scauri mors deſcribitur à Cornelio Tacito libro Annalium* VI. *quem vide.*

SCHOTTVS.

CVm *Træzeni ex omni Græcia miſſi fugiſſent*) Leonidam omnes auxiliares copias domum retro remiſiſſe, vt integros ſe ad meliora, patriæque ſalutem reſeruarent, Herodotus & Iuſtinus referunt: Trœzenos tantum in Caſtris fuiſſe, fugiſſeq; nemo, quod equidem ſciam, narrat: illud vero omnes, coniuges liberosque Athenienſes Trœzene depoſuiſſe, cum claſſe libertatem Græciæ, relicta vrbe Athenarum, defendere ſtatuiſſent. Cicero in offic. Herodotus, Iul. Frontinus, & Cornelius Nep. qui vulgo Aemilius Probus, in Themiſtocle. Quare in eam venio ſententiam, vt hic *trecenos*, pro trecentis, vel tercentis perpetuo ſcripſiſſe Rhetorem exiſtimem, quos e tota Græcia miſſos fugiſſe vitio ſit datum, vt contra Spartanis laudi pro patria fortiter pugnando mortem oppetiiſſe. Nec deſunt codices, qui *cæteros* præferant. *trecenos* malim vt dixi propius à deprauata illa *Træzenos* ſcriptura.

Arellij Fuſci patris) In extrema hac ſuaſoria *Aurelius* eſt in libro peruetteri, & pro *Patris* hæ ſingulæ *S. P.* quæ quid hic valeant docti viderint, ſiue *Spurium*, quod olim Romæ prænomen fuit: ſiue *ſine patre* teſte Plutarcho Rom. Quæſtionib. Quæſtione LIII. Venit in mentem legi poſſe, quia primus plerunque declamitat, *Arellij Fuſci ſuaſoris primi*, vel *ſuaſio prima* Omnino tamen *Patris* malim. Illud non celabo in membranis *Xerſes* perpetuo ſcribi, qui tamen Græcis Ξέρξης eſt.

Armaque non paſſura) Si numero ſingulorum legas *paſſura* verſus erit veteris alicuius Poetæ, quem hic ſubodorari videor paucis immutatis:

Armaque non paſſura manus, hebetataque ferri
Corpora vulneribus. ——

Niſi ſi imprudenti exciderunt, vt interdum M. Tullio necopinanti numeri poetici. Poſt vero nõ longe pro *Receſſus* conſtanter in Aug. & Cou. *ceſſus* legitur voce priſca, vt in Suaſ. I. *cludis* pro *claudis*.

An Lacedæmonios) Atqui Laconum Sparta erat? Ex Strabone lib. VIII. nodum ſoluit Ioan. Petreius: Spartam Agide Rege, Lacedæmoni primum tributum imperaſſe. Arrianus Indicis. Λακεδαιμονίοις μὲν οἱ εἵλωτες δοῦλοι εἰσὶ, καὶ τὰ δούλων ἐργάζονται. Ἰνδοῖσι δὲ οὐδὲ ἄλλος δοῦλός ἐστι, μήτοιγε Ἰνδῶν τις.

Et aduerſus Barbaros non reueremini] Ita vetus liber, adſcriptumque alia manu. *Non reuertimini.* Tentabam, *Non tuemini opera veſtra?* vel *intuemini*: Sequitur enim proxime, *quorum vos exemplum moueat*: vel, *aduerſus Barbaros*, exaudi *pugnandum*, vel quid ſimile. Sane mendoſus locus eſt. Io. Petreius. *Si aduerſus Barbaros*, ex coniectura.

Vada ex altiorib. ſtagnis internata,) *ſtagnis* abeſt ab opt. libr. Couarr. *Breuia* intelligi ſuſpicor *Internata* autem retineo, conſenſu veterum codicum, à naſcor deriuata voce: non vt quidam, *externata*, quæ animi conſternatio eſt. Pacuuius: *Sed eccum miſeram quam frequens metus externauit.* Et Catullus, de nuptijs Pelei & Thetidos:

Sed quid ego ignaris nequicquam conqueror auris
Externata malo?

Vbi vetus liber, quem olim inſpexi *Extenuata* præfert, vt poſt paullo:

Extenuata gerens veteris veſtigia pœnæ:

Retineo tamen in docto illo Poeta priſcam vocem. Sic enim ibidem in Ariadna.

Ah miſeram, aſsiduis quam luctibus externauit;
Spinoſas Erycina ſerens in pectore curas.

Externatus ἐκτὸς φρενῶν Gloſſarium vetus. à ſterno, conformata vox videtur. *Interata* ἐξεντισθέντα in ijſdem Gloſſis.

Proximique Deo ſic ages ſatagunt) Corruptus & hic locus. *Deos* accuſandi caſu, membranæ: cætera vt in editis. Tentabam *proximique Deo hoc ſic agere ſatagunt*: In tribus enim MSS. conſtanter pro vocabulum *hoc* reperias. Venit aliquando in mentem *Ages* nomen hic latere, vt (*ſic Ages*) legatur: Certe hoc nomine Poeta Argiuus Arriano & Curtio eſt. Illud tamen longe antepono. Quidam conijcit *proximiq; Deo ſic Reges ſatagunt.*

Quid interbitos ſomni poculo) *Interbitus* priſca vox eſt, quam pro *interuenire* adhibere Plautus videtur in Moſtell. Sce. Qui homo: *Hæc ego tibi præſidebo; ne interbitat quæſtio.* Lambinus *ne intereat* accipit, à *beto* verbo. Quidam ſic legendum putabat *quid perbitos ſontium poculo.* Plautus enim priſce dixit *perbitare* pro perire; Captiuis Scen. Inijcite *Qui pri*

virtute perbitat non interit. Veram tamen hic lectionem puto veteris illius libri, *interlitos* Vatic. tamen & Rom. editio *interritos omni periculo.* Lycurgus Lacedæmonior. Legiſlator, vt leges perpetuæ eſſent, iureiurando ciues aſtrictos deſeruit, & mortem ſibi inedia conſciuit, ratus virorum Remp. tractantium, nec mortem ocioſam, nec inertem vitę exitum eſſe debere. Plutar.

Somni poculo) fortaſſe *conij* ſcripſit Seneca, quo cicuta, & venenum ſignificatur: Cicutæ autem poculo Athenienſes olim in ſontes, in Socratem etiam inſontem animaduerterunt.

Othryadem) Sic excudendum curaui, qui antea *Otroyades*: male, Græce enim Herodoto Ὀθρυάδης, eſt lib. 1. vbi de virtute illius pro patriæ finib. occumbentis, & clypeo ſanguine inſcribentis, *Vici*, Ioan. Stobæus ſermone de fortitudine. *Moſcitem* autē nihili vox eſt, regioq; inuiſa, inaudita. Rom. editio *citem*. Nos propius ad ſcripturam: *vt vnum Othryadem ne citem*: *prætereo* inquit, *Othryadem*. Locus ſane male acceptus. Mox etiam leg. poſſet, *Annon numerare trecentos exemplo poſſem?* Suidas quoque & Valerius Max. lib. III. cap. II. Talis & fratrum Philænorum pro finib. decertatio, apud Salluſtium Iugurth. bello, & Melam noſtrum lib. I. cap. VII. Et Horatiorum, Curiatiorumque trigeminorum dimicatio apud Liuium lib. I. & Dionyſium.

Magnum & alumnum virtutis) *Magnum eſt alienum virtutis naſci Laconem*: vetus hæc ſcriptura eſt, quam repudiare cur debeam non video. *Alienum* enim generādi caſui ἑλληνικῶς iungit & M. Tullius I. de finib. *Quis alienum putet eius eſſe dignitatis*, & *Alienum majeſtatis Deorum.* II. de Diuin & in Academ. *Aliena eſſe firma & conſtantis aſſenſionis*: Sic Annæus noſter ἀλλότριον ἀνδρείας φῦναι τὸν Λάκωνα. Mirares, inquit, degenerem naſci Laconem ac timidum. Nota Laconum patientia ex Ciceronis Tuſculanis lib. II. IV. & V. & pro Flacco. Vulgarem tamen illam, ne quid diſſimulem *Magnum eſt alumnum virt. naſci Lac.* non inſuper habendam cenſeo. Infra quoque legi poſſet *ad certam victoriam remanſiſſent, aut ad certam tantum mortem Lacones.*

Ibi muros habet vbi muros non habet] Aliter interpungit legitque codex ille Couarr. *Ne ſi Sparta lapidib. circumdata, ibi muros habet, vbi muros.* Lego, *vbi viros habet, ibi muros.* Hoc voluiſſe auguror, viros Lacedæmone eſſe pro muris munimento. Sic enim poſt: *Muri noſtri arma ſunt.*

Sed montes perforat, maria contegit] Inf. Senecio ille. *Qui claſſibus ſuis maria ſubripuit, qui terras circumſcripſit, dilatauit profundum nouam rerum naturæ faciem importat.* Scitum illud Iuuenalis Satyra X.

Velificatus Athos, epotaq; flumina Medo Prandente. qui & Sophiſtis ἐν μελέταις campus fuit declamandi ampliſſimus.

Numquam ſolido ſtetit ſuperba felicitas] Elegans γνώμη. reſpexiſſe credas illud Maronis XI. Æneidos v. 425.

> *Multa dies, variuſque labor mortalibus æui*
> *Rettulit in melius: multos alterna reuiſens*
> *Luſit, & in ſolido rurſum fortuna locauit.*

Mox etiam Couarr. codex accuſandi caſu legit *maria, terraſq, rerum naturam ſtatune mutauit ſua Xerxes.* quæ vera lectio.

Athenæ eloquentia inclytæ, Thebæ ſacris, Sparta armis] De Athenarum ſtudijs, Lucretius lib. VI. Cicero pro Flacco, & alij. Thebis Liber pater religioſe cultus eſt: De Lacedæmoniorum virtute, & Laboris patientia Xenophon ἐν πολιτείᾳ Λακώνων, Pauſanias Laconicis, Strabo lib. VIII. & X. Plutarchus Lycurgo, Herodot. lib. I. Cic. Tuſculan. & Iuſtinus III. Itaque hos morib. potiſſimum, Athenienſes vero legibus, Rempub. rexiſſe: hos agendo, illos vero dicendo ſuperiores fuiſſe, obſeruauit Cicero pro Flacco, & Theophilus lib. I. Inſtitut. De iur. Nat. Gentium, & Ciuili.

Eurotas amnis] *Spartam præterfluit*, inquit Liuius lib. XXXIV. in quo ad patientiam natando iuuentus exercebatur. Pauſanias in Laconicis in Alceſtide Euripides & M. Tullius Tuſculana II. de Laconibus: ex vetere aliquo, vt conijcio poëta: *Quibus magis palæſtra, Eurotas, Sol, puluis, labor, militia in ſtudio eſt, quam fertilitas barbara.* Rurſum lib. V. *Labor in venatu, ſudor, curſus ab Eurota, fames, ſitis.*

Taygeti montis] *Taygeta* Pleiadum vna, Hygino, quæ ex Ioue peperit Lacedæmonem vrbis conditorem. *Taygetus* vero mons Laconiæ, Libero patri ſacer, inquit Seruius. Terræ motu concidiſſe vrbemque afflictam Cicero ait I. de Diuinat. Et Plinius lib. II. cap. LXXIX. Tres tamen hic codices membranei *nemoris* legunt. At nihil pugnat nemus in monte fuiſſe. totidem libri *niſi laconibus* pro *niſi* quam lectionem ſequor.

Ideo Herculem gloriamur] Rectius vet. liber auferendi caſu. *Hercule operibus cælum merito*, alij, *de operibus*. Super Suaſor. I. *Intra has terras cælum Hercules meruit.*

Merito Hercules] Vidi qui iurantis eſſe *Hercules* putarent pro *Hercule*, vt de Xerxe intelligatur, vitam, omniaque contemnente: at mihi, de generis auctore *Hercule* loqui videtur. Vnde *Heraclydæ* apud Spartanos. Ant. Auguſtinus, quem honoris cauſſa, vt debeo, ſemper appello, *Xerxes* pro *Hercules* leg. exiſtimabat.

Præcepta Matrum, aut in his, aut cum his] Lacænarum præceptum, filijs in militiam proficiſcentibus, dum Clypeis armant: *Aut cum his victor redeas, aut in his efferare*: nam in ſcutis cadauera militum efferebantur: Plutarchus Apophth. Lacænarum: Ἄλλη προσαναδιδοῦσα τῷ παιδὶ τὴν ἀσπίδα καὶ παρακελευομένη, τέκνον, ἔφη, ἢ τὰν, ἢ ἐπὶ τᾶς. Ἄλλη προϊόντι τῷ υἱῷ ἐπὶ πόλεμον ἀναδιδοῦσα τὴν ἀσπίδα, ταύτην, ἔφη, ὁ πατήρ σοι ἀεὶ ἔσωζε καὶ σὺ οὖν ταύτην σῷζε, ἢ μὴ ἔσο. Hinc ῥιψάσπιδες infames, notatuſq; in veteri Comœdia Demoſthenes, qui abiecto ſcuto fugerat, Ἀνὴρ ὁ φεύγων καὶ πάλιν μαχήσεται. *Vir fugiens*, inquit, *denuo pugnabit.* Plutarch. & Agellius libr. XVII. cap. XXVII. Et Archilochus vrbe eiectus, quod Clipeum, quam vitam amittere, carmine prætuliſſet. Plutarch. Apophth. Strabo lib. X. & XII. Geogr. & Sex. Empyricus libro III. Hypotypoſeon. Vide And. Alciatum παρέργων lib. V. cap. XVIII. Clypeis quoque ſublati Imperatores olim creabantur. Sed hæc alij obſeruarunt.

Occide, inquit, non ſeruio] Sic lego de veteri libro. non *occidit*, & *captus Laco?* per interrogationem pronuntio. Quaſi dicat, degener eſt La-

eon qui ſe capi paſſus eſt, occidatur itaque. Suſpicor *occidite* ſcriptum fuiſſe, & vltimam vocalem ab inſequente abſumptam. Idem Plutarchus Apophthegmatis frequenter huiuſmodi plenas conſtantiæ voces Laconum celebrat? Λάκων αἰχμαλωτισθεὶς καὶ πιπρασκόμενος, τοῦ κήρυκος λέγοντος, Λάκωνα πωλῶ· ἐπεστόμισεν εἰπὼν, αἰχμάλωτον κήρυσσε. Ἄλλος αἰχμάλωτος πιπρασκόμενος τοῦ κήρυκος ἐπιλέγοντος ἀνδράποδον πωλεῖν· κατάρατε, εἶπεν, οὐκ ἐρεῖς αἰχμάλωτον; Et Philippus ὅτε ἐνέβαλεν εἰς τὴν Λακωνικὴν καὶ ἐδόκουν ἅπαντες ἀπολεῖσθαι, εἶπε πρός τινα τῶν Σπαρτιατῶν, τί νῦν ποιήσετε ὦ Λάκωνες; τί γὰρ, ἔφη, ἄλλο ἢ ἀνδρείως ἀποθανούμεθα· μόνοι γὰρ ἡμεῖς Ἑλλήνων ἐλεύθεροι εἶναι καὶ μὴ ὑπακούειν ἄλλοις ἐμάθομεν. Tale & Aſtycratidæ ſeuerum apud eundem reſponſum, mortem à Laconib. ſeruituti anteponi ſolere.

Vos mihi Sparta commilitones dedit] Libri veteres omnes *hos* præferunt. Leonidæ fortiſſimi Imp. vox ad milites, iubentis ἀριστοποιεῖσθαι, ὡς ἐν ᾅδῃ δειπνοποιησομένους: *Pranderent commilitones, tanquam apud inferos cœnaturi* Cic. I. Tuſcul. Plutarch. Apophth. L. Seneca Epiſtola lxxxiii. & Oroſius lib. ii. cap. xi. Hic & *Dieneces* Spartanus memorandam vocem extulit, cum nuntiaſſet Trachinius quidam, barbaros præ multitudine Solem obducturos. *Ergo ſub vmbra*, inquit, *non in ſole pugnabimus*. Cicero, Herod. lib. vii. extremo, & Valer. Maximus lib. iii. cap. vii. Vide Pet. Victorium lib. xxvii. cap. ix. Variarum Lectionum.

Deſcriptio Thermopylarum] Eam requirimus, ſed fruſtra, etiam in veterib. libris, niſi ſatis deſcribi Thermopylas dixeris ex anguſtijs eius loci, quæ ſignificantur proxima ſententia. Stigmatias vero mihi hic locus. quare aſteriſcum appingamus, vt & proximo loco, vbi ingenij neruos docti intendant licet.

Luxurioſas puteis, an vt poeta Pollio Aſinius aiebat] vel funditus delenda vox *poeta*, vt e proxima nata (Orator enim, non Poeta fuit) Vel ſic legendum: *Luxurioſas puteis, an poeticas, vt Pollio Aſinius aiebat*. Nic. Faber *poſtea* pro *poeta* repoſuit. Iudicium penes eruditos eſto.

Sed inuidere ne volo nihil fuiſſe, & iuuenis te amo] Prodigioſa hæc, adeoque deprauata, vt pro depoſitis ad fores, more maiorum collocem, ſi quis forte prætereuntium medicinam facere queat. Vetuſta enim Lectio, vt ſæpe fit, cum maxime laboramus, nihil opis attulit: Apponam tamen, vt fidem meam liberem, & pro ſe quiſque contendat: *Jſti videre ne volo nihil fuiſſe & iuuene Tanno*: quæ ego Sibyllina Oracula puto: coniectabam, nihil tamen vt affirmem, ſcripſiſſe, *ſed nitere*. Dixerat enim Seneca, *nitide dixiſſe*: vel, vt propius abeam, *Sed inridere*: (antique pro *irridere*: nam in Couarr. erat *Tudere*) *nebulo nihil fuit: Sed & iuuenis temerarius* vel, *hoc non eſſe ſuadere: ſed inuidere*. Vt inleuiter detorta voce παρονομασία fit. Si quis tamen *inuidere* tuebitur, non pugnabo. Sic enim Tacitus, ſiue is Fabius potius eſt, in Dialogo de Oratorib. *Caluum, & Aſinium & ipſum Ciceronem, credo, ſolere & inuidere & liuere: & cæteris humanæ infirmitatis vitiis affici*. qua de *inuidendi* natione diſputat Cicero Tuſcul. iii. Ant. Auguſtinus, *Sed inridere nebulos nihil fugiſſe iuuene tanto* leg. diuinabat. Reliqua non ſana. Nuper doctiſſ. I. C. Lud. Dorlanſius Pariſienſis inſpectis membranis noſtris, ſic inſtaurare locum nitebatur: *hoc non eſſe ſuadere, ſed inuidere. Nam volo nihil fuiſſe, & iuuenis tamen. Quanquam has explicationes Fuſci, quas nemo noſtrum non* (addito verbo *laudat*) *alius alia inclinatione vocis, velut ſua quiſque modulatione cantabat*. Sed ne fraudi ſit, me candide mea proferre, dum nemini præiudicem.

Quod puto etiam apud Herodotum eſſe] *eſt* quoque legi poteſt. Et hic mihi aqua hæret. Leonidæ enim dictum in Herodoto nondum repperi, hinc quaſi memoriæ diffidens, vel nimis excellenti confidens potius, addidit *puto*. Et Ducis illius dictum alibi ab eo lectum eſſe coniicio: ἀριστᾶτε, ὡς ἐν ᾅδου δειπνοποιησόμενοι, vt doctis familiare μνημονικὸν σφάλμα ſit Græca ſane defecerunt, perdifficilis igitur veri inueſtigatio eſt. In his itaque Academicam illam ἐποχὴν valde probo. Spartiatis vero hoc monumentum poſitum auctor eſt Herodot. lib. vii.

Ὦ ξεῖν' ἀγγέλλειν Λακεδαιμονίοις, ὅτι τῇδε
Κείμεθα, τοῖς κείνων ῥήμασι πειθόμενοι.

Reddit Cicero:

Dic Hoſpes Spartæ, nos te hic vidiſſe iacentes,
Dum ſanctis patriæ legibus obſequimur.

Quod præter Herodotum & Strabonem Lycurgus in orat. aduerſus Leocratem, & Anthologia Epigr. Græcorum Simonidæ tribuit, legitque

-----τοῖς κείνων πειθόμενοι νομίμοις,

vt & Ciceronem legiſſe video.

Ad prandium promiſiſſem] Plautus. *Condicere prandium* dixit, vere iocus paraſito dignus, qui menſas conſectatur. L. Annæus epiſt. lxxxii. eadem hæc narrat, vbi in melioribus exemplaribus leges: *Alacres illi ad prandium promiſerunt* (malo vulgo *proceſſerunt*) *& ad cenam* quod a Fabro recte eſt obſeruatum.

A Seiano circumſcriptus] De L. Ælio Seiano Seij Strabonis F. Corn. Tacitus lib. iiii. Annalium, & Iuuenalis Satyra. x.

Porcellus Grammat.] huius fortaſſe ludicrum illud teſtamentum Grunij Corocottæ, quod circumfertur: vidiſſeque apparet D. Hieronymum. ex epiſtola ad Euſtochium. *Teſtamentum*, inquit, *Grunij Corocottæ Porcelli, decantant in ſcholis puerorum agmina cachinnantium.*

Quod ex cauſſa ſermo] Emenda, *ex communi ſermone trahitur*, auctoritate optim. librorum. Natum, vt ſolet, mendum ex notarum compendijs, *cõi*, quod degenerauit in *cã*. Παροιμίας vero ſignificat, quæ δημώδης eſſe ſolet. Poſt non longe, fort. leg. *in choro manum ducente*: ex illis Couarr. codicis veſtigijs vbi *magnum* vitioſe ſcriptum pro *manum*, vt *Reſtim ducere*. apud Terentium, quod & veteri verbo dicebatur. Vulgarem tamen illam non reijcio.

Per Sepulchra noſtra iurabitur] verum hoc oraculum eſt. Iſocrates in Archidamo: ἀναμνήσθητε δὲ τῶν προγόνων &c. καὶ τῶν εἰς Θερμοπύλας ἀπαντησάντων, οἱ πρὸς ἑβδομήκοντα μυριάδας τῶν βαρβάρων συμβαλόντες οὐκ ἔφυγον οὐδ' ἡττήθησαν *Repetite memoriam maiorum noſtrorũ*,

& illorum mille, qui ad Thermopylas ſeptingentis Barbarorum millib. obuiam ierunt. Per pugnam. v. ad Salamina, quæ hoc ipſo tempore à Themiſtocle pugnata eſt, hoc Demoſthenis iuſiurandū extat orat. περὶ στεφάνου, pro Cteſiphonte: Οὐ μὰ τοὺς ἐν Μαραθῶνι προκινδυνεύσαντας τῶν προγόνων, καὶ τοὺς ἐν Πλαταιαῖς παραταξαμένους, καὶ τοὺς ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχήσαντας, καὶ τοὺς ἐπ' Ἀρτεμισίῳ, καὶ πολλοὺς ἑτέρους τοὺς ἐν τοῖς δημοσίοις μνήμασι κειμένους ἀγαθοὺς ἄνδρας, οὓς ἅπαντας ὁμοίως ἡ πόλις τῆς αὐτῆς ἀξιώσασα τιμῆς ἔθαψεν. *Non erraſtis, teſtor maiores noſtros qui in Marathone pro alijs dimicarunt, & qui ad Plataeas in acie ſteterunt, & qui ad Salaminem nauale prælium commiſerunt, & qui ad Artemiſium: & multos alios, qui in publicis monumentis ſepulti iacent, fortes viros, quos vniuerſos æque reſp. eodem dignatæ honore ſepelijt.* De hoc Fabius lib. ix. cap. ix. *Demoſthenes iurando per interfectos in Marathone & Salamine, id agit, vt minore iniuria cladis apud Chæroneam acceptæ laboret.* Et libro XI. extremo. *Neque Demoſthenes per Marathonis, & Plataearum, & Salaminis propugnatores recte ſine iurauit, nec Æſchines Thebas ſermone defleuit.* Cum hæc ſcripſiſſem, & cum Nunneſio, vt ſoleo, communicaſſem, admonuit in illo Iſocratis iureiurando rectum ſermonem, in Demoſthenis vero, figuratum videri, idque ex ſententia Rhetorū Græcorum, & Oratorum. Hoc vltimum aperte voluit Fabius lib. ix. vt non tam iurandi, quā ſui commodi cauſa illud iuſiurandum Demoſthenes exprimeret. Ariſtides ἐν τῷ περὶ σεμνότητος negat iuſiurandum eſſe, ſed exemplum: quaſi dicat, non peccaſtis, vt ij, qui in Marathone pro Patria occubuerunt. Atque ita, inquit, cū παράδειγμα εὐθέως pronuntiare potuiſſet, ἐσχημάτισε πρός τε τὸ λαμπρὸν ἅμα καὶ τὸ ἀξιόπιστον εἰς ὅρκον φαντασίαν. Vnde Hermogenes ca. περὶ τῆς λαμπρότητος illud iuſiurandum cēſuit eſſe μεθόδου τῆς λαμπρότητος, cum ſcilic. τὰ λαμπρὰ λαμπρότερον efferūtur. Longinus quoq; ἐν τῷ περὶ ὕψους multo plura genera figurarum in eo loco agnoſcit, vt etiam facere ſolet Halicarnaſſeus ἐν τῷ περὶ ἐσχηματισμένων. Ἀποστροφλὼ igitur primum indicat, tum ἀποθέωσιν, & Encomium mortuorum, poſt conſolationē cognatorum, poſtremo cohortationem eorū, qui ſuperſtites erāt: & quod omniū κριτικώτατον eſt, cōparat locum Demoſthenis cum altero Eupolidis, vt doceat in illo Eupolidis καὶ μὰ τὴν Μαραθῶνι μάχην, diſerte iuſiurandum eſſe, & ſine figura: In hoc autē Demoſthenis, non tam ὅρκον quam σχῆμα aut vt Hermogenes loquitur, & eodem reuoluitur μέθοδον eſſe. Hæc quod Eloquentiæ ſtudioſis, & vtilia, & grata fore conſiderem, notare non piguit.

Niſi antiquior] Nec hic locus ſyncerus, verſum integrum intercidiſſe opinor: niſi ἐλλειπτικὸν eſt, vt alibi ſæpe. ἐντελὴς vero, *niſi antiquior fuiſſet Xerxes quam Demoſthenes, egregie celebratum iri virtutem Laconum: licet fuerit Athenienſis ille*: aut, quid ſimile exaudiendum.

Ciptou] Sophiſtæ nomē corruptum haud dubie, nec enim placet quod olim diuinaram χίρκου leg. licet Latinorum P. & Pῶ Græcorum, ob ſimilitudinem ſæpe inuicem commutari ſciam, vt in Seruatoris nomine XPS. Latine cum ſcribimus: Et in *Pararius* in fin. Controuerſ. x. Alij CIPTOY legerunt, quod olim ſigma forma arcus pingeretur teſte Athenæo: (vnde & menſæ inditum nomen.) Fort. ad diſcrimen Δημοσθένους τοῦ Παιανιέως. Lego mox, *cui dicere hanc ſuam licuit ſententiā.* Doctiores quæſo acumen ſuum experiantur. Equidem Oedipus non ſum: ad alios igitur Senecæ codices prouoco.

A funere filij] Eadem in Anaxagora Phyſico cōſtantia: qui diſputationē, accepto nuntio de morte filij, non omiſit. fuit & in Pericle, & M. Horatio Bouillo, vt refert Valer. Maximus lib. v. extremo, & Symmachus lib. III. Epiſt. vj. Antea vero ſic locum emendo: *Nemo vnquam puſilliore animo ſe geſſit*, vel potius *imbecilliore animo*. Sic præfat lib. IIII. Epitomæ Declamat. de Pollione, & Haterio: *Declamauit Pollio Aſinius intra quartum diem, quam filium amiſerat. Præconiū illud ingentis animi fuit, tam imbecillo animo mortes (ſex) filiorum tuliſſe*, vt &c.

Othryadis noſtri litteras] Qui, vt dixi, Clypeo ſanguine inſcripſit, victoriam penes Lacedæmonios fuiſſe. Alludit ad Prou. *Neque litteras neque natare nouit.* quod Contro. XXVII. ſic Græce legitur: πρῶτον μὲν κολυμβᾶν, δεύτερον δὲ γράμματα. Et Sullam literas ſciſſe negabat Cæſar, quod dictatura ſe abdicaſſet. *Magiſter*, enim *populi* inquit Cicero lib. 1. de Repub. Apud Senecam lib. XIX. Epiſt. *Dictator erat, à quo Magiſter equitum dicebatur.* Et vero Magiſter dictata pueris dat in ludis.

Municipalis Gatozeos] Aſteriſco locum, tamquam Delio natatore indigentem, ſignaui: neque enim ænigmata ſoluere didici, & vereor ne *municipalis* vox bis poſita ſit à librarijs, vel, *Municipales aliud ceteros* leg. ſit. Eruditiores arbitrentur.

Impoſitum eſt cognomen, vel vt Meſſ.] Locus pulcre interpungendo conſtitutus, Meſſallam ſignificat *cognomentum*, aut primum, aut ſolum vſurpaſſe, vel libentius quidem quam *cognomen*. Sic *Obſequium* Terentium primum dixiſſe Cicero in Lælio auctor eſt, & M. Fabius. Idemque Meſſala primus *Reatum*: Auguſtus *Munerarium* dixit. Reliqua lib. VIII. cap. III. colligit.

Et vocari cœpit Senecio Grandio] Aliter in M. S. *Et vocari cœpit Seneca grandia aliquando inueniret. Is in hac Suaſoria*, quæ poſtrema *aliquando inueniret*, ſi legitima ſunt, pertinent ad ſuperiora, *Cupiebat grandia dicere, aliquando inueniret*, vt illud πρὸς τὴν φράσιν aut λέξιν: hoc πρὸς τὸ νόημα, aut τὴν διάνοιαν referatur In vtroque autem ὕψος eſt & ὄγκος vt priſci Rhetores docent. Frob. edidit *Senetio Grandio aliquando inueniret* Puto deeſſe duo verba, *quod grandia aliquando inueniret*, vel ſic potius nihil adijciendo, *dum grandia inueheret*.

Commilitones habeo Deos] Rectius: *habebo & Caſtra* ex coniectura & veteribus libris tribus. Vulgati enim *aſtra*. Alludit ni fallor ad γιγαντομαχίαν Cyclopum, qui cum Dijs bella gerentes,

> *Ter ſunt conati imponere Pelio Oſſan,*
> *Scilicet atq; Oſſæ frondoſum inuoluere Olympum.*

Ioh. Petreius ad Caſtorem, & Pollucem Spartanos Deos referebat. Himerius Declamator de Marathonia pugna ἐν πολεμαρχικῷ. Μαραθὼν μὲν ἔχει τὰ σώματα, τὰς δὲ ψυχὰς οἱ στρατηγοὶ θεοί, γῆ δὲ τὸ κλέος καὶ θάλαττα.

Silonis, qui Pantomimis fabulas ſcripſit] Multos

hic *Silones* agnoſco: *Albutium Silonem, Caium & Gauium Silonem & Pompeium Silonem.* Sed quis hic nominetur, non habeo dicere.

Ite agite ò Danai] Et ab editis, & à ſcriptis abſuit vocandi adverbium. Maro tamen ſemper coniungit: Exempla piget congerere.

Magnum Paana Canentes] Expreſſit Silo Maronem VI. Æneid.

Conſpicit ecce alios dextra læuaq; per herbam
Veſcentes, lætumq; choro Pæana canentes.

Et lib. X.

Conclamant ſocij, lætum Pæana ſecuti.

Concidit hora] *Hector* poſcit res ipſa, quod Danaos alloquatur Achilles, aut quiſquis eſt: quod admonere viſum eſt: nam in veteri libro Couuarr. legitur, *Occidit ore*, & quidem verbum *occidit* bis collocatur, quaſi renitens atque identidem repetens, ne quis librarius immutaret. & vero huiuſmodi vocalium comploſio non infrequens priſcis illis vatibus: Quale illud:

Clamaſſent vt littus Hyla, Hyla omne ſonaret.

Vnius verba Phraſes & Prouerbia opponit Periodis, orationumque ſeductionibus, quæ quidam nihil mutando in ſcripta ſua retulerunt, imitandi ſpecie. Nec enim vnius verbum vnicum ſurripi dicitur in imitatione. Vide Suaſor. III.

Belli mora concidit Hector. Item] *Ita* pro *item* leg. opinor, repugnantibus membranis: nec enim Hemiſtichium hoc Virgilij eſt, ſed Silonis. Alter locus eſt XI. Æneid.

Et in decimum veſtigia rettulit annum] Non diſſimile illud eiuſdem IX. Æneid.

Haud ſibi cum Danais rem ſaxo, & pube Pelaſga
Eſſe putent, decimum quos diſtulit Hector in annum.

Explementum eſſe] Tale Naſonis iudicium de verſib. Varronis Atacini infra leges Controuerſia XVI.

Coruo teſtimonium ſtuporis] Scriptum erat *Coruo thoræ teſtimonium*, vnde nihil elicio, præter quam *Corno Ebora*, vt patria Luſitanum fuiſſe dicat: qualia ſic producte efferebant, *Domo Cærete*, vel conciſe, *Cærete: domo Carthagine*, vel *Carthagine*, vt ex antiquis ſcript. & lapp. nos alibi, & in Orthographia Manutius, *Cornum* mox laudat noſter Seneca.

Qui Iudæos ſubegerat.] Cn. Pompeium accipio, fuit cum hic *Curtius* leg. ſuſpicater, quem Cn. Pompeio & C. Memmio hæſiſſe auctor eſt Suetonius, de Illuſt. Gramm. Ipſumque adeo Pompeium hiſtorici tradiderunt ſub ipſum Ciuile bellum, quo facilius C. Curioni promptiſſimo iuueni cauſſam Cæſaris defendenti, contradiceret, repetiiſſe declamandi conſuetudinem. M. Seneca à nomine *Pompeij* de induſtria abſtinet, quod odioſum fortaſſe ea tempeſtate eſſet.

Myrata conteo.] ἀπὸ τοῦ μύρου, odore fragranti & vnguento. *Myrtata* legi etiam poſſet pari audacia, qua *Myrata* vel *Myrrhata*. Myrtus enim in cōuiuijs obambulabat, vt ex Plutarchi Sympoſiacis diſcas. A *myrrha*, quæ amará eſt, non puto leg. *Myrrhata*, ſed à *Myro*, vnde *vinum Myrinum*: de quo apud Plinium Hermolaus, & Iunius lib. V. Animaduerſor. cap. XIX. Eadem audacia inf. *Abſynthiatum poculum* dictum Suaſ. VI. Quadrat hæc lectio cum *pyxidibus* & *redolentis animæ medicaminibus.* de quibus paullo ante. Frobeniana editio prima legit *mirata conteo*, quaſi admirabunda. *Mitrata*, tamen magis probat amicus noſter quod vitio vertebatur Virg. 4. Æneid. de Ænea mitrato, & madentib. crinibus.

Et nunc ille Paris, cum ſemiuiro comitatu
Mæonia mentum mitra, crinemq; madentem,

Et lib. IX. apertius mitras vitio vertit.

——Et habent redimicula mitræ.

Ex illo Lucretij lib. IIII. de rerum Natura:

Et bene parta patrant: fiunt anademata mitræ.

Vt quidem ex Iſidoro legimus. Et ex Lucilij lib. XV. Satyrarum,

——Spiram, Pallas, redimicula promit.

Vidend. & Seruius.

Mitratus etiam Attis, inducitur à Scriptorib. Cybelis. Ex his perſpicuum, cui rideretur eius ſententia.

Hiſtoricum vobis fatuum) *fatuum* vocat διὰ τὴν ἀνιστορησίαν, quæ Hiſtoricis magno dedecori, Poetis, vt vatibus, per Prolepſin conceditur. *Hoc* enim nomine honeſto tegimus illorum ἀναχρονισμοὺς.

Mamercum Scaurum] De hoc Tacitus Annali tertio: *Mamercus Scaurus C. Silanum corripit, antiqua exempla iaciens. L. Cottam à Scipione Africano, Seruium Galbam à Catone Cenſorio: P. Rutilium à M. Scauro accuſatos. At Scaurū proauum ſuum, opprobriū maiorum ſuorum Mamercus, infami opera dehoneſtabat.* De eius impuris morib. Seneca philoſ. lib. IIII. de Benefic. 31. & Tertullianus lib. de Pallio.

Maieſtatis reum fecerat) De eodem Mam. Scauro. quem Cornelius Thuſcus cognomine, (vt acute vidit Belgij noſtri ocellus Lipſius) accuſauit ibidem Tacitus. *Mamercus dein Scaurus rurſum poſtulatur,* (anno DCCXXCVII. V. C Paulo Fabio, L. Vitellio Coss.) *inſignis nobilitate, & orandis cauſis, vita probroſus, nihil hunc amicitia Seiani, ſed labefecit haud minus validum ad exitia Macronis odium, qui eaſdem artes occultius exercebat: detuleratque argumentum Tragœdiæ à Scauro ſcriptæ, additis verſib. qui in Tiberium flecterentur. Verum ab Seruilio & Cornelio accuſatoribus adulterium Liuiæ, magorum ſacra, obiectabantur. Scaurus, vt dignum veterib. Æmilijs, damnationem anteit; hortante Sextia uxore, quæ incitamentum mortis, & particeps fuit. Ac tamen accuſatores, ſi facultas incideret, pœnis adficiebantur: vt Seruilius Corneliuſque perdito Scauro famoſi, quia pecuniam à Vario Ligure omittendæ delationis ceperant, in inſulas, interdicto igni atque aqua, demoti ſunt.* Hæc Tacitus.

Veni, vidi vici) Quia Pharnacem, Mithridatis f. in Ponto intra quintum diem, quattuor, quib. in conſpectum venit, horis Cæſar vna profligauit acie. Sueto. Tranquil. ca XXXV. & XXXVIIJ.

Andreas aiebat Nicotratis Lacedæmonii) Repperi ferè in membranis, ἄνδρας aiebat νικᾷ. *Cratis Lacedæmonios*: nondum tamen integer locus. *Andreas* infra nominatur Controu. VII. & medicus quidam apud Plinium lib. XX. XXIII. XXXI. XXXII. XXXIII. XXXIV. XXXV. Natur. hiſtoriæ: item apud Dioſcoridem, & Nicandri interpretem. Quare non aſſentior ijs, qui

hic contra libros Vett. HYBREAS reponendum cenſent *Crateti* vero Philoſophi, Laertius, & Suetonius lib. de illuſtr. Grammat. meminere:

En cor Zenodoti, en iecur Crateti.

Finem ſuaſoriæ faciamq; iterum.) Sic Frob. rectius Vat. *quarum nimius cultus*, quidam Codex, *quod earum* præfert.

Cum ad meam ætatem veneritis) Filios appellat, Senecam Philoſophum, Nouatum & Melam. Et hos Suaſoriarum libros Controuerſijs ſubiecisſe iam docui. Mox etiam vulgo editur. *Nam nunc vos ipſa. & delectant.* Membranæ copioſius ſic. *Interim non dubito, quin nunc vos ipſa, quæ offenſura ſunt, vitia delectent.*

IO. PETREIVS.

QVID *dicam*) Quomodo ſi ijdem ſunt Lacedæmonij, & Spartani, dicit ab ijs Lacedæmonios victos? Strabo & vrbem, & regionem eodem vocabulo dicit appellari à Lacedæmonijs, teſte Homero. Amyclas eorum rex, cum Spartam ſibi regiam conſtituiſſet, reliquas ciuitates paſſus eſt æquali iure vti, regib. ad eas dimiſſis: ſubiectas tamen eſſe Spartanis donec Agis Euriſthenis filius, ius illud æquabile ademit, iuſſis reliquis Lacedæmonijs, vt Spartæ tributa conferrent. Cumque cæteri omnes paruiſſent, Eleos, qui Elos habitant, vi & armis ſuperatos in ſeruitutem perpetuam damnauit, impoſitis certis conditionib. eorum dominis, ne cui liceret libertate donare, aut extra regionem venundare, Hinc *Helotica ſeruitus* in prouerbium abijt. Strabo lib VIII.

O Lacedæmonij aduerſus) *Si aduerſus* leg. puto.

Otroyadem) Cum certamen eſſet inter Athenienſes & Lacedæmonios de agro Tyreatium, ne in mutuam cædem vtrimque ruerent, commiſſa res eſt, trecentis ab vtraque parte electis. Hi cum ſe mutuis vulnerib. confeciſſent, vnus Otroyades e Lacedæmonijs ſuperſtes, ne ad ſuos viuus rediret, ſanguine in clypeo ſuo à Lacedæmonijs victoriam ſtetiſſe ſcripſit: deinde ſe interemit. Cumque poſtea cadauera ad ſepeliendum verſarentur, hoc ſolum repertum eſt victoriæ monumentum.

Quicquid apud) lib. XI. Æneid.

De eaque) *quæ* relatiue ſcribendum: eſt autem Thema Declamatorium.

Myrata] quoniam cum y ſcriptum reperi, forte *myrtata* quemadmodum laureata: ſed tunc ad perſas referendum, quos tanquam Venereos notat: niſi mauis legere *myrata*, vel *mirata* ἀπὸ τοῦ μύρου, id eſt, vnguentata.

SVASORIA III.

DELIBERAT Agamemnon, an Iphigeniam immolet, negante Calchante aliter nauigari poſſe.

SCHOLIVM SCHOTTI.

ARGVMENTVM ſuppeditarunt poëtæ, de Iphigenia Agamemnonis & Clytemneſtræ filia, quæ cum ex oraculo, interprete Calchante, iratæ Dianæ placandæ duceretur immolanda,

Exitus vt claſſi felix fauſtuſque daretur,

mæſtus pater miro animo voluens, deplorabat. Cicero III. Offi. Regem voti reum facit, cum deuouiſſet Dianæ quod pulcherrimum in ſuo regno natum eſſet illo anno, & promiſſum potius non faciendum, quam tam tætrum facinus admittendum. *Idem de perf. Orat.* Si pictor ille vidit, cum immolanda Iphigenia, triſtis Calchas eſſet, triſtior Vlyſſes, mœreret Menelaus, obuoluendum caput Agamemnoni eſſe, quoniam ſummum illum luctum penicillo non poſſet imitari. *Eadem Fabius lib. II. cap. XIII. Plinius lib. XXXV. cap. X. & Valerius Maximus lib. VIII. cap. XII. Lucretius lib. I.*

Et mœſtum ſimul ante aras aſtare parentem
Senſit, & hunc propter ferrum celare miniſtros
Adſpectuq; ſuo lachrymas effundere ciueis:
Muta metu terram genibus ſubmiſſa petebat.

Virg. II. Æneid. —— Sanguine placaſtis ventos & virgine cæſa.

Dea virgo, virginis miſerta, ceruam ſuppoſuit: Hinc Rhetorum campus. Vide Sophoclem in Electra, & Euripidem in Iphigenia in Aulide, & Iſacium Tzetzem in Lycophronis Alexandram. familiare autem id eſt genus argumentum Scholiaſticis fuiſſe ex Petronij Satyrico didici: Ingens, *inquit*, Scholaſticorum turba in porticum venit, vt apparebat, ab extemporali Declamatione neſcio cuius, qui Agamemnonis Suaſoriam exceperat.

ARELLII FVSCI. Non in aliam conditionem Deus fudit æquora, quam ne omnis ex voto iret dies. nec ea ſors mari tantum eſt, ceterum ipſa non ſub eadem conditione ſidera ſunt? Alia negatis imbribus exurunt ſolum, & miſeri cremata agricolæ legunt ſemina, & hæc interdum anno lex eſt: aliis ſerena clauduntur, & omne cælum nubilo graue, ſubſidit ſolum, & creditum ſibi terra non retinet: alius incertis ſideribus curſus eſt, & variãtur tempora, neque ſoles nimis vrgent, neque vltra debitum imbres cadunt: quicquid aſperatum æſtu eſt quicquid nimio defluxit imbre, inuicem temperatur altero: ſiue ita natura diſpoſuit, ſiue (vt ferunt) luna curſu gerit: quæ ſiue plena lucis ſuæ eſt, ſplendenſque pariter aſſurgit in cornua, imbres prohibet; ſiue occupata nubilo, ſordidiorem oſtendit orbem ſuum, non ante finit quam in lucem redit, ſiue ne lunæ quidem ipſa potentia eſt, ſed flatus qui occupauere annum, tenent, quidquid bonum eſt. Extra iuſſum Dei tutum fuit adultero mare. An non potero vindicare adulteram? prior eſt ſalus pudicæ. Ne quid virginitati huius timerem, perſequebar adulterum. Victa Troia virginibus hoſtium parcam: nihil adhuc virgo Priami timet. *Ceſtij Py.* Vos ergo ad hanc diem immortales inuoco, ſic recluſuri eſtis maria? Obſtare potius*. Ne Priami quidem liberos immolaturus es. Deſcribe nunc tempeſtatem. Omnia iſta patimur, nec parricidium fecimus. Quod hoc ſacrum eſt, virginis deæ templo virginem occidere? libentius hanc ſacerdotem habebit quàm victimam. *Cornelij Hiſpani.* Infeſtæ, inquit, ſunt tempeſtates, & ſæuiunt maria: neque adhuc parricidium feci. Iſta maria ſi numine ſuo Deus regeret, adulteris clauderentur. *Marillij.* Si non datur nobis ad bellum iter, reuertamur ad liberos. *Argentarij.* Iterum in malum familiæ noſtræ fatale reuoluimur, propter adulteram fratris liberi pereunt: iſta mercede nollem reuerti. At Priamus bellum pro adultero filio gerat.

Diuiſio. Hanc ſuaſoriam ſic diuiſit *Fuſcus*, vt diceret etiam ſi aliter nauigare non poſſent, non eſſe faciendum, & ſic tractauit, vt negaret faciendum, quia homicidium eſſet, quia parricidium, quia plus impenderetur, quàm peteretur, peti adulteram, impendi Iphigeniam, vindicari adulterium, cõmitti parricidium. Deinde dixit, etiam ſi non immolaſſet: nauigaturum: Illam enim moram naturæ maris & ventorum eſſe, deorum voluntatem ab hominibus non intelligi. Hoc *Ceſtius* diligenter diuiſit: dixit enim, deos rebus humanis non interponere arbitrium ſuum. ſi interponant, voluntatem eorum ab homine non intelligi. vt intelligatur, non poſſe fata reuocari. ſi non ſint fata, ſacra profutura: ſi ſint, non poſſe mutari. *Silo Pompeius* etiam ſi quod eſſet diuinandi genus certum, auguriis negauit credendum: quare ergo ſi neſcit Chalcas, affirmat primum, & ſcire ſe putat? Hic communem locum dixit in omnes qui affectarent ſcientiam: deinde iraſcitur ſibi, inuitus militat, quærit ſibi tam magno teſtimonio apud omnes gentes fidem. In ea deſcriptione primum in hac ſuaſoria *Fuſcus Arellius* Virgilii verſus voluit imitari. Valde autem longe petit, & pæne repugnat materiæ, certe non deſideranti inſeruit. Ait enim de luna, quæ ſiue plena lucis ſuæ eſt, ſplendenſque pariter aſſurgit in cornua, imbres prohibet: ſiue occupata nubilo ſordidiorem oſtendit orbem ſuum, non ante finit quam vicem reddit. At Virgilius hæc quanto ſimplicius & beatius dixit?

Luna reuertentes cum primum colligit ignes, Gregor. 427.
Si nigrum obſcuro comprenderit aera cornu,
Maximus agricolis, pelagoque parabitur imber.

Et rurſus:

Sin ortu in quarto (namque is certiſſimus auctor) Ibid. v. 432.
Plena, neque obtuſis per cælum cornibus ibit.

Solebat autem ex Virgilio *Fuſcus* multa trahere, vt Mæcenati imputaret. Totiens enim pro beneficio narrabat, in aliqua ſe Virgiliana deſcriptione placuiſſe: ſicuti in hac ipſa ſuaſoria dixit: Cur iſte inter eius miniſterium placuit? cur hoc os Deus elegit? cur hoc potiſſimum ſortitur poeſis? quod tantum non impie aiebat ſe imitatum Virgilium, *Plena Deo*? Solet autem Gallio noſter hoc aptiſſime ponere. Memini vna nos ab auditione *Nicetis* ad Meſſalam veniſſe. Nicetes ſuo impetu valde Græcis placuit. Quærebat à Gallione Meſſala, quid illi viſus eſſet Nicetes? *Gallio* ait, *Plena Deo*: quotiens audierat aliquem ex his declamatoribus, quos ſcholaſtici caldos vocant, ſtatim dicebat, *Plena Deo.* Ipſe Meſſalla nunquam aliter eum ab hominis auditione venientem interrogabat, quam vt diceret: *Nunquid Plena Deo*? Itaque hoc ipſi tam familiare erat, vt inuito quoque excideret. Apud Cæſarem cum mentio eſſet de ingenio Haterii, conſuetudine prolapſus, dixit: *Et ille erit Plena Deo.* Quærenti deinde quid hoc eſſe vellet, verſum Virgilii retulit, & quomodo hoc ſemel ſibi apud Meſſalam excidiſſet, & nunquam poſtea potuiſſet excidere. Tiberius ipſe Theodoreus offendebatur Nicetis ingenio, atque delectatus eſt fabula Gallionis: hoc autem dicebat Gallio, Naſoni ſuo valde placuiſſe: itaque feciſſe quod in multis aliis verſibus Virgilius fecerat, non ſurripiendi cauſa, ſed palam imitandi, hoc animo vt vellet

agnoſci, eſſe autem in tragœdia eius: *Feror huc illuc, vt plena Deo.* Iam vultis ad *Fuſcum* reuertar, & deſcriptionibus eius vos ſatiabo. Hæc potiſſimum ex his quas in ſimilitudinis tractatione poſuit, cum diceret omnino non conceſſam futurorum ſcientiam.

IN SVASORIAM TERTIAM.

NICOLAVS FABER.

NON ante finit quam in lucem redit:] *Hæc corrupta ſunt. nam infra eadem ſententia cum Virgilij verſibus quos imitatus eſt Fuſcus, confertur iiſdē verbis repetita, quo loci non* quam in lucem redit, *ſed* quam vicem reddit, *legitur, nihilo tamen rectius. Ex verſibus autem Virgilij apparet dicere velle lunam nubilo occupatam pluuias minari. quaſi ſcribendum eſſet*, ſiue occupata nubilo non ante finit, quam imbrem dedit, *aut aliquid ſimile.*

Vos ergo ad hanc diem immortales.] *Vide ne potius ita legendum ſit*, Vos ergo ad hæc, Dii immortales, inuoco, *&c.*

Imitatum Virgilium, Deo Plena?] *Verſum Virgilij in quo legantur hæc verba, fruſtra quæſiui. aliquid tale habetur ſexto Æneidos, ſed non iis verbis. nec tamen memoria labi in fabula tam celebri, & trita noſter auctor potuit: lapſumque non eſſe indicio eſt Ouidij verſus ex Medea tragœdia, quam vnam illum compoſuiſſe Quinctilianus & Tacitus fidem faciunt: & Tertullianus de præſcript. aduerſus hæreticos ex Virgilio pleniſſime expreſſiſſe. vt inde appareat Virgilij opera ad nos integra non perueniſſe.*

Caldos] *Caldum potius quam calidum dicebant Augusti ſæculo. Ipſe etiam Auguſtus per Epiſtolam C. Cæſarem nepotem coarguit, quod is calidum ſcripſiſſet. odioſum enim eſſe hoc vocabulum, & περίεργον putauit. Quinctilianus cap. x. lib. 1. auctor.*

Tiberius ipſe Theodoreus] *Apollodorus Pergamenus, & Theodorus Gadareus, ſiue, vt dici voluit, Rhodius, ingenio & doctrina celebres dicendi profeſſores: non minus tamen hic Tiberio, ille Auguſto diſcipulis clari diuerſa Rhetorices præcepta tradentes, ſuos quiſque ſectatores habuere: Apollodoreorumque, & Theodoreorum ſectas effecere, vt auctores ſunt Strabo lib. XIII. & XVI. Quinctilianus cap. XII. lib. 1. & lib. III. Quorum etiam contrarias opiniones idem Quinctilianus variis locis notat, & ſupra Controuerſiarum lib. II. de narratione legimus. Apollodori autem & Theodori præter dictos auctores meminerunt Suetonius in Auguſto cap. LXXXIX. & Tiberio cap. LVII. Cornelius Tacitus de Oratoribus, Lucianus in Macrobiis, & Chirius Fortunatianus in Rhetorices Scholicæ lib. 1. & III.*

Naſoni ſuo] *Cuius etiam exſtat Elegia lib. IIII. de Ponto ad eundem Gallionem.*

Quas in ſimilitudinis tractatione] *Lego*, quas in simil. tractatione poſuit. *Nam quæ ſequitur Suaſoria, de Deorum prouidentia, ſcientiaque futuri tractat.*

SCHOTTVS.

EX *voto iret dies*) Sic M. Tullius lib. XIV. Epiſt. XV *Incipit res melius ire quam putabam.*

Sic recluſuri eſtis maria). Quæ claudebantur olim ex die tertio Eiduum Nouemb. vſque ad diem ſextum Eidus Martias. Vegetius lib. IV. de re militari.

Propter adulteram fratris) Propter Helenam coniugem Menelai, qui Agamemnonis frater.

Petitur impendi Iphigeniam) Has duas voces, *impendi Iphigeniam* intruſas primum arbitrabar. poſt in Rom. editione comperi diuinitus emendaſſe M. Ant. Muretum. *Peti adulteram, impendi Iphigeniam.*

Sacra profutura) Perſpicue *ſacrari futura* ſcriptum repperi in Couarr. Vnde amicus quidam meus, *ignorari* vel *celari futura.* Ego vulgarem lectionem ſolicitare nolo, probum enim ſenſum continet.

Auguri negauit credendum] In Vat. cod. *auguriis.* Occurrit lepidum Marci Catonis Cenſorij dictum *mirari ſe ſi augur auguri, aruſpex aruſpici occurrens non rideat*, notans artis vanitatem Cic. II. de Diuinat.

Sin ortu in quarto] Hic verſus non legitur in ſcripto. Alter vero quomodo hodie in Virgilij codd.

Pura nec obtuſis per cœlum cornibus ibit.

niſi quod *obtuſi* præfert. valde vt mirer quid eos Correctores mouerit, qui locum arbitratu ſuo contra libros veteres peruerterunt.

Vt Mæcenati imputaret] Pro expenſum ferret. ſic Suaſ. VI. *Popillius victoribus id ipſum imputaturus occupat facinus.* Quod non erat tanti vt admonerem, niſi alium Scholiaſten hic fugiſſet ratio.

Cur iſte inter eius] fortaſſe rectius: *Cur iſta in eius miniſterium placuit.* & illud *poeſis* non hic quadrat: *phyſis* vel quid ſimile leg. videtur.

Plena Deo] Cuius hoc poetæ ſit, Virgilii ſane non eſt in iis libris, qui vulgo circumferuntur. Sibyllam quidem *inſanam vatem* vocat lib. III. Æneid. Item VI.

Non comtæ manſere comæ, ſed pectus anhelum.
Et rabie fera corda tument: maiorque videri
Nec mortale ſonans. ——

Rurſum VII.

—— *quem Rhea ſacerdos*
Furtiuum partu, ſub luminis edidit auras
Miſta Deo mulier ——

Ecloga vero III.

Ab Ioue principium Muſæ; Iouis omnia plena.

Vſurpabitur de fanaticis & furore correptis, & magnum quiddam ſonantibus. Vates enim furore correpti ex tripode oracula dabant. Iul. Capitolinus in Macrino. *Vates cæleſtis, quæ Deo repleta.*

Scholaſtici caldos) *Scholaſticicaldos* vna voce præferebat vetus liber. Auguſtus in Epiſtolis ad C. Cæſarem, emendat, quod is *calidum* dicere, quam *caldum* maluerit: non quia illud non ſit Latinum, ſed quia ſit odioſum, &, vt ipſe Græco verbo ſi-

gnificauit, σκιεροῦν. Fabius lib. I. cap. VI. & epiſtola ad Tiberium: *Luſimus per omnes dies forumque aleatorium calfecimus*, apud Suetonium cap. LXXI. *Scholaſtici* autem, inquit, Fortunatianus (qui Rhetoricam ſuam *Scholaſticam*, vel, vt nunc editam Lutetiæ video, *Scholicam* inſcripſit) adhuc in Scholis verſantes: vt qui inter priuatos parietes fictas cauſas declamitabant, nec in adſpectum ſolemque prodibant. Quibus oppoſiti pragmatici, tauſarum forenſium actores, qui lites diſceptabant, ſeriaque tractabant. Hi poſtquam ea arte abuti cœperunt, *leguleij*, *rabulæ forenſes*, & *vultures togati* appellati Petronio, Appuleio, Ammiano, ceteris. Ariſtoteles vero, vt Philoſophi admonent, *Scholaſticos* vocabat eos, qui ſe, cum a cura & corporis delìciis auocarent, totos contemplationi conſecrabant; vt Hermias in Phædrum Platonis auctor eſt. Sed de *Scholaſticis* omnis Rhetorum ſchola Quinctilianus, Plinii, Tacitus, Suetonius, Saluianus, Philoſtratus, alij.

Ingenium Haterij) de quo vide Controu. XIII. in extrem. & quæ notaui ad Præf. lib. IV. Epitomæ.

Nunquam potuiſſet excidere) Luſit acute in ambiguo: nam *excidunt* quæ per imprudentiam efferimus: & quæ memoria non retinet. Sic *exſpecto* Proculeius apud Fabium lib. IX. cap. III. & eo priorem P. Rutilium Lupum lib. de figuris in anaclaſi. Sic enim Rhetor ille: Proculeius cum filium ſuum moneret & hortaretur, audacter ex bonis ipſius ſumtum faceret, quas in res vellet atque opus eſſet: nec tum denique ſperaret libertatem licentiamque vtendi futuram, cum pater deceſſiſſet, cui viuo patre promiſcue omnia licerent: filius reſpondiſſet, non eſſe opus ſæpe eadem oratione moneri, nec ſe patris mortem exſpectare. Cui Proculeius pater ſubiecit: *Immo vero minime meam mortem exſpectes, nec properes moliri vt velocius moriar.* Quem locum nuper ſic Lutetiæ euulgatum, ita emendo: *Imo vero mortem meam exſpecta*: Id auctoritate Quinctiliani eadem hinc ſumentis lib. IX. Inſtitu. Orator. cap. III. & *ſupplicio*, inquit, *afficere*, quem ſupplicatione dignum iudicaris. Nam Salluſt. non ſemel *ſupplicia* ſic vſurpat. & Afranius in Fratriis apud Nonium. *Abſolue* apud Macrob. lib. II. cap. IV. in ioco Auguſti de Caſſio Seuero. alia id genus ex Varrone notari memini.

Non ſurripiendi cauſa] Sic M. Tullius in Bruto: *Tu qui a Næuio vel ſumſiſti multa* (fort. *mutua*) *ſi fateris*: *vel ſi negas, ſurripuiſti* Sup. Suaſor. II. *Tam diligentes auditores erant, ne dicam tam maligni, vt vnius verba ſurripi non poſſent. At nunc cuilibet inuertere* (fort. *interuertere*) *orationes licet pro ſuis.*

In Tragœdia] *Medea* haud dubie. Hanc enim ſcripſiſſe Naſonem docet Fabius lib. X. Inſtitut. *Varij Thyeſtes cuilibet Græcorum comparari poteſt: Ouidij Medea videtur mihi oſtendere, quantum vir ille præſtare potuerit, ſi ingenio ſuo temperare quam indulgere maluiſſet.* Et lib. VIII. hunc verſum laudat Medeæ:

Seruare potui, perdere an poſſim rogas?

Idemque, qui vulgo Corn. Taciti putatur eſſe, Dialogo de ſui ſæculi oratorib. *Neque vllus Aſinij, aut Meſſalæ liber tam illuſtris eſt, quam Medea Ouidij, aut Varij Thyeſtes.* Denique Tertullian. lib. de Præſcriptionib. hæretic. quod ad rem propius facit: *Ouidius*, inquit, *poeta Medeam Tragœdiam ex Virgilio pleniſſime expreſſit.* Et elegans Politianus in Nutriciis, de Ouidio:

Conſultum quoque Syrma trahit, ſuſpendit & vnco.

Non conceſſam futurorum ſcientiā) Hinc pendet ſequens Suaſoria, huic continenter adnectenda. Lege Ciceronis libros de Diuinatione, & quæ de Chaldæis & Genethliacis diſſerit Phauorinus apud Agellium lib. XIV. Noctium Attic. cap. I. & Horat. lib. I. Carm. Oda XI. & lib. III. Oda XXIX.

IO. PETREIVS.

INCERTIS *ſideribus*) *erraticis* fortaſſe. i. planetis: vel varij curſus ſunt, cum etiam ipſa ſydera incerta. i. varia ſunt.

Iſta mercede) cum interrogatione melius.

Vt Mæcenati imputaret) vt ſi quando diſplicuiſſet, poſſet illi velut opprobrare ſuum poetā, in cuius imitatione non placuiſſet.

Cur iſte inter) hoc de Chalcante dicitur, fortaſſis ex imitatione eius loci, quo de Sibylla loquitur Virg.

Virgilius fecerat) ex Ennio, & Lucretio, & aliis, vt eſt apud Macrobium.

SVASORIA IV.

DELIBERAT Alexander Magnus, an Babyloniam intret, cum denunciatum eſſet, illi reſponſo auguris periculum.

SCHOLIVM SCHOTTI.

THEMA ex hiſtoria deſumtum. Sic enim ex Trogo Pompeio Iuſtinus lib. XII. Philippicarum: Babyloniam feſtinanti, velut conuentum terrarum orbis acturo, quidam ex Magis prædixit, ne vrbem introiret, teſtatus hunc

locum ei fatalem fore. Ob hoc omiſſa Babylonia in Burſiam vrbem trans Eufratem, deſertam olim, conceſſit. Ibi ab Anaxarcho Philoſopho compulſus eſt rurſum Magorum prædicta contemnere, vt falſa & incerta: & ſi fatis conſtent ignota mortalibus: at ſi naturæ debeantur immutabilia. Reuerſus igitur Babyloniam multis diebus otio datis, intermiſſum olim conuiuium, ſolenniter inſtituit. *Hactenus ille, quæ ſi quis Græce, vt ſuauiora, audire mauult, en Arriani illa lib. VII.* περὶ ἀναβάσεως· Ἀλέξανδρος ὡς τὸν Τίγρητα ποταμὸν ξὺν τῇ στρατιᾷ διέβη, ἐλαύνων ἐπὶ Βαβυλῶνος, ἐνταῦθα ἐντυγχάνουσιν αὐτῷ Χαλδαίων οἱ λόγιοι καὶ ἀπαγόντες ἀπὸ τῶν ἑταίρων, ἐδέοντο ἐπισχεῖν τὴν ἐπὶ Βαβυλῶνος ἔλασιν. λόγιον γὰρ γεγονέναι σφίσιν ἐκ θεοῦ τοῦ Βήλου, μὴ πρὸς ἀγαθοῦ οἱ εἶναι τὴν πάροδον τὴν ἐς Βαβυλῶνα, ἐν τῷ τότε, τὸν δὲ ἀποκρίνασθαι αὐτοῖς λόγον, τοῦ Ευειπίδου τοῦ ποιητοῦ ἔπος· ἔχει δὲ τὸ ἔπος; Ευειπίδῃ ὧδε·

Μάντις δ' ἄριστος ὅστις εἰκάζει καλῶς.

Σὺ δὲ ὦ βασιλεῦ, ἔφασαν οἱ Χαλδαῖοι, μὴ πρὸς δυσμὰς ἀφορῶν αὐτὸς, μηδὲ τὴν στρατιὰν ταύτῃ ἐπέχουσαν ἄγων παρελθεῖν. ἀλλὰ ἐκπεριελθὼν πρὸς ἕω μᾶλλον.

ARELLII FVSCI. Quis eſt qui futurorum ſcientiam ſibi vindicet? nouæ oportet ſortis ſit, qui iubente Deo canat. non eodem contentus ſit vtero, quo imprudentes naſcimur: quandam imaginem Dei præferat, qui iuſſa exhibeat Dei. ſic eſt. Tantum enim regem, tantique rectorem orbis eſſe in metu cogit: magnus iſte & ſupra humanæ ſortis habitum oportet ſit, cui liceat terrere Alexandrum: Ponat iſte ſuos inter ſidera patres, & originem cœlo trahat: agnoſcat ſuum vatem Deus, non eodem claudatur vitæ fine, ætate magna extra omnem futurorum neceſſitatem caput ſit, quod gentibus futura præcipiat. Si vera ſunt iſta, quid ita non huic ſtudio ſeruit omnis ætas? Cur non ab infantia, rerum naturam deoſque qua licet, viſimus? cum pateant nobis ſidera, & intereſſe numinibus liceat, quid ita inutili deſidemus facundia: aut periculoſis atteritur armis manus? an melius alio pignore quam futuri ſcientia, ingenia ſurrexerint? Qui vero in media ſe, vt prædicant, fatorum miſere pignora, natales inquirunt, & prima mediorum annorum habent initia, quo ierint motu ſidera, in quas diſcurrerint parteis: contrane Deus ſteterit: an placidus affulſerit ſol: an plenam lucem, an initia ſurgentis acceperint: an abdiderit in noctem obſcurum caput luna: Saturnus naſcentem, an ad bella Mars militem, an negotioſum in quæſtus Mercurius exceperit: an blanda annuerit naſcenti Venus, an ex humili in ſublime Iupiter tulerit. Exiſtimant tot circa vnum caput tumultuanteis Deos? Futura nunciant. Pleroſque dixere victuros: & nihil metuentes oppreſſit dies. aliis dedere finem propinquum: at illi ſuperfuere. Egentes, inutilis animæ felices naſcentibus annos ſpoponderunt: at fortuna in omnem properauit iniuriam. incertæ enim ſortis viuimus: vnicuique iſta pro ingenio finguntur, non ex ſcientiæ vi. Decrit aliquis toto orbe locus qui te victorem non viderit? Babylone cluditur, cui patuit Oceanus?

Diuiſio. In hac ſuaſoria nihil aliud tractaſſe *Fuſcum* ſcio, quam eaſdem, quas ſupra retuli, quæſtiones, ad ſcientiam futuri pertinentes. Illud quod nos delectauit, præterire non poſſum. Declamitabat *Fuſcus Arellius* controuerſiam de illa, quæ poſteaquam ter mortuos pepererat, ſomniaſſe ſe dixit, vt in luco pareret. Valde in vos contumelioſus fuero, ſi totam controuerſiam, quam ego intelligo me dicere, *Fuſcus* declamaret, & aperte, aut non agnoſcentis puerum, tractaret locum contra ſomnia, & deorum prouidentiam, & male de magnitudine deorum dixiſſet mereri eum, qui illos circa puerperas mitteret. ſummis clamoribus dixit illum Virgilii verſum:

Æneid. 4. v. 379.

Scilicet is ſuperis labor eſt, ea cura quietos
Sollicitat. ———

Auditor *Fuſci* quidam, cuius pudori parco, cum hanc ſuaſoriam de Alexandro ante Fuſcum diceret, putauit æque belle poni verſum eundem. dixit:

Scilicet is ſuperis labor eſt, ea cura quietos
Sollicitat ———

Fuſcus illi ait: Si hoc dixiſſes audiente Alexandro, ſcires apud Virgilium & illum verſum eſſe:

Æneid. 2. v. 553. & lib. 10. v. 536.

———*Capulo tenus abdidit enſem.*

Et quia ſoletis mihi moleſti eſſe de *Fuſco*, quid fuerit, quare nemo videretur dixiſſe cultius, ingeram vobis Fuſcinas explicationes. Dicebat autem ſuaſorias libentiſſime, & frequentius Græcas quã Latinas. *Hybreas* in hac ſuaſoria dixit: οἷον ἔσχηκε Βαβυλὼν μάντιν ὀχύρωμα.

IN SVASORIAM QVARTAM.

NIC. FABER.

QVam ego intelligo me dicere,] *Hæc corrupta & manca ſunt, deeſt enim verbum* poſuero, *aut aliud ſimile. & quæ deinceps ſequuntur, nullum idoneum ſenſum efficiunt. Fortaſſe emendatiora erunt ſi legamus,* valde in vos contumelioſus fuero, ſi totam Controuerſiam poſuero, quam intelligo me dicere. cum Fuſcus declamaret, & à parte aui non agnoſcentis puerum tractaret locum *&c. Hoc enim Thema quod proponit, inter vulgata & trita in ſcholis fuiſſe veriſimile eſt, quod ideo dicis non eſſe neceſſe totum proponere. Erat autem quantum coniicio, eiuſmodi. Quæ ter mortuos pepererat, ſomniaſſe ſe dixit viuum parituram ſi in luco pareret, in lucum profecta, remotis arbitris parit. auus eius agnaſcebatur puer, eum agnoſcere non vult, ſuppoſitumque eſſe dicit: C. D. quam Controuerſiam cum à parte aui declamaret Fuſcus, locum contra ſomnia, deorumque prouidentiam & curam circa puerperia tractaſſe Seneca ſignificat.*

SCHOTTVS.

PRima habent initia) Recte: diſſimulare tamen non debeo, quæ in calamo exaratis repperi, etiam vitioſa, cum vt fidem meam liberem, tum vt quiuis exſculpat, quæ me forte fugerunt. *Nuntia* integre ſcriptum eſt, quod negant, reclamante licet Nonio, neutro genere Latinum eſſe. Lucretij, Catulli, & Tibulli loca, quæ contra adferuntur, appoſita ad nomen ſunt. Extrema quoque Suaſoria V. *hortatus* ſcripſerat, pro *hortatus eſt*. Sed hæc ad litteratores pertinent.

Saturnus naſcentem) Nihil hic, quod olim credidi, deeſt, auctore eo, quem ſæpius laudo, Couar. Cod. optimo. De Planetarum vi in hæc corpora inferiora, Manilius, Iulius Firmicus, Cicero in ſomnio Scipionis & alij.

Babylone cluditur) *Babylona cluditur*. Vetus lectio. Viderat pridem locum eſſe corruptum V. CL. Iac. Bongarſius Aurelianenſis, putabatque leg. *Babylone excluditur* Notis ad Iuſtinum eruditis.

Et altum] Has duas voces, quia à veterib. libris abſunt, nec in Virgilio exſtant ὀβελίζω, & proximam vocem, *eundem*: natum vt ſuſpicor, mendum, vitio librariorum, ex Notarum compendijs, cum hic vel ad oram adſcriptum eſſet, & *altum* pro *alterum*, ſeu potius traiectis litteris, *lateri*. Sic. n. lib. II. diuini operis:

> *Implicuitque comam læua dextraque coruſcam*
> *Extulit, ac lateri capulo tenus abdidit enſem.*

Et lib. x.

> —— *atque reflexa*
> *Ceruice orantis capulo tenus abdidit enſem.*

Fuſcianas] *Fuſcinas* vetus liber præfert conformata voce: vt a *Niger*, *Nigrinus*: *Albus*, *Albinus*: *Agrippa Agrippina*, & *pellis leonina* & *lupina*. At vero *Thermæ Neronianæ*, & *Titianæ*, qua de re Velium Longum ſcripſiſſe libellum refert Fl. Cariſius Soſipater.

Οἷον ἔσχηκε Βαβυλὼν αὐτηὶ ὀχύρωμα] Græca hæc integra ſunt, debenturque membranis, latuiſſent alioquin, vt *αὐτηὶ* *hacce* δεικτικῶς, & Attice pro *αὐτή*, quamquam non video quo pertineat. *Quantum*, inquit, *habuit Babylon hacce munimentum.*

IO. PETREIVS.

SVperfuere) videntur hæc coniungenda: *at illi ſuperfuere, egentes, inutiles animæ*. i. ſuperuixere illi in egeſtate, nulli vſui in vita: alias egentes, inutiles animæ.

Babylone eluditur] *Babylone excluditur*. leg. fort.

Valde in vos) hic locus truncatus eſt. Videtur hic ſenſus: cum ille Fuſcus, dicens contra fidem ſomniorum, dixiſſet, male illos mereri de Deorum magnitudine, quod eos circa puerperia putarent occupatos, dixit illum Virgilij verſum

> *Scilicet is ſuperis*, &c.

Quidam eius diſcipulus, ratus vbiq. habere locum, cum hanc Suaſoriam declamaret; eundem poſuit: parum autem ſeruauit decorum: offendiſſet enim Alexandrum, ſi eum, eiuſq. res dixiſſet, non eſſe ſuperis curæ, ac propterea fortaſſe fuiſſet expertus eius iracundiam. Hac de cauſa figurate ſubiecit Fuſcus. Scires vbi eſſet ille verſus, qui eſt II. Æneid. *Lateri* autem debet eſſe, non *altum*. i. occidiſſet te, quemadmodum alios libere loquentes.

SVASORIA V.

DELIBERANT Athenienſes, an trophæa Perſica tollant, Xerxe minante rediturum ſe, niſi tollerentur.

SCHOLIVM SCHOTTI.

DESVMTVM argumentum ex vſu collocandorum de victis hoſtibus tro-

phæorum. Legendus Ioan. Stobęus ſer. de fortitudine. Lacedęmonios vero ab hac oſtentatione, iam inde à Carano abſtinuiſſe auctor eſt Pauſanias lib. IX. extremo, ne ſpem reditus in gratiam cum hoſtibus pręcidiſſe viderentur. Et Cleomenes interroganti, cur Spartani capta ex hoſtibus ſpolia non ſuſpenderent Dijs: quia, *inquit,* è timidis capta ſunt, neque cerni ab adoleſcentib. neque Dijs dedicari conuenit, *vt auctor eſt Plutarch. Lapideos duntaxat Leones, vbi plurimi pro patria occubuiſſent, ponere contenti erant: vt & in Leonidæ, eorumque qui vna cecidere ad Thermopylas, tumulo Leonem impoſitum refert Herodotus. Et in Photij Bibliotheca Hephęſtion lib. II. Omnigenæ Hiſtoriæ pag. 244. Gr.* Leonem ex lapide Lacedæmone videre eſt digiti tumulum impoſitum. Symbolum nīmirum Herculei roboris. Vnde mos inoleuit in reliquorum quoque ſepulchris lapideos ſtatuere leones. *Porticus tamen Lacedæmone celebris ex manubijs Perſarum, de qua idem Pauſanias lib. III. & Vitruuius lib. 1. cap. 1. Architecturæ.*

ARELLII FVSCI. Pudet me victoriæ veſtræ: ſic fugatum creditis Xerxem, vt reuerti poſſit? tot cæſa millia, nihil ex hac acie relictum minanti, niſi quod vix ſequi fugientem poſſit. totiens merſa claſſis. Quid Marathona? quid Salamina referam? Pudet dicere, dubitamus adhuc, an vicerimus. Xerxes veniet? At neſcio quomodo languet circa memoriam iacturæ animus, & diſturbata arma non repetit. Prior enim metus, futuri pignus eſſet. amiſſa, ne audeat, amiſſurum monent. Vt in gaudia interdum ſurgit animus, & ſpem ex præſenti metitur, ita aduerſis frangitur. Omnis eſt ſic animum dies, vbi ignominia ſpem premit, vbi nullam meminit aciem, niſi quæ fugerit, errat circa damna ſua, & quæ male expertus eſt, vota deponit. Si venturus eſſet, non minaretur. Suis ira ardet ignibus, & impacta non ſoluitur. Non denuntiaret, ſi venturus eſſet: neque armaret nos nuntio, nec infligeret victricem Græciam, nec ſollicitaret arma felicia: magis ſuperueniret improuidis, nam & arma indenuntiata moueret. Quantumcunque Oriens valuit, primo in Græciam impetu effuſum eſt: hoc ille numero ferox, & in deos arma tulerat, extincta tot ante Xerxen milia, tot ſub ipſo iacent? nulli niſi qui fugerũt, ſuperſunt. Quid dicam Salamina? Quid Cynægyron referam? & te Polyteles? & hoc agitur, an viceris? Hæc ego trophæa depoſui, hæc in totius Gręciæ conſpectu ſtatui, ne quis timeret Xerxen minantem. Me miſerum, pugnante Xerxe trophæa poſui, fugiente tollam? Nunc Athenæ vincimur. non tantum credetur rediiſſe, ſed viciſſe Xerxes. Non poteſt Xerxes, niſi per nos trophæa tollere. Credite mihi, difficile eſt attritas opes recolligere, & ſpes fractas nouare, & pænitenda acie in melioris euentus fiduciam ſurgere. *Ceſtij Pij.* Inferam, inquit, bellum. alia mihi trophęa promittit. poteſt maior venire quam victus eſt? *Argentarij.* Non pudet vos? pluris trophæa veſtra Xerxes æſtimat, quam vos.

Diuiſio. Fuſcus ſic diuiſit. Etiam ſi venturus eſt Xerxes, niſi tollimus, non ſunt trophæa tollenda. Confeſſio ſeruitutis eſt, iuſſa facere: ſi venerit, vincemus. hoc non eſt diu colligendum. de eo dico, vincemus quem vicimus. Sed nec veniet quidem. ſi venturus eſſet, nec denuntiaret. Fractus eſt & viribus & animo. *Ceſtius* & illud dicit, quod in prima parte tractauit, non licere Athenienſibus trophęa tollere: commune in illis ius totius Græciæ eſſe. communem victoriam, commune bellum fuiſſe. deinde nefas quidem eſſe: nunquam factum, vt quiſquam conſecratis virtutis ſuæ operibus manus adferret. Iſta trophæa non ſunt Athenienſium: deorum ſunt. illorum bellum fuit: illos Xerxes vinculis, illos ſagittis perſequebatur. hæc omnia ad impiam & ſuperbam Xerxis militiam pertinent. Ecquid? ergo bellum habebimus: Habebimus etſi Xerxen remouebis, inuenietur alius hoſtis. Nunquam magna imperia otioſa. Omnium bellorum proſpere ab Athenienſibus geſtorum. Deinde non erit bellum. Xerxes enim non veniet: multo timidiores eſſe qui ſuperbiſſimi fuerint. Nouiſſime vt veniat, cum quibus veniet? reliquias victoriæ noſtræ colliget: illos adducet, quos priore bello quaſi inutiles reliquias nouit, ſi qui ex fuga conſecuti ſunt. Nullum habet militem, niſi aut faſtiditum, aut victum. *Argentarius* his duobus contentus fuit: aut non venturum Xerxen, aut non eſſe metuendum, ſi venerit. His ſolis inſtitit: & illud dixit quod excerptum eſt: Tollite, inquit, trophæa. Si viciſti, quid erubeſcis? ſi victus es, quid imperas? Locum mouit non vtiliter: iudicare quidem ſe, neque Xerxen, neque iam quemquam Perſarum auſurum in Græciam effundere: ſed eo magis ipſis trophæa tuenda. Si quis vnquam illinc venturus hoſtis eſſet, vt conſpectu trophæorum animi militum accenderentur, hoſtium frangerentur. *Blandus* dixit: Repleat ipſe prius hiatus, & maria in antiquam faciem reducat. Apparere voluit poſteris quemadmodum venerit: appareat etiam quemadmodum redierit. *Triarius.* omni dimiſſa diuiſione, tantum exultauit quod audierit Xerxen venire ad ſe, ipſis nouam victoriam, noua trophæa. *Silo Pompeius* venuſto genere ſententiæ vſus eſt. Niſi tollitis, inquit, trophæa, ego veniam: hoc ait Xerxes: Niſi hæc trophæa tollitis, alia ponetis. Alteram partem ſolus *Gallio* declamauit, & hortatus eſt ad tollenda trophæa. dixit, gloriæ nihil detrahi: menſuram enim memoriam victoriæ, quæ perpetua eſſet: ipſa trophæa & tempeſtatibus & ætate conſumi: bellum ſuſcipiendum fuiſſe pro libertate, pro coniugibus, pro liberis, pro re ſuperuacua, & nihil nocitura, ſi fieret, non eſſe ſuſcipiendum. Hic

dixit,

dixit, vtique venturum Xerxen, & deſcripſit aduerſus ipſos deos tumentem: deinde habere illum magnas vires: neque omnes illum copias in Græciam produxiſſe, nec omnes in Græcia perdidiſſe: timendam eſſe fortunæ varietatem: exhauſtas eſſe Græciæ vires, nec poſſe iam pati alterum bellum. illi eſſe immenſam multitudinem hominum. Hoc loco diſertiſſimam ſententiam dixit, quæ vel in oratione vel in hiſtoria ponitur: Diutius illi perire poſſunt, quam nos vincere.

IN SVASORIAM QVINTAM.

NIC. FABER.

PRior enim metus, futuri pignus eſſet:] *Fortaſſe rectius*, pignus eſt.

Nam & arma indenuntiata moueret.] *Veteres editiones hac in parte meliores ſunt, quæ legunt*, nam & arma indenuntiata mouent, *id eſt magis afficiunt & turbant.*

Quid Cynagiron] *Scribendum* Cynægiron.

De eo dico,] *fortaſſe*, de eodem dico.

Inutiles reliquias nouit,] *Vera, ni fallor, lectio*, inutiles reliquias mouit, *id eſt, in dilectu habendo reiecit. Sequitur enim*, nullum habet militem niſi faſtiditum, aut victum.

Locum mouit non vtiliter:] *Veteres editiones legunt*, non inutiliter, *quod & ſenſus requirere videtur: & vt paulo poſt, ita hæc interpungamus*: Sed magis ipſis trophæa tuenda ſi quis vnquam illinc venturus hoſtis eſſet, vt conſpectu trophæorum, *&c.*

SCHOTTVS.

C*Irca memoriam iactare animus.*] Quid ſi ſic interpungas, & poſt *iacture* ſignum τῆς τελείας στιγμῆς colloces? *Animus & diſturbata arma non repetit.*

Omnis eſt ſic animum dies, vbi ignominia ſpem premit] *eſt* pro *edit* antique poſitum videtur, vt Plauto in Menæchmis & Virgilio IV. Æneid.

—— eſt mollis flamma medullas.

vbi *mollis medullas* pro *molles* antique dictum, non vt vulgus litteratorum credit *mollis flamma*, vt in illo Salluſtii; *Omnis homines qui ſeſe ſtudent præſtare*, Cariſius & alii Grammatici obſeruarunt. Expreſſit enim Maro vt alias ſæpe Catullina iſta:

Ignis mollibus ardet in medullis.

Et alibi:

Ignes interiorem edunt medullam. Et.

Cum penitus mæſtas exedit cura medullas.

eſt tamen hic, nequid diſſimulem, ſcriptum repperi in vett. libris, vt & in Frobeniano: *eſt ſitu animum premit*. Et reliqua partim turbant, partim delent Eraſm. & Curio. Equidem tentabam: *Ita aduerſis frangitur, vbi ignominia ſpem premit. Omnis deſtituit ſpes, vbi nullam meminit aciem, niſi qua fugerit.* vel ſic: *Ita aduerſis frangitur. Omnis æſtus ſic animum premit, vbi nullam meminit aciem* Ant. Auguſtinus V. C L. ad hunc modum: *Omiſſa* (vel *amiſſa*) *exeſt ſitu animum* dies (vel *indies.*) Siquid nouiſti, lector, rectius iſtis, candidus imperti.

Arma indenuntiata mouent) vet. lib. *mouent*. quod perſpicue verum. Nam illud in Philoſophorum ſcholis diſputant, *Præuiſa tela minus ferire* Cicer. legēdus Tuſcul. tertia De Cyrenaicorū ſentētia.

Quid dicam Salamina?) Huc pertinet illud Ciceronis Tuſculana I: *Ante Salaminiam ipſam Neptunus obruet, quam Salaminij trophæi memoriam: prius Boeotia Leuctra tollentur, quam pugnæ Leuctricæ gloria.* Illud Themiſtocles erexit; hanc Epaminondas peperit:

Quid Cynagiron referam? & te Polyzelus?) Herodotus lib. VI. ἐν τούτῳ τῷ πολέμῳ ὁ πολέμαρχος Καλλίμαχος διαφθείρεται, ἀνὴρ γενόμενος ἀγαθὸς, ἀπὸ δ' ἔθανε τῶν στρατηγῶν Στησίλεως ὁ Θρασύλεω. τοῦτο δὲ Κυναίγειρος ὁ Εὐφορίωνος ἐνταῦθα ἐπιλαβόμενος τῶν ἀφλάστων νηὸς, τὴν χεῖρα ἀποκοπεὶς πελέκει πίπτει. Et Laertius in Solone præmiis ornante, eorumque liberos alente, qui in bello pro patria cecidiſſent. ὅθεν καὶ ἐζήλουν καλοὶ κἀγαθοὶ γίνεσθαι κατὰ πόλεμον. ὡς Πολύζηλος, ὡς Καλλίμαχος, ὡς σύμπαντες οἱ Μαραθωνόμαχοι. Quæ eo libentius Græce attuli, cum vt virtus eluceſceret: magnum enim fuit apprehenſa naui vix hoſtibus fugiendi locum dediſſe: tum vt bis in edita lectione peccatum eſſe oſtenderem. *Cynegyron* enim libri, quos quidem viderim, omnes vitioſe ſcribunt: & *Polytelem* illum, ſiue is *Polycles* eſt, nuſquam quod equidem ſciam reperias. Repono autem felici audacia *Polyzele*. Steſileum Ioan. Petreius ex Herodoto. Hic vnus in quattuor Athenienſium ducibus, qui cum nouem millib. aduerſus innumerabilem Perſarum multitudinem profecti ſunt. Hic collatis ſignis, cum neſcio quæ ſpecies oblata eſſet, oculis orbatus, octo & quadraginta pugnans interemit. Callimachus telorum copia obrutus, etiam exanimis ſtetit, telis innixus. Militiadæ virtus nota ex Corn. Nepote, ſiue is Æmilius Probus eſt: cuius ſe trophæis e ſomno excitari Themiſtocles prædicabat. De Cynægiro declamatio Polemonis Sophiſtæ Græce eſt edita hoc lēmate: Νόμου ὄντος Ἀθήνησι τὸν πατέρα τοῦ ἀρίστου ἀποθανόντος ἐν πολέμῳ λέγειν τὸν ἐπιτάφιον. Καλλιμάχου καὶ Κυναιγείρου πατέρες δικάζονται. De quo & Himerius declamator in Polemarchico: τότε τις καὶ κατὰ τριήρους ὅλης ναύτικος στρατιώτης ἐτόλμησεν· ἐπιδραμὼν γὰρ τοῖς φεύγουσιν εἰς τὴν θάλασσαν, φοινίσσης νεὼς λαμβάνεται, κρείττονα ἔχειν δεξιὰν τριήρους ὅλης οἰόμενος, δείσαντες δὲ ὑπὲρ τῆς τριήρους οἱ βάρβαροι, μὴ δεξιᾶς ἀττικῆς γένηται λάφυρον, πελέκει τὴν χεῖρα μερίζουσιν. ὁ δὲ πληγεὶς ἔκειτο, τῆς μὲν χειρὸς ἀφαιρεθεὶς, τῆς δὲ τριήρους ἐχόμενος, &c. Eadem Valer. Maximus li. III. c. II. Iuſtinus lib. II. & Ammianus Marcellinus lib. XXVI. vid. & Contr. XXIV.

Omniū bellorum) video deeſſe aliquid, addoque: *Omnium bellorum pudet proſpere ab Athenienſibus ge-*

ſtorum, & ſtatim: *Multo timidiores ſunt, qui ſuperbiſſimi fuerint.*

Multo timidiores eſſe) Addunt quidam de ſuo, *An neſcitis?* homines plus æquo largientes: Equidem video αἰαχόλυθον eſſe, nec cohærere, ſed quia præterea nihil in membranis eſt, nihil muto. Suſpicor, vt fit, in extemporaneo illo calore dicendi, imperfecta multa excidiſſe, dum impetus meditati non ſinit.

IO. PETREIVS.

M*Arathona*) pugna apud Marathona; ex Barbaris circiter ſex millia & trecenti ceciderunt; Athenienſium centum nonaginta duo: apud Herodotum lib. VI.

Salamina) vbi claſſe victus eſt Xerxes a Themiſtocle.

Xerxes veniet) cum admiratione. *Ita ne tandem Xerxes veniet?*

Circa iacturam] vel de Xerxe, vel de Athenienſibus intelligi poteſt: Neſcio quomodo animus illius acceptæ cladis oblitus eſt. vel, Neſcio quomodo nos obliti ſimus illatæ cladis.

In Deos] quoniam Perſæ, vt ait Aſconius in III. Verrinam, Dijs templa non ædificabant: atque ideo Grecorum templa diruebant.

Quid Cynægyron) Apud Herodotum eſt de hac ipſa victoria Marathonica. Occubuit quoq; ex ducibus Steſileus Thraſyli, & Cynegirus Euphorionis, dum ſummam puppim apprehendit, abſciſſa bipenni manu cecidit. Quam ob rem forte legendum non *Polyteles*, ſed *Steſileus*.

Hic ego] ſuſtinet declamator perſonam Themiſtoclis.

Surrigere) forte, *ſe erigere*, reponendum.

Reliquas nouit) forte *amouit*. i. quos prius in delectu militum neglexit. Ad hoc facit quod ſubdit; *Nullum habet militem, niſi aut faſtiditum, aut victum.*

Aut non venturum) ſic diſtinguendum: *Aut non eſſe venturum Xerxem: aut non eſſe metuendum ſi venerit: His ſolis inſtitit.*

SVASORIA VI.

DELIBERAT Cicero, an Antonium deprecetur.

SCHOLIVM SCHOTTI.

HÆC quoque ſcholaſtica plane Suaſoria, deliberantibus nonnullis Ciceronis nomine, an M. Antonio, ſuo, reique publicæ hoſti ſupplex ſit. Deinde an ſcriptas in eum Philippicas orationes, ſalutem Antonio promittente, exuri patiatur. Argumentum ſane declamantibus non ineptum viſum, teſte Fabio Quinctiliano lib. III. cap. VIII. quod inter ſcripta Ciceronis cygnea ea cantio ſenis eſſet, & ægre ingeniorum partus premi ferant auctores; non ſecus atque parentes liberos inuiti amittunt. Certe Iuuenalis qui declamantium argumenta cupide tractat, diuinas illas orationes *nominat.* Et te conſpicuæ diuina Philippica famæ.

Volueris a prima quæ proxima——

Idemque Satyricus P. Cornelium Sullam in Scholis induci ſolitum ſignificat, deliberantem Dictatura-ne ſponte ſe abdicet, priuatuſque degat, an Imperium ciuium in gratijs retineat.

Conſilium dedimus Sullæ priuatus vt altum
Dormiret——

quales & Lud. Viues Valentinus parentum memoria declamitauit. De M. item Catone. qui ſe Vticæ interemit (cum Platonis Phædonem de animorum immortalitate, quo mortem oppeteret alacrius, legiſſe conſtat) in ſcholis pueri declamitabant. Sic enim & Perſius Sat. III.

Sæpe oculos, memini tingebam paruus oliuo,
Grandia ſi nollem morituro verba Catoni
Dicere——

Q. HATERIVS. Sciant poſteri, potuiſſe Antonio ſeruire Rempublicam, non potuiſſe Ciceronem. Laudandus erit tibi Antonius: in hac cauſa etiam Ciceronem verba deficient. Crede mihi, cum diligenter te cuſtodieris, faciet tamen Antonius quod Cicero tacere non poſſit. Si intelligis Cicero, non dicit, Roga vt viuas: ſed, Roga vt ſeruias. quemadmodum autem hunc ſenatum intrare poteris exhauſtum crudeliter, repletum turpiter? Intrare autem tu ſenatum voles, in quo non Cn. Pompeium viſurus es, non M. Catonem, non Lucullos, non Hortenſium, non Lentulum atque Marcellum: non tuos, inquam, Coſſ. Hirtium & Panſam? Cicero, quid in alieno ſæculo tibi? Iam noſtra peracta ſunt. M. Cato ſolus maximum viuendi moriendique exemplum, mori maluit quam rogare: nec erat Antonium rogaturus, & illas vſque ad vltimum diem puras à ciuili ſanguine manus, in ſe infeſtas, acerrime armauit. Scipio cum gladium poni iuſſus foret: dicitur abdidiſſe ſe, quærentibus qui in nauem tranſierant militibus imperatorem: *Imperator*, inquit, *bene ſe habet*. Victus vocem victoris emiſit. Vetat, inquit, Milo rogari, Iudices, vir clariſſimus nunc & Antonium rogat. *Porcij Latronis*. Ergo loquitur imperator Cicero, vt non timeat Antonius: loquatur vnquam Antonius, vt Cicero timeat? Ciuilis ſanguinis Syllana ſitis in ciuitatem redit, & ad triumuiralem haſtam pro vectigalibus, ciuium Romanorum mortes locantur. Iniuſta bella albo Pharſalica, ac Mundenſis Mutinenſiſque ruina vincitur, conſularia capita

auro rependuntur. Tuis verbis Cicero vtendum eſt: *O tempora, o mores.* videbis ardentes crudelitate ſimul ac ſuperbia oculos: videbis illum non hominis, ſed belli ciuilis vultum: videbis illas fauces per quas Cn. Pompeii bona tranſierunt, illa latera, illam totius corporis gladiatoriam firmitatem, videbis illum pro tribunali loco, quem magiſter equitum, cui ructare turpe erat, vomitu fœdauerat. Supplex accidens genibus deprecaberis, & ore, cui ſe debet ſalus publica, humilia in adulationem verba ſubmittes? Pudeat Verrem quoque, quia proſcriptus fortius periit. *Cyri Marillij Eſernini.* Occurrat tibi Cato tuus, cuius a te laudata mors eſt. Quicquam ergo tanti putas, vt vitam Antonio debeas? *Ceſtij Pij.* Si ad deſiderium populi reſpicis Cicero, quandoque perieris, parum vixiſti: ſi ad res geſtas, ſatis vixiſti: ſi ad iniurias fortunæ & præſentem Reipublicæ ſtatum nimium diu vixiſti: ſi ad memoriam operum tuorum, ſemper victurus es. *Pompeij Silonis.* Scias licet, tibi non expedire, viuere, ſi Antonius permittit vt viuas. Tacebis ergo proſcribente Antonio, & Rempublicam laniante, & ne gemitus quidem tuus liber erit? Malo populus Romanus mortuum Ciceronem, quam viuum deſideret. *Triarij.* Quæ Charybdis eſt tam vorax? Charybdim dixi; quæ ſi fuit, animal vnum fuit. Vix medius fidius Oceanus tot res tamque diuerſas vno tempore abſorbere potuiſſet. Huic tu ſæuienti putas Ciceronem poſſe ſubduci? *Aurelij Fuſci.* Ab armis ad arma diſcurritur: foris victores, domi trucidamur. dum in ſanguine inteſtinus hoſtis incubat, quis non hoc populi Romani ſtatu, Ciceronem vt viuat, cogi putat? Rogabis Cicero turpiter Antonium, fruſtra. Non te ignobilis tumulus abſcondet: idem virtutis tuæ qui finis eſt immortalium humanorum operum cuſtos memoria, quæ manſuri vita perpetua eſt, in omnia te ſæcula ſacratum dabit. Nihil aliud intercidet. quam corpus fragilitatis caducæ, morbis obnoxium, caſibus expoſitum, proſcriptionibus obiectum. Animus vero diuina origine hauſtus, cui nec ſenectus vlla, nec mors, oneroſi corporis vinculis exſolutus, ad ſedes ſuas & cognata ſidera recurret. Et tamen ſi ad ætatem, annorumque, nunquam obſeruatum viris fortibus numerum reſpicimus, ſexaginta ſupergreſſus es: nec potes videri non nimis vixiſſe, qui moreris Reipublicæ ſuperſtes. Vidimus furentia toto orbe ciuilia arma, & poſt Italicas Pharſalicaſque acies Romanum ſanguinem hauſit Ægyptus: quid indignamur in Ciceronem Antonio licere? Sic in Pompeium Alexandrino licuit. An non occiduntur, qui ad indignos confugiunt? *Cornelij Hiſpani.* Proſcriptus eſt ille. qui tuam ſententiam ſecutus eſt: tota tabula tuę morti præluditur, alter fratrem proſcribi, alter auunculum patitur: quid habes ſpei? Vt Cicero periret, tot parricidia facta ſunt. Repete, age, tot patrocinia, tot clientelas, & maximum beneficiorum tuorum teipſum: iam intelliges Ciceronem in mortem cogi poſſe, in preces non poſſe. *Argentarij.* Explicantur triumuiralis regni delicata conuiuia, & popina tributo gentium inſtruitur: ipſe vino & ſomno marcidus deficienteis oculos ad capita proſcriptorum leuat. Iam ad iſta non ſatis eſt dicere, O hominem nequam!

Diuiſio. Latro ſic hanc diuiſit omnem ſuaſoriam: Etiam ſi impetrares vitam ab Antonio, non eſt tanti rogare: deinde impetrare non potes. In priore illa parte poſuit: Turpe eſſet cuilibet Romano, nedum Ciceroni vitam rogare. Hoc loco omnium, qui vltro mortem apprehendiſſent, exempla poſuit: deinde inutilis illi ſua vita futura proponitur, morte grauior, detracta libertate. Hic omnem acerbitatem ſeruitutis futuræ deſcripſit: deinde non futurum fidei impetratæ beneficium. Hic cum dixiſſet, Aliquid erit quod Antonium offendat, aut factum tuum, aut dictum, aut ſilentium, aut vultus: adiecit ſententiam: Haud enim placiturus es. *Albutius* aliter diuiſit. primam partem fecit, moriendum eſſe Ciceroni, etiam ſi nemo proſcriberet. hæc inſectatio temporum fuit. deinde moriendum eſt: ille enim ſe ſua ſponte conficeret, quia moriendum eſſet, etiam ſi mori noluiſſet: graues odiorum cauſas eſſe: maximam cauſam proſcriptionis ipſum eſſe Ciceronem. Et ſolus ex declamatoribus tentauit dicere, non vnum illi eſſe Antonium infeſtum. Hoc loco dixit illam ſententiam: Si cui ex triumuiris non es inuiſus, grauis es. Et illa ſententia valde excepta eſt: Roga Cicero, exora vnum, vt tribus ſeruias. *Ceſtius* ſic diuiſit: Mori tibi vtile eſt, honeſtum eſt, neceſſe eſt, vt liber & illibatæ dignitatis conſummes vitam. Hic illam ſententiam dixit audacem; Vt numereris cum Catone, qui ſeruire nec Antonio quidem nondum domino potuit. *Marcellus* hunc ſenſum de Catone melius. Vſque eone omnia cum fortuna populi Romani conuerſa ſunt, vt aliquis deliberet, vtrum ſatius ſit viuere cum Antonio, an mori cum Catone? Sed ad diuiſionem *Ceſtij* reuertamur. Dixit vtile eſſe, ne etiam cruciatus corporis pateretur: non ſimplici illum modo periturum, ſi in Antonij manus incidiſſet. & in hac parte cum deſcripſiſſet contumelias inſultantium Ciceroni, & verbera & tormenta, dixit illam multum laudatam ſententiam: Tu mehercules, Cicero, cum veneris ad Antonium, mortem rogabis. *Varius Geminus* ſic diuiſit: Hortarer te, ſi alterutrum vtique faciendum eſſet, aut moriendum, aut rogandum, vt morereris potius, quam rogares. & omnia complexus eſt, quæ a ceteris dicta erant, ſed addidit & tertium: adhortatus eſt illum ad fugam, illic eſſe M. Brutum, illic C. Caſſium, illic Sex. Pompeium. Et adiecit illam ſententiam, quam Caſſius Seuerus vnice mirabatur: Quid deficiemus? & Reſpub. ſuos triumuiros habet. Deinde etiam quas petere poſſet regiones, percurrit: Siciliam dixit vindicatam eſſe ab illo, Ciliciam a Proconſule egregie adminiſtratam, familiares ſtudiis eius & Achaiam & Aſiam, Deiotari regnum obligatum beneficiis, Ægyptum & habere beneficij memoriam, & agere perfidiæ pœnitentiam, ſed maxime illum in Aſiam & Macedoniam hortatus eſt in Caſſij & in Bruti caſtra. Iam *Caſſius Seuerus* aiebat, alios declamaſſe, Varium Geminum viuum conſilium dediſſe.

Alteram partem pauci declamauerunt. nemo auſus eſt Ciceronem ad deprecandum Antonium hortari, bene de Ciceronis animo iudicauerunt. *Geminus Varius* declamauit alteram quoque partem, & ait: Spero me Ciceroni meo perſuaſurum, vt velit viuere, quod grandia loquitur, & dicit: Mors nec immatura conſulari, nec miſera ſapienti, non mouet me. idiotam petit. Ego belle mores hominis noui: faciet, rogabit. nam quod ad ſeruitutem pertinet, non recuſabit: iam collum tritum habet;

& Pompeius illum, & Cæſar ſubiecerunt. Veteranum mancipium videtis: & complura alia dixit ſcurrilia, vt illi mos erat. Diuiſit ſic, vt diceret, non turpiter rogaturum, non fruſtra rogaturum. In priori parte illud poſuit, non eſſe turpe, ciuem victorem rogari a victo: hic quam multi rogaſſent C. Cæſarem, hic & Ligarium. deinde ne iniquum eſſe quidem Ciceronem ſatisfacere, qui prior illum proſcripſiſſet, qui & iudicaſſet ab eo ſemper naſci ſatisfactionem, ac dato rogari. Deinde non pro vita illum, ſed pro Republica rogaturum: ſatis illum ſibi vixiſſe, Reip parum. In ſequenti parte dixit, exorari ſolere inimicos, ipſum exoratum a Vatinio C. quoque Verri affuiſſe, facilius exorari Antonium poſſe, qui cum tertius eſſet, ne quis tribus hanc tam ſpecioſam clementiæ occaſionem præteriret. fortaſſe iraſci Antonium, qui ne tanti quidem putaſſet illum quem rogaret. Fuga quam periculoſa eſſet, cum deſcripſiſſet, adiecit; Quocunque perueniſſet, ſeruiendum illi eſſe: ferendam aut Caſſij violentiam, aut Bruti ſuperbiam, aut Pompeij ſtultitiam. Quando in hanc ſuaſoriam incidimus, non alienum puto, indicare quomodo quiſque ſe ex hiſtoricis aduerſus memoriam Ciceronis geſſerit. Namque Cicero nec tam timidus fuerit, vt rogaret Antonium, nec tam ſtultus vt exorari poſſe ſperaret, nemo dubitat, excepto Aſinio Pollione, qui infeſtiſſimus famæ Ciceronis permanſit, & is etiam occaſionem ſcholaſticis dedit. Solent enim ſcholaſtici declamatores ponere, *An promittente ſalutem Antonio orationes ſuas comburat.*

HISTORICORVM DE CICERONE ELOGIA; ALIIS SVASORIA VII.

Hæc inepte ficta cuilibet videri poteſt. Pollio vult illam veram videri: ita enim dixit illa oratione, quam pro Lamia dedit. *Aſinij Pollionis.* Itaque nunquam perficeret, nec mora fuit, quin eiuraret, ſuas eſſe, quas cupidiſſime effuderat orationes in Antonium, multipliceſque numero, & accuratius ſcribtas illis contrarias edere, ac vel ipſe palam pro concione recitare, pollicebatur: ceteraque his alia ſordidiora multo: vt tibi facile liqueret: hoc totum adeo falſum eſſe, vt ne ipſe quidem *Pollio* in hiſtoriis ſuis ponere auſus ſit. Huic certe actioni eius pro Lamia qui interfuerunt, negant eum hæc dixiſſe (nec enim mentiri ſub triumuirorum conſcientia ſuſtinebat) ſed poſtea compoſuiſſe. Nolo autem vos iuuenes meï contriſtari, quod a declamatoribus ad hiſtoricos tranſeo: ſatisfaciam vobis, & fortaſſe efficiam, vt his ſententijs lectis ſolidis, & verum habentibus, recedatis æquiores. Hoc ſi tamen recta via conſequi non potero, decipere vos cogar, veluti ſalutarem pueris daturus potionem abſinthiati poculi. Liuius adeo detrectationis conſilium habuiſſe Ciceronem non dicit, vt neget tempus habuiſſe. Ita enim ait. *Liuij.* M. Cicero ſub aduentum triumuirorum ceſſerat vrbe, pro certo habens id quod erat, non magis Antonio eripi ſe, quam Cæſari Caſſium & Brutum poſſe: primo in Tuſculanum fugit, inde tranſuerſis itineribus in Formianum, vt ab Caieta nauim conſcenſurus, proficiſcitur. Vnde aliquotiens in altum prouectum cum modo venti aduerſi retuliſſent, modo ipſe iactationem nauis cæco voluente fluctu pati non poſſet, tædium tandem eum & fugæ & vitæ cepit. regreſſuſque ad ſuperiorem villam, quæ paulo plus mille paſſibus mari abeſt, Moriar, inquit, in patria ſæpe ſeruata. Satis conſtat, ſeruos fortiter fideliterque paratos fuiſſe ad dimicandum, ipſum deponi lecticam, & quietos pati, quod ſors iniqua cogeret. iuſſiſſe. Prominenti ex lectica, præbentique immotam ceruicem caput præciſum eſt. Nec ſatis ſtolidæ crudelitati militum fuit. manus quoque ſcripſiſſe in Antonium aliquid exprobrantes præciderunt. Ita relatum caput ad Antonium, iuſſuque eius inter duas manus in roſtris poſitum, vbi ille conſul, vbi ſæpe conſularis, vbi eo ipſo anno aduerſus Antonium quanta nulla vnquam humana vox, cum admiratione eloquentiæ auditus fuerat: vix attollentes lacrymis oculos homines intueri trucidata membra eius poterant. *Baſſus Aufidius*, & ipſe nihil de animo Ciceronis dubitauit, quin fortiter ſe morti non præbuerit tantum, ſed obtulerit. *Aufidij Baſſi.* Cicero paulum remoto velo, poſtquam armatos vidit. Ego vero conſiſto, ait: accede veterane, & ſi hoc ſaltem potes recte facere, incide ceruicem. Trementi deinde, dubitantique: Quid ſi ad me, inquit, primum veniſſetis? *Cremutius Cordus* & ipſe ait, Ciceronem cum cogitaſſet, vnum ne Brutum, an Caſſium, an Sextum Pompeium peteret, omnia illi diſplicuiſſe, præter mortem. *Cremutij Cordi.* Quibus viſis lætus Antonius, cum peractam proſcriptionem ſuam dixiſſet eſſe, quippe non ſatiatus modo cædendis ciuibus, ſed defectus quoque, iuſſit pro roſtris exponi. Itaque quo ſæpius ille ingenij circumfuſus turba proceſſerat, quæ paulo ante coluerat piis concionibus, quibus multorum capita ſeruauerat, tum per artus ſuos lætus aliter ac ſolitus erat, à ciuibus ſuis conſpectus eſt, prætendenti capiti, orique eius impenſa ſanie, breui ante princeps ſenatus Romanique nominis titulus, tum pretium interfectoris ſui. Præcipue tamen ſoluit pectora omnium in lacrymas gemituſque, viſa ad caput eius deligata manus dextera, diuinæ eloquentiæ miniſtra: cæterorumque cædes priuatos luctus excitauerunt, illa vna communem. *Brutidij Nigri.* Elapſus interim altera parte villæ Cicero lectica per agros ferebatur, ſed, vt vidit appropinquare notum ſibi militem, Popilium nomine, memor defenſum à ſe, lætiore vultu aſpexit. at ille, victoribus idipſum imputaturus, occupat facinus, caputque deciſum, nihil in vltimo fine vitæ facientis, quod alterutram in partem poſſet notari, Antonio portat, oblitus ſe paulo ante defenſum ab illo: Et hic voluit poſiti in roſtris capitis miſerabilem faciem deſcribere, ſed magnitudine rei obrutus eſt. Item *Brutidij Nigri.* Vt vero iuſſu Antonij inter duas manus poſitum in roſtris caput conſpectum eſt, quo totiens auditum erat loco, dato gemitu & fletu maximi viri inferiæ, nec vt ſolet, ita depoſiti in roſtris corporis concio audiuit, ſed ipſa narrauit. Nulla non pars fori aliquo actionis inclytæ ſignata veſtigio erat. Nemo non aliquod eius in ſe meritum fatebatur: hoc certe publicum beneficium palam erat, Illam miſerrimi temporis ſeruitutem ac aleam delatam in Antonium. Quotiens magni alicuius mors ab hiſtoricis narrata eſt, totiens fere totius conſummatio vitæ, & quaſi funebris laudatio redditur. hoc ſemel atque iterum à Thucydide factum, idem in pauciſſimis perſonis vſurpatum à Sallu-

ſtio. Liuius benignius omnibus magnis viris præſtitit. Sequentes hiſtorici multo id effuſius fecerunt. Ciceroni hoc, vt Græco verbo vtar, ἐπιτάφιον Liuius reddit *T. Liuij.* Vixit tres & ſexaginta annos, vt ſi vis afuiſſet, ne immatura quidem mors videri poſſit: ingenium & operibus & præmijs operum felix: ipſe fortunæ diu proſperæ & in longo tenore felicitatis, magnis interim ictus vulneribus, exilio, ruina partium pro quibus ſteterat, filiæ morte, exitu tam triſti atque acerbo, omnium aduerſorum, nihil vt viro dignum erat, tulit præter mortem, quæ vere æſtimanti minus indigna videri potuit, quod a victore inimico nil crudelius paſſurus erat, quam quod eiuſdem fortunæ compos ipſe feciſſet. Si quis tamen virtutibus vitia penſarit, vir magnus, acer, memorabilis fuit, & in cuius laudes ſequendas Cicerone laudatore opus fuerit. Vt eſt natura candidiſſimus omnium magnorum ingeniorum æſtimator T. Liuius, pleniſſimum teſtimonium Ciceroni reddidit. *Cordi Cremutij* non eſt operæ, deferre etiam redditam Ciceroni laudationem. Nihil enim in ipſa Cicerone dignum eſt: ac ne hoc quidem, quod pæne maximum eſt, tolerabile eſt. *Cremutij Cordi.* Priuatas enim ſimultates deponendas interdum putabat, publicas nunquam. Vides credendam eius non ſolum magnitudinem virtutum, ſed multitudinem quoque conſpiciendam. *Aufidij Baſſi.* Sic M. Cicero deceſſit, vir natus ad Reipublicæ ſalutem: quæ diu defenſa & adminiſtrata, in ſenectute demum e manibus eius elabitur, non ipſius vitio læſa, quod nihil in ſalute eius aliud illi, quam ſi caruiſſet Antonio, placuit. Vixit ſexaginta & tres annos, ita vt ſemper aut peteret alterum, aut inuicem peteretur: nullamque rem rarius, quam diem illum quo nullius intereſſet ipſum mori, vidit. *Pollio* quoque *Aſinius*, qui Verrem Ciceronis reum fortiſſime morientem tradidit. Ciceronis mortem ſolus ex omnibus maligne narrat: teſtimonium tamen, quamuis inuitus, plenum ei reddit. *Aſinij Pollionis.* Huius ergo viri tot tantiſque operibus manſuris in omne æuum, prædicare de ingenio atque induſtria ſuperuacuum eſt. Natura autem pariter atque fortuna obſecuta eſt. Ei quidem facies decora ad ſenectutem, proſperaque permanſit valetudo: tum pax diutina, cuius inſtructus erat artibus, contigit. namque à priſca ſeueritate iudicis exacti, maximorum noxiorum multitudo prouenit, quos obſtrictos patrocinio incolumes pleróſque habebat. Iam feliciſſima conſulatus ei ſors petendi & gerendi magna munera, deum conſilio, induſtriaque, vtinam moderatius ſecundas res, & fortius aduerſas ferre potuiſſet. namque vtræque cum venerant ei, mutari eas non poſſe rebatur. Inde ſunt inuidiæ tempeſtates coortæ graues in eum, certiorque inimicis aggrediendi fiducia: maiore enim ſimultates appetebat animo, quam gerebat. Sed quando mortalium nulli virtus perfecta contigit, qua maior pars vitæ atque ingenii ſtetit, ea iudicandum de homine eſt. Atque ego ne miſerandi quidem exitus eum fuiſſe iudicarem, niſi ipſe tam miſeram mortem putaſſet. Affirmare vobis poſſum, nihil eſſe in hiſtoriis eius, hoc, quem retuli, loco diſertius: vt mihi tunc non laudaſſe Ciceronem, ſed certaſſe cum Cicerone videatur. Nec hoc deterrendi cauſa dico, ne hiſtorias eius legere concupiſcatis: concupiſcite, & pœnas Ciceroni dabitis. Nemo tamen ex tot diſertiſſimis viris melius Ciceronis mortem deplorauit, quam Cornelius Seuerus.

CORNELII SEVERI.

Oraque magnanimum ſpirantia pæne virorum
In roſtris iacuere ſuis: ſed enim abſtulit omnis,
Tanquam ſola foret rapti Ciceronis imago.
Tunc redeunt animis ingentia Conſulis acta,
Iurataeque manus, deprenſaque fœdera noxæ,
Patriciumque nefas: eſt tunc & pœna Cethegi,
Deiectuſque redit votis Catilina nefandis.
Quid fauor aut cœtus, pleni quid honoribus anni
Profuerunt? ſacris exacta quid artibus ætas?
Abſtulit vna dies æui decus, ictaque luctu
Conticuit Latiæ triſtis facundia linguæ,
Vnica ſollicitis quondam tutela ſaluſque,
Egregium ſemper patriæ caput: ille ſenatus:
Vindex, ille fori, legum, rituſque, togæque.
Publica vox ciuis æternum obmutuit armis.
Informes vultus, ſparſamque cruore nefando
Caniciem, ſacraſque manus, operumque miniſtras
Tantorum, pedibus ciuis proiecta ſuperbis
Proculcauit ouans: nec lubrica fata, deoſque
Reſpexit. nullo luet hoc Antonius æuo.
Hæc nec in Æmathio mitis victoria Perſe,
Nec te dire Syphax, non fecit in hoſte Philippo.
Inque triumphato ludibria cuncta Iugurtha
Afuerant, noſtraque cadens ferus Hannibal ira,
Membra tamen ſtygias tulit inuiolata ſub vmbras.

Non laudabo municipem noſtrum bono verſu, ex quo hic multo melior *Cornelij Seueri* proceſſit:

Conticuit Latiæ triſtis facundia linguæ.

Sextilius Hena fuit homo ingenioſus magis quam eruditus, inæqualis poeta, & pæne quibuſdam locis talis, quales eſſe Cicero Cordubenſes poetas ait, pingue quiddam ſonantes atque peregrinum. Is hanc ipſam proſcriptionem recitaturus in domo Meſſalæ Coruini, Pollionem Aſinium aduocauerat: & in principio hunc verſum non ſine aſſenſu recitauit:

Deſlendus Cicero eſt, Latiaque ſilentia linguæ.

Pollio Aſinius non æquo animo tulit, & ait: Meſſala, tu quid tibi liberum ſit in domo tua, videris: ego iſtum auditurus non ſum, cui mutus videor. atque ita conſurrexit, ne intereſſet recitationi eorum: quod Cornelium ſcio, cui non æque diſplicuiſſe hunc verſum, quam Pollioni, apparet: quod meliorem quidem, ſed non diſſimilem illi & ipſe compoſuit. Si hic deſiero, ſcio futurum, vt vos deſinatis eo loco legere, quo ego à ſcholaſticis receſſi. Ergo vt librum velitis vſque ad vmbilicum reuoluere, adiiciam ſuaſoriam proximæ ſimilem.

IN SVASORIAM SEXTAM.

NICOLAVS FABER.

DICITVR abdidiſſe ſe.] *Legendum conijcio,* occidiſſe ſe. *Hiſtoria eſt vulgaris: de qua tamen vide L. Senecam Epiſt.* XXIIII. *qui locus maxime noſtram coniecturam confirmat.*

Vetat inquit, Milo rogari, iudices.] *Hæc verba non inuenies in Miloniana, ſenſus tamen idem habetur, initio ſtatim Epilogi eius orationis.*

O tempora, o mores] *Martialis lib.* IX.

Dixerat o mores, o tempora, Tullius olim,
Sacrilegum ſtrueret cum Catilina nefas.

Porro quæ ſequuntur, in editione Romana corrupta ſunt: à qua diſcedere hic auſi ſumus, Ciceronis auctoritate in ſecunda Philippica freti: vnde tranſumpta ſunt ad verbum.

Cyri Marilij Eſernini.] *Error ex notis. legendum enim exiſtimo,* Claudij Marcelli Æſernini. *de quo infra in Controuerſiis.*

Quæ Charibdis eſt tam vorax?] *Ex eadem Ciceronis oratione, vt & alia quædam infra: quam vide.*

Qui & iudicaſſet.] *Veteres editiones legunt,* qui & cum iudicaſſet ab eo ſemper naſci ſatisfactionem *poſt quæ verba quædam deeſſe videntur.*

Ne quis tribus hanc tam ſpecioſam.] *Videtur hoc dicere, Antonium eo facilius parciturum Ciceroni, ne quis alius e ſocijs illam ſibi ſeruati Ciceronis gloriam præripiat, legendumque eſſe,* ne quis e tribus hanc tam ſpecioſam clementiæ occaſionem præriperet.

Qui infeſtiſſimus famæ] *Pollio Ciceronis gloriæ inuidens eloquentiam eius libris editis inimice inſectatus eſt, vt ex Quinctiliano non vno loco, Tacito & Gellio li.* XVII. *clarum eſt. Quod eo minus mirum eſt in Aſinio, qui non vnius Ciceronis, ſed & omnium pæne magnorum hominum famæ obtrectauit. Nam & Liuium Patauinitatem redolere dixit, & contra Plancum orationes ſcripſit, quas tamen niſi illo mortuo, ne reſponderet, publicari noluit. idem Quinctilianus auctor, & Plinius in præfatione naturalis hiſtoriæ. Vnde etiam B. Hieronymus latentem obtrectatorem Pollionis Aſinij nomine deſignauit in apologia in Rufinum, Epiſt.* LXXXVIII. *ad B. Auguſtinum, & commentarijs in Ionam. Eandem patris maliuolentiam in Ciceronem imitatus eſt Gallus filius, qui ſcriptis libris Ciceronem agitare, patremque ſuum ei præferre niſus eſt. quibus Claudius Imperator reſpondit. Idem Quinctilianus, Plinius Epiſt.* IIII. *lib.* VII. *& Suetonius in Claudio.*

In hiſtoriis ſuis] *Hiſtoriam bellorum ciuilium a conſulatu Metelli & Afranij pluribus libris ſcripſerat Pollio, cuius auctoritate vtuntur Cremutius Cordus apud Tacitum, & Plutarchus in Bruto & Cæſare Iulio. Valer. Maximus tertium librum laudat lib.* VIII. *Ex ea hiſtoria deſumpta ſunt quæ hic de Cicerone referuntur, vt & fortaſſe iudicium illud de commentariis Iulij Cæſaris, quod a Suetonio refertur. A Metello autem exorſum auctor eſt Horatius Od.* I. *lib.* II. *Neſcio quantum fidei Suidæ habere debeamus, qui Aſiniũ hunc Pollionem* XVII. *libros hiſtoriarum edidiſſe tradit, primumque res geſtas Græcorum Latinis litteris mandaſſe, & alio loco, Aſinium Pollionem Trallianum ſophiſtam de Ciuili bello Pompeij & Cæſaris ſcripſiſſe dicit. Vereor ne quod Tralliani eſt, Romano tribuat, & quod Romani Tralliano.*

Liuius adeo detrectationis] *Hæc Liuij deſumpta ſunt ex lib.* CXX. *Hiſtoriarum, quas ſi integras haberemus, ceterorum eius temporis hiſtoricorum deſiderium leuius ferre poſſemus. Huic autem plenum teſtimonium Cremutius apud Tacitum reddit, qui eum eloquentiæ & fidei præclarum imprimis dicit. L. Seneca diſertiſſimum vocat lib.* I. *de Ira, & Quinctilianus lubertatem lacteam iucunditatem, ac mirum candorem ei tribuit, variiſque virtutibus immortalem Salluſtij velocitatem aſſecutum, atque Herodoto parem cenſet. Plutarchus etiam non vno loco veritatis ſtudium in eo laudat. Plinius Epiſtolarum lib.* II. *& B. Hieronymus Epiſt.* CIII. *ad B. Auguſtinum quendam a Gadibus vſque fama eius commotum, vt Liuium videret, Romam veniſſe retulerunt. Præter hiſtorias, dialogos Philoſophicos compoſuit, quos poſt Ciceronis libros idem Seneca primum locum tenere exiſtimat. Quinctilianus meminit epiſtolæ eiuſdem ad filium, qua qui legendi eſſent auctores, mira breuitate definiuit, Demoſthenem ſcilicet, & Ciceronem: ceteros ita, vt quiſque eſſet Demoſthenis & Ciceroni ſimillimus.*

Baſſus Aufidius,] *Fortaſſe pater illius Aufidij Baſſi, cuius mortem conſtantem narrat. L. Seneca in Epiſtolis. Hunc Quinctilianus Salluſtij velocitatem expreſſiſſe in libris belli Germanici tradit genere ipſo in omnibus probabilem, ſed in quibuſdam, viribus minorem. Præter libros Germanici belli, hiſtoriam Romanam ſcripſit, vnde hæc de Cicerone deſumpta ſunt. a cuius fine Plinius Secundus ſenior ſuos de eadem re libros auſpicatus eſt. Plinius epiſtola* V. *lib.* III.

Cremutij cordi.] *De Cremutio Cordo & eius hiſtorijs pleniſſime L. Seneca in conſolatione ad Marciam eius filiam, Tacitus Annal.* IV. *& Dio lib.* LVII. *Libros autem eius per Ædiles crematos haberi Caligulam permiſiſſe auctor eſt Suetonius in Caligula: quorum auctoritate idem Suetonius cap.* XXXV. *Auguſti, & Plinius lib.* VII. X. *&* XVI. *vſi ſunt.*

Dato gemitu] *Locus hic non eſt integer. Quid tamen velit, id eſſe puto. Nempe conſpecto Ciceronis pro roſtris capite populum Romanum gemitu & fletu, ma-*

ximo viro inferias miſiſſe, concionemque ita depoſiti corporis, non vt ſolebat laudes audiſſe, ſed ipſam narraſſe. Morem autem attingit, quod clarorum virorum, & mulierum vita functorum corpora exponebantur in foro pro roſtris: vbi publice aſtante populo Romano defunctis laudes recitabantur. res vulgatior eſt, quam vt probatione indigeat. Nulla enim frequentior in hiſtorijs occurrit, nullumque inſigne funus abſque laudatione. Si quis tamen probationem requirat ſufficiet quod referunt L. Seneca ad Marciam, de Druſo a Ti. patre, & Dio lib. LIIII. *de Agrippa ab Auguſto laudatis. Vide igitur ne ita potius legi debeat*, datæ gemitu & fletu maximo viro inferiæ, nec vt ſolet ita depoſiti in roſtris corporis laudes concio audiuit, ſed ipſa narrauit. *Si non ſic legi, ſaltem ſic intelligi debere hunc locum exiſtimo.*

Latiæque ſilentia linguæ?] *Martialis lib.* v.

Quid proſunt ſacræ, Latiæque ſilentia linguę?

Incipient omnes pro Cicerone loqui.

SCHOTTVS.

SCIANT *Poſteri*] Sic Horat. lib. II. Carminum:

Bacchum in remotis carmina rupibus

Vidi docentem: credite poſteri.

Verba deficient.) alludit ad illud Ciceronis Epiſtola XI. lib. II. ad famil. *Putares ne vnquam accidere poſſe, vt mihi verba deeſſent?* Et lib. XIII. Epiſt. LXIII. *Non putaui fieri poſſe, vt mihi verba deeßent: ſed tamen in C. Lenio commendando deſunt.* & ad Tironem Q. Tullius lib. XVI. ad Famil. Ep. XXIV. *Non potes effugere huius culpæ pœnam te patrono. Marcus eſt adhibendus.* Sic & Liuius inf. hac ipſa. Suaſ. de Cicerone ipſo: *Vir magnus ac memorabilis: in cuius laudes ſequendas Cicerone laudatore opus fuerit.*

Non tuos Coß. Hirtium & Panſam] Anno V. C. ƆƆCCX. Coss. C. Vibius Penſa, A. Hirtius, quo M. Tullius à C. Popillio Lænate & M. Antonij iuſſu impie eſt interfectus: qui & familiariter eo vſi ſunt, & ſeniorem declamantem audiuerunt: Hinc & diſcipulos grandeiſque prætextatos vocabat: vt auctor eſt Suetonius, de claris Rhetorib.

Jam noſtra peracta ſunt) Fatetur id Cicero ad Brutum Epiſt. II. *De me poſſum idem quod Plautinus pater in Trinummo: Mihi quidem ætas acta ferme eſt: tua iſtud refert maxime.*

In ſe infectas] Priora duo verba à veterib. aberant. nata fortaſſe ex inſequēti voce, *Infectas* quod Petreius ſubſtituit, diſplicet: *puris* enim *infectas* manus opponit: videturq; eſſe ὑπαλλαγὴ, pro, *armatas infecit.* Catonem enim Vticenſem ſignificat, qui ſe ipſe Vticæ interemit: Cumque familiares vulnus antea obligaſſent, ſolus cum eſſet, reſcidit. Seneca Philoſ. Epiſt. XXIV. ad Lucilium, ſtrinxiſſe gladium, ait, *quem vſq; in illum diem ab omni cæde purum ſeruauerat.* Et Marcus noſter Contr. XXX. *M. Bruti ſacratiſſimam eloquentiam lacerat; cum quidam eius ciuili ſanguine non inquinatas ſolum manus, ſed infectas ait.* Item Controuerſ. XVI. *Puras manus* dixit.

Scipio cum gladium peni iuſſus foret) Melius antiquus lib. Couuarr. *iuſſus eßet*: ſed non eſt tanti: eadem fere in illa, quam laudaui Senecæ Epiſtola quarta & viceſima, Liuij Epitoma CXIV. Et Valer. Maxim. li. III. Pompeium, ſimul nauem, qua vehebatur, captam eſſe à Cæſarianis conſpexiſſet, non ſe abdidiſſe, ſed in gladium incubuiſſe, annus is erat. ƆƆCCVII. poſt R. C.

Imperator] Sic enim in Africa appellatus eſt, vt Cæſar Commentario. III. belli ciuilis refert. *His temporibus*, inquit, *Scipio detrimentis quibuſdam circa montem Amanum acceptis, ſeſe Imperatorem appellauerat.* Et antiquis nummis hoc elogium inditum: Q. METEL. SCIPIO. Imp. Adoptatus enim à Q. Cæcilio Metello Pio, Numidici. F. & Cn. Pompeij Socer fuit: à quo tertium Conſule collega adſcitus, anno ſeptingenteſimo primo: Bello Ciuili generi partes ſecutus, ei ſuperſtes fuit, Dio. lib. XL. Appianus lib. II. bell. Ciuil.

Bene habet] Dicit bene ſecum actum, qui hinc abiret ad plures. Formula erat boni ominis. Ioſepho li. XIV. c. XVIIJ. καλῶς ἔχει. vt in edictis addi ſolitum, BONVM FACTVM. De qua nos formula adoleſcentes egimus, NOTIS ad ſcriptorem de viris Illuſtr. in Scipione Africano, cap. XLIX. Eſt que illa tyrannica vox & Neroniana apud Tranquillū, exagitata merito à Peripateticis apud Stobæum in Phyſicis illis, quæ Gul. Canterus edidit (licet mutila magnam partem & capite diminuta, ſuntque penes me integriora, ex antiquo codice,)

Ἐμοῦ θανόντος γαῖα μιχθήτω πυρί,

Οὐδὲν μέλει μοι, τἀμὰ γὰρ καλῶς ἔχει.

Et apud Ciceronem Socrates, ad mortem truſus Tuſcul. I. *Magna me ſpes tenet, iudices, bene mihi euenire, quod mittar ad mortem. Burrhus* quoque cum a Nerone, decumbens ex morbo, viſeretur, *Bene*, inquit, *me habeo.* Tacitus XIIIJ. Annali, Exſtat & Tarracone, baſis arę. Fuſco, factionis Venetæ, conſecratæ: repreſentatque Gruterius Inſcriptionum pag. CCCXXXIX. 4. cuius hoc extremum eſt:

CONTEGIT OSSA LAPIS. BENE HABET. FORTVNA VALEBIS.

FONDIMVS INSONTI LACRIMAS. NVNC VINA PRECAMVR.

VT IACEAS PLACIDE. NEMO TVI SIMILIS.

TOYC. COYC. AΓωNAC. AIωN ΛAΛHCEI.

Quod Græcum elogium, vt in tumulis adhiberi ſolitum, adfert & PRISCIANVS Grammat.

Victus victoriæ vocem) Sic Valerius Maximus. *Tantum eloqui valuit, quantum ad teſtandam animi fortitudinem æternæ laudis ſatis erat Victoris* autem alij hoc loco aptius ſubijciunt.

Vetat Milo) In Miloniana extrema: *Quid reſtat*, inquit Cicero, *niſi vt orem, obteſterq; vos iudices, vt eam miſericordiam tribuatis fortiſſimo viro, quam ipſe non implorat? Ego autem, repugnante hoc, & imploro, & expoſco.* Et mox: *Meminit Milo, ſibi vocem Præconis modo defuiſſe, quam minime deſiderarit.*

V. CL. nunc & Antonium roga] Vir doctus, quem honoris cauſa non nomino, *Quinctum Clodium* hic leg. edito libro cenſuit, quem ipſe *Quinctum*, fatebor enim, nondum repperi P. quidem & *Sex. Clodios* in Cicerone & *Quinctiam Claudiam*, quæ ma-

trem Deum Peſſinunte aduectam in vrbem adduxerat, Cicero, Liuius, Ouidius, & Valerius nominant: *Q. Clodium* non item. Exſpecto igitur dum quis me doceat: vita enim ille pridem deceſſit, per numerorum notas. *V. Quinctum* per *VI. Sextum*, per *X. Decimum* Rom. prænomina ſignificari: quod ipſe dicturus non eram, niſi ille ſibi hac emendatione blandiretur, verendumque eſſet ne plures ad eundem, vt fit, lapidem impingerent. In opt. illo libro præter V. nihil erat, vnde conieceram olim leg. *I nunc & Antonium roga.* Sed erit, qui vulgarem lectionem tuebitur, cum quo non admodum pugnabo, modo *vir conſularis* legat. donec certiora adferantur. Quamquam ſcio & *vir clariſſimus* à Val. Probo, pro his ſingulis, legi. Sed opponit, argumento à comparatione maiorum, Milonem priuatum Ciceroni Conſulari, *Milo reus iudices pro ſe rogari vetat, Vir Conſularis M. Tullius, Antonio, hoſti patriæ, ſupplex erit?*

Sullana ſitu] Sulla enim primus proſcriptionis tabulas propoſuit. Val. Max. li. IX. cap. II. & ſcriptor de viris illuſtrib. cap. 75.

Iniuſta bella albo) Hæc quoque ſcriptura veteris libri, niſi quod primam vocem in duas diduxerat: corruptum ſane locum iurare liquet, & haud ſcio an, ſi *iniuſta* legas, feceris meliorem: vel *vincuntur* ἀπὸ κοινοῦ repetendum. *Iniuſta bella albo*, hoc eſt, proſcriptionis tabulis, *ſuperantur*. Vidi qui illa *locantur. Iniuſta bella*, ſic concinnanda putarent: *vocantur in ius tabella. Albo Pharſalica* &c. Pet. Nunneſius ſic interpungendum cenſuit: *Iniuſta bella: albo Pharſalica, ac Mundenſis, Mutinenſiſque ruina vincitur.* q. d. Iniuſta ſunt bella ciuilia. Ruina Pharſalica &c. albo vincitur, id eſt, proſcriptorum numero.

Conſularia capita auro rependuntur) Significat credo, hiſtoriam de Lęnate. Allato enim à C. Popillio Lænate Trib. militum capite Ciceronis ad M. Antonium in foro ſedentem, coronatum eum: decieſque centena millia HS. præmij loco accepiſſe: auctor Appianus: Niſi forte reſpexit ad priora bella ciuilia, quibus C. Gracchi caput à Septimuleio ad L. Opimium relatum, auro expenſum, & propter auaritiam infuſo plumbo grauius effectum. Plinius lib. XXXIII. cap. iij. Plutarchus in Gracchis. Val. Maxim. li. IX. cap. iiij. & ſcriptor noſter de viris illuſtrib. cap. 65.

O tempora, ô mores) Non ſemel vſurpauit Cicero Catilinaria prima, & Verrina VI. vnde Martialis lib. IX. Epigr.

Dixerat, ô mores, ô tempora, Tullius olim,
Sacrilegum strueret cum Catilina nefas.

CN. Pompeij bona) quæ ſub haſta Cæſaris emerat M. Antonius. Sup. paullo, *Ad Triumuiralem haſtam pro vectigalibus ciuium Rom. mortes locantur.* Vnde & ſectio, quæ ſub haſta fiebat. *ſubhaſtatio* dicta, de qua inf. Cont. XXVI. Cicero. ij. Philipp. (vnde multa hic M. Annæus Seneca mutuatus eſt: quare hanc mihi veniam dari volo, ſi in Ciceronianæ dictionis ſtudioſæ iuuentutis gratiam æquo longior appaream) *Haſta*, inquit, *poſita pro æde Iouis Statoris: bona CN. Pompeij, bona inquam CN. Pompeij Magni voci acerbiſſimæ ſubiecta præconis: vna in illa re, ſeruitutis oblita ciuitas ingemuit. Qui ad illud ſcelus ſectiones auderet accedere, inuentus eſt nemo, præter Antonium: Et nondum es tanta à L. Rubrio, non à L. Turſelio hæreditas venerat, nondum in Cn. Pompeij locum, multorumque aliorum, qui aberant, repentinus hæres ſucceſſerat.*

Illa latera] Deſumta ex eadem Philipp. & Tuſculana iiij. *Gladiatorium id quidem: quamquam in eis ipſis videmus ſæpe conſtantiam.*

Cum raptaretur, præerat] Io. Petreius, ne quem ſua laude fraudaſſe videar, recte vidit mendoſum locum, ſed *tribunali loco* non recte coniunxit Integrum ſic conſtituo à veteri libro nonnihil adiutus, & manuducente Cicerone: *videbis illum pro Tribunali locum, quem Magiſter equitum, cui ructare turpe erat, vomitu fœdauerat.* Ex his enim, *ructare turpe erat*, fecerat librarius, *raptaretur præerat*: flagitioſe. Ciceronis locum apponam, ne quærendo defatigeris: *Tu iſtis faucib. iſta gladiatoria totius corporis firmitate, tantum vini in Hippiæ nuptiis exhauſeras, vt tibi neceſſe eſſet in populi R. conſpectu vomere poſtridie. O rem non modo viſu fœdam, ſed etiam auditu! Si inter cœnam, in ipſis tuis immanib. illis poculis, hoc tibi accidiſſet, quis non turpe duceret? In cœtu vero populi Ro. negotium publicum gerens Magiſter equitum, cui ructare turpe eſſet, is vomens fruſtis eſculentis vinum redolentib. gremium ſuum, & totum tribunal impleuit.*

Pudeat Verrem quod quia proſcriptus, fortius perit] Mendoſus fortaſſe & hic locus, nihil variat ſcriptus liber, ſed totidem litteris *Verrem Verris* tamen malim. *Varum* igitur, quem hic Petreius ſuppoſuit, in cenſum non recipio, ac ne Seneca quidem. Hortatur. n. Latro Ciceronem, ſupplex ne ſit, vt pudeat Verrem aliquando conſtantię tuę, quia & ipſe proſcriptus fortiter perijt. Inſeruit nimirum cauſæ Sophiſta, dum quæ poſt geſta ſunt, per πρόληψιν in exemplum trahit Proſcriptus. n. vterque: ſed prior obijt Cicero. Non igitur illa lectio eſt amplectenda: *Pudeat Verrem quod qui proſcriptus, fortius perit*: quaſi non & ipſe Verres in proſcriptionis tabulas relatus. Quod, quia negat vir doctus, teſtib. & quidem domeſticis, euincam. Seneca ipſe hac ſuaſoria, eſt de Ciceronis interitu Hiſtoricorum elogium: *Pollio*, inquit, *Aſinius Verrem Ciceronis reum, fortiſſime morientem tradidit.* Non igitur, *Varum* ſubieciſſe oportuit. Proſcriptum vero ab Antonio C. Verrem Plinius docet, li XXXIIII. ca. 2. quod Corinthijs ſe ei ceſſurum negaſſet Verres. Docet & Lactantius lib. ii. ca. iiij. Diu. Inſtit. *C. Verres*, inquit, *frementib. poſtea ciuilib. bellis ſub obtentu damnationis* (quod & in Verrinas Aſconius refert) *ab omni periculo & metu remotus, aliorum graues caſus, & miſerabiles exitus audiebat: & qui cecidiſſe ſolus, omnib. ſtantib videbatur, is vero vniuerſis cadentib. ſolus ſtetit: donec illum & opib. ſacrilegio partis & vita ſatiatum, ac ſenectute confectum proſcriptio Triumuiralis auferret, eadem ſcilicet qua Tullium violata Deorum maieſtatis vltorem. Quin & felix in eo ipſo fuit, quod ante ſuam mortem crudeliſſimum exitum ſui accuſatoris audiuit.* Mihi itaq; viſum alterutrum *quod* vel *quia* redundare.

Cuius a te laudata mors] Laus M. Catonis Vticenſis à Cicerone conſcripta: Cæſar contra vituperauit, *Anticatone.* M. Tullius li. xij. Epiſt. 35. & li. xiij. ſub finem, item in Topicis. Quinctilianus lib. iij. cap. IX. Priſcian. li. xiij. Agellius lib. IV. Noct. Attic. cap. 16. & li. XIII. ca. 18. Plutarch. & Dio lib. XLIII. Iuuenalis Satyr. VI.

—— Duo Cæſaris Anticatones.

Cremutius Cordus apud Tacitum lib. iiij. Annalium *M. Ciceronis libro, quo Catonem cælo æquauit quid*

aliud Dictator Cæſar, quam reſcripta oratione, velut apud iudices, reſpondit?

Si ad res geſtas, ſatis vixiſti] Dixerat hoc extrema Philipp. I. *Mihi fere ſatis eſt quod vixi vel ad ætatem, vel ad gloriam. Huc ſi quid acceſſerit, non tam mihi, quam vobis, reique publicæ acceſſerit.* & pro M. Marcello, Cæſaris illam præclariſſimam & ſapientiſſimam vocem inuitum ſe audiſſe ait: *Satis diu vel naturæ vixi, vel gloriæ* & Tuſc. I. *Nemo parum diu vixit, qui virtutis perfectæ perfecto functus eſt munere.* Infr. Seneca: *Satis illum vixiſſe ſibi, Reip. parum.*

Quam viuum deſideret] Male, inquit, optari Ciceroni mortem potius, quam vitam in ſeruitute, dedecoris plenam.

Quæ Charybdis) Et hæc ex II. Philippica: ſed poſtrema paullo diuerſa: *Oceanus medius fidius, vix videtur, tot res, tam diſſipatas, tam diſtantib. in locis poſitas, tam cito abſorbere potuiſſe.* Sic fere in Mureniana Comitia *Euripo, & freto* comparat.

Domi trucidamur. Dum in ſanguine] Repetendum forte, *Domi in ſanguine*, vt vehementior ſit oratio.

Qui finis eſt imortalium) Locus vitioſus, & ab interpunctione laborans. Veterem ſcripturam, mox coniecturam repreſentabo Couarr. codex ſic habet. *Idem virtuti tuæ (qui finis eſt immortalium & humanorum operum) cuſtos memoriaque manus viri vita perpetua.* In his vltimis verbis latere mendum ſuſpicor. *Triumuiri vita perpetua eſt.* Quare ſic tentabat Lud. Orlant. I. C. *Idem virtuti tuæ, qui finis eſt immortalium* (h. e. finis nullus) *Humanorum operum cuſtos memoria contra manus Triumuiri vita perpetua eſt.* Et mox *in omnia te ſæcula* (non ſecuta) *ſacratum dedit.* Vel ſic concinna; Quid. n. vetat apponere? *Idem virtutis tuæ, qui finis eſt mortalium humanorum operum. Cuſtos memoriæ quæ manſuri, &c.* Vulgo aliter interpungitur.

Ad ſedes ſuas & cognata ſidera] Platonicum hoc, & à Cicerone exſcriptum. Sic. n. in Somnio Scip. li. vj. de Rep. *Animus hominib. datus eſt ex illis ſempiternis ignib. quæ ſidera & ſtellæ vocantur:* Et Tuſcul. I. *Animus cum ad ſui ſimile penetrauit, in eo nulla re egens aletur, & ſuſtentabitur iiſdem rebus quibus aſtra, &c.*

Annorumque numerum] Climactericus annus lxiij. ætatis, Ciceroni fatalis, vt pleriſque alijs, et Demoſtheni etiam Ariſtoteli ſummo philoſopho, Orpheo item ac Scipioni Africano vt in vitis cõparatis Ariſtotelis ac Demoſthenis Olymp. cxiv. anno III. oſtendimus. In hoc anno Septenarius & Nouenarius concurrunt. Gratulatur ſibi Auguſtus quod ſenib. omnib. periculoſum annum ſexageſimum tertium exceſſiſſet, Agellius lib. iij. ca. x. & lib. xv. cap. VII. At negat periculoſum eum annum Cenſorinus de die Natali ad Q. Cærellium ca. xiiij.

In Pompeium Alexandrino licuit) Cn. Pompeius ann. DCCV. tranſlato in Theſſaliam bello, apud Pharſaliam victus, fugatuſque eſt: Alexandriam venit, vbi Ptolomæi iuſſu ab Achilla & Photino cæſus eſt, in gratiam victoris Cæſaris. Plutarch. in Bruto. alij.

Alter fratrem, alter auunculum) III. viri apud Bononiam congreſſi, pacem proſcriptionis conditionib. fecerunt. M. Æmilius Lepidus L. Paullum fratrem: M. Antonius L. Cæſarem auunculum: C. Cæſar M. Tullium Ciceronem proſcribi permiſit, anno poſt v. c. IↃCCX.

Vino & ſomno marcidus] Hinc toties *vinolentiam* M. Antonio obijcit Cicero in Philipp. vbi tamen alij *violentiam* cur velint legere, non video.

Hominem nequam] Reſpexit ad illud Philipp. II. *O hominem nequam! Quid enim aliud dicam? Magis proprie nihil poſſum dicere.* Quin & Verrem *nequam* vocat, iij. Verr.

Qui vltro mortem oppetiſſent] Vt Decij, qui ſe pro patriæ ſalute deuouerunt: M. Cato Vticenſis, Q. Scipio, Marius filius, Hannibal, alij innumerabiles. Nam Brutus & Caſſius poſt Ciceronem perierunt. Legend. Valerius lib. v. cap. vi. & lib. ix. cap. xii.

Aut ſilentium, aut vultus] Sic epiſt. I. lib. x. Cicero. *M. Antonij tanta non inſolentia ſolum (nam id quidem vulgare vitium eſt) ſed immanitas? non modo vt vocem, ſed ne vultum quidem liberum poſſit ferre cuiuſquam*

Ciliciam à Proconſule] Conſularis hæc prouincia cum exercitu peditum XII. mil. Equitum duum mil. DC. obuenit M. Tullio auctore Plutarcho: qui annus erat V. C. IↃCCII.

Familiarib. ſtudijs Achaiam] Athenas venit Cicero annos natus octo & viginti, qui erat vrbis cond. DCLXXIV. & cum Antiocho, veteris Academiæ Philoſopho, ſex menſes fuit: vt ipſe in Bruto ait, & I. de Natura Deor. Studiumque Philoſophiæ intermiſſum, hoc Doctore renouauit. Demetrio quoque Syro, ſummo dicendi magiſtro, operam dedit: peragrataque Aſia, verſatus cum Menippo Stratonicenſi, & Xenocle Adramytteno. Plutarc. & Strabo lib. XIII. & XIV. Vſus & Æſchylo Gnidio, & Dionyſio Magnete: Rhodumque venit, vbi ſe ad Molonem applicauit: Poſidonium quoque Philoſophum audiuit. Plutarch.

Deiotari Regnum] Reuerſo Cæſare ex Hiſpania, Cicero, ad quem diuerterat Cæſar, pro Deiotaro dixit, quæ exſtat oratio.

Ægyptum & habere] An quia hoc egit, vt P. Lentulo Spintheri, qui Ciliciam Proconſule obtinebat, Ptolemæi reductio decerneretur? Lib. I. epiſt. ad famil. An quia de Rege Ptolemæo orationem habuit? ex qua hoc attulit Aquila, & Fortunatianus: *Difficilis ratio belli gerendi: at plena fidei, plena pietatis.* De omni re geſta apud Alexandrinos; vbi allato Pompeij capite, Cæſar collacrymaſſe fertur, & percuſſorum cæde inferias illi miſiſſe, mortemque vindicaſſe. A Hirtius, & Dion. libro XLII.

Mors nec immatura conſulari) Dixerat hoc Conſul, Catilinaria tertia extrema: *Mihi quidem ipſi, quid eſt, quod iam ad vitæ fructum poſſit acquiri? Præſertim cum neque in honore veſtro, neque in gloria virtutis quidquam videam altius, quo quidem mihi libeat aſcendere.* Et quarta: *Si quid obtigerit, æquo animo paratoque moriar: neque enim turpis mors forti viro poteſt accidere, neque immatura conſulari, nec miſera ſapienti,* Repetitq; eadem extrema Orat. ſecunda in Antonium: *Etenim ſi ab hinc annos prope viginti, hoc ipſo in templo, negaui: poſſe mortem immaturam eſſe Conſulari, quanto verius nunc negabo Seni?* Ponit inter ſeria ἀποφθεγματικὰ Domitius Marſus apud Fabium lib. VI. ca. IV. extremo. Et Auſonius in Gratiar. act. *Negat Cicero Conſularis, vltra ſe habere, quod cupiat. Ego autem iam*

Conſul, & ſenex, adhuc auiditatem meam fatebor.

Non me mouet, idiotam petit] Ita leg. interpungenduḿque exiſtimo, cæteroquin nullus commodus ſenſus elicitur: Vulgo rerum imperito hoc perſuadeat, inquit: mihi nullus perſuaſerit. Sic in Piſoniana Cicero: *Sed plane animi ſui cauſſa ludos nobis idiotis relinquet. Idiotam* priuatum hominem rerumque imperitum appellat. Aliter Io. Petreius: *idiota perit*, Cicero, inquit, priuatus obit, qui antea grandia loquebatur. Sed mihi non probat.

Hic & Ligarium] ἐλλειπτικὸν eſt. Q. Ligarius reum ſe confeſſus, Cæſarem deprecatus eſt veniã. Res vel pueris nota ex Ligariana.

Qui & iudicaſſet ab eo ſemper naſci) Priſca Lectio. *quietum*: vnde *qui & cum iudicaſſet*, concinnabam, *Antoniumque* exaudiebam: vel potius *qui aequum iudicaſſet, ab eo ſemper naſci ſatiſfactionem. Ecum* enim pro *aequum* libri vett. ſcribunt.

Ac dato rogari] Et hic mihi locus rurſum manum inijcit, ne properem: Sane, vt Cicero bello Ciuili, quem fugiam habeo, quem ſequar non habeo. Coniecturas tamen paruo, & chartæ, & temporis diſpendio apponam. Deeſſe videtur, *a quo data iniuria.* Sed illa longius abſunt ab edita lectione: hæc propius: *ac fata rogari*: vel, *fas rogari*, vel *acta abrogari*, vt τὸ τῆς ἀμνηστίας ψήφισμα intelligat, quod M. Tullius Athenienſium veteri exemplo tuliſſe fertur, cum poſt cædem C. Iulij Cæſaris omnem memoriam diſcordiarum obliuione ſempiterna delendam cenſuit: initio Philip. I. & Velſ. Paterculus lib. II. vel ſic, *ac data rogari.* vel *a Claro*, ſeu potius *a conſulari rogari*. Notã ᶜ *Clariſ.* vel *conſularem* deſignare, ſupra docui. & cl. & d. ſæpe inuicem commutari, norunt ij qui libros veteres tractant. Petreius: *Qui & iudicaſſet ab eo ſemper naſci ſatiſfactionem, a victo rogari.* Eruditiores meliora, vt gratiam ab omnibus ineant, adferre ſtudeant.

Satiſfactionem) Mos hic ſatiſfaciendi veterib. ſolemnis, vt apud Cæſarem lib. v. belli Gall. Aſconium in III. Verrinam, Suetonium in Iulio cap. LXXIIJ. & in Claudio ca. XXXVIII. Hac fere formula, *Factum nollem.* Et quidem iureiurando interpoſito. Plautus in Amphitruone Act. III. & Terentius Adelphis Act. II. Vide L. Senecam lib. III. de Beneficijs cap. XXVII. & lib. IV. c. XXXI. *M. Antonium*, inquit Cicero Philipp. II. *non exiſtimaſſet, niſi P. Clodium in petitione Quaſturæ interfeciſſet, vnquam Ciceroni pro ſuis in illum iniurijs ſatiſfacturum.* equidem ſic emendabam: *quin & vis eſſet a primo*, (ſcriptum enim fort. *a pi°.* vnde, *ab eo*, factum) *ſemper naſci ſatiſfactionem, at læſum rogari.*

Ipſum exoratum à Vatinio] qui P. Sextium à Cicerone defenſum oppugnauerat, in eumque teſtimonium dixerat. Itaque Cicero *Interrogatione* (ſic enim orationem vocat) eum accuſauit ann. V.C. IↃCXCVII. de quo Fabius lib. v. cap. VII. & Cicero epiſt. IX. lib. I. ad famil. At IↃCXCIX. L. Domitio, Ap. Claudio Coſſ. vt Aſconius ait, eundem in gratiam receptum defendit: cuius facti ſui rationem reddidit P. Lentulo, bene longa epiſtola li. I. ad Familiares, & Maximus lib. iiij. ca. ij M. Ciceronem, P. Vatinium dignitati ſuæ ſemper infeſtum duobus publicis iudiciis tutatum eſſe, ſeq; Vatinius clientem Ciceronis appellat Epiſtola IX. lib. v. ad Familiar.

C. quoque Verri adfuiſſe] Deprauatus locus, tametſi verus liber nihil opis attulerit. Cum Verre in gratiam rediiſſe, eique patrocinatum, nuſquam legi: pugnant cum iis, quæ ſup. attuli, in exſilio conſenuiſſe. Niſi eo reſpexit, quod refert Plut. Verre dãnato, cum Cicero litem ei ἑβδομήκοντα πέντε μυριάδας, hoc eſt, tricies ſeſtertium æſtimaſſet, male audiſſe, quaſi pecunia accepta, præuaricando, de multa remiſiſſet. Aſconius vero in Diuinationẽ ſeſtertiũ quadringenties à Verre repetitum eſſe ſcribit. Equidem facile adducor, vt credam emendandum potius, *Gabinio adfuiſſe*, quamuis longius abeam ab edita in vulgus lectione: vel ſi fas eſt dicere, μνημονικὸν ἁμάρτημα eſt Senecæ, ſumma alioquin, vt prædicat, memoria præditi. vel librarij potius peccatum. A. Gabinium enim, maieſtatis reum, grauiſſime accuſauit: poſt, repetundarum reum, ex maximis inimicitijs receptum in gratiam, ſummo ſtudio defendit, anno V.C. IↃCXCIX qui eum in Conſulatu ſuo vrbe expulerat. Cicero pro Rabirio Poſtumo & epiſt. IV. lib. III. ad Q. fratrem Dio lib. XXXIX. D. Hieronymus aduerſus Rufinum, & Valerius Max. lib. IIII. ca. II. Gabinium Vatinio coniungit, cum de Ciceronis humanitate agit, inter exempla eorum, *qui ex inimicitiis iuncti ſunt neceſſitudine.*

Qui cum tertius eſſet] Scripſerat fort. Seneca. *qui cum III vir eſſet, tribus hanc tam ſpec. clem. occaſ. præriperet.*

Scholaſticis alterius Suaſoriæ] Hæc vetus ſcriptura amplectenda eſt, quam repudiare cur quidam auſi ſint, non video: Alij *occationem*, alij *occaſionem*, & neſcio quæ monſtra ſubiecerunt: Nonnulli etiam *hac poſitione* poſuere, quod *ponere* ſequatur: quæ tamen vox in veteri non comparet, vt quoduis verbum exaudire liceat? *declamare*: id genus alia. Cicero tamen Tuſcul. I. *Ponere iubebam, de quo quis audire vellet: & id aut ſedens: aut ambulans diſputabam.* Alibi ſæpe, *Ponere quæſtionem.* proprium Declamatorum vt Gorgiæ Leontini. Græci hinc *Theſes* a rhetorum vocant: quæ Cicero *Propoſita*, Philoſophorum more, & *Conſultationes* Iuriſconſultorum verbo, reddidit. *Hypotheſes* vero *Cauſas* & *Controuerſias* appellat.

IN SVASORIÆ VI.

PARTEM ALTERAM:

Hiſtoricorum de Cicerone iudicia.

QVIN *euitaret.*] *quin eiuraret*, reſtituo e veſtigiis libro vett. quomodo & emendaſſe video *Pet. Pithoeum.* libro II. cap. VIII. Aduerſ. ſubſec.

Abſinthiati poculi] Nihil muto, licet aliter Couarr. antiquus cod. *ſumpti poculi.* Sic ſupra, *myrrata contio.* Suaſ. II. Reſpexit Lucretij illa, lib. I. de rerum Natura.

Sed veluti pueris abſinthia tætra medentes
Cum dare conantur, prius oras pocula circum
Contingunt mellis dulci flauoq; liquore,
Vt puerorum ætas improuida ludificetur
Labrorum tenus, interea perpotet amarum
Abſinthi laticem, deceptaque non capiatur,

Sed potius tali tactu recreata valeſcat:
Sic ego nunc, quoniam hæc ratio plerunque videtur
Triſtior eſſe, quib. non eſt tractata &c.

Ad quem locum alluſit & Fabius Quinctilianus libro III. initio, Themiſtium quoque Philoſophum eadem comparatione vſum docet M. Antonius Muretus variar. lect. lib. XI. ca. III. his verbis: Μιμητέον ἡμῖν τοὺς σοφωτέρους τῶν ἰατρῶν οἳ τὰ πικρότερα τῶν φαρμάκων μέλιτι τὴν κύλικα περιχείσαντες, πίνειν διδόασι. Abſynthiaco quoque poculo ſtomachi faſtidium leuari ſolere, docet And. Alciatus lib. VII. παρέργων ca. XXVII. De ſimili autem Medicorum in ægrotis fallendis dolo venuſte, vt omnia, Chryſoſtomus extremo dialogo primo de ſacerdotij dignitate: Baſilius Magnus Homilia in Pſalmum primum: Theodoretus libro ſeptimo de Prouidentia. Plutarchus de Liberis educandis. Maximus Tyrius orat. XV.

Huius adeo contrectationis conſilium) Lego partim de ingenio, partim ex opt. illo cod. *Liuius adeo retractationis conſilium.* Et mox *Ita enim ait LIVII* negat (inquit) Liuius, quod nimis Ciceroni infeſtus Pollio Aſinius affirmabat, Ciceronem voluiſſe palinodiam canere ac retractare, cum ne otium quidem, vt maxime voluiſſet, ſuppeditaret. Falſa igitur calumnia Pollionis. Liuii liber ille cum reliquis intercidit, quem centeſiſſimum & XX. fuiſſe ex Epitoma L. Flori colligo.

In formianum] Villa hæc Ciceronis, quam ſæpe in epiſtolis nominat. In Formiano quoque occiſum Ciceronem ætatis LXIII. ait Euſebius in Chronicis Plutarc. vero, ex Thuſculano cum Q. fratre, cognita proſcriptione, Aſturam maritimũ Ciceronis fundum profectum, in Macedoniam ad Brutum cogitaſſe.

Ab Caieta] De prodigio Corui in villa Caietana Val. Maxim. li. I. c. 4. & Plutarc. 50. apud quem mendoſe ἐς Καπέτας pro Καιέτας legitur: & Appianus Κάπιας, ad quam hæc Ciceronis villa fuerit, vitioſe nominat.

Iactationem nauis) Et Plutarchus Circæum vſque vento perueniſſe ait: ibique vel maris metu permotum, vel Cæſaris Octauiani fidem non plene deſperantem, in terram egreſſum.

Quanta nulla vnquam humana vox] Iuuenalis Satyra. X.

——— ridenda poemata malo
Quam te conſpicua, diuina Philippica fama
Volueris à prima quæ proxima.

Cum peractam proſcriptionem) Plutarch. Ἔτυχε μὲν ἀρχαιρεσίας τελῶν ὁ Ἀντώνιος: ἀκούσας δὲ καὶ ἰδὼν ἀνεβόησεν, ὡς νῦν αἱ προγραφαὶ τέλος ἔχοιεν. τὴν δὲ κεφαλὴν καὶ τὰς χεῖρας ἐκέλευσεν ὑπὲρ τῶν ἐμβόλων ἐπὶ τοῦ βήματος θεῖναι &c. Antonius, inquit, qui tum forte comitia habebat, ijs viſis exclamauit, Proſcriptionem iam peractam eſſe: caput & manus pro roſtris poni iuſſit, Superiore Suaſoriæ huius parte. *Tota tabula tua mortis præluditur.*

Sed deſectus] fort. *deſeſſus*: nam illud, *quotque fuit pro roſtris exponit*, recte eſt in veteri libro: Et *itaque quo ſæpius ille.* &c. Senatorum autem CXXXII nomina, Equitum autem triginta in proſcriptionis tabulas relata, auctor eſt Oroſius lib. VI. ca. 18. Epitoma vero Liuiana li. CXX. Senatores CXXX. proſcriptos à III. viris, & occiſos.

Princeps ſenatus] Hoc eſt ceteris & auctoritate, & meritis in Rempub. antecelluiſſe: ne quis *Senatus Principem* fuiſſe credat, cum *Cenſor* nunquam fuerit. Ex cenſoriis enim Senatus Princeps legebatur. Sic igitur & Corn. Seuerus mox interpungendus:

Egregium ſemper patriæ caput, ille Senatus
Vindex, ille fori, legum, rituſque togæque

Editi enim quaſi *Princeps Senatus* fuerit:

——— ille Senatus:
Vindex ille fori, legum rituſque togæque.

Romani nominis titulus] pro, decus, & ornamentum, audaciter dixit Cordus: Nunc merces, inquit, percuſſoris Popillii. Diuinabam, *titulus* leg. de quo Feſtus Pomp. & Non Marcellus.

Eloquentiæ miniſtra] partim in actione quæ vita eſt orationis: partim in ſcribendis Philippicis, & Verrinis, & Milon. & aliis.

Elapſus altera parte villæ] Plutar. Quincti fratris libertum, cui Philologo cognomen, quique apud Marcum in litteris ſtudiiſque educabatur, iudicium ait feciſſe C. Popillio Lænati Tribuno militum, & Herennio Centurioni. Appianus Clodii acerrimi hoſtis Ciceronis clientem. Lænati oſtendiſſe viam, qua Lectica deportabatur.

Oblitus ſe paullo ante def. ab illo) Sic Valerius Maximus. lib. V. cap. III. *Neque ei ſceleſtum portanti onus ſuccurrit, illud ſe caput ferre, quod pro capite eius quondam perorauerat.*

Maximi viri inferiæ) Exaudiendum videtur *miſſæ, vel allatæ ſunt.* Parentatum illi, iuſtaque perſoluta, fletu, luctu, & gemitu. Illud *dato* quod in opt. illo libro eſt nimium quantum placet, ſcriptumque erat, vt coniicio, *ſed dato pro ſedato gemitu & fletu, maximæ viri inferiæ.* Et mox, *nec, vt ſolet, tacita dep. in r c c audiuit laudes, ſed ipſa narrauit. Deponere* autem & *componere* in funerib. adhibita. Horat. *Omnes compoſui: felices: nunc ego reſto,* & *Depoſiti* & *Siti. Hic eſt ille ſitus.* Cicero II. de legib.

Actionis inclytæ) Vera hæc lectio, niſi quid iudicans fallor. Omnes, inquir, Ciceroni beneficio aliquo obſtricti, actione malæ tractationis cum Antonio experiri poterant.

A Thucydide) lib. II. belli Peloponneſiaci, vbi funebris oratio Periclis inter omnes Thucydideas, quæ plurimæ ſunt, facile elegantiſſima. De qua & Plutar. in Pericle De funerandi ratione, & pro funere laudandi præſtantes viros conſuetudine, ibidem Thucydides, & nos inf. ad proximam Suaſoriam. Exſtant & Lyſię Demoſthenis ęmuli Thucydidæ ac Platonis funebres laudationes.

In pauciſſimis) *In paucis ſummis* Ant. Auguſtinus.

A Salluſtio] Funebris laudatio, in iis, qui exſtant libris, nulla eſt, niſi forte in libris Hiſtoriarum, quorum reliquias accurate collegit Lud. Carrio I. C. qui quidem integri Senecæ ætate circumferebantur. Niſi forte ſignificat laudationem M. Catonis & C. Cæſaris in Catilinario extremo Alioqui tot apud Criſpum orationes, & apud Liuium, vt directis vterque concionib. Hiſtoriæ modum exceſſiſſe à Trogo iudicetur, auctore Iuſtino lib. XXXVIII. Vide & Diodorum Siculum lib. XX. Biblioth. Et de origine funebrium oratio-

num. Plutarchum in Poplicola, qualia & hoc loco annotaſſe Nic. Fabrum I.C. poſt comperi. Matronæ etiam quando pro funere laudari cæperint, idem in Camillo & Liuius li. v.

Liuius benignum) P. Scipionem Africanum maiorem laudat li. xxvi. ab V. C. Minorem vero, & Annibalem li. xxx. Idemque lib. 8 extremo, *Memoriam laudationibus crebris titulisque imaginum vitiatam queritur*, & illo prior M. Tullius in Bruto funebrib. laudationib. factam eſſe Hiſtoriam mendoſiorem.

Ne immatura quidem mors) Ætatis tertium & ſexageſimum exceſſerat, menſib. xi. diebus v.

Quam quod eiuſdem fortuna compoſito feciſſet) Impeditus locus, & haud dubie mendoſus. Senſus quidem apertus, verba corrupta. I. Lipſius li. quarto Epiſtolicarum quęſtionum emendabat: *Quod à victore inimico nil crudelius paſſus erat, quam quod eiuſdem fortuna compos ipſe feciſſet*. Equidem tentabam, ſi fas mihi poſt Lipſium, minori commutatione: *quod a victore inimico crudelius paſſus erat, quodque eiuſdem fortunæ compos ita feciſſet* vel *id effeciſſet*. Nihilo inquit clementius cum Antonio egiſſet Cicero, ſi ab illo victoria ſtetiſſet. Ant. Auguſtinus, *quam quod eiuſdem fortuna compoſito fuiſſet*. Petreius ita explicat, quaſi non tam ab hoſte illata mors indigna videri debeat, quam quod fortunæ *compoſito*, hoc eſt, ludo ita proditus Antonio ſit. Locus in quo quiſque acumen ingenij experiundo operæ pretium fecerit.

Virtutib. vitia penſarit) fortaſſe *vitam penſarit* & mox *perſequendas*: poſt etiam *referre* pro *deferre*. Pęſate autem *vitia virtutibus* ea forma dictum videtur, qua de Q. Haterio declamatore: *redimebat vitia virtutib.* extrema præf. lib. iv. epitomæ: & Iuuenal: initio Sat. IIII. *monſtrum nulla virtute redemptum & vitio*.

Vt eſt auctor candidiſſimus) editi omnes *vt eſt noſter cand.* Placet vetus ſcriptura, *vt eſt natura candidiſ.* corrupta, illa vulgari vt video, ex literar. compendijs $\overline{\text{nr.}}$ & $\overline{\text{na.}}$ T. Liuium lactea eloquentia fluere M. Fabius & D. Hieronymus iudicat: cuius fama excitatus Gaditanus quidam, traiecto Pyrenæo & Alpib. Romam profectus ſit: vt & Plinius iunior ait, li. ij. Epiſt. III. At vero quem reliqua Liuij ſcripta candorem præferunt, cum in Polybio per quem plurimum profecerat, nimis parce nominando, aut texit ſtudio, aut maliuolentia quadam diſſimulauit: vel, quod verius puto, in ijs, qui deſiderantur, primi belli Punici libris, laudarat.

Priuatas ſimultates) vt M. Liuius Salinator Coſ. iterum, priuatas cum C. Claudio Nerone ſuſceptas inimicitias, in magiſtratu, Reipub. condonauit. Valerius Maximus lib. IIII. ca. II. & auctor de viris illuſt. cap. 50. Et Ti. Gracchus Trib. pl. L. Scipionem Aſiaticum, quamuis inimicum, duci in carcerem non eſt paſſus. Idem cap. 53. & 57.

Publicas nunquam) Ex Platonis enim Politic. IX. præcepit Cicero 1. offic. vt eos aduerſarios exiſtimemus, qui arma contra ferant, non eos qui ſuo iudicio Rempub. tueri velint, qualis fuit inter P. Africanum, & Q. Metellum ſine acerbitate diſſentio.

Quæ diu defenſa, & adminiſtrata) Recte igitur, vt augur, diuinauit Cicero Catilin. ij. *O conditionem miſeram, non modo adminiſtrandæ, verum etiam conſeruandæ Reipubl.*

Quam ſi caruiſſet Antonio) Hoc enim alterum eius votum, vt liberam Rempub. à morte relinqueret extrema Philipp. ij. in Marcum Antonium: *Mihi P. C. iam & optanda mors eſt perfunctо rebus quas adeptus ſum, quaſque geſſi: Duo modo hæc opto: vnum, vt moriens Populum Rom. liberum relinquam: hoc mihi maius a Dijs immortalibus dari nihil poteſt. Alterum, vt ita cuique eueniat, vt de Repub. quiſque mereatur.*

Quamuis inuitus) Infeſtus enim Aſinius Pollio, Ciceroni, ſupra Hic, & Aſinius Gallus, filius, vitia orationis eius inimice pluribus locis inſectati ſunt Fabius lib. XII. cap. I. Quin & C Salluſtij ſcripta reprehendit, vt nimia priſcorum verborum affectatione oblita. Suetonius: qui ab Atteio Philologo præceptis benedicendi inſtructum ait, li. de Illuſt. Gramm. In T. Liuio miræ facundiæ viro, Patauinitatem quandam idem notabat Fabius li. VIII. cap. I. Tertium eius Hiſtoriarum librum aduocat. Valer. Maximus lib. VIII. cap. XIV. de Arganthonio Gaditanorum Rege.

Facies decora ad ſenectutem) Erat in Cicerone ſumma gracilitas, & infirmitas corporis, procerum & tenue collum: Itaque cum amici & medici hortarentur, vt cauſas agere deſiſteret, eam ſibi iuueni cauſſam in Græciam proficiſcendi fuiſſe ait, in Bruto.

Quos obſtrictos patrocinio) Catullus Ciceroni.

Tanto peſſimus omnium Poeta
Quanto tu optimus omnium Patronus.

Niſi miſeram mortem putaſſet) Calumnia hæc Pollionis. Viderat fortaſſe Tuſculana prima ponere Adoleſcentem. *Malum mihi videtur mors*: quam opinionem minuit ea diſputatione Marcus Cicero.

Sed enim abſtulit omnes) Omnium reliquorum pro roſtris imagines vna Ciceronis obſcurauit, præſtinxitque oculos. Iuuenalis Satyra X.

Ingenio manus eſt, & ceruix caſa, nec vnquam
Sanguine cauſidici maduerunt roſtra puſilli.

Conticuit Latia) Tale illud Martialis: lib. v.

Impius infando miles corrumpitur auro,
Et tantis opibus vox tacet vna tibi:
Quid proſunt ſacra precioſa ſilentia linguæ?
Incipient omnes pro Cicerone loqui.

Et inf. Sextilius Hena:

Deflendus Cicero eſt, Latiaque ſilentia linguæ.

Ille Senatus: Hic interpungendum eſt contra atque libri in vulgus editi: pertinent enim ad priora: ſtatim *Vindex ille fori*. Non etenim princeps Senatus Cicero fuit, vt paullo ante docere memini.

Hoc nec in Emathio) *Emathia* prius dicta eſt, quæ poſt *Macedonia*, inquit Plinius li. IV. cap. X. Antea etiam *Pæonia*, poſt *Emathia* dicta Liuij ætate, vt ipſe lib. 26. Annalium, Quod licet minutum, admoneo propter vitiatam editorum omnium Scripturam *Hamatio*. *Non*, inquit, *paſſus talem iniuriam Perſes Macedoniæ rex, quem apud Samothracas victum, cepitque L. Æmilius Paullus, conatumque ad genua procumbere, dextera alleuauit, & Græco Sermone* (vt obiter

emendem

emendem ex Plutarcho Valerium, lib. v. pro *grato ſermone*) *ad ſpem exhortatus eſt: tamq; humaniter apud ſe habuit, vt vicem illius dolens, flens etiam, aſſidere ſibi iuſſerit, vnaq; ſecum accumbere*: Tandem in triũphum duxit anno v. c. ɔɔlxxxvi. Liuius lib. xlv. & ſcriptor de vir. Illuſt. cap. lvi.

Nec te dire Syphax] *in te*, ἀπὸ κοινοῦ repetendũ. Non igitur recte mutauit Lilius Gyraldus li. iiii. Hiſtor. Poëtarum. Viuus captus Syphax in Numidia, à Lælio & Maſſaniſſa, ductu atque auſpiciis P. Cornelij Scipionis Africani Superioris, qui Ann. ɔɔlii. de Syphace Rege, Annibale, & Pœnis triumphauit: ſeptimo poſt anno, ex Macedonia, & Rege Philippo, T. Quinctius Flamininus anno ɔɔlix. poſt. v. c.

Inque triumphato] παθητικῶς, participium ſine origine, vt Maro iii. Georg.

Et duo capta manu diuerſo ex hoſte trophæa,
Biſq; triumphatas vtroq; ab littore gentes.

Et Scriptor noſter de viris Illuſtr. de Metello Macedonico: *Achaeos bis prælio fudit, triumphandos Mummio tradidit.* Qui & de Iugurtha triumphaſſe auctor eſt, Q. Cæcilium Metellum, cui Numidici cognomen, ann. ɔɔcxliv. C. Marius conſul iterum in triumphum duxit. an. ɔɔcxlviiii. & inſaniens Iugurtha in barathrum deiectus, *Iuppiter*, inquit, *vt frigidum eſt hoc balneum.* Annibal vero hauſto, quod annulo geſtabat, veneno perijt ann. ɔɔlxxi. ab vrbe Cond.

Cui mutus videor] Lepidus iocus, Dixerat enim Seuerus:

Conticuit Latiæ triſtis facundia linguæ.

Hena vero Sextilius Cordubenſis:

——— *Latiaq; ſilentia linguæ*

Quod Cornelium ſcio] Diuinaram. *Quid Cornelius? Scio ei non æque diſplicuiſſe hunc verſum.*

Ad vmbilicum legere] ad finem vſque, *Vmbilicus* enim librorum extremum eſt. Horat. Epod. od. xiv.

Inceptos, olim promiſſum carmen, Iambos
Ad vmbilicum adducere.

Et Martialis lib. iiii. extremo.

Ohe iam ſatis eſt, ohe libelli,
Iam peruenimus vſq; ad vmbilicos.

PETREIVS.

INfeſtas] fórte *infeſtus* emend.

Scipio cum) Valer. Max refert, cum ſe letaliter vulneraſſet: Appianus autem ſe in mare e naui præcipitaſſe, at tunc mihi videtur credibile id dixiſſe Scipionem. Hic adijcit Seneca, nondum agnitum a milite iuſſum ponere gladium.

V.Cl.] Ego non dubitem, legendum *Quintum Clodium*, quod cum maiorib. litteris eſſet ſcriptum Q. Cl. librario dedit occaſionem conuertendi in notas numerorum, Nam in Controuerſia contra Popilium inquit, *Ne aliquis Pub. Clodij mitteretur.*

Bella albo) fortaſſis *albo*. i. catalogo & tabula proſcriptionis, in qua, tanquam in albo prætorio proſcriptorum nomina erant ſcripta.

Pro Tribunali loco] *Tribunali*, adiectum eſt.

Quo magiſter] hic locus ſic videtur emendandus: *quem Magiſter equitum, cui ructare turpe erat*, male hic legebatur *cum raptaretur praeerat*. Quod liquet etiam ex ipſa Philippica, vnde ſumptum eſt.

Pudeat Verrem] De Verre numquam memini legere, quod fuerit proſcriptus: quamobrem hunc locum iudico emendandum: *Puduit Varum quod proſcriptus non fortius perijt.* Fuit autem *Varus* vt refert Appianus, inter proſcriptos: qui cum ſe in paludibus Minturnienſium abdidiſſet, atque a Minturnienſib. Latrones inquirentib. deprehenſus eſſet, e Latronib. ſe vnum eſſe dixit, atque ita damnatus cum duceretur ad ſupplicium, pœnitentia ductus, quod tam ignobiliter moreretur, aperuit ſe & Conſularem eſſe, & a Triumuiris proſcriptum. non credentib. accurrit quidam ductor turmæ qui ei agnito caput abſtulit, corpus Minturnĩēſibus reliquit. Ergo illum puduit, quod non maluiſſet proſcriptus mori: tanquam mortis genere claro, & non pudendo.

Si ad deſiderium] perelegans clauſula, habet repetitionem in principio ἀντιστροφὴν i. Conuerſionem: in fine habet ἰσόκωλον i. exæquatum membris, & Traductionem verbi, *vixiſti victurus.*

Mortuum Ciceronem) Mire acuta ſententia: deſiderabit enim viuum, cum non viderit in Cicerone animum Cicerone dignum.

Quæ manſuri) vel emenda, *qua manſura vita perpetuo eſt*, vel dic *manſuri*. i. tua qui manebis.

Haud eum] *aut*, ſcribendum eſt: Aut placabis eum, quod eſt multo turpius.

Ægyptum] fortaſſis Ægyptijs aliqua in parte operam ſuam præſtitit, in reſtitutione regis Alexandrini Ptolomæi Auletæ. Quod autem dicit de perfidia, de Pompeio intelligendum, ne ſibi non tutum putaret Ciceronem eo accedere.

Viuum conſilium] *viuat conſilium*, legendum.

Idiotam perit] cum hic locus tam ſit deprauatus, etiam ſi frigidum ſit, legamus, *Idiota perit*. i. quantumcunque illa grandia olim dixerit, nunc certe idiota. i. priuatus perit.

At dato rogari] forte *a victo*.

Qui cum tertius] *cum* videtur eradendum: Propterea enim quod tertius eſſet, veritus ne ab altero præriperetur occaſio ignoſcendi, præoccupare ipſe.

SVASORIÆ PARS ALTERA.

Contrectationis) licet varie emendent, fortaſſis melius *retrectationis*.

Defectus] forte, *defeſſus*.

Inferiæ] Supple *celebrantur*: vel dic, *inferias*, vt ſit, contio non audiuit ſed narrauit inferias corporis, non vt alias ſolet, depoſiti, neq; enim truncati & lacerati artus deponebantur.

Illam miſerrimi] etiam hic aliquod verbum ſupplendum, vt dicatur: omnes dolebant eam fortunæ potentiam ad Antonium delatam.

Vere æſtimanti) Magis indigna eſt in hoc mors Ciceronis, quod videtur illum interfeciſſe Antonius, quaſi fauente fortuna, & ad id præbente occaſionem, vltroq; in manus velut ex compoſito, & ex pacto offerẽte, magis, inquam, in hoc eſt indigna, quam quod ab hoſte occiſus eſt.

Superbe) vel magnifice, vel ipſi quaſi imperioſe & pro arbitrio illis imperanti.

Spirantia pene] pene viuentia.

SVASORIA VII.

DELIBERAT Cicero, an ſcripta ſua comburat, promittente Antonio incolumitatem, ſi feciſſet.

Q. HATERIVS. Non feres Antonium: intolerabilis in malo ingenio felicitas eſt: nihilque cupientes magis accēdit, quam proſperæ turpitudinis conſcientia. Difficile eſt. Non feres, inquam, & iterum irritare inimicum in mortem tuam cupies. Quod ad me quidem pertinet, multum à Cicerone abſum: tamen non tædet tantum me vitæ meç, ſed pudet: ne propter hoc quidem pertinet multum a Cicerone. Ingenium tuum amas, quod illud Antonius plus odit quam te. Remittere ait ſe tibi vt viuas: commentus, quemadmodum eripiat etiam quo vixeras. Crudelior eſt pactio Antonij, quam proſcriptio. Ingenium erat, in quod nihil iuris haberent triumuiralia arma. Commentus eſt Antonius, quemadmodū quod non poterat cum Cicerone proſcribere, tolleret per Ciceronem. Hortarer, te Cicero, vt vitam magni æſtimares, ſi libertas ſuum in ciuitate haberet locum, ſi ſuum in libertate eloquentia, ſi non ciuium ceruicibus luderetur. nunc vt ſcias nihil melius eſſe quam mori, vitam tibi Antonius promittit. Pendet nefariæ proſcriptionis tabula: tot prætorij, tot conſulares, tot equeſtris ordinis viri periere: nemo relinquitur, niſi qui ſeruire poſſit. Neſcio an hoc tempore viuere velis, Cicero? nemo eſt cum quo velis. Merito, hercules illo tempore vixiſti, quo Cæſar vltro te rogauit, vt viueres ſine vlla pactione: quo tempore non quidem ſtabat Reſpublica, ſed in boni principis ſinum ceciderat. *Ceſtij Pij*. Nunquid opinio me fefellit? intellexit Antonius, ſaluis eloquentiæ monumentis, non poſſe Ciceronem mori. ad pactionem vocaris: qua pactione melior in te pars tui petitur. Accommoda mihi pauliſper eloquentiam: Ciceronem periturum rogo. Si te audiſſent Cæſar & Pōpeius, neq; iniſſent turpē ſocietatem, neq; diremiſſent: ſi vti vnquam conſilio tuo voluiſſent, neq; Pompeius Cæſarem, neque Cæſar Pompeium deſeruiſſet. Quid conſulatum ſalutarem vrbi, quid exiliū conſulatu honeſtius, quid prouocatam inter initia adoleſcentiæ libertatem tyrocinijs tuis Syllanam potentiam, quid Antonium auulſum, Catilinam Reipublicæ redditum? Ignoſce Cicero, ſi diu iſta narrauero. forſitan hac die nouiſſimo audientur. Si occidetur Cicero, iacebit inter Pompeium patrem filiumq;: & Afranium Petreiumque, Q. Catulum, M. Antonium illum indignum hoc ſucceſſore generis. Si ſeruatur, viuet inter Ventidios & Cauicios & Saxas. Ita dubium eſt, an ſatius ſit cum illis iacere, an cum his viuere? Pro vno homine iactura publica paciſceris. Scio omne pretium iniquū eſſe, quod ille conſtituit: nemo tanti emit Ciceronis vitam, quanti vendit Antonius. Si hanc tibi pactionem ferret, Viues, ſed eruentur oculi tibi: viues, ſed debilitabuntur pedes: etiam ſi in alia damna corporis præſtares patientiam, excepiſſes tamē linguam. Vbi eſt ſacra illa vox tua: Mori enim naturæ finis eſt, non pœna: hoc tibi vni non liquet? At videris Antonio perſuaſiſſe. Aſſere te potius libertati, & vnum crimen inimico adijce. Fac Antonium moriendo nocentiorem. *P. Aſprenatis*. Vt Antonius Ciceroni parcat, Cicero ipſe eloquentiam ſuam animaduertet? Quid autem tibi ſub hac pactione promittitur? Vt Cn. Pompeius & M. Cato, & ille antiquus reſtituatur Reipublicæ Senatus, digniſſimus apud quem Cicero loqueretur? Multos victuros animi ſui contemptus oppreſſit: multos perituros parati ad pereundum animi ipſa admiratio eripuit: & cauſa illis viuendi fuit, fortiter mori. Permitte te populo Romano contra Antonium. Si ſcripta combuſſeris, Antonius paucos annos tibi promittit: at ſi non combuſſeris, populus Romanus omnes. *Pompeij Silonis*. Quale eſt vt perdamus eloquentiam Ciceronis, fidem ſequamur Antonij, miſericordiam tu iſta vocas, ſupplicium ſummum ingenio Ciceronis? Credamus Antonio, Cicero, ſi bene illi pecunias crediderunt feneratores, ſi bene pacem Brutus & Caſſius. hominem & vitio naturæ, & licentia temporum inſanientem, inter ſcenicos amores ciuili ſanguine luxuriantem: hominem, qui creditoribus ſuis oppignorauit Rempublicam, cuius gulæ duorum principum bona, Cæſaris & Pompeij, non potuerunt ſatisfacere. Tuis vtar Cicero verbis: Cara eſt cuiquam ſalus, quam aut dare, aut eripere poteſt Antonius? Non eſt tanti ſeruare Ciceronem, vt ſeruatum Antonio debeam. *Triarij*. Compulſus aliquando populus Romanus in eam neceſſitatem eſt, vt nihil haberet præter Iouem obſeſſum & Camillum exulem: nullum tamen fuit Camilli opus maius, quam quod indignum putauit vito, ſalutem pactioni debere. O grauem vitam, etiam ſi ſine pretio daretur. Antonius hoſtis à Republica iudicatus, nunc hoſtem Rempublicam iudicat. Lepidus, ne quis putet illum male Antonio collegam placuiſſe, alienæ ſemper dementiæ acceſſio, vtriuſque collegæ mancipium, noſter dominus. *Argentarij*. Nihil Antonio credendum eſt. mentior: quid enim iſte non poteſt, qui occidere Ciceronem poteſt: qui ſeruare, niſi crudelius, quam occidebat, non poteſt? Ignoſcentem tibi illum putas, qui ingenio tuo iraſcitur? ab hoc tu ſperas vitam, cui nondum verba tua exciderunt? Vt corpus quod fragile & caducum eſt, ſeruetur, pereat ingenium, quod æternum eſt? ego mirabar, ſi non ſupplicio crudelior eſſet Antonij venia. P. Scipionem à maioribus ſuis deſciſcentē generoſa mors in numerum Scipionum repoſuit. Mortē tibi remittit, vt id pereat, quod ſolum in te immortale eſt. Qualis eſt pactio? Au-

fertur Ciceroni ingenium ſine vita: promittuntur obliuione nominis tui pauci ſeruitutis anni. Non ille te viuere vult, ſed facere ingenij tui ſuperſtitem. Viue, vt Cicero audiat Lepidũ, Cicero audiat Antonium, nemo Ciceronẽ. Pati poteris, vt quod in te optimum habes, ante te efferas? Sine durare poſt te ingenium tuum, perpetuam Antonij proſcriptionem. *Aurelij Fuſci.* Quoad humanũ genus incolume manſerit, quamdiu vſus litteris, honor ſummæ eloquentiæ pretium erit: quãdiu Reip. noſtræ aut fortuna ſteterit, aut memoria durauerit, admirabile poſteris vigebit ingenium, & vno proſcriptus ſæculo proſcribes Antonium omnibus. Crede mihi, viliſſima pars tui eſt, quæ tibi vel eripi, vel donari poteſt. Ille verus eſt Cicero, quẽ proſcribi Antonius non putat, niſi a Cicerone poſſe. Non ille remittit proſcriptionem, ſed tolli deſiderat ſuam. Si fidem deceperit Antonius, morieris: ſi præſtiterit, ſeruies. Quod ad me attinet, fallere malo. Per te, M. Tulli, per quatuor & ſexaginta annos pulchre actos, per ſalutarẽ Reipub. conſulatum, per æternam, ſi pateris, ingenij tui memoriam, per Rempubl. quæ ne quid te putes carum relinquere, ante te perijt, oro, & obteſtor, ne moriaris confeſſus quod nolueris mori.

Huius ſuaſoriæ alteram partem neminem ſcio declamaſſe: omnes pro libris Ciceronis ſolliciti fuerunt, nemo pro ipſo, cũ adeo illa pars non ſit mala, vt Cicero, ſi hæc condicio ei lata fuiſſet, deliberaturus non fuerit. Itaque hanc ſuaſoriam nemo declamauit efficacius quam Silo Pompeius. nõ enim ad illa ſpecioſa ſe contulit, ad quæ *Ceſtius*: qui dixit, hoc grauius eſſe ſupplicium quã mortem, & ideo hoc Antonium eligere, breuem eſſe vitam homini, multo magis ſeni: ita memoriæ conſulendum quæ magnis viris æternitatem promitteret. non qualibet mercede vitam redimendam: & has condiciones intolerabiles eſſe. omnia potius ſubeunda, quam monumenta ingenij ſui ipſum exurere. Iniuriam illum facturum populo Romano, cuius linguam in tantum extuliſſet, vt inſolentis Græcię ſtudia tanto antecederet eloquentia, quanto fortuna: iniuriam facturum generi humano. pœnitentiam illum acturũ tam care ſpiritus empti, cum in ſeruitute ſeneſcendum fuiſſet in hoc vnum eloquentia vtendum, vt laudaret Antonium. Male cum illi ait, dare vitam, eripi ingenium. *Silo Pompeius* ſic egit, vt diceret, Antonium non paciſci, ſed illudere: non eſſe illam condicionem, ſed contumeliam. combuſtis enim libris, nihilominus occiſurum. non eſſe tam ſtultum Antonium, vt putaret ad rem pertinere, libros à Cicerone comburi, cuius ſcripta per totum orbem celebrarentur, & hoc petere eum quod poſſet ipſe facere: niſi forte non eſſet in ſcripta Ciceronis is, qui eſſet in Ciceronem. Quare nihil aliud eum agere, quam vt ille, Cicero multa fortiter de mortis contemptu locutus, ad turpes condiciones perductus occideretur. Antonium illi non vitam cum condicione promittere, ſed mortem ſub infamia quærere. Itaque quod turpiter poſtea paſſurus eſſet, nunc illũ fortiter debere pati. Et hæc ſuaſoria inſignita eſt. Dixit enim ſententiam cacozeliæ genere humillimo & ſordidiſſimo, quod detractu, aut adiectione ſyllabæ facit ſenſum. Pro facinus indignum. peribit ergo quod Cicero ſcripſit, manebit quod Antonius proſcripſit? Apud Ceſtium Prætorem declamabat hanc ſuaſoriam *Surdinus*, ingenioſus adoleſcẽs, a quo Græcæ fabulæ eleganter in Latinum ſermonem conuerſæ ſunt. Solebat dulces ſententias dicere, frequentius tamen prædulces & infractas. In hac ſuaſoria cum iuſiurandum bellis ſenſibus prioribus complexus eſſet, adiecit: Ita te legam. *Ceſtius*, homo naſutiſſimus, diſſimulauit exaudiſſe ſe, vt adoleſcentem ornatum quaſi imprudens obiurgaret: quid dixiſti? quid? ita te fruar. Erat autem *Ceſtius* nullius quidem ingenij, Ciceroni etiam infeſtus: quod illi non impune ceſſit. nam cum M. Tull. filius Ciceronis Aſiam obtineret, homo qui nihil ex paterno ingenio habuit præter vrbanitatem, cenabat apud eum *Ceſtius*. M. Tullio & natura memoriam dempſerat: & ebrietas, ſi quid ex ea ſupererat, ſubducebat: ſubinde interrogabat, Quis ille vocaretur qui in imo recumberet: & cũ ſæpe ſubiectum nomen *Ceſtij* excidiſſet, nouiſſime ſeruus, vt aliqua nota memoriam eius faceret certiorem, interrogãti domino, quis ille eſſet qui in imo recumberet, ait: Hic eſt Ceſtius qui patrem tuum negabat litteras ſciſſe. afferri protinus flagra iuſſit, & Ciceroni, vt oportuit, de corio *Ceſtij* ſatisfecit. Erat autem etiam ibi Pietas, Niger, & Cotula. Hybreæ diſertiſſimi viri filio male apud ſe cauſam agenti. ἀτίμων πατέρων. & cum in quadam poſtulatione Hybreas de paritate ſtultorum locum ad litteram omnibus agnoſcẽtibus diceret: Age, inquit, non putas me ſcripta didiciſſe patris mei: *Quouſque tandem abutere, Catilina, patientia noſtra?* *Gargonius* amabiliſſimus in hac ſuaſoria dixit duas res, quibus ſtultiores ne ipſe quidem vnquam dixerat. vnam in principio. nam cum cœpiſſet ſcholaſticorum frequentiſſimo iam more à iureiurando, & dixiſſet multa: Ita quam primum tantum timeat, quantum poteſt, ita aut totus viuat Cicero, aut totus moriatur, vt ego quæ hodie pro Ciceronis ingenio dixero, nulla pactione delebo. Alteram rem dixit, cum exempla referret eorum qui fortiter perierant: Iuba & Petreius, mutuis vulneribus concurrerunt, & mortes fenerauerunt.

IN SVASORIAM VII.

NICOLAVS FABER.

QVid Antonium auulſum, Catilinã Reipubl. redditum.] *Phraſis inuerſa, cuius generis adeo frequentes in auctoribus occurrunt, vt vix credibile ſit non affectatas fuiſſe. Cicero enim Antonium, inquit Salluſtius, pactione prouinciæ perpulit, ne contra Rempublicam ſentiret, Catilinam vero vrbe exegit. Antonius igitur Reip. redditus fuit, Catilina auulſus.*

Apud Ceſtium Prætorem] *Proculdubio legendum* apud Ceſtium præceptorem. *Sequentia enim probant loqui de Ceſtio Rhetore.*

SCHOTTVS.

I*Ntolerabilis malo ingenio,*) *in malo ingenio*, Scripta lectio vtraque ferri poteſt.

Aſperius nihil eſt humili, cum ſurgit in altum

Multaque in eandem ſententiam Claudianus lib. I. in Eutropium.

Ne propter hoc (*quidem pertinet multum a Cicerone*) *ingenium tuum ames*] Diuino, & fortaſſe non vanus augur, quæ vncis incluſi, ex ſuperiore verſu hic, vt fit, repetita a Librario, nec, vt oportuit, obliterata, ne ſcripturam litura deformaret: nam nec Latina ſunt, nec ἀκόλυθα, ſenſumque perturbant. Legendum igitur, *Sed pudet me: propter hoc ingenium tuum ama, illud quod Antonius plus odit, quam te. Vel, ne propter hoc ingenium tuum ames, quod &c.*

Si non Ciuili enſe ceruicib. luerentur.] *lueretur* vetus liber. Vnde quidem *luderetur?* ego *illuderetur* tentabam.

Quo Cæſar vltro te rogauit] Parta enim victoria in campis Pharſalicis, victoque Cn. Pompeio, ſcripſit ex Ægypto Cæſar M. Tullio, vt eſſet idem qui fuiſſet. Cicero extremo lib. XIV. ad Famil. & lib. XI. ad Attic. & in Ligariana, item Plutarchus.

Neque iniſſent turpem Societatem, neque diremiſſent) Reſpexit illa quæ ſunt à M. Tullio dicta Orat. II. in Antonium. *Mea illa vox eſt, nota multis, Vtinam Cnei Pompeij cum C. Cæſare ſocietatem, aut nunquam coiſſet, aut nunquam diremiſſet. Erat alterum grauitatis, alterum prudentiæ tuæ Hæc mea, M. Antoni, ſemper & de Pompeio & de Repub. conſilia fuerunt.*

Libertatem, tyrocinijs tuis Sullanam potentiam.) Sumptum ab hiſtoria. Cicero enim adoleſcens contra L. Sullæ dominantis opes, Sex. Roſcium Amerinum, parricidij reum, defendit, vt ait II. Offic. *Tyrocinia* vocat, quia prima cauſa publica fuit, quæ, vt in Bruto ait, tantum commendationis habuit, vt non vlla eſſet, quæ non illius digna patrocinio videretur. Egit autem annos natus ſex & viginti. L. Cornelio Sulla II. Q. Cæcilio Metello Pio Coſs. Quinctilianus lib. XII. capit. vj. & Aſcon. Pedianus apud Agellium lib. XV. cap. XXVIII.

Libertatem tirocinijs ſuis] Qui locum attentius conſiderarit, facile animaduerteret corruptum eſſe, legendumque parua commutatione, *libertate tirocinij tui Sullanam potentiam*, Scriptor de viris illuſtribus, quem olim Aurelio Victori, tamquam parenti legitimo reddidimus, in M. Tullij vita, quæ in editis omnibus antea deſiderabatur. *Adoleſcens*, inquit, *Roſciano iudicio, eloquentiam & libertatem ſuam aduerſus Sullanos oſtendit, ex quo veritus inuidiam Athenas ſtudiorum gratia petiuit.*

Catilinam Reip. redditum.] illud *redditum*, licet *auulſo* oppoſitum eſſe à Declamatore videatur, non rectum eſt. Ant. Auguſtinus *Rep. eiectum* vel *eductum*, leg. cenſuit. Res nota ex Catilinaria. II. in qua inuidiæ declinandæ, emiſſum à ſe Catilinam videri volebat. Quid ſi, *Catilinæ remp ereptam* legas? vt M. Tullius: *Retorquet oculos ſæpe ad hanc vrbem, quam ex ſuis faucibus ereptam eſſe luget.* fuit cum *Q. Ligarium Reip. redditum*, tentarem, ſed coniectura tantum mea, veteris libri fide non ſubnixa. Io. Petreius ſic exponebat, nihil cunctatus: Antonium alterum quendam Catilinam, hoc eſt, peſtem, perniciemque Reip. effectum. In quo vereor (ignoſcant eruditi viri Manes,) ne vis verbis allata eſſe videatur. Aſſentior tandem Nic. Fabro, qui tranſpoſita hoc ordine collocat: *Quid Catilinam auulſum & Antonium Reip. reddit non* Accipitque de C. Antonio Ciceronis in Conſulatu collega, quem pactione prouinciæ, inquit Salluſtius, perpulit, ne contra Remp. ſentiret.

Q. Catulum, M. Antonium] Egregium hoc oratorum par cum C. Iulio, crudeliſſime interfectum Octauiano bello, quod poſt R. C. anno DCLXVI. exarſit: qua tempeſtate Marius, cum reliquis exſulibus ex Africa reuertit, vrbſque cædibus & rapinis vaſtata. Cicero in Bruto III. de Orat. & Tuſculana V. Hoc igitur voluit: M. Antonius orator indignus, qui hunc, ex filio M. Antonio, nepotem habeat. Huic, & C. Antonius, Marci frater, hæſit, qui à Cicerone filio ad Byllidem victus, in M. Bruti poteſtatem venit. Plutarch. in Bruto De vtroque Cicero Philippica X I. *An Antonios ornarem, non modo ſuarum familiarum, ſed Romani nominis probra atque dedecora?*

Inter Ventidios, Canicios, & Saxos] Dici non poteſt quam rerum Romanarum ignoratio ridicula ſomnia his correctoribus ſuggeſſerit, vt hic *Carrutios* allinerent, qui nuſquam ſunt. Verum cum & *Saxos* hic viderent, cur non & *Silices*, vel ſi quid his eſt durius, commenti ſunt? *P. Ventidius* hic, Picens eſt, qui humili loco natus, miles ſtrenuus, cæſo iam ad internecionem M. Craſſo ad Carras, Parthos vicit, illius mortem vindicauit, deque ijs triumphauit primus. Hic Prætor cum M. Antonio creatus, hoſtis Pop. Romani eſt iudicatus: Agellius libro decimoquinto, capit. quarto, qui & ex Suetonio præpoſitum Prouincijs Orientalibus ab Antonio refert. Legendus Dio lib. quadrageſimotertio. Plinius libro ſeptimo cap. quadrageſimotertio. Plutarch. Antonio, Appianus Parthicis, Valerius Maximus VI. cap. decimo. Eutropius ſeptimo. Oroſius VI. cap. XVIII.

Canicios] *Canidioſne*, an *Craſſicios*, ſubſtituere debeam, animi incertus pendeo, nam & in antiquo libro vitioſe *Canitidos*. Sunt & *Caninij*: vt Conſul ille aliquot horarum, qui dicterijs Ciceroni materiam præbuit, & Trib. pl. in Epiſt Ciceronis, & Dionis libro trigeſimonono. Alius quoque M. Vipſanij Agrippæ Coſs. collega ann. DCCXVI. Sed nihil ad eum. quem quærimus. Malim equidem *Canidios* legi. P. enim Canidius, victo ad Actium Antonio, cæſus cum Caſſio Seuero Parmenſi Poeta a Cæſare Auguſto: auctore Plutarcho, Velleio Paterculo, & Oroſio lib. VI. cap. XIX.

Saxas) Sic lege, non vt quidam libri, *Saxos* Decidi Saxæ meminit Liuii Epitoma. CXXVII. qui M. Antonii legatus à Labieno Pompeianarum partiũ victus eſt. Meminit & Dio libro quadrageſimooctauo, qui & libro quadrageſimoſeptimo Δεκίδιον σάξαν, diſerte vocat, valde vt mirer, *Didium* hunc à Fuluio Vrſino cetera Romanarũ rerũ peritiſſimo, *Caſcã* quoq; pro *Saxa* vitioſe a Floro nominari. Cicero Philipp. vndecima vbi capita exercitus Antoniani recenſet. *Accedit Saxa, neſcio quis, quẽ nobis Cæſar ex vltima Celtiberia Tribunum pleb. dedit: caſtrorum antea metator, nunc, vt ſperat, vrbis.*

Sacra illa vox tua: Mori enim natura finis eſt, non pœna) Exſtat extrema Miloniana, *Exſilium ibi eſſe putat Milo, vbi virtuti non ſit locus: Mortem, naturæ finem eſſe, non pœnam*, & Philipp. vndecima de hoc

ipſo Antonio : *Mortem*, inquit, *Naturæ pœnam putat eſſe iracundiæ, tormenta atque cruciatum.* Non aſſẽtior itaque Gab. Faerno, viro diligenti, qui vocem *pœnam*, in Cicerone delendam cenſebat. Huc pertinet illud ex Oratione Cæſaris, Catilinaria, quarta, qui de coniuratis ſentẽtiam tulerat ipſos publicatis bonis, per municipia in vinculis perpetuo habendos: *Mortem enim à Diis immortalibus non eſſe ſupplicij cauſa conſtitutam, ſed aut neceſſitatem naturæ, aut laborum, ac miſeriarum quietem eſſe Itaque eam ſapientes numquam inuiti, fortes etiam ſæpe libenter oppetiuerunt. C. vero Salluſtius hanc Cæſari Orationem attribuit: De pœna poſſum equidem dicere id, quod res habet, in luctu atque miſeriis, mortem ærumnarum requiem, non cruciatum eſſe: eam cuncta mortalium mala diſſoluere. vltra neque curæ, neque gaudio locum eſſe. Falſa, credo, exiſtimans* (vt M. Porcius Cato, ſententiam rogatus reſpondit) *quæ de inferis memorantur, diuerſo itinere malos à bonis, loca tætra, inculta, fœda, atque formidoloſa habere.* Apud eundem Hiſtoriarum Principem, Vmbreno Allobrogum legatos pauca de Ciuitatis ſtatu percunctante, quemque exitum malis ſperarent: ſe miſeriis ſuis remedium mortem exſpectare, reſponderunt. Cicero quoque Tuſcul. i. *Mortem, vitæ miſeræ finem* videri diſputat.

Permitte pop. Rom. contra Antonium) videtur addendum *licere*. Deinde, *populus Romanus omnes.* Anton. Auguſtinus *ſæculum*, non, *omnes* leg. cenſebat. Vel ſic interpunge: *Permitte pop. Rom. contra Antonium licere: ſi ſcripta combuſſeris Antonius, &c.*

Inter Scenicos amores] *Cytheridem* enim animam tanquam alteram vxorem, aperta lectica circunducebat: vt M. Tullius Philipp. ii. & lib. x. epiſt. x. & *Volumnia* mimice conſalutabatur: Virgilius tamen *Lycoridem* vocat, vt mos Poetarum, amicarum nomina pudoris gratia mutare, inquit Apuleius in floridis. Hanc & M. Brutus, & nimis perdite Corn. Gallus Poeta, amaſſe fertur. Sic enim Maro:

——*Tua, Galle, Lycoris*
Perque niues alium, perque horrida caſtra ſecuta eſt.

Cara eſt cuiquam ſalus] In iis, qui circunferuntur Ciceronis libris, nihil tale legere memini, ſed forte fallit memoria: aut in iis erat, qui vel temporum iniuria, vel maiorum incuria interciderũt Philipp. quidem II. ſe ab Antonio ingrati accuſatum ait: *Quo beneficio ſum vſus tuo? Quod me Brundiſii non occideris? Sed ſit beneficium quandoquidem maius accipi a latrone nullum potuit*, Inf. *Sed fac id te dediſſe mihi, quod non ademiſti: meque a te habere vitam, quæ non a te ſit erepta.* Niſi forte & illud ad rem pertinet quod Ciceroni Brutus ait, non tamen de Antonio, ſed Cæſare Octauiano Epiſt. XVI. *Valde care æſtimas tot annos, quot iſta ætas recipit, ſi propter eam cauſſam puero iſti ſupplicaturus es?* Sed quæ in præſens certiora occurrant, non habeo: Quamobrem in fragmentorum Eclogam hoc referas licet, vt alia nonnulla poſt Car. Sigonium, & Andr. Patricium, dum appareant fontes.

P. Scipionem a maiorib. deſciſcentem] Quis hic in gente Cornelia Scipio, vehementer ambigo. P. enim Corn. Naſica, adoptione, *Q. Cæcilius Metellus Pius Scipio* appellatus eſt: & Cos. fuiſſe cum Cn. Pompeio genero Suaſ. V. docui. P. Corn. Scipio Africanus maior, Literni exſul voluntarius periit, cum hoc elogio: *Ingrata patria, cineres non habebis meos.* Nepos vero Africanus minor, Romæ, incertum à quo, ſuffocatus eſt. Huic Cicero, Epiſt xxi. lib. ix. ad famil. C. Carbonem Trib. pl. ſeditioſum, vim attuliſſe ait, ſed hæc cum Seneca pugnant. P. Scipio Africani maioris F. qui propter malam valetudinem, *valetudinarius* eſt dictus à Val. Maximo lib. iii. in eorum cenſum relatus eſt, qui à claris parentibus degenerarunt: de morte vero nihil glorioſum accepi. Illud contra turpe, vinctum ab Antiocho Rege, & patri gratis condonatum. Idem Valerius lib. II. cap. X. & alii. Sed forte à Declamatoribus tam accurata narratio, quod fere cauſæ deſeruiant, vt nec à Poetis peti debet: admonere tamen viſum, quid ſentirem, vt aliorum induſtria excitata: *fungar vice cotis.*

Quamdiu rerum natura aut Fortuna ſteteris] Secutus ſum Couarruuiani libri optimi auctoritatem, qui recte *Reip. noſtræ* præfert. Natum autem mendum vt ſolet, obſeruatumque à nobis eſt Suaſ. vi. ex ſingulis litteris compendiiſque notarum, quib. infinita mendorum millia in libros irrepſiſſe, & irrepere norunt ii, qui in bonis auctoribus legendis bonas horas collocarunt. Ex his enim *rep. nrae*, Librarius exſcripſit *rer. naturæ*. Hinc illæ lacrymæ. *Fortuna* autem *reip.* adeo frequens in antiquorum ſcriptis, vt putidum ſit admonere, niſi nobis cum præfractis rem eſſe intelligerem: Cicero in Sextiana: *Fuit profecto quædam illa Reip. Fortuna fatalis.* Et Salluſtius, Catilinario: *Hac illis voluentib. tandem vicit Fortuna Reip.* & Plutarch. de Fortuna Pop. Roma. Commentarium edidit vt & de Alexandri Magni. Hannibal quoque viſo Haſdrubalis capite, quod à Claudio Nerone in Apulia ante vallum Hannibalis proiectum, vinci ſe Fortuna Carthaginis, confeſſus eſt. Scriptor de viris illuſtr. cap. xlviii.

Per ſalutarem Reip. Conſulatum] Repetit hoc ſæpius Orator ad oſtentationem vſque Philipp. ii. in Catilinariis, in Piſoniana, & alibi, vt, auctore Plutarcho in eius vita, & Fabio, tanta Reipub. bene geſtæ prędicatio, æmulis calumniandi ſermonem dederit: præfat lib. xi. Inſtitut. orat.

Ne quid te putes] Quot fere litteræ, tot ſe mihi variantes lectiones offerunt, vt tamen, quam ſequar, non habeam dicere: Lectoris itaque eruditi iudicium faciam. Pro *ante cœperit*, vetus liber *ante cepit*. Tentabam igitur, *per Remp. qua ne quid te putes carius illi relinquere à te petit.* Poſtulat, inquit à te Reſp. orationes illas, quarum ſalus vita ſit redimenda, quibuſque nihil illi maius potes relinquere. Io. Petreius: *ante perit.* vt fere Suaſ. vi. *Nec potes videri non nimis vixiſſe, qui moreris Reip ſuperſtes.*

Cum adeo illa pars non ſit mala) Amplector antiq. librorum Scripturam, *Cum adeo nulla pars non ſit mala:* commodo ſenſu, vtramque conditionem iniquam videri, ſiue mortem, ſiue Philippicarum iacturam ſuaſeris. Alterius vero vtrius partis & eam ſuaderi poſſe, vt viuere velit Reip. ſuperſtes, ſeque vitamque tueatur, auctor eſt Quinctilianus lib. iii. cap. viii. *Cum Ciceroni*, inquit, *dabimus conſilium vt Antonium roget, vel etiam vt Philippicas (ita vitam pollicente eo) exurat, non cupiditatem lucis allegabimus (hæc enim ſi valet in animo eius, tacentibus quoque nobis valet) ſed vt ſe Reip. ſeruet, hor-*

tabimur. Hac illi opus eſt occaſione, ne eum talium precum pudeat.

Vt inſolentis Græciæ ſtudia] Sic præfat. Controu. *Quidquid Romana facundia habet, quod inſolenti Græciæ, aut opponat, aut præferat, circa Ciceronem effloruit.* Et M. Fabius magnus & ille ingeniorum cenſor, vt noſter hic Criticus, lib. x. capit. I. *Ciceronem cuicunque Græcorum fortiter oppoſuerim.* Notum ex Plutarcho Molonis Rhodij de Ciceronis, etiam Græca eloquentia, iudicium.

De mortis contemptu locutus) Integra diſputatione prima Tuſculana, in Catone Maiore, in Philippicis, & alibi.

Et hac ſuaſoria inſignita eſt] Equidem ſic accipio, pro *notata a Criticis eſt*. q. d. appoſita nota inſignis eſt. Euripides Hecuba in bonam partem χαρακτὴρ ἐπίσημος ἐσθλῶν γενέσθαι. Sic, *nota inſignis*: & vero Græci σημεῖα appellant aſteriſcos, & obeliſcos, vt Hephæſtio in Euchiridio, & Triclinius in Sophoclem, Cornificius ad Herennium lib. IV. *Ad rem turpem deformandam, quo magis*, inquit, *inſignita ſit, aut cruentam, aut cæno oblitam, aut rubrica delibutam inducemus.* Et Cicero in III. de legib. de Tribunatu, *Tanquam ex XII. Tabb. inſignis ad deformitatem puer, breui tempore, neſcio quo pacto, creatus multoq; tetrior ac fœdior natus eſt.* Plautus Milite.

Ea mihi inſignitos pueros pariat poſtea
Aut varum, aut valgum, aut compernem, aut pætũ, aut broncum.

Dixit enim ſententiam] Etiam eſt in membranis illis, ſed nihil immuto. Eſt enim αἰτιολογία, cur nota a Criticis addita illi Suaſoriæ: quia vſus, inquit, Declamator Cacozeliæ genere humillimo ac ſordidiſſimo.

Cacozeliæ genere humillimo] De qua & inf. Contr. XXIV. extrema, & XXV. Demetrio Phalereo ἐν τῷ περὶ ἑρμηνείας vnum genus Cacozeliæ Character vitioſus finitimus τῇ γλαφυρότητι, qui fit in ſententia, aut in verbis, aut in collocatione. Hermogeni libro IIII. de Inuent. vnum item genus Cacozeli quod ſub ἀνασκευὴν Rhetorum cadere poteſt: quamuis illi ſubijci poſſunt multæ formæ διὰ τὰ κεφάλαια τῆς ἀνασκευῆς. Dionyſio Longino Cacozelum eſt exitus τοῦ μειρακιώδους ὄγκου, in quo ſectamur τὸ περίεργον πεποιημένον τε καὶ μάλιστα τὸ ἡδύ. Fabio Quinctiliano totidem genera Cacozeli, quot ornatus in oratione: vt ad elocutionem ſolam illius iudicio referatur. Quare dum is decla mator περίεργος aut ἡδὺς, vt loquitur Longinus, aut dulcis, vt Fabius, ſimiliũ vocum, puerili captatione incidit in Cacozelum, atq; illud eius genus, quod prædulce Fabius nominat, quaſi præ argutia & affectatione nimis dulce ſit. Hoc genus Figuræ cum laudi eſt, Paronomaſia à Rutilio, non à Quinctiliano quidem; & Paronymia ab Aquila nominatur. Hoc item genus figuræ ac finitima illi efficiunt Ariſtoteli III. Rhetor. ἀστεῖον λόγον, ſed quo breuius, & ἀντιθετικώτερον efferuntur, eo reddunt ἀστειότερον. Suſpectus tamen non parum vſus nimiæ feſtiuitatis, vt loquitur Cicero in Oratore ad Brutum. Hinc Theophraſtus apud Halicarnaſſeum in Lyſia, μειρακιώδεις illas vocat, & in Iſocrate apud eundem Philonicus Dialecticus, & Hieronymus Peripateticus illas exagitabant. Quin & apud Agellium li. XVIII. cap. VIII. à Lucilio in Satyra irriſæ, ὡς μειρακιώδεις. Quare tenendus in his modus Oratori, ſi perſonæ ſuæ ac dignitati ſeruire velit. Hæc è Rhetorum myrothecio eo libentius adſcripſi, quod in Prolegom. dialogi Ciceroniani Eraſmum videam his non intellectis, occaſionem arripuiſſe, vt in Ciceronis Oratorum principis imitationem, à qua maxime ipſe abhorrebat, hæc tela vitioſe torqueret. Sed domum redeundo hoc agamus.

Peribit quod Cicero ſcripſit] Tale illud Pollionis Aſinii, cum in eum Triumuirali tempore Auguſtus Feſcẽninos ſcripſiſſet *At ego taceo* inquit, *Non enim eſt facile in eum ſcribere qui poteſt proſcribere.* Macrob. lib. II. Saturn. cap. IIII.

Apud Ceſtium Pratorem] *præceptorem* diuinarum: vel *Pium*: hoc enim illi cognomen cõſtanter tribui video: cuius me cõiecturæ nondum pœnitet nec cur pœnitere debeam, video. Præſertim cum idem Nic. Fabro homini doctiſſimo in mentem veniſſe obſeruarim. Caſſius enim Seuerus ad Præceptorẽ vocauit Ceſtium (non Prætorem vt arbitror) quod in Milonem dixiſſet, in ſcholis contra Ciceronem; vt ait extrema præfat. libr. III. Epitomæ Declamat. ſcriptum erat *Pi*; librarius *Pr.* exſcripſit. Hinc origo mendi.

Quid ita te fruar?] locus eſt. Sic in Cont. XXVII. Pompeius Silus iuſiurandum concipit. *Ita mihi ſuperſtite filio mori liceat.* Exſtatque in Fabio lib. IX. cap. II. Et in eadem Mento: *Ita mihi libero viuere contingat & mori. Ita oculos meos filij manus operiant.* Vide & Controu. X. & XVI. Et quod eſt à doctiſſimo I. C. in tanta Formularum copia omiſſum: *Ita incolumi Cæſare moriar*: Vtitur apud Ciceronem Balbus, lib. IX. Epiſt. IX. ad Atticum.

Aſiam obtineret) Appianus M. Tullium. M. F. Syriæ ab Octauiano Prætorem factum ſcribit: Plutarch. etiam collegam ſibi in Conſulatu adſciuiſſe: Sub quo Senatus, Antonij imagines ſuſtulit, honores antiquauit, & ne quis Antoniorum *Marcus* appellaretur, decreuit. Sic in Ciceronis domum vltionis de Antonio finis collatus. Simile quid de *Marci* prænomine familiæ adempto notare memini ad ſcriptorem de viris illuſtribus ca. XXIV. in Manlio Capitolino.

Siquid ex ea ſuperat) *ſupererat* edidi, vt ſcriptum repperi. Vitioſe olim, ex compendijs literarum p vt ſæpe admonui. M. Tullium M. F. binos ſæpe congios ſimul haurire ſolitum refert Plinius li. XIV. Nat. Hiſt. cap. XXXII. Memoriam autem nimio potu labefactari, idem alibi, omniſque Phyſicorum ſchola, ac Medicorum tradit.

Non exigeret Scordalus] Hæc mihi alieno loco collocata videntur, at non facile dixerim quo pertineant: nec quam velim, medicinam facere poſſum, nec ſi poſſim, ſine libris auctorib. auſim Rom. editio præfert: *Erat autem etiam ibi Pietas, Niger & Cotula.* Tentandũ, vt verbis præeundo aliorum induſtriam exacuam. *Erat autem ibi pietas non exigua & Scordalus.* vel illud, *Pietas non exigua*, ad oram libri adſcriptum, in ſeriem, vt fit, irrepſit. vel *Erat autem ibi pietas Non efficeret* κόρδυλος; *Hybrea diſertiſſimi viri filio*, &c. Nam *Scordalus*, quis ſit nondum repperi, niſi forte vt ebrioſi hominis nomen fuit vt ex Seneca philoſopho colligo epiſt. LXXXIII. *Tillius Cimber & nimius erat in vino, & Scordalus.* Quid ſi *Cordulum* legas? Κορδύλον, exiguum thunnum forte per iocum, vt ſolet ingenioſus Rhetor, appellat Marci Tulij filium, qui pœnas

capiat, imperiumque exerceat. Eſtque & ἀμφίβιον animal, quod ſoli expoſitum interit, Ariſtoteli & Athenæo. Nihil tamen temere affirmo.

Ἀγνωμόνων πατέρων] hæc ex libri Couarruuiani obſcuris litteris exculpere licuit, ſiue ἀτίμων πατέρων. cauſſam autem eandem hanc eſſe atque παρανοίας, quæ item ad parentes pertinebat, Io. Pet. Nunneſius exiſtimabat. Apud Sopatrum enim ἐν ταῖς διαιρέσεσι τῶν ζητημάτων ſic legitur: Ἡ παράνοια ἐστὶ τὸ μὴ ἐπιγινώσκειν τὸν πλησίον, τὸ τῆς συγγενείας ἀγνοεῖν, τὸ ἀνακόλουθα ποιεῖν, τὸ μὴ συνιέναι τὰ πραττόμενα, τὸ λόγοις σφάλλεσθαι. His ita poſitis hunc ſenſum eliciebam. Non conferret Scordalus culpam in παρανοίας patris, quod filius eſſet viri diſertiſſimi, quique λόγοις σφάλλεσθαι, καὶ μὴ συνιέναι τὰ πραττόμενα, vix poſſet. vulgo parentes culpæ affines iudicantur, ſi quid filij peccarint, quod præpoſtere illos inſtituerint. Verum mihi futura hæc planiora videntur, ſi quis hoc gloſſema ὀβελίζῃ: nam & illa, *partibus ſtultorum*, cum Græcorum verborum interpretatio eſſet, hic intruſa: *patribus* enim, non *partibus* vetus liber præfert. Idem tamen, ne quid diſſimulem, Seneca extr. Contro. XXXIV. *Æmilianus*, inquit, *Græcus Rhetor, quod genus ſtultorum amabiliſſimum eſt*. Sic enim de veteri libro emendo. Reponebam igitur hoc loco: *Hybrias patris locum ad litteram omnib. agnoſcentib. &c.* Recitauit forſitan Rhetor illa ex Catone Maiore M. Tullij: Quid enim vetat coniecturis, ſi non veris, ad docendum ſaltem accommodatis, agere in tantis Antiquitatis tenebris? *Sophocles*, inquit, *ad ſummam Senectutem Tragœdias fecit: qui propter ſtudium cum rem familiarem negligere videretur, à filiis in crimen vocatus eſt; vt quemadmodum noſtro more, male rem gerentibus patribus bonis interdici ſolet, ſic illum quaſi deſipientem, à re familiari remouerent iudices. Tum Senex dicitur eam fabulam, quam in manibus habebat, & proxime ſcripſerat. Oedipum Coloneum recitaſſe iudicibus, quæſiſſeque num illud carmen deſipientis videretur: Quo recitato ſententiis iudicum eſt liberatus*. Nam & hanc ipſam actionem παρανοίας vocat Lucianus Μακροβίοις. Σοφοκλῆς πέντε καὶ ἐνενήκοντα ζήσας ἔτη. οὗτος ὑπὸ Ἰοφῶντος, τοῦ υἱέος ἐπὶ τέλει τοῦ βίου παρανοίας κρινόμενος ἀνέγνω τοῖς δικασταῖς Οἰδίπουν τὸν ἐπὶ Κολωνῷ, ἐπιδεικνύμενος ὅπως τὸν νοῦν ὑγιαίνει. ὡς τοὺς δικαστὰς τὸν μὲν ὑπερθαυμάσαι, καταψηφίσασθαι δὲ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ μανίαν.

Frequentiſſimo iam more à iureiurando) Item ab inuocatione auſpicabantur nimis frequenter, adeo vt & illud vitio verteretur. Virg. XI. Æneid.

Præfatus Diuos Solio Rex inſit ab alto.

Ridetque in Diuinatione Cicero. Q. Cæcilium, qui ex veteri aliqua oratione, hoc fere dicendi initium faceret: *Iouem ego optimum Maximum*. Et Demoſthenes ſic præfatur: orat. de Corona. Πρῶτον μὲν ὦ ἄνδρες ἀθηναῖοι, τοῖς θεοῖς εὔχομαι πᾶσι καὶ πάσαις, ὅσην εὔνοιαν ἔχων ἐγὼ διατελῶ τῇ τε πόλει καὶ πᾶσιν ὑμῖν. Et Val. Max. in procœmio. Turnebus Galliæ ocellus lib. XIV. aduerſar cap. XIII. & Seruius in VII. Æneidos Tullij e diuinatione locum citans veterem morem explicat præfandi à Deorum commemoratione.

Iuba & Petreius] Q. Scipio, M. Petreius, L. Afranius & M. Cato victo in Pharſalicis Pompeio, ad Iubam Mauritaniæ Regem, dum in Ægypto Cæſar res gereret, fugerunt: factoque exercitu, collatis ad Tapſum cum Cæſare ſignis, victi ſunt. Poſt prælium Petreius Iubam rogatus, & ſeſe interemit, anno ni fallor, IↃCCVII. poſt R. C. Hirtius, Dio, Appianus, & Velleius Paterculus, Paulo aliter Florus lib. IV. Epit. & Oroſius lib. VI. cap. XVI.

IO. PETREIVS.

QVO Cæſar vltro] Plut. in vita Cice. de colloquio Cæſaris cum Cicerone, & ipſe etiam Cicero, in oratione pro Q. Ligario.

Relinquere ante ceperit), Sic emenda; *Quæ nequid te putes carum illi relinquere, ante te perit*. i. non potes ſeruare illi aliquam rem charam, hoc eſt te ipſum quoniam illa iam interiit.

Non eſſet] forte, *non poſſet* vtrobique caſtigandum.

FINIS LIBRI SVASORIARVM.

M. ANNAEI
SENECAE
CONTROVERSIARVM
XXXV.

Libri quinque.

Cum NOTIS & CONIECTVRIS Variorum Auctorum.

INDEX

CONTROVERSIARVM XXXV.

LIBRI PRIMI.

Procemium ad filios, quo ſuam prædicat memoriam, mox & Porcium Latronem laudat.

CONTROV.

I. Patruus abdicatus.
II. Sacerdos proſtituta.
III. Inceſta de ſaxo.
IV. Vir fortis ſine manibus.
V. Raptor duarum.
VI. Archipiratæ filia.
VII. Tyrannicida à piratis dimiſſus.
VIII. Ter fortis.

LIBRI SECVNDI.

Præfatio de Fabiano Philoſopho Arellij Fuſci & Blandi diſcipulo, ad Melam F.

IX. Adoptandus poſt tres abdicatos.
X. Iuſiurandum mariti & vxoris.
XI. Raptor patrem ſuum non exorans.
XII. Nepos ex meretrice ſuſceptus.
XIII. Torta a tyranno pro marito.
XIV. Pater & filius luxurioſi.
XV. Peregrinus negotiator.

LIBRI TERTII.

In Proœmio de Albutio Silone, & quædam de Gallione.

XVI. Ab archipirata filio dimiſſus.
XVII. Popilius Ciceronis interfector.
XVIII. Ter abdicatus venenum terens.
XIX. Mater cæca filium retinens.
XX. Quinquẽnis teſtis in procuratorem.
XXI. Dæmentiæ accuſatur, qui ſeruo filiam iunxit.
XXII. Cauete proditionem.
XXIII. Mutanda optio raptore conuicto.

LIBRI QVARTI.

Præfatione, de Montano Votieno, & Porcio Latrone, ac declamandi ratione.

XXIV. Cimon ingratus Calliæ.
XXV. Flamminius inter cœnam reum puniens.
XXVI. Expoſitum repetens è duobus.
XXVII. A filio in arce pulſatus.
XXVIII. Priuignus ab auo raptus nouercæ.
XXIX. Filia conſcia in veneno priuigni.

LIBRI QVINCTI.

Proœmio de Scauro, Labieno, Muſa, Oſcho, Sparſo, C. Silone, Turrino, Clodio patre & filio, & de libris exuſtis Labieni. & de Scauri orationibus.

XXX. Lugẽs pauperis filius, diuitẽ ſequẽs.
XXXI. Vir fortis non cedens forti patri.
XXXII. Demens quod mori coegerit filiam.
XXXIII. Debilitans expoſitos, ſeu mendici debilitati.
XXXIV. Parraſij Prometheus.
XXXV. Fur accuſator proditoris.

M. ANNAEI SENECAE RHETORIS CONTROVERSIARVM LIBER I.

Seneca Nouato, Senecæ, Melæ filiis ſalutem.

EXIGITIS rem magis iucundam mihi, quam facilem. Iubetis enim, quid de his declamatoribus ſentiam, qui in ætatem meam inciderunt, indicare, & ſi qua memoriæ meæ nondum elapſa ſunt, ab illis dicta colligere: vt quamuis notitiæ veſtræ ſubducti ſunt, tamen non credatis tantum de illis, ſed etiam iudicetis. Eſt fateor, iucundum mihi redire in antiqua ſtudia, melioreſque ad annos reſpicere, & vobis quærentibus quod tantæ opinionis viros audire non potueritis, detrahere ipſam temporum iniuriam. Sed cum multa iam mihi ex me deſideranda ſenectus fecerit, oculorum aciem retuderit, aurium ſenſum hebetauerit, neruorum firmitatem fatigauerit: inter ea quæ retuli, memoria eſt, res ex omnibus partibus animi, maxime delicata & fragilis: in quam primam ſenectus incurrit. Hanc aliquando in me floruiſſe, vt non tantum ad vſum ſufficeret, ſed in miraculũ vſque procederet, non nego. Nam & duo millia nominum recitata, quo ordine erant dicta, reddebam: & ab his qui ad audiendum præceptorem noſtrum conueniant, ſingulos verſus à ſingulis datos, cum plures quam ducenti efficerentur, ab vltimo incipiens vſque ad primum recitabam. Nec ad complectenda tantum, quæ vellem, velox erat mihi memoria: ſed etiam ad continenda quæ acceperat. Nunc autem & ætate quaſſata, & longa deſidia, quæ iuuenilem quoque animum diſſoluit, eo perducta eſt, vt etiam ſi poſſit aliquid præſtare, tamen promittere non poſſit: & diu ab illa nihil repetiui. Solebat bonæ fidei eſſe. Nunc quia iubetis, quid poſſit experiar, & illam cum cura ſcrutabor. Ex parte enim ſpero bene. Nam quæcunque apud illam aut puer, aut iuuenis depoſui, quaſi recentia, & modo audita ſine cunctatione profert. At ſi qua illi intra proximos annos commiſi, ſic perdidit & amiſit, vt etiam ſi ſæpius ingerantur, totiẽs tanquam noua audiam. Itaque ex memoria, quantum vobis ſatis ſit, ſupereſt. Neque enim de his interrogatis, quos ipſi audiſtis: ſed de his, qui ad vos vſque non peruenerunt. Fiat quod vultis: mittatur ſenex in ſcholas. Illud neceſſe eſt impetrem, ne me quaſi certum aliquem ordinem velitis ſequi, in contrahendis quæ mihi occurrent. Neceſſe eſt enim per omnia ſtudia mea errem, & paſſim quicquid obuenerit apprehendam. Controuerſiarum ſententias forte ponam pluribus locis in vna declamatione dictas. Non enim dum quæro aliquid, inuenio: ſed ſæpe quod quærenti non comparuit, aliud agenti præſto eſt. Quædam vero quæ obuerſantia mihi, & iam ex aliqua parte ſe oſtendentia non poſſum occupare, eadem ſecuro & compoſito animo ſubito emergunt. Aliquando etiam ſeriam rem agenti & occupato, ſententia diu fruſtra quæſita intempeſtiue moleſta eſt. Neceſſe eſt ergo me ad delicias componam memoriæ meæ. quæ mihi iam olim precario paret. Facitis autem iuuenes mei, rem neceſſariam & vtilem, quod non contenti exemplis ſæculi veſtri, prioris quoque vultus cognoſcere. Primum, quia quo plura exempla inſpecta ſunt, plus eloquentia proficitur. Non eſt vnus, quamuis præcipuus ſit, imitandus: quia nunquam par fit imitator auctori. Hæc natura eſt rei. Semper citra veritatem eſt ſimilitudo. Deinde vt poſſitis æſtimare, quantum quotidie ingenia decreſcant: & neſcio qua iniquitate naturæ, eloquentia ſe retro tulerit: quicquid Romana facundia habet, quod inſolenti Græciæ aut opponat, aut præferat, circa Ciceronem effloruit. Omnia ingenia, quæ lucem noſtris ſtudiis attulerunt, tunc nata ſunt. In deterius deinde quottidie data res eſt: ſiue luxu temporum. nihil eſt enim tam mortiferum ingeniis, quam luxuria: ſiue cum præmium pulcherrimæ rei cecidiſſet, tranſlatum eſt omne certamen ad turpia, multo honore quæſtuque vigentia: ſiue fato quodam, cuius maligna perpetuaque in omnibus rebus lex eſt, vt ad ſummum perducta, rurſus ad infimum, velocius quidem quam aſcenderant, relabantur. Torpent ecce ingenia deſidioſæ iuuentutis, nec in vllius honeſtæ rei labore vigilatur. Somnus languorque, ac ſomno & languore turpior, malarum rerum induſtria, iuuaſit animos. Cantandi, ſaltandique nunc obſcœna ſtudia effeminatos tenent: & capillum

frangere, & ad muliebres blanditias vocem extenuare, mollitie corporis certare cum feminis, & immundiſſimis ſe excolere munditiis, noſtrorum adoleſcentium ſpecimen eſt. Quis æqualium veſtrorum, quid dicam ſatis, ingenioſus, ſatis ſtudioſus, imo quis ſatis vir eſt? Emolliti, eneruesque, quod nati ſunt, inuiti manent? expugnatores alienæ pudicitiæ, negligentes ſuæ. In hos nec Dij tantum mali permittant, vt cadat eloquentia: quam non mirarer, niſi animos, in quos ſe conferret, eligeret. Erratis, optimi iuuenes, niſi illam vocem non M. Catonis, ſed oraculi creditis. Quid enim eſt oraculum? Nempe voluntas diuina, hominis ore enunciata. Et quem tandem antiſtitem ſanctiorem inuenire ſibi diuinitas potuit, quam Catonem, per quem humano generi non præciperet, ſed conuicium faceret? Ille ergo vir quid ait? Orator eſt, Marce fili, vir bonus, dicendi peritus. Ite nunc, & in iſtis vulſis atque expolitis, & nuſquam niſi in libidine, viris, quærite oratorem. Merito talia habent exēpla, qualia ingenia Quis eſt, qui nunc memoriæ ſtudeat? Quis qui non dico magnis viribus, ſed ſuis placeat? Sententias à diſertiſſimis viris factas, facile in tanta hominum deſidia pro ſuis dicunt: & ſacerrimam eloquentiam, quia præſtare non poſſunt, violare non deſinunt. Eo libentius, quod exigitis, faciam. Et quæcunque à celeberrimæ facundiæ viris dicta teneo, ne ad quemquam priuatim pertineant, populo dedicabo. Ipſis quoque multum præſtaturus videor, quibus obliuio imminet, niſi aliquid tradatur poſteris, quo memoria eorum producatur. Fere enim aut nulli commentarij maximorum declamatorum extant: aut, quod peius eſt, falſi. Itaque ne aut ignoti ſint, aut aliter quam debeant noti, ſumma cum fide ſuum cuique reddam. Omnes autem magni in eloquentia nominis videor audiſſe. Nec Ciceronem quidem ætas mihi eripuerat, ſed bellorum ciuilium furor, qui tunc totum orbem peruagabatur. intra coloniam meam me continuit. Alioquin in illo atriolo, in quo duos grandes prætextatos ait ſecum declamare ſolitos, potui illud ingenium, quod ſolum populus Romanus par imperio ſuo habuit, cognoſcere: & quod vulgo de alio dici ſolet, ſed de illo proprie debet, potui viuam vocem audire. Declamabat autem Cicero, non quales nunc Controuerſias dicimus, nec tales quidem, quales ante Ciceronem dicebantur, quas theſes vocabant. Hoc autem genus materiæ, quo nos exercemur, adeo nouum eſt, vt nomen quoque eius nouum ſit. Controuerſias nos dicimus: Cicero cauſas vocabat. Hoc vero alterum nomen Græcum quidem eſt ſed in Latinum ita tranſlatum, vt pro Latino ſit. Scholaſtica controuerſia multo recentius eſt, ſicut ipſa declamatio. apud nullum auctorem antiquum, ante ipſum Ciceronem & Caluum, inueniri poteſt: qui declamationem diſtinguit. Ait enim, Declamare eſt, iam non mediocriter dicere. Bene alterum putat domeſticæ exercitationis eſſe, alterum veræ actionis. Modo nomen hoc prodiit. Nam & ſtudium ipſum nuper celebrari cœpit. Ideo facile eſt mihi ab incunabulis noſſe rem poſt me natam. In aliis autem an beneficium vobis daturus ſim, neſcio: in vno accipio. Latronis enim Porcij, cariſſimi mihi ſodalis, memoriam ſæpius cogar retractare, & a prima pueritia vſque ad vltimum eius diem perductam familiarem amicitiam cum voluptate maxima repetam. Nihil illo viro grauius, nihil ſuauius, nihil eloquentia ſua dignius. Nemo plus ingenio ſuo imperauit. Nemo plus indulſit. In vtraque parte vehementi viro modus deerat: nec intermittere ſtudia ſciebat, nec repetere. Cum ſe ad ſcribendum concitauerat, iungebantur noctibus dies: & ſine interuallo grauius ſibi inſtabat: nec deſinebat, niſi defecerat. Rurſus cum ſe dimiſerat, in omnes luſus & in omnes iocos ſe reſoluebat. Cum vero ſe ſiluis montibus que tradiderat, omnes illos agreſtes in ſiluis ac montibus natos, laboris patientia ac venandi ſollertia prouocabat: & in tantam ſic viuendi peruenerat cupiditatem, vt vix poſſet ad priorem cōſuetudinem retrahi. At cum ſibi manum iniecerat, & ſe blandiendo vnde abduxerat, reuocarat, tantis viribus incumbebat in ſtudium, vt non tantum nihil perdidiſſe, ſed multum acquiſiuiſſe deſidia videretur. Omnibus quidem prodeſt ſubinde animum relaxare. Excitatur enim otio vigor: & omnis triſtitia, quæ continuatione pertinacis ſtudij abducitur, feriarum hilaritate diſcutitur. Nulli tamen intermiſſio manifeſtius proderat. Quotiens ex interuallo dixerat, multo acrius violentiuſque dicebat. Exultabat enim nouato & integrato robore: & tantum a ſe exprimebat, quantum concupierat. Neſciebat diſpenſare vires ſuas, ſed immoderati aduerſum ſe imperij fuit. Ideoque ſtudium eius prohiberi debebat, quia regi non poterat. Itaque ſolebat & ipſe, cum ſe aſſidua & nunquam intermiſſa contentione fregerat, ſentire ingenij laſſitudinem: quæ non minor eſt quam corporis, ſed occultior. Corpus illi erat & natura ſolidum & multa exercitatione duratum. Ideoque nunquam eum ardentis impetus animi deſeruit, Vox robuſta. ſed ſordida lucubrationibus, & negligentia, non natura, infuſcata: beneficio tamen laterum extollebatur: & quamuis inter initia parum attuliſſe virium videretur, ipſa actione acreſcebat. Nulla vnquam illi cura vocis exercendæ fuit. Illum fortem, agreſtem, & Hiſpanæ conſuetudinis morem non poterat dediſcere: vtcunque res tulerat, ita viuere: nil vocis cauſa facere: non illam per gradus paullatim ab imo vſque ad ſummum perducere, non rurſus à ſumma contentione paribus interuallis deſcendere, non ſudorem vnctione diſcutere, non latus ambulatione reparare. Sæpe cum per totam lucubrauerat noctem, ab ipſo cibo ſtatim ad declamandum perueniebat. Iam vero cum rem inimiciſſimam corpori faceret, vetari nullo modo poterat. Poſt cœnam fere lucubrabat, nec patiebatur alimenta per ſomnum quietemque æqualiter digeri, ſed perturbata & diſſipata in caput agebat. Itaque & oculorum aciem confuderat, & colorem mutauerat. Memoria & natura quidem felix, ſed plurimum adiuta arte. Nunquam ille quæ dicturus erat, ediſcendi cauſa relegebat. Edidicerat illa, cum ſcripſerat, cum id in illo magis mirabile videri poſſit, quod nec lente & anxie, ſed eodem pæne, quo dicebat, impetu ſcribebat. At illi qui ſcripta ſua torquent, qui de ſingulis verbis in conſilium veniunt, neceſſe eſt, quæ totiens animo ſuo admouerint, nouiſſime affigant. At quorumcunque ſtilus eſt velox, tardior memoria eſt. In illo non tantum naturalis memoriæ felicitas erat, ſed ars ſumma, & ad apprehēdenda quæ tenere debebat, & ad cuſtodienda, adeo vt omnes declamationes ſuas quaſcunque dixerat, teneret. Iam itaque ſuperuacuos ſibi fecerat codices. Aiebat ſe

ſcribere in animo. Dicebat ita vt in nullo vnquam verbo eum memoria deceperit. Hiſtoriarum omnium ſumma notitia: iubebat aliquem nominari ducem, & ſtatim eius acta curſu reddebat. Adeo quæcunque in animum eius ſemel deſcenderant, in promptu erant. Video vos, iuuenes mei, plus iuſto ad hanc eius virtutem obſtupeſcere. Alia vos in illo mirari volo. Hoc quod tam vobis nun[illegible] videtur, non operoſa poteſt tradi arte. Intra exiguum pauciſſimorum dierum tempus, poterit quilibet facere id quod Cyneas fecit: qui miſſus à Pyrrho legatus ad Romanos, poſtero die nouus homo & ſenatum, & omnem vrbanam circumfuſam ſenatui plebem, nominibus ſuis perſalutauit. Aut quod ille fecit, qui recitatum à poeta carmen nouum, ſuum eſſe dixit, & protinus memoria recitauit: cum hoc ille cuius carmen erat, facere non poſſet. Aut quod fecit Hortenſius: qui à Siſenna prouocatus, in auctione perſedit diem totum, & omnes res, & pretia, & emptores ordine ſuo argentariis recognoſcentibus, ita vt in nullo falleretur, recẽſuit. Cupitis ſtatim diſcere. Suſpendam cupiditatem veſtram, & faciam alteri beneficio locum. Interim hoc vobis, in quo iam obligatus ſum, perſoluam. Plura fortaſſe videor de Latrone meo vobis, quam audire deſideratis, expoſuiſſe. Ipſe quoque hoc præuideram futurum, vt à memoria eius, quotiens occaſio fuiſſet, difficulter auellerer. Tamen nec his contentus ero, ſed quotiens me inuitauerit memoria, libentiſſime faciam, vt illum totum & vos cognoſcatis, & ego recognoſcam. Illud vnum non differam, falſam opinionem de illo in animis hominum conualuiſſe. Putant enim fortiter quidem, ſed parum ſubtiliter eum dixiſſe: cum in illo ſi qua alia virtus fuit, etiam ſubtilitas fuerit. Id quod nunc à nullo fieri animaduerto, ſemper fecit. Antequam dicere inciperet, ſedens, quæſtiones eius, quam dicturus erat controuerſiæ proponebat, quod ſummæ fiduciæ eſt. Ipſa enim actio multas latebras habet: nec facile poteſt, ſi quo loco ſubtilitas defuerit, apparere: cum orationis curſus iudicium audientis impediat, dicentis abſcondat. At vbi nuda proponuntur membra, ſi quid aut numero, aut ordine excidit, manifeſtum eſt. Quid ergo? Vnde hæc de illo fama? Nihil eſt iniquius his qui nuſquam putant eſſe ſubtilitatem, niſi vbi nihil eſt præter ſubtilitatem? & in illo cum omnes oratoriæ virtutes eſſent, hoc fundamentum tot & tantis ſuperſtructis molibus obruebatur. Nec deerat in illo, ſed non eminebat. Et neſcio an maximum vitium ſubtilitatis ſit, nimis ſe oſtendere. Magis nocent inſidiæ, quæ latent. Vtiliſſima eſt diſſimulata ſubtilitas, quæ effectu apparet, habitu latet. Interponam itaque aliquibus locis quæſtiones Controuerſiarum, ſicut ab illo propoſitæ ſunt. Nec his argumenta ſubtexam, ne & modum excedam, & propoſitum tam meum quam veſtrum, cum vos ſententias audire velitis, & quicquid ab illis abduxerit, moleſtum futurum ſit. Hoc quoque Latro meus faciebat, vt amaret ſententias. Cum diſcipuli eſſemus apud Marillium rhetorem, hominem ſatis aridum, pauciſſima belle, ſed non vulgato genere dicentem: cum ille exilitatem orationis ſuæ imputaret Controuerſiæ, & diceret, Neceſſe eſt me per ſpinoſum locum ambulantem ſuſpenſos pedes habere: aiebat Latro, Non mehercules tui pedes ſpinas calcant, ſed habent. Et ſtatim ipſe dicebat ſententias, quæ interponi argumentis cum maxime declamantis Marillij poſſent. Solebat autem & hoc genere exercitationis vti, vt aliquo die nihil præter epicheremata ſcriberet, aliquo die nihil præter enthymemata, aliquo die nihil præter has tranſlatitias, quas proprie ſententias dicimus, quæ nihil habent cum ipſa controuerſia implicitum, ſed ſatis apte & alio transferuntur: tanquam quæ de fortuna, de crudelitate, de ſæculo, de delicijs dicuntur. Hoc genus ſententiarum ſupellectilem vocabat. Solebat ſchemata quoque per ſe quæcunque controuerſia reciperet, ſcribere. Et putant illum homines hac virtute caruiſſe: cum ingenium quidem eius hac dote abundauerit, iudicium autem fuerit ſtrictius. Non placebat illi orationem inflectere, nec vnquam recta via diſcedere: niſi cum hoc aut neceſſitas coegiſſet, aut magna ſuaſiſſet vtilitas. Schemata negabat decoris cauſa inuenta, ſed ſubſidij: vt quod palam aures offenſurum eſſet, ſi palam diceretur, id oblique & furtim ſurreperet. Summam quidem eſſe dementiam, detorquere orationem, cui rectam eſſe liceret. Sed iam non ſuſtineo vos morari. Scio quam ſit odioſa Circenſibus pompa. Ab ea autem controuerſia incipiam, quam primam declamaſſe Latronem meum memini, admodum iuuenem, in Marillij ſchola, cum iam cœpiſſet diem ducere.

NOTÆ VBERIORES IN PRÆFATIONEM libri primi Controuerſiarum.

NICOLAVS FABER.

NAM & duo milia] *Idem fere B. Auguſtinus de quodam Simplicio narrat, cap. 7. lib. 4. de anima, & eius origine ad Vincentium.*

Ad præhendam. Controuerſiarum] *Ita plane omnes veteres, & recte. Nec enim quis in Controuerſiis diſponendis ordinem requireret, quæ cum inter ſe nullam connexitatem habeant, quomodo collocentur non multum intereſt. at in ſententiis, in vna eademque declamatione dictis, vt quo ordine prolata eſſent ponerentur, e re fortaſſe fuiſſet. quod tamen cur non præſtiterit, iudicat. Porro ſententias ex Rhetorum ſcholis hoc loco & fere ſemper his libris, non γνώμας ſed lumina orationis præcipue in clauſulis poſita, vel vt B. Hieronymus ad Nepotianum per fines capitulorum ſingulorum acuta quædam breuiterque concluſa, quæ plauſus & clamores excitent audientium, intelligit. quæ etiam idem auctor epiſt. ad Pammachium argutas ſententiolas in clauſulis ſtrictas dicit. Iuuenalis Satyra 8.*

Quod modo propoſui, non [illegible] ſententia, verum eſt.

ad eſt, non vt acute dictum & aures titillans propoſui. Plura Quinctilianus cap 5. lib. 8.

Semper citra veritatem eſt ſimilitudo.] Quinctilianus cap. 2. lib. 10.

Eneruesque, quod nati ſunt,] Hieronymus in Rhetorum ſcriptis maxime verſatus, Epiſt. ad Euſt de cuſtodienda virginitate. ad hunc locum reſpexit, cum ſcripſit, Erubeſcunt eſſe quod natæ ſunt. & propius lib. 1. in Iouin ob mei cultum quod nati ſunt eſſe noluerunt.

Vir bonus.] Quinctilianus cap. 1. lib. 12. Plato in Gorgia: τὸ γὰρ μέλλοντα ὀρθῶς ῥητορικὸν ἔσεσθαι, δίκαιον ἄρα δεῖ εἶναι, καὶ ἐπιστήμονα τῶν δικαίων. Herennius tamen Senecio maluit ſatyrice hanc Catonis definitionem inuertere oratoremque definire virum malum dicendi imperitum. Plinius epiſt. lib. 4.

Magnis viribus, ſed ſuis placeat?] Aſſentior iis quicunque ſint qui ad oram editionis Germanicæ adnotarunt forte legendum, Magnis viris. mollitiem igitur, inertemque virilitatem iuuentutis perſtringit.

In illo atriolo.] Eadem fere Suetonius de claris Rhet. Cicero ad præturam vſque Græce declamauit: Latine vero ſenior quoque, & quidem conſulibus Hirtio, & Panſa, quos diſcipulos, & grandes prætextatos vocabat. in aliqua fortaſſe epiſtola, quæ interciderit. nam apud Ciceronem hæc nunc quæri exiſtimo. & quidem epiſt. 16. lib. 9. ad Varronem, & alios ſcripta Iulio Cæſare 3. & M. Lepido Coſſ. Hirtium & Panſam dicendi diſcipulos, cenandi magiſtros ſe habere dicit. Quo tempore quia locus ei non erat in foro, ad declamandum ſe contulit: epiſt. 18. eiuſdem lib. & vlt. lib. 7. Miror autem ſi Panſa & Hirtio Coſſ. ipſis Reip. principibus, & Ciceroni in tanta omnium rerum & animorum perturbatione ludere vacauit. Quare vereor ne hic integra dictio pro nota accepta ſit. & cum ſcripſiſſet Suetonius, & quidem cum Hirtio & Panſa, exſcriptores legerint Conſulibus.

Potui viuam vocem] Sic Lycoſthenes Demoſthenem dicebat μόνον τῶν ῥητόρων ἔμψυχον παρέχειν, οὐκ ἐσφυρήλατον τὸν λόγον. Lucianus in Demoſth. Encomio.

Non quales] Veteres Rhetores in virtutum ac vitiorum, paupertatis, diuitiarum, ceterarumque id genus rerum laudationibus: vituperijs quæ vel quæſtionibus generalibus ex Philoſophia morali deſumptis citra complexum perſonarum, temporum aut locum ſeſe exercuerunt, aſſumpta tamen à Dialecticis argumentandi ratione. Propria enim quæ ex perſonis, rebus, negotiorumque natura ducitur, vti non potuerunt: hancque primam & diu ſolam exercitationem habuerunt. Circa Demetrij Phalerei tempora, hoc eſt circa, Olymp. CXVII. annumque vrbis CDXL. ad imitationem fori conciliorumque ſuaſoriæ, iudiciales que perſonis, locis, temporibus definitæ, negotijsque accommodatæ materiæ in ſcholis frequentari cœperũt. Quas etiam Latini tandem admiſſis puero Cicerone in vrbem Rhetoribus, L. Plotio Gallo primum Latine docente, declamitarunt. Hoc declamationum genus Controuerſias, ſiue cauſas: illud vero theſes à propoſita materia nuncuparunt. Suetonius notat συντάξεις, vel, vt vetus Cl. V. P. Pithœi liber habet, συνθέσεις. Controuerſias dictas fuiſſe, niſi potius legendum eſſet ὑποθέσεις, quo nomine à Græcis appellantur. Quæ primum autem Controuerſiæ declamatæ fuerunt, vel ex hiſtoriis trahebantur, vel ex veritate ac re ſi qua forte recens accidiſſet: taleſque à Cicerone, Hortenſio, Caluo, ceteriſque eius ſæculi luminibus frequentatæ fuerunt. Huius generis fuit illa Bruti pro Milone, Ceſtij in Milonem, ſuntque etiamnum illæ de ordinanda Rep. Salluſtio, & in Salluſtium Ciceroni attributæ declamationes, quæ & in veteribus exemplaribus ſic inſcribuntur. Quamuis legerimus Ciceronem iam in Rep. principem, theſibus etiam exerceri ſolitum. Tandem luxuriantibus ingeniis, & vulgaria conſuetaque faſtidientibus in materias à veritate & vſu forenſi abhorrentes, velut ad inania ſimulachra & mera ſomnia deflexerunt: quales in his libris, & apud vtrumque Quinctilianum pleraque, & quæ ab Hermogene & Sopatro proponuntur. Hæc ex Quinctiliani cap. 1. & 3. lib. 5. lib. 10. & aliis locis, Suetonij lib. de claris rhet. & Taciti dialogo excerpſimus.

Domeſticæ exercitationis] Quinctilianus cap. 2. & 11. lib. 2. declamationem iudiciorum conciliorumque imaginem vocat.

Latronis enim Porcij,] M. Porcius Latro genere Hiſpanus, primus clari nominis, inquit, Quinctilianus profeſſor, vel vt ait Plinius, clarus inter dicendi magiſtros, Iudicio noſtri Senecæ tot egregiis declamatoribus qui fecundum ingeniis Auguſti ſæculum illuſtrarunt, gloriam præripuit. Volateranus cuiuſdam Maximi diſcipulum facit. vereor ne Marillium dicere voluerit quem cum noſtro auctore audiuit. eius mors exſtat in Euſebij Chronico ad Olym. CXCIIII.

Colorem mutauerat.] Plinius cap. 14. lib. 20. hiſt. natural. eius diſcipulos vſu cumini ſylueſtris pallorem magiſtri ſtudiis contractum imitatos notat.

Hoc quod] Plinius cap. 24. lib. 7. Quinctilianus cap. 2. lib. 11.

Antequam dicere inciperet,] Id nunc temporis ab omnibus factitatum eſt proprie enim fuit diuiſionis munus, vnde etiam nomen accepit. poſtea ſucceſſorem negligentia in deſuetudinem abiiſſe notat, cum ait: Nunc à nemine fieri video. Et certe in declamationibus Quinctiliani, quas P. Pithœus bono veterum auctorum natus reſtaurauit, & Libanij μελέταις quotus quiſque ſermo, aut quota προθεωρία quæſtiones propoſitæ Controuerſiæ exhibet?

Nihil præter epichiremata] Auctor ad Herennium lib. 2. argumentationem, epicherema Græcis eſſe dicit: ſed hoc ἐν πλάτει. cum enim ſit argumentatio argumenti explicatio, Enthymema argumentatio erit, & Epicheremate continebitur. quod & Apſinus lib. περὶ προοιμίου, & Minutianus ſiue Nicagoras lib. περὶ ἐπιχειρημάτων voluere. Melius & ad hunc locum aptius Quinctilianus, qui argumentatione, intentione, aſſumptione, & connexione, earumque probationibus conſtantem vocauit: & Commentator librorum Hermogenis de inuentione συλλογισμὸν μετὰ τῆς οἰκείας τῶν μερῶν ἀποδείξεως, Enthymema vero συνεστραμμένον λόγον ἁπλῶς καθ' ἓν ἀξίωμα definit. hoc enim eſt Enthymema maxime, inquit Cicero in Top. ſi ea ratio ex contrariis ducatur, quia enim acutiſſima eſt, &, vt ait Hermogenes, δόξαν δριμύτητος τῷ λέγοντι περιτίθησι, per excellentiam Enthymema vocatur. Proprie igitur & ſignificanter Iuuenalis Satyra vj. dixit.

—— aut curtum ſermone rotato

Torqueat Enthymema.

Nam præter quam quod συνεστραμμένος ἐστὶ λόγος, eius perfectio eſt βραχύτης κώλων, καὶ εὐρυθμία κατὰ τὴν σύνθεσιν τῶν ὀνομάτων, quæ maxime auditorum animos feriunt. In his igitur duobus argumentationis generibus exercebatur Porcius. Qui de iis diuerſas auctorum ſententias ſcire deſiderabit præter Apſinum, & Minucianum, legat Quinctilianum cap. 10. & vlt. lib. 5. Chirium Fortunat. lib. 2. rhet. & Hermogenem lib. 3. de inuent.

Quas propriè ſententias] *Hoc loco ſententiæ γνῶμαι ſunt, quas inter προγυμνάσματα Rhetores habuerunt Aphthonius, & Theon in progymnaſmat. Quandoquidem in iis puer exercitatus eſſe deberet antequam Rhetori traderetur Quod munus Grammaticos Rhetoribus præripuiſſe, Rhetoraſque contempſiſſe conqueritur Quinctilianus cap.1. lib. 2. Tranſlatitias autem dixit, vel quod aptè ſatis alio transferantur: vel quia non noua, ſed aliunde tranſlata eſſent. quemadmodum Aſconius tranſlatitium edictum, quod ſinguli prætores à deceſſoribus ſuis mutuatum in ſuum transferebant. à Cicerone III. in Verrem dictum ſcribit, & à maioribus accepta conſuetaque tranſlatitia dicimus, quæ quia, vt plurimum, ex more potius, & dicis cauſa fiunt quàm ex animo, quae perfunctoriè geruntur, trãſlatitia appellamus, ſic enim Plinius epiſt. 37. lib. 9. tranſlatitia officia, Suetonius translatitium funus in Nerone, & Petronius translatitiam humanitatem vocarunt.*

SCHOTTVS.

SEnectus oculorum aciem retuderit) Eadem P. Licinij Calui querela apud Liuium lib. V. ad V.C. *Me*, inquit, *iam non eundem ſed vmbram nomenque P. Licinij relictum videtis: vires corporis affectæ, ſenſus oculorum atque aurium hebetes, memoria labat, vigor animi obtuſus.* Et infra lib. V. proœmio: *Memoria quando ſenilis marcet per ſe admonita, & aliquando laceſſita, facile ſe colliget.*

Ad duo millia nominum) Vide quæ de quorundam admirabili Memoria Plinius lib. VII. cap. XXIV. Solinus cap. VII. Polyhiſtoris, Fabius li. XI. cap. ii. & Valerius lib. VIII. cap. VII. quæque M. Antonius Muretus lib. III. Variarum lectionum cap.1. obſeruauit.

Ad commenda quæ acceperat, fida] Vox *fida* non eſt in veteri lib. quo vſus ſum ad Senecæ Epitomam illuſtrandam Ant. Auguſtini, hominis numquam ſatis laudati: & ſane abſque ea conſtat ſententia. Alludere autem videtur ad Iuriſconſultorum bonæ fidei creditorem, qui moras nectere non ſolet, nec fruſtrari creditorem. Poſt non longe. *Solebat*, inquit. *bonæ fidei eſſe*, id eſt, *ſine cunctatione reddit depoſita*, vt explicat Cuiacius Obſeruat. lib. VIII. cap. x. Et de Latronis memoria: *Dicebat ita, vt in nullo vnquam verbo eum memoria deciperet.*

Aut ſi qua illi) Malim: *At ſi qua illi, intra proximos annos commiſi.* Ariſtoteles Problemate v. Sect. xxx. cauſſas reddit, διὰ τί νοῦς πρεσβυτέροις οὖσιν μᾶλλον ἐγγίνεται, μανθάνομεν δὲ θᾶττον νεώτεροι ὄντες; μανθάνομεν, φησὶ θᾶττον νεώτεροι ὄντες, διὰ τὸ μηδέν πως ἐπίστασθαι, ὅταν δὲ ἐπιστάμεθα, οὐκ ἔτι ὁμοίως δυνάμεθα. δυνάμεθα δὲ ἔχεσθαι. καθάπερ καὶ μνημονεύομεν μᾶλλον, οἷς ἂν ἕωθεν πρῶτον ἐντυγχάνωμεν, ἔπειτα προϊούσης τῆς ἡμέρας, οὐκ ἔτι ὁμοίως. διὰ τὸ πολλοῖς ἐντετυχηκέναι.

Mittatur ſenex in ſcholas] Prouerbij ſpeciem præfert, quale Horatianum illud:

Spectatum ſatis, & donatum iam rude, quæris
Mecœnas iterum antiquo me includere ludo.
Non eadem eſt ætas, non mens ——

Quæ obſeruantia] Probo veteris illius lib. ſcripturam; *Quæ obuiantia mihi* Fort. & *obuerſantia* ſcriptum erat, & à librariis in deſcribendo, vt fit, corruptum.

Precario non paret] Alij affirmatè legunt *precario paret*. Reſpexit Iuriſconſultorum formulam qua res precario rogabantur; & res pignori creditoribus oppoſitas debitores precario rogare ſolitos ait Vlp. in L. Certe §. vlt. ff. De precario: & Pomponius in L. Si debitor. ff. eod. & alias ſæpe. Tertullianus lib. v. aduerſus Marcionem, *Alienatribus modis ſumi*, ait, *Iure, beneficio impetu*: hoc eſt, *dominio, precario & vi*. Et Terent. in Eunucho:

Vel vi, vel clam, vel precario.

Iniquitate naturæ, Eloquentia ſe retro tulerit) vetus lib. *Natura ſe retro tulerit.* Salluſtius Catilin. *Reſp. magnitudine ſua Imperatorum atque Magiſtratuum vitia ſuſtentabat, ac ſicuti effeta parente, multis tempeſtatibus haud ſane quiſquam Romæ virtute magnus fuit.* Priora quoque illa. *Et ad malum pronitate* aberant, vt & á libris Ferd. Pincian.

Quod inſolenti Græciæ opponat, aut præferat] Ceſtius Pius Suaſor. VII. de Cicerone: *Iniuriam illum facturum populo Rom. cuius linguam in ciuem extuliſſet, vt inſolentis Græciæ ſtudia tanto antecederet Eloquentia, quanto Fortuna.* Sic & Fabius lib. XII. cap. v. Et x. c. 1. *Oratores*, inquit, *vel præcipue Latinam eloquentiam parem facere Græcæ poſſunt: nam Ciceronem cuicumque eorum fortiter oppoſuerim.* Et vero hæc aurea illa ætas, qua ad ſummum perducta Eloquentia eſt, & Ciceronis Cæſariſque tempora comprehendit.

In deterius data res] Virgilianum reſpexit 1. Georg.

—— *Sic omnia fatis*
In peius ruere, ac retro ſublapſa referri.

Solinus, Polyhiſtoris cap. II. *Cæſar Auguſtus principatum ita ingreſſus eſt, vt vigilantia eius non modo ſecurum, verum etiam tutum imperium eſſet. Quod tempus ferme ſolum repertum eſt, quo plurimum, & arma ceſſauerunt, & ingenia floruerunt: ſcilicet, ne inertis iuſtitio languerent virtutis opera, bellis quieſcentibus.*

Torpent ecce ingenia deſidioſæ iuuentutis] Quanto iuſtior hæc noſtri ſæculi querela eſt? queritur & Tacitus, ſiue is potius Fabij libellus eſt, *De cauſis corruptæ & Degenerantis Eloquentiæ.* quem cum his Senecæ comparari volo.

Mollitia corporis) Sic Controuerſia IX. *Aliqua ex commentariis amici tui deſcribe: madentem in ventis heſternis* (fort. *externis*) *conuulneratum libidinibus, incedentem vt feminis placeat, feminis mollius: & cetera quæ morbi, non iudicij ſunt.*

Oraculum voluntas diuina] Quæ inſtinctu diuino afflatuque funduntur oracula: Cicero de Diuinat. & in Topic. *Oracula eo ipſo appellata ſunt, quod ineſt in his Deorum oratio.*

Orator eſt vir bonus] Vide Fabium proœmio Inſtitut. Oratoriar. & lib. XII. cap. 1. vbi & M. Catoni hanc ſententiam attributam diſerte defendit. Ciceroni eam maxime probatam ſuſpicor.

In iſtis fluxis atque expolitis] Sic & in veteri Couarruuiano: recte tamen in altero cod. *Vulſis atque expolitis* qui Græcis πεπιλωμένοι. & Iuuenali Satyr. VIII.

—— *reſignata iuuentus.*

Videndus Clemens Alexandrinus, diſſerens diſerte in molles lib. III. παιδαγωγοῦ cap. III. *Fluxis* etiam pro *mollibus & eneruatis* Seneca dixiſſe videatur. Ouidius:

Sint procul à vobis iuuenes vt femina compti
Fine coli modico forma virilis amat. &:
Forma viros neglecta decet. Vide Contro. IX.

Memoria earum producatur] Hoc eſt, *proferatur*: vt

in aurea illa Varronis ſententia : *Vitam legendo, & ſcribendo procudito.* Et mox Seneca de Latrone : *A prima pueritia vſque ad vltimum eius diem productam familiarem amicitiam cum voluptate maxima repetam.*

In quo duos grandes prætextatos] Suetonius de claris Rhetoribus : *Cicero ad Præturam vſque Græce declamauit ; Latine vero ſenior, & quidem Coſs. Hirtio & Panſa, quos diſcipulos & grandes prætextatos vocabat.* Sed de his nos in Prolegomenis. Non igitur aſſentior homini docto, qui contra Suetonij auctoritatem, & M. Fabij Coſs. tanquam gloſſema delendum cenſet.

Potius viuam vocem audire] Suſpicor *haurire* legendum : alioqui dicti venuſtas peribit, niſi fort. ea in *Viua voce* conſiſtit, quæ maiorem habet, quam ſcripta, ἐνέργειαν. *Viua enim*, inquit ille, *vox magis afficit, quam muta magiſtri* Aut Æſchinis de Demoſthene dictum reſpexit: *Quid ſi viuam vocem audiuiſſetis?*

Controuerſias nos dicimus, Cicero Cauſſas) Inmo & ipſe ὑποθέσεις *Cauſſas* vocat in Partitionibus & Controuerſias in Topicis: Θέσεις vero *Cõſultationes & Propoſita.* Hæc finitarum Quæſtionum, illa infinitarum ſunt in quibus Ciceronem iam iam in Rep. principem exerceri ſolitum Fabius ait, lib. x. cap. v. quem lege, & lib. iii. cap. v.

Sicut ipſa Declamatio) Mollit itaq. vocis nouitatem Cicero in Bruto : *Commentabar*, inquit, *declamitans* [*ſic enim nunc loquuntur*] *ſæpe cum M. Piſone, & cum Q. Pompeio, aut cum aliquo* (fort. *alio*, vel potius *Ælio*) *quotidie : idque faciebam multum etiam Latine, ſed Græce ſæpius.* Idem quoque Cicero *Fauorem* & *Vrbanum* noua cudit in epiſt. ad Brutum, & ad Pulchrum lib. iii. ad Famil. Idem putat à Terentio primum dictum eſſe *Obſequium.* Lege Fabium lib. viii. cap. iii.

Alterum vera actionis] Eſt enim *Declamatio* iudiciorum conciliorumque imago veritati ſimilis, & forenſium actionum meditatio. Fabius lib. ii. cap. x. & lib. iv. cap. ii. & lib. x. cap. v. Quibus veluti præpilatis ad pugnam forenſem exerceri olim ſolebant. Idem lib. v. cap. xii.

Prodeſt ſubinde animum relaxare) Ouidii illud nobis pueris occinebatur, Epiſt. iii.

> *Quod caret alterna requie durabile non eſt:*
> *Hæc reparat vires feſſaque membra leuat.*
> *Arcus & arma tua tibi ſint imitanda Diana:*
> *Si nunquam ceſſes tendere, mollis erit.*

Et colorem mutauerat] Latronis quoque auditores cumini eſu colorem mutaſſe, vt eum æmulari viderentur, auctor eſt Plinius lib. xx. Nat. Hiſt. cap. xiv. Antea *contuderat*, multo malim quam *confuderat.* Iam enim de oculorum acie hebetata diſſeruit.

Quod Cyneas fecit) Plinius lib. vii. cap. xxiv. *Cyrus rex omnibus in exercitu ſuo militibus nomina reddidit. L. Scipio pop. Rom. Cyneas Pyrrhi Regis legatus, Senatui & Equeſtri ordini Romæ, poſtero die quam aduenerat* Ibidem, eiuſque ſimia Solinus, de Mithridatis, Simonidis & Metrodori, ſicut de Themiſtoclis, Craſſi & Theodectæ memoria. M. Fabius lib. xi. cap. ii. extremo, & Valerius Maximus lib. viii. cap. vii.

Aut quod fecit Hortenſius) De quo M. Tullius in Bruto : *Memoria tanta, quantum in vllo cognouiſſe me arbitror; vt quæ ſecum commentatus eſſet, ea ſine ſcripto, verbis iiſdem redderet, quibus cogitauiſſet. Hoc adiumẽto ille tanto ſic vtebatur, vt ſua & commentata & ſcripta, & nullo referente omnia aduerſariorum dicta meminiſſet.* Prædicat eandem in Lucullo ; qui Nonio eſt Academicarum quartus; item Tuſculana i. & iii. de Oratore.

Sedens quæſtionem] Quod eſt de ſe confidentis: ſtantes enim orabant ; qui geſtus attentiorem reddit Oratorem. Plena omnis exemplorum antiquitas. Homerus Iliad. ά

> Τοῖσι δ᾽ ἀνιστάμενος μετέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς.

Vbi Scholiaſtæ legendi. Sedentem vero Latronem inducit extrema Suaſoria I. Silo quoque Pompeius ſedens facundus & diſertus erat. Inf. præfat. lib. iii. Epitomes, & M. Tullius lib. i. extr. de Oratore.

Apud Marullum) Marilium ſcriptum eſt in Veteri quattuor ſyllabis, qui Contr. x. & xvii. totidem ſyllabis, ſed geminata liquida *Marillius* ſcribitur, & vtrobique *præceptor nominatur.*

Odioſa res Circenſibus pompa) Moram enim iniiciebat iis, qui ludorum ſpectaculo magis delectabantur; Pompa enim ludos præcedebat: quod ex Dionyſii Ῥωμαϊκῆς ἀρχαιολογίας lib. vii. extremo didici, vbi multa de his illuſtria leguntur. Πρὶν ἄρξασθαι τῶν ἀγώνων πομπὴν ἔστελλον τοῖς θεοῖς, οἱ τὴν μεγίστην ἔχοντες ἐξουσίαν ἀπὸ τοῦ Καπιτωλίου τε καὶ δι᾽ ἀγορᾶς ἄγοντες ἐπὶ τὸν μέγαν ἱππόδρομον· ἡγοῦντο δὲ τῆς πομπῆς πρῶτον μὲν οἱ παῖδες αὐτῶν, ἐφέσηβοι τε καὶ τοῦ πομπεύειν ἔχοντες ἡλικίαν, ἱππεῖς μὲν ὧν οἱ πατέρες τιμήματα ἱππέων εἶχον· πεζοὶ δὲ οἱ μέλλοντες ἐν τοῖς πεζοῖς στρατεύεσθαι. In *ſacris* quoque *Iunonis* ferendis tardiſſimus inceſſus, qui & in Prouerbium abiit, cum & thenſarum vehiculis, vt ait Cicero in Verrem. Omnes Dii ſolemnes cœtus ludorum inibant, ciſtæ & caniſtra ferebantur. Horatius Satyra iii.—*Perſæpe, velut qui*
Iunonis ſacra ferret.

Lentus quoque in *Cereris ſacris* gradus. Idem Satyra vltima.

> *—Vt Attica Virgo*
> *Cum Sacris Cereris procedit fuſcus Hydaſpes.*

Circenſes autem ludos *Cereri* fere celebratos pridie Eidus April. in Kalendario vetere legitur, & ſemel iterumque apud Tacitum xv. Annal. & ii. Hiſtor. Aug. Et Cicero i. Officiorum. *Cauendum eſt ne aut tarditatibus vtamur in ingreſſu, mollioribus ne ſimiles pomparum ferculis eſſe videamur.* Sed de Cerealibus plura apud Ang. Politianum. cap. lxxxv. Miſcellan.

OPSOPOEVS.

IVſtus Lipſius V. Clar. Electorum i. cap. i. Cenſet vulgus libros eos qui Controuerſiarũ & Suaſoriarum inſcribuntur, Annæi Senecæ eſſe, illius qui Philoſophus dicitur, & qui Neroni præceptor. Cenſet vulgus, & ideo errat. Pugnat enim cum ea ſententia Senecæ ætas, pugnat vita, pugnat ſtylus. Ætatis pugnam doceo quia quicumque iis libris ſcriptor fuit, Aug. & Tiberij æuo vixit, non Claudij & Neronis. Hoc colligo ex variis eius de ſe dictis. Ait alibi familiarem ſe fuiſſe Ceſtio Pio, Porcio Latroni, Val. Meſſalæ: alibi Ouidium poetam declamantem audiuiſſe, & Aſinium Pollionem viridem cognouiſſe & ſe-

nem. Eas omnes faces illuſtraſſe ego ſcio mediũ principatum Auguſti. At Senecæ celebtior ætas in Claudium incidit & Neronem. Addit imo ampliũs ille ſcriptor, ea ætate ſe fuiſſe vt Ciceronem ipſum audire potuerit declamantem. Verba eius ſunt Præfatione prima: *Omnes autem magni nominis mihi videor audiuiſſe, præter Ciceronem. Nec Ciceronem quidem ætas mihi eripuerat, ſed bellorum ciuilium furor, qui tunc totum orbem peruagabatur. Intra coloniam meã me continuit, alioqui potuiſſem eum audiſſe in illo atriolo, in quo duos grandes prætextatos ait ſecum declamare ſolitos.* Ne quis mihi, quæſo, ad hunc locum nebulas aut nugas. Ait ſe Ciceronem audire potuiſſe declamantem cum duobus grandibus prætextatis. Ii fuerunt Hirtius & Dolabella: quos ideo ludens ſic appellat, quia tunc in prætexta toga erant & in magiſtratu. Eos per bellum ciuile Cæſaris Cic. (vt ipſe alibi ait) dicendi diſcipulos habuit, cœnandi magiſtros. Vide quo ætatem ſuam producat ille ſcriptor. Ante Cæſaris mortem non ſolum natus fuiſſe debuit, ſed etiam annos aliquot habuiſſe legitimos ad audiendum Ciceronem. Quomodo hæc æui, vt ſic dicam, granditas cadet in hunc noſtrum Senec. qui mortuus Silio & Attico conſulibus, extremo imperio Neronis? i. centum & xv. annis poſt illud æuum. Sed enim occurrunt huic rei, Et vixit, inquiunt. Sen. annos ad cẽtum xiv. alij etiam liberalius, centum xxiv. ita enim ſcribũt paſſim in hiſtoria eius vitæ. Homines præſtigiatores! & præ quorum arte in recoquẽdis ſenibus nihil ſit Medea. Sed quid nugantur? cedo mihi auctorem aliquem huius tam prodigioſæ ſenectutis. Non dabũt. Tacit. qui fautor Senecæ, & ideo diligens in vita eius narranda & morte, ſenile eius corpus dixiſſe contentus fuit: grandem hãc, & non lõge à miraculo ætatem, non attingit. Imo contra apud eum repetio, libro xv. in oratione Neronis Senecam adloquentis: *Eſt tibi*, inquit, *adhuc valida ætas, rebuſque & fructui rerum ſufficiẽs.* Valida, ait, ætas: & hoc paucis ante cędem eius annis. Qui conuenit hoc in ſenium tam effœtum? Sed vẽtilo ego, & tracto adhuc luſoria arma: quid ſi doceo Senecã natum non fuiſſe Cicerone viuo? nõne perorata hæc lis eſt? Ait ipſe de ſe. Epiſt. cviii *His inſtinctus abſtinere animalibus cæpi: & anno peracto, non tãtum facilis mihi erat conſuetudo, ſed dulcis. Quæris quomodo deſierim? In Tiberij Cæſaris principatum iuuẽtæ tẽpus inciderat. alienigena tum ſacra mouebantur, & inter argumenta ſuperſtitionis ponebatur animalium quorundam abſtinẽtia. Patre itaque meo rogante, qui non calũniam timebat, ſed philoſophiam oderat, ad priſtinã conſuetudinem redij.* Locus clarus, & in quo arx huius cauſæ. Ait ecce ſe iuuenem ſub Tyberio, quo tempore alienigena ſacra vrbe mota ſunt. Id accidit quinto Tiber. imperij anno: vt colligo facile ex his Taciti verbis Annali ſecundo: *Actũm & de ſacris Ægyptiis Iudaicisque pellendis: factumque patrum conſultum, vt quattuor millia libertini generis ea ſuperſtitione infecta in inſulam Sardiniam veherentur.* Vtrum ergo digiti me fallunt: an à morte Ciceronis ad hunc diem, anni circiter ſexaginta colliguntur? Quod ſi eſt, quomodo natus Ciceronis æuo Sen. fũerit: & idem iuuenis adhuc ſub Tiberio? Niſi quis tam inepte deſipiẽs, qui ſexagenariũ ſenem iuuenem cẽſeat appellandũ. Certa res & huic vni argumẽto ſi quid opponi poteſt, illi ſapiant: ego, vt poeta vetus ait, fatuus ſim, non ſolum ſtultus. Pugnat ergo ætas Senecæ: etiam vita. Nam is qui philoſophus, vitam illuſtrem egit, ad remp. acceſſit, honores geſſit, Quæſtor, Conſul fuit. De Quæſtura ſua ipſe fatetur Conſolat. ad Elbiam: de Cõſulatu, auctores Faſti & Iuriſconſulti. Hæc vitæ lux non cadit in meum ſenem: quem vixiſſe remotum ab omni ambitu ſcio, equeſtri ordine contentum. Teſtis ipſe in præfatione lib. ſecũdi. Melam filium alloquens, *Perge*, inquit, *quo inclinat animus, & paterno contentus ordine ſubduc fortunæ magnã tui partem.* Nam ordinem intelligit non dubie equeſtrem. Denique cum vana illa opinione quid magis pugnat, quam ſtilus? Ariſtoteles apud quoſdam Lybiæ populos, quoniam vxores cõmunes ſunt, ait liberos ad formarum ſimilitudinem diſtribui. Velim idem ſit in his libris. quorum profluens & copioſa dictio, tantum abeſt à Sen. arguta & conciſa eloquẽtia, quantũ Homericus ille Neſtor a Menelai. Quis falſus ſcriptor, ſatis dictũ: dicam quis verus? tam clare idipſum, vt ſi quid hac parte errem, non recuſem quin Fides aduerſa a me in omne æuum. L. Ann. Seneca Philoſophus patrem habuit nomine & cognomine eodem. Is domo Corduba fuit, profeſſ. Rhetor. Natus ante bellum ciuile Cæſarianum, ſuperuixit ad Claudij circiter principatum: ſine honoribus, & non aliud quam prouincialis eques. Is iam ſenex non dubie filiis ſuis ſcripſit, aut dictauit potius, hos qui ſuperſunt Cõtrouerſiarũ & Suaſoriarum libr. Sed vt in Plauti fabula, inter duos Menæchmos: ſic inter duos Senecas cõfuſione nominũ ortus error. Tributa illi quæ huius erant: & claritate nimia filij obſcurus pater hodie, imo ignotus. Memoriam boni ſenis fugitiuã (impune hoc dixerim) primus retraham ego. Eius inquam Sen. hi libri. Doceo ex ætate: quæ patri conuenit, diſconuenit proli. doceo ex inſcriptione, quæ in omnib. libris, etiam ſcriptis, concipitur: L. ANNÆI SENECÆ, AD SENECAM, NOVATVM, ET MELAM FILIOS. Optime. Inter tres filios quos nominat, Seneca Philoſophus eſt: reliqui eius fratres. Stemma tale.

L. Annæus Seneca, qui Rhetor.
Elbia, eius vxor.

L. Annæus Seneca, qui Philoſophus.
Annæus Nouatus, aliter Iunius Gallio,
Annæus Mela, ſiue Mella, pater Lucani.

Quid iam clarius, quam Sen. patris eſſe hæc ſcripta? Nam quin Mela ille frater Senec. Philoſophi ſit: non ambiges ex his locis. Tacitus lib. 16. Annalium: *Mela, quibus Gallio & Seneca parentibus natus, petitione honorum abſtinuit: per ambitionem præpoſteram, vt eques Romanus conſularibus potentia æquaretur.* Seneca ipſe in Conſolatione ad Elbiam: *Reſpice fratres meos, quibus ſaluis fas tibi non eſt accuſare fortunam. In vtroque habes quod te diuerſa virtute delectet. alter honores induſtria conſecutus eſt.* (Gallionem intelligit:) *alter ſapienter contempſit.* intelligit Melã. Confer nunc locum e præfat. lib. ii. Controuerſiarum, & vide quam elogia omnia conueniant in hoc Mela. *Hæc eo libentius Mela fili cariſſime refero, quia video animum tuum a ciuilibus officiis abhorrentem & ab omni ambitu auerſum: hoc vnum concupiſcentem, nihil concupiſcere, vt eloquentiæ tantum ſtudeas. Ego uero non ſum bonæ mentis impedimentum: perge quo inclinat animus, & paterno contentus ordine, ſubduc fortunæ magnam tui partem.* Nec turbat me, quod

epigraphe Nouatũ nominet, quem alii, & quem Sen. ipſe Gallionem. Idem enim ille per adoptionem familia exiuit, & in gentem ac nomen venit Iunij Gallionis. Credo illius ipſius Gallionis, qui inter Rhetoras nominatur Sen. patri: & de quo ſcriptor incertus, De cauſis corruptæ eloquentiæ: *Malim hercle C. Gracchi impetum, aut L. Craßi maturitatem quam calamiſtros Mæcenatis, aut tinnitus Gallionis.* At nomen Nouati anterius ei fuiſſe, colligo ex Seneca in conſolatione: qui filiam huius agnoſcit a nomine veteri Nouatillam. Non item locus me mouet initio lib. 2. Controuerſiar. de Fabiano Philoſ. *Scio futurum*, inquit, *vt auditis ſententiis eius, multas cupiatis audire. ſed nec ille diu declamationibus vacabat: & ego multo minor natu quam ipſe erat, audiebam quotiens inciderat, non quotiens volebam.* Qui ſi recte haberet, vana omnia quæ dixi de ætate huius ſenis. Fabianus enim auditor Ceſtij Pij & Arelij Fuſci fuit, ac ſub Tiberio præcipua illi fama. Quo ſi multo minor natu hic ſcriptor: cur non piſtrino trador ego atque aſino? Sed non recta lectio, & emendo, *multo maior natu.* Cauſa enim vera non auditi Fabiani, quod ille iuuenis, Sen. iam grandi, vt homo ſenex frequentare declamationes adoleſcẽtuli honeſte non poſſet. Hæc Lipſius. Sed & ante eum Andreas Alciatus Parergon lib.4.cap.14. Illud ſciendum, duos fuiſſe Senecas: Eum qui Neron. præceptor erat, cuius ſunt Epiſtolæ & Tragœ. quiq. patruus Lucani poetæ, & Gallionis frater fuit. Alium ſeniorem, iſtius & Gallionis patrem: cuius ſunt Declamation. qui ſe potuiſſe Ciceronem audire atteſtatur. Vt ridicula ſit eorum ſententia qui vtriuſque ætatem cõiungentes, vixiſſe poſteriorem annos ſupra cxx. comminiſcuntur: cum tamen Dio lib. 58. phthiſi laboraſſe hunc Senecam ſit auctor manuſque Caii principis euaſiſſe quod credebat fore vt quamprimum fato decederet.

GRVTERVS.

ÆTAS mihi eripuerat] probat ex hoc loco, aliiſque paſſim Lipſius, auctorem Controuerſiarum iſtarum patrem potius Senecæ ſuperioris quam ipſum Senecam, cuius videſis argumenta lector, lib. & cap. 1. Elect. ſunt enim plura quam vt exſcribam. addatur & Alciatus lib.4. cap. 14. Parerg.

Argentariis recognoſcentibus] auctiones coram *argentarijs* factas, qui in tabulis pretia adiectioneſque referebant, docent præter iſta Senecæ Quinctilianus lib. 11. cap. 2. & Cicero pro Cæcinna. Videatur Briſſonius lib. 1. de verb. ſign. lib.6. de formul. & Torrentius ad Suetonii Neronem cap.5.

Patruus abdicans. CONTROVERSIA I.

LEx eſt. LIBERI PARENTES ALANT, AVT VINCIANTVR. Thema. *Duo fratres inter ſe diſſidebant, alteri filius erat: patruus in egeſtatem incidit, patre vetante, adoleſcens illum aluit: ob hoc abdicatus, tacuit. adoptatus à patruo eſt. patruus accepta hereditate, locuples factus eſt. egere cœpit pater. vetante patruo, aluit illum. abdicatur.*

PRO ADOLESCENTE. *Porcij Latronis.* Quid mihi obiicis? Puto luxuriam. Quidquid vnquam immodeſta largitione effudimus, id omne conſumebatur in alimentum duorum ſenum. Cum vetaret me pater, aiebat: Ipſe mihi cum egerem, alimenta non dabat. Eo iam perductus erat, vt omnem ſpem vltimorum alimentorum in ea domo poneret, in qua habebat abdicatum & inimicum. Ecce oppreſſit increſcentem. quid acturus es? pluris tibi frater efferendus quam alendus eſt. Quis rogatus eſt? aut quis fratrẽ tam locuples frater alere non poteſt? Miſerrimus ſenex diuitias ſuas, & iam extremum blandimentum in ſtipem perdidit. Ipſe, inquit, me nõ aluit. Imitationẽ alienæ culpæ innocentiam vocas? Nec eo quidem æſtimas, quanta iſta crudelitas ſit: quod ſi quis fratrem non alit, nec à filio quidem alendus eſt? Quid adoptionem iactas? Tunc ad te veni, cum haberem diuitem patrem. Parcius quæſo fratres. Iudices habemus deos. Scis tuto te facere, etiam ſi abdicaueris, alam. Fatendum eſt crimen meum, tardius miſertus ſum. Iterum do pœnas: egeo. Parentibus meis, cum in cetera odium ſit, tantum in meam notam conuenit. O felix ſpectaculum, ſi vos in gratiam poſſum reducere, faciam hoc, quod vultus quoque veſtri hortantur. Surgite patres, adeſte iudices. alter mihi ex parentibus ſeruatus, alter ſeruandus eſt. porrigite mutuas manus in gratiam, me fœderi medium pignus addite. Inter duos contendentes, medius elidar. Ergo fame morientem videbo, per cuius cineres iuraturus ſum? Omnis inſtabilis & incerta felicitas eſt. Quis crederet iacentem ſupra crepidinem Marium aut fuiſſe conſulem, aut futurum? Quid porro tam longe exempla repeto? tanquam modo non ſit qui illum vidit. Quid non timendum felicibus putas? quid deſperandum infelicibus? *Iunij Gallionis.* Ego indicabo, cur me abdices: tu indica, cur adoptaueris. Quædam accedunt noua. Et quidem noua. Illud non miror, quod miſericordia obiicitur. Illud miror, quod hic obiicit. Sic enim me geſſi, vt hoc crimine duos patres obligarem. vterque me amat, vterque ali miſer deſiderat, vterque prohibet. Nec ſecum, nec mecum fortuna bene conuenit. Componite aliquando bonos quidem, ſed contumaces viros. Vter diſcordiæ cauſam præbuerit, nolite à me exigere. Vterque patruus eſt, vterque pater eſt. Tranſit ad iſtum fratris ſui & fortuna & animus. Miſericors ſum. Non mutaſſem patrem, ſi naturam mutare potuiſſem. *P. Aſpernatis.* Fortunæ eſt lex, præſtare quæ exegeris. Miſerere Mutabilis eſt caſus dederunt victis terga victores: & quos prouexerat fortuna, deſtituit. Quid referam Marium, ſexto conſulatu Carthagine mendicantem, ſeptimo imperantem? Nec circa plura inſtabilis fortunæ exempla te mittam, vide quis alimenta rogetur, & quis roget. *Othonis Iuny.* Pater timeo mutationem, & ille nihil prius ex bonis quam filium perdidit. *Arelij Fuſci.* Pater ecquid aperis mî pe-

nates tuos? Non ſum hoſpes grauis, vnum ſenem adduco. hoc tibi vitio pater placui. Venit ignotus ſenex, volo tranſire iacentem. per patrem rogat. Ergo aliquis peribit fame, qui filium ſuum optat ſuperſtitem? Quid hoc eſſe dicam, quod me tam periculoſe abdicant? quod totiens iſti fortunam mutant, quotiens ego patrem? Redite in gratiam. Inter funeſtas acies armatæ manus in fœdus porriguntur. Perierat totus orbis, niſi iram finiret miſericordia. Aut ſi tam pertinacia placent odia, parcite. Iactatus inter duos patres, vtriuſque filius, ſemper tamen felicioris abdicatus: poſitus inter duo pericula, quid faciam? qui alunt, abdicant: mendicant qui non alunt. Illud tamen pater deos teſtor, diuitem te relinquo. *Ceſtij Pij.* Tali me operi præparaueram. volebam fratres in gratiam reducere. at niſi impetrauero vt boni fratres ſint, impetrabo ne mali patres ſint. Vterque me amauit, vterque pro me vota fecit: quantum eſt, dixero, vterque me aluit? Quæ cauſa fuerit diſcordiæ, neſcio. Timeo, ne iſte prior egere cœperit. Quid obiicis pater? Hoc tu obiicis? ſcio quendam in hac ciuitate propter iſtud crimen adoptatum. Frater me inquit, alere noluit. Inueniſti quo poſſim me defendere. Poſſum liberos tollere, vt præ meis oculis narrem auum illorum fame periſſe? Non feſelli. qualis eſſem, ſciuiſti & cum adoptares. Bis abdicatus ſum. volo vtrumque cauſam meam agere, neutrum pro me volo. adſit mihi alius. ſemper cauſa mea habebit aduocatum patruum, aut patrem. Alter alterum amet: vterque me amabit. Vis illum veras pœnas dare? ſentiat, quam bono fratri iniuriam fecerit. *Pompeij Silonis.* De patre bene quod eum per ætatem noſſe non poſſum: ſed habet & ille beneficium meum. duos eius filios alui. Surge infelix ſenex. quid putatis illum flere? quod eget? imo quod abdicauit, quod alunt. *Argentarij.* Vides enim, liberalis in domu tua eſſe cœpi, ille propter me duxit vxorem, cum fortaſſe iuuenem adoptare poſſet. Hæc abdicantis fuere verba: I ad illum, quem magis amas, quam patrem. Non omnibus imperiis parendum eſt: nihil interim noui facio: ſcis me & priori patri non paruiſſe. Venit demiſſa barba, capilloque deformi, non ſenectute, ſed fame membris trementibus, ſemeſa & tenui atque elisã ieiunio voce, vt vix exaudiri poſſet, introrſum conditos oculos vix alleuans: Alui. quomodo, quæritis? quomodo iſtum. *Cornelij Hiſpani.* Putate me hodie non abdicari, ſed adoptari. Volo quædam futura prædicere patri. Hic quem vis adoptare, inimicum patris ſui inuito patre aluit: reliquit æquo animo beatam domum vt cum mendico viueret. Noueris oportet hoc eius vitium ad præſtandam calamitoſis miſericordiam contumax eſt. Habeo quod de hoc vitio quæri poſſim: hoc enim patrem, hoc patruum perdidi. Quam multi patres optant ſimilem filium! Bis abdicor. Homo eſt: non vis ali hominem? ciuis eſt: non vis ali ciuem? amicus eſt: non vis ali amicum? propinquus eſt: non vis ali propinquum? ſic peruenitur ad patrem: homo eſt ciuis eſt, amicus eſt, propinquus eſt. Ergo non erit vitium porrexiſſe ſtipem, niſi dixero, pater eſt? *Vibij Calui.* Circuibo tecum pater, aliena limina: oſtendam omnibus, & me, qui alimenta dedi, & te, qui negaſti *Romani Hiſpони.* Scio pater, melius eſſe quod tu dicis: iſtud ego ſi poſſem, nunquã abdicatus eſſem. Fateor vitium meum: hoc quoq. prior in me emẽdare voluit pater, nec potuit. Impuliſti me in fraudẽ. qui me abdicabat, aiebat, Non oportet fieri: tu dicebas. Oportet: tibi credidi. Non dedit, inquit. mihi alimẽta. defuerũt tibi? Quiſquis alimẽta à mendico rogatus eſt, nihil amplius quam iter ei monſtrat. Vade ad fratrem, i ad filium: iam quidem nobis eandem fortunam precantur. Crede mihi, ſacra populi digna eſt. *Albutij Sili.* Tollite veſtras diuitias, quas huc atque illuc incertæ fortunæ fluctus appellet: redite in gratiam: innocens ſum.

Pars altera. *Valli Syriaci.* Creſcere ex mea propoſuit inuidia. ſequemur ſenes, quo vocat ambitio iuuenilis & contionem illi præbebimus. melius ſe poteſt iactare quam defendere. Ecquid iuſtus metus meus eſt? ne heredem ingratum ſcribam, inimicum relinquam. Inter cetera, quæ mihi cum inimico patior eſſe cõmunia, & hoc eſt: infeliciſſimam & triſtiſſimam ambo egimus vitam, excepto vno, quod alter alterum egentem vidimus, imo fecimus. Adice iſtis verborum contumeliis, Ad cælum manus ſuſtulit, faſſus ſe huius ſpectaculi debitorem: & tunc primum fratri vitam precatus eſt. Lætinam patrimonii patri, vt ex tantarum calamitatum ſtupore, nullam percepi niſi quod iſti daturus eram omnia, illi negaturus. Liquet nobis Deos eſſe. Qui non aluit, eget: qui in domum ſuam fratrem non cepit, in publico manet. Æquauit iam potentiam meam cum illius potentia fortuna: niſi quod hæc prior facere non poſſum. Adoptaui te, cum abdicatus es. cum abdicas, abdico. *Vibij Furij.* Cum egerem, aiebam: Satis ſe vindicauit, quod à diſpenſatore locupletis inimici, conſors modo omnis fortunæ diurnum petam. *Marillij.* Ille autem audebit rogare, qui mori mallet, quam verba ſua ſibi dici? Multis debeo miſericordiam: à multis tuli. quiſquis eſt qui me vlla calamitate ſimilem effinget, perinde habebo, ac ſi gradu cognationis attingat. Scio quam acerbum ſit, ſupplicare exteris: ſcio quam graue ſit, repelli à domeſticis: ſcio quam grave ſit, quotidie & mortem optare, & vitam rogare. Etiam ſi tu non odiſti eum qui mihi fecit iniuriam: ego odi eum, qui fecit tibi.

Diuiſio. Diuiſio controuerſiarum antiqua ſimplex fuit: recens vtrum ſubtilior, an tantum operoſior, ipſi æſtimabitis: ego exponam quæ aut veteres inuenerunt, aut ſequentes aſtruxerunt. *Latro* alias quæſtiones fecit: diuiſit in ius & æquitatem, an abdicari poſſit, an debeat. ſic quærit, an neceſſe fuerit illi patrem alere, & ob id abdicari non poſſit, quod fecit lege cogente. Hoc in has quæſtiones diuiſit: An abdicatus non deſinat eſſe filius: an is deſinat qui non tantum abdicatus, ſed etiam ab auo adoptatus eſt, etiam ſi filius erat: an quiſquis patrem non alit, puniatur tanquam aeger, vinctus, captus: an aliquã filij lex excuſationem accipiat: an hoc accipere potuerit: an abdicari debeat. Per hoc quæſiuit, an etiam ſi ille indignus fuit qui aleretur, hic tamen recte fecerit qui aluit: deinde, an indignus fuerit qui aleretur. Noui declamatores Græcis auctoribus adiecerũt primam illam quæſtionem, An adoptatus abdicari poſſit. hac Ceſtius vſus eſt. adiecit quæſtionem Gallio alteram, An abdicari poſſit iam adoptatus, ob id vitium, quod antequam adoptaretur, notũ fuit adoptanti. hoc autem ex æquitatis parte pendet, & tractatio magis eſt quam quæſtio. *Gallio* quæſtionem primam Latronis duplicauit ſic: Licuit mihi alere, etiam te vetante: deinde non licuit non alere. In priori parte hoc vindicauit, non

poſſe filium ob id abdicari, quod eſſet ſuæ poteſtatis: nulli autem interdici miſericordiam. Quid ſi flere me vetes, cum vidi hominem calamitoſum? quid ſi vetes propter aliquod honeſtum factum periclitāti fauere? affectus noſtri in noſtra poteſtate non ſunt: quædam enim iura non ſcripta, ſed omnibus ſcriptis certiora ſunt. Quamuis filius familiæ ſim, licet mihi & ſtipem porrigere mendico, & humum cadaueri. Iniquum eſt, collapſis manum non porrigere: cōmune hoc ius generis humani eſt. nemo inuidioſum ius poſtulat, quod alteri profuturum eſt. *Latro* illud vehementer preſſit. Non feci ratione, affectu victus ſum, cum vidiſſem patrem egentem, mens non conſtitit mihi: quid vetueris: neſcio. Hoc aiebant non eſſe tractandum tanquam quæſtionem: eſſe tamen potentiùs quam vllam quæſtionem. *Fuſcus Arellius* pater hoc mouit in vltimo, tanquam quæſtionem: Putaui te, quamuis vetares, nihilominus velle ali fratrem. Vultu vetabas, aut mihi ita videbaris. *Ceſtius* audacius: Non fuit contentus dicere, Putaui velle te, adiecit, Voluiſti, & hodie quoque vis: & ſua figura dixit omnia, propter quæ velle deberet. quare ergo abdicas? puto, indignaris præreptum tibi officium.

Color. Latro colore ſimplici pro adoleſcente. habere non quod excuſet, ſed, quo glorietur. Non potui, inquit, ſuſtinere illud durum ſpectaculum Offenſam mihi putas tantum excidiſſe: mens excidit, non animus mihi conſtitit; non in miniſterium ſuſtinendi corporis ſuffecerunt pedes; oculi ſubita caligine obtorpuerunt. Alioquin ego ſi tunc meæ mentis fuiſſem, expectaſſem dum rogaret? *Fuſcus* illum colorem introduxit, quo frequenter vti ſolebat, religionis: Mouet, inquit, me natura, mouet pietas, mouet & humanorum cauſa, & tam manifeſto approbata exemplo veritas. Stare ante oculos fortuna videbatur, & dicere talia: Hi ſunt, qui ſuos non alunt. *Albutius* hoc colore. Acceſſit, inquit, ad me pater, nec ſummiſſis verbis locutus eſt: non rogauit, ſed, quomodo agēdum erat cum filio, alere me iuſſit. recitauit legem, quam ego ſemper ſcriptam etiam patruo putaui. Deinde dixit, Præſtiti non quantum patri præſtare debui, ſed quantum vetanti ſurripere potui. *Blandus* colore diuerſo. Venit ſubito deformis ſqualore, lacrymis. O graues fortuna vires tuæ. Ille diues modo ſuperbius rogauit alimenta, rogauit filium ſuum, rogauit abdicatum ſuum. Interrogas, quam diu rogauerit? ne dij iſtud nefas patiantur, vt diu rogauerit: diutius tamen quam tu. Quæritis, quid fecerit? quod ſolebat. *Silo Pompeius* hoc colore. Mouet, inquit, me, quod nihil ſuo iure, nihil pro poteſtate, quod tanquam patruus acceſſit. ego vero non exſpectaui verba, non preces: complexus ſum, & oſculatus patrem, dedi alimēta. hoc vnū crudeliter feci, quod dixi fratrem dediſſe. Non alere, ſed exprobare viſus ſum. *Triarius* hoc colore. Timui, inquit, ſi non aluiſſem, ne abdicarer à patre: ſciebam quomodo illi placuiſſem. *Argentarius* hoc colore. Acceſſit, inquit, ad me pater obrutus ſordibus, tremens deficientibus membris: rogauit alimenta. Interrogo vos, Iudices, quid facere oporteat? nam iſtum non interrogo. Scit quid facturus ſim. Nam patrem vt alteri patri faciam iniuriam, alteri inuidiam. Cum vetuiſſet me alimenta præſtare, ſi qua eſt fides, non putaui illum ex animo vetare. lenocinatur, inquam, gloriæ meæ, vt videar etiam prohibitus aluiſſe. *Marillius* nouo colore egit. Cecidit in pedes meos ſenex, ſqualidus barba capilloque. mouit, inquam, neſcio quis iſte miſericordiā meam. alleuaui, cum ignorarem quis eſſet: vultis repellam, quod pater eſt? *Ceſtius* hoc colore. Hæc mecum cogitaui. Patrem meum egētem video: frater nec miſeretur, nec præſtat alimenta: hoc eſt, inquam, noui vitij, eripere filio officium. Sciebam hanc fortunam meorum, has iam meas eſſe parteis. Hoc peccaui, quod non vltro ad patrem acceſſi. ſed aiebam, Nolo quicquam amplius præſtare, quam illi præſtiti. Expectaui, donec patruus ad me veniret. & nunc expectabo. Venit ad me pater, quid debui facere? perducerem illum ad patruum? non feci, merito iraſcitur. Potuit enim, ſi aluiſſet, leuare quidem fortunam fratris, ſed cauſam aggrauare. *Buteonis* colorem non approbat Latro: præſtitiſſe ſe dixit exiguum, tantum quo ſpiritum poſſet producere. & dum deſcripſiſſet pallorem eius & maciem adiecit, Apparet illum ab inimicis ali. Hunc colorem cum improbaret Latro, hac ſententia vſus eſt: Non eſt, inquit, abdicato quidquam ex gloria ſui criminis detrahendum. *Hiſpanus* hunc colorem venuſtius. nam & miſerationi eius qui benigniſſime alit, adiecit aliquid: & pietati ſuæ nihil detraxit. Quomodo, inquit, illum alo? Exiguos furtiue cibos mitto: & ſi quid de menſa mea detrahere potui, famelico ſeni porrigo. Non credis, quia ſcis quomodo te aluerim. Colorem ex altera parte quæ durior eſt, vltro aiebat hunc ſequendum, vt grauiſſimarum iniuriarum inexorabilia & ardentia induceremus odia. Thyeſteo more aiebat, patrem non iraſci tantum debere, ſed furere. Ipſe in declamatione vſus eſt ſummis clamoribus, illo verſu tragico: Cur fugis? fratrem ſcit ipſe. Hunc colorem ſecutus *Syriacus* Vallius durum ſenſum videbatur non dure poſuiſſe in narratione ſic. Infeliciſſimam ambo & triſtiſſimam egimus vitam, excepto quod alter alterum egentem vidimus. Æque efficaciter videbatur odium expreſſiſſe fraternum, hac ſententia: Vos iudices audite, quam valde eguerim: fratrem rogaui. Hanc partem memini apud Cæſtium declamari ab Alfio Flauo, ad quem audiendum me fama perduxerat: qui cum prætextatus eſſet, tantæ opinionis fuit, vt P. Romano puer eloquentia notus eſſet. Semper de illius ingenio Ceſtius & prædicauit, & timuit. Aiebat tam immature magnum ingenium non eſſe vitale: ſed tanto concurſu hominum audiebatur, vt raro poſt illum auderet Ceſtius dicere. Ipſe omnia mala faciebat ingenio ſuo, naturalis tamen illa vis eminebat: quæ poſt multos annos tametſi deſidia obruto, & carminibus eneruata, vigorem tamen ſuum tenuit. Semper autem eloquentiam eius commendabat aliqua res extra eloquentiam. In puero lenocinium erat ingenij, ætas: in iuuene, deſidia. Hic cum declamaret partem abdicantis, hanc ſummis dixit clamoribus ſententiam. *Alfij.* Quis es tu, qui de facto fratrum ſententiam feras? Ille tunc peccauit: tu nunc peccas. ad te arbitrum odia noſtra non mittimus: iudices habemus deos. Et illam ſententiam: Audiuimus fratrum fabuloſa certamina, & incredibilia, niſi nos fuiſſemus: impias epulas, deteſtabili parricidio fuluum diem. Hoc vno modo iſte frater à fratre ali meruit. Quam innocenter me contra parricidium vindico? filium illi ſuum reddo. *Ceſtius* hunc colorem tam ſtrictum non probauit, ſed

dixit temperandum eſſe: & ipſe hoc colore vſus eſt, quem ſtatim à principio induxit. Miratur aliquis, quod cum duo grauiſſimam acceperimus iniuriam, ego & filius, ego ſolus iraſcor? non eſt quod quiſquam miretur. iam filio ſatisfactum eſt. Debuiſti me rogare, vt ipſe præſtarem: debuiſti illum ad me perducere: debuiſti reconciliationem tentare, non famam pietatis ex noſtra captare diſcordia. Fortaſſe ego cum egerem, fratrem rogaſſem, ſi tu non fuiſſes. fortaſſe ille me rogaſſet, ſi tu non fuiſſes. poterat nobis conuenire, ſi non fuerit in medio quem potius miſeri contumaces rogent. *Hermagoras* in hac Controuerſia tranſiit à procemio in narrationem eleganter, rariſſimo quidem genere, vt in eadem re tranſitus eſſet, ſententia eſſet, ſchema eſſet: ſed vt Latroni placebat, ſchema quod vulneret, non quod titubet. Ex altera parte tranſit à procemio in narrationem *Gallio*, & ipſe per ſententiam ſic: Quidni filium mihi nolim cum iſto communem eſſe, cum quo vtinam communem nec patrem habuiſſem? *Diocles Caryſtius* illum ſenſum à Latinis iactatum dixit breuiſſime, rariſſimo genere quod ſententia verbis conſumatur. nec enim paucioribus poteſt. *Euctemon* leuis declamator, ſed dulcis, dixit noue & amabiliter illum æque ab omnibus vexatum ſenſum, quo reconciliatio fratrum tentatur.

IN CONTROVERSIAM PRIMAM.

NICOLAVS FABER.

IMO *quod abdicauit, quod aluit.*] Videtur deeſſe negatio. Nec enim ſenex fratrem aluit, & ſi fleret quia aluiſſet, miſericordia indignus videretur: ſed ait eum flere quia filium abdicauit, fratrem non aluit. legendum igitur, *quod non aluit.*

Volo quædam futura prædicere] Delenda vox *futura*. Prædicere enim eſt hoc loco, quod Ædilibus in edicto ſuo certiorem facere morbi vel vitii rei venditæ, & legem dicere Horatio lib. II. Epiſt. ad Florum de mangone ſeruum vendente:

——ſemel hic ceſſauit, & vt fit,
In ſcalis latuit metuens pendentis habenæ.
Des nummos excepta nihil te ſi fuga lædat.
Ille ferat pretium, pœnæ ſecurus opinor.
Prudens emiſti vitioſum: dicta tibi eſt lex.

hoc eſt prædicere.

Iter et monſtrat.] Veteres editiones habent *miſteri monſtrat.* quæ lectio ferri poteſt. & linea ſequenti, *ſacra populi digna eſt*, legunt, *ſatra populi*, æque corrupta lectione.

Cum abdicas.] Aptius fortaſſe, *cum adoptas abdico*, vt conſtet ἀντιστροφή.

Diuiſio] Diuiſio, quæ Græcis dicitur διαίρεσις, οὐ τὴν γενῶν εἰς εἴδη τομὴ, οὐδὲ τῶν ὅλων εἰς μέρη, ἀλλὰ τῶν πολιτικῶν ζητημάτων εἰς τὰ λεγόμενα κεφάλαια. Ζήτημα, præcipua Controuerſiæ quæſtio, in qua cauſæ ſtatus vertitur: κεφάλαια, minores quæſtiones ex principali deſcendentes, eamque fulcientes: de quibus tantum quæritur, vt de principali, ſententia feratur. Hæc Theodorus etiam εἰδικὰ κεφάλαια, vt illam de qua maxime quæri ac iudicari debet γενικώτατον κεφάλαιον vocauit. Exempla ſuppeditans præter hunc noſtrum auctorem, Hermogenes περὶ στάσεων, & Sopater περὶ διαιρέσεων. Hanc Græci nimium fere in ſcientiis acuti ab inuentione ſepararunt, & inuentionis quidem τὴν ἐργασίαν χορηγεῖν τῶν κεφαλαίων, diuiſionis vero τὴν ἐπαρίθμησιν καὶ τάξιν διδάσκειν eſſe voluerunt. Simplicius Latini vtrumque inuentioni tribuerunt. Nam & diuidere præcipuam quæſtionem, id eſt, inuenire quæ quæſtiones in eam incidant, & ex arte quamque particularium tractare, eiuſdem facultatis eſſe videtur: nec alia eſt ratio epicherematum & tractationum, quæ inuentionis ſunt, ad minores quæſtiones, quam earumdem quæſtionum ad principalem. Vt enim hæc particularibus quæſtionibus, ita particulares epicherematibus & tractationibus conſtant. Ab hoc inuentionis munere ſermo ille qui à declamaturis velut futuræ declamationis pompa, antequam ad dicendum conſurgerent, habebatur, diuiſio dictus eſt. Solebant enim ſedentes paucis quibuſdam præmiſſis, quæ attentiorem redderent auditorem, Controuerſiæ de qua dicturi erant argumentum ac thema proponere: inde quæſtionem, in qua ſtatus, continens, ac iudicatio eſſet, elicere: deinde quæ in principalem quæſtionem, & quot inciderent quæſtiones, quo ordine ac modo, quibus coloribus, argumentis, verbis tractari deberent, aliquando etiam quæ figuræ, & qui affectus in vnamquamque quæſtionem recipi poſſent, diſſerere. Sæpe etiam vnde exordium ſumendum, vbi, & quatenus narrandum, probandum, refellendum, deprecandum perorandumque, dicebant. Quin etiam ſi quid ab aliis in ea vel ſimili Controuerſia non recte diuiſum, ſi inepto colore tractatum, ſi quid nimis antiquis, ſi nouis, ſi vulgaribus aut ſordidis verbis dictum, indicabant, ſuaſque partes interponebant: tum demum ſurgẽtes declamabant, noſter auctor toto hoc opere: Quinctilianus lib. 2. Inſt. & alter Quinctilianus in declamationibus. Plinius epiſt. 3. lib. 2. & 2. lib. 4. Sopater περὶ διαιρέσεων, & Libanius ἐν μελέταις. Diuiſionem autem, prælocutionem, præfationem, ſermonem, διαίρεσιν, & προθεωρίαν, vnum idemque valere apud illos auctores perſpiciet, qui quæ ab illis de ea re dicuntur, diligentius penſitabit.

Latro alias quæſtiones fecit:] Rectius fortaſſe, *illas quæſtiones fecit.*

Sed etiam ab auo] Puto generalius conceptam fuiſſe quæſtionem, legendumque *ſed etiam ab alio adoptatus eſt.* Nam hic non ab auo, ſed à patruo adoptatus eſt.

Tanquam æger, vinctus, captus:] Quinctilianus cap. 10. lib. 5. in hac quæſtione, aliis etiam exceptionibus vtitur, ſi miles, ſi infans, ſi reip. cauſa abſit.

Tractatio magis eſt quam quæſtio.] Diximus in Controuerſia hæc eſſe, aut eſſe poſſe: quæſtionem ge-

neralem, de qua precipue quæritur, & ſpeciales, de quibus ideo quæritur, vt de generali iudicetur. Ipſæ etiam ſpeciales aliquando ſua mébra habent quæſtionum ſpeciem habentia, quæ tamen non vt quæſtiones ſeparatim, ſed in quæſtionibus vt earum partes tractanda ſunt. hæc, vel tractationes, vel loci, prout in iis diu vel parum immorandum eſt, quod ex iudicio prudétis oratoris dependet, dicuntur. Hoc loco quæſtionem fecerũt Græci, an adoptatus abdicari poſſit. recte. eiuſmodi enim eſt, vt ſuam propoſitionem, probationem, refutationem, & epilogum, quantum quæſtioni particulari ſufficiat, habere debear. Alterã addidit Gallio. An adoptatus abdicari poſſit ob hoc vitium, quod antequam adoptaretur, adoptanti notum fuit. Male, inquit noſter auctor. nam non eſt quæſtio, ſed tractatio, id eſt, amplificatio, & velut præcedentis quæſtionis extenſio, quæ ſeparatim tractanda non eſt, ſed velut pars in præcedenti quæſtione. Nempe non poſſe abdicari qui patrem ſuum aluit, qui adoptatus fuit, & eo minus quia eius in ſuos contumax affectus, propter quem nunc abdicatur, non ignotus fuit adoptanti. addet etiam locum omni quæſtione fortaſſe fortiorem, propter hanc pertinaciam adoptionem meruiſſe & adoptatum fuiſſe, quæ, vt tractationem, & locum, id eſt, vt partes quęſtionis, non vt quæſtiones exſequetur. Cirus tamen περὶ διαφορᾶς στάσεων, cap. περὶ ἀποκηρύξεων, ex ea tractatione, quemadmodum Gallio, quæſtionem effecit, ſtatumque negotialem. Eius generis autem exempla plura diſcutiuntur à noſtro auctore in ſequentibus, ex quibus hi quæſtionis, tractationis, & loci gradus clarius & apertius demonſtrantur.

Vultu vetabas. aut mihi ita videbaris.] Lego, *At tu vetabas. Haud mihi ita videbaris.* quod ex ſequentibus clarum eſt:

Color.] Color eſt apud Rethores prætextus, quo factum minus ex ſe probabile tegitur & coloratur. Id nomen ſatis indicat, quod fucum ſubolet. Græcis eodem ſignificatu χρῶμα dicitur, quod ita definiuit Marcellus in Hermogenem, vt ſit μετάθεσις τῆς αἰτίας ἢ τὸ ὑπεύθυνον εἰς τὸ ἀνυπεύθυνον μεταθεῖσα. Huius nominis rationem vult Quinctilianus cap. vlt. lib. 3. duci, quod maxime tuendus ſit color dicentis ingenio, & aliquando ad ſolam dicentis verecundiam pertineat. Vitioſus enim ille eſt, vt inquit noſter Seneca, qui ad teſtem ducit. Simplicius cõtra ſuum morem, hac in re Sopater in Hermogenem, qui dicit vocari, διά τὸ πρόφασιν παρέχειν τῆς ἀπολογίας, καὶ οἱονεὶ χρωννύναι τὸν λόγον. quemadmodum etiam hoc vocabulo vſi ſunt, Valer. Maximus cap. 2. lib. 8. & Iuriſconſulti Vlpianus lib. 8. de offi. proconſul. atque Marcellus lib. 7. digeſtorum, in pandectis, ſub titulis de donationib. inter virum & vxorem, & de Abigeis. Quin & ipſe Quinctilianus eam metaphoram in hoc vocabulo agnoſcit, cum ſcribit cap. 8. lib. 3. dandum deformibus colorem etiam apud malos. Porro hæc definitio colori proprie ac ſtricte ſumpto conuenit, ſcilicet vbi qualitas tantum facti controuertitur, & αἰτίαν cauſamque facti ceu rationem defenſionem continentem ſignificat. Id enim proprie color eſt quod & Hermogenes c. I. li. περὶ στάσεων indicat θαυμάζω δέ, inquit, εἰ μὲν κρινομένου πράγματος αἰτίαν ἀποδίδωσι καὶ τὸ λεγόμενον χρῶμα. quo loci notant commẽtatores Græci αἰτίαν καὶ χρῶμα ταυτὸν μὲν εἶναι, ἐκ παραλλήλου δὲ κεῖσθαι. At vero vt αἰτία non obſeruata Hermagoræ ſollicita diſtinctione tam pro cauſa iudicij, quam pro cauſa facti ſumitur, id eſt, etiam τὸ αἴτιον complectitur & cauſatiuum litis quod vocat Fortunatianus, tamque ab actore eſt quam à reo: ita etiam color. Itaque color & deprecationem comprehendit, & omnem rationem tam actoris qua damnandum reum nititur, quam rei qua ſe abſoluendum. Et cum apud Græcos quædam ſint cauſæ ἄχρωμοι, in quibus nullam reus facti à ſe commiſſi excuſationem, nullum prætextum inuenire poteſt: vt ſi quis ne in bellum proficiſcatur ſibi pollicem præciderit, vel in adulterio, ἀνὴρ ἐν ἀνδράσι deprehenſus fuerit, vel vt illa de qua Iuuenalis lib. 2.

Quæ iacet in ſerui complexibus aut Equitis. dic,
Dic aliquem ſodes hic Quinctiliane colorem.
Hæremus: dic ipſa.

tamen eum qui nullam excuſationem habet, ſolam pœnitentiam habere colorem dicit idem Quinctilianus cap. I. lib. 2. Itaque eo ſignificatu non erit Controuerſia quæ deprecatione ſola nititur, nec vlla alia ἄχρωμος. Et infra toto hoc opere ſingulis Cõtrouerſiis colores tam actorum quam reorum ſubiiciuntur. Vnde ergo (dicet aliquis) in illis Quinctiliani declamationibus diuiſio coloratarum, & tractatarum? Neſcio. & vereor ne qui primus ſic illas diſtinxit, illudere, aut crucem figere ingeniis voluerit. Nam, vt non anxie in ſingulas inquiram, quæ prima occurrit inter coloratas, tota ſcripti & voluntatis eſt: in quo quidem quæſtionis genere proprie non eſt color: & tractatarum vltima tota colore nititur. Nam qui venenum dediſſe fatetur, ſi non habet quid dicat cur hoc fecerit, nulla Controuerſia erit. factum enim per ſe improbum eſt. Colorem igitur oportet inueniat, nempe ſe miſericordia motum, ne tamdiu miſer cruciaretur, illudque non proditori peſſime merito, ſed humanitati dediſſe. Præterea ſatis patere nullos proditorem conſcios habuiſſe, quos ne bis quidem tortus indicarit, periculumque fuiſſe ne ſi tertio torqueretur, in Remp. male affectus eos nominaret quos maxime Reipubl. conducere noſſet, ſuſpicionibuſque ciuitatem impleret. Ex quibus apparet, & quæ colorata dicitur non eſſe, & quæ tractata coloratam eſſe. Vt omittam vitioſam eſſe illam diuiſionem in tractatas & coloratas cum toto genere color à tractatione differat.

Mouet & humanorum cauſa, & tam manifeſto] Neſcio an non propius ad verum, ſi legamus, *mouet & humanorum caſuum tam manifeſto approbata exemplo varietas.* Nam veritatis vocabulum minime ad locum facit: varietatis autem maxime fortunæ quadrat: cuius ſupra legem eſſe dixit præſtare quæ exegeris.

Nam patrem vt alteri patri faciam iniuriam.] Forte *Non alerem, vt alteri patri facerem iniuriam, alteri inuidiam?* Non alendo enim famelici iniuriam feciſſet, diuiti inuidiam.

Et ſi quid de menſa mea detrahere potui,] Elegantior erit locus ſi *de demenſo meo* ſcribatur. Terentius in Phormione:

Quod ille vnciatim vix de demenſo ſuo,

Suum defraudans genium, comperſit miſer, &c. quem locum videtur exprimere voluiſſe Hiſpanus.

Vltro aiebat hunc ſequendum,] Niſi me coniectura fallit, legendum eſt *Latro aiebat*: vt quemadmodum pro altera parte primum quibus coloribus Latro vſus eſt, exſequutus eſt: ita pro abdicantis parte faciat.

Qui de facto fratrum] Melior meo iudicio epitomes lectio: *Quis es tu qui de facto patrum ſententiam feras*? maioris enim eſt ἐμφάσεως Verum quia illa vulgaris ſuſtineri poteſt, ideo mutare nolui.

Hermagoras.] Temnæus Æoliæ, cognomine dictus Carion, Theodori diſcipulus ſub Auguſto floruit, quattuorque libros artis Rhetorices edidit. Male apud Suidam ſex ponuntur, cum quattuor tantum enumeret, nempe περὶ ἐξεργασίας, περὶ πρέποντος, περὶ φράσεως, περὶ σχημάτων. Romæ cum Q. Cæcilio docuit, vbi etiam admodum ſenex deceſſit. vt verum eſſe potuerit quod ait Quinctilianus, ſua ætate quoſdam ſuperaſſe qui Hermagoram viderant: apud quem etiam eius hoc extat elogium *Hermagoras*, inquit, *vir ſubtilis & in plurimis admirandus, tantum diligentiæ nimium ſolicitæ, vt ipſa eius reprehenſio laude aliqua non indigna ſit.* Hæc cap. 1. & vltimo lib. 3. & Strabo lib. 13. ex quibus apparet alium eſſe ab Hermagora qui pariter rhetorica ſcripſit, cuius apud Ciceronem & Cornificium fit mentio.

SCHOTTVS.

L*IBERI parentes alant, aut vinciantur*] Lege cum diuina tum humana vt liberis parentes theſaurizant, ſic ab illis viciſſim alimenta accipiant, vel ſenio graues, vel ad inopiam redacti, neceſſe eſt: quod Galenus dixit: γηροτροφεῖν τὴν πρεσβυτικὴν ἀσθένειαν. Declamitantium hic campus fuit, vt & infra Controu. VII. & XIX. & Fabio Quinctiliano declamatione V. Alter quoque Fabius legis huius meminit. lib. V. Inſtitut. cap. X. & lib. VII. cap. VI. & Iureconſulti. Vlpianus naturali iure cogendos liberos reſpōdit L. Si quis à liberis. D. de agnoſcen. vel alend. lib. vel parent. Imperator quoque Diuus Antoninus Pius L. 1. & 2. C. de alendis liberis à parentibus idem reſcripſit. Solon tamen Athenis excepit, alimenta præſtanda non eſſe parentibus, ſi nullas liberos artes docuiſſent, vel illegitimo thoro propagati liberi eſſent: quo vel criminis huius pœnas ſenes darēt vel illic ſocordiæ, vt auctor eſt Plutarch. in Solone ex Heraclite Pontico, & Diogenes Laertius. Idem etiam Solon infamiam irrogari decreuit liberis, qui parentes non alerent. Et vero Ciconiæ pietatis id exemplum docent, teſte Ariſtotele: & apud Ariſtophanem in Auibus. πελαργικοὶ νόμοι Prouerbio locum dederunt. Vetus poeta neſcio quis:

Ἰσχνὸς βιώσῃς γηροβοσκῶν τοὺς γονεῖς.

Solonis autem Lex forte ſic cōcepta: ἐάν τις γονεῖς μὴ θρέψῃ ἄτιμος ἔστω. Υἱῷ τρέφειν τὸν πατέρα μὴ διδαξάμενον τέχνην ἐπάναγκες μὴ εἶναι. Μηδὲ τοῖς ἐξ ἑταίρας γινομένοις ἐπάναγκες εἶναι τοὺς πατέρας τρέφειν. Vitruuius proœmio lib. VI. Alexis ait ideo Athenienſes laudari oportere, quod omnium Græcorum leges cogant parentes ali à liberis, Athenienſium non omnes niſi eos qui liberos artibus erudiſſent. Lege Valer. Max. lib. V. cap. IV. de pietate liberorum erga parentes.

Contradicitur] addidi ex Epitoma, & deeſſe videtur in reliquis. Nam qui priore loco dicebant PETERE, & CONTROVERSIAM EXPONERE: qui vero reſpondebat, CONTRADICERE dicebatur. Quinctil. lib. IV. cap. II. Chirius Fortunatianus li. 1. Rhetor. & Agellius lib. IX. cap. XV. Omiſſam vero hanc vocem ſuſpicor, quod ſingularibus litteris C. D. Vt in Fabij Senioris Declamat. obſeruaui, notaretur nec intelligeretur.

Ecce oppreſſit increſcentem) *marceſcentem* videor è veteri libro eruere, niſi forte *& mors ſenem* legis, vulgarem tamen ſcripturam non damno.

Seu tuto te facere] Malim legi, *ſtulte te facere*: & longe alia interpunctio eſt & lectio in opt. libro: *Etiam ſi abdicaueris, alam. Fatendum eſt crimen meum: tardius miſertus ſum: itaque do pœnas: egeo. Parentibus meis cum in ceteris odium ſit, tantum in meam notam conuenit. O felix ſpectaculum!* Sic infr. *Poteras nobis conuenire, ſi non fuerit in medio, quem potius miſeri contumaces rogent. Nota* hic pro *notatione*. Vide Nonium Marcellum, vt & infra de *Immiſſa Barba*.

Per cuius cineres) Per patrios cineres iurare ſolemne olim. Inf. de L. Albutio Silone, præfat. lib. IIII. Controuerſ. & Suetonius in claris Rhetorib. Lacones item Suaſoria ſecunda:

Per ſepulchra noſtra iurabitur.

Iacentem ſuper crepidinem Marium] Suſpicor latebram ſignificari, cum in paludibus Minturnenſium C. Marius pater delituit, ſextum Cos. & Sullam fugiens in Africam delatus eſt, an. IↃCLXV. poſt R.C. Vel potius cum iuxta Carthaginem exſul ſedit: Cui cum Sextilius Africæ Prætor, per lictorem Africa interdiceret, cum gemitu, *Nuncia*, inquit, *C. Marium in Carthaginis ruinis exſulem vidiſſe ſedentem.* Plutarchus Et mox P. Aſprenas: *Quid referam Marium ſexto conſulatu Carthagine mendicantem, ſeptimo imperantem?* Et Controu. XVII. *Minturnenſis palus Conſulem Marium non hauſit. Cimber etiam in carcere vidit imperantem: Prætor iter à conſpectu exſulis flexit. Quis in crepidine Marium viderat, in ſella figurauit.* Velleius Paterc. lib. 1. *Marius a Minturnēſibus impoſitus in nauem, adſecutus circa Ænariam filium, curſum in Africam direxit: inopemq; vitam in tugurio ruinarum Carthaginenſium, tolerauit; quum Marius, adſpiciens Carthaginem illa intuens Marium, alter alteri poſſent eſſe ſolatio.* De hac ipſa C. Marij latebra interpretatur Seruius, doctiſſimus Scholiaſtes Virgilii illud II. Æneid.

Limoſoque lacu per noctem obſcurus in vlua
Delitui.——

vt & illud proximum de Cn. Pompeio:

—— iacet ingens littore truncus.

Certe Lucanus initio lib. II. belli Pharſalici de Mario eſt æmulatus:

Exſul limoſa Marius ſeſe abdidit vlua.

Quæ de *crepidine* Lau. Valla litterator inſignis in Raudenſem adnotauit, non exſcribo. Virg. VIII. Æneid.

Forte ratis celſi coniuncta crepidine ſaxi
Expoſitis ſtabat ſcalis, & ponte parato.

Patris timeo mutationem) Sic continenter vetus liber, cui reſpondet illud: *Et ille nihil prius ex bonis quam filium perdidit.* Tametſi alias ſæpe *Otho Iunius*

pater, *& Arellius Fuſcus pater*, à filiis, qui & ipſi Rhetores fuerunt, diſtinguuntur.

Ecquid cerno] Ex deprauatis ſcripturæ veteris veſtigiis hæc conformabam. *Quid hoc? aperis ne Penates tuos?*

Adſit mihi alius, habebit aduocatum] Hæc fere in iudiciis coniungi ſolére, *Adeſſe reo, & aduocatum venire*, monet Donatus, & ex Plinio minore diſcas. Plautus Amphitr.

Conſimiles ſunt adeo, vt vtri adſim, neſciam:
Rixam tamen, vt poteſt, dirimam.

Terent. Phorm. *Hic in noxia eſt: ille ad defendendam cauſam adeſt.* Cicero Q. Fratri *A. D. IIII. Non Fabr. Milo adfuit: ei Pompeius aduocatus venit.* Et in Catone: *Adſum amicis venio in Senatum frequens.* Seneca inf. lib. VI. Epitomæ, Declamat. V. *Cum toto tibi regno ſocer venit aduocatus.*

Circuibo tecum pater aliena limina] Amplector hanc lectionem auctoritate libri veteris, & Epitomæ excerptorum. Natum autem mendum videtur, ex compendiis, vt ſolet litterarum *per* & *per*. Quoniam autem hic ſudat Petreius, nec proficit hilum, idcirco admonere non piguit.

ROMANII] *Romani*, verum puto ex membranis, qui alias ſemper HISPOROMANVS eſt; quique hic VIBIVS GALLVS, in vet. codice TALBVS eſt, mihi ignotus.

Crede mihi, ſacra populi digna eſt] Locus deprauatus. Vetus liber *ſatra*, ſed nondum ſenatus locus. *Satra populi lingua eſt*, tentauit Guil. Ranchinus I. C. Variarum lib. I. vt illud vulgatum expreſſerit Seneca: *vox populi, vox Dei.* Coniecturæ fauent quæ antecedunt.

Atqui iuſtus metus meus tu es] Rom. editio *Ecquid*. Repone, *metus meus eſt* ex Epitoma: & mox *communia*, recte vetus ille liber, non *omnia*: error natus ex ſcripturæ compendio.

Liquet nobis eſſe Deos] Tale illud Controu. II. *Ergo tu cum tam innocens, quam dicis, vixeris: iſta paſſa es, credis Deos eſſe?* Et illud Varronis Atacini Poetæ lepidum epigramma apud Cornutum Perſij interpretem:

Marmoreo Licinus tumulo iacet, at Cato nullo:
Pompeius paruo: credemus eſſe Deos?

Adoptaui te, cum abdicatus es, cum abdicas, abdico) Nic. Faber reſcribit, *cum adoptas, abdico.* Fortaſſe ita rectius: *cum adoptaris, abdico.* Id eſt, cum in gratiam reuerteris cum patre naturali, & ad priſtinum ius redis, quaſique ab eo adoptaris. Ceterum de Arrogationis & adoptationis diſcrimine diſſerit Agellius lib. V. Noct. Attic. cap. XIX.

Affectus noſtri in noſtra poteſtate ſunt] Editi quos quidem viderim omnes, & Epitoma negatiue: *in noſtra pot. non ſunt.* Vetus. a. affirmate, ſed ſenſus hic non conſtabit, quanquam ea ſit diſciplina Epictetus: τῶν ὄντων τὰ μὲν ἐστὶν ἐφ᾽ ἡμῖν τὰ δὲ οὐκ ἐφ᾽ ἡμῖν. ἐφ᾽ ἡμῖν μὲν, ὑπόληψις, ὁρμὴ, ὄρεξις, ἔκκλισις. καὶ ἑνὶ λόγῳ ὅσα ἡμέτερα ἔργα. οὐκ ἐφ᾽ ἡμῖν δὲ, τὸ σῶμα, ἡ κτῆσις, δόξαι, ἀρχαὶ καὶ ἑνὶ λόγῳ ὅσα οὐχ ἡμέτερα ἔργα.

Quædam iura non ſcripta] Clare in membranis, *quædam iniuria n. ſ.* Vnde *quædam in iure* Ant. Auguſtinus recte emendebat. Iuſtinianus Imp. lib. I. Inſtitut. ex Vlpiano I. C. L. 6. De iuſtitia & Iure: *Conſtat*, inquit, *ius noſtrum quo vtimur, aut ſcripto, aut ſine ſcripto: vt apud Græcos τῶν νόμων οἱ μὲν ἔγγραφοι, οἱ δὲ ἄγραφοι. Scriptum ius eſt Lex, Plebiſcitum, Senatuſconſultum, Principum placita, Magiſtratuum edicta, reſponſa Prudentium. Sine ſcripto ius venit, quod vſus approbauit: nam diuturni mores conſenſu vtentium comprobati, Legem imitantur.* Et conſuetudo, Legis & Naturæ vim obtinere dicitur. L. De quibus XXXII. & ſequ. D. de legib.

Nam patrem) Damno coniecturam meam, quam olim feceram, vt locum integrarem, *Non patiar vt alteri:* Cedoque libens excellenti Ant. Auguſtini iudicio, qui parua commutatione reponit. *Alam patrem*: quomodo fere tentaſſe Fabrum poſt comperi: nimirum: *Non alerem vt alteri patri.* Melius fortaſſe Guil. Ranchinus, vnius litteræ cõmutatione, ex *Nam patrem*, legit *Num patrem vt alteri*, &c. Hoc eſt, *Num committam vt alteri.* Valeant igitur illa ſomnia. *Non putaram*: quod ſapientis eſſe negat Cicero.

Tantum quo ſpiritum poſſet producere) Hæc alibi explanauimus ex Demoſthene, Salluſtio, Varrone & Symmacho.

Apparet ab inimicis ali,) Talis & ille Terentij in Eunucho iocus: *Apparet hunc eſſe ſeruum Domini pauperis.*

Thyeſteo more) Atrei & Thyeſtis fratrum odium ex Tragœdia notum: hic fratris vxorem adulterio conſtuprauit: ille liberos viciſſim, vlciſcendi ſui cauſa, epulandos patri appoſuit: quod ſcelus & Solem aduerſo curſu deteſtatum fabulantur. *Thyeſten* autem Tragœdiam Græce ſcripſit Diogenes, auctore Laertio, Latine Ennius: citatque Cicero & Feſtus Pompeius:

Aſpice hoc ſublime candens, quem inuocant omnes Iouem.

& ſæpe Nonius. Docuit eam fabulã & Pacuuius, ex qua illud apud Fulgentium repperi:

Non illic luteis aurora bigis.

Oedipothyeſtes M. Varronis ab eodem Marcello laudatur. *Atreum* vero Accius poeta docuit, Priſciano & Nonio auctoribus: Pomponius item apud eundem Marcellum. Cuius cuius autem hoc ἀποσπασμάτιον ſit, non coniicio, nec enim diuinandi artem calleo.

Cur fugis fratrem? ſcit ipſe) Sic interpungendum cenſeo. Tale illud Fabij lib. IX. cap. II. Figuræ compoſitionibus ambiguis: vt in illa Controuerſia, in qua infamis amore virginis filiæ pater, raptam eam interrogat à quo vitiata ſit, *Quis te, inquit, rapuit? Tu pater neſcis?*

Immature magnum ingenium non eſſe vitale] Hinc Flaccus lib. II. Sermonum:

—ô puer, vt ſis
Vitalis metuo. Et Fabius lib. I. cap. III. *Illud ingeniorum velut præcox genus, non temere vnquam peruenit ad frugem.* Et Prouerb. *Poma præcocia cito decidunt.*

Quo ſententia verbis conſummatur) Al. *quid ſentias verbis conſumm.* Cicero de legib. *Mentis interpres eſt oratio:* ex Ariſtotele περὶ ἑρμηνείας. Nihil hic Senecæ deeſſe puto, nec in veteri libro vacuum ſpatium, vt in editis relictum, Græcarumque vocum nec vola, nec veſtigium apparet.

GRVTERVS & IVRETVS.

ET *hominum cadaueri*] recte. nam cadauer hominis eiectum ſepeliendi affectus naturalis eſt: & non quidem omnibus animantibus, ſed ho-

mini ſic à natura inſitus, vt quoniam iura naturalia corrumpere ciuilis ratio non poteſt, ideo ne iure quidem patriæ poteſtatis, aut alio iure ciuili fieri poſſit, vt non liceat, aut potius, vt non cuiuis neceſſe ſit, ex illo humanitatis communi iure atque officio terram homini mortuo etiam ignoto ſepeliendi cauſa inicere. quo illud Quinctiliani ſpectat Declamat. 5. *Hinc & ille venit affectus, quod non notis cadaueribus humum congerimus, & inſepultum quodlibet corpus nulla feſtinatio tam rapida tranſcurrit, vt non quantulocunque veneretur aggeſtu.* Sic P. Faber. lib. 2. cap. 1. Semeſt. apud quem videantur plura

...... *Hoc colore*] reponatur fide mſſ. Palatini, *Argentarius hoc colore.* male Eraſmus *Triarius*: is enim proxime præceſſerat.

Sacerdos proſtituta. CONTROVERSIA II.

LEx. *SACERDOS CASTAE CASTIS, PVRA E PVRIS SIT.* Thema. *Quædam virgo à piratis, capta venijt: empta à lenone, & proſtituta eſt. Venientes ad ſe exorabat ſtipem. militem qui ad ſe venerat, cum exorare non poſſet, colluctantem & vim inferentem occidit. accuſata, & abſoluta, remiſſa ad ſuos eſt: petit ſacerdotium. Contradicitur.*

CONTRA PVELLAM. *Porcij Latronis.* Sacerdos noſtra adhuc in lupanari viueret, niſi hominem occidiſſet. Inter barbaros quid paſſa ſit, neſcio: quid pati potuerit, ſcio. Sacerdoti ne purus quidem cōtigit dominus. Abſint ex hoc foro lenones, abſint meretrices: ne quid parum ſanctum occurrat, dum ſacerdos legitur. ſi nihil aliud, certe oſculatus eſt te, quiſquis puram putabat. O egregium pudicitiæ patrocinium: militem occidi. At hercules lenonem non occidiſti. Deducta es in lupanar, accepiſti locum, pretium conſtitutum eſt, titulus inſcriptus eſt: hactenus in te inquiri poteſt. Ceterum neſcio quid cellulam & obſcœnum lectulum voces. De pudicitia ſacerdotis hic queritur. Nemo, inquit, mihi virginitatem eripuit, ſed omnes quaſi erepturi venerunt: ſed omnes quaſi eripuiſſent, receſſerunt.

Quo mihi ſacerdotem, cuius precaria eſt caſtitas? cum ex illo lupanari cruenta fugeres, ſi qua tibi occurriſſet. Si mater tua proſtitiſſet, tibi noceret: propter te liberis tuis ſacerdotium non daretur. *Fuluij Sparſi.* Quid incluſa feceris, nec quærere debemus, nec ſcire poſſumus. *Cornelij Hiſpani.* Occidiſti hominem. quid reſpondes? vim afferebat mihi. Puto, ſacerdoti pro libertate vota facienda ſunt: captiuæ mandabitis? Pro pudicitia vota facienda ſunt: proſtitutæ mandabitis? Pro militibus vota faciēda ſunt: iſti mandabitis? Id enim deerat, vt templa eas reciperent, quas aut carcer, aut lupanar eiecit. *Marillij.* Vt ſciamus illam apud lenonem fuiſſe, blanda eſt: vt ſciamus apud piratas, cruenta eſt. Nemo, inquit, me attigit domi lenonis rationes captura conueniet. Age, ſiquis venit pertinax? age, ſi quis hoc ipſum concupiuit quod virgo eras? age, ſi quis, ne negare poſſes, ferrum appulit? *P. Vinitij.* Eam ſacerdotem facite, quæ aut honeſte maneat, quod ſemper fuit, aut pœnam ſentiat, ſi eſſe deſierit. Cuius audaciæ es puella? etiam ſi nobis non timeremus, tu tibi metuere deberes. Aliter deorum numini ſubiecta vniuſcuiuſque conſcientia eſt, aliter noſtræ æſtimationi. Nos tantum quæ feceras palam, vidimus; illi, etiam quæ ſecreta ſunt. Indignam ſacerdotio dicerem, ſi tranſiſſes per lupanar. Procedente hac lictor ſubmouere iubebitur? huic prætor via cedet? ſummum imperium conſules cedent tibi? Quæcunque meretrix proſtrata fuit, fugiet? Fas ſacerdoti non eſſet, ancillam tibi ſimilem habere: fieri te ſacerdotem fas erit? Nam quod ad ſortem pertinet, ne reliquæ virgines contaminarentur, hæc ſegregata eſt. Caſtam te putas, quia inuiſa meretrix es. Nuda in litore ſtetit ad faſtidium emptoris: omnes partes corporis & inſpectæ & contrectatæ ſunt. Vultis actionis exitum audire? Vendit pirata, emit leno, excipitur nihil. Eo deducta es, vbi tu aliud honeſtius nihil facere potuiſti quam mori. Quæ ſtipem rogaſti, ſacerdotium rogas? Fortuna, inquit, hoc me coegit pati, miſereri debent omnes mei. Et ego miſereor tui puella. ſed non facimus miſerandas ſacerdotes. non eſt apud nos maximus honor, vltimorum malorum ſolatium. *Mentonis.* Honorem habitum auribus maieſtatique velim veſtræ, quod neceſſe eſt in hac cauſa nominare lupanar. lenonem, meretricios quæſtus, homicidium. Quis credat? Inter hæc ſacerdos quæritur. At mehercules futuræ ſacerdoti nihil ex his audiendum erat. Sacerdotis veſtræ ſumma notitia eſt, quod proſtitit: ſumma virtus, quod occidit, ſumma felicitas, quod abſoluta eſt. Non poteſt in ea ſperari ſacerdos, in qua ſperari meretrix poteſt. Aliis oculis virginem leno æſtimat, aliis pontifex. *Blandi.* Virgo ſum, inquit. interroga, ſi dubitas, arcluſuratam: interroga gladiatorem, an rogatus virginitati pepercerit. Non refello, dum ſcias clauſa eſſe teſtibus tuis templa. In auctione nemo voluit liceri, vt enotuit, ſeruiſſe piratis? non videbatur iſte virginis vultus, iſta conſtantia, & ne armatum quidem timens audacia. *Arellij Fuſci Patris.* Ne metuas puella, pudica es: ſed ſic te viro lauda, non templo. Meretrix vocata es, in communi loco ſteuſti, ſuperpoſitus eſt cellæ tuæ titulus, venientes recepiſti. Cetera, etiam ſi in communi loco eſſem, tamen potius tacerem. *Pompeij Silonis.* Excipitur meretricum oſculis. Docetur blanditias, & in omnem motum corporis confringitur. Auertite aures petituræ ſacerdotium, dum reliqua narro, nihil ad vos deferam dubium, nihil audietis, niſi quod vicina ciuitas vidit. Tu ſacerdos? quid ſi tantum capta? quid ſi tantum proſtituta? quid ſi tantum homicida? quid ſi tantum rea fuiſſes? *Romani Hiſponis.* Nunquid hoc negas, colluctatam te tamen cum viro? quem in illa volutatione neceſſe eſt prius ſuper te fuiſſe Adiiciebat *Zeno*, merito occiſum militem. Plus auſum, quam in proſtitutam licebat. Exoraſti populum. Nunquid & lenonem? nunquid & piratam illum, quem non poteras occidere? *Argentarij.* Armatum, inquit, occidi. Quid inermis gloriatur homicidio eius, quem neſcio an ſero occiderit?

Ceſtij Pij Narratio.

Ceſtij Pij Narratio. Ita domi cuſtodita eſt, vt rapi poſſet: ita curæ fuit ſuis, vt rapta non redimeretur: ita raptæ pepercere piratæ, vt lenoni venderetur: ſic emit leno, vt proſtitueret: ſic venientes deprecata eſt, vt ferro opus eſſet. Coniectum in vrnam nomen eius non exiit, ſed eiectum eſt. tempus erat nos ſortiri: vrna purgata eſt. Stetiſti puella in lupanari: vt nemo te violauerit, locus ipſe violauit. Stetiſti cum meretricibus, ſtetiſti ſic ornata, vt populo placere poſſes, ea veſte quam leno dederat. Nomen tuum pependit in fronte: pretia ſtupri accepiſti, & manus quæ diis datura erat ſacra, capturas tulit. cum deprecareris intrantis amplexus, vt omnia alia impetraris, oſculo rogaſti. Ancillæ ex lupanaribus ſacerdoti non emuntur: coram ſacerdote obſcœnis homines abſtinent. Non ſine cauſa ſacerdoti lictor apparet, occurrenti tibi meretricem ſubmouiſſet. Non eſt credibile temperaſſe à libidine piratas, omni crudelitate efferatos, quibus omne fas nefasque luſus eſt: ſimul terras & maria latrocinanteis, quibus in aliena impetus per arma eſt: iam ipſa fronte crudeles, & humano ſanguine aſſuetos, præferentes ante ſe vincula, & catenas, grauia captis onera. A ſtupris remouere potuiſti, quibus inter tot tanto maiora ſcelera, virginem ſtuprare, innocentia eſt? Sed lupanar excipit omnes. ſordida iniurioſaque turba huc influit, nec quiſquam eo vt iudicet, venit. At omnes fauere fabulis tuis, at omnibus perſuaſum eſt. Nemo in tanta euntium redeuntiumque turba inuentus eſt, qui fortunæ tuæ vellet illudere? Ergo tu cum tam innocens quam dicis, iſta paſſa es, credis deos eſſe: nihil, inquit, paſſa ſum. hoc ſatis eſt nupturæ, ſacerdoti parum. Vbi adhuc fuiſti? diſcede, ignota es: diſcede, nimium nota es. *P. Aſprenatis.* Contradico, non inimicitiis cuiuſquam impulſus. Quod enim odium, quæ inimicitiæ cuiuſquam eſſe poſſunt, quam nemo ciuium ſuorum norat antequam proſtitit? Mouet me reſpectus omnium virginum, de quibus hodie grauis fertur ſententia, ſi in ciuitate nulla inueniri poteſt, neque meretrice caſtior, neque homicida purior. Piratæ te inuiolatam ſeruauerunt? à ſacerdote ſe non abſtinuiſſet pirata, leno, mango. De ſacerdotis pudicitia his ſponſoribus credendum eſt? Iacuiſti in piratæ myoparone: contrectata es alicuius oſculo, alicuius amplexu. An melius pirata ſeruauit, quam pater? Conuerſata eſt diutius inter humano ſanguine delibutos: inde eſt profecto quod poteſt hominem occidere. Proclama ingenuam eſſe te. quid expectas? cum in lupanar veneris iam tibi omnia templa præcluſa ſunt. Conſeruarum oculis inquinatur, inter ebriorum conuiuarum iocos iactatur, modo in puerilem, modo in muliebrem habitum compoſita. Iſtinc ne patri quidem redimenda es. Nulla ſatis pudica eſt, de qua quæritur. Non legerem te ſacerdotem, etiam ſi ſacerdoti ſeruiſſes. Virginem eſſe ſacerdotem noſtram, cui credimus? meretrici, lenoni, piratis? hæc enim teſtium ſumma eſt. Caſtigationem ex pontificis maximi arbitrio meruerat ſacerdos, ſi te è lupanari redemiſſet. Conuenit omnis libidinoſorum turba, & concurrit ad meretricem nouam. Illud certe fateberis, pudicitia tua precaria eſt. Tot intrauerunt cellam tuam gladiatores, tot iuuenes ebrij, & omnes ante militem inermes. Ego illam dico proſtitiſſe: illa ſe dicit etiam mendicaſſe. Pudicitiam ſacerdotis meæ etiam carnifici debeo. *Junij Gallionis.* Ambitioſa lex eſt ad ſacerdotium notæ non ſanctitatis tantum, ſed felicitatis admittit. Inquirit in mores, in corpus, in vitam. Vide tu, quemadmodum tam moroſæ legi ſatisfacias. Capta es à piratis: inter ſeruos, inter homicidas, in illis myoparonis anguſtiis ſpatiata es. Viderimus quid in te audere potuerit feritas hoſtium, libido barbarorum, licentia dominorum. Certum habeo, Iudices, cum hanc feritatem barbarorum audiatis, faueris illi, vt quam primum mutet ſeruitutem. Sic iſtam ſeruauerunt piratæ, quemadmodum qui lenoni eſſent vendituri. Stare in illo ordine, ex eadem veſci menſa, in eo loco viuere, in quo etiam ſi non patiaris ſtuprum, videas. Aliquis fortaſſe inuentus eſt, quem hoc ipſum irritaret, quod rogabas. Ipſe autem leno pepercit? Ignoramus iſtos: quibus vel hoc in eiuſmodi quæſtu præcipue placet, quod illibatam virginitatem decerpunt. Seruauit te leno, quam proſtituturus erat in libidinem populi? ita eſt. Sic leno tanquam nos caſtam e caſtis. Omnes, inquit, exoraui. Si quis dubitat, an meretrix eſſet, audiat quam blanda ſit. Hæſiſti in complexu: oſculo pacta es, vt feliciſſima fueris: pro pudicitia impudice rogaſti. Quid faciam mulieri in crimina ſua deſilienti? Cum dico, Vim paſſa es: Occidi, inquit. cum dico, Hominem occidiſti: Inferebat, inquit, vim. Sacerdos noſtra ſtuprum homicidio, homicidium ſtupro defendit.

Diuiſio. Latro in has quæſtiones diuiſit: An per legem ſacerdos fieri non poſſit: & ſi lex illi non obſtat, tamen ſacerdotio indigna ſit. An lege prohibeatur, in hæc duo diuiſit: An caſta ſit, an pura ſit. An caſta ſit, in hæc diuiſit: Vtrum caſtitas tantum ad virginitatem referatur, an ad omnium turpium obſcœnarumque rerum æſtimationem. Puta enim virginem quidem eſſe te, ſed contrectatam oculis omnium, etiam ſi citra ſtuprum, cum viris volutatam. Es caſta talis, qualis videri poteſt, cui lex nocere vult matrem quoque inceſtam. Si ad virginitatem tantum refertur caſtitas: An hæc virgo ſit. Aiebat *Apollodorus* quidem placere, ſi fixa eſſet, hæreat & tuta: ſed hic non repugnare Controuerſiam huic ſuſpicioni. Non enim potitur adhuc virgine: & multa ſunt propter quod credibile ſit non eſſe. illud adiiciebat: Denique etiam ſi non effecero, vt credant iudices non eſſe virginem: conſequar tamen, vt non putent dignam ſacerdotio, de qua dubitari poteſt, an virgo ſit. An pura ſit, in hæc diuiſit. An etiam ſi merito occidit hominem, pura tamen non ſit homicidio coinquinata: deinde An merito occiderit hominem innocentem, vti corpore proſtituto volentem. Abſoluta eſt. oſtendit non puram ſe eſſe, ſed tutam. An idonea ſit, in tractationes quas quiſque vult diuiſit: An idonea ſit tam infelix vt caperetur, vt veniret lenoni potiſſimum, vt proſtitueretur, occidere hominem cogeretur, vt cauſam diceret. *Ceſtius* etiam altius petit, & obiicit, quod tam vilis ſuis fuiſſet, vt non redimeretur. *Silo Pompeius* dum præceptum ſequitur, quo iubemur, vt quotiens poſſumus de omnibus legis verbis Controuerſiam faciamus, illam quæſtionem mouit, *Caſta è caſtis*: Lex, inquit, *è caſtis* cum dicit, hoc non tantum ad parentes refert, ſed ad omnes quibus cum verſata eſt virgo.

Non enim adiicit, *è caſtis parentibus*: ſed, *è caſtis*, vult illos à quibus virgo venit, caſtos eſſe. Intelligo, inquit, ſub hoc verbo multa. Caſtis cum dicis penatibus, tu ex inceſtis venis: intelligo caſtis diſciplinis, tu ex obſcœniſſimis venis. quid enim didiciſti? & quæcunque hoc loco dici poterant. Idem & in illa parte fecit, *Pura puris*. *Hiſpo Romanus* accuſatoris vſus pugnacitate, negauit puram eſſe, non ad eam hoc referens, ſed ad corpus: tractauit impuram eſſe, quæ oſculum impuris dederit, quæ cibum cum impuris ceperit. *Albutius* figuram diuiſit in Controuerſiam. Dixit enim: Putemus tres ſacerdotium petere: vnam, quæ capta eſt: alteram, quæ proſtituta: tertiam, quæ hominem occidit. Omnibus nego: & ſic cauſam contra ſingulas egit. *Fuſcus Arelius* ſic diuiſit. Probabo indignam ſacerdotio: primum, etiam ſi pudica ſit: deinde, quia neſcimus an pudica ſit: nouiſſime, quod non ſit pudica.

Color. *Fuſcus* pro puella colorem hunc introduxit. Voluerunt Dij immortales in hac puella vires ſuas oſtendere, vt appareret, quam nulla vis humana diuinis reſiſteret: magis putauerunt miraculo eſſe in captiua libertatem, in proſtituta pudicitiam, in accuſata innocentiam. *Latro* dixit: Aliqua capta felicior fuit, nulla fortior. *Marillius* cum deſcripſiſſet dignationem puellæ magnam fuiſſe, altius quiddam ſuperbiusque vultu ipſo præferentem, hanc adiecit ſententiam, quam ſolebat mirari Latro, immo (vt ipſe aiebat) exoſculari: Narrate ſane omnes tanquam ad proſtitutam veniſſe, dum tanquam à ſacerdote diſceſſerint. *Albutius* dixit: Neſcio quis fero & violento animo venit, ipſis credo diis illum impellentibus vt futuræ ſacerdotis non violaret caſtitatem, ſed videret: prædixit illi, abſtineret à ſacro corpore manum. Non eſt quod audeas lædere pudicitiam, quam homines ſeruant, dij expectant. Cruente & in perniciem cruente tuam, hæc, inquit, arma, quæ neſcis tenere pro pudicitia: & raptum gladium in pectus piratæ ſui torſit. Hoc factum eius ne lateret, eiſdem diis immortalibus fuit curæ. Accuſator eius inuentus eſt, qui iudici eius in foro teſtimonium redderet. Nemo credebat occiſum virum à femina, iuuenem à puella, armatum ab inermi: maiora videbantur, quam vt poſſent credi ſine deorum immortalium auxilio geſta. *Ceſtius* timuit ſe in narrationem demittere, ſed illam tranſcucurrit: hoc dixit, in ſacerdote futura maxime debere, æſtimari pudicitiam; innocentiam, felicitatem. quam pudica ſit, miles oſtendit: quam innocens, iudex: quam felix, reditus. Etiam habemus quandam prærogatiuam ſacerdoti ab ipſo numine datam, licet iſti obiiciant illi fuiſſe captiuam, lenoni poſtea ſeruiſſe, cauſam nouiſſime dixiſſe: inter tot pericula non ſeruaſſent illam dij, niſi ſibi. *Argentarius* illud in narratione dixit. Accuſator in hoc maxime premebat ream, aiebat occiſum eſſe intra verba, antequam vim afferret. *Silo Pompeius* hac figura narrauit: Eam vobis ſacerdotem promitto, quam inceſtam nulla facere poſſit fortuna. Poteſt aliquid ſeruitus cogere: ſeruiuit & barbaris & piratis: inuiolata apud illos manſit. Poteſt aliquam corrumpere prolapſi in vitia ſæculi praua conſuetudo: etiam matronarum notum in libidine magiſterium. licet illam ponatis in lupanari, & per hoc illi intactam pudicitiam efferre contigit. fuit in loco turpi, probroſe leno illam proſtituit: populus adorauit: nemo non plus ad ſeruandam pudicitiam contulit, quam ad violandam attulerat. Multum poteſt ad rectum quoque pudici animi propoſitum: hoſtis gladio non ſuccumbet? immo, ſi opus fuerit, pudicitiam vindicabit. Incredibilem videor in puella rem promittere: iam præſtitit. Adoleſcentem miſericordis populi beneficium polluere tentantem gladio repulit. Fuit qui illam accuſaret cædis. abſoluta eſt. ne qua vobis poſſet eſſe dubitatio, quæ ventura erat ad ſacerdotium, an pura eſſet, an integra: iam iudicatum eſt. *Triarius* dixit: Negat ſe puella feciſſe. Negat illum ſuis manibus cecidiſſe. Altior, inquit, humana viſa eſt circa me ſpecies eminere, & puellares lacertos ſupra virile robur attollere. quicunque eſtis dij immortales, qui pudicitiam ex illo infami loco cum miraculo voluiſtis emergere, non ingratæ puellæ opem tuliſtis. Vobis pudicitiam dedicat, quibus debet. *Alterius* partis color nihil habet difficultatis. Apparet quas propoſui. dicendum eſt in puellam vehementer, non ſordide, nec obſcœne. Sordide *Baſilius*, qui dixit: Extra portam iſtam virginem. &, Oſtende iſtam æruginoſam manum. *Vibius Rufus*, qui dixit: Redoles adhuc fuliginem fornicis. Obſcœne, quemadmodum *Murrhedius* rhetor, qui dixit: Vnde ſcimus, an conuenientibus pro virginitate, alio libidinis genere deciderit? Hoc genus ſenſus memini quendam prætorium dicere, cum declamaret Controuerſiam de illa quæ egit cum viro malæ tractationis, quod virgo eſſet, & damnauit: poſtea petiit ſacerdotium. Nouimus, inquit, iſtam maritorum abſtinentiam, qui etiam ſi primam virginibus timidis remiſere noctem, vicinis tamen locis ludunt. Audiebat illum Scaurus, non tantum diſertiſſimus homo, ſed venuſtiſſimus, qui nullius vnquam impunitam ſtultitiam tranſire paſſus eſt, ſtatim Ouidianum illud,

Dum timet alterius vulnus inepta loci.

& ille excidit, nec vltra dixit. Hoc autem vitium aiebat Scaurus e Græcis declamatoribus tractum, qui nihil non & permiſerint ſibi, & penetrauerint. *Hybreas* inquit, cum diceret Controuerſiam de illo qui tribada deprehenderat & occiderat, deſcribere cœpit mariti affectum, in quo non deberet exigi inhoneſta inquiſitio. ἐγὼ δ' ΕΖΗΣΟΠΗΣΑ ΤΙΩΤΕΡΟΝ τὸν ἄνδρα γεγόνοτος, ἢ προσοψίαπῆλαι. *Grandaus* Aſianus æque declamator cum diceret in eadem Controuerſia: Num ideo occidi adulteros non paterentur, dixit. εἶδε. φιλάρρενα μοιχὸν ἔλαβον. In hac Controuerſia de ſacerdote, non minus obſcœne dixit Murrhedius. Fortaſſe dum repellit libidinem, manibus excepit. Longe recedendum ab omni obſcœnitate & verborum & ſenſuum. quædam ſatius eſt cauſæ detrimento tacere, quam verecundiæ dicere. *Vibius Rufus* videbatur quotidianis verbis vſus non male dixiſſe. Iſta ſacerdos quantum mihi abſtulit.

IN CONTROVERSIAM SECVNDAM.

NICOLAVS FABER.

SACERDOS *noſtra*] Epitome ſcriptum habet *veſtra*. vtrumque quia ferri poteſt, quod receptum eſt retinui.

Domi lenonis rationes] Quid ſi legamus, *Da mihi lenonis rationes: captura conuincet*. id eſt tantum ab adeuntibus accepiſſe, quantum quamuis aliam meretricem, vt inde caſtiorem ceteris non eſſe clarum ſit.

Quæ feceras palam,] Paulo melius fortaſſe, *Quæ feceris palam*.

Omnes partes corporis] Expoſita enim mancipia ab empturientibus, num ſana & integra eſſent, contrectabantur. Martialis lib. vi. Epigram. lxxxii. Suetonius Octauio, cap. lxix. Porro linea eadem legēdum, *vultis auctionis exitum audire?* non *actionis*.

Cella tua titulus,] Qui nomen meretricis proſtantis indicaret. Iuuenalis Sat. vi. de Meſſallina,

— titulum mentita Lyciſcæ.

Martialis lib. xi.

Intraſti quoties inſcripta limina cellæ.

id eſt, titulum habentis. Huiuſmodi titulos intelligit Petronius Arbiter, cum ſcribit, *Cum ego negarem me cognoſcere domum, video quoſdam inter titulos, nudaſque meretrices furtim ſpatiantes*. Tertullianus de pudicitia ſtatim initio: *Ego & mœchiæ & fornicationis delicta pœnitentia functis dimitto. O edictum cui adſcribi non poterit bonum factum. Et vbi proponitur liberalitas iſta? ibidem opinor, in ipſis libidinum ianuis, ſub ipſis libidinum titulis*.

Adiciebat Zeno,] Quid ſi legamus *Silo*? Nam Zenonis Rhetoris latini alibi non fit mentio, Zeno tamen Rhetor Græcus apud Strabonem lib. xiv. nominatur: ſed Hiſpone paulo antiquior fuit, cui adeo adiicere non potuit.

At omnes fauere] Ceteræ editiones, *Aut omnes fauere fabulis tuis, aut omnibus*, & c. vnde coniicio legendum, *Haud omnes fauere fabulis tuis, haud omnibus perſuaſum eſt*.

Conſeruarum oculis inquinatur,] Lego, *conſeruarum oſculis inquinatur*.

Puta enim virginem] Locus corruptus & à verbis & ab interpunctione: qui tamen leuiſſima opera curari poteſt ſi legamus, *Puta virginem quidem eſſe te, ſed cōtrectatam oſculis omnium etiam ſi citra ſtuprum, cum viris volutatam. An caſta talis*, &c. Nec dubito quin vera ſit hæc huius loci lectio. Nam cum lex ſit CASTA E CASTIS, iure quæri poteſt an hæc ad mentem huius legis caſta, quæ licet incorrupta, in lupanari tamen verſata ſit.

Aiebat Apollodorus quidem placere, ſi fixa eſſet.] Locus mirum quantum vitiatus, & quem ex parte depono: videor tamen videre quid dicat. Scholæ præceptum eſt vitioſas eſſe illas quæſtiones quæ contra thema ſunt. qua ratione dubitari poteſt, num hæc vltima quæſtio, An virgo ſit, velut contra thema, ſit vitioſa. At Apollodorus negat eſſe. non enim poni virginem, ſed quæri. Quare legi poterit: *ſed hic non rep. contr. huic ſuſpicioni. Non enim ponitur adhuc virgo: & multa ſunt*, &c. & ſane in themate dicitur virgo empta ſed non virgo ex lupanari euaſiſſe.

Figuram diuiſit in Controuerſiam.] Vide num rectius legamus. *Albucius figura diuiſit Controuerſiam*, vel, *in figuras diuiſit Controuerſiam*. infra enim Controu. v. lib. ii. dicit, *Albutius decentiſſime fecit. Solebat enim fere in aliquas figuras declamationem deſcribere, & prius egit iniuſti repudij: deinde ingrati*. Porro hoc loco generalius nomine accepto figuram vocat conformationem declamationis remotam à communi & primum ſe offerente ratione.

Hæc, inquit, arma quæ neſcis] Fortaſſe, *Hæc, inquit, arma te neſcis tenere pro pudicitia?* & linea ab hac ſecunda, *accuſator enim inuenctus, qui iudices eius*, &c.

Notum in libidine] Veteres editiones habent, *vultum in libidine magiſterium* Ex quo elicio legendum, *multum in libidine magiſterium*. Veteres, editiones cum dico, duas illas antiquas Venetianas, de quibus in præfatione loquutus ſum, intelligo: quod ſemel admonuiſſe ſufficiat.

Apparet quas propoſui dicendam] Hæc quia corrupta ſunt in editione recenti Romana, omiſſa ſunt: mallem tamen ex his aliquid efficere & legere, *Alterius patris color nihil habet difficultatis. Apparet ex his quæ propoſui*. vel, *Alterius partis colorem nihil habere difficultatis apparet*, &c.

Et penetrauerint] Potius legendum *& perpetrauerint*.

Hybreas] ὀχρῦ ἡμᾶς γενόμενος μέγιστος ῥήτωρ, inquit, Strabo libr. xiii. ex Mylaſa Cariæ ciuitate, quam Plinius libro v. cap. xxix. liberam fuiſſe dicit, ortus, Diotrephiſque Antiocheni diſcipulus floruit initio imperij Auguſti æqualis Nicetæ rhetori, & Theodoro. Euſebius ad Olimp. clxxxvii. *Nicetes, & Hybreas, & Theodorus, & Plutio nobiliſſimi artis Rhetoricæ Græci præceptores habentur*, Ita enim diſerte habet vetuſtiſſimus codex clariſſimi ſenatoris Cl. Puteani, cuius egregiam doctrinam & probitatem ſuauiſſimoſque mores nemo qui nouit, non amat. Male vulgo apud Euſebium legitur *Hybracas*, ex qua tamen lectione patet in exemplaribus, vnde ſumptæ ſunt editiones vulgares, per diphthongum ſcriptum fuiſſe hoc nomen: quemadmodum etiam in Puteani codice extat. Græci abſque diphtongo ſcribunt. Huius Hybreæ vitam pleniſſime deſcribit idem Strabo libro xiv. à quo cuique petere licet.

SCHOTTVS.

ACCEPISTI *locum, precium conſtitutum eſt, titulus inſcriptus*] Poſt non longe Arellius Fuſcus: *Meretrix vocata es; in communi loco ſtetiſti; ſuperpoſitus eſt cellæ tuæ titulus venientes recepiſti*. Addit & Ceſtius, nomen etiam inſcribi ſolere. *Nomen, inquit, tuum pependit in fronte, precia ſtupri accepiſti*. Mos hic vetus, vt tanquam merx, licet non bona, inſcriberetur. Martialis lib. xj. epigr. xlvj.

Intraſti quoties inſcriptæ nomina cellæ.

Et Iuuenalis, de Meſſalinæ, Claudij Imp. impo-

tenti libidine: Satyra vi. Tertullianus lib. de Pudicitia: *vbi proponetur liberalitas? ſub ipſis libidinum ianuis? ſub ipſis libidinum titulis?* Menuebantur itaque etiam titulum nomenque mutabant, vt ex Plauti Pœnulo & Iuuenalis loco docet And. Alciatus lib.ix. cap.xvi. παρέργων.

Vt ſciamus apud piratas: cruenta eſt. Nemo, inquit, me attigit) *Domi lenonis*, hæc addidi, itaque edendum curaui, fidem ſecutus auctoritatemque optimorum librorum, qui mihi ad haſce emendationes auctores extiterunt.

Rationes captura) Hinc mox *Capturas* vocat Ceſtius Pius, *Manus*, inquit, *quæ Deis datura erat ſacra, capturas tulit.*

Procedente hac lictor ſubmoueri vibebitur] *Præcedẽtes hac lictor ſubmouebitur:* legas in codicibus illis. vnde tentabam: *Præcedentes hanc lictor ſubmouere iubebitur.* Vel: *Procedente hac lictor ſubmouere iubebitur*, vt exaudiatur, *prætereuntes*, vel alius eiuſmodi. Vulgaris ſane lectio ſana non eſt, niſi quid indicans fallor. Vt autem Prætori, Cos. & Dictatori lictores præibant, qui populum & infames, vt lenones, meretrices ſubmouerent, occurentes equo deſcendere iuberent: ita & Imperatorum vxoribus & Veſtalibus apparere ſolitos colligo De L. Quinctio Flaminino Proconſule inf. lib. v. ſic Blandus ait: *Maieſtatem læſam dixiſſem. ſi tibi lictor e conſpectu non ſubmouiſſet meretricem.* De Auguſtorum feminis Tacitus lib. i. & initio libri xiii. Annalium. De Sacerdote vero Veſtali hic Ceſtius Pius poſt paullo: *Non ſine cauſa ſacerdoti lictor apparet: occurrẽti tibi meretricem ſubmouiſſet.* Dio lib. lvi. Tacitus lib. xiii. Annal. de libertis: *Quippe late fuſum id corpus. Hinc pleraque tribus, decurias, miniſteria Magiſtratibus & ſacerdotibus* (in his & lictores erant) *cohortes etiam in vrbe conſcriptas.* Sed hac tota de re erudite & acute, vt omnia I. Lipſius lib. i. Electorum. cap. xxiii.

Quæcunque mer.) *quæque* conſtanter vetus liber, pro *quæcunque* vt hac ipſa Controu. *Et quæque hoc loco dici poterant. Et quique eſtis Dij immortales.* Sic Horatius pro *quandocunque*,

Indignor, quandoque bonus dormitat Homerus.

Nuda in littore ſtetit) Et hoc ſeruatum Quinctilianus innuit Declamat. cccxl. *Fortaſſe etiam natus eſt ingenuus: fortaſſe rapto ex aliquo littore prætextam fortuna reddidit.* Prudentius lib. i. aduerſus Symmachum v. Præfect.

—temulentus adulter
Inuenit expoſitum ſecreti in littoris acta
Corporis egregij, &c.

Et Vitruuius lib. i. cap. vlt. Architecturæ Veneris fanum ex Etruſcorum haruſpicum diſciplinâ extra murum collocari.

Ad faſtidium emptoris] Sic interpungendum cenſeo Mangonum & hic mos clareſcet ex Martialis lib. vi. epigram. lxxxii.

Quidam me modo, Ruſe, diligenter
Inſpectum velut emptor, aut laniſta,
Cum vultu digitoque ſubnotaſſet.

Et Claudiano in Eutropium lib. i.

Nudatum quoties medicum dum conſulit emptor,
Ne qua per occultum lateat iunctura dolorem,
Omnis pœnituit precij venumque redibat
Dum vendi potuit.

Viden. Suetonius in Auguſto cap. lxix. & in Caligula cap. xxxvj. Seneca Epiſt. lxxxj. Lucianus in Eunucho: & ἐν βίων πράσει qui mancipiũ mercatur: Ἀλλ᾽ ἀπόδυθι, καὶ γυμνὸν γάρ σε ἰδεῖν βούλομαι.

Et in omnem corporis motum confingitur] Placet vetus ſcriptura *confringitur*. Fracti enim molles & libidine eneruati dicuntur. Perſius.

—patranti fractus ocello.

In pirata myoparone) Piratarum enim proprium hoc nauigij genus, auctore Nonnio, ex Ciceronis iii. de Repub. & frequenter in Verrem, Salluſtio quoq. iii. Hiſtor. & Siſenna lib. iv. Põtius Paulin. Epiſc. Nolanus epiſt. ad Macarium. *Procurator Chriſtiani viri fratris noſtri Poſtumiani eſſe dicitur, qui eam nauem, in Brutiorum littore, quo poſſeſſio Senatoris alluitur, allapſam, auarior mari, & ſine myoparone piraticam in terra agens occupauit, & captam vacuefecit.* Sic enim leg. docuit Iac. Billius lib. i. Obſeruationum ſacrarum cap. vi. cum nullo antea ſenſu legeretur: *& ſene meo, parone.*

Conuerſata eſt diutius inter humano) In vet. libro expreſſa hæc veſtigia repperi. *Conuerſata eſt cauentis ex hum. ſang. delibutis.* Fortaſſe leg. *Conſeruatis* (ſeu potius *conſerua*) *eſt cruentis & humano ſanguine delibutis.* Mox enim de meretricibus ait, *conſeruarum oculis inquinatur.* Ant. Auguſtinus hoc modo. *Conſeruata eſt cauernis, & inter humano ſang. delibutos.* Quidam liber *cautius* pro *cauentis* ſupraſcriptum habet. Sed, verum vt fatear, vtra lectio præſtet, θεῶν ἐν γούνασι κεῖται.

Modo in puerilem, modo in muliebrem compoſita] Habitum enim mutare ſolitas, vt amatoribus gratiores eſſent, ex Clemente Alexandrino lib. iii. pædagog. & Saluiano Maſſiliẽſi presbytero lib. vii De gubern. Dei, & Martiali docuit Iac. Durãtius Aruernus; quæ meus exſcribere vetat pudor.

Albutius Figuram diuiſit in Controuerſiam] Hic Figuram vocat τὸ κατ᾽ ὑπόθεσιν, vt Græci loquebantur, auctore Fabio Quinctiliano: aut τὸ πλάγιον, vt Hermogenes. Fingit enim tres Sacerdotium petere, Aliter igitur atque ſupra, obſerua hoc nomen hic accipi.

Matronarum notum in libidine magiſterium] *Vultum* compendio ſcriptum repperi: opinor *vulgatum*. Ant. vero Auguſtinus, *multum*, quod & Nic. Fabro homini doctiſſimo in mentem venit, integrum eſſe: ſed hac de re alibi diſſerui in Notis ad Aurelij Victoris Auguſtos.

Pudica permanebit licet illam ponatis in lupanari) Nec enim locus contaminat, ſed factum. Pugnant illa Ceſtij Pij ſup. *Steriſti puella in lupanari: vt te nemo violauerit, locus ipſe violauit.* Diſerte tamen à rea virgine ſtat D. Ambroſius lib. de virginib. ſecundo: *Non lupanaria infamant caſtitatem, ſed caſtitas etiam loci abolet infamiam.* Hæc ille. Sicut enim radius Solis & in luto & cœno non inquinatur, ita caſtitas fornicis fœditate non polluitur. De Diua Agnete, cuius feſtum agit Eccleſia Catholica a. d. xii. cal. Febr. talia leguntur apud eundem ſanctiſſimum virum Homilia xc. Pluraque SS. Patrum, in eandem ſententiam, collegit Gratianus Cauſa xxxii. quæſt. v. Decret.

Extra portam] quo cadauera efferri ſolebant: reſque ſceuæ & infauſtæ à ſacris arcebantur, voce præconis. ἑκὰς ἑκὰς ἔστε βέβηλοι. Apud Orpheum θύρας δ᾽ ἐπίθεσθε βεβήλοις. Noſtris, *Procul eſte profani. Odi profanum vulgus & arceo.*

Redoles adhuc fuliginem fornicis) Iuuenalis Satyra vi.

Obſcuriſque genis turpis fumoque lucernæ
Fœda lupanaris tulit ad puluinar odorem.

A fumo Fulginem deriuant Grammatici Plura leges apud ſæculi noſtri Varronem Briſſonium I.C. lib. de Iure connub.

Unde ſcimus] Corrupte editi, *unda ſcimus*. In opt. illo lib. ſic fere: *Unde ſcimus, an non venientibus pro virginitate, alio libidinis genere deciderit?* Frequens in contractibus verbum. Controuerſia XIII. *Alia vxor pro incolumitate mariti vicaria morte decidit*. Legi etiam poſſet, *te alio libid. gen. dediderit?* Nam *diſciderit*, quod hic alii ſuſtinere tentabant, non placet; licet in obſcœnis ſit, *Diſcindi*.

Statim Ouidianum illud) Exaudiendum *ſubiecit*, vel quid ſimile. Carmen in luſibus legitur: quo argumento Ang. Politianus Miſcellan. cap. LIX. pleraque illius poematii Ouidii & Catulli eſſe euincit: non vt creditum aliquando, Virgilij, ſunt enim caſto Maronis genio indigna.

Τὸν ἄνδρα] Græca hæc ægre exſculpſimus. Aſiani ſententiæ nihil deeſt, *ἐν δὲ φιλ᾽ ἄῤῥενα μοιχὸν ἔλαβον* nec Controuerſiæ fini quidquam addit vetus liber.

GRVTERVS & IVRETVS.

SAcerdos *caſta è caſtis, pura è puris ſit*] ita voluit Pincianus, tanquam conſuadeant ſeqq. Pal. quart. & Col. vno ore: *Sacerdos caſta caſtis, pura puris ſit.*

Pro militibus vota facienda ſunt: iſti mandabitis?] Sic paſſim legitur, nec vllus adhuc monuit ſubeſſe mendum in particula, *iſti*, quæ parum apte menti auctoris conuenit. Quare coniectura ducor, vt ſcripſerit, *hoſti*, quæ vox reſpondet duabus prioribus, *captiuæ*, & *proſtitutæ*. *Hoſtem* autem virginem appellat, quia militem occiderat, quod hoſtilis animi factum erat. Iuretus.

Honorem habitum auribus] nimirum *honorem præfari* ſolebant, vbi quid turpe & obſcænum dictu locuturi, vel loca Ædilem metuentia nominaturi. Cic. ep. 22. li. 9. Fam. *Nos autem ridicule, ſi dicimus, Ille patrem ſtrangulauit, honorem non præfamur: ſin de Aurelia aliquid aut Lollia, honos præfandus eſt.* vide de hac re plura apud Briſſonium lib. 8. de formulis.

Superpoſitus eſt cellæ tuæ titulus] certa cuique meretrici *cellula* conſtituebatur, *propriuſque* ei titulus inſcribebatur, quo & proſtitutæ nomen, & quantum vno concubitu mereret, deſignabatur. hos Tertullianus *libidinum titulos* appellat lib. de pudicitia: de quibus plura viſantur apud Briſſonium lib. de iure connub. Caſellum Durantium lib. 1. cap. 2. Variatum, Douſam Præcidan. lib. 1. cap. 4. ad Arbitrum.

Nomen tuum pependit in fronte] Pal. ſupernotauit, id eſt *domus*, a quo diſſentit Durantius d. c. 2. & 10. Variarum. vult enim vere nomen & titulum earum in fronte, quemadmodum ſeruorum in collo, de quibus iſta Propertij:

Aut quorum titulus per barbara colla pependit,
Cælati medio cum ſaliere foro.

Inquirit in mores] cum ſequemur poſtea, *in vitam* fere reſtituerim fide Pal. mei, *in maiores*.

Dum timet alterius vulnus inepta loci] Ex Plauto verſum iſtum interpretatur Ioſ. Scaliger in Priapeia. Item Durantius lib. 3. Variar. cap. 11. hincque probat, *locum* veteres vſurpaſſe pro natura muliebri: nam & Q. Serennus Sammonicus.

Obſcænos ſi pone locos noua vulnera carpent,
Horrentum manſa curantur fronde ruborum.

Meminit autem & pentametri huius Politianus cap. 54. Miſcell.

Inceſta de ſaxo. CONTROVERSIA III.

LEx. *INCESTA DE SAXO DEIICIATVR*. Thema. *Inceſti damnata, antequam deiiceretur de ſaxo inuocauit Veſtam. vixit deiecta. repetitur ad pœnam.*

CONTRA INCESTAM. *Latronis*. Hoc expectatis, vt capite demiſſo verecundia, ſe ipſa antequam impelleretur, deieccrit? id enim deerat, vt modeſtior eſſet in ſaxo, quam in ſacro fuerat. conſtitit, & circumlaris in frequentiam oculis, ſanctiſſimum numen quaſi parum violaſſet inter altaria, cœpit in ipſo quo vindicabatur violare ſupplicio. Hoc alterum damnatæ inceſtum fuit. Damnata eſt, quia inceſta erat: deiecta eſt, quia damnata erat: repetenda eſt, quia & inceſta & damnata & deiecta eſt. Dubitari poteſt, quin vſque eo deiicienda ſit, donec efficiatur propter quod deiecta eſt? Patrocinium ſuum vocat pereundi infelicitatem. Quid tibi importuna mulier imprecer, niſi vt nec bis quidem deiecta pereas? Veniet ad colendum Romani imperij pignus, etiamſi non ſtupro, ac certe carnificis manu inceſta. Inuocaui, inquit, deos. ſtatuta in illo ſaxo deos nominaſti: & miraris, ſi iterum te deiici volunt? ſi nihil aliud, in loco inceſtarum ſtetiſti. *Ceſtij Pij Narratio*. Quid agam? exponam quãdo ſtuprum commiſerit? cum quo? quibus conſciis? Iſta quia probaui, damnata eſt. quid poſtea acceſſit, quod illam virginem faceret? quod iacuit in carcere? quod ducta eſt ad ſaxum? quod inde proiecta? ait ſe innocentem, quia perire non potuit. Ita lex de ſacerdotum iure in iudicio quæri voluit, de iudicibus in ſupplicio? ampliatur à iudicibus in pœnam. poſtulat, vt, cum contra pœnam cauſa tuta non fuerit, contra cauſam tuta pœna ſit. Non putas legem cauiſſe vt perires: quæ cauit, quemadmodum perires? Exoremus te mulier vt iterum abſoluaris. Aut tu ſacerdotium violaſti, aut dij ſacerdotem. Male de diis exiſtimas, ſi ſacerdoti ſuæ tam ſero ſuccurrunt. lata eſt ſententia: pronunciatum eſt: dãnata es. Interrogo te hoc loco mulier: reſpõde mihi. Sunt dij? *Arelij Fuſci Patris*. Iterum experiamur: Quid times propitios deos? Erat, inquit, præruptus locus & immenſæ altitudinis. dicebam tibi, Inceſtã lex mori voluit. ſtat moles abſciſſa in profundum, frequentibus exaſperata ſaxis, quæ aut elidant corpus, aut de integro grauius impellant: inhorrent ſcopulis enaſcentibus latera & immenſæ altitudinis triſtis aſpectus, electus potiſſimum locus, ne damnati ſæpius deiiciantur. *Fuluij Sparſi*. A ſuperis de-

iecta, ab inferis non recepta, in cuius pœnam ſaxum extruendum eſt. *Junij Baſſi.* Nihil putabam amplius adiici poſſe audaciæ iſtius, quam quod in illa cruce Veſtam nominauerat. ab ipſo enim ſupplicio in templum vſque reuoluta, quicquid ſecundum deos ſanctiſſimum eſt, contactu ſuo polluit: quam à ſaxo nuſquam reuerti fas eſt, niſi ad ſaxum. Quanto minus quam in templum reſiluit? huc potius venit, vbi damnatur, quam illo vbi abſoluitur. *Albutij Sili.* Si quis adhuc dubitabat de deiecta, veniat, & tibiipſi credat. Hæc impudentia virginis eſt: in vibetam beata cum tot ſuperent virgines, cum tot principum filiæ ſint, poſtulat, vt præteritis his propemodum ab inferis eruatis ſacerdotem. Quare ergo ſi inceſta ſum, viuo? neſcio: hoc vnum ſcio, nec fieri quod non poteſt, nec portentum eſſe quod poteſt. Abſit, nefas eſt, vt id ſaxum abſoluat, quod tantum damnatos accipit, *Argentarij Narratio.* Pene Iudices narrare cœpi, qualis eſſet rea. ſed quid efficiam, cum illam inceſtam probauero? nempe vt de ſaxo deiicienda videatur. iam viſa eſt. Non imitabor iſtius impudentiam, vt repetendo iudicium, quod factum eſt improbaſſe videar. quod exigebatur. probaui: quod iudicatus, exequar. *Cornelij Hiſpani.* Deos deaſque inuoco, quos priore iudicio non fruſtra inuocaui, inceſta quam tardiſſime pereat. Inuocaui, inquit, numina. Quid inuocas mulier? Si innocens es, dij non ſunt. Videte quantum ſacerdos peccauerit, quæ nec abſolui potuit, nec mori. Aut tu ſacerdotium violaſti, aut nos ſacerdotem. Erras ſi ſatis ad ſacerdotium putas, perire non poſſe. *Romani Hiſpani.* Ab Trapcia ad Veſtam, cuius vittam carnifex rupit. à templo ad ſaxum, à ſaxo ad templum. hic pudicæ ſacerdotis inter ſupplicia & vota diſcurſus eſt. inter ſuperos inferoſque iactata, in nouam pœnam reuixiſti. *Pompeij Silonis narratio.* Quod ad rerum expoſitionem pertinet, Iudices non committam vt deorum immortalium vltionem morer. inceſta ſaxo deiiciatur, lege damnata eſt: habetis iudicium. deiecta eſt: habetis exemplum. *Vibij Galli* narratio, breuis expoſitio rerum eſt. Aduerſarium inceſti poſtulaui, accuſaui, damnaui. carnifici tradidi: permittis iam abeam? Accuſator recede, eamus ad abſolutionem tuam. ita dij damnatam abſoluere maluere, quam ſacerdotem? Scio innocentiam damnata concupiſti, vitam deiecta.

Altera pars. Silli Sparſi. Damnata deiecta eſt: abſoluta deſcendit. *Arelij Fuſci patris.* Putares puellam demitti, non cadere. *Ceſtij Pij.* Nullam habebat gratiam; in templo dixerat, itaque tantum deos inuocabat. Lex ſacerdotem non vſque ad ſaxum differret, niſi expectaret deorum ſententiam. *Cornelius Hiſpanus* deſcripſit altitudinem montis, etiam ſecure deſpicientibus horrendam, & adiecit: Carnifex quoque recedens impellit. nihil fecit tanquam rea, contumax eſt innocentia, turpe putabat ſacerdos rogare, niſi deos. *Marillij.* Mirandum eſt, ſi oppreſſa eſt virgo ſine gratia: Cuius enim genibus ſubmiſit manus? quem deprecata eſt, quæ tarde rogauit etiam deos?

Diuiſio. Latro in has quæſtiones diuiſit, Vtrum lex de inceſta tantum ſit, quæ deiiciatur nec pereat, An etiam damnata, ſi innocens poſt damnationem apparuit, deiici non debeat: An hæc innocens ſit: An hæc deorum adiutorio ſeruata ſit. *Ceſtius* & illa ſubiunxit huic vltimæ quæſtioni: An dij immortales humanarum rerum curam agant. Et ſi agunt, An ſingulorum agant. Si ſingulorum agant, An huius egerint. Improbabat Albutius, quod hæc non tanquam particulas incurrentes in quæſtionem tractaſſet, ſed tanquam problemata φιλοσοφούμενα. *Fuſcus Arelius* pater ſic diuiſit: Vtrum inceſtæ pœna ſit deiici, an perire: vtrum prouidentia deorum an caſu ſeruata ſit. Si voluntate deorum ſeruata ſit, an in hoc vt crudelius periret.

Color. Hic color fere ſententiis quas propoſui, permixtus eſt. Quid tamen Ceſtius ſenſerit, indicabo. Contra ſacerdotem qui dixerunt, videri deos infeſtos illi, in hoc eam ſeruaſſe, vt diutius torqueretur, aiebat Ceſtius, malle ſe caſu videri factum, quam deorum voluntate. nam ſi ſemel illos interuenire huic rei fateremur, manifeſtius erit in pœna ſeruatam eſſe ſacerdotem, quam in pœnam actam: quæ non probabat ille. *Triarij.* Remiſſam tibi pœnam putas? ampliata eſt, & ipſa inquit ampliatio, quæ apud iudices fieri ſolet: & verbum in ſententia poſitum, non eſt damnantis, ſed dubitantis. Declamauerat apud illum hanc ipſam Controuerſiam Varus Quintilius, tunc Germanici gener, vt prætextatus, cum deſcripſiſſet circumſtantem turbam dolentem, quod tam cito oculis pœna ſubduceretur, dixit: Exaudierunt dij immortales populi vota. Inceſtam ne cito præceps ſupplicium tranſcurreret, reuocauerunt. Ceſtius multa contumelioſe dixit in ipſam ſententiam. Sic, inquit, quomodo quadrigas. reuocauerunt: nam & ante poſuiſti ſimilitudinem, quia & hæc de carcere exierat. Cum multa dixiſſet, nouiſſime adiecit rem, quam omnes improbauimus. Iſta negligentia pater tuus exercitum perdidit filium obiurgabat, patri male dixit. *Paſtor Aietius* hanc Controuerſiam apud Ceſtium iam Senator dixit, & hunc colorem optimum putauit: Sic veneficiis corpus indurauit, vt ſaxa reuerberaret. Multum Ceſtius hanc corripuit, & dixit, Hoc eſt, quare ego auditores meos inuitem ad alios audiendos ire: hoc male mihi facit ille, qui aut athleta aut pictes eſt. Dicebat autem in Albutium, qui illis diebus dixerat in hac Controuerſia, durius ſaxo: & in Baſſum Iulium multa qui dixerat Virgo de ſub ſaxo. Othonem Iunium patrem memini colorem inſulſum inducere, quod minus ferendum eſt, quod libros colorum edidit. Fortaſſe, inquit, pœnæ ſe præparauit: & ex quo peccare cœpit, cadere condidicit. *Silo Pompeius* hunc colorem tentauit. Præſtatur, inquit, quædam damnatis ſacerdotibus verecundia. erubuimus quicquam ex damnatæ veſte detrahere. *Hiſpanus* dixit: Ita putaueras vna te pœna poſſe defungi, cum in ſaxo deos nominaſſes? *Triarius* indignantium voces deſcripſit, & dicentium: Quia non potes, non vis mori. *Marillus* dixit: Conſtituta in ſaxo inuocauit deos. publica indignatio exorta eſt. audet iſta nominare deos, audet hoc loco? Quid autem habet iam quod illos roget, niſi bonam mortem? *Diocles Caryſtius* dixit: πάλαισμα καὶ τὸ δεύτερον (ait.) *Piston* ait: ἀεὶ ἐχθρὸν νομίσῃς ἐφ᾽ ᾧ βέβλησαι.

IN CONTROVERSIAM TERTIAM.

NIC. FABER.

INCESTA *de ſaxo deiiciatur.*] Lex eſt ſcholæ. Sacerdos enim inceſta viua defodiebatur.

Aut dij ſacerdotem.] A veteribus editionibus abeſt illud vocabulum, *dij* & vereor ne recte, eius que loco legendum ſit *nos*, vt infra ſententiis Cornelij Hiſpani.

In templo dixerat,] Nemo, credo: non videt legendum eſſe, *vixerat*.

Quæ non probabas ille.] Ex ſequentibus apparet de Ceſtio loqui noſtrum auctorem, ad finem vſque fere Controuerſiæ. Quare hoc loco lubenter legerem, *Æque non probat illud Triarij: Remiſſam tibi pœnam putas? Ampliata eſt. Nam ipſa, inquit, ampliatio,* Hæc enim eſt ratio quare Ceſtius ampliatam pœnam corruptæ dici volebat. Dij enim qui omnia ſciunt, AMPLIVS vel N. L. pronunciare non poſſunt. ſed dubito num etiam illud vocabulum AMPLIVS hoc loco reponendum ſit, legendumque, *Nam ipſa, inquit, ampliatio, quæ apud iudices fieri ſolet, & verbum* AMPLIVS *in ſententia poſitum non eſt damnantis, ſed dubitantis.*

Tunc Germanici gener, vt prætextatus,] Fortaſſe, *adhuc prætextatus.*

Quod tam cito oculis pœna ſubduceretur,] Ceteræ editiones, *Quod tam esto oculis pæne ſubduceretur*, habent. lego *quod tam cito pœnæ ſubduceretur*, inducta voce *oculis*. id eſt, quod tam cito ſupplicium tranſcurreret.

Pater tuus] Quinctilus Varus inſigni clade, cuius etiam pars fuit, nobilitatus.

Multum Ceſtius hanc corripuit,] Potius legerem *hunc corripuit*, vt ad Paſtorem Ærium referatur, non ad ſententiam.

Othonem Iunium patrem] Huius Othonis pudendum elogium extat apud Tacitum lib. III. *Iunio Othoni*, inquit, *litterarum ludum exercere vetus ars fuit. mox Seiani potentia ſenator obſcura initia impudentibus auſis propoluebat*, vel potius *perpoluebat*. Ita enim emendatior locus videbitur.

Quia non potes, non vis mori.] Nemo non videt hæc nihil eſſe. Veteres editiones propius à ſanitate abſunt, quæ negationem non habent: leguntque, *quia non potes, vis mori.* germana enim lectio eſt, niſi me coniectura fallit, *Quia non potes bis mori.* qua affectum indignantium exprimere voluit.

SCHOTTVS.

SAXO *deiiciatur*) Fabulantur & Poetæ (ſi id fortaſſe ad rem pertineat, delectet ſaltem in hoc genere) Leucade ſaxo in mare præcipitaſſe amoris impatientia viros, feminas: & has quidem periiſſe, vt, Sapphο poetriam, vt Calycen. illos vero plerumque ſeruatos, vt Deucalionem, vt Cephalum: quorum illum principem hinc ſaltaſſe Pyrrhe amore captum narrat Ouidius. Menander enim primum illum ſaltum Sapphoni, Phaonem perdite amanti attribuit: quem ſaltum vt *virilem* in patris Epicedio Statius celebrat.

> —— *ſaltus ingreſſa viriles*
> *Non formidata temeraria Leucade Sappho.*

Legendus Strabo lib. x. Geograph. & Ptolemæus Hephæſtion lib. VII. omnigenæ hiſtoriæ in Photij μυριοβίβλῳ pag. 253. & 254. & Lilius Giraldus Dial. IX. Hiſt. poetarum. Romæ quoque Saxo Tarpeio capitis damnati, initio deiiciebantur, vt M. Manlius Capitolinus, regni reus affectati, teſte M. Varrone apud Agellium lib. XVII. cap. XXI. & Scriptore de viris illuſtribus cap. XXIV. Cornelius enim Nepos verberando necatum ait.

Inuocauit Veſtam] Non diſſimile in Rep. Rom. exemplum. Q. enim Claudia, virgo Veſtalis, falſo inceſti ſuſpecta, matrem Deum, quæ Peſſinunte aduecta in alto Tiberis ſteterat, rogauit, vt ſi pudicam ſe ſciret, ſequeretur: & zona impoſita nauem mouit. Huius etiam ſtatua flammis illæſa, inquit Valerius lib. I. extremo.

Romani imperij pignus) Veſta, eiuſque ignis perpetuus.

Interrogo te hoc loco, mulier) Ignominiæ cauſſa ſequioris ſexus nomen ponitur, vt hodieque conuitiandi cauſſa.

Cuius vitam carnifex rupit] Correctores illi, vel carnifices potius librorum, locum male acceperunt, dum, vt iactant, nimis feſtinant ad nundinas illas. Sequor itaque lectionem veterem, & *vittam* repono, qua Sacerdotes cingebantur & hoſtiæ: *vitam* ferri non poteſt, nec enim virgo Veſtalis deiecta periit *Vitta* autem ſacerdotum inſigne, hoſtiarumque cædendarum, quod vel pueri norunt. Virg. III. Æneid.

> —— *Phœbique ſacerdos*
> *Vittis & ſacra redimiti tempora lauro.*

Et —— *Vittaſque reſoluit*
Sacrati capitis.

Ampliatio —— eoque verbum in ſententia poſitum eſt] Vetus liber, *ea qua verbum in ſententia poſitum eſt.* Fort. *Eaque* Aſconius Pedianus in Diuinationem & in Verrinam, *In cauſis*, inquit, *maioribus vniuerſi Iudices in ciſtam tabulas coniiciebant ſuas, eaſque inſculptas litteras habentes, A. Abſolutionis, C. Condemnationis, cum de alicuius capite agebatur. N. L. Ampliationis: hæ enim literæ*, Non liquet. *ſignificabant.*

Aduerſariam inceſti poſtulaui] Sic & θηλυκῶς Cicero: *Eſt tibi grauis aduerſaria conſtituta, & parata incredibilis quædam exſpectatio*, lib. II. ad Curionem Item II. de Oratore & pro Plancio.

Cuius genibus, ſubmiſit manus] Qui ſupplicum geſtus erat, vt genua attingerent, & manus eo tenderent, vt hodieque Gallis mos eſt: Homerus ἰλιάδ. ω

> —— ἀγχοῦ δ' ἄρα στὰς
> Χερσὶν Ἀχιλλῆος λάβε γούνατα καὶ κύσε
> χεῖρας.

Tot vero apud eundem omnis doctrinæ Principem exempla occurrunt, vt pigeat exſcribere. Plautus item Milite, Rudente & Trinummo. Liuius lib. VIII. XXV. & XLV. Fabius lib. VI. cap. I. Et Tacitus lib. I. V. XII. Annal. Item II. & III. Hiſtoriæ Auguſt. *Genua* enim miſericordiæ tanquam ara, conſecrata erant. Plinius lib. XI. ca. XLV.

Natur. Hiſtoriæ,& Seruius in illud vi. Æneid.

Et genua amplexans, genibuſque volutans Hæ-
rebat.

& Seneca Philoſophus lib. de Breuitate vitæ cap. viii. *Aegros vide, ſi mortis periculum admotum eſt propius, medicorum genua tangentes.* Vtitur & noſter Contr.xxix. & xxxiii.

Quinctilius Varus tunc Germanici gener) Filius hic Vari, eius qui in Germania cum tribus Rom. legionibus ad internecionem cæſus eſt, indignãte vehementer Auguſto. Sueton. Aug. cap.xxiii. & Tiberio,cap.xvii. Huius meminit & Tacitus Annali quarto. *Corripuerat Varum Quinctilium diuitem & Cæſari propinquum Domitius Afer, Claudiæ Pulchræ matris eius condemnator*: Prætextatus autem quod in ea ætate iam declamare inciperet. Qualis Alfius Flauus Controu. i. extrema. Hinc *grandes prætextatos* vocabat Cicero ipſe (inquit Seneca & Suetonius) apud quos iam ſenex ille declamitabat, ſiue *Hirtius & Panſa*, quos iidem nominant ſiue *Hirtius & Dolabella*, quos lib.ix. ad Famil. M. Tullius,& Vibius Rufus,quem ſemel iterumque Fabius lib. vi. cap.iv.

Sic inquit, quomodo quadrigas reuocauerunt) In membranis *quis* ſcriptum, vt & *quondam* legi poſſet. Elegans vero tranſlatio, ducta à ludis Circenſibus. *Reuocare* enim *quadrigas*, eſt curſum repetere, & iterato à carcere ad calcem redire: *vt gradum reuocare* Maro dixit. Perdurat in eadem Rhetor: *quia*, inquit, *& hic de carcere exierat*: notans Varum, ob rem male in Germania geſtam; cæſus enim ad internecionem, pugnam iterare non poterat: Et hæc quidem præſente filio dixit. *Filium* igitur haud dubie, non *filiam* legendum.

Hoc male mî facit ille] Hemiſtichium veteris poetæ apparet. Mox *Pythnicus* eſt in editis Frobenii& Griphii.ego *Pythicus* rectũ puto. Rom.editio, haud ſcio an ex coniectura, an de vetere libro, ſic legit: *qui aut athleta, aut pyctes eſt*. In Couarr.cod. veſtigia videre videor *Pyrrichij* pro *Pythici*, aut *Pythnici*. Nota autem illa ſaltationis forma è Græcorum ſcriptis, & nos ad Procli Chreſtomathian, apud Photium Patriarcham C P. in Bibliotheca. Albutium vero vocatum videri *Anticletam*, quod in cauſa virginis ſuperſtitis illud vſurpaſſet. Durius ſaxo: quaſi virgo ἀντανακλωμένη & repulſa à ſaxo. vt durior; perinde atque cum pila retorquetur, vixiſſet. Hinc nomen factum Albutio ἀντι-κλήτης latine *Anticleta*, vt ποιητὴς poeta Baſſo autem Iunio aptiſſimum nomen *Pythici*, qui *virgo de ſubſaxo*, de eadem vſurpauerat. Vulgo enim notum *Pythiam* oracula edidiſſe, incitatam vt eius anhelitus, qui ex hiatu terræ ſub tripode reddebatur. M.Tullius lib. de Diuin.& de Sibylla Virg. lib. iii.

Vix ea fatus eram, tremere omnia viſa repente
Liminaque Lauruſque Dei, totuſque moueri
Mons circum, & mugire adytis cortina recluſis.

Facetiſſime igitur, & congruenter vtrunque vſurpatum. *Pythia ſomnia* dixit in Parrhaſio, quæ eſt Controu.xxxiv.

In Baſſum Iunium multa dixerat virgo, qui de ſub ſaxo] Tranſpoſitum pro vocabulum *qui*, lego ex fide opt. libri; *qui dixerat virgo de ſub-ſaxo*. ὑφὲν autem hic agnoſco, quo de nos libris Obſeruationum multa. L. Annæus Seneca, qui vulgo L. Florus dictus, lib. ii. cap. iii. de bello Ligulico Hiſtoriæ Ro. *De ſub-Alpib.* dixit: multa id genus in ſacris litteris vulgatæ editionis occurrunt.

GRVTERVS & IVRETVS.

P*ATROCINIVM ſuum vocat pereundi infelicitatem*] Ita paſſim legitur, ſed videtur iacere ſententia. Itaque arbitror latitare mendum, & reponi debere: *infacilitatem*. Nam præter quam quod *facilitas*, & *felicitas*, ſæpe inuicem confundi ſolent in libris, ea vox huc aptiſſime conuenit. *Infacilitatem* voco, quia virgo deiecta ſaxo, tamen facile mori non poterat, & eo proſpero euentu volebat videri innocens. hæc acutiſſimus Iuretus.

An cauſa ſeruata ſit] corrigendum cum Eraſm. & Pal. cod. *caſu*.

Vir fortis ſine manibus. CONTROVERSIA IIII.

LEx. *ADVLTERVM CVM ADVLTERA QVI DEPREHENDERIT, DVM VTRVNQVE CORPVS INTERFICIAT, SINE FRAVDE SIT.* Altera. *LICEAT ADVLTERIVM IN MATRE ET FILIO VINDICARE.* Thema. *Vir fortis in bello manus perdidit: deprehendit adulterum cum vxore, ex qua filium adoleſcentem habebat: imperauit filio vt occideret. Non occidit: adulter effugit: abdicat filium.*

CONTRA FILIVM. *Porcij Latronis.* Adulteros meos tantum excitaui. me miſerum, quamdiu iacuerunt, poſtquam deprehenderam? Ego te non abdicem, quem poſſem occidere? O acerbam mihi virtutis meæ recordationem. O triſtem victoriæ memoriam. Ille onuſtus modo hoſtilibus ſpoliis vir militaris, adulteris mei tantum maledixi: ſolus ego ex omnibus maritis, nec dimiſi adulteros, nec occidi. Quid rideris? inquam, quod non habeo manus? voco filium. Tu viri fortis filius, qui ſtringere ferrum non potes? ne truncus quidem capi potui, niſi domi. vtcunque tamen potui, obluctatus ſum, & truncum corpus oppoſui. Exierunt adulteri, tantum meo ſanguine cruenti. *Cornelij Hiſpani.* O dignum. cui aut pudica contingat vxor, aut impudica, dum armatus eſt. Te reſpublica inuoco, quæ manus meas poſſides: quis non puter aut me ſine filio fuiſſe, aut filium ſine manibus? *Ceſtij Pij.* Conceptus eſt iſte: ex quo ſciemus, cum adulteros deprehendero. Nunquam putaui futurum ſalua republica, vt vir fortis ſentiret ſe manus perdidiſſe. *Marillij.* Adulteros meos vſque ad limen proſecutus ſum. cucurri miſer ad ferrum, quaſi manus haberem. *Triarij.* Ceciderunt arma cum manibus: tunc primum ſenſi me manus perdidiſſe. Dij boni, & has manus aliquis deriſit? *Aſprenatis.* Arceſſitus vt occideret adulteros, venit vt dimitteret. Ita ego manus etiam pro adulteris perdidi. ſteti

deprehenſus ab adulteris meis. Patris deſertor, matris leno, quem puto iam creditis non eſſe filium viri fortis, tertius in cubiculo deriſor ſtetit. *Fuluij Sparſi.* In bello meas, in domo etiam filij manus perdidi. Proceſſit in bellum hic vnus omnium adoleſcentis filij vicarius, in acie vicit, domi captus eſt. portat inter ſpolia viri fortis volutantes adulteros. Adoleſcens, venit tempus militiæ tuæ: indignare ſi deceptus es. Tam fruſtra ad filium, quam ad gladium cucurrit, ridebant adulteri truncas viri fortis manus, circa ſua arma labentis. *Argentarij.* Ante patriæ quam patri negauit manus. Libenter cauſam eius ſuſcepi. quis enim illum non vindicet? quid hoc infelicius, quem adulteri tunc riſerunt, cum deberent mori? Vir fortis in ciuitate truncus, integros adulteros ſpectat. *Iulij Baſsi.* Non eſt quod puteris puniri illum: ad ſuos dimittitur. inquam, ad matrem ſuam: neſcio an & ad patrem? Meruit hereditatem illius, quem occidere parricidium putauit. Nulli vnquam plus debuiſtis viro forti, vſque eo pro vobis pugnauit, vt pro ſe non poſſet. Adoleſcens, quos demiſiſti, ſequere.

Pars altera. Vibij Galli. Matrem, inquit, non occidiſti. quem minus hoc crimine perdere debui quam patrem? Pater occidere iuſſit: lex vetat. non comparaſſem patri legem, niſi cum illa lex fuiſſet. alterum putaui parricidium, matrem coram patre occidere. *Arellij Fuſci Patris.* O miſera pietas. Inter quæ parentum vota conſtitiſti? Non ſemper ſcelera noſtri iuris ſunt. atroces quoque animos miſericors natura deliberat.

Diuiſio. Latro hac vſus eſt diuiſione: An licuerit filio: An vindicare oportuerit: An ſi licuit, & oportuit, ignoſcendum ſit illi, ſi non potuit, indulgentia repugnante. An licuerit, in illa diuiſit: An tunc liceat adulterium filio vindicare, cum maritus non eſt: An tunc liceat, vbi maritus in eo loco eſt, quaſi omnino non eſſet. An oportuerit, tractationis quidem eſt, quam vt quiſque vult variat. Latro tamen ſic ordinauit. Oportuit, etiam ſi pater non iuberet, occidere adulteram, viri fortis vxorem. Oportuit, iubente patre, etiam ſi ipſe poſſet occidere. Oportuit, cum & iuberet, & ipſe non poſſet. Noui declamatores illam quæſtionem tentauerunt ex verbo legis natam, *Adulterum cum adultera qui deprehendit, dum vtrumque corpus interficiat, ſine fraude ſit:* An nemo poſſit occidere, niſi qui deprehenderit. Tentauerunt & illam, An non poſſit abdicari filius, ob id quod illi facere ſalua lege non licuit.

Color. Color pro adoleſcente vnus ab omnibus qui declamauerunt introductus eſt: Non potui occidere: ex illa Ciceronis ſententia tractus, quam in ſimili Controuerſia dixit, cum abdicaretur is qui adulteram matrem occidendam acceperat, & dimiſerat terrore. *Latro* deſcripſit ſtuporem totius corporis, in tanto inopinati flagitij ſpectaculo: & dixit: Pater, tibi manus defuerunt, mihi omnia. ſed cum oculorum caliginem, animi defectionem, mēbrorum omnium tortionem deſcripſiſſet, adiecit: Antequam ad me redeo, exierunt. *Gorgias* inepto colore, ſed dulci. ** *Pammenes* ex bonis declamatoribus dixit. ** *Gorgias* egregie dixit. ** *Pammenes* dixit. ** *Fuſcus Arellius* dixit: Maius erat ſcelus quod imperabas, quam quod deprehenderas. *Albutius* non narrauit, ſed hoc colore egit ab initio vſque ad finem. Ego me defendere debeo: ſi quid mihi obiectum erit, aut negabo, aut excuſabo. Si quid exegeris maius viribus meis, dicam: Ignoſce, non poſſum. Ignoſcit filio pater nauigationem recuſanti, ſi non ferat mare: ignoſcit non ſequenti caſtra, ſi non poteſt, quamuis pater ipſe militaris ſit. Non poſſum occidere. Agedum ipſam legem recita: Liceat & marito, liceat & filio. Quare tam multos nominat, niſi quod putat aliquos eſſe qui non poſſint? Et in deſcriptione dixit: Cum me vocauit pater, hoc, inquam, putauit ſupplicium futurum morte grauius, ſi adulteram filio oſtenderet. Et illud dixit. Exierunt adulteri inter patrem debilem & filium ſtupentem. *Silo Pompeius* hoc colore narrauit. Non putaui mihi licere. *Blandus* hoc colore. Vtrimque filij nomen audio: pater rem petit iuſtiorem, mater faciliorem. Et illud poſt deſcriptionem adiecit: Fatebor vobis, parricidium coram patre facere non potui. *Ceſtius* hoc colore egit. Proſiluit, inquit, protinus mater, & amplexu ſuo manus meas alligauit. Ago confuſioni meæ gratias, quod nihil in illo cubiculo vidi, niſi patrem & matrem. Pater rogabat, vt occiderem: mater, vt viuerer. Pater, ne nocens impunita eſſet: mater, vt ego innocens eſſem. Pater recitabat legem de adulteris: mater de parricidis. Et vltimam ſententiam dixit. Occidere matrem ſi turpe eſt noluiſſe, non potui. *Argentarius* dixit: Non eſt quod me ex hoc habitu æſtimetis. quod manus habeo: tunc non habui. Et illud dixit: Dat pœnas tibi: perdidit virum, perdidit filium, ægrotanti non aſſidebo, egentem non alam, omnia mihi libera ſunt, iam vitam illi non debeo.

Ex altera parte multa ſunt pulcherrime dicta: ſed neſcio an Græcis noſtri ceſſuri ſint. In hac Controuerſia dixit *Amas*: Habet aliquid corrupti hæc ſententia. *Latro* dixit: Quantum ego tunc queſtus ſum cum fortuna mea, quod non & oculos perdidiſſem. *Silo Pompeius* dixit: Fili, aut oculos erue, aut manus commoda. Omnes aliquid belli dixerunt, illo loco quo deprehenſi ſunt adulteri dimiſſi. *Latro* dixit: Adulteros meo tantum excitaui. *Fuſcus Arellius* dixit innuiſſe nuntiæ, frigidius dixit contrariam illi ſententiam: Adulteros interuentu meo ne excitaui quidem. *Vibius Rufus* dixit: Adulteri marito non aſſurrexerunt. *Pompeius* dixit: Adoleſcens, denique adulteros excita: poſtquam tu veniſti, ſecurius iacent. *Latro* dixit: Erratis, qui me putatis manus non habere. filium vocaui? vt intrauit, ab adultero ſalutatus eſt. *Fuſcus* dixit: Fili, tuam fidem oſtende, te integro, manus me non perdidiſſe. Controuerſiam mihi de te facit adulter, veni, vtrius filius ſis, indica. *Pomitius* & pulchre dixit, & noue ſumpſit ab omnibus bene dicta. Irrupi in cubiculum adulterorum: quid mentiar miſer? aperto cubiculo expectabant adulteri. *Ceſtius* dixit: Vocaui filium. riſit adulter, tanquam qui diceret: Meus eſt. *Vibius Rufus* dixit: Adulter matris exit, & commodo ſuo. *Hybreas.* hunc ſenſum optime dixit. *Dionyſius*, filius eius Dionyſij, qui Ciceronis filium docuit; elegans magis Declamator, quam vehemens, hunc ſenſum & vehementer dixit, & eleganter. *Vibius Rufus* dixit: Quam otioſi, quam ſecuri adulteri tranſierunt præter oculos meos, præter filij manus? *Latro* cum exeuntes adulteros deſcripſiſſet, adiecit: Adoleſcens, parentes tuos ſequere. *Nicetes* illam ſententiam pulcherrimam, qua neſcio an noſtros anteceſſerit, ſed illum Albutium, qui Græcis præeminet: cum pugnantem in acie ſe deſcripſiſſet, dixit:

Me miſerum, quas manus adulter effugit: & illud Albutij. Non potui, inquit, matrem occidere. quo excuſatior ſis, adiice, & patrem. *Albutius* ſic narrauit, vt tanquam filio ſciente factum eſſet adulterium ſuſpectum patri, quaſi conſcium matri ſuæ fecerit. *P. Aſprenas* dixit: Exijt nouiſſime maritus, & dedit adulteris locum. Idem dixit: Matrem occidere non potes. adulterum certe occide. An & iſte pater eſt? dixerat Nicetes. *Murrhedius* dum hanc ſententiam imitari vult, ſtultiſſimam dixit: Reliqui in acie pugnaces manus.

IN CONTROVERSIAM QVARTAM.

NIC. FABER.

MEMBRORVM *omnium tortionem*] Linea præcedenti vocauit ſtuporem totius corporis. Vnde clarum eſt legendum *membrorum omnium torporem deſcripſiſſet*.

Gorgias] Non ille Leontinus, ſed alius Rutilio Lupo æqualis, qui de figuris quatuor libros ſcripſit, quos Lupus in vnum ſuum tranſtulit. Quinctilianus cap. II. lib. IX. Vide merito dubitari poteſt an qui vulgo duo de figuris libri Rutilij Lupi extant, ſint illius Lupi cuius meminit Quinctilianus, quem vnum tantum librum ſcripſiſſe ait. Niſi fortaſſe poſtea ab exſcriptoribus ex vno duo effecti fuerint. Conſtat enim è Græco tranſlatos, titulusque à Gorgia ſumptos præfert.

Pammenes ex bonis declamatoribus] Suſpicor legendum, *ex nonis declamatoribus*, errore in libris familiari.

Punicitius] Scribendum reor, *P. Vinicius*, de quo plura infra.

Nicetes illam ſententiam] Non ille ſacerdos quem Smyrnæ docere, cum ſcriberet dialogum de oratoribus, ait Tacitus: ætas enim non patitur: ſed is quem ſupra ex Euſebio æqualem Hybreæ, & Theodoro diximus, quos conſtat initio principatus Auguſti celebres fuiſſe.

Exijt nouiſſime maritus,] Ceteræ editiones, *extenuiſſime maritus, & dedit*. Ex quorum veſtigiis aliquando effeceram, *extimus mariens, & dedi adulteris locum*.

SCHOTTVS.

ADVLTERVM *cum adultera.*) Lex in adulteros ſæpe, & quidem ſeuere lata, quod, vt ait Xenophon, impudicas matronas efficiant Draco legiſlator mœchum in vxore deprehenſum ab omnibus interfici conceſſit: inquit Demoſthenes κτ᾽ ἀριστοκράτ. Conceſſit & Solon, auctore Plutarcho. Poſt & lex Regia Romuli, viro cognatisque adulterii cognitionem, animaduerſionemque permiſit. Dionyſius Halicarn. lib. II. in XII. quoque Tabulas relatam à Decemuiris Sarcinatores ſuſpicantur, quod exactis vrbe regibus ſeruata ea ſit. M. Cato apud Agellium lib. V. ca. XXIII. *In adulterio vxorem tuam ſi deprehendiſſes, ſine iudicio impune necares.*

Poſtea viro ſi domi ſuæ deprehenderit adulterum, interficere licere Paullus I.C. receptum ait, lib. II. Sentent. receptar. cap. XXVII. & Plato lib. IX. maritis in ea, quam confirmabat Rep. idem indulſit. Quod lex Iulia patri tantum permiſit apud Vlpianum LXXIII. D. ad L. Iuliam de adulter. ſi modo, vt in Draconis & Solonis legibus ſcriptum erat, ἐν ἔργῳ deprehenderit, idque domi ſuæ, & incontinenti interficiat; Ceteris non item liceat, vt Papinianus, & Vlpianus conſulti reſponderunt l. XX. & XXI. & Macer l. XXIV. D. eodem. Deinde marito & patri cōceſſum à M. Antonino & Commodo, apud Papinianū legimus l. XXXVIII. D. eodem. Alexander quoque & antea Pius Impp. minus plectendum qui adulterum interemiſſet reſcripſerunt l. 4. C. de Adul. & l. 1. ff. ad l. Cor. de ſicariis. l. 38. §. Si Marcus, D. ad l. Iuliam de adul. Exſtat. a. in Aphthonii Sophiſtæ Progymnaſmatis cap. de Legib. accuſatio legis: *Adulterum in ipſo adulterio deprehenſum interfice.*

Dum vtrumque corpus interficias] Caput enim legis Iuliæ, patrem ſi in filia adulterum deprehendiſſet incontinenti filiam cum adultero vno ictu occidere iubet: alioqui, licet filiam vulnerarit, non liberari, inquit, Macer. l. 32. D. eodem. Marcus tamen Antoninus & Commodus Imp. impunitatem concedi reſcripſerunt, licet filiæ vulnus tantum inflixerit: quod non tam voluntate quam Fato ſeruata mortisque periculo erepta eſſe videatur. Patri igitur vtrumque corpus nocens, marito adulterum dumtaxat, & quidem infamem, idque domi ſuæ, interficere lex poteſtatem dedit: nimirum illic pietatis paternæ, quæ liberis conſulit: hic impotentis iræ, refrænari vt poſſet, habita ratio eſt à Prudentibus, Papinianus l. 22. D. eodem. Non diſſimilis autem Declamatio M. Fabii Senioris CLXXVII. & Iunioris huc pertinent capita VI. & XI. l. III. Inſtit. Oratoriar. & lib. IV. cap. IX. Rurſum lib. V. cap. X. vbi περὶ στάσεως, quæ nos libenter addidimus in gratiam eorum qui his ſacris non ſunt initiati. Nunc Senecam audiamus.

Te Reſp. inuoco, quæ manus meas poſſides) Sic extrema Controuerſ. *Reliqui in acie pugnaces manus*. Ridet vero ſalſe hæc Declamatorij ſtyli argumenta Arbiter Petronius in Satyrico: *Non alio*, inquit, *genere Furiar, inquietantur Declamatores, qui clamant. Has vulnera pro libertate publica excepi: hunc oculum pro vobis impendi: date mihi ducē, qui me ducat ad liberos meos, nam ſucciſi poplites, membra non ſuſtinent.*

Ex illa Ciceronis ſententia) Qui quidem locus mihi in mētem non venit. Quærendi igitur negotium mandabo otioſis, in exemplis Conſtitutionum, in libris de Inuentione, aut Cornificii Rhetoricis, vbi de eodem argumento agitur. Ego enim alio propero. Non diſſimile argumentum orat. pro A. Cluentio Auito, & pro Sextio Roſcio Amerino.

Gorgias inepto colore.] Deeſſe hic Græca credas, ſed non omnia poſuiſſe arbitror Senecam: vel quod memoria quædam excidiſſent: vel quod operæ precii nihil haberent. Certe in veteri libro, qui mihi primus veluti Cynoſura ad haſce emendationes, nihil amplius repperi, ac ne ſpatium

quidem vacuum relictũ, vt nec in aliis mẽbranis.

Liceat & marito, liceat & patri) Male in Epitoma lib.I. Declam.IV. legitur, *liceat & filio.* agit enim filius, ſibi non licere matrem interficere, quod duos tantum lex nominet, patrem & maritum: reliquis igitur interdictum, niſi antiquiſſimam Romuli legem reſpexit, quæ & cognatis, nedum filio & fratri, cognoſcere & vindicare adulterium, permiſit, vt ſup. admonui.

Fili, tuam fidem oſtende.) Equidem ſic interpungendum cenſeo, vt *Tuam fidem*, obteſtantis ſit: legendumque *Oſtende, te integro, manus me non perdidiſſe.* Quale illud, *Dij, veſtram fidem*, Plauti & Terentij Comicorum, & Cæcilij apud Agellium lib.V. cap.VI. Qua loquendi forma opem atque auxilium implorari, Donatus in Adriam & Seruius in X. Æneid. annotarunt, inf. Contr. XX.

Vibius Rufus] Tres minimum verſus hic defecerunt, in omnibus, quos mihi videre contigit, editis libris: quod, vt fieri ſolet, idem Vibij Rufi nomen his poſitum continenter, in errorem librarium induxerit. Ea nos iure poſtliminij ſic reuocamus ex fide trium codicum antiquorum, Vaticani Brugenſis & Couarruuiani: *VIBIVS RVFVS dixit: Adulter matris* (*Adulter meus* habet Vatic.) *exit. & commodo ſuo. HYBREAS hunc ſenſum optime dixit. DIONYSIVS filius eius Dionyſij, qui Ciceronis filium docuit: elegans magis Declamator, quam vehemens, hunc ſenſum & vehementer dixit, & eleganter. VIBIVS RVFVS dixit: Quam otioſi, quam ſecuri, &c.*

Eius Dionyſij, qui Ciceronis F.) Frequens huius mentio in iis quæ ad T. Atticum. epiſtolis: Magiſtrum Ciceronum. M. & Quincti Tulliorum FF. vocat epiſt. X. lib. VIII. qui apud ſe honoratior fuit, quam apud Scipionem Panætius epiſt. XII. lib. IX. *Virum doctum, ſanctum, plenum officij, ſtudioſum etiam laudis Ciceronis, frugi hominem, ac libertinum laudat, plane virum bonum*, lib. VII. epiſt. IV. & VII. ſic Atticus: *vir optimus, vt mihi eſt perſpectus, & doctiſſimus, tuique amantiſſimus.* Epiſt. VIII. à ſe amari, & epiſt. XVIII. *doctum hominem & amicum. Deſiderari* vero à ſe epiſt. II. lib. XIII. Vituperat vero oborta neſcio qua ſimultate, vt *ſupernum*, lib. VIII epiſt. IV. & V. vt *ingratum*, epiſt. X. & lib. IX. epiſt. XII. & XV. vt *maleſanum, impurum & ſceleratum.* Rediit poſt in gratiam, epiſt. XVI. lib. X. Vides animorum in amando inconſtantiam? Hunc quidam, neſcio quo argumento, Dionyſium Halicarnaſſeum rer. Romanarum diſertiſſ. ſcriptorem, fuiſſe putant. M. Cicero pater, & ipſe cum Dionyſio Magnete aſſiduiſſime verſatus in Aſia, dum Græcis litteris eloquentiam augere ſtuderet; & cum Æſchylo Gnidio, Demetrio Syro, & Menippo Stratonico: de quibus ipſe in Bruto, & Plutarchus & Strabo lib. XIII. & XIV. qui & Dionyſij (forte Halicarnaſſei) meminit lib. XIV. cum Herodoto: alium Attici cognomine, Apollodori diſcipulum laudat libr. XIII. & libr. XII. Vrbium ſcriptorem Dionyſium quoque Mileſium, nobilem Rhetorem numerat Philoſtratus in illuſtrium Sophiſtar. cenſu.

Raptor duarum. CONTROVERSIA V.

LEX. *RAPTA RAPTORIS AVT MORTEM, AVT INDOTATAS NVPTIAS OPTET.* Thema. *Vna nocte quidam duas rapuit: altera mortem optat, altera nuptias.*

CONTRA RAPTOREM. *Porcij Latronis.* Iam ſe parabat in tertiam, niſi nox defeciſſet. Stupri accuſatus ſtupro defenditur. Cum altera litigat rapta, alteram aduocat. Vindicate patres, vindicate fratres, vindicate mariti, fortior diſciplinæ publicæ ſeueritas ſurgat, iam binæ rapiuntur. *Mentonis.* Poſtera die erat in huius domo fletus. lamentatio matris ſpes ſuas deplorantis: cum interim ex alia domo alia vociferatio oritur, alius tumultus. coit populus, velut publico metu exterritus, & vix credens duos tantum raptores fuiſſe, cum interim producitur publicus pudicitiæ hoſtis, quem vna nocte vnius virginis iniuria non fatigauerat. *Ceſtij Pij.* Alteram iniuriæ rapuit, alteram patrocinio. Quantum ſuſpicor, ne rapta quidem es. quæris argumentum? non iraſceris. quomodo iſtud fit? duabus iniuriam fecit: vna queritur. Miſericors ſum, inquit. Gaude, habes qui te vindicet. Vide qualem habitura ſis virum: non eſt vna contentus. *Argentarius* eunde ſenſum dixit, hoc adiecto: Non eſt vna contentus, ne vna quidem nocte. *Pompeij Silonis.* At quam bene mimum egit, quomodo raptam ſe queſta eſt, qua vociferatione, quam perbene illi optionem ceſſimus. *Trurij.* Perieras raptor, ni bis perire meruiſſes. *Iunij Gallionis.* Sumatur de illo ſupplicium, conſtituatur in conſpectu publice: cædatur diu: toto die pereat, qui tota nocte peccauit. Subito faſtidioſus raptor occurrit, & ait: Iam nec nuptias volo. Stulta deciperis dicam ſuus? quid dixerim tibi, idem enim dixi & huic dum te peto, in illam incidi. *Arellij Fuſci patris.* Retro omnes fluant, & ſol contrario curſu orbem reuocet: confugiat ſacrilegus ad aras raptorem rapta vindicat.

Ex altera parte. Pompeij Silonis. Poſtero die cum illi narratus eſſet nocturnus error, dum putat ſe in vnam incidiſſe, huic priori ſupplices ſubmiſit manus, hanc prius deprecatus eſt: exorauit. propter hoc puto iſta magis raptori iraſcitur. Altera ex puellis raptorem mori vult, altera ſeruari reum: alter iudex damnat, alter abſoluit: inter diſpares ſententias mitior vincat. Dicam quod ſentio: magis iraſceretur, ſi vnam tantum rapuiſſet. diceret, Ergo ego ſola digna viſa ſum, cui iniuriam faceret? *Argentarij.* Referat nunc Virginiam, referat Lucretiam: plures tamen Sabinæ ſunt. Ex tribunis potentior eſt qui intercedit: non eſt inuidioſa poteſtas, quæ miſericordia vincit. Quid ceſſas puella? pro marito roga. Hæc ſententia deridebatur à Ceſtio, quaſi improba.

Diuiſio. In hac Controuerſia de prima quæſtione nulli cum altero conuenit. *Latro* primam fecit quæſtionem: Non poſſe raptorem, qui ab rapta mori iuſſus eſſet, ſeruari. Si legatus, inquit, exire debet; peribit: ſi militare debet, peribit: ſi legem dicere debet, peribit. ſi raptam ducere debet,

æque peribit. Si is ante te rapuiſſet, & nuptias optaſſet, interpoſito deinde tempore, anteequam nuberet, hanc vitiaſſet: negares illum debere mori, rapta iubente? Atqui nihil intereſt: niſi quod dignior eſt raptor morte; cuius inter duos raptus ne vna quidem nox intereſt. Si rapta nupſiſſet, deinde poſt tertium diem rapuiſſet aliam, negares illum mori debere? Atqui quid intereſt? niſi quod honeſtius tunc maritum defenderes, quam nunc raptorem defendis. Alteram fecit. An rapta, quæ nuptias optat, nihil amplius raptori præſtare poſſit, quam ne ſua lege pereat: contra alienam legem nullum ius habeat. Optaſti nuptias: non occidetur tanquam raptor tuus. at idem ſi eadem nocte qua te rapuit, ſtationem deſeruit, fuſte ferietur. ſi ſacrilegium fecit, occidetur. Licet tu dicas, Quid? ergo ego non nubam? Tu raptori præſtas, vt illum ipſa non occidas: non poteſt præſtare, ne quis occidat. Quomodo ſacrilegus, quamuis à te ſeruatus, periret, ſic alterius puellæ raptor à te ſeruatus peribit. Si rapuiſſet te: deinde deprehenſus in adulterio adſeruaretur in tormentum diutius pereundi: tu interim educta nuptias optaſſes (datur enim optio & in abſentem) vetares illum occidi à marito? Quid intereſt, qua lege pereat, niſi quod modeſtius alienam legem interpellares quam tuam? Tertiam fecit: cum quod vtraque optat, fieri non poſſit, an ea eligenda ſit optio, qua vltio ad vtramque perueniat. Atqui mortem optat mea optio, & te vindicat: tua me non vindicat. nec hoc tibi mea optio præſtat, quod mihi, occiſo raptore inuidiam. Illa reſpondet: Optio tua me non vindicat? Vindictam tu meam putas, non fieri quod volo, fieri quod nolo? etiam mihi contumelioſum erit, te dignam videri in cuius honorem occidatur: me indignā in cuius honorem ſeruetur. Iſto modo & mea te vindicat. Nempe lex duas pœnas ſcripſit vitiatori: alteram paſſurus eſt. non eris inulta. iam raptor non erit impunitus: habebit pœnam, inuitatam vxorem. Reſpondet eodem modo. Morietur: ſed non mihi. Seruabitur, ſed tibi. Quartam fecit quæſtionem: Si non poteſt vtriuſque rata eſſe optio, vtra dignior ſit. Vltimam non quæſtionem, ſed tractationem. Nullum non raptorem impunitum futurum: ſi hæc via impunitatis monſtretur, vt qui plures rapuiſſet, tutior eſſet. Neminem non inuenturum aliquam humilem, quæ ſe in optionem commodaret. *Fuſcus Arelius* primam quæſtionem hanc fecit: Qui duas rapuit, perire vtrique debet. Lex, inquit, quæ dicit, *Rapta raptoris aut mortem optet, aut nuptias*: de eis loquitur, qui ſingulas rapuerunt. non putauit quemquam futurum, qui vna nocte duas raperet. Non quæro, quid optetis quod ſeueriſſime optare poteſtis, occupo. neceſſe eſt raptorem mori. Quare? vtrique raptæ debet vltio contingere. Vtramque enim non potes ducere, vtrique mori potes. Vna pars legis ad hunc raptorem pertinet, in qua mors eſt. Putate enim vtramque nuptias optaſſe: quid futurum eſt? in raptoris matrimonium ambitus erit. Putate illum plures rapuiſſe quam duas: quid fiet? vna nubet. Nuptiæ ad vnam pertinebunt, mors ad omnes. Qui duas rapuit, vtrique debet mori. quare? dicam. Quod vult, eligat. Aut nuptias optabunt; aut altera mortem, altera nuptias. Si nuptias optauerint, non poterit fieri quod vtraque voluerit. Vno modo poterit fieri quod vtraque volet, ſi vtraque mortem optauerit. Ergo fiat id, quo vno duæ vindicari poſſunt. Hic tractauit, Ne exemplo quidem vtile eſt, non vtique perire eum qui duas rapuerit, ne hunc morem pernicioſiſſimum introduci ciuitati, vt aliquis propter hoc non pereat, quia perire ſæpius meruit. Reliquam partem Controuerſiæ Fuſcus in hæc diuiſit: Vtra optio honeſtior ſit, vtra iuſtior, vtra vtilior. *Ceſtius* hanc partem Controuerſiæ ſic diuiſit: Vtra puella dignior ſit, quæ valeat: vtra optione raptor dignior ſit. Ceſtius & coniecturalem quæſtionem tentauit, An hæc cum raptore colluſerit, & in hoc rapta ſit, vt huic opponeretur. *Latro* aiebat, non quicquid ſpargi poſſit ſuſpicioſe, de eo etiam dicendum. Colorem hunc eſſe, non quæſtionem: eam quæſtionem eſſe, quæ impleri argumentis poſſit. *Ceſtius* aiebat, & eam impleri poſſe argumentis. Hunc ſenſum à Latinis iactatum *Nicetes* dixit, ἐπὶ τὴν τρίτην νὺξ ἔχλευε. *Glycon* dixit. *Diocles Caryſtius* dixit. hunc ſenſum *Vibius Rufus* ſubtiliter dixit: Volo tibi malam gratiam cum ſponſo tuo facere, habet amicam. In hac Controuerſia dixit *Albutius*, Ambulat in maſculos. adeo nullum ſine amatore vitium eſt, vt hoc quidam diſertum putauerint. ego tamen magis miror, hoc Albutium potuiſſe dicere, quam aliquos potuiſſe laudare. Ex Latinis dixit *Triarius*: Gratulor vobis virgines, quod citius illuxit. *Argentarius* dixit, Quæritis quid iſti finem rapiendi fecerit? dies.

IN CONTROVERSIAM QVINTAM.

NICOLAVS FABER.

HABES *qui te vindicet.*] Rectius fortaſſe, *habes quæ te vindicet*, ſcilicet raptamque mortem optauit.

Stulta deciperis, dicam ſum.] Hæc nullius ſenſus eſſe cuiuis perſpicuum. ex veſtigiis tamen corruptæ ſcripturæ ſequens lectio elici poteſt. *Stulta deciperis. Dicam ſi vis, quid dixerit tibi. Idem enim dixit & huic. Dum te peto, in illam incidi.* Sunt verba patroni eius quæ mortem optauit, ad raptam quæ nuptias: vt eam deceptam fallacibus raptoris verbis doceat. Dicam, inquit, ſi vis, quibus verbis inducta es à raptore, nuptias optare. Iiſdem enim ipſis conatus eſt hanc cui patrocinor impellere. Hæc autem ſunt: *Dum te peto, in illam incidi*, Eadem infra Pompeius Silo pro raptore excuſatione ſe vſum dicit.

Hoc Albutium potuiſſe dicere,] Supra enim Græcis eum præeminere dixit.

SCHOTTVS.

Q*VAM bene mimum egit*) Vita Mimo & Scenæ recte comparatur. Hinc Cicero Verris Actum vitæ turpiſſimum fuiſſe ait Verrina III.

Vox hæc

Vox hæc ſæpe in auctoribus corrupta, vt in ſubſeciuis Aduerſariis admonuit doctiſs. Pithoeus lib.I. cap.XVII. His adde Macrobij locum lib.II. Saturnal. cap. VI. *Cum iratus eſſe P. Clodius Decimo Laberio diceretur, quod ei mimum petenti non dediſſet: Quid amplius, inquit, mihi facturus es, niſi vt Dyrrachium eam & redeam?* Laberius hic Mimographus notus ex cap.III. & VII. Item ex lib.VII. cap.III. Et Seneca Philoſophus præf. lib. IV. Natur. quæſt. *Nolo tibi diſpliceas, quaſi male egeris mimum, & quaſi ille aliquid iocorum aut doli ſuſpicatus ſit.* Sic enim e fuga *mimi* vocem retraho lib. vet Ant. Auguſtini, hominis ſanctiſs. & doctiſſimi fidem ſecutus.

Stulta deciperis] Emendo locum integrum de Veteri lib. *Stulta deciperis: dicam, ſi vis quid dixerit tibi: idem enim dixit & huic: Dum de puto, in illam incidi.*

Retro amnes fluant) Reſpexit Euripideum illud in Medea:

> Ἄνω ποταμῶν ἱερῶν χωροῦσι παγαί
> Καὶ δίκη καὶ πάντα πάλιν στρέφεται.

Vtitur & Demoſthenes περὶ παραπρεσβείας & M. Tullius lib. X. ad Atticum epiſt. IV. Iulianus quoque Imp. lib. nondum quod ſciam, edito εἰς τοὺς ἀπαιδεύτους κύνας: cuius hoc initium: ἄνω ποταμῶν τοῦτο δὴ τὸ τῆς παροιμίας ἀνὴρ κυνικὸς Διογένης φησὶ κενόδοξον, καὶ ψυχρολουτεῖν οὐ βούλεται, σφόδρα ἐρρωμένος τὸ σῶμα.

Ego ſola digna viſa ſum cui iniuriam faceret] Terentianum illud reſpexit, Eunucho:

> —— *Non te dignum Charea*
> *Feciſti: nam ſi digna hac contumelia*
> *Sum maxime; at tu indignus qui faceres tamen.*

Referas nunc Virginiam) Nota hiſtoria ex Liuij lib. III. Variat antiquus ille, & Epitoma: *Refer nunc Virginiam: refer nunc Lucretiam*: vel vt Epitoma: *Dic Lucretiam.*

Si ſtationem deſeruit, fuſte ferietur) Poena hæc militaris, de qua Polybius in caſtrametandi ratione de Vigilum præfecto: Ἐὰν δ᾽ εὕρῃ κοιμώμενον, ἢ λελοιπότα τινὰ τὸν τόπον ἐπιμαρτυράμενος τοὺς συνεγγύς, ἀπαλλάττεται. τὸ δὲ παραπλήσιον γίνεται, καὶ ὑπὸ τῶν τὰς ἑξῆς φυλακὰς ἐφοδευόντων. fuſtuarium autem, ξυλοκοπίαν vocat, huiuſmodi eſt. Λαβὼν ξύλον ὁ χιλίαρχος, τούτῳ τοῦ κατακριθέντος οἷον ἥψατο μόνον· οὗ γενομένου, πάντες οἱ τοῦ στρατοπέδου, τύπτοντες τοῖς ξύλοις, καὶ τοῖς λίθοις, τοὺς μὲν πλείστους ἐν αὐτῇ τῇ στρατοπεδείᾳ καταβάλλουσι. τοῖς δὲ ἐκπεσοῦσιν οὐδ᾽ ὣς ὑπάρχει σωτηρία. πῶς γάρ; οἷς οὔτ᾽ εἰς τὴν πατρίδα τὴν ἑαυτῶν ἐπανελθεῖν ἔξεστιν, οὔτε τῶν ἀναγκαίων οὐδεὶς ἂν οἰκίᾳ τολμήσειε δέξασθαι τὸν τοιοῦτον. διὸ τελείως οἱ περιπεσόντες ἅπαξ τοιαύτῃ συμφορᾷ καταφθείρονται. Et mox: ταῦτα μὲν οὖν ὡς ἀδικήματα κολάζουσιν, εἰς δ᾽ ἀνανδρίας τιθέασι καὶ στρατιωτικὴν αἰσχύνην τὰ τοιαῦτα τῶν ἐγκλημάτων, ἐάν τινες εἰς ἐφεδρείαν ταχθέντες φόβου χάριν λίπωσι τὸν δοθέντα τόπον, παραπλησίως ἐάν τις ἀπορρίψῃ τι τῶν ὅπλων κατ᾽ αὐτὸν τὸν κίνδυνον διὰ φόβον, διὸ καί τινες μὲν ἐν ταῖς ἐφεδρείαις προδήλως ἀπόλλυνται, πολλαπλασίως αὐτοῖς ἐπιγινομένων, οὐ θέλοντες λιπεῖν τὴν τάξιν, δεδιότες τὴν οἰκείαν τιμωρίαν. Et ex illo Liuius lib. V. *Fuſtuarium*, inquit, *meretur, qui ſigna relinquit, aut præſidio decedit. Auctores ſigna relinquendi, & deſerendi caſtra non vni, aut alteri militi, ſed vniuerſis exercitibus palam in concione audiuntur.* Et Epitoma lib. LVIJ. de Scipione diſciplinam militarem ad Numantiam corrigenti: *Quem militem extra ordinem deprehendit, ſi Romanus eſſet, vitibus, ſi extraneus, fuſtibus cecidit.* Rurſum lib. LV. ſed alia pœna. *C. Matienus, quod exercitum in Hiſpania deſeruiſſet, damnatus, ſub furca diu virgis caſus, & ſeſtertio nummo venit.* M. Tullius Philippica III. *Si Conſul ille, fuſtuarium meruerunt legiones, quæ Conſulem reliquerunt.*

Propter te vita ſeruatus peribit] Antea editum *raptor à te ſeru. per.* Sic Gryphius edidit. In Baſil. vero & Lutetiana poſtrema edit. legitur: *propter vita te*: proxime ad veram germanamque lectionem, *proteruitate ſeruatus peribit*: quam opt. illi libro acceptam referet grata poſteritas, nam Correctores illos male feriatos, qui operam ſuam typographis diurnas quaſi aliud vel nihil agentes, fugit hic ratio: allinunt enim ad oram libri *propter te vitiata ſeruatus peribit.* Sed

> *Spectatum admiſſi riſum teneatis amici?*

Proteruitas autem pro ſuperbia, inſolentia, libidine, & petulantia à proterendis obuiis, vt ſolet in libidinem taurus furens. Terent. in Heautontum.

> *Satin' pol, proterue me Syri promiſſa huc induxerant.*

quem à C. Lælio verſum in Puteolano compoſitum Corn. Nepos auctor eſt apud Donatum in vita Comici. Et poſt:

> *Quam pœne tua me perdidit proteruitas.*

Et Cicero pro M. Cælio, de libidine eius: *De corruptelis, de adulteriis, de proteruitate, de ſumptibus immenſa oratio.* Ennius Pancratiaſte, referente Marcello.

> *Quis eſt, qui noſtris foribus tam proteruiter.*

Sic & Plautus Rudente: *Quis eſt, qui tam proterue foribus facit iniuriam?*

GRVTERVS.

DE *eo etiam dicendum*] Palat *de eo etiam vindicandum.*

Archipiratæ filia. CONTROVERSIA VI.

THEMA. *Captus à piratis ſcripſit patri de redemptione. non redimebatur. Archipiratæ filia iurare eum coegit, vt duceret ſe vxorem, ſi dimiſſus eſſet. iurauit. Relicto patre ſecuta eſt adoleſcentem. Redit ad patrem, duxit illam. orba incidit. pater imperat, vt archipiratæ filiam dimittat, & orbam ducat: nolentem abdicat.*

CONTRA FILIVM. *Porcij Latronis.* Pro dij boni, & hæc puella hoſpitio patris excepta eſt. Prohibeo domo, terra prohibendam. Bonæ ſpei vxor, bonæ ſpei nurus, quæ amare poteſt captiuum, odiſſe vel patrem. Captus, inquit, in tenebris iacebam. Narra obſecro ſoceri tui beneficia. Poſſum,

Iudices, eſſe ſocerus? filius meus ait ſe vxori parricidium debere. *Ceſtij Pij*. Quis interfuit nuptiis tuis? pater? denique puellæ pater?

Ex altera parte. Silij Baſſi. Hodie captiuus eſſem, niſi hæc archipiratæ filia fuiſſet. Vt dixi, Patrem habeo: inter bonos captiuos ſepoſitus ſum. Archipiratæ filia vocatur, puto ex aliqua nata captiua: certe animum eius natura à patre abduxerat: miſericors erat, deprecabatur, flebat, mouebatur periculis omnium: nihil in illa deprehendi poterat piraticum. Promiſi nuptias & quaſi aliquam ſacram teſtationem, tuum nomen inſerui. Eo loco me non deſeruit, in quem venire etiam patres timuerunt. Arctius nos fortuna alligauit, quam vt orba poſſit diuellere. Vidiſſes tectum pannis corpus, omnia membra vinculis preſſa, maciem, retractos introrſus oculos, obtritas catenis & inutiles manus. talem quis amare niſi miſericors poſſet? Decepi te puella, alia pollicitus ſum. Venies in patriam mecum, ibi tibi referam gratiam: hic catenatus, egens, ſqualidus quid poſſum? pater meus, ſocer tuus (hoc enim iampridem te vocabat) ſocer, inquam, tibi tuus gratiam referet. Quidam auitas paternaſque flagitiis obruerunt imagines. quidam ignobiles nati fecere poſteris genus. in illis non ſeruaſſe quod acceperant, maximum dedecus: in his quod nemo dederat feciſſe, laudabile. Si poſſent homines ſibi ſortem facere naſcendi, nemo eſſet humilis, nemo egens, vnuſquiſque felicem domum inuaderet. Sed quandiu non ſumus natura nos regit, & in quemcunque vult caſum nos mittit. Hinc ſumus æſtimandi, cum ſumus noſtri. Quis fuit Marius, ſi illum in ſuis inſpexerimus maioribus? humilis. In tot conſulatibus nihil habet clarius quam ſe auctorem. Pompeium ſi hereditariæ extuliſſent imagines, nemo Magnum dixiſſet. Seruium regem tulit Roma: in cuius virtutibus humilitate nominis nihil eſt clarius. Quid tibi videntur illi ab aratro citati, qui paupertate ſua beatam fecere rempublicam: Quemcunque volueris reuolue nobilem: ad humilitatem peruenies. Quid recenſeo ſingulos, cum hanc vrbem poſſim tibi oſtendere? Nudi ſtetere colles. Inter hæc tam effuſa mœnia, nihil eſt humili caſa nobilius. faſtigiatis ſupra tectis auro puro fulgens prælucet Capitolium. Potes obiurgare Romanos, quod cum humilitatem ſuam obſcurare poſſint, oſtendunt. Sed hæc non putant magna, niſi apparuerit ex paruis ſurrexiſſe. Miſereri illius oportet, quia orba eſt. iſta tamen habet propinquos, habet amicos paternos, habet te imbecillitatis ſuæ tutorem fortiſſimum. Omnes vxores diuites ſeruitutem exigunt. Crede mihi, volet in ſuis regnare diuitijs: & tamen æquum eſt eam poſſidere domum, quam meam agnouerit. Si cœperimus eſſe magis liberi, ſi paulo ſpecioſior animo eius effulſerit domus, ſi parum blande fecerimus, relinquit: & tunc eſt tormentum, carere diuitijs, cum illas iam ſenſeris. Vides quid inter duas vxores interſit. iſta ſi nos reliquerit, repetet ſuos: hæc quod dedit, dimiſſa non auferet. Multi duxere ſine dotibus vxores: quidam dictas non accepere dotes: quidam emptis contenti fuere mancipijs: & cum poſſent accipere diuitias, emere quibus libertatem darent maluerunt, quam ſuam vendere. Aliquis in adoptionem iuuenis petitur? ſi volet ire, quæret ſenex ille qui petit, quales & quos habeat maiores, quanta bona, an ſatis magno ſe poſſit addicere. Aliquis captare orbos ſenes vult, & ſuas ſpes in alienas mortes diffundere? excutiat teſtamenta, ſcrutetur cenſus. Vbi vero quæret vxorem, videat an nuptias ſuas amet, an nihil pluris faciat marito, an miſericors ſit, an fortis ſit, an poſſit, ſi quid viro inciderit mali, vna tollerare. Si his bonis fuerit inſtructa, dotata eſt. Non poſſumus vna felices eſſe: quod ſolemus, vna infelices erimus. Fac, inquit, quod imperat. nolo propter me patrem tuum offendas. Ibo, inquit, ſola. Tu ibis? quo, infelix? Quas petitura regiones? Eſt enim tibi aliquis locus? pater tuus nobis maria præcluſit, meus terras. *Ceſtij Pij*. Solent qui coguntur à patribus vt vxores ducant, illa dicere: Non ſumus etiam nunc apti nuptiis. Ego contra, refugio vxorem quia vxorius ſum. *Arellij Fuſci Patris*. Inſolens malum eſt, beata vxor. Cum immenſum pondus auri orba attulerit, cum pecunia arcas noſtras onerauerit, quid aliud quam beate ſeruiemus? Altera filium dat tibi, altera patrimonium: pater, vtra magis diues eſt? Locuples eſt, pater, quam mihi concilias. O ſi ſcires, quam diues hæc fuiſſet. Orba, inquit, eſt. & hæc orba eſt. Inter duas orbas ea mihi curanda eſt magis, quam orbam ego feci.

Diuiſio. In hac Controuerſia nihil litium fuiſſe fere omnes conſentiunt. *Latro* primam quæſtionem fecit: An pater propter matrimonium, filium abdicare poſſit, cum liberum cuique huius rei arbitrium ſit. *Gallio* ſubiecit huic: Etiam ſi poteſt imperare filio, vt vxorem ducat, an ei qui iam habet? *Latro* ſecundam fecit: Si ius eſt patri, etiam propter matrimonium abdicandi, An liberum huic fuerit, non parere cum iuraſſet. Hoc in hæc diuiſit: An nemo iureiurando teneatur, quo per neceſſitatem adactus eſt: An expleuerit iuſiurandum, ducendo illam vxorem: An etiam ſi non expleuit, non teneatur religione, qui coactus aliquid contra iuſiurandum fecit: hunc a. cogi à patre ſuper iuſiurandum facit: An poſſit parere patri: An debeat. Hic de meritis puellæ & moribus.

Color. Colore hoc vſus eſt *Latro* pro patre: Puellam non miſericordia motam, ſed libidine: & ideo non eſſe beneficium. In argumentis elegãter hanc partem tractauit: Etiam ſi beneficium dediſſet, non eſſe ſic referendam gratiam. deinde beneficium eſſe quod iudicio detur, non quod furore aut morbo. *Hiſpo Romanus* alio colore dixit: Illam non amore adoleſcentis, ſed odio patris ſui ſecutam eſſe. Voluit ille & amoris cõmendationem detrahere. *Buteo* longe acceſſito colore vſus eſt: voluit eam nubere non inuito patre, ſed ſecreto ſuadente, palam diſſimulante totum hoc geſtum. ratione illa honeſtam conditionem nuptiarum inuẽtam, cum alio nullo modo poſſet. neque enim aliter illos effugere potuiſſe, niſi patiente patre. Sed aiebat *Latro*, non eſſe tanti detrahere illi commendationem ſoluti adoleſcentis, vt detraheretur inuidia relicti patris. *Fuſcus Arellius* egregie declamauit: Non enim propter nuptias orbæ dimitti illam, ſed quamuis orba non eſſet, eiici iuſſit. non aliam ſibi magis placere, ſed illam diſplicere dixit: & hoc quod *Latro* tranſcurrerat, preſſit. Timere ſe puellam temerariam, inter piratas natam, inter piratas educatam, impiam in patrem. *Gallio* illud quod omnes ſcholaſtici tranſierunt, dixit: Timere ſe, ne hæc ſpeculatrix eſſet, & piratis omnes occaſiones indicaret: aut certe ne videretur.

nolle ſe ſuſpectum eſſe reipub. illi iuraſſe? timuit, ne à puella videretur improbe iuſiurandum exegiſſe. Ne quid liberi ſibi eſſet, adiecit, iuraſſe per patrem. *Triarius* dum ſententiam puerilem captat, inepte dixit, Iuraſſe & ſe per orbam. Aiebat enim *Ceſtius*, valde hanc fieri orbam, etiam ſi iuraſſet. *Latro* aiebat quoque iuſiurandum ineptum eſſe: nihil enim minus conuenire, quam aliquem per patrem iurare, patrem relicturæ. Omnes honeſtam matrem puellæ dederunt: omnes dixerunt eam miſericordia motam, non amore. Solus *Pollio* iudicio feciſſe vult eam: etiam à miſericordia diſceſſiſſe. dixit enim illam non potuiſſe cum piratis viuere. Vt primum honeſtam occaſionem inuenerit diſcedendi, diſceſſiſſe. *Q. Haterius* a parte patris pulcherrimam imaginem mouit. Cœpit enim ſubito quo ſolebat curſu orationis feruere, quaſi exaudiret aliquem tumultum, vaſtari omnia ac rapi, comburi incendiis villas, fugas agreſtium: & cum omnia impleſſet terrore, adiecit: Quid exhorruiſti adoleſcens? ſocer tuus venit. *Glyconis* valde leuis & Græca ſententia eſt. Tolerabilem dixit illam rem, cum iuriſiurandi vim deſcriberet: hoc eſſe quod fœdera ſanciret, quo aſtringeretur exercitus. ὅρκος ἐστὶ alias σφῆγμα πεῖσμα καὶ παρὰ πειράτους τιμωρτὲς μῦθον. *Artemon* circa eundem ſenſum verſatus eſt à parte adoleſcentis, cum dixiſſet relictum patrem, adiecit: λοιδόρει νῦν τὸν ἀρχιπειράτην, τὸν μιαιφόνον, τὸν ΠΡΟΣΕΛΟΝ παρέλθες, εἰ θέλεις, καὶ τὸν ἐπίορκον.

IN CONTROVERSIAM SEXTAM.

NIC. FABER.

A*VRO puro fulgens præluces Capitolium.*] At vero hæc courraria ſunt, nihil nobilius ea caſa humili: præfulgere tamen Capitolium. Quare lego, *nihil humili caſa nobilius. faſtigiatis ſupra tectis, auro puro fulgenti præluces Capitolio.* Vult enim dicere populum Romanum pluris facere ſtramina caſæ Romuli, humilis originis monumenta, quam Capitolium auro tectum. Vitruuius cap.I. lib.II. *Item in Capitolio commonefacere poteſt, & ſignificare mores vetuſtatis Romuli caſa in arce ſacrorum ſtramentis tecta.*

Si parum blande fecerimus, relinquit] Conſecutio orationis exigit, vt legatur *relinquet*.

Iſta ſi nos reliquerit, repetat ſuos] Immo *repetet ſua*, id eſt auferet dotem & diuitias quas attulerit. Sequitur enim oppoſitum, *hæc quod dedit, dimiſſa non auferet*, libertatem nempe, quam marito procurauit.

Si volet ire, quæret ſenex ille] Lego, *ſi volet ire, quærat, ſenex ille. ſequitur paulo poſt, excutiat teſtamenta:* & paucis interiectis, *videat an nuptias ſuas amet.* Poſt verbum autem *quærat*, virgulam addo: quia ad eum qui adoptari vult, non ad ſenem referendum eſt. vt *an ſalubris adoptio pupillo, intelligi poßit*, in quit Vlpianus ad Sabiuum.

SCHOTTVS.

I*NTER bonos captiuos ſepoſitus ſum*) Proprium exilij verbum & relegationis. Suet. Auguſto cap.lxv. *Agrippam nepotem ob ingenium ſordidum ac ferox abdicauit, ſepoſuitque Sarrentum.* Illud ſup. *Niſi hæc archipirata filia fuiſſet*: quod Plautus & Terentius, *Abſque illa fuiſſet*. Sic. n. ille Bacchidib: *Nam abſque te eſſet, ego illum haberem rectum ad ingenium bonum.* Hic vero: *Quam fortunatus ſum cæteris rebus abſque vna hæc foret.* Vbi tamen *abſque pro niſi* per ſe aduerbij ritu poſitum videtur. Clarius alibi in Phormione. *Nam abſque eo eſſet, recte ego mihi vidiſſem.*

Sacram teſtationem, nomen inſerui] Superſtitibus enim præſentibus in manum materfamilias conueniebat: item confarreatione. vel pro auſpice: Mi pater, qualis in nuptiis adhiberi ſolet, nomen tuum, licet abſentis, in tabulas retuli.

Quidam auitas paternáſque] Inſignis locus communis Plura exempla, mi lector, ſuggeret Valer. Maxim. lib. III. cap. IV. & V. Et lib. V. cap. IX. & X.

Marium Pompeium) Marius humile genus ſuum & plebeium ipſe apud Salluſtium in Iugurthino non infitiatur. *Mihi*, inquit, *ſpes omnes in memet ſitæ, quas neceſſe eſt, & virtute & innocentia tutari: nam alia infirma ſunt. Naturam vnam & communem omnium exiſtimo, ſed fortiſſimum quemque generoſiſſimum eſſe. Ex virtute nobilitas cœpit. Videte quam iniqui ſint, quod ex aliena virtute ſibi arrogant, id mihi ex mea non concedunt: Scilicet quia imagines non habeo, & quia mihi noua nobilitas eſt: quam certe peperiſſe melius eſt, quam acceptam corrupiſſe. Non poſſum fidei cauſa, imagines neque triumphos, aut Conſulatus maiorum meorum oſtentare: at ſi res poſtulet, haſtas, vexillum phaleras, alia dona militaria, præterea cicatrices aduerſo corpore. Hæ ſunt meæ imagines, hæc nobilitas, non hæreditate relicta, vt illa illis, ſed quæ ego plurimis meis laboribus & periculis quæſiui.* Sic & Cicero, Arpinas quoque, *nouus homo* ab æmulis appellatus, vt in illa Declamatoria Inuectiua, quæ Salluſtij nomen falſo præfert.

Humilis in Conſulatu] Vitioſe in editis libris: diſtingue poſt *Humilis*, vt conſtet ſenſus, & ſic in Epitoma legitur.

Pompeium ſi hereditaria] Falſum vero id exiſtimandum. Nobilis enim Pōpeius, patre Q. Pompeio Strabone, viro Conſulari & Triumphali. Quare fort. *extuliſſent*, pro inſolentiorem reddidiſſent, poſuit. Niſi forte obſcurum propterea fuiſſe dicas, quod cum à patre diſceſſeris, plures maiores enumerare vix poſſis. Q. Pompeius quidam plebeius tibicinis filius, at non ille *Magni* cognomētum adeptus eſt. Plutarch. in Apophth. Scipionis.

Seruium regem tulit] *Seruum* non male vetus liber & Epitoma: q. d. ſeruilis conditionis hominem ad regnum vocatum. Natus enim VI. ille Rom. Rex, P. vel SP. Corniculano & Ocriſia ſerua: vt ſcriptor de V. Illuſ. qui Dionyſio Halicarn. Tullius Corniculanus eſt, & Ocriſia. Hinc *Seruij* prænomen. Liuius non à Serua, ſed patre Seruio Tullio Corniculanorum Principe appellatum vult. In monumento quodam apud Lugdunenſes:

SERVIVS. TVLLIVS. SI. NOSTROS. SEQVIMVR. CAPTIVA.

NATVS. OCRESIA. SI. TVSCOS. COELI. QVONDAM. VIVENNÆ. SODALIS. Vide Controu. xxi.

Ab aratro citati) In his princeps L. Quinctius Cincinnatus, cui trans Tiberim aranti Dictatorem dictum legati nunciarunt: Inf. Controu. ix. *Patres noſtros apud aratra ipſa mirantes decora ſua circumſtetere lictores.* Et M. Tullius pro Roſcio Amerino: *Næ tu Eruci accuſator eſſes ridiculus, ſi illis temporibus natus eſſes, cum ab aratro arceſſebantur qui conſules fierẽt.* Liuius lib. III. ſcriptor de Vir. Illuſt. & Valer. li. IV. cap. IV. Vnde plura paupertatis Rom. exẽpla petere licet. legendus & Plinius lib. XVIII. cap. III. Perſius Satyra I.

Vnde Remo, ſulcoque terens dentalia Quincti
Cum trepida ante boues Dictatorem induit vxor:
Et tua aratra domum lictor tulit.

Et Lucanus in li. extremo Pharſal. *Sordidus Hetruſcis abductus conſul aratris.*

Quemcumque reuolueris volue nobilem.] Iuuenalis Satyra III.

Quales ex humili magna ad faſtigia rerum
Extollit quoties voluit fortuna iocari.

Plato in Theæteto ſeu de moribus Philoſophorũ, Regem eſſe quemquam negat, qui non ſit è ſeruis natus: nec item ſeruum, cui non ſint origo Reges. Vide Senecam Filium epiſtola XLIIII. extrema. Sic Agathoclem figuli filium Siciliæ Regem fuiſſe conſtat teſte Auſonio. Iuſtinus Imperator è Subulco Bubulcus, mox Faber Lignarius, tandem Auguſtus teſte Zonara. Pupienus Maximus patrem rhedarium habuit. Gratianus maior dictus eſt Funarius teſte Ammiano Marcellino lib. XXX. Apud Parthos qui primus ex Arſacidum familia regnauit, Mulio primum fuit: vt apud Romanos Ventidius Baſſus ex Mulione Cos. primus de Parthis triumphauit. Vide Agellium lib. XV. cap. IV. parentum memoria Coruinus e carcere ad regni faſtigium ab Hungaris euectus eſt. Plura colligit Iouianus Pontanus, lib. 1. & 2. de Fortuna. Val. Maximus lib. 3. cap. 4. Et de Græcis Belladius in Chreſtomathia apud Photium pagina 666. Gr.

Iſta ſi nos reliquerit, repetet ſuos] *repetet ſua* reponendum aſſentior doctiſſimo Fabro I. C. Mox enim ſubiicit: *Hæc quod dedit, non auferet.* Vetus autem diuortij formula erat, vt viri domo expellentis vxorem ademptis clauibus: RES TVAS TIBI HABE. Sic viciſſim: REDDE MEAS. Clarum id ex M. Plauti Amph. Act. III. Scen. II.

ALC. Valeas, tibi habeas res tuas, reddas meas.

Et ex Iuſti. Mart. Apolog. I pro Chriſtianis ad Senatum, in eo fragmento, quod apud Euſe. extat li. 4. Hiſt. Ecc. Vide Briſſonij formulas li. 8.

Quærit ſenex ille qui petit] Poſſet aliter quoque interpungi, vt ad iuuenem adoptandum referatur, qui in adoptantem ſenem inquirat. *Si volet ire* [iuuenis] *quæret: ſenex ille qui me in adoptionem petit* &c. Addicere autem capio, pro adoptandum ſe dare.

Captare orbos ſenes] Sic malo quam quomodo Frobenius euulgauit, *capere. Captatores.* II. dicti qui ſenum liberis carentium, hereditatibus inhiarent: de quib. elegans eſt Horatij colloquium, Tireſiam inter & Vlyſſem lib. II. Sermonum, Satyra V. Luciani quoque Dialogi VII. ἐν τοῖς νεκροῖς. Quidam *Heredipetas* vulgo nominant.

Si his bonis fuerit inſtructa, dotata eſt] Comica & illa imitatio. Plautus Aulularia:

Dummodo morata recte veniat, dotata eſt ſatis.

Et: *Quæ indotata eſt, ea in poteſtate eſt viri;*
Dotatæ mactant, & malo & damno viros,

Inſolẽs malum eſt beata vxor) pro opulenta, ὄλβιος. Sic Flaccus.

Vt Naſidieni iuuit te cœna beati, pro diuitis.

De ſuperba & dotata matrona, Poeta neſcio quis.

Intolerabilius nihil eſt, quam femina diues.

An pater propter matrimonium.] Patris enim conſenſum in nuptiis requiri, Prudẽtes olim reſponderunt: Paulus l. 2. D. de ritu nup. & Imp. Iuſtin. Inſt. li. 1. Tit. X. de nuptiis: *Dum*, inquit, *ſi filij fam. conſenſum habeant parentum, quorum in poteſtate ſunt.* ſint, Et in vet. Canon. iure, Can. Honoratur. cauſa 32. qu. 5. ex B. Ambroſio de Patriarchiis, de Rebecca loquente, vbi & Euripidis ex Andromacha hæc citat: Νυμφευμάτων μὲν τῶν ἐμῶν πατὴρ ἐμὸς Μέριμναν ἕξει, κοὐκ ἐμὸν κρίνειν τάδε, Sed poſteriori id iure abrogatum, vſu obtinet.

An iureiurando teneatur, quo per neceſſitatem adactus) M. Tullius III. Offic. *Eſt etiam ius bellicum, fideſque iuriſiurandi ſæpe cum hoſte ſeruanda. Quod enim ita iuratum eſt, vt mens deferẽtis conciperet fieri oportere, id obſeruandum eſt: quod aliter, id ſi non feceris nullum periurium eſt.* Et poſt non longe. *Nullum vinculum ad aſtringendam fidem iureiurando maiores arctius eſſe voluerunt. Id indicant leges in XII. Tabulis, indicant ſacra, indicant fœdera: quibus etiam cum hoſte deuincitur fides: indicant notiones, animaduerſioneſque Cenſorum, qui nulla re diligentius, quam de iureiurando, iudicabant.* Et lib. I. de Iuſtitia, *quæ in hominum ſocietate tuenda, & tribuendo ſuum cuique & rerum contractarum fide verſatur.*

Voluit eam nubere] σόλοικος λόγος eſt, producere: niſi conciſe dictum, pro, *voluit eam ſibi nubere.* In veteri libro *voluit eam nudare*, diſertum legitur: in margine vero, *videri*: lege notas ad Controu. XXI.

Q. Haterius à parte patris] De illius Declamatoris dicendi facultate Corn. Tacitus quarto Annali: *Q. Haterius familia Senatoria, Eloquentiæ quoad vixit, celebratæ. Monimenta ingenij eius haud retinentur: ſcilicet impetu magis, quam cura vigebat: vtque aliorum meditatio & labor in poſterum valeſcit, ſic Haterij canorum illud & profluens, cum ipſo ſimul extinctum eſt.* De quo & Auguſti locum explico lib. II. *Haterius noſter ſufflammandus eſt.* Cuius etiam nomen corruptum à librariis in Seneca F. epiſt. XL. vbi *Namque Echerij*, pro *nam Q. Heterij* vitioſe legi docuit elegantis vir ingenij LIPSIVS.

Glyconis) χρυσᾶ πάντες εὐτονίκιον σ' εἶχες τὸν πειρώμενον πατέρα. Hæc è veſtigiis veteris peruerſæ ſcripturæ eruimus, ſenſu tamen nullo. Nec enim Oedipus ſum, quod fateri malo, quam falſa obtrudendo circumſcribere, in altero locus integer eſt, ſed νεμετιζομένον, corrupte haud dubie: tentabam primo νεμεσᾶν, vel ad veterum characterum veſtigia, ab imperitiſſimo librario exarata, νεμεσιῶντα vel potius νημερτὲς εἰδότα. Sententia autem eadem, quæ M. Tullij II. Offic. *Iuſtitiæ tanta vis eſt, vt nec illi quidem, qui maleficio & ſcelere paſcuntur poſſint ſine vlla particula iuſtitiæ viuere. Nam qui eorum cuipiam, qui vna latrocinantur,*

furatur aliquid, aut eripit, ni ſibi ne in latrocinio quidem relinquit locum. Ille autem qui archipirata dicitur, niſi æquabiliter prædam diſpertiat, aut interficiatur à ſociis, aut relinquatur. Quin etiam leges latronum eſſe dicuntur, quibus pareant, quas obſeruent. Itaque propter æquabilem prædæ partitionem, & Bargulus. Illyricus latro, de quo eſt apud Theopompum, magnas opes habuit: & multo maiores Viriathus Luſitanus: cui quidem exercitus noſtri Imperatoreſque ceſſerunt. Et Diodorus Siculus lib. xxxii. de Viriathi æquitate in præda diuidenda: ἦν δὲ δίκαιος ἐν ταῖς διανομαῖς τῶν λαφύρων, καὶ κατ' ἀξίαν τοὺς ἀνδραγαθήσαντας ἐδώρει τοῖς δώροις. Et in Heliodori Epiſcopi, vt Socrates & Nicephorus ait, Tricenſis αἰθιοπικοῖς de latronum in ſpoliis diuidendis æquabili iure quędam olim legere memini. Mox illud προσονείδιας in libro illo perturbate ſcriptum: ſuſpicor προσονείδιον leg.

GRVTERVS & IVRETVS.

NIHIL *eſt humili caſa nobilius*] Gothofredus legendum putat, *nihil eſt Romuli caſa nobilius*: ingenioſe. hanc enim intelligit auctor, ſed tamen facile ſubintelligatur Quirini illius nomen, licet non exprimatur.

Voluit eam nubere non inuito patre] Pal. *voluit eam nudari non mu.* &c.

Comburi incendiis villas] Pal. *conuenire incendiis villas.*

Tyrannicida à piratis dimiſſus. CONTROVERSIA VII.

LEx. *LIBERI PARENTES ALANT, AVT VINCIANTVR.* Thema. *Quidam alterum fratrem tyrannum occidit: alterum in adulterio deprehenſum, deprecante patre, interfecit. A piratis captus ſcripſit patri de redemptione. Pater piratis epiſtolam ſcripſit, ſi præcidiſſent manus, duplam pecuniam ſe daturum. piratæ illum dimiſerunt. patrem egentem non alit.*

PRO TYRANNICIDA. *Porcij Latronis.* Da mihi epiſtolam eſurientis iſtius. Manus, inquit, præcidantur. in quam partem corporis durius ſæuitia incurrat? cetera membra mea ſunt, manus publicæ ſunt. Talem me dimittite, qualem à piratis recepiſtis. Non habeo quod de fortuna queri poſſim, cum qui manus meas configit. Si præcideritis, inquit, manus: Si iraſceris: ſcribe potius, Si occideritis: Tyrannicida exitum tyranni rogo. Non timeo, ne manus quas piratæ ſoluerunt, iudices alligent. Ex omnibus quæ mihi fortuna terra marique priuatim mala publiceque congeſſit, tyrannum, adulterum, piratas, nihil expertus ſum durius quam patrem. Tyrannus cum timeret manus meas, non præcidit. iniuria matrimonij nihil abſtulit corpori. piratæ quaſi beneficio meo viuerent, gratis miſerti ſunt. Vnum hoſtem inexorabilem habui. quod felici re, quod ſubito inimico, non ante tyrannidem nauigaui. Genui, inquit, educaui. nempe iſtud beneficium & tyranno præſtitiſti, & adultero. Has manus ſi per te redimere non potes, rem publicam appella. Adulter cum manibus ſepultus, tyrannus cum manibus proiectus eſt. Magnis ſceleribus iura naturæ intereunt. non magis tu pater quam illi fratres. Audite nouam captiui vicem. Tutus ſum, ſi pater meus nihil habet. Quicquid habes, pro redemptione filij mitte: non eſt quod timeas: non deerunt tibi alimenta, cum dixeris tyrannicidæ patrem. Pro adultero filio rogas? quærite nunc quomodo tyranni fiant. *Ceſtij Pij.* Cedo mihi epiſtolas patris. quæris vnde habeam, cum mihi nullas miſeris? Duplam dabo pecuniam: apparet, pro vnico filio rogat. Duplam pecuniam dabo: vnam ſummam pro filio, alteram pro tyrannicida. Si manus præcideritis. hoc nec adultero fecimus, nec tyranno. Non habui pecuniam; ſed rogare illos potes. & audacter roga; in miſericordes piratas incidi. Quare non alo? quia captum filium tuum, age: parum eſt, ſi dixero, non redemiſti. Alere non poſſum: perdidi manus. non credis? epiſtolam lege. Duplam pecuniam dabas, auaris dabas, piratis dabas. ſic excuſabant piratæ ipſas mihi cum præciderent manus: Pater iuſſit, aiebant. magnũ facinus eſt, ſed magno licet. Egens ſum, inquit. mentiris. Cedo mihi patris mei cenſum. Quid ergo alis patrem? dimiſſus fortaſſe promitram: cum rogaueris, nihil paciſcor. Etiamnum manus meas petis? nega tuam eſſe epiſtolam, & habes argumentum. dic, Ego rogare pro adultero ſoleo. Qui non aluit, inquit, patrem, alligetur. Plus de manibus meis timui. *Cornelij Hiſpani.* Quid me rogarit pater, neſcio: publica vindicta cruentum gladium priuato tyranno impreſſi. Captum me piratæ nihil aliud quam alligauerunt. *Q. Pini.* Duplam pecuniam dabo. Polliceris, inquam. petitur vnde tantas patrimonij vires habeas. etiamnum, tanquam de tyranni arca loqueris. Corrupit frater vxorem meam, quam nec tyrannus violauerat. Vt pretium piratæ conſtituerunt: Gauiſus ſum, inquam, locuples pater poterat dare, etiam ſi duplam popoſciſſent. Remiſerunt me reip. cum manibus, patri cum epiſtolis. *Pompeij Silonis.* Pactus ſum de redemptione. ſcripſi patri. quicunque pro tyrannicida veſtro pependiſtis, certum habeo, ſolliciti optatis, vt hæ litteræ ad patrem perueniant. Egeo, inquit. ſic ſubito? Quod ex toto emi non debet, duplo emit. *Arellij Fuſci Patris.* Cauſam meam tenui apud eos. qui nihil debebant manibus meis. Tunc primum egere queritur iſte, cum manus meas vidit. Quid mirum, ſi non putauerunt turpe piratæ, accipere mercedem quam pater dabat? Ades pietas: ſi ſancte vixi & innocenter, effice vt iſte manus meas, qui odit, deſideret. Tarde mihi epiſtola ſolui videbatur. Hoc prorſus ad fabulas, repleto ſceleribus noſtro ſæculo, deerat, vt narraretur aliquis ſolutus à piratis, & alligatus à patre. *Blandus.* Hic qui vnde viuat non habet, quam care tyrannicidæ veſtro ſe mancipat! quid agis pirata filij, piratarum magiſter, cius crudelitatis emptor cuius nec pirata venditor eſt? *Romani Hiſponis.* Pater piratis ſalutem. Hanc eripis filio. Duplam dabo. Quid neceſſe eſt? potui vilius ſolui. Vt præcidatis manus. Obſtupuerunt piratæ: & cum dimitterent, dixerunt: I, dic patri tuo, non omnia piratas vendere. *Mentonis.* Adhuc, Iudices, tanquam pro manibus meis egi.

verum eſt confitendum, vobis remiſſæ ſunt. Exhibeo reſpublica piratarum depoſitum tibi. manus hæ tuæ ſaluæ ad te perlatæ ſunt. Fac quod voles. illud vnum rogo, ſi peccauerunt, cuilibet tu vinciendas trade. ſi iſti tradis, ſic alligabit quomodo voluit. præcidet. *Allegij Flauij*. Adhuc qualem optem patrem, neſcio. diuitem? debilitat. egentem? alligat. neutrum manibus meis expedit. Duplam dabo, vt manus præcidatis. Filium minus crudelem habuiſti. *Manlij*. Vt allata eſt epiſtola, cœperuntque eam piratæ ſoluere, vt recitata dupla in epiſtola pecunia eſt: Hic eſt, inquam, pater, quem vobis laudaueram. *Triarij*. Vbi eſt patrimonium tuum illud, quo tyrannos inſtruis, quo adulteros facis? vbi eſt? certe in me nil impendiſti.

Pars altera. *Silij Baſſi* Infelix futura eſt etiam victoria mea. ſi non tenuero cauſam, fame moriar: ſi tenuero, hoc tantum conſequar, ne fame moriar. Duxi vxorem nimium fœcundam? peperit mihi tria neſcio quæ prodigia, variis generibus inter ſe & me furentia: vnum qui poſſet patriam opprimere, alium qui fratrem violare, alium qui patrem. Teſtor, Iudices, omnes ciues meos. vna ſeruiuimus, nemo tyrannidem me vno ſenſit magis. Argumentum habeo maximum, quod viuo. Non pepercиſſetis mihi ſi putaſſetis me patrem tyranni. Dum inter ſe pugnant, vicit reſpub. Reliqui duo, quia non poterant in nos, inter ſe tyrannidem exercuerunt. Habebat iſte neſcio quam vxorem, quam in arce cognouerat. Si alligare te poſſem, proficiſcentem alligaſſem. Non opus eſt tibi magna impenſa ad ſuſtinendum patrem. tu mecum alimenta partire. nolo me tam bene alas, quam ego te alui: nolo ignoſcas mihi quicquid paſſus es, quicquid timuiſti patrem. poſce flagella, ſcinde rugas, vltores ſubiice ignes, & mortuam hanc partem, quæ tantum in contumeliam ſuam ſpirat, quia extingui non poteſt, exure. ſi parum eſt, fac quod ais ne piratas quidem feciſſe, manus præcide. exhibeo tibi. hæ ſunt illæ, quæ quidlibet ſcribunt. Vbi eſt gladius tuus? ſtringe. tyranno licuit vulnere miro: adulter vno ictu breuiter confectus eſt: pater te pro beneficio ſimilem ſortem rogo. ne tu quidem apud piratas famem timuiſti. neminem tyrannus ſic torſit. *Porcij Latronis*. Fili, nihil amplius quam famem deprecor: ſi tamen inexorabilis es. illud pro beneficio peto, vt aut tanquam adulter moriar, aut tanquam tyrannus. Par erat vtriuſque fortuna illo tempore. tu alligatus eras, ego ſenectute immobilis, & vincto ſimillimus: tu in ſollicitudine, ego in omnium meorum ſollicitudine: tu lucem non videbas, ego etiam modicam. hoc vnum inter nos intereſt, quod tu etiam à piratis cibum accepiſti. *Blandi*. Deprecabar non pro adultero, ſed pro domo; ne fratrem occideret: tyrannicidium inquinaret: patrem reſpergeret. roganti mihi, & has interponenti manus pæne præcidit. Hæc ſententia deridebatur à Latrone, tanquam puerilis. Hoc & pro iſto eſt, vt aliquem ex ſuis reliquiſſe videatur, quem non occiderit. *Vibij Ruſi*. Hæ nempe ſcripſerunt epiſtolam manus. præbeo. præcide, & ale. *Pompeij Silonis*. *Liberi parentes alant, aut vinciantur.* ad te legem meam transfero, licet alliges, & alas.

Diuiſio. Fere hac vſi ſunt diuiſione: An lex cauſam nec patris nec filij æſtimet, ſed hominis: Pater an filio alendus ſit. Dixit legem hanc pro malis patribus ſcriptam eſſe, bonos etiam ſine lege ali. An omnes alendi ſint. An hic alendus ſit. Hanc quæſtionem. *Latro* in hæc diuiſit. An alendus ſit, qui filium à piratis non redemit. hoc loco querit, An potuiſſet redimere, An voluiſſet deinde, An alendus ſit, ſi etiam præcidi filij manus voluerit. nouiſſime, An præcidi voluerit. *Hiſpo Romanus* ſeparatim quaſi iuris quæſtionem fecit, An qui non redemit filium, non poſſit ab eo alimenta petere. Sed hoc vtraque quæſtio continet, vt aiebat Gallio, & prior in qua quæritur: An omnis pater alendus ſit: dicitur.n.: Quid ſi quis filium excæcauerit? quid ſi quis non redemerit: Et cum ad alteram quæſtionem ventum eſt, in qua quæritur, An hic pater alendus ſit: nihil aliud dici poteſt, quare non alatur, quam quod non redemit: quam quod duplam promiſit, vt manus præciderentur. Græcorum improbam quæſtionem ſatis erit in eiuſmodi Controuerſijs ſemel aut iterum annotaſſe, An in tyrannicidam vti pater hac lege poſſit. quaſi. n. ſacras & publicas manus eſſe: in quas ne piratæ quidem licere quicquam putant Noſtri hoc genus quæſtionis ſummouerunt. *Silo Pompeius* non eis tantum vſus eſt quibus ceteri, cum dicerent hunc patrem non debere ali, quod non redemiſſet filium, & quod præcidi manus filio voluiſſet: ſed à priuatis cauſis tranſit ad publicam cauſam. dixit enim, non debere ali hominem perniciosſum Reip. qui tyrannum filium habuiſſet, qui deſideraſſet amiſſum, quod non vindicaſſet. Sed negauit vllam aliam cauſam illi eſſe perſequendi tyrannicidam, niſi libertatem publicam: & deſcripſit mores hominis impij, cruenti: qui quia per liberos non poſſet, per piratas tyrannidem exerceret: vt liberius diceret, latrocinium filio dedit. & illud in hac parte laudatum eſt à Silone declamante. Cœperat hoc tractare, non debere ali tyranni patrem, omnibus fauentibus illum fame necandum: & cum diu preſſiſſet, illum tyranni patrem eſſe adiecit: Aude poſtulare vt illud tibi proſit, quod tyrannicidæ pater es. *Blandus* hunc ſenſum, cum poſtero die declamaret, in ironiam vertit: & cum obieciſſet, quod tyranni pater eſſet, adiecit: Nolite illum auerſari. habet quod opponat. & adulteri pater eſt.

Color. Colorem pro patre alius alium introduxit. *Fuſcus* iratum ſe illi cõfeſſus eſt fuiſſe: quod fratrem in conſpectu patris occidiſſet: & huic loco vehementer inſtitit, cum nemo hoc tyrannus, nemo pirata feciſſet. Iratus, inquit, ob hoc ipſum fui, quod hoc ſcelere, etiam tyrannicidium inquinaueras. apparet te morbo quodam aduerſus tuos furere: & ſeruauit hunc actionis tenorem. Iratus fui, hodieque paciſcor, nec queror: nec ſe demiſit in preces aut rogauit, ſed iure patrio vſus eſt. Illud ad excuſandam epiſtolæ crudelitatem adiiciebat: Scripſi piratis, non eo animo vt manus tibi præciderentur, ſed vt exprobrarem tibi cruentas in conſpectu patris fraterno ſanguine manus: tuto autem ſcribebam. ſciebam enim piratas non facturos, niſi pecuniam accepiſſent, quam non mittebam. Quamobrem neque præciderunt: & ſi ſperaſſent, vtique præcidiſſent. Sed apparuit illas epiſtolas iraſcentis eſſe, non promittentis. In vltimo deſcripſit, quam miſer futurus eſſet, alimenta accipiens illis manibus, quas paulo ante ſpectauerit fratrem occidentes: & adiecit, quod aiebat præceptore ſuo dicente,

ſumma cum admiratione exceptum, illud Homeri Priamo aptum: ϗ κυσε χεῖρας Δεινὰς ἀνδροφόνους, αἵ οἱ πολέας κτάνον υἷας. *Silo Pompeius* & ipſe iram faſſus eſt. aiebat enim non habiturum fidem, ſi ſe negaſſet iratum fuiſſe: ſed iræ cauſam non dixit. *Q. Fuſcus* tranſeundas aiebat eas offenſas, quibus ille gloriaretur. hanc cauſam poſuit, quod relictus eſſet ab vnico filio; quod inuito ſe nauigaſſet: cum videret ſenem orbum iam pæne egentem, iam tum illum fugiſſe, ne aleret: & ad preces patrem deduxit, & rogauit in epilogo filium. Et *Sparſum* hoc colore declamaſſe memini, hominem inter ſcholaſticos ſanum, inter ſanos ſcholaſticum. *Ceſtius* alio colore vſus eſt. dixit enim, non iram illam patris fuiſſe, ſed calliditatem: Non habebam, inquit, vnde redimerem. Quem rogarem pecuniam in tam auara ciuitate, in qua ne filij quidem patres alunt? vſus ſum conſilio. ſciebam piratas non crudeles eſſe, ſed auaros. volui efficere vt deſperarent illum redimi, & propter hoc ſuperuacuum, & cum impenſa futurum, dimitterent. An prudenter cogitauerim, neſcio. feliciter certe cogitaui. poſt epiſtolas illas quas accuſat, dimiſſus eſt. *Latro* ſe totum ab iſtis remouit coloribus, & aduocauit vires ſuas tanto totius actionis impetu, vt attonitos homines tenuerit. hoc enim colore vſus eſt: Neſcio quid ſcripſerim: olim iam mihi excuſſa mens eſt, ex quo vidi filium vnum in arce, alterum in adulterio, tertium in parricidio: ex quo reſperſus ſum ſanguine morientis filij, ex quo relictus ſum ſolus, ſenex: orbus, egens, odi meos. Hic color illius viribus approbandus eſt. Quanto enim opus eſt, vt aliquis accuſando ſe miſerabilem faciat? *Albutius* omnes colores miſcuit: & vt hoc liberum eſſet, patronum patri dedit, nec voluit narrare. Ad propoſitionem cæpit. Alimenta pater à filio petit. deinde cum ad defendendum venit, quod ſcripſit duplam ſe daturum, ſi manus præcidiſſent, primum Latroniano colore vſus eſt. Hoc, inquit, reſpondeo neſcit quid fecerit, in inſaniam malis actus eſt. hic philoſophicum locum introduxit, quomodo magnis calamitatibus animi euerterentur, deinde anthypophoram ſumpſit. Mentiris. Ille vero iratus fuit. Cogis, inquit, me dicere, iratum tibi merito fuiſſe. Executus eſt omnia. hoc illi inter cetera obiecit, quod occupans fratrem ſuum ignoraſſet aut diſſimulaſſet: ait tyrannicidio quoque eius commendationem facere. deinde ad illum colorem redit Ceſtianum: Sed illum puto conſilio feciſſe quæ fecit. quid ergo? quid iſte tandem dicit quare ſcripſiſſet? nihil dixit. flet: mori vult, ſed non fame. In hac declamatione hanc *Albutius* ſententiam dixit dubiam inter admirantes & deridentes: Panem cani das, patri non das. *Glycon* egregie dixit: ἐλεήσατε αὐτὸν ὃς κινδυνεύει πατέρα θρέψαι. *Gorgonius* fuit Buteonis auditor, poſtea Scholæ quoque ſucceſſor, vocis obtuſæ, ſed pugnaciſſimæ, Cui Baro ſcurra rem venuſtiſſimam dixit: Centum raucorum vocem habes. Hic putauit varium colorem ſe ex cogitaſſe pro patre: Ego, inquit, dictaui. *Duplam dabo, ſi manus non præcideritis*. librario vna ſyllaba excidit, *Non*: & ſcripſit, *ſi præcideritis*. Digna res, quæ voce illa diceretur. *Artemon* dixit: φιλότεκνε πάτερ χαῖρ σοι π...... *Andreas* dixit: ἄξενον σκάφος. ϗ τίς τῶν ἀντίων ἐν αὐτῷ τῷ σκάφει πατὴρ ἐστι. *Nicetes* dixit: διπλᾶ δώσω, ἂν ἀποκόψητε τὰς χεῖρας. ἐζήτουν οἱ πειραταὶ, μή τις τυραννήσας, μή τις μοιχεύσας. Iliad.11 ω.479.

IN CONTROVERSIAM SEPTIMAM.

NICOLAVS FABER.

SAEVITIA *incurrat?*] Veteres editiones, *incurratur.*

Quod felici re, qui ſubito] Locus male habitus, & de quo quicquam ſpondere non audeo. Putaui tamen aliquanto melius habiturum, ſi ſcribatur, *feliciter, quod ſublato inimico, non ante tyrannicidium nauigaui.* vt ſit illud *feliciter*, Græcorum ἀγαθῇ τύχῃ.

Q. Pius Duplam pecuniam dabo.] Ceteræ editiones ſic repræſentant hunc locum, *Duplam pecuniam dabo. Q. Pius. Polliceris, inquam, petiturum te tantas patrimonij vires habes.* quem ſic emendare conor: *Duplam pecuniam dabo. Quid? plus polliceris quam petierunt. Unde tantas patrimonij vires habes. Etiam nunc tanquam de tyranni arca loqueris.* Nam Q. Pij non alibi mentio in hoc opere, & minimum diſcedit hæc noſtra coniectura à veſtigiis receptæ huc vſque lectionis.

Allegij Flauij] Vbique in hoc opere Alfius dicitur: & ita hoc loco ſcribendum cenſeo. Flauij Rhetoris mentionem facit Quinctilianus cap. IV. libri VII. Sed intelligo potius Virginium Flauium, de quo auctor lib. XI. quam hunc noſtrum.

Qui deſideraſſet amiſſum, quod non vindicaſſet.] At vitio verti patri non poteſt, ſi non vindicauerit filium tyrannum, Quare lego *qui vindicaſſet*. nam ſequitur, *& negauit vllam aliam cauſam* &c.

Vt liberius diceret, latrocinium filio dedit.] Lego, *patronum filio dedit*. filium enim non decet niſi ſeruata reuerentia, quæ naturaliter debetur, in patrem agere: patrono plus licet. quod obſeruarũt prudentes declamatores in omnibus iis perſonis quæ naturæ vel beneficentiæ vinculo inter ſe obligatæ, libere agere non poſſunt. Sic infra hac ipſa declamatione Albucius patri patronum dedit, vt liberius in filium ageret.

Iratus fui, hodieque paciſcor,] Pacto hic nullus eſt locus. Quid ſi legamus? *Iratus fui, hodieque iraſcor, & queror,* &c. quod ſatis antecedentia, & conſequentia demonſtrant.

Δεινὰς] Hunc Homeri verſum ex coniectura huic loco addidimus. Quod enim miſer ille ſenex Iliados vltimo de Achillis, hic de filij ſui manibus conuenientiſſime dicere potuit.

Quod occupans fratrem] Hæc nullum ſenſum habere quiſque videt. Habebunt, ſi ita legamus, *quod occupantem arcem fratrem ſuum non ignoraſſet, at diſſimulaſſet, vt tyrannicidio quoque eius commendationem faceret.* Audacior forte coniectura, cuiuſq. auctor funduſque eſſe nolim. quæ tamen ſi non verba, certe mentem auctoris exhibet.

Panem quem cani das, patri non das.] Quinctilianus cap. III. lib. VIII. inter hæc quæ humilia videntur apte tamen poſita gratiam habent, vimque rebus afferunt, huic prope ſimilem ſententiam ponit. *Laudari*, inquit, *me puero ſolebat: Da patri panem: & in eodem, etiam canem paſcis.* ſubiungit, *Res quidem præcipue in ſcholis anceps, ſed frequenter cauſa riſus.* Vnde non mirum eſt, ſi hæc Alburij ſententia ſuos amatores, deriſoreſque habuerit.

SCHOTTVS.

IDEM argumentum & Thema eſt Controu. I. inde petas licet.

Q. PIVS Polliceris, inquam) Longe à vulgari abit lectio vetus. Equidem quod hic declamator nuſquam alibi aduocetur in teſtimonium, cum plerique reperiantur ſæpius, neſcio quid de mendo ſuſpicabar. *Ceſtius* quidem *PIVS* primarum hic partium actor eſt. Deinde illa *petiturum te tantas patrimonij*] à Librariis oſcitantibus, nec, vt ſit obliterantibus culpas, iterata puto. Sed de obſcuris illis veſtigiis locum integrum tentemus: vel certe alios excitemus: *Quid plus polliceris quam petierunt te? Tantas patrimonij vires habes? Etiamnum tanquam Tyranni arca loqueris?*

Diuitem debilitat] pro debilem efficit, mutilat, truncat Statim *Equitem alligat* malo, quam *abdicat*. ex Epitoma, reclamante licet libro vno antiquo, & fauentibus aliis: ſubdit enim, *Neutrum manibus meis expedit.*

SILII BASSI) Deerat hic, quod de Vetere recte additum, PARS ALTERA. Sic enim Controuerſiæ diuidi omnes ſolent, dum alter petit, alter contradicit.

Qui poſſet patrem obtinere) pro, tenere, hoc eſt, vi poſſidere. *Qui poſſet patrem opprimere*, eſt in Excerptis, vbi repone *patriam*. Salluſt. Orat. I. ſiue epiſt. ad Cæſarem de R. P. ordinanda: *Populus Rom. antea obtinebat regna atque imperia.* Et poſt paullo: *An illa, quæ paullo ante hoc bellum in Cn. Pompeium Victoriamque Syllanam increpabantur, obliuio abſtulit.* Sic. n. Lud. Carrio edendum curauit, cum in antiquis libris pro *obliuio abſtulit*, legatur *obtineo*. Idem bello Iugurthino: *Numidæ & Reges Numidarum plures ſimul vxores habent. Ita animus multitudine diſtrahitur: nulla pro ſocia obtinet: pariter omnes viles ſunt.* Et ſupra ibidem de Africa loquens: *Quamquam ab ea fama, quæ pleroſque obtinet, diuerſum eſt, tamen vti ex libris Punicis interpretatum nobis &c.* Cor. Nepos, ſiue is Æmilius Probus eſt in Timoleonte: *Maximas copias Carthaginenſium apud Crimeſium flumen fugauit, ac ſatis habere coegit, ſi liceret Africam obtinere, qui iam complures annos poſſeſſionem Siciliæ tenebant.*

Si non tenuero cauſſam) pro, ſi cauſſa cecidero. Cicero pro Cæcinna: *Et hoc loco Scæuulam dixiſti cauſſam apud Centumuiros non tenuiſſe.* Et ad Attic. li. 8. *Pōpeius cauſas malas ſemper obtinuit, in optima concidit.*

Illum Homeri Priamo aptum] Parentem illum dixerat Declamator quam ſimillimum eſſe Priamo Homerico, qui tot calamitatibus præſertim liberorum iactatus ab Homero inducitur, vt exemplar ſit clariſſimum τῶν ἀθλιωτάτων. Verſus a. appoſitus eſt, tametſi nullum in veteribus libris veſtigium extet. ex Home. Iliad. vlt.

Vt ſparſim hoc colore declamaſſet, memini hominem inter] Mendoſus locus. Repono ex Epitomæ veſtigiis: *Vt Sparſum, cum hoc colore declamaſſet: memini hominem, &c.* Nam & male *Perſium* legitur. *Fuluius* a. *Sparſus* ſæpe aduocatur ad cauſſam orandam Controu. pæne omnib.

Inter ſcholaſticos ſanum, inter ſanos ſcholaſticum) In Excerptis *Inſanum, inter inſanos ſcholaſticum.* Vtrūq. ſtare poſſe videtur. *Si ſanum* & *ſanos* legas intelligemus forenſes illos & legitimos Oratores, non vmbratiles. Sic idem Eloquentiæ ἀντίθηκε *Inſaniam* in Vibio Gallo, Declama. I. lib. II. Epito. ex Contr. IX. *Gallus Vibius fuit tam magnæ olim eloquentiæ, quam poſtea inſaniæ.* At ſi *inſanos* & *inſanum* retineamus, vt in Epit. lib. I. Decl. VIII. *ſanos* accipiemus Declamatores ſeu Scholaſticos, quorum ſententiæ pleræque ſanæ, non tumidæ nec inflatæ, nec vno verbo corruptæ. Vtraſque tribuit idem Glyconi extrema Suaſo. I.

Ex quo filium in mari vidi vnum) *Vidi filium vnum in mari.* Hoc ordine vet. liber, ſed *in arce* ex Epitoma repono. Tyrannum. n. εὐφημίας χάριν ſic nominat, quod fere in arce, quo à τυραννοκτόνοις tutiores ſint, habitent. Parricida vero in mari erat à piratis captus.

Ad propoſitionem cœptam] Rom. editio *ad propoſitionem cœpit.* for. *à propoſitione cœptum* vel *cœpit.*

Deinde Ἀνθυποφορᾶς] Inter σχήματα διανοίας collocat Iulius Rufinianus, cum & proponimus & reſpondemus, vt:

Verum anceps pugnæ fuerat fortuna: fuiſſet.

Et: *Si periſſe ſatus ſemel eſt, peccare fuiſſet.*

Ante ſatis. Et Fabius lib. IX. cap. III. extremo ex Rutilio ſiue Gorgia (vt apparet cap. II.) tale adfert: *Incredibile eſt quod dico, ſed verum.* Et: *Aliquis hoc ſemel tulit, ego bis, ego ter.* At hic ἀνθυποφορᾶς non tam figuras nominat, quam Confirmationis membra, eaque firmiſſima, quarum præſidio occupamus & infirmamus ea, quæ noſtram cauſſam labefactare poſſe videbantur: de quibus & Hermogenes lib. III. de Inuentione, & Fortunatianus in Rhetoric. Scholaſt.

GORGONIVS] *Gorgonius* Declamator amabiliſſimus laudatur Suaſor. vlt. qui fere ſolemni Scholaſticorum more à iureiur. dicere incipiebat. Et *Gorgias* Contr. 4. *Gargius* vero Cōtr. 34. De qua re nos alibi. Et *Gorgonius* quidam apud Hor. lib. I. Satyr. 2. & 4. li. I. c. 8.

Paſtillos Ruſillus olet, Gorgonius hircum.

De *Barro* & *Baro* doctiſs. Pithœus I. C. in Aduerſariis ſubſeciuis.

Πατέρα ὀρέξαι) Dubium ex litteris illis male conformatis, vt quiduis potius quam Græcæ linguæ ſpeciem præferant, an & θρέψαι leg. ſit, quod hic recipio. Quæ ſequuntur reliqua membranarum IIII. beneficio, ſarta tecta reddidimus.

GRVTERVS & IVRETVS.

OMNES *ciues meos*] Bal. *omnes dies meos.*

Vltores ſubiice ignes] Pal. *vltus es, ſubiice ignes.*

Andreas dixit] Cuiacius quod, *Andrea*, vox recentior videretur, reponendum putabat Hybreas, cuius nomen in Controuerſiis his celebre. quod à Lectio Gruterus accepiſſe fatetur.

Ter fortis. CONTROVERSIA VIII.

LEx. *QVI TER FORTITER FECERIT, MILITIA VACET.* Thema. *Ter pater fortem in acie, quarto volentem exire retinet, nolentem abdicat.*

CONTRA TER FORTEM. *Porcij Latronis.* Miſerrimus pater iam non viderem filium, niſi abdicarem. fortis plus quam aut legi aut patri ſat eſt. Tertio mihi non redditus, ſed relatus eſt. quod patriæ ſupereſt, patri vindico. fugit me filius, & quidem ad hoſtem. Quouſque pauidus prœliorum nuntios expectabo? fili, mihi vacationem peto. *Ceſtij Pij.* Abdico filium, vt habeam. non minus vacatio mea Reip. profuit, quam militia. duxi vxorem. Sic deſcendit in narrationem. Tertio. audiui velut denuntiantis deos, Faciat adoleſcens iam felicitatis ſuæ finem. Ego à diis vacationem in vnam pugnam petij. Accidat, inquam, quicquid timeo, ſi illum amplius in aciem dimiſero. Cum diis pactus ſum. Non timeo, inquit. Hoc eſt cur timeam. Obiicitur mihi, quod me filius oderit. *Arellij Fuſci Patris.* O me filio pugnante iam laſſum! Magna omnia ſunt. Nihil hoc putas, quod viri fortis pater timet? Miſerum me. iam hoſti nimis notus ſum, iam pro te neſcio quid etiam lex timet. Miratis, ſi quod legi ſatis eſt, patri nimis eſt? Nunquid luxuriani, inquit, obiicis? ego vero te etiam morari poſco inter voluptates. Quouſque in duro caſtrorum iacebis cubiculo? quouſque ſomnum claſſico rumpes? quouſque cruentus viues? ſimus hilares: trium victoriarum vota ſoluenda ſunt. Tot acies ſuſtinuiſti, tot vulnera: poſſum cum Repub. queri. ſero dimitteris. Subinde audio te dicentem, Malo gloriam quam vitam Hoc ergo me exanimat, quod mori tibi tam facile eſt. Denique vno quieſce bello. *Pompeij Silonis.* Cauſa abdicandi eſt, ne ſine filio viuam: quem tandiu non viderem, niſi abdicarem. Abdicatio mea in poteſtate abdicati eſt. *Romani Hiſponis.* Quid fatigatæ felicitati moleſtus es? quid expectas donec caſtris eiiciaris? *Mentonis.* Erubeſcit Reſp. tam cicatricoſo milite vti. Non oportet tantam virtutem ſine ſucceſſore concedere. ducenda vxor eſt. ſed iam nunc te admoneo, ne vnum tollas. *Cornelij Hiſpani.* Non ante te retinere cœpi, quam dimiſit Reſpub. Nullum iam tibi vulnus, niſi per cicatricem imprimi poteſt. adhuc diutius fuiſti cum hoſte quam apud patrem. Domi tantum ſanatus es. *Iulij Othonis Patris.* Optimus virtutis finis eſt, antequam deficias, deſinere.

Ex altera parte. *** Ter fortiter pugnantem abdicas, certe abdicatis pugnare licet. *Albutij Sili.* Quis hic ſubitus inſonuit tumultus? nunquid imperator vocat? venio. Plurimũ in prima acie laboraui, pudet me, teruicti militat. *P. Aſprenatis,* Quouſque, inquit, periclitaberis? Bene habet, Iudices: pater me putat dignum eſſe qui ſaluus ſim. Senator poſt ſexageſimum & quintum annum in curiam venire non cogitur, nec vetatur. Prætorio licet prætexta toga vti feſtis, aut ſollemnibus diebus: nunquid neceſſe eſt? Quicquid aut præmij aut honoris nomine datur, in vtramque partem ſumi liceat, alioquin deſinis præmium eſſe, cui neceſſitas iungitur. Parco tibi pater: qui gloria nos immortales fieri dicebas, qui ex acie redeuntis vulnera oſculabaris. Ad hæc noua & diuerſa imperia ſubito me circumagi putas poſſe? non ita eſt. Ille in nos dominatur affectus, qui animum primus intrauit. Luxuria, auaritia, deſidia, iniuſtitia, timor non dediſcuntur, & quotidie hæc omnia aut caſtigãtur, aut puniuntur: in tantum etiam vitiorum tenaces ſumus. Crede mihi pater; non ſum mei iuris; cum ille prœlij clamor exortus eſt: inuadere hoſtis libet, obſtantis cuneos gladiis diducere: hic impetus, hic ardor animi, domum tuam trinis hoſtium ſpoliis adornauit: huic ſupplicationes illas debeo. propter hoc me etiam cum abdicas, diligis. non animus, non lingua conſtat: in alieno opere deprehenſus ſum: toga ipſa humeris non cedit. Ad obſidendum hoſtem, ad occupandum caſtris locum, ad intercipiendos hoſtium commeatus, ire iuſſeris. otium imperas animo non otioſo. Quotieſcunque tumultus aliquis exortus eſt, in me ciuium diriguntur oculi, meas ſpectant manus & adhuc (verum dicendum) nihil patria debet mihi: nunquam pugnaui, niſi coactus. Credis ne quicquid refero tibi? ſcimus quem vitæ curſum agamus: eadem pericula nos vbique circumſtant, & totidem viæ ad mortem ſunt. Interdum continuatus labor firmiores facit: ſæpe quos labor roborauerat, deſidia conſumpſit. *Manilij.* Sine me aliquod meritum in patriam conferre: adhuc militia mea legis munus eſt. Pugnabo & abdicatus: nec verebor: ne vilis ſit opera mea patriæ. Athenienſes abdicato vicerunt duce. Quantum inter illum & me intereſt? ille abdicationem virtute deleuit, ego merui.

Diuiſio. Prima quæſtio illa ab omnibus facta eſt vulgaris: An filius ob id, quod ſui iuris ſit; abdicari poſſit. deinde, An debeat. Hæc tota tractationis eſt. Græci illam quæſtionem primam ſolent tentare quam Romanæ aures non ferunt. An vir fortis abdicari poſſit Non video autem quid allaturi ſint, quare non poſſit. nam quod & vir fortis eſt, & totiens fortiter egit, non plus iuris illi adfert, ſed plus commendationis.

Color. Colorem à parte patris quidam duriorem fecerunt: voluerunt enim videri inuiſum filio patrem: itaque malle illum cum hoſtibus viuere, quam cum patre: pæne omnes, eſſe adoleſcentem inſatiabilem gloriæ: ſed propter ipſum patri & moderandum & continendum. Quidam ex toto ad patris indulgentiam refugerunt, & non diſputauerunt hoc modo, quo Silo Pompeius diſputauit, qui ſic diuiſit, vt diceret: Etiam ſi patrem non haberes, deſinere debebas. quia patrem habes, deſinere debes, quia pater vetat. Facit illo modo quo Gallio, qui ſic diuiſit hanc partem: Hoc impero Reip. cauſa, tua cauſa, mea cauſa. ſequentia dŭo videtis quemadmodum potuerit implere: illud Reip. cauſa imperare, ſic tractauit. Primum vt pluribus iuuenibus pateat ad virtutem aditus: non debere omnium occaſionem fortiter faciendi ab vno occupari: deinde expedire Reip. non videri tantum ex vno pendere, futurum vt & animi hoſtium creſcerent, & ſuorum frangerentur, ſi caſu vir fortis occidiſſet.

Ad vltimum, vtile eſſe Reip. ter fortem ſeruari, vt ſit qui oſtendatur iuuentuti iam illum magis poſſe ornamentum eſſe quam præſidium. Illum ſenſum veterem. Iam pro viro forti neſcio quid etiam lex timet, hoc loco *Gallus* poſuit. hoc quoque inquit: Ter viro forti aut diffidit, aut conſulit. Nec illam quidem ſecuti ſunt tractationem, qua vſus eſt *Blandus*, qui dixit: Militia tibi ſuperuacua eſt, inuidioſa eſt, periculoſa eſt. Superuacua eſt: quia non cogeris, imo verecunde vetaris. Gloriæ cauſa aliquis militat: conſecutus es gloriam, vacationis cauſa: conſecutus es præmium. Tria domi præmia ſunt. Et ſic tranſiit, vt diceret, inuidioſum eſſe, vnum hominem totiens optare omnes honores intercipere. Quam periculoſa res eſſet inuidia, quam magnos viros oppreſſiſſet. Hic exempla. Periculoſam eſſe militiam, eodem loco collegit. Illud vnum adiecit de lege, Non poſſe illum iam fortiter facere, quia omnes illum hoſtes peterent: & adiecit. Ideo lex ter fortem dimiſit. ſcit illum iam obſeruari ab hoſte. His ergo omiſſis, illi qui amantem patrem induxerant, hoc genere egerunt: Non poſſum pati. non poſſum deſiderium tui ſuſtinere. Hoc loco *Æſchines* ex bonis declamatoribus cum diceret. Non me gloria cupidiorem tui fecit, non omnibus admiranda virtus. Confitebor, inquit, affectus patris: quos vt quiſque volet, interpretetur. οὕτως ἂν καὶ ἄτιμον ἐφίλει. Videbatur hic, dum indulgentiam exprimit, non ſeruaſſe dignitatem patris. Placebat autem Latroni, potius ratione retineri patrem, quam affectu: cum in ratione habeat aliquem locum & affectus. *Aſprenas* colorem ſecutus eſt longe alium: dixit. n. ſe non negare Reip. viri fortis operas, ſed ad neceſſarios vſus reſeruare. Si magnum aliquod bellum incidat, tunc & veteranos vocari ad arma. Et illa ſententia eius hoc loco valde laudata eſt: Nunc illi militent quibus neceſſe eſt: tu militabis, ſi erit neceſſe. Sic veniſſe populum Rom. ad Scipionem Æmilianum, cum maius bellum Numantiuum apparuiſſet: quam quod alij duces ſuſtinere poſſent. Magnum interuallum inter Numantiam & Carthaginem Scipioni datum. Sic ad Pompeium, cum piratæ maria clauſiſſent. Magna præſidia non eſſe conſumenda. Hoc loco *Aſprenas* de lege dixit & ipſe ſententiam. Videlicet ad hos caſus lex ter fortem ſepoſuit. A patre filij colorem induxerunt quidam, vt illum cupidum gloriæ & bellicoſum facerent. *Nicetes* quidem hoc vſus eſt verbo: περιγράφουσιν αὐτὸν τοῖς δικασταῖς ἀρμοσμάτιον. & ſic egit, vt quereretur quod ceſſarent manus ſuæ, quod inermes eſſent. *Latroni* non placebat hic color: malebat adoleſcentem iudicio, quam morbo militare. Hoc eſt, inquit, quod pater efficaciter dicat, detrahere illum operibus ſuis glomerarium, ſanguinarium, quem nec pater poſſit retinere, nec lex dimittere. Quidam pacti ſunt cum patre, tanquam *Mento*: qui dixit ſemel tantum ſe militare velle, vt aliquid videret Reip. ſupra legem præſtitiſſe. Quidam perpetuam denuntiarunt militiam, quamdiu vires fuiſſent, non defuturum Reipub. virum fortem. Non probabat hunc colorem *Latro*. Negabat patri abſcindendam ſpem filij in perpetuum. *Vibius Rufus* hoc colore egit quo Mento: ſed illud adiecit peruenire ad ſe voces inuidorum illas: Nunquid amplius pugnauit, quam quod neceſſe illi fuit? Quidam hoc compoſitum & ſimulatum inter nos putauerunt, vt ego militare vellem, tu vetares. *Latro* vehementer egit à parte patris, & adiecit: Abdicato non permittam exire, iniiciam manus, tenebo. nouiſſime ante limen exeuntis cadauer hoc ſternam. vt ad hoſtem peruenias, patrem calca. Putabat Plancus, ſummus declamator Latronis hunc ſenſum, à Latrone fortius dictum, à Leſbocle Græco tenerius, qui dixit ſic: χειρόσομαι ὡς τεῖχος, τὴν τάφρον ὑπέρβηθι καὶ πατέρα. *Fuſcus Arellius* religioſe patrem induxit omnibus territum: aiebat preceptorem ſuum in hac Controuerſia deſcribentem pericula futuri prœlij, Homeri verſus ob hoc edidiſſe: Δαιμόνιε, φθίσει σε τὸ σὸν μένος. *Glycon* dixit: οὐκέτι ἐν τῷ θανάτῳ. καταφρονεῖ τούτου, πατρὶ ἐμῷ. Diocles Caryſtius dixit: ἂν ἐπιτύχῃς, μίαν προσθήσεις ἀριστείαν· ἂν δ' ἀποτύχῃς, τρεῖς ἀριστείας ἀπολέσεις. Glycon dixit: οὐκ ἔστιν εὖ ἱκανὸν εἰς τὸν ἀποκείμενον ΤΟΣ περιπετῆ λίχον. *Æſchines* non ille orator, tunc. n. non declamandi ſtudium erat, ſed hic ex declamatoribus dixit nobis cum denuntiaret filio periculum, & præſagiis tangi ſe diceret: ἔστι πατὴρ ἔστι, καὶ τύχη μαντικώτατον: *Diocles Caryſtius* dixit ſententiam qui non in declamatione tantum poſſet placere, ſed etiam in ſolidiore aliquo ſcripti genere, cum de fortunæ varietate locum diceret: μία γάρ ἐστι πρὸς τύχην ἀσφάλεια τὸ μὴ τοσαυτάκις αὐτὴν πειρᾶσαι. *Dorion* dixit, rem paulo quidem elatiorem, quam preſſa & ciuilis oratio recipit, ſed qua egregie attonitos patris affectus exprimeret: τί σοι ποιοῦμαι, τέκνον, ἵν' ἄσμενα παίζω, ἀλλ' εἰ μὴ φθαίσω, φοβοῦμαι μή τι ἡ παράταξις, μή τι ὁ πόλεμος· μὴ τοῦτο ἀρκεῖ; φοβοῦμαι περὶ τῆς οἰχομένης. τί, τέκνον ἐρυθριᾷς;

Iliad.z.v.207.

IN CONTROVERSIAM OCTAVAM.

NICOLAVS FABER.

TERTIO. *audiui velut denuntiantis deos*] Illud *tertio* ad ſenſum non facit. Legerem potius, *Terreor. Audiui velut denuntiantes deos.* quod ſequentia ſatis oſtendunt.

Ego à diu vacationem] Ceteræ editiones legunt, *Ego aduocationem in vnam pugnam petij.* quod vereor ne mutari in editione Romana non debuerit. Aduocatio enim dilationem ſignificat, quæ reis dabatur ad reſpondendum. L. Seneca in ἀποκολοκ. *Tandem procedit P. Petronius, homo Claudiana lingua diſertus, & poſtulat aduocationem*, id eſt, ad præparandum ſe reſponſioni dilationem. infra præf. III. *tanta illi perturbatio fuit, vt aduocationem peteret.* Inde pro quauis dilatione acceptum vocabulum. infra Controuer. III. lib. II. *Miſerere pater, ſcis quam breuis ſit aduocatio mea*, id eſt, quam breue mihi tempus à lege conceſſum ſit, intra quod te exorare debeam. In Catalectis Ioſ. Scaligeri,

Cur differs mea lux rogata ſemper?

Cur longam petis aduocationem? Quinctilianus declamator declamat. CCLXXX. *Neutra res eſt quam differri oporteat: ſiue is eſt raptor qui pœnam mereatur, non meretur aduocationem &c.* Non mutaſſet Muretus, qui hanc huius vocabuli ſignificationem animaduertit in L. Seneca libro primo, de ira. At vacatio in vnam pugnam, contrarium eius quod vult dicere ſignificat. Nam ea pugna finiretur vacatio. Quod ſi quis dicat, vacationem in vnam pugnam accipi, ac ſi dictum eſſet, poſt vnam pugnam, Romæ ſic loqui ſolitos non puto.

Hoc loco Gallus poſuit.] Vide ne legendum ſit *Gallio.*

Æſchines ex bonis declamatoribus,] Legendum, *ex nouis declamatoribus*: & infra ad Cõtrouerſiæ finem, *Æſchines non ille orator: tunc enim non declamandi ſtudium erat: ſed hic ex nouis declamatoribus dixit.* quo loci legitur, *ex declamatoribus dixit nobis.* Is autem eſt Mileſius, de quo ita Strabo lib. XIII. καθ᾽ ἡμᾶς δ᾽ Αἰσχίνης ὁ ῥήτωρ, ὃς ἐν φυγῇ διετέλεσε, παρρησιασάμενος πέρα τοῦ μετρίου πρὸς Πομπήιον Μάγνον.

Detrahere illum operibus ſuis glomerarium,] Monſtrum vocabuli ex duabus truncis vocibus coalitum. Suſpicor legendum, *detrahere illum operibus ſuis gloriam, temerarium, ſanguinarium.* cetera recte procedunt.

Plancus, ſummus declamator,] L. Munatium Plancum intelligit, ad quem Conſulem deſignatum eſt liber decimus Epiſtolarum Ciceronis, in quibus male vulgo Cneus vocatur. Fuit autem Conſul anno proxime ſequente Ciceronis mortem, & Cenſor cum M. Lepido XXII. poſt anno. de quo B. Hieronymus in Euſebij Chronologia ad annum XVI. imperij Auguſti hæc habet: *Munatius Plancus, Ciceronis diſcipulus, orator habetur inſignis, qui cum Galliam Romanam regeret, Lugdunum condidit.*

A Lesbocle Græco] Mitylenenſi, Strabo lib. XIII. de Mitylena verba faciens: ὕστερον δ᾽ ἐγένετο χρόνοις πολλοῖς Διοφάνης ὁ ῥήτωρ. καθ᾽ ἡμᾶς δὲ Ποτάμων, καὶ Λεσβοκλῆς. Porro Græca hæc Lesboclis à P. Chiaconio ſunt.

Homeri verſus ob hoc edidiſſe:] Rectius fortaſſe, *Homeri verſum addidiſſe.* is autem eſt ex eiuſdem fide Chiaconij Iliados ζ'

SCHOTTVS.

Militia vacet) Vacatio militaris, quæ honeſta eſſet, paucis Romæ concedebatur, quæ & in lapidibus antiquis *Miſſio* vocata: niſi ſenibus ob ætatis vitium, quod armis inutiles, & ſacerdotibus quod ſacroſancti ipſi & ſacris operarentur. Liuius li. 42. *Nec vlli, qui non maior annis 50. eſſet, vacationem militiæ eſſe.* Et Seneca lib. de vitæ breuitate: *Sed ne his quidem indulta vacatio tumultus Gallici tempore, adeo Gallicum nomen, poſt vaſtatam vrbem duce Brenno, Romanis ſemper metuendũ & multũ grauius eſſe quam bellum* Cicero ait Philip. 8. Legend. Appianus li. 2. bell. ciuilium, & Plutarch in Camillo. De Latinis Liuius lib. 34. & Cic. lib. 1. Epiſt. 16. ad Attic. Frequenter ſine *vacationibus* delectũ habitum à Cos. nec Colonis fere conceſſum, ex eodem Liuio diſces.

Qui ter fortiter fecerit) Præmia fortitudinis militaris, phaleræ, armillæ, torques, phialæ aureæ, laudationes, aliaque apud Polybium lib. 6. Sed hæc lex conficta fortaſſe ex lege Gladiatoria, ad bellumque tranſlata, quaſi ab imagine ad rem ipſam. Rude. n. donati armis ad Herculem præfectum eorũ ſuſpenſis requietem accipiebant Horatius.

——Veianius, armis
Herculis ad poſtem fixis, latet abditus agro:
Ne populum extrema toties exoret arena.

Aduocationem petij Ego à Diis vacationem in vnam pugnam petij. Rom. editio. Iuriſconſultorum eſt, pro petii à Prætore aduocatum; qui ſemel in pugnam elicere filium licere euinceret. Vtitur & præfat. li. 3. Epitomæ. *Tanta illi perturbatio fuit, vt Aduocationem peteret*, niſi potius pro dilatione hic accipias, vt doctiſſ. Fabro aſſentiar. Et in ἀποκολοκυντώσει Philoſophus: *Tandem procedit Petronius, vetus conuictor eius & poſtulat Aduocationem.* Et li. 1. de Ira. *Deinde Aduocationem etiam ſibi petit, vt excutiendæ veritati ſpacium habeat.* Et li. 3. *Si in hoc erit petita Aduocatio, iudicium apparebit non ira.* Hinc Cicero ad Trebatium li. 7. Epi. 11. iocans: *Ego omnib. vnde petitur, hoc conſilium dederim. vt à ſingulis interregib. binas Aduocationes poſtulent. Satis ne tibi videor Ius Ciuile didiciſſe?* Et de Auguſto Macrobius *in aduocationem veniſſe* lib. 11. Saturn. c. IV.

Somnum claſſico rumpes] M. Tullius pro Murena Iuris & militiæ peritum componens: *Te gallorum, illum buccinarum cantus exſuſcitat: Tu actionem inſtituis, ille aciem inſtruit.* Plutarchus in Nicia ex veteri poeta: Τοὺς ἐν εἰρήνῃ καθεύδοντας οὐ σάλπιγγες, ἀλλ᾽ ἀλεκτρυόνες ἀφυπνίζουσι.

Poſt ſexageſimum & quinctum annum Sexageſimum annum rotumdo num. dixit Seneca Philoſ. extr. li. de vitæ breuitate. *Lex, inquit, à quinquageſimo anno militem non cogit: à ſexageſimo Senatorem non citat.* Tunc. n. ſenes vt effœti, ſuffragij ferendi ius amiſerãt. Hoc. n. veteri verbo dicebatur, *Sexagenarios de ponte deiici* M. Varro li. 2. de vita pop. Rom. referente Nonio: *Cum in quinctum gradũ peruenerant, atque habebant 60. annos, tum denique erant à publicis negociis liberi atque otioſi. Ideo in Prou. quidam putant veniſſe, ſexagenarios de ponte deiici oportere. 1. quod ſuffragium non ferant, quod per pontem ferebant.* Idemque Varro apud Cenſorinum de die natali, quinctum ætatis gradum à ſexageſimo anno numerat. Plures appellationis cauſſas Sex Pomp. refert, ſed *exploratiſſimam eam quod quo tẽpore primũ per pontem cœperunt comitiis ſuffragiũ ferre iuniores conclamarint, vt de ponte deiicerentur Sexagenarij, qui iam nullo publico munere fungerentur, vt ipſi potius ſibi quam illi deligerẽt Imperatorem: cuius ſententiæ eſt etiam Sinnius Capito.* Hinc & *Depontani ſenes* eidem Feſto, atque *Caſnares* Oſca lingua Nonio in dictione Carnales quam alibi Turnebus explicat lib. 29. Aduerſ. cap. 21. Dionyſio vero li. Ant. Rom. Satyram quoque inſcripſerant *Sexageſimo*, vnde hæc Nonius laudat. *Vix effatus eſt, cum more maiorum vltro Caſnares arripiunt, de ponte in Tiberim deturbant, Argei* quoque eidem Varr. lib. 6. de ling. Lat. *Argei fiunt è ſcirpeis virgultis, ſimulacra ſunt hominum 30. ea quotannis à ponte ſublicio à Sacerdotib. publice iaci ſolent in Tiberim:* quos Dionyſius lib. 4. Antiq. Rom. cum Hercule Argiuo in Italiam veniſſe auctor eſt. Cicero pro Sex Roſcio Amerino: *Habeo etiam dicere quem contra morem maiorum minorem annis 60. de ponte in Tibe-*

rim deiecerit, Et Ouid. 5. Faſt.

Pars putat, vt ferrent iuuenes ſuffragia ſoli.
Pontibus infirmos præcipitaſſe ſenes.

Plutarchus problematis legendus. Macrobius li. I. Saturn. cap. v. & Lactantius lib. I. cap. XXI.

Non cogitur, non vetatur) *nec vetatur* Rom. editio Epitoma malim tamen, *num vetatur*? vt mox: *Numquid neceſſe eſt*?

In vtramque partem ſumi liceat] Suſtuli gloſſema illud *ſumi*, partim opt. libri, partim Epitomæ auctoritate: in quo & ſtatim, *neceſſitas imponitur* legi video.

Domum tuam tribus hoſtium ſpoliis adornaui] Sic in hac ipſa Controu. infr. *Tria domi præmia ſunt*. Mos hic veterũ Rom. vt ſpolia hoſtib. detracta, ædiũ foribus victores appenderent, & à domo licet vendita, auellere nefas ducerent. Tibullus & Ouid. III. Triſtium, Eleg. I. Polybius lib. VI. M. Tullius Philipp. II. De Pompeii domo: *An tu illa veſtibula, roſtra, ſpolia cum adſpexiſti, domum tuam te intrare putas? fieri non poteſt* Plinius lib. XXXV. cap. 2. *Aliæ foris, & circa limina, animorum ingentium imagines erant, affixis hoſtium ſpoliis, quæ nec emptori refringere liceret, triumphabantque etiam dominis mutatis ipſæ domus: & erat hæc ſtimulatio ingens exprobrantibus tectis, quotidie imbellem dominum intrare in alienũ triumphum.*

Athenienſes abdicato] Themiſtoclem intelligo: negat tamen abdicatum Plutarchus, reiicitque vt fabuloſum. Ἃ δὲ τούτων ἐξαρτῶσιν ἔνιοι διηγήματα πλάττοντες, ἀποκήρυξιν μὲν ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, θάνατον δὲ τῆς μητρὸς ἑκούσιον, τῇ τοῦ παιδὸς ἀτιμίᾳ περιλύπου γενομένης, δοκεῖ κατεψεῦσθαι.

Inuidia quam magnos viros) Hinc Flaccus:

Inuidus alterius macreſcit rebus opimis.
Inuidia Siculi non inuenere tyranni
Maius tormentum.

Vide Platonem IX. de legib. & Val. Maximum li. IX. cap. III. & V. & infra Controu. XXI. Domũ inuidiæ grafice depingit verſibus VIII. transformat. Naſo.

Militiam periculoſam) Idem vates: Venuſinus.

—— *quid enim? concurritur hora*
Momento, cita mors venit, aut victoria læta

Veniſſe pop. Rom. ad Scipionem] Cum enim diutum bellum Numantinum, non ſine publico pudore duraret, delatus eſt vltro Scipioni Africano à S. P. Q. R. Conſulatus: quem cum illi capere ob legem, quæ vetabat quemquam iterum Cos. fieri, non liceret, ſicuti priori Conſulatu, legibus ſolutus eſt: quique ſuffragator Q. Fabii Maximi, fratris filii, Quæſtoris Comitiis in campum deſcenderat, conſul reductus eſt. Epitoma Liuiana libri LVI. & Val. Maximus lib. VIII. cap. XVI. Cicero in Lælio: *Qui Conſulatum petiit nunquam, factus eſt Conſul bis: primum ante tempus, iterum ſibi ſuo tempore, Reipub. pæne ſero.* Numerant autem Capitolina marmora annum IↃCXIX. ſecundi Conſulatus.

Magnum interuallum] Magno enim interuallo, duodecim minimum annorum, poſt victoriam de Pœnis partem, renunciatus iterũ Cos. Aemilianus, cum candidatus non eſſet, propter bellũ Numantinum. Nota hæc ex M. Tullio, Agellio, & hiſtoricis.

Sic ad Pompeium) CN. quoque Pompeio imperium extra ordinem aduerſus piratas cum XV. legatis traditum, referente ad populum A. Gabinio Trib. pl. Auctores Dio, Plutarchus, Appianus. Cicero, & Epitoma Liuij lib. XCIX.

Glomerarium, ſanguinarium) qui glomeret, hoc eſt, globo facto in hoſtem irruat, vel, vt ſup. loquitur, *obſtantes cuneos gladio diducat*, vel vt quidam apud Fabium lib. VIII. cap. V. *Bella vmbone propellat*. Vox priſca, nec paſſim obuia. *Glomus* enim globus eſt lanæ pexæ, Græcis credo τολύπη. In gloſſario vetere Philoxeni *glomus* ἀγαθίς, *glomero* ἀθροίζω, *glomerantur* συστρέφονται, & alibi *glomero* προσεπιπλέκω. Sex Feſto Pompeio *Glomus*, cruſtulum cubi figura in ſacrificiis adhibitum: quæ figura & aciei inſtruendæ apud Ælianum ἐν ταχτικοῖς. Vetus poeta apud Ciceronem II. Tuſculana ex Æſchyli Prometheo:

Atque hæc vetuſta ſæclis glomerata horridis
Luctifica clades noſtro infixa eſt corpori.

Et Macrobius lib. VI. Saturn. cap. IIII. *glomeratim* hinc deriuat: *Vomitoria in ſpectaculis dicimus, vnde homines glomeratim ingredientes in ſedilia ſe fundunt.* Hinc & *glomerarius* videtur, qui magno ſtudio greges ſibi ſicariorum adiũgebat, qui *glomeratim* homines innocentes adorirentur: vt Ciceroni Lucullus & Hortenſius. *Piſcinarii* eadem analogia quod nimis ſtudio piſcinarũ delectarentur. Aut certe functionis & miniſterii nomen, *vt Carbonarius, Cruciarius, Vtricularius*, & ſexcenta alia Vtrauis ratione κατ' ἀναλογίαν recte γενοτομηθεῖσ: quæ ratio innouandi nomina maxime veteribus probata, & locupletandæ linguæ, ſi, cum caſus tantũ id tulerit, fiat, maxime accommodata. Vir tamen doctiſſimus ſic interpellabat: *Detrahere illũ operibus ſuis gloriam, temerariũ ſanguinariũ.* Verũ ab illa voce adeo abhorruiſſe valde miror, cum & *Glomer*, & *Glomeramina* bonus latinitatis auctor Lucretius [illegible]erit vt *glomerabile* & *glomeratim* Diomedes *Pleiadum partus referens glomerabile ſidus* & *Glomeratim* Diomedes li. I. Gramm. quod hic quadrare fortaſſe queat, ea forma qua *Globatim* à Globo.

Omnibus territum] Recte in vet. libro, *Ominibus*: quam ſæpe vocem in antiquis ſcriptoribus omiſſa vna littera traiecta, corruptam, docet G. Canterus lib. I. cap. VIII. Nouar. lection.

Homeri verſus ob hoc edidiſſe] Verſus eſt Iliad. ζ 207.

Δαιμόνιε, φθίσει σε τὸ σὸν μένος.

Reliqua græca plurima nunc integra ſunt membranarum beneficio.

GRVTERVS & IVRETVS.

FILIO *pugnante iam laſſum*] Pal. *iam laſſus ſum*.
Hoſti nimis notus ſum] Pal. *eſt*, non *ſum* forte, *ei*.
Pudet me ter victum militare] Pal. *te victi milit*. Forte, *ter victi militant*.

Me circumagi] elegans verbum Horatius lib. I. Sat. 9. *Nil opus eſt te circumagi.* Suetonius Cæſaris cap. 70. *tam facile circumegit.* vide ibi Torrentium.

Non animus, non lingua conſtat] Pal. *non animus in lingua conſtat*.

M. ANNÆI

M. ANNAEI SENECAE CONTROVERSIARVM LIBER SECVNDVS.

Seneca Nouato, Senecæ, Melæ filiis, Salutem.

CVM repeterem quos vnquam bene declamantes audiſſem, occurrit mihi inter alios Fabianus philoſophus: qui adoleſcens admodum, tantæ opinionis in declamando, quantæ poſtea in diſputando fuit. Exercebatur apud Arellium Fuſcum: cuius genus dicendi imitatus, plus deinde laboris impendit, vt ſimilitudinem eius effugeret, quam impenderat, vt exprimeret. Erat explicatio Fuſci Arellij ſplendida quidem, ſed operoſa & implicita: cultus nimis exquiſitus: compoſitio verborum mollior, quam vt illam tam ſanctis fortibuſque præceptis præparans ſe animus pati poſſet. Summa inæqualitas orationis, quæ modo exilis erat, modo nimia licentia vaga & effuſa, principia, argumenta, narrationes aridæ dicebantur. In deſcriptionibus extra legem omnibus verbis, dummodo niterent, permiſſa libertas. Nihil acre, nihil ſolidum, nihil horridum. Splendida oratio, & magis laſciua quam læta. Ab hac cito ſe Fabianus ſeparauit: & luxuriam quidem cum voluit, abiecit: obſcuritatem non potuit euadere. Hæc illum vſque in philoſophiam proſecuta eſt. Sæpe minus quam audienti ſatis eſt, eloquitur: & in ſumma eius ac ſimpliciſſima facultate dicendi, antiquorum tamen vitiorum remanent veſtigia. Quædam tam ſubito deſinunt, vt non breuia ſint, ſed abrupta. Dicebat autem Fabianus fere dulces ſententias: & quotiens incidebat aliqua materia, quæ conuicium ſæculi reciperet, inſpirabat magno magis quam acri animo. Deerat illi oratorium robur, & ille pugnatorius mucro: ſplendor vero velut voluntarius non elaboratæ orationi aderat. Vultus dicentis lenis, & pro tranquillitate morum remiſſus: vocis nulla contentio, nulla corporis aſſeueratio, cum verba velut iniuſſa fluerent. Iam videlicet compoſitus & paccatus animus, cum veros compreſſiſſet affectus, & iram doloremque procul expuliſſet, parum bene imitari poterat, quæ effugerat. Suaſoriis aptior erat: locorum habitus fluminumque decurſus, & vrbium ſitus, moreſque populorum, nemo deſcripſit abundantius. Nunquam inopia verbi ſubſtitit, ſed velociſſimo curſu ac faciliſſimo omnes res beata circumfluebat oratio. Hæc eo libentius, Mela, fili cariſſime, refero, quia video animum tuum à ciuilibus officiis abhorrentem, & ab omni ambitu auerſum hoc vnum concupiſcentem nihil concupiſcere, vt eloquentiæ tantum ſtudeas. facilis ab hac in omnes artes decurſus eſt. Inſtruit etiam, quos non ſibi exercet. Nec eſt quod inſidias putes tibi fieri, quaſi id agam, vt te bene cedentis ſtudij labor teneat. Ego vero non ſum bonæ mentis impedimentum: perge quo inclinat animus: & paterno contentus ordine, ſubduc fortunæ magnam tui partem. Erat quidem tibi maius ingenium quam fratribus tuis, omnium bonarum artium capaciſſimum: eſt & hoc ipſum melioris ingenij pignus, non corrumpi bonitate eius, vt illo male vtaris. Sed quoniam fratribus tuis ambitioſæ curæ ſunt, foroque ſe & honoribus parant, in quibus ipſa quæ ſperantur timenda ſunt: egó quoque aliquando eius proceſſus auidus, & hortator, laudatorque vel periculoſæ, dum honeſtæ modo, induſtriæ, duobus filiis nauigantibus, te in portu retineo. Sed proderit tibi in illa quæ tota mente agitas, declamandi exercitatio, ſicut Fabiano profuit: qui vt aliquando, cum Sextium audiret, nihilominus declamitabat, & tam diligenter, vt putares illum illi ſtudio parari, non per illud alteri præparari. Habuit etiam Blandum rhetorem præceptorem, qui eques Romanus Romæ docuit. Ante illum intra libertinos præceptores pulcherrimæ diſciplinæ continebantur: & minime probabili more, turpe erat docere, quod honeſtum erat diſcere. Nam primus omnium Latinus rhetor Romæ fuit, puero Cicerone, Plotius. Apud Blandum diutius quam apud Fuſcum Arellium ſtuduit: ſed cum iam transfugiſſet, eo tempore quo eloquentiæ ſtudebat, non eloquentiæ cauſa. Scio futurum, vt auditis eius ſententiis, cupiatis multas audire. Sed nec ille diu declamationibus vacabat: & ego tanto minorem natu quam ipſe erat, audiebam quotiens inciderat, non quotiens volueram. In hunc ergo libellum quæcunque ab illo dicta teneo, conferam.

IN PRÆFATIONEM LIB. II. CONTROVERSIARVM.

NICOLAVS FABER.

ARELLIVM Fuſcum.] *Supra Controuer.* VII. *Q. Fuſcum vocauit, & Controuer.* VIII. *atque aliis locis, Arellium Fuſcum patrem, nempe vt ab Arellio Fuſco filio rhetore ſecernas, quem Equeſtri ordine motum ob inſignem calumniam, cum celebritate affectarentur adoleſcentium ſchola, ex argento annulos habentem ſe vidiſſe Plinius ſcribit cap.* XII. *lib.* XXVIII.

Se Fabianus ſeparauit:] *De hoc præclarum extat elo-*

gium apud Senecam Philoſophum Epiſtola quadrageſima. Fabianus, *inquit*, vir egregius & vita & ſcientia, & quod poſt iſta eſt, eloquentia. *Huius autem ſcriptis ſæpe in ſuo opere vſus eſt Plinius. Scripſit autem libros Ciuilium & Philoſophiæ aliquanto plures quam Cicero, adeoque elegantes, vt poſt Ciceronem, Aſinium, & Liuium locum meruerit. Seneca Epiſt. C. quam vide. in ea enim egregie quæ hic pater deſiderat in Fabiano. requirenda non eſſe docet Chariſius etiam & Diomedes Fabiani librorum de animalibus, & cauſarum naturalium auctoritate aliquot locis vtuntur.*

Sed velociſſimo curſu] Diſputabat, *inquit filius*, expedite magis, quam concitate, vt poſſes dicere facilitatem eſſe illam, non celeritatem.

Ab omni ambitu auerſum.] *Præpoſteram tamen ambitionem hoc Melæ conſilium vocauit Tacitus Ann. XV.*

Sextium audiret.] *Male antea* Ceſtium *legebatur, contra rei veritatem, & libros veteres. Is enim eſt Sextius philoſophus Fabiani, & Socionis L. Senecæ præceptoris doctor. Duo autem fuerunt Sextij Q. videlicet Sextius pater, qui à diuo Iulio latum clauum ſibi oblatum recuſauit, & eius filius, de quo B. Hieronymus anno quo Chriſtum natum tradit, hæc refert.* Sextius Pythagoricus philoſophus naſcitur. *ita enim legunt optimi veterum. ambo inſignes philoſophi, qui etiam ſui nominis ſectam Romæ reliquerunt. Suetonius de illuſtribus Grammaticis in vita Craßicij*, Dimiſſa, *inquit*, repente ſchola tranſijt ad Q. Sextij ſectam. *ita enim hunc locum vetus noſtri Pithœi codex exprimit. Et Plinius capite XXVIII. libri XVIII. ſcribit Sextium è Romanis ſapientiæ adſectatoribus*, præuiſa olei caritate ex futuro Virgiliarum ortu, magna tum vilitate propter ſpem oliuæ, coemiſſe in toto tractu omne oleum. Atque vt apparuit cauſa, & ingens diuitiarum curſus. reſtituiſſe mercedem anxiæ & auidæ dominorum pœnitentiæ, contentum ita probaſſe opes ſibi in facili cum vellet fore. *Sextiorum præter Senecam in Epiſtolis & libris de ira ſæpe, & cap. vlt. lib. VII. naturalium quæſtionum, meminit Quinctilianus cap. I. lib. X.* Scripſit non parum multa, *inquit*, Cornelius Celſus, Sextios ſecutus non ſine cultu & nitore. *Male vulgo* ſcepticos ſecutus. *Sic enim docent legendum veteres codices, & præcipue antiquißimus doctißimi atque humanißimi noſtri Danielis. Hoc igitur dicit, nec cum Philoſophiæ ſtuderet, Fabianum declamandi ſtudium intermiſiſſe.*

Puero Cicerone Plotius.] *B. Hieronymus ad Euſebij Chronologiam Olymp.* CLXXXIII. L. Plotius Gallus, *inquit*, primus Romæ Latinam Rhetoricam docuit. *Cicero ad Titinnium, referente Suetonio de claris Rhetoribus:* Equidem memoria teneo pueris nobis primum Latine docere cepiſſe L. Plotium quendam: ad quem quum fieret concurſus, & quod ſtudioſiſſimus quiſque apud eum exerceretur, dolebam mihi idem non licere. Continebar autem doctiſſimorum virorum auctoritate, qui exiſtimabant Græcis exercitationibus ali melius ingenia poſſe. *de qua plura apud eundem Suetonium & Quinctilianum cap. IV. lib. II. vide. quem etiam cap. vlt. lib. XI. de geſtu ſcripſiſſe tradit.*

Tanto minorem natu quam ipſe erat,] *Ita plane duo optimi codices, nec tamen percuratus locus. Nam cum comparatio inter duos fieri debeat, hic non fit. Idem enim ac ſi ſcriptum eſſet*, & ego tanto minorem natu Fabianum, quam ipſe Fabianus erat, *quod ineptum eſt, nec Latinum. Infra præfatione ſeptima de Albucio ſcribit:* Memini omnibus illum rebus omiſſis apud Fabianum Philoſophum tanto minorem quam ipſe erat, cum codicibus ſedere. *id eſt quam ipſe erat Albucius. cui ſimilem interpretationem hic locus non admittit. At vero pro comperto eſt Fabianum multo iuniorem noſtro auctore extitiſſe, quod & hic vult dicere. Quare videri poſſet legendum*, Et ego tanto minorem, quanto ipſe erat, *vt temporis ſit comparatio:* vel quam ipſe eram, *vt ad Senecam referatur: neutrum tamen placet. Quid igitur? ſi quid audendum eſt, delenda potius cenſerem tria illa vocabula* quam ipſe erat, *& vno ductu legendum*, Et ego tanto minorem natu audiebam quotiens inciderat, non quotiens volueram. *quæ lectio recte procedit.*

SCHOTTVS.

PVGNATORIVS *mucro*) Gladiatorium hoc inſtrumentum, quo de multa doctiſſ. Lipſius Saturnal. lib. II. cap. XIX.

Locorum habitus) Expreſſit Virgilij locum I. Georgic.

> *Ventos & varium cæli prædiſcere morem*
> *Cura ſit; ac patrios cultus habituſque locorum.*

Animum tuum à ciuilibus officiis abhorrentem] Eadem Cornel. Tacitus XVI. Annal. *Mela & Criſpinus Equites Rom. dignitate Senatoria: Mela quibus Gallio & Seneca parentibus natus petitione honorum abſtinuerat, per ambitionem præpoſteram, vt Eques Romanus Conſularibus potentia æquaretur: ſimul acquirendæ pecuniæ breuius iter credebat, per procurationes adminiſtrandis Principis negotiis.* Hinc diſces & Senecam noſtrum Equeſtris ordinis fuiſſe: ſubdit enim ſtatim: *Perge quo inclinat animus, & paterno contentus ordine, ſubduc fortunæ magnam tui partem.*

Primus omnium Latinus Rhetor Plotius] Male in veterib. *Plotinus*, vt ſupr. paullo *Ceſtius* inepte, cum *Sextius* eſt: de quo hic Philoſopho præclare Faber eſt meritus. Ciceronis hæc ſunt in Epiſt. ad M. Titinium, apud Suetonium de claris Rhetorib. & Hieronymum in Chronicis Euſebij. *Equidem memoria teneo pueris nobis, primum Latine docere cœpiſſe L. Plotium quendam, ad quem cum fieret concurſus quod ſtudioſißimus quiſque apud eum exerceretur, dolebam idem mihi non licere. Continebar autem doctißimorum hominum auctoritate, qui exiſtimabant Græcis exercitationibus ali melius ingenia poſſe.* Sullanis temporibus D. Hieronymus floruiſſe ait *Plotium*, extremis vero L. Craſſi Fabius auctor eſt lib. II. cap. IV. qui & extremo lib. XI. *Plotij* & Nigidij meminit, & M. Varro in Mœnio, citante Nonio Marcello: *Vinicius meus, quod apud Plotium Rhetorem bubulcitaret, alter in dolore non defuit.*

Et ego multo tempore minor) *maior* legit Lipſius noſter Electorum cap. I. Legi etiam poſſit: *Et ego multo tempore minorem quam ipſe eram.* Rom. editio: *Et ego tanto minorem natu quam ipſe erat.* Nondum tamen ſanum eſſe locum Faber vidit, niſi verba illa, *quam ipſe erat*, expungas.

Adoptandus poſt tres abdicatos. CONTROVERSIA IX.

THEMA. *Diues tres filios abdicauit. petit à paupere vnicum filium in adoptionem. pauper dare vult, nolentem ire, abdicat. Contradicitur.*

PRO ADOPTANDO. *Porcij Latronis.* Hanccine meam eſſe fortunam? Eodem tempore & abdicor & adoptor. Iſta videlicet domus adoleſcentem me non capit, quæ te ſenem fecit. quietiora tempora pauperes habuimus: bella ciuilia aurato Capitolio geſſimus. Diuitias putas aurum & argentum, ludibria fortunæ, quæ inter iocum ipſis dominis veniunt? Denuntio tibi diues, etiam ſi venero, dabo operam, quod in tua domo facillimum eſt, vt abdicer. Etiam ſi multa cōtra expectationem accidunt, nunquam tamen futurum putaui, vt aut pater meus liberos odiſſet, aut diues concupiſceret. Non deſidero patrimonium. Fragilis & caduca felicitas eſt, & omnis fortunæ blandientis ſpecioſus cum periculo nitor: & ſine cauſa ſæpe fluit, & ſine ratione deſtituit. Vidi ego magni exercitus ducem ſine comite fugientem: vidi ambitioſa turba clientum limina deſerta, ſub domino rectore venalia. Nam quid ex ſummis opibus ad egeſtatem deuolutos loquar? Multa tibi ſuccurrent exempla, etiam ſi in vna domo quæras. *Rufi Vibij.* Habendos eſſe liberos is quoque iudicat, qui non libentiſſime habet. Ego illos in friuola inuitaui noſtra. qui illis meam promiſi domum, ſuam eripiam? Quid faciam? Si paruero, abdicabor. ſi non paruero abdicabor. Patrem amo. hæc eſt contumacia mea. Diues filium non habet: me dabis? ſi diues reduxerit ſuos: me recipies? ita non adoptari, ſed commodari tecuſo. *Ceſtij Pij.* Accipe vitæ meæ teſtem. quid magni æſtimas diuitem, cui placere difficile eſt? Vultis ſcire, quare patrem non relinquam, qui genuit me, qui educauit, qui abdicauit? diu dubitaui, ille amicum tentaret, an hic filium. Abdico, inquit. hoc pater verus. Quid ab eo qui adoptabit, ſperare poſſum? *Narratio Ceſtij Pij.* Diues ſuſtulit vnum filium, non fuit contentus. quid. n. erat diuiti vnus? tres ſuſtulit, poterat vnum in adoptionem dare. abdicauit vnum, alterum, tertium. Iam nihil diuiti ſupereſſe putatis? quartum abdicat. *Arellij Fuſci Patris.* Quiſquis es auarus pecuniæ cuſtos immenſæ, cum multa quæſieris, poteriſne omnibus frui? Filium quæris. ecce turba iuuenum ſine patre. Impera quiduis. non negabo: militabo, dummodo vbicunq; fuero, tuus ſim. Ita nos pauperes ſumus, qui habemus, quod diuites rogent? vnde talem patrem? non iraſceris, niſi vt ames. quid porro iſta matrimonia, in quæ male ſani ruitis gaudia dominorum, an onera ſunt? Mille cum vētum inter vices ſuas exempla referebas, & inter illa ponebas & diuitis domum. Meritó abdicaſti, an immerito? Si immerito abdicaſti, odi patrem tot eiicientem innocētes: ſi merito, odi domum tot facientem nocentes. Aliquid in domo locupletis non agendum agam. quę apud nos frugalitas eſt, apud illos humilitas eſt. Petis iterum potius filios quam recipis. Colit etiamnum in Capitolio caſam victor omnium gentium populus, cuius tantam felicitatem nemo miratur. Merito potens eſt: nemo ab eius origine eſt, quem non reliquerit. Pater egrediētem te, certe domum redeuntem comitabor, nec niſi in limine deſeram: ero in publico filius. Amo æque paupertatem ac patrem. vtrique adſueui. Non poſſum agere in domo diuitis filium. Si carum tibi ſeruum venderes, quæreres quis emptor eſſet. Non mehercule habeo, quo tibi irato ſatisfaciam. Interim pluris omni matrimonio puto hoc ſomnium. quod ſic me amittere curas, ſatis amare non poſſum. Quid faciam adoptatus? loquar filiis eius bene de abdicatione? Ego in domum veſtram intrabo, tanquam ego vos eiecerim? ego ornamenta veſtra occupabo? Tum illic ſi quid commiſero, me nec meus recipiet pater. Quid eſt quod aut negandum mihi, aut excuſandum ſit? Non inſaniſſimum diſpdēiorum malum, non erubeſcendos amores, neque luxuriantem habitum, neque potatus obiicis filio. hęc non ſi potes aliquam ſaltem ex cōmentariis amici tui deſcribe. madētem vnguentis heſternis, conuulneratum libidinibus, incedētem, vt feminis placeat, femina mollius, & cetera quæ morbi, non iudicij ſunt. Abdicatio loquax eſt. Quam te paupertas amo, ſi beneficio tuo innocens ſum! Accuſatorem non habeo: me miſerum, etiam laudatorem habeo, & eum cui non omnes placēt, hoc enim malo dicere, quam omnes non placent. Non tibi per multos liberos fulta domus eſt, neque turba lateri circumerrat, nec multus intra limen hæres eſt: quanquam nec ſic quidem debuiſti dare, cum deos cum votis patris vidiſſes certantes, & tutior aduerſus fortunam eſt, cui aliquid poſt damnum ſupereſt, & habemus exēplum, poſſe aliquem tres filios perdere. Ille Crœſus inter reges opulētiſſimus, ad tormēta poſt tergum vinctis manibus ductus eſt. Tu Craſſe, poſt eueſtigata illa fugitiuorum arma vrbis Romanæ ditiſſimus, qui nunc apud Parthos eges ſepulchro quoque. Dicta præterea illa corrūpentium non fero. quoties enim inter diuitias ſuas exemplo iſtam poſueritis domum, meliores perdentem diuitiis ſuis liberos? hoc ſcio noſtros fuiſſe maiores: hoc illum Ælium Tuberonem, cuius paupertas virtus fuit: hoc Fabricium Samnitium non accipientem munera: hoc ceteros patres noſtros, quos apud aratra ipſa, mirantes decora ſua, circumſtetere lictores. Surgite, ſurgite iuuenes: & meum rogando patrem, veſtrum rogare diſcite. *Blandi.* Tres genuit: quattuor abdicat. Abdico, inquit. apparet vnde venias: *Galli Vibij.* Si quis me audit, abdicari iam putat adoptatum. quare? ne auferam patri filium, filiis patrēm: nec tam vicino exemplo emendatis. Qui abdicauit ſuos, quærit alienos. nulla certa felicitas eſt. Paulo ante ego diuitis filiis inuidebam: modo illi mihi. laudat me pater, cum abdicet: laudo ego patrem, cum abdicer. hæc vna inter nos diſputatio eſt: iſte me dignum putat beato patre, ego meo. *Fabiani Papirij.* Ecce inſtructi exercitus ſæpe ciuium cognatorumque conſerturi manus, conſtiterunt, & colles equis vtrinque complentur, & ſubinde omnis regio trucidatorum corporibus conſternitur, illatorum multitudine cadauerum, vel ſpoliantium. Si quæſierit aliquis, quæ cauſa hominem aduerſus hominem in facinus coegit? nam neque feris inter ſe bella ſunt: nec ſi forent,

eadem hominem deceant, placidum proximumque diuino genus. Quæ tanta vos fert ira, cum vna ſtirps, idemque ſanguis ſitis: vel quæ furiæ in mutuum ſanguinem egero? Quod tantum malum humano generi vel ſorte vel fato inuectum? an vt conuiuia poculis extruantur, & tecta auro fulgeant, parricidium tanti fuit? Magna enimuero & laudanda ſunt, propter quæ menſam & lacunaria ſua potius quam lucem innocentes intueri maluerint. An, ne quid ventri negetur libidinique, orbis ſeruitium expetendum eſt? quid tandem ſic peſtiferæ iſtæ diuitiæ expetuntur, ſi ne in hoc quidem vt liberis relinquantur? quid tandem eſt quod in vitio corruperint? Primum ſi inde incipere velis, ædes ipſæ, quas in tantum extruxere, vt domus ad vſum & munimentum paratæ, ſint nunc periculo, non præſidio: tanta altitudo ædificiorum eſt, tantæque viarum anguſtiæ, vt neque aduerſus ignem præſidium, neque ex ruinis vllum vllam in partem effugium ſit. Ad delicias dementis luxuriæ lapis omnis eruitur, cæduntur que gentium ſiluæ: aeris ferrique vſus, iam auri quoq. in extruendis & decorandis domibus. nempe vt anxij interdiu, & nocte ruinam ignemque metuant, qui tectis iniectus eſt fortuitus. Hinc & vicina vrbium excidia ſunt: quippe non defendis vni, ſed in communi periculo apprehendam: hoſtesque aliena & in ſua damna validiora ceduntur alia, ipſaque cum maxime flagrant, ſpolium ex alienis ruinis ferunt. In hos ergo exitus varius ille ſecatur lapis, vt tenui fronte parietem tegat, quam vinctis ſeuere in hoc pauimentum leuatum & infuſum tectis aurum. O paupertas quam ignotum bonum es! Quin etiam montes ſiluæque in domibus marcidis & vmbra fumoque viridibus. *Quid faciam? Si paruero, abdicabor: patrem amo, hæc eſt contumacia mea.* vt maria amnesque mutentur, vix poſſum credere quemquam vidiſſe ſiluas patentesque campos, quos rapidus amnis ex præcipiti, vel cum in plana infuſus eſt, placidus interfluit: non maria vnquam ex colle vidiſſe lata aut hiberna, cum ventis penitus agitata ſunt. Quis enim tam paruis oblectare animum in vita poſſit, ſi vera cognouerit? Videlicet quæ inſtantibus tangi comprehendique manibus aut ſinu poſſunt. An magna non capit: exiguum eſt & hoc, litoribus quoque moles inuehuntur, congeſtisque in altum terris exaggerant ſinus: alij foſſis inducunt mare: adeo nullis gaudere veris ſciunt, ſed aduerſus naturam alieno loco, aut terra, aut mari mutata ægris oblectamenta ſunt, vt imbres faſtidio rerum naturæ laborantibus. Iam ne liberi quidem, niſi alieni placent. *Hiſpani Cornelij.* Solus omnium abdicor, quia me meus pater diligit, alienus appetit. *Vibij Rufi.* Diues filium non habet: me dabis? diues reduxerit ſuos, me recipies? ita non adoptari, ſed commodari recuſo. Quid mihi obiicitur? Meritis amoris alienum feci. Dic diues audiat: Diuitem, inquit, te eſſe volo. O me abdicandum, ſi talem patrem relinquo. Laudabat mihi pater paupertatem. narrabat diuitum incommoda: aiebat multos diuites accuſatos: ego certe memini abdicatos. Abdico, non eſt patris mei verbum. *Triarij.* Quare abdicas? nunquid dies noctesque impendo turpibus conuiuiis? plurimum viuo in lupanari? ſi neſcis quæ crimina obiiciantur, ab amico diſce. Si omnes mali ſunt, quid iſto patre miſerius: ſi boni, quid cruentius? *Romani Hiſpenis.* In hanc ego domum ibo, in qua totiens aut inſanitur à patre, aut totiens peccatur in patrem? cum prodiero repente diues, dicent omnes: Quis eſt iſte, quem magna fortuna non decet? hæc eſt diuitis quarta abdicatio. *Silonis Pompeij.* Quantumcunque eſt, mihi ſatis eſt: vnicus ſum, fortiter fortunam meam feram. Hoc nunc mihi primum accidit: dictus ſum diuitis filius, & iam abdicor. Quid videri me velis, neſcio: innocentem? ſed abdicor: nocentem? ſed adoptor. Vtcunque tamen abdicatio tolerabilior eſt; vnum abdicat, adoptio tres. Non poteſt mihi dici quod ceteris abdicatis: In tua poteſtate fuit, ſi paruiſſes patri, non perdidiſſes patrem: etiam ſi non abdicares, perditurus fui.

Pars altera. Porcij Latronis. Si neſcirem quid mali eſſet pauperies, nunc intelligerem, cum abdicationem filius meus non timet. Fabriciorum imagines Metellis patuerunt. Æmiliorum, & Scipionum familias adoptio miſcuit: etiam abolita ſæculis nomina per ſucceſſores nouos fulgent. Sic illa patriciorum nobilitas ab fundamentis vrbis, vſque in hæc tempora conſtitit. Adoptio fortunæ remedium eſt. Non ignoro ego, quorum inopia per otium in angulis diuitiarum conuictos ſtrepit, accuſatioque conſequitur, neque quieſcere ſinit. Sed nulla materia in rebus humanis virtutes clarius oſtendit cenſu. Senatorium gradum cenſus aſcendit: cenſus equitem Romanum à plebe diſcernit: cenſus in caſtris ordinem promouet. cenſu Iudex in foro legitur. Non perſuadeo tibi? I ergo ad illos quos mauis ſequi quam reducere. *Fuſci Arellij Patris.* Facilius poſſum paupertatem laudare, quam ferre. Quid mihi Phocionem loqueris? quid Ariſtidem? Tunc paupertas erat ſæculi. Quid loqueris Fabricios? Quid Coruncanios? Pompæ iſta exempla. Fictilibus fuerunt dij faciles. tibi non noueris diuitias eſſe paupertatem. Quid vos liberis veſtris optatis? ego meo imperium.

Diuiſio. Non puto vos quærere quomodo hæc Controuerſia diuiſa ſit, cum habeat negotij nihil, *Fuſcus* tamen ſic diuiſit: Dico mihi licuiſſe adoptare: dico mihi licuiſſe recuſare adoptionem: dico etiam vt licuerit, recte tamen recuſaſſe: & quod iure fit, verum eſt, & quod ſine iure quoque rationem habeat, recte fit. Cum de iure diceret, dixit: Sub arbitrio, inquit, patris ſum: & hoc ſubiicior patri, quia pius ſum: in hoc ſine dubio, vt pius ſim, & ad manum argumentum eſt. nempe abdicanti reſpondeo. quid ita? quia reſpondeo, ſcilicet id ago ne deſinam illius eſſe. quid ago, cum reſpondeo emancipanti: quid enim ad amittendum patrem intereſt, vtrum eiiciar, an transferar? Si non licet recuſare, cur potius abdicas me quam tradis? Cum de officio diceret, in hæc diuiſit: Dico non fuiſſe dandum ſine magna cauſa filium in adoptionem: dico multo magis à te: dico minime illi. *Silo Pompeius* ſic diuiſit. cœpit euertere, & exploſa quæſtione: In omnia patri pareo, dum ſit: etiam ſi in omnia, ibi non parendum, quo efficitur ne pater ſit. Deinde quærit, an inuitus filius dari in adoptionem poſſit: ſi non poteſt à nobis abdicari, quod arbitrij ſui eſt: an poſſit, non cum contra voluntatem patris eſt, ſed cum male arbitrio ſuo vtitur. hic ſubiecit, an hic bene vſus ſit. De officij parte tractauit, & ita diuiſit: Turpem eſſe adoptionem, inutilem eſſe, periculoſam eſſe. Cum diceret turpem, dixit aliena bona

inuadere, & trium filiorum ſub ſe ſortem eſſe, & liberis ſpem reconciliationis paternæ eripere; quam inhumanum eſſet. Cum inutilem diceret, dixit patri inutilem eſſe, adoptanti inutilem eſſe. Cum patri inutilem diceret, tractauit quam graue eſſet, vnico carere filio, quem alius concupiſceret. & cum diceret diuitem eſſe, quodque qui tot haberet ſolatia, filium quæreret: dixit: Tibi non erit facile adoptare. Inutilem eſſe diuiti cum diceret, ſic tractauit: Futurum vt ad ſuos rediret, ſi non adoptaſſet. Hoc loco belle videbatur dixiſſe. Si animum patris intelligis, dat tibi notam reconciliandi tuos, negat ſe ſolitudinem pati poſſe. Cum inutilem ſibi eſſe diceret, paupertatem laudauit, in diuitias inuectus eſt: dixit ſe poſſe diuitiis corrumpi. quibus corrumpi poſſit exercitus. Cum in diuitias inueheretur, dixit: Aiunt multa vitia diuites habere iſtos, & hoc grauiſſimum, quod ſuos non amant. Nec eſſe quod quiſquam ſe ſatis putet firmum ad repellenda vitia, contactu ipſo nocentia tranſeunti bono. Nec peccare diſcam? Ecce tu quam cito abdicare didiciſti. Dixit futurum, vt diuiti diſpliceret propius inſpectus, ipſum amorem paupertatis ab illis faſtidiri: dixit futurum, vt abdicaretur, ſi adoptatus placuerit, ego nec meo placeo: adiecit periculoſam ſibi futuram adoptionem in domo, ſuos dominos deſiderante, & tota familia expellere inſitiuum heredem cupiente. *Latro* vltimam quæſtionem poſuit, quam fere ſolebat: Etiam ſi non recte fecit, quod adoptari à diuite noluit: an tamen bono id aduerſus patrem animo fecerit, an ignoſcendum ſit. deinde an bono aduerſus patrem animo fecerit. In hac quæſtione bona pars adoleſcentis eſt, patrem amantis, & opibus præferentis. *Latro* tamen negabat patrem daturum manus, bono aduerſus ſe animo factum, ſed cõſenſum filiorum aduerſus patres dicturum tacitum, neſcio quem. *Brocco* quidam non male re vſus, qui dixerat adoleſcentem videri ſibi habere capitalia quædam vitia, male de ſe exiſtimare eum qui ire ad Iudicem diſtrictum innocens nollet. *Argentarius* omnes priores tranſiens partes, ſtatim ad hoc venit, Debueritne patri parere, an non debuerit; & in figuram contulit declamationem. Volo, inquit, alius filium abdicet, qui petitur à patre paupere, vt in adoptionem diuitis daretur. Quam bonam, inquit, cauſam pater habebit? Dicit hic, deinde tranſit. Sic cum declamaſſet eam Controuerſiam, quæ vſitata non erat: Si ille filius malam cauſam haberet, ego bonam habeo: contulit ſuam cauſam cum illo.

Color. De colore magis quæſitum eſt, an adoleſcens debeat aliquid in diuitem dicere, quid enim faciet? diceret in eum qui tantum aes habet, & in amicum paternum? non dicit in eum quem fugit? & illi tamen qui ſibi abſtinentiam conuiciorum imperauerant, non bene præſtiterunt. aliqua ſententiæ dulcedo ſurrepſit. Aridi declamatores fidelius quos propoſuerunt colores, tuentur. nihil enim eos ſollicitat, nullum ſchema, nulla dulcedo ſententiæ ſubrepit. ſic quæ malam faciem habent, ſæpius pudicæ ſunt: non animus illis deeſt, ſed corruptor. *Fabianus Philoſophus* hoc colore vſus eſt, vt diceret: Etiam ſi ſuſtinerem, ac tradi diuiti nollem. & in diuitias dixit, non in diuitem: illas eſſe quæ frugalitatem, quæ pietatem expugnaſſent, quæ malos patres, malos filios facerẽt. *Gallus Vibius* fuit tam magnæ olim eloquentiæ, quam poſtea inſaniæ. Huic accidiſſe vni ſcio, vt in inſaniam non caſu incideret, ſed iudicio perueniret, nam dum inſanos imitatur, dum lenocinium ingenij furorem putat, quod ſimulabat, ad verum redegit. Hic Controuerſiam poſtero die quam erat à Fabiano dicta, declamauit. Solebat autem ſic ad iocos peruenire, vt amorem deſcriberet pæne cantantis modo, vt diceret, Amorem deſcribere volo: tanquam bacchari volo. Deinde deſcribebat, & totiens cœpturus repetebat: Amorem deſcribere volo. In hac Controuerſia plane quod voluit, conſecutus eſt, vt diuitias nobis in odium adduceret. Sæpe enim ingeſſit: Diuitias deſcribere volo: & multa minus facunde & corruptius quam Fabianus, ſed dulcius. hoc vnum occurrit, in quo puſillum ineſt inſaniæ. Non me delectant ignoti domino ſeruorum greges, nec ſonantia laxi iuris ergaſtula. patrem gratis amo. *Fuſcus Arellius* & hunc colorem dixit: Omnibus offendor. cum primum de adoptione iſta cogitarem, occurrerunt mihi tres abdicati: & audio in iſta domo tres fuiſſe filios. Neceſſe eſt timeam infelicem liberis domum. & alias cauſas dixit. licet. n. plura abdicato dicere, propter quæ non litiget: ſed nunc refero, cui rei quiſque maxime inſtiterit. *Latro* illo colore vſus eſt, ſodalem ſe tribus diuitis filiis fuiſſe: ſemper, inquit, illos colui, imo adhuc colo. cum abdicati eſſent, ego illis ſuaſi vt tacerent, & patrem cedendo mitigarent. dixi, Cum primum tempeſtiuum putabitis, patrem veſtrum rogabit meus. Ecce admonent me aptiſſimum eſſe tempus. Verum eſt. non poteſt pater inuenire reconciliationis aptius tempus. diues filios quærit. *Ceſtius* illo colore: Quos abdicatione non potuit terrere, putat ſe caſtigaturum adoptione. Non ille tuum filium concupiſcit, ſuos corrigit: dum illos correctos putauerit, me ſtatim abdicabit. Non faciet? Atqui neminem adhuc habuit, in quo hoc aut facilius aut iuſtius faceret. *Fabianus* hoc colore, vt dixi, egit: Nolo diues eſſe. *Ruſus Vibius* hoc: neſcio diues eſſe. Hæc in hoc loco cum diceret, excepta ſunt. Non eſt quod putes, omnibus diuitias conuenire. nihil eſt inſolentius nouitio diuite. Sed & illud dixit: Alius animoſe loquitur, vt ex contemptu diuitiarum gloriam petat. ego non dico, Diues eſſe nolo: ſed, neſcio. *Albutius* & ipſe diuitias inſecutus eſt, & dixit pulchram de Fabricio ſententiam. Munera, inquit. regia reſpuit, cum auro dominum timet accipere. & illum locum egregie tractauit: Omnes cibos habebo, ſuſpectos omnes potiones, trium pædagogia: ex illis occidere me volet, quiſquis frugaliſſimus fuerit. Non venenum pauperes timent, non heredem: adhuc nec abdicationẽ timebamus. *Silo Pompeius* illo colore egit: Nemo illi placere poteſt. Ne in hoc quidem aliquem retinuit, vt non omnes abdicaret. Ecce nunc, inquit, inuenit nouam abdicationem, ne quid de reditu ſperare poſſent. Et cum multa dixiſſet in diuitem, dixit: Non eſt quod miretis ſi te oderunt, quos abdicaſti. Colorem aperte paratius aliquid cur hic deſiderat? quidam dixerunt patrem cupidum diuitiarum, quod inuidioſum eſt, in hoc vſum: quidam ita, Diuitias filio dare vult, vt filiis eripiat. Itaque Latro optimo colore vſus eſt. In hoc, inquit, te in adoptionem volo dare, vt facilius per te abdicati reconcilientur. *Ceſtius.* Timeo, inquit, ne abdicer. vellem timeres. *Albutius* hoc colore vſus eſt: Summam ſibi amicitiam cum diuite fuiſſe: dixiſſe illum ſibi dubitanti, an filium tolleret. Tolle, inquit, in meum

patrimonium: ego iſtum fratrem liberorum iudicabo. Itaque cum & tertium abdicaret, dixit. Niſi mihi illudis, vnicum etiamnum filium habeo. venit ad me, & ait: Redde quem educaſti mihi: ſi emendati fuerint liberi mei, habebo hunc cum illis: ſi perſeuerauerint, habebo pro illis. Tentaſti ſtatim illum reducere in gratiam cum filiis. intempeſtiuum erat. Tentaui, quotiens ſubtrahendum eum reſpondit: non tanquam poſſit diuiti deeſſe filius. *Silo* dixit: Amicos, inquit, abdicat. vſus ſum. quid ergo? mauis inimicum adoptet? ſi intraueris domum, videbis, an aliqui animum patris à filiis auertant. Si reduxerit, inquit, illos, & quid fiet? capit diuitis domus quatuor liberos. Si illi te fratrem grauabuntur, libentiſſime recipiam. Sic de me diues meruit, vt illi darem filium paratiſſime commodato. *Blandus* hoc colore egit, vt diceret, Diuitem inexorabilem eſſe liberis: omnia ſe feciſſe vt illum placaret: videre ſe magnas cauſas & graues. Itaque certam futuram adoptionem. *Otho Iunius* pater ſolebat difficiles Controuerſias belle dicere, eas in quibus inter ſilentium & actionem medio temperamēto opus erat. Edidit quidem quatuor libros colorum, quos belle Gallio noſter Antiphontis libros vocabat: tantum in illis ſomniorum eſt. & hoc vitium ab antiquis, qui artem dicendi tradebant, duxerat. Illi enim colores * probant qui non poſſunt coargui, non vt omnia aſſeuerēt. vt non eſſe aliquo homine offenſus. Sed ridiculum eſt affectāti, quod falſum probari non poſſit. Non multum intereſt in cauſa ſua, falſum aliquis teſtem deprehenderit, an ſeruum: alteri enim credi non debet, alteri non ſolet. *Otho* tamen *Iunius* bene dicebat has Controuerſias, quę ſuſpicioſe dicendæ erant. Item memini optime dicere illum pro iuuene adulterij reo, in quem *Syriacus Vallius* homo diſertus ad calumniam iurauerat. Erat genus iudiciale. Speciosum iuuenem dominus ſuus deprehendiſſe cum vxore in cubiculo ſuo teſtatus eſt, & ob id vxorem ſuam dimiſit. hoc nomine, ſeruum pro adultero poſtulatum, dominus non defendebat: mulierem, quam petebat præ iudicium, tuebatur, opus erat aliquo colore, cum in cubiculo viſa eſſet cum ſeruo a marito. *Otho Iunius* nullam rem certam poſuit, ſed tantum circumuentam à viro mulierem egregie tractauit: cuius actio quam vtilis fuiſſet, ſtatim apparuit, *Nigro Brutidio* dicente, qui hoc colore vſus eſt: Accerſitum à domino ſeruum, qui inter ſe medius & dominam, cum domina rem haberet, illam non eſſe paſſam: maritum indignatum, proſiluiſſe quaſi in corruptorem. Vſus eſt colore. dixit. n. arceſſitum vt dominicæ libidini paparium faceret. *Syriacus* cum ſecunda actione hunc colorem vrgeret, diſerte multa dixit: inter quæ & hoc: Adulterum accuſator in cubiculum vſque perduxit, patronus in lectum, & pæne cauſam abſtulit & illud cum Syriaco vafre & facit, & belle reſpondet, cum prima actione diceret, non poſuit cauſam, ſed argumentatus eſt: dixit probaturum ſe deprehenſam in cubiculo cum ſeruo. *Niger Brutidius* cum ageret, obiecit Syriaco, quod cauſam non poſuiſſet, & inſtitit aſſidue, quare non appareret, quomodo ſeruus ſolicitatus eſſet, quomodo perductus in cubiculum. cum reſponderet Syriacus, ait: Primum non apud eundem præceptorem ſtuduimus. Tu Apollodorum habuiſti, cui ſemper narrare placet: ego Theodorum, cui non ſemper. deinde ſi quæris Niger, quare ego non narrauerim: vt tu iſta narrates. Tunc & contra Maximum Stertinium quo premebatur, cum comes eius fuiſſet, dixit, Per annos duodecim in officio fui: Dic quid in domo tua peccauerim? Sed hæc conſuetudo veſtra. Iniuriam vocatis finem ſeruitutis. Tamdiu vobis cordi ſumus, quam diu vſui. Hæc à Syriaco dicta, magnis excepta clamoribus, cum occurrerent mihi, præterire non potui. Ad Othonem redeo, à quo longius aberraui. Solebat hos colores adhibere, qui ſilentium & ſignificationem deſiderant. Bene itaque & hanc Controuerſiam hoc colore dixit, tanquam in emendationem abdicaturus, & reconciliationis cauſa faceret. Hoc non detegebat, ſed omnibus ſententiis vtebatur ad hoc tendentibus: tanquam, Non poſſum, inquit, pati ſine patre me: an ſine te putas pati poſſe quemquam, aut patrem putas pati ſine liberis poſſe? & illud: Credite mihi, impium nihil de liberis duo patres cogitant. & illud: Recipiat, inquit, ſuos: non poſſum ſine te pati. hoc fortaſſe illi placebit, quod ad tuum patrem reuerti voles. & illud: Non amas abdicatos? domum illorum occupa, ama, ſerua. dixit & illud: Libenter, inquit, pauper ſum & ego. Dicit aliquis: Quare ergo in adoptionem diuitis filium recipi volo? Et excuſationem ſi dixero, filij mei cauſa facio: honeſtius autem nunc facio, quam ſi filium ei facerem. & illud. Hoc aut meum conſilium eſt, aut illius, aut commune, conſentiatis licet duo ſenes. Iungit & illud, Temerariam adoleſcentiam, & incautam contumaciam: fortaſſe iam ſuperuacua eſſet adoptio, ſi non repugnaſſet. Et illud: Non recipio, omnia licet facias: non ero pater orbo diuite. & illud in vltimo: Scis me non inuitum eſſe pauperem, ego te genui, ego diuitias docui contemnere. ſequere auctoritatem meam. nihil turpiter ſuadeo, nihil ſordide concupiſco, crede fidei meæ hoc fieri expedit, quod, inquit, me tibi diuiti: nihil amplius dico. Totam bene dixit Controuerſiam, ſed hoc genere, vt putares illo dicente dicendum ſic eſſe: deinde mirarere, quid illi ſuſpicioſa actione opus fuiſſet, cum aperte liceret. Bene de hoc vitio illius Scaurus aiebat, illum acta in aurem tegere. *Glycon Spyridion* ex altera parte ſatis dulcem dixit ſententiam: ὅτι ὁμονόησαι πονηρευῇ ὁμολογῶν οἱ ἐφίσανται. *Artemon* dixit: οὐ σύγε εἰ πατὴρ τῶν βεβαίων κτημάτων. Πλουτοῦσιν, οἷς πλούσιοι προπάτορες, καὶ ἀπαντῶσιν. *Hermagoras* dixit: ἀπελευσόμεθα τέσσαρες ἑνὸς ἀπόρρητοι.

IN CONTROVERSIAM NONAM.

NICOLAVS FABER.

QVAE *inter iocum ipſis dominis*] Fortaſſe, *quæ in iocum cum ipſis dominis veniunt.*

Qui abdicauit?] Addita negatione lego, *qui non abdicauit?* Hoc enim confert patrem ſuum cum diuite, qui tres abdicauerat.

Cuſtos immenſæ,] Veteres editiones habent *im-*

menſæ cultor ſillæ. fortaſſe legendum: *Quiſquis es auarus pecuniæ cuſtos, immenſæ cultor Siciliæ.*

Impera quid vis, non negabo:] Abeſt negatio à duabus veteribus editionibus. quæ ſi recte abeſt, non abſurde legi poſſet, *impera quid vis. nauigabo, militabo.* & ſane duæ illæ ſunt præcipuæ rei faciendæ viæ.

Quid porro iſta matrimonia,] Id eſt, *patrimonia.* Matrimonium enim pro patrimonio vſurpari docuit iampridem iuriſconſultorum princeps Cuiacius. quare male hic, & cap. III. lib. I. de beneficiis in editione Romana huius vocabuli loco illud ſubſtitutum eſt.

Neque potatus.] Lego *nec nepotatus.* quod vocabulum extat apud Suetonium ca. XXXVII. Caligulæ. *Nepotatus ſumptibus*, inquit, *omnium prodigorum ingenia ſuperauit.* Et apud Plinium cap. XXXV. lib. IX. *Subeunt luxuriæ eius nomina, & exquiſita tædia perdito nepotatu.* Ita enim vtrumque locum in veteribus libris legi, doctique viri ſic in ſuis legiſſe admonuerunt.

Cum Deos cum votis] Ceteræ editiones habent, *Quam Deos cum votis parentum vidiſti certantes?* vnde efficio, *Quando Deos cum votis*, &c.

Quid tandem eſt quod in vitio corruperint?] Quid ſi, *quod non vitio corruperint?* ſcribamus?

Tenui fronte] Coniicio ſcribendum *tenui fronde.* intelligit rectorium opus, quo parietes tenuibus marmoris cruſtis teguntur, quas frondes vocat hic. ad quod alludens B. Hieronymus in Eccleſ. cap. X. *Hoc aſſeuerat*, inquit, *quod eloquentiæ, & orationi quæ verborum ſit fronde compoſita, facile vulgus cedat ignobile.*

Quinetiam montes] Egregia luxuriæ deſcriptio, quæ tamen magno litterarum morumque malo corrupta eſt. quam aliqua ex parte ſic emendaſſe fortaſſe videbimur: *Quinetiam montes ſyluaque in domibus marcidis & vmbra fumoque viridibus excitantur. Exiguum eſt hoc, vt maria, amneſque imitentur, littoribus quoque moles inuehuntur, congeſtiſque in altum terris exaggerant ſinus: alij foſſis inducunt mare. adeo nullis gaudere veris ſciunt, ſed aduerſus naturam alieno loco, aut terra, aut mari mutata agris oblectamenta ſunt, & vmbræ faſtidio rerum naturæ laborantibus. Vix poſſum credere quenquam eorum vidiſſe ſyluas*, &c. *Quis enim tam paruis oblectare animum in vita poſſit, ſi vera cognouerit? videlicet quæ*, &c. *An magna non capit? iam ne liberi quidem niſi alieni placent.* Quæ autem hic prætermitto, nempe, *Quid faciam? ſi paruero, abdicabor: patrem amo. hæc eſt contumacia mea*: ſunt Vibij Ruffi, ex initio huius controuerſiæ repetita, quæ delenda cenſeo.

Dico mihi licuiſſe adoptare:] Hæc à parte filij, vt ex ſequentibus apparet. quod ſi verum eſt, locus non eſt integer, potiuſque legendũ videtur, *Dico tibi non licuiſſe adoptare.* Sequitur enim, *Et vt licuerit.*

Et quod iure ſit, verum eſt: Id eſt, æquum.

Exploſa quæſtione, in omnia patri parendum] Locus ſine dubio mutilus, & qui non niſi ex veteribus libris perſanari poteſt. quicquid tamen reliqui eſt, commodius ſeſe habere videbitur, ſi ita legatur: *Exploſa quæſtione. An in omnia patri parendum ſit. ſi in omnia. An ibi non parendum ſit, quo efficitur ne pater ſit.* Et paulo infra, ſi horum loco, *ſi non poteſt à nobis*, ſcribatur, *ſi non poteſt: An ob id*, &c.

Contactu ipſo nocentia tranſeunti bono.] Magno iudicio vidit F. Pithœus ſcribendum, *contactu ipſo nocent, tranſeunt in bonos.* qua ratione Thales κακίαν βλαβερώτερον *reſpondit.* καὶ γὰρ τὰ χρηστὰ βλάπτει παραγινομένη.

Ipſum amorem paupertatis] Senſus videtur potius requirere, *vt ipſum nomen paupertatis* ſcribatur, etſi à recepta lectione remotius id ſit.

Si adoptatus placuerit, ego nec meo placeo:] Lego, *Qui adoptatus placuerim? ego nec meo placeo.*

An tamen bono id aduerſus] Legendum, *an tamen quod bono id aduerſus patrem animo fecerit, ignoſcendum ſit.* Sequitur enim quæſtio, *An bono aduerſus patrem animo fecerit.*

Ad iudicem diſtrictum innocens,] Legendum, *nocens nollet*, ex ſuperioribus.

Non dicit in eum quem fugit?] Legendum, *non diceret.*

Propter quæ non litiget:] Negatio vacat, ſenſumque perturbat.

Colorem aperte paratius] Fortaſſe, *colorem à parte patris, cur hoc deſideret, quidam dixerunt: Patrem cupidum diuitiarum, quod inuidioſum eſt: quidam ita*, deletis tribus illis voculis *in hoc vſum.* nihil aſſero.

Niſi mihi illudis,] Ceteræ editiones habent, *quid ſi mihi illudis tantum vnicum?* vnde coniicio legendum, *Quid ſic mihi illudis tanquam vnicus?* Et paulo infra, *Tentaui illum ſtatim reducere.* Et altera poſt linea, *quotiens tentaui, ſubiraſcens tum reſpondit, num vnquam poſſit diuiti deeſſe filius?*

Amicos, inquit, abdicas. vſus ſum.] Fortaſſe *vſu ſit*, id eſt, ſolet fieri.

Inter ſilentium & actionem. Hæc ſunt quæ ἐν πλάτει figurate dicuntur Græcis ἐσχηματισμέναι ὑποθέσεις, cum ſcilicet aliud dicitur, aliud ſignificatur. Nam ſtricte ſumpto vocabulo figurata tum demum eſt controuerſia, cum palam dicere pudor impedit. at cũ aliud eſt in voluntate agentis, aliud in rhemate, ſi propter periculum, quo prohibemur ſimpliciter agere & κατ' εὐθὺ quod vocant Græci, obliquus erit ductus, & obliqua controuerſia: ſi venuſtatis gratia, vt ipſa nouitate & varietate magis delectet quam ſi recta eſſet, erit ſubtilis. Ita enim hæc diſtinguit Fortunatianus. Ceteri tamen ſimplicius omnem eiuſmodi orationis ductum figuratum appellant, à figura nempe quam præcipue tum eſſe volunt, cũ aliud ſimulatur dici quam dicitur. Quinctilianus cap. I. lib. IX. Hermogenes cap. XIII. περὶ εὑρέσεων. Dionyſius Halicar. in arte. qui etiam quæ obſeruanda ſunt in vnoquoque genere eiuſmodi controuerſiarum, tradiderunt, exemplisque illuſtrarunt. Ita etiam B. Hieronymus ἐσχηματισμένον λόγον, & figuratum, contempta illa ſubtili diſtinctione accepit, cum in præfatione in librum Iob hæc ſcripſit: *Obliquus apud Hebræos totus liber fertur & lubricus, & quod Græci Rhetores vocant* ἐσχηματισμένος, *dum quis aliud loquitur, aliud agit.* Et in Epiſt. ad Ruffinum LXVI. *Præfatiuncula librorum* περὶ ἀρχῶν *ad me miſſa eſt, quã ex ſtylo intellexi tuam eſſe, in qua oblique, immo aperte ego petor. qua mente ſit ſcripta, tu videris: qua intelligatur, & ſtultis patet. Poteram & ego qui ſæpiſſime figuratas controuerſias declamaui, aliquid de vetere artificio repetere, & tuo te more laudare.* Hæc enim proprie magis obliqua ſunt. Figurata igitur eſt oratio, quoties per quandam

ſuſpicionem quod non dicimus, intelligi volumus, non vtique aperte contrarium, vt in *εἰρωνείᾳ*, ſed aliud latens & auditori inueniendum. Quod autem eiuſmodi controuerſias difficiles vocat, id potius ex vulgi opinione, quam rei veritate eſſe vult Quinctilianus, cum ſint multo faciliores. Nam rectum genus approbari, niſi maximis viribus non poteſt. hæc diuerticula, & anfractus, ſuffragia ſunt infirmitatis.

Antiphontis libros] Athenienſis Onirocritæ, qui περὶ κρίσεως ὀνείρων ſcripſit. Suidas.

Pro iuuene adulterij reo,] Immo pro vxore videtur dixiſſe Iunius, quam præiudiciū petebat. & certe ceteræ editiones hic legunt, *pro hac re ne adulterij reo, in quā Syriacus Vallius.* ex quibus veſtigiis cōiicio, vel legendum *pro vxore adulterij rea, in quam Syriacus, &c.* vel nomen proprium mulieris adulterij accuſatæ ſub his voculis deliteſcere.

Syriacus Vallius homo diſertus] De quo DIO. li. LVIII. Συριακὸς οὔτ' ἀδικήσας τι, οὔτ' αἰτιαθείς, ἀλλὰ καὶ ὅτι παιδείας εἴχετο λόγιμος ὢν ἐσφάγη, διὰ τοῦτο μόνον, ὅτι φίλον αὐτὸν τοῦ Γάλλου ὁ Τιβέριος ἔπεσε εἶναι.

Paparium] Lege *pararium.* μεσίτην, vetus lexicon. qua voce & L. Seneca in lib. de beneficijs, duobus locis vſus eſt. Hic vero intelligitur, cum quo dominus, vt ait ille, non familiæ herciſcundæ, ſed communi diuidundo egerit.

Niger Brutidius] Sub Tiberio Aedilis, & C. Silani accuſator, cuius anceps elogium apud Tacitum lib. III. *Brutidium*, inquit ille, *artibus honeſtis copioſum, & ſi rectum iter pergeret, ad clariſſima quaque iturum feſtinatio ſtimulabat, dum æquales, deinde ſuperiores, poſtremo ſuaſmet ipſe ſpes anteire parat, quod multos etiam bonos peſſum dedit.*

Tu Appollodorum] De Apollodoro & Theodoro in Suaſorijs dicemus.

Contra maximum Stertinium] Qui artis Rhetoricæ præcepta compoſuit. Quintilianus cap. 1. lib. III.

Non amas abdicatos? domum illorum occupa. amas? ſerua.] Non inconcinna erit cōplexio, ſi ita legamus: *Non amas abdicatos? domum illorum occupa. amas? ſerua.* aliter friget hic locus.

Hoc fieri expedit. quod, inquit, me tibi diuiti.] Fortaſſe, *Hoc fieri expedit. cui? inquit. Mihi, tibi, diuiti.*

Acta in aurem tegere.] Aſſentior eruditiſſimo Lipſio, qui *acta in aurem legere* ſcribendum cenſet in commentarijs ad Tacitum.

Glycon Scyridion] Scribe *Glycon Spiridion*, vt in præcedenti libro. de quo lepidiſſimam fabulam narrat Quinctilianus cap. 1. lib. VI. *Nec ignotum*, ſcribit ille, *quid Glyconi cui Spyridion fuit cognomen, acciderit. Huic puer quem in ius productum*, nempe vt eius ætate, & fletu iudices mouerentur, *quid fleret interrogabat, ex pædagogo ſe vellicari reſpondit.* veriſimile autem eſt à pædagogo vellicatum vt fleret: à Glycone vero in orando per ἀποστροφὴν interrogatum, non vt vllam reſponſionem eliceret, ſed vt miſerandum pueri ſtatum iudicibus oſtenderet, quem in ea ætate ſe intelligere lacrymis demonſtrabat. dum tamen miſericordiam iudicum mouere nititur, riſum excitauit.

SCHOTTVS.

BElla, ciuilia aurato Capitolio*] Sup. Controu. VI. *Faſtigiatis ſupra tectis auro puro fulgens prælucet Capitolium.* Vetus autem hæc antiquor. ſcriptorum querela, vna cum luxu, deuicta Aſia & Corintho, vitiorū omne genus in Vrbem Rom. aduectum. Lege Horatij Epod. VII & XVI.

Limina deſerta] Odioſum eſt, cum à prætereuntibus dicitur.

O domus Anti, quam diſpari domino dominarer!

Quod quidem his temporibus in multis licet dicere. Cicero 1. Off. & Philipp. II. in M. Antoniū: *O tecta ipſa miſera, quam diſpari domino: quanquam quomodo iſte dominus? Sed tamen quam à diſpari tenebantur.*

Ex ſummis opib. ad egeſtatem] Vt de Licinio Craſſo Diuitis cognomento, aliiſque refert Val. Maxim. lib. VI. cap. XI.

Ego illos in friuola inuitaui noſtra) vetus liber *in fribola* præfert, & vero B & V ſæpe ſolent inuicem cōmutari. Inuitaui in caſam noſtram quam *Friuola* vocat, propter ſuppellectilis tenuitatem. Feſtus *Friuola* vocat vaſa fictilia quaſſa, & Vlp. I. C. in l. Solutam II. §. ſolutam ff. de pignerat. act. *Non eſt credibile hoc conueniſſe vt ad vniuerſam penſionem inſula friuola mea teneantur.* Iuue. Sat. 3.

—— iam poſcit aquam, iam friuola transfert
Vcalegon, tabulata tibi iam tertia fumant.

Et Satyr. V. *Et ne te teneam, Romanorum omnia regum*
Friuola ——

Sidonius Appollinaris lib. 8. epiſt. *Nunc quædam friuola, nunc ludo apta Virgineo ſcruta donabat.* Plauti quoque *Friuolaria* à Feſto ſæpe laudatur & Nonio.

Patrem habeo) nihil variāt ſchedæ, ſed infra in Papirij Fabiani ore hæc ponit, ſed loco fortaſſe non ſuo: *Si caruero, abdicabor: Patrem amo, hæc eſt contumacia mea.* vbi pro *caruero, paruero* de veteri libro repono: vt hæc loca inter ſe contendendo, mutuam operam præſtent. Deprecatur Seneca in præfat lib. 1. vbi multa de memoria ſua prædicat, veniam, quod in vna eademque Declamatione ſententias repetat, *quaſi luxurians, memoriæque indulgens.* Hoc igitur vult: *Si paruero abdicabor*: præſertim ſi diues filios recuperet: ſi non paruero meo patri, abdicabor item. Patrem habeo, aut amo: (vtrunque enim eodem reuoluitur) ita mihi moleſtum & graue in alienam familiam adoptari. Contumacia hæc mea eſt, vt cōmoder tantum, non adopter. Nunc reliqua κατ' ἐπιβολήν aut per parentheſim. *Diues filium non habet, me dabis, &c.*

Ita non adoptari] Tota hæc comprehenſio iiſdem verbis in ore eiuſdem Vibij Rufi poſita eſt infr. non longe: niſi quod *accommodari* male legitur.

Immenſæ cultor ſiluæ] Siluas principum Romæ virorum ædibus adnexas, de Attici domo cognoſcas in eius apud Corneliū Nepotem vita: & mox in hac ipſa Controu. elegans eſt de ſplendidis, ædibus ac ſiluis locus: *Quin etiam montes ſiluaque in domibus marcidis, & vmbra fumoque viridibus.* Veſtigiis priſcæ lectionis tentabam, *immenſique cultor ſoli*, vt poſt Romæ editum vidi. Ridiculum enim *Syllam* à Correctoribus ex *ſylua* conformatum eſſe. Ant. Auguſt. ſic emendabat: *pecuniæ cuſtos immenſæ; cultor; ciſta*

Non negabo, militabo) Negatio afuit à membranis, & *nauabo* tentarunt alii conciſe, pro nauabo operam. Mihi placet *nauigabo*, quod nimium quantũ alteri, *militabo*, reſpondet. Nullum ſe vitæ periculum, terra marique, imperet modo, recuſaturum ait. inf. Contr. 14. Porcius Latro ait, *Nauiga, milita, peregrinare* Sic & li. 6. Epitomæ Declamat. 1. & Contro. 31. Interim tamen, verum vt fatear, vulgatem illam non inſuper habeo. Poſt paullo legebat Ant. Auguſt. *Mille cum veterum inter vices ſuas exempla referebas*

Nemo ab eius origine eſt] De Rom. principibus viris loqui videtur, qui fere adoptione in alias familias, ne vetuſtate nomina cum laude parta, intermorerentur, tranſibant.

Amo æque pauper) melius in Epitoma. *Amo æque paupertatem ac patrem, vtrique aſſueui*, Quomodo & hic reſtituendum.

Quis ſuus emptor eſſet) Locus impeditus. Vetus lectio præfert, *Nunquid ſi is emptor eſſet?* alij, *num quis ſuus emptor eſſet*, pro, an ſe ipſe redimeret. Alioqui peccatum eſt in vſu huius Prouocabuli reciproci *ſuus*, pro *ipſius*. Sed doctiſſimus Ant. Auguſti: *Quæreres quis ſeruis emptor eſſet*. Poſt in eodem *hoc ſummũ* legitur, pro quo editi, *hoc ſomnium*.

Loquar filius eius bene] Si quis coniecturæ locus, leg. videatur, *loquar de filiis eius male, bene de abdicatione*, vetus tamen liber, vt editi omnes.

Nec meus recipiet pater] ἐκλειπτικὸς λόγος cum interrogatione efferendus. Malo tamen affirmate legi, *me meus recipiet pater?* Sic enim Vibius Rufus ſup. *Si diues reduxerit ſuos, me recipies?* quæ & ipſa poſt paullo ſic leguntur: *Diues reduxerit ſuos, me recipies?*

Diſpendiorum malum) *Deprædiorum* diſertim ſcriptum repperi, quam vocem in linguæ Latinæ pomeriis requiro fort. *deprædationem* leg. eſt. Significat enim artes, quibus filij familias amoribus dediti, ſeruorum opera, ſenes emungere pecunia ac deprædari ſolent: Pleni ſunt Comicorum libri.

Ex commentariis) quibus diurna inſcribebantur, vel potius tabulæ eorum qui accuſabant, vel qui carceris cuſtodiam gerebant. inf. Contr. 25.

Madentem vnguentis] Inf. Contr. 14. *Vnguentis coma madet*: & *Vnguento cani madent, & comiſſator ſenex redit*. Cicero poſt reditum: *Primum proceſſit, qua auctoritate vir? Vini, ſomni, ſtupri plenus madenti coma, compoſito capillo*. Sic & pro Roſcio. Amerino: *Compoſito pede, & delibuto capillo paſſim per forum volitare, &* Archeſtratus apud Athenæũ li. 11. ἐπιτοσοφ. Horat. li. 2. Carm.

> *Cum quo morantem ſæpe diem mero*
> *Fregi, coronatus nitentes*
> *Malobathro Syrio capillos* Reliqua ad præf.

li. 1. Epitomæ notaui.

Incedentem femina mollius) De his Arbiter in Satyrico:

> *Scorta placent, fractique eneruis corpore greſſus,*
> *Et laxi crines & tot noua nomina veſtis.*

Eum hic *luxuriantem habitum* vocat. Tenues quoque & pellucidas veſtes vituperat matronarum Controu. XIII. & VII. l. II. & IV. Epitomæ, quæ annecti debent Contr. XV. in fine.

Non tibi per multos] Aliter in excerptis, & fort. melius: *Non tibi permultis fulta liberis domus eſt*.

Crœſus ad tormenta] Nota ex Herodoto hiſtoria: victũ à Cyro Crœſum, & regno exutũ, dum Babyloni auxiliũ ferre ſtudet: Λαβόντες γὰρ αὐτὸν οἱ Πέρσαι ἤγαγον παρὰ Κῦρον· ὁ δὲ συνήσας πυρὴν μεγάλην, ἀνεβίβασεν ἐπ' αὐτὴν τὸν Κροῖσον τε, καὶ πέδῃσι δεδεμένον, καὶ δὶς ἑπτὰ Λυδῶν παρ' αὐτὸν παῖδας. Tu lege Iuſtinum li. I. ex Trogo Pompeio, & Oroſium lib. II. cap. VI. De Craſſo vero, ad Carras cum omni exercitu ad internecionem cæſo à Parthis, rege Orode, dum auro nimis inhiat, an. V. C. DCXCVIII. Plutarchũ in Craſſo, & Appianum in Parthicis, ſi modo ille liber Appiani eſt: quod hic ex illo ad verbũ tranſcriptus ſit. vide infr. Epitomæ lib. V. Declamat. I. & VII.

Poſt eueſtigata fugitiuorum arma] De hoc ciuili bello, quod in Italia à gladiatoribus duce Spartaco & Chryſo. excitatum, an. DCLXXX. & à M. Craſſo prætore geſtum, idem Appian. lib. I. extremo bell. ciuilium: Athenæus li. VII. longeque copioſius vtroque Diodorus Siculus li. 34. in Photij noſtri Bibliotheca pag. 627. & ſeq. & Oroſius li. V. c. XXV. Cicero in Maniliana Seruile bellum vocat, & à Pompeio penitus ſublatum, ac ſepultum, cæſis fugitiuorum quinque millibus: quem & Plutarchus ad Senatum ſcripſiſſe refert, Craſſum acie gladiatores fudiſſe, ſe τοῦ πολέμου τὴν ῥίζαν h. e. bellum radicitus ſuſtuliſſe. Hinc patet cur eueſtigata potius quam debellata dixerit Annæus. V. & L. Florum lib. III. cap. XVIII.

Hoc illum Ælium Tuberonem] ſcil. pauperem fuiſſe. Propria ea laus gentis Æliæ, vt paupertatem amplexa, diuitias contempſerit, vt auctor eſt Valerius lib. IV. cap. IV. Qui & Q. Ælium Tuberonem nullum ante argentũ habuiſſe refert, quam à L. Æmilio Paullo ſocero ſuo (qui Perſen Philippi F. Macedonum regem, deuictum in triumphum duxit) quinque pondo argenti ex præda, virtutis nomine, vel, vt Plutarchus, phialam V. pondo; vt vero Plinius lib. XXIII. cap. XI. duo pocula dono accepiſſet. Catus item Ælius Sextus Aetolorum miſſa vaſa argentea repudiauit. Idem & Val. lib. IV. cap. III.

Fabritium Samnitium non accipientem munera] Teſtatur idem Iulius Hyginus lib. de vita Illuſt. viror. apud Agellium, lib. I. cap. XIIII. Noct. Attic. & Valer. Maximus lib. IV. cap. III. Manio Curio Dentato attribuunt non diſſimile abſtinentiæ Rom. exemplum: Cicero & Plutarchus in Catone, & Apophthegmatis, ibidem Valerius, & Athenæus lib. X. Sed hic à Sabinis, non Samnitibus miſſos legatos ad Manium cum munere ait. Lege & Plinium lib. XIX. cap. V. Infr. Albutius: *Munera regia reſpuit Fabricius: cum lauro dominum timet accipere*.

Apud aratra] Valerius legendus lib. IV. cap. IV. & Seneca noſter ſup. Controu. VI. vbi plura notaui. *Quid tibi videntur illi ab aratro cit ati, qui paupertate ſua beatam fecere Rempub.*

Apparet vnde venias) Nullo plane ſenſu: melius in epitoma: *Abduco*, inquit, *tantum vt vincas*.

Illatorum multitudine] In veteribus tribus erat *illatim* priſce, vnde nihil eruo: conſtans tamen exemplarium lectio AMPLIVS pronuntiare iubet. Iudicent acutiores.

Neque feris inter ſe bella gerunt] Lege, ſi vacat, Plinij eruditum Procemium lib. VII. *Leonum*, inquit, *feritas inter ſe non dimicat: ſerpentum morſus non petit ſerpentes, ne maris quidem belluæ ac piſces, niſi in diuerſa genera ſæuiunt. At Hercule, homini plurima ex homi-*

ne ſunt mala. Eadem diſerte Lactantius lib. de Opificio Dei, & Prouerb. *Canis caninam non eſt.* Flaccus Epod VII.

Neque hic lupis mos, nec fuit leonibus.
Vnquam, niſi in diſpar, feris.
& Iuuenalis Satyr. vltima:
Certe ſerpentum maior concordia, parcit
Cognatis maculis ſimilis fera, quando Leoni
Fortior eripuit vitam leo, quo nemore vnquam
Exſpirauit aper maioris dentibus apri?
Indica Tigris agit rabida cum Tigride pacem
Perpetuam, ſæuis inter ſe conuenit vrſis.

Vel ſorte, vel fato iunctum] Emendo *ſorte*, vt Salluſtianum illud: *Falſo queritur de natura ſua genus humanum, quod imbecilla atque æui breuis, forte potius quam virtute regatur.* Probo & elegantem illam horum noſtri ſcripturam, *vel fato vinctũ*: Poſt etiam, quam lucem innocentes intueri maluerint legendum conicio. Cicero pro Sex Roſcio: *Portentum atque monſtrum certiſsimum eſt eſſe aliquem humana ſpecie & figura, qui tantum immanitate belluas vicerit, vt propter quos hanc ſuauiſsimam lucem aſpexerit, eos indigniſsime luce priuare.*

Tanta altitudo ædificiorum] Auguſtus Cæſ. modũ altitudini ædificior. ſtatuit, vt Suetonius & Strabo lib. V. refert. ſtatuit & Nero, vt Tacitus XV. Annal. poſt & Traianus Imp. ad LX. pedes altitudinis exſtrui permiſit, vt Sex. Aurelius Victor ait.

Hinc & illa vrbium excidia] Locus perdifficilis, quia corruptum ſe clamat, qua in verbis, qua ab interpunctione. Tentabam, quando ne vetus ille quidem recte habet: *Hinc & illa vrbium excidia ſunt: quippe non defenſioni, ſed in communi periculo ad prædam hoſteſque aliena, & in ſua damna validiora ceduntur talia: ipſaque cum maxime flagrant, ſ[illegible] olium ex alienis ruinis ferunt:* Queritur Papirius Fabianus de ſeculi ſui in exſtruendo luxu, quo lapidibus exoticis & marmoreis, moles domorum inſulaſque exſtruebant, quæ in incendiis, vel vrbium direptionibus plus obeſſent, aliaſque domos ſua ruina inuoluerent. Lege Plinium lib. XXXVI. cap. I. & VI.

Quid faciam? Si caruero abdicabor) Et corrupta hæc periodus perpetuã orationis ſeriem, lociqueinſignem hypotypoſim interrumpens, & mea ſententia alieno loco poſita ex ſermone Vibij Rufi ſup. non procul à principio: vt pannus purpuræ aſſutus eſſe videatur, quare vncis incluſimus, vt furcillis hinc eiiciatur. *Paruero* autem leg.

Patentiſque campos] accuſ. caſu ἀρχαϊκῶς pro *patentes*, vt illud Salluſtianum: *Omnis homines, qui ſeſe ſtudent præſtare cæteris animalibus ſumma ope niti decet, ne vitam ſilentio tranſeant.* Sic enim Cariſius li. I. & Priſcian. lib. VII. Gramm. legunt, & antiquam formam *omnis*, pro, *omnes* fuiſſe obſeruarunt. *Patentes* autem pro planis Cicero I. de Diuinatione: *Babylonij in camporum patentium æquoribus habitantes.* Et Alphius Auitus lib. II. Excellentium virorum de Camillo:

Tum litterator creditus (fort. *creditos*)
Ludo Faliſcum liberos
Cauſatus in campi patens
Extraque muri ducere
Spaciando paulatim trahit.
Hoſtilis ad Valli latus.

Exiguum eſt & hoc) Vetus lib. *Exigua eſt: ex hoc litoribus.* Sed ſenſus perbelle cohæret, ſi parentheſi hoc includatur. Talis L. Luculli in hortis villiſque exædificandis luxus teſte Plutarcho, Cicerone ad Atticum, & Varrone lib. I. I. Rei ruſticæ, & Horatio.

Diuitem, inquit, te eſſe volo] Melius in Epitoma: *Diuitem mihi vis dare, ego te volo.*

Vnum abdicas adoption.] legendũ videtur *vnum adoptas abdicatio*. Sed nihil immuto. *Vnum abdicat adoptio*, quæ me patre germano priuat: Abdicabit quoque ſi filius reconciliatus, eos recuperarit.

Fabriciorum imagines Metellis patuerunt] Mendoſum haud dubie. Metellos. n. à Fabriciis aut contra adoptatos nullus legit P. quidem Scipio Naſica à Q. Metello Pio eſt adoptatus, vt in Suaſoriam VI. adnotaui. Cauſæ itaque ſeruit orator, vel memoria lapſus eſt: nec accurata ab his cenſoribus exigenda familiarum notio: vel librariorum potius vitio corrupte ſcriptum eſt. Ant. Auguſtin. quo nemo hac tempeſtate veterum familiarum maiorem eſt cognitionem adeptus, legendum putabat pro *patuerunt*, *paria fuerunt*. Equidem ſic emendabam: *Fabiorum imagines Æmilijs patuerunt*. Ita enim hiſtoriæ veritas integra. L. n. Æmilius Paullus, qui de Perſe Macedonũ rege triumphauit, filiorum alterum P. Cornelio Scipioni Africano maiori, & Æmiliæ ſororis filio in adoptionem dedit: qui poſt Africanus minor, Carthagine diruta, appellatus eſt: alterum vero Q. Fabio Maximo quinquies conſuli.

Adoptio fortunæ remedium eſt] ne ſtirpes & familiæ intereant, nomenque intercidat: Græci ἐκποίησιν vocant, qua alienos nobis liberos orbi adſciſcimus: differtque ab Adrogatione, quod in hac filius patre careat; in illa à patre viuo emancipetur. Pleni Iuriſconſultorum libri, & Agellius lib. V. cap. XIX.

Cenſus Senatorium gradum facit] Plura in Epitoma leguntur his addenda: *Senatorium ad gradum cenſus adſcendere facit: Cenſus Ro. Equitem à plebe diſcernit. Cenſus in caſtris ordinem promouet: Cenſu in foro iudex legitur.* Cenſus autem Equeſter quadringentorum millium ſeſtertium erat. Horat. Epiſt. I.

Si quadringentis ſex, ſeptem millia deſunt,
Eſt animus tibi, ſunt mores, & lingua fideſque.
Plebs eris.

Senatorium vero alterum tantum fuiſſe ante Auguſtum, ab eodemque ampliatum Suetonius refert, & Dion. Plinius quoque præfat. lib. XIV. *Poſteris laxitas mundi, & rerum amplitudo damno fuit, poſtquam Senator cenſu legi cœptus, iudex fieri cenſu, Magiſtratum ducemque nihil magis exornare quam Cenſus* &c. *peſſum iere vitæ pretia, omneſque à maximo bono liberales dictas artes in contrarium cecidere.* Vt igitur Equites qui quadringenta millia, Senatores qui octingenta poſſidebant, legi poterant, ſic & Iudices, qui ſu. Senatorium, aut Equeſtrem cenſum poſſidebant, vt ex Aſconio Pediano intelligo. Huc reſpexit Naſo li. I. Eleg. VII.

Curia pauperibus clauſa eſt, dat cenſus honores,
Inde grauis Iudex, inde ſeuerus Eques.

Cenſus in caſtris] Hinc apparet militiæ quoque ordines ex cenſu diuiſos: & gradus fuiſſe Vegetius ait, quos ob rem bene geſtam, vt in Rep. gerenda decurrere milites ſolebant: qui cũ è quinque claſſibus legerentur (nam & ipſi cenſeri ſo-

lent) Tribuni militares & Aerarij fere ex prima claſſe. prima a. claſſis maximi inter illas cenſus. Ex donis etiam militaribus quę virtutis ergo accepiſſent, ad ordines altiores adſcendere ſolitos, diſces ex Lucano lib. I. Pharſal.

—— Summus tum munere pcili
Lælius, emeritique gerens inſignia doni,
Seruati ciuis referentem præmia quercum.

Et Salluſtius C. Marium milites bello Iugurthino ſcripſiſſe refert, non more maiorum, neque ex claſſibus ſed vt cuiuſque libido erat, capite cenſos pleroſque. Adhæc infames, hiſtriones, pueri, ſerui & libertini, ante Cannenſem cladem, militia arcebantur.

Quid Phocionem] De his omnibus Plutarchus & Valerius lib. v. cap. III. & lib. IV. cap. IV. Cicero III. Offi. *Talis in hac vrbe Fabricius, qualis Athenis Ariſtides.*

Quid Coruncanios] κατὰ συνεκδοχὴν καὶ τοῦ ἀριθμοῦ ἐναλλαγὴν pro *Coruncanium*, quem cum M. Curio & C. Fabricio Luſcino coniunctiſſime vixiſſe, & frugi homines, maximeque abſtinentes fuiſſe, Cicero ait in Lælio.

Fictilibus fuerunt Dij faciles) Hinc Perſius Satyr. II.

Dicite Pontifices, in ſacro quid facit aurum?
Nempe hoc quod Veneri donatæ a virgine puppæ.

Ligneum catillum M. Curij Dentati celebrat Valerius lib. IV. cap. III. quem Plinius lib. XVI. cap. XXXVIII. *guttum faginum*: Scriptor vero de vir. Illuſtr. cap. XXXIII. *guttum ligneum* vocat. Lucilius lib. XIII. Satyr. V. apud Nonium.

Et non pauper vti Samio, curtoq; catino.

M. Tullius Paradoxis: *Quid Numa Pompilius? minuſne gratas Dijs immortalibus capedines, ac fictiles vrnulas fuiſſe, quam filicatas alior. pateras arbitramur?* Quo loco *Delicatas* Laz. Bayfium lib. de Vaſculis, legiſſe video, ex illo vulgari *delicatas alior pateras*: quoſdam etiam *fictiles cirneas*, qua voce & Plautus Amphitr. vtitur. Idem VI. de Repub. *Exſtat oratio Lælij, quam omnes habemus in manibus quam Sympinia Pontificum Dijs immortalibus grata ſint, Samiaque, vt is ſcribit, capedines.* Iuuenalis Satyra VI. —— *aut quis*

Sympinium videre Numæ, priſcumque catinum.

Et Arnobius lib. VII. aduerſus gentes. *Date, quæſo, Dijs immortalibus bibant: ſcyphos, brias, pateras, ſympiniaque depromite.*

Dico etiam vt licuerit] De veteri lib. cenſeo negatiue legendū *Dico etiam vt non licuerit, recte tamen recuſaſſe.*

In omnia patri pareo dum ſit) In veteri recte, *An in omnia patri pareat. Diuiſit. Etiamſi* &c. ſic fort. hīc.

Transeuntis bono] Ant. Auguſtinus, *contactū ipſo nocente, tranſeunte bono*, For. nihil mutandum Quod ſequitur, *Nec peccare diſcam.* ſic accipio quaſi ἀνθυποφορὰ ſit, & hoc obiiciatur à diuite filio pauperis: At diuitiarum beneficio hoc aſſequeris, vt diſcas non peccare: quam ἔνςασιν diſſoluit filius exemplo eiuſdem diuitis, qui didicerit tam cito & III. filios abdicare.

Tacitum neſcio quem) Acute Ant. Auguſtinus: *Tacitus, neſcio quis, Brocio non male vſus.*

Aliqua ſententiæ dulcedo ſubrepſit) Amplius in vet. *qui non potuerunt ſubſiſtere*: & mox pro his, *nulla dulcedo ſententiæ ſubrepſit. ſic*: tantum legit, *nulla ſententia.* Et vero videntur ex ſuperiori verſu huc tranſlata. Deerant & illa verba, *ſed corruptor.* Naſo

—— caſta eſt quam nemo rogauit.

At Declamatores] *Aridi* lego ex Epitoma, flagitante etiam ſenſu.

Amorem deſcribere volo] Anacreontis imitatio eſt:

Θέλω λέγειν Ατρείδας
Θέλω δὲ κάδμον ἄδειν
Α βάρβιτος δὲ χορδαῖς
Ερωτα μοῦνον ἠχεῖ.

Non ſeruorum dominis greges] vetus lectio, *noti ſeruorum domino greges.* In epitoma paullo aliter: *Non delectant dominos ignoti ſeruorum greges.* Rom. editio. *Non me delectant ignoti domino ſeruorum greges.*

Laxi ruris ergaſtula) Serui enim vinculis, etiam ruri, compediti opus facere cogebantur: vt diligenter annotauit Briſſonius li. II. Antiquitatum ſelectarum, cap. IX. vide Declamationem V. lib. V. Epitomæ.

Occurrerunt mihi tres abdicat) *abdicati* leg. Quod vitioſum in Gryphiana editione: putidum alioquin foret admonere. Mox pro *non litiget*, Ant. Auguſtinus *nolit* putat emendandum.

Neceſſe timeo infelicem) Melius in Epitoma: *neceſſe eſt vt timeam infelicem liberis domum.*

Nihil eſt inſolentius] Peccat vetus ſcriptura, quæ *innocentius* præfert Claudianus:

Aſperius nihil eſt humili, cum ſurgit in altum.

Et Aurelius Victor, à nobis primum editus, in Hiſtoria Auguſta de Diocletiano: *Quantum ingenuum eſt, compertum habeo, humillimos quoſque maxime vbi alta acceſſerint, ſuperbia atque ambitione immodicos eſſe.*

Vt ex contemptu diuitiarum] Notat hoc nomine Philoſophos M. Tullius, in Archiana extrema qui de contemnenda Gloria editis libris, tamen titulis eandem captare videbantur.

Cum auro dominum timet accipere) In veteri non erat *timet*, ſed coniunctio & vt & in Frob. editione. Verius Ant. Auguſtinus: *Cum auro dominum acciperet, Illum locum egregie tractauit.* Dominum, inquit, mauult capere quam pecuniam. Scitum illud: Themiſtoclis lib. II. offic. *Malo virum ſine pecunia, quam pecuniam ſine viro.* Nota & in vulgus Hiſtoria, miſſum Fabricium ad Pyrrhum regem, vt de redimendis captiuis ageret: fruſtraque ab hoc ſollicitatum, vt patria deſerta, aurum, adeoque quartam regni partem acciperet. Sup. hac Controu. & Iuſtinus lib. XVIII. Frontinus li. IIII. cap. III. Strategem. & Eutropius lib. VI. vulgatem lectionem retinet ex illo Publij Syri mimo:

Beneficium qui accipit, libertatem vendit.

Quiſquis frugaliſſimus] hoc eſt, maxime frugi. Seruorum autem maxima commendatio, frugi eſſe: & pædagogi olim fere ſerui, vt ex Plutarcho περὶ παίδων ἀγωγῆς didici, & Suetonij Claudio cap. II. & L. ſi collactaneus D. De manum vind. Et Alcibiadis pædagogus Thrax fuit nummis emptus: & Themiſtoclis liberorum Sicinus ignauus ſeruus, vt Clemens Alexan. ait. lib. I. Pædagog. cap. VII. Igitur quid frugi ſeruo honeſtius videretur, quam eum e medio ſuſtuliſſe, per quem fieri videretur, vt herilis filius, & à domo ſua & à familia aberraret.

Fruero, habebo hunc pro illis) Mutila ſententia: deeſt quod in Epitoma integrum legitur: *Si emendati,* inquit, *fuerint liberi mei, habebo hunc cum illis, ſi perſeuerauerint & filij peccare, habebo pro illis.*

Antiphontis libros) Scripſit de ſomniorum interpretatione. Sic enim Suidas: Ἀντιφῶν Ἀθηναῖος, ὀνειροκρίτης περὶ κρίσεως ὀνείρων ἔγραψεν. Idemque aliū celebrat τερατοσκόπον καὶ ἐποποιὸν καὶ σοφιστὴν, ὃς ἐκαλεῖτο λογομάγειρος. Sed de illo Seneca haud dubie: Philoſtratus cognominem Sophiſtam celebrat. Qui autem præter *Antiphontem* de huius artis vanitate ſcripſerint, hi fere ex eodem Suida colliguntur, Geminus Pytius tribus ea de re libris editis. Panyaſis Halicarnaſſeus. Alexander Myndius. Phœbus Antiochen. Demetrius Phalereus libris v. Artemon Mileſius, qui ad xxii. ὀνειροκριτικῶν libros conſcripſit. Nicoſtratus Epheſius. Aſtrampſychus, qui nunc circumfertur, hoc principio: Ἄνθραξι βαίνειν ἐχθραχὴν δηλοῖ βλάβην: & qui vnus hodie exſtat græce Artemidorus Daldianus è Lydia lib. iii. ad Caſſium Maximum, & duos ad Artemidorum filium cognominem ſcripſit: tametſi Suidas iiii. tantum eius auctoris eſſe affirmet. His addo ab Artemidoro laudatos, Antipatrum, Apollonium Attalenſem, Ariſtandrum Telmiſſenſem, Ariſtarchum, Caſſium Maximum, Dionyſium Heliopolitam & alios.

Tantum in illos ſomniorum) De eodem Othone Iunio iuſ. Seneca Controu. xxii. *Erat,* inquit, *ex ſomniatoribus totus: Vbicumque illum defecerat Color, ſomnium narrabat.* Et Contro. iii. *Othonem Iunium patrem memini Colorem inſulſum inducere: quod minus ferendum eſt, quod libros Colorum edidit.*

Alteri enim credi non debet, alteri non ſolet] De domeſticis teſtibus Paullus I. C. cap. xxiv. de teſtibus. *Teſtes eos quos accuſator de domo produxerit, interrogari non placuit.*

Ad calumniam iurauerat) lege Contro. xix. à me notata.

SPECIOSVM IVVENEM.

Errant qui hanc decimam à prima Controuerſiam numerant, & à priori ſeparant, quos & libri veteris auctoritas frangit, & ipſe Seneca: cui enim credam potius? *Ad Othonem,* inquit, *redeo, à quo longius aberraui.* Eſt igitur παρέκβασις hæc, ſolemni Rhetor, more interiecta, vt in tam prolixa cauſſa auditor reficeretur: quam miror adeo prodigioſe perturbatam à Cœlio Curione illo, vt aliud tum egiſſe putem, cum Senecam emendandum mercenarius receperat. Nam in Epitoma omiſſam animaduertere poterat.

Dominica libidinis paparium facere] Caſtigo, *pararium facere.* Natum vt ſuſpicor, mendum, quod Græcorum ρω littera eadem figura, qua Latinorum P. etiam à librario *noſtro* ſcribi ſæpe per imprudentiam ſoleat. Quæ mihi eo certior emendatio eſſe videtur, quo eadem voce huius in litteris alumnum, filiumque vſum frequentius obſeruarim. Sic enim lib. ii. de Beneficijs cap. xxiii. *Quidam,* inquit, *nolunt nomina ſecum fieri, nec interponi pararios, nec ſignatores aduocari, nec chirographum dare.* Et lib. iii. cap. xv. *Ille per tabulas, plurium nomina interpoſitu pararis facit.* Pararij igitur quos Græci προξενητάς, & Martialis, idemque Seneca lib. xxi. epiſt. vocauit: qui, vt ait Vlpianus I. C. emptionibus, venditionibus, commerciis, contractibus vtiles ſe exhibent. Idemque ſordidum hominum genus appellat. lib. 3. D. de Proxeneticis. Hinc & in obſcœnū detorſit Rhetor *Pararium facere,* pro lenocinari, & amores conciliare: vnde & *Conciliatores,* & *Conciliatura,* quales Terentius *Internuncios.* Itaque auorū noſtrorum memoria legiſſe recte Lud. Rodiginum video li. x. cap. x. Anti. lectionum. *Pararium* quoque aes, Sexto Pompeio Feſto, ſed à paribus equorum iugis dictum. Deſinant igitur obſoletam eſſe vocem ſcribere & inauditam; quod de ſe affirmantibus vel iniuratis credam. Illud pæne me fugerat Ant. Auguſt. *paria,* vel *par pari facere* leg. videri, vnde *Pariatores,* de quibus & ipſe emendationum li. iiii. cap. xiiii. & nos infr. contr. xxiv.

In cubiculum vſque perduxit) Alluſit ad *perductores,* qui & ipſi apud Plautum male audiunt.

Tu Apollodorum] quem veneficij reum, & ab Aſinio Pollione defenſum, damnatumque Maſſiliam ſeceſſiſſe, ludumque aperuiſſe ait Contro. xiii. laudatque Fabius, Pergamenum origine, & Theodorum, lib. iii. cap. i. & Strabo lib. xiii. Apolloniæ Auguſti præceptorem fuiſſe, vnde & Apollodoreor. ſecta, quæ cito euanuit, orta ſit.

Ut iſta narrares. Tunc] Reſtituo, *vt iſta narrares tu.* Et contra Maximum Stertinium, à quo premebatur. Cuius & Fabius meminit in cenſu Rhetorum ſcriptorum lib. iii. cap. i.

Filij mei cauſſa facio) Sequor libenter, vt debeo auctoritatem opt. illius libri Couarruuiani, qui *cauſſam* præfert, eſtque dictum fortaſſe, vt à I. Ctis *litem facere ſuam,* pro litis damnum in ſe transmouere: quod Theophilus vertit ex Iuſtiniano lib. iiii. Inſtitut. καθ' ἑαυτοῦ δίκην ἐγείρειν: vtitur & Agellius lib x. cap. i.

Quod me tibi dimitis] ὑποπαίτησις eſt, vel leg. potius: *Quid, inquit, me tibi dimitis?*

Illum acta in aurem tegere] Acumen in ioco, ſed deprauatum. Doctiſſ. Lipſius *legere* acute emendat, notis ad iii. Annalium Taciti. Hoc eſt acta publica in aurem recitare. Martialis lib. i. Epigramm. lvii. eodem reſpexiſſe videtur:

> *Garris in aurem ſemper omnibus Cinna,*
> *Garris & illud, teſte quod licet turba.*
> *Adeone penitus hic ſedit tibi morbus,*
> *Vt ſæpe in aurem Cinna Cæſarem laudes?*

GRVTERVS & IVRETVS.

IN *friuola inuitaui mea*] Pal. *fribola,* item & vt Eraſ. *noſtra,* ſicuti & citat Briſſonius lib. 6. de verb. ſign. ad vocem *Fribuſculum.*

Colit etiamnum in Capitolio caſam] Et iſte locus erat cur putabā ſupra non legendū, *Romuli caſa,* ſed retinendum potius, *humilis caſa.* hic certe nude ponitur, probabaturque & alterū nobiliſſimo Douſæ Præcidan. ad Arbitrum li. 3. cap. 3. qui viſatur, firmantem hanc caſam & Ouidij & Dionyſij Halicar. verbis.

Cenſus in caſtris ordinem] Adducit locum iſtum Lipſius Comment. ad lib. i. Anna. Taciti, vt eo oſtendat *cenſus* rationem habitam in promouendis ordinibus.

Illum

Illum acta in aurem tegere] Lipſius ad li. 2 Ann. Taciti, acumen ioci reddit, ſcribitque, *legere*, *Acta* enim publica erant, nec aliud tam vulgo promptum notumque: adeo vt prouerbij loco Seneca filius alibi dixerit; *Beneficia in acta non mitto*, id eſt non publico, non diuulgo. Quid autem magis ridiculum, quam *acta publica* alicui *recitare in aurem*? Subtilis ergo in id vitium hominis iocus: quem belle æmulatus eſt Martialis:

Garris in aurem ſemper omnibus Cinna:
Garris & illud, teſte quod licet turba.
Adeo he penitus hic ſedit tibi morbus,
Vt ſæpe in aurem, Cinna, Cæſarem laudes?

Iuſiurandum mariti & vxoris. CONTROVERSIA X.

THEMA. *Vir & vxor iurauerunt, vt ſi quid alteri obtigiſſet, alter moreretur. Vir peregre profectus, miſit nuncium ad vxorem, qui diceret deceſſiſſe ſe. Vxor ſe præcipitauit. recreata, iubetur à patre relinquere virum. non vult, abdicatur.*

Porcij Latronis. Dij immortales, qua debetis prouidentia humanum genus regitis: effeciſtis vt illud non periculum eſſet amantis, ſed experimentum. *Ceſtij Pij* Antequam iuraremus, diu inter nos hæc tacita lex erat. Si abdicata fuerim, non viuam. Huic pater non credit, nec eſt nouum: nec vir illi credidit. Quæris quod iuſiurandum fuerit? Ita patri placeam. *Fuſci Arellij Patris.* Iam vxor non nauigabo, non peregrinabor. fides tua me timidum fecit. Mentitus, inquit, hic eſt, ſollemne eſt amantibus. ideo non niſi iurantibus credimus. Hos diuidere vult ſocer, quos ne mors quidem diuidet. Moriar, inquit, habeo & cauſam, & exemplum. Quædam ardentibus ſe maritorum rogis miſcuerunt: quædam vicaria maritorum ſalutem anima redemerunt: quam magna gloria breui ſollicitudine penſata eſt! O te felicem, vxor: inter has viua numeraris. *Marillij.* Aſſiduæ contentiones erant, ego magis amo immo ego: ſine te viuere non poſſum, immo ego ſine te. qui ſolet eſſe exitus certantium. iurauimus. Hic animus ſine dubio iurantium fuit, vt viui non diduceremur, cum illud quoque caueremus, ne morte diuideremur. reſpexiſtis nos dij. nunquam vos violauimus. *Hiſpanis Romani.* Difficile eſt, Iudices, eorum ſecretorũ cauſas reddere, quæ amantibus etiam ſine ratione iucunda ſunt nec eſt quod putetis de abdicatione hodie tantum illius agi: de ſpiritu agitur. Scitis quemadmodum ſuos amet. non magis ſine patre viuere poteſt, quam ſine viro. *Iunij Gallionis.* Socer (ſic enim te appellabo quamdiu vixero) quid ſibi volunt altiores huius gemitus, & fortiora inter lacrymas ſuſpiria? neſcio quid videris fortius puella promittere. non ſum tanti; vt bis pro me pericliteris. *Argentarij.* Nocet illi indulgentia ſuorum. in duo pericula mulier incidit: quorum neutrum eſſet experta, ſi aut minus amaret virum, aut minus amaret patrem. *Alfij Flaui.* Nec eſt quod putetis, illi facilius iſtius eſſe deſiderium, & patrem amat, tanquam iurauerit.

PARS ALTERA. *P. Aſprenatis.* Nempe ſi quid acciderit viro, peritura eſt: & ſi bene filiam meam noui, peritura eſt ſi quid genero meo acciderit. Filia mea moritura eſt, adiiciam quod ſit indignum, ſi quid filiæ meæ acciderit, vir eius victurus eſt. Vide qua te lege cõſtrinxeris: ſi parueris, viues. *Blandi.* O conditionem æquam. alteri vitam debet, alteri deuouit. *Papirij Fabiani.* Non poſſum, inquit, relinquere virum. Quidquam non poteſt quæ mori poteſt? pæne dum falſæ mortis nuntiũ miſit, vere recipit? Vir dum nimis amat vxorem, pæne cauſa periculi fuit: vxor dum nimis amat virum, pæne cauſa luctus fuit: pater dum nimis amat filiam, abdicat. Seruate totam domum, amore mutuo laborantem. Moriar, inquit: hoc patri minaris, viro promittis. Potes ſine viro pati: peregrinationem eius tuliſti. facilius potes carere eo qui ſpiritum debet, quam eo qui impendit?

Diuiſio. Et hæc controuerſia non erat in diuinatione. nam præter illam quæſtionem, An pater abdicare poſſet propter matrimonium, reliqua, cum ad æquitatem pertineant, tractationis ſunt. Primam tamen coniecturalem quæſtionem *Latro* fecit: propoſuit illam, An etiam ſi non malo aduerſus vxorem animo maritus fuit, fecit tamen, vt tam temerarius & inconſultus relinquendus ſit. deinde, An etiam malo aduerſus vxorem animo fecerit. *Fuſcus Arellius* iuris quæſtiones ſubiecit, Non poſſe illam diſcedere à viro: nam & hoc iureiurando illam obligauit. hunc enim animum fuiſſe ſine dubio iurantium, vt viui non diducerentur, cum illud quoque cauerint, ne morte diuiderentur. *Latroni* contrarium videbatur, onerari iuriſiurandi inuidiam, cum extenuari deberet: & illud iuſiurandum contra fortunam videtur, hoc etiam contra patrem. *Ceſtius* contra fecit, & toto dixit iureiurando illam libertatem: illo caſu ſolutos ipſos vinculo religionis: & ideo non futurum periculum vxoris, ſi quid accidiſſet viro, *Silo Pompeius* contra dixit, illam teneri iureiurando. & adiecit, Et ſi repudio diducta fuerit, non tamen ſolui fœderis pactionem: & ideo inquit; Honeſtum mortis titulum vindico: ne ſi quid acciderit, aut ego pro aliena vxore moriar, aut illa pro alieno viro.

COLOR. *Hiſpo Romanus* hoc colore vſus eſt, Iuſiurandum iocoſum fuiſſe, ſicut multa quotidie iurarent amantes, & ipſum iuraſſe: idq; oblitum ſe an iuraſſet, miſiſſe nuntium, vt experiretur affectus vxoris, non vt perimeret. vxorem intellexiſſe falſum nuntiũ eſſe, & ex eo ſe loco præcipitaſſe, ex quo precipitata perire non poſſet: Vt quomodo ego illam, inquit, falſo nuntio terrueram, ſic illa me falſo periculo terreret. *Marillius* præceptor noſter licenter verbo vſus eſt, ſatis ſenſum exprimente, cum diceret vxorem intellexiſſe mariti mendacium: & ipſa aduerſum temerarios mariti iocos reluſit. Hanc controuerſiam memini me videre *Naſonem* declamare apud rhetorem Arellium Fuſcum, cuius auditor fuit. Nam Latronis admirator erat, cum diuerſum ſequeretur dicendi genus. habebat n. ille conſtans & decens & amabile ingenium. Oratio eius iam tum nihil aliud poterat videri, quam ſolutum

carmen. Adeo autem ſtudioſe Latronem audiuit, vt multas eius ſententias in verſus ſuos tranſtulerit. In armorum iudicio dixerat Latro: Mittamus arma in hoſtes, & petamus. *Naſo* dixit:

Arma viri fortis medios mittantur in hoſtes,
Inde iubete peti. –

& alium ex ſuaſoria ſenſum, quem à Latrone mutuatus eſt, memini Latronem in præfatione quadam dicere, quod ſcholaſtici quaſi carmen didicerant, Non vides, vti immota fax torpeat, & exagitata reddat ignes? mollit viros ocium, ferrum ſitu capitur & rubiginem ducit; deſidia dedocet. *Naſo* dixit:

Vidi ego iactatas mota face creſcere flammas:
Et rurſus, nullo concutiente, mori.

Tunc autem cum ſtuderet, habebatur bonus declamator. Hanc certe cōtrouerſiam ante Arelliū Fuſcum declamauit, vt mihi videbatur longe ingenioſius: excepto eo, quod ſine certo ordine per locos diſcurreret. hæc illo dicente excepta memini: Quicquid laboris eſt, in hoc eſt, vt vxori virū, & viro vxorem diligere concedas. Neceſſe eſt deinde, iurare permittas, ſi amare permiſeris. Quod habuiſſe nos iuſiurandum putas? Tu nobis religioſum nomen fuiſti. Si mentiremur, illa ſibi iratum patrem inuocauit, ego ſocerum. Parce pater, parce ſocer: non peierauimus. Ecce obiurgator noſter, quam effrænato amore fertur. quanquam eſſe.* filiam præceris: charum quidem, quod illum ab indulgentia ſua auocat. Dij boni, quomodo hic amauit vxorem? amat filiam, & abdicat: dolet periclitatam eſſe, & ab eo abducit, ſine quo negat ſe poſſe viuere: queritur periculum eius, qua pæne caruit hic qui amare caute iubet. Facilius in amore finem impetres quam modum. tum hos ponis terminos, vt nihil faciant, niſi conſiderate; nihil promittant, niſi vt ius facturi, omnia verba ratione & fide ponderent. Senes ſic amant. Pauca noſti, pater, crimina: & litigauimus aliquando, & cecidimus: & fortaſſe, quod non putas, peierauimus. Quid ad patres pertinet, quod amantes iurent? Si vis credere, nec ad deos pertinet. Non eſt quod tibi placeas vxor tanquam prima peccaueris. perijt aliqua cum viro, perijt aliqua pro viro: illas tamen omnis ætas honorabit, omne celebrabit ingenium. Fer, ſocer, felicitatem tuam. magnum tibi quam paruo cōſtat exemplum! in reliquū diligentiores facti ſumus: errorem noſtrum confitemur: exciderat iurantibus, eſſe tertium qui magis amaret: ſic, dij, ſit ſemper. Perſeuera, ſocer, recipe filiam: ego qui peccaui, pœna dignus ſum, quare vxore necata, ſocero cauſa ſim orbitatis? Diſcedam è ciuitate, fugiam, exulabo: vtcunque potero, deſiderium miſera & crudeli patientia perferam. Morerer, ſi ſolus moriturus eſſem. Declamabat autem Naſo raro controuerſias, ſed non niſi ethicas: libentius dicebat ſuaſorias. moleſta illi erat omnis argumentatio: verbis minime licenter vſus eſt, niſi in carminibus, in quibus non ignorauit vitia ſua, ſed amauit. Manifeſtum poteſt eſſe, quod rogatus aliquando ab amicis ſuis, vt tolleret tres verſus, inuicem petijt, vt ipſe tres exciperet, in quos nihil illis liceret. æqua lex viſa eſt. ſcripſerunt illi quos tolli vellent ſecreto, hic quos tutos eſſe vellet. in vtriſque codicillis iidem verſus erant: ex quibus primum fuiſſe narrabat Albinouanus Pedo, qui inter arbitros fuit,

Semibouemque virum, ſemiuirumque bouem.

Secundum:

Et gelidum Boream egelidumque Notum.

Ex quo apparet, ſummi ingenij viro iudicium non defuiſſe ad compeſcendam licentiam carminum ſuorum, ſed animum. Aiebat interim, decentiorem faciem eſſe, in qua aliquis næuus eſſet.

IN CONTROVERSIAM DECIMAM.

NICOLAVS FABER.

S*I paruerit, viues.*] Suſpicor locum hunc aliquot voculis defectuoſum: videtur enim ſcriptum fuiſſe, *vide qua te lege conſtrinxeris. ſi parueris, non viues: ſi non parueris, viues.* Per legem pactum intelligo iureiurando ſancitum, cui ſi paruerit, moriente marito, ei quoque moriendum eſt: ſi non paruerit, viuet.

Facilius potes carere eo qui ſpiritum debet,] Vide num ſcribendum ſit, *facilius carere potes eo cui ſpiritum debes, quam eo cui impendiſti?* id eſt, facilius ne abdicata carere potes patre, à quo vitam habes: quam diuortens marito, cui vitam tuam impendiſti?

In diuinatione.] Lego, *in diuiſione.*

Solutum carmen.] Id de ſe teſtatum reliquit Eleg. vlt. lib. IIII. *Triſtium.*

Tu nobis religioſum nomen] Forte legendū, *numen.*

Dij boni? quomodo hic amauit vxorem] Perſequitur tenerorum doctor amorum diuerſos, immo contrarios amoris affectus, qui tamen difficile colligi ex edita lectione poſſunt. facilius certe ſi legamus, *Dij boni. Quomodo hic amauit vxorem, amat ille filiam. amat, & abdicat.* en contrarij affectus. *dolet periclitatam eſſe, & ab eo abducit, ſine quo negat ſe poſſe viuere: quærit periculum eius, qua pæne caruit hic qui amare caute iubet.* de amoris væſania cui non dictus Hylas? ſed egregie præter ceteros apud Stobæum Plutarchus ſermone LXII. ex lib. quod amor non ſit iudicium.

Tum hos ponis terminos,] Scriberem potius, *Tun' hos ponis terminos, vt nihil faciant niſi conſ. nihil prom. niſi vt ius fact. omnia verba ratione & fide ponderent?* cum interrogandi nota.

Prima peccaueris] Fortaſſe, *prima perieris.* videlicet pro marito: quod ſequentia probant.

Qui inter arbitros] & amicos, vt patet ex elegia IX. ad eundem ſcripta, & vlt. l. IV. de Ponto. quo loci etiam ſidereū appellat. L. vero Seneca epi. CXXIII. etiam elegantiſſimum fabulatorem fuiſſe notat.

Semibouemq; virum.] Vereor ne hos duos verſus quos ſegreges ſibi fecerat ingenioſiſſimus poëta,

contempto domini imperio Grammatici corruperint. De altero res clara eſt. nam extat eleg. xi. lib. ii. Amorum, quo loci ita vulgo legitur:

Et gelidum Boream, præcipitemque Notum.

Diſerte enim optimus clariſſimi Senatoris Cl. Puteani codex, *egelidumque Notum* legit. Alterum in Ouidij ſcriptis non reperiri puto.

SCHOTTVS.

S*I quid alteri obtigiſſet*) Rectius *accidiſſet*, in vet. li. & Epitoma. Formula eſt, qua εὐφημίας χάριν horrida mortis appellatio tegebatur, lib. clxii. D. De Verb. ſignificat. Cicero. ii. de inuent. *Cum heres non ille in teſtamento quiſquam ſcriptus erat, ſi quid pupillo accidiſſet*. Plenius etiam dicebant, *Si quid humanum, vel humanitus acciderit: Et ſi quid contigerit* lib. xxxix. §. Seium D. de legat. iii. Item, *Si quid ei eueniret* Pleni l. C. libri, quorum ſcrinia compilare nolo.

Ita patri placeam] His verbis iuſiurandum concipiebatur. Sic inf. Controu. xxvii. *Ita mihi ſuperſtite filio mori liceat*. Et in ἀποκολοκυντώσει: *Ab hoc ego quemcunque audiui, certa claraque adfero, Ita illum almum & felicem habeam*. Et Petronius: *Iunonem meam iratam habeam* Vide Suaſor. viii. & Contr. xxviii.

Solemne eſt amantibus] Sic Tibullus lib. i. Eleg. iv.

Nec iurare time: Veneris periuria venti
Irrita per terras, & freta ſumma ferunt.

Et lib. iii. Eleg. vi.

Et ſi perque ſuos fallax iurabit ocellos,
Iunonemque ſuam perque ſuam Venerem,
Nulla fides inerit, periuria ridet amantum
Juppiter, & ventos irrita ferre iubet.

Propertius lib. ii. Eleg. xvi.

Non ſemper placidus periuros ridet amantum
Iuppiter, & ſurda negligit aure preces.

Et Ouid. i. Artium:

Iuppiter ex alto periuria ridet amantum,
Et iubet Æolios irrita ferre Notos.

Horatius Oda eleganti lib. ii.

Ulla ſi iuris tibi peierati. &c.

Protagoras quoque apud Platonem in Philebo: Ὡς δὲ λόγος καὶ ἐν ταῖς ἡδοναῖς ταῖς περὶ τὰ ἀφροδίσια, αἳ δὴ μέγισται δοκοῦσιν εἶναι, καὶ τὸ ἐπιορκεῖν συγγνώμην εἴληφε παρὰ θεῶν, ὡς καθάπερ παίδων τῶν ἡδονῶν νοῦν οὐδὲ τὸν ὀλίγιστον κεκτημένων.

Et Callimachus:

Ὤμοσεν, ἀλλὰ λέγουσιν ἀληθέα, τοὺς ἐν ἔρωτι
Ὅρκους μὴ δύνειν οὔατ' ἐς ἀθανάτων.
Iurauit vere; ſed vulgo vt fertur amantum
Iuramenta aures Cælicolum haud ſubeunt.

Ardentibus regis thorum miſcuerunt) In Epitoma legitur concinnius: *Quædam ſe maritorum rogis* (vel vt vetus liber Ant. Auguſtini præfert *maritorum amore rogis*) *ardentibus miſcuerunt*. Idemque omnis antiquitatis promus condus de Porcia Marci Catonis filia, Bruti vxore, interpretabatur, quæ ardentes ore carbones hauſit. Plutarchus, Dio, Appianus & Valerius lib. iv. cap. vi. Inf. controu. xiii. *Alia deſiderio viri attonita in ardentem rogum ſe miſiſſe dicitur: Alia pro incolumitate mariti vicaria morte decedit*. Et Contro. 32. *Aliqua ſpiritum viri redemit ſuo: aliqua ſe ſupra ardentem rogum miſit*. Vnde & hic, *ſe immiſerant* reponerem ex illo, *thorum immiſcuerunt*, ſi lib. vetus calculum adderet. Thracûm autem feminarũ hic mos. Herodotus Terpſichore, Mela lib. ii. cap. ii. Solinus ca. xvi. Polyhiſtoris. Cicero vero Tuſculan. v. Indicis matronis attribuit, & Propertius lib. iii. Eleg. xi.

Felix Eois lex funeris vna maritis,
Quos aurora ſuis rubra colorat equis.
Namque vbi mortifero iacta eſt fax vltima lecto
Vxorum fuſis ſtat pia turba comis.
Et certamen habent leti quæ viua ſequatur
Coniugium: pudor eſt non licuiſſe mori,
Ardent victrices, & flammæ pectora præbent,
Jmponuntque ſuis ora peruſta viris.

Reſpexiſtis nos Dij dignos] Corruptus locus. Lego *Dij, Dij, quos numquam violauimus*. q. migrauit affinitate in g.

Jucunda ſunt] In vet. *iocunda*: retineo tamen vulgarem ſcripturam, nam Cicero ii. de Finibus à *iuuando* deriuat potius, quam à ioco.

Tantum illis age] Rom. editio *illum agi*, vel *illic* leg. vel *illos agere*: nam & accuſandi caſu in vet. ſcriptum repperi.

Qui ſpiritum debet, quam eo qui impendit] Id eſt facilius marito, cui vitam tuam cõdonaueras, quam patre, qui eam tibi generando dedit, carere potes.

Reluſit] pro, ſcommata remiſit.

Quam ſolutum carmen] Teſtatur id de ſe ipſe Naſo Eleg. vlt. lib. iiii. Triſtium:

Sponte ſua numeros carmen veniebat ad aptos,
Et quod tentabam dicere, verſus erat.

Jn armorum] Multi hoc titulo libros poëtæ ediderunt, de contentione armorum Achillis inter Aiacem & Vlyſſem: de quo ille ipſe Ouidius xiii. Metamorph. quæ eſt omnium ſcriptorum Ouidij, mea ſententia, pars elegantiſſima. Scripſere & L. Attius, & M. Pacuuius. Varro item Togatorum doctiſſimus, de armorum iudicio, vt ex Feſti Pompeij, Nonij Marcelli, & Priſciani libris didici.

Arma viri fortis] exſtat hodieque xiii. Metamorph. Ouidij in extrema Aiacis oratione.

Arma viri fortis medios mittantur in hoſtes,
Jnde iubete peti, & referentem ornate relatis.

Hoc ſtratagemate ſæpe exercitũ, fugam circumſpectantem, acieſque inclinatas, inſtauratas eſſe accepimus. De Vibio Acceo Pelignæ cohortis Præfecto, vexillum ad recuperandum in Annibalis, vel vt Liuius, Annonis caſtra vallumq; iaciente, Valerio Flacco, & T. Pedanio, Valerius Maximus li. iii. c. ii. Erat enim capitale, ſigna & aquilam deſerere. Legionis quoque Martiæ aquiliferum, ineundæ fugæ gratia iam conuerſum, Cæſar obtorto collo retraxit. Comment. belli Gallici, li. ii. Suetonius & Plutarchus. Vid. Iulium Frontinum li. ii. Strag. ca. viii. & Polyænum.

Scholaſtici quaſi carmen didicerant] M. Tullius ii. de Legib. *Ediſcebamus pueri duodecim, vt carmen neceſſarium*, & apud Liuium, *Lex horrendi carminis*.

Mollit viros otium] Et hoc ipſum Ouidius eſt imitatus i. de Ponto, Eleg. vi.

Cernis vt ignauum corrumpant otia corpus?
Vt capiant vitium, ni moueantur aquæ?

Et i. Remedior.

Otia ſi tollas periere Cupidinis arcus,
Contemptaque iacent, & ſine luce faces.

Ferrũ ſitu capitur) De ingenio idem Naſo v. Triſt.

— ingenium longa rubigine læſum

Torpet, & eſt multo quam fuit ante, minus:

Deſidiam dedocet]. Aſſentior vet. libro, qui *dedocens* leg. monet. Pertinent enim ad ſequentia. *Deſidiam dedocens* Naſo dixit, vel referuntur à Seneca de Latronis verbis: nec enim verba Latronis vt eſſe credam, induci poſſum.

Vidi ego iactatas) Priſcianus Ouidij verſum paullo aliter legit.

Vidi ego iactatas motu flammeſcere flammas.

Equidem hoc elegantius puto, & venuſtius, ἑλληνικῶς in eadem voce ludens: vt, *viuere vitam. ludere luſum, pugnâ pugnata.* Mox.

Et vidi nullo concutiente mori.

in editis legitur Naſonis lib. 1. Amor. Elegia 11. Corn. Tacitus, ſiue Fabij eſt. Dia. de Claris Oratorib. *Magna Eloquentia ſicut flamma, materia alitur, & motibus excitatur, & vrendo clareſcit.*

Tum hos opponis terminos) vet. lib. Couarru. *cui hos optionibus impetres terminos, quaſi approbati cuſtodiant.* Edita lectio perbelle habet ſi quid tamen mutandum, lege, *Tun' hos opponis terminos?*

Quod amantes iurent ſibi, crede] Melius fort. *mihi crede.* Hæc iam ſup. à me explicata ex Platone, Horatio, Tibullo, Propertio & Ouidio. Mox illud: *Sic Dij ſit ſemper:* amantium blanditiæ, quales apud Catullum leguntur.

Scripſerunt illi quos tolli vellent] Amplius in Epitoma eſt: *Conſcripſerunt illi quos tolli vellent, ſecreto: hic quos tutos eſſe vellet.* Idque erat alia manu ad oram vet. libri adſcriptum. Sup. *Controuerſias Ethicas*, de quibus nos ſequenti Controu. extrema.

Semibouemque virum] Minotaurum intelligit, quem Theſeus expugnauit, auſpiciis Ariadnes. Plutarchus in Theſeo, & Catullus de nuptijs Pelei & Thetidos. Laudatur ex eodem Ouidio illud:

Centimanumque Gygen, ſemibouemque virum.

Idem alibi *Semimarem* dixit, pro eo qui vtrunque ſexum gereret: vt & de Hermaphrodito Auſonius Gallus:

Vidit ſemiuirum fons Salmacis Hermaphroditum.

Et gelidum Boream, egelidumque Notum] Totidem litteris in opt. illo libro ſcriptum repperi. Errat igitur Deſiderius Barauus, & hunc ſecuti germani, qui pentametrum eſſe negant, & Anapeſticum eſſe putant, ex Ouidij Medea. Me vero, quod & alter Pentameter ſit, magis mouet, vt hanc lectionem tuear, quam & vet. libri auctoritas comprobauit. Offendit fort. *m.* in *Boream* non elidi per ἔνθλιψιν, quod tamen ſæpe accidiſſe monet Priſcianus Cæſarenſis lib. 1. Fauet & carminis inciſio, quæ à vulgo litteratorum *Cæſura* vocatur. Mihi tamen ne quid diſſimulem, magis placet *Boream* per. *n.* legi: *Et gelidum Borean.* Exſtat autem hic verſus hodieque lib. 11. Amorum Elegia xı. Sed mutatus vt fit, ab iis, qui leuiter litteris tincti cenſuram olim librorum inuaſerunt, qui voces, quas non intelligerent, furcillis eiiciebant, notas vero reponebant. Sic igitur circumfertur.

Et gelidum Boream, præcipitemque Notum.

Et in eadem Elegia:

Nec te præcipites extimuiſſe Notos.

Male vero vtrobique *egelidum* hic ſcripſerunt: Diuerſa enim: *Boreas*, quod à ſeptentrione ſpiret, frigidus eſt, *Notus* quod à meridie, humidus. Νότις enim humor eſt græce. Agellius lib. 11. ca. xxıı. Quanquam autem *Egelidū* Seruius in vııı. Æneı. exponat, pro nimis gelido, hic tamen pro tepido, quod græci χλιαρὸν vocant, capio, vt illud Catulli:

Iam ver egelidos refert tepores.

Et Columella lib. x. cap. xxvıı.

Nunc ver egelidum, nunc formoſiſſimus annus.

Cornelius Celſus lib. ıııı. cap. xx. *Vinum auſterum meracum, per æſtatem frigidum, per hiemen egelidum.* Et Sueton. Auguſtum perfundi ſolitum ait egelida aqua; vel ſole multo tepefacta. De fluminibus fere vſurpatum video Virg. vııı. Æneid.

Et procul egelido ſecretum flumine vidit.

Quo loco non male quidam legunt: *Et procul e gelido, & ſecretum* &c. vt ſint duo verba. Et ſupr. idem flumen *gelidum* vocat. Et Auſonius de Imp.

Impiger egelido mouet arma Seuerus ab Iſtro.

Et epiſtola ad filium:

Iam ſuper egelidæ ſtagnantia terga Moſellæ
Protulerat te, nate, rates.

In his E ſignificationem mollit potius quam intendit, vt in *edurus*, non nihil durus, Virg. ıv. Georg.

Eduramque pirum, & ſpinos iam pruna ferentes.

Et Naſo ipſe alibi:

Sed neque te facilem iuueni promitte roganti:
Nec tamen edure, quod petit ille nega.

Pet. Nunneſius Valentinus, *Egelidum notum* pro non gelido exponit. Calidum enim *Notum* eſſe vulgo ex Phyſicis & Medicis notum. Idem ille Ouidius 1. Metamorph.

——— madidis Notus euolat alis.

Tertium Naſonis verſum à Criticis notatum; quando hic defecit eſſe: eum dicam, dum quid vetius adferatur, qui à Fabio aduocatur lib. ıx. Inſtitut. Oratoriar.

Cur ego non dicam Furia te furiam?

Vel potius illum, quem Fl. Soſipatro acceptum referimus, libro 1.

Gauſapa ſi ſumpſit, gauſapa ſumpta probat.

in quo Ouidium ſecutus eſt Seneca, neſcio an Tragicus, auctore Priſciano, li. vıı. Gramm. quæ duo litteratorum loca, inter ſe componi à ſtudioſis poſſunt. Offendit fortaſſe Criticos iſtos affectata in his μεταθέσις, in qua acumen laudari ſolet: Tale illud ſup. controu. vıı. *Sparſum hominem inter ſcholaſticos inſanum, inter inſanos ſcholaſticum.* Vide Fabium lib. ıx. cap. ııı.

Iudicium non defuiſſe, ſed animum) Idem de Naſone Quinctiliani iudicium lib. x. *Ouidij Medea videtur mihi oſtendere, quantum vir ille præſtare potuerit, ſi ingenio ſuo temperare, quam indulgere maluiſſet.*

GRVTERVS & IVRETVS.

Si quis alteri obtigiſſet] ita & Eraſm. & Pal. pr. at quattuor alij decuriati, *ſi quid alteri accidiſſet*, quomodo citat Briſſonius lib. 1. de verb. ſign. nec malum eſt. eo enim ſermone mors denotatur. li. 25. ff. ad Trebellian. Cicero 2. de inuent. *ſi quid accidiſſet Cæſari, ſucceſſorem potentiæ eius arbitrabantur.* Suetonius Aug. cap. vılt. Iulias filiam neptemque, *ſi quid his accidiſſet, vetuit ſepulchro ſuo inferri.* Eadem vis eſt verborum *ſi quid contigerit*. li. 39. §. Seium. ff. de leg. 3.

Raptor patrem ſuum non exorans. CONTROVERSIA XI.

LEX. *RAPTOR NISI SVVM ET RAPTAE PATREM INTRA TRIGESIMVM DIEM EXORAVERIT, PEREAT.* Thema. *Raptor raptæ patrem exorauit: ſuum non exorat, accuſat dementiæ.*

CONTRA RAPTOREM. *Porcij Latronis.* Moriar, inquit, moriar hodie! ego virum non fleo. Quid contremiſcis ſenectus? quid lingua trepidas? quid oculi obſtupuiſtis? nondum eſt trigeſimus dies. Vitam rogas? dedi, & perdidiſti. Mori, inquit, filium vis. ego te mori volo: immo furor tuus, illa cæca & temeraria cupiditas: & inter hæc pater illius, qui nimis cito exoratus eſt. Quare tam cito ſenex ille remiſit iniuriam? Ne triſtiore quidem vultu expugnatam filiæ pudicitiam tulit. timeo ne verum ſit quod audio, ne nouo inauditoque more de nuptiis puellæ exoratus ſit. *Ceſtij Pij.* Quo melius de re iudicare poſſitis, narrabo me iuuenem. habui patrem ſanæ mentis: nec tam ſeuerum ſcilicet, vt crudelis eſſet, nec tam indulgentem, vt incautus. Duxi vxorem, quam pater iuſſerat: & tamen nuptiarum mearum me pænitet. Fili, nonne ſæpe excandui, ſæpe reconciliatus ſum, ſæpe quod negaueram dedi? Ipſe diſpenſaſti triginta dies: vt haberer primos ſocer, medios reus, nouiſſimos pater. Ne omnia vitia eius à prima adoleſcentia repetam, virginem rapuit, patrem accuſat. Hæc intra triginta dies. Putas me accuſatori promiſſurum, quod filio negaui? Impetraui, inquit, ab illo: alij aiunt illum à te. medijs me diebus accuſas. Rapuiſti virginem, cum tam libenter viueres? *Arellij Fuſci Patris.* Moriar, inquit, etiamnum minaris: nondum rogas. Quid, inquit, rogabo? iam laſſus es, nec vllum adhuc rogaſti. Non poſſum, inquit, exorare tam diu? Nouo more obijcit dementiæ conſtantiam. Quid? ergo tu poteris videre morientem filium? fortaſſe non potero: & ideo iraſcor, dum licet. *Pompeij Silonis.* Hæc audacia eius ex parte culpæ meæ eſt: nimium indulgenter nutritus eſt: omnia ſibi putat licere: nec ille vnquam me rogauit. Ignouit, inquit. Ita alius ante me rogatus eſt? Non noſti condicionem legis tuæ: in hac qui pares ſententias habent, pereunt. ipſe ad alienam ſe miſit, lex illum miſit ad meam. *Raptor niſi & ſuum & raptæ patrem exorauerit, pereat.* Vis ſcire, lex vtrum maluerit? non exoratus iraſcitur. ex duobus patribus eum raptor accuſat, qui legem ſequitur. *Arellij Fuſci.* Miraris me dubitare. ipſa lex inter mortem & nuptias dubia eſt. Quid me intempeſtiuæ proditis lacrymæ? Nondum erat tempus flendi. Non eſt quod quicquam tibi promiſiſſe lacrymas putes. fleo, quod neceſſe mihi eſt ſpectare filium morientem. Quid facturus ſim, adhuc neſcio, vtique tu ante triceſimum diem neſcies. Exorabis, inquis, patrem. Quid ergo mihi moleſtus es ſi hoc tibi ſatis eſt? O Dij, effregit fores? & identidem leges inuocantem coegit pati ſtuprum, niſi tam facile puellam exorauit, quam patrem. Mortem vita meruit, accuſatione deprecatur. Conſumuntur interim dies. Vter noſtrum conſumit? Rogo, inquit. Non eſt tuũ me rogare. Nunc ego rogare debueram, qui periclitor. *Papirij Fabiani.* Demens ſum, vides: turpiter viuo, meretricem amo, leges ignoro, dies tuos non numero: ad iudicem vocatus, non adſum. Ergo moriar, inquit. hoc ſi reo dicis, non curo: ſi iudici, videbo: ſi dementi, non intelligo. Demens, inquit, es. & huic aliquis ignoſcere poteſt, qui ſic rogat? Vos mei iudices eſtis. iſte habet ſuum iudicem. nec poteſt inexorabilem queri, quem nondum expertus eſt. *Iunij Gallionis.* Rogo, inquit. Num ſic? ſi volebas rogare, admonuiſſes propinquos, amicos, maiorũ imagines, lacrymas, repetitos alte gemitus. Teſtor Deos, ſic rogaturus fui puellæ patrem. Cum, inquit, multũ in ſupplicijs habitum ſubmiſeris, cum dixeris: Pænitet quod rapui, quod te priorem non rogaui: cum dixeris te dementem fuiſſe, deliberabo cum amicis, deliberabo cum propinquis, deliberabo cum tua matre. Me miſerum, quam pæne promiſi? anime dura. heri fortior eras: & multum habeo quod deliberem. diuerſi me affectus diſtringunt. inter reũ & patrem diſtrahor. Hinc iniuria eſt, hinc natura. Quid properas? nemo tibi præter me rogandus eſt. Ergo, inquit, miſereberis? nihil promitto ante triceſimum diem. miſerum me, quod tantũ triginta diebus iraſci poſſum. longiore tempore opus erat. Audi à demente exempla huic crimini. Denis viceniſq; annis inter bella iuuentus conſenuit: nos triginta dies ferre non poſſumus. Deliberabo, lex nihil vult temere fieri. Magna res eſt, inquit: delibera, cogita, tẽpus accipe. effregiſti domum ciuis, vt dicis, etiam miſericordis. Morere. non eſt hoc nocenti graue. Ego nihil peccaui? propter te mori cupio. ratio à me exigitur alienæ culpæ, non meæ poteſtatis. Quid ergo facturus es? non pronunciabo ante ſupremũ. Quid ſic miraris, ſi illũ citius exoraſti? facilius eſt iniuriam donare, quam crimen. Agedum in medium ſenex, cuius miſericordia crudelis ſum: non putaſti mecum deliberandum? Vnde autem ſcis, quem filium habeam ego certe adhuc neſcio, qualem filiam habeas. Nullum tempus vni verbo anguſtũ eſt. Iam, inquit, anguſtum tempus eſt. & tibi vacat accuſare? *Vibij Rufi.* Quis vnquam præter me ignoſcere iuſſus eſt? iam, inquit, tempus anguſtum eſt. ita non putas me ſubducere quantum ſuperſit? Iam, inquit, tempus anguſtum eſt. Anguſtum erat, ſi duos rogare deberes. Anguſtum tẽpus eſt, exclamat: neſcio quid rogem. Roga ergo. Me priorem rogare debuiſti: non dico quia dignior ſum, qui prius roger: quia pater tuus: id quod minimũ eſt, propius habito. Huc videlicet illa pars legis pertinebat, vt ſuum patrem exoret. Patrem natus ſic aliquis exorat, ſic deprecatur? Apparet nunc te primũ rogare. Demens ſum: immo ſi vis argumentum, dabo tibi. filius meus moriturus eſt. nondum teſtamentum mutaui. *Cornelij Hiſpani.* Multi me affectus diducunt: neceſſe eſt de alijs querar, de alijs erubeſcam, de alijs timeam, de omnibus etiamnum deliberem. Ne ille quidem, quamuis dicatur nimis exorabilis, ignouiſſet, ſi ſic rogatus eſſet.

Pars altera. Arellij Fuſci Patris. Me miſerum, pater. iræ tuæ detractum eſt nihil, & tempori multum. infelicior ſum, quam ſi neutrum exoraſſem. Mortem timeo, poſtquam mihi homines gratulati ſunt. Quid tibi, optime ſocer, pro iſta miſericordia tua, qua mihi & patri meo pepercisti, precer, niſi ſuperſtitem filiam? *Papirij Fabiani.* Non poſſum diſſimulare, pater, quod illum exoraui, tuum beneficium eſt. certe cum exoratus eſt, hoc dixit: Aliud quidem ſuadebat dolor meus: ſed quid faciam? patris tui miſereor. Miſerere pater: ſcis quam breuis ſit aduocatio mea. Miſereor, inquit, vis verum dicam, quid dixerit? patris tui. Vnde ego miſer ab hoc patre veniens timerem patrem? *Ceſtij Pij.* Timeo mortem, nec iam habeo cui peream. *Marillij.* Si tibi tam pertinax aduerſum me odium eſt, audacter quid ſcis facturus, pronuntia. dic exorari te non poſſe, quid me incerta mortis expectatione ſuſpendis? ſolicitus inter ſomnos quoque velut admotam ceruicibus meis ſecurim expaueſco. ſi non impetro vt viuam, hoc certe impetrem, ne diu moriar. Non eſt quod puteris legem in numero dierum anguſtam fuiſſe. lex illius, diu moriar. Reſponde, pater, ſi ſeruaturus es filium, iam tempus fuit: ſi occiſurus, iam tempus eſt: non poſſum ſuſtinere vltra hæc tormenta, diebus paucis & in me mihi aliud licet. *Blandi.* Ita parum contigit tibi, quod ſolus periclitante filio non rogas?

Diuiſio. Latro ſic diuiſit, An intra triceſimum diem raptor agere poſſit: ſicut non poteſt qui in cuſtodia eſt, qui in carcere eſt. Si cum alio poteſt, An cum patre poſſit, cui vitæ mortiſque arbitrium datum eſt. cum illi accuſare eum liberum eſt, quem mortiferum eſt non exoraſſe. etiam ſi cum patre poteſt agere, An ob id poſſit, cuius faciendi poteſtatem lex patri dedit. Iſta enim ratione nihil licet, ſi aut exorari, aut accuſari ei neceſſe eſt. deinde ſi poſſit agere, An debeat. Iraſcendi cauſam tractauit, quod alium prius rogauit, quod me non rogauit, quod etiam accuſat. Si non exorauit filius, dementia eſt. tantum dementiam ferre non poſſum, cum adhuc an exoretur, incertum ſit. Hic paterno affectu tractauit ſpem faciendi. non probabat Fuſcum, qui paulo apertius agebat: * eſt controuerſiam promittere. poteſt nihilominus & bonus agi pater, & non exoratus. *Fabianus* eam quæſtionem fecit, & in ea multum moratus eſt: dementiæ non poſſe agi, niſi cum eo qui morbo fureret: in hoc enim latam eſſe legem, vt pater à filio ſanari deberet, non vt regi. *Latro* eleganter dicebat quaſdam eſſe quæſtiones, quæ deberent inter res iudicatas referri: tanquam, An quicquid optauerit vir fortis, aut tyrannicida, accipere debeat: quaſi iam pronuntiatum ſit non debere. Nemo quæſtionem hanc iam tractat, ſicut ne illam quidem, An quicquid pater imperat, faciendũ ſit. Inter has putabat & hanc eſſe, An pater ob dementiam quæ morbo fieret, tantum accuſari à filio debeat. Aiebat enim manifeſtius eſſe de lege & officio patris quæri, & fingi quaſdam controuerſias, in quibus pater furioſus probari non poſſit, nec abſolui tamen propter nimiam impietatem, libidinem fœdam. Quid ergo, aiebat, nunquam vtar hac quæſtione? vtar, ſed cum alijs deficiar. *Pollio Aſinius* dicebat, hoc Latronem videri tanquam forenſem facere, vt ineptas quæſtiones circuncideret. in nulla magis illũ re ſcholaſticum deprehendi. Remittit, inquit, eam quæſtionẽ, quæ ſemper pro patribus valentiſſima eſt. Ego ſemper ſcio, nullum patri curatorem dari, quia iniquus pater ſit, aut impius; ſed quia furioſus: hoc autem in foro eſſe curatorem petere, quod in ſchola dementiæ agere. *Gallio* & ſuperiore vſus eſt quæſtione, & illam adiecit: An agi cum patre dementiæ poſſit, ob id quod facturus eſſet, non ob id quod fecerit neminem iniuriarum accuſari, quod iniuriam facturus ſit: non adulterij, quod adulterium commiſſurus ſit: ne dementiæ quidem, quod demens facturus ſit aliquid. Tu vero, inquit, mecũ agis, non quod non exoraſti, ſed quod exoraturus non es: puta enim me hodie exorari. ergo demens videor, qui vno me verbo ſanare poſſum? Lex triginta dies dedit: quia iudicauit aliquem duriorem futurum. Etiam ſi demens eſt, qui non exoratur à filio, num qui etiam vigeſimo? ergo non potes hoc nomine damnare me, quod exoratus non ſim: etiamnum enim exorari poſſum. Itaque ſi quis veſtrum agere mecum hoc crimen non poteſt, vt ſi quem ad triginta dies exorare poſſum; poſt triginta quæri non poteſt. aut crimen non habeo, aut accuſatorem. *Silo Pompeius* fecit quæſtionem, qua Gallio vſus eſt, nihil acturum adoleſcentem, etiam ſi damnauerit patrem. nihilominus enim periturum, quia lex nullum aliam ſalutis viam dedit raptori, quam ſi exorauerit patrem. *Latro* hæc omnia quaſi membra in aliquam quæſtionem incurrentia tractabat, non vt quæſtionem: quanquam hoc ipſum in aliam aiebat quæſtionẽ incurrere, in qua quæritur, An raptor poſſit accuſare patrem intra triceſimũ diem. Nam cum dico, non potes accuſare eum in cuius arbitrio poſitum eſt, moriaris, an viuas: non magis quam magiſtratũ in ius vocare, quam de iudicibus tuis ferre ſententiam, non magis quam miles in imperatorem ſuum animaduertere, adijcio, Non potes accuſare. nihil enim tibi proderit. etiam ſi damnaueris, morieris. Lex enim, ſi non exoraueris, perire te vult. non exoras autem, etiam ſi damnas. Quare hoc non quæſtionis loco ponebat, quod imbecillũ putabat. Apparet enim exigere legem ab eo, vt exoret patrem, qui non habet quem exoret. puta enim patrem alicuius eſſe tam palam furioſum, vt nihil intelligat: hunc exorari à filio non vult. Atqui eodem loco eſt manifeſtus. *Clemens Iuſtus* parum hoc putabat valens eſſe, tanquam quæſtionem. ſatis valens, tanquam argumentum: & illam alteram ſatis valentem quæſtionem, non poſſe cum patre agi eo nomine, quod non peccauerit: ſed tractaturus iſte iniquitatem tractationis ponebat cum diceret: Agere mecum dementiæ, etſi iam poteſt, nunquid enim peccaui? non ſum exoratus, nondum tempus tranſijt, etiamnum exorari poſſum. quam iniquum eſt nondum eſſe me nocentem, eſſe iam reum!

Color. Omnes infamauerunt raptæ patrem, quaſi cum raptore colludentem. *Gallio* dixit: Ingenuus virginem rapuit, ſi tamen rapuit. *Silo Pompeius* eandem ſuſpicionem in omnia contulit. Exorauit, inquit, raptæ patrem. Ita tu, cum tam exorabilem patrem haberet, rapuiſti? *Hiſpanus* dixit: Omnia cito facta ſunt: iſte cito rapuit, ille cito ignouit. niſi demens ſum, eſt aliud ſuſpicandum. *Argentarius* dixit: Rapta eſt, & ſtatim exorata: immo neſcio an exorata, deinde rapta. ſpero te

innocentiorem fuiſſe quam vis videri. Tu exoraſſe te dicis. Ego te exoratum puto: dic quid tibi cum ſocero conuenit? *Rufus Vibius* dixit: Dic mihi, quid tibi conuenerit, quando tibi nuptias promiſerit. nec victum te hercules fateberis, cum dies venerit. *Aſprenas* dixit: Iam, inquit, non multum reliquum eſt ex triginta diebus: ſi ex illo dies numerarem, cum primũ exoraſti. aiunt iam triginta dies præteriſſe. *Latro* dixit id quod inter ſententias ſcriptum eſt. adoriar: dic ergo verum. *Ceſtius* hac figura declamauit, vt rogaret patrem, tanquam exoratus eſſet raptæ pater: deinde ad hanc ſententiam tranſit: Nunquid peiorem cauſſam habeo, ſi apud alterum iudicer? *Lucius* eadem figura declamauit, & *Hiſpo Romanus*: ſed tranſit mollius. Scio quid reſponderi mihi poſſit: Facile eſt domeſtico iudici ſatisfacere. Videro te, cum ad raptæ patrem veneris. In hac Controuerſia *Triarius* dixerat: Non ſcies an exores, niſi vltimus dies venerit: & tunc, quoad lucebit, perſeuerabo. Deinde cum ſcholaſticorum ſummo fragore: Et tu quiſquis es carnifex, cum ſtrictam ſuſtuleris ſecurim, antequam ferias, patrem reſpice. Belle deridebat hoc *Aſinius Pollio*. Filius, inquit, ceruicem porrigat, carnifex manum tollat, deinde reſpiciat ad patrem, & dicat: *Agon*? quod fieri ſolet victimis. Sed ioco quoque remoto, aiebat rem veriſſimam, non poſſe carnificem venire, niſi eo tempore quo iam pater exorari non poſſet. *Ceſtius* ex altera parte hoc colore vſus eſt: quia priorem rogaſſet raptæ patrem. Suſpenſum eſſe volui, ſtatim illum ſecurum eſſe nolui. De me quæritur, quod illum potius cogitare de patrimonio filij, quam de periculo volui. *Latro* hoc colore vſus eſt. Scitis periclitantes alieno arbitrio agere: illi qui circa erant ſodales, qui occurrerãt amici paterni, aiebant: Eamus ſtatim ad raptæ patrem. in huiuſmodi caſu illi rogantur: nam raptoris patres rogant. *Silo* Pompeius diuerſum colorem huic ſecutus eſt. Non erit, inquit, duritia patris mei: item amici ſuaſerunt, ad raptæ patrem iremus, ne nocerent apud illum quod tarde ſuum exoret patrem. *Hiſpo Romanus* bello dociſmo vſus eſt. Vultis, inquit, amici, eamus ad raptæ patrem? occurremus: ille domi eſt. *Fuſcus Arellius* dixit: Ille prior rogatus eſt, qui magis timebatur. *Triarius* à parte adoleſcentis dixit: Timeo ne mutetur etiam exoratus. Hunc ſenſum non imprudenter *Silo Pompeius* improbabat: aiebat enim non poſſe mutari ſemel latam ſententiam. Quidam voluerunt videri, cito exoratum raptæ patrem: quidam tarde: *Fuſcus Arellius* dixit: Magnam partem legis conſumpſi: nec de mora queror: raptæ pater rogabatur. *Ceſtius* non probabat, & hac ſententia vſus eſt, cum hunc colorem arguendum putaret: Vult videri rogatum diu raptæ patrem, effecit vt videatur eum diu non rogaſſe, malo autem videri hoc patrem tarde exorari, quam tarde rogari. *Hermagoras* ſolebat interdum diu ſchemata proſequi, interdum breuiter & fortius attingere: ſicut in hac ſententia fecit, cum ſuſpicionem facere vellet, inter raptæ patrem & raptorem colluſionis: πέπεισμαι, φησὶν, ὁ τῆς φθαρείσης πατὴρ ὅδε, ὡς ταχέως μόνους περὶ τῆς φθορᾶς. *Artemon* dixit: λέγε σε τίς πρὸς πατέρα τῆς ἐφθαρμένης· ἀντίφωνα κεῖται σ' ἐπουλεύει. καὶ σιωπᾷς ἀεί. *Glycon* dixit: μάλα δὴ πρῶ, σὲ μέσον ΕΡΗΣΡΥΕΗΣ ἔπι ἔφθεω ωΚΡ πότερον ἀπωθω μέμψαι, οὐ τρέν ὥσα τ' ἔλεον. Hunc ſenſum commodius dixit *Lepidus*, Neronis præceptor: Miſer eris, niſi etiam vltimo die egomet iam tui miſereor. *Diocles Caryſtius* à parte patris ethicos dixit: ἐδόων ἀστοῖς, ἐδόων ἀλιεῦς. τίς ἄρ' ἥρπασέ σε, εἰς τί παρεγένου, εἰς τί παρεγίνετο, καὶ ταῦτα ἤτοι ἴσας ἐνέδρας, ἤτι ὅμοιον.

IN CONTROVERSIAM VNDECIMAM.

NICOLAVS FABER.

MORIAR, *inquit, moriar hodie.*] Quædam hic deeſſe videntur, nec dubito quin Latronis figuratam illam ſentẽtiam à Quinctiliano laudatam in hac Controuerſia poſuerit hoc loco Seneca, qua credibilem ſuſpicionem fecit ſe exorari poſſe. Quinctiliani locus cap. 11. lib. 1x. ſic habet: *Eſt latens & illa ſignificatio, qua cum ius aſperius petitur à iudice, fit ei tamen ſpes aliqua clementiæ: non palam, ne paciſcamur: ſed per quandam credibilem ſuſpicionem, vt in multis Controuerſiis, ſed in hac quoque. Raptor niſi intra trigeſimum diem, & raptæ patrem & ſuum exorauerit, pereat. qui exorato raptæ patre ſuum non exorat, agit cum eo dementia. Nam ſi palam promittat hic pater, lis tollitur. Si nullam ſpem faciat, vt non demens, crudelis certe videatur, & à ſe iudicium auertat. Latro igitur optime, Occidet ergo? ſi potero.* Ad idem enim ſpectant quæ in hac Controuerſia ſequuntur. *Quid contremiſcis ſenectus, quid lingua trepidas? quid oculi obſtupuiſtis? nondum eſt triceſimus dies.* & plane cum illis Quinctiliani cohærere videntur.

Exorabis, inquit, Fortaſſe, *Exoraui, inquis, raptæ patrem.*

Mortem vita meruit,] Scribo, *mortem vitare meruit, accuſatione deprecatus? Conſumuntur* &c.

Cum, inquit, multum in ſupplicijs habitum] Lego, *Cum, inquit, vultum in ſupplicijs habitum* &c.

Anime dura: heri fortior eras:] Quinctilianus loco quo ſupra legit, *dura anima hodie, dura, heri fortior fuiſti,* hancque ſententiam patri Gallioni tribuit, quem etiam Rhetoricorum libros ſcripſiſſe cap. 1. lib. 111. dicit. Duo igitur Iunij Galliones Rhetores fuerũt (non enim patrem vtroque loco vocaret, niſi vt à filio eiuſdem nominis, æque celebri declamatore ſecerneret) hic videlicet amicus Sen. patris, quem ideo fere vbique hoc opere noſtrum appellat, & cuius vnius ſunt ſententiæ, quæ Gallioni his libris adſcribuntur: alter filius, quem non dubito quin ille ipſe ſit Gallio frater L. Senecæ, qui & Nouatus, per adoptionem in nomen & familiam Iuniorum receptus eſt. vt εὐστόχως coniecit I. Lipſius. Id enim indicat duplex eius nomen. Nam Iunium Annæum Gallionem B. Hieronymus in Euſebiano Chronico vocat, quod duplicem eius familiam oſtendit, Et à qua tranſit, & in quam admiſſus eſt. Fuit autem Gallio pater, quemadmodum & filius Cordubenſis. Is enim eſt Gallio quem inter claros Cordubenſes dulcem vocat Statius, cui etiam Quinctilianus in dicendo

lenitatem tribuit, cum de hac ipſa ſententia, quæ in manu eſt, ſcribit, *remiſſus, & pro ſuo ingenio Gallio pater* &c. cuiuſque Tacitus tinnitus perſtringit quare non mirum eſt, ſi ex nominum, patriæ & ſtudij ſimilitudine, perſonarum confuſio nata ſit.

Raptor agere poſſit:] Omnes editiones, recenti Romana excepta, legunt, *an intra triceſimum diem raptor cum filio agere poſſit*. Hæc duo vocabula *cum filio*, vt corrupta prætermiſerunt in editione Romana, quæ emendare præſtiterat, & legere, *raptor cum alio agere poſſit*. Sequitur enim, *ſi cum alio agere poſſit*, &c.

Si non exorauit filius dementia eſt.] Hæc quæ ſequuntur fortaſſe conſtabunt, ſi legamus, *ſi non exorauit filius, an dementia eſt? Tandem, an dementiæ agere poſſit, cum adhuc an exoretur incertum ſit?* quod etſi à veſtigiis editæ lectionis recedat, ſententiæ tamen conſecutio non aliud facile admittit.

Itaque ſi quis veſtrum] Vult dicere dementiæ ſecum à filio raptore agi non poſſe ob id quod non exoretur, hoc dilemmate: quod ante triceſimum diem intra legem adhuc ſit, ideoque agi nequeat: poſt triceſimum ſi non exoretur, raptor moriturus ſit, & ita accuſator eſe deficietur. quomodo autem id dicat, non video, niſi legamus. *Itaque filius agere mecum hoc crimine non poteſt. ſiquidem ante triginta dies exorari poſſum, poſt triginta queri non poteſt.* vel, *Itaque quis veſtrum agere mecum me hoc crimine poteſt?* &c.

Qui non habet quem exoret.] At quomodo patrem exorabit qui non habet? Videtur igitur legẽdum, *qui cum habet quem exoret*, id eſt qui exorari queat.

Atqui eodem loco eſt manifeſtus. Clemens Iuſtus] Non multis verbis opus eſt vt perſuadeam legendum eſſe, *atqui eodem loco eſt manifeſtus demens. Iuſtus* &c. quamuis vt verum fatear, non mihi liqueat quis ille ſit Iuſtus Rhetor: niſi legamus, *Iunius parum hoc putabat valens eſſe*. In declamatione autem Quinctiliani cccxlix. eiuſdem argumenti contrario errore legitur, *Quis eſt iſte tam demens* cum legendum ſit. *Quis eſt iſte tam clemens?*

Sed tractaturus iſte iniquitatem tractationis] Fortaſſe legendum eſt *iniquitatem actionis*, vel *accuſationis*: & linea ſequenti, *Agere mecum dementiæ etiam iam poteſt* aliter vacillat locus?

Adoriar: dic ego verum] Fortaſſe legendum, *Moriar? dic ergo verum*. vt ſint verba patris vrgentis filium ad confeſſionem colluſionis cum raptæ patre nouo more, vt ſupra dixit, de filiæ nuptiis exorato. quaſi diceret, interrogas an moriturus ſis: fatere te non rapuiſſe, ſed ex compacto cum patre raptæ raptum ſimulatum, vt ducere eam cogereris.

Ceſtius hac figura declamauit,] Id eſt, hoc ductu. Ita enim modum, quo tota cauſa agenda eſt, vocat Fortunatianus.

Agon?] De hac formula vide quæ B. Briſſonius ſummi ordinis præſes, non magis dignitate quam ingenio, doctrina, atque eloquentia ampliſſimus, lib. primo egregij ſui operis de formulis P. R. diligentiſſime collegit.

Ceſtius ex altera parte]. Hæc Ceſtij à filio ſunt excuſante ſe cur raptæ patrem priorem rogauerit. eo nimirum colore, vt in gratiam ſui patris feciſſe videatur, ne ſcilicet diutius de filij periculo ſuſpenſus angeretur. Quare videndum, num ita legi debeat: *ſuſpenſum eſſe nolui, ſtatim illum ſecurum eſſe volui. de me queritur quod illum potius cogitare de matrimonio filij, quam de periculo volui.* Nam exorato puellæ patre de filij periculo ſolicitari nequit, cuius ipſe eſt arbiter.

Item amici ſuaſerunt.] Lego *Amici ſuaſerunt ad raptæ patrem iremus, ne noceret apud illam quod tarde ſuum exoraremus patrem.* Ita fere habent præcedentes editiones.

Bello dociſſimo] id eſt ἐναργεία quæ Ciceroni de Orat. lib. III. euidentia & illuſtratio nominatur nempe qua, vt definit Rufinianus, formam rerum, & imaginem ita in oratione ſubſtituimus, vt lectoris oculis, preſentiæque ſubiiciamus. Quinctilianus cap. II. lib. VI. & IX.

SCHOTTVS.

R*APTOR nisi & ſuum*) Lege Fabium Quinct. lib. IX. cap. IJ. extremo.

Mortem vita non meruit) Scriptum erat vitioſe, *morte vitiationem meruit, accuſatione deprecatus*. Quidam coniecerat legendum, *morte vita nunc meruit*.

Dies tuos non numero. In epitoma calamo exarata (quod tamen non ſequor) abſque negatione legitur: *Dies tuos numero*. Tale illud Ouidianum Metamorph.

Filius ante diem patrios inquirit in annos.

Et apud Quinctilianum lib. IX. cap. IIJ. ἀντανάκλασις eſt eiuſdem verbi cõtraria ſignificatione. *Cum Proculeius quereretur de filio quod is mortem ſuam exſpectaret: & ille dixiſſet, ſe vero non expectare: immo*, inquit, *rogo exſpectes*, quod & apud P. Rutilium in Figuris diſertius legitur. Emendandum tamen ſublata vna voce, ex illo Fabij loco, vt in Suaſoriis admonui.

Quod deteriorem non rogaui) *Quod te priorem*, recte in membranis, & *rapui*, non vt in editis *rapuit*. Sic enim poſt paullo pater: *Me priorem rogare debuiſti: non dico quia dignus ſum qui prius roger, quia pater tuus; id quod minimum eſt*, (vel vt in veteri *quod nimium eſt*) *propius habito*.

Anime, dura] Reſpexit hunc locum Fabius li. 9. cap. 2. vbi multa de Declamatorum Controuerſiis, legitque paullo aliter. *Latro igitur optime, occidet, ſi potero. Remiſſus & pro ſuo ingenio pater Gallio, dura anime hodie, dura: heri fortior fuiſti.* Sic Catullus Carm. VIIJ.

Sed obſtinata mente perfer, obdura.

& C. Plinius lib. J. Epiſtol. *Nihil iam ne me quidem impetraturum tam obſtinate magis magiſque induruiſſe.*

Denis, vicenisque annis inter bella iuuentus conſenuit) Dena ſtipendia equites faciebant: vt ex T. Liuij lib. 27. colligo. vicena vero, & quod excurrit pedites, vt Liuius libr. 42. Dion, Tacitus & Seruius in Virgilium. Deinde *veteranos* eos appellabant, auctore Suida.

Niſi ſuperſtitem filiam] Sic Plautus Aſinaria:

Sicut tuum vis vnicum gnatum tuæ
Supereſſe vitæ ſoſpitem & ſuperſtitem;
Ita te obteſtor:

Quod vitæ mortiſque arbitrium datum eſt] Legendi I. C. de Patria poteſtate. Addam è Simplicio in Epictetum Philoſophum Stoicum inſignem locum, in gratiam eorum qui Philoſophia ex Græcis fontibus purius hauſta, & veteris Iuris cognitione mirifice delectantur. Οἱ δὲ παλαιοὶ

τῶν Ῥωμαίων νόμοι, καὶ πρὸς τὴν τῆς φύσεως ὑπεροχὴν ἀποβλέψαντες, καὶ πρὸς τοὺς πόνους οὓς οἱ γονεῖς ὑπὲρ τῶν τέκνων πονοῦσιν ἅμα, καὶ τοὺς παῖδας παντοδαπῶς ὑποτάττειν βουλόμενοι, καὶ τῇ τῶν γονέων οἰκείᾳ φυσικῇ φιλοστοργίᾳ θαρρήσαντες, καὶ παρέχουσιν εἰ βούλοιντο τοὺς παῖδας τοῖς γονεῦσιν ἐπιτρέψαι, καὶ φονεύειν ἀτιμωρήτως. οἱ δὲ ἔτι παλαιότεροι τοσοῦτον τοὺς γονέας ἐσέφθησαν, ὡς καὶ θεοὺς αὐτοὺς ὁρμῆσαι καλεῖν. εὐλαβηθέντες δὲ τὴν θείαν ὑπεροχὴν, τοὺς τῶν γονέων ἀδελφοὺς θείους ἐκάλεσαν, ἐνδεικνύμενοι τὴν τάξιν, ἣν τοὺς γονέας ἔχειν πρὸς τοὺς παῖδας τοὺς ἑαυτῶν ὑπελάμβανον. Eadem & Sex. Empiricus Philoſophus Pyrrhonius lib. 3. Hypotypoſeωn, vbi de morum legumque apud omnes gentes varietate.

Dementiæ non poſſe agi] In veteri *Dementiam* accuſandi caſu repperi: non reiicio tamen vulgatem. Et Contro. xj. *Illos agi*: Et hac ipſa: *Ita ſi quis veſtrum agere mecum hoc crimen non poteſt*. Sic Cicero in Lælio *caput agi* & alibi dixit, vt legit & Agellius lib. j. cap. iij. pro quo vulgo *de capite* ſubſtitutum eſt.

Niſi quis morbo fureret] Inf. *Ego ſcio nullum patri curatorem dari, quia iniquus ſit, aut impius, ſed quia furioſus.* Lex Decemviralis in xij. Tabulas relata: SI FVRIOSVS EXISTAT, agnatorum gentiliumque in eo pecuniaque eius poteſtas eſto. Cicero 2. de inuentione Rhetorica, & 3. Tuſcul. & Cornificius Rhetoric. lib. 1. ad Herennium, & Vlpianus Tit. xii. Inſtitut.

Inter res iudicatas referri) *Res iudicata* dicitur à I. C. quæ iudicis pronuntiatione finem controuerſiarum accepit: quod vel condemnatione, vel abſolutione contigit. l. 1. ff. de re iudic.

An quidquid optauerit vir fortis) Thema enim & hoc Contr. ſæpe numero fuit, vt ex Quinctil. li. ix. cap. ii. & Fabij Senis Declamatoribus didici, & ex Plinij Controuerſiis, de quibus Agellius lib. ix. cap. xvi.

Vtar & malis deficiar) Mirum quam variet vetus codex: habet enim *vt Arce malus deficiam*, in quo haud ſcio an repererim non quod pueri in faba. Fort *Archemorus* reſcribendum, qui adhuc infans à ſerpente occiſus eſt, teſte Statio Papinio: in cuius honorem annuus agon inſtitutus, qui ludi Nemeæ dicti. Archias lib. 1. Epigram. Nunneſius vero. *arce malus*, aut, *malis deficiar*: id eſt, cum hanc Quæſtionem ex præceptis artis addidero, qua efficiam, vt pater abſolui non poſſit, me malis explicabo.

Quod in Scholaſticam dementiam ageret] Corruptum ſane, pro *in Scholaſtica Dementia ageret*, niſi forte accuſandi caſum affectauit Rhetor, vt Sup. hac ipſa Controuer. admonui. Vide Cuiacium lib. ix. obſeruat. cap. xiii.

Eſt manifeſtus. Iuſtus] Aſteriſcus deeſſe aliquid ad ſenſum admonuit, quod de veteri reponimus: *Eſt manifeſtus demens. IVSTVS* autem hic Declamator non alibi nominatur: nefas tamen contra libros mutare in *Iunius*, aut *Fuſcus*, vt quidam auſi fuerunt. Numerum igitur hic Declamatorum augebit.

Cum raptore colludentem] Hoc eſt, dicis gratia, & perfunctorie accuſandi munere defungentem: Frequens eſt in I. C. ſcriptis, qui & Præuaricationis crimen vocant.

Quod cum ad ius lugebit) Hic crucem Grammaticis fixam video. Tentabam locum ſanare, patum aut nihil à libro adiutus, qui & pro *quod* legit. Leg. igitur: *Et cum is dies lucebit*, vel potius, *& cum id iam lucebit*, more Comico, Plauti & Terentij. digitum in cælum intendendo. Sic enim ille in Amphitr.

Eamus Amphitruo, luceſcit hoc iam.

Et Curculione:

Nam hoc quidem, edepol, haud multo poſt luce lucebit.

Item Milite:

Vigila cum expergiſcere inquam: lucet hoc inquam.

Et Terentius Heautontim:

Luceſcit hoc iam: ceſſo pulſare oſtium.

Et Cicero 1. ad Atticum: *Catilina ſi iudicatum erit, meridie non lucere, certus erit competitor.* Quid ſi, & *cum Dius lucebit*, propius à vulgari legas: Vel, *Et cum id ius lugebis, perſeuerabo.*

Agon' quod fieri ſolet victimis? Hoc eſt feriamne? Quo verbo *Victimarius* identidem vtebatur, priuſquam victimam cæderet. Locum hunc egregius ille Politianus Miſcellan. cap. 60. Ouidij illo 1. Faſtorum illuſtrauit.

Nominis eſſe poteſt ſuccinctus cauſſa miniſter,
Hoſtia cælitibus quo feriente cadat:
Qui calido ſtrictos tincturus ſanguine cultros
Semper AGATNE rogat, nec niſi iuſſus AGIT.

Securi autem victimæ percutiebantur. Hinc enim Hoſtiam deriuat Feſtus, vel ex Feſto Paullus, ab hoſtire, quod ferire. Annæus Seneca lib. iii. Roman. Breuiarij: *Nec gladio, ſed vt victimas, ſecuri percutiunt.* Valer. quoque Maximus lib. ii. cap. vii. de Tito Manlio Torquato. Et ſæpe idem Ouidius cap. vii. Metamorph. iv. Triſtium & iv. Faſtor. item iv. de Ponto, & Virg. 2. Æneidos:

Quales mugitus fugit cum ſaucius aras
Taurus, & incertam excuſſit ceruice ſecurim.

Quid autem ſit *Lege agere*, dicam ad Controu. xxv. & xxxii.

Artemon dixit] Græca hic à fuga reuocauimus.

Diocles Caryſtius, à parte patris Ethicos dixit) ἠθικῶς autem dicere, quod & Albucio Controu. ſequēti tribuit, & Naſoni Controuerſ. x. extrema, eſt Hermogeni Rhetori præſtantiſſimo, vna de vi. Idearum generibus.: quæ ſunt, μέγεθος, σαφήνεια, γοργότης, κάλλος ἢ ἐπιμέλεια, ἠθικὸς λόγος καὶ δεινότης, hoc eſt, *Magnitudo orationis, perſpicuitas, velocitas, venuſtas, morata oratio atque grauitas.* De quibus acute & diſerte Petr. Io Nunneſius Inſtitut. Rhetoricarum libros v. quos ad Hermogenis Methodum ita reuocauit, vt nihil in hoc genere editum hactenus accuratius.

GRVTERVS & IVRETVS.

AGON? *quod fieri ſolet victimis*] quare belle Ouidius in Faſtis:

Qui calido ſtrictos tincturus ſanguine cultros
Semper agatne rogat, nec niſi iuſſus agit.

agon? hoc eſt *agone*? ex quo Agonaliorum ferias nomen inueniſſe nonnullis placuit. videatur Politianus lib. Miſcell. cap. 60. Briſſonius lib. de form.

Occurremus, ille domi eſt] Pal. & Eraſmus, *hoc curemus, ille domi eſt.*

lenitatem tribuit, cum de hac ipſa ſententia, quæ in manu eſt, ſcribit, *remiſſius, & pro ſuo ingenio Gallio pater* &c. cuiuſque Tacitus tinnitus perſtringit quare non mirum eſt, ſi ex nominum, patriæ & ſtudij ſimilitudine, perſonarum confuſio nata ſit.

Raptor agere poſsit:] Omnes editiones, recenti Romana excepta, legunt, *an intra triceſimum diem raptor cum filio agere poſsit*. Hæc duo vocabula *cum filio*, vt corrupta prætermiſerunt in editione Romana, quæ emendare præſtiterat, & legere, *raptor cum alio agere poßit*. Sequitur enim, *ſi cum alio agere poſsit*, &c.

Si non exorauit filius dementia eſt.] Hæc quæ ſequuntur fortaſſe conſtabunt, ſi legamus, *ſi non exorauit filius, an dementia eſt? Tandem, an dementia agere poßit, cum adhuc an exoretur incertum ſit?* quod etſi à veſtigiis editæ lectionis recedat, ſententiæ tamen conſecutio non aliud facile admittit.

Itaque ſi quis veſtrum] Vult dicere dementiæ ſecum à filio raptore agi non poſſe ob id quod non exoretur, hoc dilemmate: quod ante triceſimum diem intra legem adhuc ſit, ideoque agi nequeat: poſt triceſimum ſi non exoretur, raptor moriturus ſit, & ita accuſatore deficietur. quomodo autem id dicat, non video, niſi legamus. *Itaque filius agere mecum hoc crimine non poteſt. ſi quidem ante triginta dies exorari poſſum, poſt triginta queri non poteſt.* vel, *Itaque quis veſtrum agere mecum me hoc crimine poteſt?* &c.

Qui non habet quem exoret.] At quomodo patrem exorabit qui non habet? Videtur igitur legēdum, *qui eum habet quem exoret*, id eſt qui exorari queat.

Atqui eodem loco eſt manifeſtus. Clemens Iuſtus] Non multis verbis opus eſt vt perſuadeam legendum eſſe, *atqui eodem loco eſt manifeſtus demens. Iuſtus* &c. quamuis vt verum fatear, non mihi liqueat quis ille ſit Iuſtus Rhetor: niſi legamus, *Iunius parum hoc putabat valens eſſe*. In declamatione autem Quinctiliani cccxlix. eiuſdem argumenti contrario errore legitur, *Quis eſt iſte tam demens* cum legendum ſit. *Quis eſt iſte tam clemens?*

Sed tractaturus iſte iniquitatem tractationis] Fortaſſe legendum eſt *iniquitatem actionis*, vel *accuſationis:* & linea ſequenti, *Agere mecum dementia etiam iam poteſt* aliter vacillat locus?

Adoriar: dic ego verum] Fortaſſe legendum, *Moriar? dic ergo verum*. vt ſint verba patris vrgentis filium ad confeſſionem colluſionis cum raptæ patre nouo more, vt ſupra dixit, de filiæ nuptiis exorato. quaſi diceret, interrogas an moriturus ſis: fatere te non rapuiſſe, ſed ex compacto cum patre raptæ raptum ſimulatum, vt ducere eam cogereris.

Ceſtius hac figura declamauit,] Id eſt, hoc ductu. Ita enim modum, quo tota cauſa agenda eſt, vocat Fortunatianus.

Agon?] De hac formula vide quæ B. Briſſonius ſummi ordinis præſes, non magis dignitate quam ingenio, doctrina, atque eloquentia ampliſſimus, lib. primo egregij ſui operis de formulis P. R. diligentiſſime collegit.

Ceſtius ex altera parte]. Hæc Ceſtij à filio ſunt excuſante ſe cur raptæ patrem priorem rogauerit. eo nimirum colore, vt in gratiam ſui patris feciſſe videatur, ne ſcilicet diutius de filij periculo ſuſpenſus angeretur. Quare videndum, num ita legi debeat: *ſuſpenſum eſſe nolui, ſtatim illum ſecurum eſſe volui. de me queritur quod illum potius cogitare de matrimonio filij, quam de periculo volui.* Nam exorato puellæ patre de filij periculo ſolicitari nequit, cuius ipſe eſt arbiter.

Item amici ſuaſerunt.] Lego *Amici ſuaſerunt ad rapta patrem iremus, ne noceret apud illam quod tarde ſuum exoraremus patrem.* Ita fere habent præcedentes editiones.

Bello deciſmo] id eſt ἐναργεία quæ Ciceroni de Orat. lib. III. euidentia & illuſtratio nominatur nempe qua, vt definit Rufinianus, formam rerum, & imaginem ita in oratione ſubſtituimus, vt lectoris oculis, præſentiæque ſubiiciamus. Quinctilianus cap. II. lib. VI. & IX.

SCHOTTVS.

RAPTOR *niſi & ſuum*) Lege Fabium Quinct. lib. IX. cap. IJ. extremo.

Mortem vita non meruit) Scriptum erat vitioſe, *morte vitiationem meruit, accuſatione deprecatus*. Quidam coniecerat legendum, *morte vita nunc meruit*.

Dies tuos non numero. In epitoma calamo exarata (quod tamen non ſequor) abſque negatione legitur: *Dies tuos numero*. Tale illud Ouidianum Metamorph.

Filius ante diem patrios inquirit in annos.

Et apud Quinctilianum lib. IX. cap. IIJ. ἀντανάκλασις eſt eiuſdem verbi cōtraria ſignificatione. *Cum Proculeius quereretur de filio quod is mortem ſuam exſpectaret: & ille dixiſſet, ſe vero non expectare: immo, inquit, rogo exſpectes*, quod & apud P. Rutilium in Figuris diſertius legitur. Emendandum tamen ſublata vna voce, ex illo Fabij loco, vt in Suaſoriis admonui.

Quod deteriorem non rogaui) *Quod te priorem*, recte in membranis, *& rapui*, non vt in editis *rapuit*. Sic enim poſt paullo pater: *Me priorem rogare debuiſti: non dico quia dignus ſum qui prius roger, quia pater tuus; id quod minimum eſt*, (vel vt in veteri *quod nimium eſt*) *propius habito.*

Anime, dura] Reſpexit hunc locum Fabius li. 9. cap. 2. vbi multa de Declamatorum Controuerſiis, legitque paullo aliter. *Latro igitur optime, occidet, ſi potero. Remiſſus & pro ſuo ingenio pater Gallio, dura anime hodie, dura: heri fortior fuiſti.* Sic Catullus Carm. VIIJ.

Sed obſtinata mente perfer, obdura.

& C. Plinius lib. J. Epiſtol. *Nihil iam ne me quidem impetraturum tam obſtinate magis magiſque induruiſſe.*

Denis, viceniſque annis inter bella iuuentus conſenuit) Dena ſtipendia equites faciebant: vt ex T. Liuij lib. 27. colligo. vicena vero, & quod excurrit pedites, vt Liuius libr. 42. Dion, Tacitus & Seruius in Virgilium. Deinde *veteranos* eos appellabant, auctore Suida.

Niſi ſuperſtitem filium] Sic Plautus Aſinaria:

Sicut tuum vis vnicum gnatum tuæ
Supereſſe vitæ ſoſpitem & ſuperſtitem;
Ita te obteſtor:

Quod vitæ mortiſque arbitrium datum eſt] Legendi I. C. de Patria poteſtate. Addam è Simplicio in Epictetum Philoſophum Stoicum inſignem locum, in gratiam eorum qui Philoſophia ex Græcis fontibus purius hauſta, & veteris Iuris cognitione mirifice delectantur. Οἱ δὲ παλαιοὶ

τῶν Ῥωμαίων νόμοι. καὶ πρὸς τὴν τῆς φύσεως ὑπεροχὴν ἀποβλέψαντες, καὶ πρὸς τοὺς πόνους οὓς οἱ γονεῖς ὑπὲρ τῶν τέκνων πονοῦσιν ἅμα. καὶ τοὺς παῖδας παντοδαπῶς ὑποπτᾶν οὐ βουλόμενοι, καὶ τῇ τῶν γονέων οἰκείᾳ φυσικῇ φιλοστοργίᾳ θαρρήσαντες, καὶ παρέχοντες εἰ βούλοιντο τοὺς παῖδας τοῖς γονεῦσιν ἐπιτρέψαι, καὶ φονεύειν ἀτιμωρήτως. οἱ δὲ ἔτι παλαιότεροι τοσοῦτον τοὺς γονέας ἐσεφθησαν, ὡς καὶ θεοὺς αὐτοὺς ὁρμῆσαι καλεῖν. εὐλαβηθέντες δὲ τὴν θείαν ὑπεροχὴν, τοὺς τῶν γονέων ἀδελφοὺς θείους ἐκάλεσαν, ἐνδεικνύμενοι τὸ ἴσον, ἣν τοὺς γονέας ἔχειν πρὸς τοὺς παῖδας τοὺς ἑαυτῶν ὑπελάμβανον. Eadem & Sex. Empiricus Philoſophus Pyrrhonius lib. 3. Hypotypoſeωn, vbi de morum legumque apud omnes gentes varietate.

Dementiæ non poſſe agi] In veteri *Dementiam* accuſandi caſu repperi: non reiicio tamen vulgarem. Et Contro. xj. *Illos agi*: Et hac ipſa: *Ita ſi quis veſtrum agere mecum hoc crimen non poteſt*. Sic Cicero in Lælio *caput agi* & alibi dixit, vt legit & Agellius lib. j. cap. iij. pro quo vulgo *de capite* ſubſtitutum eſt.

Niſi quis morbo fureret] Inf. *Ego ſcio nullum patri curatorem dari, quia inquus ſit, aut impius, ſed quia furioſus.* Lex Decemviralis in xij. Tabulas relata: SI FVRIOSVS EXISTAT, agnatorum gentiliumque in eo pecuniaque eius poteſtas eſto. Cicero 2. de inuentione Rhetorica, & 3. Tuſcul. & Cornificius Rhetoric. lib. 1. ad Herennium, & Vlpianus Tit. xii. Inſtitut.

Inter res iudicatas referri) *Res indicata* dicitur à I. C. quæ iudicis pronuntiatione finem controuerſiarum accepit: quod vel condemnatione, vel abſolutione contigit. l. 1. ff. de re iudic.

An quidquid optauerit vir fortis) Thema enim & hoc Contr. ſæpe numero fuit, vt ex Quinctil. li. ix. cap. ii. & Fabij Senis Declamatoribus didici, & ex Plinij Controuerſiis, de quibus Agellius lib. ix. cap. xvi.

Vtar & malis deficiar) Mirum quam variet vetus codex: habet enim *vt Arte malus deficiam*, in quo haud ſcio an repererim non quod pueri in faba. Fort *Archemorus* reſcribendum, qui adhuc infans à ſerpente occiſus eſt, teſte Statio Papinio: in cuius honorem annuus agon inſtitutus, qui ludi Nemeæ dicti. Archias lib. 1. Epigram. Nunneſius vero. *arte malus*, aut, *malis deficiar*: id eſt, cum hanc Quæſtionem ex præceptis artis addidero, qua efficiam, vt pater abſolui non poſſit, me malis explicabo.

Quod in Scholaſticam dementiam ageret] Corruptum ſane, pro *in Scholaſtica Dementia ageret*, niſi forte accuſandi caſum affectauit Rhetor, vt Sup. hac ipſa Controuer. admonui. Vide Cuiacium lib. ix. obſeruat. cap. xiii.

Eſt manifeſtus. Iuſtus] Aſteriſcus deeſſe aliquid ad ſenſum admonuit, quod de veteri reponimus: *Eſt manifeſtus demens. IVSTVS* autem hic Declamator non alibi nominatur: nefas tamen contra libros mutare in *Iunius*, aut *Fuſcus*, vt quidam auſi fuerunt. Numerum igitur hic Declamatorum augebit.

Cum raptore colludentem] Hoc eſt, dicis gratia, & perfunctorie accuſandi munere defungentem: Frequens eſt in I. C. ſcriptis, qui & Præuaricationis crimen vocant.

Quod cum ad ius lugebit) Hic crucem Grammaticis fixam video. Tentabam locum ſanare, parum aut nihil à libro adiutus, qui & pro *quod* legit. Leg. igitur: *Et cum iſ dies lucebit*, vel potius, *& cum id iam lucebit*, more Comico, Plauti & Terentij. digitum in cælum intendendo. Sic enim ille in Amphitr.

> *Eamus Amphitruo, luceſcit hoc iam.*

Et Curculione:

> *Nam hoc quidem, edepol, haud multo poſt luce lucebit.*

Item Milite:

> *Vigila cum expergiſcere inquam: lucet hoc inquam.*

Et Terentius Heautontim:

> *Luceſcit hoc iam: ceſſo pulſare oſtium.*

Et Cicero 1. ad Atticum: *Catilina ſi iudicatum erit, meridie non lucere, certus erit competitor.* Quid ſi, & *cum Dius lucebit*, propius à vulgari legas? Vel, *Et cum id ius lugebit, perſeuerabo.*

Agon' quod fieri ſolet victimis? Hoc eſt feriamne? Quo verbo *Victimarius* identidem vtebatur, priuſquam victimam cæderet. Locum hunc egregius ille Politianus Miſcellan. cap. 60. Ouidij illo 1. Faſtorum illuſtrauit.

> *Nominis eſſe poteſt ſuccinctus cauſſa miniſter,*
> *Hoſtia cœlitibus quo feriente cadat:*
> *Qui calido ſtrictos tincturus ſanguine cultros*
> *Semper AGATNE rogat, nec niſi iuſſus AGIT.*

Securi autem victimæ percutiebantur. Hinc enim Hoſtiam deriuat Feſtus, vel ex Feſto Paullus, ab hoſtire, quod ferire. Annæus Seneca lib. iii. Roman. Breuiarij: *Nec gladio, ſed vt victimas, ſecuri percutiunt.* Valer. quoque Maximus lib. ii. cap. vii. de Tito Manlio Torquato. Et ſæpe idem Ouidius cap. vii. Metamorph. iv. Triſtium & iv. Faſtor. item iv. de Ponto, & Virg. 2. Æneidos:

> *Quales mugitus fugit cum ſaucius aras*
> *Taurus, & incertam excuſſit ceruice ſecurim.*

Quid autem ſit *Lege agere*, dicam ad Controu. xxv. & xxxii.

Artemon dixit] Græca hic à fuga reuocauimus.

Diocles Caryſtius, à parte patris Ethicos dixit) ἠθικῶς autem dicere, quod & Albucio Controu. ſequẽti tribuit, & Naſoni Controuerſ. x. extrema, eſt Hermogeni Rhetori præſtantiſſimo, vna de vi. Idearum generibus.: quæ ſunt, μέγεθος, σαφήνεια, γοργότης, κάλλος ἢ ἐπιμέλεια, ἠθικὸς λόγος καὶ δεινότης, hoc eſt, *Magnitudo orationis, perſpicuitas, velocitas, venuſtas, morata oratio atque grauitas.* De quibus acute & diſerte Petr. Io Nunneſius Inſtitut. Rhetoricarum libros i v. quos ad Hermogenis Methodum ita reuocauit, vt nihil in hoc genere editum hactenus accuratius.

GRVTERVS & IVRETVS.

AGON? *quod fieri ſolet victimis*] quare belle Ouidius in Faſtis:

> *Qui calido ſtrictos tincturus ſanguine cultros*
> *Semper agatne rogat, nec niſi iuſſus agit.*

agon? hoc eſt *agone*? ex quo Agonaliorum ferias nomen inueniſſe nonnullis placuit. videatur Politianus lib. Miſcell. cap. 60. Briſſonius lib. de form.

Occurremus, ille domi eſt] Pal. & Eraſmus, *hoc curemus, ille domi eſt.*

Nepos ex meretrice ſuſceptus. CONTROVERSIA XII.

THEMA. *Abdicauit quidam filium. abdicatus ſe contulit ad meretricem: ex ea ſuſtulit filium. æger ad patrem miſit. cum veniſſet, commendauit ei filium ſuum, & deceßit. adoptauit puerum. ab altero filio accuſatur dementiæ.*

PRO PATRE. *Porcij Latronis.** Qualem vidi! ipſa fungebatur officiis, ſedula circa lectum ægrotantis in omnia diſcurrebat miniſteria, non impulſis tantum, ſed laniatis capillis. Vbi eſt, inquam, meretrix? Venit ad me cedulo, qui diceret: Filius antequam moritur, rogat venias. Non expectaui, dum iſte permitteret. amens cucurri. Cetera quemadmodum narrem neſcio: ſteterim, an ſederim, quid locutus ſim, quid audierim, neſcio: hoc vnum ſcio. iacuiſſe me inter duos filios: accede huc puer, depoſitum, crimen meum: non habeo miſer, cui te moriturus commendam. *Ceſtij Pij.* Recepi in ſinum nepotem. Vultis, & hunc abdicem? duos filios tuli. huic numero iam aſſueui. Patrem accuſat, fratrem infamat, infantem perſequitur. Rogo vos non ſatius eſt meretricem amare, quam neminem? Noui generis dementia arguitur, ſanus eram, ſi non agnoſcerem meos. Tradidit infantem, & expirauit: non habui cui redderem. Offerebam me propinquis, expectabam vt aliquis pro abdicato rogaret, nemo audebat propinquorum fratre ceſſante. illa videlicet in hac cogitatione tacebat. Nos rogabimus, cum frater non audeat? Meretricis, inquit, filium recepiſti: nempe eius quæ meum receperat. Fateor me aliquando inſanum fuiſſe. Neſcio quis eſſet abdicatus: meliorem exuli. *Papirij Fabiani,* Quam nihil in domo illa meretricia fœdi vidi! aſſidebat mulier triſti vultu affecta, ægro ſimillima ipſa, demiſſis in terram oculis. Pater, inquit, nihil tecum frater locutus eſt? in ſinu meo & filium & animam depoſuit. domum pertuli. dementiam vocat, quod infantem non abdicaui. Quid facerem? negarem aliquid filio, cum ille rogaret pro filio? Ignoſco tibi, quod tam durus es. ægrum fratrem non vidiſti. Ille magni ſucceſſor modo patrimonij natus in lectulo precario moriebatur. Non ſeruorum turba circunſtabat, non amicorum: inter infantem & mulierculam, deficientis adoleſcentis ſpiritus in aduentum meum ſuſtinebatur. Vt intraui, cadentes iam oculos ad nomen meum erexit, fugientemque animam retinuit. Pater, inquit, quod adhuc nihil deprecatus ſum, non contumacia feci, fratri mandaueram. Indico tibi crimina mea: expirantem coheredem tuum ad vitam volui reuocari. Vt ſaluus eſſet, rogaui deos: &, licet dementiam voces, ſi vixiſſet, recepiſſem. *Arellij Fuſci Patris.* Securior eram, quoniam putaueram illi omnia præſtare fratrem, cum ſubito nunciatum eſt, in vltimis eſſe filium: nec hoc à fratre. ô me miſerum, quod ſolum nepotem recepi. *Albutij Sili.* Vt vidit vxorem, vidit & fratrem, circunſpiciebat & patrem. *Iulij Baßi.* Tibi debeo mulier; quod habuit filius meus in qua domo ægrotaret. Pudet dicere: vt nepotem agnoſcerem, rogatus ſum. Non poteſt vno crimine dementia intelligi. Nemo ſine vitio eſt. in Catone moderatio, in Cicerone conſtantia deſideratur. ad ſummam, tres fuimus. omnes peccauimus: ego, quod abdicaui: frater, quod tacuit: tu, quod pro fratre non rogaſti. Non ſum vno herede contentus: duos habere volui: & quo magis cõcupiſcam, habui. Miſit ad me affectus æger, non ibo? mihi crede, aliter à diis de coherede. Cogitate & quis roget & quem roget. videbitis negare non poſſe, niſi qui accuſare poſſit & patrem.

Altera pars. Porcij Latronis. Quem honeſtius ſubiecit meretrix quam peperit. Pater iſtius incertus eſt. bene cum ipſo ageretur, ſi & mater. *Fuſci Arellij Patris.* Errat, ſi quis ſit qui me putet pecunia moueri: primum aſſueui coheredem habere, deinde olim iam cum puero iſto paterna diuiſi, quia mulieri ille frater donauit plus quam pro ſua parte. *Romani Hiſponis.* Incidit in meretricem, inter omnia mala, fœcundam. Veræ inimicæ. Noſcis quibus ante in cubiculum riualis venit, quam maritus. *Argentarij.* Cum abdicaret, aiebat: Hoc ſcilicet expectabo, donec hac è meretrice liberos tollas. Mulier, neſcio an aduerſus patrem iniurioſior ſis, quod abſtuliſti illi heredem, an quod dediſti. *Albutij Sili.* Sine veniant illuc amici, ſine propinqui: nunc erubeſcunt in domum meretricis accedere. Mulier quæ ſine præfatione honeſte nominari non potes, cedo iſtum puerũ nulli agnoſcendum: ſed mater aſſerat. Seueriſſimus pater abdicauit etiam, quem ſciebat ſuum. Erat in domo puer, qui omnes vocabat patres. Adoptauit eius filium, propter quem etiam ſuum eiecerat. *Ceſtij Pij.* Nullum genus iudicum recuſo. ſi ſeueri erunt, nocebit iſti, quod receperit meretricis filium: ſi clementes, quod abdicauit ſuum. Clamauit pater: In domum ergo meam meretrix veniet, aut (quod turpius eſt) filius ad illam ibit? Miſit in domum noſtram publicum puerum. Quis illis nuptiis interfuit, niſi aut abdicatus, aut abdicandus?

Diuiſio. Latro ſic diuiſit, An pater ob illam adoptionem accuſari poſſit, an ob hoc debeat: omnes infamauerunt adoleſcentem. quaſi illius criminationibus factum ſit, vt frater abdicaretur. Et ideo ſententia laudatur *Fabiani*: Nihil tecum locutus ſum. Cum hoc vnum puero noceat, quod ex meretrice natus eſt, omnes operam dederunt, vt quantum in Controuerſia licebat, huic vitio mederetur, efficerentque nequid in illa videretur meretricis fuiſſe, niſi nomen. *Marillius* decenter hoc dixit, ſimul obiiciens fratri impietatem. Nihil, inquit, in illa domo meretricium fuit: ſcires, ſi mecum fuiſſes. *Albutius* ethicos, vt multi putant, dixit: certe laudatus eſt, cum diceret, Exeuntem proſecutus eſt, non probabat hanc *Meſſalla* ſententiam: Non habebit, inquit, fiduciam, ſi mauult videri recepiſſe puerum quam abduxiſſe: & ea ratione eum adoptaſſe, non quia debuerit, ſed quia ſecutus eſt. Fuit autem Meſſalla exactiſſimi ingenij in omnis quidem ſtudiorum partis, Latini vtique ſermonis obſeruator diligentiſſimus. Idem itaque cum audiſſet Latronem declamantem, dixit: Sua lingua diſertus eſt. ingenium illi conceſſit, ſermonem obiecit. Non tulit hanc contumeliam Latro, & pro Pythodoro

Meſſalæ orationem diſertiſſimam recitauit, * quam ſuaſoriam Theodoto declamauit per triduum, quæ dixerit, ſuo loco reddam, cum ad Suaſorias venero.

Color. A parte adoleſcentis non vnus omnibus color placuit. Quidam perſonam eius qualem acceperant, introduxerunt duram & aſperam. Ex quibus fuit & *Hiſpo Romanus. Iunius* vnum aiebat efficiendum, vt non durus videretur, ſed ſeuerus. In hac parte dixit nobilem illam ſententiam, quam Fabius Maximus circumferebat: Venit aſſidue in domum meretrix: non recedit, paulum abeſt, quin nouerca fit. *Ceſtius* bella figura egit: Dementia, inquit, res eſt ſanitati contraria. Non quæram extra exempla ſani hominis, & quod pater me rogat, ipſum ſibi comparabo. Fuit aliquando ſanus: tunc quid faciebat? Oderat luxuriam: vt caſtigaret, nunc iam ſeuerus. ſenem putabitis ſanum, ſi vobis in lupanari oſtendero? Sic declamauit, vt fratri patrem daret accuſatorem, & illum argueret ſibiipſi comparandum. *Latro* fratri pepercit; puerum preſſit, & dixit fratris filium non eſſe, & ne fratrem quidem hoc fieri voluiſſe. illa verba ab ægro impetrata. *Fabianus* ex omnibus iſtis colorem ſecutus eſt optimum, qui aiebat, dicere Meſſallam non tantum bonam partem adoleſcentis fieri, ſed etiam honeſtam. obiecit patri, quod fratrem abdicaſſet, non ſchemate, ſed certo. Nihil, inquit, peccauerat. amat meretricem. ſolet fieri. adoleſcens eſt. expecta. emendabitur, ducet vxorem, quare tunc non egiſti dementiæ? Expectabat pœnitentiam tuam, aiebat, iam reſipiet. Hoc per tranſitum obiicere cœpit, quod non recepiſſet, quod vidiſſet in lupanari habitantem. Abdicaſti, inquit, vt emendares, non vt vitia augeres in dies. nullum illius vitium ætatis eſt. amor eſt. recipe antequam aliquid faciat, cur mox pudore moriatur. Ad vltimum obiecit illi, quod ægrum non ſuſtuliſſet. Poteſt, inquit, conualeſcere, ſi viderit penates ſuos, mitius certe morietur in paterno ſolo ſuo. Quare, inquit, tu apud fratrem non fuiſti? & ego queror. Ille cum ad te mitteret, putauit ſe ad duos mittere. Vtinam tecum fuiſſem, pater: rediſſes illinc cum filio, ſed tuo. De adoptione nouiſſime queſtus eſt & hac figura: Abſtuliſti mihi fratrem, cum quo natus ſum, cum quo educatus ſum, vt dares iſtum. Indignor hanc fratri meo contumeliam, vt huius vocetur pater. Sed vt aliquid iocer, *Fabianus Maximus* nobiliſſimus vir fuit, qui primus foro Romano hunc vomicum morbum, quo nunc laborat, intulit: de quo Seuerus Caſſius, antequam ab illo reus ageretur, dixerat: Quaſi diſertus es, quaſi formoſus es, quaſi diues es, vnum tantum es: non quaſi, alapam. * Hanc Controuerſiam cum declamaret Maximus, dixit: Quaſi tricolum tale, qualia ſunt quæ baſilicam infeſtant. Dicebat autem à patre, omnes aliquid ad nos imbecilli alter alterius onera detulimus. Accuſator pater in vltimis annis, nepos in primis abdicatur: nullus autem, * Hæc ſubinde refero, quod æque vitandarum rerum exempla ponenda ſunt, quam ſequendarum. In hac Controuerſia *Latro* contrariam rem Controuerſiæ dixit, ſed ſibi. Declamabat illam, Cæſare Auguſto audiente & Agrippa, cuius filios nepotes ſuos, Cæſar Lucium & Caium adoptaturus diebus illis videbatur. Erat Agrippa inter eos qui non nati ſunt nobiles, ſed facti. Cum diceret partem adoleſcentis Latro, & tractaret adoptionis locum, dixit: Nam iſti adoptione nobilitati fuerunt. hæc & alia in hanc ſententiam. Mæcenas innuit patri. faſcina recuſare. finire iam quidam declamationem putabant. hanc malignam rem [* Mæcenas] eſſe: effeciſſe enim nobilem, non vt audiret quæ dicta erant à Cæſare, ſed vt notaret. Tanta autem ſub diuo Auguſto libertas fuit, vt præpotenti tunc M. Agrippæ non defuerint, qui ignobilitatem exprobrarent. Vipſanius Agrippa fuerat, Vipſanij nomen quaſi argumentum paternæ humilitatis ſuſtulerat, & M. Agrippa dicebatur. cum defenderet reum, fuit accuſator qui diceret M. Agrippam, & quod medium eſt. volebat Vipſanium intelligi. Fuit qui diceret: Concurrite, Agrippa malum habebis, reſponde diis. Ea in parte vtique mihi videtur admiratione dignus diuus Auguſtus, ſub quo tantum licuit. Sed horum non poſſum miſereri, qui tanti putant caput potius quam dictum perdere. Latro dignus fuit miſeratione, qui ne excuſare quidam errorem ſuum potuit. Nihil eſt autem crudelius quam ſic offendere, vt magis ſis offenſurus ſi ſatisfeceris.

IN CONTROVERSIAM DVODECIMAM.

NICOLAVS FABER.

O*FFEREBAM me propinquis,*] Latentem hic & inductam lacunam ab epitome expleuimus. quæ deinde ſequuntur, *illa videlicet in hac cogitatione tacebat*, corrupta ſunt ſed curatu facilia. Nam ſi legamus, *illi videlicet in hac cogitatione tacebant: Nos rogabimus* &c. plane conſtabit oratio.

Vidit & fratrem, circumſpiciebat & patrem.] Atqui videre fratrem abſentem poterat æger? ſed tranſpoſita ſunt hæc vocabula alterum in alterius locum, legendumque, *vidit & patrem, circumſpiciebat & fratrem*, id eſt num fratrem videret.

Cogitare & quis roget.] Melius ita hæc legi poſſe ſuſpicor, *cogitare quis roget, quem roget: videbitis neminem rogare non poſſe.* &c.

Meſſalla exactiſſimi] De quo egregium exſtat Quinctiliani elogium. *Meſſalla,* inquit cap. 1. lib. x. *nitidus & candidus, & quodammodo præ ſe ferens in dicendo nobilitatem ſuam.* recte. nam & nobiliſſimus & eloquentiſſimus fuit. Quandoquidem à Voluſo & Valerio Poplicola originem per infinitos conſulares & triumphales ducens Valerium Coruum ſexies conſulem, qui centum annos impleuit. à quo Coruini nomen poſteris inditum, & Meſſalam ſenem, qui de familiis Romanis ſcripſit, adoleſcens adhuc ingenio ac prudentia Trium-viris formidabilis fuit. App. lib. IV. belli ciuil. Μεσσάλας δὲ ἐπιφανὴς νέος ἐς Βροῦτον ἔφυγε, καὶ αὐτοῦ δείσαντες οἱ τρεῖς, τὸ φρόνημα προὔγραψαν οὕτως, & quæ ſequuntur. nec gratia proſcriptionis ſibi facta vti voluit, quam diu ſpes optimatum partibus aliqua ſuperfuit. Rebus

autem compoſitis, ſub Auguſto dignitate & eloquentia floruit. Conſul enim, Augur primuſque Vrbis Præfectus fuit: quam tamen dignitatem paucis diebus exercuit, & eiurauit *quaſi neſcius exercendi*, inquit Tacitus. Nempe quod ita finxerit, nam re vera ſexto die abdicauit parum ciuilem poteſtatem conteſtans. B. Hieronymus in Euſebij Chronico. ea ratione Dio primum Vrbis Præfectum Mæcenatem poſuit. Plures orationes ſcripſit & vulgauit, multos etiam libros compoſuit, quorum auctoritate Plinius, Quinctilianus, Suetonius, & Soſipater Cariſius vtuntur. quoſdam etiam de ſingulis litteris, vt de littera S. Amatoria etiam ſcripſiſſe Plinius iunior Epiſtolarum lib. v. teſtis eſt. I. Seneca in ἀποκολ. diſertiſſimum virum vocat. Tacitus de claris Orat. Cicerone mitiorem & dulciorem, & in verbis elaboratum magis iudicat. Quinctilianus orationis dignitatem ei præ ceteris tribuit. Cuius etiam eximiæ virtutes iudicio totius Senatus comprobatæ ſunt: per eum enim velut ſui ordinis principem Cæſarem Auguſtum patrem patriæ ſalutauit. Suetonius cap. lviij. vir tamen tantus anno ætatis ſuæ lxx. biennio antequam moreretur, omnium penitus, etiam proprij nominis oblitus eſt. Plinius lib. vii. cap. xxiv. B. Hieronymus ad Euſebium.

Sua lingua diſertus eſt.] Sic L. Seneca: *Petronius homo Claudiana lingua diſertus.*

Sermonem obiecit.] Rudem nempe & pinguem, qualem eſſe Cordubenſium poetarum dixit Cicero. Porro quæ deinceps ſequuntur, corrupta & manca iudico.

Quam ſuaſoriam Theodoto declamauit] Locus non vno modo corruptus, de quo nihil ſpondeo. puto tamen legendum *de Theodoto.* vulgare enim Suaſoriarum thema in ſcholis fuit conſultatio apud C. Cæſarem de pœna Theodoti. Quinctilianus cap. viii. lib. iii.

Ut caſtigaret, nunc iam ſeuerus.] Vide num aptius legamus, *vt caſtigaret tunc, etiam ſeuerius*, vel, *vt caſtigaret etiam ſeuerius*, inducta dictione *nunc.*

Qui aiebat,] Rectius fortaſſe, *quo aiebat.*

Non ſchemate,] id eſt, vt contrarium ſignificaret, quemadmodum cum vel per ironiam, vel figuratè aliud dicitur, aliud autem ſignificatur.

Fabianus Maximus] Scribendum *Fabius* ex præcedentibus. Maximi enim cognomen eſt Fabiorum. atque etiam vel fallor, vel is eſt Auguſti amicus ſua & vxoris loquacitate celebris, de quo apud Tacitum lib. 1. Ann. & Plutarchum περὶ ἀδολεσχ.

Et quod medium eſt] Veteres editiones. *& quod in medium eſt.* quod rectum eſt.

Dictum perdere] Quinctilianus cap. iv. lib. vi. *longe abſit propoſitum illud, potius amicum quam dictum perdere.* Ita enim apud eum auctorem melius hæc legentur.

SCHOTTVS.

N*ACTVS in lectulo precario moriebatur*) Recte in vet. lib. *natus precario* autē dare, poſſidere, ducere, frequens in I. C. libris vt ad præfationem lib. 1. Contr. admonui. Filius igitur patri nepotem moriens commēdarat, preces adhibens potius: vt *Rogo*, vt *Peto*, vt *Deprecor, &c.* quam iuſſione vtens. Et Fidei commiſſa non ciuilibus verbis, ſed precatiuo modo relinquuntur, inquit Vlp. Tit. 25. Inſtit. hoc eſt, Non directis verbis, ſed precatiuis l. verbis. ff. de vulg. ſubſtit. Et Iſidorus lib. 5. ca. 24. Etymolog. Terentius Eunucho:

Hanc tu mihi vel vi, vel clam, vel precario fac tradas.

Cadentes iam oculos.) vt in dormiturientibus & morientibus accidere ſolet. Virg. 4. Georg. de Eurydice:

Fata vocant, conditque natantia lumina ſomnus.

Et lib. v. Æneidos extremo de Palinuro:

— cunctantique natantia lumina ſoluit.

In Catone moderatio, in Cicerone conſtantia] Deeſſe videtur aliquid vel *eſt*, vel *deſideratur*, aut quid ſimile. Quid ſi *immoderatio & inconſtantia* legas, vt fere de Manlio & Gurgite Contro. xxv. M. Porcij Catonis ſeuere nimis acta cenſura prædicatur, & vino etiam pluſculum indulgebat, domi parcus. Ciceronis quoque inconſtantia notata ab æmulis. quo ſe crimine purgare nititur prolixa epiſtola ad Lentulum Spintherem. Hinc lepidus Laberij Mimi iocus, *duabus illum ſellis ſedere ſolitum.* Et belloq; ciuili dixerat: *Quem fugiam habeo, quem ſequar neſcio.* Macrob. lib. ii. cap. iii. Saturn. & lib. vii. cap. iii. Cicero, Plutarchus, & Seneca Controu. xviii.

In ſumma dementia) Aſteriſcus indicium eſt loci vitiari. Quid igitur? Speremne medicinam à me fieri poſſe? Conandum, quando nulla pœna conatui propoſita. Coniicio igitur leg. *In Sulla dementia.* Reſpexit fortaſſe Cæſaris iocum, qui Sullam litteras neſciſſe dicebat, quod ſe Dictatura abdicaſſet. Suetonius cap. 77. iocatus in dictandi voce, quod eſt in ſcholis Magiſtrorum officium: & Dictator Romæ olim appellatus Magiſter populi, qui & ipſe Magiſtrum Equitum dicebat, Cicero lib. 1. de Repub. apud Senecam lib. 19. Epiſt. L. Lucullus & ipſe in dementiam incidit, cui M. Lucullus frater cuſtos ex lege xii. datus eſt, auctore Plutarc. ex Corn. Nepote: ſed hoc nomen longius abit à vulgari ſcriptura. Certe tribus, patri filiiſque duobus totidem illuſtres opponit Seneca. Legi etiam poſſet, ni fallor, *in Sulla clementia,* vt deſiderata ἀπὸ κοινοῦ exaudiatur.

Aliter tu à Diis) *Tua* poſſeſſionis prouocabulum erat in peruetuſto illo: mihi tamen ſi fas ab eo diſcedere, magis placet, *aliter tu adis* vel *adibis.*

Inter omnia mala fecundam vera inimica noſcis quibus ante] Corrupta hæc vltimo loco poſita, quæ non dubitaſſem expungere, quod in excerptis Epitomæ nihil amplius legatur, quam, *inter cetera mala & fecundam*: ſi iudicio meo niti potius, quam veteris libri auctoritati parere voluiſſem, in quo ita plane ſcriptum eſt: *Inter omnia malitia fecundam, vere inimice natis: quibus ante, &c.* Erit qui *Noſtis* reponendum cenſebit pro *Noſcis.*

Albutij Syllis] Sup. hac ipſa Contr. *Silius eſt*, alibi *Silo*, vt *Pompeius Silo*, quæ ego per i ſcribenda cenſeo, vt Græci, qui σίλλους eos vocant, qui naſo ſurſum verſus adunco & repando deformes ſunt, auctore Feſto, qui & *Simi* dicuntur, Plin. li. 11. c. 37. *Naribus cognomina Simonum & Silorum.*

Declamauit per triduum) Vitioſe ni fallor, in veteri erat *patri: dum qua dixerit* &c. & ex hoc loco Suaſorias poſt Cōtrouer. ſcriptas ab Annæo colligas.

Fabius Maximus] Scriptura vetus maxime corruptam ſe eſſe de librario clamat: Illud miror Fabianum hunc mox appellari, pagina prope

eadem

eadem, & diuerſum eſſe à *Papirio Fabiano* Philoſopho ſuſpicor, qui in huius libri Præf. inſigni elogio ornatus eſt.

Dementia rei ſanitati contraria] Cicero Tuſculan.4. *Nomen inſaniæ ſignificat mentis ægrotationem & morbum, id eſt, inſanitatem & ægritudinem animi, quam appellarunt inſaniam.*

Exempla ſani hominis) E corruptis veteris ſcripturæ veſtigiis diuino primum fuiſſe, *Exempla ſani hominis atque patris. Intelligat: ipſum ſibi comparabo;* De quo alij iudicabunt.

Amat meretricem: ſolet fieri) legibus ciuilibus non id vetitum olim, ſed lege diuina. Terent. Adelph. Act.1. Scena II. vide infra à me anotata Contr. 14.

Vitia augeres in dies] Diuerſa longe àb hac, priſca lectio, *non vitia augeres.* vides nullum illius vitium: ætatis eſt, amoris eſt. vtraque recta lectio eſt.

Sed vt iocer] Alij *aliquid* addunt, liber antiquus, *Sed vt aliquid iocemur. Vomicus* autem *morbus* à *vomica*, aut à *vomendo* dicitur Senecæ. Fab. lib. 8. c.6. Sordidam huiuſmodi tranſlationem vocat. *Non enim, ſi Cicero recte ſentinam Reip. dixit, fœditatem hominum ſignificans; idcirco probem illud quoque veteris Oratoris: perſecuiſti Reipub. vomicas. Vomitoria* etiam à vomendo, de quo Macrobius lib.6. cap.4. *Et in ſpectaculis vomitoria, vnde homines glomeratim ingredientes, in ſedilia ſe fundunt, effunduntque.* Quo & Maro reſpexiſſe Seruio videtur: —*totis vomit ædibus vndam.* Non nemo leg. putabat *nouitium morbum.* Sed recte Seneca *vomicum morbum*, aut *vomicam* appellat, quem ex ſchola contractum in forum inuexerat. Hoc enim Suaſoria I. dixerat, corruptiſſimam rem omnium quæ vnquam dictæ ſunt, ex quo homines diſerti inſanire cœperunt. Vbi pro inſanis & corruptis ſententiis ſubiicit illa: *Tumidum*, hoc eſt, inflatum, quod fiebat aliquando adiectione ſuperuacanea, vt idem refert in eadem Suaſoria. Vomica autem tumet. Nunc ad illud Seueri Caſſij acute dictum in Fab. Maximum: *Quaſi diſertus es* &c. Nam eorum quæ tument & ſplendent fallit ſpecies, vt vomicæ. Ita iſte ſuo tumore orationis videbatur diſertus, nec erat tamen: quales Sophiſtas deſcribit Ariſtoteles initio Elenchor. Vnum tantum erat ſine adiunctione τοῦ *quaſi*, halopanta certe: vt hic emendandum cenſeo: quaſi dicat, Maximus, ſuo tumoris ſplendore, omnia, ſpecie falſa Eloquentiæ, errore complebat, vt omnes ἁπλῶς in errorem inducerentur. Mox *quaſi tricolum tale* deleo. τὸ *quaſi*: vt iam explanatio loci obſcuriſſima, plana ſit; & vero ex proximo verſu repetitum vocabulum irrepſit.

Vnum tantum es non quaſi lapſam) Vetus ille Couarruianus liber, qui magno mihi ad hanc Senecę operam præſtandam primus auxilio fuit, *alapam* legit, noſque ad veram, (niſi me amo) lectionem manu duxit. Emendo enim vt iam dixi *halopanta* vel *holophanta*: ſalſo ioco ſignificat hominem integre nequam & plane mendacem. Sic enim explicat Sex. Pompeius, & Nonius Marcellus. Plautus Curculione.

Halophantem, an Sycophantem hunc magis eſſe dicam, neſcio.

De cuius loci ſenſu contra omnium ſententiam Guil. Canterus li.4. Nouar. c.10. Qui hic *lapſanem* herbā neſcio quā, in Heruagiana editione excogitarunt, lapſi mihi, Romane vt dicam, iudicio videntur: quibus hoc tantum imprecabor, vt ea victitent ſoli, Gratiiſque litent. Amicus quidam meus, homo eruditus leg. diuinabat ex *alapam, lappam*, quæ eſt herba vulgatis, cuius aculeatum caput pungit tranſeuntium veſtimēta, & mordet, & mordendo adhæreſcit, vt ait Plinius. Et quia Maximus vomicum morbum in ſcholam induxerat, id eſt, maledicendi ſaniem, (nam *vomica* perpetuam ſaniem ore ſuo vomit) ideo *lappam* vocat. Sed quando ſuum cuique pulchrum; eruditiores iudicium ferre volo, vt enim Theocritus ait:

Quæ minime ſunt pulchra, ea pulchra videntur amāti.

Baſilicam infeſtant) Sic malo quam *inſertant*, quod in editis legitur. Erant enim moleſta ſeriis cauſſis & veris, huiuſmodi friuola nimis venuſta. In Baſilica autem ius dicebatur. vide Præfat. lib. 5. Controu. Quod ſequitur, *omnes aliquid ad nos*, ſic corrige: *Omnes ad nos alendum imbecilli: alter alterius onera detulimus.* Sequitur autem tricolon: *Accuſatur pater in vltimis annis, nepos in primis adoptatur.* Sic enim repono ex Themate: *Nullus alit*, quæ & ipſa vulgo mendoſa. Nam filios alter deceſſerat, parens ſcilicet nepotis: alter accuſabat patrem dementiæ: atque ita tricolon fuit integrum.

Nullus autem. Hæc ſubinde] Mendoſus locus, vnde nihil elicias. Leg. vt dixi; totidem pæne litteris, *Nullus alit*, Proponam tamen ſcripturam veterem licet corruptam. *Nullus autem hæc ſubinde refert; quid æqui tantarum rerum exempla ponenda ſunt.* Edita lectio apertum continet ſenſum, prætulerat enim exemplum Fab. Maximi nimia vetuſtate & feſtiuitate corruptum. Poſt vero idem Nic. Fabro in mentem veniſſe video, nec inuideo.

Nepotes ſuos Cæſar C. & Lucium] Nepotes ex Agrippa & Iulia III. habuit, Caium, Lucium & Agrippam: neptes duas, Iuliam & Agrippinam. Caium & Lucium adoptauit domi, per æs & libram emptos à patre Agrippa, tenero ſque adhuc ad curam Reipub. admouit, & Conſules deſignatos circum prouincias exercituſque dimiſit. Hos in duodeuiginti menſium ſpatio amiſit ambos, Caio in Lycia, Lucio Maſſiliæ defunctis. Sueton. cap.64. & 65. Tacitus vero, Hiſtoriarum initio primi Annalis, *Auguſtus M. Agrippam ignobilem loco, bonum militia & victoriæ ſocium, geminatis Conſulatibus extulit. mox defuncto Marcello generum ſumpſit Genitos Agrippa, Caium & Lucium in familiam Cæſarum induxerat.* Vidi argenteos nummos in altera parte Auguſti facie, & titulo: CÆSAR AVGVSTVS. DIVI F. PATER PATRIÆ. In auerſa parte: C. L. CÆSARES AVGVSTI. F. COS: DESIG. PRINC. IVVENT.

Mecœnas innuit patri faſcura recuſantem] Ecquod monſtrum hoc verbi? an *fas ſit ita recuſare*? vel *faſcia*? Minime Petrus Nunneſius Hiſpaniæ flos, *faria recuſare* leg. diuinabat: hoc eſt Modum, quo nobilitabantur filij M. Agrippæ à Cæſare, quaſi Mecœnas id Agrippæ innueret, irridens illius genus. Beda lib. de Orthographia, *Faria*, & *Fariam* dici ait, à quo *Biſaria* & *Biſariam.* Nec vero audax nimis hæc coniectura videri cuiquam debet: Mecœnatem enim abiecta verba & inuſitata in omni & ſermone & vitæ cultu vſque ad reprehenſionem, affectaſſe Seneca Philoſo-

phus ait, epiſt. 115. Suetonius ca. 86. & Macrobius lib. 2. Satur. ca. 4. Extantque carmina illius mollibus & portentoſis verbis, qualis & omnis ab eo acta vita, Epiſt. 102. & apud Iſidorum lib. 19. Etymolog. cap. 32. quæ ſuis numeris reſtituere conati ſunt, Alciatus, Turnebus, Scaliger, Boſius, Briſſonius & Ianus Guilielmius.

Tanta autem Mecœnas] Ingenioſe, vt omnia, vidit I. Lipſius hic à mala manu eſſe *Mecœnatis* vocem; & vero in optimo illo, cuius auctoritas apud me quidem longe plurimum valet, *Marcus* integre perſcriptum erat; quod ferri poteſt, licet mox idem nomen repetat.

Reſpondè Dis ea in arte] Sic opt. ille liber: *Reſponde Dis ea Marce. vtique mihi videtur, &c.* Fort. *eia Marce.* Ludit Orator in *Marci* prænomine, & *Agrippæ* cognomine: abſtinet autem à *Vipſanij* gentilitio nomine, vt apparet, ignobili.

Concurrite) Reſpexit credo iactatum illud famoſum in Ventidium Baſſum carmen, quod in Atticis noctibus legas lib. 15. cap. 4.

Concurrite omnes Augures, Aruſpices,
Portentum inuſitatum conflatum eſt recens,
Nam mulos qui fricabat, Conſul factus eſt.

Caput potius quàm digitum perdere] Lipſius noſter, *quam dictum perdere*. Cuius diuinam coniecturam probo. Erat enim vetus verbum vt apparet ex Fabio lib. 9. cap. 3. de Riſu: *Ludere nunquam velimus, longeque abſit propoſitum illud; Potius amicum quam dictum perdidi.*

Torta à tyranno pro marito. CONTROVERSIA XIII.

THEMA. *Torta à tyranno vxor, nunquid de tyrannicidio ſciret, perſeuerauit negare. poſtea maritus eius tyrannum occidit. illam ſterilitatis nomine dimiſit, intra quinquennium non parientem. Agit illa ingrati.*

PRO VXORE. *Portij Latronis.* Si cum liberis torta eſt, & incaſte; Eſcende, inquit, occide tyrannum: niſi occideris, indicabo. Subiniecta manu ſatelles: Quid moraris, inquit, iam expoſita tormenta ſunt. Bene eſt, inquit mulier: ad ſtuprum vocor. Inſtabat quotidie viro vxor, exigebat tyrannicidium. Tempus eſt: Eſcende. Si nihil aliud, vt liberos habeas. niſi tyrannicidæ paritura non ſum. Miraris, ſi eo tempore matrona dicere potuit, Eſcende, occide tyrannum? comes ſequerer, niſi me inutilem dimiſiſſet tyrannus: Eſcende: ego iam feci tyrannicidium meum. Eas nuptias tyrannicidium diducit, quas non diduxit tyrannus. *Ceſtij Pij.* Subito infelices nuptias oppreſſit tyrannus. Trahebantur matronæ, rapiebantur virgines: nihil tutum erat; nulli feliciores tunc videbantur, quam qui liberos non habebant. Quædam itaque eliſere conceptos: quædam fœcunditatem ſuam moratæ ſunt. Quod ad hanc pertinet, agit ſuæ fortunæ gratias, quod illo tempore nihil peperit. Tyrannus ſuſpicatus eſt, iſtum neſcio quid de tyrannicidio cogitare: ſiue iſti aliquid excidit, ſiue magna conſilia non bene vultus tegit. Vtique de vxoris garrulitate queri non potes, cum ſcias, quemadmodum taceat. Miſit itaque ſatellites: Attrectate, inquit, vxorem, &, adiecit, ſi quos filios habet. Veniunt in domum crudeliſſimi carnifices, in quorum vultibus erant tormenta: iactatur miſera inter ſatellitum manus, & toto itinere non ducitur, ſed trahitur, Iſti de tyrannicidio: audacter iam conſilium indicemus. Iam enim puto licet. Nupſit iſti propter liberos: ſed infelices nuptias cito tyrannus oppreſſit. hoc publicum diuortium fuit. Rapitur in arcem mulier, inter ſatellitum manus vexatur atque diſtrahitur. Hanc aliquis etiam ſi non torqueatur, non parere miretur: impoſita in eculeum, ſæpius abſentem virum reſpexit, quam præſentem tyrannum. Quam multas matres audiui illo tempore: Quidnam volui, quæ peperi? *Arellij Fuſci patris.* Explicatur totus tyrannicæ crudelitatis aduerſus infelicem feminam apparatus, & illa inſtrumenta virorum quoque animos ipſo viſu frangentia, ad excutiendam muliebri pectori conſtantiam proponuntur: inſtat tam denuntiationibus, quam tormentis tyrannus, & minando torquet. Tacet. Videt intentum tyranni vultum, videt oculos minaces, & tacet. plus tibi præſtare non potuit, ſi de te liberos ſuſtuliſſet. Cæduntur flagellis artus, verberibus corpus abrumpitur, exprimiturque ipſis vitalibus. Tacet. An ſit tibi iſta datura liberos neſcio. tyrannicidium dedit. Ita eſt, mulier, non vis parere, delicata es, cruciatus puerperæ times. Fremebat indignatione captæ ciuitatis maritus, & conſilio ſuo, & vxoris adiutorio fortior, quomodo occidam tyrannum? Quæ pars accedenti maxime vacat? vbi cuſtodiæ ceſſant? vbi natura loci minore munimento virtutem ſubmouet? Sic vir & vxor mentem exercebant. miraris ſi tranſit quinquennium inter vxorem tortam, & virum occupatum? ſæuiebat etiamnum tyrannus: torquebantur in conſpectu virorum vxores: pænitebat matres fœcunditatis ſuæ. *Hiſpo Romanus* inquit: Deſiderabas liberos, vt ſint quibus relinquas patrimonium. Ingrate, ita tu hac ſalua heredem non habes? nullum tormenti genus omiſit, omnia membra laniata, omnes partes conuulſæ ſunt, ſciſſum corpus flagellis exhauſtum, conulſum tormẽtis. ignoſcetis puto mulierculæ, ſi dixero: Feſſa eſt. *Hiſpanis Cornelij.* Contabatur ille: nec vllis adhortationibus in tyrannicidium poterat impelli. prorſus cum vxorem vidiſſes, poſſes timenti ignoſcere. Aſſidue tormenta variantur: acceduntur extincti ignes: tortor vocatur, ſub quo mariti vxorem prodiderant. paciſci me tecum puta. Vt taceam, donas quinquennium? Quid tyrannicidio gloriaris? tanquam non facilius ſit occidere tyrannum, quam ſuſtinere? Duplici beneficio vxori ſuæ obligatus: & quod non eſt occiſus, & quod occidit. Faſtidit ſterilem, qui fecit. *Iunij Gallionis.* Inſtabat tyrannus. Torque. Illa pars etiam poteſt ſubiici in ignes, in illa parte iam exaruit cruor: ſeca, verbera, oculos lancina, faciam ne viro placeat. *Papirij Fabiani.* Deſcribam nunc ego cruciatus, & miſeram corporis patientiam inter tyrannica tormenta ſæuientia: extincti ſanguine refouebantur ignes: hæc deſinebat torqueri aliquando, vt ſæpius poſſet. Exquiſita verbera, laminæ, equuleus, quidquid antiqua ſæuitia inuenerat, quicquid & noua adiecerat, quid amplius dicam? tyrannus torquebat, &

cum de tyrannicidio quæreret. O nos felices, quod nullis aucta puerperiis fuit. acuit hanc. fecit tyrannicidium ſilentio, certe tyrannicidam. Conuulſis laceratiſque membris, nec adhuc ſufficientibus, non dimiſſa eſt ex arce, ſed proiecta. Quid eſt quod vxorem dimiſeris? nunquid premit cenſum onera ſumptibus, & vt ſæculi mos eſt, in deterius luxu fluente, muliebris ambitio certamine mutuo vſque in publica damna priuatim inſanit? Nunquid gemmas & ex alieno litore petitos lapillos, & aurum veſtemq. nihil in matrona tecturam concupiuit? Si talis eſſet, facile illam corrupiſſet tyrannus. Expecta. poteſt parere. Non reſpondet ad propoſitum, nec ad certum diem fœcunditas. ſui iuris rerum natura eſt, nec ad leges humanas componitur: modo properat, modo vota præcurrit, modo lenta eſt & demoratur. Expecta modo. pariet. Quid dicis? non poteſt fieri. quare? quia torta eſt. Imputat tibi quod publicata eſt. imputat tibi quod torta eſt. imputat tibi quod ſterilis eſt. *Iulij Baſſi.* Aiebat tyrannus: Vre, cæde ventrem. *Argentarij.* Cæde ventrem, ne tyrannicidas pariat. *Triarij.* Non ex formula natura reſpondet, neque ad præſcriptum caſus obſequitur. ſemper expectari fortuna mauult, quam regi. Alibi offenditur improuiſa ſegetum maturitas, alibi ſeram magno fœnore moram redemit. Licet lex dies finiat, natura non recipit. Quid faciam? Non agam gratias, quod non indicauit vxori meæ, ne votis in gratiam. Aiebat tyrannus: Indica. nulla tua culpa eſt, Cæditur. tacet. vtrum putas mirandum eſſe, tuum tyrannicidium, an huius ſilentium? Expectaſſe aliqua per longum tempus maritum dicitur. quanta laus eſt ſeruaſſe, cum expectaſſe tanta ſit? Alia deſiderio viri attonita, in ardentem rogum ſe miſiſſe. hæc non cum viro arſiſſet, quæ pro viro arſit? alia pro incolumitate mariti vicaria morte decidit. Cedo hanc, nec in tormentis oppreſſam. morte amplius pro viro præſtitiſſet, ſi quid amplius elegiſſet tyrannus. *Marcelli.* Si tamen peccaſſet in partu, ignoſci ei poſſet. Nupſerat enim iſti occupato. Crudelior es etiam illo, quem occidiſti, tyranno. ille torſit & dimiſit ad virum. *Albutij Sili.* Vicerat ſæuitiam patientia: deerat iam ſanguis, ſuperabat fides. aliquando proiecta eſt. differebatur diſtortis manibus, emotis articulis, nondum in ſua mēbra artus redierant. Talem vxorem tortor dimiſit ad partum. Ingratus vocabatur, quod in præmio nullam vxoris fecerat mentionem. Res tuas tibi habe. inijcere debuit manum, & ipſum inter res ſuas trahere. nihil amplius patri debes quam vxori. mihi crede. maius fuit tyrannicidium pati, quam facere.

Pars altera. Argentarij. Ego torta ſum. Merito obiiceres: niſi te vindicaſſem. *Fuluij Sparſi.* Vobiſcum, Iudices, loquor.* *

Diuiſio. Controuerſia hæc reum facere primum, ſi materia patitur. Non accepi quidem, & reddidi: aut accepi quidem, ſed non potui reddere, aut iſta nouiſſima, non facere. Non quiſquis non reddidit beneficium, ingrati tenetur. animus æſtimandus eſt non reddentis. *Pollio Aſinius* aiebat nunquam tentandas eſſe quæſtiones: primam manifeſto obtinere poſſe, qua negamus nos beneficium accepiſſe. perit tota cauſa. niſi in hoc vicit. Apparet enim ingratum eſſe, qui ne fatetur quidem ſe accepiſſe beneficium. *Gallio* noſter putat quotiens poſſit, hoc offerendum aduerſario: quotiens non poſſit, concupiſcendum: quotiens ne hoc quidem poſſit, tranſeundum, quaſi donemus, & poſſimus, quidem facere Controueſiam, ſed nolimus. Idem Attico Vipſanio Appollodori diſcipulo placuit. Hoc ille amplius. Quoties non potuerimus, aiebat, an beneficium acceperimus, Controuerſiam facere, hoc modo faciamus, non eſſe tam magnum, quam ille dicat: ſicut in criminibus facimus, quotiens negare non poſſumus, eſſe quidem crimen illud fatemur, ſed leuiore pœna dignum, quam accuſator arguat. *Latro* in hac Cōtrouerſia non dubitabat facere primam quæſtionem, an beneficium dederit. hoc in hæc diuiſit: Etiam ſi ſciſti de tyrannicidio viri, nec indicaſti, non eſt beneficium ſcelus non facere: deinde ne ſciſti quidem. Non enim tibi indicaui, nec tam magnum conſilium, virilibus quoque animis graue, commiſi muliebri garrulitati: quæ id ſolum poteſt tacere, quod neſcit. Etiam ſi dedit beneficium, an receperit. Occidi tyrannum, libertatem mihi, tibi vltionem reddidi pleniſſimam: perſecutus ſum nefarium hoſtem, illic occidi vbi torſerat. Dices me Reip. cauſa feciſſe. & tu Reip. cauſa tacuiſti. Tutus ſit, quod lege fecerit. Deinde vltima æquitatis tractatio. An quod fecit, facere debuerit. Hoc diuiſit in hæc duo: An iam certam ſterilitatem vxoris bonæ ferre debeat: an ne ſterilis quidem pro certo ſit. Noui declamatores Poſmos ** cum Apollodoro, qui reus veneficij fuit, & à Pollione Aſinio defenſus, damnatus Maſſiliæ docuit, & hanc quæſtionem fecerunt in hanc Controuerſiam, An inter viros & vxores data beneficia, ingrati lege teneantur. Non eſt beneficium, ſed officium, facere quod debeas: vt ſi filius patri ſe dicat beneficium dare. Hanc quæſtionem fecit & Gallio noſter. *Blandus* in vltima parte Controuerſiæ, qua de Republica diſputatur, quæſtionem fecit, An quinquennium numerari debeat excepta tyrannide. illud tempus non debere imputari quaſi ſterili, quo matres etiam editos partus abominatæ ſunt. illud tempus imputatur feminis in Rep. quando pariunt non plus tyranno. Huic ſubiecit, An etiam ſi & aliis imputari tēpus tyrannidis ſolet, huic non debeat. *Latro* ex ſuo * more has non quæſtiones putabat, ſed membra illius vltimæ partis, ex æquitatis queſtione pendentia. An ſterilis quidem, altius repeti: an non quæcunque quinquennio non pepetit, ſterilis eſt. Quid enim ſi vir alicuius abfuerit toto pæne quinquennio in peregrinatione? viro imputabitur. Quid ſi vir ægrotauerit? quid ſi maritus euitatus, inutilis in concubitu vxoris ſuæ iacuiſſet, imputaturus fuit? quinquennio quæritis, quare non peperit? tyrannus erat. Nemo non cum parentibus ſuis querebatur, quod natus eſſet. Hæc, quod torta eſt; hic quod maritus occupatus tyrannicidio non vacauit in vxoris voluptates. *Buteo* aridus quidem declamator, ſed prudens diuiſor Controuerſiarum, contra Latronem ſentiebat, *Blando* accedebat. Aliud enim eſſe aiebat, quæ intra quinquennium non potuit, non vtique ſterilis eſt: aliud, quæ intra quinquennium non peperit, non ſtatim dimitti poteſt ſterilitatis nomine. Hic quæritur de conditione iuris: illic, de ſpe fœcunditatis. Sed Blandum quoque arguebat. aiebat enim ſic fuiſſe quærendum, An tyrannidis tempus excipi deberet: deinde, etiam ſi non in aliis, an inter has gradus eſt. Sed ipſe ſic hanc in partes quæſtionem diuidebat: An quæcunque quin-

quennio non peperit, tanquam ſterilis dimitti poſſit. Poſſet enim accidere, quod Athenienſibus in bello accidit, vt liberi & coniuges in aliquo tutiore loco deponãtur. Imputabitur hoc tempus feminis, quo viros deſtituunt, non quo non habent. Sic tyrannus non vetuiſſet iſtam parere quin interemiſſet. Et cum hoc vehementer impleuiſſet, & probaſſet, non omnes poſſe dimitti, ſi quinquennio non peperiſſent, tunc illo tranſiit, An hæc poſſet & hic etiamnum. non hoc quærebat, an deberet dimitti, ſed an poſſet. Et hoc contra Latronem dicebat: Quomodo iſtam quæſtionem putas in æquitatis tractationem cadere, cum quid liceat quæratur, non quid oporteat? hæc enim, an hæc poſſit, per illum non poſſet, quia tyrannidem non ceperat. Aliquod tempus impune à legibus miſeriæ faciunt. Non dico quia torta eſt, ſed hoc adhuc, propter æquitatis tractationem reſeruo. Sed non peperit, quia tu maxima in cogitatione occupatus, nihil de liberis cogitaſti. *Paßienus* vir eloquentiſſimus & temporis ſui primus orator, hanc ſubtilitatem actionis non probabat in Latrone, ſed aſſentiri dicebat ideo quæſtiones tractandas per ſe eſſe, ſi hæc mulier iuſti repudij ageret, non ingrati. Ita non quæritur an legitime, ſed an ingrate dimiſſa ſit, itaque in æquitatis tractationem cadunt, etiam quæ iuris ſunt. Nam cum quæratur, An potuerit hæc dimitti, etiam ſi licuit: apparet, quod vtique non oportuit, ſi ne licuit quidem. *Albutius* decentiſſime fecit. ſolebat enim fere in aliquas figuras declamationem deſcribere, & prius egit iniuſti repudij, deinde ingrati: in quibus putat eſſe, an vllum beneficium viro contulerit, à quo tanquam inique dimiſſa. Hic omnes quæſtiones ad ſterilitatem & æſtimationem quinquennij pertinentes libere tractauit, deinde tranſit in ingrati accuſationem.

Color. Ceſtius pro viro introduxit colorem. Quo tempore vxor torta eſt, nihil adhuc de tyrannicidio cogitabam: poſtea cogitaui, & hæc ipſa cogitandi cauſa fuit, vxoris vltio. Vtrumque ſecutum eſt, vt illa marito inſolentiam imputare non poſſet, maritus illi tyrannicidium poſſet. *Latro* dixit: Si iam tum de tyrannicidio cogitaſſem, vxori non indicaſſem. *Fabianus* philoſophus colorem magis bono viro conuenientem introduxit, quam oratori callido, Dixit enim, & cogitaſſe tyrannicidium, & vxori indicaſſe: & illam tum quidem feciſſe, quod probam feminam facere oportuit: nunc peccare, quod putet beneficium eſſe, recte facere. Hic color illi & illa parte profuiſſet: Si beneficium putas te dediſſe quod tyrannicidium non prodidiſti: Ego prior dedi, qui tibi tyrannicidium credidi. repudium ex tuo quo vis liberorum cupiditatem, quo ſemper vti tanquam vir eius debuiſſet, poſtea magis tanquam tyrannicida. *L. Vinicius*, Vinicij frater, Fabiani colorem valde probabat, & aiebat, onerari vxorem vno modo poſſe, ſi nihil vnquam ſecretum ab illa maritus habuiſſet. Si dixerit, inquit, poſt tormenta ſe de tyrannicidio cogitaſſe, tum tyrannicidium vxori melius deberi meruit, ſi torta tyrannicidam fecit, quam ſi tacuiſſet. Apparet & aliquid de tyrannicidio cogitatum, de quo tyrannus vſque eo ſuſpicatus eſt, vt torqueret. Dixerit, cogitaſſe quidem ſe de tyrannicidio ante tormenta, ſed vxori non indicaſſe: augebit vxoris beneficium. Liberius enim potuit, ait, tyrannicidium indicare, quod illi commiſſum non erat. Potuit enim vxor, etiam non indicante mariro, tam magni conſilij molitionem deprehendere. At ſi hunc colorem Fabiani ſequor, mutam efficiam. Si olim de tyrannicidio cogitaui, honeſtior ſum vetus tyrannicida: & non priuatis, ſed publicis malis ad vltionem impulſus. Si cum cogitarem, non celaui vxorem: facilius perſuadebo, me malum hodie maritum non eſſe, cui ſemper tam deditus fui. Ad vltimum hoc conſequar. ſi quod audierat, tacuit, non beneficium eſt, ſed fides. Hic eſt *L. Vinicius*, quo nemo ciuis Romanus in agendis cauſis præſentius habuit ingenium: quicquid longa cogitatio illi præſtitura erat, prima intentio animi dabat: ex tempore cauſas agebat, ſed non deſiderabat hanc commendationem, vt ex tempore agere videretur. De hoc eleganter dixit diuus Auguſtus: Vnus Vinicius ingenium in numerato habet. *Hiſpo Romanus* maligne & accuſatorie: Nihil, inquit, ego iſti narraueram: iſta, vt erat neceſſe, aliquid ex vultu, aliquid ex nocturnis vigiliis ſuſpicata eſt. vnde emanauerit ſermo, ſcietis. Videtis quo veniat tyrannus, non ad amicum meum, non ad ſeruum, ſed ad iſtam, quæ nihil negotij habuiſſet, ſi tacuiſſet. Tua enim cauſa tacuiſti: ſciebas te perituram, ſi confeſſa eſſes tyrannicidium. *Hybreas* dixit.*

IN CONTROVERSIAM DECIMAMTERTIAM.

NICOLAVS FABER.

EXPRIMITVRQVE *ipſis vitalibus. Tacet. an ſit*] Hæc manca eſſe nullus non videt. deeſt enim quid exprimatur ipſis vitalibus. ceteræ editiones repreſentarunt ſequentem lectionem *exprimitur que ipſis vitalibus, licet, reſtet an ſit tibi &c.* ex cuius veſtigiis tentabam num legi poſſet, *exprimiturque ipſis vitalibus licor. Reſp. an ſit tibi iſta datura liberos neſcio tyrannidam dedit.* licorem ſiue liquorem interpretor ſaniem, quo in ſignificatu apud Virgilium hoc reperi vocabulum Georg. III. Peſtem enim deſcribens dixit, *Rurſus abũdabat fluidus liquor*, ideſt humor ſordidus, inquit Seruius. ſed non mihi plane hoc ſatisfacit.

Acuit hanc,] Paulo cõfidentior ero in huius loci emendatione, quam in præcedenti. puto enim legendum, *Tacuit. tunc fecit tyrannicidium ſilentio.*

Attico Vipſanio] M. Vipſanij Agrippæ generi Pomponij Attici Ciceronis amicitia & Epiſtolis clari filio. id vt credam faciunt patris nomen, & aui cognomen, quibus tãquam hereditariis ſucceſſit. Is autem Atticus Vipſanius non ſolum nomen aui materni, ſed etiam ſtudia velut creuit, adeo vt doctoris ſui Apollodori diligentiſſime præcepta Græcè tradiderit. Quinctilianus cap. I. lib. III. niſi fortaſſe Quinctiliani locus de Dionyſio Attico Apollodori diſcipulo intelligendus eſt. ϗ γὰρ, vt ait Strabo σοφιςὴς ἦν ἱκανὸς, ϗ συγγραφεὺς, ϗ λογογράφος. quod verius eſt.

Paßienus] Pater Paſſieni oratoris Agrippinæ Neronis mariti, de quo B. Hieronymus ad Euſebium Olym.cxcii. hæc refert *Paßienus pater, declamator inſignis, diem obiit.* Videtur autem is Paſſienus pater patrem etiam habuiſſe eloquentia notum, obſcuri tamen nominis & meriti. ſiquidem L.Seneca exul in Epigr. ad Criſpum Paſſienum, huius filium ſcribit.

Maxima facundo vel auo vel gloria patri:

de quo infra præf. lib.iii. plura dicemus.

Si hæc mulier iuſti repudij] Legendum *iniuſti repudij.* Ab actione enim lis nomen accipit. Agit autem mulier, quia iniuſte repudiatur vel ingrate: iniuſte, ſi contra leges: ingrate, ſi contra bonos mores.

Unus Vinicius.] Epitome legit, *L.Vinicius ingenium in numerato habet.* Id autem dicitur de actore, facile dicente, & ex tempore, vt vult Quinctilianus cap.v. lib.vi. Quod ſi verum eſt. multum à tarditate P.Vicinij fratris abfuit, qui, vt refert L. Seneca Epiſt. xl. tractim dicebat, & tanquam dictaret, non diceret. fuere autem fratres M.Vinicij progeneri Auguſti, cui Velleius ſuos libros inſcripſit, de quibus apud eundem frequens mentio, & Tacitum lib. vi.

SCHOTTVS.

ILLAM *ſterilitatis nomine dimiſit*] Cenſores Romæ iurare, ex animi ſententia cogebant vxoremne duxiſſet liberorum quærẽdorum gratia: & vero, prodigij ſimile, ad quingenteſimum (male Tertullianus ad ſexcenteſimum) vrbis annum nullum Romæ diuortium fuiſſe. Primus enim Sp. Caruilius Ruga cognomine, vir nobilis vxori nuntium remiſit, quod ſterilis eſſet, anno dxxii. Val. Maximus lib.ii. cap.i. Dionyſius Halicarnaſſ. lib. ii. Plutarchus in Numa, & Agellius lib.iv. cap.iii.

Ingrati actio eſt) Vetus liber. *agit illa ingrati.* Hæc quoque lex, vt pleraque harum Declamationum Athenienſium fuit. Valer. Max. lib.v. cap.iii. de Phocione, & lib.ii. cap.vi. de Areopago.

Et incaſte] Diuinabam *ingrate* legendum, vel *in cataſta.* Cataſta enim non ſolum lapis, in quo ſerui venibant, ſed & compedes ligneæ quibus ſerui alligabantur, forte an & torquebantur: Anto. Auguſtinus ex cõiectura *ſine liberis torta eſt & incaſſum.* Sed de *incaſte* amplius pronuncio: nec ſatis intelligo illud. *ſubuecta manu ſatelles, &c.*

Terrebantur matronæ & premebantur] In veteri libro, vt & in Epitoma, *trahebantur matronæ & rapiebantur*; Rectius mea ſententia; agitur enim hic feminei ſexus cauſa: quare & mox; *nullæ feliciores tunc videbantur, quam quæ liberos non habebant.* Facies eſt Reipub. deſcripta ſub tyrannis, qualis & direptæ vrbis apud Demoſthenem Orat. περὶ παραπρεσβείας & Æſchinem κατὰ Κτησιφῶντος, & in Progymnas. Theonis Sophiſtæ. Apud Latinos lib.iv. Rhetoricor. ad Herennium & in C. Cæſaris oratione, referente Salluſtio, & in Epiſtol.i. de Repub. ordinanda: & apud Tacitum Veronæ vrbis vaſtatæ hypotypoſis li.iii. Hiſtoriæ Auguſtæ.

Non bene vultus tegit] Corrupte vetus liber *non benignolis exhibuit*; ſcitum illud Poetæ:

Heu quam difficile eſt crimen non prodere vultu!

Nunquid premit te oneroſa ſumptibus.] Vetus lectio ſic fere: *Nunquid emittes oneroſam ſumptibus?* & mox *luxu fluentem.* Epitoma longe aliter: *Num premit cenſum oneroſa ſumptibus: & vt ſceleri mos eſt, in deterius &c.* Ant. Auguſtinus: *Nunquid emit te oneroſam ſumptibus?* & mox *luxu fluentem*: Nunneſius veterem præfert: nam accuſator loquitur plane cum viro, non vir cum vxore.

Nihil in matrona tecturam] Queritur & inf. de matronis minus honeſte, quam poſita veſte, nudis. De pellucidis autem matronarum veſtibus ſup. vide ad Controuer. ix. Mox legitur in vet. *Expectla pariet.*

Non ex formula) Hoc eſt, legum præſcripto, quod eſt certum. formulas enim actionum & ſtipulationum priſci I.Cti. componebant, vt ſæpe Cicero teſtatur.

Alibi offenditur) Eleganter hæc Maro i. Georg.

Ventos & varium cæli prædiſcere morem
Cura ſit, ac patrios, cultuſque habituſque locorum:
Et quid quæque ferat regio, & quid quæque recuſet.
Hic ſegetes, illic veniunt felicius vuæ.
Arborei fœtus alibi, atque iniuſſa viréſcunt
Gramina: nonne vides croceos vt Tmolus odores;
India mittit ebur, molles ſua thura Sabæi?
At Chalybes nudi ferrum, viroſaque Pontus
Caſtorea: Eliadum palmas Epeiros equarum?
Continuo has leges, æternaque fœdera certis
Impoſuit natura locis: quo tempore primum
Deucalium vacuum lapides iactauit in orbem.

Quod non indicauit) video locum perturbatum. Tentabam, *non agam gratias, quod non indicauerit vxor. Mede ne veltis gratiam?* Mihi tamen, verum vt fatear, nondum ſatisfacio. Quidam ſic, *quod non indicauerit vxor mea nepotis in gratiam*: Nunneſius vero *quod non indicauerit vxori mea, ne noter ingratiæ*, vt ſit nomen ἀντὶ τῆς ἀχαριστίας. Huius aduerbium vſitatum auctore Donato, legiturque *ingratiis* vel *ingratiis* in Plauti Curcul. Terentij Eunucho, Lucretio lib.iii. & v. Item in Corn. Nepotis Themiſtocle.

Igitur tacere putas] Vetus liber, *Igitur vtrum putas mirandum eſſe, tuum Tyrannicidium an huius ſilentium?*

In ardentem rogum ſe miſiſſe) vt Haſdrubalis vxor, ardente Carthagine, de qua Liuij Epitoma li. li. & Dido; De vtraque & Tertullianus libro ad Martyres, & in Apologetico.

Alia vicaria morte decidit) Eadem ſup. leguntur. Controu. x. initio & xxxii.

Vobiſcum iudices] Sic interpunge flagitante ſenſu: *Vobiſcum iudices loquor, controuerſia hæc rerum facere: Primum ſi materia patitur, non accepi quidem, &c.*

Eſſe quidem crimen] Status Iuridicialis ſpecies *eſt Conceßio*, qualis in Ciceronis Ligariana. Vide Fabium lib. iii. & lib. ix. cap. ii.

Noui Declamatores Pos cum Apollodoro*] E corruptis ſcripturæ, veteris veſtigiis *Polmos*, coniicio legẽdum *plurimos*, donec melioris exemplaris copia ſit, nam in aliis membranis *poſt nos.* *Poßidonium* enim quem alij ſubſtituerunt, nondum in cenſum recipio: exſpecto dum illi alibi laudari mihi oſtendant.

An inter viros & vxores] *Ingrati* legitur non *ingrata.* Vide ſi vacat lib.xxiv. Pandectar. de Donatione inter virum & vxorem.

A nece Tyranni] Priſca lectio *exſpectata tyrannide*; Rom. editio *excepta tyrannide.* Quid ſi *expectata nece tyranni* legas?

Quod Athenienſibus in bello accidit) Perſico videlicet, quo ſuaſit Themiſtocles, Appollinis oraculum interpretatus, vt Athenienſes, aduentu Xerxis cum innumerabili exercitu territi, in naues ſe ſuaque conferrent: vxores igitur cum liberis, quęque moueri poſſent omnia Salaminam. partim Trœzenem & Æginem aſportarunt. Cicero III. Offic. Corn. Nepos in Themiſtocle. Iuſtinus li. II. Frontinus lib. I. Strateg. & Herod. Vrania.

Et hoc contra Latronem dicebat) Supra enim Latro: *Vltima æquitatis tractatio, an quod fecerit facere debuerit*. Notum eſt illud Diui Paulli: *Omnia mihi licent, ſed non omnia expediunt.*

Poſteacogitaui:) Adſcribam veterem lectionem? *Poſteacogitantem* (retineo tamen *cogitaui*) *& hac ipſa cogitandi cauſa fuit vxoris vltio, vtrumque ſecutum eſt, vt illa, &c.*

Cui ſemper tam deditus fui] Qui *vxorius* eſt Virgilio & Horatio. Catullus in Epithalamio, cum præpoſitione extulit:

Non tuus leuis in mala
Deditus vir adultera,
Probra turpia perſequens.

Ex tempore cauſas agebat) Epitoma lib. II. In eo quidem libro qui eſt Ant. Auguſtini viri nunquam ſatis laudati, illud *ex tẽpore* ad priora refert.

Vnus Vinicius ingenium] Reſpexit ad hoc Auguſti dictum Fabius li. VI. cap. IV. *vt de actore facile dicente ex tempore diceretur, Ingenium eum in numerato habere*. Diuus autem Hieronymus Epiſt. lxj. ad Pammachium coniunxit, veluti cauſam reddas: *En Lyſias*, inquit, *noſter, en Gracus, & vt aliquid de Neotericis inſeram; Q. Haterius, qui ingenium in numerato habebat, vt ſine monitore tacere non poſſet, de quo egregie Cæſar Auguſtus: Quinctus noſter ſufflaminandus* eſt. Vide præfat. lib. IV.

Hybreas dixit) Græca non integra præter illa extrema .... νῦν λάβε τὸ ξίφος.

GRVTERVS & IVRETVS.

T*RAHEBANTVR matronæ, rapiebantur virgines*] ita & Epitome, at Pal. pr. *terrebantur mat. & premebantur virg.*

Cum quid liceat quæratur, non quid oporteat] Conſulatur de his P. Faber ad l. 144. de reg. iu.

Si nihil vnquam ſecretum ab illa maritus] Pal. ab aliena manu, *ſi nihil iam tum ſecretum ab illa*: quod placet. antea erat, *ſi nihil vacuum decretum ab illa mar. &c.*

Pater & filius luxurioſi. CONTROVERSIA XIV.

THEMA. *Quidam luxuriante filio luxuriari cœpit. accuſatur à filio dementiæ. Contradicitur.*

PRO PATRE. *Porcij Latronis.* Vtriuſque tamen comparetur luxuria. Tu conſumis patrimonium patris tui: ego accuſatoris mei. nauiga, milita, peregrinare, quære adoleſcens, vtere ſenex. Accuſator meus inter ſe contrarios affectus habet: cupit reum damnari, crimen abſolui. *Ceſtij Pij.* Poteſt nobis conuenire. ſimiles ſumus, puta te patrem: dic quid me velis facere. Si tam bona fide frugi es, & hoc imitor. Te ego imitor, an tu me? Rogo vos. ego prior cœpi: tu poſterior luxuriaris. Patrimonium, inquit, computemus. Sed tu ſenex, inquit, hoc dicit: Luxuria tua ſerius cœpit, citius deſinet. *Arellij Fuſci patris.* Sed tu, inquit, ſenex es. vnde ſcis te non futurum luxurioſum ſenem? Omnia à te vitia: quod vnguento coma madet, tuum eſt: quod laxior vſque in pedes tunica demittitur, tuum eſt. Quid eſt quod aliud à te ſenes diſcant: quid porro? domus noſtra luxurioſos duos non capit? indulgentius te abdicare non potui. Ecquid mihi licet ſeniles annos meliore vita reficere? hoc nouiſſimũ meum meritum eſt: ſed quod tibi proxime imputo, pro te etiam luxurioſus factus ſum. *Fabianus.* Noli pecuniam concupiſcere. quid tibi dicam? Hæc eſt quæ auget diſcordiam, vrbes & terrarum orbem in bellum agitat, humanum genus cognatum natura, in fraudes & ſcelera mutua inſtigat: hæc eſt quæ ſenes corrumpit. Quidam ſummum bonum dixerunt voluptatem, & omnia ad corpus retulerunt. nihil eſt mihi opus præcipientibus. exemplum habeo, propoſui quicquid tu feceris, facere. nauigabo, ſi nauigaris: militabo, ſi militaris. dic hodie quid putes melius. Sed illud excipio, ne obiicias, quod elegeris. *Blandi.* Obiicit luxuriam propriam, & hoc dicit adoleſcens: Frugaliter vixi quamdiu frugi patrem habui. ante me deſiſte, ante me cœperas. *Blandi.* Senex luxuriaris. reſpondeo tibi, Adoleſcens nauigaui. ego iam, inquit, deſij, tu nondum. Non miror, ſi deſiſti prior: prior cœperas. *Mentonis.* Quod gaudiũ accepiſti, vere luxurior. *Pompeij Silonis.* Si modo emendatus eſt filius meus (ſolet enim etiam luxuria ſimulari) ſuo quiſque ordine reus ſit. Vis me ducere vxorem. ſi nouercam haberes: iam abdicatus eſſes. *Vibij Galli.* Conuiuæ certè tui dicunt: Bibamus, moriendum eſt. Si intelligo, hoc nulli magis in domo dicitur, quam mihi. Oſtendi tibi luxuriam, quam in te non videbas. Alliga me, dum te cuſtodias. *P. Aſprenatis.* Quia nihil proficiebam obiurgando, volui illi vitam ſuam oſtendere. *Iunij Othonis.* Malam cauſam haberem, ſi alium accuſatorem haberem. Malam cauſam haberem, ſi te filium non haberem.

Altera pars. Iunij Gallionis. A laudibus patris incipiam. hic adoleſcens temperatiſſimus, & lubricum tempus ſine infamia tranſiit: duxit vxorem, filium ſuſtulit, ad ætatem perduxit. iam ſenex factus eſt; niſi quod ſibi bonum videt, luxuria vſque eo ſe proiecit, vt accuſetur. Senex amens, ſenex ebrius, circundatus ſertis. delibutus vnguentis, & in præteritos annos ſe retro agens, & validus in voluptatibus quaſi iuuenis exultans, nonne portentum eſt? Luxurioſus adoleſcens peccat: ſenex luxurioſus inſanit. ætates exhauriunt, vitia laſciuiunt. *Papirij Fabiani.* Nauem in portu mergis. alter ſolito tempore labitur, alter inſolito: alter alieno, alter ſuo: alter annos ſequitur, alter ſenectuti repugnat. Non eſt luxuria tua. patrem videre velimus. Non ſimulas iſta, ſed facis: nec amantem ima-

ginaris, ſed amas: nec potentem adumbras, ſed bibis: nec te doces diſſipare bona, ſed diſſipas. Nemo vitia quæ odit, imitatur. Quis imperator ob hoc ipſe de prœlio fugit, vt bene pugnaret exercitus? quis vt ambitum comprimeret, ipſe honores mercatus eſt? quis vt ſeditionem leniret, turbauit rempublicam? Non coercet vitia, qui prouocat.

DIVISIO. *Latro* ſic diuiſit. An ob hoc accuſari pater poſſit. Hic illam vocalem quæſtionem poſuit, quam ſolebat faſtidire Seleucius, minime ſolere patri obijci luxuriam, non magis quam auaritiam, quam iracundiam. Non vitia patris accuſari ſolere, ſed morbum: & ſi poſſit aliquid præter dementiam obijci patri, luxuria non poſſit: Alioquin filijs, inquit, abdicare permittis. hic de ſuo conſumit, An ſi ob hoc pater accuſari poteſt à filio, hæc vltionum exprobratio. Si ebrietatem obijcere patri ſolet ebrius: ſi petulantiam, iniuriæ damnatus. etiam ſi ob hoc accuſari poteſt, etiam ſi à tali filio, An ſi ad caſtigandum filium hoc conſilio vſus eſt, damnandus ſit. Ait enim adoleſceus: Quolibet alio genere debuiſti me obiurgare. quid ſi adulterium vindicare vellet committendo? Turpe eſt ſic caſtigare vitia, vt imitetis. Deinde an conſilio luxurietur. Non enim concedit hoc filius: aut, inquit, Quare, ſi cœpiſti ſic emendare filium, cum emendaueris, non deſinis? *Ceſtius Pater*, patris aiebat ſimulationem luxuriæ ſignificandam magis quam profitendam: Ita, inquit, adparebit illum ſimulaſſe, ſi etiamnum ſimulat. ſi deſinit ſimulare, oſtendit iam ſibi nihil prodeſſe ea conſilia, quaſi filius emendatus ſit. emendatum autem eſſe non conceſſit, & aſſidue, dixit, nihil magis ſequi interuallū hoc luxuria, etiam vere intermiſſa vitia vehementius ſurgere. *Latro* aperte putabat ſimulationem confitendam. Incipio, inquit, non tantum honeſtum ſenem, ſed prudentem defendere: ſi quod vitium videri poterat, efficio concilium, quare potius ſignificet, quam dicat frugi eſſe. *Blandus* hac figura declamat filium. & pro abdicato reſpondit. *Ceſtius* aiebat, adoleſcentis partem diligentius colorandam: facere illum rem non improbam, non ita patri remittere quod à patre ipſi remiſſum ſit. Itaq; ſic narrauit, vt ſuam quoque luxuriam imputaret patri. non ſeueram fuiſſe diſciplinam, non bene inſtitutæ domus legem, quæ poſſet adoleſcentis mores formare, & à vitijs ætatis abducere: quodammodo, inquit, ad luxuriam à patre præmiſſus ſum. Vnguento cani madent, & comiſſator ſenex nulli nimis luxurioſus, ſed parum ſanus videtur. Merito in adoleſcentibus non omnem luxuriam vindicant: cito deſinunt. Cum haberem luxuriæ iſtius exemplum, quæritis, quæ res mihi remedio fuerit? Aetas. Illa quæ faciebam, imputabat, me non diſcere. * Hunc ſenſum ipſe *Ceſtius* ſano genere dixit. Flauium Alſium auditorem ſuum, qui eandem rem laſciuius dixerat, obiurgauit. *Flauius* hoc modo dixit, cum deſideria deſcripſiſſet, paulatim ſe ad frugalitatem rediſſe, & odio ſibi vitium factū. Hoc fuit, inquit, quare deſinerem. Sentiebam, inquit, me ſenem fieri. *Ceſtius* hoc aiebat dulcius quidem, ſed corrupit & vnam ſententiam. Incredibile eſt, inquit, cum iuuenis ſit, ſenſiſſe ſe ſenem fieri: & noluiſſe videri tam diu luxuriatum, donec ſentiret ſe ſenem fieri. *Fuſcus Arellius* dixit: Non accuſaturus patrem, ſed me defenſurus ſum, ne aliena luxuria mea laudatio. Conſilio luxuriantem filium iſtum emendo. Superuacuum in narratione hunc colorem habuit: ſubito furore collapſam patri mentem, meretricem dependentem collo ſenis, & paraſitorum circumfuſam regi turbam, ſic cum riualibus rixari, & ebrietati nocturnæ addi item diem. Putaui initio & ego conſilium eſſe, non morbum, deſinet luxuriari: deſinet, inquam, ſi propter me cœpit. Permanet in iuuenilibus vitijs: hoc turpius luxurioſus, quo diutius. Quid faciam? ſi ſuo more emendare patrem volo, luxuriandum eſt. *Silo Pompeius* patronum adoleſcenti dedit: quod non putabat in accuſatoris perſona Latro faciendum, vt aliquis per patronum accuſaret patrem. *Rufus Vibius*. Feſtiuum ſenem, qui in honorem filij ſui adoleſcentis ebrius ſit. In narratione hoc vſus eſt colore, ſolutum patrem, iam mentem eius labantem laudare cœpiſſe luxuriam. diceret eſſe felicius: ſi his qui ſibi amare permitterent, neceſſarium tantum habere, quantum acceperant: obiurgarent, interim quaſi non commemorent. Ruſticum, inquit, iuuenem, præmatura ſeueritas non eſt frugalitas, ſed triſtitia. Quid tu ſenex facies? non creditis hæc illum dixiſſe, qui dum vitia etiam obiugare vult, luxuriatur? *Argentarius* hoc colore declamauit: Duo luxuriantur vna in domo: alter iuuenis, alter ſenex: alter filius, alter pater: vterq; licenti cultu per publicum incedit. Alter vobis ait: Hoc conceſſum ætati. Vtor, & iuuenili lege fungor, id facio, quod pater meus fecit, cum iuuenis eſſet. negabit? bona ergo ætate cœpit ſimul primum hoc tirocinium adoleſcentiæ, quaſi debitum ac ſollemne perſoluere. Reuertar ad bonos mores, qui qualem cauſam habeant, videritis. Faciant etiam ſi non quod oportet fieri, at quod ſolet. Alter ait. Scio me nouum ciuitatis miraculum, incedere luxurioſum ſenem: ſed hoc caſtigandi genus commouere viſum. Vt emendaret filium, ipſe peccare cœpit. at ſi auus viueret, nemo in domo luxurioſus non eſſet, tres luxurioſi fuiſſetis.

A parte patris. *Glycon Syricon* dixit: εἰ τὴν ἀρχὴν δαπανῶ, σὺ δ' οὐ ἐρᾷς παύῃ; *Agrotas Maſilienſis* longe liuidiorem ſententiam dixit, quam ceteri græci declamatores, qui in hac controuerſia tanquam riuales rogati ſunt. Dicebat autem Agrotas inculta: vt ſcires illum inter Græcos non fuiſſe ſententijs fortibus, vt ſcires illum inter Romanos fuiſſe. Sententia quæ laudatur, hæc fuit: ὅτι τὴν ἀσωτίαν τούτῳ διαφανοῦ ἐδω σὺ μὲν δαπανᾷς ἡδόμενος, ἐγὼ δὲ δυρόμενος. *Damos Scombrus*: ζῆτε μὲν, ἣν ἐν δέοντι ἀνασωτεῖν. *Diocles Caryſtius*: αἱ δ' ἔξω ῥυεῖσαι σάρκες εἰς μηδὲν μεταβάλλονται. *Hermagoras* raras ſententias dicebat, ſed argutas, & quæ auditorem diligentem penitus afficerent, ſecurum & negligentem tranſcurrerent. In hac controuerſia dixit: ὦ τύχης δαίμονες ταυτὰ ἐπιτάττοντες ἀλλήλοις ἐποιοῦμεν. *Barbarus* dixit vulgarem ſenſum ſatis vulgariter. γνώσεσθε τέκνον ὅτι νοῦς, ἂν πάθῃ τι, ἀναφύει. Elegãtius hoc compoſuit *Hiſpo Romanus*. Placet vobis frugalitas mea, quod patrimonium ſeruo, quod acquiſiui, vxorem mature duxi, ſemper dilexi, quod ad omnem me tutum fabulam præſtiti. Illud affirmo, nihil tota vita frugalius feci. Rem ab omnibus dictam celeberrime *Syriacus Vallius* dixit: Fili, quando vis, deſinamus.

IN CONTROVERSIAM DECIMAMQVARTAM.

NIC. FABER.

N*EC te doces.*] Recte ad oram poſtremæ editionis Germanicæ adnotatum eſt, legendum *nec dedoces.* Aliter enim legi huius ſententiæ contextus non patitur.

Ceſtius pater] Vnius Ceſtij tantum hoc toto opere fit mentio. non video cur patrem appellet, immo potius ex ſequenti effictum hoc vocabulum coniicio, ideoque delendum.

Facere illum rem non improbam] Vide num delenda ſit negatio, & ſcribendum, *facere illum rem improbam, non id patri remittere*, aut, ſi quis malit, *non id patri permittere, quod à patre ipſi permiſſum ſit*, Nam ita legendum videtur, niſi forte *rem improbam* interpretemur pro *valde proba*, quo modo apud Virgilium *infracti Latini* lib. XII. dicuntur, & apud Iureconſultum *inaudire cauſam.* in L. Seneca lib. de Beata vita cap. XXXI. ad finem, quo loci legimus. *Nunc probemus quod prius diximus.* ſex veteres quos vidi codices habent, *Nunc improbemus quod diximus prius.* qui ſi mendo vacant, vt mihi tanto conſenſu facile perſuadeo, *improbare* hoc loco *magis*, vel, *omnino probare* ſignificabit.

Sed corrupit & vnam ſententiam.] Hæc controuerſia tota mendis & lacunis ſcatet: videtur tamen hic locus ſic reſtitui poſſe, ſi ſcribamus: *ſed corrumpere bonam ſententiam.* Et paulo poſt, *Et voluiſſe videri tamdiu luxuriatum*, non *noluiſſe.*

Glycon Syricon dixit.] Lege *Glycon Spyridion.*

SCHOTTVS.

Q*VIDAM luxuriante filio*) Operæ precium erit cõtendere cum his Plauti comœdiam, quæ Aſinaria inſcribitur. & ſi tantum abs re otij, Caſinam.

Quære adoleſcens, vtere ſenex] In eandem ſententiam Seneca Philoſophus epiſt. 35. *Iuueni parandum, ſeni vtendum.* Sic enim ibi leg. non *parendum*, docuit Pet. Faber lib. II. Semeſtr. cap. XVI. Ennij verſus eſt apud Ciceronem in Catone:

Sicut fortis equus ſpatio qui forte ſupremo
Vicit Olympia, nunc ſenio confectu' quieſcit.

Nauiga] vide Contr. XXXI. extremam.

Domus noſtra luxurioſos] Reſpexit verbum vetus, *vna arbor non alit duos erithacos.* quo omnem imperij ſocietatem infidam eſſe docetur.

Nihil mihi opus præcipientibus] Tale illud Horatij li. II. Sat. III.

——— *Siue ego praue*
Seu recte, hoc volui, ne ſis patruus mihi.

Sed illud Scipionum non obiicies) *Scipio* primo caſu eſt in ver. libro: *& quid elegeris.* Equidem ad quod Scipionis dictum alludat diuinare nondum potui, nec ſpatium vacuum relictum video: Niſi forte ad cõtinentiam Scipionis Africani reſpexit: qui capta Carthagine noua virginem eleganti forma, in conſpectum ſuum adduci vetuit, quod ſe cum imperio, non priuatum eſſe diceret. Verum facio libenter, vt certiora adducam, legamque *ſed illud ſcio non obiicies, quod non elegeris.* Rectius tamen Faber, quem poſtea legi: *Sed illud excipio.*

Conuiuæ dicunt, Bibamus) Frequens hic ſermo inter pocula eorum hominum, qui ſummam beatitudinem voluptate metiebantur: diuinis etiam litteris reprehenſus, Eſaiæ 22. Sapient. 2. Et 1. Corinth. 15. cap. *Edamus*, inquiunt, *& bibamus, cras enim moriemur.* Lipſius extremo lib. 1. Saturnal. quibus Macrobium vicisſe mihi videtur; *viuamus* leg. putat: & Ammiani hiatum acute implet lib. XVI. *Viuamus, pereundum eſt: calumniatorem ſic interpretatum &* Catullus: *Viuamus mea Lesbia.* Sed mihi de fide opt. libri diſcedere nefas videtur. Ægyptij in conuiuio ſceletum inferebant, vt mortis memoria, qua gaudia finiri omniaque exſtingui credebant, ad hilaritatem inuitarentur: vt ex Epigrammate Græco & Petronio Lipſius docet: quibus adde Plutarch. in Sympoſio VII. Sapientum. Pleni his vocibus poëtarum libri: de Græcis Anacreon: de Latinis Catullus, Horatius, Tibullus, & Propertius, Lucretius lib. III.

Hoc etiam faciunt, vbi diſcubuere, tenentq́
Pocula ſæpe homines, & inumbrant ora coronis:
Ex animo vt dicant, breuis hic eſt fructus homullis:
Iam fuerit, neque poſt vnquam reuocare licebit.

Et Martialis lib. II. Epigram. LIX.

Frange toros, pete vina, roſas cape, tingere nardo,
Ipſe iubet mortis te meminiſſe Deus.

Senex Luxurioſus inſanit] Natat pueris in ore Ouidianum illud:

Turpe ſenex miles, turpe ſenilis amor.

Ætates inhauriunt] Vetus li. *Ætas & haurit & vitia laſciuiunt.* vnde conformatum; *ætas exhauriat vitia laſciuia* vel *exhauriat.* Virg.

Omnia fert ætas animum quoque.

Non eſt luxuria? Patrem videre velimus) Sic interpungo interrogationis nota, neque plane expeditus locus.

Nec te decet diſſipare] Nihil variant membranæ. Fort. *Nec dedecet diſſipare bona, ſed diſſipas*, Non, inquit, putas indecorum tibi prodigere parta. Vtitur Cicero 1. Offic. *Falli, errare, labi, decipi tam dedecet, quam delirare & mente captum eſſe.*

Vocalem quæſtionem poſuit] Sic inf. libri quarti præfat. de Albucio, *Sententiæ vocales & ſplendidæ.*

Simulationem ſignificandam] Neſcio cur vetus *ſignificandæ & profitendæ* generandi caſu, niſi forte Græco & veteri more, *cauſſa*, vel *gratia* exaudiendum.

Ad luxuriam à patre præmiſſus ſum) Aliter longe codex ille Couarr. *Ad luxuriam patris vnguento canis madentis & comeſſatorem ſenem. Itaque nulli nimis luxurioſus ſed parum ſanus videbatur.* n. quo video *redij* vel ſimile verbum deſiderari.

Vnguento canis madent) Sup. *vnguento coma madet.* & Controu. IX. *Madentem vnguentis heſternis: convulneratum libidinibus, incedentem, vt fœminis placeat, fœmina mollius, & cetera, quæ morbi, non iudicij ſunt.*

Et paraſitorum circumfuſam) Dura locutio pro *fuſam circum regem turbam.* Vetus lectio veram fortaſſe ſuggeret, *& paraſitorum circumfuſam patri regem turpe ſit, & riualibus rixas, & ebrietatis nocturnæ addi iſtam diem.* Quidam tentabat: *& paraſitorum*

circumfuſum gregem (cuius gloſſema eſt *turbam*) *& riualitatibus rixas, & ebrietati nocturnæ additum diem.* A qua voce ne ipſe quidem M. Tullius abhorruit. Sic. n. Tuſcul. IV. *Obtrectare alteri, aut illa vitioſa æmulatione quæ ſimilis riualitati eſt æmulari.*

Alter vobis ait hoc conceſſum] In veteri, *Alter vobis hoc ait conceſſum: ætate opus vtor, & iuuenali lege fun- gor.* Nondum ſana lectio: Quid ſi ἀρχαικῶς Seneca *ætatis opus vtor?* vt Comici, *Operam abutitur,* pro opera. & *iuuenalis* alibi pro *iuuenili* ſcriptum memini. Non longe abiero: Hac ipſa pag. *permanet iuuenalibus ſtudiis eo turpius luxurioſus quo diutius.* Porro de illius ſæculi licentia Terent. in Adelphis. Concubinatum quoque ea tempeſtate extra legis pœnam fuiſſe lib. XXV. Pandect. Tit. VII. ex Martiano, & Marcello I. C. colligitur. Verum Ariſtoteles lib. VII. Politic. & Chriſtiana religio merito damnant.

Glycon Syricon] Vereor ne leg. ſit *Scyridion* ſeu potius *Spyridion.* Sic enim appellatur extrema Contro. IX. Alibi fere concile *Glycon.*

Agrita pars inculta] fort. *Agrippa inculta, vt ſcires illum:* è veſtigiis li. vet. *Agripta, & ſcire.* vel *Agrita parcius culta.* vel potius *Agreta,* Maſſilienſis ille qui iam nominatus eſt: ſed ἐπισχετέον.

Damos Cambrus dixit] Prodigioſe hoc corruptum nomen. Alibi *Damas* quidam nominatur, qui forte *Damaſcenus* Suaſoria I. Et vero ſic emendo: *Damaſus Scombrus* à ſcombro piſce ex Strabone, qui XIV. Trallibus oriundum Oratorem ait: ἐγένοντο δὲ καὶ ῥήτορες ἐπιφανεῖς Διονυσοκλῆς τε καὶ μετὰ τοῦτον Δάμασος ὁ Σκόμβρος. Et Dionyſocles quis ſcit an hic Diocles Caryſtius ſit, cuius & Cenſorinus de die Natali meminit? Græca hæc excul- ſpimus: σῆτι μὴ ὑπ᾽ ἐν δέοντι ἀνασωτεύῃ. Ανασωτεύειν eſt ἀναλήφειν dictum vt ἀναφῆλαι.

In hac Controuerſia dixit] Græca hic diu nos torſerunt, & vix tandem emerſimus. Hic lege: ὦ τύχας δεινῆς ταῦτα ἐπιτάττοντες ἀλλήλοις ἐποιοῦμεν. *Barbarus* dixit vulgarem ſenſum ſatis vulgariter: γνώσῃ τέκνον, ὅτι νοῦς, ἂν πάθῃ τι, ἀναφύει.

GRVTERVS & IVRETVS.

BIBAMVS, *moriendum eſt*] Lipſius lib. I. cap. XIX. Saturn. ſerm. emendat, *Viuamus.* nunquam enim hilarius ſe inuitabant, quin laceſſerent lætitiam hoc verbo, *viuamus, moriendum eſt:* quod & reſtituendum Marcellino lib. XVI. vbi id ipſum ſic interpretatus erat calumniator, tanquam machinaretur Dominus ille aliquid magnum, & cum exitij ſui metu coniunctum, aut tanquam id detorſiſſet in ſæuitiam Imperatoris, ſub quo omnibus pereundum eſſet.

Nec potantem adumbras] Pal. *poteſtatem*, quod natum à ſcribendi ratione compendiaria.

Peregrinus negotiator. CONTROVERSIA XV.

THEMA. *Quidam cum haberet formoſam vxorem peregre profectus eſt. in viciniam mulieris peregrinus mercator commigrauit. ter illam appellauit de ſtupro, adiecit preces. negauit illa, deceſſit mercator, teſtamento omnibus bonis hæredem eam reliquit, & adiecit eclogion,* Quia pudicam comperi. *adit hereditatem: redit maritus, accuſat adulterij ex ſuſpicione.*

CONTRA VXOREM. *Porcij Latronis.* Quanquam eo prolapſi mores iam ſunt, vt nemo ad ſuſpicanda adulteria nimium credulus videri poſſit, tamen ego adeo longe ab eo vitio ſemper fui, vt etiam timeam, ne quis in me aut nimiam patientiam, aut nimium ſtuporem arguat, quod tam ſeram querelam detuli. Non accuſo adulteram, niſi diuitem factam: ex ea domo ream protraho, in qua iam nihil meum eſt. cum ego tandiu peregrinatus ſim, nullum periculum terra marique fugerim, plus iſta intra vnam viciniam, quam ego toto mari, quæſiuit. Poſt tantos impudicitiæ quæſtus, ſi tacere poſſum, confitendũ habeo, hac me cauſa abfuiſſe, vt in acceſſione patrimonij peregrinando cum vxore certarem. Illud, Iudices, mihi tormentũ eſt, quod notata iudicio veſtro, vt multiplicatam dotem perdat, plus tamen ex quæſtu habet, plus habitura eſt, quam quantũ damnatæ perdendum eſt. Tantum in iſtam diues amator effudit, vt poſt pœnam quoq; expediat fuiſſe adulteram. Quæ præceperim vxori proficiſcens, ſcio: cetera, quemadmodum adoleſcens formoſus, diues, ignotus, in viciniam formoſæ, & in abſentia viri nimium liberæ mulieris commigrauerit, quemadmodum aſſidua ſocietate quotidianæ per diem noctemq; libidinis exhauſtis viribus perierit, interrogate rumorem. Vos interrogo, Iudices, quid officij mei fuerit. Poteram ego ſaluo pudore meo nihil de hereditate ſuſpicari, in qua etiamnum auctor ab vxore dictus ſum? Veni nihil aliud quam vt fortunam meam querar. nam cauſam melius vos noſtis. Tempus eſt, Iudices, de vxore & marito credi, mulierem tam formoſam amari potuiſſe. Pudica forte ſic amari, ne ſollicitaretur, potuit. Neque eſt quod dicat: Non in meo iſtud arbitrio poſitum. Erratis vos Iudices, ſi non maritũ ad ſollicitandam matronam putatis irritamentum: ſpem corrumpendi quamuis facilem, quamuis amabilem ſexum. Si tantũ in formoſa ſperari poteſt, quantum placere poteſt, omnes formoſæ in ſe vniuerſos populos conuerterent. Matrona quæ ſe aduerſus ſollicitantes tutam volet, prodeat in tantum ornata, ne immunda ſit: habeat comites eius ætatis, qui impudicos, ſi nihil aliud, verecundia annorum remoueant: ferat iacentes in terram oculos: aduerſus officioſum ſalutatorem inhumana potius quam inuerecunda ſit, etiam in neceſſariam reſalutandi vicem multo rubore confuſa longe ante impudicitiam neget ore, quam verbo in hac ſeruandæ integritatis cuſtodia, nulla libido irrumpet. Prodite mihi fronte in omne lenociniũ compoſita, paulo obſcœnius quam poſita veſte nudæ, exquiſito in omnes facetias ſermone, tantũ non vltro blãdientes, vt quiſquis viderit, non metuat accedere. Deinde miramini, ſi cum tot argumentis pudicitiam proſcripſerit, cultu, inceſſu, facie, aliquis repertus eſt, qui incurreret, & reti adulteræ ſe non ſubduceret. Internuntium, puto ſollicitantis ſe, arripi & denudari iuſſit, & flagella & verbera, & omne genus cru-

ciatus popoſcit, in plagas deterrimi mancipij vix imbecillitatem muliebris manus continuit. Nemo ſic negantem iterum rogat. Quotiens quod non vna peregrinatéris queſta es? apud quem indignata es? Abunde in argumentum pudicitiæ profuturum putas, ſi ſtuprum tantum negaueris, quod plerumque etiam impudiciſſima ſpe vberioris præmij de induſtria ſimulat. Quando de iniuria tua viro ſcripſiſti, & ne in occaſionem ſimilis iniuriæ ſolitudo tua pateret, maturiorem reditũ rogaſti? & quanto decentius contumeliam penetralium meorum vxoris epiſtola, quam teſtamento ſollicitatoris cognoſcerem! Miſerrimus omnis ſæculi maritus, ſic contẽpta abſentia mea, etiam nunc iniuriam meam neſcirem: ſi qui fecerat, tacere voluiſſet. Totiens ſollicitantem in iſtam faciem qua placere poteras, conuertiſti. Non omne ornamentum, veluti cauſam talis iniuriæ execrata es? Quod proximum eſt à promittente, rogata ſtuprum, tacet. Inſpicite adulteri cenſum ex eo impune, ſi quod adulteris edidit, ſi eſt aliquid quod non erit. Quid ſingillatim omnia percenſeo? quicquid ego non emi in mundo tibi miſer, vt maritus, cum omni cenſu meo inter munera adulteri lateo. *Sola mihi heres eſto.* Quid ita? habes, inquit, ſcripſit cauſas. quia cum ſemel appellaſſem, cum iterũ, cum tertio, non corrupi. O vos nimium felices, & aureo, quod aiunt, ſæculo natos, ſi etiam qui impudicas quęrunt, pudicas honorant. Omnium bonorum meorum, omnis pecuniæ meæ ſola heres eſto: quia corrumpi non potuit, quia tot ſollicitationibus expugnari non potuit, quia tam fideliter pudicitiam cuſtodiuit. Tacẽ paulisper nomen auctoris: nunquid non teſtamentum viri credetur? nullam eſſe in vxore ſuſpicatur infamiam inter mutuum eius amorem: aut certe ita creditum. iam moriturus tabellas occupare, ſi vultis cum muneribus meis imponere, eclogium ex teſtamento adulteri petendum eſt. *Sola heres eſto*: quamuis aliena, quamuis ignota: tantum quia pudica, quia incorrupta eſt. Quid? iſti tam cenſorio adultero non mater eſt? non ſoror? non propinqua? aut nulla earum pudica eſt? Idcirco ſcilicet cum tantis diuitijs peregrinas vrbes in honorem pudicitiæ incognitæ perãbulabat. Illic vbi natus eſt, nulla pudica erat. at illic vbi negotiatus, quia nulla non proſtituta erat, vacuo teſtamento pudica heres per errorem quæſita eſt. Ego adulteram arguo, quam in matrimonium recepi, qui communeis ex illa liberos precatus ſum, qui pudicam libentiſſime crederem Adeone iam ad omnem patientiam ſæculi mos abijt, vt aduerſus querimoniam viri vxor alieno teſte defendatur? At hercules aduerſus externorũ quidem opiniones ſpecioſiſſimũ patrocinium erat: *Ego viro placeo.* At ego, ſi hunc morem inſcribendi recipitis, in conſpectu veſtro ita ſcribam: *Vxor mea heres eſto, quod peregrinante me adamata eſt, quod heres ab adoleſcente alieno ac libidinoſo relicta eſt, quod tam infamem hereditatẽ adijt.* A duobus vos teſtamentis in conſiliũ mitto. vtrũ ſecuturi eſtis? quod ab adultero abſoluitur, an quod damnatur à viro? Magnus eſt, pudicitiæ fructus pudicam credi: & aduerſus omnes illecebras atq; omnia delinimenta muliebris ingenij, eſt veluti ſolum ac firmamentum in nullam incidiſſe fabulam: nouos fortaſſe, non in omnium æſtimationem occurrere: & horrenda multa, deinde ac varia daturus experimenta. feminaquæ damnum pudicitiæ qui vis eſt, atque curandus eſt eſſe ac videri pudicam.

Cetera deſunt. Quæ ſequuntur, ſumpta ſunt ex Epitome.

Muliebrium vitiorum fundamentum auaritia eſt. Quæ poteſt non timere opinionem adulteri, poteſt non timere adulterium. Ex omni rupe conchylium trahitur, quo veſtis cruentetur. Infœlices ancillarum greges laborant, vt adultera tenui veſte perſpicua ſit, & nihil in corpore vxoris ſuæ plus maritus, quam quilibet alienus peregrinuſque agnouerit. Fruſtra æſtimabo eſſe indicia, ſit tantum qui rogat, comperit pudicam, Omnes te impudicam loquuntur, pudicam tantum vnus, & peregrinus. Cui plus laudator quam accuſator nocet. Vxorem meam nuſquam audiui pudicam, niſi in adulteri eclogio. Deijce in terram oculos, & aures tuas externorum vocibus claude. Sibi quiſque per re neget. Pudicam ille dixit, ego impudicam. Puto, plus creditis ciui, quam peregrino: marito, quam adultero. Ipſum eclogium corruptoris animo ſcripſit, *Quia pudicam*, inquit, *Comperi*, quod nulli præter me contigit.

Pars altera. Formoſa eſt: hoc natura peccauit. Sine viro fuit: hoc maritus peccauit. Appellata eſt: hoc alius peccauit. Negauit: hoc pudice. Heres relicta eſt: hoc feliciter. Hereditatem adijt: hoc conſulto fecit.

IN CONTROVERSIAM DECIMAMQVINTAM.

NICOLAVS FABER.

IN qua etiamnum auctor] Non potuit enim in poteſtate mariti conſtituta, niſi eo auctore hereditatem ſibi relictam cernere: ſed ea mariti aũctoritas νόμυ χάριν, abſente marito, vel ignorante, interponebatur, ideoque ait ſe auctorem dictum, quia reipſa non fuit.

Si non maritum] Male hæc aliter in editione Romana, quæ nos ex veteribus editionibus reſtituimus. Vult autem dicere quod Ouidius eleg. IV. lib. III. Amorum his verſibus expreſſit.

Quicquid ſeruatur, cupimus magis: ipſaque furem
Cura vocat: pauci quod ſinit alter amant:
Nec facie placet ipſa ſua, ſed amore mariti
Neſcio quid, quod te ceperit eſſe putant.
& quæ ſequuntur.

Quod adultero abſoluitur,] Mallem *quo ab adultero abſoluitur, an quo damnatur?*

SCHOTTVS.

ET adiecit elogium] In Teſtamentis & Legatis *Elogium*, titulus, vel cauſſa, datæ vel ſublatæ hereditatis adiici ſolet. Pleni ſunt I. C. lib. quinctil. lib. VII. cap. IV. *Nonunquam etiam reus hic totius*

ſummam conſtituit, ſi exheredatum à ſe filium pater teſtatus fuerit, Elogio, propterea quod is meretricem amauerit. Et Declam. cccxxv. *Elogium* vocat verba precaria de hereditate reſtituenda, in heredem collata. M. Tullius nunc in teſtamentis, nonunquam pro ſepulcrorum monumentis, alias pro honorifica teſtificatione vſurpat: quæ & ipſa non exſcribam. Nec me fugit quæ nuper exorta diſſenſio eſt inter Scaligerũ, in Catalecta Virgiliana, & M. Anton. Muretum li. xi. Variar. lect. ca. xiii. Hic *Eclogium*, ille *Elogium* dicendum contendit. Manutius, & ni fallor Lambinus, *Eulogium* ex Græca conſuetudine. Corruptus in hac voce & Fulgentius *de priſco ſermone.* Tentabam, *Elogium eſt hereditatis etiam in malo.*

Longe ab eo vitio ſemper fui, vt etiam timeam) Diuerſa ab his vetus ſcriptura, quam tamen probam eſſe præſtare non auſim:

Tamen ego adeo longe ab eo vitio: iam patientiam egiſti meam, ne quid in me.

In qua etiamnum auctor] Ex obſcuris & deprauatis vetuſtiſſ. libri veſtigijs, ſuſpicabar leg. *In quam etiam nomine auctoris vxore dictum eſt.* Iam vero nemini, paullum modo in I. C. ſcriptis verſato, obſcurum eſſe poteſt, qui in venditionibus *Auctores* & in Tutela appellentur, nam & in xii. Tabulis *Auctoritas* pro iure dominii. ADVERSVS HOSTEM AETERNA AVCTORITAS. Cicero I. offic.

Sic ſe inuerecundiam pignori) Deprauatus haud dubie & hic locus: nihilo melius in veteri, niſi quod *in verecundiam* in duas voces diducat: Tentabam addita vna ſyllaba *pignorari*, pro ſuperare. quaſi dicat; Matronam quæ continentes habeat oculos, etiam impudicos vincere, & quaſi, ſanæ mentis beneficio, ſibi obſtringere. Talis modus & in illo Ciceronis Philip. xiv. quem alibi explicat doctiſſ. Budæus. *Etenim Mars ipſe ex acie fortiſſimum quemque pignorari ſolet.*

Prodite mihi fronte) *Frontem compoſitam* accuſandi caſu in optimis codd. ſcriptum repperi, vnde conjiciat aliquis *porrigite* legendum.

Se non ſubduceret internuncium) Hæc vitioſe hactenus edita. In vet. lib. noua hinc periodus auſpicatur. *Internuncium puto illud ſollicitantis arripiet. denudari iuſſit,* &c.

Miſer vt maritus) Ante hæc interpungendum cenſeo, *Mundum* autem *muliebrem* intelligit.

Adeone omnis patientia) in Epitoma *pudicitia* legitur: ſed illud malo.

Atque omnia delinimenta] Proprium in Amoribus verbum: Turpilius Demetrio:

Vide mirum ingenium ac delinificium mulierum:
Commorat hominem lacrymis. ——

Et Afranius in Vopiſco apud Nonium.

Si poſſent homines delinimentis capi,
Omnes haberent nunc amatores anus:
Ætas & corpus tenerum, & morigeratio,
Hæ ſunt venena formoſarum mulierum:
Mala ætas nulla delinimenta inuenit.

Solum ac firmamentum) Retineo copulam *ac*, licet à vet. libro abfuerit. Sic apud M. Tullium in Bruto Cæſar, *Solum ac fundamentum.* Hinc *in ſolum venire.* Varroni apud Nonium & Afranio, Ciceroni item lib. ix. epiſt. vlt. & I. de Natura Deor. quo de Hadrian. Turneb. lib. ix. Aduerſarior. cap. ii. Populum quoque fundum factum idem M. Tullius in Corneliana dixit, pro auctorem eſſe. à fundando & fundamento, non, vt quidam, à fundendo.

Nonas fortaſſe] Extrema hæc adeo deprauata, & mutila vt de medicina deſperem: conandum tamen. In emendatione quidem vtendum coniectura, in mutilis vero reſtaurandis Epitoma libri ſecundi extrema ſupplebit ea, quæ hic temporis iniuria interciderunt, de auaritiæ deteſtatione in matronis. Suſpicor igitur hic *nouos fortaſſe* legendum. Dolendum ſane integram hanc vnius Porcij Latronis Declamatorum principis, actionem decurtatam ad nos perueniſſe: Nec enim aſſentior Petreio, qui illam Epitomæ partem aliunde hinc aſſutam putat: Quadrant enim ad amuſſim, & *Alteram partem* pro vxore continet.

Et horrenda, multa deinde ac varia daturus experimenta] Hæc verba aliunde huc tranſlata; neque enim hic quadrant. Deinceps ſic lego: *Femina cui damnum pudicitiæ cuiuis eſt, atque* (pro *ſtatim*; Agellius lib. x. cap. xxxix. & Nonius) *curandum eſt, eſſe, ac videri pudicam.*

M. ANNAEI SENECAE CONTROVERSIARVM LIBER TERTIVS, [alijs SEPTIMVS.]

INSTATIS mihi quotidie de Albutio: non vltra vos differam, quamuis non audierim frequenter, cum per totum annum quinquies ſexieſue populo diceret, ad ſecretas exercitationes non multi irrumperent, quos tamen gratiæ ſuæ pænitebat. Alius erat cum turbæ ſe committebat: alius, cum paucitate contentus erat. Incipiebat enim ſedens, & ſi quanto illum produxerat calor, exſurgere audebat. Illa tempeſtiua in declamationibus eius philoſophia ſine modo tunc, & ſine fine euagabatur: raro totam controuerſiam implebat. Non poſſes dicere diuiſionem eſſe, non poſſes declamationem: tanquam declamationi multum deerat, tanquam diuiſioni multum ſupererat. Cum populo diceret, omnes vires ſuas aduocabat, & ideo non deſinebat. Sæpe declamante illo ter buccinauit, dum cupit in omni controuerſia dicere, nec quicquid debet dici, ſed quicquid poteſt. Argumenta enim argumentis colligebat: & quaſi nihil eſſet ſatis firmum, omnes probationes probationibus alijs confirmabat, Erat & illud in argumentatione vitium, quod quæſtionem non tanquam partem controuerſiæ, ſed tanquam controuerſiam implebat. Omnis quæſtio ſuam probationem habebat, ſuam excuſationem, ſuos exceſſus, ſuas indignationes, epilogum quoque ſuum. Ita vnam controuerſiam proponebat, plures dicebat. Quid igitur? omnis quæſtio per numeros ſuos implenda non eſt? Eſt quidem, ſed tanquam acceſſio, non tanquam ſumma. Nullum habile membrum eſt, ſi corpori par eſt. Splendor orationis, quantus neſcio an in vllo alio fuerit. Non lexis magna, ſed phraſis. Dicebat. n. citato & effuſo curſu, ſed præparato. Extemporalis illi facultas, vt affirmabant qui propius norant, non deerat, ſed putabatur ipſe ſibi deeſſe. Sententiæ, quas optime Pollio Aſinius albas vocabat, ſimplices, apertæ, nihil occultum, nihil inſperatum afferentes, ſed vocales & ſplendidæ. Affectus efficaciter mouit, figurabat egregie, præparabat ſuſpicioſe. Nihil eſt autem tam inimicum, quam manifeſta præparatio. Apparet enim ſubeſſe neſcio quid mali. Ideoque moderatio eſt adhibenda, vt illa ſit præparatio, non confeſſio. Locum beate implebat, Non poſſes de inopia ſermonis Latini queri, cum illum audires. tantum orationis cultæ fluebat. Nunquam ſe torſit quomodo diceret. Sufficiebat enim illi in quantum voluerat, explicandi vis. Itaq; ipſe dicere ſolebat, cum vellet oſtendere, non hæſitare ſe in electione verborum: Cum rem animus occupauit, verba ambiunt. Inæqualitatem in illo mirari libebat. Splendidiſſimus erat. idem res dicebat omnium ſordidiſſimas, *acetum*, & *puleium*, & *lavernas*, *philerotem*, *ſpongias*: nihil putabat eſſe, quod dici in declamatione non poſſet. Erat autem illa cauſa: timebat, ne ſcholaſticus videretur. Dum alterum vitium deuitabat, incidebat in alterũ: nec videbat, nimium orationis ſplendorem his admixtis ſordibus non defendi, ſed inquinari: & hoc æque omnium eſt, vt vitia ſua excuſare malint, quam effugere. Albutius enim non quomodo non eſſet ſcholaſticus quærebat, ſed quomodo non videretur. Nihil detrahebat ex ſupernacuo ſtrepitu. Hæc ſordida verba ad patrocinium aliorum afferebat. Hoc illi accidit, inconſtantia iudicij. Quem proxime dicentem commode audierat, imitari volebat. Memini omnibus illum rebus omiſſis apud Fabianum philoſophum tanto iuniorem quam ipſe erat, cum codicibus ſedere. Memini admiratione Hermagoræ ſtupentem, ad imitationem eius ardeſcere: nulla fiducia ingenij ſui, & ideo aſſidua mutatio. Itaque dum genera dicendi transfert, & modo exilis eſſe vult, nudiſq; rebus hærere, modo horridus, & volens potius quam cultus, modo breuis & concinnus, modo nimis ſe attollit, modo nimis deprimit, ingenio ſuo illuſit, & longe deterius ſenex dixit. Nihil enim ad profectum ætas ei proderat, cum ſemper ſtudium eius eſſet nouum. Idiotiſmus eſt inter oratorias virtutes, res quæ raro procedit. Magno enim tẽperamento opus eſt, & occaſione quadam. Hac virtute varie vſus eſt. Sæpe illi bene ceſſit, ſæpe decidit. nec tamen mirũ eſt, ſi difficulter apprehenditur vitio tam vicina virtus. Hoc nemo præſtitit vnquam Gallione noſtro decentius. Iam adoleſcentulus cum declamaret apte, & conuenienter, & decenter, hoc genere vtebatur. Quod eo magis mirabar, quia tenera ætas refugit omne, non tantũ quod ſordidum, ſed & quod ſordido ſimile eſt. Raro Albutio reſpondebat fortuna, ſemper opinio: quamuis pænituiſſet, adire libebat. Triſtis, ſollicitus declamator, & qui de dictione ſua timeret, etiam cum dixiſſet. Vſque eo nullũ tempus ſecurum erat. hæc illũ ſollicitudo fugauit è foro, & tantũ vnius figuræ crudelis euentus. Nam in quodam iudicio centumuirali, cum diceretur iuriſiurandi condicio aliquando facta ab aduerſario, induxit eiuſmodi figuram, qua illi omnia crimina retégeret. Placet, inquit, tibi rem iureiurando tranſigi? iura, ſed ego iuſiurandum dabo. Iura per patris cineres, qui inconditi ſunt. Iura per patris memoriam, & executus eſt locum, quo perfecto ſurrexit. L. Aruntius ex diuerſo ait: Accipimus condicionem: iurabit. Clamabat Albutius: Non detuli condicionem, ſchema dixi. Aruntius inſtabat, Centumuiri rebus iam vltimis ſe parabant. Albutius clamabat: Iſta ratione ſchemata de rerum natura tolluntur. Aruntius aiebat. Tollantur, poterimus ſine illis viuere. Summa rei hæc fuit. Centumuiri dixerunt, dare ipſos ſecundum aduerſarium Albutij, ſi iuraret ille. Iu

rauit. Al-

tauit. Albutius non tulit hanc contumeliam, ſed iratus calumniam ſibi impoſuit: nunquam enim amplius in foro dixit, homo ſummæ probitatis, qui nec facere iniuriam, nec pati ſciret. Et ſolebat dicere: Quid habeo quare in foro dicam, quum plures me domi audiant, quam quenquam in foro? Cum volo, dico: quamdiu volo, aſſum vtri volo. & quamuis non fateretur, hoc delectabat illum in declamationibus, quod ſchemata ſine periculo dicebantur. nec tamen in ſcholis effugere contumelias poterat Ceſti, mordaciſſimi hominis. Cum in quadam controuerſia dixiſſet Albutius; Quare calix ſi cecidit, frangitur: ſpongia ſi cecidit, non frangitur? aiebat Ceſtius: Ite ad illum cras: declamabit vobis, quare turdi volent, cucurbitæ non volent. Cum dixiſſet Albutius in illo, qui fratrem parricidij damnatum exarmata naue dimiſit, Impoſuit fratrem in culeum ligneum: Ceſtius eandem dicturus, ſic expoſuit controuerſiam. Quidam fratrem domi à patre damnatũ, nouerca accuſante, cum accepiſſet ad ſupplicium, impoſuit in culeum ligneũ, vt perueniret neſcio quo terrarum. ingens riſus omnium ſecutus eſt. Sed nec ipſi bene ceſſit declamatio. paucas enim res bene dixit. ſed cum à ſcholaſticis non laudaretur: Nemo, inquit, imponit hos in culeum ligneum, vt perueniant neſcio quo terrarum, vbi calices franguntur ſi ceciderint, ſpongiæ non franguntur. Video quid velitis: ſententias potius audire, quam iocos. fiat. Audite ſententias in hac ipſa controuerſia dictas.

IN PRÆFATIONEM LIB. III. CONTROVERSIARVM.

NICOLAVS FABER.

DE Albutio:] *C. Albutij Sili vita extat à Suetonio deſcripta lib. de claris Rhetoribus, à quo petenda eſt. B. Hieronymus in Chron. Silonem vocat, vereor ne corrupte, quem claruiſſe anno imperij Auguſti* XXXII. *ſcribit. Rhetorica etiam quædam compoſuit, quæ reprehendit Quinctilianus, cap.* XVI. *lib.* II. *&* cap. III. *&* VIII. *lib.* III. *addito tamen elogio, quo eum non obſcurum profeſſorem, & auctorem dicit. Porro per* c. *ſcribendum eſt Albucij nomen, non per* t. *vt hic ſcribitur, & vulgo apud auctores. id autem probant lapides & Albucillæ nomen apud Tacitum. Idem de Porcio, Vinicio, & ceteris eiuſmodi cenſendum eſt.*

Sæpe declamante illo ter buccinauit,] *Quod fiebat appetente nocte. Tragœdia Thyeſtes:*

Nondum in noctem vergente die
Tertia miſit buccina ſignum.

Quomodo etiam intelligo locum Liuij lib. XXVI. Dimittens, *inquit*, Prætorium, tribunis militum. ac præfectis ſociorum imperauit, vti duobus milibus equitum denuntiarent, vt ad tertiam buccinam præſto eſſent. *quæ malo ad dies tempeſtatem referre, quam ad ſignum militare. Sequitur enim*, cum hoc equitatu nocte Teanum profectus.

Ita vnam controuerſiam proponebat,] *Veteres quidam, in quibus optimus, habent*, Ita in vnam controuerſiam proponebat plures dicebat excuſationem ſuam. Quid igitur? *quam tamen lectionem non video cur editæ præferam. Quatenus autem dicendum ſit, vide elegantem Plinij Iunioris ad Tacitum Epiſtolam lib. Epiſt.* I.

Inæqualitatem in illo mirari libebat] *Suetonius in eius vita*: Sed ex eo clarus propria auditoria inſtituit, ſolitus propoſita controuerſia ſedens incipere, & calore demum prouectus conſurgere & perorare. declamauit autem genere vario modo ſplendide atque ornate tumne, vſquequaq; ſcholaſticus exiſtimaretur, circumciſe & ſordide, & tantũ non triuialibus verbis. *Ita enim partim veteres libri partim res veritas legendũ eſſe hunc locũ comprobant.*

Magno enim temperamento opus eſt,] *Vulgaris artificium non eſt, quæ per ſe vilia ſunt, & ſordent, tam apte diſponere, vt cultus & ornamento ſint. hoc idiotiſmus præſtat, cum orator vulgatibus verbis & ſordidis adeo prudenter vtitur, vt in hæc non incidiſſe, ſed vt neceſſaria adſciuiſſe videatur. Exempla exſtant apud Quinctilianum cap.* III. *lib.* VIII. *à Cicerone, alijſque auctoribus petita, quibus ipſam verborum humilitatem vim rebus aliquando adferre probat. Et Longinus* περὶ ὕψους. ἔστιν, *inquit*, ὁ ἰδιωτισμὸς ἐνίοτε τοῦ κόσμου παραπολὺ ἐμφανιστικώτερον. ἐπιγινώσκεται γὰρ αὐτόθεν ἐκ τοῦ κοινοῦ βίου. τὸ δὲ σύνηθες ἤδη πιστότερον.

Aruntius] *Emenda* Arruntius *per duplex* rr, *quemadmodum faſti & auctores Græci ſcribunt. Is eſt ſenator, & conſularis frequenter Tacito ſub imperio Tiberij dictus, quem diuitem, promptumque artibus egregiis, & pari fama publice Auguſtus dignum imperio, & auſurum, ſi caſus daretur, iudicauit: cuius etiam ſanctiſſimas artes alibi vocat idem auctor, interque eos recenſet Suilius qui incorrupta vita & facundia ad ſumma peruenerunt. Clarior tamen morte bene vſus euaſit, quam vide apud eundem Tacitum lib.* VI. *In quo fortaſſe etiam lib.* II. *in Piſonis iudicio.* T. Arruntius *inter patronos à Piſone petitos pro* L. *male ſcribitur. Nam T. Arruntij oratoris nulla mentio exſtat, & excellentem oportet fuiſſe patronum, quem ante Aſinium Gallum & Marcellum Aeſerninum, vel Piſo petijt, vel Tacitus nominauit. Celebrem autem fuiſſe hanc Albucij fabulam in ſcholis, Quinctilianus auctor eſt cap.* II. *lib.* IX.

SCHOTTVS.

QVinquies ſexieſue populo diceret*)* Erat in veteri *quinquies exiens vt populo diceret.* Natum fort. mendum quod huiuſmodi in ES excuntia N. littera addita efferrent: vt & *totiens* & *quotiens* perpetuo, non ſolum in libris noſtris, ſed & in Pand. Florentinis.

Incipiebat enim ſedens] Suetonius de claris Rhetoribus. *Solitus Albutius propoſita Controuerſia ſedens in opere* (recte Faernus, *incipere*) *& calore demum prouectus conſurgere ac perorare, declamare autem genere vario modo ſplendide atque ornate.* Idem impetus dicendi in Porcio Latrone, qui & ipſe antequam dicere inciperet, ſedens Quæſtionem

M

eius quam dicturus erat, Controuerſiæ proponebat. Seneca in præf. epitomæ Controuer.

Sæpe ter buccinatus.] Hoc eſt, ternas ſæpe horas declamando exemit. *Buccina* enim antiquiſſimis temporibus horarum ſignum dabatur: quem morem ex caſtris in vrbem traductum puto. Fl. enim Vegetius inter ſigna militaria ſemiuocalia & *buccinam* nominat: quæ in ſemetipſum æreo circulo flectitur. Polybius lib. VI. vbi de Caſtrametatione Ro. ὁ γὰρ πρώτης σημαίας τῶν τριαρίων ταξίαρχος τὴν ἐπιμέλειαν ποιεῖται τὸ κατὰ φυλακὴν βυκανᾶν. Et mox: τὴν δὲ ἐπιμέλειαν τοῦ κατὰ φυλακὴν βυκανᾶν, ὡς ἀρτίως εἶπον, ἵνα σύμφωνον ᾖ τοῖς ἐφοδεύουσι πρὸς τοὺς φυλάττοντας οἱ τῆς πρώτης σημαίας τῶν τριαρίων ἐξ ἑκατέρου τοῦ στρατοπέδου ταξίαρχοι, καθ᾽ ἡμέραν ποιοῦνται. *Princeps primi ſigni Triariorum curam gerit, vt competens Vigiliis ſignum tuba detur. Dandi autem ſignum buccina (vt paullo ante dixi) per ſingulas vigilias, quod circuitoribus conueniat cum vigilibus ductoribus ordinum primi ſigni Triariorum vtriuſque legionis quotidie cura incumbit.* In foro vero cauſſæ ad clepſydram perorari ſolent, cum duæ horæ accuſatori, III. reo darentur, ex lege Pompeia, de qua Cicero in Bruto: quarto de Finib. initio lib. XIII. ad Atticum epiſt. XLIX. & VII. ad Famil. epi. XXIV. Et Aſconius Pedianus in Milonianam De horologiorum prima inuentione, Plinius lib. II. cap. LXXVI. & lib. VII. cap. vltimo.

Suam executionem] Alij *excuſationem* legunt. Locus ſane decurtatus. Integre enim in Epitoma ſic legitur: *Sed tanquam Controuerſiam implebat. Omnis quæſtio ſuam propoſitionem habebat, ſuam exercitationem, ſuos exceſſus, ſuas indignationes, Epilogum quoque ſuum. Ita vnam Controuerſiam exponebat, plures dicebat. Quid ergo? num omnis quæſtio per numeros ſuos implenda eſt? Quid ni? ſed tanquam acceſſio, non tanquam ſumma.* Quæ à Typographis omiſſa, huc reuocanda ſunt: ſed retinendum plane *executionem* moneo. Fortunatianus enim lib. II. Rhetor. Scholaſt. *Quæ ſunt partes probationis? Propoſitio, Executio, Concluſio.* Ita appellat. *Executionem*, quam Hemogenes ἐπεξεργασίας apto omnino verbo, licet ſub eo nomine & ἐπιχειρήματα Hermog. complectatur. nam δείνωσις, hoc eſt, indignatio pars eſt Epilogi. Exceſſus vero ſiue Digreſſiones certo loco non ſedent, quibus quodammodo reſpondent αἱ εἰσαγωγαὶ τῶν χρειῶν Hemogeni & multa τῆς διασκευῆς.

Quas Pollio albas vocabat) Sic & in Epitoma, etiam ſcripta Conarruuianus tamen *albas violabat*. Acumen aliquod hic latet: ſuſpicor leg. *albas violas vocabat*. Vulgarẽ vt non reiicio, ita in Conarruuiana videtur illud latere, quaſi albas & puras ſentẽtias, hoc eſt, καθαρὰς καὶ ἀφελεῖς, tanquam παρθενικὰς violaret Albutius næuo & fuco τοῦ κομματικοῦ χάλλους: ſic enim accipe *ſententias ſplendidas*, καὶ τὸν ὄγκον τῆς λέξεως, ſic etiam interpretare, *vocales ſententias*. Poſitum autem eſt in præceptis artis, vt τὰ ἀφελῆ ἀφελῶς efferrentur, non περιεργασμένως, niſi ſubſit aliqua δριμύτης, aut dedita opera conquiratur. Sed ſi hanc interpretationem ſequeris, illa verba (*optime Aſinius Pollio*) parentheſi erunt circumſcribenda: aut ſi hoc βεβαιότερον vulgata, quod malim, retineatur.

Figurabat egregie) Sic de hoc ipſo Albutio Controuerſia XII. decentiſſime in aliquas *Figuras* declamationem deſcribere, & Inf. de *Figuræ euentu*.

Nihil eſt tam inimicum] Monent ſtudioſe Rhetores, in his Cicero & Fabius, ſummi artificis eſſe, dicendi artem tegere, ne fucum auditori facere videaris. Sic præfat. lib. VI. *C. Sdo partem Eloquentiæ putabat, eloquentiam abſcondere.*

Idem res dicebat omnium ſordidiſſimas) Hoc eſt, εὐτελεστάτας, de quibus Ariſtides Quinctilianus ἐν τῷ περὶ ἀφελοῦς λόγου, & Hermogenes illum ſecutus, ſed breuius ἐν τῷ περὶ ἀφελείας, vbi & obſeruatur à Criticis aliqua quod εὐτελῆ eſſent, & indigna Demoſthene obeliſco notara: quale illud, κυάμους ἔφθους βοῶσα, καὶ κατὰ τὸ θέρος ἐπλαιᾶτο. Talia de aceto, puleio, laternis & ſpongiis: ſunt enim hæc omnia ſine vlla dubitatione εὐτελῆ.

Puleium, laternas, Phileroten) Ant. Auguſtinus v. c. legebat, *puleium, laternas, pilam, rotam*, ſunt enim hæc in pueror. luſibus. In epitoma ſcripta addebatur, & *damam*, notum animal ex Virgilio in Bucol.

Cum canibus timidi venient ad pocula damæ.

vel potius liberti aut ſerui nomen *Dama* vel *Damas* frequens in Pandectis, vt pigeat loca exſcribere: *Eros* item, & *Anteros*, Horatius.

Intererit multum, Dauuſne loquatur, Eroſne.

vt in vett. lapidib. C. CÆCILIVS C. L. EROS, quibus Notis Caiæ libertus Eros deſignatur: & apud Suetonium de illuſtr. Gramm. emendante Ioſ. Scaligero, *Staberius Eros emptus de cataſta* cuius & Plinius meminit lib. XXXV. cap. XVII. quamquam vulgares libri *Taberium Erotem* Luculli illum libertum vocant. *Phileros* quoque ſerui nomen & Tabellarij apud M. Tullium Epiſt. ad Papirium Pætum: puer item in deliciis Valerio Æditu apud Agellium.

Quid faculam præfers Phileros, quæ nil opu' nobis?
Ibimus, hæc lucet pectore flamma ſatis.

Sunt igitur εὐτελέστατα πρόσωπα ſeruorum, aut meretricum, etiam apud Athenæum, ceteroſque. Satis illud mihi Comœdiæ nouæ videri, quæ ſunt εὐτελῆ & ἀφελῆ: qualia ſexcenta apud Menandrum eſſe monet Hermogenes, qui & prudenter obſeruat, vt hæc omnia genera verborum vitanda ſint τῷ πολιτικῷ, vt etiam adhibenda Albutio certe, qui albas & ſimplices ſententias ſectabatur, adhibenda erant prorſus τὰ ἀφελῆ, imo ab eo ſtudioſe conquirenda. Epitomæ igitur lectionem hic ſequor, in qua & *Pulegium* ſcriptum vidi, herba hortenſis in vulgus nota, in qua luſit & Cicero, Tironi ſuo blandiens. *Cras*, inquit, *exſpecto Leſiam, etenim ad cuius rutam pulegio mihi tui ſermonis utendum eſt Spongia* etiam ſordido ſolet miniſterio, exonerata aluo, adhiberi, de qua Seneca Philoſophus epiſt. LXXI. Item vulneribus detergendis. Inf. de *ſpongia non volante* idem Albutius.

Dum alterum vitium euitabat] Hinc Satyricus.

Dum vitant ſtulti vitia, in contraria currunt.

Ad imitationem eius ardeſcere] *areſcere* eſt in veteri Hunc alibi laudat Hermagoram: Cicero item in Bruto & de iuentione: laudat & Fabius lib. III. ca. I. VI. & vltimo.

Ætas ei nihil proderat) In Epitoma paullo aliter] *Nihil enim ei ætas proderat ad profectum, cum ſemper*

ſtudium eſſet nouum. Quæ & in vet. codice leguntur, ſed aberat *ad profectum.*

Idiotiſmus eſt virtus oratoria] Hermogeni ideæ ſpecies eſt. Eſt enim ἀφέλεια vna ἐκ τῶν ἠθικῶν, quæ magnæ laudi eſt Oratoribus, etiam ἐν τοῖς πολιτικοῖς & in foro, quum perſonæ inducendæ ſunt aut exprimendæ τῶν ἰδιωτῶν, vt idem Hermog. monet. vide & Fabium lib. III. cap. VI.

Vitio tam vicina virtus.) Horat. in arte Poëtica:

Maxima pars vatum, pater, & iuuenes patre digni
Decipimur ſpecie recti.

Iuuenalis Satyr. XIIII.

Fallit enim vitium ſpecie virtutis, & vmbra.

Ouidius I. I. Remedij:

Et mala ſunt vicina bonis, errore ſub illo
Pro vitio virtus crimina ſæpe tulit.

Raro Albutio reſpondebat Fortuna) Præcedenti clauſulæ annectitur, & hæc in Epitoma etiam ſcripta:, *Quod eo magis mirabar, quia tenera atas refugit omne non tantum quod ſordidum, ſed quod ſordido ſimile eſt.*

• *Triſtis ſollicitus Declamator*] Hæc aberant ab Epitomæ libro veteri, qui eſt Ant. Auguſtini.

Vnius figura crudelis euentus] Qui & à Suetonio lib. de claris Rhetoribus ſic narratur: *Renunciauit foro partim pudore, partim metu: nam cum in lite quadam Centumuirali ab aduerſario, quem, vt impium erga parentes inceſſebat, iuſiurandum, quaſi per figuram, ſic obtuliſſet: iura per patris matriſque cineres, qui inconditi iacent, & alia in hunc modum: Arripiente eo conditionem, nec iudicibus aſpernantibus, non ſine magna ſui inuidia negotium afflixit.* Eandem Hiſtoriam vt vulgo notam, refert & Fabius lib. IX. ca. II. extremo. *Vtilis etiam aliquando diſſimulatio eſt vt in eo (nota enim fabula eſt) qui cum eſſet contra eum dictum, Iura per patroni* (fort. *patris*) *tui cineres, paratum ſeeſſe reſpondit: & Iudex condicione vſus eſt, clamante multum aduocato, ſchemata de rerum natura tolli: vt protinus etiam præceptum ſit, eiuſmodi Figuris vtendum temere non eſſe.*

Qua illi omnia crimina irrogaret] In epitoma, *qua illi omnia crimina retegeret.* At in veteri, *qua illius omnia tegeret.* puto tamen *detegeret* verum eſſe.

Et executus eſt locum) *Locum* vocat partem Controuerſiæ, & τὸ *executus eſt*, valet hoc loco ἐπεξειργάζετο, vt ſupra paullo docui de *executione*, & in Præfar. li. III. Epitomæ. Ita ſup. de eodem, quem locum imprudens pæne prætericram: *Locum beate implebat* id eſt, partem Controuerſiæ aut Quæſtionem ἐπεξειργάζετο, & ad ſummum perducebat. Totam enim Controuerſiam, vt initio dixit, nunquam implebat. Quod autem nomen *loci*, pro parte vſurpetur, Stoicum eſt, & Ciceroni familiare. Sic Appollodorus Stoicus apud Laërtium partes Philoſophiæ τόπους nominabat.

Ex diuerſo ait] Aliter epitoma ſcripta: *Aruntius ex diuerſo, vt accepit conditionem, iurauit, Clamabat Albutius: non talis conditione ſchema dixi:* quæ & ipſa vitioſa ſunt.

Rebus iam vltimis ſeparabant] An diſiunctè leg. *ſe parabant?* quaſi ſe rebus iam vltimis & cauſſa bene cognita, ſed ad ſententiam pronuntiandam parabant.

Dare ipſos ſecundum aduerſarium Albutij] Propria hæc iudicij formula, ſic & Atilius Colatinus iudex captus inter C. Lutatium Cos. & Q. Valerium Prætorem, de triumpho altercantes, quod hic ſponſione prouocaret, ni ſuo ductu Pœnica claſſis eſſet oppreſſa; ille imperium auſpiciumque allegare poſſet: *Itaque, inquit, Lutati, quamuis adhuc tacueris, ſecundum te litem do.* Valer. Max. li. II. cap. VIII.

Cum volo dico, quam diu volo] Mutila & hæc: amplius eſt in Couarruuiano, & in Epitoma: *Cum volo dico: adſum vti volo, dico quamdiu volo.* Agnoſco forenſe vocabulum: *Adeſſe* enim *patroni clientibus* dicuntur in cauſſis agendis. Cicero pro Cæcina, & in Topicis. Quinctilianus lib. XII. cap. III. *Quid ſi forte peritus iuris non aderit?* De hoc ad Controuerſiam I.

Calix ſi cecidit, frangitur] nam vitro bibebant & ſulphure fragmenta redimebant. Cophino Iudæus inſtitor, vt hodieque Romæ, vitra ſulphuratis per vicos geſtare ſolebat, vt obſeruauit Illuſtriſſ. Baronius Cardin. Tomo I. Annal. Eccleſiaſtic. Martialis epigrammate ad Priſcum li. x.

Quæ ſulphurato nolit empta ramento
Vatinorum proxeneta fractorum.

Statius, Syluar. I.

Illic agmina confremunt Syrorum:
Hic plebs Scenica: quique comminutis
Permutant vitreis gregale ſulphur.

Et Iuuenalis Satyr. V.

—— aciam
Quaſſatum, & rupto poſcentem ſulphura vitro.

Impoſuit in culeum ligneum) Couarruuianus codex *culleum* geminata liquida ll. perpetuo ſcribit. In Epitoma vero ſcripta *in eculeum* legitur, quæ nota quæſtionum machina eſt. Tamen *culeum* retineo, vt pro naui examata capiatur, vt hic & proxima ſequenti Contro. clarius indicatur. Parricidas autem in culeum inſui ſolitos, vel ex Cicerone pro Sex. Roſcio Amerino cognoſcitur: & cæſi prius virgis *ſegmineis*, vel, vt alij legũt *ſanguineis*, cũ cane, gallo, vipera & ſimia in mare deiiciebantur. Modeſtinus I. C. l. I. & penult. ff. ad L. Pompeiam de parricid Si mare aberat longius, in proximum amnem: Conſtantinus C. de his qui patr. vel lib. occid. Quæ lex & in Cod. Theodoſiano exſtat: & Iuſtinianus lib. IIII. Inſtitut. de publicis iudiciis: vbi Theophilus paraphraſtes legendus. Iuuenalis Satyr. VIII. de Nerone:

Cuius ſupplicio non debuit vna parari
Simia, nec ſerpens vnus, nec culeus vnus.

De quo Imperatore parricida & Declamatio lepida eſt inter Fabianas. Primus autem Romæ *Publicius Malleolus* hac pœna affectus eſt. Cornificius ad Herennium lib. I. & Cicero II. de Inuent. Eutropius lib. V. Epitoma Liuij LXVIII. & Oroſius lib. V. cap. XVI. Solon vero Athenienſium legiſlator, teſte Plutarcho, nullam de parricidis legem tulit: quod neminem tam impium fore putaret: nec apud Romanos Romulus pœnam indixit: ſed cędem omnem parricidium appellauit. Sed de hoc ſupplicij genere pluribus ad proximam Controu. extremam diſſeremus.

GRVTERVS & IVRETVS.

I*Nfelices faces*] v. c. Iureti, felices.

Filiam veneno] v. c. Iureti, *veneficio*. rectius, vt ſimiliter cadentibus reſpondeat.

Ita vnam controuer. prop.] v. c. *ita dum vnam c. p.*

Quomodo diceret] additur in v. c. Iur. *ſed quid diceret.*

Puleium & laternas] v. c. *puleium, & damna, & lat.*

Ne ſcholaſticus videretur] pro, *ne*, v. c. Iureti habet, *vt*, quod rectius.

Qua illi omnia crimina irrogaret] Notat Gruterus alios codices habere, vel, *detegeret*, vel, *retegeret*. Vetus liber quo vſus ſum refert, *regeret*. quod etſi pariter deprauatũ ſit, tamen inde verũ eruere licet. Cenſeo igitur reſtitui debere, *regereret*. Similis næuus extat apud Auſoniũ in carmine Paulini: *Iſta ſuo retegenda loco*, vbi alij codices, *referenda*: cum plane caſtigari oporteat *regerenda*, quemadmodum diſerte ſcriptum inueni in vetuſta membrana. *Regerere*, pro *retorquere*, non ignotũ eſt, ſicque locutus auctor inf. *in caput inuenientium regerant*. Iuretus.

Cum volo dico, quandiu volo] Additur in v. c. Iureti *Aduerſum vti volo.*

Dare ipſos ſecundum aduerſar.] Eſt locutio imminuta & conciſa. plene enim diceretur, *dare ipſos litem ſecundum adu.* quam formulam in locutionibus vſurpatam diſcimus ex Val. Maximo lib. & cap. 3. petatur hac de re Briſſonius li. 11. cap. 11. Select. antiq. & lib. IIII. de verb. ſign.

Ab archipirata filio dimiſſus. CONTROVERSIA XVI.

THEMA. *Mortua quidam vxore, ex qua duos filios habebat, duxit aliam. Alterum ex adoleſcentibus domi parricidij damnatum tradidit fratri puniendum: ille exarmato nauigio impoſuit. Delatus adoleſcens ad piratas, archipirata factus eſt. Poſtea pater peregre profectus, captus eſt ab eo: & remiſſus in patriam, abdicat illum.*

CONTRA PATREM, *Albutij Silij.* De fratre nec indicare audeo, nec loqui. Vno nomine gratias ago, & gratulor, quod patrem ſeruare potuit mori iuſſus. Tanta tempeſtate confuſus, neque æſtimare quicquam, neque diſpicere potui. Plura timui crimina pater fortuna torquente, quam quæ videris ipſe noſſe indicabo. ſolutum mihi fratrem tradideris, an alligatum neſcio. quantum ad meum ſtuporem attinet, etiam fugere potuit. nec ſatis memineram, tale miniſterium mihi pater an nouerca mandaſſet. miniſterium an pænam eſſe voluiſſet, vindictam parricidij, an parricidium. Inſui fratrem culeo iubes? non poſſum pater. Non ignoſcis, an non credis? ego contendo nec te quidem poſſe. Si quis tibi dixiſſet tyrannus: Veni, tuis manibus filium inſue: in hoc opere potes oculis tuis, potes manibus vti? potes audire incluſi filij gemitum? Si potes: timeo ne innocentem dãnaueris. Si non potes: quid frater in fratrem non poſſit, patrem teſtem dedi. Quid accuſas, quod impunitatem fratri dederim? in quo facto conſilium meum victum eſt? à me frater vt viueret, non impetrauit: vt fugeret, non impatrauit. Nihil aliud impetrauit, quam vt aliter, quam in culeo moreretur. Cauſam malam habeo, vt inter fratres. Vbi ſpes? in gubernaculo nulla eſt. in remigio? ne hoc quidem. in comite? nemo repertus eſt naufragij comes. in velo? in arte? omnia pæne inſtrumenta circunciſa ſunt. Adminiculũ in ſpe nullum eſt. patri ſum excuſandus, an fratri? de filio tuo hoc reſpondeo, quamdiu in patrio ſolo morari licet, ciuis eſt proiectus in mare, quicquid poſt exilium & naufragium vel facit vel patitur, ab omni fœdere vitæ communis abſtractus, pœnarum eius pars non eſt, nequitiæ opus eſt. ſed alijs quærentibus, teipſum teſtem dabo, non eſſe piratam. Ego illi terræ, ego lucis conſpectum, ego etiam mortis humanæ facultatem abſtuli. Fortuna ipſa, quæ miſerta eius eſt: nihil tamen illi præter mare reliquit. Moriendum eſt mihi. pater iuſſit. neq; ego te deprecor, ne moriar, nec tibi licet non facere quod iuſſus es. Inter patrem iratũ & fratrem moriturum, arbitrium pietati tuæ neceſſarium ſuſcipe. Sanguinem meum patri refer, culeum mihi remitte: volo mori, ſed pura manu tua: hoc tuæ pietatis munus ad inferos perferaui, [licuiſſe mihi per fratrem aliter quam parricidæ mori.] *Aſinij Pollionis.* Aequas mihi præbete aures, dabo vobis etiam damnatum abſoluendum. Viuit, inquit, frater. non credo. ſeruauit, inquit, me feciſti vt crederem. Hæc eſt ſumma rerum geſtarũ. In ea domo, in qua tam facile parricidium creditum eſt, ego fratrem occidere non potui, frater patrem. Quid mihi cum iſta tabula? ſemel mori volo. *Q. Haterij.* Emicabant denſis vndique nubibus fulmina, & terribili fragore horridæ tempeſtates abſconderant diem, imbres vndique, & omnia procellis ſæuientia. Expectat, inquit, parricidam mare, intumuerat ſubitis tempeſtatibus mare. iuſtis quoque nauigijs horrendum. Fateor, fateor dixi: fratrem tibi, ſi innocens eſt, fortuna commendo, fragmentum infelix & iam nauigaturis omen: quod ſi quis gubernator vidiſſet; iter ſuum diſtuliſſet. Naufragus è littore emittitur. *Marcelli Eſernini.* Habes, inquam, frater, ſi innocens es, nauigium: ſi nocens, culeum. non potui facere parricidium, & quam facile erramus homines, factum putaui. deliberabam, an parerem patri. Frater, inquit, tu primus in domo parricidium facies inuenire, etiam locum à naufragijs nauigium. *Argentarij.* Quod iuſſeras, factum eſt: periit frater. Viuit, inquit, & me dimiſit. bono argumento probatur viuere. Vtraſque ad cælum manus ſuſtulit. Si nihil vnquam impie cogitaui, ſi patrem meum etiam damnatus diligo, Dij immortales rerum iudices adeſte. ſi aliter ſentiret, infelicia ſibi imprecatus eſt maria. ſic nauem ſuam rexit. *Blandi.* Iacebat in littore nauigium: quod etiam integrum infeliciter vexerat. Credam parricidam, ſi tibi proficiſcenti nauigium ſuum reddidit. Subito mihi ferrum non ſentienti cum animo pariter excidit; torpent manus, & neſcio qua perturbatione tenebræ ſtupentibus offunduntur oculis. intellexi quam difficile eſſet, parricidium facere; etiam quod imperaſſet pater. Ita mihi, quæ ſola miſeros in domo noſtra reſpicis, fortuna ſuccurras, ita mihi contingat aut honeſte viuere, aut mori: ita ex domo noſtra ego ſim vltimus reus, vt iſte iurabat, meliorem ſe nouercam habuiſſe, quam fratrem. *Cornelij Hiſpani.* Fateor, volui occidere: ſed tunc intellexi, quam difficile eſſet parricidium. Ego, inquit, occidere patrem nolui: ne nunc quidem poſſum. Pater noſter nauigauit ſereno die, tranquillo mari, auſpicato itinere, integra naui: Quid hoc eſt? nauigauit

damnatus felicius, quam qui damnauerat. Vade, inquit, patrem te habere mihi non licuit: habebo patronum, reuertere. Magnum pietatis argumentum, filio carus pater, etiam poſt ſupplicium. Vtrum vobis videtur innocentiam apud piratas didiciſſe, an ne apud piratas quidem perdidiſſe? *Arellij Fuſci Patris.* Potuit patrem occidere: & quem teſtem timebat abdicatus à patre? Quo me conferam? in mare? non poſſum: iratos habeo piratas. Cum traditus eſt mihi frater, imperatumq; vt ſumerem ſupplicium, ſi qua eſt fides, tentari me putaui, an poſſem parricidium facere. *Porcij Latronis.* Perieras, pater, niſi in parricidam incidiſſes. *Triarij.* In naufragio nauigabat: parum eſt quod non occidit patrem, immo etiam integra naui dimiſit patrem * reſolutis compagibus, infelix omen nauigationis. Inſue me culeo: certe ſentiam maria, non ea videbo. Sciſſa quoque vela fecerant ſinus, & armatas claſſes naufraga præceſſerat ratis: ſcires nauigare qui ſeruaturus eſſet patrem. Et iam pirata dicitur: iterum falſo crimine male audit. *Ceſtij Pij.* Erat nauigium, immo fuerat: ſed adhuc crudelis & pertinax nouerca, poſt omnia deuicta nihilominus ſæuit, maria iam quieſcunt, prædones iam miſerentur, irati iam parcunt. Ibamus præter ſepulcrum matris, ille mortem timens, ego ſcelus: expecta, vide an fortuna nobis obijciat ſcelus. Iacebat nauigium peruetus, & attritum ſalo, vix vnius capax animæ. Veni ad vos, victoriam pulchram petiturus, vt probem me parricidam. Non occidiſti, inquit, fratrem nouerca, audiui iucundiſſimam vocem: fateor me parricidam, occidi fratrem: tutus ſum, pater, ſi hoc probetur? impoſui in exarmatam nauem: non eſt occidere? Nouercæ quidem nunquam ſatis priuignus occiditur. Multas rerum natura mortis vias aperuit, & multis itineribus fata decurrunt: & hæc eſt condicio miſerrima humani generis, quod naſcimur vno modo, multis morimur: laqueus, gladius, præceps locus, venenum, naufragium, mille aliæ mortes inſidiantur huic miſerrimæ animæ, & hoc occidere vocatur, ſed diutius. Si quis nunc ſtat in turba, & hoc dicit: Huic quiſquam parcat, qui fratrem ſuum occidit, & occidiſſe ſe probat? Componis in domo par, vt alter ſcelere ſit parricida, alter miniſterio. Impoſitus eſt in nauem frater: qualem nauem? ſcitis, nihil eſſe periculoſius, quam etiam inſtructa nauigia: parua materia ſe iungit fato. Quid ſi vero non rudentibus committitur illa anima, non velis, non gubernaculo defenditur? Exarmata nauis, & vtroque patens latere. imponitur miſer in naufragium: nauigio per ſe peſſum ituro, pondus inſuitur. Ecce nauem diuinitas armat. ſubito viſa ſunt vela, ſubito nauis cœpit & regere ſe, & attollere. Magnum eſt præſidium in periculis innocentia. Sæuum mare inuoluitur, procellæ ſpumante impetu latera nauigij vrgent, pulſatur vndique nauis periculis: innocentia tamen tuta eſt. O maria iuſtiora iudicijs. O mitiores procellæ patre, quam eieciſtis animam! Nec hoc tantum diuinitus geſtum eſt, quod peruenit tutus in portum: excipitur claſſe prædonum. Habeat pater mentem nauigandi. capietur iudex, vt illum pæniteat ſententiæ ſuæ. Damnare me nouerca parricidij potuit: parricidam facere nec damnando quidem potuit. Cognoſce innocentiam meam in mari, quam domi noluiſti. Complexu, oſculis proſecutus eſt: ſic patrem parricida dimiſit. *Iunij Gallionis.* Multa non agnoſco: frater domi damnatus eſt, ego in publico: illi obiectum eſt quod parricidium fecerit, mihi quod non fecerim. ille negabat: mihi nouo patrocinio vtendum eſt. Fratrem occidi: in ea domo in qua parricida damnatur, hæc innocentia eſt. Video vos inuitos audire hoc genus defenſionis: malo itaque me vobis innocentem probari quam patri. Fratrem non occidi, non potui fratrem occidere. Idem timuimus, idem doluimus, idem fleuimus: eundem patrem habuimus, eandem matrem, eandem nouercam: mitioris naturæ pectoris ſum, mollioris animi. Non idem omnibus mortalibus natura tribuit ingenium: animus meus durior eſt, illius clementior: apud piratas quoque inuenitur, qui non poſſit occidere: putas me dicturum, ne alius occideret? Si mater noſtra viueret, puto illi tradidiſſet. Quod proximum fuit, mihi tradidit. Vtrum vobis videtur per manus patris punire filium voluiſſe, an ablegare priuignum? pudet me patrocinij mei. Timeo, ne, cum cœpero narrare quid fecerim, dicatis: Certe negabis te poſſe hominem occidere. *Muſa.* Traditus eſt frater puniendus mihi potiſſimum. quo iſtud propoſito pater feceris, apud pleroſque diſputationem habet. Ego, ſi quid mitius illo tempore voluit fieri, non intellexi. Impoſui multum recuſantem, & inſui culeo poſtulantem. Obijcis mihi molliorem animum, alius mitior eſt pluſquam debet, alius ſeuerior eſt quam neceſſe eſt: medijs alius affectibus inter vtrumque poſitus, totus in ſua poteſtate eſt. Quidam & accuſare & damnare poſſunt, & occidere: quidam tam mites ſunt, vt non poſſint in caput ne teſtimonium quidem dicere. Non poſſum hominem occidere: hoc vitium & apud piratas inuenitur. Alij viuere ſine reipublicæ adminiſtratione non poſſunt: alijs in priuato latere, & extra omnem inuidiam ſeceſſiſſe præcipua tranquillitas eſt: alijs non poteſt perſuaderi, vt matrimonio obligentur: alijs, vt careant: ſunt qui caſtra timeant, ſunt qui cicatricibus ſuis gaudeant. In tanta morum varietate, videte quantulum ſit quod excuſem. non ambitioni, non inertiæ veniam peto: miſericors ſum, non poſſum occidere hominem. Gratulare pater naturæ meæ. nunquam eiuſmodi filius parricidium faciet. Hoc vitium à te traxiſſe videor. Non putatis miſericordem, qui quem damnauit, fratri puniendum dedit? Centurio Luculli Mithridatem non potuit occidere: dextera ſimul ac mente languit: pro bone Iupiter, Mithridatem quam non dubium parricidam. *Pompeij Silonis.* Gaude pater, neuter ex filijs tuis parricidium fecit: dimiſi in portum naufragum. Vis pater ſcire, accuſator nocentior ſit, an reus? Conijce in alteram nauem nouercam: illa faciat votum, precetur, ſi neminem innocentem accuſauit, ſi priuignum immerentem non oppreſſit: in eos piratas incidat, qui neſciant captos dimittere.

Pars altera. Muſa. Parricida meus in mari regnat. *Sepullij Baſſi.* Nega tu parricidam fuiſſe, quem ſcis eſſe piratam. *Gauij Sabini.* Facinus indignum, parricida damnatus poſt pœnam potuit dicere patri ſuo, Morere.

Diuiſio. Latro in has quæſtiones diuiſit: An licuerit illi quod iubebat pater, facere. Non licet,

inquit, patrem necare. Ille damnatus erat. non enim iudicio publico ceciderat. ignoſce, ſi diligentior ſum, cum videam hominem tam facile damnari. Timeo ne quis me parricidij poſtulet. facile eſt ſi dicenda ſit domi cauſa. etiam nocens abſolutionem ſperare potero. in foro quid reſpondebo? Occidi fratrem. Parricidam me quoque vocant, quod non affui reo. Si licuit, an debuerit. Nocens eſt iſte, ſed mihi frater eſt. naturæ iura ſacra ſunt etiam apud piratas. Quid de me iudicaturus es, ſi fecero? puto difficulter poſtea in me particidium credes. Etiam ſi debuit parere patri, an ignoſcendum ſit illi, ſi non potuit. Fatebor, inquit, quod forte offenſurum eſt aures, patri parere volui, fratrem occidere non potui. Obortæ ſunt ſubito tenebræ, diriguit animus, ſublapſum eſt intercepto ſpiritu corpus. non poſſum fratrem occidere. Pone hoc loco piratam. non poterit. Quidam occidere hominem tantum non poſſunt. Quorundam aduerſus hoſtes deficit manus. Fratris quoque beneficium non eſt tam magnum, pater, quam putas. Non ille te noluit occidere, ſed non potuit. Nouiſſimas illas partes fecit. Quamuis non occiderit, ſi tamen potuit damnatũ, an abdicari debeat. Dicit enim pater, Si non poteras, negaſſes, & miſiſſes ad me, non poſſe te. Hoc loco Latro dixit rem valde laudatam. Dixiſſes, inquit, te non poſſe. Ita tu neſciebas? putaſti me poſſe occidere? quid ergo ſic loquebaris, tanquam vnum parricidij cõdemnaſſes? Deinde an puniuerit fratrem. Hæc deſcriptio ſupplicij, quod dixit grauius etiam culeo fuiſſe: & adiecit, hoc die illũ pœnas dare inter barbaros incluſum, per quos neceſſe eſt illi patre populari capere. Sed ne per illos quidem neceſſe eſt parricidium facere. Hac diuiſione vſi ſunt, quibus placuit & illius cauſam defendere: inter quos & *Geminus Varius* fuit, qui aiebat adoleſcentem optimam cauſam habere, ſi non occidit fratrem etiam nocentem: meliorem tamen, ſi non occidit, innocentem. Partitam autem materiam fecit erga has quæſtiones Geminus, & quibus idem placuit: An abdicari non debeat, etiam ſi nocentem fratrem non occidit. hic dixit, Non licuit, non debui, non potui. An innocentem non occiderit. Bellam rem Geminus hoc loco dixit, cum cœpiſſet per omneis numeros fratrem tanquam reum defendere. Dicet, inquit, aliquis. Tam ſero defendis? Non potui citius. Hodie primum res in forum delata eſt. Nouiſſime, an etiam nocentem ſatis punierit.

Color. De colore inter maximos & oratores & declamatores diſputatum eſt, vtrumne alquid deberet dici in nouercam, an nihil. *P. Aſprenas & Albutius*, & præter oratores magna bonorum rhetorum manus in hanc partem tranſierunt, vt in nouercam inueherentur. Fuerunt & illi qui non quidem palam dicerent, ſed per ſuſpiciones & figuras: quam rem non probabat *Paßienus*, & aiebat, minus verecundum eſſe, aut tolerabile, infamare nouercam quam accuſare. Quidam principia tantum habuerunt in ſua poteſtate, deinde ablati ſunt impetu. Excuſatius eſt autem, in malum colorem incidere, quam tranſire. *Latro* illum introduxit colorem rectum in narratione, quo per totam actionem vſus eſt: Non potui occidere. Et cum deſcripſiſſet ingenti ſpiritu titubantem, & interrogatione fratris occidendi concidentem, dixit: Nouerca aliud quære in priuignum tuum crimen. hic parricidium non poteſt facere. *Ceſtius* colore alio vſus eſt. Tranſibamus, inquit, ſecundum matris ſepulcrum, inuocare cœpit manes eius. motus ſum. Et puerili ſenſu colorem tranſcurrit: quid facerem? inquit: occidere pater iubebat, mater vetabat. & eum colorem dixit: Hæc mecum cogitaui, Non eſt imperatum vt manu occiderem, non vt laqueo, non vt mari: eligere ſupplicij genus liberum eſt. *Fuſcus Arellius* hoc colore vſus eſt: Tentari me à patre putaui: Vno, inquit, ſupplicio alterum filium puniri, alterum experiri vult. *Albutius* in argumentis plura poſuit, & omnes fere colores contrectauit. In narratione hoc colore vſus eſt, & dixit: Hoc vnum mihi præſta beneficium: ſine me tanquam parricidam mori. *Argentarius.* Non tanquam frater eſſem: ſed huius conſilij inuenter, dixit: Cogitaui quid facerem. Tandem inueni, quomodo parricidium vindicarem ſine parricidio. *Paßienus* hoc colore vſus eſt: Non putaui patrem vtique velle occidi filium. Videbatur mihi omnia miſericordiæ adiumenta præparaſſe, quod domi cognouerat, quod inter ſuos. Fratri, inquam, tradidit. age ſi parcere voluiſſet, cui tradidiſſet? *Pollio Aſinius* dixit in nouercam. itaque illo colore vſus eſt: Cogitaui mecum quid liceret, quid oporteret. ſi tantum, inquam, nefas commiſſum eſt, nullæ meæ partes ſunt ad expiandum ſcelus. Triumuiris opus eſt, comitio, carnifice. Tanti ſceleris, non magis priuatum poteſt eſſe ſupplicium, quam iudicium. *Marcellus* dixit ita: Si iſte parricidium fecit, ideo & ego faciam? & illam quam ſupra ſententiam retuli: Habes, inquam, frater. *Varius Geminus* & ipſe dixit: Nolui occidere. Egregie, inquam, nouerca inter priuignos diuiſit odium, aliter alium agreſſa eſt. alteri parricidium obijcit, alteri mandat. & hac illum figura defendit in narratione. Interrogaui fratrem. Apud quem prætorem cauſam dixiſti? apud nullum, inquit. Quis accuſator fuit? nemo. Quis teſtis? immo qui teſtes? Vni enim etiam de minore ſcelere non creditur. Nemo, inquit. Quis de te pronuntiauit? nemo. Quid porro inquit? Ego ſi reus fuiſſem, ad te non miſiſſem? *Sepullius Baſſus* hoc colore vſus eſt: Non habui parricidæ inſtrumenta, non culeum, non ſerpentes, parricidam tamen in maria proieci. *Hiſpanus* duro colore vſus eſt: Hoc, inquit, ſupplicium tanquam grauius elegi. Quid iſte, inquam, inſuetur, & ſtatim omnem ſenſum ſupplicij effugiet? immo ſollicitus pendeat, & quod ne inſuti quidem parricidæ patiuntur, ipſe pœnam ſuam ſpectet: nihil ſperet, timeat omnia, peius debet quam ceteri parricidæ mori. à patre damnatus eſt. Et hoc colore per totam declamationem vſus eſt, vt diceret, hoc ſe tanquam grauius elegiſſe. Diſplicebat color hic prudentibus. Quam enim ſpem habeat abſolutionis, ſi nec paruit, nec pepercit? *Haterius* hoc colore vſus eſt: Diu mecum diſputaui. parricida eſt, quem non teſtis probauit, non iudex coarguit? quid ergo? innocens, quem condemnat pater? Inueni æque pœnam ſimillimam reo, merſam, non tamen ex toto perditam ratem, quæ vel punire fratrem poſſet, vel abſoluere. *Triarius* & ipſe quaſi ſententiam de fratre ferre voluiſſet, egit, & dixit. Tandem ad cælum manibus leuatis: Quicquid eſt, inquam, quod terris imperat, quod regnat profundo, quicquid eſt quod ex ſublimi rês ſpectat humanas. inuoco. damnatus alto committitur. Dij iudicate poſt patrem. Hæc ſententia dicebatur ex

Græco tranſlata, ſed Græca corruptior eſt: Ποσειδῶν ἀμετρήτων δέσποτα βυθῶν τὴν ἄτειχον καρπωσάμενε βασιλείαν. ἀνάγεται πατροκτόνος, μετὰ πατέρα δὲ φεύγων. A parte Patris, quod ab archipirata dimiſſus eſt ſic. *Ceſtius*. Pœnam, inquit, putauit mihi hanc eſſe morte grauiorem. & ſic poſuit in narratione: Rogabam vt occideret, non impetraui. *Varius Geminus* ait: In hoc me dimiſit, non quia volebat ſaluum eſſe, ſed ad patrociniũ ſuum: vt quia non nunc occiderat, videretur nec ante voluiſſe. *Latro* dixit: Quis porro vno me miſerior eſt, qui vitam parricidæ debeo? *Diocles Caryſtius* elegantem ſenſum in proœmio poſuit pro adoleſcente, cum diceret cauſas ſe abdicationis non inuenire, luxuriæ ſe occaſionem non habuiſſe, parricidium ſibi non obiici, & contra reos ſe minime laborare: Fortaſſe, inquit, queritur, quod captum non redemerit. adiecit: οὐκ ἔσχε χαιρὸν πταίζειν. Et cum tractaret in vltima parte, debere patrem noſſe vitia liberorum, & ferre vtique in vnico, adiecit: πεπείρασαι πάτερ, ὅτι κακὸν χρηστὸν πρὸς πατέρα τυγχάνει υἱός ἐστιν εὔχρηστος. *Artemon* in deſcriptione tempeſtatis laudatus eſt, & belle acceſſit ad eam. νηὸς εὐπλοήσαντος ἀναγωγὴ ἄκουσον. Et cum de ipſo nauigio diceret, pulchre cœpit: σκάφος ἔρημον ἀόρατου τύχης. Et vltimum deſcriptionis ſuæ ſententiam propoſuit: ναυαγὸς ἀπὸ λιμένων ἀνήχθη. Et ad partem narrationis eleganter tranſit: αἰτήσαι πῶς, πάτερ, πῶς νῆ. τοῦ, ſupple στόλου, ἀπέδυσεν, ὅπως ἀπὸ δύο εἷς. *Glycon* dixit.

Soleo dicere vobis, Ceſtium Latinorum verborum inopia hominem Græcum laboraſſe, ſenſibus abundaſſe. Itaque quotiens lætius aliquid deſcribere auſus eſt, totiens ſubſtitit: vtique cum ſe ad imitationem magni alicuius ingenij direxerat, ſicut in hac Controuerſia fecit. Nam in narratione, cum fratrem traditum ſibi deſcriberet, placuit ſibi in hac explicatione vna & infelici: Nox erat concubia, & omnia, Iudices, canentia ſideribus muta erant. *Montanus Iulius*, qui comis fuit, quique egregius poeta, aiebat illum imitari voluiſſe Virgilij deſcriptionem:

Nox erat, & terras animalia feſſa per omnes,
Alituum, pecudumque genus ſopor altus habebat.

At Virgilij imitationem bene ceſſiſſe, qui illos optimos verſus Varronis expreſſiſſet in melius:

Deſierant latrare canes, vrbeſque ſilebant.
Omnia noctis erant placida compoſta quiete.

Solebat Ouidius de his verſibus dicere, potuiſſe fieri longe meliores, ſi ſecundi verſus vltima pars abſcinderetur, & ſic deſineret:

Omnia noctis erant.

Varro quem voluit ſenſum, optime explicuit. Ouidius in illius verſu ſuum ſenſum inuenit: aliud enim interciſus verſus ſignificaturus eſt, aliud totus ſignificat.

IN CONTROVERSIAM DECIMAMSEXTAM.

NICOLAVS FABER.

PLVRA *timui*] Sic veteres editiones, quod leui mutatione corrigi, & emendari poteſt: *Plura tibi crimina pater.*

Vt inter fratres.] Fortaſſe rectius, *vel inter fratres*, aut potius, *vel inter patres*: id eſt, vel à patribus, quorum intereſt filios obſequentes eſſe, vt nimis hac in re obſequens, & in fratrem crudelis condemnabor.

In patrio ſolo morari] Vulgo hæc habetur lectio, quam edendam curauimus: veteres tamen editiones, *quamdiu in primo ſolo morari*, repræſentant.

Pœnarum eius pars non eſt,] Immo vero pœnarum pars eſſe videtur, vt qui naufragus & exul ſit, cogatur etiam piraticam facere: quare vide ne delenda ſit negatio.

Habes, inquam frater. ſi innocens es,] Andromacha in Troade Tragœdia:

fata ſi miſeros iuuant,
Habes ſalutem: fata ſi vitam negant,
Habes ſepulchrum.

Frater, inquit, tu primus.] Miſere acceptus erat hic locus, cuius partem ex Epitome reſtituimus. Quæ reſtant autem corrupta, fortaſſe leuius ſe habebunt, ſi legamus: *inueni relictum etiam à naufragis nauigium.*

Pater noſter nauigauit] Epit. *profectus pater ſereno die.*

Quam eieciſtis animam!] Ita legunt veteres editiones, Romana vero, *quam effeciſtis animam.* neutra ſatisfacit: quare præſtat locum aſteriſco notare.

Capietur iudex,] Fortaſſe, *capiatur iudex.*

Animus meus durior eſt, illius] quid ſi legamus: *animus huius durior eſt, illius clementior*: Et linea ſequenti, *putaui me electum, ne alius occideret*, deleta interrogandi nota?

Pro bone Iupiter, Mithridatem quam non dubium] Epit. *Mithridatem, Dy boni, quam non dubium* &c.

Ille damnatus erat,] Ex ſequentibus liquet ſcribendum, *ille indemnatus erat.* Conſilio enim damnatus pro condemnato non habetur, & apud Rhetores Græcos lex, qua filios occidere parentibus licet, ἀκρίτων νόμος dicitur Sopater in διαιρέσεων opere, τρεῖς τις ἔχων παῖδας, τοὺς δύο κατὰ τὸν τῶν ἀκρίτων νόμον ἀπέκτεινεν. Calpurnius Flaccus declam. xxiv. *lege indemnatorum, interficiendum pater filium carnifici tradidit.* Itaque & apud Fortunatianum lib. 1. duobus locis ſcribendum coniicio, *indemnatos liberos occidere liceat. tres filios lege indemnatorum*, id eſt, ἀκρίτων νόμῳ, *occidit, reus eſt vxori malæ tractationis.*

Hoc die] Legendum, *hodie.*

Patre populari capere.] Ita omnes editiones legunt Romana excepta, quæ emendauit, *per quos neceſſe eſt populari, patrem capere*, aptius fortaſſe legemus, *patriam populari, patrem capere.*

Erga has quæſtiones] Lego, *in has quæſtiones.*

P. Aſprenas & Albutius,] Veteres editiones,

P. Dſenus & Albutius. Ex quibus veſtigiis ſcribendum colligo, *Paßienus & Albutius*, Sequentia enim docent Paſſienum in nouercam aperte dicendum cenſuiſſe.

Et puerili ſenſu] Vereor ne legendum ſit, *& pars ſenſu.*

Sine me tanquam] Addenda eſt negatio, legendumque, *ſine me non tanquam parricidam mori.* Abſurdum enim pœnam in quam damnatus eſt, pro beneficio petere. Similis eſt ſupra, Albutij color: *Culeum mihi remitte, mori volo*, & quæ ſequuntur.

Non tanquam frater eſſem:] Vide num ſcribendum ſit, *non tanquam frater eſſet huius conſilij inuentor, dixit.* contrario nempe præcedenti, colore.

Quid porro] Ceteræ editiones habent, *Quid pater?* quod non improbo, maxime ſi legamus, *Quid pater: inquit. Ego ſi reus fuiſſem, ad te non miſiſſet.*

Hominem Græcum] Smyrneus enim erat. B. Hieronymus in Euſebij Chronico: *Ceſtius Smyrnæus Rhetor Latine Romæ docuit.*

Et omnia iudices,] Veteres editiones, *Et omnino iudices.*

Montanus Iulius,] Heroicis verſibus, & elegis celebris poeta, atque etiam amicitia Tiberij, & frigore ſuo tempore notus. Seneca Philoſophus Ep. cxxii. Ouidius Eleg. vlt. lib. iv. de Ponto:

> *Quique vel imparibus numeris, Montane, vel æquis*
> *Sufficis, & gemino carmine nomen habes.*

Cuius etiam mentio fit in fragmentis Senecæ Philoſophi, quæ ante eius opera excudi curauimus.

At Virgilij imitationem] Fortaſſe, *At Virgilio imitationem bene ceßiſſe.* Porro optimi illi verſus Varronis an Atacini, quod quibuſdam videtur, an potius Romanorum doctiſſimi? quod magis puto. Nam cum Varronis ſimpliciter eſſe dixerit, intelligo eius eſſe, qui celebrior & notior hoc nomine fuit.

SCHOTTVS.

E*Xarmato nauigio*) *Exarmata* nauis dicitur, quæ malo roſtro, antenna, ceteriſque armamentis ſuis ſpoliata eſt. Paullus l. 2. D. ad L. Rhodiam de iactu. *Si conſeruatis mercibus deterior facta ſit nauis aut ſi quid exarmauerit, nulla facienda eſt collatio.* Et in Græcorum legibus naualibus: Ἐὰν δέ τις κλέψῃ σκεύη πλοίου ἤ τι τῶν ἐν τῷ πλοίῳ χρηματιζόντων, τουτέστι σχοινίον τι καναβίνων ἢ ἀρμένων, ἢ διφθέρων, καὶ λοιπῶν διπλᾶ ἀποδιδότω, ὁ τὰ σῦλα ποιήσας τοῖς ζημίας. *Si quis armamenta nauis, aut quid aliud naui neceſſarium ſubduxerit, veluti funes cannabinos, aut vela, aut cilicia, aut ſimile quid, damnum paſſo in duplum reponito.* Iidem Græci vocant ἀνερμάτιστον πλοῖον. vt Chryſoſtomus in aureis illis, quomodo Suidas nominat, περὶ ἱερωσύνης libris, dialogo primo. πάντα γὰρ ἐκεῖνα ῥίψας ἀθρόως καὶ μηδὲ εἰς νοῦν βαλόμενος, ὥσπερ ἀνερμάτιστον πλοῖον εἰς πέλαγος ἡμᾶς ἄπειρον ἀφῆκας. *Quippe repudiatis illis omnibus, & ne admiſſis à te in animi penetralia in immenſum nos conieciſti pelagus, nec ſecus quam exarmatum nauigium.* Contra *Armata*, quæ armamentis neceſſariis inſtructa eſt. L. 34. D. de rebus auctorit. Iudic. poſſid. & L. 5. D. qui potiores in pignore &c. Ceterum non diſſimilem hiſtoriam de Tarij filio parricida, Maſſiliam ablegato, lege apud Senecam fil. lib. 1. de Clementia cap. xv. & infr. *parricidij actio.* Controu. xx.

Nec ſatis memini) Longe aliter hæc in veteri concepta: *Plura timus crimina, pater, natura torquente, quam quæ videris ipſe noſſe. Indicabo: Solutum mihi fratrem tradideris, an alligatum neſcio.*

Volo mori, ſed pura manu tua] Hoc eſt, manu tua à cæde & ſanguine innoxia. Sic Seneca Philoſ. li. 3. Natur. Quæſt. *Quid eſt præcipuum? Non admittere in animum mala conſilia, puras ad cœlum manus.* Herodoto eſt, ἀνὴρ καθαρὸς τὰς χεῖρας. Lege notas ſupra ad Suaſor. vi.

Vitam ſuam abſtuliſſet] Vetus liber diſertim præfert, ſine litura: *Quod ſi quis gubernator vidiſſet, vitem ſuum diſtuliſſet. Naufragus à littore emittitur.* Fort. *Vitem ſuam*, vel potius *vitem ſuam* ſcripſit Seneca: Vel *ſuum* pro *ſuorum*. Equidem, verum vt fatear, *vitem* nauiculatorum geſtamen fuiſſe, nullus legit, ſed Centurionum, ſed militiæ Ducum frequenter Plinio lib. 15. cap. 7. Satyr. 8. & 14. Iuuenali, Martiali item lib. 10. 26. Lucano lib. 6. & Silio lib. 6. & 12. & I. C. Marciano L. Milites. §. Irreuerens. De re militari, Tacito Annali 1. & Pithoeo lib. 1. Aduerſarior. Subſ. cap. 15. Hic locus mihi aurem vellit, vt alterum in Tibullio elegãtiſſimo Poeta, Eleg. 1. tentem:

> *Hic ego dux, mileſque bonus. Vos ſigna tubæque*
> *Ite procul, cupidis vulnera ferte viris.*
> *Ferte & opes: ego compoſito ſecurus aceruo*
> *Vites deſpiciam, deſpiciamque famem.*

Ita omnibus litteris ſcriptum eſt in vetuſtiſſ. codice, *Vites* non *Dites*: Contemnam, inquit, ſi modica mihi facultas ſuppeditabit, duo militiæ mala, imperia pœnaſque Ducum, & annonæ caritatem in caſtris. Eſt enim hic comparatio Militiæ & Amoris. Sed in his amplectendis, ſuo quiſque iudicio vtatur.

Fratrem inquit Turrinus] Corrupta hæc quis non videt? Turrino nullus hic locus. Reſtituendum ex Epitoma. *Frater, inquit, tu primus in domo parricidium facies?* Mox tentabam: *Inueni reliquum etiam à naufragiis nauigium.* Vel *relictum etiam à naufragiis nauigium.* Idque à veteri manu ductus, in quo eſt, *inuenire locum à naufragiis nauigium.* Iam *relictum* ſæpe olim librarios pro *reliquum* ſcribere ſolitos non ignorant, qui veteres libros tractant. Sed vulgata retineri poteſt: *Inuenire etiam locum à naufragiis nauigium*, id eſt, poſt naufragia etiam nauigia aliquo loco ſupereſſe.

Vtraſque ad cælum manus ſuſtulit] Mos hic deprecantium, manus ad cœlum tendere ac tollere: pleni Poetarum libri, Virgilius 11. Æneidos:

> *At pater Anchiſes oculos ad ſidera lætus*
> *Extulit, & cælo palmas cum voce tetendit.*

Et lib. 1. Æneidos:

> *— & duplices tendens ad ſidera palmas*
> *Talia voce refert: O terque quaterque beati, &c.*

Ouidius 1. Triſtium, Eleg. vlt.

> *Ipſe gubernator tollens ad ſidera palmas,*
> *Expoſcit votis immemor artis opem.*

Ariſtoteles, ſi modo illius eſt, lib. de mundo ad Alexandrum, hac gentium etiam barbararum conſuetudine Deum eſſe conuincit: συνεπιμαρτυρεῖ δὲ καὶ ὁ βίος ἅπας τὴν ἄνω χώραν ἀποδοὺς θεῷ· καὶ γὰρ πάντες οἱ ἄνθρωποι ἀνατείνομεν εἰς τὸν οὐρανὸν εὐχὰς ποιούμενοι. Quæ ſic Appuleius exſcripſit, vel vt Nunneſius indicat, Græculus

aliquis Appuleium Græce redditum Ariſtotelis titulo beauit. *Nam habitus orantium hic eſt, vt manibus extenſis ad cœlum precemur.* Infr. Triarius dixit, *ad cœlum manibus leuatis.* Erat & vota facientium, & admirantium hic geſtus, vt alij ante me monuerunt.

Credam, paricidam ſi tibi] In veteri, *credam paricida? Mihi ferrum non ſentienti cum animo pariter excidit.* Reliqua abſunt, & quo pertineant, non video, niſi cum interrogatione efferantur.

Ita mihi honeſte dicere) *Viuere* coniicio legendum. Iohan. Petreius *vincere*: Vter verius nemini dubium eſſe poteſt. Sic enim veteres iuſiurandum concipiebant ITA VIVAM. Cicero lib. 2. ad Famil. epiſt. 13. & lib. 5. ad Atticum epiſt. xv. Et Valerius Maximus lib. 9. cap. 14. de Bruto eademque leguntur apud Senecam philoſo. epiſt. 83. vt recte emendat Stepha. Pighij correctionem doctiſſ. Briſſonius lib. 8. formul. vide ſup. Suaſor. 7. & alias ſæpe. Talis & hæc formula ITA SIM FELIX. Auguſtus apud Suetonium in Tiberio cap. xxi. *Vale iucundiſsime & ita ſim felix, vir fortiſſime*, Propert. lib. 1. Eleg. vii. Atque ita ſim felix primo cõtendis Homero. Et Seneca Philoſophus in ἀποκολοκυντώσει: Ita illum almum & felicem habeam.

An me apud piratas quidem perdidiſſe] Quamuis hæc abſint à veteri meo, retineo tamen auctoritate Epitomæ etiam ſcriptæ: rectiuſque videtur: *Anne apud &c.*

Sciſſa quoque vela] E veſtigiis er::o, *ſcio quoque vela nunc fecerant ſinus.*

Multas rerum natura) Plinius lib. 25. cap. 3. Natur. hiſtoriæ. *Ea vita conditio eſt, vt mori plerunque etiam optimi portus ſit.* Et lib. 28. cap. 1. *Ex omnibus bonis, quæ homini Natura tribuit, nihil melius tempeſtiua morte: in eaque id optimum, quod illam ſibi quiſque præſtare poteſt.* Sic & Salmanticæ ad Tormin Fl. ſepulchrum Ferdinandi Nunneſij Pintiani hominis eruditiſſimi, atque adeo de Plinio ipſo, Mela & Seneca bene meriti, hoc elogio inſcriptum vidimus: OPTIMVM VITÆ BONVM MORS.

Componis in domo par] Tranſlatum à gladiatoribus, quorum paria inter ſe *componi* & *committi* dicebantur. Cicero de perfecto Oratore: *Æſchines tanquam Æſerninus, vt ait Lucilius, cum Pacidiano componitur.* Verſus Lucilij eſt, lib. iv. Satyr referente Nonio:

> *Æſerninus fuit flacco ore, vna equidem **
> *Samnis, ſpurcus homo, vita illa dignus locoque*
> *Cum Pacidiano componier, optimus multo*
> *Poſt homines natos gladiator qui fuit vnus.*

Et Epiſt. ad M. Cœlium, octaua, *gladiatorum compoſitiones* dixit. Horatius vero Satyra vii. lib. 1.

> *— vti non*
> *Compoſitus melius cum Bito Bacchius —.*

Plinius lib. viii. cap. xii. De Antipathia. *Quam quis aliam tantæ diſcordiæ cauſam attulerit niſi naturæ ſpectaculum ſibi paria componentis?* Vbi de veteri libro, legit I. Lipſius, *niſi naturam ſpectaculum ſibi ac paria componendum:* lib. 11. Saturn. cap. xix. & Iſidorus lib. xviii. Etymol. de Secutore: *ideoque cum Retiario componebatur.*

Parua materia ſe iungit fato] *Fata*, erat in veteri: Iuuenalis Satyr. xii.

> *Iunc & ventis animam committe, dolato*
> *Confiſus ligno, digitis à morte remotus*
> *Quattuor, ac ſeptem, ſi ſit latiſsima tæda.*

Et Sat. xiv.

> *Curatoris eget, qui nauem mercibus implet*
> *Ad ſummum latus, & tabula diſtinguitur vna.*

Theon Sophiſta ἐν μελέταις τῶν Προγυμνασμ. Οἱ πλωτῆρες ἐπειδὰν λύσαντες περιμένωσι τῶν λιμένων τὰ στόματα, πλησίον ἔχοντες τὸν θάνατον πλέουσι, λεπτὴν ἔχοντες εἰς σωτηρίαν ἐλπίδα τὰ ξύλα, ἐφ' ὧν φέρονται.

O maria, iuſtiora iudicia] Cicero quoque Comitia mari contendit in Planciana: Euripo quoque & freto in Mureniana.

Capietur iudex) Iuris formulam agnoſco. Iudicem enim *accipere*, vel *ſumere* litigantes dicuntur loca in promptu his qui iuris tractatione delectantur.

Alij viuere ſine R. P.] De variis hominum ſtudiis gemina ſunt cum his, quæ Horatius Oda & Satyra 1.

An non putas miſericordem] Hæc appinguntur fini præcedentis periodi. *Hoc vitium à te traxiſſe videor, an non? Putas miſericordem qui quem &c.*

Mithridatem non potuit occidere] Bithoens percuſſor hic & Gallus miles vocatur, in Epitoma Liuiana lib. cii. Βίτοιτος Appiano in Mithridatico. *Sitheeus* Auctori de viris Illuſtrib. ca. lxxvj. Idemque refert de Caio Mario, cap. lxvj. & inf. Controu. ſequenti. Quod eo moneo libentius, quo turpius hic, tanquam in ſalebra quidam hæſitauit.

Quam non dubium paricidam?) Nota ea ſunt ex Iuſtino libr. 38. Appiano in Mithridatico & Plutarcho in Põpeij & Luculli vita. Notum & illud vno nuntio, atque vna litterarum ſignificatione, innumerabilem ciuium Romanor. vim in Aſia trucidandam curaſſe, ex Ciceronis Maniliana, & pro Flacco, Plutarcho in Sulla, Appiano in Mithrid. Liuij Epitoma lib. lxxviij. & Valerio li. 9. c. 11. Et Memnoni in excerptis cap. 33. in Photij μυριοβίβλῳ. pag. 378. Gr.

Nega tu paricidam fuiſſe] In vet. integris litteris *Nega dum paricidam.* Dictum fortaſſe ea forma, qua Cicero non ſemel *Itera — dum eadem iſta mihi:* non vt inepti quidam *Iterandum.*

Quod forte offenſurum eſt) Plura in opt. illo: *Quod fortaſſe offenſurum eſt aures, fratrem offenſurum eſt. Patri parere nolui, fratrem occidere non potui.* Quid ſi legamus? *Quod fortaſſe aures patrum eſt offenſurum? Patri parere nolui.*

Non poterat. Quidam occidere] Appingenda hæc initio ſequentis comprehenſionis leg. q. *Non poterit quidem occidere: Hominem tantum non poſſum.* Argumentum ductum eſt ex comparatione Maiorum: Hominem non poſſum occidere, multo minus fratrem.

Per quos neceſſe eſt illis] Hic aqua mihi hæret. fort. leg. *Per quos neceſſe illi patrem exuli capere*, vel, *in mari capere.* Nec enim *exularis* pro *exuli* Latinum puto. Tentabam & hoc modo: *Per quos neceſſe eſt illi patrem capularem capere. Capularis ſenex* quis ſit, vel pueri ſciunt: ſed doctiſſ. Nunneſius nodum ſoluit, legitque *Per quos neceſſe eſt illi patre popular carere.*

Triumuiris opus eſt] III. Viri Capitales Romæ, de

capite ciuis cognoſcebant; his & carceris & animaduerſionis cura commiſſa. Hinc Ciceronis locus ex ambiguo lib. VII. ad Familiares: *Triumuiros vites cenſeo, audio capitales eſſe: mallem auro, argento, are eſſent*, vt eſt à Pet. Bembo Card. in epiſtolis primo notatum. Addam & alia in ſuppliciis parricidarum à me obſeruata. Mallcolo enim, quod matrem necaſſet, damnato folliculo lupino os obuolutum eſt, & ſoleæ ligneæ pedib. inductæ ſunt, & in carcerem ductus eſt. Auctor Rhetoricor. ad Herennium: Mox virgis ſanguineis, (vt diximus paullo ante ad libr. huius III. prooemiũ) cædebantur, deinde culeo inſuti, cum cane, gallo, vipera & ſimia in mare proiiciebãtur. Modeſtinus I. C. L IX. D. ad L. Pompeiani de paricid. Vehebantur autem parricidæ plauſtro, nigris bobus iuncto, atrocis criminis cauſa, vt ex Græcorum gloſſis, alibi credo, non lectum, didici: Εγένετο νόμος τις τοιοῦτος τοῦ τρόπου πᾶσιν ἀνθρώποις, ὅστις πατροκτόνιον πεποίηκε, δημοσίως εἰς μολγὸν πεμφθεὶς μετὰ ἐχίδνης, καὶ κυνὸς καὶ πιθήκου, καὶ ἀλέκτορος, ἀσεβῶν ζώων ἀσεβὴς ἄνθρωπος, καὶ ἐπὶ τούτοις ἁμάξης ἐζευγμένης μελαιναῖς βουσὶν καταρεχθῇ εἰς θάλασσαν, καὶ ῥιφθῇ εἰς βαθύ. Εδειξα οὖν ὑπόδειγμα τιμωρίας, ἵνα μᾶλλον φοβηθῶσιν οὕτως ἄνομον ἔργον ἐργάσασθαι.

Quidquid eſt, quod terris imperas) Sic Deum inuocabãt vt in hac ipſa Controu. ex Ariſtotele docui: Sic Mela & Plinius. *Omne igitur hoc, quidquid id eſt, cui mundi cælique nomen indidimus, vnum eſt, & vno ambitu ſe cunctaque amplectitur.* Græca veterum exemplarium ſubſidio hiatibus expletis prope conſtituta ſunt.

Nox erat & terras) Virgilij eſt Æneid. VIII. verſ. XXVI. Non diſſimilis intempeſtæ noctis deſcriptio lib. III.

Nox erat & terris animalia ſomnus habebat.

Rurſum Æneid. IV.

Nox erat, & placidum carpebant feſſa ſoporem
Corpora per terras, ſilucque & ſæua quierant
Æquora: cum media voluuntur ſidera lapſu:
Cum tacet omnis ager, pecudes pictaque volucres,
Quæque latus late liquidos, quæque aſpera dumis
Rura tenent, ſomno poſitæ ſub nocte ſilenti
Leniebant curas, & corda oblita laborum.
At non infelix animi Phœniſſa, nec vnquam
Soluitur in ſomnos.

Quæ ideo integra adſcripſi, vt priora ex Apollonij Rhodij li. III. Argonotic. tranſlata eſſe oſtendam. Sic enim verſ. DCCXLIII.

Νὺξ μὲν ἔπειτ' ἐπὶ γαῖαν ἄγεν κνέφας· οἱ δ' ἐνὶ
  πόντῳ
Ναῦται εἰς ἑλίκην τε καὶ ἀστέρας ὠρίωνος
Εδρακον ἐκ νηῶν· ὕπνοιο δὲ καί τις ὁδίτης
Ηδη καὶ πυλαωρὸς ἐέλδετο· καί τινα παίδων
Μητέρα τεθνεώτων ἀδινὸν περὶ κῶμ' ἐκάλυπτεν
Οὐδὲ κυνῶν ὑλακὴ ἔτ' ἀνὰ πτόλιν οὐ θρόος ἦεν
Ηχήεις· σιγὴ δὲ μελαινομένην ἔχεν ὄρφνην
Αλλὰ μάλ' οὐ μήδειαν ἐπὶ γλυκερὸς λάβεν
  ὕπνος.

Placida compoſita quiete) Vario Atacinus Græcas litteras annos iam natus XXXV. auide arripuit, Olympiade CLXXIV. Euſebius in Chronicis. Hic Appollonij Rhodij ἀργοναυτικὰ latine reddidit. Sic enim lib. III. ver. DCCXLVIII.

Οὐδὲ κυνῶν ὑλακὴ ἔτ' ἀνὰ πτόλιν οὐ θρόος ἦεν
Ηχήεις· σιγὴ δὲ μελαινομένην ἔχεν ὄρφνην.

Alter Varronis verſus citatur à Seneca Philoſ. epiſt. 57. vbi male vulgo legitur:

—— tacita compeſta quiete.

Nam *placida* explicat; quanquam ne quid diſſimulem, *tacita* propius ad Græcum σιγὰ accedit Sequor tamen vet. libri & Senecæ ipſius auctoritatem.

Et ſic deſineret, omnia noctis erant] Idem in ipſius Ouidij verſibus, quod hic damnat in Virgilio, notatum à Scauro: vt extrema Contro. 28. videre eſt. Idem quoque de Ouidij verſu iudicare ſoleo (cur enim mihi non liceat, quod ipſe ſibi in Marone licuiſſe iudicauit?) deſinere, aut alia inchoare debuiſſe in illo I. Metam.

Iamque mare & tellus nullum diſcrimen habebant:
Omnia pontus erat; deerant quoque littora ponto.

Poſtremum enim Hemiſtichium, vt pannus purpuræ adſutus videtur, quãquam aliter Nunneſius noſter, qui poſtremum hoc hemiſtichium ἐπεξήγησιν prioris eſſe putat, quæ familiaris eſt Poetis & Oratoribus: quin etiam ἀστειότερον eſſe ait, quæ magna laus in ſcribendo vt docet Ariſtoteles lib. III. Rheto. quaſi *littora* & *pontus* καθ' ἀντίθεσιν dicantur. Eſt præterea illa virtus τῆς διαφορᾶς καὶ τοῦ πνεύματος ἐν τῇ λέξει, de qua Hermogenes in Ideis, & in methodo τῆς δεινότητος, qua virtute fit Oratio λαμπροτέρα, ὡς δὲ τὰ μικρὰ μεγάλως poſſe dicere magna laus eſt oratoris: Poetæ vero cuius proprium μέγεθος multo maior: ſic & τὰ σκοτεινὰ λαμπρῶς efferre non minima eſt & Oratoris & Poetæ laus, τί δὲ σκοτεινότερον τοῦ χάους; Etſi fatetur luxuriam ingenii Ouidiani: hoc tamen loco non condonandum illi, ſed requiri putat. Nec longe abhorrent ab his illa, licet ἐν τῷ πάθει dicantur.

—fuimus Troes, fuit Ilium & ingens
Gloria Dardanium —

πολὺ μὲν ἐν τῇ φύσει πλεῖστον δ' ἐν τῇ τέχνῃ. Sic acute diſſerebat. Nunneſius Philoſophor. & Oratorum æui noſtri flos: qui, quod de Carneade dictum, quod vult, extorquet. Sed Critici iudicabunt.

IO. PETREIVS.

Mori iuſſus) fortaſſis melius, *occidere iuſſus*. non enim ille videbatur mori. Quid ſi dicatur, intelligẽdum de altero fratre, & diſtinguendum?

Patrem teſtem] fortaſſis melius, *pater teſtem dedit*, ipſe teſtimonio eſt.

Vtraſque ad cælũ) Etiam Proſopopœiam finxit, & debet illud *ſi* rurſum ſuppleri; *ſi patrem meum damnatus diligo.*

Ita mihi] Hic locus emẽdatior eſt, quam in declamationibus, ſed fortaſſis non *dicere*, ſed *vincere* potius ſcribendum eſt. Si enim illi licebat honeſte dicere, quid erat quod precaretur?

Popilius Ciceronis interfector. CONTROVERSIA XVII.

LEX. *DE MORIBVS SIT ACTIO.* Thema. *Popilium parricidij reum Cicero defendit: abſolutus eſt. proſcriptum Ciceronem ab Antonio miſſus occidit Popilius, & caput eius ad Antonium retulit. accuſatur de moribus.*

CONTRA POPILIVM. *Baſsi ſepulij.* Si accuſaſſet Cicero Popilium, viueret. Occidit Ciceronem Popilius. Puto iam creditis occiſum ab iſto patrem. vt vno icto pereat: tantum dabo. pro Cicerone ſic liceat paciſci. *Gabij Sabini.* Quod vnum potuimus, effecimus, vt veniret tempus, quo Popilius Ciceronem deſideraret. Popili potes, inquit, Ciceronem occidere? Pro te vel patrem. *Porcij Latronis.* Prorſus occiſurus Ciceronem, debebat incipere à patre. Antonius, inquit, iuſſit. Non pudet te Popili? Imperator te tuus credidit poſſe parricidium facere. Abſcidit caput, amputauit manum: effecit vt minimum in illo eſſet crimen, quod Ciceronem occidit. Facinus indignum. feliciſſime licet cedat actio, id ſolum efficiemus, vt qui occidit Ciceronem, tantum erubeſcat. Pro dii boni, occiſum Ciceronem, malos mores voco. *Albutij Sili.* Cæde ceruices tanti viri, & humero tenus reciſum amputa caput, I nunc, & nega te parricidam. Hoc vnum tamen feliciter feciſti, quod ante occidis patrem quam Ciceronem. Facilius Cicero pro parricidio iudices monit, quam pro ſe clientem. Ad vos hoc patroni exemplum pertinet. nullos magis odit Popilius, quam quibus plurimum debet. Vbicunque eſtis, Iudices, qui in iſtum reum ſederatis, ecquid pœnitet abſoluiſſe? *Argentarius.* Impius eſt, ingratus eſt: audeo dicere, parricida. Senſit qui defenderat. Reſpice forum: hic ſub Cicerone ſediſti: reſpice roſtra: hic ſupra Ciceronem ſtetiſti. Quantum eloquentia tua Cicero potuit? Popilius de moribus reus eſt. abſcidit ceruices loquentis: hæc eſt abſoluti clientis poſt longum tempus ſalutatio. Parce iam quæſo, Popili. Nihil tibi niſi occidendum Ciceronem mandauit Antonius. Duo fecit parricidia: quorum alterum audiſtis, alterum vidiſtis. *Ceſtij Pij.* Si dixero, Adoleſcentia turpis eſt, infamis pueritia eſt: reſpondebit, Iam iſta Cicero defendit. Non pudet Popili? accuſator tuus viuit. quid tam commune, quam ſpiritus viuis, terra mortuis, mare fluctuantibus, litus eiectis? Parricida ſic etiam tu periſſes, *Fuluij Sparſi.* Non crediderat facturum Popilium Antonius, niſi in mentem illi veniſſet, illum & parricidium feciſſe. Facinus indignum: à me defenditur Cicero, cum Popilium Cicero defenderit. *Mentonis.* Non magis quiſquam alius occidere Ciceronem potuit præter Popilium, quam nemo Popilium præter Ciceronem defendere. parricidam quem viuus negauit Cicero, occiſus oſtendit. Fortunam Ciceronis. Antonius illum proſcripſit, qui accuſatus eſt: Popilius occidit, qui defenſus eſt. Si damnatus eſſes, carnifex te culeo totum inſuiſſet. Video quid reſpondeat. Non credet Antonius occiſum Ciceronem à Popilio, niſi ei ſignum attulerit. *Triarij.* Præſta Ciceroni quod propinqui Catilinæ, quod amici Verri præſtiterunt. Proſcriptum tranſi. Ne à mortuo quidem manus abſtinet, lacerat occiſum. Popili, hoc parricidium tertium tuum eſt. *Pompeij Silonis.* Nunquid magis exonerare te poſſum? præſta Ciceroni quod Antonius. *Cornelij Hiſpani.* Dic Antonio: Ego iſtud ſcelus facere poſſum, & patrem occidi. Securi erant amici Ciceronis, poſtquam ad illum Popilius miſſus eſt. *Arellij Fuſci patris.* Potuiſti Ciceronem occidere? at quam bene perſuaſerat nobis Cicero, parricidium te facere non poſſe. Occidiſti tu Ciceronem loquentem? Nunquid, inquit, & aliquis ex tuis venerat index, an nemo Ciceroni timendus eſt, qui cum Popilio venit? *Q. Haterij.* Qui modo Italiæ humeris relatus eſt, nunc ſic à Popilio refertur? propoſito in roſtris capite Ciceronis, cum vnius metu omnia tenerentur, gemitus tamen populi liber fuit. *Iulij Baſsi.* Proſcriptus, inquit, erat Cicero. pater certe tuus proſcriptus non fuit. *Blandi.* Dij manes, Popilii ſenis, occiſi & inultæ patris vmbræ Cicero te perſequuntur, vt quem negaſti, parricidam ſentias. *Capitonis.* Deduxi ad vos reum omnium, quos terra ſuſtinet, nocentiſſimum, ingratum, impium, percuſſorem, bis parricidam: nec tamen timeo. Patroni viderint. nemo à Popilio quidem, niſi poſt beneficium occiditur. Nec damnationem tamen iſtius deſpero. non enim à Cicerone nunc defenditur. Timeo ne cauſæ non ſatisfaciam. maior cauſa eſt, occiſum à Popilio Ciceronem queri, quam fuit aliquando probare non occiſum patrem. Ciceronem quiſquam potuit occidere, qui audiuit? Minturnenſis palus exulem Marium non hauſit. Cimber etiam in carcere vidit imperantem. prætor iter à conſpectu exulis flexit. Qui in crepidine viderat Marium, in ſella figurauit. Non poſſumus de Popilio queri: eodem loco patronum habuit, quo patrem. Pompeius terrarum mariſque domitor, Hortenſij ſe clientem libenter confeſſus eſt. Hortenſius bona Pompeii, non Pompeium defenderat. Romulus, horum mœnium conditor, & ſacratus cælo parens, non tantam vrbem fecit, quantam Cicero ſeruauit. Metellus in Veſtæ æde extinxit incendium: Cicero Romæ. Glorietur Hannibale Scipio, Pyrrho Fabricius, Antiocho alter Scipio, Perſe Paulus, Spartaco Craſſus, Sertorio & Mithridate Pompeius. nemo hoſtis Catilina propius acceſſit. Fert appenſum conto caput, & defluente ſanguine hunc ipſum inquinat locum, in quo pro Popilio dixerat. *Buteonis.* Quantæ fuit eloquentiæ? probauit ab eo non occiſum patrem, à quo occidi poterat etiam Cicero. *Marillij.* Si inimicus eſſem patronis, optarem vt reus abſolueretur. Turpe iudicium, in ea ciuitate Ciceronem non defendi, in qua defendi potuit etiam Popilius.

Diuiſio. Popilium pauci ex hiſtoricis tradiderunt interfectorem Ciceronis: ſed hi quoque non parricidii reum à Cicerone defenſum, ſed in priuato iudicio. Declamatoribus placuit, parricidam reum fuiſſe. Sic autem cum accuſant, tanquam defendi non poſſet: cum adeo poſſit abſolui, vt ne accuſari quidem potuerit. *Latroni* non placebat illum ſic accuſari, quomodo quidam accuſauerunt: Obiicio tibi quod occidiſti hominem, quod ciuem, quod ſenatorem, quod conſularem, quod Ciceronem,

quod patronum tuum. Hac enim ratione non aggrauari indignationem, ſed fatigari. ſtatim illo veniendum eſt, ad quod properat auditor. Nam in reliquis adeo bonam cauſam habet Popilius, vt detracto eo quod patronum occidit, nihil negotii habiturus ſit. Patrocinium eius eſt ciuilis belli neceſſitas. Itaque nolo per illos reum gradus ducere. quos poteſt tutius euadere. Licuit enim in bello & ciuem & ſenatorem & conſularem occidere: nec in hoc crimen eſt, quod Ciceronem, ſed quod patronum. *Latro* accuſauit illum de moribus: primum quod ſic vixiſſet, vt cauſam parricidii diceret: deinde, quod patronum ſuum occidiſſet. Et fecit has quæſtiones, An poſſet eo nomine accuſari, quo abſolutus eſt. Si quis, inquit, hodie volet me parricidii poſtulare, non poterit. Quomodo crimen quod obiici non poteſt, puniri poteſt? An in bello ciuili acta obiici non poſſint. Honeſte dixit, cum hunc locum tractaret *Varius Geminus*. Si illa, inquit, tempora in crimen vocas, dicis non de hominis, ſed de Reip. moribus. Si poteſt, quod ciuili bello actum eſt, obiici, an hæc obiici debeant. Hanc quæſtionem in illa diuiſit. An etiam ſi neceſſe ei fuit facere, non ſit tamen ignoſcendum. ad quædam enim nulla debet neceſſitas compellere. Hoc loco *Latro* dixit ſummis clamoribus: Ita tu Popili, ſi Antonius iuſſiſſet, patrem tuum occideres? Deinde, an non fuerit ei neceſſe: Potuiſti excuſare te, potuiſti præmittere aliquem ad Ciceronem, vt ſciret & fugeret. Neceſſe certe non fuit, manum caputque præcidere mortuo.

Color. Colorem pro Popilio *Latro* ſimplicem habuit, neceſſitate coactum feciſſe. & hoc loco illam ſententiam dixit: Miraris, ſi eo tempore neceſſe fuit Popilio occidere, quo Ciceroni mori? *Albutius* dixit, in pœnam Ciceronis electum amiciſſimum Ciceronis, quaſi exprobraturus per hoc illi ſuam fortunam eſſet. Moleſtius, inquit, feret, ſe à Popilio occidi, quam occidi. *Marcellus Eſerninus* eundem colorem aliter induxit: Cogitabat, inquit, Antonius ſecum: Quod Ciceroni excogitabat ſupplicium? Occidi iuſſero? olim iam aduerſus hunc metum emuniuit animum. Scit mortem nec immaturam eſſe cõſulari, nec miſeram ſapiẽti: fiat aliquid noui quod non expectat, quod non timet: non indignabitur ceruicem hoſti porrigere, indignabitur clienti. Popilium aliquis vocet, vt ſciat quantum illi defenſi rei profuerint. *Silo Pompeius* hoc colore vſus eſt. Offendebatur, inquit, proſcriptione, & quædam liberius loquebatur. non miror. Ciceronis cliens eſt: tanto magis occide Ciceronem tuum. Et dixit, non ſuæ infirmitatis ſententiam: Vterque, inquit, ſed diuerſo genere punitus eſt. Ciceronis proſcriptio fuit, occidi: mea, occidere. *Marillius* præceptor noſter ſic narrauit: Iuſſit, inquit, imperator, iuſſit victor, iuſſit qui proſcribebat: ego illi negare quicquam poſſem, cui nihil negare poterat Reſpublica? *Blandus.* Hoc, inquit, loco, volui me excuſare. dixi, Cicero me defendit. reſpondit, Scio. me accuſauit. I ergo vt ſcias plus ſibi Antonii accuſationem nocuiſſe, quam Popilii defenſionem profuiſſe. *Buteo* hoc colore: Vocetur, inquit, ille Ciceronianus, ille cliens, amicus. Excogitaui quomodo Cicero ſua periret manu. *Ceſtius* hoc colore: Duriſſima, inquit, mihi militia in Antonij caſtris fuit ob hoc ipſum, quod Ciceronis eram cliens. difficillimæ mihi expeditiones dabantur. Tunc quoque vocatus ſum quaſi ad pœnam. I, inquit, occide Ciceronem: Nec credam, inquit, niſi attuleris caput. magiſque admiratus eſt potentiam ſuam, quod Ciceronem Popilio non licebat non occidere. *Fuſcus Arellius* hoc colore vſus eſt: Antonij ſe partes ſecutum, vt ſi quid poſſet, Ciceroni prodeſſet: facta proſcriptione ad genua ſe Antonij procidiſſe, deprecatum pro Cicerone: offenſum Antonium, eo magis dixiſſe: Occide, quem mori non vis. Hic color diſplicebat Paſſieno, quia ad teſtem ducit. nam ſi hoc fecit Popilius, non tantum quod defendat habet, ſed habet quod glorietur. *Hiſpo Romanus* vehementi colore vſus eſt, & duro. Patronum enim Popilio dedit, & dixit aliter ſe cauſam acturum Popilij, aliter Antonii: pro Popilio dicturum, Occidere nolui, coactus ſum: pro Antonio dicturum, Occidi Ciceronem oportuit. & dixit locum, aliter non potuiſſe pacari Rem. quam ſi ille turbator otij e Rep. ſublatus eſſet. Solus ex declamatoribus in Ciceronem inuectus eſt: Quid ille, inquit, cum Antonium hoſtem iudicaret, & omnes Antonii milites, non intelligebat ſe & Popilium proſcripſiſſe? Hic color prima facie aſperior eſt, ſed ab illo egregie tractatus eſt. *Varius* quidem minus dixit: Cum imperaſſet mihi Antonius, paſſus ſum, ne aliquis P. Clodii mitteretur, qui contumeliis afficeret, antequam occideret, & viuum laniaret. *Argentarius* dixit: Vocatus veni, poſt proſcriptionem Antonius terribilior erat factus etiam ſuis. Iuſſus ſum Ciceronem occidere: quid facerem? Non parere vno modo poteram, ſi me occidiſſem: hoc nec Cicero poterat. A parte accuſatoris illo loco, quo Popilius venit, nemo non aliquid noui voluit dicere. *Latro* ait: Præcluſerat fores, nemo ad proſcriptum recipiebatur. Popilius vt venit, admiſſus eſt. *Ceſtius* dixit: Vt renuntiatum eſt Ciceroni, ait: Popilio ſemper vaco. *Hiſpanus Cornelius* fecit etiam querentem Ciceronem: Popili, tam ſero? *Albutius* dixit: Quid eſt, Popili? ecquid tuto lateo? nunquid mutandus eſt locus? Inepte *Auidienus Paulus*, qui induxit Ciceronem, tum maxime orationem pro Popilio legentem. Et *Murrhedius* non eſt paſſus hanc Controuerſiam tranſire, ſine aliqua ſtuporis ſui nota. Deſcripſit enim ferentem manum & caput Ciceronis Popilium, dixit Popilio: Quanto aliter reus Ciceronis tenebas manum eius?

IN CONTROVERSIAM DECIMAMSEPTIMAM.

NICOLAVS FABER.

POPILIVM *Parricidij reum*] Plutarchus in vita Ciceronis, Appianus ἐμφυλ. lib. 4. Valerius Maximus cap. iii. lib. v.

Exemplum pertinet.] Epitome, *ſpectat exemplum.*

Parricida.] Fortaſſe, *parricida eſt.*

Quid tam cõmune eſt,] Locus inſignis ad litteram ex Cicero-

ex Ciceronis oratione pro Roſcio Amerimo exſcriptus. de quo quid ipſe ſenſerit ſenex, vide eius Oratorem, & Quinctilianum cap. vi. lib. xii. Et ſane mirum Ceſtium infenſiſſimum Ciceroni, ab eo tamen hanc ſententiam mutuatum. Porro ex Cicerone colligo loco horum, *parricida ſic etiam tu periſſes*, legendum, *parricida hu etiam tu caruiſſes*. Sequitur enim in ea Ciceronis oratione de parricidis, *Ita viuunt dum poſſunt, vt ducere animam de cælo non queant: ita moriuntur, vt eorum oſſa terram non tangant: ita iactantur fluctibus, vt nunquam abluantur: ita poſtremo eiiciuntur, vt ne ad ſaxa mortui quidem conquieſcant.*

Quod amici Verri] Legendum, *quod amici Verris*. Hoc enim ait: Ne in Ciceronem eius cliens crudelior ſit quam amici Verris & Catilinæ ab eo damnatorum: proſcriptum tranſi.

In carcere] Epitome legit, *Cimber in capto vidit imperatorem*. Valerius Maximus Marium in priuata domo clauſum dicit: Appianus ἐν οἴκῳ ζοφώδει, ἐν πιβαδίῳ: Plutarchus ἐν μέρει τοῦ οἰκήματος: Plinius vero iunior in carcerem coniectum, vt non multum interſit quomodo ſcribatur.

Prætor iter a conſpectu exulis] Longe aliter Plutarchus de Sextilio Prætore Africæ in vita Marij.

Turpe iudicium,] Fortaſſe rectius, *turpe iudicaui.*

Sed hi quoque] Fortaſſe melius, *& hi quoque.*

Sed quod patronum] Recentiores editiones poſt hæc verba, *ſed quod patronum*, addunt, *Naturale eſt autem, vt quod in nullo patrono fieri oportuit, indignius ſit factum in Ciceronem patronum.* quæ tamen clauſula à veteribus editionib. abeſt, & ab Eraſmiana prima, & vereor ne poſtea male irrepſerit in textũ ex ora libri. Cum enim dixerit Latro, Popilij crimen eſſe, non quod Ciceronem occiderit, ſed quod patronum, ſtudioſus qui hoc agitare voluit, fortaſſe ad marginem hãc clauſulam addidit, quæ poſtea in textu recepta eſt: vt omittam non ſatis apte dictum illud *naturale eſſe*. quam ideo excluſimus.

Obuci non poſsint.] Videtur ſuperflua negatio. Sequitur enim paulo poſt, *ſi poteſt quod ciuili bello actum eſt.*

Scis mortem nec immaturam] Catil. iv. & Philip. ii.

Cui nihil negare poterat Reſpublica?] Laberius apud Macrobium:

Et enim ipſi Dij negare, cui nihil potuerunt,
Hominem me denegare quis poſſet pati?

Reſpondit, ſcio me accuſauit.] Fortaſſe melius, *reſpondit, ſed me accuſauit.*

Hic color diſplicebat Paſsieno.] Quinctilianus cap. ii lib. iv. de colore: *fingenda vero meminerimus quæ non cadunt in teſtem.*

Non tantum quod defendat non habet.] Vide ne delenda ſit poſterior negatio.

Varius quidem minus] Lego, *Varius Geminus*. Nec enim in hoc Gemini colore quidquam eſt quod conferri cum colore Hiſponis poſſit, vt minus dixiſſe videatur. Hunc autem Varium Geminum B. Hieronymus lib. i. aduerſus Iouini. ſublimem oratorem vocat, cuius etiam dictum hoc laudat, *Qui non litigat cælebs eſt.*

SCHOTTVS.

DE *Moribus ſit actio*) de qua vide Iac. Ræuardum I.C. inſignem Variorum lib. 4. cap. 13.

Tantum dabo pro Cicerone) M. Antonius allato capite & manu Ciceronis, C. Popillium Lænatem (ſic enim *Popilij* nomen gemino ll. in Faſtis legitur) coronauit: & quod infenſiſſimum hoſtem ſuſtuliſſet, decies centena millia H.S. præmio dedit, auctore Appiano. Hoc igitur Baſſus ait: ſe tantundem daturum modo vno ictu pereat Cicero, non laniato capite, manu reſecta, & lingua acu puncta. Eſtque Ciceronis, vt apparet imitatio, in ea quæ eſt in Verrem de ſuppliciis de Sextio: *Quid vt vno ictu ſecuris afferam mortem filio tuo, quid dabis? ne diu crucietur? ne ſæpius feriatur? ne cum ſenſu doloris aliquo aut cruciatu ſpiritus auferatur? Ipſi etiam adoleſcentes cum Sextio de eadem plaga, & de vno ictu loquebantur.*

Qui in iſtum reum ſederatis) Agnoſco forenſe vocabulum. Cicero in Miloniana, & pro Rabirio Poſtumo: *Modo vos iidem in A. Gabinium iudices ſediſtis.* Plinius lib. vi. Epiſt. penultim. *Sedebãt iudices centum & octoginta; tot enim quatuor conſiliis conſcribuntur: ingens vtrimque aduocatorum & numeroſa ſubſellia, aſtantium corona, latiſsimum iudicium multiplici circulo ambibat.*

Accuſator tuus viuit] Contraria ex his collige. q. d. Pudeat accuſatorem tuum viuere, & patronum à te occiſum. Vel ſic. Nondum periculo liberatus eſt: viuit enim, qui te olim paricidij accuſauerat, & nunc iuſtius poterit.

Quid tam commune] Deſumpta ad verbum ex Ciceronis oratione pro Sex. Roſcio Amerino paricidij reo, additurq αὐτοπόδδοις. *Ita viuunt dum poſſunt, vt ducere animam de cælo non queant; ita moriuntur, vt eorum oſſa terra non tangat, ita iactantur fluctibus, vt nunquam abluantur; ita poſtremo eiiciuntur, vt ne ad ſaxa quidem mortui conquieſcant.* Quem locum & Senex laudauit lib. de perfecto Oratore & Quinctilianus lib. 7 cap. 6

Ciceronem loquentem) *Moriar*, inquit, *in patria ſæpius ſeruata*. Liuius apud hunc ipſum Senecam ſup. Suaſor. 7. quæ cum hac Controu. diligenter eſt comparanda.

Nunquid & aliquis venerat index] Adoleſcentem quendam, Quincti Ciceronis fratris libertum, cui Philologo nomen, Lænati dixiſſe, lectica Ciceronem per ſilueſtres & opacas ambulationes ad mare deferri, auctor eſt Plutarchus.

Qui cum Popilio venit] Venit Herennius quidam Centurio, cum Lænate Tribuno militum, ſtipantibus aliquot militibus.

Italiæ humeris relatus eſt] Couarr. cod. *in Italiam* præfert, vt & Frobenia editio prima anni CIↃ. IↃ. XXII. Ciceronis verba reſpexit, in extrema orat. Poſt reditum in Senatu: *Cum me*, inquit, *veſtra auctoritas arceſſerit, populus Rom. reuocauerit, Reſp. implorarit: Italia cuncta pene ſuis humeris me portarit.* Quod Plutarchus infr. veritatem dictum fuiſſe, minuſque quam res eſſet, ait: Tanto enim ſtudio, tantaque lætitia reuertenti Ciceroni Italiæ ciuitates occurrerunt, vt feſtos dies agere aduentus eius videretur. Tu vide Piſonianam & Sextianam, & quam poſt reditum in Senatu & ad populum habuit, itemque epiſt. i. lib. iv. ad Atticum.

Gemitus tamen Popilij liber) Reponendum *populi*. Ea enim Tyrannis impendere videbatur, vt ne vultu quidem, vel ſuſpirio triſtitiam præ ſe ferre ciuibus liceret. Sic enim epiſt. i. lib. 10. ad Famil. *Antonij tanta eſt non inſolentia (nam id quidem vulgare*

N

vitiũ eſt] *ſed immanitas, non modo vt vocem, ſed ne vultum quidem liberum poſſit ferre cuiuſquam.*

Pater certe tuus proſcriptus non fuit] q. d. Cur igitur occidiſti.

Dij manes] Aliter in veteri: *Di manes Popillij ſenis & multa patru, Cicero, te perſequuntur anima.* Alii *vmbra* legunt. Religioſe de mortuis veteres loquebantur. Itaque *ignoſcerent ſibi Manes* præfati, ſe memoriam eorum ſollicitare nolle, dicebant. *Manes* autem à mano, quod eſt bonum, deriuant Varro v. de ling. Lat. Feſtus & Macrobius lib.1. Saturn. cap.3.

Omnium quos terra ſuſtinet] Iurgantium eſt in comœdiis Plautus Pœnulo.

—homini, ſi modo leno eſt homo?
Quantum hominum terra ſuſtinet, ſacerrimo.

Et Homerus Iliad. 6.

ἐτώσιον ἄχθος ἀρούρης.

Vnde poeta neſcio qui

—Telluris inutile pondus. & *Terra onus.* prou.

Cimber etiam in carcere] Gallus hic percuſſor, quem vultus auctoritate Marius deterruit, *fuiſſe* dicitur in ſcriptore noſtro de viris Illuſt. cap. 67. *Cimber* à Plutarcho, Appiano & Valerio li.2.ca.10. Sup. Contro.1. *Quis crederet iacentem ſuper crepidinem Marium, fuiſſe conſulem aut futurum? Sellam* autem curulem intelligit. Petreius vero pro, finxit ſibi in ſella conſulari, non male.

Hortenſis ſe clientem] Plutarchus in Pompeio legendus, de peculatus accuſatione a morte patris Strabonis. Cicero in Bruto: *Hortenſius cum Philippo iam pro Cn. Pompeij bonis dicente, in illa cauſſa adoleſcens cum eſſet, princeps fuit.*

Romulus horum mœnium cõditor) Ciceroni Catilin.3. *Romulum, qui hanc vrbem condidit, ad Deos immortales beneuolentia famaque ſuſtulimus.* Cuius orationis initium cum his componere iubeo.

Metellus in Veſtæ æde] L. Cæcilius Metellus Palladium, cum ædes Veſtæ arderet, inter ipſos ignes, incolume ſeruauit, cæcusque factus eſt. Epitoma Liuii lib.19. Plinius lib.7. cap.43. & Valerius Max. lib.1. cap.5. Incendium vero extinxiſſe nullus legi. Vereor ne ἀπροσηνοία ſit, nec ipſe Annæum, niſi præuaricari velim, à lata culpa ῥᾳθυμίας libero. vide inf. lib.4. Epitomæ, Declamat. 2.

Glorietur Hannibale] Recte in veteri, *reuocato Hannibale.* Hic *P. Scipio Africanus maior* dictus eſt: alter vero, qui Antiochum Syriæ regem deuicit, *L. Scipio Aſiaticus.*

Popillium pauci ex hiſtoricis] Nunc contra omnes quotquot exſtant Hiſtorici, ei cædem M. Tullij, vnius omnium quos Sol vidit, eloquentiſſimi, flagitioſiſſimumque crimen ἀχαριστίας imputant. Appianus, Plutarchus, Dion, Liuius, Valerius, omnesque quorum ἀποσπασμάτια Suaſ.7. Seneca recenſuit.

Non parricidij reum] C. Popillium Lænatem Trib. militum, Picenæ regionis rogatu M. Cœlij, non minore cura, quam eloquentia, defendiſſe Ciceronem cumque cauſſa admodum dubia fluctuantem ſaluum remiſiſſe domum, refert, Plutarchus, & Valerius lib. 5. cap. 3. Oratio vero intercidit. Non igitur contra ſentientibus fides habenda eſt;

Ut cauſam parricidij diceret] *Diſſereret* in vet. non ſequor tamen, eſt enim verum illud, & fori proprium vocabulum.

Si poteſt, quod] Corrupta hæc in veteri, vnde hæc eruebam: quæ nihil in ſenſu variant: *Si quod ciuili bello actum eſt, poſt obiiciant, an hoc obiici debeat?*

Mortem nec immaturam] Ex catilinaria 4. & Philippica 2. vt copioſe ad Suaſoriam 6. annotare memini.

Ceruicem hoſti porrigere] Ductum à victimis ſacrificiorum, quæ ceruicem præbere dicebantur. (Hortenſius autem primus *Ceruicem* dixit, Aſcon. in Verrinas, & Fabius lib.8. cap.3.) Seneca fil. li.2. Natural. Quæſtionum cap. 59. *Nonne contemneres eum, qui inter perituros conſtitutus, beneficij loco peteret, vt vltimus ceruicem præberet?*

Offendebatur, inquit, proſcrip.] In veteri *offendebat proſcriptionem*, vt tanquam à Popillio in Ciceronem vſurpatum ſit.

Marullus præceptor noſter] de quo ſup. in proœmio lib.1. Cont. Vnaque Porcium Latronem ei operam dediſſe: ſed *Marullus* in editis legitur pro *Marillus*: quomodo membranæ vtrobique præferunt.

Qua ad teſtem ducit) Deprauatum hoc, vt ſuſpicor, nec iuuant membranæ, Fort. Prouerbij ſpecie dixit, *ad reſtim ducit.* Petreius vero ſic: *ad petendum teſtimonium eius rei.* Vere Ant. Auguſt. *quis teſtem adducit.*

Ne aliquis P. Clodij) Probo veteram ſcripturam: *Ne aliquis P. Clodij cliens mitteretur.* Appianus enim clientem Clodij, acerrimi inimici Ciceronis, Popillio Lænati viam, qua lectica deportabatur, oſtendiſſe refert.

Præcluſerat fores) Falſum id: immo in campo lectica vehebatur: Vt Plutarchus, Liuius, Appianus & Hiſtorici Suaſor.7. diſerte omnes prodiderunt.

Nunquid mutandus eſt locus, inepte, ab idibus] In obſcuris lib. vet. veſtigiis, erat, *Inepte abit dies*: Quod in Catulli Epithalamio frequens. Vel vt in Vatic. cod. *Abi diebus.* Quid ſi *Inepte ab ædib.*? vulgarem retinet Briſſonius, vt luſerit in conſuetudinem migrandi veterum Romanorum, qui Kalẽdis Quinctilibus ædes commutare ſolent; quod olim ex Iuriſconſultor. libris & Martiali lib. 12. Epigramm. 32. Cicerone lib. 2. epiſt. 2. ad Q. Fratrem, & Suetonii Tiberio cap. 35. docuit ſummum Hiſpaniæ, omniſque Iuris & Antiquitatis ornamentum Ant. Auguſtinus lib.4. Emendationum cap. 14. Fefellit tamen memoria Briſſonium qui lib. 6. Formular. *Idibus Iulijs*, non *Kalendis* migrari ſolitum, exſcripſit. Sed fieri poteſt ad Idus vſque produci tempus ſolitum. Cicero epiſt. 2. lib. 13. ad famil. Iam vero 7. Idus Decembris an. DCCX. Vrbis cond. M. Tullium occiſum, ipſamque eloquentiæ vocem ſublatam, teſtimonio Tullii Tironis liberti, colligit Cor. Tacitus, ſiue potius M. Fabius eſt, in Dialogo de Oratoribus. Acute igitur Albutius Iduum meminit, q.d. An non mihi domus tutiſſimum refugium? coget ne Popillius inquilinum me ipſis Idibus, non exſpectatis Kalendis Quinctilib. migrare? hoc eſt intempeſtiua morte abire. Ioannes Petreius hoc in Popillii ore ponit, reſpondentis Tullio: Oportuit te iam ab Idibus mutaſſe locũ. Sed ſcopũ mihi ferire Ant. Auguſt. videtur hac lectione: *Nunquid mutandus eſt locus? Inepte Auidius Paullus* vel *Auidienus quidam induxit Ciceronem.* Nomen ſane aliquod vel *Aufidij Baſſi vel Æmilii*

Pauli, aut ſimile, hic corruptum eſſe, libenter aſſentior. Qui hæc non probabit, ei ego illud Eueni Parij opponam.

Σοὶ μ̃ ταῦτα δοκοῦντ' ἐϛὶ, ἐμοὶ δὲ τάδε.

Quanto aliter] Reſpexit morem reorum & clientum Roman. qui ſordidati manum prenſabant, vt & candidati: Superiora idem Auguſtinus, *& Popilij manum dedit Popilio*, à mala manu eſſe putabat, leg. que; *& dixit Popilio.* Rectius vero Nunneſius reponebat: *Et M. Tullij manum dedit Popilio*: ſenſu plano, & prono librariorum errore, nomina nominibus frequenter commutantium.

IO. PETREIVS.

RESPICE *forum*) A loco petitur indignitas, quemadmodum apud Liuium & pater ille Horatiorum.

Ciceronem loquentem] Quoniam hæc dicitur protuliſſe: *Moriar ſaltem in patria à me toties ſeruata.* Sup. Suaſoria VII.

Qui in crepidine] finxit ſibi in ſella conſulari.

Pompeius terrarum) Defuncto Strabone patre, extemplo Pompeius peculatus accuſatus eſt: Refert Plutarchus in eius vita. In eo autem iudicio, non de vita, ſed de bonis amittendis agebatur.

Alter Scipio] *Lucius* qui dictus eſt *Aſiaticus*, apud Plutarchum.

An etiam ſi neceſſe] & ita vel propter hoc neceſſe non eſt, quia licet mori: vt acute Fabius in Deliberatione, lib. III. cap. VIII.

Ad teſtem ducit] id eſt, ad petendum teſtimonium eius rei. Nihil autem fingi debet eorum quæ in teſtem cadunt, vt recte Fabius dixit.

Inepte ab] Fortaſſis eſt reſpondentis Popilij, *Oportuit te iam ab Idib. mutaſſe.*

Ter abdicatus venenum terens. CONTROVERSIA XVIII.

THEMA. *Ter abdicatus, ter abſolutus deprehenſus eſt à patre in ſecreta domus parte medicamentum terens. interrogatus, quid eſſet? dixit, venenum: & velle ſe mori. & effudit. accuſatur parricidij.*

PRO FILIO. *Ceſtij Pij.* Dic quid commiſerim. certe nec ſecreta te fallunt. dimittam te: intelligetis cui parauerim. dic quid ante commiſerim: niſi forte contentus es reo obiicere parricidium, parricidæ nihil. *Argentarij.* Volo mori, quia reus fui. quid ergo, reus viuet. quia ſordidatus aſſidebit pater? Reuertar ad venenum, quando iniqua fortuna nullo me periculo defungi ſemel paſſa eſt. *Albutij Sili.* Quare ergo non moreris? Non iuuat me mori, ſi quem alium iuuet. Vt interuenit pater, in has cogitationes abij: Ergo quiſquam tam infelix fuit? ergo quiſquam me magis odit, quam ego? miſereri mei cœpit. *Varij Gemini.* Ter, inquit, abdicatus es. Videris mihi pater obiicere, quod tandiu viuam, quod venio, quod pro me loquor. Nolite mirari: tam iucundum eſt innocentibus mori, quam miſeris defendi. *Cornelij Hiſpani.* Scio quoſdam periclitanteis illa iactare, Nunc primum cauſam dico. hoc ego dicere non poſſum. Iterum reus fui: nec dubito: quin vobis in odium venerim, cum ipſe me oderim. *Porcij Latronis.* Ter cauſam dixit: acceſſit ad hæc ſupplicia mea venenum: hoc ſi tibi ſatis non eſt, viuam.

ALTERA PARS. *Albutij Sili.* Teſtor deos immortales, hoc me tribus iam cauiſſe abdicationibus, ne in domo mea venenum deprehenderem. Parricidij reus viuit, qui abdicatus mori voluit. In quam anguſto domus meæ fortuna poſita eſt, aut patri pereundum eſt, aut filio. Quid habes, quare me mori velis? Viuunt orbi, viuunt naufragi, viuunt etiam quibus contigerunt liberi. Ter abdicatus cum ſe mori velle dicat, vitam rogat. Teneo parricidam, quod apparet, etiam in ſuam mortem paratiſſimum. *Cornelij Hiſpani.* Nolite mirari, ſi debitas vires dolori meo non exhibuero: tribus iudiciis experti eſtis, patres accuſare non poſſe. *Vibij Rufi.* Cum tantum eſt quod fateris, quantum eſt quod negas? Tu venenum quæſiſti, tu venenum emiſti, tu venenum intuliſti in eam domum, in qua habebas inimicum patrem. recte vitam odiſſes, ſi iam tibi parricidium obieciſſem. Vis ſcire quid peccaueris? indica quis tibi vendiderit. dicetur illi: Tu venenum vendebas cuiquam? tu ter abdicato vendebas. ſine dubio ſciebas cui daturus eſſet. ita hoc ego iudicio filij mortem moror. Si me cum iſto includitis, moriar: vt vobis hanc faciam inuidiam, quam iſte mihi facere voluit. *Varij Gemini.* Quæritis, filius meus venenum cui parauerit? non bibit. *Pompeij Silonis.* Mihi, inquit, paraui. & hoc eſt patri parare. Abſolutus mori vult: reus viuit. *Muſa.* Habuit malum medicamentum Mithridates. Quis enim alius debebat habere, quam parricida? habuit, inquit, Demoſthenes venenum, & vixit. Id eſt, ego tibi pater, quod Demoſtheni Philippus. *Porcij Latronis.* Cum abdicatem, ſi quid obieceram, aiebat, Nunquid deprehendiſti: non tamen habebitis quod multum de eo dubitetis: quod negat, parricidium eſt; quod confitetur, venenum. Mori, inquit, volo viuo patre: & hoc parricidium eſt. Miſer æque timui ne biberet venenum, quam ne daret. *Arellij Fuſci patris.* Mihi, inquit, paraui venenum ne quis dubitet an alium poſſit occidere. *Iunij Othonis patris.* Reus eſt parricidii, qui mauult mori, quam patrem videre. quomodo vultis, magis probem vobis illum nocuiſſe? non vult mori. Mori, inquit, volui. quare? quia ter viciſti. Si mihi creditis, parricidium facere voluit: ſi iſti, à me parricidium fieri voluit. Qualis eſt reus, cuius hoc vnum patrocinium eſt, indignum ſe vita fuiſſe? Dico tam inuiſum tibi patrem fuiſſe, vt occidere volueris: tam inuiſum ipſe confiteris, vt mori volueris.

DIVISIO. Non puto vos exigere diuiſionem, cum coniecturalis ſit Controuerſia. habet tamen diſſimilem ceteris cõiecturam, & duplicem: non quomodo ſolet aut inter duos reos, cum alterum coarguimus: aut inter duo crimina, cum alterũ probamus, vt id alterius fiat probatio: tanquã cum dicimus

adulteram fuiſſe, vt credatur etiam propter hoc venefica. In vno homine coniectura duplex eſt. quærimus enim, vtrum venenum in ſuam mortem, an in patris parauerit.

Color. Si hic color diſplacet pro adoleſcente, quo dixit Latro, vt nihil mutaret, ſed diceret: Mori volui tædio abdicationis, & infelicitatis aſſiduæ, cum in hoc tantum ſordes ponerem, vt cum maiore tormento poſitas reſumerem, & abſolutio mihi vni, non finis eſſet periculi, ſed initium: incipit præter coniecturam, & illa prima vulgaris in eiuſmodi Controuerſiis & pertrita quæſtio incurrere, an venenum habere in mortem ſuam liceat. *Albutius* illo colore pro adoleſcente dixit, non fuiſſe venenum. Cum putarem, inquit, odio eſſe patri meo, volui experiri affectum eius quomodo mentionem mortis meæ ferret. itaque palam, & ita vt interueniret pater, tenui. *Fuſcus Arellius* eodem colore vſus eſt, ſed aliter: Non dixit, Experiri patrem volui, ſed, Vt miſerabilem me patri facerem. *Murrhedius* pro cetero ſtupore ſuo dixit, medicamentum ſe paraſſe ad ſomnum: quia aſſiduæ ſollicitudines, vigiliarum ſibi facerent conſuetudinem. Vſus colore eſt, & Publianam ſententiam dixit: Abdicationes inquit, ſuas veneno diluit. Et iterum: Mortem, inquit, meam effudi. Memini nos, cum loqueretur de hoc genere ſententiarum, quo iam infecta erant adoleſcentulorum omnium ingenia, queri de Publio, quaſi iam ille hanc inſaniam introduxiſſet. *Caſsius Seuerus*, ſummus Publij amator, aiebat, non illius hoc vitium eſſe, ſed illorum, qui illum ex parte, qua tranſire deberent, imitarentur, quæ apud eum melius eſſent dicta: quam apud quenquam comicum, tragicumque, aut Romanum, aut Græcum: vt illum verſum, quo aiebat vnum verſum inueniri non poſſe meliorem:

Tam deeſt auaro quod habet, quam quod non habet.

& illud de eadem re dictum:

Deſunt luxuriæ multa, auaritiæ omnia.

& illos verſus, qui huic quoque ter abdicato poſſent conuenire:

O vita miſero longa, felici breuis.

Et plurimos deinceps verſus referebat Publij diſertiſſimos. Deinde auctorem huius vitij, quod ex captione vnius verbi plura ſignificantis naſcitur, aiebat Pomponium Attellanarum ſcriptorem fuiſſe, à quo primum ad Laberium trãſiſſe hoc ſtudium imitandi, deinde ad Ciceronem, qui illud ad virtutum ſtudia tranſtuliſſet. Nam vt tranſeam innumerabilia, quæ Cicero in orationibus, aut in ſermone dixit, & nota vt non referam à Laberio dicta, cum Mimi eius, quicquid modo tolerabile habent, tale habeant: id quod Cicero in Laberium. Diuus Iulius ludis ſuis Mimum produxit, deinde equeſtri illum ordini redditum iuſſit ire ſeſſum in equeſtria: omnes ita ſe coarctauerunt, vt venientem non reciperent, multoſque tunc in ſenatum legerat Cæſar, & vt repleret exhauſtum bello ciuili ordinem, & vt his qui bene de partibus meruerant, gratiam referret. Cicero in vtrãmque rem iocatus, miſit ad Laberium tranſeuntem: Recepiſſem te, niſi anguſte ſederem. Laberius ad Ciceronem remiſit: Atqui ſoles duabus ſellis ſedere. Quia Cicero male audiebat tanquam nec Pompeio certus amicus, nec Cæſari ſed vtriuſque adulator. Vterque elegantiſſime: ſed neuter in hoc genere ſeruat modum. Ab his huius ſtudij diffuſa eſt in plures imitatio. Sed vt ad Controuerſiam redeam, *Caſsius Seuerus* aiebat, placere ſibi illum colorem: Mori volui. Et quaſdam dixit inter diſputandum ſententias: Tertio, inquit, cum abdicaret, aiebam: Nihil tanti eſt. infelicem hanc animam, quam totiens exagitat pater & infeſtat, ſemel recipiat. Sed illud rurſus dicebat: Mihi ſerua iſtum animum. facies quod voles abſolutus. Quare ergo nunc non moreris? dicet aliquis: Primum, non ſemper idem miſeris libet, nonnunquam iuuat cum fortuna ſua concurrere, illam fatigare. Deinde verum vis, quare non moriar interim? quia puto te velle. *Otho Iunius* ineptam ſententiam videbatur dixiſſe: Non multum intereſt mea. aut enim me, aut filium meum voluit occidere.

IN CONTROVERSIAM DECIMAMOCTAVAM.

NICOLAVS FABER.

D*IMITTAM te:*] Veteres editiones, *dimittam tete.* legendum videtur, *dimittite intelligetis cui parauerim.*

Quid ergo, reus viuet,] veteres editiones, *quid ergo mori reus viuet? viuet quia ſordidatus.* Fortaſſe, *Quid ergo mortis reus viuit? viuit quia ſordidatus aſsidebit pater.* vel, *quid ergo reus viuit? viuo quia ſordidatus.* quod tamen non mihi ſatisfacit.

Vt credatur etiam propter hoc venefica.] Rato M. Catonis iudicio, qui nullam adulteram non inde veneficam dixit. Quinctilianus cap. xi. lib. v.

Quæ apud eum melius eſſent dicta,] Aptius Fortaſſe, *Quædam apud eum melius eſſe dicta,* &c.

Quo aiebat vnum verſum] Lego *quo aiebat vno, verſum,* &c.

Tale habeant: id quod Cicero] Fortaſſe ſuppleri poteſt hic locus, ſi legamus: *tale habeant, quale id quod Cicero in Laberium. Laberium D. Iulius* &c. Quæ autem hic cõfuſa erant, ex Epitome, & Hiſtoria quæ apud Macrobium lib. II. legitur, ſuo loco repoſui.

Mihi ſerua iſtum animum.] Ex coniectura lego, *mihi ſerno iſtum animum: faciam quod voles* &c. vel, *mihi ſerua iſtum animum: faciam quod voles* &c. id eſt permitte me meo arbitrio mori: abſolutus. quod cupis moriar.

SCHOTTVS.

Q*Vam ego miſer memet cæpi*) Verior ſcriptura vetus, quæ & in Epitoma: *Ergo quiſquam me magis odit, quam ego? Miſereri mei cæpi.*

Habuit malum medicamentum Mithridates] Medicamentum pro veneno, vt Græcis φάρμακον

accipi Nonius Marcellus docuit, & à Medis veneficis (haud ſcio quam recte) deriuat, auctoritate Virgilij II. Georg.

Media fert ſuccos triſtis, tardumque ſaporem
Felicis mali——

M.Varro περὶ ἐξαγωγῆς: *Quærit ibidem ab Hannibale cur biberit medicamentum: Quia Romanus*, inquit, *me Pruſiades tradere volebat*. Male igitur Petreius hoc verbum μόνον eſſe negat: ideoque additum eſt ſignanter *malum*. De Mithridate vero à Pharnace filio in turre obſeſſo, Epitoma Liuij lib. CII. & ſic ſcriptor noſter de viris illuſtribus cap. LXXVI. *Venenum ſumpſit: cum id tardius ſubiret, quia aduerſum venena multis antea medicaminibus corpus firmauerat, immiſſum percuſſorem Gallum Sithocum, auctoritate vultus territum reuocauit, & in cædem ſuam manum trepidantis adiuuit.* Tu lege Plinium lib. XXIII. cap. VIII. & XXV. cap. II. & XXIX. cap. I. Iuſtin. lib. XXXVII & XXXVIII. & Valerium lib. IX. cap. II. De paricidiis illius annotaui ad Controuer. XVI.

Habuit Demoſthenes venenum] Mortuum eſſe tradit Philochorus epoto veneno: Satyrus autem hiſtoriæ ſcriptor, Ariſto, & Pappus, cuius hiſtoriam cõſarcinauit Hermippus, veneno imbutum fuiſſe calamum, quo ſcribere epiſtolam cœperit, eoque guſtato, ipſum periiſſe. Eratoſthenes, iampridem ſibi à Macedonibus metuentem, in annulo, quem pro armilla geſtabat in brachio, venenum tuliſſe. Sunt qui dicant, contento ſpiritu mortem ſibi paraſſe: alij venenum hauſiſſe, quod in ſigillo habebat. Hæc Plutarchus in vita, & Decem Rhetorum libello. Pro *vixit* autem, in veteri ſcriptum erat, *viuit*. Suſpicor *bibit* leg. nam hauſto veneno interiit.

Parricidium facere voluit) Hæc mutila ſunt: omiſſum enim alterum Dilemmatis membrum, quod, vt ſæpe fit eædem pæne voces repeterentur, verum id eſſe vet. libri auctoritate didici, in quo additur, *Si iſti à me parricidium fieri voluit. Qualis eſt reus*, &c.

Vt occidere voluerit) Amplius & hic, in opt. illo, qui mihi ad haſce emendationes Cynoſura fuit: adiectum enim continenter: *Ipſe fatetur tam inuiſum ſibi fuiſſe, vt occidere ſe voluerit*: Sed *ſe*, alia manu additum.

MVRRHEDIVS *pro ſtupore*) Sup. extrema ea Controu. quæ hanc proxime antecedit, eundem Rhetorem *ſtuporis* arguit.

Imitarentur) De Cacozelia, vitioſaque imitatione nos ad Suaſor. VII. & Controu. XXXIV. *Multi ſunt, qui detracto verbo, aut mutato, aut adiecto, putant ſe alienas ſententias lucrifeciſſe.* Sic Caſſius Seuerus.

Melius erant dicta, quam apud quemquam Comicum Tragicumque.) Eadem Seneca fil. lib. I. de Tranquillitate vitæ cap. XI. *Publius*, inquit, *Tragicis Comicisque vehementior ingeniis, quoties mimicas ineptias, & verba ad ſummam caueam ſpectantia reliquit, inter multa alia cothurno, non tantum ſipario fortiora, & hoc ait*:

Cuiuis poteſt accidere, quod cuiquam poteſt.

Non abſimilis locus de hoc verſu in Conſolat. ad Martiam cap. IX. emendatus à Lipſio noſtro Elector. cap. X. feliciter.

Tam deeſt auaro) Huiuſmodi Mimi aliquot Publij Syri referũtur à Macrobio, li. II. Saturn. c. VII. & à Philoſopho de Tranquillitate vitæ, cap. XI. & epiſt. VIII. ad Lucilium. Hanc Fabius inter Sententias retulit lib. VIII. cap. V. init.

Deſunt luxuriæ multa] Aliter Epiſtola CIX. ad Lucilium Seneca filius:

Deſunt inopiæ multa, auaritiæ omnia:
In nullum auarus bonus eſt, & in ſe peſſimus.

Ex captione vnius verbi plura ſignif.] Talia fere iocularia omnia Ciceronis, in quibus acumen ſpectatur. Tale illud ex VI. Annali Ennij de ſexto Annali.

Qui potes ingentes cauſas euoluere belli:

Et Fabius lib. VI.

Pomponium Attellanarũ] Quæ fabulæ ſunt, ſalibus & iocis conditæ, ab Oſcis deriuatæ, vetuſtate celebres, de quibus leg. Liuius initio lib. VII. Nonius in *Bidente*, hæc citat Pomponij in Attellana. *Mars tibi voueo facturum, ſi vnquam redierit, bidente Verre.*

Deinde ad Ciceronem] Iocis Ciceronem delectatum vſque ad reprehenſionem æmulorum, vt dicax atque adeo ſcurrilis Orator appellaretur, vel ex II. lib. de Orat. conſtat. Item ex Quinctil. lib. VI. cap. III. Macrobio lib. II. Saturnal. cap. III. & lib. VII. ca. III. & Plutarcho. Si extarent Quincti fratris, vel Tironis liberti, III. libri *de Iocis* M. Ciceronis, ſitim vrbano homini explere poſſent: quamquam plus ſtudij in congerendis dicteriis, quam iudicij in digerendis adhibuiſſe Fabio videatur Conſule Petr. Fabrum, lib. II. Semeſtrium, cap. VI.

Equeſtri illum ordini) Eadem referuntur à Macrobio lib. II. & VII. Saturnal. cap. III. Aſinius vero Pollio lib. X. epiſt. XXXII. ad Famil. de Balbo eadem fere narrat: *Ludis, quos Gadibus fecit, Herennium Gallum hiſtrionem, ſummo ludorum die, annulo aureo donatum, in quatuordecim ſeſſum deduxit: tot enim fecerat ordines equeſtris loci.*

IO. PETREIVS.

ERGO *quiſquam*] Aliter eſt in Declamatione; *Quiſquam ne me magis odit quam ego? miſereri mei cœpi.*

Habuit malum) Neque enim indifferens eſt apud Latinos *Medicamentum*, quemadmodum apud Græcos, *Pharmacum*. Refellit autem adducta pro filio exempla.

Idem ego tibi] Tam ſum tibi inuiſus quam Demoſtheni Philippus.

Sordes) Veſtem ſordidam, qualem habent rei.

Abdicationes, inquit, ſuas) In Amphibolia lepos eſt, nam *diluere*, defendere eſt, & miſcere in poculum. Diluit igitur abdicationes ſuas veneno, qui abdicationum inuidiam epoto veneno in patrem transferre voluit.

Qua tranſire) quam, fortaſſis melius. Imitatur fugienda.

De captione vnius verbi) Quando in alium intellectũ verba deflectimus, quam ab eo dicta fuerãt, cum quo agimus. Cũ quidam Ciceronẽ rogaret, ecquid noſſet de Sexto Annali, qui tũc teſtis erat: Ille cœpit verſum recitare ex ſexto Annali Ennij:

Qui potes ingentis cauſas euoluere belli.

Fabius li. VI. cap. III. Inſtit. Orat. Interim nos ipſi, vel reſpondentes, vel loquentes, Amphibolia vtimur. Cũ itidem quidam interrogaret, quo tẽpore Clodius fuiſſet occiſus: idem ei reſpõdit; Sero.

Attellanarum] *Attellana*, ab Attellana ciuitate Oſcorum, argumentis, dictiſque iocularibus. Fabius eadem de re ferre agẽs. cap. de Riſu. *In prima inquit, ex Amphibolia, neq́ illa obſcura quæ Attellana more captantur, nec alia vulgo iactantur à viliſſimo quoque conuerſa, in maledictum fere ambiguitate.*

Aut filium meum) Si de alio filio intelligit, ineptum. Non n. neceſſe eſt, ſi patrem nolit, velle fratrem occidere: ſi ſeipſum, multo ineptius. Non enim dolebat pater, illum mori, quod filius eſſet, ſed quod inuidioſum id ſibi exiſtimaret.

Mater cæca filium retinens. CONTROVERSIA XIX.

LEx. *LIBERI PARENTES ALANT AVT VINCIANTVR.* Thema: *Quidam cum haberet vxorem, & ex ea filium, peregre profectus, & à piratis captus, ſcripſit de redẽptione epiſtolas vxori & filio. Vxor flendo oculos perdidit. filium euntem ad redemptionem patris alimenta poſcit. Non remanẽtem, alligari vult.*

PRO MATRE. *Ceſtij Pij.* Non eſt quod mulieris affectum lege æſtimetis, quia minatur: omnia fecit, ne filius alligetur. Nauigaturus reliquit vxori filium: nec adhuc cæca erat. *Albutij Sili.* Deducite filium. itaque tene, complectere. audeo dicere, hoc par ne piratæ quidem diuiderent. ſi vellet filium alligare, pateretur ire quo properat. Ergo tu adoleſcens, matri tuæ nec decem menſium quidem alimenta reddes? ſi paſcere non vis matrem, expecta ſaltem vt efferas. *Triarij.* Legem attulit, qua catenas minetur, cauſam qua timet. *Marcelli Æſernini.* Si perſeueras, me quoque ad piratas trahe: impetrabo ab illis alimenta, & virum meum. *Fuluij Sparſi.* Mater ſi non paſcitur, moritura eſt. Pater etiam ſi non redimitur, paſcitur tamen. *Iullij Baſſi.* Patri tuo ſuperſunt & oculi & alimenta.

ALTERA PARS. *Ceſtij Pij.* Matrem meam imitari volo. amare me docuit. Vnis vinculis duos alligat. Si matri exemplo pius eſſe voluero. etiam oculos patri debeo. *Arellij Fuſci Patris.* Deſertorem tuum apud patrem inuenies. *Varij Gemini.* Qualis fortuna eſt, cui victo mater catenas denuntiat, victori eundum eſt ad piratas? Omnia licet patri præſtem, meliorem tamen habuit vxorem Quam multi me putant, quia nolim ad patrem redimendum ire, cum matre colludere. *Fuluij Sparſi.* Matri nihil timeo, ſi eam apud vos relinquo: patri quid timeo, ſi eum apud piratas relinquo? *Buteonis.* Oculos certe eruam mihi, ne plus marito præſtiterit vxor.

DIVISIO. *Latro.* hanc Controuerſiam, quaſi eſſet tota officij, declamauit. nullas quæſtiones iuris inſeruit, ſed comparauit inter ſe incommoda patris & matris: & tanquam quæreret, dixit: Vtrum ad redimendum potius captum patrem filius ire deberet, an ad alendam cæcam matrem ſubſiſtere. Et ſic eam diuiſit, vt diceret: Hoc quod pater deſiderat, vtile eſt patri. Nouiſſime tractauit, ne patri quidem vtile. vtique ſi ſciat matrem in hac eſſe fortuna, non paſſurum. In epilogis vehemens fuit. *Apollonius Græcus & Buteo* fatuam quæſtionem mouerunt primam. An lex quæ de alendis parentibus lata eſt, ad patris tantum nomen pertineat. Illi ſunt omnia priuilegia data: & ipſam pœnam non alentium, eſſe ſignum non muliebris poteſtatis. Res eſt ineptior quam vt coarguenda ſit: itaque tranſeo. Illud vnum quod dicebat *Pollio Aſinius*, referam: Nunquam tentari debere in cauſa verecunda improbam quæſtionem. *Hiſpo Romanus* illam mouit quæſtionem, An lex de alendis parentibus non pertineret ad matres. Vt viuis parentibus, filius, inquit, familiæ nulli poterit ſeruire niſi patri omni alia ſeruitute liber eſt. Puta enim te alimenta petere ab eo, quem pater mittat peregre. quem nauigare iubeat: primæ partes ſunt patris, ſecundæ matris. *Albutius* non iuris fecit illam quæſtionem, ſed æquitatis: ita tamen, vt iuri adiungeret, & matris prius eſſe, quam patris officium. *Silo Pompeius* illam fecit quæſtionem: An quotiens duobus communis eſſet poteſtas, eius tota fieret, qui præſens eſſet. Puta, inquit, te ſeruum eſſe communem, huic domino ſeruies, qui præſens eſt. puta fundum eſſe communem; is fructus percipiet, qui præſens eſt. Illam quæſtionem huic duram ſubiecit: An nunc pater nullum ius in filium habeat. Quomodo, inquit, ciuis iura habeat, qui liberi hominis non habet? pater habet nullam in te poteſtatem: mater in totius legis poſſeſſione eſt. Eſt iam non commune illi ius in te, ſed proprium. *Varius Geminus* ſic diuiſit: An non ſemper filius cogi poſſit, vt matrem alat. Deinde, An nunc cogendus non ſit. Non ſemper, inquit, filius cogitur. Tranſeo illos qui non poſſunt, ægrotos & inutiles. Aliquis ad propellendum hoſtem proficiſcitur, in cuius vnius militia poſita eſt ſalus publica, hunc retinebit mater? puta legatum, de ſumpta Rep. puta fœderis, huic mater vincula iniiciet? Per partes comparando vtrunque officium: Ille, inquit, peregre eſt, tu domi: ille captus, tu libera: ille inter piratas, tu inter ciues: ille alligatus, tu ſoluta es. at tu cæca es. ille hoc infelicior quod videt. Quid enim videt? catenas ſuas, & cædes, & vulnera, & cruces eorum qui non redimuntur. At periculoſum eſt. Quam multi nihil pro patribus periculoſum putauerunt, niſi domi manere & flere? *Latro* dixit, pro matre ſubmiſſe & leniter agendum. non enim vindictam, inquit, ſed miſericordiam quærit: & eum eo adoleſcente conſiſtit, in quo ita exigit pietatem, vt impediat. Aiebat itaque verbis horridioribus abſtinendum, quotiens talis materia incidiſſet. ipſam orationem ad habitum eius, quem mouere volumus ad affectus, molliendam. in epilogis nos quoque vocem de induſtria infringere, & vultum deiicere, & dare operam, ne diſſimilis ſit orationi orator: compoſitionem quoque illis minorem conuenire. *Caluus*, qui diu cum Cicerone iniquiſſimam litem de principatu eloquentiæ habuit, vſque eo violentus actor & concitatus fuit, vt in media actione eius ſurgeret Vatinius reus, & exclamaret: Rogo vos Iudices, num ſi iſte diſertus eſt, ideo me dãnari oportet? Idem poſtea cum videret, à clientibus Catonis rei ſui Pollionem Aſinium circũuentum in forecæ, imponi ſe ſupra cippum iuſſit: (Erat enim paruulus ſtatura, propter quod etiam Catullus in hendecaſyllabis

vocat illum Salaputium diſertum) & iurauit ſi quam iniuriam Cato Pollioni Aſinio accuſatori ſuo feciſſet, ſe in eum iuraturum Kalumniam: nec vnquam poſtea Pollio à Catone aduocatiſque eius aut re, aut verbo violatus eſt. Solebat præterea excedere ſubſellia ſua, & impetu elarus vſque in aduerſariorum partes tranſcurrere. Et carmina quoque eius, quamuis ioca ſint, plena ſunt ingentis animi. Dicit de Pompeio:

Faſcula quæ crura ligat, digito caput vno
Scalpit, quid credas hunc ſibi velle virum?

Compoſitio quoque eius in actionibus ad exemplum Demoſthenis riget: nihil in illa placidum, nihil lene eſt, omnia excitata & fluctuantia. Hic tamen in epilogo quem pro Meſſio tunc tertio cauſam dicente habuit, non tantum leniter componit, ſed cum dicit: Credite mihi, non eſt turpe miſereri: & omnia in illo epilogo fere non tantum emollitæ compoſitionis ſunt, ſed infractæ. In hac controuerſia Publianam ſententiam dedit. *Vetus* quidam rhetor, ſtaturæ puſillæ, in quem Euctemon homo venuſtiſſimi ingenij Græce dixit: Antequam te viderem, neſcio rhetor an ſoratos eſſes. Fuit autem *Ceſtij* ſententia: Captus eſt, inquit, pater, ſi te capti mouent, & hæc capta eſt, & quaſi non intellexiſſemus, ait: Neſcitis dici captos luminibus? & illud dixit: Mittes tamen epiſtolam infructuoſam. odiſſe illam debes. hæc eſt quæ matrem tuam excæcauit. & illam falſiſſimam, in quam multi incidunt: Propter hoc ipſum, inquit, magis flebilis eſt, quod non poteſt flere. Et iterum inquit: Lacrymæ matri deſunt, cauſæ ſuperſunt: tanquam cœci flere non ſoleant. Memini *Criſpum* quendam antiquum rhetorem, in illa controuerſia viri fortis qui tertium filium retinet, cum alter filius in tyrannicidio perdidiſſet oculos, alter in acie manus: Exſurgite nunc viua cadauera, rogate pro fratre. Sed quid ego meos derideo? alter quos roget, non videt: alter quos roget, non habet. Multis cõpoſitio belle ſonantis ſententiæ impoſuit. Itaq; memini *Latronem Porcium*, vt exprobraret hanc audiendi ſcholaſticis negligentiam, maxime quia Trianus compoſitione verborũ belle cadentiũ multos ſcholaſticos delectabat, omnes decipiebat, in quadam controuerſia, cum magna quaſi fluerent & concitata ſic locum concluſiſſe: Inter ſepulchra monumenta ſunt. Et cum ſcholaſtici magno clamore laudarent, inuectus eſt in eos vt debuit: & hoc effecit, vt in reliquum etiam quæ bene dicta erant, tardius laudarent, dum inſidias vererentur. *Glycon* dixit: ὁδήγει, μῆτερ, ἴθι λαβοῦ τέκνου. Ταλαίπωρε, ὁρᾷς, βαίνω σοι. σχεδὸν τυφλός σ'. εἰ μὴ, φησιν, ὃν τρέφεις, ἐπίμενον, ἵνα θύῃς. *Hybreas* in hac Controuerſia dixit: τέκνον, κἂν με φεύγῃς, καταλήψομαί σ' ἐπαιτοῦσα. Nec quibuſdam corruptum videbatur. *Romanus* tamen. *

IN CONTROVERSIAM DECIMAMNONAM.

NICOLAVS FABER.

D*Educite filium. itaque tene,*] Quid ſi legamus, *Deduc me fili.*

Patri quid timeo, ſi eum apud piratas relinquo?] Abſunt à veteribus editionibus, & prima Frobeniana.

Et tanquam quæreret, dixit] Videtur hoc poſtremum vocabulum non ſuo loco poſitum, legendumque: *& tanquam quæreret vtrum ad redimendum potius captum patrem filius ire deberet, an ad alendum cæcam matrem ſubſiſtere, dixit. Et ſic.*

Ne patri quidem vtile: vtique ſi ſciat] At patris ſcientia non efficeret, vt quod ei alias vtile eſſet, inutile redderetur. Veteres editiones legunt, *ne patri quidem velle, vtique ſi ſciant.* rectius igitur legemus, *ne patrem quidem velle, vtique ſi ſciat* &c. quod planum eſt.

Caluus, qui diu cum Cicerone iniquiſſimam litem de principatu] C. Licinius Caluus C. Licinij Macri, vt ex Valerio maximo didicimus, filius magni nominis orator fuit, adeo vt quidam non dubitarint cum cunctis præponere: quod eo mirum magis, quia certum eſt circa triceſimum ætatis annum vita defunctum. Natus eſt C. Mario & Cn. Carbone III. Coſſ. inquit Plinius, & Cicero Epiſt. vlt. lib. XV. Epiſtolarum ad Conſules, & alios de eo, vt qui iam vixerat, loquitur. quam tamen conſtat miſſam Cæſare II. & Seruilio Iſaurico Coſſ. id eſt, XXXIV. anno poſt natum Caluum, vt præproperatam mortem ei iniuriam feciſſe non dubium ſit. Quinctilianus ei orationis ſanctitatem, & iudicium, Cicero præter iudicium, doctrinam & elegantiam tribuit, nimiam tamen religionem in oratione in eo reprehendit. Conſtat ſane nullum inſigne fere iudicium extitiſſe, dum in foro viguit, cuius non pars ipſe aut cum Cicerone, aut in Ciceronem fuerit. Quod attinet ad hæc tria iudicia, quorum hic mentio eſt: Vatinium accuſauit Caluus, frequenti inquit Tacitus, totius ciuitatis concurſu, vereor ne ſemel atque iterum. Plures enim accuſationes Calui in Vatinium idem auctor laudat: in quibus illa egregia dicta fuit ſententia, *Falſum eſſe ambitum omnes ſcitis, & vos hoc ſcire omnes ſciunt.* L. Seneca epiſt. XCIII. Vatinio in vtraque cauſa Cicero adfuit. C. Catonem, & Meſſium cum Caluo tuitus eſt Cicero, accuſauit Aſinius Pollio. Meminit etiam Tacitus orationis Calui in Druſum, quem Cicero à ſe defenſum ad Atticum ſcribit. Hæc ex Cicerone de claris orat. epiſt. XV. & XVI. lib. IV. ad Atticum, Valerio Maximo cap. II. lib. IV. & XII. lib. IX. Aſconio in oration. pro Scauro, Plinio, cap. XLIX. lib. VII. Quinctiliano cap. I. & II. lib. X. & X. lib. XII. & Tacito de oratoribus colligere licet.

Vatinius reus] Vatinium accuſauit Caluus paulo maior XX. annis. Tacitus de orat. & Quinctilianus cap. VI. lib. XII. In qua actione Calui idem auctor cap. IV. lib. VI. refert, cum reus candido frontem ſudario tergeret. idque ipſum accuſator

in inuidiam vocaret, facetiſſime Vatinianum reſpondiſſe: *Quamuis reus ſum, & panem candidum edo.*

In foreta] Veteres editiones: *inſuetæ* legunt, quod nihil eſt vocabulum. ex quo Eraſmus *in ſorite* fecit, quam lectionem ceteræ ſecutæ ſunt editiones.

Paruulus ſtatura] & admodum iuuenis. Vnde feſtiuiſſime Salaputium dictus eſt. de quo vocabulo vide quæ litterarorum princeps Scaliger in Catullum, & Virgilij Catalecta ſcripſit. Poſt aſellum enim diaria non præbeo.

Solebat preterea excedere ſubſellia ſua] In eiuſmodi oratores vrbane Caſſius Seuerus lineam popoſcit. Quinctilianus cap. vlt. lib. xi.

Quamuis ioca ſint] Fortaſſe, *iocoſa ſint*, quamuis & edita ferri poſſit. Porro non ſolum ingentis animi, ſed & amariſſimi fuerunt, quale eſt præter diſtichon infra poſitum in Pompeium illud fragmentum apud Suetonium in Cæſarem,

— *Bithynia quicquid,*
Et prædicator Cæſaris vnquam habuit.

& Hipponacteum carmen, de quo Cicero epiſt. xxv. lib. vii. Epiſtolarum ad Marium. Quemadmodum igitur ſummus orator, ita optimus fuit Epigrammatum ſcriptor: vt Gellius cap. ix. lib. xi. & Plinius iunior epiſt. xxvi. lib. v. non dubitarint eum in æquo cum Catullo ponere: cuius etiam verſum ex Hendecaſyllabis adducit idem Gellius cap. xii. lib. vii. Pedianus ad Ciceronis orationem in Anton. & Catullum elegantis Hendecaſyllabi à Caluo compoſiti in Curionem meminit. idem Plinius epiſt. iii. lib. vi. inter eos illum recenſet, qui & dignitate ornati, & moribus ſerij iocoſa nihilominus & amatoria ſcripſerunt.

Faſciola qui crura ligat,] Mordaciſſimum hoc diſtichon ex Catalectis veterum Poetarum eiuſdem Scaligeri ſuppleui & emendaui. de cuius recta diſpunctione ſponſor erit Plutarchus, qui Pompeio mollitiem à Clandio obiectam ſcriptum reliquit, cum redempta, perditorum hominum multitudine, ipſe Claudius ex eminenti loco quæreret, τις ἐστιν αὐτοκράτωρ ἀκόλαστος, τίς ἀνὴρ ἄνδρα ζητεῖ, τίς ἑνὶ δακτύλῳ κνᾶται τὴν κεφαλήν, illi vero in modum chori alternis canentis ad ſingula reſponderent, Πομπήϊος.

Neſcio rhetor an ſorathos eſſes.] Quidam legendum coniiciunt, *an orator eſſes*: in qua lectione ſummam illam venuſtatem Euctemonis non video quare præſtat locum deponere.

Lacrima matri deſunt,] Eadem tamen ſententia viſus eſt auctor Thebaidos tragoediæ, in qua cæcus Oedipus hæc loquitur,

Lacrimæ ſupererant, has quoque eripui mihi.

niſi quis dicat magni intereſſe vtrum quis erutos an exſtinctos oculos habeat: quod verum eſt.

Alter quos roget non habet.] Lege, *quo roget non habet*. Operarum eſt lapſus.

SCHOTTVS.

NVnc eum matre colludere) Audio forenſe vocabulum, quo frequenter I. C. vtuntur, de his qui perfunctorie accuſatoris munere defunguntur. l. i. ff. ad L. Iuliam de adult. *Niſi pater maritum infamem, aut arguat aut doceat colludere magis cum vxore, quam ex animo accuſare, poſtponitur marito.* Et lib. xix: *Si per colluſionem cum adultero conſtiterit fueritque abſolutus, dedit mulieri nuptæ aduerſus omnes ſecuritatem.*

Nulli poterit ſeruire niſi patri) Cui ea olim poteſtas legibus data, vt cum in filium eſſet vitæ necisque poteſtas, venundare etiam ter poſſet ex Lege Romulea, & Decemuirali. Dionyſius lib. ii. Antiquit. Rom. Vlpianus cap. 10. Inſtitut. & Iuſtinianus lib. i. Inſtit. cap. de patr. poteſtate. Vide & Sex. Empiricum lib. iii. Hypotypoſeon, & quæ controuer. xi. ex Simplicio in Arrianum adnotaui.

Primæ partes ſunt patris] Ductum à Comicorum perſonis, quæ in actione potiores, primarum, ſecundarumq; partium dicuntur. Cicero pro Flacco. *Quis vnquam Græcus Comœdiam ſcripſit, in qua ſeruus primarum partium non Lydus eſſet?* Et ſæpius in Verrinis.

Puta [te] ſeruum eſſe communem) Expunge auctore illo opt. libro *te* pronomen: Eſt enim à mala manu. De communi ſeruo I. C. lib. xlv. Pandect. Tit. iii. de ſtipulat. ſeru. Licet & nominatim alicui ex dominis ſtipulari, vel traditam rem accipere, vt ei ſoli acquirat. Sed ſi non nominatim domino ſtipuletur, ſed iuſſu vnius dominorum, hoc iure vtimur, vt ſoli ei acquirat, cuius iuſſu ſtipulatus eſt. v. vi v. i D. eode tit, & Iuſtinianus Inſtit. lib. iii. Tit. xviii. *Si iuſſu vnius eorum, aut nominatim alicui eorum ſtipulatus eſt, tunc ſoli eorum acquiritur.* & Tit. xxix. *Communem ſeruum pro dominica parte dominis acquirere certum eſt, excepto eo, quod nominatim vni ſtipulando, aut per traditionem accipiendo, illi ſoli acquirit.*

Quomodo ciuis in iura) Qui enim in bello captus, hoſtium potitus erat, maxima capitis diminutione ciuitatis Ro. & libertatis ius amittebat, donec rediens, poſtliminii id iure recuperaret. Iuſtinianus lib. i. Tit. ii. Inſtit. & xvi.

De ſumma Rep.] Repugnante li. veteri qui, Reip. præfert, retineo editam lectionem auferendi caſu. Sic enim frequentius veteres: *de ſumma Repub. agere*: quod in hunc vſq; diem in multis etiam Ciceronis libris corruptū eſt Phili. iii, Catil. iii (nam in iv. Orat. *de vniuerſa Rep.* dixit; pro Sextio, pro Flacco, & iv. Verr. & in Liuij. xxvi. & xlii. Taciti li. ii. & Suetonij Iulio cap. xxviii.

Puta fœderis) Exaudiendum *gratia*, vel *cauſſa* Græco more, niſi Reipublicæ legas cum veteri libro, & τὸ *puta ſit* ἥγουν. q. d. cuius Reipub. nimirum fœderis Pertinet autem id ad Fecialem patriſque patrati, & Clarigatoris officium, vt vel bella indicerent, vel fœdera ſancirent, vt auctor eſt Liuius & Seruius.

Ceteras ſunt] *Cataſtas ſuas* in veteri Couarr. lego, quæ & compedes ligneæ ſunt, Tibullo li. ii. & *Cataſtas* Martiali lib. xii. & Vitruuio libro viii. cap. iv.

Cum Cicerone iniquiſſimam litem] Caluum enim exanguem & tritum Ciceroni videri, cum ille contra Ciceronem ſolutum & eneruem dixerit, Tacitus ſcribit Dialogo de Orator. quem, ne multa colligam, lege, & Ciceronem epiſt. xxi. libro xv. ad famil. & in Bruto: Fabium quoque lib. x. cap. i.

Violentus accuſator & concitatus] Sic Baſileæ edi-

tum, Romæ vero *Actor*, vt & in Epitoma legitur. Tacitus exanguem (vt iam diximus) & attritum Ciceroni viſum Caluum ait, & Cicero in Bruto nimia religione attenuatam orationẽ vocat: extremo quoque lib. xv. ad Familiares vi caruiſſe ait. *Multæ*, inquit, *erant & reconditæ litteræ, vis non erat, ad eam igitur hortabar. In excitando autem, & in acuendo plurimum valet, ſi laudes eum quem cohortere.*

Surgeret Vatinius] Meminit & huius actionis in Vatinium Seneca fil. epiſt. xcv. ex qua hæc ſententia eſt *Factum eſſe ambitum ſcitis: & hoc vos ſcire omnes ſciunt.* Tacitus de Orat. *At Hercule in hominum ſtudioſorum manib. verſantur accuſationes, quæ in Vatinium conſcribuntur: ac præcipue ſecunda ex his oratio. Eſt enim verbis ornata, & ſententiis auribus iudicum accommodata.*

Num ſi iſte diſertus eſt) Non diſſimilis illa Iuliani Imp. vox apud Ammianum Marcellinum, lib. xviii. Cum enim Numerium Narbonenſis prouinciæ Rectorem peculatus accuſaſſet, crimen ille dilueret, *Ecquis*, inquit, *nocens, ſi inficiari ſufficit?* Subiecit Iulianus ſapienter: *Ecquis tandem innocens ſi accuſaſſe ſufficiet?*

A clientibus Catonis rei ſui] Tacitus: *Altero & viceſimo anno Aſinius Pollio C. Catonem non multo ætate antecedens, Caluus Vatinium iis orationibus inſecuti ſunt, quas hodieque cum admiratione legimus.* Et: *Quotus quiſque Calui orationem in Aſitium* (lego *Aſinium*) *aut in Druſum legit? at Hercule in hominum ſtudioſorum manibus verſantur accuſationes, quæ in Vatinium conſcribuntur.*

Circumuentum in foro] Quæ eſt aceruatio ſeu congeries, cauillationum ſpecies, qua plurimum Chryſippus valuiſſe dicitur, Perſius Satyr. vi.

Inuentus, Chryſippe, tui finitor acerui.

Circumuenire autem, & *circumſcribere*, forenſia vocabula ſunt.

Erat paruulus ſtatura) Teſtatur id Ouid.

Par fuit exiguus ſimiliſque licentia Calui.

Salaputium diſertum) Exſtat hodie in Catulli Epigram. li.

Riſi neſcio quem modo in corona,
Qui, cum mirifice Vatiniana
Meus crimina Caluus explicaſſet,
Admirans ait hæc, manuſque tollens
Dii magni Salaputium diſertum.

Salaputium erat integris litteris in opt. illo Couarr. quem toties merito laudo. Legit Scaliger V. C. *L. Salaputium* etiam Catalectis, atque nutricum eſſe infantibus blandientium vocem. Turnebi hominis cetera doctiſſimi, coniectura, nec mihi, nec ipſi (ſi reuiuiſcat) auctori placet lib. xxi. cap. xxvi. Aduerſar. & lib. xxiv. cap. xxiii. Manutii tamen apud Muretum, quæ & Honorati Ioannis Valentini apud Achillem Statium, lectio, *Salacippium diſertum*, ne quid diſſimulem, Senecæ loco non ſatis quadrat: quaſi ſaliens in cippum, quod genus hominum nugi vendulum Itali hodieque *Saltimbanco* nominat. Vidi in poſtrema Senecæ editione, & vix riſum tenui, *Salapuſium* adſcriptum à ſale & puſio: ſcilicet quod ſalſus & puſillus eſſet quod iam olim Petreio viro erudito excidiſſe ſane doleo: nam cetera interpretum Catulli monſtra, ſi recenſere velim, & otio abuti, & riſum captare videar: De ſale enim multa, quibus anima pro ſale eſt. Deprehendi & nuper Ioannem Ludouicum Praſſicanum Commentario in Politiani Nutritia *Solopychium* in Catullo leg. cenſuiſſe vocabulo ex Oſc. ac Græco compoſito. *Solum* enim teſte Feſto, oſci integrum, vnde *Sollers* appellant. πῦχος Græcis *cubitus* eſt, quaſi dixeris hominem integri cubiti, ſiue bipedalis moduli. *Iuuenalis* de Pygmæis:

—*Tota cohors cubito non longior vno.*

Se in eum iuraturum calumniam] hoc eſt accuſaturum ſe eum, licet clientem ſuum, iuraturumque non calumniandi ſe cauſſa accuſare, nec falſum crimen intendere. Vel ſic: *iuraturum ſe calumniam contra eum, qui moleſtus eſſe pergeret*; hoc eſt ſe calumniandi cauſſa ad Pollionem accuſandum veniſſe: Iuris formula hæc etiam frequens in legum libris. *Iuſiurandum de calumnia*, vt L. xxxiv. §. Datur autem. D. de iureiurando. Item *de calumnia iurare*. l. 7. & 13. §. Qui damni. D. de Damn. infect. (hoc enim caput 13. Prætoris edictum explicat, quaſi dixerit Caluus, iuraturum, ni deſiſteret moleſtus eſſe Cato Pollioni, ſe non calumnioſe, non fraudulenter agere, vt hac ratione aduerſarios etiam iurare, & forte an peierare, cogeret. Sed quod in litteris liceat, ex Satyræ Varronianæ inſcriptione, *Cras credam, hodie nihil.* Voluit enim Orator litem finiri, nec à rei ſui clientibus aduerſarium Pollionem cauillationibus circumſcribi. Sic *Kalumniam habere* dixit Annæus extrema Controu. 27. & 9. Syrtacus Vallius homo diſertus, *ad Kalumniam* iurauit. Ceterum *Kalumniæ* vocem per K. ſcribi iuſſi, ſi operæ parebunt, à verbo *Kaluor*, pro decipio: quæ vox in 12. tabulis reperitur. inde *Kalumniatores* qui per fraudem & fruſtrationem alios vexant litib. l. 233. ff. de verb. ſignific. & Priſcianus li. 10. Gram. illud Salluſtii laudat ex li. 3. hiſtoriar. *Contra ille Kalui ratus. kalui*, inquit, *pro decepi: & puto kalumniam ex hoc eſſe deriuatam.* Sic ille. Non diſſimilis hiſtoria de T. Manlii animo nec opinato erga patrem L. Manlium A. F. apud Cic. 3. offic. Liuium lib. 7. Valerium lib. 5. cap. 4. & Auctorem de viris illuſtribus cap. 28.

Impetu latus vſque in auerſ. partes.] In veteri erat *elatus*, vitioſum id in oratore. *Procurſio* (inquit Fabius lib. 11.) *opportuna, breuis, moderata, rara. Conueniens etiam ambulatio quædam propter immodicas laudationum moras, quamquam Cicero rarum inceſſum, neque ita longum probat: Decurſare vero, & quod Domitius Afer de Sura Manlio dixit ſatagere ineptiſſimum: Vrbaneque Flauius Virginius interrogauit de quodam ſuo antiſophiſta, quot millia paſſuum declamaſſet.*

Carmina, quamuis ioca ſunt] *Ioco ſa* legiſſe video Politianum Miſcel. cap. vii. Poetam etiam fuiſſe Caluum ex Catullo, Propertio, Suetonio, & Cicerone lib. vii. epiſt. xxv. ad Famil. conſtat Laſciua quoque ſcripſiſſe Ouid. ii. Triſt. oſtendit.

Digito caput vno ſcalpit) In verſuum numeros legitimos hic locus in opt. illo lib. redigitur, quomodo edendum curaui. Huc reſpexit & infr. Controu. xxx. *In Cn. Pompeium terra marique victorem, fuit, qui carmen componeret, vno, vt ait, digito caput ſcalpentem.* Et Ammianus Marcellinus lib xvii. *Nec non etiam in Pompeium obtrectatores iniqui multa ſcrutantes, cum nihil, vnde vituperari deberet inueniretur, duo hæc obſeruarunt ludibrioſa & irrita: quod genuino quodam more caput digito vno ſcalpebat: quodque ali-*

quandiu tegendi vlceris cauſſa deformis faſciola candida crus colligabat: quorum alterum factitare vt diſſolutum, alterum vt nouarum rerum cupidum aſſerebant, nihil intereſſe oblatrantis argumento ſubfrigido, quam partem corporis redimiret regiæ maieſtatis inſigni. Hinc Ioſephus Scaliger verſum implere tentauit lib. Auſoniar. Lect. cap. xxvii. & in Catalectis:

Faſciola qui crura tegit, digito caput vno
Scalpit, quid credas hunc ſibi velle virum.

Faceturque ingenue, in quadam ſcheda diſtichon aliter ſuppletum vidiſſe, credo Pet. Pithœi hominis doctiſſimi: vt vtrum amplectatur animi dubius ſit:

Magnus, quem metuunt homines, digito caput vno
Scalpit, quid credas hunc ſibi velle virum?

Similia autem conuicia in Pompeium à P. Clodio iactata refert Plutarchus. Huc reſpexit & Iuuenalis Sat. ix. extrem.

Quæ digito ſcalpant vno caput, altera maior
Spes ſupereſt ———

Ad exemplum Demoſthenis) De hoc Critici iudicant, neruoſa, argumentiſque compacta oratione, Cicerone eſſe ſuperiorem. Vide Fabium, Plutarchum, Dionyſium Longinum περὶ ὕψους. & de hoc Caluo Plinius minor. li. i. Epiſt. ii. Demoſtheni eſſe ſimiliorem quam M. Tullium, vide & Turnebum lib. xxviii. cap. xxii.

In quem Euctemon] vetus liber *quam Euctemon* ſine præpoſitione præfert. non recte. & P. Syri ſententia in eodem deſideratur.

Neſcio Rhetor an Soratos eſſes] *Soratos* ſcriptum, ſed R. ſup. appoſitum, quaſi *Sorator*, σωρὸς, aceruus, cui puſiones breuiſque ſtaturæ homines vulgi ſermone hodieq; comparantur. Compoſita itaque de ridiculi gratia vox eſt ex græca σωροῦ, & Latina Orat. Io. Petreius σώρακος diuinabat, quod & Iul. Polluci vocabulũ, quo hiſtrionum ſupellex ferebatur. Periculoſa quidem coniectandi ratio; nec enim membranæ iuuãt. Venerat in mentem & alia coniectura, κόραξ fort. leg. cuius auis noxa garrulitas eſt in ſophiſtis reprehenſa, & deformis habitus, vel κοράκιος; vt ludat & in *Coracis* Siculi Rhetoris nomine, qui primus artis dicendi auctor eſſe creditur. Cicero in Bruto, & Fabius lib. iii. cap. i. Huius diſcipulus *Tiſias*, præſtans & ipſe perſuadendi facultate: de quo dictum κακοῦ κόρακος κακὸν ᾠόν diſerte relatum à Sex. Empyrico li. aduerſ. Mathem. Sed apponam & Petr. Iohannis Nunneſij coniecturas. An Latinum, inquit, & nouum nomen *Sorator*, quaſi ſemi-orator (vt ſeſtertium) ob ſtaturam puſillam? In hanc tamen ſententiam videtur dici non potuiſſe ab Euctemone, antequam illum videret. An *Sorator*? fictum ex ſorice, qui ex voce & auribus magis quam ex conſpectu agnoſcitur. Fugit namque lucem: vt referatur ad eandem ſtaturam, quaſi prius illum audiſſet, vt ſoricem, qui ſuo indicio perit quam ne cernere potuiſſet. An *Socratios*? quod ſententiam Publianam dediſſet (hoc eſt, docuiſſet. vt *Dare fabulam*) quod magis eſt Philoſophi, quam Rhetoris, & quidem moralis, in quo genere princeps fuit Socrates. Sed omnia incerta. nam in ceruo poſtulat præuiſum fuiſſe, quod liquido negat Euctemon; quare φιλοβλεπτοτάτοις καὶ μαντικωτάτοις mandabo. Illud *neſcio*, non video, qui ſtare poſſit, leg. videtur, *Neſciebam Rhetor*, &c.

Captus luminibus) locus ex ἀμφιβολίᾳ. Nam & cæci luminibus capti dicuntur. Virgilius I. Georg.

Aut oculis capti fodere cubilia talpæ.

Bella ſonantis ſententia nomen] Recte viderat Petreius *nomen* expungendum: cuius coniectura opt. libri & Rom. editionis auctoritate confirmatur, & *belle-ſonantis*, ex eodem, per Hyphen repono.

In hac Contro. dixit] Græca exſculpere licuit omnia: τέκνον χάρισμα φεύγεις κατάκειμαί σοι ἐπιπεσοῦσα. Niſi quod in fine nihil amplius, quam in editis eſt, ſic *Romanus tamen.*

PETREIVS.

Ergo, I adoleſcens] Permiſſio iracunda, *I ſequere Italiam ventis.*

At periculoſum eſt] hoc ſic eſt diſtinguendum; *at periculoſum eſt*, vt ſit αἰθυποφορά. Ea autem quæ ſequuntur, ſolutio; *nihil niſi domi manere & flere*, flendo enim tu amiſiſti oculos.

Pro matre ſubmiſſe] bene cum his quadrat præceptum Horatianum:

Telephus & Peleus, cum pauper & exul vterq;
Proijcit ampullas, & ſeſquipedalia verba:
Si dicentis erunt fortunis abſona dicta,
Romani tollent equites peditesque cachinnum.

Caluus] Quoniam de hoc genere ſedatiore & molliore orationis loquebatur, fecit mentionem *Calui*, qui erat concitatior. De hoc autem *Caluo* etiam meminit Cicero in epiſto. quadam ad Trebonium lib. xv. Et de hoc *Caluo* meminit Fabius: cui alibi *iudicium*, alibi *ſanctitatem* tribuit in dicendo.

Sallupitium) Apud Catullum eſt *Salaputium* hoc verſu:

Dij magni, Salaputium diſertum.

Eſt autem *Salapatius*, aut *Salapuſius* vox per iocum facta, à ſale, & puſio, quo nomine appellat *Caluũ*, quod ſtatura puſio videretur, ſed in mordacitate, & dicacitate, plurimum haberet ſalis.

Circumuentum in ſorite) Is *circumueniri* dicitur, cui inſidiæ inſtruuntur, qui captioſe deluditur. *Sorites* autem argumentationis genus eſt, quam coaceruationem appellamus.

Iuraturum calumniam] *Calumniam iurare* dicebatur, qui iurabat, ſe non calumnioſe, non fraudulenter agere. Vnde qui huius ſacramenti oblitus improbe ad litigandum proceſſerit, præter hoc quod peierat, etiam litis impenſas, atque damna aduerſario ſarcire cogitur, & hoc iuſiurandum petitum, neque prætermitti: neque recuſari poteſt per vtrumque litigatorem, per aduocatos vtriuſque partis. Intelligit igitur, ſe iuraturum calumniam, vt oblato iureiurando, etiam aduerſarij cogerentur iurare.

Rhetor an Soratos] Si diuinare licet in alienis ſcriptis, nuſquam alibi maior occaſio quam in his Senecæ Controuerſiis, quæ tam ſunt deprauatæ, vt quæ videntur emendatiſſima, ſuſpecta ſint. Hoc autem loco ſi licet immutare illud *Soratos*, aliquis ſenſus erit, ita vt pro *Soratos* dicamus σώρακος. Eſt autem *Soratos* vaſculũ ficuum, cui fortaſſis propter paruam & obeſam ſtaturam, Rhetorem ſimilem dixit:

Antequam te viderem), antequam te plane ex facie hominem agnoſcerem; vas ficubus plenum

putaui. Vel, *Ante cum viderem.* Sed in tanta peruerſitate exemplarium : nihil certi ſit : Diuinet alius.

Nomen impoſuit] Fortaſſis detrahendum eſt *nomen*, vt dicamus ſolum : *impoſuit* , id eſt , deluſit, & fecit vt non animum aduerterent : Vel, *impoſuit nomen* ſententiæ , cum reuera non eſſent.

Quinquennis teſtis in procuratorem. CONTROVERSIA XX.

T*HEMA. Mortua quidam vxore, ex qua filium habebat, duxit aliam : ſuſtulit ex ea filium. Habebat procuratorem in domo ſpecioſum. Cum frequenter eſſent iurgia nouercæ & priuigni, iuſsit eum ſemigrare. Ille trans parietem habitationem conduxit. Rumor erat de adulterio procuratoris & matris familiæ. Quodam tempore pater familiæ in cubiculo occiſus inuentus eſt , vxor vulnerata, communis paries perfoſſus : puer iubetur percuſſorem cognoſcere, ille procuratorem digito denotauit, accuſat filius procuratorem cædis, ille filium parricidij.*

Arellij Fuſci patris. Vt audiui clamorem, ſi qua eſt fides, deprehenſos à patre adulteros putaui. Quis ferret te voluntariam teſtem in forum venientem, etiam ſi venires dictura pro filio ? miſerrime puer, quamuis periclitor, plus tamen pro te timeo. nimium fraternis inſiſtis veſtigijs : itaque iam tibi cum matre non conuenit. Quamdiu mater vixit , pater me fuit procuratore contentus. Non facile fit parricidium. Vis ſcire quantum natura poſſit ? etiam infans pro patre loquitur. *Triarij.* Viuo patre adultera, moriente conſcia, mortuo teſtis. Aliquis vno teſte contentus eſt? dabo puerum. aliquis vno teſte non contentus eſt ? dabo populum. Obiicit priuigno parricidium , filio mendacium. Intrat procurator qua ſolebat. Dic puer, quis patrem tuum occiderit. dic audaciter. eundem nominas, quem populus. Nox placet ſceleri : prorſus adulteri tempus. Habui patrem tam bonum, vt cum vxorem habere vellet , tamen me nouercam habere noluerit. Quo mihi lumen ? tantũ admiſſuro nefas optanda nox eſt. quid, inquit, ante peccaui? diſſimile eſt. memento enim de homicida queri. poteſt tirocinium eſſe homicidum, parricidium non poteſt. Lumen attuliſti vt diſcerneres. erat illic quam leuiter vulnerare deberes. Videmus adactum in præcordia gladium. ſic ego nouercam vulneraſſem. Frater, quæro an videris procuratorem proxima nocte , nihil de prioribus quæro. *Vibij Galli.* Ego taceam de adulterio, quod perſequitur etiam populus ? ego taceam de parricidio , quod perſequitur etiam puer? Teſtor vos Iudices. ſaluum patrem reliqui. O magnam in contrarium ſæculi noſtri peruerſitatem: inuentus eſt qui patrem poſſet occidere , & nouercam non poſſet. Et iam ſi quis occidere patrem non poteſt, nouercam poteſt. *Sepullij Baſsi.* Dum perfodio parietem; aliquis ſentiet. Cuius vis leuiſſimum ſomnum : pueri , an ſenis , an mediæ ætatis? Pueri ? frater ſentiet. ſenis ? pater. mediæ ætatis? nouerca. Quæreſem quam ſordida domo natus eſſet , ſi vllam habuiſſet : nunc inquiſitionem noſtram humilitate effugit. Non miror ſi neſcis, quam difficile ſit patrem occidere, cum incertum habeas patrem. *Albutij Sili.* Quæro à te mulier, an filio tuo credendũ putes. Liceat mihi nutrire puerũ : ne cum matre illi, ne cum tutore queat conuenire. Tres in cubiculo ſunt. patrem occidis, puerũ contemnis ; adulteram non times. Singuli ſe ſerui libertiq; offerebant: puer ſtabat ante omnes : percuſſor latebat poſt adulteram. Quid ante peccaui ? cuius vxorem corrupi? quod ſi feciſſem, hominem occidere poſſem : patrem non poſſem. Bonos habeo teſtes. timet hunc in aliena poteſtate. Aſpice corpus patris, quam grauis plaga , quam alte adactus eſt gladius , ſic ego nouercam percuſſiſſem. *Ceſtij Pij.* Adulterum te eſſe, non vnum teſtem dabo , non corruptum. dabo multos : dabo etiam pueros. Patrem tam grauiter percuſſi , quam debui nouercam : nouercam ne ſic quidem , quemadmodum patrem. *Iulij Baſsi.* Tibi fuit neceſſarium lumen , ne eam occideres , propter quam occidebas : mihi ſuperuacuum erat, ne inſtrumento parricidij , detegerem parricidium. Si rerum natura pateretur , obliuiſcendum mihi erat patris, dum occiderem. Maiore licentia , quæ non videmus agimus: & quamuis non minor ſit atrocitas facinoris , formido minor eſt. Si patrem occidi , totus mihi lectus purgandus eſt , cui parcam non habeo. Non poſſum gloriari vltione patris : frater illam meus occupauit. *Blandi.* Quam difficile eſt filio, patrem vulnerare ; quam facile priuigno , nouercam occidere. *Varij Gemini.* Patrem . inquit, occidiſti. Teſtor vos & Iudices, nihil leuiter hæ manus faciunt : vtrum non habui poteſtatem ? atqui vulnerata es. hui? nolui te occidere ? atqui vulnerata es : leuiter vulnerata es. quam diligenter ſeruata es. Tu teſtimonium dic, & oſtende non vulnus, ſed argumentum. percuſſor ille quàm timuit, ne occideret ! *Porcij Latronis.* Quàre lumen affero ? fortius parricidium faciam ſi non videro patrem. Occidere aliquis patrem, antequam nouercam, poteſt : nouercam , ne poſt patrem quidem poteſt ? *Triarij* Aliquis parricidio puras manus ſeruat, & inde incipit quo peruenire difficile eſt?

Diuiſio. Has controuerſias, quæ & accuſationem habent, non eodem ordine omnes declamauerunt. quidam fuerunt, qui ante defenderent quam accuſarent : ex quibus *Latro* fuit, *Fuſcus Arellius* : Debet, inquit, reus in epilogo deſinere. optime autem epilogum contexit defenſioni : & homines magis defendenti quam accuſanti fauent. Vltima ſit pars, quæ iudicem fauentem poſſit admittere. Quidam permiſcuerunt accuſationem ac defenſionem , vt per comparationem duorum reorum irent, & crimen ſimul repuliſſent , ſtatim transferrent : ex quibus fuit *Ceſtius.* Hoc non ſemper expedit. vtiq; qui imbecilliorem partem habent: non eſt vtile, cominus congredi : facilius latent, quæ non comparantur. In hac controuerſia duo vel tres rei. nouerca enim procuratori coniungitur. Itaque à filij parte vtique aiebat prius accuſandum : quia vnum debebat crimen defendere, duo obijcere, & adulterij & cædis. ſi qua ſunt ex vtraque parte difficilia , non colorem , ſed argumentationem deſide-

rant. Itaq; ne modum excedam, prætereibo. Circa vulnus nouercæ quidam bellas res dixerũt quidam ineptas: immo multi ineptas. Prius illa quæ belle dicta ſunt, referam. *Fuſcus*. Vt diſtricta a leui vulnere eſt cutis. non credas factum manu priuigni, credas amatoris. *Paßienus* ait: Tam leuiter te vulnerauit dextera illa cui nec paries obſtitit, nec pater? *Varius Geminus* dixit: Da ferrũ teſti meo: fortius feriet. *Ceſtius* dixit, cum deſcripſiſſet quam leue vulnus eſſet: Nocueras, inquit, mihi, ſi amicæ tuæ nocere potuiſſes. *Niger Brutidius* quotidiano verbo ſatis ſignificanter vſus eſt: Riualem, inquit, occidit: amicam ſauciauit. *Hiſpo Romanus* eiuſdem generis rem dixit: Oſtende nouerca, oſtende id quod amator tuus vellicauit. *Baſſus Sepullius* dixit: Maritum occidit, adulteram ſtrinxit. Ex illis qui res ineptas dixerant, primus ibi ante omnes *Muſa* veſter: qui cum vulnus nouercæ deſcripſiſſet, adiecit: At hercules pater meus tanquam paries perfoſſus eſt. *Murrhedius* patrocinium putat eſſe, quod cauſæ ſuæ ſanguinem miſit. *Nepos Licinius* ait: Non eſt iſtud vulnus, ſed ludentis adulteri morſus. *Senianus* ex illa ſtultorum nota ſententiam protulit. Non vulnerauit, inquit, nouercam, ſed viri ſui ſanguine aſperſit. cum illic vulnerata ponatur. *Vinitius*, exactiſſimi vir ingenij, qui nec dicere res ineptas, nec ferre poterat, ſolebat hanc ſententiam Seniani deridere, & ſimilem illi referre in oratione dictam Montani Votieni. *Senianus* in hac eadem controuerſia dixerat: Nihil puero eſt teſte certius, vtique quinquenni. Nam & ad eos peruenit annos, vt intelligat: & nondum ad eos, quibus fingat. Et hæc definitio, inquit, ridicula eſt, nihil eſſe puero teſte certius, vtique quinquenni: puta. nec ſi quadrimus puer, teſtis eſt, nec ſi ſex annorum. Illud venuſtiſſime adijciebat: Putes, inquit, aliquid agi. omnia in hac ſententia circumſpecti hominis ſunt, finitio, exceptio. Nihil eſt autem inamabilius, quam diligens ſtultitia. *Montani Votieni* ſententiam huic aiebat eſſe ſimilem, & deridebat. Acre omnino & experrectum eſt animal, canis vtique cathenarius paratus. Erat autem non æquus ipſi Montano. accuſauerat illum apud Cæſarem à colonia Narbonenſi rogatus. at Montanus adeo toto animo ſcholaſticus erat, vt eodem die quo accuſatus à Vinitio decertauerit. in Vinitij actionem ſententias ſuas referebat. Eleganter illud dixit *Surdinus*: Rogo, nunquid putas illum alteram partem declamaſſe? Grauis ſcholaſticos morbus inuaſit. exempla cũ dixerunt, volunt & illa ad aliquod controuerſiæ thema redigere. Hoc vt aliquando faciendum eſt, cum res patitur, ita ineptiſſimum eſt luctari cum materia, & longe arceſſere, ſic quomodo fecit in hac controuerſia Muſa, qui cum diceret pro filio locum de indulgentia liberorum in parentes, venit ad filium Crœſi, & ait: Mutus in periculo patris naturalia vocis impedimenta rupit, qui plus quam quinquennio tacuerat. quia quinquennis puer ponitur, putauit vbicunque nominatum eſſet quinquennium, ſententiam fieri. quia Latroni bene ceſſerat, qui cum diluiſſet vulnus exiguum, dixit: Aſpicite iſtam vix adparentem cicatricem: rogo vos, non putetis puerulum feciſſe, & ne puerulum quidem quinquennem? *Gallus Vibius* improbam dixit ſententiam, cum cædem deſcriberet. Occidit, inquit, maritũ, nouercam læſit, puero pepercit. etiam hunc putabat ſuum. Valde enim puero Ceſtius aiebat parcendum. Itaque dixit, cum laudaret eius teſtimonium: Procurator * natus es. *Hermagoras* hunc ſenſum decentius poſuit: μάταιον ἀδιαφόρημα. *Blandi* ſententia laudabatur, cum deſcripſiſſet à puero demonſtratum procuratorem. O digitum multa ſignificantem. *Euctemon* dixit: μητρυιᾶ χρηστοῦ ἔμπνουν μάρτυρα, ὦ καινὸν εὐσεβές, ὦ παιδίον ἄξιον σῆς μητρὸς ὅλον καὶ πατρός. *Murrhedius* mimico genere fatuam ſententiam dixit, cum dixiſſet nouercam diſputare contra filij ſui teſtimonium: Facit, inquit, quod ſolet. pro amatore ſanguini ſuo non parcit. *Nicocrates Lacon* aridus & exſuccus declamator dixit: οὐ μὴν ἰδίου μάρτυρος ἐφείσατο, οὐδ' ἐμοῦ κατεφρόνησεν. *Hermagoras* cum miſerabilem dixiſſet pueri conditionem eſſe, qui infeſtus nouercæ & procuratori redderetur, dixit iam procuratorem clamare: οὐκ ἔστιν ἡμέτερος.

IN CONTROVERSIAM VIGESIMAM.

NICOLAVS FABER.

M*Emento enim de homicida queri.*] Deeſſe videtur negatio, legendumque, *non queri.* Non enim hic de homicida tantum queritur, ſed de patricida. De parricidio autem non æque facile creditur ac homicidio. Cicero pro Roſcio Amerino in hoc totus eſt. Sic infra in præfatione lib. x. *Omnia*, inquit, *vſque ad vltimum tumorem perducta, vt non extra ſanitatem ſed extra naturam eſſent.* id eſt, non tantum extra ſanitatem, ſed etiam &c.

Non miror ſi neſcis,] Cicero in eadem oratione, *Si tibi fortuna non dedit vt certo patre naſcerere? ex quo intelligere poſſes qui animus patrius in liberos eſſet: at natura certe dedit, vt humanitatis non parum haberes.*

Nec cum tutore queat conuenire.] Fortaſſe legendum, *ne cum procuratore queat conuenire.* Tutoris enim nulla hic mentio.

Bonos habeo teſtes.] Veteres editiones, *bonis habeo præteſtes.*

Quam difficile eſt filio,] Aliquantulo rectius fortaſſe, *tam difficile eſt filio patrem vulnerare quam &c.*

Vtrum non habui poteſtatem?] Locus hic confuſus eſt. qui aliquanto melius ſe habere videbitur, ſi legamus *vtrum non habui poteſtatem. vel nolui te occidere? atqui vulnerata es.* potui igitur, te occidere. Alterum autem enthymematis membrum vel intercidit, vel ideo omiſſum, quia nulla ratio eſt cur nouercam infeſtam & adulterij ſuſpectam priuignus occidere noluerit.

Quod cauſa ſua ſanguinem miſit.] Quid ſi ſcribatur? *quod amica ſua ſanguinem miſit.* vocis enim ſanguinis in obſcoenis vſus eſt infra hac controuerſia,

Facit quod facere ſolet: pro amatore ſanguini ſuo non parcet. Petronius: *Nunquam finies hunc ignem, niſi ſanguine extinxeris.* Iuuenalis Satyra I. *Accipiat ſane mercedem ſanguinis.* nempe ex medicorum doctrina, non Ariſtotelis.

A colonia Narbonenſi] Vnde ipſe erat. Martialis lib. VIIII.

Quem pulcherrima iam redire Narbo,
Docti patria Narbo Votieni,
Ad leges iubet.

Et B. Hieronymus in Euſebij Chronico: *Votienus Montanus Narbonenſis orator in Balearibus inſulis moritur, illic à Tiberio relegatus.* Et hæc ad annum Tiberij XIIII. retulit B. Hieronymus. Tacitus autem biennio ante. Cornelio Coſſo & Aſinio Agrippa Coſſ. eundem Votienum cognitione habita ob contumelias in principem dictas pœnis maieſtatis adfectum lib. Annal. IIII. notauit. quod ad deportationem cum publicatione bonorum refero. Ita illa immanis bellua omnium inſignium virorum, qui felix Auguſti imperium doctrina & eruditione illuſtrarunt, exitio fuit.

At Montanus adeo toto animo ſcholaſticus] Vel omnia fallunt, vel hoc dicit, Montanum adeo ſcholaſticum fuiſſe, vt cum accuſatori Vinicio reſponderet, ſententias ab eo in accuſatione dictas in ſuam actionem tam aperte transferret, vt recte Surdinus dixerit videri accuſatoris partem declamaſſe. Scholaſticum enim vitium eſt, cum imitari ſtudueris eadem dicere. Quod ſi verum eſt, videretur non incommode legi poſſe, *at Montanus adeo toto animo ſcholaſticus erat, vt eodem die quo accuſatus à Vinicio, decertauerit: in ſuam actionem Vinicij ſententias referret. Eleganter illud dixit.* Niſi fortaſſe hæc αὐτοπρόφως dicta ſint, qualia apud auctores non pauca deprehendimus.

Procurator natus es.] Hæc eſt lectio veterum editionum. Ceteræ, *procuratori natus es*, vel, *procuratore natus es*, corrupte. Nam ſi ſcriptum eſſet, *procuratore natus es*, Ceſtius contra præceptum faceret. quo iubet puero parcendum: nec procuratori natus dici poteſt, qui eius malo natus eſt. quod ſi coniicere licet potius cenſerem legendum, *procuratore natus non es.*

SCHOTTVS.

SI qua eſt fides] Quiritantium formula opem implorantium, vel deorum, vt ſæpe in Plauto, & Terent. & Donat. in Andr. Act. IV. vel hominũ: Exempla paſſim obuia in T. Liuij libris omnib. in Cicer. & aliis. Seneca fil. epi. XV. *Nemo ſtatim Quiritium fidem implorat*, hoc eſt, auxilium cum miſeratione depoſcit Seru. in II. Æneid. Feſtus, & M. Var. li. V. de ling. Lat. & ſup. Contr. IV. *Fili, Tuam fidem.*

Aliquis vno teſte contentus eſt) In epit. li. VII. negatiue legitur, *Aliquis non eſt vno teſte contentus*: At in perantiquo vidi, *Nemo eſt vno teſte cõtentus*: quod verum eſſe puto. Sic enim idem Seneca ſup. Contr. XVI. *Quis teſtis? imo qui teſt es? vni enim, etiam de minore ſcelere, non creditur.* & Imp. vnius teſtimonio non eſſe credendũ pronuntiauit. L. Maritus XX. ff. de Quæſt. Nataq; omnibus in lingua diuinum illud oraculũ: *In ore duorũ vel trium &c.* Niſi forte hic interrogationis ſigno leg. *Aliquis vno teſte cõtentus eſt?*

Pueri an ſenes? an media ætatis?] Senibus, quis dubitat, leuiſſimum eſſe ſomnum? quod & ſanguine defecti, & curis affecti, ægritudinem animi non ferant: quæ ſomnum abrumpunt, Ariſtoteles. Galenus, & Artemidorus.

Hominem occidere, bonos habeo teſtes) Librarij errore factum puto, vt duo priora illa verba in eodem verſu bis inculcata legantur: quare qui me audiet, obelo fodiet. Liber vetus, qui & eodem vitio laborat, ſic legit: *hominem occidere bonis habeo præteſtes*: non recte.

Vtique quinquenni] Atqui impuberi teſti minime credendum lege Iulia de vi, cauetur. L. Teſtium I. D. de Teſtib.

Et deridebat hanc in omne) Fort. *hoc nomine* leg. vt ſententiæ verba, quæ proxime ſequuntur, irrideat. Notum canes cathenis alligatos ad fores excubare ſolitos, inſcribique ſolere CAVE CANEM Ex Petronio Arbitro etiam homines, cuſtodes portarum, ex Suetonio de illuſtrib. Gramm. vide inf. Contr. XXX.

Decertauerit in Vinitij actionem] In veteri legitur, *deiectauit me Vicinij actio eſt ſententias eius referebat*: quæ cum corrupta eſſe facile videam, vulgarem retineo, quaſi Montanus læſus à Vinicio, in eius actionem ſententias ſuas torqueret.

Mutus in periculo patris) Herodotus lib. I. Ἀλισκομένου δὲ τοῦ τείχεος, ἤιε γάρ τις Περσέων ἀλλογνώσας Κροῖσον ὡς ἀποκτενέων, Κροῖσος μὲν νῦν ὁρέων ἐπιόντα ὑπὸ τῆς παρεούσης συμφορῆς, παρημελήκεε. οὐδέ τι οἱ διέφερε πληγέντι ἀποθανεῖν. ὁ δὲ παῖς οὗτος ὁ ἄφωνος, ὡς εἶδε ἐπιόντα τὸν Πέρσην, ὑπὸ δέους τε καὶ κακοῦ ἔρρηξε φωνήν. εἶπε δὲ Ἄνθρωπε, μὴ κτεῖνε Κροῖσον. οὗτος μὲν δὴ τοῦτο πρῶτον ἐφθέγξατο, μετὰ δὲ τοῦτο ἤδη ἐφώνεε τὸν πάντα χρόνον τῆς ζωῆς.

Procuratori natus es) Malo veterem ſcripturam *Procuratore natus eſt*. Mox in eodem HERMACOTAS, pro, *Hermagoras*, vt fere alibi ſemper & apud Quinctilianum ſcribitur. Quomodo & in libris ſuis ſcriptum vidiſſe ait Ferd. Pintianus. Sed ego nihil à publica lectione: nam ὁ Ἑρμῆς καὶ ἡ ἀγορὴ habent aliquid commune. Adhæc T pro Γ in Græcis ſæpe irrepſit, vt apud Ptolomæum in Tarraconenſi prouincia Etelaſta pro Egelaſta: quod Nunneſius obſeruauit. Græca Euctemonis ſententia integre exſculpta eſt, deſiitque ἀτελὴς eſſe Declamatio. Sic enim clauditur: οὐκ ἔστι ἡμέτερος.

GRVTERVS & IVRETVS.

NIhil eſſe puero teſte certius] merito hanc ſententiam Seiani reprehendi autumat Duarenus ad ff. item Cod. de teſtib. quod quotidie experiamur quam ſit lubricum teſtimoniũ pueri: At Fornetius ad lib. CCLII. de verb. ſign. vt non iuſtum legitimi teſtimonij pondus aſſertioni puerili tribuit, ita nec plane ſi quid apte de ijs quæ ſub ſenſum eius ætatis cadunt, dixerit, aſpernandum putat. nam & Iuuenalis:

Maxima debetur puero reuerentia. ſi quid
Turpe paras, pueri ne tu contempſeris annos.

IO. PETREIVS.

MEmento enim de homicida] Non dubitem *de parricida* legendum Ab ipſa autem atrocitate probat, non potuiſſe illud eſſe primum, nemo repente fuit turpiſſimus.

Quærerem quam) In *fortuna* conſiderantur, genus patria, diuitiæ. In *Natura* Valetudo, forma, robur, velocitas. In *Animo* diſciplinæ, & virtutes.

Q

Humilitate effugit) Tam eſt obſcuro loco natus, vt vel terræ filius credatur, & vt ille ait, *fraterculus gigantum.*

Muſa) hunc ſuſpicor fuiſſe illum Auguſti medicum, qui *Antonius Muſa* dicebatur.

Quod cauſa ſua] Hoc multo magis eſt ridiculum. Quemadmodum febricitantes leuari ſolent ſanguinis miſſione, ita ille cauſam, quæ laborabat, viſus eſt miſſo ſanguine ſubleuaſſe. Stultiſſimum cauſam malam cum ægroto conferre, ſed multo ſtultius, ſanguinem.

Exceptio] Exceptionem, quod non quouis puero dixit, ſed quinquenni.

Decertauerit) In ſchola declamatoria.

Digito multa] fortaſſis, impudico, & ideo videbatur illum notare adulterij.

Dementiæ accuſatur, qui ſeruo filiam iunxit. CONTROVERSIA XXI.

THEMA. *Tyrannus permiſit ſeruis, dominas ſuas rapere. Profugerunt principes ciuitatis. Inter eos, qui filium & filiam habebat, profectus eſt peregre. cum omnes ſerui dominas ſuas vitiaſſent, ſeruus eius virginem ſeruauit. occiſo tyranno reuerſi ſunt principes, in crucem ſeruos ſuſtulerunt. Ille manumiſſo filiam iunxit, accuſatur dementiæ.*

CONTRA PATREM. *Argentarij.* Haberemus ſolatium, ſi has nuptias feciſſet tyrannus, non pater. habe nunc illi honorem: fac dotalem: ſine dominam cuſtodiat. Sanum putatis eſſe, qui mauult tyrannum imitari quam ſeruum? pater noſter honeſtis parentibus natus. qui enim aliter condicionem matris noſtræ habere potuiſſet, ſi tantum ingenuus fuiſſet? *Ceſtij Py.* Soror, opto tibi perpetuam ſterilitatem. Cum dicerem, Manumittamus ſeruum: aiebat: Expectemus ſororias nuptias. Ergo tibi ſoror, vt honeſtos habeas liberos, adulterandũ eſt? Fecit ſe ſimilem tyranno, filiam raptis, libertum cruciarijs. Plus ſeruo dominus permiſit, quam tyrannus. Qui fecit has nuptias, inſanus eſt, aut tyrannus. Quis hoc poteſt credere, optandum filiæ fuiſſe, ne finiretur tyrannis, ne rediret pater? Si interrogauero patrem, quod grauiſſimum in tyrannide fuerit ſcelus: ſi ſanus eſt, reſpondebit, Quod dominæ ſeruis collocatæ ſunt. *Fuluij Sparſi.* Eligitur maritus, quem ſanus pater dotalem dediſſet. gener tuus ipſis nuptijs crucem meruit. Egregium generum cui nihil eſt glorioſius, quam quod inter cruciarios non eſt. Grauiſſima quoque ipſi ſeruo facta eſt iniuria. dominam ſuam non licuit illi ſeruare virginem. *Blandi.* Fecit etiam ſeruo iniuriam, cum detraxit abſtinentiæ gloriam: nuptijs ſuis manumiſſus eſt. O matrimonium omni adulterio turpius. *Iulij Baſſi.* Liberata Rep. quod me triſtem vidiſtis, nolite mirari. nobis etiamnũ viuit tyrannus. Virginitatem quam ſub tyranno ſeruauerat, perdidit ſub patre. Dic furcifer, cui ſororem meam virginem ſeruaſti? dic, ſi placet, mihi. Non vitiauit, inquit, cum liceret illi. Itane dignus eſt nuptijs, quia indignus eſt cruce? ex cella migrabit in cubiculũ ſuæ dominæ, vel domina ex cubiculo ſuo migrabit in cellam. *Cornelij Hiſpani.* Melioris condicionis ſunt vitiatæ quam virgo: illis mutare nuptias contigit. Quare tyrannicida præmium accepiſti? etiamnum aliqua ex edicto tyranni nupta eſt. qui edictum tyranni fugerat, redit cum edicto. Dementia hoc patris factum eſt, ne tyrannum accuſare poſſet. Quod ille, inquit, filiam meam virginem alteri ſeruauit. Nunc maritus eſt qui ſub tyranno quoq; nihil aliud potuit quam raptor eſſe. Is qui dotalis deſtinatus erat, cuſtos relictus eſt. propoſitũ eſt edictũ, quod ne ferremus, fugimus. nihil per totum publicæ ſeruitutis ſpatium indignius viſum eſt, nihil dijs hominibuſque minus ferendum. itaque tyrannus poſt hoc occiſus eſt. Deſponſa eſt puella: omnia ex edicto tyranni facta ſunt. *Albutij Sili.* Egregius gener, cuius hæc vna gloria eſt, quod comparatus cruciarijs frugalior eſt. Melius ſeruus cuſtodiuit dominam, quam pater filiam. Propitius pater ita filiam ſuam collocauit, quemadmodum iratus tyrannus alienas. Inimici tibi nepotes precantur. Cum ſanus pater fuit, ne has videret nuptias, fugit. Parũ putatis magnum argumentum dementiæ, quod egit tyrannũ in mortem, patres in exilium, ſeruos in crucem? quomodo qui ſic fugis, ſic collocas? Honeſtius exul es, quam ſocer. Si voles inuenire generi tui propinquos, ad crucem eundum eſt. *Arellij Fuſci patris.* Ex ſeruo gener, & ex domina vxor, ex domino ſocer eſt factus. quis has nuptias non tyranni putet? Patrem tyranni criminibus accuſo, tyrannum patris. Quid de tyranno loquor? patri ſimilis eſt. Quid de patre non querar? tyranno ſimilis eſt. Miſerrima ſoror, ſub tyranno patrẽ deſiderabas, ſub patre tyrannũ deſideras. In filia tua coëgiſti, quod tyrannus tantum permiſerat. Nunc nobis, pater, ſi ſanus es, exulandum eſt. Quid .n. miſerius accidere poteſt, quam is ſtatus in libertate, quem ceteri vix ferunt in ſeruitute? fugimus, ne ſeruiremus. Felicitatem noſtram in calamitatem conuertit. Aliquando enim fuit ſatius, cum ceteris contumeliam ferre quam liberatis omnibus, ſolos in tyrannidem reijci. Seruo libertatem dedit, filiæ ſeruitutem. Seruo filiam dedit, innocentiam abſtulit. Neſcio quid ſibi velit, quod ſerui meritum laudat: tyrannum enim laudare debebat. Seruus non ſtultus tergum & caput ſuum delicijs præſentibus prætulit. Si dicit ſe timuiſſe tantum, laudabo, & hanc illi etiam nunc optabo mentem. Ceteræ honeſtos inuenerunt ſeruos: hæc talem habet, quales illæ in tyrannide habuerunt. Soror mea ancillulæ pellex eſt, ſed vt domina nuberet, conſeruula de cellula exacta eſt. Nullum in tyranno maius ſcelus fuit, quam quod tibi libuit imitari. O te ſoror miſeram, quod iſta non ſub tyranno paſſa es: iam enim pati deſiſſes. Hoc tu putas præmium eſſe. Quia dominam non violauit, violet quantũ volet. Iſte vero, vt dicis, iniuriam tibi fecit: qui affinitatem tuam moratus eſt. Si non ceſſaſſet, iam fortaſſe ex illo nepotes haberemus. Habeamus generum, ſi poſſumus, parem: ſin minus, non erubeſcendum: cui cognatus ſit aliquis, cui ſacra aliqua & penetralia, in quæ deducatur vxor: quem adiungamus ad domum, non quem ex cenſu deleamus. *Porcij Latronis.* Qui omnia tuleramus, hoc fugimus. Vocat ſeruum: &

quia crucem non meruerat, mereri iubet. Itane furcifer tu potuiſti dominam complecti? putaſti autem te per tyrannum victurum, aut ſemper futurum patrem? Feliciſſimi videbuntur, quibus contigerit raptus tyrannus. Ita ſine dubio beneficium dedit, qui cuſtodiuit dominam à ſtupro, ſe à cruce. Cum infelici face ad dotalem ſuum noua nupta deduceretur, ſi qua fides eſt, exhorrui, quaſi repoſitum eſſet edictum. Cogitabam, quem ſorori virum eligerem. ſimpliciter fatebor, faſtidiebam iam eas conditiones, quæ ante profectionem fuerant. aiebam, Illo tempore & aliæ virgines erant. Non vitiauit, inquit, ſub tyrannide. O nos felices, ſi ne nunc quidem. *Triarius.* Age, hoc non eſt præmium, vnum ſpectare omnium cruces? Certum habeo, ſi habuiſſet tyrannus filiam, non ſcripſiſſet edictum. Indicit feſtum diem, aperiri iubet maiorum imagines, cum maxime tegendæ ſunt. *Varij Gemini.* Eadem hora & libertum fecit, & generum. hoc fecit quod tyrannus non cogit, niſi cum iraſcitur: ſeruus ne tunc quidem facit cum cogitur. Generũ habes, qualem? vt illi laudationem ſuam reddam: nempe frugi ſeruum. Seruis tuis paritura fratres. Quantũ ad expoſitionem rerum pertinet, ſunt quidem acerba tyrannidis mala, tamen triſtiora exponam, quæ poſt tyrannidem geſta ſunt. non dubitabam quin eſſet tyrannicidæ nuptura. ſi ſub tyranno vitiata eſſet, haberemus. Hoc non tibi vni accidit. Nondum tyrannum occiſum puto, etiam nunc tyrannicas nuptias video. *Marilij.* Nunc ſciam, an merito libertatem acceperis, ſi liber non merueris crucem. hoc quod obijcio, qui in pluribus fecit occiſus eſt. *L. Vinitij.* Nunc in domo noſtra matrimonium eſt: cuius me puderet, etiam ſi raptus eſſet. Quam miſeros putatis iudices eſſe eos, quibus quidem duo quæ miſerrima fuerũt, optanda ſunt; tyrannus, & raptor. Vna generi tui commendatio eſt, quod ſe aliquando iſta puella putauit indignum. *Vallij Syriaci.* In eadem conditione Iudices ſumus, vt conſolari debeamus ſororem, quod aut rapta non ſit, aut nupſerit. & tamen quid ille meruit, quandiu per dominum licuit, innocentiſſimus ſeruus. *Sepullij Baſſi.* Nuptias clauſa domo fecimus. in contubernium deducta ſerui domina eſt: ita iſte dexteram ſororis meæ, niſi dum manumittitur, non contigit. *Pollionis Aſinij.* Inter nuptiales feſcenninos in crucem generi noſtri iocabantur. Miſerrimum egiſſe me diem memini, quo ſeruire cœpit reſp. Miſerrimum diem egiſſe memini, quo ne exilium fugimus. inter hos dies ſororis nuptias numero. Miſerrima ſoror, fortaſſe vernularum tuorum nouerca es. Pater, volo ducere vxorem: dic quam mihi ex ancillis deſpondeas.

Contra. Albutij Sili. Seruauit dominam. ſi quis tyranno indicaſſet, ſolus in cruce pependiſſet.

Diuiſio. Latro in has quæſtiones diuiſit: An etiam ſi non debuit filiam ſic collocare, damnari tamen ob hoc non poſſit dementiæ. Licet, inquit, mihi filiam meam cui velim collocare. iſto modo & repudium remiſero genero. Accuſor. Male collocaſti filiam: & multi alij. Quid tibi videntur hi, qui abdicant filias ſuas? auari. Sed mala cauſa eſt: nec ob hoc damnabor. Tu patrem debes dementem accuſare, non ſanum regere. Ego iſtud an ſine ratione fecerim, videbimus: ſatis eſt, ſi ſana mente feci. Deinde, An ſic filiam collocare debuerit. Hoc in hæc diuiſit, An etiam ſi meruit ſeruus, non tamen ſic illi referenda fuerit gratia, Deinde, An bene meruerit. De facto ſerui primum diſputauit: dein de animo. Factum quale? Non dominam conſtuprauit. Auge beneficia: nec dominum occidit, nec domino venenum dedit. Non eſt beneficium, ſcelere abſtinere. Et tyrannus permiſit dominam rapere, non coegit. De hoc beneficio non eſt quod laudes ſeruum: alioquin iniuriam fecit, ſi non ſubducta eſt iniuriæ, ſed reſeruata: tunc tamen ſolatium fuiſſet, cum multis pati. Denique quod aliæ in tyrannide paſſæ ſunt, hæc in libertate: ceteræ abſentibus ſuis, hæc præſentibus. In alijs ſtuprum vocabatur, in hac matrimonium: in alijs finis expectabatur iniuriæ, in hac nullus. denique illarum ſtupratores ſuffixi ſunt, huius manumiſſus. Deinde de animo ſerui.

Color. Latro colorem à parte filij, quare non vitiaſſet ſeruus, hunc fecit: timuiſſe illum ſupplicium, ſciſſe futurum vt liberata Rep. omnes pœnas, qui contaminaſſent dominas ſuas, darent: & aduentare iam tempus vltimum tyrannidis videbatur, cum ad ſummam eſſet perducta rabiem: quæ nunquam niſi ex deſperatione fit. Itaque cum videret, inquit, ſuffigi cruci ſeruos, clamabat: Hoc ego futurum ſciebam. In vltima oratione *Latro* dixit: Serui quoque nomine tecum queri poſſum: quem qui frugi fuerat, nequam feciſti. *Albutius* hoc colore vſus eſt. Immatura etiamnum puella, nec adhuc iniuriæ idonea, & ideo illam non abduximus, quia ætatis beneficio tyrannidem ſentire non poterat. *Ceſtius* dixit: Ego plane non ſum detracturus ſeruo ſuam laudem: habuit bonam mentem, ſperauit poſſe fieri, vt ſi virginem ſeruaſſet, nuptijs dominæ manumitteretur. *Varius Geminus* ait: Fortaſſis amicam habebat. hac delectatus abſtinuit. nam quidam virginum concubitum refugiunt. fortaſſe ſciuit illam non eſſe paſſuram, & illud quod nequam quoque ſeruos interdum frugi facit, malam fortunam timuit. & hanc ſententiam quæ valde circumlata eſt, adiecit: An etiam furcifer auderet cum domina concumbere, niſi illi pater permiſiſſet. & illud dixit: Ad hoc pater ab exilio redibas? In exilium ergo quid fugimus? *Buteo* voluit videri reuera mente lapſum patrem, & in narratione hoc dixit: Quam mæſtus venit domum ab edicto tyranni! quantum in ſinu filiæ fleuit. puto illo tempore mentem eſſe concuſſam. *Varius Geminus* dixit de abſtinentia: Sic contaminare dominam ſuam, & trahere in cellam non eſt auſus. niſi forte hoc modo mauis narrem. Iam tunc ſperare ſororis nuptias cœperat. A parte patris magis defenſione opus eſſe dicebat Latro, quam colore. *Varius Geminus* factum ipſum defendit, magnos viros feciſſe, vt libertinas vxores ducerent. M. Cato, inquit, coloni ſui filiam duxit vxorem. Sed ingenuam. Reſpondeam: Sed Cato. plus intereſt inter te & Catonem, quam inter libertum & colonum. Quam multa bona haberet ſubiectus, & obſequens maritus. Non petulantiam timebit, non verborũ contumeliam, non pellicem, non repudium. Filiam meam ſemper domi habeo: quam eo magis deſidero, quod habeo, diua illa fide. Inde factum liberti laudauit. *Albutius* hæc philoſophatus eſt. dixit, neminem natum liberum eſſe, neminem ſeruum: hæc poſtea nomina

ſingulis impoſuiſſe fortunam. Denique, inquit, ſcis & nos nuper ſeruos fuiſſe. Retulit Seruium regem. *Silo Pompeius* hoc colore vſus dixit: Exhauſtum tyrannidis iniurijs patrimonium. non habuiſſe ſe dotem quam daret. *Argentarius* voluit videri puella volente ſe feciſſe. Viſa eſt, inquit, indulgere illi: certe debuit. *Gauius Sabinus* hoc colore vſus eſt, vt inquantum poſſet dignitatem ſuam deſtrueret, & humilitatem confiteretur. Et ideo, inquit, facilius potuit Non vitiaui, quia nemo in domum noſtram oculos dirigebat: & fueram, inquit, facere cui collocarem: quærendus mihi erat gener aliquis libertinus. quid ergo? alieno potius liberto: hunc iam noui: ſcio cuius affectus in nos ſit. ſi moriar, ſcio me meam filiam apud hunc tutorem relicturum. Et hanc ſententiam adiecit, quæ valde excepta eſt: Eum non contempſi generum, qui tyrannum contempſerat. *Albius Poſtumus* hoc colore vſus eſt: Nihil eſt, inquit, inuidia periculoſius. hanc ſapientes viri veluti peſtiferam vitandam eſſe præcipiunt. hanc ita vincens inuidiam eram. Hic nunc nobis obijcit fortunam liberorum noſtrorum. oderant filiam meam feminæ, me patres quaſi publici mali ſegregem exprobratorem: quo vno modo honeſte potui, feci filiam meam ceteris ſimilem. fortuna mea publicæ partis detracta omnis inuidia eſt: filiam non habeo honeſtiorem quam vos, ſeruum frugaliorem habui quam vos. *Hiſpo Romanus* dixerat: Maritum autem ego iſtum vocem, raptorem ſerotinum. verbum hoc quaſi amputanti, quod non erat vſurpatum, quibuſdam diſplicebat, eiuſdem verbi explicatione, vt extra reprehenſionem eſſet, vſus eſt. *Gauius Sabinus* cum diceret, nondum eſſe conſummatam aduerſus ſeruos publicam vindictam: Etiamnum in domo noſtra reſiduus raptor eſt. *Saturninus Furius*, qui volens vel condemnauit, maius nomen in foro quam in declamationibus habuit: ſolebat tamen tam honeſte declamare, vt ſcires illum huic materiæ non minus idoneum eſſe, ſed minus familiarem. Is in hac controuerſia cum L. Lamiæ filio declamaret, dixit ſententiam: ὁ μ πατὴρ χείρων γέγονε τυράννου, ὁ δὲ δοῦλος ἑαυτοῦ. Ex tabellis emptionis multi ſententiam trahere tentauerunt. *Albutius* dixit: Profer mihi tabellas. quid hoc eſt? generum ſocer mancipio accepit. *Triarius* dixit: Fugitiuum, erronem non eſſe: Ita, ſi malum auctorem habemus, gener noſter non fugitiuus eſt. *Blandus* dixit: Relegamus auctoritatis tabellas, furtis noxaque ſolutus: hæc generi noſtri laudatio eſt. *Gallio* dixit: Furtis noxaque ſolutus eſt. *Sparſus* dixit: Oſtende tabellas. quid nobis cum illo genero? prior dominus promiſit, fugitiuum non eſſe. Gratulor vobis poſteri. patrem fugitiuum non habebitis. *Varus Geminus* dixit: Erronem non eſſe: adijcio, fugitiuum non eſſe: adijcio, furtis noxaque ſolutum nunquid de generi tui nobilitate detraxi? *Pollio* aiebat ridere ſe, quod declamatores decreuiſſent hunc vtique emptitium eſſe: Mirari vos puto, quod in hac controuerſia omnes declamatores mentis ſuæ fuerint. *Nepos Mamilius* cum hortaretur libertum ad repudium ſororis, dixit: Refer nobis gratiam, & tu ſororem meam manumitte. *Nepos Licinius* illi non ceſſit. dixit enim: Sub illa ſubſellia tranſite ſerui, tranſite liberti, empta cognatio. & cum illum ſenſum elegantem, & ab omnibus iactatum, ſubripuiſſet: Soror, opto tibi ſterilitatem: adiecit: Nec eſt quod mireris me timere partum tuum: audio ſic naſci tyrannos.

IN CONTROVERSIAM VIGESIMAMPRIMAM.

NICOLAVS FABER.

P*Vtaſti autem te per tyrannum*] Vide ne legendum ſit, *putaſti aut ſemper tyrannum victurum.*

Raptus tyrannus] Lego, *feliciſſimæ videbuntur quibus contigerit raptus Tyranni* id eſt. à tyranno cap. ſic ſupra. *O te ſoror. miſeram, quod iſta non ſub tyranno paſſa es,*

Diua illa fide,] Locus à me depoſitus, quem malui bona fide ex veteribus editionibus edere, quam vt interpolatus eſt in ceteris, quæ ita legunt: *quam eo magis deſidero quod habeo, deinde fide factum liberti.* nihilo certe ſanius, imo ſi quo deterius, quod locum nihilo integriorem reddit, & ad ſanitatem veſtigia perturbat, & confundit.

Facilius potuit. Non vitiaui,] Sabinus pro patre colorem ex ſuæ fortunæ tenuitate ſumpſit, ſe pauperem, nulloque vnquam in numero habitum, vt non difficile fuerit ſeruo in domo non notabili & inobſeruata, edicto tyranni non parere, virginemque filiam conſeruare: extincto autem tyranno, ſe de collocanda filia cogitaſſe, cui ingenui hominis conditionem re ex exigua inuenire non potuit, libertini quærenda fuit, nec vllum alium extitiſſe, cuius exploratiores haberet mores, quam ſerui à ſe manumiſſi, quem ideo ceteris prætulerit, hæc ait. quæ tamen loco corrupto non ſatis expreſſa ſunt, niſi manus ei adhibeatur. Vide igitur ne ita legi debeat: *Et ideo, inquit: facilius potuit non vitiare: quia nemo in domū noſtram oculos dirigebat, nec fueram inuenturus facile, cui collocarem: quærendus mihi erat gener aliquis libertinus.* & linea ſequenti, *ſcio me meam filiam apud hunc tuto relicturum.*

Fortuna mea publicæ partis detracta] Lego, *fortuna mea publicæ par. detracta omnis inuidia eſt.*

Tranſite ſerui, tranſite liberi,] Epitome, *Conuenite ſerui, conuenite liberti.*

SCHOTTVS.

D*Ominabus ſuis nubant*] Rectius in Epitoma. *Tyrannus permiſit ſeruis dominas ſuas rapere.* nam *ducere* viri, *nubere* feminæ dicuntur: niſi data opera, vt ſup. Contro. vi. dixit, quod dominas ſerui ducerent: qui enim ditioribus potentioribuſque matronis in manus conueniunt ſeruiuntque, *nubere* venuſte eos Martialis ait lib. viii.

— vxori nubere nolo meæ.

Nubere, inquit, Nonius, etiam viri dicuntur, vt hodieque apud Italos. Pomponius penulatis.

Sed meus frater poſtquam videt me inde eiectũ domo,
Nupſit poſterius dotatæ vetulæ, varicoſæ Afræ
Vetus. D. Matthæi interpres cap. xxii. *In reſurrectione neque nubent, neque nubentur:* Græci eſt, ἐν γὰρ τῇ ἀναςάσει οὔτε γαμοῦσιν, οὔτ' ἐκγαμίζονται. Non diſſimilis autem de Vulſiniis hiſtoria apud Hetruſcos, qui cum ſeruos temere manumiſiſſent, oppreſſi ab iiſdem ſunt, vt tantum non dominas duxerint. Anno vero v. c. cdxxcviii. à M. Fuluio Flacco victi, in ſeruitutemque reuocati ſunt, auctore Val. Maximo lib. ix. cap. i. L. Annæo Seneca li. i. Hiſtoriæ Rom. cap. xxi. Oroſio lib. iv. cap. v. & Sex. Victore de viris illuſtrib. ca. xxxvi. & Zonara.

Fecit ſe ſimilem tyranno filiam rapto cruciaris libertum) Locus ænigmate obſcurior, ſic forte clarior euadet. *Fecit ſe ſimilem tyranno*, quia, quod tyrannus fecit, idem & ipſe. *Fecit filiam ſimilem raptu*, quia, quod paſſæ ſunt raptæ, idem & ipſa patitur. *Fecit libertum ſimilem cruciariis*, quia, quod fecerunt cruciarij & σταυρωθέντες, idem nunc libertus ipſius facit.

Libertum cruciariis) Male in vet. *crucariis*. Dictus enim *cruciarius ſeruus*, qui cruci affixus pendet: ea forma qua *fructuarius ſeruus*, in quo vſum fructum quis habet, ſæpe in I. C. libris. Eſt & furcifer ſeruorum ſæpe nomen in Comœdiis: de quo Plutarchus ἐν αἰτίαις.

Quem ſanus pater dotalem dediſſet.] *Dotalem ſeruum* accipio, qui in dotis partem ceſſit: vt *dotale prædiũ* l. v. ff. ſoluto matrim. & *dotales res*, quæ ſunt ex dote comparatæ l xxii. §. vlt. ff. eod. & de fundo Dotali Tit. eſt in Pandect. lib. xxiii.

Cuſtos relictus eſt) Solent enim cuſtodes vxoribus apponi, & virginib. L. Attius apud Priſcanum, & Cariſium de Iunone, quæ pellices odit, & Argum πανόπτην.

Cuſtodem aſſiduum Iunoni appoſuit virgini.

M. Tullius in ea rep. quam è Platonis conformabat lib. iv. *Nunc vero mulieribus Præfectus præponatur, qui apud Græcos creari ſolet: ſed ſit Cenſor, qui viros doceat moderari vxoribus.* Etiam in militiam proficiſcentibus adoleſcentibus, vt ad V. Æneid. Seruius docuit, & nos alibi.

Quam is ſtatus in libertate quem) Decurtata hæc in vet. & vereor vt recte: adeo verum eſt libris antiquis cum iudicio, atque delectu, vt condimentis, vtendum: nec vſquequaque fidendum, vt ne latum quidem vnguem diſcedere liceat. Sic enim præfert. *Is ſtatus in libertatem, quem ceteri vix in ſeruitutem fugimus. Felicitatem noſtram in calamitatem conuertit.*

Cui ſacra aliqua & penetralia] Vxor in ſacra mariti concedere nuptiis dicebatur: quod res ſacra coniugiũ ſit. Catullus in nuptiis Iuliæ & Manlei.

Quæ tuis careat ſacris
Non queat dare præſides
Terra finibus ——

Quem extenſum doleamus] Hoc eſt, cruciatum, vel in patibulo, vel in eculeo, vt ſerui ſolent. Sunt enim hæc ſeruorum propria, *crux*, *cella*, *contubernium*, *verna*, *furcifer*. Mox, Latronis illud, *per Tyrannum victurum*, *à vinco* explicat Petreius, non neceſſario.

Cum infelici face] Quæ in nuptijs à quinque pueris nouæ nuptæ præferri ſolet. Plutarc. Problem. Ibidem Catullus.

Tollite o pueri faces.
—— *Viden' vt faces*
Splendidas quatiunt comas.

Plautus Caſina. *Primum omnium lucebis nouæ nuptæ facem.* Sed de ritu nuptiarum, quoniam protrita ſatis ſunt, nihil addo ad diligentiam Briſſonij & Tiraquelli.

Aperiri iubet maiorum imagines] Apparet hinc non in funus ſolum cereas maiorum imagines produci ex atriis ſolere, vt ex Iuuenali, Valerio, & Tacito conſtat: verum etiam in nuptiis eaſdem oſtentari ſolere. Cum igitur tam infelices & diſpares nuptiæ ſint, puta ſerui cũ filia herili, velandas potius, quam oſtentandas eas eſſe, inquit Triarius.

Nempe frugi ſeruum] Hoc enim elogio bonos vendituri commendabant. Leges in eam rem teſtes dabo L. ea quæ D. de contr. empt. & l. Sciendum. ff. de Ædilic. edict. & Plinius lib. i. Epiſt. xx. *Frugi ſeruum, vt bona fidei mancipium* Appuleius commendat. lib. iiii. Mileſiarum. Contra *Nequam ſeruus* hic in Latronis ore & Varij Gemini, & apud Ciceronem, & alibi reperitur.

In contubernium deducta domini ſerua] Sic ſeruile connubium, non matrimoniũ vocare prudentes ſolent. Paullus I. C. li. ii. Sententiar. Tit. xx. multiſque locis, quæ colligere nec libet, nec licet. Reperiuntur & in iiſdem plenis omnis eruditionis libris, *Contubernales* ſeruorum *vxores*. *Conſortium* à Iuſtiniano Imp. appellari video lib. iii. Inſtitut. Tit. vii. de ſeruili cognat. quod Conſtantino *Contubernium* eſt l. cum ancillis. C. de inceſt. nupt.

Inter nuptias feſcenninos iocabantur) Idem Catullus.

Nec diu taceat procax
Feſcennina locutio,
Neu nuces pueris negat.

De his carminibus ſumma verborum licentia in ſponſos iactari ſolitis Horat. lib. ii. epiſt. i. ad Auguſtum. & Liuius lib. vii. initio. Plinius lib. xv. cap. xxii. *Nuptialium feſcenninorum nuces comites.* In Rom. edition. *inter nuptiales* de coniectura editur contra libb. vett.

Nec adultero dominam venum dedit] Recte in vet. & in Epitoma, *Nec adulter domino venenum dedit*:) quæ qui non probabit, næ ille faciet imperite.

Non eſt beneficium ſcelere abſtinere] Sic & Cicero Philip. ii de M. Antonio ait, ingrati ſe accuſaſſe, quod vitam cum poſſet, non ſuſtuliſſet: quod idem latroni ius eſſet: vitamque ei acceptam referre oporteret.

Habuit bonam mentem) Et hæc præſtari in mancipiis ſolet: Horat. lib. ii. Satyr. iii.

—— *Sanus vtriſque*
Auribus atque oculis, Mentem niſi litigioſus
Exciperet dominus, cum venderet ——

vbi Acronem, ſi vacat, lege.

M. Cato colens ſui filiam] Cato grandæuus Salonij ſcribæ clientis ſui filiam duxit, & ætate & conditione diſparem. Plutarchus Catone.

Quod habeo. Deinde fide factum] Locus alijs deploratus. *Fidele factum* coniectabam, ſed inſpecto opt. illo Couarr. cod. aliam longe interpunctionem obſeruaui: *Quam eo magis deſidero quod abeo: digna ille fide, Inde factum Liberti damnauit.*

Albutius & Phaneni) Hunc ego, ſiue Deus, ſiue Dea eſt, in cenſum Declamatorum, vt recipiam, nondum à me impetrare potui: cum quia non alibi laudatur, tum vet. libri auctoritate, in quo ſic lego: *Albutius & Philoſophatus dixit*: vbi hæc legi malim, quam, vt amicus, *eſt*. Natum autem mendum, ex compendio. *Phatus*: & ſane Philoſophicus eſt locus de *Libertate* & *Seruitute*. Qua de Ariſtoteles lib. 1. πολιτικῶν.

Retulit Seruium regem] vet. liber, & qui Epitomen hinc conſarcinauit, *ſeruum* legiſſe video. *Seruus*, inquit, *rex fuit*. Sup. Contr. VI. *Seruium regem tulit Roma: in cuius virtutibus humilitate nominis nihil eſt clarius.*

Et fueram, inquit, facere] Corrupta hæc, qua ab interpunctione, qua à verbis. Cenſeo itaque leg. *Sueueram inquit facere*. Ex *fueram*, factum *fueram*: vel potius: *quia nemo in domum noſtram oculos dirigebat ad puellam: quid facerem? cui collocarem? Quærendus mihi erat gener &c.* vel *dirigebat*: *& verear, inquit, facere.*

Nihil eſt inuidia periculoſius] *Inuidia Siculi non inuenere tyranni Maius tormentum*, inquit Flaccus. Sed ſup. de Inuid. Contr. VIII.

Publici mali ſegregem] Vtitur & Philoſophus lib. IV. de beneficijs cap. XVIII. *Quoniam ceteris animalibus in tutelam ſui ſatis virium eſt: quæcunque vaga naſcuntur, & acturа vitam ſegregem armata ſunt.* *Segregem* ea forma σύνθετον ὄνομα eſt, qua contra ab Horatio lib. 1. Od. XXXVI.

Contaminato congrege turpium
Morbo virorum.

vt doctiſſimus Ioſephus Scaliger animaduertit lib. 1. Auſonian. lect. cap. XVII.

Quaſi amputandi] Retineo vſitatam lectionem ex fide vet. libri: quod eſt agricolarum, vindemiarum tempore vites ſecantium, & racemos amputantium. *Serotinum* enim mere ruſticum vocabulum: Hinc *poma, vua & pira ſerotina*. Columella lib. III. *Locis frigidis & autumni temporibus aquoſis præcoces ſerito: locis hibernis, ſerotina.* & li. VIII. cap. V. Fugit igitur ratio eos, qui hic *occupantis* ad oram allinere auſi ſunt, & aliena occupare, non vacua tentarunt.

Cum diceret) Præpone Sophiſtæ nomen ex fide illius lib. opt. & Froben. edit. primæ GAVIVS SABINVS. qui & frequenter alias loquens inducitur.

Ex tabellis emptionis) Quibus emptum eum ex lapide conſtabat. *Mancipio* autem ait, alludens ad res *mancipi*, & rerum *mancipationem*, quæ fiebat libripende, & quinque ſuperſtitibus præſentib. *Mancipio* ergo accipi ſeruus dicebatur, pro quo venditor, ſi vitium deprehenderetur, præſtiturum ſe de damno pollicebatur, vt I. C. diſerte. Tit. de Ædilitio edict. & Boetius in Topica Ciceronis. Tacitus lib. III. Annal. *Seruos quoque Syllani actor publicus mancipio acceperat.* Io. Petreius recte hunc locum ex Budæo, vt ſuſpicor, explanauit.

Fugitiuum erronem non eſſe; & Furtis noxaque ſolutum) vſitata hæc ex edicto Ædilium ſtipulatio in mancipiorum venditionibus, vt conſtat ex Iuriſconſultorum reſponſis, quæ in Tit. de Ædilicio Edicto retulit Trebonianus ex Vlpiano, Paullo, & Pomponio I. C. li. XXI. Pandect. nec ratius in eo, qui hunc excipit, Tit. de Euictionibus quę vt omnia, accurate ſunt, & diligenter à doctiſſimo Briſſonio collecta lib. VI. Formular. Cicero Offic. III. *Nec vero in prædiis ſolum Ius ciuile ductum a Natura, malitiam fraudemque vindicat, ſed in mancipiorum venditione venditorum fraus omnis excluditur. Qui enim ſcire debuit, de ſanitate, de fuga, de furtis, præſtat edicto Ædilium.* Et M. Varro lib. II. Rei ruſticæ cap. X. *In paſtorum emtione ſolet accedere peculium, aut ſi excipiet, ſtipulatio intercedere, ſanum eum eſſe, furtis, noxiſque ſolutum.* Et Iulianus in L. hæc ſtipulatio ff. de Verbor. ſignif. & Vlpianus in l. Si legati. ff. de leg. 1. & l. Si à ſubſtituto. §. Hæres, ff. eodem.

GRVTERVS & IVRETVS.

IN *contubernium deducta ſerui domina eſt*] nempe inter ſeruos non *matrimonium* ſed *contubernium* contrahi dicitur, vt ſcribit Paulus lib. II. Sentent. cap. XX. & pluribus locis probat Briſſonius li. III. de verb. ſign. item Torrentius ad Suetonij Veſpaſianum cap. III.

Neminem natum eſſe liberum] vide in hanc ſententiam plura apud P. Fabrum, & Ræuardum ad lib. CXXII. de reg. iur.

IO. PETREIVS.

FAc *dotalem*] *Dotalis ſeruus* eſt, qui in dote filiæ datur: Quaſi diceret: hoc erat ſummũ quod illi debebas tribuere.

Ex cella] *Cellam* dicit ſerui, *cubiculum* virginis: quaſi vero id ſit in re indigniſſimum: Quale eſt quod citatur à Fabio cap. de ſententijs: *Alexandrum ſepelio, & hoc quiſquam ſpectabit ex tecto*, li. VIII. cap. V.

Nos quem doleamus extenſum) cruciatum vel in patibulo, vel in eculeo, quod ſerui ſolent.

Per tyrannum victurum] à verbo *vinco is* eſt; id eſt futurum vt opera tyranni vinceres, & id quod aliter conſequi non poteras, ſic conſequeris.

Tyrannus] *Tyranno* ſuſpicor legendum, id eſt, tyranno iubente: & eſt ſimile illi ſuperiori. *O te ſoror miſeram quod iſta non ſub tyranno paſſa es, iam enim pati deſiiſſes.*

Quaſi repoſitum] Quaſi etiam nunc edictum tyranni eſſet.

Etiamſi raptus) Ea forma qua dicimus, *raptus eſt virginum.*

Quaſi amputandi) fortaſſis à vindemiantibus & amputantibus racemos, qui durioris acini vuas, atque ideo ſero matureſcentes, relinquunt.

Mancipio accipit) Illæ res *mancipio accipi* dicebantur, quæ ita tranſibant in emptoris dominiũ, vt ſi poſtea aliquod in his vitium deprehenderetur, venditor ſe euictionem præſtaturum polliceretur, & ad redhibitionem teneretur, ſatisfacturus emptori pro eo damno: & id ipſum eſt *Mancipio dare*: Vt ſi ſeruus fur fugitiuus eſſet, qui vendiderat, id damnum penſare teneretur, atq; ita ſtipulatio fiebat, *ſanum eſſe, furtis, noxiſque ſolutum*: qui neque quicquam furatus eſſet quod dominus teneretur reſtituere, neq; damnum cuiquam dediſſet. Seruus enim, qui cuipiam damnum dediſſet, iuxta legem Aquiliam noxa eſt. Eſt autem *Noxa* nomen generale, quo pœna, culpa, detrimentum ſignificatur. Dixit generum *mancipio accepiſſe* ad ſeruitutem & emptionem alludens, quaſi hunc, quem nunc accipit generum, olim mancipio acceperit.

Cauete proditorem. CONTROVERSIA XXII.

LEX. *PRODITIONIS SIT ACTIO.* Thema. *Pater & filius imperium petierunt. Prælatus eſt patri filius. Bellum commiſit cum hoſte: captus eſt. miſſi ſunt decem legati ad redimendum imperatorem. euntibus illis occurrit pater cum auro: dixit ſero ſe aurum ad redemptionem tuliſſe. filium ſuum crucifixum eſſe. illi peruenerunt ad crucifixum imperatorem. quibus ille dixit:* Cauete proditorem. *Accuſatur pater proditionis.*

CONTRA PATREM. *Albutij Sili.* Quid deſideratis vltra? imperator ſupplicium tulit, proditor pretium. Triſtiorem iſtum vidimus, cum filius imperator renuntiatus eſt, quam cum captus. Redde rationem, quemadmodum redieris tutus ſenex, ſolus, cum auro: cum etiam imperatores capiantur. Imperator adoleſcens renuntiatus eſt omnibus lætis, præter patrem. *Ceſtij Pij.* Plus accepit auri, quam quod poſſet abſcondi. nolite mirari. & imperatorem, & filium vendiderat: *Cauete proditorem.* Iam comitiis cauimus. Abſtuliſſent tibi aurum hoſtes, niſi dediſſent. Cum de redemptione ageretur, omnes in curia fuerunt, præter competitorem. Indicium fuit. morientis breue, filij verecundum. *Blandi.* Quomodo te dimiſerunt? ſi nihil aliud, & ducem genuiſti, & dux eſſe voluiſti. Si non decreueramus, conſilium noſtrum expectari debuit: ſi decreueramus, officium. *Arellij Fuſci Patris.* Vnde tam graues paterni ſinus? nunquid oſſa filij reportant? Expectat videlicet iudicia veſtra reus: tanquam neſciat quid de illo ſentiatis. Non tu ſemel apud hoſtem fuiſti, ſed nos ſemel legatos miſimus: Imperator non audet nominare te, tanquam patrem. *Junij Gallionis.* Fuit adoleſcens optimus, verecundiſſimus: qui patri ſuo ceſſiſſet, ſi ſalua pietate potuiſſet. Iterum vobis inter patrem & filium iudicandum eſt. Candidatus proceſſit contra patrem, ſi ſilentium eius intelligere ſciſſetis, & tunc vobis verecunde indicauerat. Habebas apud hoſtes auctoritatem: apparebat te Reip. iraſci. Legati noſtri aurum ferebant: pater afferebat. Dixeras illos ſero venturos: nonne peruenerunt? ſero imperatorem noſtrum conuenerunt. Imperator iſtum accuſat, nos ſubſcribimus. hoc fuit imperatoris noſtri teſtamentum. Obiice, inquit, aliqua anteactæ vitæ crimina. non poſſum. Verecundum competitorem habuiſti. multum tacebat. quod poſſum tibi maius crimen obiicere? filius tibi tuus credi Rempublicam noluit. Non eſt quod dicas, Quem miſi ad hoſtes: tanquam ipſe ire non poſſes: cur tam cito reuerteris? Diutius nos contra filium rogaſti, quam pro filio hoſtem. Num immobilis diriguiſti? num illi quaſi & ipſe affixus hæſiſti? quid tam cito recedis? etiamnum viuit, etiamnum loquitur. receſſurus interroga, ſi quid velit mandare. Voce proditionem coarguit, ſilentio proditorem. Intelligo quanto periculo iſtum offendam. quemadmodum enim iſte accuſationem vindicauit? cruce. Omnibus argumentis premitur, dabo qui viderint, dabo qui audierint, dabo aurum, dabo teſtem, & ne quid de dignitate dubitari poſſit, imperatorem. De hoc vtrum volet, dicat: inimicus eſt, hunc indicauit. Aurum tantum habuerat, vt appareret etiam non quærentibus: tantum ſuſpectus erat, vt quemuis potius quam vos admoneret. *Proditorem Cauete.* Optimus adoleſcens, optimus imperator, qui Reip. curam agere ne in cruce quidem deſiit. Tibi non dixit, dignum te non putauit filius, cui diceret: *Caue Proditorem. Varij Gemini.* Nolite omnia expectare ab accuſatore, & occupato & verecundo. rem intelligite. crimina audiſtis: quæritis anteactæ vitæ crimina? non habet: nihil vnquam tibi filius obiicere voluit. Tam cito laſſatæ preces tuæ ſunt. quid faciet miſer? Nec imperator poteſt tacere proditionem, nec filius loqui proditorem. *Percij Latronis.* Quid abitis? itaque iam peruenit vſque ad crucem. Vereor ne tam ſero caueamus, quam imperator noſter: qui non ante intellexit proditionem, quam proditus eſt: nec vnquam præſentius periculum fuit. Reſpublica ſine imperatore eſt, proditor ſine cuſtode. Quid eſt quare tibi hoſtes pepercerint? Et imperatoris noſtri pater es, & aurum habes, & legatus non es. Si tibi dicam, Expecta dum legati mittuntur: filius tibi publice remittetur: dices: Paternus affectus non ſuſtinet moram: rapit me deſiderium filij: etiam ſi redimere viuum non potero, mortuum redimam. Nunquam tam durus hoſtis fuit, vt paternis lacrymis non flecteretur. Vt ignoſcam tibi, quod tam cito iſti: obiiciam, quod tam cito rediſti. dic quid dixerit tibi? an nihil cum patre loqui voluit? *Cauete Proditorem.* hoc dixit: Videte ne quis nocte inſciis cuſtodibus exeat, ne quis Rep. ignorante ad hoſtem perueniat: ne quis ex hoſtium caſtris grauis auro reuertatur. Nihil deeſt indicio. Si quid de proditione quæritis, imperator vobis dicet: ſi quid de proditore, legati.

PARS ALTERA. *Arellij Fuſci Patris.* Quantum eſt pretium, quo vendo, vt filium pater ſpectem in cruce, filius patrem de cruce? tanti & imperatorem & parricidium vendidi. Gratulabantur omnes repulſo magis quam deſignato nimis ambitioſe. Nunc pænitet. & filium & patriam vendidit: tam exiguum auri accepit, vt vnus ſenex portare poſſet.

DIVISIO. In hac Controuerſia, etiam ſi coniecturalis eſt, habetque quaſi certum tritumque iter: fuit tamen aliqua inter declamantes diſſenſio. *Latro* ſemper contrahebat, & quidquid poterat tuto relinquere, præteribat. Itaque & quæſtionum numerum minuebat, & locos nunquam attrahebat: illos quoque quos occupauerat, non diu dicebat, ſed valenter. Hoc erat itaque præceptum eius, quædam declamatorem tamquam prætorem facere debere, minuendæ litis cauſa, quod in hac controuerſia fecit: non enim curauit dicere, nullam eſſe factam proditionem, ſed ſe proditorem non eſſe. Et ſuſpectus, inquit, iudici eſt, qui plus quam ſe defendit: & nolo cum filij voce pugnare, vt imperatorem & filium mentitum dicam: præſertim cum odium aduerſus filium obiiciatur patri. *Albutius* in duas partes declamationem diuiſit. primum negauit illam eſſe proditionem: deinde vt eſſet, ad ſe non pertinere.

COLOR. Colorem contra patrem *Silo Pompeius* hunc introduxit, odio illum Reipub. à qua repulſus

erat, feciſſe, & odio ipſius filij quem oderat: & quia competiuerit, & quia vicerit. *Varius Geminus* dixit ſtatim petijſſe patrem hoc propoſito imperium, vt proderet: hominem auarum & lucro inhiantem: & quia noti mores eius erant, victum ab eo competitore, à quo vinci fas non erat, niſi hominem turpiſſimum. Ante comitia, inquit, paratus erat & pecuniam accipere & filium prodere: poſt comitia paratus erat pecuniam dare, vt filium proderet. Vt captus eſt dux: aiebamus, inquit, Non poteſt hoc ſine proditione fieri. excuſauimus nos imperatori. diximus perſeueraſſe ad redemptionem, quãuis deterruiſſet pater. Hoc loco ille reſpõdit: *Cauete proditorem.* *Blandus* dixit, ægre ferẽtem pudorem repulſæ, voluiſſe occidi filium, vt in eius locũ ſubſtitueretur ipſe. *Hiſpo Romanus.* Vltionem, inquit, ſuam hoſti vẽdidit: tam facile, inquit, exiit: nocte peruenit ad hoſtes, rediit: vt ſcires illum non tunc primum feciſſe. *Argentarius* dixit: Perfer ad ſenatum mãdata filij tui. neceſſe eſt tibi multa dixerit. legatis quoq. aliqua mãdauit. fortaſſe proditoris nomen patri dixit. Indica nobis. Nihil, inquit, dixit mihi. Sublata omnis quæſtio eſt. Quæritis quem dixerit? videte cui nihil dixerit. Pro parte de comitiis hoc color *Latronis* fuit. Ne quis filium meum vinceret, timui: itaque profeſſus ſum, vt auctoritate mea deterrerem futuros competitores: deinde ipſe filio meo ceſſi. *Albutius* hoc colore vſus eſt: Aiebat, inquit, talem imperatorem fieri debere, qualis Scipio fuiſſet: talem ſenem, qualis Maximus fuit: ſenem nihil temere facturum. vtriuſque populo copiam fecit. *Ceſtius* hoc colore vſus eſt. Noueram vitia filii mei: ſciebam eſſe acrem adoleſcentem, fortem, ſed inconſideratum, temerarium. Itaque petii imperium Reip. cauſa filii mei, quem idoneum ad tantum ſuſtinendum onus non putabam. *Fuſcus Arellius* dixit, in hoc ſe competiſſe, vt hoſtium animi frangerentur, cum audiſſent poſſe Rempublicam vel in vna domo duos eligere. *Hiſpo Romanus* ſimpliciter putauit agendum. Inepti, inquit, hi colores ſunt, componantur competitores. hoc itaque egit colore vt quereretur de exitu comitiorum: adoleſcentulos omnes conſpiraſſe, quaſi de ætatis comparatione ageretur: facile itaque victum ſenem non ambientem. De me, inquit, queri non poteſtis: clamaui. Non eſt vobis vtilis huius ætatis imperator. Manſit itaque illi & poſt comitia eadem contumacia: nihil referebat ad patrem, nihil communicabat: itaque captus eſt. & cum deſcripſiſſet quam imperite diſpoſuiſſet aciem, quemadmodum inexploratis locorum inſidiis oppreſſa eius temeritas eſſet, adiecit: Hoc erat quod vobis clamabam, Ducem ſenem eligite. *Otho Iunius Pater*: Præſagiis quibuſdam, & inſomniis hanc fortunam prænuntiantibus agnita re, competiſſe dixit. erat autem ex ſomniatoribus totus. vbicunque illum defecerat color, ſomnium narrabat. De eo quod inſcio ſenatu egreſſus eſt, *Latro* ſic colorauit: decretum non expectaſſe, amentem & attonitum protinus præcurriſſe. *Albutius* hoc colore vſus eſt: Semper de duce cito conſtitui. longum erat expectare: ad ſummam feſtinaui, nec occurri. *Varius Geminus* dixit: Maluiſſe ſolum ire. hoſtes enim auctoritate legatorum non moueri, ad lacrymas patrum ſæpe flecti. *Silo Pompeius* ait: Putaui vtilius eſſe, priuata illum pecunia redimi. minoris enim poſſe æſtimari, quam ſi tanquam imperator redimeretur. *Argentarius* ait: Nihil tam iniquum erat, quam legatos ad redemptionem mitti. nunquam. n. reddidiſſent, quem ſic deſiderari publice iudicaſſent. Itaque præcucurri rogaturus, & hoc dicturus: Exercitus contemnit illum, Reſp. relinquit. *Blandus* ait: Cogitanti mihi quid facerem, contentusne eſſem paternis lacrimis, an comitatu publico preces meas adiuuarem: tandem venit in mentem, Troianum regem ad redẽptionem filij ſine legatis iſſe, & cũ auro. *Sepullius Baſſus* ait, non expectaſſe ſe curiam, quia putauerit futuros, qui redimendum negarent, quod factum apud Romanos ſæpius erat: itaque ante ſe voluiſſe redimere, quam poſſet aliquid de non redimendo conſtitui. *Ceſtius* dixit: Non quæſiui ſecretos tramites, & occultum iter: proditor ſcilicet eadem via veni, qua legati. De voce filii colorem *Albutius* hunc fecit: Pudebat illum, inquit, quod captus erat, quærebat aliquod fortunæ ſuæ patrocinium: voluit videri non culpa ſua, ſed proditione hoc ſibi accidiſſe: itaque nomen adiicere non potuit. *Fuſcus Arellius* dixit, alienatum iam ſuppliciis animum, & errantem has voces effudiſſe ſine argumentis. ſine reo. *Varius Geminus* omnia complexus eſt: Poteſt, inquit, propter hoc, poteſt propter illud: ego vobis idem ſuadeo, *Cauete proditorem.* hoc ſi cauere vultis, imperatores ſenes facite. Illud & in hac Controuerſia & in omni vitandum aiebat *Ceſtius*, quotiens aliqua vox poneretur, ne ad illam quaſi ad ſententiam decurramus, ſicut in hac apud Ceſtium quidam auditor hoc modo cœpit: *Vt verbis ducis veſtri ſcilicet, Iudices, incipiam, Cauete proditorem.* ſic finiuit declamationem, vt diceret, *In quibus vitã finit imperator, Cauete proditorem.* Hoc ſententiæ genus *Ceſtius* ἠχὼ vocabat, & dicenti diſcipulo ſtatim exclamabat: ὑπὲρ τὴν ἠχώ. vt in illa Suaſoria, in qua deliberat Alexander, an Oceanum nauiget: cum exaudita vox eſſet. *Quouſque inuicte?* ab ipſa voce quidam cœpit declamare, & in hanc deſiit. Ait illi Ceſtius deſinenti: εἰ σοι μὴ λήξω, σὺ δ' ἀΐξομαι. Et alter, cum deſcriptis Alexandri victoriis, gentibus perdomitis, nouiſſime poneret: *Quouſque inuicte?* exclamauit Ceſtius: *Et tu quouſque? Otho* pate: hoc colore vſus eſt pro patre. dixit enim moleſtum fuiſſe imperatori, quod illum ſuffixum legati intuebantur. itaque vt ab hoc illos ſpectaculo arceret, & exoneraret verecundiam ſuam, id dixiſſe, quo audito feſtinarent. Itaque dixiſſe illum, non, *Caueant proditorem*: ſed, *Cauete*: quaſi ipſis legatis eſſet periculum, ne proderentur.

IN CONTROVERSIAM VIGESIMAMSECVNDAM.

NICOLAVS FABER.

NEGAVIT *illam eſſe proditionem:*] Melius fortaſſe, *negauit vllam eſſe proditionem.*

Agnita re, comperiſſe dixit.] Veteres editiones, *agitatur te*: ceteræ, *agitatur re comperiſſe*: οὐδὲν ὑγιές.

Erat autem ex ſomniatoribus totus.] Quod coloris genus ſua facilitate auctoritatem perdidiſſet, dicit Quinctilianus.

SCHOTTVS.

N*VNQVID oſſa filij*] Sic apud Fabium lib. 8. cap. 5. Matri oſſa quidam è capite filij lecta tenenda dederat, Sententiæ gratia. *Infeliciſſima inquit femina, nondum extuliſti filium & iam oſſa legiſti.*

Imperator iſtum accuſat, nec ſubſcribimus] *Subſcribere* in crimen accuſatores ſolent libellis, quos dabãt. vt Paul. I. C. L. 3. & Vlpianus l. 7. ff. de Accuſat. & plurimis locis. Aſconius in diuinationẽ de aliis ſcriptorib. apud M. Tullium.

Quemuis potius quam vos] referri videtur ad legatos. Sed Petreius ad *patrem*, recte: legitque *ad hunc*, vt reſpondeat illi: *Dignum te non putauit filius, cui diceret: caueto proditionem.* Duo autem libri vett. non habent *potius*, Græcorum more, qui μᾶλλον ſæpe exaudiunt.

Proditor ſine cuſtode] vide Val. Maximum lib. 9. de cuſtodia, qua vſi ſunt quibus domeſtici ſuſpecti fuerunt.

Grauis auro reuertatur] Eleganter vt Virgilius Bucol.

Nonnunquam grauis ære domum mihi dextra redibat.

Quod & in Moreto exſtat.

Filius patrem de cruce] Ergo non laqueo, ſed clauis cruci affigebantur, vt & ex Appuleio docet Lipſius li. 1. Electorum ca. XVIII. quibus adde Lucianum in Prometheo.

Tanti & Imperatorem] Cum interrogatione Petreius effert, vt ob atrocitatem reddatur incredibile.

Patriam vendidit] Virg. 6. Æneid.

Vendidit hic auro patriam, dominumque potentem
Impoſuit: fixit leges pretio, atque refixit.

Prætorem facere debere minuendæ litis cauſſa] Hoc eſt, reſecando inutilia. Cum autem alia multa, vt lites, Reip. bono ciuiſſime finirentur, Prudentes olim ſanciuerunt: tum illud humanæ vitæ arctiſſimum vinculum Iuriſiurandi religionem, vt Caius I. C. ait l. 1. ff. de Iureiur. & l. Properandum. 13. C. de iudic.

Erat ex ſomniatorib. totus] Vid. quæ ſupra adnotaui extrema Controu. 9. vbi Antiphontis ſomniorum libris comparat.

Priamum regem) Et à πρίαμαι Græci deriuant. Virgil.

Ter circum Iliacos raptauerat Hectora muros,
Exanimemque auro corpus vendebat Achilles.

Troianum tamen hic plures libb. vett præferunt.

Quod factum apud Rom.] Vt de captiuis redimendis miſſus à Carthaginenſib. primo bello Punico Attilius Regulus, cenſuitque non redimendos Cic. 3. offic. Appius Cæcus de non redimendis Pyrrhi captiuis ſententiam dixit, quos rex gratis remiſit. 1. offic. de clade Cannenſi captis cæſiſque Romanis. Idem 3. Offic. & Agell. lib. 7. cap. 18.

CESTIVS hoc vocabat] Locus hic, ſimul inſpexi negotium mihi faceſſit, credo item aliis, qui cum iudicio veteres ſcriptores legunt, quod bis in eodem verſu idem prouocabulum temere poſitum ſit, ſtatim, niſi me amo, veram lectionem erui, de Græcis quæ in editis deſiderabantur. Lego itaque CESTIVS *Echo vocabat*: Sic. n. Græca, quæ repoſita ſunt ὑπὲρ τὴν ἠχώ. Poſt vero non longe Homericum hoc Hemiſtichium ex eodem libro addimus: Ἐν σοὶ δὲ ἄρξομαι. Tale Virgilij illud in Pharmaceutria:

A te principium, tibi deſinet. ——

Et Horatij Epiſt. 1.

Prima dicte mihi, ſumma dicende Camœna.

In illo vero venuſta tranſlatio, quod imago vocis, quæ Græcis Ηχώ, reſonet, Rhetores vulgo ἐπανάληψιν vocant. Iul. Rufinianus ex Lucilio adfert: *Vel conſilio veſtrum, quod diuûm, olim cælicolae adfuiſſemus priore concilio*: In poetis frequens eſt hæc figura: Virg.

Ambo florentes ætatibus, Arcades ambo.

Tale illud Martialis lib. 8. Epigram. 21.

Phoſphore redde diem, quid gaudia noſtra moraris?
Cæſare venturo, Phoſphore redde diem.

Et alterum infra initio Controu. 30. Nunneſius noſter hanc emendationem mirifice probabat, ſeque olim in extremo Seruij Centimetro reſtituiſſe ad me Barcinone ſcripſit, *Echoicum carmen.* pro *Heroico*: cum ſimilis, inquit Seruius, eſt vltima ſyllaba præcedentis: vt

Exercet menteis fraternas gratia maleis. leg.
Exercet mentes fraternas, grata malis lis.

Qui Auſonij vulgo eſſe putatur. Sed hunc Seruij locum in Nomenclatura antea emẽdauit Iunius. Hoc genus carminis vulgo Leoninum vocant; quod fortaſſe corruptum ex *Echoinum* aut *Echoicum*. Cui enim *Leoninum* vocetur? Quam ἐπανάληψιν, vt dixi & ἐπαναδίπλωσιν, Hermogenes vero κύκλον *Circulum* lib. 4. de Inuentione nominat. Tale illud Maronis 9. Æneid.

I nunc, & verbis virtutem illude ſuperbis.

Et Horatij —— *eſſe pares res. Ridiculus mus*, Nominis *Leonini* rationem inueſtigat. Cæſar Scaliger lib. 2. Poetices cap. 29.

Tu autem quouſque) & tu quouſque, Vat. cod. legit. Reſpexit initium Catilinariæ 1. *Quouſque tandem abutere, Catilina, patientia noſtra?* Vt ſup. quoque Suaſoria 7. extrema.

IO. PETREIVS.

S*VBSCRIBIMVS*] *ſubſcriptores* dicebantur qui principi accuſationis adiungebantur, vt dum illi ſubleuantur, hi agerent. Aſconius in diuinationem. Dicit igitur filium, quaſi præcipuum accuſatorem fuiſſe.

Quam vos] fortaſſis *quam hunc*, vt reſpondeat illi. *Dignum te non putauit filius, cui diceret, Caue proditionem.*

Tanti & Imperatorem] cum interrogatione dicendum: & ab atrocitate facit incredibile.

Habet certum] non eſt hoc membrum reſpondens aduerſatiuæ: propterea addendum, *Eſtque habetque* & melius fortaſſe, *haberetque*. ſed illud eſt membrum reſpondens, *fuit tamen* &c.

Mutanda optio raptore conuicto. CONTROVERSIA XXIII.

LEx. *RAPTA RAPTORIS AVT MORTEM, AVT INDOTATAS NVPTIAS OPTET.* Thema. *Rapta producta, nuptias optauit. Qui dicebatur rapuiſſe, raptorem ſe negauit. Conuictus eſt. Jlla optionem petit. Contradicitur.*

CONTRA RAPTAM. *Albutij Sili.* Præter quam quod in omni diſcrimine periculoſa libertas eſt, meruit puella vt taceremus: miſericors in nos etiam antequam rogaremus, fuit. inhumana libertas eſt, ſi vincimus aduerſus iudices. Non oportet tibi amplius quam ſemel licere optare omnis nimia potentia ſaluberrime breuitate conſtringitur. qui poteſt condēnare, poſſit ſemel: qui poteſt occidere, poſſit ſemel: aut ſi qua iteratio recipi poteſt, in pænitentiam mortis recipienda eſt. Proponite vobis iam ſupplicij faciem, carnificem, ſecurim. alicui hoc ſemel licere, nimium eſt. exorata ſum, conde gladium: irata ſum, repeto optionem. & non ſemel mori ſatius eſt? occide iam non vitiatorem, ſed virum. *Porcij Latronis.* Periculoſius eſt negare raptum, quam commiſiſſe. in hanc perturbationem adoleſcens perductus erat, vt ignoraret, quid feciſſet: non refugiebat tamen puellæ nuptias. fauebat tantum ſibi, vt innocens duceret. itaque nihil aliud petit quam libertatem, vt honeſtius duceret. Ita apud vos Iudices, tutius eſt peccare quam erubeſcere? Dignior pœna erat, ſi id peccaſſet, quod meminiſſe poſſet. Exſurge adoleſcens, & ſine vllo reſpectu pudoris ad pedes te puellæ demitte: accedite & vos amici propinquique, & tu mater & pater: quid tu puella? ecquid te horum lacrimæ mouent? Non eo, inquit ad illum magiſtratum. non diſſimulo, metuo te puella, ſi nuſquam rogari vis, niſi vbi occidere poteſt. Grauius punior nunc, cum me peccaſſe pudet, quam cum peccaui. Quæ poſt iniuriam ignoſcit, perdit miſericordiam. *Ceſtij Pij.* Venit ad vos, veſtro beneficio retenturus puellæ beneficium. optauit nuptias: neque adhuc ſciebat, quam verecundum maritum eſſet habitura. Raptorem dimiſiſti: virum occides? aiebat iudex: Quid habes, quod tam pertinaciter neges, nuptias optat. minus eſt ergo quod vitiauit, quam quod negauit? *Q. Haterij.* non ſum, inquit, optatura mortem, ſed volo mihi licere & mortem optare. quam poteſtas iſta delectat, crudelis eſt. *Blandi.* Ergo nos iniuriam periculoſius negauimus, quam fecimus. *Junij Gallionis.* Quadam nocte, quid dicam? Non negare iam non audeo. Nox, vinum, error. quid iraſceris puella? iam non negat. Non diligenter cauſa mea acta eſt. dum nihil timetis, facilius me puellæ credidiſtis. Confitendum eſt vitium noſtrum. nos nuptiis fecimus moram. Siue adhuc eſſet vitiata, ſiue non eſſet, viſa eſt indigna matrimonio, quæ hominem poſſet occidere. Tibi conſulebam, ne dicereris vitiatori nupta. ſi per te licuiſſet, honeſtiorem maritum habuiſſes. Tu negaſti? O hominem impudentem: ita tu non ante magiſtratus tribunal, in conſpectu populi, in medio foro clamitaſti: Ego virginem rapui? Neminem habere tam obſequentem maritum potes: hic iam nihil negauit. *Varij Gemini.* Exponam vobis rerum ordinem, ſic tanquam ab eo didicerim, qui quid fecerit, neſcit. *Vibij Galli.* Vbi eſtis qui dicebatis: Nihil intereſt tua, Confitere, confitere: quia honeſtius putaſti raptori nubere. Sit, inquit, mihi heres, ſi quis intra decem menſes natus fuerit. nunquid negat? Surge adoleſcens: dic, Rapui, vitiaui: incipe ſcire quod neſcis: miraris ſi tibi non credit? multum eſt de quo timet.

PARS ALTERA. *P. Aſprenatis.* Neſcio vtro iudicio aduerſarius fuerit improbior: priore id egit, ne quam omnino pœnam ſtupri penderet: hoc id agit, vt ipſe optet, ex duobus à lege conſtitutis ſuppliciis, vtrum velit pendere. Fatetur enim impune ſe habere maluiſſe, quam ducere vxorem: vxorem ducere malle, quam mori. antea legem vitiationis euertere conatus eſt, nunc trāſferre vult, aduocatos rogat, iudices rogat, omnes potius quam vitiatam. Vtinam non hoc illum liberaret metu, quod iudicis ſui nouit clementiam. nobis clamabat ſe innocentem: ſi quid peccaſſet, mori non recuſare. Aderat raptori populus: nec quicquam magis ſuſpectam faciebat vitiatæ cauſam, quam lenitas optionis. Si tibi iam de ſtupro tuo liquet, eſt quædam proxima innocentiæ verecundia, præbere ſe legibus: tu vero meruiſti quidem mortem illa infitiatione. ignoraſti an peccaſſes, innocens eſſe voluiſti, cauſam haberes: reuertere ad partes puella, quandoquidem totiens iam rogas, quæ rogari ipſa debueras.

DIVISIO. *Latro* tres fecit quæſtiones, an illa optio iuſta fuerit. Non fuit, inquit, iuſta: non enim conſtabat te raptorem eſſe. Nihil refert, inquit, an negauerit: erat. n. raptor, etiam ita ſi negabat, & iuſta fuit optio. An ſi iniuſta optio fuit, reuocari poſſit. Optio, inquit, ſemel puellæ datur: immutabilis eſt, ſemel emiſſa. Iudex quam tulit de reo tabellam, reuocare non poteſt. quæſitor non mutabit pronuntiationem ſuam. Nihil tam ciuile, tam vtile eſt, quam breuem poteſtatem eſſe, quæ magna eſt: ſi volet & alteram ſuam optionem reuocare, & deinde tertiam, nunquam conſtabit quid futurum ſit: cum illa quod optauerit, poſſit ſequenti ſemper optione reſcindere. Tertiam fecit quæſtionem, An ſi poſſit aliquando reuocari optio nunc debeat. Hæc defenſio adoleſcentis, qui negauit ſe vitiaſſe. *Fuſcus* & ordinem mutauit quæſtionum, & numerum auxit: fecit enim primam quæſtionem, An rapta non poſſit amplius optare quam ſemel. Poteſt, inquit. lex enim non adiecit, quotiens optet, ſed ex quibus. Aut hoc, inquit, aut illud. Non adiicit, Neque amplius, quam ſemel. Contra ait: Lex iubet te alterutrum optare. Tu hodie ſi mortem optaris, facies quod nunquam factum eſt: vtrumque optaueris. Etiam ſi non licet, inquit, amplius quam ſemel, & mortem optabis & nuptias. Ego nondum optaui: optio eſt enim, quæ legitime fit: illa non eſt facta legitime. ſi prætor defuiſſet, nunquid optionem vocares? Si rapta defuiſſet? raptor non fuit. Non eſt illa optio: ſermo eſt. An proximo

iudicio confirmata ſit optio. Rapta ait: Agebatur apud iudices, vtrum deberet raptæ eſſe optio: non iudicatum eſt raptam eſſe debere: rapta ſit. Non, inquit puella: quæſitum eſt enim, an ego in raptorem ius haberem: iudicatum eſt habere me: vti debeo. Non poſſum ante legem habere, quam raptorem. Nouiſſimam quæſtionem fecit æquitatis, An raptæ debeat eſſe optio. *Paſsienus* hanc vltimam partem ſic diuidebat: An ſi adoleſcens malo aduerſus puellam animo infitiatus eſt raptum, vt nuptias effugeret, dignus ſit qui iterum fortunam ſubeat optionis recuſatæ. deinde, an malo animo fecerit. *Varius Geminus*: Vltimæ quæſtioni vel parti, inquit, quid debeat fieri, quæritur. Duo hæc adiiciebat, quæ per ſe quæri putabat: An ſi puella pro certo adoleſcentis mortem optatura eſt, non debeat illi permitti optio, tam crudeliter vſuræ ſua poteſtate. deinde, An mortem optatura ſit. Quid eſt, inquit, quare velis optare, niſi quod nuptias non vis? Hoc non tantum patimur, ſed rogamus.

COLOR. Color pro adoleſcente introductus eſt à Latrone talis, vt diceret, ſe ebrium fuiſſe, & ignorare quid fecerit: hoc die magis credere de facto ſuo, quam ſcire: recuſaſſe autem, non ne duceret vxorem, ſed vt ſua voluntate duceret: & iudices non audiſſe ſolicitos: faciles fuiſſe quaſi de nuptiis ageretur. *Varius Geminus* raptam confeſſus eſt, & dixit, nihil tam contrarium eſſe adoleſcenti, quam etiamnum negare: ne non tantum raptam, ſed etiam iudicem offendat. *Ceſtius* nec Latronem ſecutus eſt dicentem, neſciſſe ſe, hodieque neſcire: nec Varium Geminum confitentem ſe non rapuiſſe, apertius negauit. Virum, inquit, inuenire non poterat, Iudices. Tertiam ſententiam ſecutus eſt. Si rapuit, indignum eſt puellam inuitam raptam eſſe: ſi non rapuit, nonne indignum eſt fieri illum maritum? *Silo Pompeius* dixit, adoleſcentem verecundum natura, & ruſtici pudoris, non ſuſtinuiſſe confeſſionem. Non placebat Latroni color. Minus, inquit, ignoſceretur illi, ſi ſcit ſe rapuiſſe, & ſciens mentitus eſt. Contradicebat Silo. poſſe vlli fidem fieri, aliquem neſcire an rapuerit. *Hiſpanus Cornelius*: Non ſubducere illi, inquit, maritum volui, ſed honeſtiorem dare. Digna eſt, inquit, tam miſericors puella, quæ non videatur nupſiſſe raptori. *Hiſpo Romanus* ait, illos ſodales qui ipſum impulerant, circumſteti ſſe & dixiſſe: Non eſt hæc quam rapuiſti. timuit, ne illi, quam rapuerat, faceret iniuriam. *Argentarius* dixit: Vellem mortem optaſſes. non eſſet hic raptor iudicatus. Non cauſa tua illum premit, ſed optio. Dum vnuſquiſque iudex dicit, quid habet quod tantopere recuſet, putat de capite agi: & ipſe ait, ſe non velle ducere vxorem, ſed titulum recuſare. Nempe victus ducet vxorem. Non eſt ſolicite de eo iudicandum, cui damnato gratulandum. *Silo* hoc colore vſus eſt: Confuſum adoleſcentem ſubito, & tanto tumultu parum ſibi conſtitiſse: & negaſse, quia perturbatus erat: perſeueraſse, quia negauerat.

IN CONTROVERSIAM VIGESIMAMTERTIAM.

NIC. FABER.

AGEBATVR *apud iudices,*] Hæc corrupta eſſe nemo eſt qui non videat: nec enim proximo iudicio agi potuit, vtrum raptæ deberet eſſe optio, quam ei lex tribuit: ſed an quæ educta fuerat, & ex lege raptarum optauerat, rapta fuiſſet. nam niſi rapta fuerit, ius optandi non habet. negabat autem raptam fuiſſe reus. Quare ſi quid audaciuſcule tentare liceat, libenter ſcriberem, *Raptor ait. agebatur apud iudices vtrum rapta eſſet optio: iudicatum rapta eſſe. raptæ ſit. Non, inquit puella: quæſitum eſt enim*, &c. quare cum ait actum eſſe vtrum raptæ eſſet optio, id eſt, verumque quę optauerat, rapta fuiſſet, vt ei optandi ius fuerit.

Nec varium Geminum confitentem ſe non rapuiſſe:] At hoc negare eſt: & tamen ſupra Varius Geminus faſſus eſt ſe rapuiſſe. remouenda igitur negatio, legendumque, *confitentem ſe rapuiſſe.* quæ autem deinde ſequuntur, mutila ſunt.

Se non velle ducere vxorem.] In editione Romana negationem abſtulerunt. Fortaſſe leuior erit mutatio, & aptior lectio, ſi legamus, *ſe non nolle vxorem ducere.*

SCHOTTVS.

BREVITATE *conſtringeretur*] Deeſſe aliquid putabat Petreius, additque *cautum eſt*: vel quid ſimile: ſed huiuſmodi acceſſione nihil hic opus eſt.

Proponite vobis iam ſupplicij cauſam] Diuerſe rectiuſque in Epit: *Proponite vobis illam ſupplicij faciem, carnificem, ſecurim. Hoc ſemel licere nimium eſt.* Ioan. quoque Petreius ſagaciter loci vitium indagauit, legitque: *Proponite vobis iam ſupplicij faciem, carnificem: ſi cui tamen hoc ſemel liceret, nimium eſt.*

Si quis intra decem menſes.] Poſtumus intra decem menſes natus legitimus habetur, & heres fit: tot enim menſes partui plerumque deſtinantur. Virgilius.

> *Matri longa decem tulerunt faſtidia menſes.*

Sic Plautus Sticho, & Ciſtellaria: Cæcilius in Plotio, Pomponius in Hirnea, & Propertius. Gallus quoque Aquilius, poſtumos etiam nepotes ab auis inſtitui poſſe ſic ait: *Si filius meus viuo me morietur, tum ſi quis mihi ex eo nepos, ſiue quæ neptis poſt mortem meam in decem menſibus proximis, quibus filius meus morietur, natus nataque erit, hæredes ſunto.* L. Gallus ff. de lib. & poſtum: ------. Poſt X. menſes natum Vlpianus ad legitimam hereditatem non admittit, in l. inteſtato ff. de ſuis & legit. heredit. Septimo etiam menſe & nono vitalis partus hereditatem cernit: vt ex Hippocratis ſententia Paullus I.C. reſpondit lib. nonodecimo Reſponſor. in l. Septimo. 12. ff. de Statu hom. & Diuus Pius Imp. apud Vlpianum in l. 3. ff. de ſuis & legit. hered. ex eodem Hippocrate de ſeptimeſtri & octimeſtri partu Herodotus lib. vi. de Demarato Ariſtonis filio. Philo de Antiquit. Iudæor. & Macrobius lib. 1. cap. vi. Somnii Scip. Tullia quoque Cicer. filia ἑπταμηνιαῖον, ἀποτεκοῦσ-

Cicero lib. x. ad Atticum. Octauo vero minime vitalis partus: de quo Ariſtoteles lib. VII. cap. IV. Hiſtor. animal. & ex eo Plinius lib. VII. cap. V. Hippocrates de natura fetus, quamquam de auctore dubitat Galenus: Plutarchus lib. V. de placitis Philoſoph. cap. XVIII. Agellius li. III. cap. XVI. Cenſorinus de die Natali, & Auſonius Eidyllio XII. Paullus quoque I.C. lib. IV. Sententiar. Tit. IX. ad S.C. Tertull. *Septimo*, inquit, *menſe natus matri prodeſt: ratio enim Pythagorei numeri admittitur, vt ſeptimo menſe pleno & decimo partus maturior videatur.* De quo numero Cicero III. de natura Deor. Macrobius lib. I. Somnij, & Alexander Aphrodiſeus ſiue Trallianus potius, vt Theodorus Gaza & Hieron. Mercurialis cenſent Problematis, & D. Auguſtinus apud Gratianum c. *Non obſeruetis* XXVI. qu. VII. Nouiſſime Iuſtin. Nouell. XXXIX. De teſtitut. & ea quæ parit vndec. menſe, Impudicitiæ matronam arguit, quæ vndecimo poſt viri mortem menſe peperit, & donatione ante nuptias à marito oblata, non tamen liberos, priuat. Sed ipſum Græce loquentem audiamus: οὔπω γὰρ ἐξήκοντος τοῦ ἔτους κατὰ τὸν ἑνδέκατον μῆνα πρωϊαίτερον ἔτεκεν. ὥστε οὐκ εἶναι δυνατὸν εἰπεῖν, ὡς οὐκ τοῦ τελευτήσαντος γένοιτο τὸ βρέφος. οὐ γὰρ εἰς τοσοῦτον ἡ κύησις ἐξετάθη χρόνον εἰκότως οἱ παῖδες οἱ τῷ θαυμαστῷ καὶ μεστῷ τοκετῷ παραλυβελομένα τὴν γονὴν παρεγγαμιαίαν τοῦ πατρὸς ἄξιοι λαβεῖν δωρεὰν καὶ μὴ κερδαίνειν ὀφείλειν τὴν γυναῖκα παρὰ τοῦ ἀνδρός, ὃν οὕτω ταχέως ἠτίμησεν.

Iudex quam tulit.] quia pronuntiata ſententia iudex eſſe deſinit. Vlpianus in l. Iudex. ff. de re Iudic. legitur autem in Epitoma etiam ſcripta: *Iudex dat tabellam, reuocare ſententiam quam tulit, non poteſt.* & *Quæſitor* malo, quam *Quæſtor*. Virgil.

Quæſitor Minos, vrnam mouet.

Permitti optio tam crudeliter vſura.] Aliter in veteri. *Non debeat illi permitti optare vſura ſua poteſtate:* hoc eſt arbitratu ſuo.

Alia mitti timuit.] Videor in veteri illo legiſſe. *Alias mittis: timuit ne illi, quam rapuerit, faceret iniuriam.* vt non de Rhetore, ſed raptore adoleſcente fingantur dicta. Quid ſi legas, *alias mitis?* Ioan. Petreius non longe à veteri lectione abijt. *Aliam mitti. Timuit, ne illi, quam rapuerat, iniuriam faceret.*

GRVTERVS & IVRETVS.

R*Euocare non poteſt &c.*] Apuleius I. Florid. *Tabella ſemel lecta, nec augeri littera vna nec minui poteſt.* & hoc quidem certe diſtat *ſententia* ab *interlocutione*, quæ & corrigi & mutari poteſt. l. quod iuſſit. ff. de re iudic. vide hac de re Cujacium Paratitl. in lib. 7. Cod. tit. 44. & Langlæum lib. 6. cap. 5. Ocij Semeſt.

Optio eſt enim quæ legitime fit.] Pluribus hæc explicat P. Faber lib. 2. Semeſt. cap. 22.

IO. PETREIVS.

P*Ræterquam.*] ex aliquo membro præcedente hoc videtur detruncatum, nec cum ſequentibus continuandum.

Si vincimus.] hoc etiam abſciſſum eſt: videtur autem velle, ſi vincimus aduerſus iudices, quorum ſententia conuicti ſumus.

Conſtringeretur.] videtur ſupplendum, *cautum eſt*, aut quid ſimile.

Proponite vobis.] hunc locum ſic licet emendare: *Proponite vobis iam ſupplicij faciem, carnificem. Si cui tamen hoc ſemel liceret, nimium eſt.* Quæ ſequuntur autem, videntur quaſi per Proſopopœiam dicta, id eſt, ſi hoc ita fiat, vt ſingulis momentis liceat illi optare, nonne vobis indignum videtur?

Quid te.] melius, *Ecquid te puella hæc? ecquid te horum &c.* ἐπιδεικτικῶς matrem deſignat.

Alia lege.] *à lege* fortaſſis: neque enim alia lex eſt, qua nunc iudicatur: Vel, *alia lege* quam qua conuictus eſt.

Cauſſam haberes.] fortaſſe ſupplendum, *cum malam cauſſam haberes.*

An illa interrogatio.] *optio* legendum. Nam de optione eſt triplex quæſtio, an iuſtum fuerit optare illius nuptias, cum nondum conſtaret eſſe raptorem: Et ſi iniuſtum fuit, an poſſit mutari? Et ſi mutari poſſit aliquando, an nunc debeat.

Sed ex quibus.] Sic hæc diſtinguenda: Poteſt, inquit, lex enim non adijcit quoties, ſed ex quibus, aut hoc, inquit, aut illud, non adijcit, neque amplius quam ſemel.

An proximo.] hic locus ſic videtur emendandus, *Rapta, ait, non agebatur apud iudices vtrum deberet rapta eſſe optio, non iudicatum eſt rapta eſſe debere, ſed quod rapta ſit: Si rapta diceret, quod in illo iudicio agebatur de optione, quomodo poſtea non iudicaretur de illo, ſed tantum modo an rapta fuiſſet.*

Vltima quæſtioni.] Sic videtur emendandum, *vltima quæſtioni vel parti, in qua quid debeat fieri quaeritur. duo hæc adijciebat.*

Se non rapuiſſe.] melius *ſed.*

Poſſe vlli.] *nulli*, plane legendum eſt.

Aliam mitti.] ſic videtur emendandum: *aliam mitti timuit, ne illi quam rapuerat iniuriam faceret.*

Putet de capite.] vel legendum cum interrogatione *putas de capite agi?* vel, *ne putet.*

Se non velle.] detrahendum *non*: vt dicatur ſe velle ducere vxorem, ſed non nomine raptoris.

M. ANNAEI

M. ANNAEI SENECAE CONTROVERSIARVM LIBER QVARTVS.

[Vulgo Nonus.]

IAm videbar promiſſum meum impleſſe. Circumſpiciebam tamen, nunquid me præteriret. Vltro Votieni Montani mentionem intuliſtis: & velim vos ſubinde aliqua nomina mihi offerre, quibus aduocetur memoria: quæ quando ſenilis per ſe marcet, admonita, & aliquando laceſſita, facile ſe colliget. *Montanus Votienus* adeo nunquam oſtentationis declamauit cauſa, vt ne exercitatus quidem declamauerit. Rationem quærenti mihi ait: Vtram vis? honeſtam, an veram? Si honeſtam, ne male aſſueſcam. Qui declamationem parat, ſcribit non vt vincat, ſed vt placeat. Omnia itaque lenocinia ita conquirit: argumentationes quia moleſtæ ſunt, & minimum habent floris, relinquit: ſententijs explicationibuſque audienteis delinire contentus eſt. Cupit enim ſe approbare, non cauſam. Sequitur autem hoc vſque in forum declamatores vitium, vt neceſſaria deſerant, dum ſpecioſa ſectantur. Accedit etiam illud, quod aduerſarios quamuis fatuos fingunt, reſpondent illis & quæ volunt, & cum volunt. Præterea nihil eſt quod errorem aliquo damno caſtiget: ſtultitia eorum gratuita eſt. Vix itaque in foro futurus periculoſus ſtupor diſcuti poteſt: qui creuit, dum tutus eſt. Quid, quod laudationibus crebris ſuſtinentur, & memoria illorum aſſueuit certis interuallis quieſcere? Cum ventum eſt in forum, & deſiit illos ad omnem geſtum plauſus excipere, aut deficiunt, aut labant. Adiice nunc, quod ab aliis nullius interuentu excutitur. Nemo ridet, nemo ex induſtria obloquitur: familiares ſunt omnium vultus. In foro, vt nihil aliud, ipſum illos forum turbat: hoc quod vulgo narratur an verum ſit, tu melius potes ſcire. Declamatoriæ virtutis *Latronem Porcium* vnicum exemplum, cum pro reo in Hiſpania Ruſtico Porcio propinquo ſuo diceret, vſque eo eſſe confuſum, vt à ſolœciſmo inciperet: nec ante potuiſſe confirmari, tectum ac parietes deſiderantem, quam impetrauit vt iudicium ex foro in baſilicam transferretur. Vſque eo ingenia in ſcholaſticis exercitationibus delicate nutriuntur, vt clamorem, ſilentium, riſum, cælum denique pati neſciant. Non eſt autem vtilis exercitatio, niſi quæ operi ſimillima eſt illi ad quod exercet: itaque durior ſolet eſſe vero certamine. Gladiatores grauioribus armis diſcunt quam pugnant: diutius illos magiſter armatos quam aduerſarius ſuſtinet. Luctantes binos ſimul ac ternos fatigant, vt facilius ſingulis reſiſtant. Curſores quod intra exiguum ſpatium de velocitate eorum iudicetur, id ſæpe in exercitatione decurrunt, quod ſemel decurſuri ſunt in certamine. Multiplicatur ex induſtria labor, quo cōdiſcimus, vt leuetur quo decernimus. In ſcholaſticis declamationibus contra euenit: omnia molliora, & ſolutiora ſunt. in foro partem accipiunt, in ſchola eligunt: illic iudici blandiuntur, hic inſeruiunt: illic inter fremitum circumſonantis turbæ intendendus animus eſt, vox ad aures iudicis perferenda eſt: hic ex vultu dicentis pendent omnium vultus. Itaque velut ex vmbroſo & obſcuro prodeuntes loco, claræ lucis fulgor obcæcat: ſic iſtos à ſcholis in forum tranſeuntes, omnia tanquam noua & inuſitata perturbant: nec ante in oratorem corroborantur, quam multis perdomiti contumeliis, puerilem animum ſcholaſticis deliciis languidum vero labore durarunt. *Lepidus*, vir egregius, & qui declamatorio non ſtudio. * *

IN PRÆFATIONEM LIB. IV. CONTROVERSIARVM.

NICOLAVS FABER.

VT ne exercitatus quidem] Quid ſi, *vt ne exercitationis quidem declamauerit*, legamus?

Qui declamationem parat,] Corruptam illam declamandi rationem eleganter expreſſerunt Petronius Arbiter initio ſuorum fragmentorum, Quinctilianus cap. XI. lib. II. & cap. v. lib. x. in quo etiam Porcij exemplum, quod hic narratur, recitat: item Tacitus dialogo de oratoribus, & Plinius epiſt. XIV. lib. II. Miror tamen cur Plinius dixerit illam corruptionem à Licinio Largo originem ſumpſiſſe, qui ſub Claudio vixit, quo tempore in foro viguit Domitius Afer: cum ex his libris appareat ſub Auguſto & populū admiſiſſe declamatores, & à puritate illa qua ſub Cicerone fuit, iam tum illud ſtudium plurimum deflexiſſe.

Laudationibus crebris] Declamantibus enim ad finem cuiuſque clauſulæ ab auditoribus vt plurimum vel recta cœna, vel ſportula redemptis acclamabatur, EVGE, BELLE, O HOMINEM LITTERATVM, ET SOPHOS: nec declamātibus ſolum verum etiam recitantibus ſua ſcripta, atque orantibus in foro patronis: ſed his parcius & modeſtius. vt præter auctores proxime præcedenti notatione à nobis memoratos probant Horatius epiſt. XIX. lib. I. Perſius Satyra I.

Martialis lib. III. & VIII. & L. Seneca epiſt. lxxxix. Inſignis eius rei locus apud Tertullianum contra Valentinianos. *In Eſclu*, ſcribit ille, *Carthaginienſibus fuit rigidiſſimus Rhetor Latinus Phoſphorus nomine: cum virum fortem perorarent, Venio, inquit, ad vos, optimi ciues, de prælio cum victoria mea, cum felicitate veſtra ampliatus, glorioſus, fortunatus, maximus, triumphalis. & Scholiaſtici ſtatim familiæ Phoſphori φεῦ acclamant.*

Non eſt autem vtilis exercitatio,] Ita Quinctilianus declamationibus ad veritatem accomodatis adoleſcentem exerceri præcipit ſubditque: *tum cauſas vel eaſdem quas agi audierit, ſtilo & ipſe componat. vel alias veras modo, & vtrumque tractet: & quod in gladiatoribus fieri videmus, retiariis exerceatur, vt feciſſe Brutum diximus pro Milone.* Quid ſit retiariis exerceri, vt hanc mendam eximam, quemadmodum Brutus pro Milone fecit, nemo credo dicet. Nam quod hoc loco de retiariis & mirmilonibus narrant, ἀπροσδιόνυσον eſt. corruptum locum docent vetera exemplaria, quæ *derectorus*, vel *de Rhetoricis* ſcriptum exhibent. Melius fortaſſe legemus, *decretoriis exerceatur* ideſt, ſeriis, & ad verum certamen aptis, quibus luſoria arma opponuntur. L. Seneca epiſt. CXVII. *Remoue iſta luſoria arma: decretoriis opus eſt.* Idem illud vocabulum apud eundem Quinctilianum, cap. v. lib. VI. corruptum extat. quo loci hæc habentur, *pugnamque illam decertatoriam imperitis ac pullatæ turbæ relinquunt.* Legendum enim, vt in manuſcriptis, & antiquis editionibus, *decretoriam illam pugnam*, id eſt, veram & ſeriam.

Lepidus, vir egregius,] M. Lepidum accipio præceptorem Neronis Druſi, quem in præfat. lib. x. cum Scauro declamaſſe, & C. Tacitus lib. II. Cn. Piſoni cædis Germanici reo adfuiſſe tradunt.

SCHOTTVS.

MEMORIA *ſenilis marcet per ſe*) Multa in hanc ſententiam quæritur, prima Præfat. Seneca & apud Liuium Licinius Caluus lib. v. ab V. C.

Vt ne exercitatus] Quid ſi *excitatus*. mox *honeſtam rationem* videtur vocare, quam inf. *ſpecioſam*, poſt paullo quas *Explicationes* vocat? Dilationes credo, & Exceſſus aut Locos eſſe.

Vt iudicium ex foro in Baſilicam] Eadem Fabius lib. x. cap. v. extrem. *Quemadmodum forenſibus certaminibus exercitatos, & quaſi militantes reficit ac reparat hæc velut ſagina dicendi; ſic adoleſcentes non debent nimium in falſa rerum imagine detineri, & inanibus ſimulacris: vſque adeo vt difficile ab his digreſſis, ſit aſſueſacere, ne ab illa, in qua prope conſenuerint, vmbra, vera diſcrimina velut quendam ſolem reformident. Quod accidiſſe etiam Portio Latroni, qui primus clari nominis profeſſor fuit, traditur. vt cum ei ſummam in ſcholis obtinenti, cauſſa in foro eſſet oranda, impenſe petierit vt ſubſellia in Baſilicam transferrentur.* De his in vmbra educatis ἐσκιατραφομένοις Declamatoribus vide Præfationem lib. III. Controu. & Fabium lib. XII. cap. x. ex Bruto Ciceronis.

Luctantes binos ſimul ac ternos] In veteri *Iuncta thenas binos* legitur: quæ licet non probem, fidei tamen liberandæ adſcribere placuit. fortaſſe leg. *Lucta Athenis binos ſimul ac ternos fatigauit:* de quo velim eruditiores iudicent. Infra vero, *Declamatorio non ſtudio.* Sic Tacitus, ſiue is Quinctiliani eſt De Oratoribus, *Non forenſibus tamen negotiis, & Declamatorio ſtudio ingenia veſtra exercetis.*

Cimon ingratus Calliæ. CONTROVERSIA XXIV.

LEX. *ADVLTERVM CVM ADVLTERA QVI DEPREHENDERIT, DVM VTRVMQVE INTERFICIAT, SINE FRAVDE SIT. INGRATI SIT ACTIO.* Thema. *Miltiades peculatus damnatus, in carcere alligatus deceſſit. Cimon filius eius vt eum ſepeliret, vicarium ſe pro corpore patris dedit. Callias ſordide diues natus, redemit eum à Republica & pecuniam ſoluit. eique filiam ſuam collocauit, quam ille deprehenſam in adulterio, deprecante patre occidit. Ingrati reus eſt.*

PRO CIMONE. *Albutij Sili.* Non me mouet periculum meum. ſemper nos in malis noſtris non fortunam, ſed cauſam ſpectauimus. Non dubito, quin Callias redempturus Miltiadem, ſi iam habuiſſet filiam nubilem. *Muſæ.* Aliud alius pari non poteſt. mihi adulterium carcer eſt. *Arellij Fuſci Patris.* Nihil, inquit, filiæ plus poſſum dare quam Cimonem virum. quando mihi contingent ex eo nepotes? Ferrum a lege mihi traditum, ad vindictam pudicitiæ, proiiciam? Perdidiſti pecuniam Callias, ſi tales ſoluiſti manus. Damnatus peculatus, nihil aliud heredi ſuo relinquit, quam ſe patrem. *Ceſtij Pij.* Non poteſt generoſus animus contumeliam pati. Merito tu ex Cimone nepotes habere concupiſti. Quid magis in me probaſti quam carcerem? non ſum innocentior quam pater: ne felicior quidem. Hoc vnum intereſt inter parentis & filij fortunam, quod illius calamitatum exitus fuit carcer, mearum initium. Exponam vobis, quam in neminem meorum ingratus ſim. Vnus Miltiadis cenſus inuentus eſt Cimon filius: nec hic quidem quicquam habuit, quod dare pro patre præter ſeipſum poſſet. In Cynegyri domo ſperare nuptias poteram, in Callimachi. nec verebar, ne Cynegyrus pluris ſuas æſtimaret manus. Redemptus Cimon redemptoris felicitas eſt. *Votieni Montani.* Faciam dicat, non accepi beneficium. alter reddidit. Certe beneficium reddam, cum tam honeſtum deſideraris quam dediſti. Ego adulteros dimittam? quid aliud facerem, ſi adhuc alligatas haberem manus? egit me attonitum dolor. Non mehercule ſic exoraſſet Miltiades pater. Nihil Calliæ debeo, niſi liber ſum. Eſt vir egregius Callias, eſt miſericors: ſed vtinam tantum aduerſus bonos. Maior iniuria eſt, ſi nunc manus Cimonis alligantur, quam fuit beneficium quo tunc ſolutæ ſunt. Non iſte iniquiore animo filiam amiſit, quam ego vxorem: ſed æquiore animo impudicam pati voluit. Vis diuitias tuas abſcondere, cum in eos inciderint qui mendicitate cenſentur? Nihil habet

domus noſtra melius quod oſtendat, quam paupertatem. Da pecuniam Miltiadi, qua damnationem luat, nocens erit: da Cimoni qua patrem redimat, pius non erit. *Vibij Galli.* Nullo mihi felicior videor, quam quod Miltiadis pretium fui. Alligatus iacebat Perſicæ potentiæ vindex, libertatis publicæ aſſertor. alligatus iacebat crimen ingratæ ciuitatis. Adulteram dimittam patri? adulteram, cui non tam glorior, quod filius ſim Miltiadis, quam quod vicarius. Quid? tu pœnam putas pro Miltiade alligari? Si adulterum ſolum occidero, exulandum eſt. quid faciam? non occidam, plus quam præſtitiſti exigis: pro carcere exilium. Neutrum occidam, plus quam præſtitiſti exigis. vnum beneficium dediſti: duo petis. Magnum vterque beneficium, dum datis, recepiſtis. Cimon, quod Miltiadem redemit: tu, quod Cimonem. Videbatur mihi omnis maiorum meorum circa me turba fremere dicentium: Vbi ſunt illæ manus quæ ſoluere Miltiadem? Non mihi occurrit indulgentia vxoris: non Callias ſocer: non vllius aut rei, aut beneficij memoria: feci quod ſoleo, nihil aliud aſpexi quam patrem. *Mentonus.* Cogita adulteros eſſe pro quibus rogas, cogita qualium miſereri ſoleas. Turpe eſt, ab eodem dimitti & adulteros & Cimonem. Ego ſum, qui referre gratiam ne mortuis quidem deſino. Ita mihi veros habere liberos contingat. quod quantum ſit Miltiades expertus eſt. *Porcij Latronis.* Ego adulteros dimittam? ardet cupiditate vindictæ animus. Has manus continere non poſſet Miltiades, quas alligare potuit. Si in hoc ſolutus ſum, redde me carceri. Ille Græciæ ſeruator, & Perſarum vindex, Orientiſque domitor, cui modo tam inſignem triumphum fortuna de hoſte detulerat, damnatus eſt peculatus, ob hoc videlicet ipſum, vt innocentia eius, quæ alioquin latere potuerat, ipſa damnatione oſtenderetur. damnatus eſt innocens. Quis in ciuitate miſericors eſt? nunc occaſio miſericordiæ venit. Miltiades redimendus eſt. Redemi corpus tuum, Miltiade, ne funeri quidem interfuturus. in quod meipſum impenderem. Miſereor accuſatoris mei, non quia perdidit filiam, ſed quia habuit. Dignus erat Callias habere tales, quales redemit. Quod ſi me in hanc ſtuprorum patientiam redemiſti, matrimonio carcerem præfero. Honeſtius patri alligor, quam adultero ſoluor. Vt audiui eſſe qui pecuniam numeraret, miratus ſum fuiſſe in ciuitate noſtra quenquam, qui Cimonem redimere quam Miltiadem maluiſſet. Ego ne patrem quidem meum, niſi innocens fuiſſet, redemiſſem. *Blandi.* Obiiciat licet vincula: nunquam tamen efficiet, vt non magis carcere glorier quam matrimonio. Diuerſi ſunt hominum affectus. tu fortaſſe Callia vincula ferre non potes: ego adulteram vxorem. Effugient ergo adulteri, tanquam alligatas Cimonis manus? *Argentarij.* Redemptum me protinus appellare cœpit de filiæ nuptiis. Statim, inquam. Callias experitur an gratus ſim: habe filiam ſine Cimone. pro vna rogat, duos eripit. *Fuluij Sparſi.* Dic nunc, Ego te carcere exemi: dum ego reſpondeam, Ego me carceri tradidi. Nunquam effici poterit, vt melius actum putem quod à Callia redemptus ſum, quam quod pro Miltiade alligatus. Filia tua abſtulit tibi generum Cimonem. Ductus eſt pater meus in carcerem, etiamnum captiuis ſuis plenum. *Iunij Gallionis.* Beneficium, inquit, tibi dedi, quod filiam tibi collocaui. Nunc vero Miltiade grauiorem fortunam carcere ſuſtines. Callias tecum communicare dignatus eſt. Ego me redemptum putabam, filiæ iſtius emptus ſum. Steterunt ante oculos meos maiorum imagines, immiſſuſque ſede ſua Miltiades, maieſtate imperatoria refulſit, & iterum meas innocauit manus. *Iunij Baſſi.* Calliæ filiam vxorem duxi. hanc tibi pater iniuriam feci, dum ingratus eſſe nolo. Placeas tibi licet, & iſtas iactes diuitias: tantidem tamen redemi patrem, quanti à te redemptus ſum.

DIVISIO. *Latro* in has quæſtiones diuiſit: An quiſquis gratiam non retulit, cum poſſit, ingrati teneatur. Multa, inquit, interueniunt, propter quæ non debeam facere, etiam ſi poſſum. Si non tenetur, quiſquis non retulit gratiam, cum poſſet, an hic teneatur. Hoc in hæc diuiſit. An poſſit ob id damnari, quod lege fecit: deinde, an facere debuerit. Nouiſſime, an ſi affectu & indignatione ablatus, non fuit in ſua poteſtate, ignoſcendum illi ſit. Hoc non tanquam quæſtionem, ſed, vt illi mos erat, pro tractatione aut loco. *Montanus Votienus* quæſtionem hanc adiecit: An gratiam retulerit Cimon Calliæ. Tuli, inquit, filiam tuam vxorem: filia tua Miltiadis nurus facta eſt. non putas beneficium, habere communes cum Miltiade nepotes? *Gallio* illam quæſtionem duram mouit, ſed diligenter exſecutus eſt, quæ ſolet eſſe in ingrati Controuerſiis prima, an beneficium acceperit. Non erat, inquit, mihi pœna in carcere eſſe. mea voluntate illo perueneram. ita me putas libentius in cubiculo iacuiſſe? Nullus tum erat locus Athenis honeſtior, quam qui Miltiadem habuerat. Deinde & illam ſubiunxit quæſtionem, An teneatur is qui beneficium acceperit, quod non petiuit. Non rogaui, inquit, te. dediſti iſtud iactationi tuæ. putaſti ad gloriam tuam pertinere. ita tu non accepiſſes beneficium, ſi tibi ſoluere Miltiadem contigiſſet? *Silo Pompeius* à parte Calliæ duo beneficia dixit ſe dediſſe, quod redemiſſet, & quod egenti filiam collocaſſet. hoc quod ſecundum poſuit, nemo alius pro beneficio imputauit, in quo adeo non eſt dubium an beneficium non dederit, vt dubium ſit an acceperit. *Niger Brutidius* illas præterea quæſtiones fecit, An ſi ſua cauſa fecit hoc Callias, vt redimeret Cimonem, an ſit beneficium. Beneficium enim eſt, inquit, quod totum eius cauſa præſtatur, in quem confertur. Vbi aliquis ex eo aut ſperat quid, aut præparat, non eſt beneficium, ſed conſilium, & diu exſecutus eſt, & argumentis & exemplis. Deinde, an ſua cauſa fecerit Callias. Voluiſti, inquit, opinionem ſordium illuſtri facto effugere. petiſti ex hoc æternam memoriam. Non magis poterat ignotum eſſe, à quo Cimon ſolutus eſſet, quam pro quo alligatus. Voluiſti habere generum nobilem, pium. *Heſpo Romanus* duram quæſtionem fecit: An retulerit gratiam hoc ipſo quod occidit. Liberaui, inquit, te dedecore ſummo, inuito tibi beneficium dedi. non eſt quod mireris. Nam & metu non rogantem redemiſti. Hoc loco commemorauit illos patres, qui filias vitiatas occiderunt, qui incluſerunt.

COLOR. *Color & Gallioni & Latroni & Montano* placuit, vt nihil in Calliam diceretur contumelioſe, & redemptorem, & ſocerum, & infelicem. *Ceſtius* multa in auarum & in fœneratorem, & menſularium, & leonem dixit, dum vult illud probare, reddidiſſe ſe beneficium, quod talem ſocerum habere

ſuſtinuiſſet. *Latro* dixit: Filiam tuam dimittam, quid adultero faciam? pro vna rogas, duos eripis. Hanc *Hybreas* aliter dixit ſententiam: σοὶ δὲ, μοιχὲ, τί ποιήσω, μὴ καὶ σοῦ Καλλίας πατήρ ἐστι, Hæc tota diuerſa ſententia eſt à priore, etiamſi ex eadem eſt petita materia. Illa non eſt ſimilis, ſed eadem, quam dixit prior *Addeus* rhetor, ex Aſianis non proiecti nominis: deinde *Arellius Fuſcus*: ἀχάριστος σοὶ δοκῶ, Καλλία· οὐκ οἶδας ποῦ μοι τὴν χάριν ἔδωκας ἤδη. Hanc ſic tractauit *Arellius Fuſcus*: Non dices me Callia ingratum: vnde redemeris, cogita. Memini deinde Fuſcum cum hæc à diſcipulis ſententia ei obiiceretur, non infitiari, tranſtuliſſe ſe eam in Latinum, & aiebat non commendationis ſe id, aut furti, ſed exercitationis cauſa facere. Do, inquit, operam, vt cum optimis ſententiis certem: nec illas corrumpere conor, ſed vincere. Tum deinde retulit quandam Thucydidis ſententiam: δειναὶ γὰρ αἱ εὐπραξίαι συγκρύψαι, καὶ συσκιάσαι τὰ ἑκάστων ἁμαρτήματα. deinde Salluſtianam, *Res ſecundæ mire ſunt vitiis obtentui.* cum ſit præcipua in Thucydide virtus breuitatis: hac eum Salluſtius vicit, & in ſuis illum caſtris cæcidit. Nam in ſententia Græca tam breui habes, quæ ſaluo ſenſu detrahas. deme vel συγκρύψαι, vel συσκιάσαι. deme ἑκάστων. conſtabit ſenſus, etiam ſi non æque comptus, æque tamen integer. At ex Salluſtij ſententia nihil demi ſine detrimento ſenſus poteſt. T. autem Liuius tam iniquus Salluſtio fuit, vt hanc ipſam ſententiam & tanquam tranſlatam, & tanquam corruptam dum transfertur, obiiceret Salluſtio. Nec hoc amore Thucydidis facit, vt illum præferat: laudat, quem non timet: & facilius putat poſſe à ſe Salluſtium vinci, ſi ante à Thucidide vincatur. *Ceſtius* colorem hunc pro Callia habuit, obiecit vltro Cimoni, quod paſſus eſſet vxorem ſuam adulteram fieri, quod non cuſtodiſſet, quod expectaſſet dum ſuperueniret pater, vt ſpectator calamitatis ſuæ fieret: Iam, inquit, etiam ſi dimiſeris, ingratus es. ego non expectaueram dum rogaret. *Hiſpo Romanus* hunc colorem ſecutus eſt, & dixit adoleſcentem tumidum, & nobilitatis ſuæ cogitatione inſolentem, inuiſa habuiſſe beneficia ſua, moleſte ferentem ſocerum ſuum dici Calliam. Item omnem operam dediſſe, vt mores puellæ in vitia non tantum labi pateretur, ſed ipſe impelleret, vt haberet iuſtam dimittendi cauſſam. Nactum eam occaſionem intermiſiſſe, ſed expectaſſe etiam dum ſuperueniret pater: hoc ſe cogitaſſe, Expectat me: vult mecum pares rationes facere. feciſſet, ſi non oſtendiſſet patri adulteram filiam. *Gorgonius* in hac Controuerſia fœdo genere cacozeliæ vſus, dixit: Iſtud publicum adulterium eſt, ſub Miltiadis trophæis concumbere. *Dorion* cum deſcripſiſſet gloriæ ſibi fuiſſe carcerem, nunquam non ſe illam fortunam oſtentaſſe, dixit: ὅτ᾽ εἰσῆλθεν Καλλίας, τοὺς πόδας ἀπεκάλυψα. *Hybreas* dixit: συγγνώμην ἔχω μοι.

IN CONTROVERSIAM VIGESIMAMQVARTAM.

NICOLAVS FABER.

MILTIADES *peculatus damnatus,*] Contra hiſtoriam hoc thema: Callias enim Cimonem à Repub. redemit non data ei filia, ſed eius accepta ſorore Elpinice. Plutarchus & Probus.

Ne felicior] Veteres editiones repræſentāt ſequentem lectionem, *nec liceor qua liceor quidem.*

Cynegyrus] Scribe, *Cynægyrus*, Græce Κυναίγειρος. de quo Herodotus lib. VI.

Vis diuitias tuas abſcondere.] Suſpicor mendum eſſe in verbo *abſcondere*, legendumque *oſtendere*, vel *oſtentare*. videtur enim hoc dicere, ita tu mihi diuitias, quas cum filia dediſti, oſtentas & imputas, cum nulla re quam paupertate clarior ſim. Nihil aſſero.

Anteneatur is qui beneficium accepit, quod non petiuit.] Id eſt, quod is qui dedit ſua, non eius cui dedit, cauſa contulit. Nam qui beneficium non petenti dedit, eius tamen cui dedit cauſa, duplici nomine eum abſtringit, nempe quia accepit, & quia rogandi neceſſitate liberauit. De hac autem quæſtione & illa quæ à Brutidio infra mota eſt, L. Seneca cap. XII. & ſequentib. lib. VI. de beneficiis.

Dediſti illud iactationi tuæ,] Hoc eſt quod L. Seneca dicit, *morbo ſuo morem geſſit, ambitioni dedit.*

Tum deinde retulit quandam Thucydidis ſententiam.] Hæc Græca ob optimo P. Pithœi codice ſuppleuimus, quæ etiam Lud. Carrio in doctis ſuis & laborioſis lectionibus antiquis ſuos codices ex parte habuiſſe notauit: fruſtra tamen in iis quæ Thucydidis ſuperſunt, quærentur, vt ἁμάρτημα prodigioſæ memoriæ ſenis videatur. Apud Demoſthenem extant duobus locis, nēpe Olynth. II. & in orat. ad epiſt. Philippi, niſi quod in hac loco horum verborum, τὰ ἑκάστων ἁμαρτήματα, habetur τὰς ἁμαρτίας εἰσὶ τῶν ἀνθρώπων in illa vero τὰ τοιαῦτα ὀνείδη. Et fortaſſe à Thucydide præclaram ſententiam ex quodam opere quod interciderit, ſumptam pauculis immutatis, mutuari ſummus oratorum potuit. Salluſtij autem ſententia in Marci Lepidi oratione inter fragmenta Salluſtiana reperietur. Nec enim veriſimile eſt Liuium tentaſſe Salluſtium cum Demoſthene componere, à quo vt ſtudio, ita dicendi genere toto cœlo diſtat: aut in inſigni fabula tam craſſe impegiſſe Senecam, vt pro Thucydidis loco à Liuio collato locum Demoſthenis ſumpſerit. Reliqua quæ in huius Controuerſiæ fine Græca ſunt à Vialartio accepimus.

SCHOTTVS.

MIltiades peculatus damnatus] *Militiades* quinq. ſyllabis conſtanter ſcriptum reperi à librario, qui de *Militia* neſcio quid ſomniaret. Græcis eſt Μιλτιάδης. Varij autem varie narrant: vt vel alios ipſe legerit Seneca, vel declamatores ipſi, aut certe arbitratu ſuo theſin finxerint. Narrant enim accuſatum Athenis Miltiadem proditionis, à Xātippo, quod Parum inſulam, cum expugnare potuiſſet, à rege Perſarum corruptus, obſidione ſoluiſſet. Capitis igitur abſolutum, lite æſtimata,

quantus in claſſem ſumtus factus erat, pecunia quinquaginta Talentorum multatum: cumque ſoluendo non eſſet, in vinculis vitam finiiſſe: filium etiam Cimonem in eadem vincula, donec ſolueret, compactum. Ei ſoror erat Elpinice, quam ſi ducere ſibi Cimon permitteret, Callias non tam generoſus, quam pecunioſus, pecuniam ſe ſoluturum promiſit. Sic Plutarchus & fere Herodotus libr. vi. extrem. & Corn. Nepos, qui vulgo Æmilius Probus. Iuſtinus vero, Miltiadem ob crimen peculatus, vt noſter quoque Seneca, in carcerem coniectum, ibique defunctum. Cimonem autem trāſlatis in ſe vinculis ad ſepulturam eum redemiſſe. Sic ille li. 2. extremo, & Valerius lib. 5. cap. 3. & 4. Herodotus τῆς Ἀθηναίων ἀπάτης εἵνεκα accuſatum ait Miltiadem, & quinquaginta talenta à Callia accepta ſoluiſſe Cimonem. Quæ cum ita ſint, male Lambinus Probi interpres, *ſexaginta Talenta* numerat. Solus, quod ſciam, Seneca Calliam ſocerum Cimonis facit, non Elpinices ſororis Cimonis maritum, forte quod caſtas iuuentutis aures in ſcholis ſe offenſurum putaret Athenis quidem liceòat cum conſanguinea ſorore, non tamen germana contrahere, vt Muretus docet lib. 7. cap. 1. & lib. 15. cap. 5. Variar. Lectionum. Turnebus quoque lib. 18. Aduerſar. cap. 13. à quibus diſcedit elegantis vir ingenij Ioan. à Wouuer. Notis eruditis ad M. Minucij Felicis Octauium.

Callias ſordide diues natus] Recte Pintianus, *Callias diues ſordide natus*, vt & Couar, lib. præfert, & Nepos Cornelius in Cimone, *Non tam generoſus quam pecunioſus.*

Nec liceor qua liceor quidem] Romæ editur: *ne feliciter quidem.* Petreius longius à veteri, vulgarique ſcriptura: *nec infelicior, quamquam infelicior quidem.* In veteri: *Nec liceor, quam liceor quidem*, pro, non emo filiam tuam, hac ſtipulatione, vt adulterium domi viderem. Propius autem abeſt vox *felicior*, verum ea religio animum meum inceſſit, nihil vt temere immutandum putem. Vel *liceor* παθητικῶς accipio, pro licitatori ſubiicior: negat Cimon ſe venundari, ne quidem ea pecunia, quam pro redemptione Callias dederat: quod impudicam filiam nuptum ſibi dediſſet. Ceteroquin ἐνεργητικῶς Cicero 3. Offic. *Non licitatorem venditor, nec qui contra liceatur, emptor apponet.* Perſius quoque.

Et centum Græcos curto centuſſe licetur.

Vnus Miltiadis cenſus] Sic de hoc ipſo Valerius lib. v. *Hanc hereditatem paternam, maximi ducis filius, & futurus ipſe ætatis ſuæ dux maximus, ſolum ſe creuiſſe* (ſic enim in vet. lib. legitur) *cathenas ſcilicet & carcerem gloriari potuit.* De Cynægiro & Callimacho ſup. Suaſor. v. & Plutarch. parall. minorib. initio.

Sed vtinam tantum] Negationem addit Petreius, *non tantum.* Sed in veteri longe alia eſt interpunctio.

Quam paupertatem] De qua ſup. Contro. vi. *Vindex* autem libertatis aſſertor: vnde I. Ctis *Liberali cauſſa manu aſſerere.* Et Virginius Rufus ſepulchro ſuo inſcribi iuſſit.

Hic ſitus eſt Rufus, pulſo qui vindice quondam
Imperium aſſeruit, non ſibi, ſed patriæ.

Plinius lib. ix. Epiſt. xix.

Si adulterum ſolum dimitterem] *Occiderem* erat in vett. libris. tueor tamen vulgarem. Lex enim Iulia de adult. qui adulterum domi ſuæ deprehenſum dimiſiſſet, vxoremue adulteram retineret, vt lenocinij reum, eadem, qua & adulterum, pœna coercebat, hoc eſt, in inſulam relegabat: nam occidere vtrumque corpus, dum incontinenti id fieret, impune olim licuiſſe ſup. docui. Veram videri hanc coniecturam patet ex Vlpiano in l. 29. ff. de adul. & l. 2. C. eod. Et ex Paullo li. 2. Sententiar. Tit. 27. & l. Auxilium: ff. de minorib. l. 3. §. Sed etſi. ff. de accuſationib. De Claudio quodam Gorgo, idem Vlpianus in l. 2. ff. ad l. Iul. de adult.

Perſarum vindex] Sup. *Iacebat Perſicæ potentiæ vindex, libertatis publicæ aſſertor, iacebat crimen ingratæ ciuitatis*, & in baſi Hermiæ Miltiadis, cuius mihi exemplum oſtendit vir clariſſ. Anton. Auguſtinus:

Qui Perſas bello vicit, Marathonis in aruis,
Ciuibus ingratis, & patria interiit.

Πάντας Μιλτιάδη τἀρήϊα ἔργα ἴσασιν,
Πέρσαι ϗ Μαραθὼν σῆς ἀρετῆς τέμενος.

Habes Calliam] *habe filiam* Romæ editur. *Habes en Calliam*, lego ex illa ſcriptura *in Calliam*: hoc eſt, deſinit eſſe Callias Cimonis ſocer. Petreius in ſenſu eruendo, cetera non indiligens, hic laborat, neque ſe expedire poſſe hunc nodum fatetur.

Pro vno rogat, duos eripit] Inf. legitur, *pro vna rogat, duos eripit*, in Latronis ſermone, vt de filia eiuſque mœcho loquatur. Quomodo & hic leg. cenſeo.

Ductus eſt pater meus in carcerem &c.) Indignum ſemper eſt iudicatum, vt quo hoſtes ipſi duces victoria potiti alios coniecerant, eodem ducerentur: & inhumanum eas manus vinculis alligari, quæ hoſtem cecidiſſent, patriamque ſeruaſſent. T. Liuius de Manlio Capitolino lib. vi. & de L. Scipione Aſiatico, quem Ti. Sempronius Gracchus, licet inimicus, intercedens in vincula duci prohibuit: Idem lib. xxviii. extremo; Valerius lib. iiii. cap. 1. & Agellius lib. vii. cap. xix.

Beneficium eſt] Hac tota de re Seneca F. ſeptem libris diſerte egit. Tu vide li. 1. cap. vi.

Filias vitiatas occiderunt) Orchamus Babylonior. rex Thœn filiam apud Ouidium iv. Metamorph. eruditi plura exempla collegerunt, Muretus, & Canterus.

Feneratorem & menſularium] Hos alij *menſarios*, alij *argentarios* vocant, Græci τραπεζίτας. Liuius lib. vii. ab V. C. *Solutionem æris alieni in publicam curam conuerterunt, quos menſarios à depoſitione publicæ pecuniæ appellarunt.* & lib. xxiii. Romæ propter penuriam argēti, Triumuiros *Menſarios* rogatione Minutij Trib. pleb. factos ait. *Nummularios* autem frequenter I. Ctorum filii appellant.

Thucydidis ſententiam] Diſerte in optimo illo lib. qui mihi in emendando Rhetore facem prætulit, ceteriſque tribus calamo exaratis, Demoſthenis hæc ſententia, quæ Olynt. 2. hodieque legitur, expreſſa eſt; variant tamen vltima verba: Sic enim de Philippo. qui vitia recte factis tegere noſſet, Demoſthenes: αἱ γὰρ εὐπραξίαι δειναὶ συγκρύψαι ϗ συσκιάσαι τὰ τοιαῦτα ὀνείδη. Repetit eadem more ſuo idem orator, in oratione ad Philippi epiſtolam: ϗ συσκιάσαι τὰς ἁμαρτίας ὑπὸ τ

ἀνθρώπων εἰ δέ τι πταίσῃ τά τ' ἀκριβῶς διακαλυφθήσονται πάντα ταῦτα. Thucydidis autem Græcorum hiſtoricorum principis locum, quem exſtare quidam negant, ideoque fruſtra quæſitum iri affirmant, notauimus pridem libris Obſeruationum per Saturam, & tanquam digitum in fontes intendendo commoſtrauimus legi in Orat. Cleonis lib. 3. belli Peloponeſiaci his verbis. Εἴωθε δὲ τῶν πόλεων, αἷς ἂν μάλιστα, καὶ δι' ἐλαχίστου ἀπροσδόκητος εὐπραξία ἔλθῃ, ἐς ὕβριν τρέπειν. Quam etiam ſententiam vt elegantem exſcripſit, ſimilibuſque comparatis illuſtrauit Clemens Alexandrinus Stromat. li. 6. initio. Hæc meo iudicio *Criſpus Romana primus in hiſtoria*, feliciter, vt voluit, expreſſit, quos inuicem compoſuiſſe T. Liuium teſtatur ſic Seneca: non vero confert cum Demoſthene longe vberiore, Salluſtium, vt diſſimilem. Illud tamen certum eſt, libenter feciſſe oratorem, vt Hiſtoricorum, qui tum erant, principem ſtudioſe imitaretur exprimeretq. quippe quem eo nomine octies ſua ipſe manu integrum exſcripſerit, vt auctor eſt Dionyſius Halicarnaſſeus, & Lucianus. πρὸς ἀπαίδευτον, καὶ πολλὰ βιβλία ὠνούμενον. Sic enim ait: τὰ τοῦ Θουκυδίδου, ὅσα παρὰ τοῦ Δημοσθένους, καὶ αὐτὰ ὀκτάκις μεταγεγραμμένα εὑρέθη καλῶς. Et Agathius Smyrnæus lib. II. Hiſtor. de Choſroe rege Perſarum, quem Ariſtotelem legendo deuoraſſe, non ſecus atque Thucydidæ hiſtorias Demoſthenem, ait: καὶ τοίνυν φασὶν, ὅτι δὴ ὅλον τὸν Σταγειρίτην καταπιὼν εἴη, μᾶλλον ἢ ὁ ῥήτωρ Παιανιεὺς τὸν Ὀλόρου. τῶν δὲ Πλάτωνος τοῦ Ἀρίστωνος ἀναπέπλησται δογμάτων. Quæ prodigioſe olim ab interprete conuerſa, emendauit Iunius Animaduerſ. li. 1. cap. III. Nam & Dionyſius Olori filium Thucydidem vocat, in libro ſcripto, qui fuit Franciſci Mendozij Cardin. Burgenſis. Quo modo & Carolus Sigonius hunc locum emendauit in fragm. Ciceronis. Dionyſij verba in Methodo ἐπιταφίων hæc ſunt: Παραδείγματα αὐτῶν ἐπὶ πᾶσι, καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις. τοῦ μὲν κοινοῦ καὶ πολιτικοῦ παρά γε τῷ τοῦ λόγου (reſcribe Ὀλόρου) καὶ παρὰ τῷ τοῦ Ἀρίστωνος. De Choſroe autem legendus Suidas in Σταγειρίτης, & in χοσρόης.

Res ſecunda) Exſtat lib. I. Hiſtoriar. Salluſtij in orat. M. Æmilij Lepidi Coſ. citatque vetus Horatij interpres in librum primum Epiſt. XVIII Lud. Carrio I. C. legendus lib. II. Antiq. Lection. cap. X.

Vult mecum pares rationes facere) I Ctorum eſt & hoc. Scæuola in l. vlt. §. Marito ff. de doli exceptione, & Seneca ſ. Epiſt. XIX. *Poteram tecum & hac Mæcenatis ſententia parem facere rationem.* Idem epiſt. IX. & lib. II. de Beneficiis. *Paria facere.* & lib. VI. *parem rationem reſignare* dixit. & Africanus I. C. *Adſcribere parem rationem* in l. Qui filium. ff. de manum. Teſtam. Interdum vero *Pariare* apud eoſdem auctores: vnde conformati *Pariator* & *Pararius*, Græcis προξενήτης: loca exſcribere putidæ eſſe diligentiæ videatur & erudite, vt omnia, Ant. Auguſtinus collegit, Emendat. lib. IV. cap. XII. Vide & quæ extrema Controu. IX. adnotaui.

Gorgonius) *Gargonius* in vet. integre per primam vocalem, quem & *amabiliſſimum* vocat Suaſor. vlt. & *Gargius* quidam infr. extrema Controu. XXXIV. ſed & *Gorgias* ſup. Contro. IV.

Cæcilia) De hac nos Suaſor. VIII. & mox in ea quæ proxime ſequitur Controu. XXV. extr.

Or' εἰσῆλθεν καλλίας) Dubium eſt ex obſcuris imperiti librarij characterib. ſi modo ita appellari debent, adeo peruerſæ ſcriptæ litteræ, an Κλινίας ſit.

IO. PETREIVS.

REDEMPTVRVS] addendum, *fuiſſet*: id autem argumento eſt propter filiam redemiſſe.

Quando mihi) *ſi* videtur addendum, aut optantis eſt.

Nec liceor, qua liceor quidem) Emendandum videtur, *nec infelicior, quamquam infelicior quidem*. Cum hoc facit quod ſequitur; *Hoc vnum intereſt inter* &c. *quaſi hoc infelicior ſim, quod illius calamitatum exitus fuit carcer, mearum initium.*

Non accepi beneficium) Corruptus hic locus eſt: ſi ad Calliam referatur, ſic videtur emendari poſſe: *Non accepi beneficium, ante reddidi*, & eſt obiectio, ne dicat Cimon magnum mihi dediſſe beneficium quod filiam meam vxorem duxerit: ante autem quam id faceret, ego iam reddideram, illum ſoluendo. Si referatur ad Cimonem, quod melius eſt, dicam, *Non accepi beneficium, alterum reddidi*: ob hoc enim ipſum quod reddidi, videor non accepiſſe. Quod autem ſequitur, ſic legitur in Excerptis: *Reddam beneficium, cum tam honeſtum deſideraris, quam dediſti*, id eſt exigis a me beneficij penſationem, ſed in re turpi: non ſum ingratus, cum ſe tam honeſta offerat occaſio, quam tibi oblata fuit, cum me ſoluiſti; reddam.

Sed vtinam tantum) *Non* videtur addendum, Vtinam non ſoli boni eſſent iniuriis malorum expoſiti.

Adulteram cui) emendandum, *qui* Retineri tamen poteſt, pro, *apud quam*.

Exulandum eſt] Melius *eſſet*.

Duo potius) vt vtrumque ſeruem, vtrumque enim corpus interfici oportebat, aut neutrum.

Habes Calliam] niſi dicat, *habes Calliam. i.* nepotem tui nominis, ſine Cimone, quoniam ab adultero genitus, non intelligo quid ſibi velit.

Vitiatas occiderunt] Hippomenes Athenienſium princeps, filiam Limonem in adulterio deprehenſam, vna cum ferociore equo concluſit, nec huic, nec illi cibum præbens. Equus igitur fame in rabiem actus, puellam deuorauit. Ouid. in Ibin.

Solaque Limone pœnam ne ſenſerit illam;
Et tua dente ferox viſcera carpat equus.

Ex Aſianis) luxuriantibus & ſine modo redundantibus.

Fœdo genere) propter verbum, quod addit, *concumbere.*

Flaminius inter cœnam reum puniens. CONTROVERSIA XXV.

T*HEMA. Flaminius prætor inter cœnam à meretrice rogatus, quæ aiebat ſe nunquam decollari hominem vidiſſe, vnum ex damnatis occidit. Accuſatur maieſtatis.*

CONTRA FLAMINIVM. *Mentonis.* Iam etiam perituri dormiebant. peragitur totus ordo ſupplicij, ne quid ſe meretrix negaret vidiſſe. O miſerum, ſi quis meretricem offendit. O miſeram matrem familiæ ſi cuius formæ meretrix inuidet: nihil petenti prætor negaturus eſt. *Muſæ.* Hic eſt Flaminius qui exiturus in prouinciam, vxorem à porta dimiſit. *Argentarij.* Non obijcio luxuriam, non obijcio hiſtrionum iocos. apud vos refrixerunt. in conuiuio nihil aliud quam occiditis. Qui in carcere vixerunt, in conuiuio perierunt. *Blandi.* Feriatur in foro. omnes videant, meretrix audiat. Reliquiæ prætoris vnco trahebantur. Maieſtatem læſam dixiſſem, ſi exeunti tibi lictor à conſpectu meretricem non ſummouiſſet. *Vibij Ruſi.* Paratus erat accuſator cum commentarijs. aiebat, Quid ſi meretrix deſiderarit? In hoc te cum vxore non miſimus? Vt ſalua prouincia ſit, optemus meretrici bonam mentem. Dedimus tibi legatum, dedimus quæſtorem, vt tu cum meretrice cœnares? meretrix vxoris loco accubuit, immo prætoris. *P. Aſprenatis.* Vni fortaſſe oſculo donauit homicidium. Etiam carnifices cœnaturi manus abluunt. *Porcij Latronis.* Ne à ſobrio quidem lictore percuſſus eſt. Non inquiro in totum annum, vna nocte contentus ſum. Bibe lictor, vt fortius ferias. Ecquid intelligitis, quomodo damnatus ſit, qui ſic occiſus eſt? quid ſcio, an in cuius gratiam occiſus eſt, in eiuſdem etiam damnatus ſit? quantum tibi perdiderat, tantum tu meretrici dediſti. Si negaret, quos teſtes haberem? quis enim in illo conuiuio fuit, cui tecum ſit credendum? Facilius eſt, vt qui meretrici multa dederit, homicidium neget; quam vt qui hoc quoque dedit, quicquam denegarit. Nunquam iſtud mulierum oculis oſtendi ſolet, aut iſta iam ſæpe vidiſſet. *Iulij Baſſi.* Inter temulentas reliquias ſumptuoſiſſimæ cœnæ, & faſtidioſos ſub ebrietate cibos, modo exciſum caput humanum fertur. Inter purgamenta & iactus cœnantium, & ſparſam in conuiuio ſcobem, humanus ſanguis euerritur. Gratulor ſorti tuæ prouinciæ, quod deſiderante tale ſpectaculum meretrice, plenum carcerem damnatis habuiſti. Seruum ſi verberare voluiſſes, extra conuiuium abduxiſſes. *Romani Hiſponis.* Quis ferret te, ſi in triclinio tuo iudicium coegiſſes? Scelus eſt, in conuiuio damnari hominem: quid occidere? ad arbitrium meretricis de reo pronunciaſti: niſi forte facilius in honorem eius decollas, quam iudicas. *Fuluij Sparſi.* Contactam ſanguine humano menſam loquor, ſtrictas in triclinio ſecures. Quis credat iſta aut concupiſſe meretricem, aut feciſſe prætorem? Cadauer, ſecures, ſanguinem loquor. Quis inter hæc de conuiuio cogitat? Hominem, inquit, occidi, nunquam vidi. alio quam Flaminio prætore omnia alia vidiſti? *Silani Pompey.* Virum nobiliſſimum, & tantis honoribus functum turpiter meretrix clementem feciſſet, crudelem fecit. Nunquam vidi. adijce ſi vis. nec alio prætore videre potes. *Albutij Sili.* Si quis autem eſt, Iudices, qui deſideret, vt prætoris referam crudelitatem, quot præter hunc iugulauerit, quot innoxios damnauerit, quot carcere incluſerit: huic ego me ſatisfacturum polliceor. vno conuiuio cum ſua prætura reum euoluam. Inſtituuntur ab iſto in prouincia epulæ, & magnifico apparatu extruitur conuiuium, diſtinguuntur argenteis poculis aurea. quid multa? * è carcere in conuiuium prætoris, cui ſtupenti miſero meretrix arridet. Interim virgæ promuntur, & victima crudelitatis ante menſam ac deos trucidatur. Me miſerum, imperij Romani terrore luſiſti. O qui crudelitate ſuperaſti omnes tyrannos, ſoli tibi inter epulas voluptati fuit morientium gemitus. hic vltimus apparatus cœnæ fuit. In eodem triclinio video prætorem, amatorem, ſcorta, cædes. Meretrix prætori, prætor prouinciæ imperat. In conuiuio conſtituitur catenatus: qui cum languenteis prætoris iſtius aſpexit oculos, exiſtimans ipſum prætoris beneficium dimitti, gratias iſti agere, & vtriſque manibus menſam tenens. Dij, inquit, immortales tibi parem gratiam referant. Quicunque in eodem triclinio accubabat, alius vbertim demiſſo capite flebat: alius auertebat ab illa crudelitate oculos: alius ridebat, quo gratior eſſet meretrici. hic iſte inter varios conuiuarum vultus ſubmoueri iubet: miſerum ſtare ad præbendas ceruices immotum. Interim diſtinguitur mora poculis. nec ſobrij quidem carnificis manu, ciuis Romanus occiſus eſt. Non peto, quo minus ſecuri percutiatur: illud rogo, legi potius quam ſcorto cadat. Memento terrorem imperio quæri, non oblectamenta mulierculis. Quid ego nunc referam, Iudices, ludorum genera, ſaltationes, & illud dedecoris certamen, prætor ne ſe mollius moueret, an meretrix? *Capitonis.* Exſurgite nunc Bruti, Horatij, Decij, & cetera decora imperij. Veſtri faſces, veſtræ ſecures, in quantum, pro bone Iupiter! dedecus reciderunt! Iſtis obſcœnæ puellæ iocantur. Quid ſi per Deos immortales nullo ſolemni die, populo inſpectante, in foro conuiuium habuiſſes? non minuiſſes maieſtatem imperij noſtri? atqui, quid intereſt conuiuium in forum, an forum in conuiuium attrahas? Deinde deſcripſit, qualiter in foro decolletur. Aſcendit prætor tribunal, inſpectante prouincia: noxiæ poſt terga ligantur manus, ſtatim intento ac triſti omnium vultu, fit à præcone ſilentium: adhibentur deinde legitima verba: canitur ex altera parte claſſicum. nunquid vobis videor deſcribere conuiuiales iocos? Heu quam diſſimilis exitus initijs adeſt! Accuſauit te: quis? Iudicarunt te: qui? Te prætor damnatum pronuntiauit: occidit meretrix. *Buteonis.* Vt iſte cum amica cœnaret iucundius, homo occiſus eſt. Nunquid Iudices, vnquam pro roſtris vidiſtis prætorem cum meretrice cœnantem? *Votieni Montani.* Qui ſic conuiuatur, quomodo iraſcitur? Damnaturi iurant nihil ſe gratiæ, nihil precibus dare. poſtulo, vt in hanc legem iures. Maieſtas populi Romani per omnes nationes, per omnes diffuſa prouincias, in ſinu meretricio iacet. Ea imperat prætori noſtro, quæ proſtitit: cuius

oſculo nemo ſe abſtinuit, niſi qui pepercit ſuo. Conuiuas tuos ipſa narra: fuere credo tribuni, fuere præfecti, fuere equites Romani: cum ijs ergo prætor. *Caſſij Seueri.* Ne de ſeruo quidem aut captiuo, omni loco aut omni genere, aut per quos libebit, aut cum quibus libebit, ſupplicium ſumi fas eſt, adhibeturque ad ea magiſtratus ob cuſtodiam, non lætitiam. *Triarij.* Quo crimine damnatus eſt? cædis. non tamen in conuiuio occiderat. Animaduerte diligenter, meretrix; ne iterum homicidium roges.

Divisio. *Montanus Votienus* has putabat quæſtiones eſſe: An quod quis in magiſtratu peccauit, proles vindicari poſſit maieſtatis læſæ. Reus enim quod tueri ſe facto non poteſt, ad ius confugit, & dicit ſe hac lege non teneri. Num quicquid peccauit in magiſtratu aliquis, maieſtatem lædit? Puta aliquem, dum magiſtratus eſt, patrem ſuum occidere, veneno vxorem ſuam necare. Puto, non hac lege cauſam dicet, ſed illis parricidij & veneficij. Vis ſcire, non à quo fiat, ad rem pertinere, ſed quid fiat? priuatus poteſt accuſari maieſtatis læſæ, ſi quid fecit quo populi Romani maieſtatem læderet. Puta amicam habet Proconſul: ideo maieſtatis damnabitur? quod amplius dico, puta matronam corrupit, dum Proconſul eſt: adulterij cauſam dicit, non maieſtatis. Singula, inquit, æſtima quæ obiicis. ſi tantum amicam habuiſſet, nunquid accuſares? quod animaduertiſſet in aliquem nullo rogante, nunquid accuſari poſſit? Si non omne non recte factum hac lege vindicari poteſt, an id quod ſub auctoritate publica geritur? Nam cum adulterium committit, tanquam ciuis peccat, item cum veneficium. cum animaduertit, auctoritate publica vtitur. in eo autem quod ſub prætextu publicæ maieſtatis agitur, quicquid peccatur, maieſtatis actione vindicandum eſt. Dic. n. mihi, ſi cum animaduertere debeat, nec legitimo cultu ac more ſolemni vſus, interdiu tribunal conſcenderit conuiuiali veſte: ſi cum claſſicum canere debeat, ſymphoniam canere iuſſerit, non lædet maieſtatem? atqui quod fecit, fœdius eſt. & comparauit. Deinde ſi poteſt vindicari maieſtatis lege id quod proconſul, maieſtatis publicæ & iuri apparatus eſt, peccauit, an hoc poſſit. Non poteſt, inquit: nihil. n. detractũ eſt populi Romani magnitudini. Is lædit populi Romani maieſtatem, qui aliquid publico nomine facit: tanquam ſi legatus falſa mandata affert, ſic adiuntur tanquam populus Romanus illa dederit. Imperator fœdus percuſſit, videtur populus Romanus percuſſiſſe, & continetur inito fœdere. nunc nec viribus quicquam populi Romani detractum eſt, nec opinioni. ei imputatur, ſi quid fecit, non populo Romano. At ex te ceteros æſtimant. Nonne & ante hunc alij fuerunt, ex quibus æſtimari poſſit? & poſt hunc erunt. At ſingulorum vitia nemo vrbibus aſcribit. Attamen factum ipſum turpe eſt. Et multa alia: nec ideo illis populi Romani maieſtas læditur. Nemo pæne ſine vitio eſt: ille iracundus eſt, ille libidinoſus eſt: non tamen ſi quid in aliquo eſt mali, eo ſtatim maieſtas læditur. Deinde ad facti ipſius æſtimationem venit, & dixit hæc obiici, quod meretricem habuit, quod aliquem occidit, quod noctu, quod in conuiuio, quod rogante meretrice. *Silo Pompeius* has adiecit quæſtiones: An ſi quod ei facere licuit fecit, non poſſit maieſtatis lege accuſari. Poteſt, inquit. hæc enim lex, quid oporteat, quærit: aliæ, quid liceat. Licet ire in lupanar. Si præcedentibus faſcibus prætor deduceretur in lupanar, maieſtatem lædet: atqui quod licet fecerit. Licet qua quis velit veſte vti. Si prætor ius in veſte ſeruili vel muliebri dixerit, violauerit maieſtatem. Deinde illam fecit quæſtionem, An ei hoc facere licuerit. Non licuit, inquit, illo loco, aut illo tempore; aut ex illa cauſa occidere. Quædam quæ licent, tempore & loco mutato non licent.

Color. De colore, inquit, quæritur, quo vti debeatis, qui pro Flaminio dicit. Quædam controuerſiæ ſunt, in quibus factum defendi non poteſt, excuſari poteſt: ex quibus eſt & hæc. Non poſſumus efficere vt propter hoc non ſit reprehendendus: non ſperamus vt Flaminium iudex probet, ſed vt dimittat. ſic agere debemus, tanquam pro facto non emendato, non ſcelerato tamen. Itaque negabat ſe pro Flaminio narraturum. *Montanus*, ſed quæ obiiciuntur reſponſurum. Aiebat autem illam ſententiam Rufi Vibij, colorem actionis eſſe bonum. *Senecio* dixit, bonum ſe habere animum pro reo, in quo libido omnis intra meretricem eſſet, crudelitas intra carcerem. Ipſe Montanus illum locum pulcerrime tractauit, quam multa populus Romanus in ſuis imperatoribus tulerit: In Gurgite luxuriam, in Manlio impotentiam, cui non nocuit & filium & victorem occidere: in Sylla crudelitatem, in Lucullo auaritiam. In prætore, inquit, cum illi conſtiterit abſtinentia, diligentiam excutiatis, quomodo vna nocte cœnauerit. verum tamen; inquit, iniqui eſt quod obiiciunt, quod damnatus perierit meretrice poſtulante, prætorem perire damnato. Colorem *Fuſcus Arellius* hunc introduxit: ebrium fuiſſe, neſciſſe quid fecerit. *Silo Pompeius* hoc colore vſus eſt: Non putauit ad rem pertinere, vbi aut quando periret qui perire deberet. *Triarius* ineptum introduxit colorem: Sermo erat, inquit, in conuiuio, contemni nimiam prætoris lenitatem: alios fuiſſe prætores, qui quotidie animaduerterent. huius anno nullum eſſe occiſum. Dixit aliquis ex conuiuis: Tu ergo numquam iratus? dixit & mulier. Ergo iratus, quod clementia ſua contemptui eſſet: Curabo, inquit, ſciant non deeſſe mihi ſceleratum, quem videre lucem vltra non oportet. Occiſus eſt. qui? damnatus. vbi? in prætorio. quo tempore? Eſt enim vllum tempus quo nocens perire non debeat? *Gallus Vibius* dixit: Meretrix orauit. timebam mehercules, ne exoraſſet: vt aut occideretur indemnatus, aut damnatus viueret. Ex altera parte multa bene dicta ſunt, multa corrupte: in deſcriptione ſupplicij vtique illi qui voluerunt omnia legitima ſupplicij verba in ſententias trahere, in vitia inciderunt: tanquam dixit *Triarius*, Summoue, audi, lictor? ſummoue à prætore meretricem. hoc loco non male adiecit, Verbera: ſed vide ne virgæ tuæ pocula noſtra diſturbent. Deſpolia, meretrix agnoſcis hoc verbum? certe prouincia agnoſcit. *Silo Pompeius*, homo qui iudicio cenſebatur, & ipſe ad hanc deſcriptionem acceſſit, minimum tamen mali fecit: ait, Animaduerte meretrix. Age lege. quicquam enim lege hic agitur? *Hiſpanus* dixit: Age lege: tibi dicitur, Flamini: viue ſine meretrice, cœna ſine carnifice. *Argentarius* in quæ ſolebat

ſchemata, attrectationem violentiſſimam fregit. Age lege : ſcis, inquit, quid dicat? interdiu age; in foro age. ſtupet lictor. idem dicit, quod meretrix tua : hoc nunquam ſe vidiſſe. *Montanus Votienus* dixit : Percuſſutus lictor ad prætorem reſpexit, prætor ad meretricem. *Vibius Gallus* dixit : Lictori, quia bene percuſſerat, propinatum eſt. Illud quod tanquam Latronis circumfertur, non eſſe Latronis. pro teſtimonio dico, & Latronem à ſententia inepte tumultuoſa vindico. ipſe enim audiui Florum quendam auditorem Latronis dicentem, non apud Latronem : neque enim illi mos erat quemcunq; audire declamantem. declamabat ipſe tantũ : & aiebat ſe non eſſe magiſtrum, ſed exemplum. Nec vlli alij contigiſſe ſuo, quam apud Græcos Nicetæ, apud Romanos Latroni, vt diſcipuli non audiri deſiderarent : ſed contenti eſſent audire. Initio contumeliæ cauſa à deridentibus, diſcipuli Latronis *auditores* vocabantur : deinde in vſu verbum eſſe cœpit : & promiſcue poni pro diſcipulo auditor. hoc erat non patientiam ſuam, ſed eloquentiam vendere. Vt ad Florum reuertar, ille dixit in Flaminio : Refulſit inter priuata pocula publicæ ſecuris acies : inter temulentas ebriorum reliquias humanum euerritur caput. Nunquam Latro ſic compoſuiſſet, vt quia publicam ſecurim dicturus erat, diceret, priuata pocula : neque in tam mollem compoſitionem eius ſententia euanuiſſet, neque tam incredibiles vnquam figuras compingebat, vt in ipſo triclinio inter lectos & iocos & menſas percuſſum deſcriberet. Ille cum in hac controuerſia deſcripſiſſet atrocitatem ſupplicij, adiecit : Quid exhorruiſtis, Iudices? meretricios luſus loquor. Et ille dixit minus notam ſententiam, ſed non minus bonam : In ſocium noſtrũ prætor populi Romani animaduertit, cum priuata voce, tumultuario tribunali, ebrius fortaſſe, nec calciatus quidem, niſi ſi vt omnia ſpectaret meretrix, diligenter exegit. *Rufus Vibius* erat qui antiquo genere diceret. belle ceſſit illi ſententia ſordidioris notæ Prætor ad occidendum hominem ſoleas popoſcit. Alteram eiuſdem generis, ſed non eiuſdem ſucceſſus ſententiam. cum deploraſſet condicionem violatam maieſtatis, conſuetudinem maiorum deſcripſiſſet, qua ſemper voluiſſent ad ſupplicium aduocari, ſententiam dixit : At nunc à prætore lege actum eſt ad lucernam. *Pollio* tamen *Aſinius* aiebat hanc ſe ſententiam recipere. *T. Liuius* de oratoribus, qui verba antiqua & ſordida conſectantur, & orationis obſcuritatem ſeueritatem putant, aiebat Miltiadem rhetorem eleganter dixiſſe : Ἐπὶ τὸ πλησίον μαίνονται. tamen in ijs etiam ſi minus eſt inſaniæ, minus ſpei eſt. Illi qui tument, & abundantia laborant : plus habent furoris, ſed plus etiam corporis. Semper autem ad ſanitatem procliuius eſt, quod poteſt detractione curari. illi ſuccurri non poteſt, qui ſimul & inſanit & deficit. Sed ne hoc genus protegere videar, in Flaminio tumidiſſime dixit *Murrhedius* : Prætorem noſtrum in illa ferali cœna ſaginatum meretrici, ſinu excitabitis occiſuri. Et illud tetracolon : Seruiebat forum cubiculo, prætor meretrici, carcer conuiuio, dies nocti. Nouiſſima pars ſine ſenſu dicta eſt, vt impleretur circuitus : quem enim ſenſum habet, Seruiebat dies nocti? Hanc ideo ſententiam retuli, quia & in tricolis, & in omnibus huius generis ſententiis curamus vt numerus conſtet, non curamus vt ſenſus. Omnia autem genera corruptarum quoque ſententiarum de induſtria pono . quia facilius quid imitandum, & quid vitandum ſit, docemur exemplo : & certe illud genus cacozeliæ eſt, quod amaritudine verborum quaſi aggrauatur. Iam res petit, vt in hac controuerſia referamus id quod *Licinius Nepos* dixit : Reus damnatus eſt legi, periit fornici. & illud quod *Senianus* dixit, habet ſui generis inſaniam, cum diceret, nocte non debere ſumi ſupplicium, poſt longam deſcriptionem, cum nunc demum ne victimę quidem occiduntur. Et ad hanc controuerſiam Gręci appoſuerunt manum. dixit in hac *Necetes* : ὡς ἤκουσαν, ὅτι συμπόσιόν ἐστιν, ἧκτον *Euctemon* dixit : * ΠΑΝΤΕCΕΜΟΝ ΖΟΝΟ ΤΙΕCΑΤΟ. *Glaucippus Cappadox* cum cœnam luxurioſam deſcripſiſſet, indignam maieſtate prætoris, adiecit : διηγήσομαι ὑμῖν καὶ τὸν κῶμον ** Hoc idem elegantius dixit *Addeus*, cum deſcripſiſſet cœnam nocturnam : ὡς ἐρωτικὸς ὁ κῶμος. *Nicetes* dixit : οὐδέποτε τεθέαμαι αἰαιρύμενον αἰαίτιον, εὐτυχῆ οὐδ᾽ ὄψῃ. *Artemon* eodem loco aliam dixit ſententiam : οὐδέποτε τεθέαμαι ἀναιρύμενον γυναῖον. τῷ μὲν οὐ δεῖ. *Glycon* dixit : ὡς δ᾽ ἀπιώτησαν, οἷς ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ πόρος ἐστιν, καὶ σπαίεται χαθεῖσιν, ἔκραγέ τις τάλας, Ἐμὲ ἄπαγε. Ἐγὼ γὰρ ἀδικῶ, ὃ καὶ ἀπῆγεν.

IN CONTROVERSIAM VIGESIMAMQVINTAM.

NICOLAVS FABER.

F*Laminius prætor*,] Ex hiſtoria petitum thema, prout narratur à Valerio Antiate apud Liuiũ, & Valerio Maximo. Ceteri enim longe aliter factum exponunt : omnes tamen Proconſulem fuiſſe, non Prætorem, conueniunt, niſi ex nothis hic ſit natus error. vide Ciceronem de Senectute, Liuium lib. xxxix. & Plutarchum in M. Catonis, & T. Flaminij vitis.

Cui tecum ſit credendum?] Fortaſſe melius, *Quis enim in illo conuiuio fuit tecum, cui ſit credendum?*

Alio quam Flaminio Pratore] Hæc officere rectitudini orationis videntur, quibus reiectis in lineam tertiam conſtabit ſenſus.

Nunquam vidi. Adiice ſi vis.] Hic inſero quæ notatione proxima delenda duxi : & lego, *Adiice ſi vis, nec alio Pratore quam Flaminio videre poſſum.*

An quod quis in magiſtratu peccauit, proles] Hæc immutarunt in editione Romana poſtrema, ediderunt que, *An quod quis in magiſtratu peccauit Procos. vindicari poſſit maieſtatis lege reus.* Quæ lectio tanto deterior eſt quanto à veteri quam repræſentauimus, longius abeſt. Vbique enim Prætorem, non Proconſulem vocat. Si licet aliquid audaciuſcule tentari, legendum cenſerem. *An quicquid in magiſtratu peccauit Prator, vindicari poſſit maieſtatis*

lege? Reus enim cum tueri ſe facto non poteſt, ad ius confugit, & dicit ſe hac lege non teneri.

Quod Proconſul, maieſtatu publicæ] In controuerſiis quæſtiones ex quæſtionibus naſcuntur. Supra quæſtionem exſecutus eſt, an quicquid in magiſtratu quis peccat, lege maieſtatis vindicandum ſit, concluſitque id tantum hac lege vindicandum quod prætextu maieſtatis publicæ admiſſum eſt. quærendum igitur nunc venit, An hoc factum prætextu maieſtatis ſit admiſſum. quod facit, ſi legamus: *Deinde ſi poteſt vindicari maieſtatu lege id quod prætextu maieſtatis, & turb, & apparatus peccauit, an hoc poſſit.* non puto de hac lectione quenquam controuerſiam facturum.

Non tamen ſi quid in aliquo eſt mali,] Ceteræ editiones habent, *non tametſi cum aliquo imitatum eſt malis,* corrupte.

Diligentiam excutiatis,] Conijcio legendum, *cum illi conſtiterit abſtinentia, diligentia, excutiatis quomodo vna nocte cenauerit.*

Vtrum tamen, inquit, iniqui eſt] Videtur legendum *vtrum tamen, inquit, iniquius eſt. Obiiciunt quod damnatus perierit meretrici: poſtulant Prætorem perire damnato.*

Animaduerte meretrix.] Verba ſunt Prætoris meretricem attentam ad ſupplicium reddentis, vulgataque formula lictorem percutere iubentis. Magiſtratus enim cum occidere imperabat, *Lege Agere* iubebat, atrocitatem facti verbo mitiore temperans. Aliquando tamen legendum putaui: *Animaduertere meretrix iubet*, LEGE AGE vt velit dicere meretricē officio prætoris functam. quod nos admonet, vt de ea re locum lib. I. de ira, à multis varie verſatum hic adponamus, quemadmodum rectiſſime habetur in Gryphiana editione, ſi particulam & quæ in illa vacat, deleamus. Is ſic ſe habet. *Itaque ſi peruerſa induenda magiſtratus veſtis, & conuocanda claſsico concio eſt procedam in tribunali non furens, non infeſtus, ſed vultu leni, & magis graui quam rabida voce illa ſolennia verba concipiam, & lege agi iubebo.* quemadmodum etiam Liuius lib. XXVI. ſcribit, *præconi imperauit, vt lictores lege agere iuberet.* quod editionem Gryphianam confirmat.

Attrectationem violentiſsimam fregit,] Attrectationis vocabulum hoc loco fruſtra eſſe exiſtimo, ſuſpicorque legendum, *in qua ſolebat ſchemata tractionem violentiſsimam fregit*, vt ſupra, controuerſia V. lib. II. Albucium dixit ſolitum in figuras controuerſiam diuidere. quod in toto faciebat Albucius, id in parte fecit Argentarius.

Quemcunque audire declamantem.] Sequentia probant legendum eſſe: *quemquam audire declamantem.*

Nec vlli alij contigiſſe ſuo,] Fortaſſe, *contigiſſe ſcio.*

Ad ſupplicium aduocari,] Vel reponendum, vel potius ſubaudiendum vocabulum *concionem*. Claſſico enim aduocabatur concio Tacitus lib. II. de P. Martio, & L. Seneca.

SCHOTTVS.

F*Laminius Prætor*] Bis hic peccatum. Eſt enim *L. Quinctius Flamininus*, Titi frater, non *Flaminius*: ne duo gentis diuerſæ nomina miſceantur, gens & hæc plebeia: *Flaminini* vero Quinctia Patricia familia eſt *Proconſulem quoque* fuiſſe ſuſpicor, non *Prætorem*; cum quod in veteri ſic ſæpe appelletur, natumque mendum ſit ex ſingulis litteris P R. quibus & *Prætoris & Proconſulis* nomen inchoatur: tum quia *Conſularem* vocat in M. Catone, Auctor de Viris illuſt. *Conſulem in Gallia* Liuij Epitoma lib. XXXIX. & *Conſulatus honore defunctum* ait Valer. Maximus lib. IV. cap. V. Cicero in Catone ſeptimo anno id accidiſſe poſt Conſulatum anni DLXI. cum L. Domitio Ahenobarbo, & Plutarchus in Catone, qui in veteri Ciceronis libro octauus annus eſt, in faſtis Capitolinis DLXIX. poſt V. C. quo à M. Porcio Catone, & Valerio Flacco Cenſoribus Senatu motus eſt *L. Flamininus*: nec honorum gradus, vt ignominia notatum, repetiſſe legimus. Equidem alterum facile tolero, melior *Prætorem* nonnunquam dictum *Conſulem*, qui cum imperio in prouincias mittebatur, à Græcis præſertim ſcriptoribus & vice verſa: in exercitu quoque Imperatorem à præeundo: in foro vero à iure dicundo *Prætorem* nominatum: & *Prætorium tabernaculum, cohortem, portamque Prætoriam*, & *Prætorianos*, vt & *Conſulem* à conſulendo Cic. II. de leg. Exempla paſſim obuia.

A meretrice rogatus] Sic & apud Liuium li. XXXIX. Valerius Antias: ad Placentinæ famoſæ mulieris, cuius amore deperibat, preces, ex vinculis ſecuri quemdam percuti iuſſiſſe: quod ſe neminem gladio feriri vidiſſe diceret. Liuius vero & ex eo Plutarchus in Quinctio & Catone, puerum Philippum Pœnum, id impetraſſe refert, vt ſua manu Gallum quemdam transfugam confoderet. Roma enim obſequij ipſius cauſſa, ſubipſum gladiatorium ſpectaculum ſe diſceſſiſſe iactabat. Sed Catonem ipſum Ciceronis verbis audiamus: *Inuitus feci, vt fortiſsimi viri T. Flaminini fratrem L. Flamininum e ſenatu eiicerem, ſeptem annis poſtquam Conſul fuiſſet: ſed notandam putaui libidinem. Ille enim cum eſſet Coſ. in Gallia exoratus in conuiuio à ſcorto eſt, vt ſecuri feriret aliquem eorum, qui in vinculis eſſent damnati rei capitalis. Hic Tito fratre ſuo Cenſore, qui proximus ante me fuerat, elapſus eſt: mihi vero & Flacco neutiquam probari potuit tam flagitioſa, & tam perdita libido, quæ cum probro priuato coniungeret imperij dedecus.* Tu vide & Val. Maximum lib. II. cap. IX. Non diſſimile illud in ſacris litteris, rogante meretricula ſaltatrice indicta cauſſa capite truncatum innocentiſſimum hominem D. Ioannem Baptiſtam. Marci VI. Matth. XIV. Luc. III.

Nunquam decollare hominem] vtitur & *decollandi* voce L. Feneſtella lib. II. Epitoma Hiſtor. de C. Cæſare animaduertente in piratas, à quibus, dum Rhodum, ſtudiorum cauſſa, peteret, captus fuerat, apud Diomedem lib. I. Gramm. Aliter enim Suetonius & Plutarchus.

Si cuius femina) forma lego ex optimo illo lib. in quo & *quæ* diſerte, pro *cuius* ſcriptū eſt: vt hinc de probitate & antiquitate iudicare liceat. Io. Petreius locum corruptum ſubodoratus erat; qui vel *Si cui femina* tentabat: vel eo ſenſu, ſi alicuius vxori meretrix inuideat. Omnino ſcripta lectio vera eſt.

Obiicio lenocinium] Aberant hæ duæ voces à veteri, & ſane non huc pertinent. Mox in eodem: *Obiicio hiſtrionum totos annos: reuixerunt. In Conuiuio nihil aliud niſi occiditur.* Quæ & ipſa non ſunt integra.

Reliquiæ Prætorii] Ἀνάλεκτα reſpexit quæ conuiuiorum propria, in quibus cadauer hoc numerat. Et vero ſolent ſontes vnco impacto trahi in Gemonias ſcalas. Nota res ex Cic. Philippicis, & Auguſtorum ſcriptoribus. Hoc moneo, quia ſudat Petreius, cur *vncus Prætoris* dicatur.

Lictor à conſpectu] Inf. Triarius: *ſubmoue, audis lictor; ſubmoue à Prætore meretricem.* vid. Controu. II. & xxxv. & quæ accurate, vt omnia, doctiſſ. Lipſius lib. I. Electorum cap. xxiii. de Lictoribus attulit.

Accuſator cum commentariis) Hinc & *Commentarienſes* dicti I. Ctis, quorum manu acta ſubnotabantur, quoties apud fiſcum ageretur. Sic enim Paullus lib. v. Sententiarum: *Quoties* inquit, *apud fiſcum agitur, actorum poteſtas poſtulanda eſt, vt merito iis liceat, eaque manu Commentarienſis adnotanda ſunt. Quod ſi aliter proferantur, is qui ita protulerit, cauſſa cadit.* L. in fraudem ff. de Iure fiſci. Dictus & carceris cuſtos *Commentarienſis* ab iiſdem Prudentibus Sup. Controu. ix. *Aliqua ſaltem ex Commentariis amici tui deſcribe.*

In hoc tecum vxorem non miſimus, vt ſalua) Sic vetus lib. integris litteris, quomodo Lipſius noſter εὐστόχως leg. viderat, ſed hac interpunctione: *In hoc tecum vxorem non miſimus? vt ſalua prouincia ſit, optemus meretrici bonam mentem.* Petreius & ipſe interrogationem vulgari apponit; *In hoc tecum vxore non miſimus?* In hoc ſita eſt Prouinciæ ſalus, vt meretrix non inſaniat. Hinc diſce maritis in Prouincias proficiſcentibus vxores domi relictas. Apertius ſup. Ant. Muſa. *Hic eſt Flamininus, qui exiturus in Prouinciam vxorem à porta dimiſit.* Et apud Tacitum III. Annalium: *Seuerus Cæcina cenſuit, ne quem magiſtratum, cui Prouincia obueniſſet, vxor, comitaretur.* Tu vide & Sueton. in Auguſto cap. xxiii.

Optemus meretrici bonam mentem] Hoc eſt, propitios Deos. Seneca Philoſoph. epiſt. III. *Iubeo te habere mentem bonam, hoc eſt, propitios Deos omnes, quos habet placatos & fauentes, quiſquis ſibi ſe propitiauit.* Amentibus contra *Deos iratos* eſſe dicebant. Loca diligentiſſime collegit Briſſonius lib. I. Formular. Quæ non exſcribo. Mox illud, *vna nocte contentus ſum.* Repetitur totidem verbis lib. v. Epiſt. Declam. vi.

Quantum tibi perdiderat] Sic & in vet. laborat tamen ſenſus: Petreius acute *Quantum tibi P. R. dederat*: prono errore librariis obiecto ex ſingularibus litteris P. R. Quam tibi, inquit, in vitam necemque aliorum poteſtatem pop. Rom. dederat, eam tu ſcorto dediſti.

Humanus ſanguis euertitur) Quanquam ita membraneus liber, malo tamen *euerritur*, vt inf. Florus. *Inter temulentos ebriorum reliquias humanum euerritur caput.* *Scobem* autem accipio puluiſculum, qui à ſcobina, hoc eſt, lima & ſerra decidit. Seduli famuli vt hodieque in Belgio arena, ſplendoris gratia, marmorea pauimenta aſpergere, & mundare ſolent: & apud Horatium Catius Epicureus, gulæ mancipium, inter mundicias numerat lib. II. Satyr. IV.

Vilibus in ſcopis, in mappis, in ſcobe quantus
Conſiſtit ſumptus? Neglectis flagitium ingens.

M. Varro lib. VI. de ling. Latina. *Attius in Neruolaria: ſcobinam ego illam actutum adraſi. Scobinam à ſcobe: lima enim materia fabrilis eſt.* Sic ille. Verior igitur lectio, vt dixi, *euerritur humanus ſanguis*, præ illa, *euertitur*.

Scelus eſt in conuiuio damnari] Imitatus eſt Rhetor hic Cic. locum extremo lib. v. Verrinar. de ſupplicijs: *Facinus*, inquit, *eſt vinciri ciuem Rom. ſcelus verberari: prope parricidium necari. Quid dicam in crucem tollere? Verbo ſatis digno tam nefaria res appellari nullo modo poteſt.*

Victima crudelitatis ante menſam ac Deos trucidatur.] Eadem de hac ipſa re T. Liuius lib. xxxix. *Facinus ſæuum atque atrox, inter pocula atque epulas, vbi libare Diis dapes, vbi bene precari mos eſſet, ad ſpectaculum ſcorti procacis, in ſinu Conſulis recubantis, mactatam humanam victimam eſſe, & cruore menſam aſperſam.* Vide ſupr. contr. xi. extrema.

Securi percutiatur: legi cadat] Sacrorũ verba ſunt. Ouid. IV. Triſtium.

Candidaque adducta collum percuſſa ſecuri
Victima, purpureo ſanguine tingit humum.

Et Virgil. I. Æneid.

Multa tibi ante aras noſtra cadet hoſtia dextra.

Propertius lib. IV. Eleg. VI.

Et cadat ante meos icta iuuenca focos.

Supra *Ceruicem porrigere*, eadem tranſlatione dixit Contr. xvii.

Terrorem imperio quæri) Oedipus apud Senecam Tragicum:

——— *Odia qui nimium timet,*
Regnare neſcit: Regna cuſtodit metus.

Fit à Præcone ſilentium] Præconis hoc officium, *Audientiam facere.* Plautus Aſinariæ prologo:

Face iam nunc, præco, omnem auritum populum.

Appuleius lib. III. Metamorph. *Iamque ſublimi ſuggeſtu Magiſtratibus reſidentibus, iam Præcone ſilentium clamante.* Et diſerte Xiphilinus ex Dione in Hadriani vita. Fiebat & manu eius qui dicturus eſſet. Inf. Contr. xxvii.

Legitima verba) Lex horrendi carminis erat: *I lictor, colliga manus, caput obnubito, arbori infelici ſuſpendito.* Liu. lib. I. VIII. & IX. Cicero pro C. Rabirio perduellionis reo. Seneca philoſoph. *Sollemnia verba* vocat, lib. I. de Ira cap. xvi. Liuius aliique *certa verba*.

Canitur claſſicum] Inf. Montanus Votienus: *Si cum claſſicum debeat, Symphoniam canere iuſſerit.* Ergo vt in funere accinebatur, in maiori quidem, tuba; in minori, vt puerorum, tibia; Lutatius in VI. Thebaid Statij: ita & in ſupplicijs claſſicum canebatur. Plura exempla doctiſſimus Lipſius ad II. Taciti Annal. attulit ex Plutarcho in Gracchis, & Appiano lib. I. Bell. ciuilium. De Latinis vero; Varrone li. v. de Ling. Latina, & Seneca Philoſopho, epiſt. xvi. & de Ira lib. I. c. xvi. quem locum inf. de legis Actione apponam.

Quæ? Populus Romanus] In veteri *Qui?* C. R. hoc eſt, ciues Rom. & mox *iudicarunt te: Qui?* TR. hoc eſt, Triumuiri capitales: de quibus ſupra. quæ mihi germana lectio videtur, ſic TR. C. Sed vtrobique CR. ſcripſiſſe. quiſquam Senecam autumet, ex litterarumque vt fit, compendijs locum contaminatum. Innumeris enim locis peccant librarij, cum pro P. R. nunc, populus Rom. alias Prætor, nonnunquam etiam inuerſo ordine R. P. Reſpub. exſcribunt. Talis & infra interrogatio in Triarij ſermone eſt.

Num quid iudices] Aliter lib. vetuſtus: *Numquid*

vidi, quod pro roſtris vidiſti, Prætorem cum mer. cœnantem? Fort. leg. *Numquid tu quoque pro roſtris* &c.

Nihil ſe gratiæ, nihil precibus dare) Hinc indices iuratos ſententiam dicere toties ait Cicero lib. II. de Inuent. & pro Cluentio. In pronuntiando quoque ſe *Ex animi ſui ſententia facere* profitebantur. Auctor Fabius Declam. CCCXIII. idque ex Clemente lib. II. Conſtitut. Apoſtolic. cap. LII. & Baſilij epiſtola ad Euſtathium, docet doctiſſimus Briſſonius lib. v. Formul.

Peccauit proles vindicari poßit] Mendoſus locus ex compendijs litterarum *prol.* Lego ex veteris libri fide: *An quod quis in magiſtratu peccauit Proconſul, vindicari poßit maieſtatis lege reus.* Quo libri præſidio Petreius deſtitutus ſic commutabat: *An quod quis in magiſtratu peccauit, vindicari poßit, prout læſæ maieſtatis reus.* Sed recte habet ſcriptura vetus. Et ſtatim, *Vnum enim quod,* &c. fort. leg. *Cum enim quis tueri ſe facto non poteſt.* In forenſibus enim negotijs ſæpe diſputatur, ſitne facti an Iuris Quæſtio.

Se hac lege non teneri] Ad *Exceptiones.* I. Ctorum pertinet. Rhetores etiam criminis Tranſlationem in ſtatibus numerant. Videndus Fabius libr. VII. ca. IV. Talis fortaſſe & apud Q. Voconium Ciceronis Prætoris actio, pro A. Cluentio Habito, veneficij à T. Atio accuſato. Oſtendit enim poſt longam defenſionem, qua cum falſa infamia, pecuniam in iudicio olim verſatam liberat, non ea, qua accuſator vellet, Cluentium lege teneri. At vero Nunneſius tranſlationem illam criminis in Cluentiana, quia παραγραφὴ ἀτελὴς eſt, non eſſe ſtatum docet, ſed κεφάλαιον, vt docet Hermogenes: & quoniam in ea parum eſt dignitatis, cum ponitur initio, quod videamur diffidere, recte monet Sopater, poſt defenſionem adhibendam eſſe, diutiuſque nos in ea commorari poſſe. Sic enim ille ex Sopatro lib. II. Inſtitut. Rhetoric. quibus libris nihil vidi in hoc genere ſcriptum eruditius, aut accuratius, ex Græcorum, Latinorumque fontibus.

Maieſtatis læſæ: ſiquid fecerit) Fort. *Maieſtatis lege, ſi quid fecit, fecerit.* Nam in veteri lib. ſcriptum erat *Fecit.* & ſic, veteres in legibus condendis loqui ſolitos, vel vna illa pro Cluentio Oratio declarat, in qua lege Corneliæ de veneficijs caput excutitur. QVI VENENVM MALVM FECIT. FECERIT.

Pop. Rom. maieſtatem læderet.] M. Tullius Catone maiore, de hoc ipſo Flaminino: *Tam flagitioſa & perdita libido, quæ cum probro priuato coniungeret imperij dedecus.*

Sub prætextu publicæ maieſtatis] Vetus liber *prætexto,* neut. gen. nec amplius habet. Videtur tamen deeſſe altera vox *maieſtatis,* omiſſa fortaſſe à librario vt ſuperuacanea, quod per errorem bis poſitam putaret. Petreius igitur ſic ſarciebat: *In eo autem quod ſub prætextu publicæ maieſtatis ſit, maieſtatis actione vindicandum eſt.*

Maieſtatis publicæ & iuri & apparatus eſt.) Locus inexplicabilis à ſcriptura, quia mutilus eſt; à coniectura fortaſſe non item, ſi Petreium audis. Hunc enim ſenſum eruit Etiamſi teneatur lege maieſtatis, quatenus Proconſularem maieſtatem imminuit; an etiam teneatur publicæ maieſtatis læſæ, quod eius opera pop. Rom. apud exteras nationes male audiuit?

Si legatus falſa mandata adferi] *Aufert* in veteri eſt, et ſic interpollatum: *Si claudit in curiam, quam illa P. R. dederat.* Emendo adiutus etiam ab Epitoma; *Sic audiuntur, tanquam illa P. R. dederit.* Nam vulgaris lectio ſana non eſt cum negatione. Alias legi queat: *vel aliter quam P. R. dederit.* Huc autem pertinet lex de Legationibus lib. L. Pandect. & caput legis Iuliæ Maieſtatis lib. XLVIII. quo reus eſt, qui hoſtibus pop. Romani nuncium, litteraſue miſerit, ſignumue dederit, feceritue dolo malo, quo hoſtes pop. Rom. conſilio iuuentur aduerſus Remp.

Et continetur inito fœdere) *Indigno fœdere* exaratum vidi. De Mancino hoſtibus dedito, nec fœdere teneri populum Rom. voluiſſe, memoriæ referunt. Frequenter itaque Senatus eos, qui cum hoſtibus iniuſſu ſuo fœdera feciſſent, dedendos curauit: vt T. Veturium, & Sp. Poſtumium Samnitibus, cum his Ti. Numicium, & Q. Melium Trib. plebis pacis auctores. Multis poſt annis C. Hoſtilius Mancinus Numantinis deditus, nec receptus. Cic. III. Offic. & L. vlt. ff. de Legationibus.

Lex quid oporteat, alia quid liceat] Tale illud Diui Paulli: *Omnia mihi licent, ſed non omnia expediunt.* I. Corinth. VI. & X. capp.

In Gurgite luxuriam) Q. Fabius Gurges Q. Rulliani F. M. N. primo luxurioſus, poſt à paternis virtutibus non degenerauit. Nam ter Conſularis, bis Triumphalis, & Cenſorius, ac Princeps Senatus quater, vt ex Faſtis Capitolinis colligo. Macrobius lib. III. Satur. cap. XIII. *Ad viros venio triumphales, quos victores gentium luxuria vicit: & vt taceam Gurgitem à deuorato patrimonio cognominatum; quia inſignibus virtutis ſecutæ, vitia prioris compenſauit ætatis: in quam foueam luxus & ſuperbiæ Metellus Pius ſucceſſuum continuatione peruenit.* Plutarchus quoq; λαιμαργὸν alibi nominat.

In Manlio impotentiam.] T. Manlius L. F. A. N. Imperioſus, Torquati cognomine, perindulgens in patrem, acerbe ſeuerus in filium, quod contra imperiũ ſuum in hoſtem pugnauerat, necari eum licet victorem iuſſit. Salluſt. Iugurth. Hinc *Manliana imperia* in Prouer. ceſſerunt. Liuius Lib. VIII. ab v. c. Valer. li. II. cap. VII. & alibi. Agellius li. IX. ca. XIII. De Sullæ crudelitate & Luculli diuitijs, Lege Plutarch. Varronem, Ciceronem & Horatium Epiſt. VI. In Epitoma vero omiſſa illa ſunt, *In Gurgite luxuriam,* legiturque *In Lucullo luxuriam, in multis auaritiam.* Non diſſimilia de Catone & Cicerone initio Contr. XII. de Manlio vero XXXII.

Iniqui eſt quod) Petreius emendat: *iniquius eſt, quod obiiciunt,* &c. *an Prætori perire damnato:* Liber tamen vetus nihil ab edito variat.

Ergo nunquam iratus] Male hæc interpunguntur. Lege: *Ille ergo nunquam iratus, quod clementiæ ſuæ contemtui eſſet, curabo, inquit, ſciant.*

Occiſus eſt, quia damnatus ſub Prætorio fuerit] Concinnius hæc in Epitoma per interrogationes: *Occiſus eſt. Quis? Damnatus. vbi? In Prætorio. Quo tempore?*

Ne exoraſſet, vt occideretur) Poſtrema hæc vox aberat à veteri, & locus decurtatus. Equidem ſic concinnabam. *Timebam, me Hercules, ne exoraſſet*

vt aut

vt aut indemnatus occideretur: aut damnatus viueret: quomodo & Petteio leg. videbatur.

Deſpolia] In ambiguo ludit. Eſt enim & amantium, & Prætorum, lictorem in reum animaduertere iubentium, *Nudare*, & *Spoliare*; Virgas item & ſecures expediri iubebant Liu. lib. II. de Volerone, & lib. VIII. Dionyſius Halicarnaſſ. ἐσθῆτα περικαταῤῥῆξαι dixit. Plutarch. in Cicerone ἐσθῆτα περισχίσαι. Valerius Maximus lib. II. cap. II. & Cicero v. Verrina.

Age lege) Formula & hæc magiſtratuum, ſupplicium de aliquo ſumi iubentium: vt ex Liuio apparet lib. XXVI. & Valerio lib. III. ca. VIII. Eandem enim vterque formulam tribuit Q. Fuluio Flacco. Quæ ſolennia verba reſpexiſſe Senecam putant, lib. I. de Ira cap. XVI. Quem locum altius repetam, quod iudiciorum morem, & noſtra vehementer illuſtret. *Itaque*, inquit, *& ſi peruerſa induenda Magiſtratus veſtis, & conuocanda claſſico contio eſt, procedam in tribunal, non furens, nec infeſtus, ſed vultu leni, & illa ſolennia verba, leni magis grauique, quam rabida voce concipiam, & Agi iubebo non iratus, ſed ſeuerus.* Erat & in legitimis actionibus, *Lege agere* idem, quod iure experiri: apud Terentium Phormione, vbi Donatus legendus, & Plautus Aulularia, Cicero pro Cæcina, & I. de Oratore, & III. Verr. Valer. lib. VII. cap. VII. Plinius lib. VII. cap. V. Agellius lib. XX. cap. IX. & Pomponius I.C. in L. II. ff. de Orig. Iuris. *Augeſcente*, inquit, *ciuitate, quia deerant quædam genera Agendi, non poſt multum temporis ſpatium Sex. Aelius alias actiones compoſuit.* Debentur hæc Briſſonij ſummi viri diligentiæ. vide & inf. Contro. XXX. & XXXII.

Mollem compoſitionem) Quam pueriles figuræ illæ ſint τῶν ἀντιθέτων, ἰσοκώλων, καὶ παρίσων, docet Dionyſ. Halicarnaſſ. in Lyſia, ex Theophraſto, & in Iſocrate, exagitatum illum fuiſſe propter nimium vſum figurarum huiuſmodi, à Philonico Dialectico, & ab Hieronymo Peripatetico. Eaſdem vocat θεατρικὰ σχήματα in lib. de Idiomate Thucydidæ. Lucilius quoque idem irriſit apud Agellium lib. XVIII. cap. VIII. Mitto quæ M. Tullius de nimia feſtiuitate, qua iſti vtebantur. in Oratore, aliique diſputant.

Prætor ſoleas popoſcit) Solent enim accumbentes, in triclinijs calceos ponere, ne ſtragula fœdarent. Martial. lib. V. Epig. XCVII.

Depoſuis ſoleas adſertur protinus ingens
Inter lactucas, oxygarumque liber.

Et Plinius lib. III. Epiſt. I. de Spurinna: *Mane lectulo continetur: hora ſecunda calceos poſcit: ambulat millia paſſuum tria.*

Qui verba antiqua & ſordida] Quæ Cæſar tanquam ſcopulum effugere iubet. Notatus hoc nomine Salluſtius à Lenæo apud Suetonium, & Epigrammate ἀδεσπότου:

Et verba antiqui multum furate Catonis
Criſpe Iugurthinæ conditor hiſtoriæ.

Vid. Fabium lib. VIII. cap. III. & Agellium lib. IX. cap. VII.

Semper ad ſanitatem proclinis eſt] Idem Fabij conſilium lib. II. cap. IV. *Ipſis*, inquit, *doctoribus non eſſe cura velim, vt teneras adhuc mentes, more nutricum, molliùs alant: & ſatiari, velut quodam iucundioris diſciplinæ lacte patiantur. Facile remedium vbertatis; ſterilia nullo labore vincuntur. Materiam eſſe primum volo, vel abundantiorem, atque vltra, quam oporteat, fuſam. Multum inde decoquent anni, multum ratio limabit: aliquid velut vſu ipſo deteretur, ſit modo, vnde excidi poßit, & quod exſculpi.*

Illud genus Cacozelia) Ea mala affectatio eſt, de qua Fabius libro VIII. capite III. & ſup. Seneca Controuer. XXIV. extrema, & nos in Suaſor. VII.

Niceetes dixit] Græca probe conſtituta, hiatum explent. Niſi quod negotium illud faceſſit ΑΝΗΠΟΛΣΕΥΤΥΧ πρὸ ὄψιν.

GRVTERVS & IVRETVS.

V*Xorem à porta dimiſit*] Vxorem non comitatam maritum cui prouincia obuenerat, locus iſte & ſeqq. indicant. Nec in crebro vſu etiam temporibus Auguſti, vt ex Suetonij verbis apparet cap. XXIV. *hibernisque domum menſibus, permiſit vxorem interuiſere.* ſed irrepſit Agrippina Germanico in prouincijs comes, ipſi Auguſto Liuia. hæc fere Lipſius ad lib. III. Ann. Taciti, vbi erat, *Nequem magiſtratum cui prouincia obueniſſet, vxor comitaretur.*

Meretricem non ſubmouiſſet] nempe obſeruabatur lictoribus, vt *ſubmouerent* perſonas infames, puta lenones & meretrices, credo ne curſu vt proprie dicam obſcæno, maieſtas populi principis contaminaretur. Lipſius lib. I. Elect. ca. XXIII.

Alia quid liceat] Interpretatur iſt hæc egregie P. Faber ad leg. CXXXXIV. de reg. iur. qui à lectore videatur, & videbit hercle non pœnitenda.

IO. PETREIVS.

F*Laminius Prætor*) Omnes dicunt illum tunc Imperatorem fuiſſe, ſed & *imperator Prætor* dicebatur, vnde & *Prætorium* eius tabernaculum. Maieſtatis autem accuſatus, quoniam videtur imminuiſſe dignitatem magiſtratus, cum in mancipij delicias hominem occidi iuſſerit: Mancipium autem illud maſculum dicit fuiſſe Plutarch. alij aliter.

Si cuius femina] Vetus lib. *Si cuius formæ*: fort. *Si cui femina.* Miſeram matrem familias ſi contingat, vt ei meretrix inuideat, nam illi nihil Prætor negabit. Vel, *ſi cuius feminæ*, ſi alicuius vxori, quid non optabit in illam, quæ hominem voluit occidi?

Prætoris vnco] *Prætoris* intelligit, vel ipſum Prætorem vncum impegiſſe cadaueri, vel *vnco Prætoris*, quemadmodum dicimus, *faſces Conſulis*, etiam ſi ipſe Conſul non geſtet, ſed eius lictor, vel *Prætoris*, ad *reliquias* referatur, vt illæ ſint reliquæ ex tam immani Prætoris conuiuio.

Non miſimus?) ibi ſubſiſtendum, cum interrogatione. *In hoc te* (*in prouinciam*) *cum vxore non miſimus? vt ſalua prouincia ſit, optemus meretrici bonam mentem.* In hoc ſita eſt prouinciæ ſalus, ſi meretrix non inſaniat; alioqui quicquid petierit, donabitur.

Q

Perdiderat) ego arbitror legendum potius, *Populus Romanus dederat*: & fuit facile decipi librarium, cum ita ſcriptum forte reperiſſet, *P. Rom. dederat*, & putans ſe emendare, peruertit omnia. Et erit ſenſus, quantum tibi Po. Rom. dedit poteſtatis in necem & vitam aliorum, id tu omne dediſti meretrici.

Inde minueris] In Declamationum Epitoma legitur, *quidquam negaret*.

Scobes] puluiſculus eſt, qui è lignis decidit, aut alia materia quæ cum ſcobina i. lima tenuatur, vel ſerra ſecatur. Intelligit autem micas, & id genus analecta, quæ ſunt reliquiæ, & purgamenta ciborum, ſub menſam decidentia.

Reum euoluam] vno conuiuio explicabo omnia præturæ flagitia & accuſationis crimina. *Euoluere* enim alte repetito principio narrare. Ennius VI. Annali. *Qui potes ingentis cauſas euoluere belli.*

Conuiuium prætoris) adde, educitur.

Proles vindicare) Sic emenda: *an quod quis in magiſtratu peccauit, vendicari poſſit, prout læſæ maieſtatis reus.*

Maieſtatis actione) hic videntur deeſſe hæc verba: *In eo quod ſub prætextu publicæ maieſtatis fit, maieſtatis actione vindicatum eſt.*

Deinde ſi poteſt) Licet coniectare quid ſibi velit, quamuis emendare non ſit facile. Etiamſi teneatur læſæ maieſtatis, quatenus Proconſularem maieſtatem imminuit, an etiam teneatur publicæ maieſtatis læſæ. i. quia totius populi maieſtatem imminuerit, quo minus ipſe Pop. Rom. apud alias nationes bene audiat.

Vtrum tamen &c.) lege potius, *Vtrum tamen, inquit, iniquius eſt, quod obijciunt, quia damnatus perierit meretrice poſtulante, an Pratori perire damnato.*

Dixit, & mulier] Sic diſtingue, *dixit & mulier*: & addatur: *Ille ergo nunquam iratus, quia clementia ſua contemptui eſſet: curabo, inquit &c.*

Ne exoraſſet] Sic emenda: *Timebam, me Hercules, ne exoraſſet, vt occideretur indemnatus, aut damnatus viueret.*

Deſpolia) inuerecundum hoc eſt, quod ſe meretrices deſpoliare ſoleant in lupanari.

Age lege] *Lege agit*, qui ex lege actionem intendit: & *lege agit* qui ex lege viuit, & pro *attrectationem* forte *affectationem* legendum.

Interdiu age) Fort. *Interim, Age*: vel *Iure age.*

Tetracolo] clauſula quatuor æqualium membrorum.

Expoſitum repetens è duobus. CONTROVERSIA XXVI.

LEX. *PER VIM METVMQVE GESTA, NE SINT RATA.* Alia. *PACTA CONVENTA LEGIBVS FACTA, RATA SINT.* Alia. *EXPOSITVM QVI AGNORIT, SOLVTIS ALIMENTIS RECIPIAT.* Thema. *Quidam duos expoſitos ſuſtulit, educauit. quærenti patri naturali pollicitus eſt ſe indicaturum vbi eſſent, ſi ſibi alterum ex illis dediſſet. pactum interpoſitum eſt. reddit illi duos. repetit vnum.*

PRO PATRE. *Arellij Fuſci Patris.* Aequum eſt, vt cum alienis diuidamus liberos, quos non diuidimus cum matribus? ſi alterum non abſtuleris, vtrumque habebis, quid faciam? vtrumque genui, vtrumque deſideraui, pro vtroque pactus ſum. *Albutij Sili.* Vna nati ſunt, vna expoſiti, vna educati, redditi potiſſimum diſtrahuntur. diſtraxit illos fortuna aliquando à parentibus, nunquam ab ipſis. Miſeremini, Iudices, grauis inuidia eſt. *Iunij Gallionis.* Duos expoſui: quia alterum eligere non poteram. periclitor ne qui cum duobus liberis in iudiciũ veni, ſine vllo reuertar. Nam quem perdam, eligere non poſſum. cauſa pacti mei fuit, vt haberem filios: conſummatio, vt perderem. pro filijs tibi debeo, non filios. Pete quantum vis pro diſciplinis, imputa quantum vis pro alimentis: licet plus petas, dum ne minus reddas. Maiores noſtri viderũt, quam effuſa eſſet indulgentia pro ſuis timentium, quam parata quicquid poſceretur dare. Itaq; pro patre lex, non cum educatore pacta eſt, Non potui obligari de eis, qui in mea poteſtate non erant. ſi vis, ex æquo diuidamus: at habeatur vtriuſque ratio? habeam ego tamdiu duos, quamdiu tu habuiſti. Nolite timere pueri. non diducam vos. aut vtrumq; habebo, aut neutrum. in auctione fratres quamuis hoſtilis haſta non diuidit. Plus quiddam eſt geminos eſſe, quam fratres. perdit vterq; gratiam ſuam, niſi cum altero eſt. *Fuluij Sparſi.* Ignoſcere mihi aduerſarius debet, meos retinenti, cum ipſe alienos concupiſcat. repetit quod adhuc habuit, retineo quod modo agnoui. Agnitio diuidet, quos iunxit etiam expoſitio? *Cornelij Hiſpani.* Dic vter obſequentior ſit, vter indulgentior. vterque, inquis. Miraris, ſi iam meos diuidere non poſſum? omnia pro filio paciſcor, præter filium. *Votieni Montani* Ego vero ne patrocinium quidem habeo. ſi tam facile filios remitto, libenter expoſui. Reddere iſtud eſt liberos, an eripere? Vtroque modo perdendi erant, vel paciſcenti, vel neganti. pactus ſum flens tremenſque tanquam cum exponerem. *Ceſtij Py.* Ne diuiderem filios, vna expoſui. Iſte quoque duos ſuſtulit, qui tantum vno contentus eſt. Iterum cogor exponere.

ALTERA PARS. *Iunij Gallionis* contra. Expeditæ partes veſtræ ſunt. vtrumque ex hoc iudicio poteſtis patrem dimittere. *Montani.* Iſte aſſueuit carere liberis: ego etiam ſi vnum accipiam, neceſſe eſt torquear. duobus aſſueui. Quid vnquam commiſi? & habes domi quos de me interroges. nihil vnquam ſine illis feci, niſi indicium. Vim vocas, quæ te patrem fecit? ſine herede manere me, qui paulo ante habui filios duos tales, vt ex illis vnus quilibet ſatis ſit. *Pompeij Silonis.* Videte quam modeſte agam, ego ſuſtuli, ego educaui, ego reddidi: iſte eligat. *Vibij Ruſi.* Salui ſunt, inquam, liberi tui. poſt hanc vim meam iſte me oſculatus eſt. *Paſſieni.* Cedo mihi tabulas teſtamenti, plures in

teſtamento habeo quam in pacto: hoc teſtamentum delere non cogito. ſi meos filios heredes facere non poſſum, tuos faciam: preces meas ad filios transferam. hoc enim nomen licebit, puto, mihi vſurpare, dum litigo. *Arellij Fuſci Patris.* Fertis hoc optimi iuuenes? ego vos expoſitos ſuſtuli, ego educaui, ego ægrotantibus aſſedi: ſenem me feciſtis, & relinquitis? *Argentarius.* In iſta vi duos filios perdidi.

Divisio. *Latro* ſic diuiſit: In re vis aut neceſſitas ſit. Nulla, inquit, vis eſt: arma, lex & vincula, & vltimum periculum complectitur: quorũ nihil fuit in tua perſona. Illic, ait, vis eſt & neceſſitas, vbi velim nolim ſuccumbendum eſt. mihi erat neceſſe. non enim poteram habere alterum filium, niſi alterum promiſiſſem. Reſpondetur. Primum non eſt vis, vbi aliquid expediendæ rei cauſa patiendum eſt, ſed ratio. tanquam, quia non poſſum domũ habere, niſi hanc emero, nulla alia venalis eſt. hanc occaſionem videt venditor, & premit. non tamen hanc emptionem reſcindes: alioquin in infinitum calumnia excedet. Dicet alius: Neceſſe mihi erat. tibi neceſſe? quare? primum etiamnum carere poteras. deinde & alia via poteras inuenire, ſperare alium indicem. An aliter inuenire non poteras? ergo hoc tibi plus præſtiti. An ſi eſt in re vis & neceſſitas, ita tamen reſcindantur quæ per vim & neceſſitatem geſta ſunt, ſi vis & neceſſitas à paciſcente adhibita eſt. Nihil, inquit, mea, an tu cogaris, ſi non à me cogeris. meam culpam oportet eſſe, vt mea pœna ſit. Non, inquit. neq; enim lex adhibenti vim iraſcitur, ſed paſſo ſuccurrit: & iniquum illi videtur, id ratum eſſe quod aliquis non quia voluit, pactus eſt, ſed quia coactus eſt. nihil autem refert per quem illi neceſſe fuit. iniquum enim quod reſcinditur facit fortuna eius qui paſſus eſt, non perſona facientis. Deinde an ab hoc vis admota ſit. Tu, inquit, mihi vim admouiſti, qui non aliter indicabas, quam ſi pactus eſſem. Non eſt, inquit, admouere vim, aliquid cum certa condicione promittere. ſi qua vis eſt, à te tibi adhibita eſt, quod & ſponte & ad exonerandum ſe veniſſet, vt tantum patri redderet, quantum educatori ſuperfuiſſet.

Color. Pro educatore *Gallio* hunc colorem ſecutus eſt, ſe miſericordia motum. Cum viderem, inquit, orbum ſine herede eſſe, dixit modo ipſe qui auidus eſt. Poſſumus duo patres eſſe. & dixit illam amabilem ſententiam: Da itaque nunc pœnas miſericors. *Montanus Votienus* ſic cœpit: Si quis me vidit, Iudices, modo duorum liberorum patrem, nunc ſolitudine periclitantem, certum habeo, dicit crudelem indicem. Et ſummiſſe cum aduerſario egit: rogauit, vt altero contentus eſſet. Et illam ſumpſit contradictionem: Neſcio, inquit, vtrum. & dixit: Mihi crede, qui illos optime noui: vtrum vis elige. ideo ſic pactus ſum, quia nihil intererat. *Hiſpo Romanus* erat natura, qui aſperiorem dicendi viam ſequeretur. Itaq; hoc colore egit, vt inueheretur tanquam in malum patrem, & diceret, crudeliter exponentem: perinde recuperantem. In hoc, inquit, repetit, non quia habere vult, ſed quia eripere. iraſcitur mihi quod duos educaui, quod indicaui. Et cum deſcripſiſſet ſæuitiam exponentis, adiecit: Etiamnum mihi videtur eiuſdem animi, eiuſdem duritiæ: quia nihil putat ſe debere ei, qui liberos ſuos educauit. Durus eſt pater, crudelis eſt. nolite credere ex illa feritate tam ſubitam mutationem. Sinite me in vno filio experiri. Dixerat in hac controuerſia illam quæſtionem, qua dicebat ſe nequaquam vim adhibuiſſe: Quid ergo? quis adhibuit vim? tu tibi. Non eſt quod dicas, Quis ſibijpſi vim adhibet? ſolet fieri. ecce ego ipſe mihi nocui. & illud dixit: Placet mihi in irritum reuocari quæ geſta ſunt dono quod indicauerim. *Argentarius* dixit ex altera parte, miſeriorem ſe nunc eſſe, quam cum ignoraret ſuos. & cum tormenta patrij animi deſcripſiſſet, ait: Etiam nunc paciſci volo. quid do, vt liberos meos recipiam? quid do, ne agnouerim? Indignabatur *Ceſtius*, detorqueri ab illo totiens, & mutari ſententias ſuas: Quid putatis, aiebat, Argentarium eſſe? Ceſtij ſimius eſt. Solebat & Græce dicere: ὁ πίθηκός μου. Fuerat enim Argentarius Ceſtij auditor, & erat imitator. Aiebat inuicem: Quid putatis eſſe Ceſtium, niſi Ceſtij cinerem? & ſic ſolebat iurare: Per manes præceptioris mei Ceſtij: cum Ceſtius viueret. Omnibus autem inſiſtebat veſtigijs Ceſtij: æq; ex tẽpore dicebat, æque contumelioſe, multa interponebat: illud tamen optima fide præſtitit, cum vterque græcus eſſet, vt nunquam Græce declamaret: illos ſemper admiraretur, qui non fuerunt contenti vnius linguæ eloquentia. cum Latine declamauerant, toga poſita, ſumpto pallio, quaſi perſona mutata, redibant, & Græce declamabant: ex quibus fuit *Sabinus Clodius*, in quem vno die & Græce & Latine declamantem multa vrbane dicta ſunt. Dixit Haterius quibuſdam querentibus, puſillas mercedes eum accepiſſe; cum duas res doceret, nunquam magnas mercedes accepiſſe eos, qui ἑρμηνεύματα docerent. *Mæcenas* dixit: Τυδείδην δ' οὐκ ἂν γνοίης ποτέροισι μετείη. *Caßius Seuerus* venuſtiſſimam rem ex omnibus. qui ab auditione eius cum rediret, interrogatus quomodo dixiſſet, reſpondit: Male ϗ κακῶς. *Glycon* dixit: αἲ ἀμφοτέρως μοὶ μὴ ἀπολῶς, ἀπολέσεις αὐτῶν τὸ δίδυμον. *Gallio* autem elegantiſſime dixit à parte patris, cum in vltima parte teſtamenti figuram tractaret: quando ego mortuus ero, tunc mihi heres ſit: vis interrogem, vtor? *Triarius* dixit à parte educatoris: Ergo ego tollere potui, educare potui, tacere non potui?

IN CONTROVERSIAM VIGESIMAMSEXTAM.

NICOLAVS FABER.

SI *alterum non abſtuleris,*] Veteres editiones habent: *ſi alterum non abſtulerim: non habebis* nulla ſine mendo.

Non cum educatore] Fortaſſe, *non pro educatore facta eſt.*

Iſte eligat.] In excerptis, *iſte electurus eſt*, habetur.

In re vis aut neceſsitas ſit.] legendum puto, *An in re vis & neceſsitas ſit.* Succedit enim huic quæſtio: *An ſi eſt in re vis & neceſsitas &c.* Quæ poſterior quæſtio à Diocletiano & Maximiano Imperatoribus in venditione, & pignore rei familiaris neceſſitate contractis deciditur in codice Iuſtinianeo.

Et ad exonerandum] Lego, *& ad exorandum ſe veniſſet.*

Done quod iudicauerim.] Videtur ſcribendum, *damno quod indicauerim.*

Ceſtij ſimius eſt.] Ceteræ editiones habent, *certiſsimum ius eſt.* ex quibus vocabulis *Ceſtij ſimius eſt* effeceram. quam coniecturam mihi deinde confirmarunt Græca hæc P. Chiaconij quæ proxima ſubiiciuntur, πίθηκός μου, & Romana edito, in qua *Caſtoſimius eſt* vno vocabulo repoſuerunt. Nec dubitaui id præferre & in textum admittere, quod vetuſtæ lectioni propius accederet.

Τυδείδην δ' οὐκ ἂν] Græca Chiaconij habent, Τυδείδην δ' οὐκ ἂν φαίης ποτέροισι. nos tamen maluimus ſequi veſtigia optimi codicis Pithoeani, quæ hunc verſum repræſentant, & vulgatum Homeri textum, in quo ita habetur Iliados ε.

Male καὶ γραικῶς.] Inſignis locus ex optimo Pithœi codice reſtitutus, ex quo ſolo vel vrbanitatem Caſſij dignoſcere poſſumus.

SCHOTTVS.

P*Er vim, vique geſta*] Nugatio hæc: Tentabam *per vim vtique geſta.* Epitoma vero, *per vim, metumque geſta non ſint rata.* Pertinet autem ad eam M. Tullij diſputationem lib. III. Offic. *Sitne fides hoſti ſeruanda*: (quem mihi nunc campum ingredi non vacat) ad cumque libri IV. Pandect. Tit. II. *Quod metus cauſſa* & lib. XXXXIII. Tit. XXII. *Quod vi aut clam.*

Expoſitum qui agnouerit) Tale fere argumentum Comœdiarum Plautinarum: repertis enim legitimis parentibus earum, quæ expoſitæ fuerant, in matrimonium amantibus dantur. De ſolutione quoq; expenſarũ videndus Terent. in Heautonr. & de hoc lemmate, Fabius l. VII. cap. I. initio.

Suſtulit & educauit] Diuerſa enim hæc *Tolli* enim dicebantur veteri ſuperſtitione, cum terram communem omnium parentem, recens nati infantes attigiſſent: hinc educari an exponi vellent, parentes deliberabant. Terent.

Quidquid natum eſſet decreuerunt tollere.

De ritu autem illo M. Varro, Plinius, Statius, Tertullianus, & D. Aug. Turneb. li. II. c. VI. lib. IV. cap. XIV. & lib. XXII. cap. XI.

Hoſtilis haſta] captiui ſub haſta venibant, Valerius li. VI. ca. V. *P. Claudius Camerinos ductu atq; auſpiciis ſuis captos ſub haſta vendidit.* Et Ioſephus li. XIV. Antiquit. Iudaic. cap. XXII. ὅπως εἴ τινες ἐλεύθεροι ἢ δοῦλοι ὑπὸ δόρυ ἐπράχθησαν. Etiam *ſub corona* C. Cæſar Venerorum omni ſenatu necato reliquos vendidit, li. III. belli Gallici. Vide Varr. lib. II. rei Ruſticæ cap. X. & Agellium lib. VII. cap. IV. Nam & bona reſque omnes, quæ publice venirent, voce Præconis *Haſta ſubijci* ſolere Paullus ex Feſto, alijque ex Cicerone, Seneca, Valerio Iuuenali & Macrobio docuerunt.

Hanc occaſionem vidit venditor & premit) forte *premit*, pro, ingenti pretio onerat. De his M. Tullius III. offic. diſſerit, propterea quod ſæpe incidant cauſſæ, cum repugnare Vtilitas Honeſtati videatur: de mercatore, qui Rhodum Alexandria magnum frumenti numerum aduexerit, aliaſque naues onuſtas aduentare tacuerit. De domum peſtilentem proſcribente, ædeſque vitioſas, & male materiatas vendente, & vitia tacente. De C. item Canio Equite Rom. à Pythio argentario, Syracuſis, in villæ venditione circumſcripto.

Argentarium eſſe) Nomen quoque ipſum à ioco non abhorret: *Argentariorum* enim eſt, qui & *Menſularij* ſup. Controu. 24. ex alienis bonis, pecuniaque quæſtum facere. In veteri fere legitur, *Quid putatis, inquit, Argentarius ecce*, Nihil tamen demuto.

Certiſsimum ius eſt) Emendo *Ceſtij Simius eſt. Simius* enim is dicebatur, qui ſtudioſe aliquem imitaretur: quemadmodum ſolet ſimia, vt forma, ita & geſta hominem referre.

Simia quam ſimilis turpiſsima beſtia nobis.

Ennius apud Ciceronem I. De Natura Deorum. Horat. Sat. X. li. I.

—— neque ſimius iſte
Nil præter Caluum & doctus cantare Catullum.

Plinius Epiſt. V. lib. I. De M. Regulo. *Ruſtici Aruleni periculum fouerat, exſultauerat morte: adeo vt librum recitaret, publicaretque, in quo Ruſticum inſectatur, atque etiam Stoicorum ſimiam appellat.* Et Sidonius Apollinaris Epiſt. I. Ad Conſtantium: *De M. Tullio ſilere in ſtilo Epiſtolari melius puto; quem nec Julius Titianus, totum ſub nominibus illuſtrium feminarum digna ſimilitudine expreßit: propter quod illum ceteri quique Frontinianorum, vtpote conſectaneum æmulati, cum veternoſum dicendi genus imitaretur, Oratorum ſimiam nuncupauerint.* Cicero quoque ὑποκοριστικῶς lib. VII. Epiſt. ad Marium. *Hic ſimiolus animi cauſſa me, in quem inueheretur delegerat.* Græci quoque πιθηκίζειν pro fallere dicunt. Hinc & Ariſtophanes δημοπιθήκους velut populares ſimias vocat, qui plebi aſſentantur.

Non contenti vnius linguæ eloquentia] Idem admirari ſolent Critici Græca nimis temere, à quibuſdam orationib. inſeri, oſtentandi potius cauſa, quam quod res expoſcere videatur: vt fit, dum aut venuſtiora Græca ſunt, aut σημειώτερα vel cum litteris interceptis nolumus conſilia & arcana ad plures dimanare, his, tanquam notis vti ſolemus. Aliter M. Tullius Græca ſe Latinis interponere negat Tuſcul. I. & Græca verba inculcantes iure optimo rideri ait. I. Offi. vt Lucilium Horatius Satyra. X.

At magnum fecit, quod verbis Græca Latinis
Miſcuit.

Exſtantque huiuſmodi Lucilii verſus, apud Ciceronem li. I. & II. de finibus & lib. V. M. Craſſum ἀγέλαστον Græce vocaſſe Lucilium. In L. vero Craſſum oratorem hos verſus iactabat:

Quam lepida lexes, compoſtæ vt teſſerulæ omnes
Endo pauimento, atque emblemate vermiculato.

Afranius in Prodigo, referente Nonio Marcello:

Nam me pudet, vbi mecum loquitur Numerius
Aliquid ſuffero, Græce irridet me illico.

Toga poſita, ſumto pallio] Illa enim Romanorum, hoc Græcorum. Sic de Valerio Liciniano Plinius Iunior lib. IV. Epiſt. X. qui cum in Sicilia profiteretur, in Pallio declamitabat Latine: *Cum* inquit, *Græco pallio amictus intraſſet, (carent enim togæ iure, quibus aqua & igni interdictum eſt.) poſtquam ſe compoſuit, circumſpexitque habitum ſuum. Latine, inquit, declamaturus ſum, dicens triſtia & miſeranda.*

Ceſtij cinerem.] Significat fort. per iocum. Ceſtio ſeni exaruiſſe iam ſtilum, dicendique copiam imminutam, quod in cinerem ligna exuſta vertantur. Cineri itaque, quo nihil aridius, comparat: vt ille viciſſim Argentarium, Orationum ſuarum ſimium vocat. In vet. erat *Ceſti cinis*, quaſi à Veneris cingulo κεστῷ, quo amores concilientur, iocum traxerit: verum *Ceſtij* quo dixi ſenſu magis placet. CESTIVS autem abſque diphthongo excudendum perpetuo curaui. Sic enim gentis Plætoriæ cognomen CESTIANVS in lapidibus litteratis, & nummis quamplurimis apud ANT. Auguſtinum ſcriptum vidi M. & L. PLÆTOR. CEST. CÆSTVM vero pro pugilum armis cum loris ex tergore bouis manibus inductis per Æ. tanquam à cædendo, ſcribi video, vt Veneris cingulum *Ceſtum* per E. auctore Seruio.

E ρμηνεύματα] Latinis litteris erat in vet. *Ermenium alta*, vitioſe. Luſiſſe autem in voce puto, quæ interpretationem ſignificat obſcuri vocabuli, vt perſpicua fiat, præſertim vero, vt veritas puteo Democriti immerſa emergat: cuius, vt ſimplex eſt oratio, ita indiget ſæpe explanatione: quæ, vt fit, odium parit. Reſpexit itaque, vt conijcio, illa Euripidis in Phœniſſis.

Ἁπλοῦς ὁ μῦθος τῆς ἀληθείας ἔφυ,
Κοὐ ποικίλων δεῖ τἄνδιχ' ἑρμηνευμάτων.

Sic & vulgus ſordidum iactat, eos qui Philoſophiæ earumque litterarum, quæ vere humanos efficiunt, tractatione delectantur, ieiunare. Scholaſticam autem & hanc vocem eſſe, vel inde colligo, quod in veterum exſtet Dialogis apud Gloſſographum: ἐμάνθανον ἑρμηνεύματα, *Interpretationes edidici.*

GRVTERVS & IVRETVS.

M*Ale & χαχῶς*] ſic recte reſtitutum à clariſſimo viro Nic. Fabro. Sed cum ſuperiores editt. habeāt, *male vicit*: non video, cur alij editores vocem *vicit* eiecerint, quæ poſt dictionē græcam addi debuit. nec enim otioſa eſt, eodemque ſenſu accipi debet quo dixit Seneca lib. Suaſor. II. *Inter plures ſententias videtur palmam meruiſſe. Dixit enim, &c.* Iuretus.

IO. PETREIVS.

G*Rauis inuidia*] potius legerem, *grauis iniuria*. *Itaque pro patre*) videtur emendandum, *Itaque pro patre lex, non pro educatore læſa eſt*, Magis enim patri fauet, cum dicit, vt ſolutis alimentis recipiat.

Modo ignoui) Forte, *agnoui* leg.

Sine herede] Fort. *Sine herede heredem.* Nam tu agnoſcis filium, & nihil illi debes relinquere, quoniam eum ego adopto; & ita quod filio erat obuenturum, ad te redit.

In re vn] Fort. *an in re vi*.

Cum eſſet neceſſe] aliquid hic deeſt, vel *dicis eſſe neceſſe*, vt ſit obiectio.

Dicet alius] Ego hunc locum ita diſtinguerem; *Dicet alius neceſſe mihi erat, Tibi neceſſe? carere primum etiam non poteras? deinde & alia via &c.* quomodo erat neceſſe tibi habere, ſi primum carere potuiſti.

Nihil autem) videtur hic redundare, *quam*: & *illo* potius quam *illic* legendum.

Ad exonerandum] *ad exorandum*, potius legerem.

Da itaque] ſit ſe ipſum alloquentis. Tu igitur qui miſericordia motus patri indicaſti, da nunc pœnas miſericordiæ tuæ.

Argentarium eſſe] alluſit fortaſſe ad nomen *argentarij*, qui quemadmodū commutant pecuniam, ſic ille commutabat ſententias.

A filio in arce pulſatus. CONTROVERSIA XXVII.

LEx. *QVI PATREM PVLSAVERIT, MANVS EI PRÆCIDANTVR.* Thema *Tyrannus patrem in arcem cum duobus filijs accerſiit. imperauit adoleſcentibus, vt patrem cæderent. Alter ex his præcipitauit ſe, alter cecidit. Poſtea in amicitiam tyranni acceptus, occiſo tyranno, præmium accepit. Reus fit cæſi patris. Petuntur manus eius. defendit pater.*

PRO FILIO. *Ceſtij Pij.* Felicior eſſem, ſi plures reos defenderem. *Triarij* Hæc vulnera quæ in ore videtis meo, poſtea feci quam dimiſſus ſum. *Iunij Gallionis.* Gratias ago filio, quod me non reliquit ſolum tyranno. quod manu illius vſus ſum, ego iuſſi. itaque crimini meo aſſum: Amicus, inquit, tyranni fuit. age, hoc tantum filius meus in arce ſimulauit? Procumbo ad genua veſtra, Iudices, ille contumax, qui cum vapularem, non rogaui. *Muſæ.* Occiſus eſt tyrannus. à quo putatis, niſi ab eo qui patrem pulſare non poterat? præcidetis tyrannicidæ manus. quid hoc eſt? integer tyrannus iacet. præciduntur tyrannicidæ manus, patri præcidite, ne vindicem filium, propter quem ne à tyranno quidem impune vapulaui. Poſtquam occupauit arcem, ſecuti ſunt illum homicidæ, ſecuti venefici, ſecuti quiſquis pulſare patrem poterat. neceſſe fuit patrem cædere, tam hercules quam neceſſe fuit ſpoliare templa, virgines rapere. Aiebam: Fili, fortius feri. tyrannus ſpectat. Si talis erat filius meus, qualem deſcribitis, neſcio cui magis expedierit tyrannū viuere. O quantum iſtis debemus manibus, per quas iam nihil neceſſe eſt! Occidit tyrannum. ſic huius iratæ manus feriunt. Cum occideret tyrannum, ſic aiebat: Pater interficit, pater te ferit. ſic feriunt qui volunt. Tecum fili inconſideratæ pietatis queror,

Validius patrem cæcidiſti quam iuſſit tyrannus iratus. iacenti ipſas cadaueris manus in me ingeſſi. *Fuluij Sparſi.* Tales fuerunt, ex quibus poſſet alter contemnere tyrannum, alter occidere. *Iullij Baſſi.* Compreſſas filij manus in os meum impegi, cædentem conſolatus ſum. *Porcij Latronis.* Cæde, inquit, patrem, dum ego negligens ſum: præcipitauit ſe ex arce filius. hoc non eſt patri parcere, ſed ſibi. Dura fili. ad tyrannum tibi per patrem eundum eſt. Tenent ecce cruentum tyranni caput. nunc illas præcidite. *Blandi.* Vt vidi tyrannicidam ex arce deſcendentem, nihil prius quam manus oſculatus ſum. *Pompeij Silonis.* Vtrum ex filijs meis probatis? alter ſe occidit, alter tyrannum. nemo ius habet in iſtas manus, meæ ſunt iſtæ. Etiam cum tyranno ſeruirent, mihi paruerunt. ita mihi ſuperſtite filio mori liceat, vt ego illum qui mori maluit, parricidam vocaui. *Arellij Fuſci Patris.* Rogo vos per ſecuritatem publicam, per modo reſtitutæ libertatis lætitiam, per coniuges liberoſque veſtros. nemo tam ſuppliciter audiuit me rogantem, cum vapularem. Quam languidæ cædentis erant manus! non putares illas tyrannicidium poſſe facere: iſtæ mihi ſalutares porrexerunt cibos, iſtæ potiones; nunquam tamen indulgentiores ſenſi manus, quam cum me cæderent. *Votieni Montani.* Pereant, inquit, potius. qui ſunt, qui tam fortiter loquantur? Vix inuentus eſt, qui tyrannum occideret. Fili fortius, inquam, feri, ne nos colludere tyrannus intelligat. ſuſpenſas leuiter admouebat manus. filius ſimulabat ictus, pater gemitus. Si qua eſt fides, iratus filium extuli, quod me non cæciderat. Neceſſitas magnum humanæ infelicitatis patrocinium eſt. *Hæc* excuſat Saguntinos, quamuis non cæciderint patres, ſed occiderint: hæc excuſat Romanos, quos ad ſeruilem dilectum Cannenſis ruina compulit, quæ quicquid coegit, defendit. Ille quoque mihi pepercilſet, ſi vnicus fuiſſet. Ille me fratri relinquebat, hic tyranno. Etiamnum, inquit, in facie tua vulnera apparent Fili, nocet tibi, quod tam cito occidiſti tyrannum. *Mentonis.* Quæritis, quis hæc fecit vulnera? ille cuius cæcidit me in funere manus. Ita mihi libero & viuere contingat & mori, ita oculos meos filij manus operiant, vt ego inter liberos meos fortior ſteti.

Ex altera parte. *Arellij Fuſci patris.* Tandiu cædidit patrem, donec placeret tyranno ſatelles. quid? Tu tyrannicidium facere non potes, niſi in parricidio exercueris manus? Pater, inquit, adeſt. malo. non enim tantum patrem, etiam patronũ cæcidiſti. *Iullij Baſſi.* Quoniam eo ſcelerum peruentum eſt, vt parricidæ pater adſit, non iſtius aduocationi adſum. defendit quamuis nocentem. Ecquid agnoſcitis indulgentiam illius? Frater qui maluit perire quam patrem cædere, infelix cauſam ſuam cum fratre iungebat. exclamat iſte: Nihil illi mandaui. ego tibi & pro illo ſatisfaciam. Vt validius, inquit, cæderet: Pro Rep. inquit, feci. Vis tu pudorem habere, nec imputare Reip. idem quod tyranno? Pater, inquit, mihi adeſt. At mehercules frater non adeſſet. Habuiſti, quod tyranno iactares, frater maluit mori quiſquis cædendus erat, iſti tradebatur. Tyrannũ, inquit, occidi. at patrem quantulominus quam occidiſti? *Pompeij Silonis.* Gaudeo in ſubſellijs iſtius eſſe patrem. quomodo. n. aliter efficere potuiſſem, vt vulnera eius videretis? Non multũ refert mea, vbi ſit. ab hac parte crimen obijcitur, ab illa oſtenditur. Grauior teſtis eſſe ſolet, qui à reo ſurgit. Talis prorſus pater, quem nemo alius poſſet cædere, niſi amicus eſſe poſſet tyranni. Frater perijt, ne parricidium aut faceret, aut videret. In illa præcipitia non minus, inquam, fratrem fugit quam tyrannum. *Cornelij Hiſpani.* Deſcendebat cruentus pater, vexato laceratoq; corpore vix agnoſcendus. putares duos fuiſſe qui cæcidiſſent. fecit quod debebat. qui patrem cæciderat, amicũ occidit. *Ceſtij Pij.* Ego, inquit, cæſus ſum. pœnam remitto. Mirarer, niſi pro tam bono patre fuiſſet, qui mori vellet. Dignus eſt quem inuitum vindicetis. Itane apud vos tantum crudeles patres vindicantur? Pater, inquit, iuſſit. ergo frater tuus impius fuit, qui patri non paruit. Si quando lente parebant ſatellites, aiebat tyrannus: Non ſpectatis quemadmodum patrem cæciderit? *Qui patrem ceciderit, manus eius præcidantur.* Hanc legem moriens laudauit tyrannus. Nouiſſime inter filium & patrem tyrannus interceſſit. * An non quiſquis patrem cæciderit, puniatur. In lege, inquit nihil excipitur: ſed multa quamuis non excipiantur, intelliguntur. Et ſcriptum legis anguſtum eſt, interpretatio diffuſa eſt: quædam vero tam manifeſta ſunt, vt nullam cautionem deſiderent. Quid legis intereſt, excipere, ne fraudi ſit ei qui per inſaniam patrem pulſauit: cum illi non ſupplicio, ſed remedio opus ſit? Quid opus eſt caueri lege, ne puniatur infans, ſi pulſauerit patrem? quid opus eſt caueri, ne puniatur, ſi quis aut patrem ſopitum, aut ſubita corporis grauitate collapſum excitauit: cum illa non iniuria, ſed medicina fuerit? Nondum de propria, ſed de communi cauſa loquor. Si officioſe quis cæcidit patrem, non pulſauit, puniri debet?

Diuiſio. Hanc quæſtionem in partes pluris diuiſit, An tutus ſit qui tyranno iubente fecit. Cogitate quam multa tyrannus exegerit. Pro publica innocentia eſt, non licere hoc quoque tyrannis, vt nos faciant nocentes. Tyranno iubente fecit. miſerior fuit ipſo vapulante. Non eſt impudica quæ arceſſita fuit à tyranno. non dicitur ſacrilegus, qui deorum immortalium dona manibus ſuis tulit ad tyrannum, aut qui funeſtas tyranni imagines inter effigies deorum immortalium conſecrauit. An tutus ſit, qui patre iubente fecit. Non cæcidit, ſed paruit. & illud dixit in narrationibus: Stabat contumaci frater vultu. intellexit non poſſe cogi à tyranno. An tutus ſit, qui pro patria facit. An hic pro patria fecerit. Item, An illo iam tempore cogitationem tyrannicidij habuerit, & hoc animo cæciderit, vt aditum faceret ſibi ad amicitiam tyranni. *Montanus* & illam quæſtionem vltimam fecit: An etiam ſi quid peccatum eſt, tanto merito redemptũ ſit. *Gallio* illam quæſtionem primam fecit: An vltio cæſi patris, nullius ſit niſi patris. Inuitum, inquit, me nemo vindicaret, ſi à quolibet alieno cæſus eſſem, & nollem agere iniuriarum: nemo nomine meo ageret. atqui nihil intereſt: pœna maior eſt eius qui cæcidit, ius idem eius qui cæſus eſt. Contra ait omnibus actionẽ dari. non enim priuatam eſſe iniuriam, ſed publicam: itaq; nec taxatione defungi damnatum: aut iniuriarum pœna, ſed manus pendere: ad omnes patres pertinere hoc exemplum, ad omnes filios, & ad ipſam Remp. tales eſſe qui fiant tyranni, certe qui tyrannorum amici. Et vltimas has fecit quæſtiones: An ſi pio animo fecit, non teneatur.

An bono animo fecerit. Et in illa quæſtione Latronis, An tutus eſt qui patre volente fecerit. Nunc, inquit, fingis in filij patrocinium, ſed tunc noluiſti. Et adiecit: Ne dixeris idem voluiſſe patrem quod tyrannum. Quæritis, vtri paruerit? Tyrannus illum amauit, tanquam ſibi paruiſſet. Pater, inquit, voluit. ita tu non tyranno tantum, ſed patri dignus parricidio viſus es? Cum deſcripſiſſet impium in patrem, adiecit: Tyrannum quoque tunc cum amare deberes, occidiſti.

Color. *Montanus* partem accuſatoris declamauit, & hoc colore vſus eſt: Indulgentiſſimum fuiſſe in filios patrem: nimiam pietatem eius fuiſſe notam tyranno. Itaque illum qui quæreret pudicis dolorem ex impudicitia, contumacibus ex ſeruitute, piiſſimo patri tormentum quæſiſſe ex filiorum impietate: & induxit illum animoſe loquentem, qui iuſſus eſt prior patrem cædere. Quid ſi non cecidero, inquit, quid facturus es? torquebis? occides? plus eſt quod imperas, quam quod minaris. Certamen erat in vno homine, vtrum plus poſſet natura, an tyrannus. Cæde, inquit: non cædo. verbera: non ferio. Hæc fratre audiente. Et illud dixit, cum promitteret amicitiam tyrannus: Magis præmium extimui tyranni, quam imperium. Et cum deſcripſiſſet cicatrices patris: Et forma eſt adhuc faciei, dixit, a b vtroque cæſum putes. *Montanus* tamen aiebat, nihil poſſe melius dici. Ex hac parte tyrannus iubet, ex altera lex vetat. morieris, ſi cæcideris: morere, ne cædas. *Ceſtius* dixit: Tyrannus imperat vt patrem cædas. non eſt nouum: noluiſti facere. Laudaturum me putas? ego vero non laudo. alterius iſta gloria eſt. tu fratrem imitatus es. *Argentarius* dixit: Tu patrem cæcidiſti, cum & legem noſſes, & fratrem. *Montanus* dixit: Parricida eſſe voluiſti: violaſti patris corpus, fratris beneficium. Ab altera hoc colore omnes declamauerunt tanquam patre iubente feciſſet. *Triarius* dixit: In filij mei manus incurri. *Baſſus Iulius*: Ego me filij mei manibus cæcidi. *Haterius* dixit: Ago gratias tyranno, quod alterum filium meum cuſtodiri iuſſit, ne mori poſſet. *Ceſtius* ait in narratione: Tyrannus iubet cædere, expoſita tormenta ſunt: quid faciat? moriatur, inquis. hoc dicis: ne cædat patrem, occidat. *Fuſcus Arellius* dixit: Complecti volo iſtas manus, optime de me etiam ante tyrannicidium meritas. *Gallio* dixit: Viderit quantum tibi ſe putet debere Reſpub. ego plus me quam illam debere tibi iudico. difficilius eſt quod me iubente feciſti. *Montanus Votienus* dixit in narratione: Si perſeueras fili, fratrem ſequar. Videris vtrum patrem cædere malis, an occidere. Hanc Controuerſiam & ab *Iulio Sabino* bene declamari memini, cum deſcriberet tyrannum occiſum, & eum ingenti gloria ex arce deductum. O te parricidam: niſi poſt tyrannicidium quoque intelligis, quanto melius frater tuus perierit, quam tu occideris. Illud non probaui, quod multa in re ſeuera tentauit ſalſe dicere. Erat autem vrbaniſſimus homo, vt vobis ſæpe narraui, vt quicquid illi in eloquẽtia deerat, vrbanitate penſaret Meminimus cum illum Syriacus Vallius, homo diſertus, accuſaret, & videret Latinum Kalumniam teſtem circa coronam iudicij obſeruari, & totiens occurrere eunti Syriaco, & quærere, quid haberet ſpei: deinde poſt iudicium, cum Syriacus gratias illi ageret, quod tantam curam ſui egiſſet: At mehercules, inquit, timebam, ne vno rhetore plus haberemus. & teſtis productus cum interrogatus eſſet, an accepiſſet à patre ſeſtertia? dixit quod accepiſſet: an haberet? negauit. Deinde interrogatus, an Kalumniam haberet? Ipſe, inquit, negligentiam meam noſti; an habeam, neſcio: accepiſſe me ſcio. & in Domitium nobiliſſimum virum in conſulatu cum thermas proſpicientes viam ſacram ædificaſſet, cœpiſſet deinde rhetores circumire, & declamare: Ego, inquit, ſciebam hoc te facturum, & matri tuæ querenti de tua deſidia dixeram: πρῶτον κολυμβᾶν, δεύτερον δὲ γράμματα. Duas eius vrbanas res præterire non poſſum. Secutus erat in prouinciam Cretam Oppium Flamam Proconſulem. Græci cœperunt in theatro poſtulare, vt Sabinus maximum magiſtratum gereret. Mos autem eſt, barbam capillumque magiſtratui Cretenſium ſummittere. Surrexit Sabinus, & ſilentium fecit, deinde ait: Hunc magiſtratum ego Romæ bis geſſi. bis cauſam dixerat. Græci non bene intellexerunt, ſed bene precati Cæſari petebant, vt honorem Sabinus & tertio gereret. Poſtea deinde offendit illos tota comitum cohors: oppreſſi ſunt in templo ab omni multitudine, quæ poſtulabat, vt Romam Sabinus cum Turdo proficiſceretur. Erat inter infames maxime & inuiſos homines Turdus. Cum Turdus promitteret iturum ſe, vt inde poſſet exire, Sabinus ſilentio facto, ait: Ego ad Cæſarem non ſum iturus cum mattea. Poſtea hoc Sabino cum cauſam diceret, obiectum eſt. Multa illum diſerte dixiſſe memini. Cum introductus eſſet ex carcere in ſenatum, poſtulaturus vt diaria acciperet, tunc dixit de fame queſtus: Nihil oneroſum à vobis peto, ſed vt me aut mori velitis, aut viuere. atque illud dixit: Nolite, inquit, ſuperbe audire hominem calamitoſum.

Sæpe qui miſereri potuit, miſericordiam rogat.

Et cum dixiſſet Senianus locupletes in carcere eſſe: Homo, inquit, adhuc indemnatus, vt poſſim viuere parricidas panem rogo. Cum mouiſſet homines & flebili oratione & diſerta, rediit tamen ad ſales. rogauit vt in Lautumias transferretur: Non eſt, inquit, quenquam veſtrum decipiat nomen ipſum Lautumiæ, illa animo meo lauta res eſt. Hoc retuli, vt & ipſum hominem ex aliqua parte noſſeris: & illud ſciretis, quam difficile ſit, naturam ſuam effugere. Quomodo poſſet ab illo obtineri, ne in declamationibus iocaretur, qui iocabatur, in miſeriis ac periculis ſuis: in quibus iocari eum non debuiſſe, quis neſcit? potuiſſe, quis credit? *Murrhedius* non degenerauit in hac Cõtrouerſia. nam colorem ſtultiſſimum induxit. Voluit, inquit, & hic fratris ſequi exemplum. dum retineo, dum luctor, viſus eſt patrem cæcidiſſe. Vnum ex his quos audiui declamantes, ſcio *Mentonem* vſum non patrono patre, ſed aduocato. ipſum tyrannicidam induxit dicentem, & colore vſus eſt: Non iuſſum ſe à patre, quia aiebat incredibile omnibus videri, patrem coram tyranno cædi ſe iuſſiſſe: ſed initum eſſe tyrannicidæ conſilium, vt per hoc ad amicitiam perueniret, per amicitiam ad tyrannicidium. Hæc eius ſententia laudata eſt, cum deſcriberet ſe patri manus afferentem: Nihil in toto tyrannicidio difficilius feci. Illud dixit: Iam tum factum eſſet tyrannicidium, ſi me frater non reliquiſſet. Et illud dixit: Vos ego tunc reſpexi templa, leges, Reſp. nam ſi me tantum ſpectaſſem, facile tyrannum effugiſſem, illa, qua frater effugerat.

IN CONTROVERSIAM VIGESIMAMSEPTIMAM.

NICOLAVS FABER.

PRAECIDVNTVR *tyrannicidæ manus,*] Aliquanto fortaſſe melius, *Præcidentur tyrannicidæ manus?* vel, *præcidetis tyrannicidæ manus?* Veteres tamen editiones totum hunc locum longe aliter exprimunt, quæ ſic habent, *præcidetis tyrannicidæ manus? quid hoc eſt? inter tyrannos iacet præciſa tyrannicida manus arci præditane vindicem filium.* Ex cuius corruptæ lectionis veſtigiis, hæc quam habemus lectio expreſſa eſt.

Ille quoque mihi pepercisſet.] Deeſſe negationem exiſtimo. vult enim dicere, filium, qui ſe præcipitauit, patri non parciturum fuiſſe quin cæcidiſſet: ſi & ipſe vnicus fuiſſet, id eſt, niſi fratrem habuiſſet, cui patrem relinqueret. Quare non mirum, ſi is qui ſolus remanſerat, cæciderit. Tyranno enim patrem relicturus fuerat. Qui ſenſus vt effici poſſit, legendum eſt, *Ille quoque mihi non pepercisſet.*

An non quiſquis] Quæ deinceps ſequuntur, diuiſionis eſſe apparet, cuius in veteribus editionibus in hac Controuerſia nulla eſt diſtinctio. qua ratione hic quædam deeſſe, locumque aſteriſcis notandum duco.

Cæcidit patrem, non pulſauit,] Vide ne legendum ſit, *aut pulſauit.* Vel *non pulſauit*, id eſt non tantum pulſauit. vt aliis locis notauimus.

Et cum deſcripſiſſet] Sanior fortaſſe erit locus, ſi ita legamus: *Et cum deſcripſiſſet cicatrices patris, deformem adhuc faciem, dixit: Ab vtroque,* &c.

Morieris ſi cecideris:] Videtur legendum, *ni ceciderís*, vt ſint verba tyranni comminantis.

Quot accepiſſet:] Fortaſſe, *quod accepiſſet.*

Domitium nobiliſſimum virum] Auumne Neronis quem arrogantem & profuſum in Nerone fuiſſe dicit Suetonius, an patrem?

Πρῶτον κολυμβᾷν,] A P. Chiaconio ſunt hæc Græca. Pueri autem prius litteras, deinde nare diſcebant, quod & Auguſtum ſuos liberos docuiſſe ait Suetonius: vnde prouerbium. μηδὲ νεῖν, μηδὲ γράμματα. At Syriacus contra feciſſe Domitium ludebat, qui prius thermas ædificauerat, quarum pars κολυμβήθρα: ceu piſcina natationi apta erat, deinde Rhetoras ſectabatur.

Cum mattea] Mattea, ſiue Mattya, aut Matteola, ita enim per *tt* duplex potius quam per *c* & *t* ſcribendum hoc vocabulum docent origo Græca, & manuſcripti libri, genus eſſe cibi delicatiſſimi docet Athenæus lib. XIV. Vnde pro cibo quocunque exquiſito ſumitur, vel apud Latinos. Martialis lib. XIII.

Inter aues turdus, ſi quis me iudice certet?
Inter quadrupedes mattya prima lepus.

ſic enim hoc diſtichon legendum monuerunt docti viri. & ματτυάζειν pro delicate viuere. Eadem fortaſſe ratione Sabinus hic Turdum ματτυάζοντα, Matteam dicit. vel potius obſcœnius quid latet, & quemadmodum Terentianus miles ſpecioſum adoleſcentem leporem, ita Sabinus Turdum Matteam vocat. ſupra enim inter infames fuiſſe dictum eſt.

Sed initium] Ceteræ editiones: *ſed in iis eſſe tyrannicidæ conſilium.* Ex quibus efficio, *ſed iniſſe tyrannicidij conſilium, vt per hoc* &c.

SCHOTTVS.

QVI *patrem pulſauerit, manus ei præcidantur*] Huiuſce legis caput repperi in Allegoriis Homericis Heraclidis Pontici. Sic enim ait: Οἱ νομοθέται τοῖς πατροτύπταις χειροκοποῦσιν, τὸ δυσσεβῆσαν αὐτῶν μέρος ἐξαιρέτως ἀποτέμνοντες. *Legiſlatores patris percuſſoribus manus amputant: illam præcipue partem mutilantes, quæ ſcelus commiſit.* Male igitur Germanicus interpres reddidit, *paricidas*, pro eo, qui patrem pulſauerit. Nam de Paricidarum pœna ſupra dicere memini Controu. 16. & ad procemium lib. 3. in fine.

Patri præcidite, ne vindicem] *Archipregite* erat in veteri, ad oram vero alia manu adſcriptum, *arci predite*: quæ etſi manifeſte corrupta ſunt, debui tamen, fidei meæ liberandæ, appendere.

Iratus tyrannus] Vetus lib. ſic interpungit: *Iratus iacenti ipſas cadaueris manus in me ingeſſi*, vt patris ſit ſermo de filio, qui ſe præcipitauit. Petreius vero: *Iacenti ipſas tamquam cadaueri manus in me ingeſſiſti*, vt filium à quo cæſus erat, inſpectante Tyranno, alloquatur.

Ita mihi ſuperſtite] Iurabant ſollemni more per res ſibi cariſſimas: non ſolum autem per ſuum ipſi caput, ſed & liberorum, & Cæſaris, & amicorum. Vlpianus in l. 3. & 4. §. fin. ff. de iureiuran. *Ceterum ſi ego detuli, vt per Deum iurares, tu per caput tuum iuraſti vel filiorum tuorum.* Et infra in hac ipſa Controu. Mento. *Ita mihi libero, & viuere contingat & mori. Ita oculos meos filij manus operiant.* Et lib. VI. Epitomæ Decl. 1. *Ita mihi contingat patrem vtrique noſtrum placari.* Vid. & Contro. XI. Apud Terentium Heautont Act. 5. Soſtrata Clitiphonti filio iurat, hoc modo:

Ita mihi atque huic ſis ſuperſtes, vt ex me atque hoc natus es.

Cic. 2. de Nat. Deor. *Qui tota die precabantur, & immolabant vt ſibi liberi ſui ſuperſtites eſſent, ſuperſtitioſi ſunt appellati.* Plin. lib. 2. Epiſt. vlt. De Regulo, *Clamat moriens Verania Piſonis: O hominem nequam, perfidum, ac pluſquam periurum: qui ſibi per ſalutem filij ſui peieraſſet. Facit hoc Regulus, non minus ſcelerate quam frequenter: quod iram Deorum, quos ipſe quotidie fallit, in caput infelicis pueri deteſtatur.* Seneca quoque filius Conſolatione ad Heluiam matrem de M. Annæo Lucano: *Deos oro contingat hunc habere nobis ſuperſtitem. In me omnis fatorum crudelitas laſſata conſiſtat.*

Neceſſitas magnum imbecilitatis] *Infelicitatis* ſcriptum vidi in Epitoma, nihil tamen demuto. De hac elegantes Laberij Mimi verſus extant apud Macrobium lib. 2. Satur. cap. 7.

Neceſſitas cuius auerſi curſus impetum
Voluerunt multi effugere, pauci potuerunt:
Quo me detruſit pæne extremis ſenſibus.

Excuſat Saguntinos] Leg. Liuius lib. 21. Abiit in Prouerb. *Saguntina fames.* Libet ex Petronij Satyrico inſignem locum apponere: *Saguntini oppreſſi ab Hannibale, humanas edere carnes, nec hereditatem exſpectabant. Petaui* (leg. *Petilini* ex Liuio lib. 23. & Frontino lib. 4. cap. 5.) *idem fecerunt in vltima fame: nec quidquam in hac epulatione captabant, niſi tantum ne eſurirent. Cum eſſet Numantia à Scipione capta, inuentæ ſunt matres quæ liberorum ſuorum tenerent ſemeſa in ſinu corpora.* Hæc ille.

Ad ſeruilem delectum Cannenſis ruina] Liu. lib. 23. Dictatorem M. Iunium, poſt cladem Cannenſem, ſeruitiorum octo millia publice empta armaſſe refert. Appianus vero in Hannibalicis, Senatum octo millia ſeruorum dominis vltro donantibus manumiſiſſe. Tu lege Macrobium li. 1. cap. 11. & Feſtum de Volonib. & Oroſium lib. 4. cap. 16. & Senecam lib. 6. Epit. Declam. 7.

Ita oculos meos filij manus] Parentum hoc votum, vt filios ſuperſtites relinquant: qui vltimum hoc officium præſtent, vt oculos morientib. claudant. Virg. 9. Æneid.

—nec te tua funera mater
Produxi preſſiue oculos; aut vulnera laui

& Romæ inſcriptio vetus in ædib. Delphinorum:

QVOD DOCVIT NATAM PATRI
PRÆSTARE SEPVLCRO
HOC CONTRA NATÆ PRÆSTITIT IPSE PATER.

Ouidius de morte Tibulli:

Hic certe manibus fugientes preſſit ocellos
Mater, & in cineres vltima dona tulit.

M. Varro de lege Mania, apud Nonium (quæ de manibus erat, vt contra Crinitum docet Guicchiardus Gallus funeralium lib. 1.) ſanciebat, *Ne filij parentibus oculos luci claro ſugillarent.* Eundem ritum tradunt Homerus Iliad. λ'. & Odyſſ. λ'. Euripides in Hecuba & in Phœniſſ. Sophocles in Aiace, Stobæus in ſermone de exilio, Plutarch. in Conſolat. ad Appollon. & alia ad vxorem, Fabius, Plinius, & alij. Propertius:

At mihi non oculos quiſquam inclinauit euntis
Condita ſunt veſtra lumina noſtra manu.

Sic *comprimere*, & *condere oculos* dixit ſæpius Naſo, quam vt colligere velim Statius item & Seneca in Troadibus.

Pater adſit] Tanquam aduocatus, quo de nos ſup. Controu. prima. & *Aduocationi* adeſſe nolle ait. Solet enim *Aduocationibus* interdici cauſſidicis, vel in perpetuum, vel ad tempus, qui quamuis iniquam cauſam, vel nocentem quemuis, vt hodie plerique, defenderent. Sic enim Lex Moris D. de Pœnis. & Vlpianus in L. Remunerandi. §. vltimo ff. de Mand. refert CL. Saturninum Prætorem Aduocationibus cuidam interdixiſſe. Quid vero *Aduocationem petere*, vid. Cont. 8. & I. Ctos de Teſtib. quos a reo grauiores ſurgere mox Annæus ait.

Ille non dicitur ſacrilegus] *Sacerdos* additus ex Epitoma, etiam ſcripta, vbi & illud præmittit: *Non eſt impudica, quæ accerſita eſt à tyranno.*

Qui funeſtas Tyranni imagines] Vt qui Cæſaris ſtatuas vetuſtate corruptas reficit, non contrahere crimen maieſtatis, Martianus reſpondit in l. 55. ff. ad l. Iul. Maieſt. At vero ſi conſecratas conflauerit, hac lege tenetur l. qui ſtatuas 6. & l. Famoſi. 7. §. fin. ff. eod. Niſi ſi pro reprobatæ fuerint l. cuiuſque 4. §. hoc crimine. ff. eodem.

An vltio cæſi patris, nullius ſit patris,] optime vetus liber, *nullius ſit niſi patris*: quomodo & in epitoma, etiam ſcripta lib. IX. Declam. IV. integre legitur. Poſt non longe ſic emendo: *Pœna maior eſt eius qui cecidit; ius eius qui cæſus eſt.* Idque ex auctoritate veteris libri Epitomæ in Bibliotheca Ant. Auguſtini V. CL. Noſter enim hic vocibus aliquot detruncatus eſt.

Ne vno Rhetore plus haberemus] hoc eſt, ne duo Oratores viderentur. Clodius enim Sabinus Græce & Latine declamitare vno die ſolebat; vt ſup. Contr. 26. extrema.

Πρῶτον κολυμβᾶν] Reſpexit ad illud prouerbium, μήτε νεῖν μήτε γράμματα; Neque natare, neque litteras nouit: vſurpatum à Platone, 3. de leg. & Ariſtide in Apologia quatuor virum. Tranquillus in Aug. cap. 64. *Nepotes Caium, Lucium & Agrippam, litteras & natare, aliaque rudimenta per ſe plerumque docuit.* Et in Caligula cap. 54. de ſaltãdi eius & aurigandi arte: *Hic tam docilis ad cetera, natare neſciit.*

Occium Flammam Proconſulem] Refugiunt aures meæ hoc gentis nomen, putoque verum eſſe *Oppium* vel *Appium*: vtrumque enim varie in variis edit. circumfertur in Epitoma lib. 9.

Barbam capillumque ſubmittere Cretenſium magiſtratui] Pertinet ad auctoritatem barbam comamq. alere, omniſque Græcia id ſeruabat: vbi & barbati Philoſophi, quos *Caſcos* Ennius vocat, barbam aluerunt. Hinc pro maioribus *Barbatos* dixit Cicero pro Murena & pro Sextio: Item pro Cælio: *Aliquis*, inquit, *mihi ab inferis excitandus eſt ex barbatis illis.* Poſt, Punici belli temporibus tonſores e Sicilia in vrbem adduxit P. Licinius Mena, ad annum V. C. 454. Sic enim Plinij locum emendo lib. 7. Natur. hiſt. cap. 59. ex Varronis lib. 2. extremo Rei Ruſticæ. Dehinc conſuetudo increbuit, vt barbam iuuenes alerent, raderent ſenes. Hinc *Barbatulos iuuenes*, qui ſua lanugine ſibi placerent, coniurationis reos vocat M. Tullius Catil. 2. & 1. ad Atticum. Xiphilinus quoque ex Dione Cæſares omnes ad Hadrianum vſque barbam ponere ſolitos obſeruauit. Hæc commemoro, vt ab his minutis animaduerſionibus feſſum lectorem reficiam: quibus adde & Decl. 2. lib. 4. Epitomæ.

Et ſilentium fecit] Recte in Couarruuiano, & Epitoma, etiã ſcripta, additur, *ſilentium manu fecit.* Hic enim geſtus manu fiebat, cum ſilentiũ imperaret is, qui verba facturus eſſet. Item Præconis voce, vt ad 25. Controu. notauimus. Sed & plena exemplorum omnis antiquitas.

Bis cauſſam dixerat] In luctu & reatu Romani atra veſte induti (vnde & *ſordidati* dicebantur) barbam capillumque ſubmittebant. Liu. li. 6. *Coniecto in carcerem Manlio ſatis conſtat magnam partem plebis veſtem mutaſſe, multos mortales capillum ac barbam promiſiſſe, obuerſatamque veſtibulo carceris mœſtam turbam.* Et de P. Scipione Agellius ex Annalib. cum eſſet reus die dicta ad populum, à CL. Aſellio Trib. pleb. neque barbam radi deſiiſſe, nec pulla ſed candida veſte, nulloque reorum cultu fuiſſe vſum ait lib. 3. cap. 4. Noct. Attic. Exteri contra in luctu tondebantur, Suetonius in

Caligula de Germanici morte c. 4. *Regulos quoſdam barbam poſuiſſe, & uxorum capita raſiſſe, ad indicium maximi luctus.*

Bene interpretati a Cæſare petebant] Placet impenſe vetus ſcriptura, quæ & in Epitoma legitur ad oram depicta, *Bene precati Cæſari petebant*. Nam hic mos erat petentium vt principis ſalutem ſecundo voto præfarentur, hac vel ſimili forma: *Ita mihi contingat Cæſare ſuperſtite mori*. Apud Ciceronem ad Atticum Balbus li. IX. *Te, ita incolumi Cæſare moriar, tanti facio, vt paucos æque ac te caros habeam.* Vid. ſup. Suaſor. 7. & Controu. 10. Exemplum illuſtre voti pro Claudij Cæſaris ſalute exſtat apud Senecam Philoſophum, lib. I. de conſolat. ad Polybium, cap. XXXI.

Erat inter infames Turdus] I. Lipſius noſter Electorum lib. I. cap. XVI. huius hominis, mollis, atque ignauia infamis nomen reponit Epiſt. XCV. Senecæ fil. ad Lucilium: *Iſti quos publica quies aliis laborantib. molliter habet, Turdi illi ſunt tuti contumeliæ cauſſa*: vbi tamen Gruterus mallet reſtitui mſſ. omnium lectionem, *Turturilla ſunt*: vtique cum habeamus diſerte in Gloſſario Iſidori: *Turturilla; ita dictus locus, in quo corruptelæ fiebant: quod ibi turturi operi daretur, id eſt panem* emend. *peni*.

Non ſum iturus cum mattea] *Matta* Petreius emendat: eſt enim altera vox nihili: Hæc vero voracem ſignificat à Græco μάτ7ειν, quod Ariſtophani eſt *vorare*: & *Mattici* à Paullo e Feſto Pompeio, dicuntur homines magnis malis, atque ore late patenti. Sed rectius Iac. Dalechampius vir doctiſſ. *Mattya* legit, in Notis ad Athenæum: qui lib. XIII. δειπνοσοφ. de eius vocis veriloquio ex Apollodoro Athenienſi. Ganeonem enim, cupediarium, guloſum & lautiſſimi cibi (quem *mattyam* vocant) auidiſſimum ſignificat. Sic & Cœlium Rhodiginum Antiquarium legere illud Martialis memini lib. X. cap. XII.

Inter quadrupedes Mattya prima lepus.

Vt diariam acciperet] De alimentis eorum, qui in carcere vincti, nos quædam l. I. Obſeruat. per Saturam, & Lipſius lib. I. Electorum cap. VIII. & lib. II. cap. XV.

Nomen ipſum Lautumiæ minime lauta res eſt] Ita lego cum auctoritate lib. Couar. tum ex Epitoma (quamquam in editis quibuſdam *animo meo* legatur, pro *minime*, vt ſibi cōſtet locus in παρονομασίᾳ καὶ παρηχήσει *lautitiæ* & *Lautumiæ*. Quamuis autem *Latomus* dicatur, *Lautumias* tamen veteres potius, quam *Latomias*: vt *Laucon* Petronius Arbiter, pro *Laocon*; & *Laudicea* pro *Laodicea*. Plinius Epiſt. XIV. lib. II. & *Laumentum* Liuius Andronicus pro *Laomedonte*: & in Feſto Ioſephus Scaliger emendauit. *Lautumiarum* autem meminit Varro lib. IV. de ling. Latina; *Quod Syracuſis*, inquit, *vbi de cauſſa cuſtodiuntur Latomiæ, exinde Lautumia tranſlatum.* Cicero quoque in Verrinis, & Plinius lib. IX. cap. XXXVII. de Ariſtomene, vbi Ferdinandus Pintianus, Hiſpaniæ, dum vixit, columen litterarum, vt & hoc ipſo loco, rectam ſcripturam inſtaurauit.

IO. PETREIVS.

AGE hoc] Melius, *an hoc*. An illud verius eſt, id à meo filio in præſentia tyranni ſimulatum.

Validius] hoc non videtur pertinere ad patrem: Niſi hoc ipſum argumento eſt, quod tam fortiter feriret, id voluntate patris factum. Id autem quod ſequitur ita videtur emendandum: *iacentis ipſas, tanquam cadaueri, manus in me ingeſſiſti.*

Occupauit] *præcipitauit* lege.

Nec imputare] *Nec* in affirmatiuam videtur conuertenda, detracta etiam interrogatione. Quid mirum eſt, ſi tu velis habere pudorem, & dicere te Reip. cauſſa feciſſe, quod propter tyrannum feceris.

Habuit, inquit] tametſi dicat, *inquit*, non eſt intelligenda obiectio: nam multis locis hoc verbum ponitur cioſum in his declamationib. Hoc nimirum potuiſti iactare tyranno, quod cum frater maluiſſet mori, quam patrem cædere, tu id feciſti.

Qui patre iubente fecit] adſcribenda interrogationis nota.

Quantum ſibi] vtroque loco *tibi* legendum puto.

Cum mattea] Credo legendum *cum matta*. Nam *matta* culcitra erat, vilibus & ſordidis rebus repleta, vt paleis, iunco, cui ſimilem fecit hominem impurum & ſordidum.

Minime lauta] In declamationibus legitur. *Illa animo meo lauta res eſt*. Iocus eſt in interpretatione nominis.

Priuignus ab auo raptus nouercæ. CONTROVERSIA XXVIIII.

LEX. DE VI SIT ACTIO. Thema. *Quidam duos filios ſub nouerca amiſit, dubiis crudelitatis & veneni ſignis. Tertium filium maternus auus rapuit, qui ad viſendos nepotes ægros non fuerat admiſſus. quærenti patri per præconem, dixit apud ſe eſſe. accuſatur de vi.*

Iunij Gallionis. Violentus & impotens ſenex hominem liberum ſinu meo rapui. quod ſeruare tibi difficile eſt, auo dona. Quotiens miſerum me puer audies? à nouerca quis es, fugitiue reductus es. Habui filiam, quamuis iſte vnus filius ſuperſit, fœcundam. Quam indulgenter puerperia diuiſit. natus eſt filius: dixit, Filius hic meus eſt. natus eſt alter: dixit, Hic matris eſt. natus eſt tertius: dixit, Hic aui eſt. Cum quæreret filium, erant qui ſuaderent & dicerent: Tace, meruit excludi. *Ceſtij Pij.* Quam cauſam rapiendi habebat impotens ſenex? nunquid fratres eius occideram? Ignoſcite mihi, ſi tantum filiæ meæ mandata narro. hanc ſolam ex meis morientem vidi. habui filiam: de omnibus meis, HABVI, dicendum. Habitu vagabatur lugubri, ſordidaque prætexta: omnes illius miſerebantur, quoſdam etiam diceteis audiui: Quid? iſte puer matrem non habet? patrem non habet? auum non habet? *Arellij Fuſci Patris.* Tres filios filiæ meæ debes, vnum mihi: ſine apud me nutriatur. Quid times? ne non

admittare, cum veneris? expoſuiſſe hactenus iuuet. Iam nunc fortuna, aut nouerca narranda eſt. vt vidit me, hæſit cõplexibus meis, puerum oſculabar miſer, interrogabam de fratribus: dum interrogo, dum fleo, perueneram domum. Rogo ne hoc cauſam meam peiorem fecerit, quod ille quem rapui, vnicus erat. *Votieni Montani.* Mittis præconem. adiice illi omnia inſignia. *Hic puer matrem perdidit, fratres amiſit, nouercam habet.* Affirmo tibi, non indicabit quiſquis fuerit. Erras, & vehementer erras, filios quos perdidiſti, non quæris: non perdidiſti. Vtra tandem iuſtior querela eſt? pater ab auo vnum repetit. auus duos à patre. *Vibij Ruſi.* Raptor ille & impotens, dum moriuntur nepotes mihi, ad ianuam ſteti: plus habeo quod auo, quam quod reo timendum ſit. *Fuluij Sparſi.* Vnus perit, alter perit: totiens fortunam accuſas, nunquam nouercam. Facinus indignum: puer ad ſupplicium in domo aui à patre quæritur. Ad ægrotantes nepotes veni, non ſum admiſſus: hæc vis vera fuit. *Argentarij.* Pater quos conſcios habuit, neſcio: domi non fui: amiſſa filia volui aliquem adoptare ex nepotibus: ſed aiebam, Quid neceſſe eſt? quotiens videre volam, in domum veniam: quotiens volam, in domum abducam: agamus tanquam affines. Tres habes filios. diuidamus: & vide quam non improbam diuiſionem deſiderem ex tribus vnum poſco. Vtinam omnes, quos perdidit, quæreret. *Blandi.* Cum tradere vellem puerum, neſcio quis exclamauit: Puer, nunc periſti. nihil vobis ſubtraham. quidni? præconi quoque omnia indicaui. *Mentonis.* Rapui nepotem, habeo. redderem, ſi pater quæreret.

DIVISIO. *Montanus Votienus* in has quæſtiones diuiſit, An in re vis ſit. Nulla, inquit, vis eſt, quæ arma, quæ pugnam, quæ vulnera non habet. Volo mihi deſcribi comitatum iſtius tumultus. Quæ turba eſt: vnus puer, & vnus ſenex. Rapuiſti, inquit, filium meum. immo nepotem meum ſuſtuli, immo venientem non potui excludere. An ſi pro illo fuit, fieri vim, quæ facta dicitur, non teneatur qui fecit. Vis iniurioſa damnatur: ſolet enim eſſe & ſalutaris. Cum latrones aliquid obſiderent, ſi perfodiſſem villam armata manu, coniugem, liberos eius rapuiſſem, accuſari poſſem: Quod viuit puer, beneficium meum eſt. Et medici alligant, & corporibus noſtris, vt medeantur, vim afferunt. An pro illo fuerit rapi. Hoc loco accuſatio nouercæ, & inſectatio patris tam patienter ſuos perdentis. *Gallio* & illam quæſtionem fecit, & prius ſumendam quæſtionem putauit ex perſona, quam ex re: An cum auo nepotis nomine agi poſſit. Non magis, inquit, quam cum patre filij nomine, non magis quam cum matre. Habet ſua iura natura: & hoc inter auum patremque intereſt, quod auo ſuos ſeruare licet. patri etiam occidere. Non potes. inquit, ſic mecum agere tanquam cum alieno, vt dicas: Quid tibi cum illo, qui eſt inteſtati filius? tuus heres futurus ſit, quam dementem alligaturus eſt? quædam iura non lege, ſed natura nobis attributa. Si nepotem ſuum auus peccantem aliquid, & inter laſciuos iocos petulantius laſciuientem feriret, num iniuriarum quiſquam cum illo ageret? Et vltimam illam *Gallio* fecit, cum tractaſſet illa: Licet mihi vt proſim facere. deinde, huic profuit. An auo ignoſcendum ſit cum pro nepote, affectu latus, fecerit. Hoc loco tractauit, quam indignum eſſet damnari illum ab hoc. *Latro* duas vltimas quæſtiones aliter poſuit, & plus complexus eſt. Etiam ſi vim fecit: an tamen damnari non poſſit, ſi bono animo fecerit, ait enim, & de animo fieri Controuerſiam auo, & dicere patrem: Non vt nepotem ſeruaret, fecit, ſed vt infamaret vxorem meam, tanquam veneficam, me tanquam veneficæ mancipatum, cui male liberi ſui committerentur.

COLOR. Colore ergo hoc *Latro* eodem vſus eſt pro patre, vt diceret, ne viua quidem vxore bene ſibi cum ſocero conueniſſe: mortua vero profeſſas inimicitias illum geſſiſſe ſecum. languente vero puero, illum veniſſe, cum conuicio, cum vociferatione nefaria, & dicentem & auſpicantem quicquid accidit: auctores habere amicos ſe, ne admitteret hominem, non ad officium nepotum, ſed inuidiam & contumeliam generi venientem, qui ad ſanos nepotes nunquam dignatus eſſet accedere: medicos vero ſuaſiſſe ne veniret, ne puerum confunderet: & impleret ſuſpicionibus. *Silonis Pompeij* color fuit, vt latroni videbatur, qui Controuerſiæ repugnaret. dixit enim, veniſſe auum ad imbecillum puerum, ad ægros non ſemper proximos admitti: vtique ad eos qui grauiter ægrotant, ſæpe & patrem non admiſſum. Sic auo quoque intempeſtiue venienti dictum, Nunc non potes. ſtatim cum conuicio abiſſe. in altero idem feciſſe. *Latro* aiebat hunc colorem optimum eſſe, ſi recitaſſet, ſe recipi non poſſe: quia ponatur, Non eſt admiſſus: ſub hoc themate intelligere nos. non hoc illi dictum, Nunc non potes: ſed ex toto, Non potes. *Gallio* vtrumque miſcuit, & hoc colore qui videri non poteſt alioquin thema euertere, parcius vſus eſt. Dictum eſt, inquit illi. Quieſcit puer, paulum commorare. medici vetuerunt quemquam admitti. ſcitis ſolere dicere illos: Nec ſi pater venerit. Protinus iſte clamare cœpit, Teſtor me non admitti: & tantum non tabellis ſignatis denuntiare. Auum diſtuleram, accuſatorem excluſi. Iterum, inquit, venit cum conuicio. Iam vnum occidiſtis, alterum occiditis. Nihil eſt miſerius, quam vbi alicui ex miſeria ſua inuidia quæritur. Non eſt admiſſus, cum diceret ſe nepotem ſuum non videre velle, ſed inſpicere. Sic egit: Veni, non vt iſtum accuſarem, ſed vt me defenderem. *Gallio* hoc colore vſus eſt? Non admiſi auum, quia dictum erat mihi, hoc illum animo venire, vt raperet.

Ex altera parte colorem hunc *Ceſtius* introduxit: Timuiſſe ſe de puero. Fruſtra, inquit, duos occiderat nouerca. & ait: Vellem ad vos nocentior venirem reus, vellem tres raperem. *Argentarius* hoc colore vſus eſt. rogatum à puero auum. Negabat, inquit, poſſe ſe viuere, ſi in illa relinqueretur domo. *Hiſpanus* hoc colore vſus eſt, affectu eſſe ablatum. Suſtuli, inquit, nepotem meum. Non potui, inquit, ſatiari oſculis, non potui ab illo tam cito diſtrahi. Nolite mirari: poſt longum tempus illum videram. *Albutius* hoc colore vſus eſt, vt diceret: Noluiſſe illum in tam infauſta domo educari, ex qua duo iam fratres elati eſſent: el qui poſtea deceſſit, inter cauſas moriendi caſum fratris fuiſſe. Et ſeruauit hunc colorem, ne quid in nouercam, ne quid in patrem diceret: aiebat, iuſtiſſimum futurum auum, ſi tantum ſe defendere voluiſſet. Quid ergo? quare rapuiſti? amabam. huic maxime ab initio animũ meum addixeram. In domo veſtra nihil præter ipſam domum timui. Si apud me duo deceſſiſſent, ex domo

mea illum tranſtuliſſem. *Marcellum Marcium* aiebat ſic narraſſe: Puer me ſecutus eſt. non criminor vobis illum. quicquid eſt, potius quam illius periculo fiat, ego rapui. Vbi eſt? inquit. Viuit, ſaluus eſt: veni, cum voles adſpicere. Redde, inquit, patri ſuo. ego aſper, Age, monſtrabo ſi vis, quis ante me tibi filios abſtulerit. *Varius Geminus* eundem ſenſum dixit: Quæ eſt iſta tam ſera pietas, tam præpoſtera? quærere tuos à tertio incipis. *Montanus Votienus*, homo rariſſimi, etiam ſi non emendatiſſimi ingenij, vitium ſuum quod in orationibus non euitabat, in ſcholaſticis quoque euitare non potuit: ſed in orationibus, quia laxior eſt materia, minus earũdem annotatur iteratio. In ſcholaſticis ſi eadem ſunt quæ dicuntur: quia pauca ſunt, notantur. Memini illum pro Galla Numiſia apud centumuiros tirocinium ponere. Ex vncia heres erat patris ſui Galla. obiiciebatur illi veneficium. dixit rem diſertiſſimam, & omnibus ſæculis duraturam, quia neſcio an quicquam melius in eo genere cauſarum dictum. Vnciam nec filiæ deberi, nec veneficæ. Non fuit contentus, adiecit: In paternis tabulis filiæ locus, aut ſuus debetur, aut nullus. etiamnum adiecit: Relinquis nocenti nimium, innocenti parum. Ne ſic quidem ſatiare ſe potuit, adiecit: Non poteſt filia tam anguſte paternis tabulis adhærere, quas aut totas poſſidere debet, aut totas perdere: & plura multa, quæ memoria non repeto. Ex iis quædam in orationem contulit, & alia plura quam dixerat, adiecit. nihil non ex eis bellum eſt, ſi ſolum ſit: nihil non rurſus ex eis alteri obſtat. Idem in hac declamatione feciſſe eum memini. Erras pater, inquit, & vehementer erras. quos perdidiſti, non quæris: quem quæris, non perdidiſti. Deinde: Puer iſte inuentus perit. Deinde: Quiſquis puero fauet, ne inueniatur optet. Deinde: Puer niſi auum ſequitur, fratres ſecuturus eſt. Deſine quærere: quem ſi inueneris, ſic perdes, vt inuenire non poſſis. & deinde: Rapuit iſtum auus ne raperet nouerca. Et deinde: Vnum tantum pater ex liberis ſuis quærit, qui ſaluus eſt. *Glycon* hunc ſenſum ſemel dixit, ſed genere corrupto: τοῦτο τὸ παιδίον ὅταν εὑρεθῇ τότε ἀπόλειται. Habet hoc *Montanus* vitiũ. ſententias ſuas repetendo corrumpit. dum non eſt contentus vnam rem ſemel bene dicere, efficit, ne bene dixerit. & propter hoc & alia, quibus orator poteſt poetæ ſimilis videri, ſolebat Scaurus Montanum inter oratores Ouidium vocare. Nam & Ouidius neſcit, quod bene ceſſit, relinquere. Non multa referam, quæ Montaniana Scaurus vocabat. Vno hoc contentus ero. Cum Polyxena eſſet abducta, vt ad tumulum Achillis immolaretur, Hecuba dixit:

—cinis ipſe ſepulti
In genus hoc pugnat.

poterat hoc contentus eſſe, adiecit:

—tumulo quoque ſenſimus hoſtem.

Nec hoc contentus adiecit:

Æacidæ fœcunda fui.

aiebat autem Scaurus rem veram: Non minus magnam virtutem eſſe, ſcire deſinere, quam ſcire dicere.

IN CONTROVERSIAM VIGESIMAMOCTAVAM.

NICOLAVS FABER.

M*ITIS præconem.*] Rectius fortaſſe, *Mitte præconem, aduce illi omnia inſignia: Hic puer matrem perdidit, fratres amiſit, nouercam habet: affirmo tibi, non indicabit quiſquis fauerit.* Alludit autem ad formulam præconiorum, quibus res perditæ conquirebantur, additis notis quibus dignoſcerentur. Moſchus εἰδυλ. α. in amoris fugitiui præconio:

Ἐστὶ δ' ὁ παῖς περίσαμος· ἐν εἴκοσι πᾶσι μάθοις νιν.
Χρῶτα μὲν οὐ λευκὸς, πυρὶ δ' εἴκελος· ὄμματα δ' αὐτοῦ
Δριμύλα καὶ φλογόεντα.

Quæ facta dicitur.] Lego, *cui facta dicitur*, & linea ſequenti, *cum latrones aliquem obſiderent*, &c.

Qui tibi cum illo] Emendatior fortaſſe erit locus, ſi ſcribas, *quid tibi cum illo: qui inteſtati heres futurus ſit.* vel propius ad corruptæ ſcripturæ veſtigia; *Quid tibi cum illo? qui inteſtati ſuus heres futurus ſit?* quamuis tamen ex filia nepos auo non ſuus heres ſit. Sed exacta illa vocabulorum iuris ſignificatio in ſcholis non obſeruabatur.

Timuiſſe ſe de puero. Fruſtra.] Vide ne legendum ſit, *timuiſſe ſe de puero: nec fruſtra, inquit: duos enim.* &c.

Τοῦτο τὸ παιδίον] Hæc Græca, & quæ deinceps in his libris adiecimus, à Chiaconio ſunt.

SCHOTTVS.

Q*VID times ne admittare cum veneris?*] In Epitoma lib. IX. *Quid times? ne non admittare cum veneris,* Varie autem particulam *ne* poſt verba Metus accipi, pueri olim didicimus.

Ad ſupplicium indicari à patre] Quantum ex ſcriptura colligo, *indicatura patris* ſcripſit Seneca: nihil tamen temere affirmo.

Cum Latrones aliquid obſiderent] Ἀνακόλουθον eſſe quis non videt eorum, qui in his litteris non admodum hoſpites ſunt? Lego itaque cum interrogationis nota; *Cum latrones aliquis obſiderent armata manu ſi perſediſſem villam, coniugem, liberoſque rapuiſſem, accuſari poſſet beneficium meum?* Sic fere optimus ille Couarruuianus, & Epitoma, quam ipſam eadem opera perſanabo. Ita enim legendum cenſeo ex fide vet. lib. Ant. Auguſtini: *ſiquis armata manu obſeſſam à latronibus coniugem liberoſque rapuiſſet, beneficium eſt.* Pintianus vero. *Si enim obſeſſam &c. rapuiſſem, beneficium erit meum.*

Quod auo ſeruare licet, patri etiam occidere] Atqui Par iure auus, paterque. Nam & in aui poteſtate eſſe ne-

eſſe nepotem & neptem ; non ſecus atque filius patria poteſtate continetur, docet Vlpianus in l.4. ff. de his qui ſui vel alien. iur. & Iuſtinianus lib.1. Inſtit. De patria poteſt. Et auo ſuperſtite, pater in filios poteſtatem non habet, ſed auus in cuius poteſtate eſt & ipſe pater. Argumento l. ſic eueniet.21.ff. ad l. Iul. Maieſt. Sed hic auus maternus eſſe fingitur, cuiius illud legibus adiudicatum eſt De patria autem poteſtate nos ſup. ex Simplicio, & Sexto Empirico Controu.xi.

Quis eſt inteſtati filius] Io. Petreius, *qui eſt inteſtata filius*, legebat, vt ad nouercam, quæ ſine teſtamẽto deceſſerat, referatur. Fort. in nomine ambiguitas, vt *inteſtatus* ſit, qui in xii. Tabulis *inteſtabilis* eſt, & qui ſine teſtamento decedit.

Tirocinium ponere] Pro deponere, hoc eſt miles eſſe cœpit. Nam à Centumuiralib. cauſſis auſpicari in foro ſolitum, vt in ſcholis fere ab Homero & Heſiodo, auctor eſt Plinius Iunior.

Quod bene ceſſit] *geſſit* male vetus liber Epitomæ: Sic enim & Cornelius Nepos in Terentij vita apud Donat. *Auctore certo*, inquit, *comperi C. Lælium quondam in Puteolano Cal. Martiis admonitum ab vxore, temperius vt diſcumberet, petiiſſe ab ea ne interpellaretur: Serius tandem triclinium ingreſſum dixiſſe; non ſæpe in ſcribendo magis ſucceſſiſſe ſibi.* In quo illud admonere viſum, Kal. Martias matronarũ Romæ diem fuiſſe, vt Acron ad illud Horatij lib.iii. Od.viii.

Martijs cælebs quid agam Calendis?

Matronalia, inquit, *dicebantur, quod mariti pro conſeruatione coniugij ſupplicabant: eratque dies feſtus propriè matronis.* Patet itaque, cur vxor Lælium temperius diſcumbere vt genio indulgeret, optarit. Sed de his nos in fragmentis Nepotianis ex Tibullo & Martiali.

Vt ad tumulum Achillis immolaretur] Immo iam immolata erat Polyxena, cum ſic Hecuba quiritaretur. vt ex Ouidij lib.xiii. Metamorph. didici. vbi & legitur:

In genus hoc ſæuit —

vide quæ adnotaui extrema Controu.xvi.

Non minus magnam] Sic de Protogene Apelles pictor inſignis, omnia ſibi cum illo paria eſſe, aut illi meliora, ſed vno ſe præſtare, quod manum ille de tabula tollere neſciret, memorabili præcepto nocere ſæpe nimiam diligentiam: Plinius lib. xxxv. Natur. Hiſtor. cap.x.

IO. PETREIVS.

AVDIES] ſic coniungenda ſunt, *audies à nouerca*: vt ſit hæc nouercæ oratio, *Quis eſt?* quod eſt verbum dedignantis & faſtidientis, & illa, *fugitiue reductus es.*

Natus eſt filius] hoc referendum eſt ad generum, niſi malis illic legere, *filius hic tuus eſt*, vt ſint verba matris diuidentis filios præſente marito.

Rapiendi habebat] lege, *habebam.*

Impotens] non eſt in turpi intellectu, quẽadmodum dicimus Tyrannos *impotentes*, ſed inualidos.

De omnibus] De omnibus iis poſſum dicere, habui. vt illud Terentianum, in Heautontim. *Quid dixi habere me? imo habui, Chreme.*

Quos perdidiſti] Figura eſt in ambiguitate verbi; nam *perdimus* quem occidimus.

Quam pro patre] *Quam cum patre*, potius videtur legendum, & ex ſequentibus, & præcedentibus nam dicit & cum auo & cum matre.

Inteſtati] quondam mortui; vel ad matrem potius referatur, de quo, inquit Fabius, in parte blanditur, in ſumma non conſentit.

Videre ſed inſpicere] Diuiſit, vt alterum ſit officij verbum alterum ſuſpicionis.

Sic egit] videtur deeſſe nomen alicuius alterius Declamatoris· pertinent autem ad patrem, quæ ſequuntur.

Æacidæ fœcunda fui] habui tam numeroſam ſobolem, vt eſſent quos perderet Achilles.

Filia conſcia in veneno priuigni. CONTROVERSIA XXIX.

LEX. VENEFICA TORQVEATVR, DONEC CONSCIOS INDICET. Thema. *Quidam mortua vxore, ex qua filium habebat, duxit aliam: & ex ea filiam ſuſtulit. deceſſit adoleſcens. accuſauit maritus nouercam veneficij. damnata cum torqueretur, dixit conſciam filiam. petitur ad ſupplicium puella. pater defendit.*

PRO FILIA. *Ceſtij Py.* Non eſt quod puteris has lacrymas aut filiæ eſſe, aut me patrem. Non prodeſſet tibi puella ne hoc quidem, quod te frater amauit, niſi mater odiſſet. Hoc me odiſti nouerca, quod ſciſti cõſciam me, eligi pœnæ. Dixit, Ante actam eius vitã excutiamus. *Fuluij Sparſi.* nefaria mulier, hæc quoque nouerca, ne mori quidem potuit, niſi & occideret. Inter gladiatores victoris quoque condicio peſſima eſt, cum moriente pugnantis. Nullum magis aduerſarium timeas, quam qui viuere non poteſt, occidere poteſt. *Vibij Galli.* Concitatiſſima in mortem rabies eſt: deſperatione vltima in furorem animus impellitur. Quædam feræ tela omnia commordẽt, & ad mortis auctorem per vulnera ſua ruunt. Abciſſa miſſione gladiator, quem armatus fugerat, nudus inſequitur. Præcipitati non quod impulit tantum trahunt, ſed quod occurrit: & naturali quodam deploratæ mentis affectu morientibus gratiſſimum eſt commori. *Votieni Montani.* Dum filium vindico, vbi grauiſſime mihi nocere poſſit, oſtendit. o mendacium ſimile veneficio! Sic credibile eſſe in ſorore parricidium creditis? non timeo ne quis hoc in ſorore credat, quod ego vix probaui in nouerca. Natam mihi filiam quaſi futuræ pacis obſidem ſuſtulit aiebam, Dum matris meminit, obliuiſcetur nouercæ. at illa dum nouercæ meminit, matris oblita eſt. Filia, inquit, mihi conſcia eſt. poſt hanc vocem remiſſa putares tormenta ſimilis facta torquenti eſt. Soror fratri venenum dedit? quamdiu luctati ſumus, vt crederetur nouerca priuigno dediſſe? Nouerca quod volueras conſecuta eſt, damnaſſe iam pænitet. *Argentarij.* Facio rem, Iudices, non nouam; liberos meos à nouerca vindico. Peto, ne quia filium vindicaui, filiam perdam. Niſi ſuccurritis, nouerca vicit, ego victus ſum. Duxi, neſcio peiorem vxorem, an nouercam. Hoc mihi

carior eſt, quod tam inuiſa matri fuit. *Cornelij Hiſpani.* Si conſcia eſſet, neminem expectarem: ſcitis quemadmodum veneficam oderim. Inſtabam tormentis: aiebam, Morere peius quam odiſti. Non ſatis mihi ardere ignes videbantur, non ſatis inſidere verbera. dixit: Si quid adiicere tormentis tuis poſſum, puto iubebo filiam afferri. Vocet huc aliquis matrem. quid expauiſti puella? quid ad ſinus meos refugiſti? quid extimuiſti tanquam nouercam? *Marillij.* Ne inter ſupplicia quidem deſinit occidere. & hanc quiſquam putet non potuiſſe venenum ſine conſcia dare? Puella, quæ occidiſſe fratrem dicitur, quid ante peccauit? nouerca quoque ante occidit priuignum quam filiam. &, bonæ ſpei eſt, quærius argumentum? matri ſuæ non placet. *Arellij Fuſci.* Etiam cineribus tuis infeſta eſt nouerca. quod vnum poteſt, perſequitur ſororem tuam. Quid adhuc poteſt noſſe, niſi fratrem? proſit illi apud vos, quod illam pater laudat, proſit quod talis mater accuſat. *Mentonis.* Non miſereris huius? miſerior eſt quam frater. Ille habuit ſine dubio nouercam torquere. Conſecuta es mulier quod voluiſti. ſolus omnium magis ſenſi nouercam, cum perdidi. *Porcij Latronis.* Habui filium tam bonum, vt illũ amare poſſet etiam nouerca: niſi in eam incidiſſet quæ poſſet etiam filiam odiſſe. Huc mea ſcelera reciderunt, vt parricidium puellare ſit. ætas, ſi magnitudinem rei non intelligit, non eſt idonea patricidio. Sed veneficæ, inquit, filia eſt. Si parentes inſpiciuntur, cur non potius patri videatur ſimilis, cui placet, quam matri cui diſplicet? Denique non recuſo, quo minus in illa vel matris exigatur imitatio. illa cum huius ætatis erat, nec nouerca erat, nec venefica. *Albutij Sili.* Duxi vxorem, nullis adhuc inquinatam fabulis. nec miror, innocentem tunc fuiſſe: adhuc puella erat. *Blandi.* Vt ſcelerata ſit, nempe matri ſuæ ſimilis eſt: ante veneficium oportet faciat, quam patricidium. Filia, inquit, conſcia eſt. Dij te perdant: etiam cum torqueris, occidiſti. Seruus tortus Catonem conſcium furti dixit. Quid agitis? vtrum plus creditis tormentis, an Catoni? *Buteonis.* Si conſcius à te puella quæretur, nominato patrem. Quod nouerca tam ſero, puella tam cito? Filia, inquit, conſcia eſt. Male pereas: at ego te putabam vnius nouercam. *Triarij.* Filia, inquit, tua conſcia eſt. Videbatur ſibi poſt hanc vocem viciſſe. Amiſſum fratrem fleuit in funere, totius populi habitum lacrymis ſuis expreſſit: itaque illam nouerca peius perire voluit quam priuignum. Filia, inquit, conſcia eſt. Hoc vltimum fuit nouercæ veneficium. *Q. Haterij.* Succurrite quæſo, ne cum torta ſit quæ filium meum occiderat, filiam etiam dum torquetur, occiderit. Liberos ſemper effero vnius mulieris aut mendacio, aut veneno. Non flet quantum reæ ſatis eſt. quemadmodum illi extorquebo lacrymas? afferte mihi imaginem fratris. video ſubito deſiderio fletus concitatos nunquid talem vultum, cum mater torqueretur, habuit?

Pars altera. *Triarij.* Si odiſſemus te, pateremur cum eiuſmodi filia viuere. Quatũdam ferarum catuli cum rabie naſcuntur: venena ſtatim à radicibus peſtifera ſunt. Quantum illi ad ſcelera ætatis adiecit, quod illam nouerca peperit? Quid illa, quæ fratrem in moram patri ſequenti ſparſit? Habemus exemplum, quod & ſorori conueniat, & virgini.

Divisio. *Ceſtius* in duas partes coniecturam diuiſit, & primum quæſiuit, An conſcia illi opus fuerit: deinde, Si opus fuit, an hanc habuerit. Non ſeruauit autem modum. Nam & illum locum diu tractauit, non poſſe ſororem in mortem fratris impelli. Et iterum tam puellam voluit videri, vt nulli eſſet idonea miniſterio. Itaque elegantiſſime deridebat, *Montanus Votienus* in hac Controuerſia ineptias rhetorum, quod ſic declamarent, tanquam hæc quæ nominata eſt, infans eſſet: nec intelligerent ſi talis eſſet, ne futuram quidem ream. Itaque hoc debemus, inquit, proponere nobis: puellam eius ætatis, in qua torta, credibile ſcelus illud quidem, ſed intolerabile eſſe aiebat. Induxerat Ceſtius matrem dicentem filiæ: Da fratri venenum. *Triarius* multo rem magis ineptam, quia non inuenit illam, ſed concupiuit: nam exceſſus ſententiam traxit. Induxerat nouercam dicentem: Da fratri venenum. fecit illam reſpondentem: Mater & mihi da. quid enim eſt tam abſurdum, quam matrem ſic locutam cum puella, Da fratri venenum? Non ferebant nec illam Triarij ſententiam, qua aliter *Haterius* vſus eſt, cum ad epilogum perueniſſet. Hoc loco debebat reus flere: non flet puella. inueniat quemadmodum flear aliquis, hoc eſt imaginem fratris. Illa enim ſi tam puella eſt, vt dicat, Mater, quid eſt venenum? non poteſt tantæ pietatis eſſe, vt eam imago fratris in lacrymas concitet. Tantus autem error eſt in omnibus ſtudiis; maxime in eloquentia, cuius regula incerta eſt, vt vitia quidam ſua & intelligant, & ament. *Ceſtius* pueriliter ſe dixiſſe intelligebat: Mater, quid eſt venenum? Deridebat enim *Murrhedium*, qui hanc ſententiam imitatus eſt in epilogo, cum alloqui cœpiſſet puellam, & diceret: Compone te in periclitantium habitum, profunde lacrymas, manus ad genua dimitte, rea es. fecerat reſpondentem puellam: Pater, quid eſt rea? Et aiebat Ceſtius: Quod ſi ad diridendum me dixit, homo venuſtus fuit. Et ego nunc ſcio, me ineptam ſententiam dicere. Multa autem dico, non quia mihi placent, ſed quia audientibus placitura ſunt. Et illud *Ruſi Vibij* tolerabilius aiebat eſſe, ſed & ipſum aliqua obiurgatione dignum. dixerat in epilogo: Nutrix ream tolle. Illud in *Haterio*, qui & promiſit oratorem, & præſtitit, negabat ſe poſſe ferre quod dixerat: Hæc rea non mittenda in exilium, ſed ferenda eſt. Cum ſciret, inquit, in exilium exportandos locari ſolere. quid enim intelligi vult hac ſententia, niſi ex toto puellam ambulare non poſſe? Vſque in exilium: verum eſt, ſed nec mater eius potuiſſet. *Silo* à parte patris comparationem fecit inter ſe matris & filiæ. totam hac figura declamauit. Non ſum, inquit, vobis dicturus, qualis debeat eſſe venefica: operam perdam, ſi cœpero deſcribere, debere eſſe ætate prouectam, vſu exercitatam, inuiſam viro, quæ poſſit etiam filiam occidere. Superuacuum eſt vti pluribus verbis. in hac ipſa cauſa habemus veneficæ exemplar. Comparemus inter ſe duas reas. nec eſt quod quæratis aliquem, qui cognitionem veſtram per omnes comparationis parteis ducat. ego vobis dicam, quomodo illam accuſauerim. Ego illi obieci anteactam vitam: vos illi poteſtis obiicere? Et ſic omnia circumiit, & comparando defendit. Illam quæſtiunculam, quæ in prima parte tractata erat à quibuſdam, Non illi vtique fuiſſe opus & conſcia, ſic tranſcurrit: Aiebat, inquit, tota actione rea hæc, Quam conſciam habueram. ego negabam illi opus fuiſſe. aiebam, In eadem

domo eras, venenum notum erat, nouercæ occaſio facilis conuiuenti, non eras ſuſpecta, nemo te timebat propter ſororem. Ex altera parte hoc vſus eſt colore: Nouercam video venenum dediſſe, vt filia ſua ſola heres eſſet: eandem illi & conſciam fuiſſe veneficij, & cauſam. Omnes declamatores aiebat voluiſſe aliquid noui dicere, eo loco quo nominabat nouerca filiam conſciam. dixit, inquit, *Hybreas*: τί οὖν ἐψεύσατο περὶ τῆς ἰδίας θυγατρός, οὐκ, ἀλλὰ κατὰ τῆς ἐμῆς. Hanc ſententiam *Fuſcus Arellius* cum eſſet ex Aſia, non caſu dixit, ſed tranſtulit ad verbum quidem: Quid ergo, inquit, mentita eſt de filia ſua? immo de mea. Modeſtius hanc ſententiam vertit *Haterius*: quid ergo? mentita eſt, quæ nihil lamentabatur de accuſatoris ſui filia? *Ceſtius* dixit: Nominauit priuigni ſui ſororem. *Albutius* dixit: Quid habuit quod dubitaret, an parceret filiæ eius à quo occidebatur, ſorori eius quem occiderat? *Triarius* dixit: Quid ergo mater mentita eſt? tolle matris nomen, poſt damnationem nouerca eſt. *Blandus* dixit: Nominabo iſtam quæ patri affuit, iſtam quæ mortuo fratre ac matre non fleuit. *Silo Pompeius* dixit: Filia, inquit, mihi conſcia eſt. poſt hoc, eundem vultum eius notaui, quem videram morienti priuigno. *Montanus Votienus* Marcellum Marcium amicum ſuum, cuius frequenter mentionem in ſcriptis ſuis facit, tanquam hominis diſerti, aiebat hanc dixiſſe ſententiam: Inuenit quomodo damnata accuſaret, moriens occideret, torta torqueret. non eſt hoc indicium, ſed alterum nouercæ veneficium. *Latro* dixerat, cum deſcripſiſſet tormenta: Inſtabam ſuper caput non accuſator, ſed tortor: ipſe ignes ſubiiciebam, ipſe ad intendendum eculeum manus admouebam. ego non bibam ſanguinem iſtius, non eruam oculos? filium mihi eripuit: niſi citius illam oppreſſiſſem, & filiam abſtuliſſet. *Triarius* dixit: Cum accuſarem, obieci veneficium. In vltima parte inter preces meas excitaui puellam ad vltionem fratris ſui. Hæc res maxime, Iudices, mouit, hæc maxime nouercam offendit. *Albutius* dixit: Poſtquam nominauit filiam, ad me reſpexit· videlicet vt ſciret, an ſatis torſiſſet. *Nicetes* egregie dixit in hoc eodem loco. Συνοιδ' ἐμοί, φησὶν, ἡ θυγάτηρ· καὶ προσέθηκεν ἐκ τούτου. *Montanus* cum diceret illum locum quamuis ſceleratos parentes, velle tamen innocentes liberos ſuos eſſe, dixit: Poteſt iſta filiam veneficam fingere, ſi poteſt facere. difficilius eſt filios inquinare, quam perdere. & illud: Fauete ſæculo, Iudices, cum ingentia ſcelera ferat, ne etiam immatura tulerit. fauete. nullum ſcelus commiſſum ſit, niſi quod ſolet. fauete, vt potius non deſierit nouerca parricidium facere, quam ſoror cœperit. Damnare illam potui, effugere non potui. Sero feciſti nouerca. ſi hoc ante dixiſſes, potuiſti præuaricationem paciſci. recte cum damnareris, animoſa eras. recte nihil potes facere. ſi qua fides, accuſator inſidias reæ timui, nuſquam à ſinu meo dimiſi puellam, ipſe omnes prægustaui cibos. O incauta futuri mortalitas. poſtquam ad tortorem perduxi nouercam, timere de filia deſij.

Color. Omnes illo colore vſi ſunt, nominatam à nouerca filiam in dolorem patris. *Gallio* plura dixit: Fortaſſe, inquit, hanc nominauit, vt veros conſcios celaret: fortaſſe, vt quia acerrime inſtabat accuſator, hoc metu territus finem tormentis imponeret: fortaſſe in dolore tormentorum ſtupefacta neſciuit quid loqueretur. Nouiſſime dixit, fortaſſe in hoc, vt quæ pœnas veneficij dabat, accuſationis exigeret. Illum ſenſum adiecit: Ex meis hoc affectibus æſtimo. cum tum ira, tum odio furerem, circumſpiciebam omnes vltionis vias, oblitus innocentiæ. ſi proprios habuiſſet liberos nouerca, occidiſſem. In hanc ipſam quotiens impetum facere volui? ſed propter hoc à me tuta erat, quod à matre non erat.

IN CONTROVERSIAM VIGESIMAMNONAM.

NICOLAVS FABER.

V*BI grauiſſime mihi nocere poſſit oſtendit.*] Vide num aptius ſit, *offendit*.

Vocet huc aliquis matrem.] Immo filium. Nam mater vincta aderat. Quare lego. *Vocet hanc aliquis. Matrem quid expauiſti puella.*

Huc mea ſcelera] Aliquanto rectius: *Huc ne ſcelera reciderunt, vt parricidium puellare ſit?* cum interrogandi nota.

Totius populi habitum] Quid ſi *gemitum* legas?

In qua torta, credibile] Videtur vox *torta* huic loco obeſſe, legendumque, *In qua credibile ſcelus illud quidem, ſed intolerabile eſſet. Induxerat,* &c. ceteris deletis.

Non poſſe? Vſque in exilium:] Aliquot vocabula deſunt, vt huius loci fulciatur ſententia. Vult enim dicere ſententiam Haterij ideo ineptam, quia omnes licet in exilium mitti dicantur, tamen feruntur, deportandique locantur. Per exilium enim deportationem intelligit, quæ veneficis irrogabatur, quemadmodum apud Ouidium.

Quippe relegatus, non exul dicor in illo.

id eſt non deportatus. Quare puella rea non magis in exilium portanda eſt quam cæteri exules. Quod ſi, inquit, intelligit penitus per ætatem ambulare non poſſe, eo ineptior eſt ſententia, quod in tantula ætate veneficium ne ſuſpicari quidem poteſt. Si autem intelligit ambulare quidem poſſe, ſed non vſque ad exilij locum, nec mater eius poſſet. Solent enim in longinquas & extremas inſulas deportari, vt in Gyaras, Seriphũ, Oaſim. Quare parua adiectione videtur legendum: *Quid enim intelligi vult hac ſententia, niſi ex toto puellam ambulare non poſſe? Nam ſi vſque in exilium, verum eſt: ſed nec mater eius potuiſſet.* Repetendum autem ἀπὸ κοινοῦ poſt hæc verba, *Nam ſi vſque in exilium*, intelligi vult puellam ambulare non poſſe.

Quid ergo, mentita eſt quæ nihil lamentabatur] Veterum editionum hæc eſt lectio, *quæ nihil lamentaretur de accuſatoris ſui filia.*] cuius veſtigia ſequens ſcribendum coniicio: *Quid ergo? mentita eſt? quidni*

illa mentiretur, de accuſatoris ſui filia? quod maxime cum Græcis, quæ paulo ante habentur, congruit.

Mortuo fratre ac matre non fleuit.] Etiam hoc loco aliquid deeſſe iudico. Probabile enim eſt Blandum voluiſſe dicere, matrem apud ſe dixiſſe ſe filiam nominaturam, quia patri accuſanti adfuerit, mortuo fratre fleuerit, accuſata matre non fleuerit, legendumque eſſe, *Nominabo iſtam quæ patri affuit. iſtam quæ mortuo fratre fleuit, accuſata matre non fleuit.*

SCHOTTVS.

VICTORIS *quoque conditio*] D. Cyprianus Epiſtola ad Donatum. Lactantius, Prudentius, & alij frequentes de crudeli ſpectaculo gladiatorum, quæ diligenter colligit Briſſonius ad L. Dominica Cod. Theodoſ. De ſpectaculis.

Quædam fera] vt torpedo, cuius venenum per hamum & virgam, manum piſcatoris occupat, vt torpore captus cadat. Oppianus lib. II. Halieuticon. & canis lapidem mordet, vt Pacuuius in Armor. Iudicio apud Nonium Marcellũ, Plinius lib. XXIX. cap. V. & Gregorius Nyſſ. Hom. de S. Stephano.

Abſciſſa miſsione] Nimirum hoc erat ſine miſſione gladiatores dare, de qua re multa Lipſius noſter lib. II. Saturn. Sermonum cap. XXI. Huc referens & Flacci illud;

Ne populum extrema toties exoret arena.

Nocere poſsit, oſtendit] *Offendit* malebat Petreius, quem miror edita lectione offenſum. Mox rectius legitur in Epitoma. *O veneficium ſimile mendacio!*

Nullis inquinatum fabulis] pro ſermonibus quibus detrahitur ſup. Controu. XV. *Aduerſus omnes illecebras, atque omnia delinimenta muliebris ingenij eſt veluti ſolum firmamentum, in nullam incidiſſe fabulam.*

Seruus tortus Catonem] male tranſpoſitis vocibus hæc in Epitoma leguntur: *Seruus, furti tortus Catonem conſcium dixit.* vide infra Contr. XXX.

Quid illa quæ fratrem] Intelligit Abſyrtum, quem Medea occidit. De qua ſic M. Tullius in Maniliana. *Ex Ponto Medea illa quondam profugiſſe dicitur: quam prædicant in fuga, fratris ſui membra in iis locis, quà ſe parens proſequeretur, diſſipauiſſe, vt eorum collectio diſperſa, mærorque patris celeritatem perſequendi retardaret.*

Magnus ad genua] De hoc ſupplicantium more, vt genua contingerent, nos ſup. ad Contr. tertiam, & XXXII. *Ad quorum eas genua, neſcis.*

Non mittenda in exſilium, ſed ferenda] Adoleſcentem admodum filiam fuiſſe ſignificat, vt de veneficio cogitare non potuerit, luditque in exſilij morem, quoniam *Deportati in inſulas*, & præciſe etiam *Deportati* dicebantur.

Exportandos locari] I. Ctorum phraſis, quib. merces vehendæ locari à dominis dicuntur: conduci vero à nauiculariis. l. 2. & vlt. ff. de l. Rhodia de iactu. M. Varro Præfat. lib. de re Ruſtica II. De Romanor. luxu. *Frumentum locamus, qui nobis aduehat, qui ſaturi fiamus, ex Africa & Sardinia, & nauibus vindemiam condimus ex inſula Coa & Chia.* Velleius Paterculus lib. II. de Mummio Achaico. *Capta Corintho maximorum artificum perfectas manibus tabulas, & ſtatuas in Italiam portandas locauit.*

O incauta futuri mortalitas] expreſſit illud diuini poetæ X. Æneidos,

Neſcia mens hominum fati ſortiſque futuræ,
Et ſeruare modum rebus ſublata ſecundis

IO. PETREIVS.

ELIGI *pœna*] aliquid hic deeſſe videtur, *voluiſti*, aut quid ſimile.

Abſciſſa miſsione] præciſa ſpe ſalutis, cum populum extrema non poſſit arena exorare, vt Horatius inquit. Mox lego, *vbi grauiſsime mihi nocere poſſit offendit*, pro *oſtendit*.

Si incredibile] Fort. melius hoc cum ſuperiore continuaretur.

Veneficium ſimile eſt mendacio] hoc melius legitur in Declamationibus: *O mendacium ſimile veneficio.*

Non timeo] ab hoc incipiatur ſequens clauſula.

Sine dubio nouercam] Hic videtur deeſſe alterum membrum fortaſſe, *Hæc cum putaſſet ſe habere matrem. habebat nouercam.*

Quid illa, quæ fratrem] Medeam intelligit, vnde *Tomos* eſt appellata à diſſipato corpore, vt pater in legendis membris moraretur.

Cum ſciret, inquit] *Enim*, quod eſt inferius, transferendum huc eſt, *Cum enim ſciret.*

Facile conniuenti] Vide potius an, *committenti.*

Damnare illum] Fort. *illam.* nam quamuis illam damnarim, nondum effugi illius inſidias, quæ mihi nunc filiam vult eripere.

M. ANNAEI SENECAE CONTROVERSIARVM

LIBER QVINTVS.

[Aliis Decimus]

Seneca Nouato, Senecæ, Melæ filiis Salutem.

QVod vltra mihi moleſti ſitis, non eſt. Interrogate, ſi qua vultis, & ſinite me ab iſtis iuuenilibus ſtudiis ad ſenectutem meam reuerti. Fatebor vobis, iam res tædio eſt. Primo libenter aſſilui, velut optimam vitæ meæ partem mihi reducturus: deinde iam pudet, quamdiu non ſeriam rem agam. Scholaſtica ſtudia leuiter tractata delectant: contrectata & propius admota, faſtidio ſunt. Sinite ergo me ſemel exhaurire memoriam meam, & admittite vel adactum iureiurando, quod adfirmem dixiſſe me quæ ſciui, quæque audiui, quæque ad hanc rem pertinere credidi. Pertinere autem ad rem non puto, quomodo L. Magius gener T. Liuij declamauerit, quamuis aliquo tempore ſuum populum habuit, cum illum homines non in ipſius honorem laudarēt, ſed in ſoceri ferrent: quomodo L. Aſprenas, aut Quinctilianus declamauerit: tranſeo iſtos, quorum fama cum ipſis extincta eſt. De Scauro ſi me interrogatis, cum illum mecum audieritis, iniqui eſtis. Non noui quenquam, cuius ingenio P. R. pertinacius ignouerit. Dicebat negligenter ſæpe cauſam in ipſis ſubſelliis: ſæpe dum amicitur, dicebat: deinde litiganti ſimilior quam agenti, cupiebat euocare aliquam vocem aduerſariorum, & in altercatione vires ſuas nouerat. Nihil erat illo venuſtius, nihil paratius: genus dicendi antiquum, verborum quoque non vulgarium grauitas, ipſe cultus habituſque corporis, mire ad auctoritatem oratoriam aptatus. Sed ex iis omnibus ſcire poſſes, non quantum oratorem præſtaret Scaurus, ſed quantum deſereret. Pleræque actiones malæ, in omnibus tamen aliquod magni neglectique ingenij veſtigium extabat. raro aliqua actio bona, ſed quam fortunæ imputares. Sed illum longa, immo perpetua deſidia eo perduxerat, vt nihil curare vellet, nihil poſſet. Orationes ſeptem edidit, quæ deinde ſenatuſconſulto combuſtæ ſunt. Bene cum illis ignis egerat. Sed exſtant libelli, qui cum fama eius lugent, multoque diſſolutiores ipſis actionibus. Illas enim cum deſtituerit cura, calor adiuuat: ij caloris minus habent, negligentiæ non minus. Declamantem audiuimus, nouiſſime quidem cum M. Lepido ita, vt quod difficillimum erat, ſibi diſpliceret. De Labieno interrogatis? Declamauit non quidem populo, ſed egregie. Non admittebat populum: & quia nondum hæc conſuetudo erat inducta, & quia putabat turpe ac friuolæ iactationis. faciebat enim cenſorium ſupercilium, cum alius animo eſſet. Magnus orator, qui per multa impedimenta eluctatus, ad famam ingenij, confitentibus magis hominibus peruenerat, quam volentibus. Sūma egeſtas erat, ſumma infamia, ſummum odium. Magna autem debet eſſe eloquentia, quæ inuitis placeat, cum ingenia fauor hominum oſtendat, fauor alat, quantam vim eſſe oportet, quæ inter obſtantia erumpat? Nemo erat, quin cum homini omnia obiecerat, ingenio multum tribueret. Color orationis antiquæ, vigor nouæ. Cultus inter noſtrum ac prius ſæculum medius, vt illum poſſet vtraque pars ſibi vindicare. Libertas tanta, vt libertatis nomen excederet. vt quia paſſim ordines hominesque laniabat, Rabienus vocaretur. animus per vitia ingens, & ad ſimilitudinem ingenij ſui violentus, & qui Pompeianos ſpiritus nondum in tanta pace poſuiſſet. In hunc primum excogitata eſt noua pœna. effectum eſt enim per inimicos, vt omnes eius libri incenderentur. Res noua & inſueta, ſupplicia de ſtudiis ſumi. Bono hercule publico, iſta in pœnas ingenioſa crudelitas poſt Ciceronem inuenta eſt. Quid enim futurum fuit, ſi ingenium Ciceronis triumuiris libuiſſet proſcribere? Sunt dij immortales lenti quidem, ſed certi vindices generis humani, & magna exempla in caput inuenientium regerunt: vt iuſtiſſima patiendi vice, quod quiſque alieno excogitauit ſupplicio, ſæpe excipiat ſuo. Quæ vos dementiſſimi homines tanta vecordia agitat? parum videlicet in pœnas notæ crudelitatis eſt. conquirite in voſmetipſos noua, quibus pereatis: & ſi quid ab omni patientia rerum natura ſubduxit, ſicut ingenium memoriamque nominis, inuenite quemadmodum perducatis ad eandem rem corporis mala. Facem ſtudiis ſubdere, & in monumenta diſciplinarum animaduertere, quanta & quam non contenta certa materia ſæuitia eſt! Dij melius quod eo ſæculo iſta ingeniorum ſupplicia cœperunt, quo & ingenia deſierunt. Eius qui hanc in ſcripta Labieni ſententiam dixerat, poſtea viuentis adhuc ſcripta combuſta ſunt: iam non malo exemplo, quia ſuo. Non tulit hanc Labienus contumeliam, nec ſuperſtes eſſe ingenio ſuo voluit, ſed in monumenta ſe maiorum ſuorum ferri iuſſit, atque ita includi: veritus ſcilicet, ne ignis qui nomini ſuo ſubiectus erat, corpori negaretur: non finiuit tantum ſeipſe, ſed etiam ſepeliuit. Memini aliquando cum recitaret hiſtoriam, magnam partem conuoluiſſe, & dixiſſe: Hæc quæ tranſeo, poſt mortem meam legentur. Quanta in illis libertas fuit, quam etiam Labienus extimuit? Caſſij Seueri, hominis Labieno iunctiſſimi, belle dicta res ferebatur. Illo tempore quo libri Labieni ex S.C. vrebantur: Nunc me, inquit, viuum vri oportet, qui illos edidici. Monſtrabo vobis bellum libellum, quem à Gallione veſtro petatis. Recitauit reſcri-

ptum Labieni pro Batyllo Mæcenatis, in quo ſuſpicietis adoleſcentis animum, illos dentes ad mordendum prouocantis. Puto iam nihil, quod interrogetis, reſtat. Muſa rhetor: quem interdum ſoletis audire, licet Mela meus contrahat frontem, multum habuit ingenij, nihil cordis. Omnia vſque ad vltimum tumorem perducta, vt non extra ſanitatem, ſed extra naturam eſſent. Quis enim ferret hominem de ſiphonibus dicẽtem, Cælo repluunt: de ſparſionibus, Odoratos imbres: & in cultum viridium, Cælatas ſiluas: & in pictura, Nemora ſurgentia? Aut illud quod de ſubitis mortibus memini eum dicentem, cum vos me illo perduxiſſetis: Quicquid auium volitat, quicquid piſcium natat, quicquid ferarum diſcurrit, noſtris ſepelitur ventribus. Quære nunc, cur ſubito moriamur: mortibus viuimus. Non ergo & ſi iam manumiſſus erat, debuit de corio eius nobis ſatisfieri. Non ſum ex iudicibus ſeueriſſimis, qui omnia ad exactam regulam redigam. Multa donãda ingeniis puto: ſed donanda vitia, non portenta ſunt. Si qua tamen tolerabiliter dicta ſunt, non ſubtraham, ne plura videantur, vel ſubiicietis vos. Oſcus non incommode dixit, ſed ſibi nocuit: dum nihil ſine ſchemate dicere cupit, oratio eius non figurata erat, ſed praua. Itaque non inurbane Pacatus rhetor, cum illi Maſſiliæ mane occurriſſet, ſchemate illum ſalutauit. Poteram, inquit, dicere: Aue Oſce. Ipſe ab eloquentia multum aberat, natus ad contumelias omnium ingeniis inurendas. Nulli non impreſſit aliquid, quod effugere non poſſet. Ille Paſſieno, prima eius ſyllaba in Græcum mutata, obſcœnum nomen impoſuit. declamatori ſubtili, ſed arido, ille Sparſo dixit, ſcholam communem cum rhetore quodam habenti; Tu potes Controuerſiam intelligere, qui non intelligis te laterem lauare? Sparſus autem dicebat valenter, ſed dure. Ad imitationem Latronis ſe direxerat: non tamen vnquam ſimilis illi erat, niſi cum eadem diceret. Vtebatur ſuis verbis, Latronis ſententiis. Cum Baſſo certamen illi fuit, quem vos quoque audiſtis, homine diſerto: cui dẽptam velim quam conſectabatur amaritudinem & ſimulationem actionis oratoriæ. Nihil indecentiùs, quam vbi ſcholaſticus quod non nouit, imitatur. Amabam itaque Capitonem, cuius declamatio eſt de Popilio hæc quæ meo Latroni ſubiicitur. Bona fide Scholaſticus erat, in his declamationibus quæ illi bene ceſſerunt, nulli non poſt primum Tetracolon præferendus. Primum Tetracolon quorum faciam, quæritis? Latronis, Fuſci, Albutij, Gallionis. Hi quotiens conflixiſſent, penes Latronem gloria fuiſſet, penes Gallionem palma: reliquos, vt vobis videtur, componite. Ego vobis omnium feci poteſtatem. hos minus nobiles ſinite in partem abire. Paternum, Moderatum, Fabium, & ſi quis eſt nec clari nominis, nec ignoti. Dum in his ad ſatietatem veſtram me præſtiterim, permittite me mihi & aliquos, quos non noſtis, ex ſinu proferre: quibus quo minus ad famam peruenerint, non ingenium defuit, ſed locus. Bene declamauit Gauius Silo: cui Cæſar Auguſtus, cum frequenter cauſas agentem in Terracinenſi colonia vidiſſet, plenum teſtimonium reddidit. dixit enim: Nũquam audiui patrem familias diſertiorem. Erat qui patrem familias præferret, oratorem ſubduceret. Partem enim eloquentiæ putabat, eloquentiam abſcondere. Solebat declamare ſtudioſe Tuttinus Clodius, cuius filius fraterno vobis amore coniunctus eſt, adoleſcens ſummæ eloquentiæ futurus, niſi mallet exercere quantum habet, quam ſequi quantum conſequi poſſet. Sed Turrinus Clodius multum de viribus remiſerat, dum Appollodorum ſequitur, & ſummam legem dicendi eum putat. Tantum tamen illi ſuperfuit virium, quantum valeret, etiam ſi ars abeſſet. Sententias dicebat excitatas, inſidioſe aliquid petentes. Nunquam non de colore Latroni Controuerſiam fecit. Latro nunquam ſolebat diſputare in conuiuio, at aliquando declamare ex tempore ſolebat. Dicebat quoſdam eſſe colores, prima facie duros, aſperos: eos non poſſe, niſi actione probari. Negabat itaque vlli placere poſſe, niſi totum noſſent ſe, & ſuas vires, & illarum fiducia aliis metuenda & prærupta euadere. Multa ſe non perſuadere iudici, ſed auferre. Turrinus contra nihil probare, niſi tutum: non quia imbecillus erat, ſed quia circumſpectus. cauſas nemo propoſuit diligentius, nemo reſpondit paratius: & pecuniam itaque & dignitatem, quam primum in prouincia Hiſpania habuit, eloquentiæ debuit. Natus quidem erat patre ſplendidiſſimo, auo D. Iulij hoſpite: ſed ciuili bello attenuatæ domus nobilis vires excitauit, & ita ad ſummam perduxit dignitatem, vt ſi quid illi defuit, ſcias locum defuiſſe. Inde filius quoque eius, id eſt, meus (nunquam enim illum à vobis diſtinxi) habet in dicendo paternam diligentiam, quæ vires ex induſtria retundit. Hoc & in ipſo genere vitæ ſequitur ad ſumma euaſurus iuuenis, niſi modicis contentus eſſet. ideo dignus eſt, cuius tam modeſtis cupiditatibus fortuna præſtet fidem. Horum nomina non me à nimio fauore, ſed à certo poſuiſſe iudicio ſcietis: cum ſententias eorum retulero, aut pares notiſſimorum auctorum ſententiis, aut præferendas.

IN PRÆFATIONEM LIB. V. CONTROVERSIARVM.

NICOLAVS FABER.

L. Aſprenas.] *Fortaſſe, P. frater.*

Quinctilianus] *Autune M. Fabij Quinctiliani Rhetoris, cuius elegantiſſimi & doctiſſimi oratoriarum inſtitutionum libri frequentantur? Non puto. Is enim patris ſui declamatoris mentionem facit, nullam aui. Quemadmodum etiam non exiſtimo quæ Quinctiliani vulgatæ ſunt CXLV. ex maiore numero ſuperſtites declamationes, huius eſſe Quinctiliani, de quo quærimus. Nam quomodo exſtinctis & oblitteratis tot egregiorum oratorum vigiliis, Aſiniorum dico, Paßienorum, Viniciorum, Porcij Latronis, Gallionis, ceterorumque primæ claßis, ad nos vſque perdurare potuerit, qui vix quidem ſuo tempore innotuit, & cuius memoriam cum eo exſtinctam noſter auctor ait? Et ſane illæ declamationes felicis Auguſti ſæculi vel ingenium, vel loquendi formulam non ſapiunt. Nam declamator ille ſemper aduocati nomen pro patrono vſurpat, quod ante Neronis ſæculum factitatum non fuiſſe, ab aliis obſeruatum eſt. Supra declamatione II.*

lib. vi. Aduocatus is dicitur qui cauſam egit, ſed ex excerptis ea ſunt, in quibus qui collegit quædam mutauit, & ad ſuum captum accommodauit. At vero in controuerſijs integris aperte vbique, quemadmodum apud ceteros huius ſeculi auctores, hæc diſtinguuntur vocabula. Supra declamatione IIII. di. IX. Scio, inquit, Menionem vſum non patrono patre, ſed aduocato. Meminit idem declamator legis quæ in triceſimum diem pœnalia iudicia differt, quæ ſiue Tiberianum eſt Senatusconſultum, ſiue Theodoſij lex, ſub Auguſto floruiſſe non potuit, qui illius legis mentionem facit. Nec tamen earum auctor dictu facilis, cum veteres vnius tantum Quinctiliani Rhetoris & declamatoris meminerint, quem in declamationibus laudant, nempe ijs integris, quæ poſt oratorias inſtitutiones, velut eiuſdem auctoris eduntur. Ita enim B. Hieronymus ad Præſidium controuerſiæ meminit, in qua pauper dolet ob interitum apum floribus ab impotentiſſimo diuite venenatis: & in Præfatione ad Quæſtiones Hebraicas, quæ ex Quinctiliano de ſe dicit, latentem inuenit inuidia, ex eadem ſunt controuerſia. Quo fit vt veroſimile ſit illas recentioris cuiuſdam auctoris eſſe, quibus quia auctor ignorabatur, Quinctiliani notiſſimi declamatoris nomen adſcriptum ſit. Ita enim Trebellius Pollio in Poſthumo iuniore, Poſthumi declamationes Quinctiliani declamationibus ſua ætate inſertas teſtatur. de quibus tamen iudicium ſuſtineo.

De Scauro] Mamercum Scaurum intelligit, cuius apud Tacitum lib. VI. hoc legimus elogium. Mamercus dein Scaurus, inquit, rurſum poſtulatur, inſignis nobilitate & orandis cauſis, vita probroſus. Et lib. III. Satisfactum Corbuloni per Mamercum, qui patruus ſimul ac vitricus Sullæ, & oratorum ea tempeſtate vberrimus erat. Sane impuritate vitæ quam eloquentia notior eſt antiquorum ſcriptis. de quo infra in Suaſorijs.

Cum fama eius lugent,] Vtrumque enim male audit. male antea pugnant legebatur.

Cum M. Lepido] Is eſt fortaſſe quem ſupra Neronis præceptorem dixit.

De Labieno] Miror hiſtoriographos, qui Auguſti vitam ſcripſerunt, & maxime Suetonium in recenſendis Imperatorū facinoribus malis etiam curioſum tam nouum illud ſupplicij genus, mortemque nobilis & clari viri non vulgarem ſilentio præteriiſſe. ille enim auctor ſolum in Caligula ſcriptum reliquit, Caium T. Labieni ſcripta Senatusconſulto abolita requiri, & eſſe in manibus, permiſiſſe. Is autem Labienus nepos fortaſſe T. Labieni fuit eius, qui cum egregiam Iulio Cæſari operam in Gallia nauaſſet, bello tamen ciuili à partibus optimatium ſtetit, & filius eius, quem Parthorum auxilio pop. Rom. bellum indixiſſe, Mylaſamque in Hybreæ contumeliam & vindictam diruiſſe Strabo l. XIII. & Dio li. XLVIII. produnt. Tribus enim illis Titi prænomen fuit. Cuiuſcumque filius fuerit, gentis ſuæ ferociam animo retinuiſſe conſtat, & vt animi quibuſdam vitijs, ita etiam in loquendi libertate & magnis ingenij virtutibus clarum extitiſſe. eius auctoritate & ſcriptis vtuntur Quinctilianus cap. IX. lib. I. & III. lib. IX. & Soſipater.

Summa infamia, ſummum odium.] Vt eum aduerſarij patronum Aſinius Pollio pro Vrbiniæ heredibus inter argumenta malæ cauſæ poſuerit. Quinctilianus cap. I. lib. IIII.

Ad eandem rem corporis mala.] Quid velit dicere hoc loco, percipere mihi videor. Exaggerat enim eorum crudelitatem, qui non contenti in ea ſæuire, quæ ſæuitiæ obnoxia ſunt, etiam ad ea conantur crudelitatem ſuam extendere, & eiſdem corporis malis ſubijcere, quæ natura pati non poſſunt. quale eſt ingenium, & quæ ex ingenio fama nominis propagetur. Quomodo autem dicat, non video. Nam illud ſignificare non poſſunt hæc verba, ad eandem rem corporis mala. Optimus P. Pithœi codex habebat ad eandē corporis: quibus poſtea ſupraſcriptæ ſunt duæ illæ voculæ rem & mala. ceteri nihil mutāt: nihilominus tamen locum corruptū exiſtimo. vide igitur ne legendū ſit, ad eadem corporis mala, id eſt, ad eadem mala, quibus corpus obnoxium eſt.

Batyllo Mæcenatis] Vide quæ de Batyllo Mæcenatis doctiſſime I. Lipſius ſcripſit in primum Annalem Taciti.

Syllaba in Græcum mutata,] Nemo non ad hunc locum aliquid conatus eſt. Æmarus Ranconetus vir excellentis ingenij & iudicij, legebat prima eius ſyllaba in Graſ. mutata, nempe vt Paſſienum Graſſienum vocaret, velut hircoſum: quod ex clariſſimi atque eruditiſſimi Senatoris Ioan. Iacobi Lauernij libro manu eiuſdem Ranconeti hoc loco notato didiciſſe lubens profiteor.

Declamatori ſubtili, ſed arido.] Itane vero noſter auctor Paſſienum aridum vocauit? At ſupra virum eloquentiſſimum, & ſui temporis primum oratorem dixit. & ex his quæ infra controuerſia penultima habentur, tanti nominis fuiſſe apparet, vt cum Auguſtus Aſinium Pollionem Paſſieno commendaret, Pollio ingenue faſſus ſit, ideo tanti viri gratiam ſe complecti nolle, ne eius claritudine ac ſplendore ipſius fama propius admota extingueretur. Et ſane ſuſpicor hæc tranſpoſita, & ita reſtituenda ſuo loco: obſcœnum nomen ei impoſuit. Ille Sparſo declamatori ſubtili, ſed arido dixit &c.

Declamatio de Popilio.] In controuerſia de Popilio ſupra Capitonis nulla mentio, vnde apparet multa deeſſe in Controuerſiis.

Penes Latronem gloria fuiſſet, penes Gallionem palma:] Atqui fieri poteſt vt non apud æquos iudices penes eundem gloria, penes quem palma, & palma penes eum ſit, cuius eſt victoria? An quod cultior & ornatior Gallio ſuauitate ſua perfundebat animos auditorū, non perſtringebat, & tantum concinnitatis ſuæ, quod de Demetrio Phalereo ſcribit Cicero, memoriam, non quemadmodum Latro fortius & concitatius dicendi genus ſectatus τὸ κέντρον ἐγκατέλιπε τοῖς ἀκροωμένοις? vt in Gallione plus artis & cultus, in Latrone plus naturæ & virium fuerit.

Gauius Silo:] Male antea Caius, contra veteres libros, & rationem. Nuſquam enim noſter auctor ex prænomine ſuos Rhetoras denominauit, ſed ex nomine, vel cognomine. Gauij autem nomen inter Romana nomina notum probauit doctiſſimus Carrio Emend. primo.

SCHOTTVS.

Dicebat negligenter in ipſis ſubſelliis] In epitoma ſcripta quæ & hanc præfat. continet, ſic legitur, Dicebat ſæpe cauſſam in ipſis ſubſelliis. Couarruuianus vero: Dicebat negligenter ſæpe cauſſam in ipſis ſubſelliis, ſæpe dum admittitur dicebat. Sed amicitur retineo. Poſt non longe in eodem: Cupiebat aliquem euocare aduerſariorum, & in altercationes venire. Vires ſuas nouerat. quæ ex fide bona repræſentare volui: ſana vero eſſe præſtare non auſim.

Nouiſſime quidem lepide) In epitoma ſcripta: & nouiſſime quidem lepido: quod & in libris ſuis omnibus ſe reperiſſe affirmat Pintianus, & haud ſcio an proprium viri nomen Lepidum ſit leg. Nam in ora Labienum alia manu adſcriptum vidi.

De Labieno interrogatis] Couarr. *De rabie nunc interrogatus, declamauit non quidem populo &c.* & inf. in eodem: *Rabies vocaretur*, pro quo editi libri *Rabienus*. De hoc in Prooemio lib. IV. Epit. *Homo*, inquit, *mentis quam lingua amarioris*. Hunc eſſe hiſtoricum illum apparet, de quo Suetonius in Caligula cap. XVI. *Titi Labieni, Cordi, Cremutij, Caßij Seueri ſcripta Senatuſconſultis abolita, requiri & eſſe in manibus lectitarique permiſit: quando maxime ſua intereſſet, vt facta quæque poſteris tradantur.*

Ac friuola iactationis affectare] In Couarr. *adfectantem, immo Cenſorium ſupercilium:* & Epitoma ſcripta *actionis* præfert, non *iactationis*. Quid *friuolum* κυρίως, nos initio Contr. IX.

Pompeianos ſpiritus poſuiſſet] Vera hæc lectio. T. Labienus primo Cæſaris partes ſecutus, eiuſque in Gallia legatus, poſt Pompeianus fuit. Cæſar Comm. belli Gallici, & I. de bello Ciuili: Poſt contra Cæſarem dimicans victus eſt Hirtius lib. v. belli Africi. Idemne hiſtoricus ille ſit ἐπέχω: Seneca ſane vnum eundemque facere videtur.

Res noua, & inſueta ſupplicia] In epitoma, *& inſtituta*: ſed vera eſt Couarruuiana ſcriptura, *& inuſitata*. Sic Nero in Fabricij Vientonis libros, quibus Codicillorum nomen dederat, ſæuiit: *conuictumque* (inquit Tacitus XIV. Annali) *Vientonem Italia depulit, & libros exuri iuſsit, conquiſitos, lectitatoſque, donec cum periculo parabantur: mox licentia habendi obliuionem attulit.* Et Cremutij Cordi hiſtorias bellorum ciuilium, per Ædiles cremandos patres cenſuerunt, anno ab. v. c. 778. vt idem Annali. IV. *Sed manſerunt occultati editi. Quo magis*, inquit, *ſecordiam eorum irridere libet, qui præſenti potentia credunt exſtingui poſſe etiam ſequentis æui memoriam. Nam contra punitis ingenijs gliſcit auctoritas: neque aliud externi reges, aut qui eadem ſæuitia vſi ſunt, niſi dedecus ſibi atque illis gloriam peperere.* Tu lege & Agricolæ vitam eiuſdem Taciti. Libri quoque Numæ Pompilij, terra exarati, quod inanes quaſdam ſacrorũ cauſſas continerent, patrũ decreto cremati ſunt, Ann. v. c. 583. Liuius lib. XXXX. Plutarch. in Numa, Suetonius in Auguſt. ca. XXXI. & ibi Torrentius: Lactantius lib. II. cap. XXII. Similia colligit P. Iacobus Gretſerus lib. ſingulari de libris damnatæ lectionis, & Notis ad Minutij Octauium Ioan. à Woruel. pag. 117. Plinius lib. XIII. ca. XIII. Valer. Maximus cap. XXII. lib. I. Auguſtinus lib. VIII. cap. XXXIIII. Ciuitatis Dei, ex Varronis v. Rerum Rom.

Bono Hercules publico) Epitoma vetus, *bono Hercules ſupplicio: iſta pœna ingenioſa crudelitas*: Priora non probo. Vetus enim illud, quod & in lapidibus litteratis inſpicitur, in quibus μοναδικὰ γράμματα viſuntur. B. P. N. vel B. R. P. N. hoc eſt, bono publico, vel bono Reip. natus. Inf. Controu. XXXII. *Crudelem bono publico fuiſſe periturum.* Et Seneca filius lib. II. de Tranquill. vitæ cap. VIII. De ſapiente loquens emendante Lipſio noſtro: *Bono publico natus ſibi & aliis ſalutaris, nihil concupiſcet, nihil flebit, qui Rationi innixus per humanos caſus, diuino incedit animo.*

Si Triumuiri libros] Malim veterem lectionem Couarr. libri: *Si Triumuiris libuiſſet, & ingenium Ciceronis proſcribere?* Tu lege Suaſoriam VII.

Sunt Dij lenti quidem] Eadem Valerius Max. lib. I. cap. II. *Lento gradu ad vindictam ſui diuina procedit ira, tarditatemque ſupplicij grauitate compenſat.* Iuuenal. Sat. XIII.

Vt ſit magna, tamen certe lenta ira Deorum eſt.

Tibullus quoque:

Ah miſer, & ſi quis primo periuria celat,
Sera tamen tacitis pœna venit pedibus.

Et poëtarum prope Deus Οδυσσ. θ':

Ουκ ἀρετᾷ κακὰ ἔργα κιχάνει τοί βραδὺς ὠκύν.

Idem etiam Aten Deam mollibus & teneris pedibus inducit. Horatius quoque:

Raro antecedentem ſceleſtam
Deſeruit pede pœna claudo.

Et *Dij laneos pedes* habere veteri verbo dicuntur. Vide & Plutarchi libellum *De ſera numinis vindicta.*

In caput inuenientium] Tale illud Heſiodium:

Οἱ αὐτῷ κακὰ τεύχει ἀνὴρ, ἄλλῳ κακὰ τεύχων
Η δὲ κακὴ βουλὴ τῷ βουλεύσαντι κακίστη.

De Phalaridis tauro, adeoq; exemplorum plena eſt omnis vetuſtas, in auctores pœnas recidere ſolere. hinc illud, *ſuo capiti*: & Mamerci Scauri ad Aſinium Pollionem: *Quidquid mali dixi mihi & capiti meo.* Seneca fil. lib. IV. de Beneficijs cap. XXXI.

Conquirite in vos metipſos noua, quibus pereat) Abſunt hæc omnia à Couarr. In Epitoma vero ſcripta: *Conquirite in vos ne ipſos noua quibus peremtus eſt: ſi quid ab omni &c.* Mox in eodem Couarr. *Si quid ingenium memoriamque nominis inuenit, ægre admodum reducatis ad eandem rem corporis.*

Quam non contenta) In veteri Couarr. *Quam non contempta certa materia ſæuitia eſt?* pro, *non contemnenda.* Sup. quoque initio Contro. XXV. In eodem libro ſcriptum erat non recte, *vna nocte contemptus ſum*: prono errore ex affinitate vocum librarijs obiecto.

Dij melius] Deprecantis eſt, & abominantis: Fabius Declamat. 321. *Hoc primum veluti mentiumque animique tentat i veneno ſumus, ſed Dij melius*; Et Valerius lib. VI. cap. I. ext. *Dij melius, quod hunc animum viris earum non dederunt.* In Poëtis ita frequens, vt vel vnus Naſo ſitim explere queat. Integrum erat: *Dij melius faciant*, apud Plautum familiare. Horat. lib. I. Serm. Sat. IV.

Di bene fecerunt, inopis me quodque puſilli
Finxerunt animi, raro & perpauca loquentis.

Pro Batillo Mæcenate] Lipſius homo doctiſſimus *pro Batyllo Mæcenatis*: Equidem in Couarr. *Labieno* dandi caſu repperi, vnde non nemo conijciat legendum: *Recitauit reſcriptum Labieno pro Bathyllo à Mæcenate.* In Epit. ſcripta: *Reſcribunt Labieno pro Batillo Mæcenate.* Corrupta & hæc vox Præfat. lib. III. Declamat. *Si Pantomimus eſſem, Pantillus eſſem*; vbi alij *Partilius* ad oram alleuerunt, inepte. In veteri Ant. Auguſtini *Batillus* eſt; ad quem locum nos plura ex Phædro Auguſti liberto attulimus; Reſcribe *Bathyllus*, cuius etiam nomen in Suida corruptũ eſſe monuit idem Lipſius, dict. ὄρχησις. Nam pro Πυλάδου καὶ Βαχυλίδου legendum Βαθύλλου. Fuit hic in delicijs Mæcenati, Horatius Epod. XIV.

Non aliter Samio dicunt arſiſſe Bathyllo
Anacreonta Teium ———

& Tacitus Annali I. *Indulſerat Ludicro Auguſtus, dum Mæcenati obtemperat effuſo in amorem Bathylli.*

Quis enim ferret hominem typhonibus) Sic Gryphij operæ ediderunt, neſcio quid de vento ſomniantes. Couarr. liber: *Quis enim ferat ho. de Simponibus*, quod forte retinendum vt πρωτότυπον Romanæ vocis *Simpuli*, *&* *Simpuuij*. Epitoma vero, *quis enim ferret hom. de Seponibus dicentem*. Emenda vt in Pariſ. *de Siphonibus*, quæ tubos & canales, vnde aqua effluit, deſignant. Plinius lib. II. cap. LXV. De aquas *In ſummis iugis erumpente, quo ſpiritu acta, & terra pondere expreſſa, Siphonum modo, emicat.* Columella lib. III. cap. X. *Naturali ſpiritu omne alimentum viuentis, quaſi quædam anima, per medullam, trunci velut per ſiphonem, quem διαβήτην vocant mechanici, trahitur in ſumma*, Strabo lib. V. γεωγρᾳφ. σίφωνας καὶ χρουνοὺς vocat. Iuuenal. Satyr. VI.

Effigiemque Dea longis ſiphonibus implet.

Vlpianus I. C. inter incendiorum ſubſidia numerat, in l. Quæſitum. §. Acetum. ff. de act. & l. Fiſtulam. ff. de ſeruis l. Fines. l. Fundi. ff. de nor. empt. lib. II l. Omnis C. de Aquæduct. & Iſidorus lib. XX. Etymolog. Plinius quoque li. X. Epiſt. ad Traian. de Nicomedienſi incendio. Idem lib. V. ad Apoll. *Siphunculum* ἐπιχειστικῶς dixit.

Cælo repluerunt] *Repluunt* malo, quod eſt in omnibus antiquis, etiam Pintiani: qui tamen *cælo-repluum* conijcit leg.

Odoratos imbres] *Adoratos imbres*, quomodo Had. Turnebus hic etiam leg. putabat. lib. III. Aduerſ. cap. VIII. in Epitoma ſcriptum. Liber Couarr. verius *odoratorij imbres*. Solent enim in Amphitheatris tubi ſeu fiſtulæ, liquorem odoratum è croco, euomere, quo ſpectantes iucunde aſpergebantur: quæ vt hic & à Seneca filio *Sparſio* vocatur Epiſt. 91. & lib. II. Quæſt. natural cap. IX. Id me docuit harum litterarum princeps Lipſius lib. de Amphitheatro cap. XVI. prolato & illo Apuleij Leo lib. X. extremo fabulæ Mileſiæ: *Tunc de ſummo montis cacumine, per quandam latentem fiſtulam, in excelſam prorumpit vnda, croco diluta, ſparſimque defluens paſcentes circa capellas odorato perpluit imbre.* reliqua inde petas licet.

De corio eius nobis ſatis fieri] In Epitoma ſcripta apparet ſcriptum fuiſſe, *de corio canis*. Vid. Adagia. vt & infra, quid *Laterem lauare*.

Haue Oſce] Schema ex ambiguo, nam & *Oſce* vocandi caſus eſt, & Oſcam linguam notat. leg. Feſtus. Et *haue* cum aſpiratione ſcripſiſſe veteres etiam litterati lapides loquuntur, & libri, quo ſalus precabatur. Exempla innumera etiam exſtāt apud Senecam fil. lib. VI. de Benefic. cap. XXXIV. Quinctil. lib. I. cap. VI. Inſt. *Multum eſt litteratus, qui ſine adſpiratione ſecunda ſyllaba ſalutauit, Aueto.* Apparet igitur *Haue* antea veteres dixiſſe cum H.

Ille Paſſieno prima eius ſyllaba) Quatuor viri inſignis eruditionis hic ſudarunt, & vereor ne fruſtra. Lud. Cælius Rodigin. li. II. cap. XIII. antiq. lect. *Phyſſienum* appellatum putat, ſed longius abit à vero nomine. Io. Brodæus lib. II. Miſcellaneorum cap. XVIII. *Paſchienum* nuncupatum putat vt πάσχειν Demoſtheni περὶ στεφάνου, Xiphilino, & Luciano in Alectrione. Tertio vero pedatu Had. Iunius Animaduerſor. lib. I. cap. XIV. *Paſſienum* Oratorem calumnioſe ab Oſco vocatum *Paſchaenum*. Ant. Couarruuias *Phaſianus* legebat, Ariſtophanis enim interpres in Acharnanibus φασιανὸν, pro *Sycophanta* παρὰ τὴν φάσιν dictum adnotauit, & Herodianus in fragment. φασιανοὶ ἵπποι, φασιανοὶ καὶ ὄρνεις. Vide Suidam, Thomam Magiſtrum, & eundem Ariſtophanis interpretem in Nebul. & Athenæum. Nota vero eius auis Colchicæ, & mollities, & in Apicij popinis, lautitia. At *Sycophantæ* nomen infame potius quam obſcœnum. Turnebus aliter legit lib. III. Aduerſar. cap. VIII. *Prima eius ſyllaba in Cra commutata*: vt non Græcum hic nomen reponat, ſed *Craſſienum* appellatum putet, pro Paſſieno Lector arbitrabitur, cui libentius aſſentior. Ceterum de Criſpo Paſſieno Oratore Plinius lib. XVI. cap. vltim. Suetonius Nerone cap. VI. Quinctilianus lib. VI. cap. II. & Seneca lib. IV. Natur. Quæſt. Initio.

Quæ meo Latroni ſubijcitur) In vtroque veteri, quo vſus ſum, legitur; *quæ miſero Latroni ſubiicitur.* Tu vide Contro. XVIII. Capitonis ἀκροάματα.

Primum Tetracolon) *Tetradeum* eſt vtrobique in Couar. In Epitoma ſcriptum *Tetradea* Græcorum more: In vtroque etiam quinque nomina, præter quaternarij numerum. Pintianus tamen *Ceſtij* nomen tollit ex omni vetere, vt ait, lectione, Τετράδειον Suidæ diſerte τὸ τεσσάρων συνεστός: ει autem in ē longum tranſire Latinorum Priſcianus li. I. & alij obſeruarunt. Rectiſſime igitur Couarruuianus Codex, contra atque Turnebus li. III. ca. VIII. Aliud enim τετράκωλον, de quo ſup. Contr. XXV. & lib. IX. Declamat. II. Epitomæ.

Penes Latronem gloria fuiſſet] Hæc in vtroque ſcripto aberant.

Caius Silo) Peccatum ſæpenumero in ſophiſtarum nominibus, vt antea admonui. Huius enim libri Controuer. XXXI. XXXII. XXXIII. XXXIV. *Gauius Silo* ſcribitur. At vero ibidem & Suaſor. III. *Pompeius Silo* eſt, tanquam diuerſi ſint. Item Controu. XXV. Et in Præfat. lib. III. Epitomes: Vnde ſuſpicari liceat *Caium Pompeium Silonem* integrum nomen fuiſſe.

In Trachinenſi colonia] In Epitoma veteri, *Terracinenſi*. In Couarr. *Tarraconenſi*. Vtrumque reppetit & Pintianus, probatque alterum, *Terracinenſi* ex Plinio lib. III. & Strabone lib. V. Artem quoque perſuadendi ab Oratore tegendam dixit præf. lib. IIII.

At aliquando declamare ex tempore] In Couarr. *aut aliquam quod declamare poterat tempore decebat &c.* Epitoma vetus eadem præfert, niſi quod vox *tempore* aberat. Confer cum his Præfat. lib. I. Controuer.

Eos non poſſe niſi actione probari] in Epitoma ſcripta longe aliter. Locum integrum apponam, vt comparari cum editis queat: *Eos non poſſe actione approbari. Negabat vtique vlla* (*vllas* Couar. liber) *placere poſſe, niſi totum noſceret. Reu res ſuas: & illarum fiducia alii metuenda, & prærupta audere multa. Se non perſuadere iudici, ſed auferre.* Equidem pro *audere*, *ſuadere* conieceram leg. *Adire* alij.

Sed circumſpectus cauſſam] In Epitoma, *ſed circumſpectius cauſæ*: & amplius illud: *Nemo diligentius expoſuit, nemo reſpondit paratius.*

Et dignitatem eloquentia] Hic omiſſa multa quæ in Epitoma, & ſcripta & edita integre leguntur, ad oram vero Couarr. codicis alia manu, perantiqua tamen, adſcripta erant, hæc fere: *Et pecuniam itaque & dignitatem quamprimum in prouincia Hiſpania habuit, eloquentia debuit. Natus quidem erat ſplendidiſſimo auo Diui Iulij hoſpite, ſed ciuili bello attenuatas*

domos nobiles viro (ſic enim in veteri vtroque repperi. for. *viros*) *excitauit, & ita ad ſummam perduxit dignitatem: vt ſi quid illi defuit ſcias loco defuiſſe.*

OPSOPOEVS.

O *Doratos imbres*] Turnebus aduerſariorum lib. III. cap. VIII. Reprehenditur à Seneca lib. x. declamationum Muſa, vt affectate & putide loquutus, cum ſifones dixit coelo repluiſſe, & ſparſiones odoratos imbres vocauit. Sed cur obſecro *odoratos imbres* vocauit? an quod odorati liquores vnguentaque & aromata ſpargerentur? vt Matt. epigr. III. Amphiteat. ait,

Et ſilices nymbis hic maduere ſuis,

Et verum fortaſſe quis putet, conueni tamen qui *adoratos* legeret, quod ſparſionem populus adoret imbrem ſimulantem. Statius lib. I. Syluarum de ſparſione:

Hunc rorem veniens profudit Eurus.
Quicquid nobile Ponticis nucetis
Fœcundis cadit aut iugis Idumes:
Quod ramis pia germinat Damaſcus.

Subijcitque.

Non tantis hyas inſerena nymbis
Terras obruit, aut ſoluta pleias

Et paulo poſt:

Dum noſtri Iouis hi ferantur imbres.

Iterum:

Dives ſparſio quos agit tumultus?

Itaque *adoratos* id eſt populo optatos & ſalutatos ſupino & ſuſpicienti, iubilantique, libentius legerim. Lipſij libro de Amphitheatro, cap. XVI. In imo & ſummo Amphitheat. diſpoſitæ erant fiſtulæ, ea arte & fine, vt odoratum quendam humorem eiacularentur leniter & inſpergerent in ſedentes. Is humor, è croco plerumque. Sen. epiſt. xc. & lib. II. Quæſt. Natur. Apuleius lib. x. *Tunc de ſummo montis cacumine per quandam latentem fiſtulam in excelſum prorumpit vino crocus diluta, ſparſimque defluens paſcentes circa capellas odorato perpluit imbre.* Bene Apuleius, *odorato imbre.* quia è fiſtulis illis, per minuta quædam foramina ſtillabat is liquor in modum imbris. Et ſignate locutus eſt Antonius Muſa apud Senecam patrem, qui *ſparſiones, odoratos imbres* dixit. Vbi magnus ille Turnebus à ſe & à vero abit, dum tentat ſufficere *adoratos imbres* & perperam ad miſſilia refert.

Ille Paſſieno prima eius ſyllaba in græcum mutata] Cælius antiq. lect. li. XI. cap. XIII. Quid hiſce innuatur, perobſcurum eſt. Coniectura ipſe ducor, vt *Phyſſienum* putem appellatum, veluti eſſet mentulatus follis. Nam phyſan dici follem, norunt omnes: ſinos vero mentula eſt. quod Ariſtoph. docet interpres. vnde Sileni deflexũ nomen eſt. Brodæus Miſcellaneorum lib. II. cap. XVIII. Ludouicus Cælius *Phyſſienum* appellatum putat, veluti eſſet mentulatus follis. Ego *Paſchienum* arbitror nuncupatum, quaſi pathicum καὶ πασχηπῶτα. πάσχειν enim Græcis plerunque hanc ſignificationem habet. Demoſthen. περὶ στεφάνου ἐμπεσόντες ἅπαντες ἴσασι καὶ βδελυροὺς, οὐκ οὖν πάντα ποιεῖν καὶ πάσχειν δηλονότι. Xiphilinus ἀπεχθῆ ἰσόῤῥοπον τῇ φήμῃ εὗρεν αὐτὸν ὄντα πασχητιῶντας. Hadr. Iunius animad. li. I. cap. XIV. Apud Senecam Controuerſiarum lib. VI. locus extat vel maxime lucis egens, ſed non eius quam Cælius illi addere contendit vndecimi lib. cap. XIII. Verba auctoris ſunt de Oſco rhetore, qui natus ad inurendas omnium ingenijs contumelias, nulli non impreſſit aliquid, quod effugere non poſſet. *ille*, inquit, *paſſieno, prima eius ſyllaba in Græcum mutata, obſcænum nomen impoſuit, declamatori ſubtili, ſed arido.* Quibus verbis quid innuatur, perobſcurum eſſe non inficiatur Cælius: ſed coniectura duci ſe ait, vt *phyſſienum* putet appellatum, veluti eſſet mentulatus follis, à φύσα, quod follem ſignificat à ſpirandi argumento, & σίνος, quæ vox Ariſtophani mentulam ſonet. quod nimis longe petitum, immo extortum verius, cui non ſuboleat? nam vt omittam compoſitionis ius, quod reclamat: quis neſcit non vulgati iſta eſſe vſus vocabula in eo ſenſu? ſed Comici peculiare alterum in obſcœni membri ſignificatione, quando proprium pæne ſit illius, obliquis interdũ verborum inuolucris potius quam recto ſenſu prolatis vti. Ego vero ſimplicius venuſtiuſque Paſſienum oratorem (cuius & apud Tacit. fit mentio) calumnioſo nomine *paſchænum* ab Oſco audiſſe affirmauerim: πάσχαιον nimirum, quod velut pathicum & muliebria patientem deſignare illum voluerit, ſpurci nominis aſpergine, παρὰ τὸ πάσχειν αὐτὰ, quod infanda pateretur: à quo verbo & πασχητιᾶν. Latino vocabulo non ignotiores pathici & cinædi nominantur. Turnebus Aduerſariorum lib. III. cap. VIII. In Seneca ſcribitur de Oſco ad contumelias omnibus inurendas nato. *Ille Paſſieno prima eius ſyllaba in Græcum mutata obſcœnum nomen impoſuit.* Non leue tormentũ multorũ ingenijs locus ille admouit. nomen enim Græcum quod obſcœnum ſit quærunt, ac miſerum in modum ſe quærendo fatigantes, laborem & operam ludunt. Ego legendum ſuſpicor: *in craſ commutata*, vt Paſſienum ab eo *Craſſienum* appellatum fuiſſe, vt craſſum, hebetem & tardum intelligamus. nec enim obſcœnum in libidine tantum dicitur, ſed etiam in omni turpitudine. Turpe autem eſt alicui tarditatis maculam illini & ſtuporis, quod illa deprauatione fiebat. Poſt hos omnes Ranconetus *in Gras commutata* ſuffecit, vt iam ſupra à Cl. V. Nic. Fabro adnotarum eſt, & mihi indicauit ſummi ingenij, iudicij & ſanctitatis vir Cl. Puteanus. Et ſic Paſſienus, Graſſienus dictus fuit, quaſi hircum olens ob libidinem. γράσος enim Græcis hirci virus & aiarũ fœtorem notat: & γράσων hominem hircoſum. Is autem odor acrior & fœtidior ijs qui frequentes ſunt ad Venerea ſigna, vt docet Ariſtot. probl. ιγ' ſect. δ'.

Bona fide Scholaſticus erat] Turneb. aduerſ. li. III. cap. VIII. *bona fide ſcholaſticus erat*, valet, ſine diſſimulatione. cum enim ſcholaſticarum declamat. non pœnitebat, genuſq; dicendi declamatorium, non diſſimulabat, nec forenſe affectabat, atque ſimulabat, quod ſophiſtæ alij faciebant.

Idem eiſdem lib. & cap. *Nulli non*, inquit Seneca *poſt primum tetracolum præferendus.* Hic primum tetracolum per tranſlationem vocat Seneca quatuor primi nominis declamatores. ſunt autem tetracola conuerſiones quatuor membris comprehenſæ, vt tricola tribus: quæ tum ſunt elegantiſſima & argutiſſima, cum paria paribus relata habent. Idem libro v. Controuer. XXV. & lib. IX.

declam. II. *Et illud tetracolo : Seruiebat forum cubiculo, prætor meretrici, carcer conuiuio, dies nocti.* Iterum, ibid. lib. v. Controuer. & IX. declam. II.

Hanc ideo ſententiam retuli, quia & in tricolis, & in omnibus huius generis ſententiis curamus vt numerus conſtet, non curamus vt ſenſus.

Lugens pauperis filius diuitem ſequens. CONTROVERSIA XXX.

LEx. *Iniuriarum ſit actio.* Thema. *Quidam cum haberet filium, & diuitem inimicum, occiſus, inſpoliatus inuentus eſt. Adoleſcens ſordidatus diuitem ſequebatur. Diues eduxit eum in ius, & poſtulauit, ſi quid ſuſpicaretur, accuſaret ſe. Pauper ait: Accuſabo, cum potero: & nihilominus ſordidatus diuitem ſequebatur. Cum peteret honores diues, repulſus eſt. Accuſat iniuriarum pauperem.*

PRO PAVPERE. *Vibij Galli.* Gratias diuiti, quod quos odit, reos iam facere contentus eſt. interdiu publico nobis interdicitur: quærite quid nocte fiat. Non ambulabis, inquit, eadem via qua ego, non calcabis veſtigia mea, non offeres delicatis oculis ſordidatam veſtem, non flebis inuito me, non tacebis: periclitamus, ſi hic magiſtratus eſſet. *Albutij Sili.* Quod ſordidatus fui, luctus eſt: quod fleui pietas eſt: quod non accuſaui, timoris eſt: quod repulſus eſt, veſtrum eſt. Non taceam, qui adhuc viuo, quod tacui? Noſtis populi loquacis ſuſpiciones. Quare iſte honores illo viuo nunquam petijt? ego vero omnes quæſo, omnes vt me in inquiſitionem paternæ mortis adiuuent: & ad tua genua diues veniſſem, niſi timerem, ne inuidiam tibi fieri diceres: & iampridem hoc animo ſequor, occaſionem loquendi capto: nec mehercules poſſum dicere, inhumanitate tua fieri quod non audeo. ſed vitium me meum ſequitur. Taceo. vtinam hoc vitium habuiſſet & pater. dum libere loquitur, multos offendit: neque te puto ſolum in ciuitate habuit inimicum. Vt iſte ait, cauſam meam populo probaui. *Iulij Baſſi.* Quando autem iſtis diuitibus non ſordidati ſumus? accuſa, inquit, pauper diuitem, egens candidatum. ego accuſem? ambulare mihi meo arbitrio non licet. In ius vocauit. Accuſa, inquit: reum me perage, perora. quis accuſare ſic loquentem poteſt? Cur, inquit, me ſequeris? quaſi aliud iter pauperes, aliud diuites habeant. *Ceſtij Pij.* Non eſſem reus, ſi accuſaſſem. barba demiſſa, ſordidatus cum criminibus meis ad vos veni. Omnia licet fiant, non deſinam inquirere percuſſorem: & fortaſſe iam inueni. Quam ſubito pater meus in media ciuitate: Quid me intueris? quid obſeruas? quid dicam? ſubductus eſt? *Arellij Fuſci Patris.* Incedere magno comitatu, ſplendido cultu, non eſt fortunæ meæ: iſta diuites poſſunt: ſatis eſt, ſi viuimus. Cum ſpoliatum cadauer non ſit, quis fuerit percuſſor, neſcio. quiſquis fuit, quaſi diues ſpolia contempſit. Quare, inquit, me ſequeris per publicum? facinus indignum commiſſum eſt: diues & pauper per eadem veſtigia inceſſimus. *Oſci.* Accuſa, inquit, vbi eſt qui primo cœperat? Vellem pater meus quoque à te non diſceſſiſſet. viueret. Quare, inquit, me reum non facis? quia accuſatorem me non times. Mortuo patre meo, metuo enim ne quis iniuriam ſibi fieri putet, ſi dixero occiſum. Occiſus eſt pater meus: à quo? ſi permittis, neſcio. *Iunij Gallionis.* Quid iſte accuſanti feciſſet, qui perſequitur tacentem? cur non agis? quia vis tecum agi. Nunquid nunc tibi iniuriam facio ſordidatus? quod reo licet, lugenti non licet? quid potui patri meo minus præſtare? in honorem eius veſtem mutaui. *Fuluij Sparſi.* Sordidatus es, inquit; fles. hoc dicis: Pauperis occiſi filius pauper es. Pater meus in media ciuitate ſaluis legibus occiſus eſt. quis hoc ſine lacrymis narrare poſſit? non deponam has ſordes, niſi inuenero cui induam. Quis occidit patrem meum? neſcio. nihil amplius teſtari poſſum, quam hanc vocem meam: Adhuc neſcio. Delibero interim, vt induam veſtem quam patri meo reliquit percuſſor. Cur me ſequeris? magiſtratus poſt terga ſua non ſummouet. *Argentarij.* Non vis patrem meum fleam? laceſſere nos vltro non ſolebat. *Clodij Turrini patris.* Quare, inquit, ſordes ſumpſiſti? quid igitur? ne lugebo quidem quem vindicare non poſſum: nulli iniuriam facio niſi patri, quem adhuc tacitus fleo. *Porcij Latronis.* Cuius neceſſarius, ita crudeliter interempti patris dolor eſt. Nihil fortius eſt, quam quod gemit. Accuſa, inquit, me, vnde tam ſecurus es? inueniſſe videris, quis alius occiderit. Non erat præda quam graſſator ſequeretur, ſed erat virtus ſumma, firmiſſimum ignoti munimentum, contumax aduerſus faſtidium diuitiarum innocentia. Hæc ab inimico petita ſunt ſpolia. Neſcio quomodo miſerum eſſe interdum in miſeria iuuat, & plerunque omnis dolor per lacrymas effluit. Nimium funere noſtro exultat. Non ſolebat viuo illo prouocare nos vt reus fieret. Si quis omnium mortalium miſeriarum inter neceſſarias ſuper occiſum patrem lacrymas, increditam adhuc inertiam miratus eſt, in hac indignitate præſentis periculi omnem ſuam ponat admirationem. Si pauper accuſandi diuitis animos non ſumpſit, miramini? quia tacet, reus eſt. Per has lacrymas, per hunc ſqualorem, per hæc neceſſaria omnibus periclitantibus inſtrumenta, non inuidioſum veſtræ miſericordiæ præmium petimus, vt abſoluto ſic eſſe tanquam reo liceat. Potens iſte & gratioſus, & quod ne ipſe quidem negat, diues fuit, & qui nihil vnquam ſibi putaret timendum, etiam reo. Creſcere deinde in dies odium alterius impotentia, alterius libertate. Diues nihil aliud quam nos pauperes exiſtimare, nos nihil aliud quam innocentes, inter quotidianas acies ſemper inuicti. quis de noſtra interim morte cogitauerit, neſcio: quod diſſimulari non poteſt, ſcio quis optauerit. Venit iſte cum turba clientium & paraſitorum, & aduerſus paupertatem totam regiam ſuam effundit. Cur me non accuſas? non poſtulas? vix temperabat quin diceret: Quid ego in te accuſatorem non audeam, qui occidendum eum curaui, qui tantum mecum litigauerat? Ciuitates plerunque finitimæ inter repentinam diſcordiam bello tument. Inter ciuilia bella tantum in vltionem ſatis eſt,

quantum quiſque ad maledicendum occupauit. M. Cicero qua violentia in abſentiam Metelli ſtrepit? M. Cato Pulchro obiiciente furtorum crimina, audiuit. Quæ maior indignitas eſſe potuit illius ſæculi, quam aut Pulcher accuſator, aut reus Cato? In Cn. Pompeium terra marique victorem fuit qui carmen componeret, vno, vt ait, digito caput ſcalpentem. Fuit aliquis qui licentia carminis tres auratos currus contemneret. M. Bruti ſacratiſſimam eloquentiam lacerat, cum quidam eius ciuili ſanguine non inquinatas ſolum manus, ſed infectas ait: atque ille tamen cum tres conſulatus, ac tres triumphos ſcinderet, adeo non timuit, ne eſſet reus, vt etiam diſertus eſſe curauerit. Solus hic eſt in veſtra ciuitate innocentior Catone, nobilior Metello, fortior Pompeio.

Diuiſio. Latro ſic diuiſit, An in re iniuria ſit. Nulla, inquit, iniuria eſt. Sordidatus ſum, inquam: multi faciunt. Omnia iniuriæ genera comprehenſa ſunt. pulſare non licet, conuicium facere contra bonos mores non licet. Hoc loco *Scaurus* dixit: Noua formula iniuriarum componitur, quod nihil contra bonos mores fecit. Etiam ſi in re iniuria eſt, An ſi non malo animo fecit, tutus ſit. An malo animo faciat. Hoc *Latro* in duas queſtiones diuiſit, An ſi credidit, ob hoc ipſum patrem ſuum occiſum, & propter hoc ſecutus eſt, ignoſcendum illi ſit. Deinde, An credidit. *Gallio* illam primam fecit quæſtionem: An quod liceat cuiquam facere, ſi faciat, iniuria non teneatur. Licet, inquit, flere, licet ambulare qua velis, ſumere nihil, inquit, vt & alienum iniuriarum facere. Sordidatus es, non queror: ſed ſi ſordes tuæ inuidiam mihi concitant, queror.

Color. De colore quæſitum eſt. Quidam aperte inuecti ſunt in diuitem: quidam ex toto nihil dixerunt; quidam ſecuti ſunt mediam viam. Cum præter hæc nihil ſit, *Latro* volebat videri inueniſſe quartum genus, vt hoc modo in diuitem diceret: Tu quidem non feciſti, ſed tamen ego habui cauſas propter quas poſſem decipi, & de te aliquid fruſtra ſuſpicari, quia inſpoliatus pauper inuentus eſt. Hoc eſt autem medium illud genus nec dimittendi diuitem, nec accuſandi. Nam & dimittere non debet, quem diſtulit: & accuſare propter hoc ipſum non debet, quia diſtulit. *Albutius* nihil dixit in diuitem. Hoc colore declamauit: Committit iniuriarum, inquit, ſi quem non poſtulauit, accuſat. Quare, inquit, ſequeris me? vt aliquando mei miſerearis, vt deſinas afflictam domum perſequi, vt ſcias me in hoc habitu accuſare non poſſe, vt concupiſcas gloriam vindicatæ mortis. Tu ſolus potes, ſi voles, inuenire quis occiderit, tu accuſare. At me quidam propter hoc ſuſpectum habent. Potes diſcutere iſtam ſuſpicionem quære quis fecerit. Vt ſcias, inquit, te inuidiam mihi facere: cum dixiſſem, Accuſa me: non negaſti te accuſaturum, ſed reſpondiſti; Accuſabo cum potero. Ignoſce mihi, non magis adhuc quemquam accuſare poſſum quam abſoluere. quæro quis fecerit. Hæc leuia argumenta ſunt, hæc vana ſunt quæ alios tanguut: quod inimicus eſt, quod ille inſpoliatus inuentus eſt. non eſt quare accuſem, eſt quare ſuſpicer. *Rufus Vibius* hoc colore poſuit: Sordidatus ſum, lugeo: ſequor te, vt tutior ſim: timeo neſcio quem, illum qui patrem meum occidit. ſcio me, quamdiu tecum ſum, perire non poſſe. Dum hunc colorem ſequitur *Murrhedius*, ineptiſſime dixit: Quare te ſequor? pater meus quia ſolus inambulat, occiſus eſt. *O ies* color non placuit Gallioni. Sequor, inquit, vt inueniam quis fecerit. hoc mecum cogito: Quiſquis eſt ille qui fecit, volet hoc inimico imputare, ad diuitem veniet. Multo, inquit, hoc iniurioſius eſt, ſi inquirendi cauſa facit, ſi non tantum in conuicium, ſed periculum diuitis ſequitur. *Gallio* ſubtiliter agendum putauit, & ad poſitionem controuerſiæ colorem actionis dirigendum, vt diceret: Suſpicor à te patrem meum occiſum. quis enim illum alius oderat magis? quis impotens alius eſt? veſtem enim illius ſine dubio neſcio quis percuſſor non concupiſcebat. Dicet aliquis: Quid ergo? ſi inimicus eſt, protinus interfector eſt? non. ideo non accuſo. *Hiſpo Romanus* palam accuſauit, & dixit: Non cauſam ſibi deeſſe, ſed vires. etiam hanc ſententiam in procœmio, magno cum aſſenſu hominum dixit: Eum accuſatorem habeo, qui ſe reum non eſſe miratur. *Baſſus Iulius* in hac controuerſia dixit: Quare me ſequeris per publicum? facinus indignum, Iudices, factum eſt, pauper & diues eandem terram calcamus. Conſectari autem ſolebat res ſordidas, & inueniebat qui illas vnice ſuſpiceret. Memini illum declamantem declaraſſe controuerſiam de lenone, qui decem iuuenibus denuntiauit, ne in lupanar accederent, & foueam igne repletam terra ſuperiecta obruit, in quam adoleſcentibus lapſis & cõſumptis accuſatur Reip. læſæ. Apud illum declamantem Albutius faſtidioſus auditor, eos quibus inuidere poterat, admirabatur. Hanc Baſſi ſententiam non mehercules referrem ſi canem ad oſtium alligaſſes. Idem Latronis illas ſententias aiebat tumidas magis eſſe quam fortes. Summa hominum admiratione circumferebantur:
* Lugent argumenta patres, & oſſa liberorũ coniecturam diuidunt. & illam: Producta ſacerdos tuam,
* & illam: Super cineres liberorum uoſtrorum lupanar de quantum eſt. Ipſe vtique laudabat: itaque
* docuerat. Nam in hac ipſa controuerſia ne Baſſus quidem videbatur aliquid dixiſſe ſordidius. dixit ipſe: Itane peribunt decem iuuenes propter dipondios tuos? *Euclemon* à filij parte cum patrem ſuum narraſſet ſolum ſine comite oppreſſum & occiſum, dixit: διὰ τοῦτο ἀσφαλέστατόν ἐστι μετὰ πλουσίου περιπατεῖν & idem: διὰ τί σιγῶ· ὁ πατήρ μου λέγων ἀπέθανεν. *Hermagoras* dixit: κτίσατε ἰδίᾳ, ὦ πένητες, πόλιν· οἱ δὲ πλούσιοι τὴν αὐτῶν. Illud in narratione: ὑπό τινος ἀνῃρέθη οὐκ οἶδα. Ἔχει ἐχθροὺς φύσει τινὰ, τὰ ἄρευστα γῆς, * καὶ ἢ τὸ ῥεῖν ὕδωρ γίνεται. * al. v. c. καὶ ἡ ῥεῖν δυναμένη. *Artemon* dixit: ὅταν εὕρω τὸν φονέα, τότ' εὖ χαίρομαι· καὶ πότε δεῖ, ἂν εὕρω πένητα.

NIC. FABER.

IN CONTROVERSIAM TRIGESIMAM.

NIC. FABER.

M. *Cicero qua violentia*] Abſit vt noſter auctor fulmen illud dicendi ſtrepere dixerit, aut Cicero in maximum & conſtantiſſimum virum vnquam ſtylum ſuum ſtrinxerit: qui vix octo annos natus erat, cum in exilium Marcellus pulſus eſt. quod ſatis ex Gellio cap. XXVIII. lib. XV. & eodem Cicerone in orat. pro Sextio, Balbo, & in Piſonem, clarum eſt. Locus igitur corruptus eſt. aliquando putaui legendum *Cn. Carbo*, quem ex hiſtoria conſtat ſuis ſeditioſis concionibus, vt abſens Marcellus hoſtis iudicaretur, effeciſſe. Sed quàm longe à veteri ſcriptura?

Sordidatus ſum, inquam:) Vereor ne hoc loco vera lectio exſcribentes fugerit. Potius enim legendum videtur: *Sordidatus ſum? iniuriam nulli facio. Omnia iniuriæ genera*, &c. Et ad finem ſententiæ, poſt hæc: *conuicium facere contra bonos mores non licet*: vel addendum, vel intelligendum eſt. *nulli ſordidatum eſſe non licet*: quæ ſi non ad textus emendationem faciant, ad intelligentiam tamen cōducant.

An ſi credidit, ob hoc ipſum) Lego, *ab eo ipſo patrem ſuum occiſum*, id eſt à diuite.

Sumere nihil, inquit, vt & alienum) Non multum à veſtigijs editæ lectionis & vitiatæ diſcedemus, propiuſque à ſana lectione fortaſſis ſtabimus, ſi legamus, *licet, inquit, flere, licet ambulare qua velis: ſed nihil, inquit, licet in alienam iniuriam facere*: quod & quæ ſequuntur, verum probant. In edicto autem Prætoris cautum erat, *Ne quid infamandi cauſa fiat. Proinde*, addit Vlpianus lib. LXXVII. ad edictum, *quodcunque quis fecerit, vel dixerit, vt alium infamet, erit actio iniuriarum. Hæc autem fere ſunt, quæ ad infamiam alicuius ſunt: vt puta, in inuidiam alicuius veſte lugubri vtitur, aut ſcalida aut ſi barbam dimittat*, &c.

Si quem non poſtulauit,] Veteres editiones legunt, *ſiquidem non poſtulauit*: cæteræ: *ſi quis non poſtulauit*. Neutram ſanam, ne hanc quidem Romanam arbitror. Quare locus aſteriſco notandus.

Lupanar de quantum eſt.) Fortaſſe, *Lupanar eſſe quantum eſt?* Cetera depono.

SCHOTTVS.

CVr *non agis? Quia vis tecum agi*) Proprium fori vocabulum *Agere*, vt Controu. XXV. & XXXII. *Lege agere*: extatque lepidum epigramm. apud Martialem lib. I.

Semper agis cauſas, & res agis Attale ſemper.
Eſt, non eſt, quod agas, Attale ſemper agis.
Si res & cauſſa deſunt, agis Attale mulas:
Attale, ne quod agas deſit, agas animam.

Magiſtratus ſeruos poſt terga non ſummouent) ſed obuios potius per lictores, vt via decedant. Nota res ex Liuij lib. 3. & ſuprà Controu. XXV. in Triarij ſermone. *Seruos* autem hic recte fortaſſe omittit Rom. editio.

Non erat præda quam) Diuerſa ab his in Epit. *Non erat in illo præda, quam graſſator appeteret, Erat ſumma virtus, contumax aduerſus diuitiarum faſtidium innocentia.*

Quis de noſtra interim morte cogitauerit). In eadem legitur, *Quis eadem machinatus eſt? ſcire non poſſum. Quod diſſimulari non poteſt.*

Ciuitates plerumque finitimæ) Cauſſam diſſenſionum ciuilium inter finitimos ſemper fuiſſe tyrannidis metum, Demoſthenes ait. Olynth. I. ὅλως ἄπιστον οἶμαι ταῖς πολιτείαις ἡ τυραννίς, ἄλλως τε κἂν ὅμορον χώραν ἔχωσι.

Cicero qua violentia in abſentiam Metelli) Hoc eſt in abſentem Metellum. Is eſt Declamatoris noſtri, vel aliorum, ex quorum ſenſu loquitur, loquendi genius. Q. Metellus Nepos Trib. Pleb. Silano & Murena Coſſ. anno 691. ad populum tertio quoque verbo orationis ſuæ Ciceronem appellauerat, clamans, non licuiſſe ei Lentulum, Cethegum, & reliquos ciues indicta cauſſa necare, vt ſcribit Epiſt. II. lib. 5. ad Famil. Et Dion. lib. 38. Cicero forti animo reſtitit, & orationem contra concionem Metelli abſentis ſcripſit, cum ille prior ſcripſiſſet. Idem lib. I. Epiſt. 10. & li. III. Epiſt. 12. ad Attic. Quam orationem, quod à ſe ſcriptam eſſe fateatur negligentius, intercidiſſe puto: laudant tamen ex ea quædam, Fabius lib. 9. cap. 3. Agellius lib. 18. cap. 7. Fortunatianus in Rhetor. & Priſcianus lib. 9. & 10. Ioan. Petreius vero contra veteris libri auctoritatem legit *C. Marius* pro *M. Cicero*: quod ille Metelli legatus cum eſſet bello Iugurthino, petendi gratia miſſione impetrata, abſentem detraxerit, imperiumque Conſul abſtulerit auctore Salluſtio: ſed, verum vt fatear, non aſſentior.

M. Cato Pulchro obijciente] ſupra Controu. XXIX. *Seruus tortus Catonem conſcium furti dixit*. Notum enim ex Aſconio in Miloniana, ſeruos in domini caput torqueri non ſolere, niſi cauſſa inceſtus & coniurationis. Item ex Cicerone pro Deiotaro, & in Partit. *Catonem* quoque minorem ab Aſinio Pollione accuſatum conſtat ex Controu. XIX. Peculiare gentis Porciæ. Cato enim maior Cenſorius quater & quadragies cauſſam dixit ſcribente Plinio: & Orationes amplius centum quinquaginta ſe legiſſe Cicero in Bruto teſtatur. *De Calui* in Cn. Pompeium digito caput ſcalpentem, dicterio, dixi ad Controu. XIX.

M. Bruti ſacratiſſimam] *ſacratiſſimi viri* apparet ſcriptum fuiſſe. Bruti eloquentiam Cicero in eo libro quē de claris Oratoribus ipſi inſcripſit, mirifice laudat: quamquam diuerſum ab illo dicendi genus amplexus ſit: Fabius etiam verſus orationi inſerere ſolitum ait lib. 9. cap. 4. qui & lib. de Oratorib. ad Bruti ſcriptis: niſi Taciti is Dialogus eſt. Rurſum Petreius ſollemne illud mutandi ſtudium ſeruat, & *M. Tullium Bruto* ſupponit, quem ſupra ſede ſua exturbarat, propter inuectiuam illam falſo C. Salluſtio inſcriptam, in qua Declamator ille, quiſquis eſt, huiuſmodi calumniā in M. Tulliū cōgeſſit: *Cuius* inquit, *nulla pars corporis turpitudine vacat: lingua vana, manus rapaciſſimæ, gula immenſa, pedes fugaces: quæ honeſte nominari nō poſſunt inhoneſtiſſima.* Quē ego locū ex oratione, ſiue ea Epiſtola eſt, ſecunda de R. P. ordinanda totidem pæne verbis legi animaduerti. Quid *infecta manus*, dixi initio Suaſor. VI.

Quia inuitus, quia inſpoliatus] Hæc ad coniecturalem ſtatum probationeſque ἐντέχνους pertinēt, de quibus Ariſtoteles I. Rhetor. artis, & Fabius lib. V. cap. 9. & Lib. 7. c. 1.

Si canem ad oſtium alligaſſes) De hac canum cuſtodia quædam ex Petronio adnotaui Controu. XX. & ex Sueton. de claris Rhetor. Io. Brodæus Miſcellan. lib. 3. cap. 3.

Patres & oſſa liberorum] Cimmericæ hic tenebrę, fortaſſe interpunctionis, vel affectati ſermonis, aut vtriuſque potius vitio. lib. vet. ſic fere. *Coniecturam diuidunt & illam, Producta Sacerdote ſtatuam illam ſuper cineres lib. noſt. Lupanar ad e-quantum eſt. Ipſe autem laudabat.* In quibus nihil me videre fateor, nec eſt tanti res ea, in qua deſudare oporteat. Græca vero Declamantium dicta integra appoſuimus ope membranarum adiuti. Niſi quod in Couarruuiani veſtigiis in extremo Hermagoræ dicto fere deprehendas καὶ ἡ ῥεῖν δυναμένη.

IO. PETRIVS.

Qvod fleui, pietas eſt) Fortaſſe *pietatis eſt.*

Habuit inimicum) Figuratæ: hæ ſunt præſtigiæ, quas dicit Fabius: tanto diſpendio hanc affectauit Figuram Declamator.

Cum ſubito pater meus) per Apoſtrophen excurrit à media ſententia, quaſi dicturus eſſet, *ab iſto interfectus eſt*; & propterea interſerit, *Quid me intueris?* deinde quaſi ab inexpectato ſubiecit, *ſubductus eſt.*

Cuius neceſſarius] Fort. *Ciuis.*

Ignoti monumentum] Vide an *Munimentum* leg. Non petebat ſpolia aut diuitias ex eius nece, ſed volebat tollere de medio hominem innocentem, & innocentia aduerſus diuitem pugnantem.

Ciuitates quoque] quorſum hæc ſpectent non ſatis conſtat, niſi id velit dicere; mirum non eſt me moueri morte patris; cum finitimæ ciuitates bello concitentur, audita aliena diſcordia.

M. Cicero qua violentia] ego non dubitem hoc immutandum ſic *Caius Marius* quod Librarius tranſpoſuit: neque enim Cicero vnquam in abſentem Metellum quicquam dixit, Metellus quidem Nepos fuit, in quem iocatus eſt Cicero, ſed non in abſentiam eius, neque illa fuit *violentia*, ſed vrbanitas & dicacitas. C. autem Marius criminando Metellum abſentem apud populum ad imperium peruenit, cum ille iam fere domuiſſet Iugurtham, vt Salluſt & Plutarch. in eius vita teſtantur.

M. Cato, Pulchro obiiciente] vide an hoc ſit, quod ait Plutar. in vita Catonis, quamobrem Catoni tunc omnes potentes & clari inuidebant, & imprimis ipſe Pompeius, quod putabat Catonis gloriam ſuæ potentiæ officere: atque ea de cauſſa ſemper quoſdam ſubmittebat calumniatores in Catonem, quorum vnus P. Clodius, qui rurſus cum populo in gratiam reuerſus, criminabatur, multum argenti ſibi in Cypro expilauiſſe, nam & Clodius ex familia *Pulchrorum* erat, in gente Claudia.

Tres auratos) intelligit per hoc triplicem triumphum, quem ex tribus orbis partibus conſecutus eſt, quod nemini ante contigiſſe narrat Plutarch.

M. Bruti) Suſpicarer *M. Tullii* potius leg. quod illi à Salluſtio obiectum eſt.

Noua formula) *Formulæ* erant conceptiones, id eſt comprehenſiones certorum verborum, quib. intendebatur actio.

Sumere nihil] vide an hoc pacto emendandum ſit; *ſumere inquit nihil licet alienum, vt & iniuriam facere.*

Non cauſſam ſibi eſſe) hic videntur deſiderari nonnulla.

Declaraſſe controuerſiam] *Declamaſſe* fortaſſe.

De quantum eſt] Fort. *deiectum eſt*, vel, *lupanar decidit quantum eſt.*

Dixiſſe, ſordidius dixit ipſe] Fort. *dixiſſe ſordidius quam dixit ipſe.*

Dipondios tuos] Quæſtum, quem faciebat ex proſtibulo quem forraſſe illi iuuenes eripere voluerant. Hinc & Diobolares meretrices.

Vir fortis non cedens forti patri. CONTROVERSIA XXXI.

LEX. *VIR FORTIS, QVOD PRÆMIVM VOLET, OPTET. PLVRES IVDICIO CONTENDANT.* Thema. *Pater & filius fortiter fecerunt. Petit pater à filio, vt ſibi cederet. ille non vult. iudicio contendit. vicit patrem. petit pro præmio ſtatuam patri. pater ipſum abdicat.*

Iunij Gallionis. Quem optem huius iudicij euentum neſcio, cum crimen meum ſit, viciſſe. Videtis, quemadmodum in hoc quoque iudicio opera ſua iactat: & miratur quiſquam, ſi hoc patre natus, gloriæ cupidior eſt? Faciles habetis patres, viros fortes iungite. Diſſidemus, quia nimium ſimiles ſumus. Cum exiremus in aciem, aiebat: Si adoleſcens eſſem, nemo pugnaret fortius. maiorum quoque ſuorum virtutes referebat, ſed omnibus ſe præferebat. Cum ad ætatem tuam peruenero, non contendam cum vllo, quamuis ſi exemplum tuum ſequi voluero, etiam cum filio contendam. Quia patriæ iudiciũ habeo, patris perdidi. Dicam abdicanti, Non luxuriabor, non amabo. hanc emendationem criminum meorum non poſſum promittere. ego vero pugnabo & fortiter, & fortiſſime. Vidi patrem jam ſenem loricam induentem: magnum eſt pugnare cum exemplo. Iudicium vocatur, quo pater & filius ſpolia contulimus. Ecce antiquo: ego tibi cedere poſſum, ſeni non poſſum. Quod contendi, legis: quod vici, iudicium: quod pugnaui, patris eſt. Volui cedere: concurrerunt iuuenes, ætatis cauſa agebatur. Vici non filius patrem, ſed iuuenis ſenem. Ego vici, ſed omnes patri gratulati ſunt. parui adoleſcens, magnis exemplis deceptus ſum, dum cogito mecum Horatium Etruſcas acies corpore ſuo ſummouentem, & Mucium in hoſtilia arma ruentem: & dum te Deci cogito, qui & ipſe noluiſti patri cedere. Tranſibo in ſubſellia tua, complectar inuitum. licet repugnes, fortior ſum.

Fului Sparſi. Neceſſe fuit mihi fortiter militare: pugnandum habebam non imperatori tantum, ſed patri. Si tu viciſſes, diceretur: Patri ceſſit: abdicationem enim timuit. Solebas enim ſemper optare, vt contingeret tibi habere filium meliorem. Iudicium vocas duplicem domus noſtræ triumphum? *Clodij Turrini.* Tu Mucio diceres, Non eſt quod oſtendas iſtam manum. Tu Scipioni poſt deletam Carthaginem, Tace? Loquax eſt virtus, nec oſtendit ſe tantum, ſed ingerit. Aiunt etiam nunc quidam, Pater ceſſit filio, & in hoc abdicat, vt verum videatur fuiſſe certamen. Opta pater, vt & à nepote vincaris. Poſtea, inquit, fortiter pugnare poteris. vnde ſcio? vulneribus me ſenem feci. Quis te felicior? tu omnes viciſti, te filius. Quanto honeſtius modo pater & filius inter ſe cōtenderant, honeſtiorem facturus victum vter viciſſet. Dubito quid faciam. tace? ſed ſilentium videtur confeſſio. Narrem virtutes meas? ſed illud quoque nouum accidit mihi, quod vni abdicato meas narrare nō conceſſit. Proceſſi in aciem coram patre: Fortiter, inquit, pugna. Turpe eſt adoleſcenti, vinci à ſene. Auidus ſum gloriæ: hoc ſi vitium eſt, paternum eſt. fortis ſum: nunquid improbas pater? aut iam abdicabis, ſi viro fortiſſimo ſum fortior? dicā tamen audacter, Fortiſſimus ſum: nec timeo: in ea ciuitate hoc crimen, in qua fortes etiam ſenes nouimus. *Iulij Baſſi.* Ad te quoq; ignominiæ meæ pars redundat. Pudeat te pater, ſi à filio abdicando victus es. *Arellij Fuſci.* Ignoſce, iuuenis erraui: ambitioſus non ero, cum ſenex fuero. *Gauij Silonis.* Verum putas viciſſe? ego præmium tantum habeo, tu & præmium, & virum fortem. Permittente lege fecit, immo in eadem re & habet legem, & timet.

Divisio. ** Contra ait: Si quid fecit quod non licet, lex vindicabit, ſed quicquid licet non oportet. Pater non quæritur de ſcelere filij, ſed de officio. Deinde vtatur quiſque ſua lege, tibi illud licuit, & mihi hoc licet. abdicare liberos liceat. eſt aliqua lex, quæ filio patrem præferat? Si poteſt abdicari, etiam propter id quod lege permittente fecit: an abdicari etiam propter hoc non poſſit, quòd præmium accepit. Non poteſt, inquit, in ea re priuatim puniri, in qua publice honoratur. Eidem rei non poteſt præmium dari, & nota denuntiari. Cetera iuta puto paterno imperio ſubiecta eſſe? hoc ius maius eſt ceteris, quòd victoria de ſumma virtute quæritur. Non potes propter hanc legem filium abdicare, propter quam à filio victus es. Si potes abdicare, An debeat. hoc diuiſit: An etiam ſi non debeat cum patre contendere, ignoſcendum tamen ſit, ſi adoleſcens gloriæ cupiditate lapſus eſt. Deinde, An contendere debuerit. Tum, inquit, & honeſtum certamen erat, & tutum. Quid enim eſt glorioſius quàm aut virum fortem vincere, aut vinci à filio? ſi non debuiſſet contendere, non viciſſet. Et potuit fieri, vt ſi hic tibi ceſſiſſet, alius quis ad certamen procederet: qui nunc non proceſſit, quia ſciebat nihil ſibi profuturum, ſi te viciſſet, cū deberet à filio tuo vinci. nulla laus tua fuiſſet. apparuiſſet enim illam victoriam non viri fortis fuiſſe, ſed patris. ſilentio virtutes noſtræ tranſiſſent: nunc illuſtratus es, dum conferuntur. *Turrinus* hoc loco belle dixit: Plures tibi inuidere cœperunt, poſtquam victus es. Itaque noui generis res accidit. filius vicerat. omnes aiebant: O felicem patrem. Nouiſſimam fecit quæſtionem, An etiam ſi quid iudicio peccauit, præmio emendauerit. Hoc loco dixit: *Gallio* illam ſententiam, quæ valde excepta eſt: Cum diu deprecatus eſſet, ait ſi nihil profecero, quid me facturum putas? ad templum iturum, aut ad Deos ſupplicem? ad tuas ſtatuas confugiam. *Silo Pompeius* tentauit & in hac controuerſia illam quæſtionem, quam in omnibus virorum fortium abdicationibus putabat eſſe tenendam, An vir fortis abdicari poſſit aiebat in nulla magis controuerſia illam poſſe tractari. Non potes, inquit, eum abdicare, qui te poteſt vincere. Miraris, ſi patria lege ſubducitur, qua & comparatur & præfertur?

Color. Colorem pro adoleſcente *Gallio* illum dixit: Meæ, inquit iuuenis, ætatis cauſa agi videbatur. cum dubitaret exaudiſſe quendam dicentem: Nihil agis, ego tibi cedo, illi non cedo. *Ceſtius* hoc colore vſus eſt, putaſſe ſe ipſi patri honeſtius hoc eſſe, certe domui, laudes vtriuſque in foro inſpici. *Montanus Votienus* ait; Cognoui non quid imperares, ſed quid præcepiſſes: dixeras ſemper, cum me hortareris ad gloriam, vt nulli cederem. Inuidioſa omnibus in illo iudicio fortuna tua videbatur, cum quæreretur, vtrum pugnaſſes felicius, an genuiſſes. Non eſt quòd putes me viſum illis fortiorem: decepti ſunt, pater: iudicauerunt non quod erat, ſed quod te malle crediderunt. *Argentarius* ait: Occaſionem beneficij quæſtu non concupiui accipere: præmium habet alter, alter percipit. *Fuſcus Arellius* pater ait: Si nauigare imperaſſes, per hibernos fluctus egiſſem ratem: ſi peregrinari, nihil fuiſſet iubente te durum. hanc rem imperabas difficilem forti viro, vinci. *Blandus* hoc colore narrauit: Pater mihi obiecit, quòd illi vna re non ceſſerim? Ego multiplicabo crimina mea. Nunquam illi quotiens recte faciendum fuit, ceſſi: ſemper volui videri frugalior, videri volui laborioſior. nam cum ad vires ventum erat, etiam ipſe cedebat: non ego illum vincebam, ſed ætas. *Turrinus* hoc colore vſus eſt: Volui, inquit, cedere, ſed erant qui dicerent, non licere. hoc enim modo legem ſaluberrimam tolli. Diſputaturi contra præmium patris videbantur, & dicturi: Non licet inter ſe cedere fortibus. non ipſorum tantum cauſa agitur, ſed publica. omnium intereſt ſcire, quis ſit fortiſſimus. His vocibus hominum miſſus ſum ad id certamen, in quo ad iſtum vtraq; pertineret victoria. Quid putatis me dicturum? fortiorem me viſum? falſum eſt. cum hoc quoque, quòd ego fortis eram, iſtius eſſet. Quid ergo? quare vicerim, quæritis? Viſum eſt ad ruborem totius iuuentutis pertinere, neminem pugnaſſe fortius, quàm ſenem. Et cum dixiſſet, ſe præmia in patrem contuliſſe: dixit, Vici te pater: ſed nempe vici tibi. *Albutius* hoc colore narrauit: Noluit, inquit videri per colluſionem patri titulum fortiſſimi viri contigiſſe. Non ceſſi ante iudicium: vt in iudicio cederem: & feci. Nihil aliud quàm laudaui patrem, virtutes eius retuli: viſus ſum propter hoc ipſum præmio dignus. *Silo Gauius* ait: Solebas mihi pater inter dignorum virorum exempla narrare quædam etiam domeſtica. aiebas autem: Patrem fortem virum habuiſti. vide vt tu ſis fortior. proceſſi tecum in aciem, nec illinc inulti redimus, omnis gloria in vna domo erat. Iubebat Reſp. fortes viros recognoſcere. O quantam ego cupiditatem gloriæ in patre meo vidi, quàm iuuenilem! Contendere me vetabat imperio, iubebat exemplo.

Ventum eſt in iudicium, omnium quos ego noui, res inuidioſiſſima, quærebatur de patre meo vtrum fortior eſſet, an felicior. *Oſcus* hoc colore narrauit. Erant qui accederent, & dicerent: Roga patrem tuum, cedat tibi. non eſt vtile Reip. hoſtium excitare animos. excitabuntur, ſi ſcierint, neminem in hac ciuitate eſſe fortiorem quam ſenem. illi me coegerunt, quaſi tunc quoque aliquid præſtiturus eſſem Reip. venire in iudicium; in quo quid habet? ego ſum iudicatus iunior. *Denſo* dixit: Timeo ne ob hoc ipſum patri vilior fiam. ego ſciam an vſquam glorioſus ſit. *Triarius* hoc colore vſus eſt: In iudicio volui tibi cedere, vt non imperaſſe videreris, ſed viciſſe. & ceſſi. defuncto tot ie cauſam meam egiſſem? notum ſit illum cedere quia parum eſt illi, non putabat. *Nicetes* in hac controuerſia dixit: εἰ ὁ πάππος ὑπὸ τῆς φύσεως ἀποδοθεὶς ΗΜΕΙΣ ἡμῖν παρέστη τῷ τότε δικαστηρίῳ, οὐκ ἂν εἶπεν· τίς νύ μοι ἡμέρη ἥδε, θεοὶ φίλοι, ἦ διὰ μάλα χαίρω· ὅτ' ἀρετῆς πέρι δῆριν ἔχουσιν, εἴ που μῶς ὅδε πατρὸς ἄμεινον; *Scaurus* hunc ſenſum aliter dixit: O ſi auus meus intereſſet iudicio, quam libenter ſpectaret & diſcordiam noſtram! Clamaſſet mihi: Non eſt quod cedas, ipſe mihi nunquam ceſſit. *Labienus* partem patris declamauit, & dixit quod etiam deſertoribus licet: Nolo habitare cum aduerſario meo, non capit idem contubernium fortem virum & victum. Statuam, inquit, tibi poſui. imo ne poſſem vnquam me victum obliuiſci, ignominiam meam in æs incidiſti.

IN CONTROVERSIAM TRIGESIMAMPRIMAM.

NIC. FABER.

C*Ontra ait:*] Hæc ſunt ex diuiſione, cuius principium intercidiſſe patet: quæ paulo infra male in ceteris editionibus diſtincta eſt.

Cum dubitaret exaudiſſe quendam] Veteres editiones, *cum dubitaret ex ordine ſuo quem dicentem &c.*

Occaſionem beneficij quæſtu non concupiui] Quid ſi ſcribatur, *occaſionem beneficij quæſij. Non concupiui accipere præmium, habet alter &c.* Et ſane ſpecioſus eſt ille filij color, quo dicit ideo patri cedere noluiſſe ancipitem palmam, vt cum ſibi adiudicata eſſet, certam & propriam cedendo, liberalius cum eo ageret.

Cum dubitaret ex ordine ſuo] lib. Antiquus, *Cum dubitaret ex ordine, ſcio quem dicentem nihil agi*: Fort. *Cum dubitarem ex ordine ſcio aliquem dicere. En nihil agis.* Idem Petreius defectum locum ſupplebat: *Cum dubitaret, induxit ex ordine ſuo quendam dicentem.*

Si nauigare imperaſſes, ſi peregrinari] Supra alibi hæc coniungit: *Nauiga, milita, peregrinare.* Contr. IX. & XIV. initio.

Quod etiam deſertoribus licet) Solent enim transfugæ æquo animo cum aduerſarijs degere, idque ſibi ius faſque eſſe exiſtimant. Nicetæ Græcam ſententiam librorum ope integre appoſuimus.

SCHOTTVS.

V*Icit pater: accepit primum*] Liber Couarr. *Vicit patrem præmio ſtatuas patris pretium Abdicatur*: Repone *petit* pro *pretium* ex Epit. Hoc autem Thema tractatum à Plinio auctor eſt Gellius lib. IX. cap. XVI. Noct. Attic. Clœlia quoque virgo Romana, obſes Porſenæ regi data, quod virili animo Tiberim equo tranaſſet, repetita & dedita, virtutis ergo, optione illi à rege data, legeret quos vellet; virgines impuberes legiſſe dicitur, vt hoſtili iniuriæ obnoxiæ eſſe deſinerent, Liuius lib. II.

Ecce amitto] Sic editi, quos mihi videre contigit ad vnum omnes: malim *admitto*, quæ conceſſio eſt, q. d. concedam me patri inferiorem, quia filius ſum: ſeni non item, quia adoleſcens.

Pugnandum non Imperatori) Merus ἑλληνισμὸς eſt: quale illud Catulli: —— *noli pugnare duobus.*
Et Virg. —— *Solus tibi certet Amyntas.*
& —— *placitone etiam pugnabis amori?*

Silentium videtur confeſſio] I. Cris in ore natat illud Paulli: *Qui tacet non vtique fatetur: ſed tamen verum eſt eum non negare.* lib. CXLII. ff. de reg. Iur. vide & lib. XLII. Pandect. Tit. de confeſſis. Cicero alibi, *Dum tacent, clamant.*

Miraris ſi patri ac legi] Vet. cod. *ſi patria lege ſubducitur*; non longe hinc abierat Petreius, *ſi patri hac lege ſubducitur.*

IO. PETREIVS.

F*Aculeis habetis patres*) vide an potius *partes*, vt ſit ſenſus: Facile vos poteſtis expedire hoc iudicio, æquitas per ſe patet, vt viros fortes iungatis, nec alterum ab altero abdicatione ſeparetis.

Horatium] *Coclitem* intelligit, qui dum pons dirueretur, totam aciem ſuſtinuit. Probat exemplis in fortitudine nulli, neq; patri cedendum: quamquam de parentibus horum virorum non fiat mentio; niſi de Decijs, qui ſecuti ſunt idem genus mortis, atque illam deuotionem, vt Cicero inquit, in Orat. pro Rabirio: ſed ſatis eſt, quod illorum exemplis incitabatur ad fortiter agendum.

Si patri ac legi) legendum arbitror, *Si patri hac lege ſubducitur.* Nam ſi dicat, *ac legi*, intelligitur lex, per quam patribus licet abdicare: Modo autem non eſt hæc eadem, cum lege virorum fortium, per quam patri comparatur, & præfertur, *Patri* autem *ſubducitur*, idem eſt ac ſi dicat, eius abdicationi ſubtrahitur.

Suæ ætatis] omnium adoleſcentium.

Cum dubitaret] videtur hic deeſſe aliquod verbum *induxit*, aut ſimile, vt ſit ſenſus: Cum ille dubitaret an patri cederet, induxit, vel finxit quendam adoleſcentem, ſic loquentem: Propterea loco *quem*, reponendum eſt *quendam*.

Iudicatus iunior] ac per hoc fortior; per Metalepſin aliud ex alio intelligitur.

Demens quod mori coegerit filiam. CONTROVERSIA XXXII.

LEX. *Dementiæ ſit actio.* Thema. *Bello ciuili quædam virum ſecuta eſt, cum in diuerſa parte haberet patrem, & fratrem. victis partibus ſuis, & occiſo marito, venit ad patrem, non recepta in domum, dixit, Quemadmodum tibi vis ſatisfaciam? Ille reſpondit: Morere. ſuſpendit ſe ante ianuam eius. Accuſatur pater à filio dementiæ.*

CONTRA PATREM. *Porcij Latronis.* Sic ſibi ſatisfieri ne victor quidem voluit: excuſauit victos, qui reſtituit. Quoniam repoſcis vitam, quam dediſti, accipe. Nullum fuit in proſcriptione mulieris caput. *Oſci.* Inquinaſti filiæ ſanguine penates. quanquam quid loquor penates, tanquam in domo perierit? Allatum ad ſe Cæſar Pompeij caput, fleuit, & hoc illi propter filiam præſtitit. *Arellij Fuſci.* Quemadmodum tibi vis faciam ſatis? Hoc ipſo ſatisfeciſſe debuerat puella. Filiam habuit adeo piam & in maritum & in patrem, vt alterum vſque in mortem ſecuta ſit: alteri etiam per mortem ſatisfecerit. quam periculoſe eum offendo, qui ſimul iraſci cœpit, neſcit ignoſcere? *Clodij Turrini patris.* Morere. Quid aliud meruerat, ſi ſatisfacere nollet? Niſi occupaſſes ſoror, fortaſſe pater tibi ſatisfeciſſet. Hoc certum habeo, vnuſquiſque veſtrum ſuadebat puellæ: Ad iratum patrem venis: in quas potes te compone blanditias: roga, deprecare: ſi nihil proficies, habes quemadmodum cogas: morituram te denuntia. Hoc quod ignouiſti, victor, ad viros pertinet: illi tibi gratias agunt. nam feminas, ne ſi iraſcereris quidem, proſcripſiſſes. Quare ſecuta es virum? Adeo tibi vetera exempla exciderunt bonarum coniugum quibus filiam ſolebas ſanus hortari? Aliqua ſpiritum viri redemit ſuo: aliqua ſe ſupra ardentis rogum miſit. impendiſſet ſe puella viro, niſi ſeruaſſet patri. *Fuluij Sparſi.* Filia ante limen paternum in cruore ſuo volutatur. quid exhorruiſtis? paterna ſatisfactio eſt. Noſtis domus noſtræ legem: aut dicendum mihi, aut moriendum eſt. Qualis eſt iſta ſatisfactio, qua filia exoratum patrem ſibi non ſentit? *Albutij Sili.* Vtræ meliores partes eſſent, ſoli videbantur iudicare dij poſſe. Si vis ſatisfacere mihi, morere. Quod ad me attinet, iraſcare malo. Si parricidium eſt, fuiſſe in diuerſis partibus, nunquam defendiſſet apud Cæſarem Ligarium Cicero. Marce Tulli, quam leue iudicaſti crimen, de quo confeſſus es! Dona filiam, ſi miſericors es, deprecanti: ſi hoſtis, edicto: ſi pater, naturæ: ſi iudex, cauſæ: ſi iratus es, fratri. *Buteonis.* Ante ipſum limen domus deceſſit, ne dubitari poſſet, vtrum marito periſſet, an patri. vbi ſtuduiſti? vbi audiſti? nego te iſtuc in bello didiciſſe. *Marullij.* Metuerat, inquit, mori, etiamnum accuſas? certe iam tibi ſatisfactum eſt. O nouum monſtrum. irato victore viuendum eſt: exorato patre moriendum eſt. *Paſſieni.* Vtinam interueniſſem, non ſatisfeciſſes ſola patri. Furioſum te dicerem, ſi pro genero non rogaſſes. Secutus eſt gener diuerſas partes, vxor ſuas. *Labieni.* Hoc obſequio conſequatur denique, vt intra domum moriatur. M. Cato, quo viro nihil ſpecioſius ciuilis tempeſtas abſtulit, potuit beneficio Cæſaris viuere, ſicut Tullius, ſi voluiſſet. Optima ciuilis belli defenſio, obliuio eſt. *Muſæ.* Allato ad ſe capite Cn. Pompeij, Cæſar auertiſſe oculos dicitur: quod tu ne in morte filiæ quidem feciſti. *Cornelij Hiſpani.* Peruagata eſt illa crudelis belli fortuna omnem ordinem, & vſque ad vltimæ plebis ſupplicia deſcendit. nihil in ciuitate noſtra immune victoris iræ præter feminas fuit. Hanc laudem miſeræ vrbi ſeruare licuit. At tu pater, vt victor inſanis. *Mentonis.* Semel repulſa, iterum redit: iterum repulſa, tertio rogat: non fatigatur, ſcit exorari etiam hoſteis. O te crudelem, niſi iam tibi & pro genero ſatisfactum eſt: Non ignoro, in quanto periculo ſim. neſcit placari iratus, & hoc etiam ſi filiæ excanduit. *Triarij.* An non exorares victorem pro alio pater? Morere, inquit. Illi quoque quibus animaduertere in damnatos neceſſe eſt, non dicunt *Occide*, non *Morere*: ſed *Age lege*: crudelitatem imperij verbo mitiore ſubducunt.

PARS ALTERA. *Turrinus Clodius* belle dixit: Nolite mirari ſi durioribus vtar: non ſum proceſſurus vltra verba: minabor, deinde ignoſcam. fecit & victor.

DIVISIO. *Latro* vſus eſt in hac controuerſia illa vulgata quæſtione: An poſſit agi cum patre ob vllam aliam rem, quam ob dementiam. Impotens ſum, immitis, non tamen demens. Mores tuos patri debes approbare, non patris regere. Dic, deſipis, nihil intelligis. ego ſanitatis meæ, ſi potuero, argumenta colligam: dicam in ſenatu non ſtulte ſententiam. Quid tibi videor feciſſe dementer? Partes male egi? damnare non potes patrem propter verba, immo propter verbū. Si damnari dementiæ aliquis pater, etiam non demens, ob aliquod improbandū factum poteſt, an hic poſſit. Hoc in duo diuiſit. An etiam ſi hoc animo dixit, vt filiam mori vellet, damnandus tamen non ſit. Hic accuſatio filiæ, contrarias parteis à patre ſequentis, cum illam ipſa natura publicis excepiſſet malis. Animaduertit Manlius in filium, & victorem: animaduertit Brutus in liberos non factos hoſteis, ſed futuros. vide an ſub ijs exemplis patri fortius tantum loqui liceat. Deinde, An non eo animo dixerit, vt eam mori vellet. Dixit, inquit, iratus, cum vellet caſtigare non occidere. *Gallio* & illam quæſtionem fecit, An non ob id puella perierit, quod pater illi tam dure reſponderit. Perijt, inquit, propter deſiderium viri: alioquin vnius verbi amaritudinem morte penſaſſet? Immo mulier præceps, temeraria, inſano flagrans amore & attonito, quæ virum patre relicto ſecuta fuerat, res viri conſecuta eſt. *Silo Pompeius* huic quæſtioni præponebat illam, ex qua in hanc tranſitus ſit, An etiam ſi propter hoc verbum patris perijt, damnari tamen pater non debeat. nec enim euentus imputari debet cuiuſque rei, ſed conſilium. Si

poſt hoc verbum puella vixiſſet, nunquid patrem dementiæ damnare poſſes? atqui hoc verbo ſi quid factum eſt, non à patre, ſed à puella factum eſt. Non oportet autem illius temeritatem, dementiam videri patris. Poſt hanc quæſtionem faciebat illam, An ob hoc perierit.

Color. Color à parte accuſatoris ſimplex eſt: ait patrem durum fuiſſe, crudelem, bono publico eum fuiſſe perituru m. Dixit dure, inquit, eo vultu, ea affirmatione vt videretur non iubere tantum, ſed occidere. Hoc loco dixit *Turrinus Clodius*: Hoc poſt bellum, immo poſt edictum: & adiecit, Nunc intelligit Reſp. Imperator, quantum tibi debeat, cui ſine ſanguine ſatisfactum eſt. Omnes enim dixerunt, patre nolente illam nupſiſſe. *Gallio* dixit: Nondum mihi videbatur ſcire quid meruiſſet. volui illam intelligere crimen ſuum. *Ceſtius* hoc loco: Contumaciter, inquit, rogauit, ſic quomodo & perijt: non vultu demiſſo, non ſummiſſioribus verbis, nondum tanquam victa: nihil agnoui filiæ, nihil victæ. Primum quare ad me non fratrem ſuum miſit? an etiam fratri iraſcitur? *Argentarius.* Nos duces exorauimus, quorum liberi in diuerſis partibus fuerant, diximus: Ignoſce nobis ſeueris eſſe, ſi licuerit eſſe ſecuris. quid peccaui, quod filiam ex hoſtium caſtris venientem non primo verbo recepi? *Turrinus Clodius* ait: Volui fratrem ſorori dare beneficium. eo durius loquar, vt ille me pro ſorore ſua deprecetur. Primum quare me ſolum rogat, cum debeat duobus ſatisfacere? *Silo Gauius* dixit: Volui, inquam, mora torquere: ſine inquam, iterum ac tertio roget. Nec mitiſſimus quidem victor ſtatim ignouit. *Labienus* ait: Non ſum ſtatim exoratus: & ſi vixiſſet, non eſſem fractus primis vocibus eius: ne tertio quidem rogatus, aut quarto. At victor cito exoratus eſt. Noli mirari: facilius eſt ignoſcere bello quam parricidio. *Hiſpanus* de morte eius hoc dixit: Iterum illam nobis vir abduxit. *Albutius.* Tuto me, ait, putaui loqui fortius. non dubitaui enim quin frater illi dicturus eſſet: Non eſt quod timeas, exorabitur: ſi difficilior erit, illum ego rogabo. & ſi rogaſſes, adoleſcens, feciſſem, non magis tibi ego, quam ſorori tuæ maritus. *Montanus Votienus* dixit: Non eſt quod putes illam cecidiſſe ira patris: cui vixerat, perijt. illa ſe cui addixit, impendit. Et eundem ſenſum in argumentis, cum dixit non propter patrem illam perijſſe. Quid ergo, inquis? propter quem? Scis illam virum habuiſſe, pro quo mori poſſet.

IN CONTROVERSIAM TRIGESIMAMSECVNDAM.

NIC. FABER.

QVædam deſſe huic controuerſiæ, ex excerptis liquet, quibus hæc pro parte habentur, quæ hic non exſtant, *Etiam morte patri quæſiuit inuidiam.*

SCHOTTVS.

CÆſar Pompeij caput] Inf. Antonius Muſa. *Allato ad ſe Cn. Pompeij capite Cæſar auertiſſe oculos dicitur.*

Aliqua ſe ſuper ardentis rogum miſit) Sup. Contr. x. fuſius. *Quædam ardentibus rogis torum miſcuerunt: quædam vicaria maritorum ſalutem anima redemerunt* & XIII. Triarius. *Alia deſiderio viri attonita, in ardentem ſe rogum miſit.*

Quam leue iudicaſti crimen] Reſpexit initium Ligarianæ, plenum Ironiæ. *Nouum crimen C. Cæſar, & ante hunc diem inauditum, propinquus meus Q. Tubero detulit Q. Ligarium in Africa fuiſſe* Confeſſio vero poſt paullo ſubiicitur, quæ & per totam orationem cum deprecatione fuſa eſt: *Habes, Tubero, quod eſt accuſatori maxime optandum, confitentem reum.*

Si iratus es fratri) Fratri condona iram, qui pro ſorore deprecatur. Inf. tamen hoc ſe conſilio pater duriorem ad filiæ preces fuiſſe ait, vt frater pro illa rogaret.

M. Cato] Vticenſis nimirum de quo nos Suaſor. VI. quæ eſt deliberatio. *an Cicero Antonium deprecetur.*

Optima ciuilis belli] Græci Athenis ἀμνηστίας ψήφισμα, quæ eſt rerum præteritarum obliuio, tulerunt. Sic enim ipſe, cuius hic meminit, Cicero Philipp. I. in M. Antonium. *Quantum in me fuit, ieci fundamenta pacis, Athenienſium renouaui vetus exemplum, quo tum in ſedandis diſcordiis vſa erat ciuitas illa, atque omnem memoriam diſcordiarum obliuione ſempiterna delendam cenſui.* Hoc decretum comperio primo à Thraſybulo Athenis latum. Val. Maximus li. IV. cap. I. & Oroſius lib. II. cap. XVII. Romæ vero M. Tullius poſt cædem C. Iulij Cæſaris ferre tentauit, Philipp. vt dixi, prima, & Paterculus lib. II. Iterum ſub. Tiberio Claudio reuocatum. Idem Oroſius lib. VII. cap. VI. Rurſum ab Aureliano Imp. ἀμνηστία decreta, vt in eius vita Vopiſcus.

An non exorares] Argumentum eſt à comparatione maiorum: ſi pro te patrem victorem exorare non potuiſti, quid ſi pro alio deprecata eſſes?

Sed age lege) Mala hic interpunctio eſt in editis. Vetus quoq; liber hic turbat. Sic enim legit: *Morere ſed occide: ſed agente lege*: Rectius in Epitoma: *Non dicunt occide, non Morere, ſed Age lege.* Natum mendum librariorum vitio & ignoratione priſci ritus, quo εὐφημίας χάριν hac formula Magiſtratus, animaduerti in aliquem more maiorum iubebat. Liuius lib. XXVI. de Q. Fuluio Flacco Procoſ. Acceptas litteras neque reſolutas cum in gremio impoſuiſſet, præconi imperauit, vt lictores *lege agere* iuberet. Et mox pronuntiaſſe refert: Lictor viro forti adde virgas, & in eum primum *lege age.* Idem etiam eadem formula expreſſit Valerius lib. III. cap. VIII. Reliqua vide ſup. in Flaminino, quæ eſt Con. XXV. & rurſum XXX. & Iac. Ræuardum ad l. 123. ff. de reg. iuris.

Non patris exigere] Vetus liber *non patri recedere*, ſcripſerat. fort. *non patris regere*, vt in Epito-

ma, etiam ſcripta, poſt repperi. vel ſic abſque negatione *patri cedere*, Vulgarem tamen, non damno.

Animaduertit Manlius] De Bruto ſecuri filios percutiente. Liuius lib. II. de Manlianis imperiis lib. IV. & ſup. XXIX. & XXV.

An ſub his exemplis] Apertior videtur Epitomæ priſca lectio: *Vide an ſub his exemplis liceat patri forti tantum loqui.*

Nec enim euentus] Recte Ouid. Heroid. Epiſt. II.

Exitus acta probat: careat ſucceſſibus opto,
Quiſquis ab euentu facta notanda putat.

Non magis tibi ego] Dictum puto, pro, non tu me pluris facis, fili, quam ſoror tua maritum? ſigno itaque interogationis hæc notabam.

IO. PETREIVS.

Q*VI ſimul iraſci*] cuius iracundia neſcit miſericordiam. forte legendum ſit. *cum ſemel iraſci cœpit.*

Pater tibi] Potius crederem legendum *ſibi* Niſi tu necem præoccupaſſes, fortaſſe pater intuliſſet, vt ſibi ſatisfaceret: Nam quod dicat patrem ſatisfacturum filiæ, quod diuerſas partes fuiſſet ſecutus, non quadrat admodum, niſi per irriſionem dicatur.

Ne ſi iraſceris quidem] Malo *iraſcereris.*

Paterna ſatisfactio eſt] ὑπομονὴ id eſt, ſuſtentatio; Quiduis enim aliud videbatur additurus, & adiecit præter ſpem; Atque ſi hoc admiramini, audire illud quod longe mirabilius eſt, ſe occidiſſe vt patri ſatisfaceret.

Aut dicendum] Legend. ſuſpicor *aut vincendum* Nam & à me poſtulabit ſimilem ſatisfactionē, niſi vinco. Niſi dicat *ſic dicendum eſt*, mihi ſic agēdum, vt illum dementiæ accuſem.

De quo confeſſus es] Ita enim ille dicit pro Ligario, *Vide, quaſo Tubero, vt qui de meo facto non dubitem dicere, de Ligarij non audeam confiteri.*

Edicto] quo edictum eſt, vt eſſet iniuriarum obliuio poſt ciuilia bella ἀμνηστία hæc Athenienſibus.

Ubi ſtuduiſti] fortaſſe, *vbi iſtud vidiſti*: Quidquid ſit, illud innuit, nec in bello tantam crudelitatem ipſum potuiſſe diſcere.

Calcata quæſtione] trita, & communi.

Non magis tibi ego] perinde ego tibi fui, atque ſorori maritus. Tu enim ſecutus es me, illa virum.

Debilitans expoſitos. CONTROVERSIA XXXIII.

LEX. *REIP. LAESAE SIT ACTIO.* Thema. *Quidam expoſitos debilitabat, & debilitatos mendicare cogebat, ac mercedem exigebat ab eis. Reip. læſa accuſatur.*

CONTRA DEBILITANTEM EXPOSITOS. *Porcij Latronis.* Æſtimate, quale ſit ſcelus iſtius, quo factum eſt ne læſi patres liberos ſuos aut agnoſcant, aut recipiant. etiam confeſſas iniurias tacent: Vectigalis iſtius crudelitas fuit, eo magis quod omnes præter iſtum miſericordes ſumus. Mendicares, niſi tot mendicos feciſſes. Effecit ſceleſtus iſte, vt nouo more nihil eſſet miſerius expoſitis, quam tolli: parentibus quam agnoſcere. *Caſſij Seueri.* Huic cæci innitentes baculis vagantur; huic trunca brachia circumferuntur, huic conuulſi pedum articuli ſunt, & torti tali, huic eliſa crura, illius, inuiolatis pedibus cruribuſque, femina contudit: aliter in quemque ſæuiens oſſifragus iſte, alterius brachia amputat, alterius eneruat: alium diſtorquet, alium delumbat: alterius diminutas ſcapulas in deforme tuber extundit, & riſum in crudelitate captat. Produc agedum familiam ſemiuiuam, tremulam, debilem, cæcam, mancam, famelicam: oſtende nobis captiuos tuos. Volo mehercules noſſe illum ſpecum tuum, illam humanarum calamitatum officinam, illud infantium ſpoliatium. Sua cuique calamitas tanquam ars aſſignatur. Huic recta membra ſunt: &, ſi nemo obſtet naturæ, proceritas micabit. ita frangatur, vt humo ſe alleuare non poſſit, ſed pedum crurumque reſolutis vertebris reptet: huic extirpentur radicitus. huic ſpecioſa facies eſt, poteſt formoſus mendicus eſſe. reliqua membra inualida ſint, vt fortunæ iniquitas in beneficia ſua ſæuientis magis hominum animos peruellat. Sine ſatellitibus tyrannus calamitates humanas diſpenſat. *Vibij Galli.* Intuemini debilia infelicium membra, neſcio qua tabe conſumpta: illi præciſas manus, illi erutos oculos, illi contractos pedes. Quid exhorreſcitis? ſic iſte miſeretur. Tot membra franguntur, vt vnum ventrem impleant: &, ô nouum monſtrum, integer alitur, debiles alunt. *Albutij Sili.* Periſſent, inquit. ita non ſic infelicius ſuperſunt, quam perituri fuerant? Periſſent, inquit. interroga patres, vtrum maluerint. Eruantur, inquit, oculi illius, huius præcidantur manus. Quanti ex his fortes viri? quanti tyrannicidæ? quanti futuri ſacerdotes? Nec puto incredibile in hac fortuna loquor. certe ex hac turba origo Romanæ gentis apparuit. Egregius educator plus acceptum crudelitati, quam expenſum miſericordiæ refert. *Triarij.* Periſſent, inquit. Puto, experietis nos non eſſe crudeles. tamen nemo non noſtrum, cum iſtis ſtipem porrigeret, mortem precatus eſt. Surge tu debilis: conatur, & corruit. Surge tu mute: ſed quid excitaris? rogare non potes. Surge tu cæce: ſed ad quorum eas genua, neſcis. O te inter omnes debiles ante hoc iudicium feliciſſimum, quod iſtum dominum non videbas: in hoc iudicio infeliciſſimum, quod iſtum reum non vides. Expoſitos aluerunt etiam feræ, ſatis futuræ mites ſi præteriſſent. *Cornelij Hiſpani.* Ergo ſi illis temporibus iſte carnifex apparuiſſet, conditorem ſuum Roma non haberet. Timeo ne hoc proſit reo, quod nemo ex his quenquam videri vult ſuum. *Julij Baſſi.* Intuemini vtramque partem, & ei ſuccurrite, quæ miſerabilior eſt. liceat videre mercenarios tuos. hic cæcus eſt, hic debilis, hic mutus. His tu mori non permittis? Vis in te iudices more tuo miſericordes ſint? tuo exemplo? *Argentarij.* Quorum cum vbique audiantur preces, in ſua tantum cauſa ceſſant. Adiiciamus aliquid ad quæſtum deme huic oculos, illi manus. *Arellij Fuſci Patris.* Præcidatur, inquit, lingua. genus eſt rogandi, rogare

non poſſe. Miſeremini horum omnium, Iudices, quorum miſereri etiam ſingulorum ſoletis. *Ceſtij Pij.* Vt hanc cauſam ſuſciperem, ne ab eis quidem rogatus ſum, pro quibus ago. quid enim miſeri rogare ſciunt, niſi ſtipem? quid infelix iſte peccauit aliud, quam quod natus eſt? *Clody Turrini Patris.* Age ſi quis agnouerit ſuum, petes alimenta, tanquam alueris? non eſt quod timeas, nemo agnoſcet. O miſerum ſi quis alimenta ſuo dat: o miſerum, ſi negat. Ita nos iſtis vindictam negaturos putas, quibus ne id quidem negamus, quod tibi daturi ſunt? Et quod eſt indigniſſimum, crudelis cum ſit, miſeri cordia publica alitur. Venite miſeri, & hodie primum vobis rogate. *Mentonis.* Errant miſeri circa parentum ſuorum domos: & fortaſſe aliquis à patre alimenta non impetrat. Nulli plus reddunt integra mancipia. Cur tu tam exiguum refers? via eſte quas poterat. vt non rogares, vt non acciperes: ſpiritum tibi non relinquerem, niſi crudelior futurus eſſem tu relinquendo. Tibi captura quotidiana non reſpondet. apparet te nondum hominibus ſatis miſerum videri. *Gauij Silonis.* Tu, inquit, in illa vicinia mendicabis, tu ad limen accedes: & crudelis, miſeris parentum domos demonſtrat. Hic non facile ſtipem impetrat? etiamnum aliquid illi detrahatur. *Juny Gallionis.* Serua oculos, vt videat quem roget: ſerua manus, vt habeat quibus ſtipem accipiat. Occurrunt nuptis omina dira, fatis publicis auſpicia feralia. Feriatis maxime ac ſolemnibus & hilaritati dicatis diebus ſemianimes iſti greges oberrant. à te fortaſſe aliquis acceptam ſtipem portat ad deos. *Fuluij Sparſi.* Scio, Iudices, variis quemque cauſis ad accuſandum ſolere compelli. quoſdam ambitio gloriæ, quam ex damnato petierunt, prouocauit: alios odia & ſimultates protraxerunt: non dubito fuiſſe quoſdam qui præmium peterent: ego omnibus ceteros impellentibus cauſis vaco. Quæ enim gloria eſt in tam ſordido reo? quæ ſimultates, vt non eas quoq. contraxiſſe pudeat: aut quod præmium, cum ſtimulant ij, qui ſe alere non poſſunt? Non is eſt qui rogare neſciat. etiam docere ſolet. Quos affectus veſtros optare debeam, neſcio: ſi miſericordiæ propiores fueritis, crimina rei vobis oſtendam ſi verum fuerit. At reum hunc nos publice paſcimus. Exigitur à te talio. non habes totidem membra quot debes. Lupa oblita feritatis, placidior, velut fœtibus ſuis præbuiſſe vbera fertur. Sic lupa venit ad infantes: expectemus hominem. Gratulor tibi Roma, quod in conditores tuos homo non incidit. Ergo cum de publica miſericordia cogitares, tam crudelis eſſe potuiſti? Proxima, inquit, die hic plurimum retulit: faciendus eſt huic ſimilis alter. hic ſatis retulit, fiat & alius miſer ad hoc exemplum. Ite nunc, inquit, & alimenta mihi quærite. Tu, inquit, qui oculos non habes, per oculos rogato. tu, inquit, qui manus perdidiſti, per manus rogato. Tu per illa membra quæ trahis debilia; per ea quiſque quæ non habet, ambiat. O miſeros qui ſic rogant: miſeriores, qui ſic rogantur. Ecce, neſcio quis. Meus, inquit, filius ſi viueret, huic fortaſſis ſimilis eſſet. Num, inquit, ego meum tranſeo? Alius, inquit: Potuit meus in eundem incidere dominum. quid ſi incidit? omnes omnibus conferunt, dum vnuſquiſque timet ne ſuo neget.

Pars altera. *Arellij Fuſci.* Debilitaſti, inquit. plus illis patres nocuerant.

Divisio. *Latro* ſic diuiſit, An læſa ſit Reſp. Primum quod reip. crimen conſtare oportet. deinde tunc reum quæri. An læſa ſit Reſp. non ſolet argumentis probari. Manifeſta ſtatim Reip. damna ſunt, ſi muri diruti ſunt, ſi claſſis incenſa eſt, ſi exercitus amiſſus, ſi vectigalia diminuta. hoc damnum quod tu obiicis, non videbat. Dic mihi, quando remp. læſit? cum vnum expoſitum debilitauit? atqui etiam qui occidit vnum, non tamen Reip. læſæ tenetur reus, ſed cædis: etiam qui duos, etiam qui plures. Dic mihi, quis numerus efficiat, vt læſa videatur Reſp. Duo debilitantur, nondum Reſp. Infantes perdidit, & infelices. Potuerunt, inquit, duces fieri. potuerunt etiam ſacrilegi eſſe & homicidæ: potuerunt & perire. Attamen crudelem rem facit & laniſta, nec damnatur Reip. læſæ: & leno qui cogit inuitas, pati ſtuprum, nec lædit Remp. Ego nunc non laudari reum deſidero, ſed abſolui. noceat hoc illi, cum honores petit. Poteſt aliquis & non eſſe homo honeſtus, & eſſe innocens reus. Deinde an ſi læſa ſit Reſp. ab hoc læſa ſit. Non à me, inquit, ſed à parentibus qui proiecerunt. Hic crudelis, vt multum illis abſtulerit, vitam reddidit. Contra, ait. Illi ſingulos exponunt, tu omnes debilitas: illi ſpem, tu inſtrumenta viuendi detrahis. Deinde, An teneatur Reip. læſæ, ſi fecit quod ei facere licet. Non potuit, inquit, vlla res lege damnari, quæ legi innititur. Si domum meam diruam, nunquid dices me Remp. lædere? Et poteras deſcribere, quam inhumanum ſit, illos parietes maiorum in noſtram vſque perductos memoriam, in hoſtilem modum deiici. In agris meis arbuſta ſuccidere velim. Deinde, An hoc licuerit illi facere. licuit, inquit. Expoſiti, inquit, in nullo numero ſunt: ſerui ſunt: hoc legum latori viſum eſt. denique ſi non licet, habent legem talionis. agere ſinguli iniuriarum poſſunt. Reip. quidem læſæ non poteſt agi eorum nomine, qui extra Rempublicam ſunt. Non poteſt pro omnibus agi, pro quibus ſingulis non poteſt. Scio quoſdam putare quæſtionem eſſe, An poſſit à priuato homine lædi Reſpublica. *Sparſum* certe ita declamare memini. Quod ſi quiſquam recipit, & illam recipiet: An à muliere poſſit, an à ſene, an à paupere poſſit: quorum nihil vnquam quæritur. Sed dici tamen ſolet, quomodo cum illa quæſtio tractatur, An Reſpublica læſa ſit, totiens reus in argumenta non læſæ Reipublicæ non dicit: ne potuit quidem lædi à priuato, à paupere, ab ægro, ab infante. *Gallio* fecit illam quæſtionem, An in expoſitis lædi poſſit Reſpublica. Non poteſt, inquit. An lædi poſſit in aliqua ſui parte: hæc nulla Reipublicæ pars eſt. non in cenſu illos inuenies, non in teſtamentis. Sed hæc quoque in illam incurrit, An Reſpublica læſa ſit. dicitur enim: Ne lædi quidem potuit in eis, quos non habebat.

Color. Pro illo qui debilitat expoſitos, pauci admodum dixerunt. Dixit *Gallio*, & hoc colore vſus eſt: Egentem hominem, & qui ne ſe quidem alere, nedum alios poſſet, ſuſtuliſſe eos, qui iam relicti ſine ſpe vix ſpiritum traherent: quibus non iniuria fieret ſi aliquid detraheretur: ſed beneficio cederet, ſi vita ſeruaretur. Faciant inuidiam, alicui oculos deeſſe, alicui manus. dicant illos per hunc tam miſere viuere, dum fateantur per hunc viuere. *Gallio* illud quoque in argumentis tentauit: Adeo, inquit, hæc res non nocuit Reip. vt poſſit videri etiam profuiſſe. Pauciores erunt, qui exponent filios. *Turrinus*

Clodius hoc colore vſus eſt: Multos patres exponere ſolitos inutiles partus. Naſcuntur, inquit, quidam ſtatim aliqua parte corporis multati, infirmi, & in nullam ſpem idonei: quos parentes ſui proijciunt magis, quam exponunt: aliqui etiam vernulas, aut omine infauſto editos, aut corpore inualidos abijciunt. Ex his aliquos hic ſuſtulit, & eas partes quæ cuique poſſent miſerabiliores eſſe, miſeratus abſtulit: ſtipem rogant, & vnius miſericordia viuunt, omnium aluntur. At res fœda eſt, mendicos habere, à mendicis ali, inter debiles verſari. Age non pudet vos ex hoc producere contubernio reum, à quo dicatis læſam Remp.? & ſic deſcendit ad argumenta, vt diceret: Quomodo hic potuit lædere? *Silo Pompeius* illo colore vſus eſt: Miſericordem fuiſſe, voluiſſe vitam dare, ſed non potuiſſe alere: itaque eo compulſum, vt vnuſquiſque aliquam partem corporis pro toto dependeret. *Labienus* tam diſerte declamauit partem eius, qui debilitabat expoſitos, quam nemo alteram partem: cum illam omnes diſertiſſimi viri, vel ad experimenta ſuarum virium dixerint. Illum autem locum vehementiſſime dixit. Vacare homines huic cogitationi, vt curent quid homo mendicus inter mendicos faciat? Principes, inquit, viri contra naturam diuitias ſuas exercent: exciſorum greges habent, exoletos ſuos, vt ad longiorem patientiam impudicitiæ idonei ſint, amputant. & quia ipſos pudet viros eſſe, id agunt, vt quam pauci viri ſint. His nemo ſuccurrit delicatis & formoſis debilibus. Curatis qui ex ſolitudine infantes auferat, perituros niſi auferantur: non curatis, quod iſti beati ſolitudines ſuas ingenuorum ergaſtulis excolunt: non curatis, quod iuuenum miſerorum ſimplicitatem circumueniunt, & ſpecioſiſſimum quemque maxime idoneum caſtris in ludum conijciunt. In mentem vobis venit miſereri horum, quod membra non habeant? quid illorum, quod fruſtra habent? Hoc genere inſectatus ſæculi vitia, egregia figura, inquinatum & infamem reum, maiorum criminum impunitate defendit. Celebris hæc apud Græcos Controuerſia eſt. Multa ab illis pulchre dicta ſunt, à quibus non abſtinuerunt noſtri manus multa corrupte, quibus non ceſſerunt. *Niceres* dixit: τί χάλκοι; ϗ τούτοις τροφὰς αἰτεῖς, οὓς μὴ τρέφειν ἀσεβές ἐστιν. Hunc dixit ſenſum *P. Aſprenas*. eodem modo, vno verbo propriore vſus: Hunc alunt qui alimenta poſcunt, quibus crudelis eſt qui negat. Circa hunc ſenſum eſt & ille à *Quintiliano* dictus: Neſcio vtrumne vos miſerabiliores dicant, quod alimenta accipitis, an quod huic datis. Accipitis enim, quia debiles eſtis. Ei datis per quem debiles eſtis. *Addeus* rhetor: κλαύσαι μήτερες πεάνιζον· εἰ μὲν ἐμὸς λέγουσαι, τὸν ἐμόν· εἰ δὲ ἀλλότριος, ϗ τὸν ἐμὸν ἄλλοι. Hunc ſenſum quidam Latini dixerunt: ſed ſic, vt putem illos non mutuatos hanc ſententiam, ſed imitatos. *Blandus* dixit: Porrigit aliqua mendico rogata ſtipem. Vtique ſi peperit, expoſuit. ô quam miſera cogitatio porrigentis eſt! hic fortaſſe meus eſt. *Oſcus* dixit: Qui iam porrexit plurimus ſtipem, ſuo negat. *Arellius Fuſcus* dixit: Alit rogata filium mater: miſera, ſi ſcit ſuum eſſe: miſera, ſi neſcit. *Artemon* dixit: τὰ μὲν τῶν ἄλλων ἐρωτῶν δεῖ γ' ἴσως τρέπει, ἀλλὰ ἡμέτερα ἀγάπηρα τρέφει. Hanc ſententiam, *Latro Porcius* virilius dixit, qui non poteſt furto ſuſpectus eſſe. Græcos enim & contemnebat & ignorabat. cum deſcripſiſſet debiles artus omnium, & alios incurſantes, alios repentes, adiecit: Pro dij boni, ab his aliquis alitur integer? ΔΑΜΑΣ ΣΚΟΜΒΡΟΣ dixit: πάλαι μὲν ἐκθέσεις κίνδυνος ἦν τὸ ῥιφῆναι· νῦν δὲ τὸ τραφῆναι. Hunc ſenſum *Ceſtius* tranſtulit. Effeciſti, inquit, vt maius periculum eſſet educari, quam exponi. *Fuſcus Arellius* aliter dixit: Illa adhuc in miſeræ ſortis infantia timebantur, feræ, ſerpenteſque, & inimicus teneris artubus rigor, & inopia: inter expoſitorum pericula non numerabamus educatorē. *Glycon* corruptam dixit ſententiam: χρυσοῦ πως τὴν θύραν τῶν ἐχόντων τι περισαγάγοι τις. Et illam: Ἄγε, σὺ δὲ κλαῖε σὺ δὲ θρήνει, ὦ χειρῶν ἀσυμφώνων. Sed noſtri quoque bene inſanierunt. *Murrhedius* dixit: Producitur miſerorū longus ordo, maior pars ſe ſine ſe trahit. Et *Licinius Nepos*: Vt ſoluendo ſis in pœnas, quotiens tibi renaſcendum eſt? Illud *Sparſus* dixit, quod non corruptum tantum, ſed contrarium dicebat eſſe Montanus. Solus plura habes membra, quam tot hominibus reliquiſti. Ita enim hic poteſt videri læſiſſe rempublicam, ſi multi ſunt debilitati. Apparet autem non multos eſſe, ſi plura habet membra, quam debilitatis reliquit. Et illud æque ab illo aiebat corrupte dictum: Pro dij, erunt plures mendici, quam membra. Græcas ſententias in hoc refero, vt poſſitis æſtimare, primum quam facilis Græcæ eloquentiæ in Latinum tranſitus ſit. & quam omne, quod bene poteſt dici, commune omnibus gentibus ſit: deinde vt ingenia ingeniis conferatis, & cogitetis Latinam linguam facultatis non minus habere, licentiæ minus. *Labienus* ſententiam ſeparaui, quia locuti de illa homines erant. Sed vbi quotidianum diurnum & mendicantium quæſtus recognoſcit, tu hodie minus attuliſti. cedo lora. gaudeo me non omnes emancaſſe. Quid fles? quid rogas? plus tetuliſſes, ſi ſic rogaſſes. Dixerat & illam ſententiam: Date miſeris, quod vnum percipere gaudium poſſunt. Aliquis ex illis damnatum iſtum videat, aliquis audiat, αὕτη μόνη. *Glycon* dixit: τοῖς ταλαιπώροις χαρὰ καταλέλειπται. *Vinicius* ſummus amator Ouidij, hunc aiebat ſenſum diſertiſſime apud Naſonem Ouidium eſſe poſitum, quem ad fingendas ſimiles ſententias aiebat eſſe memoria tenendum. Occiſo Achille hoc epiphonema apponit:

Quod Priamus gaudere ſenex poſt Hectora poſſet,
Hoc fuit.—

Caſſius Seuerus dixerat: Oſtende nobis captiues. *Iulius Baſſus* dixerat: Oſtende nobis mercenarios tuos. *Labienus* commodius videbatur dixiſſe: Oſtende nobis alumnos tuos. *P. Aſprenas* dixit, cum induxiſſet ſtipem porrigentem mendico, O infelicem patrem: & hoc qui dicit, fortaſſe pater eſt.

IN CONTROVERSIAM TRIGESIMAMTERTIAM.

NIC. FABER.

CESTII *Seueri.*] Legendum, *Caſſij Seueri.* Ceſtius enim non Seuerus, ſed Pius dicebatur eiuſque ſententiæ inferius habentur.

Magis hominum animos peruellat.] Fortaſſe aptius, *percellat.*

Genus eſt rogandi, rogare non poſſe.] B. Hieronymus in Epiſtola ad Pammachiam ſuper obitu Polinæ, multa ex hac Controuerſia imitatus, & mutuatus eſt. *Alius,* inquit, *tumenti aqualiculo mortem parturit alius elinguis & mutus, & ne hoc quidem habens vnde roget, magis rogat dum rogare non poteſt. hic debilitatus,* &c. *à paruo non ſibi mendicat ſtipem,* &c.

Cum ſtimulant ij, qui ſe alere non poſſunt?] Recta hæc videtur lectio, rationemque exprimit cur non poſſit videri contra legem Cinciam ad miſerorum patrocinium acceſſiſſe: qui tamen excerpta collegit, videtur legiſſe, *Cum iſtum alunt, qui ſe alere non poſſunt.*

An læſa ſit Reſpubl. non ſolet argumentis] Quinctilianus declamat. cclx. *Aliquis caput hominis perperam petit, vt terreat, vt occidat. Reip. læſa? Quædam ſunt, iudices, ad quorum pronunciationem oculi ſufficiũt. Satis erit accuſatori oſtendere ſi quid hic læſerit, aliqua operum publicorum incenſa, euerſa, corrupta naualia, & quæ vulgo malè deſtructa ſunt.* Ex quibus colligo hic legendum, *hoc damnum quod tu obiicis, non videtur,* non autem *non videbat.*

Ad longiorem patientiam impudicitiæ idonei ſint] Vereor ne illud vocabulum *impudicitiæ* gloſſema ſit. patientiæ enim vocabulum in obſcœnis eſt apud auctores, impudicitiamque præcipue in maribus denotat. Petronius, *Ephebus,* inquit, *plenæ maturitatis & annis ad patiendum geſtientibus.* Et alibi, *acceſſi tentaturus an pateretur iniuriam.* & L. Seneca xvi. cap. lib. 1. natur. quæſtionum, *Eſt aliqua etiam proſtitutis modeſtia: & illa corpora publico obiecta ludibrio aliquid quo infelix patientia lateat, obtrudunt.* Sic cap. xiii. de Beata vita *impudicitiæ* vocabulum ex gloſſemate, *patientiæ* voce excluſa, in textum irrepſit, vt, Deo iuuante, in prætermiſſis ad eum auctorem dicemus. Porro B. Hieronymus primo in Iouinianum ad hunc locum reſpexiſſe videtur, cum in longam ſecuramque libidinem exſectum ſpadonem dixit.

In ludum coniiciunt.] Epiſt. *detrudunt.*

Miſerabiliores dicant, Fortaſſe, *dicam.*

P. Aſprenates] Lege *P. Aſprenas,* vt in præcedentibus. Is autem eſt P. Nonius Aſprenas, quem ſupra diximus à Caſſio Seuero veneficij accuſatum, ab Aſinio Pollione defenſum. Fuit autem inter Auguſti familiares, ita vt eo accuſato ſenatum conſuluerit Auguſtus quid ſui officij eſſet in amici cauſa, cauſamque dicenti in ſubſelliis adſtiterit. Suetonius in Auguſto lvj.

SCHOTTVS.

A*VT vt agnoſcant aut recipiant*] Aſſentior Petreio qui negatiue legit, *aut ne agnoſcant,* Ex Epitoma in qua legitur. *Factum eſt ne liberos patres, aut agnoſcant, aut recipiant.*

Et ſi nemo obſtet naturæ] viderat idem deeſſe aliquid, legitque: *Et ſi nemo obſtet naturæ procera, proceritas tamen mutabitur.* Ego vero fidem lib. vet. ſequor, in quo ſcriptum repperi: *Et ſi nemo obſtet prima naturæ proceritas mutabitur.*

Quid ſi ſacerdos] Quem integrum eſſe oportet, nulla corporis parte mutilum. Tu vide Decl. 11. lib. 4. Epitomæ. Idem etiam iure Pontificio religioſe cautum, ne mutilati ſacris noſtris initiẽtur. Can. Præcipimus, Diſt. 33. & can. Expoſuiſti, C de corpore vitiatis ord.

Nec puto incredibile] In Epitoma, *Num incredibilia loquor? Ex fortuna, &c.* Vetus noſter longe aliter: *Nec puto incredibile in hac fortuna loquor: certe ex hac turba origo Romanæ gentis apparet.* De prima aduenarum colluuie paſtorum & Latronum in aſylo à Romulo patefacto, diſerte Oroſius lib. 11. cap. 1v. & Iuuenalis Satyr. viii.

Et tamen vt longe repetas, longeque reuoluas
Nomen, ab infami gentem deducis aſylo.
Maiorum primus, quiſquis fuit ille, tuorum
Aut paſtor fuit, aut illud quod dicere nolo.

Ant. Auguſtinus ad expoſitos Romulum & Remum referri mauult.

Plus acceptum, quam expenſum refert] Sumptum à tabulis rationum. Sic Plinius lib. 2. cap. 7. de fortuna: *Huic omnia expenſa, huic omnia feruntur accepta: & in tota ratione mortalium, ſola vtramque paginam facit.*

Via eſſe quæ poterat.] Locus manifeſte mẽdoſus, quam obrem aſteriſco notaui: ſi quis coniecturæ locus ſic lego: *Vitaſti quos poteras:* vel, *via iſti qua poteras.* Obiurgantis enim educatoris verba ſunt ad alumnos, quod via decederent, ne ſtipem poſcerent: hinc vacuas domum referre manus. In veteri erat, *vitus eſt quas pot'at.* Quid ſi etiam? *Deuiaſti quo ad poteras.* In Curiana editione, *quia eſſe quoque poterat* leg. coniicitur.

Spiritum tamen relinquerem] Petreij coniectura optimi illius libri auctoritate probatur: nam *Spiritum tibi non relinquerem,* diſerte præfert. *Capturæ* vocabulo, ſequiori notione, pro ſordido quæſtu, & meretricio, vtitur ſup. Controu. 11.

Sacris publicis triſtia auſpicia] Sacra male ominatis vocibus interrumpebantur. Hinc *linguis fauete* præco renuntiabat, & *Hoc age*: imperans nimirum ſilentium, & à ſcæuis vocibus abſtinendum. Seneca lib. de vita beata ad Gallionem: *Multo magis triſtia auſpicia ſacra turbabant.* Male igitur in Epitoma *fatis publicis* legitur. De feſtis vero ſollemnibus doctiſſimus I.C. Briſſonius & alij, ad Tit. Cod. Theodoſiani multa accurate collegerunt, qui nobis hunc laborem adimunt.

Si otium fuerit] Rom. editio: *ſi verum fuerit. Si fuerit* vetus codex, & alia manu *otium* adſcriptum Petreius tamen *ſi odium fuerit,* vt miſericordiæ ſit appoſitum membrum, cui ſequentia adhærent. Sup. quoque idem legi mauult, *portas ad eos.* Mihi vulgaris non diſplicet. Quidam, inquit, ab im-

puro homine ſtipem acceptam, quod nefas, Diis offerunt, qui puri puris victimis delectantur.

Nondum Reſpublica] *læditur* addit Petreius, non neceſſario: Negat Remp. ex duobus conſtare, vt & collegium. Neratius Priſcus in l. 85. ff. de reg. iuris, & Ariſtoteles in Politicis: *Decem homines faciunt populum.* Non igitur crimen eſſe Reip. læſæ. Subiicitur locus perturbatior. ſuſpicor enim ex tribus vocibus, *ſua de re* vnam eſſe conflatam: vel potius tempora eſſe præpoſtero ordine collocata, legendumque: *Iuuenes quis ſuadet infantes perdere & infelices.*

Expoſiti nullo numero ſunt, ſerui ſunt, hoc legumlatori viſum eſt] Infantes expoſitos ſeruos olim fuiſſe eorũ, qui eos ſuſceperãt, ſignificat vt & paullo poſt: *Reip. læſa eorum nomine agi non poteſt, qui extra Remp. ſunt.* Quod confirmatur ex Traiani ad Plinium Epiſtola 72. lib. 10. & li. 1. C. Theod. de infant. expoſ. ac prætcrea ex lege. 8. de pignor. & Hypotec. iuncta l. ſexta eiuſdem tituli, cum ſit vtraque ex li. 73. Vlpiani ad edictum. vbi quod dicitur de alumno, accipiendum eſt de ſeruo alumno, ac proinde de expoſito. De antiquato hoc iure vide Cuiacium ad Tit. 1. lib. 1. Sent. Paulli & Guil. Ranchinum lib. 1. varia. cap. 2.

Non poteſt, inquit] Repetit iterum vet. codex. *Reſp.* legitque, *Reſp. lædi an poſsit.*

Non in cenſu illos inuenies, non in teſtamentis] *De cenſu* multa Antiquarij, quæ non exſcribo. Illud tantum addam, ex Aſconio, ſextam claſſem Proletariorum & capite cẽſorum fuiſſe, de quibus Agellius li. xvi. cap. x. cum que I. Ctis profeſſionũ aliæ Cenſuales, aliæ Natales appellentur; illis patrimonium quiſquè his parentes liberos; domi natos apud acta profitebantur. Qui vero expoſiti vtrumque parentem ignorabant: Itaque nomina in Cenſorias tabulas non referebantur, nec in cenſum recipiebantur. Ergo nec hereditatem adibant: quod teſtamenti factio ciuitatis Romanæ ius ſit. Legendus Briſſonius Antiquit. lib. 1. cap. vi.

Omine infauſto editos abiiciunt] Monſtroſi partus Romuli lege abiici iubebantur. quod & in 12. Tabulas relatum ex Cicerone didici. Sic enim lib. 2. de legib. de Tribunatu loquens: *Cum eſſet cito ablegatus, tanquam ex 12. Tabulis inſignis ad deformitatem puer.* vide Vlp. in l. Quæret aliquis 135. ff. de verbor. ſignificat.

Vt ad longiorem patientiam] Semiramis prima omnium (ô flagitium ingens) teneros mares caſtrauit. Ammianus Marcellinus lib. xiv. Ouid. lib. II. Eleg. III. Amor. & Claudianus lib. I. in Eutropium.

Idoneum caſtris in ludum coniiciunt] De ludo gladiatorio intelligo. Non recte igitur in Epitoma etiam ſcripta: *Idoneum caſtris illudunt, detrahunt.* Ad oram vero *detrudunt*, pro illo, *detrahunt.*

Non mutuatos] Recte in veteri illo: *vt putem illos non mutuari hanc ſentẽtiam, ſed imitari*: eſtque pulcra παροιμία οἰκ.

Solus plura habes membra] Fuluius ſparſus ſup. *Ex igitur à te taliq.: non habes totidem membra, quot debes.* Lex talionis hinc vſque à ſacris Moſis legibus, & XII. Tabulis Decemuiralibus arceſſitur.

Facultatis non minus; licentiæ minus.] De Latinæ linguæ copia, non ſemel Cicero, quæ tamen ieiuna eſt, ſi cum Græca cõponatur. De Græcorum præſertim poetarum libertate Martialis lepidum exſtat Epigramma lib. ix.

Dicunt εἰαρινὸν tamen poetæ,
Sed Græci, quibus eſt nihil negatum:
Et quos Ἆρες Ἄρες licet ſonare:
Nobis non licet eſſe tam diſertis,
Qui Muſas colimus ſeueriores.

Vnicus ſummus) *P. Vinicius* emendo, qui & Controu. xx. extrema *exactiſsimi ingenij* laudatur quod dicere res ineptas, nec ferre poſſet. Huic frater *Lucij* prænomine, Declamator & ipſe inducitur Contr. XIII. & XXI.

Merendarios tuos] Luſit forte in voce fictitia, quod merendam adferrent educatori ſuo hæc mendicabula. Petreius *mercenarios* diuinabat, qua etiam voce Baſſus in hac ipſa Controu. vtitur, propius tamen abeſt *mendicarios*, & Feſtus *Mercedonias* à mercede ſoluenda dictos olim ait.

IO. PETREIVS.

LIBEROS *ſuos aut vt*] hic videtur ſine dubio addendum *ne*, vel *non*, quod in Declamationum Excerptis habetur: tametſi locus integer non eſt. Eſt autem ſenſus: Cum ille has iniurias negare non poſſet, qui dubitauit, tamen parentes eas diſſimulant ad ſe non pertinere, ne tales filios vel agnoſcant, vel recipiant.

Etſi nemo obſtet.] videtur hic aliquid deeſſe: forte ſic melius emendabitur: *Huic recta membra ſunt, &, ſi nemo obſtet natura, procera: proceritas tamen mutabitur.*

Niſi ſtipem] alteram partem ambiguitatis ſumit, nam *rogare* eſt precari, & petere ſtipem hic.

Via eſte] hic locus deprauatus eſt, videtur autem hoc voluiſſe. Minus feciſti quam poteras, vt non rogareris, vt non acciperes: vt ſit obiurgatio educatoris, Tu dediſti operam ne tantam pecuniam aut ſtipem acciperes.

Spiritum tamen] hic videtur addendum *non*, vt ſit ſenſus, Non permitterem viuere, niſi in permittendo eſſet maior crudelitas.

Portat ad Deos] potius legerem *portat ad eos*: A te aliquis ſumit ſtipem, quam deinde miſeriores illos iudicans, illis dat.

Non is eſt] de educatore intelligendum, ille enim etiam alios docet, quemadmodum rogẽt ſtipem, Eſt etiam ambiguum.

Si otium) potius legam, *ſi odium.* Si mouemini miſericordia erga illum, oſtendam vobis eius crimina, ſi odio, at reum hunc publice paſcimus.

Etiam qui] *etiam ſi*, potius lege.

Nondum Reſpub.) *læditur* videtur addendum: Et eſt argumentum à paritate in numero.

Non in cenſu) nam qui ciues erant, in tabulas cenſus inferebantur, & ius condendi teſtamenti habebant.

Quod fruſtra) cum emarceſcant ſine vſu, inter illas libidines.

Sed irritatos) Fort. *imitatos*, Mutuatur enim qui tanquam aliena ſumit auctori aſcribens, imitatur autem qui quodammodo facit vt ſua.

Prodiderunt] huic ſententiæ multa videntur deeſſe.

Merendarios) arbitror *mercenarios* reponendum.

Parrhaſij Prometheus. CONTROVERSIA XXXIV.

LEx. *LAESAE REIP. SIT ACTIO.* Thema. *Parrhaſius pictor Athenienſis, cum Philippus captiuos Olynthios venderet, emit vnum ex his ſenem. perduxit Athenas. torſit; & ad exemplar eius pinxit Promethea. Olynthius in tormentis periit. Ille tabulam in templo Mineruæ poſuit. accuſatur reip. læſa.*

CONTRA PARRHASIVM. *Gauij Silonis.* Infelix ſenex vidit iacētis diuulſæ patriæ ruinas: abſtractus à coniuge ſuper exuſtæ Olynthi cinerem ſtetit. iam ad figurandum Promethea ſatis triſtis eſt. Pro Iupiter, (quem enim melius inuocem aduerſus Parrhaſium, quam quem imitatus eſt?) Olynthium tantum picturæ tuæ excipio. Num quis vt naufragum pingeret, hominem merſit? cæditur: parum eſt. inuritur: etiamnum parum eſt. laniatur: hoc, inquit in irato Philippo ſatis eſt, ſed nondum in irato Ioue. *Iulij Baſſi.* Producitur. Superuacuum eſt, inquit: nondum quantum ſatis Prometheo, poteſt gemere. Vltima Olynthij deprecatio eſt: Athenienſis redde me Philippo. Non eſt iſtud donum, ſacrilegium eſt. Seruus, inquit, meus fuit. Putes Philippum loqui. Ædem Mineruæ tanquam caſtra Macedonum fugiunt. *Clodij Turrini.* Parum, inquit, triſtis eſt. Aliquis Olynthius parum triſtis eſt, niſi qui Athenienſem dominum ſortitus eſt? Dabo tibi, Parrhaſi, maiora tormenta. duc illum ad iacentem Olynthum, duc illo vbi liberos, vbi domum perdidit: ſcis certe quam triſtem illum emeris. Olynthiis vrbem aperuimus, templa præcluſimus. Ergo nemo Olynthius tortus eſſet, ſi omnes illos Macedones emiſſent. Torqueatur. hoc ne ſub Philippo factum eſt. Moriatur. hoc nec ſub Ioue. *Argentarij.* Hoc hoſpitio Olynthius Athenis exceptus eſt? tantum porro Olynthius poſſit, Parrhaſius quid? non & oculos noſtros torquet? ibi ponit tabulam, vbi fortaſſe nos tabulā fœderis poſuimus. Hoc Promethea facere eſt, non pingere. Aiebat tortoribus: Sic incendite, ſic iſtum quem fecit, cum maxime vultum ſeruate, ſit ſibi ipſi exemplar. *Ceſtij Py.* Emi, inquit. immo ſi Athenienſis es, redemiſti. ſi neſcis Parrhaſi. in iſto templo pro Olynthiis dona ſoluuntur. Crudelis ille Græciæ carnifex, iſtum tamen nihil amplius quam vendidit. Producitur nobilis ſenex longa miſeriarum tabe confectus, reductis introrſus oculis, tam triſtis, quaſi iam tortus eſſet, vt admoueri ſibi cathenas vidit: Superuacuæ, inquit, ſunt, ſi ad alium dominum perueniſſem, Athenas fugerem. Iſtud tibi in nullo Olynthio permitto, niſi Laſthenem emeris. *Triarij.* Corrupiſti duo maxima Promethei munera, ignem & hominem. Quemcunque præco flentem viderat, ſciebat te emptorem: miſerabantur omnes. Te fortaſſe ipſe Philippus reduci iuſſiſſet, ſi Athenienſem vidiſſet & emptore * quod ego fabuloſum eſſe non dubito. Sed verum vult Parrhaſius, eligat. parum pie, aut infami auctione imitatus eſt. Clamabat iſte: Nondum ſatis triſtis es: nondum ſatis, inquit, adieciſti ad priorem vultum. talis in auctione Philippus. *Muſa.* Narraturus ſum Olynthij ſenis igneis, verbera, tormenta. aliquis me nunc queri de Philippo putat. Dij deæque te perdant, miſericordem Philippum feciſti. Si iſti creditis, iratum Iouem imitatus eſt: ſi nobis, iratum Philippum vicit. Pinge Philippum crudelem, oculo effoſſo, iaculo perfractum, per tot damna à diis immortalibus tortum. *Cornelij. Hiſpani.* Vltima membrorum meorum tabes tormentis immoritur. Parrhaſi, quid agis? non ſeruas propoſitum. hoc ſupra Promethea eſt. Tantum patiendum eſt, pingente Parrhaſio, quantum irato Ioue. *Arellij Fuſci patris.* Pinge Promethea, ſed homines facientem, ſed igneis diuidentem: pinge, ſed inter munera potius quam inter tormenta. Inter altaria, Olynthij ſenis crucem poſuit. Miſerrime ſenex, forte ex ſeruis tuis aliquis fælicius ſeruit. vtique felicior eſt, quiſquis Macedoni ſeruit. *Fuluij Sparſi.* Si ad ſuccurrendum profectus es, queror quod vnum emiſti: ſi ad torquēdum, queror quod vllum. Vtinam Philippe his auctionem cum exceptione feciſſes: Ne quis Athenienſis emeret. Non vidit Phidias Iouem, fecit tamen velut tonantem: nec ſtetit ante oculos eius Minerua, dignus tamen illa arte animus, & concepit deos, & exhibuit. Quid facturi ſumus, ſi bellum volueris pingere? diuerſas virorum ſtatuemus acies, & in mutua vulnera armabimus manus, victi ſequentur, victores cruenti reuertentur? Ne Parrhaſij manus ludat temere coloribus, internecioni humanæ timendum eſt. Si neceſſe eſt aliquem torqueri, eme nocentem ſeruum, vt eodem tempore ex eo exemplum ſumas & ſupplicium. Statuitur ex altera parte Parrhaſius cum coloribus; ex altera tortor cum ignibus, flagellis, eculeis. Iſta aut videntem, aut expectantem, Parrhaſi, parúm triſtem putas? Dicebat miſer: Non prodidi patriam. Athenienſes, ſi nihil merui, ſuccurrite: ſi merui, reddite Philippo. Inter iſta Parrhaſius dubium eſt ſtudioſius pingat, an ſæuiat. Torque, verbera. ſic iſte carnifex colores temperat. Quid ais? parum triſtis videtur, quem Philippus vendidit, emit Parrhaſius: Etiamnum torque, etiamnum bene habet, ſic tene. Iſte vultus eſſe debuit lacerati, hic morientis. *Porcij Latronis.* Si videtur tibi, iſtis muneribus aram miſericordiæ orna. Nemo ergo ex Olynthiis miſerius ſeruit, quam qui Athenienſem dominum ſortitus eſt? Miſer vbicunque Philippum non viderat, pacem putabat. Alliga, inquit. Aiebat, Solutus apud Philippum fui. *Albutij Sili,* Expecta dum Euthycrates aut Laſthenes capiatur. Phintias omnia Parrhaſio tortore digna fecit. Philippus quoque vendidiſſe contentus eſt. Producitur ſenex nobilis, flens, reſpiciens patriam: placuit iſti vultus infelix. habuit aliquid Promethei ſimile etiam ante tormenta. Diligenter agit cauſam, vt Philippus. Olynthio non eſt: ego pecuniam perdidi, redi ad auctorem. Propter hominem Prometheus diſtortus; propter Promethea, homines ne torſeris. Philippus ſic rogabatur: Liceat Olynthiis viuere. Parrhaſius aliter rogatur, Olynthiis mori liceat. Triſtem volo facere, nemo faciet, ſi Philippus non fecit.

DIVISIO. Hanc Controuerſiam magna pars declamatorum ſic dixit; vt non Controuerſiam diuideret, ſed accuſationem: quomodo ſolent ordinare actionem ſuam in foro, qui primo loco accuſant. In ſcholaſtica, quia non duobus dicitur locis, ſemper non dicendum tantum, ſed reſpondendum eſt.

obiiciunt

obiiciunt quod hominem torſerit, quod Olynthium, quod deorum ſupplicia imitatus ſit, quod tabulam in templo Mineruæ poſuerit. Si Parrhaſius reſponſurus non eſt, ſatis bene diuidunt. Nihil eſt autem turpius, quam aut eam Controuerſiam declamare, in qua nihil ab altera parte reſponderi poterit: aut non refellere, ſi reſponderi poteſt. *Gallio* fere ſimilem diuiſionem in Parrhaſio habuit ei, quam habuerat in illa Cõtrouerſia, cuius mentio eſt in hoc ipſo libro. Debilitabat expoſitos, detractis quibuſdam. Diuiſit autem ſic: An læſa ſit Reſpublica. quid perdidit, inquit? nihil. Nondum de iure Controuerſiam facio. Perdidit vnum ſenem Olynthus: fac Athenienſem. non ages mecum reipublicæ læſæ, ſi Athenienſem ſenatorem occidero, ſed cædis. Ita. verum Athenienſium corrumpitur opinio. miſericordia ſemper cenſi ſumus. Nunquam vnius facto publica fama corrumpitur. Solidior eſt opinio Athenienſium, quam vt labefactari tormentis captiui poſſit. Læſa eſt, inquit, reſpublica. Si quis Olynthi depoſitum negauerit, videbitur, vt exiſtimo, non rempublicam, ſed hominem læſiſſe. Olynthiis hoc tribuiſti, vt eodem loco eſſent, quo Athenienſes. Læſiſti, inquit, rempublicam, quod hanc picturam in templo poſuiſti. lædunt rempublicam qui aliquid illi auferunt, non qui adiiciunt: qui diruunt templa, non qui ornant. Peccauerunt ergo & ſacerdotes, qui tabulam receperunt. quare tamen non reciperent? Deorum adulteria picta ſunt, poſitæ ſunt picturæ Herculis liberos occidentis. Deinde, An ob id accuſari poſſit læſæ Reipublicæ quod ei facere licuit? Ea lege perſequere, quæ non licuit. dicis mihi: Hoc facere non oportet, huic rei æſtimatio immenſa eſt, itaque nulla vindicta eſt. & id tantum punitur, quod non licet. ſatis abundeque eſt, ſi opifex rerum imperitus ad legem innocens eſt. An hoc ei facere licuerit. Hoc in illa diuiditur, An Olynthius fuerit apud Athenienſem, etiam antequam fieret decretum. Seruus, inquit, eſt meus, quem ego emi belli iure. vobis, Athenienſes, expedit: alioquin imperium veſtrum in antiquos fines redigitur, quicquid eſt bello partum. Et eſt contra. At ille ſeruus alij emptori eſſe poteſt, Athenienſi non. Quid enim ſi Athenienſem à Philippo emiſſes? Atqui ſciebas Olynthios nobis coniunctos eſſe fœdere. Vt ſcias inquit, ſeruos fuiſſe, decretum poſtea factum eſt Athenienſium, quo iuberentur & liberi & ciues eſſe. quare hoc illis ius, ſi iam habebant, dabatur? Deinde, an decreto hoc non contineatur, liberi vt fiant, ſed vt eſſe liberi iudicentur. Hoc cenſuimus Olynthios ciues noſtros eſſe. ita & ille ciuis noſter fuit. Non, inquit: nam decretum in futurum factum eſt, non in præteritum. Vis hoc ſcire? Non quiſquis Olynthium ſeruum habuit, accuſabitur, quod ciuem in ſua ſeruitute tenuerit. Si quis tunc inter neceſſaria ſeruilium officiorum miniſteria percuſſit, aut cæcidit, iniuriarum accuſabitur? atqui quantum ad ius attinet, nihil intereſt, occiderit, an cæciderit. nam aut nec cædere licuit, aut & occidere.

Color. A parte Parrhaſij fecit hunc colorem, emptum eſſe à Parrhaſio ſenem, inutilem, expiraturum. Si verum vultis, inquit, non occidit illum, ſed deficientis & alioquin expiraturi morte vſus eſt. Torſit, inquit, tamen: ſi lucri cauſa, obiice. nempe crudelitatis precium Athenæ habent. In argumentis dixit, quantum ſemper artibus licuiſſet: medicos, vt vim ignoratam morbi cognoſcerent, viſcera reſcidiſſe. hodie cadauerum artus reſcindi, vt neruorum articulorumque poſitio cognoſci poſſit. *Albutius* hoc colore: Calamitoſum fuiſſe, orbum palam mortem optantem: nec aliter illum Philippus vendidiſſet, niſi putaſſet illi pœnam eſſe viuere. *Silo Pompeius* putabat commodius eſſe, ſi hoc animo eſſet Parrhaſius ad auctionem, vt aliquem in hunc vſum emeret. poterit enim videri, elegiſſe viliſſimum & maxime inutile. *Fuſco Arellio* placebat, emptum quidem illum in alios vſus: ſed cum deficeret, & mori vellet, in id quod vnum ex cadauere artifex poterat, impenſum. *Gallio* ad neutrum ſe alligauit, nec dixit, quo animo emiſſet. *Gallionis* color intolerabilis eſt. dixit enim, ſenem ex noxiis Olynthiis emiſſe. Quod ſi licet illi fingere, non video quare non eadem opera dicat, & conſcium proditionis Laſtheni fuiſſe, & ſe pœnæ cauſa torſiſſe. *Hiſpo Romanus* ignorantiam illam excuſauit. Pictor, inquam, intra officinam ſuam clauſus, qui hæc tantum vulgaria iura nouerit, in ſeruum nihil non domino licere, pictori nihil non pingere, mancipium ſuum operi ſuo impendit. Non omnia, inquit, narras: Olynthius fuit ille qui periit. Quid autem ad rem pertinet, cuius nationis ſeruus fuerit? Audes, inquit, ſeruum dicere Olynthium? etiam, poſt bellum, & ante decretum. Alioquin quod vos illis dediſtis beneficium, niſi quod iam illos nec torquere licet, nec occidere? Græci nefas putauerunt, pro Parrhaſio dicere: omnes illum accuſauerunt, in eoſdem ſenſus incurrerunt. *Glycon* dixit: πῦρ καὶ ἄνθρωπος Προμηθεῦ τὰ σὰ σε δῶρα βασανίζει. *Triarius* hoc ex aliqua parte cum ſurriperet, inflexit. Hoc aiebat *Seuerus Caſſius*, qui hoc facerent, ſimiles ſibi videri furibus, alienis poculis anſas mutantibus. Multi ſunt qui detracto verbo, aut mutato, aut adiecto, putant ſe alienas ſententias lucri feciſſe. *Triarius* autem ſic vertit, Corrupiſſe duo maxima Promethei munera, ignem & hominem. ſed egregie illam ſurripuerunt. *Euclemon* qui dixit, Προμηθεῦ ὅπλον τις πῦρ καὶ ἄνθρωπον, ſanius quam *Glycon*: ΑΛΛΑΙΟΣΙ Προμηθεῦ μέ τις γράφων ἄνθρωπον ἀφανίζει. *Damas* corruptiſſime: δικαίως ὦ Προμηθεῦ, διὰ τί γὰρ πῦρ ἔκλεπτες ἀνθρώπῳ, hic eſt *Craton* venuſtiſſimus homo & pro homo & profeſſus. *Aſinius*, qui bellum cum omnibus Atticis gerebat, cum donaret illi Cæſar talentum, in quo xiiij. ſeſtertia ſunt Athenienſium more; ἢ προσθὲς, φησίν, ἢ ἄφελε, ἵνα μὴ ἀττικὸς ᾖ hic Cæſari, quod illum nunquam niſi menſe Decembri audiret, dixit * & cum commendaretur à Cæſare Paſſieno nec curaret, interroganti, quare non complecteretur tanti viri gratiam, ἡλίου v. c. παρόντος· ἅπτω χαίροντες, λύχνον οὐχ ἅπτων. Sæpe ſolebat apud Cæſarem cum Timagene confligere homine accidæ linguæ, & qui nimis liber erat: puto quia diu non fuerat ex captiuo cocus, ex coco lecticarius, ex lecticario vſque ad amicitiam Cæſaris felix. vſque eo vtranque fortunam contempſit, & in qua erat, & in qua fuerat, vt cum illi multis de cauſis iratus Cæſar interdixiſſet domo, combureret hiſtorias rerum ab illo geſtarum: quaſi & ipſe illi ingenio ſuo interdiceret, diſertus homo & dicax, à quo multa

improbe, ſed venuſte dicta, ne nondum excedam, excurro, & ad Parrhaſium reuertor. *Nicetes* dixit? ἐν πίνακι διὰ πυρὸς ζωγραφοῦνται, παντ ΠΙΝ τυραννοῦνται. *Hiſpo Romanus* dixit: Ignes, ferrum, tormenta: pictoris iſta an Philippi officina eſt? *Sparſi* ſententia in deſcriptione picturæ habet aliquid corrupti: vbicunque ſanguine opus eſt, humano vtitur: dixit enim quod fieri non poteſt. Illum locum omnes tentauerunt: Quid ſi volueris bellum pingere? Quid ſi incendium? Quid ſi parricidium? A Græcis *Doron* furioſe dixit: τίς Ο δίπυς ἄλητης ΑΛΙ, τίς Ἀθῳος ὁ γράφεις. ΙΔ Ἥρας, μὴ μύθους ἴδης. ΖΗΝΝΙΑΣ.* ζῇ Αἴας. Sed nihil eſt quod minus ferri poſſit, quam quod à *Metrodoro* dictum eſt: μή μοι Τρῳάδας, μηδὲ Νιόβην. Ἐπίθες τῷ πυρὶ τὸν Προμηθέα. ΠΑΣΑΟΤΚΕΝ.* πέπλακεν. *Triarius* dixit: Nondum dignum irato Ioue gemuiſti. *Haterius* dixit ſanius: Nondum vultus ad fabulam conuenit. & illud: Parrhaſi, vt omnia fiant ad exemplum, viuat qui tortus eſt. Sed ſi vultis audire, ſupra quod non poſſit procedere inſania, *Licinius Nepos* ait: Si vultis digne punire Parrhaſium, ipſe ſe pingat. Non minus ſtulte *Æmilianus* quidam Græcus rhetor: quod genus ſtultorum amabiliſſimum eſt. *Hexarida* fatuus dixit: ἀποκλείσατε Παῤῥάσιον, μὴ θελήσας γράφειν ἐξ ἡμῶν ἀρχέτυπον εὕρῃ. Pauſanias dixit: διὰ σὲ Παῤῥάσιε, ἀστέως ἐκπορευόμεθ' νέοι ναῦ, ἀφαγνισοντες: *Otho Pater* cum pro Parrhaſio diceret, in hoc colore deriſus eſt: Quia conciderant, inquit, per proditores Olynthij, volui pingere iratum proditori ſuo Iouem. *Gargius* multo ſtultius, quare Promethei Parrhaſius ſupplicium pinxiſſet. Ego, inquit, ardente Olyntho non odiſſem ignium auctorem? *Latronus* illa celebris ſententia eſt, quam *Sparſus* quoque ſubtractis quibuſdam verbis dixit in deſcriptione mortuorum: Parrhaſi, emorior, ſic tene. hanc ſententiam aiunt & *Dioclem Caryſtium* dixiſſe non eodem modo. ἄπιστος ἡ ὑπερβολὴ πρὸς τὸ ἀρέσκον εἶδος. ἐβόα, Μένε. *Hiſpo* rideon honeſte. *Romanus* fecit: multo enim vehementius inſanit, quam noſtri fanatici. Voluit videri volturios ad tabulam Parrhaſij aduolare, fabula eleganti ad turpem ſententiam perductus. Traditur enim Zeuxin, vt puto pinxiſſe puerum, vuam tenentem: & cum tanta eſſet ſimilitudo vuæ, etiam aues aduolarent operi, quendam ex præſentibus dixiſſe, aues male exiſtimare de tabula: non fuiſſe enim aduolaturas, ſi puer ſimilis eſſet. *Zeuxin* aiunt obleuiſſe vuam, & ſeruaſſe illud, quod melius erat in tabula, non quod ſimilius. *Spiridion* æque familiariter in templum volturios ſubire putauit, quam paſſeres aut columbas. Dixit enim: ζαρκοφάγα σου ἡ γραφὴ ἐς τὰ ζῶα. Sed nolo Romanos in illa re vinci. Reſtituet aciem *Murrhedius*, qui dixit: Pinge Triptolemum, qui iunctis draconibus ſulcauit auras. Inter illos, qui de Prometheo corrupte aliquid dixerant, & *Apaturius* locum ſibi vindicat. dixit enim: ὦ τοῦτο τὸ πῦρ εἰς θεοὺς πάρει κλαπῆναι.

IN CONTROVERSIAM TRIGESIMAMQVARTAM.

NICOLAVS FABER.

NISI *Laſthenem emeris.*] Qui cum Euthycrate Philippo Olynthum vendidit. Diodorus lib. XVI. & Demoſthenes in Olynthiacis, & Philippicis.

Sciebat te emptorem:] In excerptis, *agnoſcebat emptorem.*

Iaculo perfractum,] Legendum coniicio, *iugulo perfractum.* Demoſthenes περὶ σφαγῆς, Philippum deſcribens, cum dicit τὸν ὀφθαλμὸν ἐκκεκομμένον, τὴν κλεῖν κατεαγότα. ad quem locum proculdubio Muſa reſpexit. Iugulum enim non ſolum σφαγὴν ſed etiam κλεῖν ſignificat. Cornelius Celſus lib. VIII. cap. de iuguli fracti curatione. Vet. lex. Iugulum, σφαγὴ, κατακλείς.

Phinthias omnia] Interpolatus potius quam curatus locus ceteræ editiones exhibēt, *Pythias omnia Parrhaſi me tortor effecit.* à quo abſtineo.

Sic dixit, vt non Controuerſiam diuideret,] Abſunt à veteribus editionibus hæc duo vocabula *vt non*: & ab Eraſmo primum in editione Frobeniana anno M. D. XV. ſenſu ita exigente addita ſunt. Aliter autem accuſatio ac Controuerſia diuiditur. Illa enim non per quæſtiones particulares, ſed per criminum capita diuiditur, vt patet maxime ex actionibus in Verrem.

Debilitabat expoſitos,] Legendum puto, *debilitans expoſitos* hic enim eſt illi Controuerſiæ titulus.

Non ages mecum republica læſa.] Ex hoc loco patet hucuſque actionem huius Controuerſiæ male conceptam fuiſſe, *Religionis læſæ.*

Vnius facto] Epitome, *vnius malo.*

Tormentis captiuus poſſit.] Alias legitur, *vllo modo poſſit.*

Deorum adulteria picta ſunt,] Excerpta, *Deorum crimina in templis picta ſunt.*

Nulla vindicta eſt,] Quid ſi *nulla indicta eſt* legamus?

Vim ignorantem morbi] Excerpta, *vim ignotam.*

In quo XIIII. ſeſtertia ſunt] Qui de re nummaria ſcripſerunt, viginti quattuor ſeſtertiis talentum Atticum ſeu magnum conſtare notarunt. Probat etiam Plauti locus in Moſtellaria, qui CXX. mnis duo talenta æſtimat. Tranio enim cum duobus talentis magnis domum emptam, quadragintaque mnas arraboni datas Teuropidi finxiſſet, Teuropides octaginta mnas ſe debere reliquas dicit. Hinc emendandus eſt Seruius. v. & IX. Æneid. in quibus talentum à Plauto ſeptuaginta libris eſſe æſtimatum refert. ſexaginta autē mnæ ſex millia denariorum ſiue drachmarum, id eſt XXIIII. ſeſtertium efficiunt.

Αὐχμον οὐχ ἁπτον.] Lege ἅπτω.

Hiſpo rideon honeſte Romanus] Corruptus locus, quem ita emendari poſſe coniicio, ſi legamus, *Spiridion honeſte minus fecit.* Spyridionis enim eam eſſe ſententiam ſequentia oſtendunt, cum dicit, *Spyridion æque familiariter in templum volturios ſubire putauit* &c.

SCHOTTVS.

LAESAE *religionis*] In Epitoma *Reip.* eſt ſic fere in Declam. ipſa, hæc inter ſe cōmutari video

& ſane arctiſſimo inter ſe vinculo colligata ſunt, Reſp. atque Religio: fremant licet Athei noſtri æui.

Parrhaſius pictor Athenienſis] De hoc pictore multa Plinius lib. xxxiv. Natur. Hiſtor. cap. x. Fictum autem argumentum puto à Declamatorib. quale & illud noſtra memoria falſo dici exiſtimo de Michaele Angelo Bonarotto Florẽtino noſtræ ætatis Apelle, ſculptore quoque & architecto inſigni pretio quemdam conductum cruci affixiſſe, quem & exſpirare permiſit, vt Seruatoris in cruce paſſi, imaginem viuam depingeret. De Prometheo Caucaſo alligato, ob direptum cœlo ignem, nota fabula eſt ex Heſiodo, Æſchylo, & Luciano. De capta vero Olyntho à Philippo vide Iuſtinum lib. viii. & Oroſium lib. iii. cap. xii. Dionyſius autem Halicarnaſ. in Epiſt. ad Pompeium, ex Philochoro, geſtum refert hoc bellum anno ante Olympiadem cviii. Archonte Athenis Callimacho: quo & tres Olynthiacæ habitæ putantur à Demoſthene, vt opem Olynthiis ferre vellent Athenienſes. Anno autem inſequenti capta Olynthus, Archonte Theophilo C. Sulpicio Petico Quinctum T. Quinctio Pœno Coſ. qui in faſtis eſt 402. poſt V. C. vide Diodorum Siculum lib. xvi. Strabonem quoque lib. ii. Geograph. & Libanium in argumentis. Antea etiam capta ab Artabazo, Xerxis temporibus, auctore Herodoto lib. viii. extremo: quod Mardonio tribuit idem Iuſtinus lib. ii.

Pinge Philippum crudelem, oculo foſſum] Talem depingit Demoſthenes in orat. De Corona, citatque & Agellius lib. ii. ca. xxvii. Ἑώρων τὸν αὐτὸν Φίλιππον, πρὸς ὃν ἡμῖν ὁ ἀγὼν ὑπὲρ ἀρχῆς καὶ δυναστείας, τὸν ὀφθαλμὸν ἐκκεκομμένον, τὴν κλεῖν κατεαγότα, τὴν χεῖρα, τὸ σκέλος πεπηρωμένον. Dum enim Methonam oppugnat, quam mox expugnauit & cepit, *Aſter* miles illum oculo ſagittæ ictu priuauit. Plutarchus, Diodorus Siculus, Strabo lib. viii. Geograph. Vlpianus Demoſthenis interpres, & Oroſius lib. iii. cap. xii. *Critobulum* vero Plinius vocat, qui ſagittam extraxit, & citra deformitatem oris orbitatem luminis curauit lib. vii. cap. xxxvii.

Iaculo perfractum) Recte in veteri, *Iaculo fracto*. Petreius addendum putabat vulgari lectioni *humerum* aut *femur*. At in Græco Demoſthenis eſt, τὴν κλεῖν κατεαγότα: Sed ſcriptam non reiicio, quod ſit fortis viri imago, telo fracto apparere. Faber tamen hic *iugulo* quam *iaculo* mauult, cum quo non pugno.

Finge Promethea) Sup. Triarius. *Corrupiſti duo maxima Prometheï munera, ignem & hominem.* Quam ſententiam & Iuſ. in eiuſdem ore poſuit.

Ignes diuidentem] Heſiodus ἐν ἔργοις

Κρύψε δὲ πῦρ· τὸ μὲν αὖτις ἐὺς πάϊς Ἰαπετοῖο
Ἔκλεψ' ἀνθρώποισι, Διὸς πάρα μητιόεντος
Ἐν κοίλῳ νάρθηκι, λαθὼν Διὰ τερπικέραυνον.

Diuidere autem Latini fere in his vſurparunt. Cornificius ad Herennium: *Si Prometheus, cum mortalibus ignem diuidere vellet, ipſe à vicinis, cum teſta ambulans, carbunculos corrogaret, non ridiculum videretur?* Et Cicero 2. Tuſculana. *Quomodo fert apud Æſchylum Prometheus dolorem, quem excipit ob furtum.*

Lemnium, vnde ignem mortalibus
Diuiſiſſe cluet doctus Prometheus
Clepſiſſe dolo, pœnaſque Ioui
Fato expendiſſe ſupremo:

Et Horat. lib. 1. Oda. 3.

Audax Iapeti genus
Ignem fraude mala gentibus intulit.
Poſt ignem ætheria domo
Subductum, macies, & noua febrium
Terris incubuit cohors.

Si ad currendum profectus es] Locus hic decurtatus; Rectius in Epitoma Dilemma hoc legitur: *Si ad ſuccurrẽdum profectus es, queror, quod vnum ex his emiſti: ſi ad torquendũ, queror, quod illum ſtatuat reum.* Tametſi ne quid diſſimulem, in veteri Anton. Auguſtini aliter; *queror quod illum ſtatuit, Ex altera parte, &c.* Equidem vulgarem Epitomæ lectionem retineo; niſi quod *ſtatuiſti* vel *ſtatuis* repono.

Phidias Iouem velut tonantem] Phidiæ Athenienſis *Iuppiter* Olympiæ, ex ebore & auro factus mirifice celebratur à Plinio lib. 7. cap. 38. & lib. 34. cap. 8. Vbi & de *Minerua* eiuſdem ex ebore, in arce Athenienſi poſita: & lib. 36. ca. 5. aitque ebore & auro, cum ſit cubitorũ 26. cõſtare. Et Cic. in paradoxis, in Bruto, & Oratore, & Tuſcul. 1. Quinctilianus lib. 12. cap. 10. Ariſtoteles ſeu quis alius libro de mundo ad Alexandrum. φασὶ τὸν ἀγαλματοποιὸν Φειδίαν κατασκευαζόμενον τὴν ἐν ἀκροπόλει Ἀθηνᾶν, ἐν μέσῃ τῇ ταύτης ἀσπίδι τὸ ἑαυτοῦ πρόσωπον ἐκτυπώσασθαι, καὶ συνδῆσαι τῷ ἀγάλματι διά τινος ἀφανοῦς δημιουργίας ὥστε ἐξ ἀνάγκης, εἴ τις βούλοιτο αὐτὸ περιαιρεῖν, τὸ σύμπαν ἄγαλμα λύειν τε καὶ συγχεῖν. Plutarchus in Pericle & de Iſide & Oſiryde, Thucydides lib. 2. & Pauſanias in fine Achaic. & in Atticis de Lemnia Minerua Phidiæ.

Aram miſericordiæ orna] Ἐλέου βωμόν Athenis ſacrum fuiſſe auctor eſt Pauſanias: quam aram inſtar aſyli, ab Herculis nepotibus inſtitutam ait Seruius in 8. Æneid. vt Romæ à Romulo aſylum patefactum. De quo & Statius Papinius lib. 12. Thebaid.

Semper habet trepidos, ſemper locus horret egenis
Cœtibus: ignota tantum felicibus aræ.
Fama eſt defeſſos acie poſt buſta paterni
Numinis, Herculeos ſedem fundaſſe nepotes.
Fama minor factis, ipſos nam credere dignum eſt
Cælicolas, tellus quibus hoſpita ſemper Athenæ,
Ceu leges hominumque manum, ritusque ſacrorum,
Seminaque in vacuas hic deſcendentia terras
Sic ſacraſſe loco commune animantibus ægris
Confugium: vnde procul ſtarent iræque minæque.
Regnaque, & a iuſtis Fortuna recederet aris.

Theophilus Iuſtiniani Imp. Paraphraſtes libr. 1. Inſt. Ἀθηναῖοι τοσοῦτον τῆς ξενηλασίας ἀφεστῶτες, ὅτι καὶ βωμὸς ἐλέου τιμᾶται παρ' αὐτοῖς, οὕτως ἑτοίμως τοὺς εἰς αὐτοὺς φοιτῶντας ὑποδεχόμενοι ὅτι πολλάκις διὰ φιλανθρωπίας ὑπερβολὴν καὶ πολεμεῖν ὑπὲρ αὐτῶν οὐκ ὤκνησαν. Genua quoque ſupplices tangere, vt aram Miſericordiæ, ſolitos auctor eſt Plinius lib. 11. cap. 45. & in 3. Æneid. Seruius.

Dum Euthycrates aut Laſthenes] Hi proditores Olynthi, à Philippo pecunia corrupti, vt auctor eſt Diodorus Siculus. Plures enim vrbes pecunia quam armis ſe expugnaſſe rex ille gloriabatur. Vid. Ciceronem li. 1. ad Atticum Epiſt. 10 Demoſthenes Orat. περὶ στεφάνου. Μέχρι τούτου

Λασθενὴς φίλος ὠνομάζετο Φιλίππου, ἕως προὔδωκεν Ὄλυνθον. De quo & Virg. dixiſſe putatur, 6. Æneid. ex L. Vario:

Vendidit hic auro patriam, dominumque potentem
Impoſuit, fixit leges pretio atque refixit.

Pythia ſomnia] Rom. edit. *Pinthria omnia*, Perdifficilis hic locus merito viſus Petreio, qui Pythio aliquo vate indigeret, mutabatque, *Somnia in ſumma*, vel *eadem*.. in veteri erat *Phithia ſumma paraſine tortore*, ex quibus antiquæ ſcripturæ veſtigiis leg. diuinabam, *Olynthij ſummam Parrhaſius ſine tortore fecit*: hoc eſt, Parrhaſius emit Olynthium tantum ſeruum, ſine vlla adinuentione tormentorum.

Si quis Olynthi] Aliter in veteri: *Læſa eſt, inquit, Reſp. læſa. Non vt exiſtimo aliquis Olynthi depoſitum negauerit, videbitur non hominem læſiſſe.* Suſpicabar leg. *Læſa eſt, inquit Reſp. Non læſa vt exiſtimo.* Et mox. *Videbitur non niſi hominem læſiſſe.* Quam lectionem niſi probauero doctis, verba ſaltem tranſpoſita eſſe facile perſuaſero.

Picturæ Herculis liberos occidentis] Hercules in furorem actus à furiis; Euripides enim in Tragœdia; quæ *Hercules furens* inſcribitur (qualem & Seneca Tragicus docuit) Irim inducit, quæ Iunonis iuſſu Lyſſam Furiam, id eſt rabiem adduxit, vt Herculem in Furorem ageret: qui mente captus in filios crudeliter ſæuiit, Cicero in Lucullo, qui eſt Academicarum li. 4. *Quid apud Euripidem Hercules, cum vt Euryſthei filios, ita ſuos configebat ſagittis? cum vxorem interimebat? cum conabatur etiam patrem.* Et Lucanus lib. 1. Pharſalidos.

—Aut qualem Iunonis iniquæ
Horruit Alcides, viſo iam Dite, Megæram.

Quidquid eſt] In veteri fere legitur. *Quidquid eſt, bello partum eſt, contra ait: ille ſeruus alij emtori poteſt eſſe, Athenienſi non.*

Quod ciuem in ſua ſeruitute tenuerit] Opt. ille liber Couarr. *in ſui ſeruitute tenebit.* Et mox recte: *ſi quos tunc inter neceſſaria ſeruil. offic. miniſteria percuſſit:* *Miniſteria* autem pro miniſtris, vt ſæpe I. Ci vſurpant.

Multi ſunt quos detracto verbo] Pertinet ad imitationis rationem, de qua variæ ſunt, & repugnãtes doctorum hominum ſententiæ, & ſup. Suaſor. 7. & Controu. xviii.

Medicos vt vim ignoratam] Vt Medicos mittam, videor apud Tertullianum legiſſe ab Herophilo Medico ſexcenta cadauera ſecta fuiſſe. lib. de anima cap. x.

Homo & probomo & profeſſus] Eaſdem voces bis repetitas quis non videt? Tentabam. *venuſtiſſimus homo & probus.* In veteri per compendia legebatur *hõ* & *p̄ho*. Quid *philoſophorum* aut *promus et condus* reperiſſe dicam librarium, & corrupiſſe?

Aſinius qui bellum cum omnibus Atticis] *Atticos* vocat non Græcos, ſed Latinos, qui ſe Atticos dicebant, vt Caluus, & Brutus, item Lælius, Scipio, Cato, apud Fabium li. 12. cap. 10. Alioquin Græce doctum Aſinium Pollionem (ſi modo eſt, qui hic nominatur) fuiſſe, Græce ſcripſiſſe hiſtoriam ex Plutarchi Cæſare colligo.

Talentum in quo viginti quatuor ſeſtertia] hoc eſt 24. millia ſeſtertium, ſeu denariorum ſex millia. Plinius lib. 34. cap. 11. *Talentum Atticum denariorum ſex millibus taxat M. Varro.* Ita enim emendandum docuit Budæus lib. 4. de Aſſe, natumque mendum, quod Denarius olim figura decuſſatim ſcripta cum tranſuerſa linea, vt in nummis veteribus apparet, ſic pingeretur X. vnde librarius *XVI. millibus* fecerat, pro *Denariorum ſex millibus.* Tu vide Pollucem lib. 9. Atheneum lib. 4. cap. 6. Liuium quoque lib. 34. Feſtum, & ceteros. Græca huic loco lucem adferunt. *Adde* inquit, *vel deme, ne Atticum ſit.*

Niſi menſe Decembri audiret, dixit] Duo hic Græca verba exſculpere tentaui. ſcriptum erat Μεταϭεταωοεχ ἔχρη. Fortaſſe μήποτ' ὥρα ἔφη. quaſi exſpectandæ eſſent Kalendæ Ianuarij ad ſtrenas accipiendas, quibus illas deſtinatas fuiſſe, quod annum aperirẽt, auctor eſt Symmachus Pr. vrbis lib. x. Epiſt. xxviii. *Ab exortu, pæne vrbis Martiæ Strenarum vſus adoleuit auctoritate Tatij regis, qui verbenas ex luco Streniæ, anni noui auſpices primus accepit.* Hanc tamen probiorem lectionem, niſi quid iudicans fallor, in ſeriem admiſi.

Nicetes dixit] Græca hæc integra eſſe præſtare auſim, vt & Dorionis ea quæ proxime ſequuntur. Metrodori quoque verba, vt potuimus, repræſentanda curauimus.

Non odiſſent ignium auctorem] Hoc eſt *Promethea*, qui ignem de cœlo furatus eſt ἐν κοίλῳ νάρθηκι, vt Heſiodus ait: Quamquam Pauſanias in Corinthiacis auctor eſt, Argiuos igni ſprimam inuentionem ad *Phoroneum Inachi* filium detuliſſe.

Hiſpo rideon honeſte *Romanus* fecit] Tametſi in veteri vna voce *Hiſperideon* legatur, integrum tamen nomen HISPO ROMANVS eſt: qui non eſt poſtremarum partium in hac declamandi fabula. Quidam etiam SPIRIDION reponunt. Mox etiam SYPERIDEON nominatur, voce ex totidem ſyllabis conflata: dicam tamen quod ſentio: Senecam puto riſus cauſſa Latinam Græca terminatione vocem finxiſſe, q. d. ridendum eſt: vt Cicero lib. 1. Epiſt. ad Atticum. *Iſtos conſulatus non flocci facteon*, vt Budæus legit: Turnebus vero ἐκτέον. Sed hæc coniectura tantum mea nihil vt temere affirmem. ſup. Controu. ix. extrema *Glycon Spiridion* Græcus Declamator, verum in nominibus propriis ſæpe hic peccatur.

Traditur enim Zeuxin vt puto] Sic locum emẽdaui & hiatum expleui, quod particula *enim* Græcis characteribus etiam in codice noſtro ſcripta eſſet, anſam librariis dedit, vt vacuum ſpatium relinquerent, iis præſertim temporibus quibus Accurſius tanquam ex Tripode reſponderat, *Græca, ſi occurrant, legi non poſſe, intelligi multo minus.* Sed hoc perſamiliare librario eſſe noſtro deprehendi qui ſæpe *Glyconis* nomen Græce ſcripſerat. Hiſtoria nota ex Plinij li. xxxv. ca. x. Zeuxin cum Parrhaſio de picturæ gloria certaſſe. Ille enim vuas ferẽtem pinxit, ad quas cum aduolaſſent aues, operi ſuo iratus dixit, vuas melius pinxi quam puerum: nam ſi & hoc conſummaſſem, aues timere debuerant.

Niſi ſimilis eſſet] In veteri diſerte ſcriptum erat, *vt ſimilis eſſet*: ſed particula *vt* oblitterata, & pro duabus his litteris, audaculus quidam totidem voces *aues niſi* ad oram collocarat. Mihi nimis hæc temeraria emendandi ratio ſemper viſa, vt, quæ ipſa ingenij tarditate non intelligas, ea arbitratu immutes. Rob. Titius Controuerſor. Locor.

li.1.cap.22.legebat: *ſi puer ſimilis eſſet.* Equidem ne aſymbolus hinc abeam, quod ea res iudicij noſtri qui Senecam edolandum ſuſcepimus, eſſe videatur, tentabam nulla vi adhibita, vel intruſa voce. *Non fuiſſe enim adulaturas et, ſi ſimilis eſſet.* Verum mea non prius amare ſoleo, quam doctis ea probauerim.

Zeuxin aiunt obleuiſſe vuam] Non diſſimile de Protogenis pictura Strabo lib.XIV. Geograph. in qua perdicem, quod eum homines tantum admirarentur, & viui perdices accinerent, Satyrum quoque quamquam perfectiſſimum contemneret, ſpongia inducta oblitteraſſe refert. Nam πάρεργον τῷ ἔργῳ cedere oportere, nec pluris faciendum eſſe iudicabat.

Pinge Triptolemum] Auctor Rhetoric. ad Herennium lib. IV. *Si Triptolemus cum hominibus ſemen largeretur, ipſe ab aliis id mutuaretur.* Tu lege Ouidium IV. Metamorph. extremo. Appaturij autem Græcam ſententiam, qua licuit, exſculpſi, ne & hæc ἁπλῆς Declamatio eſſe videretur.

IO. PETREIVS.

PICTVRAE *tua excipio*] forte *exſcindo*, vt ſint verba Philippi. Tantum exciſa eſt ciuitas, vt tu poſſes pingere: nam nihil crudelius in toto excidio factum eſt.

Merſit] in Excerptis eſt, *hominem merſit.*

Poteſt cernere] Fort. leg. *ſuſtinere.* Vel dic. *Non poteſt in eo cernere quantum ſit ſatis ad exprimendam picturam.*

Quid non?] Fort. *Quid nunc?* & mox, *cum maxime* lego, *eum*, vel *hunc maxime vultum ſeruate.*

Dona ſoluuntur] melius eſt in Declamationibus. *In iſto templo pro Olynthiis vota ſuſcepimus.* Scilic. vbi tu tabulam ſuſpendis.

Laſthenem] Olynthum Philippus per proditionem, corruptis vrbis principibus Laſthene & Euticiate, cepit. Ferunt dicere ſolitum: nullam vrbem eſſe tam munitam, quin, ſi aſinus auro onuſtus ingredi poſſit, expugnari queat. Cicero 1.lib.epiſt.ad Atticum.

Quemcunque pra eo) omnia hæc ſunt corruptiſſima, nec videtur aliquis ſenſus elici poſſe.

Pinge Philippum) Iuſtinus, in Scythia ita dicit in femore vulneratum, vt per corpus eius equus interficeretur.

Iaculo perfractum) *fracto* vet.lib. Deeſt, *humerum*, aut *femur.*

Non ſerua propoſitum) quia plus torques, quam pictura debet exprimi.

Si ad ſuccurrendum) Sic emendandum ex declamationibus, quamquam nec illic omnino emendate legitur, *ſi ad ſuccurrendum profectus es, queror quod vnum ex his emiſti*: deinde diſtinguendum, *Vtinam Philippe.* &c.

An ille) tortor, videlicet.

Pythus ſomnia] Ipſo Pythio Deo, hic locus indigebat: ſi tamen aliquid immutare licet, aliquid lucis afferre poteſt, nam Adagium eſt, *Pythus & Delus eadem*: quod de operibus ita exactis & conſummatis dicitur, quibus nihil in vita conſummatius ſperandum ſit. Vide Chiliades. Dicebat igitur ſenex, ita mihi cruciati vultum & triſtis ſpeciem expreſſit tuus tortor, o Parrhaſi, vt nullis tormentis admotis magis exprimi poſſit: nec tu iam expreſſiorem debeas expectare. Illud autem *Somnia* mutandum eſt, vel *ſumma*, vel, *eadem.*

Facere licuerit] diſtinguit *Oportet*, & *licuit*, vt *licere* ſolam dicit facultatem. *Oportere* etiam honeſtatem & decorum.

Æſtimatio] fort. *æſtimatio iniuncta eſt*, vt ii, qui faciunt, quod non oportet, damnantur ſola multa pecuniaria: qui autem, quod non licet, ii puniuntur.

Fur accuſator proditoris. CONTROVERSIA XXXV.

LEX. *INIVRIARVM SIT ACTIO.* Lex. *FVR CONCIONE PROHIBEATVR.* Thema. *Quidam cum diuitem poſtulaſſet proditionis, noctu parietem domus eius perfodit, & ſcrinium, in quo miſſa erant ab hoſtibus litteræ, ſuſtulit. Damnatus eſt diues. Concionari cum vellet accuſator, à magiſtratu prohibitus eſt. Agit iniuriarum.*

PRO FVRE. *Porcij Latronis.* Id ſolum ſuſtuli, quod fur reliquiſſet. nihil tam fur timuit, quam ne dominus furtum nollet agnoſcere. Fac mihi inuidiam: prodidi furtum meum. Ago magiſtratui iſti gratias: cum ad illum furtum meum detuliſſem, furem ſummoueri non iuſſit. Ruentem ciuitatis ſtatum vnius parietis ruina repoſui. *Oſci.* Sollicitus erat, ne quod perdiderat quæreretur. Indicium profiteor, multos furti conſcios habeo. furti mei ciuitas conſcia eſt. At illud tuto illi oſtendi. hoc furtum non ſolus habeo. Furtum eſt, quod timet dominus agnoſcere? potui non eſſe pauper, habui quod magno venderem. Teneo ecce epiſtolas, in quibus manifeſta proditionis argumenta ſunt, in quibus hoſtium conſilia. Te interrogo. ſi furtum eſt, repono. *Muſæ.* Furtum vocas, quod qui perdiderat, negabat ſuum. furtum feci, ſed ex hoſtibus. *Clodij Turrini.* Furtum vocas, quod qui perdiderat, ſupplicium tulit: qui ſurripuerat, præmium? Vtri permiſiſſetis loqui, ſi eo tempore fur veniſſet & dominus? potui Remp. magno vendere vel proditori. *Arellij Fuſci Patris.* Mille nauium duces furto Troiam cepiſtis. ſi bene furto euertuntur vrbes, quanto melius ſeruantur? Si non indicauero cuius ſit, nemo cognoſcet. *Vibij Ruſij.* Cuius ego ſi potuiſſem, non parietem tantum, ſed pectus ipſum perfodiſſem. Nondum totum conſummaui officium: non eſt tam anguſta Reſpublica, vt ab vno opprimi poſſit. *Ceſtij Pij.* Nolite à me omnia exigere quæ ſcio. multa ſunt: quædam & in concione dicenda. Hoc furtum liberos veſtros docete. Rogo vos Iudices, per furtum meum, quoties furtum meum protuli, tacet dominus, ego fur? Ecce altera iniuria. Non tu, inquit, perfodiſti domum? Tace, ego noui iſta melius. Narrare ſoleo, non negare quæ ſcio.

Cetera deſunt. Quæ ſequuntur, ex Epitoma ſumta ſunt.

In forum veni, narraui nocturnam expeditionem meam. Conuenerant omnes tanquam ad concionem. Cur me ſubmoues ante accuſationem, cum nec proditores inauditi pereant? O furtum in concionem narrandum! proditoris vigilantiſſimum pectus, & in exitia noſtra ſemper ſollicitum, publica fata ſopiebant. Ita etiam miniſtros eius alligauerat ſomnus, vt mihi liceret eligere quod tollerem. Diruere mihi videbar hoſtium muros. Furtum vocas, quo nihil melius tuo anno factum eſt. Nemo fur Rempub. cogitat. nihil non licet pro Repub. facere.

PARS ALTERA PRO MAGISTRATV. Quale illud, dij, ſpectaculum fuit? compoſuerat inter ſe fortuna Reip. furem, & proditorem. vt vidit inutile furtum ſuum, prodidit, vt nobis venderet quod nulli poterat. Tam callidus fur, vt etiam proditori poſſet imponere. Conſilium videri vult felicitatem furti ſui. Lex quæ nocturnum furem occidi quoquo modo iubet, non de damnato, ſed de fure loquitur. Odit hoc vitium. nec immerito. non multum abeſt à proditore. Suſtulit quod non elegit, ſed quod illi fatum publicæ felicitatis obiecit. Vno tempore & proditorem nobis oſtendit, & furem qui diuitem complicare mallet, quam damnare. Effregit domum manu ſuſpenſa, eluſit illum. non tunc primum fecit. Suſtulit, non quod voluit, ſed quod potuit. Bono exemplo damnatus eſt proditor, malo inuentus.

IN CONTROVERSIAM TRIGESIMAMQVINTAM.

NIC. FABER.

VNIVS parietis ruina repoſui.] Excerpta, *ſuſpendit.*

Sollicitus erat, ne quod perdiderat, quæreretur.] At fur nihil perdiderat, immo furto acquiſierat. quomodo igitur ſollicitus eſſe potuit, ne quod perdiderat, quæreretur? diues etiam ſollicitus eſſe non poterat, ne quod perdiderat quæreretur, cum in eius eſſet poteſtate vel furtum quærere, vel tacitum ferre. Vide igitur ne legendum ſit, *ſollicitus eram, ne quod perdiderat quæreretur*, id eſt, ne diues furtum ſibi factum ſilentio præteriret, res furto ablatas non agnoſceret.

SCHOTTVS.

FVREM ſubmoueri non iuſſit] In vet. diſerte, *puerū ſuum moueri non iuſſit.* Suſpicor vulgarem ſollicitari non debere. Etenim meretrices & lenones, Contr. II. & rurſum XXV. à lictoribus ſub moueri prodeunte Conſule, ſolitos dixit Seneca, ita & fures, vt infames, ſolere veriſimile eſt.

Furtum eſt, quod timet dominus agnoſcere?] Furtum eſſe negat. quod infitietur dominus ſibi ablatum. Eſt enim *furtum, contrectatio fraudulosa lucri faciendi gratia, vel ipſius rei, vel etiam vſus eius, poſſeſſioniſue, quod lege naturali prohibitum eſt admittere.* Paullus in l. I. ff. de furtis, & Iuſtinianus libro IV. Inſt. Tit. I.

Mille nauium domini Grati] Rotundo numero vſus eſt vt & Maro Æneid. II.

Non anni domuere decem, non mille carinæ. & lib. IX.

Non armis mihi Vulcani, non mille carinis
Eſt opus in Teucros.

Et Æſchylus in Agamemnone ςόλον Ἀργείων χιλιοναύτην Euripidis enim Scholiaſtes mille centum & ſeptuaginta naues fuiſſe ait. Homerus Iliados β'. in Catalogo nauium mille, centum, octoginta ſex., numerat, quem numerum & Iſacius Tzetzes in Lycophronem notauit his litteris α. ρ. π. ϛ. Dion vero Chryſoſtomus mille ducentas. Hygini hac de re locus nimis mendoſus eſt. M. Varro lib. II. Rei ruſticæ cap. I. *Si numerus non eſt ad amuſſim, vt non eſt, cū dicimus, mille naues eſſe ad Troiam centumuirale eſſe iudicium Romæ.* & LXX. Interpretes vulgo dicimus pro LXXII. Illud monebo in vetere noſtro nihil amplius, quam in hactenus editis fuiſſe: integram tamen declamationem non eſſe (vt nec ſupra extremo lib. III. Quinctam decimam Controu.) ex Epitoma libri X. vnde, quæ hic deſiderantur, cetera peti poſſunt.

IO. PETREIVS.

EGO fui?] ſupple, *loquor.* aut quid ſimile, imo interrogatiue.

Nec immerito] ſic hoc diſtinguendum: *nec immerito: non multum abeſt à proditore.*

Luxit illum] hoc eſt apparuit, indicio fuit.

NON vni Herculi cum hydra Lernæa pullulātibus capitib. res fuit: nam & mihi domitis tot mendarum monſtris alteram aciem obijci video. Librorum enim huius Epitomæ quinque, Primus, ſecundus, ſeptimus, nonus, & decimus (ſequor enim Frobenianam & Gryphianam, primaſque editiones, nuperis illis & interpollatis lōge meliores, quod a ſcriptorum librorū fide propius abſint) Excerpta quædam continent ex quinq; libris Controuerſiarum Senecæ, ab aliquo Eloquētiæ ſtudioſo collecta. Reliqui verò libri, Tertius, quartus, quinctus, ſextus, & octauus, ſingulares ſunt: integra enim quæ erant, temporis iniuria interciderunt: quod compēdijs illis, vel potius diſpendijs, acceptum ferimus. Perdifficilis itaq; amiſsis fontibus, de riuulis coniectatio. Tamen & hic quædam ἐν παρέργῳ ne quid ad operis totius editionem omiſiſſe viderer adnotaui. Aliorum verò quinq; librorum vberiores emendationes Controuerſijs, ſuo quæq; loco, inſperſæ ſunt: quod ex comparatione mutuam operam præſtiterint; cum hic quædam, nonnulla illic rectius legerentur, & non ad oram libri, ſed in calcem, varias lectiones in Senecam Rhetorem de vett. libris conieci. In Epitome verò emendanda antiquiſſ. ſum vſus codice Ant. Auguſtini egregij Præſulis, & omni doctrinæ genere ita perpoliti, vt paucos ei comparem, anteponam neminem. Suppeditabit & Ferdinandus Pintianus quædam, ſi vacat cum his committere: Suggeret quoque non pauca, quem nunc primum trans Pyrenæos adferimus Io. Petreius Toletanus, ex cuius Scholijs optima quæque ſepoſita, Emendationeſque exſcripſi. Verum de his eruditos omnes, quibus non præiudico, ex æquo & bono exiſtimaturos confido. Vale.

INDEX EPITOMÆ LIBRORVM

Quinque Controuerſiarum, quæ interciderunt.

LIB. III.

Præfat. de Caſſio Seuero.

I. Luxurioſus a ſodalibus excæcatus.
II. Paricida æquis ſententijs abſolutus.
III. Abdicādus quia fratrē abdicatū adoptauit.
IV. Seruatus a filio.
V. Pater raptam continens.
VI. Domus cum tyranno incenſa.
VII. Venenum datum filio furenti.
VIII. Olynthius pater reus concurſus.
IX. Crux ſerui venenum ęgro domino negātis.

LIB. IV.

Prooemium de Aſinio Pollione & Aſinio F. & de Q. Haterio.

I. Pater à ſepulchro à luxurioſo raptus.
II. Metellus caecatus.
III. Patre exule filia rapta.
IV. Armis ſepulchri victor.
V. Priuignus medicus.
VI Indiſcreti filius & priuignus.
VII. Tyrannicida, & adulter tyranni.
VIII. Patronus operas remiſſas repetens.

LIB. V.

I. Laqueus inciſus.
II. Gener diuitis inimici.
III. Fratres pancratiaſtæ.
IV. Damnatus paricidij alligans fratrem,
V. Exuſta domus cum arbore.
VI. Raptus in veſte muliebri.
VII. Trecenti ab Imperatore recepti.
VIII. Tyrannus poſt abolitionem candidatus.

LIB. VI.

I. Chirographum cum abdicato.
II. Exul pater fundo prohibitus.
III. Mater nothi, lecta pro parte.
IV. Potio ex parte mortifera.
V. Iphicrates reus.
VI. Adultera venefica.
VII. Demens qui filio ceſſit vxorem.
VIII. Verſus virginis Veſtalis.

LIB. VIII.

I. Orba poſt laqueum ſacrilega.
II. Phidias amiſſis manibus.
III. Infamis in nurum.
IV. Homicida ſui.
V. Fortis nolens ad patrem fortem redire.
VI. Pater naufragus diuitis ſocer.

EPITOME SEV

EXCERPTA EX LIBRIS CONTROVERSIARVM M. ANNÆI SENECÆ, QVÆ HACTENVS L. Annæo Senecæ Declamationum titulo adſcripta ſunt.

EX LIB. I. CONTROVERSIARVM.

Patruus abdicans. DECLAMATIO I.

Excerpta ex cont. 1. lib. 1.

LEx. *LIBERI PARENTES ALANT, AVT VINCIANTVR.* Thema. *Duo fratres inter ſe diſſiderant: alteri filius erat. Patruus in egeſtatē incidit. Patre vetante, adoleſcens illum aluit, ob hoc abdicatus tacuit. Adoptatus a patruo eſt. Patruus accepta hereditate, locuples factus eſt. Egere cœpit pater. Vetante patruo aluit illum adoleſcens. Abdicatur.* C. D.

DECLAMATIO. Eo iam perductus erat, vt omnem ſpem vltimorum alimentorum in ea ſola domo poneret, in qua habebat abdicatum & inimicum. Ipſe, inquit, me ali vetuit. Imitationem alienæ culpæ innocentiam vocas. Omnis inſtabilis & incerta felicitas eſt. Quis crederet iacentem ſuper crepidinem Marium, aut fuiſſe conſulem, aut futurum? Quid non timendum felicibus putas? Quid deſperandum infelicibus? Ne circa plura inſtabilis fortunæ exempla te mittā, vide quis alimenta rogetur, & quis roget. Non ſum hoſpes grauis. Vnum ſenem aduoco. Hoc tibi vitio placui pater. Perierat totus orbis, niſi iram finiret miſericordia. Iactatus inter duos patres vtriuſque filius, ſemper tamen felicioris abdicatus. Illud tamen pater deos teſtor, diuitem te relinquo. Circum ibo tecum pater aliena limina. Oſtendam omnibus, & me qui alimenta dedi, & te qui negaſti. Abdicari non poſſum ob id quod feci, lege cogente. Quid ſi flere me vetes, cum vidi hominem calamitoſum? Non ſunt affectus noſtri in noſtra poteſtate. Quædam iura non ſcripta, ſed ſcriptis omnibus certiora ſunt.

PARS ALTERA. Creſcere ex mea propoſuit inuidia homo, qui ſe melius iactare poteſt, quam defendere. Iuſtus meus metus; ne hæredem ingratum ſcribam, inimicum relinquam. Etiam ſi tu non odiſti eum, qui fecit mihi iniuriam: ego odi illum, qui fecit tibi. Deſinit eſſe filius, qui non tantum à patre abdicatus, ſed ab alio adoptatus eſt. Audite quam valde eguerim. Fratrem rogaui. Quis es tu, qui de facto patrum ferās ſententiam? Ad te arbitrum odia noſtra non mittimus. Iudices deos habemus.

EXTRA. *Alſius Flauus* prætextatus apud Ceſtium controuerſias declamabat. Semper autem commendabat eloquentiam eius aliqua res extra eloquentiam. In puero eloquentiæ lenocinium erat ingenij ætas.

NOTÆ IN EPITOMEN DECLAMATIONVM.

IN DECLAMAT. I. LIBRI I.

ANDREAS SCHOTTVS.

P*Atruus abdicans*] addunt quidam *Nepotem*, ſed ineptè. Nam *fratris filium* dicendum, ex Iureconſultorum, ad quas hæc tractatio pertinet, ſententia. Nepos enim aui Nepos eſt, non patrui. Sed hæ declamationum inſcriptiones, ab indoctis librariis & Grammaticis confictæ. Quare nihil ſudandum putem.

IO. PETREIVS.

C*Ircumibo*) Quomodo ſi miſericordiam quæ-rit, patri à mendicitate protinus ſubiicit mẽtionem ſceleris? *Et te, qui negaſti?* quæ res miſerationem auertit. Proinde dicendum, aut cum dicit, *tecum pater*, intellexiſſe adoptantem, aut ſi eum non intelligat, intellexiſſe poſtea cum dicit, *& te qui negaſti*, ſed vtrumque diſplicet Et ideo prior clauſula pertinet fortaſſis ad patrem mendicum, ſequens ad adoptantem, cui aliquid deeſt. in Controuerſiis autem ſic legitur, *Circuibo tecum per aliena limina.*

Audite quam] Huiuſmodi illud eſt: *Quid amplius dicam? matrem occidiſti.*

Sacerdos proſtituta. DECLAMATIO II.

LEX. *SACERDOS CASTA E CASTIS, PVRA E PVRIS SIT.* Thema. *Quadã virgo a piratis capta venit. Empta a lenone, & proſtituta eſt. Venientes ad ſe exorabat ſtipem. Militẽ qui ad ſe venerat, cũ exorare non poſſet, eum luctantem & vim inferre volentem occidit. Accuſata, abſoluta, & remiſſa ad ſuos eſt. Petyt ſacerdotium. Contradicitur.* Cont. 2. lib.

DECLAMATIO. Sacerdos veſtra adhuc in lupanari viueret, niſi hominem occidiſſet. Quo mihi ſacerdotem, cuius precaria caſtitas eſt? Id enim deerat, vt eas templa recipiant, quas aut carcer, aut lupanar eiecit. Indignam te ſacerdotio dicerem, ſi tranſiſſes per lupanar. Fortuna, inquit, pati coegit & miſereri debent omnes mei. At nos non facimus miſerandas ſacerdotes. Nec eſt apud nos maxim⁹ honor vltimorum malorum ſolatium. Ita domi cuſtodita eſt, vt rapi poſſet. Ita curæ fuit ſuis, vt rapta nõ redimeretur: ita raptæ pepercere piratæ, vt lenoni venderent: ſic emit leno, vt proſtitueret: ſic venientes deprecata eſt, vt ferro opus eſſet. Mouet me reſpectus omnium virginum, ſi in ciuitate nulla inueniri poterit, nec meretrice caſtior, nec homicida purior. Nulla eſt ſatis pudica, de qua quæritur. Omnes, inquit, exoraui. Si quis dubitat an meretrix eſſet, audiat quàm blanda ſit. Putemus tres ſacerdotium petere, vnam quæ capta ſit: alteram quæ proſtiterit: tertiam quæ hominem occiderit. Omnibus nego.

PARS ALTERA. Voluerunt Dij eſſe miraculo, in captiua libertatem, in proſtituta pudicitiam in homicida innocentiam. Narrent ſane omnes tanquam ad proſtitutam veniſſe, dum tanquam à ſacerdote diſceſſerint: quàm pudica ſit, miles oſtendit: quam innocens, iudex: quàm felix, reditus. Inter tot pericula dij non ſeruaſſent, niſi ſibi ſeruaturi fuiſſent. Totum populus ad ſeruandam pudicitiam contulit, quidquid ad violandam attulerat. Dicat diis pudicitiam quibus debet.

EXTRA. Longe recedendum eſt ab omni obſcœnitate & verborum & ſenſuum. Quædam ſatius eſt. cauſæ detrimento tacere, quàm verecundiæ dicere.

Inceſta de ſaxo. DECLAMATIO III.

LEX. *INCESTA DE SAXO DEIICIATVR.* Thema. *Inceſti damnata antequam deiiceretur, Veſtam inuocauit, deiecta vixit. Repetitur ad pœnam. Contradicitur.* Contr. 3. lib. 1.

DECLAMATIO. Id enim deerat, vt modeſtior in ſaxo eſſet, quàm in ſacrario fuerat. Dubitari nõ poteſt, quin vſque deijcienda ſit, donec efficiatur, propter quod deiecta eſt.

Patrocinium ſuum putat pereundi infelicitatem. Quid tibi importuna mulier imprecer? niſi vt ne bis quidem deiecta pereas. Exponam cum quo ſtuprum, vel quando commiſerit. Quia probaui iſta, damnaſtis. Non putas legem cauiſſe vt perires, quæ cauit quemadmodum perires? Male de diis exiſtimas, ſi ſacerdoti ſuæ tam ſero ſuccurrunt. Ita dij maluerunt abſoluere damnatam, quàm ſacerdotem?

PARS ALTERA. Damnata diiecta eſt, abſoluta deſcendit. Putares puellam non deiici, ſed demitti. Lex ſacerdotem non ad ſaxum vſque differret, niſi ſententiam deorum expectaret, Erat altitudo montis etiam ſecure deſpicientibus horrenda.

IO. PETREIVS.

Hoc expectatus vt] Subindicat impudentiæ fuiſſe quod auſa ſit Deos in ſaxo inuocare? ſed id durū videtur. Cui enim impudentiæ ſit, quod permittatur; Niſi intelligat in hoc fuiſſe impudentiam. quia ita voluerit occultare inceſtum, Deos obteſtans Quaſi diceret, impudens fuit in ſacrario, erit & in ſaxo.

Fortis ſine manibus. DECLAMATIO IV.

LEX. *ADVLTERVM CVM ADVLTERA QVI DEPREHENDERIT, DVM VTRVMQVE CORPVS INTERFICIAT, SINE FRAVDE SIT. LICEAT ADVLTERIVM IN MATRE ET FILIO VINDICARE.* Thema. *Vir fortis in bello manus perdidit: deprehendit adulterum cum vxore, de qua filium adoleſcentem habebat. imperauit filio, vt occideret. Non occidit. Adulter effugit. Abdicat filium.* C.D. Cont. 4. li. 1.

DECLAMATIO. Solus ego ex omnibus maritis nec dimiſi adulteros, nec occidi. Quis non putet aut me ſine filio fuiſſe, aut filium ſine manibus? Conceptus eſt iſte: ex quo? ſciemus, cum adulteros deprehendero, Tunc primum ſenſi me manus perdidiſſe. In bello meas, domi etiam filij manus perdidi. Tam fruſtra ad filium, quàm ad gladium cucurri. In bella non venit, & ante patriæ quàm patri negauit manus. Vſque eo pugnauit pro vobis, vt pro ſe non poſſet. Adoleſcens quos dimiſiſti, ſe

quere. Non potui, inquit, matrem occidere. Quo ſis excuſatior, adiice, & patrem.

Pars altera. Alterum putaui parricidium, matrem coram patre occidere. Non ſemper ſcelera noſtri ſunt iuris. Atroces quoque animos miſericors natura debilitat. In tam inopinati flagitij ſpectaculo, toto corpore ſtupui. Pater, tibi manus defuerunt, mihi omnia, priuſquam in me reuerterer exierunt. Maius erat ſcelus quod imperabas, quàm quod deprehenderas. Si quid exegeris maius viribus meis, dicam, Ignoſce, non poſſum. Ignoſcit filio pater, nauigationem recuſanti, ſi non ferat maré: ignoſcit non ſequenti caſtra, ſi non poteſt, quamuis ipſe pater militaris ſit. Ipſam legem recita *Liceat & Marito, Liceat & Filio.* Quare tam multos nominat, niſi quia aliquos putat eſſe, qui non poſſint? Exierunt adulterí inter patrem debilem & filium ſtupentem.

SCHOTTVS.

Ipſam legem recita. Liceat & marito. liceat & filio.) Malim, *liceat & patri*, vt in ipſa Controuerſia legitur: & in capite legis Iuliæ de Adult. vt ſupra adnotauimus. In Fabio quoque Declamationis Senecæ, quæ intercidit, lemma exſtat lib. ix. cap. ii. Huius ſumma erat: *Pater filium & nouercam, inducente altero filio in adulterio deprehenſos occidit. Duc ſequor, Accipe hanc ſenilem manum, & quocumque vis imprime.* Et paullò poſt: *Accipe*, inquit, *quod diu non credidiſti*: Non placet igitur, vere vt dicam, Pinciani emendatio, qui initio legit. *Liceat adulterum & marito & filio vindicare* vulgarem retineo, quæ in Controu. legitur, *Liceat adulterium in matre & filio vindicare.* Nam de marito minime quidem dubium, vt de filio: qui nullum in matrem ius habet.

IO. PETREIVS.

ET ante patriæ) Et in ſceleerib. vindicandis, etiã patriæ opera præſtatur, quam ille negauit Sed quomodo *prius*? Quoniam ei prius videtur negari cui prius debetur: prius a. debetur patriæ. Vel *prius negauit*, quoniam qui in bellum cum poſſet, non exiuit, patriæ videtur negaſſe manus.

Vſque eo) Hoc de patre intelligitur, quoniam dũ pro patria manus amittit, ſe vindicare non potuit Et ideo melius in Controuerſiis: *Nulli vnquam viro fortis plus debuiſtis. Vſque eo pugnauit pro vobis, vt pro ſe non poſſet.* Nec mirum ſi varietur perſona. Eſt enim alterius Declamatoris, qui perſonam patroni, non patris agebat.

DECLAMATIO V.

Raptor duarum.

Cont. 5. lib. 1. LEX. RAPTA, RAPTORIS AVT MORTEM, AVT INDOTATAS NVPTIAS OPTET. *Vna nocte quidam rapuit duas. Altera mortem optat, altera nuptias.*

Declamatio. Stupro accuſatur, ſtupro defenditur. Cum altera rapta litigat, alteram aduocat. Vindicate patres. Fortior publicæ diſciplinæ ſeueritas ſurgat, iam binæ rapiuntur. Coit populus, velut publico metu territus, vix credens duos fuiſſe raptores. Alteram iniuriæ rapuit, alteram patrocinio. Perierasiam raptor, ni bis perire metuiſſes. Si te ante rapuiſſet, & nuptias optaſſes, deinde hanc vitiaſſet antequam nuberes, negares illum, iubente rapta, debere mori? Nihil amplius raptori præſtare potes, quàm ne lege tua pereat. Contra alienam legem nullum ius habes. Tu raptori præſtas, vt illum ipſa non occidas. Non potes præſtare, ne quis occidat.

Pars altera. Inter pares ſententias mitior vincat. Refer Virginiam, dic Lucretiam. Plures tamen Sabinæ ſunt. Contumelioſum mihi erit, te dignam videri, in cuius honorem homo occidatur: me dignam non videri, in cuius honorem ſeruetur.

IO. PETREIVS.

REfer Virginiam) Propter illam adulteria ſunt vindicata, propter has remiſſa. Numero. igitur quæ vincunt exempla, potiora ſunt.

DECLAMATIO VI.

Archipiratæ filia.

CAPTVS *à piratis ſcripſit de redemptione, non redimebatur. Archipiratæ filia eum iurare coegit, vt duceret ſe vxorem ſi dimiſſus eſſet, iurauit. Relicto patre ſecuta eſt adoleſcentem. Duxit illam. Orba incidit. Pater imperat, vt archipiratæ filiam dimittat, & orbam ducat. nolentem abdicat.* Cont. 6. li. 1.

Declamatio Bonæ ſpei vxor, bonæ ſpei nurus, quæ vel amare poteſt captiuum, vel odiſſe patrem. In carcere, inquit, ac tenebris iacebam. Narra, obſecro, ſoceri beneficia, puella non miſericordia mota eſt, ſed libidine,

Pars altera. Eo me loco non deſeruit, in quem & pater venire timuit. Vidiſſes membra vinculis preſſa, macie retractos introrſus oculos, attritas cathenis & inutiles manus: talem quis amare, niſi miſericors, poteſt? In tot Conſulatibus Marius nihil habet clarius quàm ſe auctorem. Pompeium, ſi hereditariæ extuliſſent imagines, nemo Magnum dixiſſet. Seruium regem tulit Roma. Quid tibi videntur illi rapti ab aratro, qui paupertate ſua beatam fecere Republicam? Non poſſumus vna felices eſſe: quod ſolemus, vna infelices erimus.

IO. PETREIVS.

HIc loci communes ſunt: de laude paupertatis, de amore qui in aduerſis exploratur, de gratitudine. Pater obiicit quod ignobilis ſit puella, quod impudica, quod perfida. Ignobilis archipiratæ filia: Impudica quæ adoleſcentem ſit ſecuta captiuum. Perfida, quod patrem deſeruerit. Et per omnia ſe debet oſtendere de filio ſollicitum. Et omnes Colores inducit, quib. illam faciat ſuſpectam. Quæſtio illa de iureiurando à patre poteſt eſſe: An teneatur iureiurando qui coactus fecit.

A piratis tyrannicida dimiſſus.

DECLAMATIO. VII.

LEX. LIBERI PARENTES ALANT, AVT VINCIANTVR *Quidam alterum fratrem tyrannum, alterum in adulterio deprehenſum, deprecante patre, interfecit. A piratis captus ſcripſit patri de redemptione. Pater piratis epiſtolam miſit, ſi præcidiſſent ei manus, duplam pecuniam ſe daturum. Piratæ illum dimiſerunt. Pater in egeſtatem incidit, petit alimenta. Negantem vult in vincula ducere* C. D. Cont. 7. li. 1.

DECLAMATIO. *Si præcideritis.* Si iraſceris, potius ſcribe: *Si occideritis.* Tyrannicida exitum tyranni rogo. non timeo, ne quas manus piratæ ſoluerunt, iudices alligent. Pro adultero filio rogas. Quærit nunc, quomodo tyranni fiant. *Duplam dabo.* Apparet. pro vnico filio rogat. *Dulpam dabo*: alteram pro filio, alteram pro tyrannicida. *Si manus præcideritis.* Hoc nec adultero fecimus, nec tyranno. Etiamnum manus meas petis? Nega tuam eſſe epiſtolam. & habes argumentum. dic: Ego rogare etiam pro adultero ſoleo. Remiſerunt me Reipublicæ cum manibus, patri cum epiſtolis. Hoc noſtro ſeculo ad fabulas deerat, vt narraretur aliquis ſolutus à piratis, alligatus à patre. Eius crudelitatis emptor, cuius nec pirata venditor. *Duplam dabo.* Quid neceſſe eſt? potui vilius ſolui. *Vt præcidatis manus.* Obſtupuere prædones, & Indica, inquiunt, patri, non omnia piratas vendere. Qualem optem patrem, neſcio. Diues debilitat, egens alligat. Neutrum manibus meis expedit. Vbi eſt patrimonium tuum, quo tyrannos inſtruis, quos adulteros facis?

PARS ALTERA. Suſcepi tria prodigia, inter me, & ſe furentia. Vnum, qui poſſet patriam opprimere: alium, qui fratrem violare: alium, qui patrem. Lex hæc ſcripta eſt pro malis patribus. Nam boni etiam ſine lege aluntur. Sciebam piratas non facturos, niſi pecuniam accepiſſent: & ſi ſperaſſent, vtique præcidiſſent Non ira illa patris, ſed calliditas fuit. Vnde redimerem, non habebam. Rogare in tam auara ciuitate neminem poteram, in qua nec filij quidem patres alunt. vſus conſilio ſum, ſciens piratas non crudeles, ſed auaros. feci vt deſperarent, quod poſſes redimi. An prudenter cogitauerim, neſcio. interim feliciter cogitaui. Excluſa mens eſt, ex quo vidi vnum in arce filium, alterum in adulterio, tertium in parricidio. Relictus ſolus ex his ſenex.

EXTRA. Hic color approbandus eſt impetu. Magna enim vi opus eſt, vt aliquis accuſando ſe miſerabilem faciat. *Sparſum* memini hominem inter ſcholaſticos inſanum, inter ſanos ſcholaſticum.

IO. PETREIVS.

NEga tuam eſſe epiſtolam] Id eſt, ex hoc ipſo quod petis, potes habere argumentum tuã non eſſe epiſtolam. Vel aliter: ſi vis negare te non petiuiſſe, ſi negaueris tuam eſſe epiſtolam, habebis argumentum ex indulgentia tua, qui etiam pro adultero rogare ſoleas. Vbi enim dixit, *habes argumentum*, ſubiecit ſtatim, *Dic*: quaſi hoc eſt argumentum, & ita inuidiam illi, qui cum rogaret pro adultero, accuſet frugalem.

Ter fortis.

DECLAMATIO. VIII.

LEX. QVI TER FORTITER FECERIT MILITIA VACET. *Ter patER fortem in acie quarto volentem exire retinet, nolentem abdicat.* Contr. 8. lib. 1.

DECLAMATIO. Quod patriæ ſupereſt, patri vindico. O me filio pugnante, laſſum. Iam pro te neſcio quid etiam lex timet. Miraris, ſi quod legi ſatis eſt, patri nimis eſt. Cauſa mihi abdicandi eſt, ne ſine filio viuam. Abdicatio mea in poteſtate abdicati eſt. Optimus virtutis finis eſt, antequam deficias, deſinere. Lex quoque ter viro forti aut diffidit, aut conſulit.

PARS ALTERA. Certe abdicatis pugnare licet. Pudet me, ter victi militant. Senator poſt ſexageſimum & quintum annum in curiam venire non cogitur, nec vetatur. Quicquid honoris nomine datur, in vtramque partem licet. Alioquin deſinit præmium eſſe, cui neceſſitas iniungitur. Otiũ imperas animo non otioſo. Tumultus exortus eſt. In me omnium ciuium diriguntur oculi: & adhuc, verum dicendum eſt, nihil mihi patria debet. Nunquam pugnaui, niſi coactus. Adhuc militia mea legis munus eſt. Athenienſes abdicato vicerunt duce. Quantum intereſt! ille abdicationem virtute deleuit, ego merui.

IO. PETREIVS.

ATheniensſes] Themiſtoclem intelligit, de quo Plutarchus. In quibus autem aliqui fingẽdo diſſentiunt, à patre illum repudiatum eſſe, & voluntarium matris interitum ex filij ignominia conflatum, ea & falſa videntur, & contrariæ quoque auctoritates ad ſunt.

EX LIBRO SECVNDO CONTROVERSIARVM.

Adoptandus poſt tres abdicatos DECLAMATIO. I.

Cont. 1. lib. 2. DIVES *tres filios abdicauit. petiit à paupere vnicum in adoptionem: Pauper dare vult: nolentem ire abdicat. Contradicitur.*

Declamatio. Nunquam futurum putaui, vt aut pater meus liberos odiſſet, aut diues concupiſceret. Diu dubitaui, ille amicum tentaret, an hic filium. Ita nos pauperes ſumus, qui habemus quod diuites rogent: Si immerito abdicauit, odi patrem, tot eiicientẽ innocentes: ſi merito, odi domũ tot facientem nocentes. Amo æque paupertatem ac patrem: vtrique aſſueui. Non tibi per multos fulta liberos domus eſt: quanquam nec ſic quidem debuiſti dare. Tutior aduerſus fortunam eſt, cui aliquid poſt damnum ſupereſt. Abdico, inquit. apparet, vnde venias. Vna inter nos diſputatio eſt: Iſte me dignum putat beato patre, ego me meo. Diuitem, inquit, eſſe te volo. O me abdicandum, ſi talem patrem relinquo. Quid me videri velim, neſcio. Innocentem? ſed abdicor: nocentem ſed adoptor Non vt in ceteris abdicationibus, in mea poteſtate eſt non abdicari. Perditurus ſum patrem, ſi abdicor: perditurus ſum, ſi non abdicor. Quid intereſt, vtrum eiiciar, an transferar? Et ſi parendum in omnibus patri, in eo non parendum, quo efficitur, ne pater ſit. Graue eſt carere vnico: grauius eo, quem alius concupiſcit. Non delectant ignoti ſeruorum domino greges, nec ſonantia laxi ruris ergaſtula. patrem gratis amo. Neceſſe eſt vt timeam infelicem liberis domum. Non poteſt inueniri reconciliationis aptius tempus. diues filios quærit.

Pars altera. Magnum & hoc inter cetera paupertatis incommoda eſt, quòd abdicationem filius non timet. Senatorium gradum cenſus aſcendit. Cenſus equitem Romanum à plebe ſecernit. Cenſus in caſtris ordinem promouet. Cenſu iudex in foro legitur. Facilius eſt paupertatem laudare: quàm ferre, Si emendati inquit, fuerint liberi mei, habebo hunc cum illis, ſi perſeuerauerint, habebo pro illis.

Extra. Aridi declamatores fidelius quos propoſuerint colores tuentur. non. n. alicuius ſententiæ dulcedo ſubrepit, nullum ſchema ſolicitat. Sic quæ malam faciem habent, ſæpe pudicæ ſunt: non animus illis deeſt; ſed corruptor. GALLVS VIBIVS fuit tam magnæ olim eloquentiæ, quam poſtea inſaniæ. Cui hoc accidiſſe vni ſcio, vt ad inſaniam non caſu caderet, ſed iudicio perueniret. Nam dum inſanos imitatur, dum lenocinium ingenij furorem putat, quod ſimulabat, ad verum redegit. OTHO IVNIVS pater edidit quatuor libros colorum, quos belle Gallio noſter Antiphontis libros vocat: tantum in illis ſomniorum eſt. SYRIACVS contra maximum Stertinium, à quo premebatur, cum comes eius fuiſſet, dixit: Per annos quindecim in officio tuo fui, dic quid peccauerim? ſed hæc eſt conſuetudo veſtra, iniuriam vocatis finem ſeruitutis.

IO. PETREIVS.

T*Res abdicandos*] *abdicando* fortaſſis: vel *abdicandos*, qui ſoliti fuerint alias abdicari.

Non delectant] Inductio eſt per quam filium probat, non eſſe carum patri quem à ſe ableget. Nam nec ignoti greges ſeruorum delectant dominos, nec quos ruri detinet in opere faciundo. Et eſt veluti concluſio *patrem gratis amo*, vel in diuitias hæc dicta ſunt, quibus ſe minime capi oſtendit.

Iuſiurandum mariti & vxoris. DECLAMATIO II.

Cont. 2. lib. 2. VIR *& vxor iurauerunt, vt ſi quid alteri accidiſſet, alter moreretur. Vir peregre profectus eſt miſit nuncium vxori, qui diceret ſe deceſſiſſe. Vxor ſe præcipitauit. Recreata, iubetur a patre virum relinquere. non vult. abdicatur.* C. D.

Declamatio. Dij immortales, qua debetis prudentia humanum genus regitis: effeciſtis vt illud non periculum amantis eſſet, ſed experimentum. Hos diuidere vult ſocer, quos nec mors quidem diuidet. Moriar, inquit: habeo & cauſam, & exemplum Quædam ſe maritorum rogis ardentibus miſcuerunt: quædam anima redemerunt maritorum ſuorum ſalutem, ſollicitudine breui. Inter has puella viua numeratur. Aſſiduę contentiones erant: Sinę te viuere non poſſum: imo ego ſine te. qui certantium exitus eſſe ſolet: iurauimus. Hic animus ſine dubio iurantium fuit, vt viui non diducerentur: cum illud quoquę cauerint, ne morte diuiderentur.

Pars altera. Non poſſum, inquit, relinquere virum. Quid non poteſt, quæ mori poteſt? Pæne dum falſæ mortis nuncium miſit, veræ recepit. Potes ſine viro pati, peregrinationem eius tuliſti. Iureiurando iam liberata es caſu proximo.

Extra. *Ouidius Naſo* apud Arellium Fuſcum magiſtrum ſuum, hanc controuerſiam declamauit. Nam Latronis admirator erat. Latro in præfatione quadam dixit: Non vides, vt immota fax torpeſcat, & ignes exagitata reſtituat. Mollit viros otium, ferrum ſitu rubiginem ducit. Naſo dixit:

Vid,

Vidi ego iactatas mota face creſcere flammas,
Et rurſus nullo concutiente mori.

Hic autem dixit: Quicquid laboris eſt, in hoc eſt, vt vxorem à viro, & virum ab vxore diligi concedas. Neceſſe eſt deinde, vt iurare permittas, ſi amare permiſeris. *Eiuſdem.* Pauca noſti, pater, crimina, & litigauimus aliquando, & cecidimus: & fortaſſe, quod non putas, peierauimus. Rogatus aliquando ab amicis ſuis, vt tolleret tres verſus: petiuit inuicem, vt tres exciperet, in quos nihil illis liceret. Conſcripſerant illi quos tolli vellent, ſecreto: hic, quos tutos eſſe vellet. In vtriſque codicillis ijdem verſus erant: ex quibus primum fuiſſe narrabat Albinouanus Pedo, qui inter arbitros fuit,

Semibouemque virum, ſemiuirumque bouem. Secundum.
Et gelidum Borean: egelidumque Notum.

Ex quo apparet, ſummi ingenij viro non iudicium defuiſſe ad compeſcendum licentiam carminum ſuorum, ſed animum. Aiebat interim, decentiorem eſſe faciem, in qua aliquis næuus eſſet.

Raptor patrem non exorans. DECLAMATIO III.

LEX. RAPTOR NISI ET SVVM ET RAPTÆ PATREM INTRA TRICESIMVM DIEM EXORAVERIT, PEREAT. *Raptor patrem exorauit, ſuum non exorat: Reum facit dementia.* C.D. *Contr. 3. lib. 2.*

DECLAMATIO. Quid contremiſcis ſenectus? Quid lingua trepidas? Quid obtorpuiſtis oculi? Nondum eſt triceſimus dies. Ne triſtiore quidem vultu expugnatam filiæ pudicitiam tulit. Nimis cito exoratus eſt. Ne omnia vitia eius ab adoleſcentia repetam, virginem rapuit, patrem accuſat. Hoc intra triginta dies. Putas me accuſatori permiſſurũ, quod filio negaui? Miraris dubitare patrẽ? Lex ipſa inter mortem & nuptias dubia eſt. Semper enim ſibi omnia licere credidit: nihil me vnquam rogauit. Ignouit, inquit, ita aliquis ante me rogatus eſt; Demens ſum. Vides: nimirum turpiter viuo. Legem ignoro, dies tuos non numero. Demens, inquis, es. Poteſt aliquis ignoſcere, ſic roganti? Deliberabo cum amicis, deliberabo cum propinquis. Me miſerum, quàm pæne promiſi! O me miſerum, quod tãtum triginta diebus iraſci poſſum! Quid mirum, ſi citius illum exoraſti? facilius eſt donare iniuriam, quàm crimen. Procede in medium ſenex, cuius miſericordia crudelis ſum. Iam, inquit anguſtum tempus eſt. & tibi vacat accuſare? Sic aliquis exorat? ſic deprecatur? Apparet te nunc primum rogare. Quid enim tanquam demens egi? Non ſum exoratus. nondum tranſiuit tempus. etiamnum exorari poſſum. Quàm iniquum eſt, nondum eſſe me nocentem, & iam reum.

PARS ALTERA. Me miſerum, pater, iræ tuæ detractum eſt nihil, tempori autem multum. Infelicior ſum, quàm ſi neutrum exoraſſem. Si ſeruaturus es filium, iam tempus fuit: ſi occiſurus, iam tempus eſt. Prior rogatus eſt, qui magis timebatur.

IO. PETREIVS.

QVam iniquum] effici aliquid prius, quam ſit cauſſa. Argumentum à cauſſis: Ita Demoſthenes, Diopethem dicit accuſari, eorum, quæ ſit facturus.

Nepos ex meretrice ſuſceptus. DECLAMATIO IIII.

ABDICAVIT *quidam filium. Abdicatus ſe contulit ad meretricem, & ex ea ſuſtulit filium. æger ad patrem miſit. cum veniſſet, commendauit ei filium, & deceſſit. Pater poſt mortem illius in adoptionem recepit nepotem. Accuſatur ab altero filio dementiæ.* C.D. *Cont. 4. lib. 2.*

DECLAMATIO. Dementia in me noui generis arguitur: ſanus eram, ſi non agnoſcerem meos. Expectabam, vt aliquis pro abdicato rogaret. Nemo audebat propinquorum, fratre ceſſante. Deficientis ſpiritus in aduentum meum ſuſtinebatur. Intraui: iam cadentes oculos ad nomen meum erexit, fugientemque animam retinuit. In ſinu meo & filium, & animam depoſuit. Nunciatum eſt mihi, in vltimis eſſe filium: nec hoc à fratre.

PARS ALTERA. Pater iſtius incertus eſt. bene cum ipſo ageretur, ſi & mater incidit in meretricem, inter cetera malam & fœcundam. Mulier, neſcio, aduerſus patrem iniurioſior ſis quòd abſtuliſti illi hæredem, an quòd dediſti. Adoptauit eius filium, propter quam eiecerat ſuum.

Torta à tyranno pro marito. DECLAMATIO V.

TORTA *à tyranno vxor nunquid de viri tyrannicidio ſciret perſeuerauit negare. poſtea maritus eius tyrannum occidit, intra quinquennium non parientem, ſterilitatis nomine dimiſit. Agit illa ingrati.* *Cont. 5. lib. 2.*

DECLAMATIO. Eas nuptias tyrannicidium diduxit, quas non diduxit tyrannus. Trahebãtur matronæ, rapiebantur virgines: Nullæ tunc videbantur feliciores, quàm quæ liberos non habebant. Suſpicatus eſt hunc tyrannus de tyrannicidio cogitare, ſiue iſti aliquid excidit, ſiue non bene tegit vultus magna conſilia: tamẽ de vxoris garrulitate queri non poteſt, cum ſciat quemadmodum taceat. Impoſita in eculeum, ſæpius ad abſentem virum reſpexit, quàm ad præſentẽ tyrannum. Explicatur totus aduerſus infelicem feminam tyrannicæ crudelitatis apparatus: & illa inſtrumenta, virorum quoque animos ipſo viſu frãgentia, ad excutiendam muliebris pectoris ſcientiam proponuntur: Verberibus corpus abrumpitur. Neſcio Reſpublica, an tibi liberos iſta mulier datura ſit: tyrannicidam dedit. Miraris, ſi tranſit quinquennium inter vxorem tortam, & virum occupatum? Sciſſum corpus flagellis, igne aduſtũ, tormentiſque conuulſum? Ignoſcetis, puto mulieri, ſi dixero, Feſſa eſt. Quid tyrãnicidio gloriaris? Facilius eſt tyrannum occidere, quam ſuſtinere. Verbera, laminæ eculei, quicquid

antiqua ſæuitia inuenerat, quicquid adiecerat noua, quid amplius dicā & tyrānus torquebat, cum de tyrannicidio quæreret. Num premit cenſum oneroſa ſumptibus, (vt ſæculi mos eſt) in deterius luxu fluente muliebris ambitio certamine mutuo, vſq; in publica damna priuatis inſanit? Nunquid gemmas & ex alieno litore petitos lapillos? Expecta, poteſt patere. Non reſpondet ad certā diem fœcunditas. Sui iuris rerum natura eſt. Vtrum putas tuum mirandum eſſe tyrannicidium, an huius ſilentium?

Pars altera. Ego torta ſum, merito obijceres, niſi te vindicaſſem: etiam ſi ſciſti de tyrannicidio viri, nec indicaſti, non eſt beneficium, ſcelus non facere. Deinde nec ſciſti. non enim tibi indicaui. Nec tam magnum conſilium, virilibus quoque animis graue, commiſi muliebri garrulitati: quæ id ſolum poteſt tacere quod neſcit. Quo tempore vxor torta eſt, nihil adhuc de tyrannicidio cogitabam: poſtea cogitaui. Et hæc ipſa mihi cogitandi cauſa fuit, vxoris vltio. Si quod audierat, tacuit, non beneficium eſt ſed fides.

Extra. L. Vinitivs, quo nemo ciuis Romanus in agendis cauſis præſentius habuit ingenium. Quicquid longa cogitatio illi præſtatura erat, prima intentio animi dabat. Ex tempore cauſas agebat: ſed non deſiderabat hanc commendationem vt ex tempore agere videretur. De hoc eleganter dixit diuus Auguſtus: L. Vinitius ingenium in numerato habet.

Pater & filius luxurioſi. DECLAMATIO. VI.

Cont. 6. lib. 2. QVIDAM *luxuriante filio luxuriari cœpit. Accuſatur à filio dementiæ.* C. D.

Declamatio. Accuſator meus intra ſe contrarios habet affectus. Cupit reum damnari, crimen abſolui. Sed tu ſenex, inquit, hoc dicis: luxuria tua ſerius cœpit, citius deſinet. Quidam ſummum bonum dixerunt voluptatem. Nihil eſt mihi opus præcipientibus. Habeo exemplum, Oſtendi tibi luxuriam, quam in te non videbas. Ebrietatem patri obiicis ebrius.

Pars altera. Adoleſcens luxurioſus peccat: ſenex luxurioſus inſanit? Nemo vitia quia odit imitatur. Quis imperator ob hoc de prælio fugit, vt bene pugnaret exercitus; non coercet vitia, qui prouocat. Meā luxuriam patri imputabo. Non ſub ſeuera fui diſciplina, non ſub bene inſtitutæ domus lege, quæ poſſet adoleſcentis formare mores, & à vicijs ætatis abducere. Quodammodo ad luxuriam à patre præmiſſus ſum. Madent cani vnguento, & comeſſator ſenex nulli nimis luxurioſus, ſed parum ſanus videtur.

IO. PETREIVS.

QVidam ſummum] auctoritate ſe per ironiam purgat, deinde etiam exemplo, quo magis exprobrat filio ſtultitiam, qui quod in ſe prius admiſerit, in alio reprehendat. Hæc autem Controuerſia conſtat ἀντικατηγορίᾳ, id eſt, mutua accuſatione.

Peregrinus negotiator. DECLAMATIO. VII.

Contr. 7. lib. 2. QVIDAM *cum haberet formoſam vxorem, peregre profectus eſt. In viciniam mulieris peregrinus mercator migrauit: ter illam appellauit de ſtupro, adiectis pretijs. Negauit illa, Deceſſit negotiator, teſtamento omnibus bonis eam reliquit hæredem: & adiecit elogium* QVIA PVDICAM COMPERI. *Adit hæreditatem. redit maritus. accuſat adulterij vxorem ex ſuſpicione.*

Declamatio. Seram querelam detulit. Non accuſo adulteram, niſi diuitem factam. Poſt tantos impudicitię quæſtus, ſi tacere poſſum, confitendum habeo, hac me cauſa abfuiſſe. Tempus eſt de vxore marito credi. Ferat matrona oculos iacentes in terram: & aduerſus officioſum ſalutatorem, inhumana potius quàm verecunda, ſit longe ante ſuam impudicitiam ore, quam verbo neget. Nemo fortiter negantem iterum rogabit. Omnium bonorum heres ſola eſto, quia corrumpi non potuiſti, quia tam feliciter pudicitiam cuſtodiſti. Tace paulliſper nomen auctoris. Nunquam non teſtamentum viri creditur? Adeo ne iam omnis patientia ſeculi noſtri abijt, vt aduerſus querimoniam viri, alieno teſte defendatur vxor? Muliebrium vitiorum fundamentum auaritia eſt. Quæ poteſt non timere opinionem adulterii, poteſt non timere adulterium. Ex omni rupe conchylium trahitur, quo veſtis cruentetur. Infelices ancillarum greges laborant, vt adultera tenui veſte perſpicua ſit: & nihil in corpore vxoris ſuæ plus maritus, quàm quilibet alienus peregrinuſque, agnouerit. Fruſtra æſtimabo eſſe indicia, ſi tātum qui rogat, comperit pudicam. Omnes te impudicam loquuntur: pudicam tantum vnus, & peregrinus, cui plus laudator quàm accuſator nocet. Vxorem meam nuſquam audiui pudicam niſi in adulteri elogio. Deijce in terram oculos & aures tuas externorum vocibus claude. Sibi quiſque pro te neget. Pudicam ille dixit, ego impudicam. Puto, plus creditis ciui, quam peregrino: marito, quam adultero. Ipſum elogium corruptoris animo ſcripſit: QVIA PVDICAM, inquit, COMPERI, quod nulli præter me contigit.

Pars altera. Formoſa eſt: hoc natura peccauit. Sine viro fuit, hoc maritus peccauit. Appellata eſt: hoc alius peccauit. Negauit: hoc pudice. Heres relicta eſt: hoc feliciter. Hereditatem adiit: hoc conſulto fecit.

IO. PETREIVS.

SE non ſubduceret] auderet internuncium agere. *Puto illud*] Fort. *Puto vbi illud ſenſit.*

EPITOMÆ DECLAMATIONVM

LIBER TERTIVS.

SENECA NOVATO, SENECÆ MELAÆ *Filiis Salutem.*

QVOSDAM diſertiſſimos agnoui viros, non reſpondentes famæ ſuæ cum declamarent, in foro maxima omnium admiratione dicentes, ſimul ad has domeſticas exercitationes ſeceſſerant, deſertos ab ingenio ſuo. Quod accidere pleriſque æque mihi mirum, quàm certum eſt. Memini itaque me à Seuero Caſſio quærere, quid eſſet, cur in declamationibus illi ſua non reſponderet eloquentia. In nullo enim hoc fiebat notabilius. Oratio eius erat valens cultu, ingentibus plena ſententiis. Nemo minus paſſus eſt aliquid in actione ſua otioſi eſſe. Nulla pars erat, quæ non ſua virtute ſtaret. Nihil, in quo auditor ſine damno aliud ageret. Omnia intenta aliquo, petentia. Nemo magis in ſua poteſtate habuit audientium affectus. Verum eſt quod de illo dicit Gallio noſter. Cum diceret, rerũ potiebatur. adeo omnes imperata faciebant. Cum ille voluerat, iraſcebantur. Nemo non illo dicẽte timebat, ne deſineret. Non eſt, quod illum ex his quæ edidit æſtimetis. Sunt quidem & hæc quibuſdam grata. Verum eloquentia eius longe maior erat quam lectio. Non hoc ea portione illi accidit qua omnibus fere, quibus maiori commendationi eſt audiri quàm legi, ſed in illo longe maius diſcrimen eſt. Primum tantundem erat in homine, quantum in ingenio: corporis magnitudo conſpicua ſuauitas, valentiſſimę vocis. Quamuis hæc inter ſe raro coëant, vt eadem vox & dulcis ſit & ſolida. Pronunciatio quæ hiſtrionem poſſet producere, tamen quæ hiſtrionis poſſet videri. Nec illo quicquam magis mirareris, quam quod grauitas quæ deerat vitæ, actioni ſupererat: quandiu citra iocos ſe continebat, cenſoria oratio erat. Deinde ipſa quæ dicebat, meliora erant quàm quæ ſciebat. Vir enim præſentis animi, & maioris ingenij quàm ſtudij, magis placebat in his quæ inueniebat, quã in his quæ attulerat. Iſ vero iratus commodius dicebat. Ideo diligentiſſime cauebant homines, ne dicentem interpellarent. Vni illi proderat excuti: melius ſemper fortuna, quàm cura, de illo merebat. Id nunquam tamen hæc felicitas illi perſuaſit negligentiæ. Vno die priuatas plures agebat, & ita vt alteram ante meridiem ageret, alterã poſt meridiẽ: publicam vero nunquam amplius quam vnam vno die. Nec tamen ſcio, quem reum illi defendere, niſi ſe, contigerit. Adeo nunquam vllam materiam dicendi, niſi periculis ſuis, habuit. Sine commentario nunquam dixit: nec hoc commentario contentus erat, in quo nudæ res ponuntur. Ex maxima parte perſcribebatur actio. Illa quoque quę ſalſe dici poterant, annotabantur: ſed cum procedere nollet niſi inſtructus, libenter ab inſtrumentis recedebat. Ex tempore coactus dicere, infinito ſe antecedebat. Nunquam non vtilius erat illi deprehendi quam præparari: ſed magis illum ſuſpiceres, quod diligentiam non relinquebat, cum illi tam bene temeritas cederet. Omnia ergo habebat, quæ illum vt bene declamaret, inſtruerent: phraſim nec vulgarem, nec ſordidam, ſed lectam: genus dicendi non remiſſum aut languidum, ſed ardens & cogitatum: nec lentas, nec vacuas explicationes, ſed plus ſenſus quã verborum habentes: diligentiam, maximum etiam mediocris ingenij ſubſidium. Tamen non tantum infra ſe cum declamaret, ſed etiam infra multos erat, Itaque raro declamabat, & non niſi ab amicis coactus. Sed quærenti mihi, quare in declamationibus impar eſſet ſibi, hoc aiebat: Quod in me miraris, pæne omnibus euenit. Magna quoque ingenia, à quibus multum abeſſe me ſcio, quando plus quam in vno eminuerunt opere? Virgilium illa felicitas ingenij, in oratione ſoluta reliquit. Ciceronẽ eloquentia ſua in carminibus deſtituit. Orationes Salluſtij in honorem hiſtoriarum leguntur. Eloquẽtiſſimi viri Platonis oratio, quæ pro Socrate ſcripta eſt, nec patrono, nec reo digna eſt. Hoc non ingenijs tantum, ſed corporibus videmus accidere: quorum vires non ad omnia, quæ viribus efficiuntur, aptæ ſunt. Illi nemo luctando par eſt: ille ad tollendam magni ponderis ſarcinam præualet: ille quidquid apprehendit, non remittit, ſed in procliue nitentibus vehiculis, moraturas manus iniicit. Ad animalia venio: alij ad aprum, alij ad ceruum canes faciunt. Equorum non omnium, quamuis celerrimi ſint, idonea curriculis velocitas eſt. Quidam melius equitem patiuntur, quidam iugum. Et vt ad morbum te meum vocem, Pylades in comœdia, Batyllus in Tragœdia, multum à ſe aberant, Numenio cum velocitas pedum non concedatur tantum, ſed obiiciatur, lentiores manus ſunt. Quidam cum hoplomachis, quam cum Thracibus optime pugnant. Et quidam ſic cum ſcęna componi cupiunt, quomodo alteri eſt. In ipſa oratione quamuis vna materia ſit, tamen ille qui optime argumentatur, negligentius narrat Ille non tam bene implet, quàm pręparat. Paſſienus noſter cum cœpit dicere, ſecundum principium ſtatim fuga fit, ad epilogum omnes reuertuntur. Media tantum quibus neceſſe eſt, audiunt. Miraris eundem non æque bene declamare, quam cauſas agere aut eundem non tam bene ſuaſorias, quam iudiciales controuerſias dicere? Silo Pompeius ſedens & facundus & litteratus eſt, & haberetur diſertus, ſi à prælocutione dimitteret. declamat tam male, vt videar belle optaſſe cum dixi: Nunquam ſurgas. Magna & varia res eſt eloquentia: nec adhuc vlli ſic indulſit, vt tota contingeret: ſatis felix eſt, qui in aliquam eius partem eſt receptus. Ego tamen & propriam cauſam videor poſſe reddere: aſſueui non auditorem ſpectare, ſed iudicem: aſſueui

non mihi reſpondere,ſed aduerſario. Non minus deuito ſuperuacua dicere, quàm cōtraria. In ſcholaſtica quid non ſuperuacuum eſt, cum ipſa ſuperuacua ſit? Indicabo tibi affectum meum. cum in foro dico, aliquid ago; cū declamo, id quod belliſſime Cenſorinus aiebat de his qui honores in municipijs ambitioſe peterent, videor mihi in ſomnis laborare. Deinde res ipſa diuerſa eſt. Totum aliud eſt, pugnare: aliud , ventilare. Hoc ita ſemper arbitratum eſt, ſcholam quaſi ludum eſſe, forum harenā. Et ideo ille in foro primū dicturus, tiro dictus eſt. Agedū iſtos declamatores produc in ſenatum, in forum cū loco mutabantur, velut adſueta claſſi, & dilectæ vmbræ corpora ſub dio ſtare non poſſunt. non imbrē ferre, non ſolem ſciunt: vix ſe inueniunt. Aſſueuerunt enim ſuo arbitrio diſerti eſſe. Non eſt quòd oratorem in hac puerili exercitatione ſpectes. Quid ſi velis gubernatorem in piſcina æſtimare Diligentiſſime tibi me excuſarem, tanquam huic rei non eſſem natus: niſi ſcirem & Pollionem Aſinium, & Meſſallam Coruinum, & Paſſienum qui nunc primo loco ſtat, minus bene videri quam Ceſtium, aut Latronem. Vtrum ergo putas hoc dicentium vitium eſſe, an audientium? Non illi peius dicunt, ſed hi corruptius iudicant. Pueri fere, aut iuuenes, ſcholas frequentant. Hi non tantum diſertiſſimis viris, quos paulo ante retuli, ſed etiam Ciceroni Ceſtium ſuum præferrent, niſi lapides timerent. Quo tamē vno modo poſſunt, præferunt. Huius enim declamationes ediſcunt. Illius orationes non legunt, niſi eas quibus Ceſtius reſcripſit. Memini me intrare ſcholas, cum recitaturus eſſet in Milonem Ceſtius: ex conſuetudine ſua miratus dicebat: Si Thrax eſſem, Fuſius eſſem: ſi Pantomimus eſſem, Batyllus eſſem: ſi equus, Meliſſio. Non continui bilem, exclamaui: Et ſi cloaca eſſes, magna eſſes. Riſus omnium ingens. ſcholaſtici intueri me, quis eſſem qui tā craſſas ceruices haberem. Ceſtius Ciceroni reſponſurus mihi quid responderet, non inuenit, ſed negauit ſe executurum, niſi exirem de domo. Ego negaui me de balneo publico exiturū, niſi lotus eſſem. Deinde libuit Ciceroni de Ceſtio in foro ſatisfacere, ſubinde nactus eum, in ius ad prætorē voco: & cum, quantum volebam, iocorum conuiciorumque effudiſſem, poſtulaui vt prætor nomen eius reciperet lege inſcripti maleficij. Tanta illi perturbatio fuit, vt aduocationem peteret. Deinde ad alterum prætorem eduxi, & ingrati poſtulaui. Iam apud prætorem vrbanum curatorem ei petebam, interuenientibus amicis, qui ad hoc ſpectaculum concurrerant, & rogantibus dixi, moleſtum me amplius non futurum, ſi iuraſſet diſertiorem eſſe Ciceronem, quàm ſe. verùm nec vt hoc faceret, vel ſerio effici potuit. Hanc, inquit, tibi fabulam retuli, vt ſcires in declamationibus in tantum aliud genus hominum eſſe. Si comparari illis volo, non ingenio mihi maiore opus eſt, ſed ſenſu minore. Itaque vix iam obtineri ſolet, vt declamem: illud obtineri non poteſt, vt velim, alijs quàm familiariſſimis audientibus: & ita faciebat. Eius declamationes inæquales erant: ſed ea quæ eminebant, in quacunque declamatione poſuiſſes, inæqualem eam feciſſent. Compoſitio aſpera, & quæ vitaret compoſitionem ſententiæ viuæ. Iniquum tamen erit ex his eum æſtimari, quæ ſtatim ſubtexam: non enim hæc ille optime dixit, ſed hęc optime teneo.

NIC. FABER.

ORatio eius erat valens cultu] De Caſſij Seueri eloquentia cenſura Quinctiliani eſt eiuſmodi: *Multa, ſi cum iudicio legatur, dabit imitatione digna Caſsius Seuerus. Qui ſi cæteris virtutibus colorem & grauitatem orationis adiecisſet ponendus inter præcipuos foret. Nam & ingenij plurimum eſt in eo, & acerbitas mira, & vrbanitas, & vis ſumma: ſed plus ſtomacho quam conſilio dedit. Præterea vt amari ſales, ita frequenter ipſa amaritudo ridicula eſt.* Quam ſi conferas cum noſtri auctoris de eo, iudicio, in multis contrariam deprehendes. Noſter enim ait grauitatem orationis etiam ſuperfuiſſe, iratumque commodius dixiſſe cenſuit. Huius autem ſcriptis & auctoritate vtuntur Suetonius in Vitellio cap. II. Quinctilianus ſæpiſſime, Tertulianus in Apologetico, Chariſius, & Diomedes,

Rerum potiebatur,] regnabat.

Corporis magnitudo conſpicua,) Huic tamen celebri oratori armentarij Mirmillonis obiecta ſimilitudo eſt. Plinius cap. XII. lib. VII.

Tamen quæ hiſtrionis poſſet videri.] Vox *tamen* præcedentem orationem corrigere debet, quod hic nō facit vt conceptus eſt locus. Vitio enim vertitur oratori in agendo modulatione ſcenica vti, quod Cicero in oratore ad Brutum, & Quinctilianus cap. vlt. lib. XI. reprehendunt: & Demoſthenes περὶ φωνῆς Æſchini obiicit: à quo tamen vitio, quamuis dulcem vocem habuerit, Seuerum abfuiſſe vult dicere noſter auctor. Vetera exemplaria nos hac in re nihil iuuant, quæ legūt, *Tamen quæſtionis poſſet videri,* vel *tamē quæſtio vix poſſet videri.* adderem libenter editæ lectioni negationem, ſcriberemque, *quæ tamen hiſtrionis non poſſet videri.*

Quæ deerat vita,] *Is enim ſordidæ originis,* inquit, Tacitus, *maleſicæ vitæ, ſed orandi validus* libidine qua viros & feminas illuſtres procacibus ſcriptis diffamabat, cauſam dedit Auguſto ſanciēdi vt ſpecie legis Maieſtatis cognitio de famoſis libellis tractaretur: quem etiam Horatius vt maledicū ſexta Epodo inceſſit. Ob hæc vitia, in Cretam relegatus atque illic eadē factitādo decimo tertio poſt anno Germanico & Capitone Coſſ. à Tiberio bonis exutus, interdicto igne & aqua ſaxo Seriphio cōſenuit, & XXV. ſui exilii anno in ſūma inopia moritur, vix panno verenda contectus. Hæc colligo ex Dione lib. LVI. Tacito Ann. 4. Suetonio cap. XVI. Caligulæ, & Hieron. in Euſebii chron. Quid autem ſit illud Quinctilianum prouerbiū, quod luſiſſe Caſſium ſcribit B. Hieronymus, quæro.

Ne dicentem interpellarent.] Vnde oriebatur altercatio. Infra lib. X. de Scauro, *Deinde litiganti quàm agenti ſimilior cupiebas euocare aliquā vocē aduerſariorū, & in altercatione vires ſuas nouerat.* de qua Fab. lib. VI. inſt. orat. cap. 5. Sæpiſſime tamē nō niſi poſt cōtinuas orationes fiebat, eratq; tota fori. Nā quæ in ſcholaſticis præfationibus ſiue prælocutionibus diſputationes inter declamātes oriebantur, vt cū inter Pomponiū Secundum Poetam, & L. Senecā diſputatum eſt, an *gradus eliminat* in Tragedia ab Attiodici oportuiſſet, altercationes non erant. Altercationis autem exemplum exſtat nobile apud Ciceronem, lib. 2. ad Attic Epiſt. XIII.

Priuatas plures aiebat.] Omnes veteres codices habent, *non aiebat.* ſi recte, intelligendum eſt eum plures non egiſſe, niſi forte ante meridiem vnam, alteram poſt meridiem ageret.

Niſi in periculis ſuis, habuit.) Ipſe tamen P. Noniū Aſprenatem celebrem aeque oratorem, & ex cōſulari familia, venefici, reum fecit, quò vna eius patina cxxx. conuiuae interiiſſent. In qua etiam eius accuſatione hæc mali animi & amari ſententia notatur: *Dij boni, viuo, & quo me viuere iuuet, Aſprenatem reum video.* Plinius cap. xii. lib. xxxv. & Quinctilianus lib. xi. cap. i. referunt.

Illa quoque quæ ſalſe dici poterant,) Male in alijs editionibus *falſe* legitur, & contra veteres libros. Quinctilianus enim Caſſio tribuit aſperitatem, & amariores ſales, cap. iv. lib. vi. & x li: vlt. quamuis tamen nec vrbanitate caruerit: vt cum contra Pōponium Marcellum ſoloeciſmum aduerſarij exagitantem Grammaticum popoſcit? & ei qui orādo dicebat. *Quid me toruo vultu intueris Seuere? reſpondit. Non me hercules faciebam, ſed ſic ſcripſiſti. Ecce & quàm potuit truculentiſſime eum aſpexit.* Quinctilianus cap. ii. lib. vi. & Suetonius de claris Grāmaticis.

Pylades in comœdia, & Batillus) Notiſſimi ſub Auguſto Pantomimi, idem in Aeſopo, & Roſcio obſeruatum fuit.

Sed obiiciatur,) vt fugitiuo.

Sic cum ſcaeua] Ita legunt veteres libri. Scaeua autem eſt qui validius ſiniſtra vtitur, non imbecillitate dextræ ait Vlpianus lib. i. ad Edictum Ædilium Currulium, nam hic mancus eſt. quæ tamen ſubtilis diſtinctio in Mucio Scæuola à clade dextræ cognominato, ſi Liuio credimus, obſeruata non fuit. Quod ſequitur autem, *quomodo alteri eſt*, veteres libri. *quomodo alui eſt*, habēt: quod niſi ſit nomen cuiuſdam gladiatoris ita dicti locum depono. Nam hæc verba *quomōdo alteri eſt*, nullius ſunt ſenſus.

Paſſienus noſter] Supra controuerſia v. præcedētis libri laudauit paſſienum patrem, hîc filium, quem primo loco ſtare dicit. Et ſane præter B. Hieronymum, & noſtrum auctorem, nemo alius Paſſieni patris meminit, nemo non fere Paſſieni filij oratoris mentionem fecit. Is autem celebris clarusque exſtitit non ſolum eloquentia, ſed etiā duobus conſulatibus & matrimoniis, primū Domitiæ neptis Antonij Trium viri, deinde Agrippinæ matris Neronis. Eundem enim eſſe puto vtriuſque maritum, nempe nobilem illius ſæculi oratorem, & iudicij acumine ab iis qui eo ſæculo ſcripſerunt, aut paullo poſt auctoribus laudatum quē ſolum huius nominis oratorem ſub Tiberio Caligula, & Claudio floruiſſe hinc cōiicio quòd ſine dubio, ſi duo eodem tempore eiuſdem ſtudij nomine celebres exſtitiſſent, aliqua nota eos inter ſe diſcreuiſſent. Quare quod L. Seneca capite vltimo lib. i. de Beneficiis, & Præfat. lib. iiii. Natural. quæſt. Quinctilianus cap. ii. & iv. lib. vi. cap. i. lib. x. Tacitus lib. vi. Plinius ſenior capite vltimo lib. xvi. & Iunior Epiſt. vi. lib. vi. de Paſſieno dicunt, ad hunc filium refero, quem conſtat ex Suetonij capite vi. in Nerone, ſub Claudio demum vita functum. Hinc liquet hæc quæ apud B. Hieronymum habentur in Chronico Euſebij ad annum Caligulæ ſecundum, *Paſſienus filius fraude hereditatis ſuæ necatur*, [hunc enim Paſſienum intelligo] non ſuo loco poſita eſſe: quemadmodum pleraque alia exſcriptorum vitio in eo Chronico confuſa ſunt. Quod autem ait fraude hereditatis ſuæ necatum, vereor ne ab Agrippina, quæ vt alterum maritū propter imperium interfecit, ita fortaſſe primum propter hereditatem. Dubito etiam ne ad hunc Paſſienum Criſpum ſit L. Senecæ Epigramma in exilio degentis, quod incipit, *Criſpe mea vires.* Cur id credam, facit quòd eum Criſpum, ad quem Epigramma, vt hic de quo loquimur, oratorem fuiſſe apparet, oratoriſque filium, domuſque Senecæ amicū: quæ ſi quis nō probet eodē in numero cū Antiphontis libris, vt per multa alia in his annotationibus, me adſtipulante, habeat:

Nunquam ſurgas) Nempe vt declames: quando quidem illi tam male cedebat declamanti. Diximus enim ſupra, Rhetores ſedentes præloqui ſolitos: declamaturos vero ſurrexiſſe.

Belliſſime Cenſorinus] Aliquid tale eſt apud Fulgētiū lib. ii. Mithol. in Ixionis fabula, ſed ita corrupto loco vt Delio natatore indigeat, quē hîc apponā vel potius deponā. *Beatinus Augur*, inquit, Fulgētius *dicere ſolitus erat ſomnialiter peragi vrbicario mimologo, vt quamuis vtraque nihil agere dixerit, tamen hoc Romæ praſtare viſum eſt quod ex parte quidem veros honores, ſed riſorios ſed citius fugitiuos. Credo enim quod de Theophili ſententia legeras* μῖμος ὁ βίος.

Ceſtium ſuum præferrent,] Idem Cornelius Tacitus de ſui temporis ſcholaſticis. *Quotus enim quiſque*, inquit, *ſcholaſticorū non hac ſua perſuaſione fruitur, vt ſe ātē Ciceronē numeret: ſed plane poſt Gabinianū?* Erat autē Gabinianus, vt ἐν παρόδῳ loco obſcuro aliquid lucis adferā, ætate Taciti notiſſimus Rhetor, de quo B. Hieron. Olym. ccxiii. *Gabinianus celeberrimi nominis Rhetor in Gallia docuit.* Ita enim legūt veteres codices, maſe vulgo *Gabinius.* Hui⁹ autē declamationes laudat idem Hieronymus præfatione viii. in Eſaiam. *Qui ſi flumē eloquentiæ*, ſcribit, *& concinnas declamationes deſiderāt: legant Tullium, Quinctilianū, Gallionem, Gabinianū.* Huius vitam deſcripſerat Suetonius de claris Rhetoribus, vt ex indice patet, in quo Sextus Iulius Gabinianus dicitur.

In Milonem Ceſtius:] Reſtitue igitur apud Quinctilianum cap. iiii. lib. x. Ceſtij nomē, quod ibi corruptum extat, *Melius hoc* inquit, *quā reſcribere veteribus orationibus, vt fecit Seſtius contra Ciceronis actionem habitam pro Milone.* Et ſcribe, *vt fecit Ceſtius.* quomodo etiam habent M. ſc. codices.

Inſcripti maleficij.) Græci ἄγραφον ἀδίκημα vocant ὅταν ὁ νόμος μὴ γέγραπται, inquit Suidas, & Cyrus περὶ διαφορᾶς στάσεως. ἄγραφον ἀδίκημα, τὸ ἐν μὲν τῷ νόμῳ μὴ γεγραμμένον, τοῖς δὲ ἔργοις γιγνόμενον Eſt autem ſcholæ actio in foro ſtellionatus dicta, cuius nomen apud Quinctilianū corruptum eſt, capite iv. libri vii. *Præter hæc*, inquit, *finguntur in ſcholis & ſcripti maleficij controuerſia ſcilicet in quibus aut quæritur an ſcriptum ſit, aut, an hoc maleficium ſit* Legendum *inſcripti maleficij.* In ea enim actione quæritur an ſcriptum ſit: ſi enim lege comprehenſum eſt non eſt ἄγραφον ἀδίκημα, & cauſſa cadit actor. vel an maleficium ſit: niſi enim ſit, nulla eſt actio.

SCHOTTVS.

COmmentario, *in quo nuda res ponuntur*] Hinc & C. Iulius, rerum à ſe geſtarum, capita *Commentarios* appellauit, de quibus Cicero in Bruto, qui eſt de claris Oratoribus. *Nudi ſunt, recti, & venuſti, omni ornatu orationis, tanquam veſte detracta,*

ſed dum voluit alios habere, paratam vnde ſumerent, qui vellent ſcribere, hiſtoriam, ineptis fortaſſe gratum fecit, qui illa volunt calamiſtratis inurere: ſanos quidem homines a ſcribendo deterruit. De iiſdem *Commentariis.* Hirtius ita prædicat apud Suetonium, cap. lvi. *Adeo probantur omnium iudicio, vt prærepta non præbita, facultas ſcriptoribus videatur.*

Ciceronem Eloquentia ſua in carminibus deſtituit] Sic & poetæ ipſi iudicant: Iuuenalis Satyra x.

O fortunatam, natam me Conſule Romam:
Antoni gladios potuit contemnere: ſi ſic
Omnia dixiſſet ridenda poemata malo.
Quam te conſpicuæ diuina Philippica famæ.
Volueris à prima quæ proxima ——

In quam ſententiam & Martialis pedibus conceſſit. Sic enim li. 2 in Gaurum.

Carmina quod ſcribis Muſis & Apolline nullo,
Laudari debes, hoc Ciceronis habes.

Tacitus quoque, ſiue is potius Fabius γνήσιος auctor eſt, de Orator. *Niſi qui & carmina Cæſaris & Bruti miratur. Fecerunt enim & carmina, & in bibliothecas retulerunt, non melius quam Cicero: at felicius, quia illos feciſſe pauciores ſciunt.* Plutarchus tamen carmina feliciter pangere ſolitum, & quidem vno tempore quingentos verſus dictaſſe: Pontium Glaucum, poema Cicer. tetrametris ſcriptum ſuo etiamnum tempore exſtitiſſe ait. De temporibus ſuis libros 3. verſibus à ſe conſcriptos refert Lentulo, lib. 1. extremo, ad Famil. & Attico li. 1. Epiſt. 16. & lib 2. Epiſt. iv. & 1. De diuinat. & Lactant. lib. 3. cap. 17. Mox vero non placet ea lectio quam in libris ſuis exſtare Pintianus affirmat, *in honorem hiſtoriarum non leguntur.* Affirmate enim legi malim. De his vide quæ ad Controuerſiam 24. adnotaui. Accidit tamen neſcio quo modo, vt cum Criſpi Hiſtoriarum libri ſex malo publico interciderint: Orationes tamen integræ ad nos peruenerint. Ad quas tamen Senecæ verba referri non debere putat Ant. Auguſtinus V. C. Cum ex Hiſtoriis ſūptæ ſint, ſed ad alias orationes, qualis eſt in Ciceronem inſcripta.

Platonis oratio pro Socrate] Exſtat hodieque pro Socrate *Apologia Platonis*: ex quo Cicero 1. Tuſculana, de *Animorum immortalitate* quædam tranſtulit. Eiuſque in dicendo vbertatem idem ſæpe laudat: & Iouem ſic philoſophi aiunt, ſi Græce loquatur, locuturum: vt idem in Bruto & Plutarchus in Cicerone. Sed aliter Seneca iudicauit: ſi cum aliorum eius ſæculi Oratorum orationibus Apologia illa componatur, philoſophicam potius quam oratoriam viſum iri: in qua & Dionyſius Halicarn. quædam reprehendit. Lyſias quoque diſertiſſimus Orator, Socrati orationem attulit, quam ſi ei videretur, ediſceret, vt ea pro ſe in iudicio vteretur. Legit ille non inuitus, & commode ſcriptam eſſe dixit. Sed inquit, vt ſi mihi calceos Sycionios attuliſſes, non vterer, quamuis eſſent habiles, & apti ad pedem, quia nō eſſent viriles: Sic illam orationem diſertam ſibi & oratoriam videri, fortem & virilem non videri. Idē de Orat. 1.

Pylades in Comœdia, Bathillus in Tragedia] De his & Seneca Philoſophus lib. 7. Natural. quæſt. ca. 22. *Stat per ſucceſſores Pylades, & Bathylli domus: harum artium multi Diſcipuli ſunt, multique doctores.* Poſt paullo hic à librario *Bathylli* nomen transformatum in *Pantillum*: de quo plura leges, ad Præfat libri. 5. Controu. Huius quoque Bathylli Hiſtrionis meminit & Phædrus Auguſti libertus Fabularū Æſopicarū li. 5. quem libellum immortali Petri Pithœi beneficio acceptum referimus.

Princeps tibicen notior paullo fuit.
Operam Bathyllo ſolitus in ſcena dare.
Is forte ludis, non ſatis memini quibus,
Dum pegma rapitur, concidit caſu grauis
Nec opinans, & ſiniſtram fregit tibiam &c.

Cum Scena componi cupiunt) Recte in vet. *Schema* vt & doctiſſ. Turneb. leg. viderat, & ſtatim, *quomodo aliti eſt* legit. lib. 3. Aduerſari. cap. 8. vt fert idem liber optimus. Gladiatores enim auis figura in arenam prodibant, quibus cum *Pinnirapi* componebantur. Iuuenalis Satyra 3.

Pinnirapi cultos iuuenes, iuueneſque laniſtæ.

Schema autem femin. genere dixiſſe & Plautum in Amphitr. & Perſa, apparet: cui & Priſciani auctoritas initio libri 6. accedit, & Nonij.

Scholam quaſi ludum eſſe.] Hinc Auſonius ad Nepotem.

—— *Graio ſchola nomine dicta eſt.*
Iuſta laboriferis tribuantur vt otia Muſis.

Et Declamatio à vera actione hoc diſtat, quod illa vmbræ hæc Soli: illa velitationi, hæc pugnæ: illa imagini, archetypo hæc comparetur, vt ad libri 1. Præfat. docui. Sup. non longe, *In ſchola iſta* quam lectionem contra libros cudit Pintianus, quod non placet.

Declamatores produc à Senatu) Rectior vet. libri ſcriptura, *Agedum iſtos declamaturos produc in Senatum, in forum: Cum loco mutabuntur.* Vnus autem inſtar omnium, Declamatorum princeps *Latro*, de quo Seneca prooemio libri 5. Controuerſiarum, Eadem pæne de ipſo leges apud Quinctilianum lib. 10. cap. 5. vbi & de Ceſtii Oratione cōtra Milonianā Ciceronis: Sed quia corrupte illic *Seſtius* ſcribitur, *Ceſtium* ex hoc loco emendandū moneo.

Riſus omnium ingens) de quo Turneb. lib. x. aduerſ. cap. 6.

Se executurum) vide Notas ad præfat. lib. 3. Controu.

Vt prætor nomē eius reciperet. Lege inſcripti maleficij) Inf. lib. 5. Declamat. 1. *Inſcripti maleficij actio eſt*, quæ Græcorū potius quam Romanorum vt pleræque aliæ morib. comparatæ, exercitationis gratia declamabantur. Sic enim Suidas & Heſychius ἄγραφα ἀδικήματα, περὶ ὧν νόμος οὐ γέγραπται. Docuit hoc doctiſſimus Turnebus libro x. Aduerſarior. cap. 6. quibus adde & Fabium lib. 7. cap. 4. *Aduocationem autem petere* Formulam eſſe forenſem pro (vt fit in cauſſæ diffidentia) patrono ſe egere, oſtendere, exemplis clarum, Sup. Controu. 8. Vide & Controuer. xxvii.

Curatorem ei petebam) Vt furioſis, amentib. & prodigis ex lege 12. Tabularum ſolet: nec rerum ſuarum adminiſtratio ipſis concedebatur, ſed ad agnatos ea pertinebat. Caius & Iuſtinianus Impp. li. 1 Inſtitut. Cornificius 1. Rhetor ad Herenniū Et Cicero lib. 11. de Inuent. & Tuſculana 3. Seneca Controu. 11. Horatius epiſt. 1. Libri 1.

Nec medici credis, nec curatoris egere
A prætore dati ——

Et libri 2. Serm. Satyra 3.

—*Interdicto huic omne adimat ius*
Prætor, & ad ſanos abeat tutela propinquos.

GRVTERVS & IVRETVS.

QVANDIV *extra iocos ſe continebat*] Alij notant variare libros, in quibus etiam legitur, *locos*. Sed moneo me reperiſſe in ſchedis antiquis, *logos*, & velim acutiores iudicent, num ea ſit germana lectio. Certe alibi ipſemet Seneca vſus eſt ea dictione, vt in lib. de conſol. ad Polybium, cap. 27. *Vt fabellas quoque* (ait) *& Æſopeos logos connectas*: Nonius autem Marcellus interpretatur, *logos*, dicta ridicula, prolatis teſtimoniis Pacuuij & Ciceronis Vſus eſt Terentius in Phorm. ad 3. ſc. 2. Iur.

Nunquam tamen illi hac felicitas &c.] Tota hæc periodus paulo aliter concipitur in eodem v. c. *Id nunquam tamen illi hac felicitas perſuaſit negligentiæ, vt vno die priuatas plures duabus ageret cauſas, ita vt alteram ante meridem ageret, &c.* Iur.

Quam in vnum eminuerunt op[illegible]] Pal. quart. & Col. *emicuerunt*, quomodo & olim diuinabat Lectius.

Ad tollendum magni ponderis ſarcinam] Non reiicienda eſt lectio v. c. nam & alibi eadem locutio, vt lib. 2. declam. 5. *Ad excutiendum muliebris pectoris ſcientiam*. Et Epiſt. 88. *Ad docendum virtutem*. Et li. de breu. vitæ cap. 9. *Ad exprobrandum infinitam cogitationem*, Sic enim habet v. c. Iur.

Quidam cum Trecibus] quidam libri editi, *Thracibus*. In noſtro v. c. *Thretibus*, vnde caſtigandum puto, *Threcinas*. Sic apud Tranquillum in Caligula *Threces, & mox hoplomacho comparauit*. Horum etiã meminit idem Seneca in præf. lib. 4. nat. quæſt. vbi ex veſtigiis priſci ſui libri corrigit Lipſius, *Threcis cum Threca compoſiti*, lib. 2. Saturn. Serm. cap. 9. hæc Iur.

Et quidem ſic cum ſcena componi cupiunt] locus varie interpolatus, in v.c. Iureti, *Et quidam fictum ſchema componit*.

Si à proclamante dimitteret] ita Eraſmus, at ſcripti mei omnes, *ſi à prolocutione dimitteret*.

Sic indulſit] v.c. *ſic ſe indulſit*.

Aliud eſt pugnare, aliud ventilare] de his quãplura Lipſius lib. 2. cap. 19. Satur. ſerm. Turnebus lib. 30. Aduerſ. ca. 3. P. Faber lib. 2. Semeſt. cap. 11.

Non imbrem ferre, non ſolem] v. c. *non hyemem ferre*. quod placet. hyemem enim accipit pro frigore, quomodo Seneca ſup. Epiſt. 114. notat dictum fuiſſe ab Aruntio, *totus hyemauit annus*, cum dicere vellet frigidum annum fuiſſe. Iur.

Coruinum, v. c. *Coruinum*.

Intrare ſcholas] v. c. *ſcholam*.

Luxurioſus à ſodalibus excæcatus.

CONTROVERSIA I.

LEX. CÆCVS DE PVBLICO MILLE DENARIOS ACCIPIAT. Thema. *Decem adoleſcentes cum bona ſua comediſſent, ſortiti ſunt, vt cuius nomen exiſſet, excæcaretur, & acciperet mille denarios. Exiit ſors cuiuſdam. Excæcatus eſt, petiit mille denarios: negantur.*

CONTRA EXCÆCATVM. Hi ſunt oculi, quos extimuiſtis mariti. O legem, ſi excæcat homines, abrogandam. Nulli dat mille denarios, niſi qui inuitus accepit. Dic nunc, Miſerere. Hoc, cum excæcareris, non dixiſti. Reſpub. debilitatem conſolatur, non emit. Conſumptis patrimoniis membra conferunt. Vtilius eſt Reip. vnum cæcum repelli, quam nouem fieri. Non ſolus à vobis petit alimenta, ſed primus. Alam eum, qui propter debilitatem alitur: non alam, qui propter alimenta debilitatur. Sic fit, vbi homines maiorem partem vitæ in tenebris ita agunt, vt nouiſſime ſolem quaſi ſuperuacuum faſtidiant.

PARS ALTERA. Illis nouem nihil daturus eſt: nulli non fauorabilis erit, ſi eos à quibus excæcatus eſt, decipit. Circunuentus adoleſcens ab illis nouem veteranis conſumptoribus: Solus, inquit, nouem conſentientibus reſiſtere non potui. Omnia ex compoſito facta ſunt. vnus mentionem intulit, omnes approbauerunt. Electus eſt, qui ſortiretur. Sors huius quæ exiret prima ſubiecta eſt. Cum repugnaret, excæcatus eſt. Si circumuentus eſt, inquit, iniuriam perſequatur, de vi agat, talionem petat. videbimus, primum eſt, vt habeat vnde viuat.

NICOLAVS FABER.

SIC *fit, vbi homines*] L. Seneca epiſt. cxxii.

Parricida æquis ſententiis abſolutus.

CONTROVERSIA II.

THEMA. *Quidam filium accuſauit parricidij. Aequis ſententiis abſolutum abdicat.*

CONTRA FILIVM. Minus eſt iam quod rogo. non peto vt me à parricida vindicetis, ſed vt ſeparetis. Parricidam non accuſo, ſed fugio. Quando iſte accuſatori parcet, qui patri non pepercit? Igitur nihil medium eſt inter teſtamentum, & culeum? Non eſt abſolutus parricida, ſed dubius. Vt abſoluaris, multis tibi ſententiis opus eſt: vt damneris, vna. Non abſoluerunt reum, ſed ſeculo pepercerunt. Miraris in hac ciuitate miſericordiam, in qua lex abſolutionem dat paribus tabulis? Quæris quam multis non placeas? ſi vnum adiecero, parricida es, Abſolutionem legi, non innocentiæ debes. Abſolutus inquit, ſum. Non abdico te propter parricidium, ſed propter alia vitia, quæ te fecerunt tam credibilem parricidam.

PARS ALTERA. Manifeſtus eſt adoleſcentis color, vt dicat ſe auctoritate patris oppreſſum.

GRVTERVS & IVRETVS.

IGITVR *nihil medium eſt*] ſic Pal. tert. at reliqui tres, *Ergo nihil melius eſt*.

Non eſt abſolutus parricida, ſed dubiis ſententiis, *Vt abſoluaris*] Ita Eraſmus, at mei quatuor eleganter, *Non eſt abſolutus parricida, ſed dubius. vt abſolu.*

Abdicandus quia fratrem abdicatum adoptauit. CONTROVERSIA III.

LEx. CVM FILIO TRICENARIO PATER PATRIMONIVM DIVIDAT. Thema. *Quidam habuit filium frugi, & luxurioſum. Abdicat luxurioſum. Frugi, peregre profectus eſt. Captus eſt à piratis: ſcripſit de redemptione patri. Patre ceſſante luxurioſus præuenit, & redemit. Redit frugi. Adoptauit fratrem ſuum. Abdicatur.*

PRO FRATREM ADOPTANTE. Non eſt quod quiſquam me laudet. prior frater fecit inter nos pietatis exemplum. vna nauigauit, vna periclitatus eſt, vna omnes emenſus eſt terras, tantum reliquit me ad paternam domum. Non eſt quod excuſatione ætatis vtaris. potes nauigare. Vtrique gratias agere deberet. Frater me iſti reduxit: ego iſti fratrem. Si tanquam inertem abdicaſti, nauigauit: ſi tanquam impium, ſuos redemit. Non poteſt eripi filio, quod à lege accepit. Quomodo enim pater poteſt eripere, quod non poteſt non dare?

PARS ALTERA. Per alterum mihi neceſſe eſt abdicare quem nolo. Hoc vno alter alteri placet, quod vterque patri diſplicet. Vtamur medicina qua cogimur, quod in vulneribus periculoſis fieri ſolet, vt malum cum ipſo corpore exſecetur. Adoptare adoleſcenti permittitis, quem lex in diuidendo patrimonio experitur? Lex te ad miniſterium patrimonij admittit, non in dominium. Eſt aliqua ætas, à qua aliquis filius eſſe deſinat? Nec tricenario quidem filio adoptare licet. Neque enim quiſquam poteſt alium in manum ſuam recipere, qui ipſe in aliena manu eſt. Quomodo fieri poteſt, vt tibi poteſtas vitæ neciſque, aut in fratrem ſit, aut filium non ſit? Si bene de te meruerat, patrem pro filio rogaſſes. Nam quod ego non redemi, paupertatis fuit. Nihil in medio comparebat. Quicquid tricenarius reliquerat, abdicatus abſtulerat. Quid facerem ſolus, ſenex, inops: cuius patrimonium alter diuiſerat, alter abſumpſerat?

NICOLAVS FABER.

PATER *patrimonium diuidat*] Vnde participes dicebãtur. Porro queſtio huius Cõtrouerſiæ, ſcholæ eſt, non fori. nam qui in aliena poteſtate eſt, adoptare non poteſt.

Vt malum cum ipſo corpore exſecetur.] Varro περὶ ἐξαγωγῆς: *Non vituperamus, cum ſciamus digitum præcidi oportere, ſi ob eam rem gangræna non ſit ad brachium ventura.* Nonius in voce *Gangræna.*

Seruatus à filio. CONTROVERSIA IV.

LEx. SERVATVS CONTRA SERVATOREM NE QVAM HABEAT ACTIONEM. Thema. *Seruatus à filio eum abdicat. Ille præſcribit.*

CONTRA FILIVM. Licuiſſet perire, ſi non licet loqui. Seruatum me putatis? captus ſum. Redde me hoſti. Captiuis loqui licet. Quo tantopere beneficia vitæ iactat? Audite quis prior dederit. Si quis me hoſti reddiderit, ſeruatorem vocabo. An vos abdicationem putatis actionem? etiam ſi actio eſt, lex quæ de ſeruato loquitur, ad perſonas tantum extraneas pertinet: ad filium, & ad patrem non magis, quam ad ſeruum & dominum, libertum & patronum. Vt à patria poteſtate diſcedas, & ad æſtimationem beneficij venias, qui dat vitam, ſi prior accepit, non obligat, ſed reddit. Proceſſi in aciem, exemplum filio meo: vicit me non hoſtis, ſed ætas. ſeruauit, quem ſæpe ſeruaueram. Rediuiuum me ſenem meretrix vocat. paraſitorum iocantium materia ſum. omnibus iſtis tanquam ſeruatoribus tacere iubeor. Fili, ſi viuere mihi non licet, cur perire non licuit? Ego, inquit, te protexi. Ita tu adoleſcens in acie non ante patrem ſteriſti? Audite filij mei gloriam. parricidium non fecit, cum poſſet ſeruare, ſeruauit.

PARS ALTERA. Hic me genuit. Hic mihi ſpiritum, hic mihi has manus, quibus ſeruaretur, dedit.

NIC. FABER.

REDDE *me hoſti.*] L. Seneca cap. xi. lib. II. de Beneficiis.

IO. PETREIVS.

A*N vos*] argumentum à ſimili: quemadmodum ne ſeruo cum domino, ita nec liberto cum patrono licet agere.

Pater raptam continens. CONTROVERSIA V.

LEx. RAPTA RAPTORIS AVT MORTEM, AVT INDOTATAS NVPTIAS OPTET. Thema. *Raptor poſtulat, vt rapta educatur: pater non vult.*

CONTRA RAPTOREM. iſte raptor eſt. ego in ius abducor. Non eſt enim tam facile homini probo occidere, quàm perdito mori. Communis, inquit, lex eſt, dij faciant, ne cogas me experiri, an tota mea iſta ſit. Quando ergo, inquit, optabis: Hoc tempore non poſſum. Curo vulnera. Familiam reficio. expugnatam domum lugeo: ereptam virginitatem conſolor. Minantem ſibiipſi cuſtodio. Quando optabis? cum rapta voluerit, non cum raptor. Quando optabis? cum tu noles. Quando, inquit, optabis? paro me optioni. confirmo animum. Non eſt facile hominem occidere: premo interim gemitus meos, & introrſus erumpentes lacrymas ago. Scio quid futurum ſit. vultus te meus decipit. Stulte, quenquam morari putas nuptias filiæ ſuæ? in ſecurim incurris, & carnificem vltro vocas. Cum rogare debeas, conuitium facis. Nemo vindicare ſe cogitur.

PARS ALTERA. Nihil eſt miſerius, quam incertum inter vitam mortemque deſtitui. Iam beneficium erit, etiam ſi mortem optauerit. In amorem filiæ iſtius incidi. Appellare de nuptiis debui

patrem: feci. Sed videris. quam etiam in lege lentus ſit. Raptor vitam alieni arbitrij habet libertatem ſui. Lex communis eſt. Habet hic raptor quod timeat. Habet & quod ſperare poſſit. In lege, inquit, non eſt ſcriptum quando: immo ſtatim. Quotiens enim tempus non adiicitur, præſens intelligitur. Tam longum tibi ius in caput ciuis non permittitur. Crudelius eſt quam mori, ſemper timere mortem.

NIC. FABER.

VVT rapta educatur:] Vocabulum eſt ſcholæ. Educitur autem, cum in ius adducitur, vt optet ex lege raptarum.

Quotiens enim tempus non adiicitur,] Regula iuris.

GRVTERVS & IVRETVS.

QVOTIENS tempus non adiicitur præſens debetur] Multa hac de re P. Faber, & Reuardus ad l.14. ff. de reg. iur. quæ habet: *In omnibus obligationibus vbi dies non ponitur præſenti die debetur.*

IO. PETREIVS.

QVANDO ergo optabis] id eſt, eliges aut mortem meam, aut nuptias? Ille autem reſpondens multiplici reſponſione, ſuſpendit, non incluſa ſpe, nec penitus oſtenſa.

Domus cum tyranno incenſa. CONTROVERSIA VI.

ACTIO. DAMNI ILLATI SIT ACTIO. Thema. *Quidam tyrannum ex arce fugientem cum perſequeretur, in priuatam domum compulit. Incendit domum. Tyrannus cum domo conflagrauit. Præmio accepto, agit cum illo dominus damni.*

PARS PRIMA. PRO TYRANNICIDA. Cur non excluſiſti? Quare recepiſti? quare nullam aliam domum tyrannus petiit? Nemo non venienti domum clauſit. Aditum in domum non habui, qui in arcem habui. Non gaudes te aliquid impendiſſe publicæ libertati? Hic eſt in cuius domo tyrannus occiſus eſt. Tanquam tyrannicida, monſtraris. Redde, inquit, domum. Ita viuo tyranno non perdideras. Tyranni amicus, tyranni ſatelles: certe, quod negare non potes, hoſpes. Diu expectaui, an eiiceretur tyrannus. Facilius potes accuſare aut te, qui tam familiaris tyranno fuiſti, vt illi maxime tua placeret domus, qua illum recepiſti: aut tyrannum, qui tibi damnum dedit, quod in tuam domum confugit. aut, vt culpa te liberem, facilius potes accuſare fortunam, quæ tyrannum potiſſimum ad te detulit.

PARS ALTERA. Eius debet eſſe damnum, cuius eſt præmium. Non eſt iniquum, eius rei tibi iniuriam imputari, cuius fructum percepiſti. Non eligit domum tyrannus: nec enim hoc illi vacabat: ſed in eam quam potuit, irrupit. Cum ego in ea non eſſem, nactus hic occaſionem nocendi, intrare noluit: & tyrannicidium elegit, dubium, lentum, periculoſum vrbi. accepit præmium, maius ſine dubio, quaſi damnum ſarcire deberet.

IOAN. PETREIVS.

ADITVM in domum non habui] Alias, *Aditum in domum habuit, qui in arcem habuit.* Niſi tibi clam eſſet amicus, bene potuiſſet alias domos intrare, qui potuit penetrare in arcem. Vel ſi, *Non habui* dicamus, erunt verba aduerſarij: Non potui intrare domum meam, iam incendi ceptam. cui reſpondet? *Non gaudes te &c.*) quaſi dicat, gaudere deberes.

Venenum datum filio furenti. CONTROVERSIA VII.

THEMA. *Filio furenti, & ſua membra lanianti, pater venenum dedit. Accuſatur ab vxore malæ tractationis.*

CONTRA MARITVM. Non mirum eſt quare viuat, quæ filium perdidit. Viuit, qui occidit.

PRO ALTERA. Quem quotidie perdebam, aliquando extuli. Falleris miſera mulier, in orbitatis tuæ tempore: non perdidiſti tunc filium, ſed tunc extuliſti.

COLOR. *Alfius Flauus* hanc ſententiam dixit: Ipſe ſui & alimentum erat, & damnum. Hunc *Ceſtius* quaſi corrupte dixiſſet, obiurgans: Apparet, inquit, te poetas ſtudioſe legere. Iſte ſenſus eſt eius qui hoc ſæculum amatoriis non artibus tantum, ſed ſententiis impleuit. Ouidius enim in libris Metamorphoſeon dicit:

Ipſe ſuos artus lacero diuellere morſu
Cœpit, & infelix minuendo corpus alebat.

NICOLAVS FABER.

ACCVSATVR ab vxore malæ tractationis.] Scribit optimus P. Pithœi codex, alioqui in repræſentādis diphtongis exactus, vno vocabulo *maletractationis*: quomodo etiam apud Arnobium lib. IV. legimus, *immunes à Deorum maletractatione nec ſic eſtis.* Hac autem actione diuortij cauſas reddit vxor, quæ in iure actio rei vxoriæ dicitur. Nam declamatores non ſolum peculiarem dicendi rationem, materiaſque à foro, rerumque natura abhorrentes effinxerunt, verum etiam in iis quæ in foro tractari ſolent exſequendis, nouis vocabulis vſi ſunt. Quare Quinctilianus cap. V. lib. VII. *Quæ in ſcholis,* inquit, *abdicatorum, hæc in foro exhæredatorum à parentibus & bona apud centumuiros repetentium ratio eſt: quæ illic malæ tractationis, hic rei vxoriæ, cum quæritur vtrius culpa diuortium factum ſit, quæ illic dementiæ, hic petendi curatoris.*

Pars altera.] In hac Controuerſia pro marito dubiam hanc ſententiam refert Quinctilianus ca. V. lib. VIII. *qui hæc edit, debet hoc bibere.*

Olynthius pater reus concurſus. CONTROVERSIA VIII.

LEx. QVI COETVM ET CONCVRSVM FECERIT, CAPITALE SIT. Thema. *Victo Olyntho, cum filio adoleſcente Olynthius ſenex Athenas venit. Athenienſes omnibus ciuitatem Olynthiis decreuerunt. Inuitatus ad cœnam ab adoleſcente luxurioſo, cum filio venit. Ibi cum de ſtupro filij mentio eſſet, pater profugit, adoleſcens retentus eſt. Pater flere ante domum cœpit: incenſa eſt domus. Decem adoleſcentes perierunt, & filius Olynthij. Accuſatur pater quod cœtum concurſumque fecerit.*

PRO REO CONCVRSVS. Miſero ſi flere non licet, magis flendum eſt. Imperari dolori ſilentium non poteſt. Fuerunt ex populo qui dicerent: Hic meum filium, hic meam corrupit vxorem: ſuum quiſque illo & ignem attulit, & dolorem. Timeo, fili, ne dum te quæro, in oſſa alicuius raptoris incidam. Vbi Athenarum fides? Vbi hoſpitales inuicem dextræ? Capti, inquam, fili, ſumus. Dum licet fugiamus: ſed tanquam à Philippo. Pariter apud Philippum certe viri fuimus. Lacrymæ meæ vocantur in crimen, quaſi ex quo Olynthus capta eſt, flere deſierim. Tantus ſcilicet ſum, vt in ea ciuitate populum concitare potuerim, in qua filium ſeruare non potui. Non quotiens conuenerunt in aliquem locum plures, cœtus & concurſus eſt: ſed quotiens conuocati, quotiens parati, quaſi ad ducem ſuum concurrerunt. Non ſi vna vicinia coit, aut ſi tranſeuntium paucorum numerus affluxit: ſed vbi totus, aut ex parte magna populus, vbi diuiſa eſt in partes ciuitas. Cœtus multitudinis magnæ nomen eſt, coeuntis ex conſenſu quodam. At illic initio pauci fuerunt. Deinde reliqui non ad me conuenerunt, ſed ad incendium: quod tamen populus maluit ſpectare, quam extinguere. Lex non eum punit, propter quem cœtus factus eſt: ſed eum, à quo cœtus factus eſt. Non mihi tanti vltio fuit, vt amittere filium: & tentaui populum rogare, nec potui.

PARS ALTERA Quid cœtu opus eſt? Sunt ſcriptæ ad vindictam iniuriarum omnium leges. Mota ſemel multitudo modum non ſeruat. Ardere illo incendio ciuitas potuit.

SCHOTTVS.

QVI cœtum fecerit] Nocturni cœtus coitioneſque tãquam ſeditioſorum hominum optimo iure vetitæ, iam inde à primis iuris incunabulis, quæ lex quoque à Decemuiris in XII. relata, niſi fallit Porcius Latro noſter, in ea Declamatione, quæ in Catilinam circumfertur. verene, an falſo ei inſcripta ſit, nunc non diſputo.

Vbi Athenarum fides] Fœdera enim Athenienſib. cum Olynthiis erant, aduerſus Philippum, tyrannidem occupare conãtem Diodorus Siculus, Demoſthenes, & Iuſtinus. Vid. & Contro.XXXIV. Hoſpitalis vero dexteræ, fidei ſignum: vt & *Teſſera*, mutui hoſpitij. Illæ quoque in ſummo ſignorum militarium implexæ geſtabantur, vt & in nummis antiquis idem ſignum cum hac inſcriptione: CONCORDIA EXERCITVVM, quales edidit omnis antiquitatis Princeps Ant. Auguſtinus, Tacitus hiſtoriæ Auguſtæ lib. I. *Miſerat ciuitas Lingonum Vitellio, vetere inſtituto, dona Legionib. dexteras, hoſpitij inſigne.* Et lib. II. initio de Pſeudo-Nerone: *Centurionem Siſennam. dextras, Concordiæ inſignia, Syriaci exercitus nomine ad Prætorianos ferẽtem, variis artibus aggreſſus eſt.* Vnde Virg.

——Et dextram iungere dextra.

Cœtus multitudinis] Reſpub. res populi: populus autem non omnis cœtus multitudinis, ſed cœtus iuris conſenſu, & vtilitatis communione ſociatus. Cicero III. de Repub. apud D. Auguſtinum lib. 2. cap. XXI. Ciuitatis Dei.

IO. PETREIVS.

CAPTI fili] hunc locum emenda: *Capti inquam fili ſumus, licet fugiamus, ſed non tanquam à Philippo apud Philippum certe viri fuimus.* Et oſtendit indigniora apud Athenienſes, quam apud Philippum, paſſum.

Crux ſerui venenum ægro domino negantis. CONTROVERSIA IX.

THEMA. *Æger dominus petiit à ſeruo, vt ſibi venenum daret. Non dedit. Cauit teſtamento vt ab heredibus crucifigeretur. Appellat ſeruus tribunos.*

PRO SERVO. Lex Cornelia te appello. Ecce heres iubet, quod tu vetas. Ne quis illum domino diſplicuiſſe putet, tunc huic parari crucem iuſſit, cum ſibi venenum. Plura ſerui crimina confitemur. intempeſtiuas potiones, inutiles cibos, deſideranti negauit. Quid enim ille non voluit, qui venenum petiit? Maluit crucem pati, quam mereri. Si vincitur, periturus eſt: ſi non vincitur, ſeruiturus eſt ei à quo in crucem petitur. Ex altera parte lex eſt, ex altera teſtamentum: crux vtrinque. Furioſus ſeruum ſine cauſa occidere voluit. Quæritis inſaniæ argumentum? & ſe ipſe voluit occidere. Seruo, inquit, tribuni non poſſunt ſuccurrere? Seruo natum regem habuimus. Seruo indice, patefacta eſt Bruti liberorum cum Tarquiniis coniuratio. Ergo nihil intereſt, venenum domino aliquis dederit, an negauerit? Etiam vbi remedium eſt mori, ſcelus eſt occidere. Tam cito vos de vita domini ſeruum deſperare vultis quam heredem? Mortem ſi ſupplicium putas, quid rogas? ſi beneficium, quid minaris? Venenum quiſquam obiecit, niſi datum? Vllum tu finem facies tribuniciæ poteſtati, quam P. R. vt ipſe plurimum poſſet valere, plus quam ſe voluit? Venenum habere ſcelus eſt tam magnum, quam dominum occidere.

PARS ALTERA. Mori volens elegit huic miniſterio nequiſſimum ſeruum, audacem, infeſtum ſibi. Ille non ſaluti conſuluit domini, quem videbat inſanabili morbo tabeſcere, ſed tormenta

extendit. Seruus herilis imperij non cenſor eſt, ſed miniſter. Agitur de iure teſtamentorum, quorum interiit omnis poteſtas, ſi neglexerim imperia mortuorum, Tribuni. Itane furcifer tu non morieris domini arbitrio, morietur dominus tuo?

NIC. FABER.

LEX *Cornelia*] Cornelij Sillæ de ſicariis & veneficis.

SCHOTTVS.

LEX *Cornelia te appello*] Exſtant huius legis capita de *Sicariis & veneficiis* lib.48. Pandect. Titu.8. qua tenetur, qui hominis necandi cauſa venenum confecerit, dederit: de qua & Cicero diſerte in oratione pro A.Cluentio Habito.

GRVTERVS & IVRETVS.

NVM *poſſunt ſuccurrere*?] Mei quatt. ſine interrogatione *non poſſunt*.

Venenum habere ſcelus eſt] De eo Fornerius ad Titul. de verb. ſignif.

IO. PETREIVS.

LEX *Cornelia*] quæ de homicidis erat. Seruus punitur ab heredibus, quod homicida non fuerit: Iubent igitur heredes, quod lex vetat; qui volebant me homicidam eſſe.

Seruum natum] *Seruium Tullium* Apud Liuium lib.1. In ſeruorum defenſionem, apud Macrobium multa.

Seruo indice] *Vindicius* is fuit, Vitelliorum ſeruus apud Liuium lib.11.

EPITOMÆ
M. ANNAEI SENECAE CONTROVERSIARVM
LIBER QVARTVS.

Seneca Nouato, Senecæ, Melæ, filiis Salutem.

QVOD munerarij ſolent facere ad expectationem populi detinendam, noua paria per omnes dies diſpenſant, vt ſit quod populum & delectet & reuocet: hoc ego facio. non ſemel omnes produco, aliquid noui ſemper habeat libellus: vt non tantum ſententiarum vos, ſed etiam auctorum nouitate ſollicitet. Acrior eſt cupiditas ignota cognoſcendi, quam nota repetendi. Hoc in hiſtrionibus, in gladiatoribus, in oratoribus, de quibus modo aliquid fama promiſit, in omnibus denique rebus videmus accidere. Ad noua omnes concurrunt, ad noua conueniunt. Non tamen expectationem veſtram macerabo, ſingulos producendo: liberaliter hodie & plena manu faciam. Pollio Aſinius nunquam admiſſa multitudine declamauit: nec illi ambitio in ſtudio defuit. Primus enim omnium Romanorum aduocatis hominibus ſcripta ſua recitauit. Et inde eſt, quod Labienus homo mentis quam linguæ amarioris dicit: Ille triumphalis ſenex ἀκροάσεις ſuas nunquam populo commiſit. Siue quia parum in illis habuerit fiduciæ, ſiue (quod magis crediderim) tantus orator inferius id opus ingenio ſuo duxerit. exerceri quidem illo volebat, gloriari faſtidiebat. Audiui autem illum & viridem, & poſtea iam ſenem cum Marſello Eſernino nepote ſuo, quaſi præciperet. Audiebat illum dicentem: & primum quidem diſputabat de illa parte quam Marcellus dixerat: prætermiſſa oſtendebat, tacita leuiter implebat, vitioſa coarguebat: Deinde dicebat partem contrariam. Floridior erat aliquando in declamando, quam in agendo. Illud ſtrictum eius & aſperum, & nimis ratum in dicendo iudicium, adeo ceſſabat, vt in multis illi venia opus eſſet, quæ ab ipſo vix impetrabatur. Marcellus, quamuis puer, iam tantæ indolis erat, vt Pollio ad illum pertinere ſucceſſionem eloquentiæ ſuæ crederet, cum filium Aſinium Gallum relinqueret magnum oratorem: niſi illum (quod ſemper euenit) magnitudo patris non produceret, ſed obrueret. Memini intra quartum diem quam Herium filium amiſerat, declamare eum nobis: ſed tanto vehementius, quam vnquam: vt appareret, hominis naturam contumacem cum fortuna ſua rixari. Nec quidquam ex ordine vitæ ſolito remiſit. Itaque cum mortuo in Lycia Caio Cæſare per codicillos queſtus eſſet diuus Auguſtus, vt erat mos illi clementiſſimo viro, non ciuiliter tantum, ſed etiam familiariter, quod in tam magno & recenti luctu ſuo homo cariſſimus ſibi, pleno conuiuio cœnaſſet, reſcripſit Pollio: Eo die cœnaui, quo Herium filium amiſi. Quis exigeret maiorem ab amico dolorem, quam à patre? O magnos viros, qui fortunæ ſuccumbere neſciunt, & aduerſas res ſuæ virtutis experimenta faciunt. Declamauit Pollio Aſinius intra quartum diem, quam filium amiſerat. Præconium illud ingentis animi fuit, malis ſuis inſultantis. At contra Haterium ſcio tam imbecillo animo mortes filiorum tuliſſe, vt non tantum recenti dolori cederet, ſed veteris quoque & obliterati memoriam ſuſtinere non poſſet. Memini cum diceret Controuerſiam de illo, qui à ſepulchris trium filiorum abſtractus iniuriarum agit, mediam dictionem fletu eius interrumpi: deinde tanto maiore impetu dixit, tanto miſerabilius, vt appareret quam magna interim pars eſſet ingenij, dolor. Decla-

mabat Haterius admiſſo populo ex tempore: ſolus omnium Romanorum, quos meo tempore cognoui, in Latinam linguam tranſtulit Græcam facilitatem. Tanta illi erat velocitas orationis, vt vitium fieret. Itaque diuus Auguſtus optime dixit: Haterius noſter ſufflaminandus eſt. Adeo non currere ſed decurrere videbatur: nec verborum tantum illi copia, ſed etiam rerum erat: quotiens velles eandem rem, & quandiu velles, diceret. Aliis toties figuris, aliis tractationibus. Ita vt nec regi poſſet, nec conſumi. Regi autem ab ipſo non poterat; alioquin libertum habebat, cui pareret, & ſic ibat, quomodo ille aut concitauerat eum, aut refrænauerat. Iubebat eum tranſire, eum aliquandiu locum dixerat: tranſibat. inſiſtere iubebat: eodem loco permanebat. iubebat epilogum dicere: dicebat. Habebat in ſua poteſtate ingenium, in aliena modum. Diuidere Controuerſiam, putabat ad rem pertinere, ſi illum interrogares: non putabat, ſi audires. Is illi erat ordo, quem impetus dederat. Ac non dirigebat ſe ad declamatoriam legem, nec verba cuſtodiebat. Quædã enim ſcholæ iam quaſi obſoleta refugiunt: nec ſi qua ſordidiora ſunt, aut ex quotidiano vſu repetita, poſſunt pati. Ille in hoc ſcholaſticis morem gerebat, ne verbis calcatis & obſoletis vteretur. Sed quædam antiqua, & à Cicerone dicta, à ceteris deinde deſerta dicebat, quæ nec ille quidem orationis citatiſſimæ curſus poterat abſcondere. Adeo quicquid inſolitum eſt, etiam in turba notabile eſt. Hoc excepto, nemo erat ſcholaſticis nec aptior, nec ſublimior: ſed dum nihil vult, niſi culte, niſi ſplendide dicere, ſæpe incidebat in ea quæ deriſum effugere non poſſent. Memini illum (cum libertinum reum defenderet, cui obiiciebatur, quod patroni concubinus fuiſſet) dixiſſe: Impudicitia in ingenuo crimen eſt, in ſeruo neceſſitas, in liberto officium. Res in iocos abiit: non facis mihi officium, & multum ille & hic in officiis verſatur: ex eo impudici & obſcœni, aliquandiu officioſi vocitati ſunt. Memini & illam contradictionem ſic ab illo poſitam, magnam materiam Pollionis Aſinij, & tunc Caſſij Seueri iocis præbuiſſe. At, inquit, inter pueriles condiſcipulorum ſinus laſciua manu obſcœna luſiſti, & pleraque huius generis illi obiiciebantur. Multa erant quæ reprehenderes, multa quæ ſuſpiceres, cum torrentis modo magnus quidem, ſed turbidus flueret. Redimebat tamen vitia virtutibus: & plus habebat quod laudares, quam quod ignoſceres: ſicuti in ea, in qua fleuit declamatione.

NICOLAVS FABER.

QVOD munerarij] ἀγωνάρχαι ἀγωνοθέται. quo vocabulo primum vſum fuiſſe D. Auguſtum notat Quinctilianus cap. VIII. lib. III.

Noua paria] Gladiatorum.

Pollio Aſinius] Quem Plinius cap. XXX. lib. VII. principem oratorem, & ciuem vocat. Valerius Maximus cap. XII. li. VIII. non minimam partem ſtyli Romani, cuiuſq. nomini Virgilius Eclogam quartam inſcripſit. Is in Republ. natus, iocis ſeriiſque accommodatus, & omnium horarum, ingenio tamen ferox, quod etiam filio obiectum eſt, anno ſuæ ætatis XX. L. Domitio Ahenobarbo, & Appio Pulchro Coſſ. qui Ciceronis fuit LIII. vitæ annus, Catonem magno totius ciuitatis concurſu defendentibus M. Cicerone, C. Caluo, & M. Scauro accuſauit. Sub Auguſto ſummis functus eſt honoribus, pluresque & graues cauſas egit, inter quas memorantur pro P. Nonio Aſprenate veneficij reo, & pro Vrbiniæ hæredibus apud centum viros, perueniteque ad extremum fere eius imperium: atq. in villa Tuſculana octoginta annos natus, neruoſæ virilitatis haud paruum exemplum, diem obiit. Hæc ex Quinctiliano, cap. I. lib. X. & VI. lib. XII. Aſconio in Ciceronem pro Scauro, Tacito I. Annal. & de claris oratoribus. & B. Hieronymo in Euſebij Chronico collegimus.

Ille triumphalis ſenex ἀκροάσεως] Ille enim eſt,

Inſigne mæſtis præſidium reis,
Et conſulenti, Pollio, Curiæ,
Cui laurus æternos honores
Dalmatico peperit triumpho.

vt ſcribit Horatius prima Ode, lib. II. Dio. XLVIII. & Faſti Capitolini, in quibus hæc leges: C. ASINIVS POLLIO PROCONSVL AN.... EX PARTHINEIS VIII. K. NOVEMB. Sunt autem Dalmatiæ populi. Porro ἀκροάσεις (ſic enim ab optimo codice repoſui) contracta ſignificatione dictæ ſunt declamationes. Lucianus dialog. πρὸς τὸν εἰπόντα Προμηθεὺς εἶ ἐν λόγοις· cum dixiſſet oratores vere Prometheos eſſe, quia eorum orationes ſunt ζῶντα ὡς ἀληθῶς καὶ ἔμψυχα τὰ ἔργα, ſubiungit de declamatoribus, ἡμεῖς δὲ οἱ ἐς τὰ πλήθη παριόντες, καὶ τὰς τοιαύτας τῶν ἀκροάσεων ἐπαγγέλλοντες, εἴδωλα ἅττα ἐπιδεικνύμεθα. & in Prometheo ſiue Caucaſo tempus εἰς ἀκρόασιν κατακεχρῆσθαι σοφιστικὴν. in declamationem ſophiſticam inſumi, dixit.

Cum Marcello Æſernino nepote ſuo,] Ex filia niſi me coniectura fallit. Videtur enim fuiſſe filius M. Claudij Marcelli Æſernini conſulis cum L. Aruntio, anno vrbis DCCXXXII. Neque enim ille Conſul nepos potuit eſſe Pollionis. Suetonius autem notat hunc Pollionis nepotem crus effregiſſe in Troiæ ludo, quem edebat Auguſtus. cuius caſu effectum eſt Pollione grauiter inuidioſeque in ſenatu queſto, ne in poſterum ab Auguſto ederetur. Suetonius cap. XLIV. Maxime autem ſub Tiberio floruit. Is enim eſt Marcellus Æſerninus, quem Cn. Piſonem cædis Germanici accuſatum patronum petiiſſe Tacitus lib. III. ſcripſit, quemque apud eundem auctorem An. XI. incorrupta vita & facundia ad ſumma prouectum, & ditium familiarium heredem, in ſuaſione L. Cintiæ Suilius dixit. Plinius cap. I. lib. XII. Spadonis Theſſalici huius Æſernini prædiuitis liberti meminit, qui platanum, cuius folia nunquam decidunt, primus in Italiam ſub Claudio tranſtulit. Per diphthongum autem ſcribo, faſtos conſulares & etymologiam ſecutus. ab Æſernia enim Samnitum oppido dictos Æſerninos conſtat.

Illud ſtrictum eius & aſperum, & nimis iratum] Quinctilianus cap. I. & II. lib. X. *Multa*, inquit, *in Aſinio Pollione inuentio, ſumma diligentia, adeo vt quibuſdam etiam nimia videatur, & conſilij et animi ſatis: à nitore & iucunditate Ciceronis ita longe abeſt, vt videri poſſit ſæculo prior.* Tacitus de claris orat. cum inter Menenios & Appios ſtuduiſſe videri ait. *Pacuuium certe*, ſubiungit, *& Attium non ſolum Tragœdiis, ſed*

etiam

etiam orationibus ſuis expreſſit, adeo durus & ſiccus eſt. Præter orationes multa alia edidit: nam Pollionem Cariſius citat ad Cæſarem, fortaſſe ex epiſtolis, & contra maledicta Antonij, & de prouinciæ hæredibus. quo loci legendum cenſeo, *pro Vrbinia heredibus*: cuius tituli orationes Pollionis laudans Tacitus de Oratoribus, & Quinctilianus non vno loco. Item compoſuiſſe Tragœdias, amatorioſque verſus teſtantur præter Tacitum Horatius Od. lib. II. & Satyr. vlt. lib. I. & Plinius Epiſtolarum lib. V.

Aſinium Gallum) Magnum Tiberianæ crudelitatis documentum, cui ne mori quidem licuit. B. Hieronymus. *C. Aſinius orator, Aſinij Pollionis filius, cuius etiam Virgilius meminit, dirus a Tiberio ſupplicijs afficitur.* Si pius ille ſcriptor Gallum illum intelligit de quo Ecloga decima, fallitur, ſi vero Eclogam quartam deſignat, non abſque ratione eſt. quamuis enim vulgo credant Saloninum Aſinij Pollionis filium in ea celebrari: non defuerunt tamen qui de hoc Aſinio Gallo ſcriptam voluerint. Addit etiam Seruius integer optimi ac eruditiſſimi noſtri Danielis, Aſconium Pedianum tradidiſſe ſe ab ipſo Aſinio Gallo audiiſſe illam Eclogam in honorem eius ſcriptam, cum ipſe naſceretur patre Pollione Conſule deſignato. Huius autem Aſinii Galli hoc extat apud Suetonium de illuſtribus Grammaticis diſtichon.

Qui caput ad læuam deicit, gloſſemata nobis
Præcipit, os nullum, vel potius pugilis.

Plura de eo Tacitus, ſex primis Ann. libris, & Dio lib. LVIII.

Quam Herium) Sic duæ veteres editiones cum manuſcriptis codicibus hic legunt, & infra linea quinta. male in Romana editione *Haterium* emendarunt. Nam Haterius filius non fuit Pollionis.

At contra Haterium) Q. Haterius familia Senatoria, eloquentiæ quoad vixit celebratæ, promptuſque & popularis orator, fœdæ tamen adulationis, ad nonageſimum prope annum ſummo in honore conſenuit, obiitque mortem anno vrbis IↃCCLXXIX. B. Hieronymus & Tacitus lib. III. & IV. Quod ſi verum eſt, natus eſt Cicerone Conſule, id eſt, anno vrbis IↃCXC. quo fit, vt nec potuerit eſſe Pollionis filius, duodecim tantum annis eo minor, nec Pollio, quo die ipſe Haterius deceſſit, cenare plus XX. annis ante fato functus. Addit etiam Tacitus monumenta eius haud ideo duraſſe, quia ſcilicet impetu magis quam cura vigebat, vtque aliorum meditatio, & labor in poſterum valeſcit, ſic Haterij canorum illud & profluens cum ipſo ſimul extinctum eſſe. Plura apud eundem Tacitum libris ſex prioribus Annalium de ipſo Haterio vide.

Vt vitium fieret.] L. Seneca epiſt. XL. *Nam Q. Haterij curſum ſuis temporibus oratoris celeberrimi, ab homine ſano longe abeſſe volo. nunquam dubitauit, nunquam intermiſit, ſemel incipiebat, ſemel deſinebat.*

Alioquin libertum habebat, cui pareret.] B. Hieronymus aduerſus errorem Ioannis Hieroſolym. *Et vt aliquid*, ſcribit, *de neotericis referam. Q. Haterius, qui ingenium in numerato habebat, vt ſine monitore tacere non poſſet, de quo egregie Cæſar Auguſtus: Q. inquit, noſter ſufflaminandus eſt.* Idem etiam de C. Graccho memoriæ tradiderunt Cicero, Valer. Maximus Quinctilianus, & quis non? Porro ſufflaminari eſt cohiberi, metaphora ducta à curribus in procliui decurrentibus, qui ſufflamine retardantur. Vetus commentator in illud Iuuenalis Satyr. VIII.

Ipſe rotam adſtringit multo ſufflamine Conſul.

Sufflamen, inquit, *vinculum ferreum, quod inter radios mittitur dum cliuum deſcendere cœpit rheda, ne celeres rotæ ſequantur, & animalia vexent.* L. Seneca in ἀποκολοκ. *Aliquando Ixionis miſeri rotam ſufflaminandam.*

Multum ille & hic in officiis verſatur.] Sic Petronius Arbiter ſpiſſare officium, & Ouidius Elegiar. VI. lib. III. continuari officio, & de arte amandi II. officium facere, in re obſcœna dixerunt.

SCHOTTVS.

QVOD *munerarij ſolent*) *Munerarius* primum ab Auguſto dictus, teſte Fabio lib. VIII. qui *Munerator* eſt L. Annæo Floro de Spartaco lib. III. cap. XIX. *Munus* autem officium dictum eſt, quod gladiatores funebribus ludis pro extremo officio Romæ exhiberentur, vt auctor eſt Tertullianus lib. de ſpectaculis. Et Lipſius noſter I. Saturnal. cap. VII. D. Cyprianus lib. de pietatis opere, & eleemoſyna in extremo: *Munera mihi quam precioſa, quam grandia quam nimio & longo tempore quæſita ſunt. tuoſiſſimis apparatibus comparant, rebus ſuis vel obligatis in muneris apparitione, vel venditis, ac niſi editio honeſta ſucceſſerit, conuitiis ac ſibilis eiiciuntur, & furore populari nonnunquam pæne lapidantur. Tuos tales munerarios Chriſte demonſtrans, illos copioſis opibus affluentes, an in Eccleſia præſidente & ſpectante te eiuſmodi munus edant.* Vtitur & voce *munerarij* Tranquillus in Domitiano.

Ille triumphalis ſenex] ἐπιδείξεις *id eſt declamationes* ἀποδείξεις in obſcuris libri veteris veſtigiis erat, Latiniſque litteris exaratum. vtrumque idem ſignificat. Hinc ἐπιδεικτικὸν Demonſtratiuum genus, quod ideo Declamatorium potius quam Oratorium videatur, quod bene dicendi finem; puta *fidem facere* non aſſequatur. Vid. Fabium lib. III. cap. IV. Suetonius de claris Rhetoribus: *Olim*, inquit, *Græci* συντάξεις *vocabant, mox Controuerſias quidam, ſed aut fictas, aut iudiciales.* Vbi in veteri quodam meo ſcriptum melius, ςυνθέσεις *vocabant.* ἀχρειώδεις tamen hic legere ac tueri Fabrum noſtrum poſtea comperi, nec repugno.

Marcello Æſernino nepoti ſuo) Huius meminit & Corn. Tacitus Annal. XI. vt Oratoris & innocentis vitæ. Et Sueton. in Auguſto cap. XLIII. *Aſinio Pollione oratore grauiter, inuidioſeque in curia queſto Æſernini nepotis ſui caſum, qui & ipſe crus effregerat.*

Intra quartum diem Haterium F.] Diuerſe in veteri *Herenum F.* & mox hac ipſa pagina *Herium*. Non immerito igitur vulgaris mihi lectio de mendo ſuſpecta eſt, præſertim cum ſtatim ſubiiciatur, *ſex filiorum mortes imbecillo animo tuliſſe Haterium*, qui in hoc declamatorum cenſu non poſtremus eſt, laudaturque Suaſor. III. Itemque Controu. VI. extrema & XIII. Item in præfationis huius fine.

Aſinius intra quartum diem] Non diſſimile de Potamone Suaſor. II. qui à funere filij contulit ſe in ſcholam, & declamauit.

Haterius noſter ſufflaminandus eſt] Admonuerunt

iam alij ante me natum: in his Pintianus, hic *ſufflaminandus* legendum eſſe, qua voce L. Seneca in ἀποκολοκυντώσει vtitur, & bis Iuuenalis, quibus adde & D. Hieronymi auctoritatem. Eſt autem *ſufflamen* retinaculum, quo rotarum curſus reſtringitur, ne currus e ſummo loco in præceps deferatur. Sic enim ille in ludicro Claudiano extremo: *Aliquando Ixionis miſeri rotam ſufflaminandam*, Iuuenal. Sat. 8.

Carpento rapitur pinguis Damaſippus, & ipſe
Ipſe rotam ſtringit multo ſufflamine Conſul.

Et Satyra 16. metaphoricῶs:

Nec res atteritur longo ſufflamine litis.

Pro dilatione & remora vt fit lite pendente. Diuus Hieronymus Epiſtola ad Pammachium, aduerſus errores Ioannis Hieroſolymitani. *En Lyſias noſter en Gracchus, & vt aliquid de Neotericis inferam, Q. Haterius, qui ingenium in numerato habebat, vt ſine monitore tacere non poſſet: de quo egregie Cæſar Auguſtus: Quinctus, inquit, noſter ſufflaminandus eſt.* In quo loco ante Rom. editionem, legebatur *ſufflamandus*, vt & hoc loco *ſuffibulandus*. Sed vtraque lectio flamma & fibula potius digna. Duo autem Auguſti dicteria de eodem pronuntiata coniungit. *Ingenium* enim *in numerato habere* de L. Vinitio, non de Q. Haterio dixit Auguſtus: vt extrema Controuerſ. xiii. auctor eſt (quem vide & Suaſoria iii. extre.) Seneca noſter, à quo pius ille ſcriptor eſt mutuatus, legens identidem hunc Rhetorem.

Adeo non currere ſed decurrere.] Alciatum legiſſe video *Ne dum currere ſed decurrere*, Neſcio quo codice vſum, dum rixatur cum Valla de *nedum* particula, in qua multa peccantur, lib. VI. Parergon cap. X. quin & cap. V. ſufflaminandi aliam à nobis originationem attulit. Vide & Cælium Rhodiginum lib. IX. cap. X.

Libertum habebat cui & parebat] De C. Graccho idem refert Cicero 3. De Oratore, & M. Fabius in contione fiſtulatorem poſt ſe habere ſolitum, qui actionem ſuam moderaretur.

Aliquandiu Officioſi vocitati] Quin etiam *Obſequentes* & *Morigeræ* amicæ dictæ; Afranius Vopiſco apud Nonium.

Ætas, & corpus tenerum, & morigeratio.

Et Næuius Tarentilla apud Cariſium:

Nunquam quiſquam amica
Amanti amico nimis licet fidelis,
Nec minus erit morigera: Nota quiſquam.

Quæ duo poſtrema verba à gloſſa religioſi ſcribæ eſſe ſuſpicor.

Redimebat tamen vitia virtutibus.] pro penſabat, vt Iuuenalis Satyra IV.

—— monſtrum nulla virtute redemptum.

vt ad Suaſoriam VI. notabam. M. Cicero C. Cælio lib. II. ad Famil. Epiſt XV. quam quidem acerbitatem à Rep. meis priuatis & domeſticis incommodis libentiſſime redemiſſem. Et libro X. Plancius ad Senatum: Non enim præterita videri volo redemiſſe. Vtitur & hac notione Seneca Philoſophus.

GRVTERVS & IVRETVS.

Q*VOD munerarij ſolent*] mei quatt. *numerarij*: male. nam *munerarius* is eſt qui populo ſpectaculum exhibebat. gladiatoriū, vel venationem, aliter dictus, *dominus ludorum*, ſiue, *editor*, de quo plura Lipſius lib. 1. cap. 7. Saturn. ſerm. Addatur & Fornerius ad l. 18. de verb. ſign.

Et oblitterati memoriā] quidam v. c. *& oblitæ ætatis memoriam.*

Tanto maiore impetu dixit, tanto miſerabilius] puto rectius eſſe in v. c. *tanto mirabilius.* Iuretus.

Pater à ſepulcro à luxurioſo raptus.

CONTROVERSIA I.

THEMA. *Quidam amiſſis tribus liberis, cum aſſideret ſepulcro, à luxurioſo adoleſcente in vicinos hortos deductus eſt, & detonſus. Coactus conuiuio intereſſe, mutata veſte, dimiſſus iniuriarum agit.*

PRO PATRE. Nunquam lacrimæ opprimuntur imperio, ſed etiam irritantur. Nulla flendi maior eſt cauſa, quam flere non poſſe. Rapuit me qualem in conuiuio puderet venire, dimiſit qualem ad ſepulcrum redire puderet. Credo mirari aliquem, quod in forum amiſſis modo liberis veniam. At ego iam in cōuiuio fui. Quouſque, inquit, flebis? Eſt quædam in ipſis malis miſerorum voluptas, & omnis aduerſa fortuna habet in querelis leuamentum. Ibi me flere prohibes, vbi crudeliter ipſe non fleres. Cum miſerrimum ſit flere, quam infelix ſum, cui ne hoc quidem licet. Vidi ebriorum ſitim, & vomentium famem. Quis eſt iſte, qui ſupra flentem patrem cenſuram lugendi poſtulat? Proiectus in omnia gulæ libidiniſque flagitia, omnibus denotandus cenſoribus, ſeculo præcepta componit. Scit quantum ſuper amiſſos tres liberos patri flendum ſit: quem, ſi viueret pater, fleret. Senex, orbus, infelix, hoc tantum inter miſerias ſolatium capio, quod miſerior eſſe non poſſum. Cineres meorum in ſepulchro video. Magnum ſolatium eſt, appellare ſæpius nomina liberorum, non reſponſura. Hic mihi viuendum eſt: ne cui de nuptiis vel de liberis cogitanti dirum omen occurram: cogit flere, qui non ſinit. In illo conuiuio morari, etiam felicis patris eſſet iniuria.

PARS ALTERA. Queſtus fui pridem de inhumanitate eorum, qui illum propinquitate contingerent. Nemo amicus, nemo, inquam, propinquus eſt? Sed melius, vt video, illius rabiem nouerant. Feſto die ſodales, amicique mecum: quorum vnus, Quid hunc miſerum ſic perire patimur? Nemo ſibiipſi finem flendi fecit. Pudet illos deſinere: cogi volunt. Conſolarer te diutius, niſi iam & accuſare poſſes.

NIC. FABER.

E*ST quædam in ipſis malis*] Ex Metrodori ſententia. L. Seneca Epiſt. xcix. Ouidius li. iv. Triſtium:

eſt quædam flere voluptas,
Expletur lacrymis, egeritúrque dolor.

Dirum omen occurram:] Ita plane optimus codex egregio ſenſu. L. Seneca ad Martiam cap. iii. *Ipſumque deſiderans triſte matribus omen occurras.* infra lib. x. de expoſitis debilitatis, *Occurrunt nuptiis omina dira, fatis publicis triſtia auſpicia.*

SCHOTTVS.

E*T detonſus coactus conuiuio intereſſe*] ſic interpūgo. Nam in funere atrati barbam capilloſque ale-

bāt. vt & in reatu intonſi erāt. Vide Cont.xx.extr.

Nemo amicus, nemo propinquus] infelicium ſcilicet M.Antonius Muretus lib.2.Variar.lect.cap.6.

GRVTERVS & IVRETVS.

APPELLARE *ſæpius nomina filiorum non reſponſura*] Pal. quart. & Colon. *Sæpius appellare liberorum non reſponſura vocabula*: & eo ordine ponitur in reliquis niſi quod ij retinent, *nomina*, quod malim. Rem ipſam tangit & Catullus:

Et mutum nequicquam alloquerer cinerem.

Auſonius,

Voce ciere animas funeris inſtar habet. alibi:

Et magna poſtremum voce ciemus:

hoc enim in ipſo rogo fiebat, vt ex Euripide probat Scaliger caſtigationibus in Catullum.

Nec de liberis cogitandum) v. c. Iureti, *nec inde liberis cogitandum.*

Metellus cæcatus. CONTROVERSIA II.

LEX. SACERDOS INTEGER SIT. Thema. *Metellus pontifex cum arderet Veſtæ templum, dum Paladium rapit, oculos perdit. Sacerdotium illi negatur.*

PRO METELLO. Veſta mater, fortaſſe nullum ſacerdotem haberes, niſi Metellum habuiſſes. Sacrorum cauſam ago, non Metelli. Plus eorum intereſt, ne Metellum ſacerdotem: quam Metelli, ne ſacerdotium perdat. Non erat tantus Metellus, cum illi ſacerdotium dedimus. Ciuitas ſollicita pendebat. Duo periclitabantur, quibus nihil populus habebat pretioſius, ſacra & Metellus. O faciendum ſacerdotem, niſi eſſet. Lex integrum ad animum refert, non ad corpus. Lex æſtimari hoc voluit, tunc cum quis peteret, non cum haberet ſacerdotium. Habes Veſta duplex pontificis tui meritum: ſeruauit ſacra, nec vidit.

EXTRA Controuerſiam. *Pollio*: Ante hoc, ſi cæcus factus eſſet, non abſtuliſſet. Si poſtea cæcus factus eſt, vidit.

PARS ALTERA. Sacerdos non integri corporis, quaſi mali ominis res vitanda eſt. Hoc in victimis notatur, quanto magis in ſacerdotibus? Poſt ſacerdotium magis obſeruanda eſt debilitas. Non enim ſine ira deorum debilitatur ſacerdos. Apparet non eſſe propitios deos ſacerdoti, quem ne ſeruati quidem ſeruant.

COLOR. Hunc colorem *Gallio* non probabat, ſummo cum honore Metelli, aſſerens contra Metellum agendum ita, vt rogetur cum iudicibus officio pontificum & ipſe conſulere.

NIC. FABER.

METELLVS *cæcatus.*) De hoc themate vide Liuij Epitomen xix. Valerij Maximi cap.iv lib.1.& Plinij cap.xliij.lib.vij.

SCHOTTVS.

METELLVS *pontifex*) L. CÆCILIVS METELLVS L.F.C.N. princeps Cæciliæ familiæ: nam bis Coſ. anno DII. iterumque DVI. Magiſter equitum DIII. Pontifex Maximus DX. cui ſacerdotio duos & viginti annos præfuit. Dictator LXXIX. de Pœnis procoſ. triumphauit, anno DIII. duxitque in triumphum duces tredecim, Elephantos CXX. vt Epitoma Liuij lib. XIX. vel CLII. vt Plinius lib.8.cap.6. Natur. Hiſtor. & Frontinus lib.2.cap.4. Stratagem. Hic Palladium ex incendio templi Veſtæ eduxit, cæcuſque factus eſt. Hinc ſoli conceſſum id beneficij, vt curru in curiam vehi poſſit. Idem Plinius lib.7. cap.43. & Valerius Maximus lib. 1.cap.5. de Palladio: ſic Dionyſius lib.1. Ἀρχαιολ. Ῥωμαικ. τὰ μὲν ἐς Ἰταλίαν ὑπ' Αἰνείου κομισθέντα ἱερὰ τοῖς εἰρημένοις ἀνδράσι πειθόμενος γράφω τῶν μεγάλων θεῶν εἰκόνας εἶναι, οὓς Σαμοθρᾶκες Ἑλλήνων μάλιστα ὀργιάζουσι, καὶ τὸ μεμυθευμένον Παλλάδιον, ὅ φασι τὰς ἱερὰς φυλάττειν παρθένους ἐν ναῷ κείμενον Ἑστίας, ἔνθα καὶ τὸ ἀθάνατον πῦρ διασώζεται. .i. *Secutus auctores idoneos aio ſacra per Æneam tranſlata in Italiam eſſe, Magnorum Deorum, quibus Græcos Samothraces initiantur præcipue, fabuloſumque illud Palladium, quod in templo Veſtæ à ſacratis virginibus dicunt cuſtodiri vbi etiam aſſeruatur ignis perpetuus.* Vid. Controu. xvii.

IO. PETREIVS.

HOC *in victimis*] A minori. Hoſtiæ eximiæ & lectæ dicebantur, quæ Dijs erant deſtinatæ, apud Macrobium.

Patre exule filia rapta. CONTROVERSIA III.

LEX. IMPRVDENTIS CÆDIS DAMNATVS, QVINQVENNIO EXVLET. Altera. RAPTA RAPTORIS AVT MORTEM, AVT INDOTATAS NVPTIAS OPTET. Thema. *Cum quidam haberet filiam & filium, imprudentis cædis damnatus, in exilium abiit. Filia eius rapta eſt. Raptor ad patrem puellæ ſe contulit. Impetrauit ab illo, vt iuberet filiam nuptias optare: & epiſtolam daret ad filium. Fratre auctore, mortem optauit puella. Pater redijt. abdicat filium.*

CONTRA FILIVM. Quomodo me excuſabo Reip. cui duos abſtuli? Neutrum mea culpa. In altero me fortuna decepit, in altero filius. Filia etiam fratri paruit: filius nec patri. Per humanos inquit, errores. Agnoui preces meas. Potes, inquit, omnibus oſtendere, quam non poſſis hominem occidere. Scio me ciuem debere Reipublicæ. hoc intererit tamen, quod imprudentes occidimus: prudentes ſeruauimus. Aliquem in exilio infra fortunam meam vidi.

PARS ALTERA. Irrupit contumelioſe, tanquam in exulis domum. Peruenit ad patrem, non pepercit eius pudori. At ego querebar, quod abſenti fecit iniuriam. Non poſſum ob hoc abdicari, quod lege factum eſt. Non potuiſti pater de iniuria iudicare, quam non noueras. Multa nobis

extorquentur, quæ nolumus ſcribere: & tu in ea fortuna eras, in qua poſſes iniuriam accipere: & ille is erat, qui etiam in patria poſſet iniuriam facere. Quia ſciebat malam cauſam ſuam, egit apud illum, qui eam non nouerat. Rediit ſuperbus, iubebat, & nos optare nuptias cogebat. Videbatur ſic & illic coegiſſe. Aliquid tamen epiſtolis conſecutus eſt. nemo vnquam tardius periit. Collegit ingentem numerum perditorum. expugnauit domum. vexauit puellam. Hoc tibi raptor non narrauerat.

COLOR *Latro* aiebat, ſemper inuiſum eſſe, qui reum alium pro ſe ſubiiceret. Non oportere hoc detiuari factum, in ſororis voluntatem. Qui defendit, inquit, crimen, auditur tanquam reus: qui transfert, tanquam accuſator. Malo autem loco eſt, qui habet rei fortunam, accuſatoris inuidiam. *Aſinius Pollio* dicebat, colorem in narratione oſtendendum, in argumentis exſequendum. Non prudenter eos facere, qui in narratione omnia inſtrumenta coloris conſumerent. Nam & plus eos ponere, quam narratio deſideraſſet, & minus quam probatio.

NICOLAVS FABER.

IMPRVDENTIS *cædis damnatus*] Plato lib. IX. de legibus, Porphyrius περὶ ἐμψύχων ἀποχ. libro primo & Philo Iudæus περὶ τῶν ἐν εἴδει νόμων.

Armis ſepulcri victor.

CONTROVERSIA IV.

LEX. SEPVLCRI VIOLATI SIT ACTIO. Thema. *Bellum cum eſſet in quadam ciuitate, vir fortis in acie amiſſis armis, de ſepulcro viri fortis arma ſuſtulit. Fortiter pugnauit & repoſuit. Præmio accepto accuſatur ſepulcri violati.* D. C.

PRO VIRO FORTI. Arma vix contigeram. ſecuta ſunt. Hæc ſi ſumo, arma ſunt: ſi relinquo, ſpolia. Vidiſſes vere violari ſepulcrum, ſi illo veniſſet hoſtis. Vterque quod alteri deerat, commodauimus. Ille viro arma, ego armis virum. Reſp. multum conſecuta eſt. vir fortis nihil perdidit. Neceſſitas eſt, quæ nauigia iactu exonerat. neceſſitas eſt, quæ ruinis incendia opprimit. neceſſitas eſt lex temporis. Quicquam non fit legitime pro legibus? Melius cum ipſo ſepulcro actum eſt, in quo notiora ſunt arma iterum victricia. Pro Republica plerumque templa nudantur, & in vſum ſtipendij dona conflamus.

PARS ALTERA. Reum habemus in prœlio inertem, in fuga audacem, turpem non minus patrocinio, quam crimine. Arma ſua perdidit. Hoc excuſare non poterat, niſi rapuiſſet aliena. Rapuit aliena. Hoc excuſari non poterat, niſi & ſua perdidiſſet. Arma victricia, arma conſecrata diis Manibus, arma quæ te quoque fecerunt virum fortem. Repoſui, inquit, arma. Gloriatur, quod non & illa perdiderit. Non teneor lege, quia repoſui. Tam teneris Hercle, quam qui vulnerauit aliquem, licet vulnus ſanauerit: quam qui ſurripuit aliquid, licet deprehenſus reddiderit. Non eſt hoc illi crimen propter virtutem donandum. iam gratiam virtuti retulimus, præmium conſecuta eſt. Æquos nos eſſe conuenit, vnum virum fortem honorauimus, alterum vindicemus.

SCHOTTVS.

SEPVLCRI *violati*] Vide veterum prudentium reſponſa à Treboniano in 47. Pandect. lib. Tit. 12 congeſta.

Neceſſitas eſt, quæ nauigia] Exſtat elegans Mimus de Neceſſitate Laberij à Cæſare coacti in ſcenam prodire, cum iam eques Roman. factus eſſet apud Macrobium lib. 2. Saturn. cap. 7. Eum ad Contr. 27. adſcripſi: tranſeo itaque ad alia.

Pro Repub. plerumque templa nudantur] Idem Religio docet, in Chriſtianis captiuis: vt exemplo D. Paulini docet Ambroſius lib. de offic.

GRVTERVS & IVRETVS.

TAM *teneris hercle, quam qui vulnerauit aliquem, licet vulnus ſanauerit*] Addatur huic loco l. pen. ff. de vi bonorum rapt. l. 65. ff. de furtis. l. 64. & ſeq. de vſufr. Fornerius ad l. 12. de verb. ſign.

Priuignus medicus.

CONTROVERSIA V.

THEMA. *Abdicauit quidam filium. Abdicatus medicinæ ſtuduit. Cum pater ægrotaret, & medici negarent poſſe ſanari, ſanauit. Reductus eſt patri. Ægrotare nouerca cœpit. Deſperauerunt medici. Rogat pater filium vt curet nouercam. Nolentem abdicat.*

PRO FILIO MEDICO. Quo pacto iſtud euenit, vt abdicatione mea pater ægrotaret, reditu nouerca? Pietati ceſſere morbi. Medicinam relinquo, multum laboris, multũ vigiliarum. adiice huc, quod qui ſanantur, ingrati ſunt? & medicus poſſum decipi, & non poſſum priuignus excuſari. Eundem, inquit, medici morbum eſſe dicunt: nempe illi, qui negauerunt te poſſe ſanari. Ego vero cedo domo, ſi fateris illã ſic poſſe ſanari. Timeo fortunam. imputabitur mihi, ſi quid acciderit. Ecce tu me non poſſe non credis. Omnes medici negant: & nunc diligentiores fuerunt quia in te decepti ſunt. Non ſum tantæ ſcientiæ, quãtæ videor. Magnis præceptoribus opus eſt. Ego abdicatus ſtudui. Quæris quomodo te ſanauerim? non tibi medicus, ſed filius profuit. Deſiderio laborabas. gratum tibi erat, quicquid meis manibus acceperas. vt primum intraui recreatus es. quid in te curandum eſſet, aduerti. Hæc non eodem morbo laborat. Multa ſunt diſſimilia, ſexus, ætas, animus. Nihil magis ægris prodeſt, quam ab eo curari, à quo volunt, Temerariis remediis graues morbi curantur, quibus vti non audeo in nouerca.

NON oportet adoleſcentem quicquam nouercæ ſuccenſere. alioquin odit & gaudet. Ferendus eſt adoleſcens, ſi ſe excuſat, non eſt, ſi vlciſcitur.

PARS ALTERA. Lugendum eſt, flendum eſt, in hoc me conſeruaſti? Hoſtis aliquando vulnus ſanauit quod fecerat, ob hoc maxime, quia alius ſanare non poterat. Negant poſſe ſanari. Nemo ſuſcipit: nemo vult enim filio curationem præripere.

POLLIO dicebat, inter patres & filios id ſolum iudex putat licere, quod oportet.

SCHOTTVS.

ABDICAVIT *filium*] Mutuatus hoc declamatorium argumentum, forte à Seneca noſtro Lucianus, Sophiſta & ipſe, Dialogo qui ἀποκηρυττόμενος, id eſt, *Abdicatus* inſcribitur. Eſt enim Rhetorum, ſtatuſque qualitatis, Generis Iudicialis. Abdicationis.a.duas ſpecies Fab. numerat criminis partim perfecti, partim imperfecti. Thema autem eſt. Ἀποκηρυχθείς τις ἰατρικὴν ἐξέμαθε· μανέντα τὸν πατέρα, καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων ἰατρῶν ἀπεγνωσμένον, ἰασάμενος φαρμάκου δόσει, ἀνελήφθη αὖθις εἰς τὸ γένος. μετὰ ταῦτα μεμηνυῖαν τὴν μητρυιὰν ἰάσασθαι κελευόμενος ἀποκηρύττεται. *Quidam abdicatus artem medicinæ didicit, patrem inſania laborantem reliquis medicis deſperantibus dato pharmaco cum ſanaſſet, denuo receptus in familiam eſt, poſt hæc nouercam inſania correptam ſanare iuſſus, abdicatur.*

Si quid acciderit] humanitus ſcilicet, hoc eſt ſi morietur Lemma Controuerſia x. *Si quid alteri obtigiſſet*, ad quam plura notabam.

Temerariis remediis graues morbi curantur] Atqui vetat Hippocrates in grauibus, deſperatiſque morbis temere medicinam adhiberi. Sic enim περὶ τέχνης initio. Ἰατρικὴν εἶναι τὸ δὴ πάμπαν ἀπαλλάσσειν τῶν νοσεόντων τοὺς καμάτους, καὶ τῶν νοσημάτων τὰς σφοδρότητας ἀμβλύνειν καὶ τὸ μὴ ἐγχειρέειν τοῖσι κεκρατημένοισιν ὑπὸ τῶν νοσημάτων, εἰδότας ὅτι ταῦτα οὐ δύναται ἰατρική. Et Galen. in Aphoriſ. Hippocratis: Ἀρχομένων τῶν νόσων &c. Et Θεραπευτικῆς μεθόδου βιβλ. ιά.

Hoſtis aliquando vulnus ſanauit quod fecerat) vt Achillis haſta vulneratus Telephus ab eadem remedium petiit. Ouid.

Vulnus Achilleo quod quondam fecerat haſti,
Vulneris auxilium Pelias haſta tulit.

Et Propertius:

Myſus & Hæmonia iuuenis qua cuſpide vulnus
Senſerat, hac ipſa cuſpide ſenſit opem.

Indiſcreti filius & priuignus.

CONTROVERSIA VI.

THEMA. *Quidam mortua uxore quæ in partu perierat, duxit aliam: puerum rus miſit. Ex illa ſubinde ſuſtulit filium. Vtrumque puerum ruri educauit. Poſt longum tempus redierunt ſimiles. Quærenti matri vter eius eſſet, non indicat. Accuſatur ab ea malæ tractationis.*

PRO MARITO. Quid fletis pueri? ſecuri eſtote. Non memini. Iam lites ſunt, & nondum indicaui. Qualis eris nouerca, quæ ſic fieri cupis? Alter tuus eſt: alter tui frater eſt: & ſi per te licuerit, neuter priuignus eſt. Dum alterius vis eſſe mater, vtriuſque es nouerca. Si coegeris, mentiar. non mater, ſed nouerca decipieris. Hos ipſa noluit natura diſtingui. Indicarem, niſi tam pertinaciter quæreres. Hic tuus eſt. quid alterum nouercalibus oculis intueris? Ille tuus eſt. Vni tibi contigit. vt habeas priuignum, & non ſis nouerca.

PARS ALTERA. Filius enim rus ablegatus à patre, & educatus eſt ſic, vt ignotus eſſe poſſet & matri. Tibi rediit vterque filius, huic vterque priuignus. Eo crudelius filio caret, quo propius acceſſit. Times huius iniquitatem: cum iniquius ipſe magis ames eum, cui alterius vis donare matrem, quam cui non vis reddere ſuam.

EXTRA. Quo ad colorem pertinet viri. *Hiſpo Romanus* & *Silo Pompeius* hoc vſi ſunt: Neſcio, & ideo non indico tibi. Quidam miſcuerunt etiam, & vtroque vſi, dixerunt: Neſcio. ſed etiamſi ſcirem non indicarem tibi: quod *Latro* & *Ceſtius*. Sed *Aſinius Pollio* neutrum colorem probabat. Si dicit, inquit, Neſcio: nulli fidem facit. Vxor ipſa non quæreret ab illo, niſi ille ſcire poſſet. Dici enim contra virum poteſt: Quære à nutrice, à pædagogo. Veriſimile non eſt, neminem domi eſſe qui ſciat. Ille autem mixtus color vtrunque corrumpit, & ignorantis fidem, & non indicantis fiduciam. Nam cum dicit, Etiam ſi ſcirem, non indicarem: efficit vt illum iudex ſcire putet. cum dicit, Neſcio: efficit vt videatur indicare debere, ſi ſciat. Hoc autem ipſe colore vſus eſt, quem aiebat ſimpliciſſimum: Scio, ſed non indico: quia pueris hoc vtile eſt, & tuo filio. Magis amaturus ſum eum, qui matrem videbitur non habere.

SCHOTTVS.

VTRVMQVE *puerum*] Fortaſſe non alienum ab hoc iudicium Salomonis regis Libro tertio Regum, capite tertio.

Tyrannicida, & adulter tyranni.

CONTROVERSIA VII.

LEX. TYRANNICIDÆ PRÆMIVM DETVR. Thema. *In adulterio deprehenſus à tyranno, gladium extorſit à tyranno, & occidit eum. Petit præmium. Contradicitur.*

CONTRA TYRANNICIDAM. Non feciſſet tyrannicidium, niſi illum tyrannus armaſſet. Cuius adulter non fuit, qui etiam tyrãni fuit? Imputat nobis quod deprehẽſus in adulterio mori noluit. Tyrannicida veſter iure occidi potuit à tyrãno. Certamen in pari conditione cõtractum publica fortuna diſtraxit. Non innocẽtior vicit, ſed fortior. Tulit ſecum tyrãnus gladium. ſic enim occiſuri veniunt. Cur ſolus ad præmium venis? tyrannum certe occidiſti cum adultera. Non loricam, clypeumve ſumpſit, ſed tenuem ac perlucidam veſtem: perfuſus vnguento intrauit cubiculum, in quo non eſſe tyrannum

diligenter agnouerat. Tyrãnicida noſter ne tyrannum inueniret optauit. Ducat tyrãnicidam in arcem tyrannus, non vxor: odium, non amor: aſcenſurus ferat animum, ferat ferrum: eat illo, vbi inueniat tyrannum. Omnia honeſta cœpta voluntas inchoat, occaſio perficit. Sæpe honorata virtus eſt, etiam vbi eam fefellit exitus. Scelera quoque quamuis citra exitum ſubſederunt, puniuntur. Nec infelix virtus amittit gloriæ titulum: nec gloriam virtutis intercipit fortuita felicitas. Nunquam maiorum noſtrorum prudentia tantis muneribus tyrannicidium emeret, ſi illud etiam libido promitteret. Nouo inauditoque more pugnabant, tyrannicida pro adulterio, tyrannus pro pudicitia. Occidiſti tu maritum, fortuna tyrannum. Tyrannum cadere Reipublicæ volo. Occidat illum ciuis iratus, miſceat maledicta vulneribus, qualia in adulterum maritus attulerat. Ab adulteræ oſculis ad præmium curris. Nolo tyrannicida imitetur, antequam occidat, tyrannum. P. Romanus veneno vinci hoſtem noluit, proditione noluit. Honorabo ſubitum tyrannicidium: non honorabo fortuitum, non coactum.

Pars altera. Non habebas, inquit ferrum. Quid enim tyranno profuit quod habuit? In eo qui inermis ad tyrannum venit, non minor virtus eſt, ſed periculum maius. non quæras quid in arcem tulerim: tyrannicidium retuli. Non eſt gladius meus: ſed manus mea eſt, ſed animus meus eſt, ſed conſilium, ſed periculum, ſed tyrannicidium meum. Adulterium vocas, quo effectum eſt, ne quis timeat adulterium. Diligenter arce munita occaſionem requirens, tentaui ſeruos, tentaui amicos: per vxorem ſolam fulſit occaſio. Non putaui adulterium, vxorem tyranni polluere: ſicut nec homicidium, tyrannum occidere. Ferrum in arcem ferre, periculoſum erat: inuenire, facile. Si tyrannum inquam inuenero obuium. quælibet res telum erit. certe ſemper ſolet ſecum tyrannus habere ferrum. Gladius inter duos, fortioris eſt. Quam ſolicitus fui adulter, ne non deprehenderer!

SCHOTTVS.

PERLVCIDAM *veſtem perfuſus vnguento.*] Sup. lib. II. Declamatione VII. *Infelices ancillarum greges laborant, vt adultera tenui veſte perſpicua ſit.* Item Controu. IX. *Madentem vnguentu heſternis* (lego *externis*) *conuulneratum libidinibus: & luxuriantem habitum* dixit.

Populus Rom. veneno vinci hoſtem] Vt bello Tarentino, Pyrrhi medicus, venenum ſe regi daturum promiſerat: ſed recuſauit conditionem Fabricius. Quidam etiam remiſſum ad Pyrrhum cum litteris putant. Tu vide Valerium lib. VI. cap. V. Ælianum lib. XII. Variæ Hiſtoriæ, & Agellium lib. III. cap. VIII.

GRVTERVS & IVRETVS.

SCELERA *quoque quamuis citra exitum ſubſederunt, puniuntur*] Explicat egregie iſta Cuiacius lib. 15. cap. 25. Obſer.

Sed manus mea eſt, ſed animus meus eſt.] Illæ voces eſt, bene abſunt à v. c. Iuret.

Sed tyrannicidium meum] quidam v. c. *tyrãnicidium.*

Patronus operas remiſſas repetens.

CONTROVERSIA VIII.

LEX. PER VIM METVMVE GESTA, IRRITA SVNTO. Thema. *Bello ciuili patronus victus & proſcriptus, ad libertum confugit. Receptus eſt ab eo; & rogatus, vt operas remitteret. Remiſit. Conſignatio facta eſt. Reſtitutus indicit operas. Contradicitur.*

Pro patrono. Patronus à liberto reſtitutionem peto. Si paciſci tunc à me voluiſſes operas, ſpopondiſſem. Bona bello perdidi, ad reſtitutionem nudus veni. Nunc libertorum operas deſidero. Profer tabulas illa proſcriptionis tabula crudeliores. Perſequebatur illa, quos vicerat. hæ perſecutæ ſunt, quos receperant. In illa vltio fuit, in his perfidia. Denique illa iam deſiit, hæ perſeuerant. Non mea, inquit, ſed aliena vis fuit. Æque dignus eſt pœna, qui ipſe vim adhibet, vt qui ab alio admota, ad lucrum ſuum vtitur. In hunc primum incidi. Et dum timeo ne offenderem, ſecutus ſum hoc exigentem. Non recepit me, ſed incluſit. Nihil eſt venali miſericordia turpius.

Pars altera. Nihil tibi opus eſt poteſtas. Sciſti illũ parere, etiam cum cogi non poteſt. Quaſlibet indicas operas, nunquam tamen indices ita periculoſas, quam indixiſti. Habeo iudicia tua. Bene de ſeruo iudicaſti, manumiſiſti. bene de liberto. Proſcriptus mihi potiſſimum te commiſiſti. Si noluiſſem patronum habere, potui. Vnus ex proſcriptis fuiſti qui tunc poſſes etiam rogari. Reſtitutio tibi proſcriptionem remiſit, non quidquid in proſcriptione geſſiſti, reſcidit.

Extra. Omnes inuecti ſunt in libertum. *Vallius Geminus*, & *Otho Iunius* egerunt lenius, vt patronus remiſſurus videretur operas, ſi obtinuiſſet. Nam Otho dixit: Sine me iudicio meo videri remiſiſſe. Faciam, remittam. Quid me ſic times, tanquam inuitus promiſerim? Contra *Ceſtium* ait: Tunc huiuſmodi vtendum eſſe coloribus, vbi verendum eſt, ne videamur rem duram poſtulare. Vbi contra honeſtam perſonam, promiſſo iudex molliore fallendus eſt. Quid in hac perſona veremur & cauſa? niſi hoc vnum, quod ex hoc colore metuendum eſt: ne, ſi volumus hæc remittere, etiam voluiſſe videamur.

EPITOMÆ M. ANNAEI SENECAE CONTROVERSIARVM LIBER QVINTVS.

Epiſtola deeſt.

Laqueus inciſus. CONTROVERSIA I.

ACTIO. INSCRIPTIO MALEFICII SIT ACTIO. Thema. *Quidā naufragio facto, amiſsis tribus liberis, & vxore, incendio domus, ſuſpendit ſe. Præcidit illi quidam ex prætereuntibus laqueum. A liberato reus ſit maleficij.*

PRO INCIDENTE LAQVEVM, Tres, inquit, liberos perdidi. Vtinam & illos ſeruare potuiſſem Viue. mutantur vices felicitatis humanæ, proſcriptus aliquando proſcripſit. Victi fugiunt, proſcripti latent, natant naufragi. Amiſi, inquit vxorem, liberos, patrimonium. Tu putabas ea te condicione accepiſſe, ne perderes? Ludit de ſuis fortuna muneribus, & quæ dedit, aufert: & quæ abſtulit, reddit: nec vnquam tutius eſt illam experiri, quàm cum locum iniuriæ non habet. Cn. Pompeius in Pharſalia victus acie, vixit. Maius tu tuum putas eſſe naufragium? Craſſus vixit: & non priuatas perdiderat, ſed publicas opes. Omnia tibi fortuna abſtulit, ſed ſpem reliquit. Tolle ſpem hominibus, nemo victus retentabit arma. nemo infeliciter expertus negotiationem, alios appetet quæſtus, nemo naufragus viuet. Spes eſt vltimum aduerſarum rerum ſolatium. Vt viueres, nataſti. Miſertus ſum: nec in te amplius quàm periculum cogitaui. Non attendi incendium, non orbitatem. aut ſi attendi, memineram te poſt illa vixiſſe. Non viſus es mihi animum moriendi habere. Legeras locum, in quo interpellari poſſes.

PARS ALTERA. Tot ille fundorum dominus, aliena arbore ſuſpendo laqueum. De fortuna nihil queror: mori permittit. Nunc, inquit, morere, Iniuria eſt, vt qui meo arbitrio debui, tuo moriar. Amiſi vxorem, liberos, patrimonium. Fortuna mihi nihil præter laqueum reliquit: iſte nec laqueū. Sumpſi inſtrumenta mortis, ſolitudinem & laqueum: alterum aptum morituro, alterum miſero. Quiſquis interueneris, ſi amicus es, defle: ſi inimicus ſpecta. Cum à me iſte accuſetur, grauiorem de me quàm de reo ferte ſententiam. Ego vt moriar: iſte, vt ne prohibeat. Ne hæc narrarem. mori volui, Præcidit remedium meum. ſi qua fides non enataui, ſed eiectus ſum. Nihil iam timebam, niſi viuere. Domus meæ fata claudo, nullo miſerior, quàm quod vltimus morior. Cui me vita reſeruas? Vt edificem? Aſpice incendium. Vt nauigem? Aſpice naufragium. Vt educem; Aſpice ſepulchrum. In tam calamitoſa domo feliciores fuiſtis, vxor & liberi. vobis mori contigit.

NIC. FABER.

NEc vnquam] Ouidius de Pont. lib. II. Elegia II.

— fortuna miſerrima tuta eſt.
Nam timor euentus deterioris abeſt.
Qui rapitur ſpumante freto, ſua brachia cauli.
Porrigit, & ſpinas duraque ſaxa capit.
Qui rapitur fatis, quid præter fata requirit?
Sæpe creat molles aſpera ſpina roſas.
Accipitremque timens pennis trepidantibus ales, &c.

Ita enim inſignis ille Ouidij locus ex veteri meo codice legendus & ſupplendus eſt.

SCHOTTVS.

A *liberato reus ſit maleficij*) ineptè quidam à *liberto*. non diſſimile argumentum in Horat. lib. II. Epiſt. II. extrema de inſano, qui ſe dementia liberatum per cognatos moleſte Argis tulerat:

—Pol me occidiſtis amici
Non ſeruaſtis ait, cui ſic extorta voluptas,
Et demens per vim mentis gratiſsimus error,

Cn. Pompeius in Pharſalia] Res nota vel pueris ex Lucano. De Craſſo vero ad Controu. IX.

Domus meæ fata claudo] Tale illud Horatianum:

Omnes compoſui: Felices: nunc ego reſto.

At ne quid diſſimulem, longe aliter vetus liber:

Domus mea eſt effecta: ego viuo, nullo miſerior, &c.

IO. PETREIVS.

INſcriptum maleficium] quod non eſt ſcriptum id eſt; lege vlla notatum vel expreſſum. Nuſquam enim lege ſcriptum eſt, vt incidere laqueū pro maleficio habeatur, Apud Varronem eſt, *ne ſi inſcriptum pecus pauerit.*

A liberto] *A liberato* emenda. Neque enim libertus fiebat eius, qui liberaſſet: alioqui vteretur eo argumento, qui accuſat.

Gener diuitis inimici.

CONTROVERSIA II.

THEMA. *Pauper cum haberet filium, & diuitem inimicum filiam habentem. peregre profectus eſt. Rumor fuit de morte eius. Filius cum diuite in gratiam redit, & eius filiam duxit. Reuerſus pater cogit illum vxorem repudiare. Nolentem abdicat.*

PRO PATRE PAVPERE. Nemo quicquam facile credit, quo credito dolendum ſit: ego diu non credidi de nuptijs tuis. Deſertor patris, inimici cliens, vxoris mancipium, non fleuiſti patrem, non quæſiuiſti, ſic inimico placuiſti. Rumor, inquit, fuerat, deceſſiſſe te. Mirabar, ſi talem vxorem viuo patre habere potuiſſes. Non quæris, vbi periculum. Mors mea tibi debet eſſe ſuſpecta: inimicum habeo. Quis alius hanc famam potuit immittere, niſi qui me viuo, filiam collocare non poterat? Non times, ne inter ipſas nuptias tuas patris oſſa referantur? Tot ſerui ſequuntur, tot liberi, tot clientes, vt quicquid dixerit, rumor ſit. Fabricius aurum à Pyrrho accipere noluit. beatior iſte fuit animo, quàm ille regno. Plures inſidias in itinere fugi: & factum diues, quod faciendum mandauerat, credidit.

PARS ALTERA. Vanum gloriæ genus, odium diuitiarum. Mortales eſſe inimicitiæ debent. Scipio Gracchi inimicus, & tamen poſtea ſocer. Cuius vitio inimicitiæ contractæ ſint, apparet. Ille amat filium tuum, tu nec tuum.

SENIANVS rem ſtultiſſimam dixit: Diues me ſemper contempſit, nunquam niſi pro mortuo habuit. Vt aliquid & ipſe ſimile de Seniano dicam, poſt hanc ſententiam Senianum ſemper pro mortuo habui.

SCHOTTVS.

FAbricius aurum à Pyrrho] Etiam quartam partem regni oblatam recuſauit. Sup. Controu. IX. non ſemel. Iuſtinus libro XVIII. Frontinus lib. IV. cap. III. & Eutropius lib. II.

Mortales eſſe inimicitiæ debent] Hinc illud Philoſophi dictū: *Mortalis cū ſis, immortales inimicitias ne geras.* De Ti. Sempronio Graccho, qui cum Scipione Aſiatico tribunus pl. & Africano maiore inimicitias geſſit: huius etiam Corneliam filiam vxorem duxit ex qua Ti. & Caium Gracchos ſuſtulit, legendi Cicero, Liuius, Plutarchus, Valerius, & alij.

PETREIVS.

FAbricius] Cum apud Pyrrhum legationem obiret, de captiuis reddendis, & ille offerret regni ſui partem, ſi apud illum vellet manere: Nō expedit tibi, reſpondit ille. Nam ſi me nouerint, à me potius regi optabunt. Exemplo arguit debuiſſe illum diuitis promiſſa & fortunas contemnere.

Fratres pancratiaſtæ.

CONTROVERSIA III.

ACTIO. MALÆ TRACTATIONIS SIT ACTIO. Thema. *Duos filios quidam pancratiaſtas inſtituit, ad Olympia eduxit: Cum compoſiti eſſent, vt ſimul pugnarent, acceſsit ad pugnantes pater, & ait abdicaturum ſe, ſi quis perdiderit. Commortui ſunt iuuenes & decreti ſunt his honores diuini. Reus fit pater malæ tractationis ab vxore.*

CONTRA PATREM. Tertius ſine ſorte pugnaſti, & vtrumque viciſti. Stetit cruentus pater. Iam perierant, & adhuc minabatur. Moriuntur, non alter ab altero, ſed vterque à patre. Miſera mater odiſſe non poteſt, qui filium ſuum occidit? Iuuenes inuicti, niſi habuiſſent patrem. Pij iuuenes, nec parricidium patri negare potuiſtis. Vincere propter parricidium nolunt, vinci propter abdicationem. Abdico, inquit, eum qui victus erit. Demens meliorem abdicaturus es. Inuoco Iouem, cuius Olympia parricidijs abſoluta ſunt.

PARS ALTERA. Non facturus dixi: & ſi facturus pro gloria eorum dixi. non debeo in inuidia ſolus eſſe, cum luctus communis ſit. Omnes aiebant colluſuros fratres. Minatus ſum, non vt neceſſitatem filijs imponerem, ſed vt populo ſatisfacerem.

SCHOTTVS.

MAlæ tractationis] Quā per ὑφὲν *malæ tractationis* vnica voce alij ſcribunt Idē argumentū lib. III. Declam. VIII. & lib. IV. Declam. VI. quam actionem & vxor inſtituere poteſt, ſi quid pater crudelius in filias admiſerit. vide Quinctil. lib. VII. cap. IV. & Controuerſ. ſecundam extremam.

PETREIVS.

PANCRATIASTES) qui in omni genere Gymnici certaminis excellit.

Compoſiti] *Componi* dicebantur gladiatorum paria.

Tertius ſine ſorte) Quoniam ſorte paria componebantur.

Damnatus parricidij alligans fratrem.

CONTROVERSIA IV.

LEX. QVI FALSVM TESTIMONIVM DIXERIT, VINCIATVR APVD EVM, IN QVEM DIXIT. Thema. *E duobus filijs profectus cum vno pater, adoleſcens ſolus redit. Accuſatus eſt à fratre parricidij, & damnatus. Diebus feſtis intercedentibus pœna ex lege dilata eſt. Rediit pater. Accuſauit damnatus fratrem falſi teſtimonij & obtinuit, & vinxit. Cogit pater vt vinctum ſoluat. Nolentem abdicat.*

C. D.

Pro patre. Falſum, inquit, in fratrem teſtimonium dixit. Si vis graue illius crimen facere, te exorabilem præſta. Crudelis in fratrem, miraris, ſi in te creditum patricidium eſt? Ergo ego duos filios habere non poſſum? Adoleſcens, iam potes & parricidium facere. Alligatus eſt alter filius, quia non reuertebar: alter, quia redij. Nunquam ſolues fratrem? Si talis es, nihil teſtis mentitus eſt. Patricida es Non impio in te, ſed in patrem pio animo dixit. Suſpectum habuit, quòd reliqueras patrem. Inter catenas filij iaceo, eodem clauſus ergaſtulo. Ingrate, teſtem tuum ſimul alligaſti.

Pars altera. Meo periculo ſolutus ſum, meo alligatus. Vix ſolui poterat, ſi teſtimonium falſum pro fratre dixiſſet. Parricidium de patre finxit, de fratre commiſit. Veniſſe patrem mihi carnifex nuntiauit. Patricida ſim, ſicut obiicitur, hoc leuiter iraſcor. Miraris, ſi eum fratrem alligare poſſum, qui me potuit occidere? Ingrata erat ipſa pœnæ meæ dilatio. Expectare grauius videbatur quàm pati, Imaginabar mihi culeum, ſerpentes, profundum.

FABER.

Pœna ex lege dilata eſt.) Quemadmodum de Socrate legimus apud Platonem in Phædone.

SCHOTTVS.

Diebus feſtis intercedentibus) Iuſtitium cum eſſet pœna differebatur, vide I.C. *tos* elegantiores ad Tit. De Feriis & dilationibus: qui eſt XII. libri II. Pandect. Ciceronem pro M. Cœlio: & Platonem de dilata morte Socratis poſt damnationem.

Imaginabar mihi culeum] Non repetam quæ ad Controuerſiam ſextam decimam & alibi adnotare memini.

GRVTERVS.

Diebus feſtis intercedentibus] ſcilicet Romanis non licebat in capitis reos alioſve lege agere *diebus feſtis*, ſed proferebatur ſupplicium *in profeſtū* & negotioſum. Suetonius de Tiberij ſæuitia: *Nullus à pœna hominum ceſſauit dies, ne religioſus quidem ac ſacer.* Philo Iudæus contra Flaccum: *Bonis & bene adminiſtrantibus præſidibus mos eſt, in neminem damnatum animaduertere, donec ſolemnes celebritates natalitij que dies Auguſtorum præterierint.* Similis Athenis lex vt in morte Socratis Xenophon expreſſit, innuitque Seneca Epiſt. 70. adde l. Cuſtodias ff. de publ. iud. atque adhibe explicationem P. Fabri quæ eſt in lib. 2.

IO. PETREIVS.

Diebus feſtis] quibus etiam de grauiſſimis criminibus quem licebat, vt in oratione pro Cælio indicat Cicero.

Ergo ego duos filios] Quoniam licet tu damnatus non ſis, alterum tamen mihi eripis. Illud ergo cõmiſerationem habet. Tale eſt, quod apud Liuium Coriolani mater inquit, *Ergo ego niſi peperiſſem, Roma nunc non oppugnaretur.*

Exuſta domus cum arbore.

CONTROVERSIA V.

LEX QVI SCIENS DAMNVM DEDERIT, REDDAT QVADRVPLVM QVI INSCIENS, SIMPLVM. Thema. *Diues pauperem vicinum rogauit, vt ſibi venderet arborem quam ſibi dicebat obſtare. Pauper negauit. Diues incendit platanum, cum qua & domus arſit. Pro arbore pollicetur quadruplum, pro domo ſimplum.*

Contra divitem. Excitatus flammarum ſono, vicinorum primo fidem imploraui. Arbor ramis diſcurrentibus totam domum texerat. Non poteſt exorari? incendatur. Eſt hoc impotentiæ, ſine fine concupiſcere, ſine modo iraſci. Non poteſt expugnari precibus: expugnetur ignibus. Nihil inter me & pauperem intereſt, ſi iure agamus. Liceat & pauperem gaudere profectu. Vos poſſidetis agros, vrbium fines, vrbeſque domibus impletis. Intra ædificia veſtra vndas & nemora comprehenditis. Nihil lætius oculis tuis occurrit, quam ruinæ meæ. Domum perdidi, qui carere nec arbuſcula quidem poteram. Delirijs tuis diues ardebimus. Oculis voluptas incendio quæritur, & proſpectus ignibus relaxatur. Profectui obſtabat. Quid inambulantibus nobis non obſtant ſeruorum catervæ? in immensã excitati altitudinem parietes lucem non impediunt? Infinitis porrectę ſpatijs ambulationes, & vrbium ſolo ædificatæ domus, non nos prope à publico excludunt? Sub hac arbuſcula imaginabar diuitum ſiluas. Quantum perdidi, quem fatetur iratus inimicus plus perdidiſſe quàm voluit? Non iniquum poſtulo. eius damno deſinat incendium, cuius conſilio cœpit. Scilicet vt domus ad cælum omne conuerſæ, brumales æſtus habeant, æſtiua frigora, & non ſuis vicibus intra iſtorum penates agatur annus: alunt in ſummis culminibus mentita nemora, & nauigabilium piſcinarum freta. arata quondam populis rura. ſingulorum nũc ergaſtulorum ſunt latiuſque nunc villici quàm reges imperãt. Maria ſubmouentur proiectis molibus. Neſciebas quanta ſit potentia ignium, quàm irreuocabilis, quemadmodum totas abſumat vrbes, quàm leuibus initijs oriantur incendia? Etiam ſi partem damni dare noluiſti, ſi tamen noluiſti, in totum quaſi prudens dederis, tenendus es. ex toto enim noluiſſe debet, qui imprudentia defenditur. Si fatereris ſcienter ianuam incendiſſe, ſi vnum tignum, puto tota domus intelligeretur ex parte. nec enim quiſquã omnia incendit, ſed vnam aliquam rem, ex qua ſurgat in omnia ſe ſparſurus ignis. Atqui pars domus eſt arbor, qui in domo eſt.

Pars altera. Peſtilentem mihi domum faciebat arbor. cælum omne per quod ſalubris ſpiritus venire poſſet, obduxerat. rogaui pauperem, & dixi Nihil tibi nocet arbor reciſa, mihi plurimum non reciſa. Quid ad te illi rami pertinent, qui extra domum ſunt? Quaſdam partes domus meæ rami premebant. Iam etiam quoſdam parietes mouerant. Scitis quanta vis ſit arborum? muros diſcutiunt.

FABER.

NIhil inter me *&* *pauperem*] At pauper hæc dicit, aut ſaltem à parte ſunt pauperis. Codices ſequioris notæ, *nihil inter me & pauperem gaudere proſpectu*, legunt: meliores nihil mutant. Nec tamen locus eſt integrer, niſi forte legamus, *nihil inter te & pauperem intereſt ſi iure agamus.* legis enim hæc eſt perfectio cum ὅτ' ἀσθενὴς, ὁ πλούσιός τε τὴν δίκην ἴσην ἔχει. Qui locus, vt ἐν παρόδῳ admoneam, ex ſupplicibus Euripidis apud Stobæũ, altius repetitus extat, ſed tam abſimilis ab ijs quæ apud Euripidem in ea tragœdia habentur, vt nihil magis.

Nihil latius] Veteres omnes, *nihil lautius*

SCHOTTVS.

INcendit platanum] Lex erat decemuiralis, vt qui alienas arbores iniuria [vel. vt Paulus I. C.tus ait *furtim* l 1. ff. Arbor. furtim cæſarum] cæcidiſſet, in ſingulas æris 25. lueret. Plinius lib. 18. cap. 1. Confer hæc ſi placet, cum Titulo 28. lib. 43. Pãdect. de Arboribus cædendis; Et ad L. Aquiliam lib. 9. & tit 7. libri 47. Arborum furtim cæſar. Et de Tigno iuncto ex lege 12. Tabb. Et quæ diſputantur de ſeruitutib. prædiorum vrbanorum lib. 8. puta, ne altius tollantur ædes, neue luminib. alienis obſtruantur.

Et immenſam erecti altitudinem] Locum hunc vehementer illuſtrat Papirii Fabiani querela de extruendarum ædium luxu; quo tanquam emblemate exornatur Contr. 9. Lege & I. Ctorum ſcripta de ſeruitutib. vrbanorum prædiorum, ſi modo tantum abs re tua otii tibi.

Maria ſubmouentur proiectis molibus] Sic Horatius lib. 1. od. 11.

Seu plures hiemes, ſeu tribuit Juppiter vltimam.
Quæ nunc oppoſitis debilitat pumicibus mare Tyrrhenum.

Sæpe etiam pomponius Mela noſter *frãgi promontoriis maria dicit.*

Pars domus eſt arbor) Non enim alterius arbor eſſe intelligitur, quam cuius in fundum radices egerit Et ideo prope confinium arbor poſita, ſi etiam in vicini fundum radices egerit, communis fit, Iuſtinianus lib. 2. Inſtitut. tit. de rerum diuiſ. & I. Cti De iure finium regundorum.

GRVTERVS.

ERecti altitudinem] melius v. c. *excitati.* Sic enim *ædificia excitare* dixit Seneca Epiſt. 52. & 53. & *excitare conſumptam Lugdunum*, Epiſt. 91. Iuretus.

Singulorum nunc ergaſtulorum ſunt) v. c. *ergaſtula.*

IO. PETREIVS.

VNdas *&* *nemora*] Amplificatio ex Ratiocinatione. Quanta enim domus ſit, intra quam & vndæ & nemora ſunt. Talis fuit Neronis Regia, de qua dictam eſt:

Roma domus fiet, Veios migrate Quirites:
Si non & Veios occupat iſta domus

Sic licet] Emenda *ſcilicet*, quaſi dicat, in eum nimirum vſum dilatatur.

Ad cœlum omne) Ad omnem cœli regionem, vt hyeme admittantur temperatiores flatus, æſtate frigidiores: nec annus in illorum domibus agatur pro ratione temporum.

Ergaſtulorum) Ergaſtulum locus ipſe erat, vbi lapides, aut metalla fodiebantur, à ſeruis ibidem vinctis, & opus facientib. ſup. Declam. 1. l. 11. ex Controuerſia 9.

Raptus in veſte muliebri.

CONTROVERSIA VI.

LEX. IMPVDICVS CONTIONE PROHIBEATVR. Thema. *Adoleſcens ſpecioſus ſponſionem fecit muliebri veſte ſe exiturum in publicum. Proceſsit. Raptus eſt ab adoleſcentib. decem, accuſauit illos de vi & damno. Contione prohibitus à magiſtratu, reum facit magiſtratum iniuriæ.*

CONTRA, *Adoleſcentem.* Muliebrem veſtem ſumpſit, capillos in feminæ habitum compoſuit, oculos puellari lenocinio circumdedit: colorauit genas. Non creditis; & qui non crediderant, victi ſunt ſponſione. Et hoc de ſponſione forſitan venerat, vt auderet impudicus concionari. Date illi veſtem, puella eſt, date noctem, rapietur. Sic illum veſtis ſumpta decuit, vt videretur non tunc primũ veſtem ſumpſiſſe. Facta totius adoleſcentiæ remitto. Vna nocte contentus ſum: ſic imitatus eſt puellam, vt raptorem inueniret. Nunquid cecini? Nunquid carmen famoſum compoſui, aut (vt propriũ genus iniuriæ tuæ dicam] nunquid te rapui? Apud patres noſtros, qui forenſia ſtipendia auſpicabantur, nefas putabatur brachium extra togam exerere. Quam longe ab his moribus aberant, qui tam verecunde etiam virtute vtebantur? Conſtat hunc ſtupratum: cum damnati ſint, qui rapuerunt.

PARS ALTERA. Conſtat ſemper grauem, ſemper ſerium fuiſſe. Sed hoc iocis adoleſcentium factum eſt. Ceterum tam nota erat verecundia eius, vt nemo ſine ſponſione crediderit.

NIC. FABER.

LEx. impudicus,] Non eſt hæc ſcholæ lex, ſed Reip. Athenienſium, Aeſchines κατὰ Τιμάρχου.

Date illi veſtem, puella eſt:] Quidam veteres. *date illi veſtem puellarem, date noctem.*

Brachium extra togam exerere.] Idem Cicero pro Cœlio, *Nobis quidem olim annus erat vnus ad cohibendum brachium toga, conſtitutus: vt exercitatione, ludoque campeſtri tunicati vteremur.*

SCHOTTVS.

VNa nocte contentus ſum] Fit neſcio quomodo, vt in Flaminino quæ eſt Controuerſ. xxv. eadẽ legãtur, In porcij Latronis ſermone, *Non inquire,* inquit. *in totum annum, vna nocte contentus ſum.* Non ignotum autem, quibus hæc dici ex formula ſolent.

Nunquid cecini? nunquid carmen famoſum] *Cecidi* alij Sancitum id capitis pœna iam inde à decemuiris

ſi quis incantaſſet, ſiue carmen condidiſſet, quod infamiam faceret, flagitiumque alteri, Cic. quarto de Rep. apud Auguſtinum lib. II. cap. XVI. Ciuitatis Dei: vide & Horatium lib. II. Epiſt. ad Auguſtum, & I. C. lib. XLVII. Pandect. Tit. x. de Iniur. & famoſis libellis.

Nefas putabatur, brachium extra togam exerere) Mos hic veterum fuit, vt in ſtatuis græcorum apparet M. Tullius in Cœliana: *Nobis quidem olim annus erat vnus ad cohibendum brachium toga conſtitutus, & vt exercitatione ludoque campeſtris tunicati vteremur, eademque erat ſi ſtatim mereri ſtipendia cœperamus, caſtrenſis ratio ac militaris.* Hæc & Fabius reſpexit lib. XII. Inſtitut. Orato. cap. x. *Falli*, inquit *mihi multum videntur, qui ſolos eſſe Atticos credunt, tenues & lucidos ſignificantes. ſed quadam eloquentia frugalitate contentos, ac ſemper manum intra pallium continentes.* Et in Gloſſis Græcorum reperi: Προήνεγκε χεῖρα δεξιὰν, ἀριστερὰν ὑπέσταλκε πρὸς τὰ ἱμάτια. i. *Protuli manum dextram, ſiniſtram perpreſſi ad veſtimenta.*

GRVTERVS.

Brachium extra togam exerere) Pal. ſec. *brachium toga eruere*, quod probarim, nam tert. *brachium extra togam habere.* Quod ad rem ipſam attinet, notandum qui foro nomen darent, modeſtiæ ac pudoris oſtendandi cauſa, anno primo brachium toga cohibuiſſe. quod clare etiam indicat Tullius in Cæliana. ſic & Græci *manum intra pallium* continebant. Quinctilianus lib. 12. *Quapropter falli mihi multum videntur qui ſolos eſſe Atticos credunt tenues, lucidos & ſignificantes, ſed quadam eloquentia frugalitate contentos, ac ſemper manum intra pallium continentes.* ſic antiquitus Homeri ſtatua manibus pallio contentis exprimebatur. Durantius Caſellius lib. 2. variar. cap. 5. addatur Hotomanus lib. 9. cap. 13. Obſeru.

IO. PETREIVS.

Nunquid cecini) *cecidi* vet. lib & Pintianus. Quoniam magiſtratus reus fiebat ab illo iniuriæ, rogat nunquid te vlla contumelia affeci, carmen famoſum componens. aut canens, aut te rapiens. Habet autem διασυρμόν. i. increpationem cũ irriſione.

Trecenti ab imperatore non recepti.

CONTROVERSIA VII.

LEX. NOCTE PORTAS APERIRE IN BELLO NON LICEAT. Altera. IMPERATOR IN BELLO SVMMAM POTESTATEM HABEAT. Thema *Trecenti ab hoſte captiui ad portas nocte venerunt. Imperator non aperuit. Ante portas occiſi ſunt. Imperator poſt victoriam reus eſt læſa reipublica.*

PRO IMPERATORE. Non putaui meos. Nouerant legem, Cur, inquit, trecenti perietũt? immo cur ne perirent, capti ſunt? Hos ego interdiu non recepiſſem, niſi victores noctu, ne victores quidem. Procedens poſtridie in prælium, pugnaturi oſtendit trecentos, in quibus laudari nihil poteſt præter fugam: nihil deſiderari, præter numerũ. Fugiunt, vt leges relinquant: redeunt, vt tollant. Populus Romanus Cannenſi prœlio in ſummas redactus anguſtias, cùm ſeruorum deſideraret auxilia, captiuorum contempſit: & credidit eos libertatem magis tueri poſſe, qui nunquam habuiſſent, quàm qui perdidiſſent. Nocte quomodo hoſtem ciuemque diſtinguam? Quam mihi dabis notam, vt arma cognoſcam: Credo in inſidijs hoſtes fuiſſe, vt excluſos occiderent, ſequerentur admiſſos.

PARS ALTERA. Infeſtus illis trecentis fuit. iniquo eos collocauit loco. hoc ne argui poſſet, non recepit. Capti ſunt fortiſſimi duces, Regulus, Craſſus. Hæc poſtrema rogantium vox erat: Mitte arma: certe lex non vetat.

SCHOTTVS.

Cannenſi prælio] *Sic* malo quam quod vulgo editur *Carthaginenſi* ex Contro. XXVII. auctoritate, vbi nos ex Liuio de ſeruis manumiſſis, in militiamque aſcriptis: vt & de *Craſſo* Controu. IX. diximus, & ſup. Declamat. I. lib. quincti: *Atilio* vero *Regulo* admiranda Tubero refert, apud Agellium lib. VI. Noct. Attic. cap. IV.

IO. PETREIVS.

Populus Romanus) Secundo bello Punico, cum captis in pugna Cannenſi Annibal poteſtatem faceret ſe redimendi, miſſi Romam legati à Senatu impetrare non potuerunt. Cum tamen octo millia ſeruorum, tunc, & à dominis publice empta ſint & armata, Liuius lib. 32.

Tyrannus poſt abolitionem candidatus.

CONTROVERSIA VIII.

LEX. COMPETITORI LICEAT IN COMPETITOREM DICERE. Thema. *Tyrannus ſub abolitione dominationem depoſuit, vt ſi quis obieciſſet tyrannidem, capite puniretur. Petit magiſtratum: competitor contradicit.*

CONTRA *Tyrannum.* Candidatus anno meo ſpondeo, nulla rapietur, nullus occidetur, nullum ſpoliabitur templum. Cur honores tamdiu non geſſerit, narret, per communem deprecor libertatem. Moriar obijcietur tibi quod occideris ciuem. Vult aliquo imperio, aliqua poteſtate diſtingui, homo magnæ nobilitatis, magnæ gratiæ, ingentis pecuniæ. Siciliæ dicitur fuiſſe dominus, qui incluſos æneis tauris homines ſubiectis vrebat ignibus, vt mugitum ederent, verba non poſſent. O hominem in ſua crudelitate faſtidioſum: qui cum vellet torquere, tamen nolebat audire

PARS ALTERA. Quidquid egi, quicquid geſſi, cauſa Reipublicæ feci. Peto ne mihi lex pro me lata noceat, ne ve quid noceat, quia non obiicitur quod non noceret obiectum.

M. ANNAEI SENECAE CONTROVERSIARVM LIBER SEXTVS.

Chirographum cum abdicato. CONTROVERSIA I.

THEMA. *Abdicato fratri, frater chirographum dedit, dimidiam ſe partem hereditatis daturum, ſi non reſpondiſſet irato patri. Ille tacuit. Abdicatur alter à patre.*

PRO PATRE. Tantum æris alieni habet, quantum viuo patre non poſſet ſoluere. Vis ſcire cuius fidei ſis? nec frater quidem tibi ſine chirographo credidit. Alterius ſpe morior, alterius fide. Viuo: & iam patrimonium meum diuiſum eſt. Niſi ſuccurritis, vincit me & ille qui tacuit. non diſſimulo me hodie duos abdicare. Chirographum prode parricidarum fœdus, & nefariæ ſpei pactum. Chirographum dāti impium, accipienti turpe, patri periculoſum.

PARS ALTERA In omnem me fortunam, frater, tibi iungam comitem. Si militandum, vna militabimus: : ſi peregrinandum, vna vrbes peragrabimus ſi quotidianam rogauero ſtipē, & illam tecum diuidam. Nolui recentem iram exagitari patris. Malui, vt tacendo patrem vinceres. Meæ partis heres ero, tuæ cuſtos. Et quia de re maxima melius ſibiquiſquecredit, do chirographum: tu da operam, vt iſtud magis à patre accipere, quàm à fratre videaris. Hoc quod honeſte, & quod pie gerebamus, tam palam egimus, vt pater ſciret. Quid enim timebam, niſi, ſi reſciſſet pater, moleſte ferret filium ſuum, hominem auarum non eſſe, fratrem pium? Ita mihi contingat patrem vtrique noſtrum placari.

SCHOTTVS.

P*Atrem vtrique noſtrum placari*] *Patri vtrumque noſtro placere* in veteri eſt. Proba vtraque lectio Eſtque votorum formula: quales plurimę his libris inſperſæ ſunt. Sic in ἀποκολοκυντώσεως initio: *Ita illum ſaluum & felicem habeam.* Philet & ſic *Patri vtrumque noſtrum placere* legi: tametſi abierit in alia omnia Pintianus.

Exul pater fundo prohibitus. CONTROVERSIA II.

LEX. EXVLEM TECTO ET CIBO IVVARE NON LICEAT. Altera. IMPRVDENTIS CÆDIS DAMNATVS QVINQVENNIVM EXVLET.

Thema. *Quidam cum filium & filiam haberet, imprudentis cædis damnatus, in exilium profectus eſt. Solebat venire in poſſeſſionem vicinam finibus. Reſciuit hoc filius. Cecidit villicum. Villicus exclusit patrem, cæpit ire ad filiam. Accuſata illa, quod exulem recepiſſet, aduocato fratre abſoluta eſt. Poſt quinquennium pater abdicat filium.*

PRO PATRE. Accuſator ciuium me fecit exulem: filius etiam meorum. Filiam honeſtiorem inueni quòd accuſata eſt: ſeruum frugaliorem, quòd cæſus eſt. Male meruiſti de patre, quem excluſiſti: de ſorore, cui præiudicio nocuiſti: de iudicibus, quos in tam bona timuiſti cauſa. Aut tu peccaſti, aut ſoror. Filius me docuit, quòd illum non recipio. Abſoluta eſt inquit, me aduocato, ſoror. Ita tu patrem non recipiebas, cum tam bene iſtam cauſam agere poſſes? cum abſoluta ſit quæ receperat, damnatus eſt qui non expulerat? Filia me patrem indicauit: ſeruus dominum, Vni filio exul fui. Ignoſce fideliſſime ſeruulorum, & tibi imprudens nocui. Quàm bonam eius cauſam putas fuiſſe, quę ne te quidem aduocato damnata eſt. Si te hærede poſſum mori, dignus ſum, qui etiam tibi hunc ſeruum relinquam. Alii exul eſt, tibi pater eſt. Nulla lex ſcelus imperat. Certe quæ fecit, abſoluta eſt. Lex eum tenet, qui iuuat exulem, non qui patiatur iuuari. Ignora, diſſimula: lex te innocentem eſſe, non curioſum iubet. Si mea cauſa faciebas, me admonuiſſes: ſeruum prohibuiſſes: non cæcidiſſes.

PARS ALTERA. Facere lege prohibente non potui. Accuſata & abſoluta eſt: quia muliercula nō videbatur noſſe leges. Non pro me timui, ſed pro te. Res in notitiam hominum venerat. Captabaris: timui, ne occidereris. Vis ſcire notum fuiſſe? Soror accuſata eſt. Malui ſeruum cædere frugaliſſimum quam patrem optimum amittere.

NIC. FABER.

N*On curioſum*] Cui ſit impoſita ſi quid in leges cōmiſſum ſit, inquirendi cura: qui delatoria curioſitate, quid agatur indagare debeas. Tales enim curioſi ſunt. Tertulianus de fuga in perſecutione.

Mater nothi, lecta pro parte. CONTROVERSIA III.

LEX. MAIOR FRATER DIVIDAT PATRIMONIVM, MINOR ELIGAT. Altera. LICEAT FILIVM EX ANCILLA TOLLERE. Thema. *Quidam cum haberet legitimum filium, alium ex ancillâ ſuſtulit, & deceſſit. Maior frater ſic diuiſit, vt totum patrimonium ex vna parte poneret, ex altera nothi matrem. Minor elegit matrem, & accuſat fratrem circumſcriptionis.*

PRO NOTHO. Vnus omnium exheredatus ſum diuidendo. Elegiſſet, inquit, alteram partem. Tu ſolus talis potuiſti eſſe filius, qualis frater eras. Lex te diuidere, me eligere iuſſit. apertè, ne minor circumſcribatur, timet. Sic diuiſit, vt ſi vellem, non eſſe mendicus, relinquerem fratrem in egeſtate, matrem in ſeruitute. Non eſt diuidere, ex altera parte patrimonium ponere, ex altera onus. Talis fuit, vt illi coheredem pater ex ancilla tolleret. Elige, vt aut patrimonio careas, aut ſcelere. Circumſcriptores dici ſolent, qui aliquid abſtulerunt. iſte nihil reliquit. Tu, inquit, voluiſti pauper eſſe. Cur igitur queror, ſi egeſtate delector? Obijci, inquit, non poteſt, quod lege factum eſt: immo nihil niſi quod lege factum eſt. Nam ſi quid aliter factum eſt, per ſe ititum eſt, circumſcriptio ſemper crimen ſub ſpecie legis inuoluit. Quod apparet in illa legitimum eſt: quod latet, inſidioſũ. Semper circumſcriptio per ius ad iniuriam venit. Lex iubet maiorem diuidere, minorem eligere, nec tu diuiſiſti, nec ille elegit. Sic à te alligatus eſt, vt neceſſe haberet, quod non expediebat, malle. Nota fuit in matrem meam pietas. Non timuit, ne eligere poſſem alteram partem.

PARS ALTERA. Ego nihil aliud quàm diuiſi. Circumſcriptio non in diuiſione eſt, ſed in electione. Habes matrem, quam quidam totis redemerunt bonis: habes gloriam, quam per ignes quidam, multi per arma quæſierunt. Multa de patrimonio rapuit, cum haberet ius dominæ ancillæ impudentia. Timebas, ne in illam ſæuirem. Non expediebat mihi, cum in illa totum patrimonium habiturus eſſem? Nunc tantundem habes: habes enim partem quam voluiſti vt tantundem haberes, nec pater voluerat. Ideo matrem tuam ancillam reliquit.

SCHOTTVS.

I*M prudentis cædis damnatus*] Idem lemma libri 3. Declam. 3. de quo Fabius libro ſeptimo cap. quarto extr.

Maior diuidat) Eadem in epiſcopatus diuiſione ſeruanda patres præceperunt in Carthaginenſi Synodo cap. 85. in Græco vero exemplari cap. 118. quæ Gregorius retulit in li. 3. Decretal. tit. 29. cap. 1. & his longe antiquior D. Auguſtinus lib. 12. cap. 20. de ciuitate Dei de ſeceſſione Lot & Abrahæ. *Hinc fortaſsis effecta eſt inter homines pacifica conſuetudo, quando terrenorum aliquid partiendum eſt, maior diuidat, minor eligat.* Vide & Cuiacium lib. 13. obſeruat. 24. Libet autem inſignem proferre locum Saluiani Maſſilienſis Epiſcopi & ſui temporis, vt Gennadius ait, Epiſcoporum magiſtri, cum vt declamantibus materiam ſuppeditem, tũ vt ſæculi noſtri abuſus tollātur, quo hodieque parentes auaritia occæcati liberos hereditate fraudant, eo potiſſimum nomine quod Deo ſe in religioſorum familiis conſecrarint: aliis vero ſæculo ac lucro addictis, nimirum quia liberos habent, duplam triplamue portionem tranſcribunt. Lex quidem eſt fateor decemuiralis in 12. tabulas relata: REI SVÆ VT QVISQVE LEGASSIT ITA IVS ESTO. At naturæ lex æquis condi teſtamentum portionibus iubet, vt nullus querimoniæ actioniſque ſit locus. niſi ſit nequam & prodigus & decoctor heres eſt futurus aut parentibus non obediens, aut denique ingratus: cum & ſeruus manumiſſus ob ingrati crimen in ſeruitutem retrahatur, Chriſti vero lex iuſtiſſima, quæ ſunt Dei Deo reddi [à quo omnes acceperunt] & Cæſaris Cæſari reſtitui præcipiens. *Honora*, inquit Salomon, *Deum de tua ſubſtantia*, ſcilicet: ne ingratus fuiſſe videaris. Hinc ſacrificiorũ ac decimarum origo & veterum religio? hinc & primitias frugum Deo libabant, vt auctori, & patriarchæ liberorum primitias offerebant: at tu ſceleri impietatis aſſinis dæmoni offers, Deum fraudas eiuſque ſeruum qui ſeculo nuncio remiſſo ei ſe totum dedicauit. Verum non mihi ſed diſerto Galliæ ſcriptori, qui ſeculi ſui vitia merito ſeuero ſtylo caſtigauit, fidem haberi volo. Sic enim ille lib. 3. ad eccleſiam Catholicam. Nunc, *inquit*, diuerſiſſime & impijſſime nullis omnino à ſuis minus relinquitur, quam quibus ob Dei reuerentiã plus debetur: nullos pietas minus reſpicit, quam quos præcipue religio commendat. *Denique* ſi qui de parentibus filij offeruntur Deo omnib. filiis poſtponuntur oblati indigni iudicantur hereditate: qui digni fuerant conſecratione: ac per hoc vna tantũ re parẽtibus viles fiũt, quia cœperint Deo eſſe pretioſi. Ex quo intelligi pot. quod nullus pæne apud homines vilior eſt, quam Deus: cuius vtique fit diſpectione, vt eos præcipue, parentes, filios ſpernant, qui ad Deum cœperint pertinere.

Sed præclaram videlicet, qui hęc faciunt, rationem conſilij ſui reddunt, dicentes. Quid opus eſt, vt filiis iam religioſis ęqua cum fratribus ſuis hereditatis portio relinquatur? Nihil ergo iuſtius, nihil dignius, quam vt quia cæperunt religioſi eſſe mẽdicent: non quidem quod eos hæc res mendicitate oppreſſura ſit, quod a terrenis facultatibus abdicantur, cælum ſpe poſſidentes, cito etiam repoſſeſſuros; tegente illos Deo ſuo ac protegente, qui eos cum immortali ſpe æternorum etiam ſufficiẽtia temporalium muneratur. Sed tamen quantum ad humanitatem parentum pertinet, egent; à quibus ſic relicti ſunt, vt egerent. Certe etiam, ſi qui non pènitus domo eliminantur, & quibus nõ omnino extorribus, quaſi aqua & igni interdicitur cum aut tenues aut recte vſufructuarij relinquuntur, tamen tanto inferiores fratribus relinquuntur vt etiamſi paupertate non egeant, comparatione tamen egere videantur.

Dicitis quid opus ſit religioſis æquã cum fratribus accipere patrimonij portionem? Reſpondeo,

vt religionis fugantur officio. vt Religioſorum rebus Religio ditetur: vt donent, vt largiantur, vt illis habentibus, cuncti habeant non habentes: Imo ſi tanta eſt eorum fides atque perfectio, vt habeant, cito non habituri, beatius vtique poſtquam habuerint, non habentes: cur eis (quæſo o inhumaniſſimi parentes) neceſſitatem indigniſſimæ paupertatis imponitis? Permittite hoc religioni ipſi cui filios tradidiſtis: rectius, pauperes à ſe fiunt. Si tantum eos inopes eſſe cupitis cōcedite id ipſorum deuotioni, liceat eis (quæſo) vt velint pauperes fieri, eligere inopiam debent nō ſuſtinere. Poſtremo etiam ſi ſuſtineant: deuotione eam tollent: non damnatione patientur. Cur eos velut à natura expellitis, & quaſi è iure ſanguinis abdicatis? & ego eſſe eos pauperes volo, ſed vt habeat tamen præmium ſuum ipſa paupertas: ac præclara demutatione eligant inopiam ex copia, vt ex inopiæ electione copiam conſequatur Quāquam quid ego vos per ipſum ſanctiſſimę rationis officium trahere ad humanitatem pietatemque contendo, cum id maxime obſiſtat, & hæc res parentes impios faciat, quæ magis pios facere deberet? Nam cum vos ideo plus relinquere patrimonio veſtro religioſis filiis deberetis, vt aliquid ad Deum ex facultatibus veſtris, ſaltem per filios, perueniret, ideo filiis non relinquitis ne illi habeant Deo quod relinquant: præclara videlicet ratione atque cautela contenti eritis: vos filios non agnoſcere, tantum ne illi ſe filios Dei eſſe cognoſcant: magnificam repenſantes diuitiis factis viciſſitudine, dum id ſtudioſiſſimè procuratis ne vel per veſtros aliquid honoris Deus habere poſſit. cum vos omnia per Dei munus habeatis. Cur (rogo) tam infideliter, cur tam impie? non exigimus vt veſtra domino largiamini: Aliquid Deo de ſuo reddite, cur tam auarè, cur tàm impiè agitis? Non eſt veſtrum quod denegatis. Iniquum ergo arbitramini vt ſæcularibus filiis Religioſos filios ſubſtantia pares eſſe faciatis. Id ergo agitis vt pœniteat eos cæptæ religionis, quos religio apud vos fecerit viles. Pius itaque eſt ac bonus dominus qui ſeruet in eis propoſitum ac profeſſionem ſuā. Cæterum quantum in vobis eſt, id agitis, vt ſæculi eos cultores eſſe faciatis, quibus ſæculares filios antefertis. Quid eſt enim aliud quam Religionem interdicere, ob Religionem deſpectui habere? Sed iniuſti fortaſſe videamur, cunctos parentes in hoc negocio æqualiter accuſando: cum ſcilicet non omnes pari agant iniquitate cum filiis.

Sunt enim (inquit aliquis] ſunt ex parentibus multi, qui æquales filiis ſuis faciant portiones: niſi quod vna tantum eos conditione diſcernant. quam in ijs ipſis partibus, quæ filiis religioſis videntur aſcribi, vſum, iubent, ad eos, proprietatem ad alios: id eſt ad ſæculares filios pertinere, At vero hoc multo eſt peius eſt & infidelius: tollerabilioris quippe impietatis eſſe videtur, hæreditatē aliquem filiis ſuis minus relinquere, quam proprietatem his rerum penitus auferre. Poteſt enim aliquatenus fieri ita conditio, ſi aut amicis aut affinibus aut propinquis hac lege aliquid relinquatur? Filijs vero qui proprietatem rerum non tribuit, nil relinquit. Sed inuenit iniquiſſima infidelitas parentum, quomodo à patrimonio ſuo Deum penitus excludat, proprietatem rerum religioſis filiis auferendo: Num enim his dedit, vt eſſet quo ipſi viuerent, proprietatem his tulit, vt quod Deo relinquerent non haberent? O nouum irreligioſæ mentis ingenium! inuenit quo videretur, filiis ſuis maiore erga Deum ſua impietate conſulere: fecit enim vt ſancta ſoboles vſum rerum habens, ius rerum non habens, quaſi locuples quidem viueret, ſed quaſi mendica moreretur: ac ſi teſtator infideliſſimus plena de hoc mundo poſſit ſecuritate diſcedere, cum ſciret de ſuo ad Deum penitus peruenire nil poſſe. Quamuis in hoc ipſo quod ſupra dixi, per vſum rerum aliquem, filios Religioſos opum imaginem poſſidere, ne hoc ſit quidem: quia etſi vſus videtur aliquid habere, conſcientia tamen vtentis non habet, nemo enim poteſt ſe, vel breui diuitem credere, qui ſcit ſe propriū nil habere. Quid agis, miſerrima infidelitas, & paganicæ [vt ita dixerim) religioſitatis error? Itaque tantum odiſti Deum vt poſſis etiam filios tuos ob hoc tantum, quod ad Deum pertinent non amare? Meliori enim conditione quidam relinquunt libertos ſuos, quam tu relinquis filios tuos In vſu ſiquidem quotidiano eſt, vt ſerui [etſi non optimæ, ſaltem non improbæ ſeruitutis] Romana à dominis libertate donentur: in qua ſcilicet & proprietatem peculij capiunt, & ius teſtamentarium conſequuntur ita vt, & viuentes cui volunt res ſuas tradant, & morientes donatione tranſcribant. Nec hoc ſolum ſed & illa quę in ſeruitute poſiti conquiſierāt, ex dominorum domo tollere non vetantur. Tantum eis interdum gratiæ patronæ liberalitatis impartit, vt etiam iuri ſuo detrahat, quod libertorum dominio largiatur. Quarto ô quiſquis ille es infideliſſime pater, quanto domini illi melius cum libertis agunt, quam tu cum liberis? Illi quæ donant, perpetuo iure donant, tu temporario: Illi teſtamenti faciendi arbitrium dant libertis, tu tollis liberis; illi poſtremo ſeruos ſuos dant libertati, tu quaſi addicis filios ſeruituti, Nam quid eſt aliud quam ſeruituti addicere, quos non vis aliquid quaſi ingenuos poſſidere; More illo illorum veteris, qui ſeruos ſuos non bene de ſe meritos quia ciuitate Romana indignos iudicāt iugo Latinæ libertatis addicunt: quos ſcilicet iubent quidem ſub libertorum titulo agere viuentes: ſed nolunt quidquam habere morientes: negato enim his vltimæ voluntatis arbitrio, etiam quæ ſuperſtites habent morientes donare non poſſunt. Ita & tu religioſos filios tuos quaſi Latinos iubes eſſe libertos, vt viuāt ſcilicet quaſi īgenui, & moriātur vt ſerui, & iuri fratrū ſuorū quaſi per vinculū Lat. libertatis aſtricti, etiāſi arbitrij ſui vidētur eſſe dū viuūt, quaſi ſub eorū tamē poſiti poteſtate moriātur. quid tantū (quæſo] ſceleris in titulo eſſe religionis putas, vt ideo eos qui religioſi ſunt Deo filios tuos eſſe nō credas, quia filij Dei eſſe ceperunt. In quo tibi hoc tam bonæ voluntatis quaſi piaculo rei facti ſunt, vt idcirco eos putes eſſe habendos peiores, quia optant eſſe meliores: Sed dicitis non eo à vobis hoc animo agi quod idem eſt ac ſi quiſpiam dicat: malas res bono animo à ſe fieri, & impietatis facinus pia mēte cōmitti. quid prodeſt, (o inhumaniſſimi parētes)

quod filios religioſos bono à vobis adhonorari animo adſeratis? Res ipſa hoc reſpuit, res fefellit, Patrũ eſt quod nudis aſſertionibus dicitis, ipſi actibus veſtris contra vos teſtes eſtis, indignũ ergo arbitramini, vt ſācta ac placita Deo pignora, Filij, mudo ſerdictibus comparentur. Verum eſt & bene arbitramini, ſi tamen arbitrio iſto, iuſte & in diuerſum vteremini: id eſt, vt comparandos bonis filiis, malos & peccatores, ſanctis non putaretis: & quia apud Deum vita ac meritis nobis antecellerent, ijdem apud vos gratia & honore ſuperarent. Quid enim rectius? quid magis iuſtum, quam vt qui meliores ſunt ijdem etiam honoratiores eſſent? & qui vincunt iudicio, ijdem vincerent præmio: & qui antiſtant in Euangelio ſacro, iidem quoque in Teſtamento humano antiſtarent, & hac ſaltem re cõcordaret cum voluntate Chriſti parentum pietas ac voluntas, vt quos Deus præpoſuiſſet electione, eoſdem etiam parentes anteponerent dignitate. Sed non ſolum hoc non agitur, ſed in diuerſum omnia aguntur. Præponuntur enim puris inuiolatiſque commaculati, præponuntur fidelibus impij, præponuntur lumini tenebræ, præponitur vitæ mors, præponitur terra cœlo, præponitur mundus Deo, & euaſuros ſe huiuſmodi parentes, vel in hoc ſolo iudicium Dei æſtimant, qui cum Dei & dignitatem iudicii ſui indignitate conculcant.

Sed videlicet non contemptu Dei dicunt parentes hæc à ſe fieri, ſed cauſa atque ratione: quibus enim relictam ſubſtantiam relicturi ſunt filios non habentes? dicam quibus, nec nominabo eos quos ſupra dixi pauperes Dei, non alienos aut longinq; poſitos, ne durum aut inhumanum forte videatur. Illos dico charos & indiuiduos, & quos recte etiam vos qui ſoboles multas habetis, filiis anteferτis, ipſos ſe, inquam, homines, o infideliſſimi parentes ipſos ſe inquam dicimus. Nunquid poteſt cuilibet quicquam ſeipſo propius, nunquid carius inueniri. ſuam vnicuique veſtrum animã, ſuam ſalutem, ſuam ſpem commendamus, & pios vos eſſe dicitis quia filios diligitis? Nihil plane vobis durius, nihil inhumanius, nihil tam ferum, nihil tam impium dici poteſt, à quibus impetrari omnino non poteſt, vt vos ipſos ametis: *Pellem*, inquit Diabolus in ſcripturis ſacris, Iob. 2. 3. *pro pelle, & cunctaque habet homo dabit pro anima ſua* Dilectiſſimã eſſe animam ſuam homini etiam diabolus non negauit, & qui auertere omnino cunctos ab affectu animarum ſuarum nititur, idem tamen cariſſimas eſſe debere cunctis ſuas animas confitetur. Quis eſt ergo furor, viles à vobis animas veſtras haberi, quas etiam diabolus putat eſſe pretioſas? Quis furor eſt, viles à vobis haberi, quas etiam ille caras vobis debere eſſe dicit, qui viles facere conatur? Ac per hoc quicunque animas ſuas negligunt etiam infra iudicium diaboli ſe amant.

Quæcum ita ſint, videte vos qui putatis religioſos homines non habere quibus relinquant ſubſtantiam, videte vel iuxta diaboli opinionem: videte ſi non habent qui ſeipſos habent. Sufficere quidem ad hanc negotij portionem de qua nunc agitur, hæc quæ iam diximus ſatis arbitror, id eſt quod præponere vitam, ſpem, ſalutemque veſtram cunctis omnino rebus atque affectibus debeatis.

Hactenus Saluianus reliqua enim non exſcribo, ne otio abutar ac patientia lectoris. Sacræ enim ſcripturæ diſertus ille ſcriptor confirmat locis, quę Tomo V. Bibliothecæ SS. Patrum leguntur: quæ auxit ſingulari libello *de piis teſtamentis* Ioannes Molanus Doctor Theologus, vnde haurias licet.

Circumſcriptores dici ſolent] pro decipere & circũuenire dictum *circumſcribere*: quod à Gręcis ſumptum, quibus περιγράφειν idem interdum valet: idque fere cum minores falluntur. Cicero III. Offic. *Dolus malus etiam legibus erat vindicatus, vt tutela XII Tabb. & circumſcriptio adoleſcentiũ lege Lectoria.* Et I. Cti in l. exceptiones. 7. ff. de except. & l. item dixit 16. ff. de dolo malo, & l. ſi ex cauſſa. 9. & l. in cauſæ 16. ff. de minoribus XXV. annis.

PETREIVS.

Circumſcriptores) à minori, nam ſi *circumſcriptores* dicuntur, qui in parte defraudant, quid qui in toto?

Potio ex parte mortifera.

CONTROVERSIA IV.

ACTIO. VENEFICII SIT ACTIO. Thema. *Proſcriptum vxor ſecuta eſt. Quodam tempore ſecreto poculum tenentem interrogauit, quid eſſet. Ille dixit, venenum: & mori ſe velle Rogauit illa vt partem ſibi daret: & dixit, ſe nolle ſine illo viuere. Partem bibit ipſe, & partem vxori dedit. Periit illa ſola. Teſtamento inuẽtus eſt maritus heres. reſtitutus arguitur veneficij.*

Contra *Maritum*. Sic egit, vt deprehenderetur, ſic deprehenſus eſt, vt exoraretur: ſic bibit, vt viueret. Quod eſt illud venenum, quod tantum heredi non nocet? Nemo vnquam tam palam vxori dedit venenũ, fugit, ne occideretur, qui dixit ſe mori cupere. Vnus proſcriptione locupletior factus eſt. vt viuere vellet, vxor illi perſuadere non potuit. perſuaſit res blandior, vxoris hereditas. Sciuit quã partem potionis hauriret. Contrarias partes gladio perſecutus eſt, ſuas veneno: occidendi finem prius victores fecerunt, quàm victi. Iam quid putabatis futurum, cum in exilium vxor teſtamentum tuliſſet, maritus venenum? Vbi eſt vxor? Ecquid te pudet? Etiam proſcripti redeunt. Statim conſumpta potione collapſa eſt. Nolite mirari, ſi tam efficax venenum eſt. heres eſt, qui dedit. Summis fere partibus leuis & innoxius humor ſuſpenditur. grauis illa & peſtifera pars ſuo pondere ſubſidit. Apparet te diu præparatum venenum habuiſſe. ſciſti diuidere. Etiam ſi poteſt defendi qui volenti dedit, tu potes, qui feciſti, vt vellet. Id genus veneni fuit, quod pondere ſubſideret in imam potionem. Bibit iſte vſque ad venenum, vxor venenum.

Pars altera. Virum in pace dilexit, in bello ſecuta eſt, in conſilio vltimo non reliquit, O, inquit, dignum, quem innocens ſequatur. Bello ciuili lege proſcriptus ſum. Exulaui. Quid his malis

adijci poteſt, niſi vt venenum bibam, & viuam? venenum, inquam, eſt. Hoc qui daturi ſunt, diſſimulant. Venenum Cato vendidit. Quęrite, an proſcripto licuerit emere: quod licuit Catoni vendere.

SCHOTTVS.

P*Roſcriptum vxor ſecuta eſt*] vt Leponina Iulium Sabinum coniugem, Veſpaſiani imperio, quod eſt ſingulare fidei coniugalis exemplum; exſtatq; apud Tacitum lib. 4. Hiſtoriæ Auguſtæ, & diſertius in Plutarcho. in Erotico extremo, qui *Emponā* Xiphilinus vero ex Dione *Peponillam* vocat.

Venenum Cato vendidit] Plinius lib. 29. cap. 4. extremo, *Cantarides obiecta ſunt Catoni Vticenſi ſeu venenum vendidiſſet in auctione regia, quoniam eas Seſtertiis.* 60. *addixerat.* Auctione ni fallor, regis Ptolomæi in Cypro, in qua auare nimiſque amicis diffidentem ſeſe Catonem geſſiſſe, auctor eſt Plutarch.

IO. PETREIVS.

V*Enenum Cato*] Exemplum à Maiori, licuiſſe ſibi proſcripto habere venenum. De Catone ita Plinius, ca. 4. li. 29. *Cantharides obiectæ ſunt Catoni Vticenſi. cur venenum vendidiſſet in auctione regia, quoniam eas ſeſtertiis* 60. *addixerit.* Intelligit autem in auctione bonorum Ptolemæi regis Cypri.

Iphicrates reus.

CONTROVERSIA V.

LEX. QVI VIM IN IVDICIO FECERIT, CAPITE PVNIATVR Thema. *Miſſus Iphicrates, aduerſus Thracum regem, bis acie victos fœdus cum eo percuſſit, & filiam eius duxit vxorē. Cum Athenas rediſſet, & cauſam diceret, viſi ſunt circa iudicium quidam Thracum cultu armati, & ipſe reus gladiū ſtrinxit. Cum iudices citarentur ad iudicandum, palam abſolutorias tulerunt ſententias, accuſatur, quod vim in iudicio fecerit.*

CONTRA *Iphicratem*. Nemo iudicum tuorum non timuit, ſic tanquam tu de illis iudicaturus eſſes. Cum toto tibi regno ſocer venit aduocatus. Non maioribus copijs bellum inſtruxit, quàm iudiciū. Iphicrate, conde gladium. Iudicium eſt. Quid tibi cum gladio? Certe bis victis arma ponenda ſunt. Quæ eſt iſta contra rerum naturam permutatio, in bello nuptiæ, in iudicio bellum?

PARS ALTERA. Ego vim non feci. Omnia enim legitime peracta ſunt. Accuſator ſuo loco dixit: reus ſuo reſpondit. perfectum per omnes numeros ſuos iudicium eſt. Cum iudices ſententias ſuas ferrent, ſtrinxi gladium, vt occiderem me, ſi damnatus eſſem. Iudices tulerunt palam abſolutorias, vt gratiam duci ſuo referrent. Nuptiarum cauſa, vtilitas Reipublicæ fuit. Miles ſæpius pulſus erat infelici prœlio. Barbaros circa iudicium fuiſſe, non propter iudicium armatos, ſed propter morem ſuum. Quid poteſtis, inquit, quæri? Quod obſides vobis abduxi?

NIC. FABER.

I*Phicrates*] Veteres omnes, & Quinctilianus CCCLXXXVI. declamatione *Epicratem* vocabulo Græco in Latinam ſcribendi rationem deflexo legunt. Aemilius Probus tamen Iphicratem vocat. quem de themate huius controuerſiæ vide.

SCHOTTVS.

M*Iſſus Iphicrates aduerſus Thracum regem*] Cum Thracibus bellum geſſiſſe auctor eſt Xenophon extremo lib. 4 ἑλληνικῶν. Æſchines quoque initio erat. περὶ παραπρεσβείας, Imperatorem ab Athenienſib. eſſe creatū aduerſus *Amphipolim* Thraciç vrbem: cuius belli ſtratagemata refert Frōtinus lib. 1. cap. 6. & lib. 2. c. 5. & plurima Polyænus lib. 3. Strateg. Duxit autē Threſſam regis Cotyis filiā, ex qua *Mneſtea* filium habuit. qui interrogatus vtrum parētem pluris faceret: matrem inquit. Id du omnibus mirū videretur: at ille, Merito, inquit, facio: nam pater quantū in ſe fuit, Thracem me genuit, cōtra mater Athenienſē. Corn. Nepos de vita externorū Imperatorū, ſiue is Æmilius Probus eſt. Quamobrem emendandum puto Senecā Philoſophum li. 2. de Tranquillitate vitæ cap. 18 *Iphicrates cui mater barbara & Threſſa obiiciebatur, reſpondit & Deorum matrem Idaam eſſe.* Emenda Iphicratis. F. ſingularem litteram à librario omiſſam puto. Tu lege quæ ex Alexandride Atheneus de Sympoſio nuptiarum Iphicratis refert lib. IIII. δειπνοσοφιστῶν.

Et cauſam diceret) Et quidē capitis. Proditionis enim accuſatus bello ſociali cum Timotheo, à Pharnabazo: quod eius opera Ægyptus capta non eſſet. Diodorus Siculus lib. 15. & 16. & Plutarch in Apophtegm. Polyænus quoque lib. 3. ſtrategem. gemina cum Seneca refert. quo aſtu iudicum ſententias effugerit. Abſolutus vero Iphicrates, dānatus vero Timotheus. Verba Polyæni Græca apponā de meo ſcripto libro, quod rem, de qua agitur, vehemēter illuſtrent: Ἰφικράτης θανάτου δίκην φεύγων παρεσκευάσατο νεανίσκους ἐγχειρίδια κατέχοντας οἳ παραφαίνοντες τοῖς δικασταῖς τὰς λαβὰς, οὕτως αὐτοὺς κατέπληξαν ὥστε φοβηθέντες ἀπεδίκασαν τὴν δίκην. Ab Ariſtophonte quoque accuſatū Ariſtoteles ſignificat, extrem. lib. 2. Rhetoric. & ex illo Fabius li. 5. c. 12. Idemq. Polyænus; & quidem proditionis; additurque Chares accuſator. metuque armorum iudicum ſententias à condemnatione, ad abſolutionem conuertiſſe: καὶ μετὰ τὴν νίκην ψηφισαμένου τινὸς, ὡς παρεχρήσατο τοὺς δικαστὰς, εὐήθης ἂν εἴην, ἔφη, ὑπὲρ Ἀθηναίων μὲν στρατηγῶν, ὑπὲρ ἐμαυτοῦ δὲ πρὸς Ἀθηναίους μηκέτι.

IO. PETREIVS.

I*phicrates*) magnæ indolis adoleſcens. cui vigeſimum agenti annum Athenienſes exercitū commiſere contra Lacedæmonios: eius milites propter egregiam virtutem, *Iphicratenſes* dicebantur: quēadmodum apud Romanos *Fabiani*. Iuſtinus libro V. ex Trogo Pompeio.

Adultera venefica.

CONTROVERSIA VI.

ACTIO. VENEFICII SIT ACTIO. Thema. *Quidam cum haberet vxorem, & ex ea filiam nubilē, indicauit vxori, cui eā collocaturus eſſet. Illa dixit: Celerius morietur, quàm illi nubet. deceſſit puella ante diem nuptiarū, dubiis ſignis cruditatis & veneni. Torſit ancillā pater, dixit illa, ſe nihil ſcire de veneno, ſed de adulterio*

demina, & eius cui collocaturus erat filiam. Accuſat vxorem veneficij & adulterij.

Contra vxorem. *Morietur*, teneo veneficam, *celerius quàm nubat*, teneo adulteram. *Morietur*, factum eſt. *celerius quàm nubat*. factum eſt. Adulterium ſerius deprehendi quàm factum eſt, veneficiũ antequam fieret. Duo crimina ad vos detuli, & duas indices. altera, dicit quod factum eſt: altera quod futurum eſt. Generi adultera, filiæ pellex. Quàm infelix eſt domus, in qua adulterium argumentũ eſt? Dixi, Honeſtus eſt: dixi, Pulcher eſt: dum laudo generum, commẽdaui adulterum. O me tardiſſimum in malis meis! veneficium nec denuntiatum quidem credidi; adulterium veneficio demum deprehẽdi. Verſæ ſunt in exequias nuptiæ, mutatusque genialis lectus in funebrem. Subiectæ ſunt rogo infelices faces. profertur putre corpus, & venenis tumens. Quid vltra quæritis? Verbis ſigna, ſignis tormenta conueniunt. Ad vocem tuam facta conueniunt. *Morietur antequam nubat*: factum eſt. Vidimus fluens corpus, & in cadauere illius materna verba credidimus. Generum adulterio perdidi, vxorem patricidio, filiam veneno.

Pars altera. Duo grauiſſima crimina obijcit, adulterium & veneficium. adulterium, ancilla teſte: veneficium, nec ancilla quidem. Cum indignaretur ſe non rogatam, exciderunt illi verba, quæ non minus quàm pater filiam luget. At quare dixiſti? *Celerius morietur, quàm illi nubat?* Verba dolori parum conſiderata exciderunt. Et eſt ſæpe fortuita diuinatio.

SCHOTTVS.

Veneficij) vid. Sopatrum in Rhetoricis lib. 2. cap 89.

Verſæ in exequias nuptiæ) Talis παρονομασία ſcribẽdum alicui, ſeni morbiſque fracto vxorem ducenti *Epitaphium* potius quam *Epithalamium*. De geniali autem lecto Lipſius 1. Electorum cap. xvii.

Demens qui filio ceſſit vxorem. CONTROVERSIA VII.

ACTIO. DEMENTIÆ SIT ACTIO. Thema. *Quidam habebat duos filios: duxit vxorem. Alter ex adoleſcentibus cum ægrotaret, & in vltimis eſſet, medici dixerunt animi vitium eſſe. Intrauit ad filium ſtricto gladio pater, rogauit vt indicaret cauſam ſibi. Ait, amari à ſe nouercam. Ceſſit illi vxorem pater. Ab altero accuſatur dementiæ.*

Pro patre. Audite rem nouam: fratrem crudelem, nouercam miſericordem. Inſanus ſum, quia aliquis meo beneficio ſanus eſt. Tradidi vxorem illi, ſed eripueram. Teſtor, inquit, præſides pietatis deos, amare antequam duceres. Ita tu iniuriam vocas, quòd fratrem habes, non habes nouercã? Tranſij præter iſtius oculos cum ferro. gladium mihi nemo niſi æger extorſit. Patri, qui periculum filij morientis ſuſtinere non potuit, ignoſcendum in qualicunque facto eſt.

Pars altera. Alter lenocinio curauit, alter parricidio conualuit. Quid hoc adulterium nõ putas, quod marito conciliante committitur? Neſcio furioſius vxorem duxerit, an habuerit, an dimiſerit, an collocauerit. Quàm demens eſt, cui adulterium pro beneficio imputandum eſt! Strinxit gladium maritus, non vt adulterum vindicaret, ſed vt faceret. Mori potius debuit frater quàm ſanari turpiter. Quid enim ſi matrem, ſi ſororem concupiſceret? Quædam remedia grauiora ipſis periculis ſunt. Omnia inter nouercam & priuignum compoſita ſunt. Simulatum morbum, deriſum animo turpiſſimo patrem.

SCHOTTVS.

Medici dixerunt animi vitium eſſe] deſumtum cõformatumque hoc lemma videtur, ex hiſtoria de Seleuco rege: qui Stratonicen vxorem ſuã ægrotanti filio Antiocho, & nouercam perdite amanti, vt conualeſceret, indulgenter officioſeque ceſſit. Plutarchus in Demetrij vita, Apianus in Syriacis, Iulianus ἐν τῷ ἐπὶ τῆς ἀντιοχέων μισοπώγων. Galenus medicus libro de Prænotionibus [vbi vereor ne male Germanicus interpres *pellaca* quaſi proprium nomen reliquerit, quæ *pellicem* ſignificat: nam hęc de Græco conformata vox teſte Agellio lib. 4. cap. 3. quę Dorica Dialecto *puella* eſt] & Suidas eadem, Latinorum vero Valerius Maximus lib. 5. cap. 7. Nec diſſimile fortaſſe arg. in ſacris litteris 2. Reg. ca. 11. de Amnone amore capto Thamaris ſororis Abſalonis.

Marito conciliante] Accipitur ſequiori notione, vt *internuncij* apud Terentium. Hinc & *conciliatores* & *conciliatura*.

IO. PETREIVS.

Dementiæ ſit actio] imitatur verba duodecim Tabularum, quibus *Actio*, id eſt, ius perſequendi & conueniendi alios, datur. Sed formulæ quib. id ius certis verbis concipiebatur, impetrabantur à collegio Pontificum.

Verſus virginis Veſtalis. CONTROVERSIA VIII.

Thema. *Virgo Veſtalis ſcripſit hunc verſum: Felices nuptæ, moriar, niſi nubere dulce eſt. Rea eſt inceſti.*

Contra Veſtalem. *Felices nuptæ*. cupientis eſt. *Moriar niſi*. affirmantis eſt. *Nubere dulce eſt*, Aut experta iuras, aut inexperta peieras. Neutrum ſacerdotis eſt. Tibi magiſtratus ſuos faſces ſubmittunt, Tibi conſules prætoreſque via cedunt. Nunquid exigua mercede virgo es? Sacerdos tàro iuret, nec vnquam niſi per ſuam Veſtam. Moriar. Nunquid perpetuus ignis extinctus eſt? Moriar. Nunquid de nuptiis appellata es? Ad vltimum Veſtam inuoco, vt tam infeſta ſit ſacerdoti, quam inuiſa eſt. Recita carmen. dum quæro quale carmen ſit, tu carmen ſcribas, tu verba pedibus ſuis emollias, & leuerita-

tem templo debitam modulatione frangas? Quod ſi vtique laudare vis nuptias, narra Lucretiã. De illius morte ſcribe, antequam iures de tua. O te ſupplicio omni dignam, cui quicquam ſacerdotio felicius eſt. Dulce eſt, quàm expreſſa vox, quàm ex imis viſceribus emiſſa, non expertæ tantum, ſed delectatæ. Inceſta eſt etiam ſine ſtupro, quæ cupit ſtuprum.

Pars altera. Vnus illi verſus obijcitur, & hic quidem non totus Non oportet, inquit, ſcribere carmen. Multum intereſt, obiurges, an punias. Inceſti damnari nulla poteſt, niſi cuius corpus violatum eſt. Quid tu putas poetas, quæ ſentiunt, ſcribere? Vixit modeſte, caſtigate. Non illi cultus luxurioſior: non conuerſatio cum viris licentior. Vnum crimen vobis cõfiteor: Ingenium habet. Quid ni inuideat Corneliæ matri Gracchorum? Quid ni illi, quæ Catonem peperit? Quid ni inuiderint ſacerdotes parientibus?

Extra controuerſiam. Varius Geminus apud Cæſarem dixit: Cæſar, qui apud te audent dicere magnitudinem tuam ignorant: qui non audent, humanitatem.

SCHOTTVS.

Felices nuptæ) Per Parodiam ſic inuertere licet:

Felix virginitas: melius nil cælibe vita.

Magiſtratus faſces ſubmittunt) Quod erat minorem ſe profiteri. Sic & Cn. Pompeius confecto Mithridatico bello, intraturus Poſidonii Philoſophi domum, faſces lictorios ianuæ ſubmiſit. Plinius li. VII. cap. XXX. Tu vide quæ de lictoribus ad Controu. II. & XXV. notaui.

Putas poetas quæ ſentiunt, ſcribere] Communis hæc poetarum obteſtatio, nec ſatis fide digna, quamuis laſciuum carmen ſit. Sed vere ex Menandro D. Paullus. *Corrumpunt bonos mores colloquia praua* Catullus in Aurellium & Furium:

Qui me ex verſiculis meis putatis,
Quod ſint molliculi, aut parum pudici.
Nam caſtum eſſe decet pium poetam
Ipſum: verſiculos nihil neceſſe eſt.
Qui tum denique habent ſalem ac leporem,
Si ſunt molliculi & parum pudici.

Et Ouid II. Triſtium elegia I.

Crede mihi, diſtant mores à carmine noſtro,
Vita verecunda eſt, muſa iocoſa mea eſt.

Et Martialis libro I. Epigramm. V.

Laſciua eſt nobis pagina, vita proba.

Quem verſum Auſonius Plinio attribuit: qui & petulantiam carminum ſuorum excuſat. lib. 4. Epiſt. 14. & lib. 5. epiſt. 3. Hadrianus quoque Imp. teſte in Apologia Apuleio cum Voconij amici ſui poetæ tumulum verſibus veneratur, inſcripſit.

Laſciuus verſu, mente pudicus eras.

Corneliæ matri Gracchorum] De qua Fabius libro I. Inſtitut. Orator. *Gracchorum eloquentiæ multum contuliſſe accepimus Corneliam matrem, cuius doctiſſimus ſermo in poſteros quoque eſt epiſtolis traditus* Epiſtolarum eius [& id ἐν παρόδῳ adijciam,] fragmenta à Cornel. Nepotis libris nuper eruta è membranis legimus hoc principio *Dices pulchrum eſſe vlciſci*: &c. Et in Bruto M. Tullius Gracchus non tam in gremio, quam ſermone matris educatus. De Catonis matre nihildum comperi.

PETREIVS.

Ibi magiſtratus) Hæc ad contingentia referuntur, vide Plutarchum in vita Numæ.

EX LIBRO SEPTIMO

CONTROVERSIARVM.

Ab archipirata filio dimiſſus. DECLAMATIO I.

Cont. 1. lib. 7. DVOBVS *filijs quidam ſuperduxit nouercam. Alterum domi parricidij damnauit tradidit fratri puniendum. ille eum exarmato nauigio impoſuit. Delatus adoleſcens ad piratas, archipirata factus peregrinantem patrem cœpit & remiſit. Reuerſus pater abdicat filium.*

Declamatio. Tanta tempeſtate confuſus, diſpicere nihil potui: nec ſatis memineram, tale miniſterium mihi pater an nouerca mãdaſſet: miniſterium an pœnam eſſe voluiſſet, vindictam parricidij, an parricidium. Inſui fratrem culeo iubes? non poſſum. Non ignoſcis, an non credis? ego contendo ne te quidem poſſe. Nemo repertus eſt naufragij comes. omnia inſtrumenta circumciſa ſunt. Adminiculum ſpei nullum. Patri ſum excuſandus, an fratri? Hoc pietatis tuæ munus ad inferos perferam, licuiſſe mihi per fratrem aliter quam parricidæ mori. Viuit, inquit, frater, non credo. Seruauit, inquit, me. feciſti vt crederem. In domo, in qua tamen facile parricidium creditum eſt, ego fratrem occidere non potui: frater, patrem. Emicabant denſis vndique nubibus fulmina, & tempeſtates horridæ abſconderãt diem, intumuerat mare, iuſtis quoque nauigijs horrendum. Habes, inquam, frater, ſi innocens es, nauigium: ſi nocens, culeum. Nõ potui facere parricidium. quam facile erramus omnes, & factum putaui. Frater, inquit, tu primus in domo parricidium facies. Iacebat in litore nauigium, quod etiam in-

tegrum infeliciter vexerat. Credam parricidam, ſi tibi proficiſcenti nauigium ſuum reddidit. Subito mihi cum animo pariter excidit ferrum, & neſcio, qua perturbatione tenebræ ſtupentibus offundnntur oculis. intellexi quam difficile eſſet parricidium facere, etiam quod imperaſſet pater. Ita mihi quæ ſola miſeros in domo noſtra reſpicit, fortuna ſuccurrat. Profectus pater tranquillo mari auſpicato itinere, integra naui. Quid hoc eſt? felicius nauigauit damnatus, quam qui damnauerat? Vtrum videtur vobis innocentiam apud piratas didiciſſe, an ne apud piratas quidem perdidiſſe? Perieras pater, niſi in parricidam incidiſſes. Sciſſa quoque vela fecerant ſinus, & inſtructas claſſes naufraga preceſſerat nauis. Scires nauigare, qui ſeruaturus eſſet patrem. Erat nauigium, imo fuerat. ô crudelis, & pertinax nouerca, nihil ominus ſæuis! maria iam quieſcunt, prædones miſerentur, irati parcunt. Veni ad vos, vt probem me parricidam. Multas rerum natura mortis vias aperuit, & multis itineribus fata decurrunt. O maria iuſtiora iudiciis! O mitiores procellæ patre! Non putatis miſericordem, qui quem damnauit, fratri puniendum dedit? Centurio Mithridatem non potuit occidere: Mithridatem, dii boni, quam non dubium parricidam! Gaude pater, neuter ex filiis tuis parricidium fecit. Narra pater, quomodo te dimiſerit, ſic dimiſſus. Nocens eſt iſte, ſed mihi frater eſt. Naturæ iura ſacra ſunt, etiam apud piratas. Dixiſſes, inquit, te non poſſe. Ita tu neſciebas? Non licuit, non debui, non potui.

Pars altera. Nega nunc parricidam fuiſſe, qnem ſcis eſſe piratam. Dimiſit me in patrocinium ſuum, vt quia non occiderat, videretur nec ante voluiſſe. Quis porro me vno miſerior eſt? Vitam parricidæ debeo.

Extra. Magna bonorum rhetorum manus in hanc partem tranſiit, vt aliquid dici debuerit in nouercam. Fuerunt & illi, qui non quidem palam dicerent, ſed per ſuſpicionem & figuras: quod *Paſſienus* non probabat, aſſerens minus verecundum eſſe aut tolerabile, infamare nouercam, quam accuſare. Quidam principia tantum habuerunt in ſua poteſtate. poſt ablati ſunt impetu. Excuſatius eſt autem, in malum colorem incidere, quam tranſire. *Hiſpanus* duro colore vſus, hoc ſe tanquam grauius elegiſſe dixit ſupplicii genus. qui color prudentibus diſplicebat. Quam enim ſpem habebat abſolutionis, ſi nec paruit, nec pepercit?

IOAN. PETREIVS.

Ego *inquit*] à Minori, vel fortaſſis hæc ita ſunt continuanda, vt hæc præcedenti clauſulæ annumerentur, ab eo loco; *In domo &c.*

Erat nauigium.] Detruncatum eſt ex Narratione: Nam nec in Controuerſia eſt integrum. Videtur tamen ad Narrationem hoc principium pertinere. Ἐπανόρθωσις autem emendat ſe, quaſi illud non fuerit nauigium, cui impoſitus eſt, ſed nauigij ſimulacrum.

Centurio Luculli] Id ſuſpicor contigiſſe in eo prælio quo Mithridates à Lucullo victus, capi potuiſſet, niſi ſe milites conuertiſſent ad prædam; & alio à milite quodam vulneratum narrat Appianus. Bene autem Mithridatem appellat *parricidam*; qui filiorum, ſororum, vxorum, pellicum cædibus deſæuierit. Appianum, Plutarchum in vita Luculli, & Pompeii, & Iuſtinum legito.

Popilius Ciceronis interfector.

DECLAMATIO II.

De moribus sit actio. *Popilium parricidij reum Cicero defendit: abſolutus eſt. Proſcriptum Tullium ab Antonio miſſus occidit: caput ad Antonium retulit. Accuſatur de moribus.* *Contr.2.lib.7.*

Declamatio. Occidit Ciceronem Popilius. Iam ne creditis occiſum ab iſto patrem? Occiſurus Ciceronem debuit incipere à patre. Antonius, inquit, iuſſit. Non te pudet Popili? Imperator tuus te credidit poſſe parricidium facere. Abſcidit caput amputauit manum. Minus in illo crimen eſt, quod Ciceronem occidit. Pro dij boni, occiſum Ciceronem malos mores voco. Hoc vnum feliciter, quod ante occidiſti patrem, quam Ciceronem. Facilius pro parricida Cicero iudicem mouit, quam pro ſe clientem. Ad vos hoc patroni ſpectat exemplum. Nullos magis odit Popilius, quam quibus plurimum debet. Abſcidit ceruices. Parce iam Popili. Nihil tibi, niſi occidendum mandauit Antonius. Pudeat te Popili. accuſator tnus viuit. Non crediſſet Popilium facturum Antonius, niſi parricidium feciſſe meminiſſet. Dij manes Popilij ſenis, & inultæ patris vmbræ, te Cicero perſequuntur: vt quem negaſti, ſentias parricidam. Non hauſit Minturnenſis palus exulem Marium. Cimber etiam in capto vidit imperantem. Cn. Pompeius terrarum mariſque domitor, libenter ſe Hortenſij clientem profeſſus eſt. Et Hortenſius bona Pompeij, non Pompeium defenderat. Ita tu Popili, ſi Antonius iuſſiſſet, & patrem occidiſſes?

Pars altera. Si illa tempora in crimen vocas, dicis non de hominis, ſed de reipnblicæ moribus. Miraris, ſi eo tempore neceſſe fuit Popilio occidere, quo Ciceroni mori? Ciceronis proſcriptio fuit occidi: mea, occidere. Iuſſit imperator, iuſſit victor. Ego illi negare quicquam poſſem, cui nihil negare poterat Reſpublica?

Extra. Popilium pauci ex hiſtoricis tradiderunt interfectorem Ciceronis: & hi quoque non parricidij reum, à Cicerone defenſum, ſed in priuato iudicio.

Ter abdicatus venenum terens.

DECLAMATIO III.

Ter *abdicatus, ter abſolutus, comprehenſus eſt in ſecreta domus parte à patre, medicamentum terens. interrogatus quid eſſet? ait, venenum: velle ſe mori. & effudit. Accuſatur parricidij.* *Contr.3.lib.7.*

Declamatio. Dic quid commiſerim. certe nec ſecreta fallunt. Vt interuenit pater, in has

cogitationes abij: Quiſquam ne tam infelix fuit, quiſquam ne me magis odit quam ego? Miſereri mei cœpi. Ter cauſam dixi. Acceſſit ad hæc ſupplicia mea venenum. Viuam. ſi nec hoc tibi ſatis eſt. Habuit venenum Mithridates, habuit Demoſthenes.

Pars altera. Cum ſe mori velle dicat, vitam rogat. Teneo parricidam, etiam in ſuam mortem paratum. Quantum eſt quod negas, cum tantum ſit quod fateris? Venenum quæſiſti, venenum emiſti, venenum intuliſti in eam domum, in qua habebas inimicum patrem. Indica, quis vendiderit. dicetur illi: Tu vendebas cuiquam venenum? Tu abdicato? neſciebas cui daturus eſſet: quæritis, cui venenum parauerit? non bibit. Quod negat, parricidium eſt: quod confitetur, veneficium. Mihi, inquit, paraui. ne quis dubitet, an alium poſſit occidere. Tam inuiſum tibi fuiſſe patrem dico, vt occidere volueris: tam inuiſum ipſe confiteris, vt mori volueris.

Extra. Coniectura duplex à perſona. vna an ſibi parauerit, an patri. *Laberium* diuus Iulius ludis ſuis mimum produxit: deinde equeſtri ordini reddidit. quem cum iuſſiſſet ire ſeſſum, omnes equites ita ſe coarctauerunt, vt venientem non reciperent. Multos tunc in ſenatum legerat Cæſar, & vt repleret exhauſtum ciuili bello ordinem, & vt his qui bene de partibus meruerant, gratiam referret. Cicero in vtranque rem iocatus, mandauit Laberio tranſeunti: Recepiſſem te, niſi anguſte ſederem. Laberius ad Ciceronem remiſit: Atqui ſoles duabus ſellis ſedere. Quia Cicero male audiebat, tanquam nec Pompeio certus amicus, nec Cæſari, ſed vtriuſque adulator.

Mater cæca filium retinens. DECLAMATIO IV.

Contr. 4. lib. 7. LEX. LIBERI PARENTES ALANT AVT VINCIANTVR. *Quidam habens vxorem & filium peregre profectus, in piratas incidit. ſcripſit vtrique de redemptione. Vxor flendo cæca facta eſt. Filium euntem ad redemptionem, alimenta poſcit. non remanentem, alligare vult.*

Declamatio. Nauigaturus vxori filium reliquit, nec adhuc cæca erat. Non eſt quod mulieris affectum lege æſtimetis, quia minatur: omnia facit, ne filius alligetur. Quotiens duobus eſt communio, poteſtas eius ſit tota, qui præſens eſt.

Pars altera. Vnis vinculis duos alligat. Victo mater cathenas denuntiat, victori ad piratas eundum eſt. Filius familiæ nulli poſſum ſeruire, niſi patri. Petis ab eo alimenta, quem pater peregre mittit. Primæ partes patris ſunt, ſecundæ matris. Ille peregre eſt, tu domi: ille captus, tu libera: ille inter piratas, tu inter ciues: ille alligatus, tu ſoluta. At tu cæca es. infelicior ille quod videt cathenas ſuas & cædes & vulnera, & cruces eorum qui non redimuntur. At periculoſum eſt. Quam multi nihil pro patribus periculoſum putauerunt? Non, inquit, vindictam, ſed miſericordiam quærit. Ita quiſquam exigit pietatem, vt impediat?

Extra. *Caluus*, qui diu cum Cicerone iniquiſſimam litem de eloquentiæ principatu habuit, vſque eo concitatus actor fuit, vt in media oratione eius exclamaret Vatinius reus: Rogo vos Iudices num ſi iſte diſertus eſt, ideo me damnari oportet?

Quinquennis teſtis in procuratorem. DECLAMATIO V.

Contr. 5. lib. 7. MORTVA *quidam vxore, ex qua filium habebat, duxit aliam: ſuſtulit ex ea filium. Habebat procuratorem ſpecioſiſſimum. Cum ſæpe iurgarent nouerca & priuignus, iuſſit eum ſemigrare. Ille transparietem habitationem conduxit. Rumor erat de adulterio matris & procuratoris. Quodam tempore pater in cubiculo ſuo occiſus inuentus eſt, vxor vulnerata, communis paries perfoſſus. Placuit propinquis quæri à filio quinquenni qui vna dormierat, quem percuſſorem cognoſceret. ille procuratorem digito monſtrauit. accuſat filius procuratorem cædis: ille eum parricidij.*

Declamatio. Vt audiui clamorem, ſi qua fides eſt, deprehenſos adulteros credidi. Da puerum. Aliquis non eſt vno teſte contentus? da populum. Obiicite priuigno parricidium, filio mendacium. Dic puer, quis occiderit patrem: dic audacter. eundem nominas, quem populus. Nox placet ſceleri, adulterij tempus. O magna in contrarium peruerſitas ſeculi! inuentus eſt qui patrem poſſit occidere, non poſſit nouercam. Oſtende iſtud non vulnus, ſed argumentum. oſtende vulnus. Percuſſor ille quam timuit ne occideret! tam leuiter te vulnerauit illa dextera, cui nec paries obſtitit, nec pater? Nihil eſt puero teſte certius. Nam ad eos annos peruenit, vt intelligat: & non ad eos quibus fingat.

Extra. *Vinitius*, vir exactiſſimi ingenii, nec dicere ineptias, nec ferre poterat.

Demens qui ſeruo filiam iunxit. DECLAMATIO VI.

Contr. 6. lib. 7. TYRANNVS *permiſit ſeruis dominas ſuas rapere. Profugerunt principes ciuitatis, & ſimul qui filium habebat & filiam. cum omnes ſerui dominas vitiaſſent, ſeruus eius virginem ſeruauit. occiſo tyranno, reuerſi ſunt principes. in crucem ſeruos ſuſtulerunt. Ille manumiſſo filiam iunxit. Reus eſt à filio dementiæ.*

Declamatio. Haberemus ſolatium, ſi has nuptias tyrannus feciſſet, non pater. Sanum putatis eſſe, qui imitari tyrannum maluit, quàm ſeruum? Similem ſe fecit tyranno, filiam raptis, libertum cruciariis. Plus permiſit ſeruo dominus, quàm tyrannus. Quiſquis has nuptias fecit, aut inſanus eſt, aut tyrannus. Egregius gener, cui nihil eſt glorioſius, quàm quod inter cruciarios non eſt. Virginitatem ſub patre perdidit, quam ſeruauerat ſub tyranno. Ita ne dignus eſt nuptiis, quia indignus eſt cruce?

Melior cõditio vitiatarum quàm virginis eſt. Illis mutare nuptias contigit. propitius pater ita collocauit filiam ſuam, vt iratus tyrannus alienas: cum ſanus eſſet pater, ne has videret nuptias, fugit. Miſerrima ſoror, ſub tyranno patrem deſiderabas, ſub patre tyrannum deſideras. Non eſt illi præmium, vnum ſpectare omnium cruces? Dominam non ſtuprauit. Auge beneficia. nec dominum occidit, nec venenum dedit. Non eſt beneficium, ſcelere abſtinere. Quod aliæ in tyrannide paſſæ ſunt, hæc in libertate: ceteræ abſentibus ſuis, hæc præſentibus. In aliis ſtuprum vocatur, in hac matrimonium. Timuit ille ſupplicium. ſciuit rempublicam liberandam. daturos pœnas, qui contaminaſſent: & aduentare tyrannidi tempus vltimum vidit. Conuenite ſeruuli, conuenite libertini, empta cognatio.

Pars altera. Si quis tyranno indicaſſet, ſolus hic in cruce pependiſſet. Licet cui volo filiam collocare. Marcus Cato coloni ſui filiam duxit vxorem. Filia non mariti petulantiam timebit, non verborum contumeliam, non pellicem, non repudium. Neminem natura liberum fecit, neminem ſeruum. Impoſuit hæc fortuna poſtea ſingulis nomina. Nuper & nos ſerui fuimus. Seruius rex fuit.

Cauete proditorem. DECLAMATIO VII.

Pater & filius imperium petebant. Prælatus eſt filius. Commiſſo prælio captus eſt. Miſſi ſunt decem legati ad imperatorem redimendum. Euntibus occurrit pater, dixit ſero ſe aurum ad redemptionem attuliſſe, filium crucifixum eſſe. Illi peruenerunt quibus imperator ex cruce dixit: CAVETE PRODITOREM. *Reus fit pater proditionis.* Contr. 7 lib. 7.

Declamatio. Imperator ſupplicium tulit, proditor pretium. Triſtiorem iſtum vidimus, cum filius imperator pronuntiatus eſt, quam cum captus. Quemadmodum rediſti tutus, ſenex, ſolus, cum auro, cum etiam imperatores capiantur? Plus accepit auri, quam quod poſſet abſcondi. nolite mirari. & imperatorem, & filium vendiderat. *Cauete proditorem*, iam Comitiis cauimus. Abſtuliſſent tibi aurum hoſtes, niſi dediſſent. *Cauete proditorem.* Indicium fuit morientis breue, filii verecundum. Cur dimiſſus es? ſi nihil aliud, & ducem genuiſti, & dux eſſe voluiſti. Candidatus proceſſit contra patrem. iam tunc nobis verecunde indicauit filius, tibi credere rempublicam noluit. Legati noſtri aurum ferebant. pater afferebat. Num immobilis diriguiſti? Num & illic quaſi & ipſe affixus hæſiſti? quid tam cito recedis? Adhuc & viuit, & loquitur. Voce proditionem indicauit, ſilentio proditorem. Optimus imperator curare rempublicam, ne in cruce quidem deſiit. Tibi non dixit: *Caue proditorem.* Nec imperator potuit tacere proditionem, nec filius loqui proditorem. Expecta, dum mittantur legati. dicis: Affectus non ſuſtinet moram. Ergo ſi redimere non potes viuum, ſaltem mortuum redime. Nunquam tam durus hoſtis fuit, vt paternis lacrymis non flecteretur. *Cauete proditorem*: id eſt, ne quis inſciis cuſtodibus exeat, ne quis ignorante Republica ad hoſtes perueniat, ne quis ex hoſtium caſtris grauis auro reuertatur. Iudicio nihil deeſt. De proditione vobis dicit imperator: de proditore, legati. Sublata eſt quæſtio. Quæritis quem dixit? videte cui nihil dixerit.

Pars altera. In comitiis filio meo ceſſi. Decretum non expectaui: ſed amens & attonitus protinus cucurri. Ad ſummam feſtinaui, nec occurri. Sciebam hoſtes patrum lacrymis ſæpe flecti.

Extra. *Latro* non curauit dicere, nullam factam eſſe proditionem, ſed ſe proditorem non eſſe. Suſpectus eſt, inquit, iudici, qui plus quam ſe defendit. *Ceſtius* poſita Suaſoria, in qua deliberat Alexander, an Oceanum nauiget, cum exaudita vox eſſet, *Quouſque inuicte?* deſcribenti diſcipulo late Alexandri victorias, genteſque perdomitas, & addenti, *Quouſque?* poſt iſta exclamauit, *Et tu quouſque.*

Mutanda optio raptore conuicto. DECLAMATIO VIII.

Lex. RAPTA RAPTORIS MORTEM, AVT INDOTATAS NVPTIAS OPTET. *Rapta producta nuptias optauit. Iuuenis raptorem ſe negauit. Conuictus eſt. Illa optionem petit. Raptor contradicit.* Contro. 8 lib. 7.

Declamatio. Optare tibi non amplius quam ſemel licuit. Proponite ſupplicij faciem, carnificem, ſecurim. Hoc ſemel licere nimium eſt. In hanc perturbationem perductus ſum, vt ignorarem quid feciſſem. Grauius punior, cum me peccaſſe pudet, quam cum peccaui. Optauit nuptias: nec adhuc ſciebat, quam verecundum maritum eſſet habitura. Raptorem dimiſiſti. virum occides? Minus eſt ergo quod vitiauit, quam quod negauit. Ergo nos iniuriam periculoſius negauimus, quam fecimus. Quadam nocte, quid dicam? non negare iam non pudet. Nox, vinum, error. quid iraſceris puella? iam non negat. Iudex datam tabellam reuocare quam tulit, non poteſt. Quæſitor non mutat pronunciationem. Nihil tam ciuile, tam vtile, quam breuem poteſtatem eſſe, quæ magna eſt. Si mortem optaueris, hodie facies quod nunquam factum eſt: vtrumque optaueris.

Pars altera. Id egit priori iudicio ne quam omnino pœnam ſtupri penderet: hoc id agit, vt ipſe optet. Vtinam non metu liberaret illum, quod iudicis ſui clementiam nouit. Eſt quædam proxima innocentiæ, præbere ſe legibus. Lex non adiicit quoties optet, ſed ex quibus. Aut hoc, inquit, aut illud non adiicit, Ne amplius quam ſemel.

EPITOMAE M. ANNAEI SENECAE CONTROVERSIARVM LIBER OCTAVVS.

Orba poſt laqueum ſacrilega. CONTROVERSIA I.

LEX. *Magiſtratus de confeſſo ſumat ſupplicium. Thema. Amiſſo quodam viro, tum duobus liberis laqueo ſe ſuſpendit. Incidit ei laqueum tertius filius. Cum ſacrilegio facto, quæreretur ſacrilegus, illa dixit magiſtratus ſe feciſſe ſacrilegium. Vult magiſtratus tanquam de confeſſa ſumere ſupplicium. Filius contradicit.*

CONTRA magiſtratum. Faciam iudices in foro quod domi feci, matrem mori prohibens. Quomodo, inquam, feciſti? quo loco quæ ſuſtuleras, condidiſti? Hærebat, nec quicquam ſacrilegij niſi pœnam nouerat. Amiſſis duobus filiis, ſacrilega ſibi videbatur, quod viuebat. Non affuturus veni, ſed ſeruaturus. Alij pro reis rogãt: ego rogabo ream. Nullum accuſator niſi in ſubſellijs meis habet teſtem. Non eſt confeſſio, niſi quam accuſator eruit, negat rea, tortor expreſſit. Fertur quædam viſo contra ſpem filio expiraſſe. Si ad mortem agit matres magnum gaudium, quid magnus dolor? Mater habes non mediocre ſolatium. Vides aliquid & deos perdere. Magis deos miſeri, quam beati colunt. Non fecit ſacrilegium mulier non fecit orba, non fecit quæ cuſtoditur, non fecit quæ confitetur. Iratis, inquis, diis ſacrilegium potuit committere. Frangitur calamitoſis animus, & ipſa ſe infelicitas damnat & hoc condicio humana vel peſſimum habet, quod fortuna quos miſeros fecit, & ſuperſtitioſos facit. Diligentius dij coluntur irati. Quis ergo fecit? Vnde ſcire poſſum, qui matrem cuſtodio? Ago cauſam legum, ne carnificem, quem ſacrilegis minantur, calamitoſis adhibeant. Deos ita coluit, vt quæ tam pro multis timeret. Confeſſio conſcientiæ vox eſt. Confeſſio coacti, & quæ fecit agnoſcentis eſt verbum.

PARS ALTERA. Omnium vox erat, ſacrilegium latere non poterit. Quiſquis eſt, non ipſe bonum exitum faciet, non quiſquam ſuorum. Et ſi nemo fuerit accuſator, ipſe narrabit. Concitata proceſſit, velut diis ipſis perſequentibus. Feci, inquit. Supplicium de ea vel nunc exigamus homines, de qua olim dij exigere cœperunt. Violatorum numinum maieſtate compulſa eſt, vt mori & vellet & deberet, & non poſſet. Inciſus eſt ei laqueus. Tu putabas ſacrilegam ſecreto mori poſſe? Omnia fecit, vt taceret: quæ ne confiteretur, etiam mori voluit. Si crimen quæritis, ſacrilegium factum eſt. Si facti cauſam quæritis: ſi priuſquam amitteret liberos, auara: ſi poſtquam amiſerit, irata.

SCHOTTVS.

FERTVR *quædam*] Exſtat hiſtoria apud Liuium lib. XXII. de matribus poſt pugnam ad Thraſymenum, & apud Agellium lib. III. Noct. Attic. cap. XV. quæ accepto nuncio de morte filiorum clade Cannenſi, cum nec opinato illi rediſſent, nimio gaudio exanimatæ ſunt. Hinc, credo, mos ille inoleuit vt, ſi quis peregre poſt diuturnam abſentiam, redierit, amicis nuntium aduentus præmittat; etiam maritus vxori. Tibullus elegia III.

Tunc veniam ſubito, nec quiſquam nunciet ante,
Sed videar cælo miſſus adeſſe tibi.

Plutarch. in Quæſtion. Rom. 9. Cauſſas reddidit, ſiue, vt ſe diligentius præpararet: ſiue ne, de pudicitia eius dubitans, opprimere velle, nec-opinantem videretur. Quibus & hanc addere liceat; ne repẽtina vis gaudij ſubito aſpectu incommodi aliquid adferret. Sic M Antonius amicæ ſuæ nuncius acceſſit, ſed obuoluto capite: apud Ciceronem Philipp. II. extrem.

Phidias amiſsis manibus. CONTROVERSIA II.

LEX. *Sacrilego præcidantur manus. Thema. Elij ab Athenienſibus Phidiam acceperunt, vt is Iouem Olympium faceret: pacto interpoſito, vt aut Phidiam, aut centum talenta redderent. Ioue perfecto Elij Phidiam aurum rapuiſſe dixerunt, & manus tanquam ſacrilego præciderunt: truncatum Athenienſibus reddunt. Petunt Athenienſes centum talenta. Contradicitur.*

CONTRA Elios. Iam Phidiam commodare non poſſumus. Tunc demum illa maieſtas exprimi poteſt, cum animus opera proſpexit. Manus duxit aure ſibi, quam operi. Iouem fecit. Sacrilegi vos eſtis, qui præcidiſtis conſecratas manus. Primum ſanguinem ſui artificis vidit Deus. Teſtor Iouem, iam proprium Phidiæ deum. Ars alios in miſeria ſuſtinet, te fecit miſerum. Paciſcendum Phidiam manus fecerant. Sine eo Phidiam nos recepturos ſperatis, ſine quo vos accepturi non fuiſtis? Commodauimus qui poſſet facere deos, recepimus qui ne adorare quidem poſſit. Non pudet vos Iouem debere ſacrilego? Supereſt homo, ſed artifex periit. Pœnam nobis Phidiæ, non Phidiam redditis. Manus quæ deos ſolebant facere nunc nec homines quidem rogare poſſunt. Talem fecit Iouem, vt hoc eius opus Elij

vltimum eſſe vellent. Manus commodauimus: manus repoſcimus. Elius teſtis eſt. Elius accuſator, Elius iudex: Athenienſis tantum reus. Inuoco deos & illos quos fecit Phidias, & illos quos facere potuit. Recepimus Phidiam. Confiteor, ſi poſſumus commodare.

PARS ALTERA. Habuimus autem olim ſacrum: habuimus ebur: ſacræ Materiæ artificem quæſiuimus. diſpoſueramus quidem, vt aliis quoque templis ſimulacra Phidias faceret. ſed non tam neceſſe erat ornare deos, quam vindicare.

Infamis in nurum. CONTROVERSIA III.

THEMA. *Duorum iuuenum pater vni vxorem dedit: quo peregre profecto, infamari cœpit ſocer in nurum. Maritus reuerſus abduxit ancillam vxoris, & torſit. Illa in tormentis periit. Maritus incerto quid quæſierit, ſe ſuſpendit. Imperat alteri filio pater vt eandem ducat. Nolentem abdicat.*

CONTRA PATREM. Duc, inquit, fratris vxorem. Sic hoc fieri poteſt? Adulterum frater inuenit. Hæc eſt mihi cauſa abdicationis, quæ fratri mortis fuit, Duc, inquit, fratris vxorem. Tentari me, ſi qua eſt fides, credidi. Mulier, ſi nubere lugenti potes, facis vt omnia de te credantur. Cogor eam ducere, quæ mihi cauſa abdicationis eſt, populo rumoris, viro mortis. Legi iam vxorem: quæ ſi peregrinatio inciderit, mecum peregrinari velit: quæ, ſi viro aliquid acciderit, nubere alij nolit. Qui audiunt me abdicari, putant fratrem aliquid ſuſpicatum de me.

PARS ALTERA. Obiecisti mihi vltimum nefas, & quod qui tantum eſt ſuſpicatus, noluit viuere. Impulſu tuo frater torſit ancillam: & quia nihil reperit, falſas ſuſpiciones morte piauit.

Homicida ſui. CONTROVERSIA IV.

LEX. HOMICIDA INSEPVLTVS ABIICIATVR. Thema. *Quidam ſe occidit. Petitur vt inſepultus abiiciatur. Contradicitur.*

PRO HOMICIDA SEPELIENDO. Afferre ſibi coactus eſt manus aſſiduis malis. Summam infelicitatum ſuarum in hoc remouit, quod exiſtimabat licere miſero mori. Infeliciſſime adoleſcens, cum te & ſepultura prohiberi video, deſino mirari quod periiſti. Tales inimicos habes, vt etiam mortuum perſequantur. Facilius miſerum, quam ſceleratum fortuna vincit. Sumpſiſti hoc ferrum Cato, & quam inuidioſum, quod Catonem occideris? Curti, perdideras ſepulturam, niſi in morte repeririſſes. Quid eſt miſerius in vita, quam velle mori? Quid in morte quam ſepeliri non poſſe? Quis miretur eum mori voluiſſe, quem fugientem quoque fortuna perſequitur? Omnibus natura ſepulturam dedit. naufragos idem fluctus qui expulit, ſepelit. ſuffixorum corpora crucibus in ſepulturam ſuam defluunt. eos qui viui vruntur, pœna funerat. Iraſcere interfectori, ſed miſerere interfecti. Homicida, inquit, eſt, quia ſe occidit. Huic iraſceris? Pro quo iraſceris? Non aliud Scæuolæ Mucio cognomen dedit, & capto, contra Porſennam regem libertatem reliquit, quam vilitas ſui. Non aliud Codrum illud ceteris imperatoribus dedit exemplum, quam quod poſitis imperatoriis inſignibus, ad mortem cucurrit. Nec vllo maior fuit dux, quam quod ſe ducem non eſſe mentitus eſt. Non poſtulo, vt glorioſum, ſed vt tutum ſit mori. Non magis crudeles ſunt, qui volentes viuere occidunt, quam qui mori volentes non ſinunt. Curtius deiiciendo ſe in præcipitem locum, fatum ſepulturæ miſcuit. Celebretur Cato, quia ſe occidit, huic miſerrimo, quod aliquid non ignaue de ſpiritu ſuo ſtatuit, tantum impune ſit. Etiam vulnera infelicis ſcrutantur in crimen. Æſtimate an viuere licuerit, cui ne mori quidem licuit.

PARS ALTERA. Facinus indignum, ſi inueniantur manus quæ ſepeliant eum, quem occidere ſuæ. Sumpſit gladium. Video ardentes oculos. In quem, neſcio: quod ſolum ſcio, ſcelus cogitat. Neſcio cuius criminis ſibi conſcius confugit ad mortem. Cuius inter ſcelera etiam hoc eſt, quod damnari non poteſt. Contra hos inuentum eſt, vt aliquid poſt mortem timerent, qui nec mortem timent. Nihil non auſurus fuit, qui ſe potuit occidere.

Fortis nolens ad patrem fortem redire. CONTROVERSIA V.

THEMA. *Abdicauit quidam filium. Ille tacuit. Fortiter fecit. Petit pro præmio ad patrem reditum. Pater contradicit. Pater poſtea fortiter fecit. Petit ad ſe filij reditum. Filius contradicit.*

CONTRA FILIVM. Ego fortior ſum. poſt tuam pugnam pugnauimus, poſt meam vicimus. Reuertere, dignam domum te feci. Iſti oculi mei ſunt. iſtæ manus meæ ſunt. iſta contumacia mea eſt. Si mereor præmium, mihi date: ſi non mereor, iſti ſuum reddite. Ego, inquit, eadem lege præmium non accepi. Hoc eſt vnde abdicatus es. Putas nihil inter te & patrem intereſſe? poſt tam ſimilia opera, ſi tantum commilito eſſes, me patrem adoptare debueras. Admoneo te iuuenis, hoc præmium qui recuſauerat, petit. Timeo, inquit, ne me iterum abdices. Commiſſurum me putas, vt iterum rogem? Bello grauiore pugnaui, quo neceſſe fuit etiam ſenibus militare, quo fortes eſſe non potuerunt, etiam qui priore bello fuerant. Ille annos ſuos exercuit, ego vici meos. Tu fregiſti bellum. ego ſuſtuli. Quanta exhortatio iuuenum fui ſenex fortis! Vtrique noſtrum præmium reddite. Militaui ſenex: militaui exanguis: militaui qui iam vicarium dederam. Vterque noſtrum cum rogatur, faſtidit: cum

relinquitur, rogat. Quid nos ſuſpicari cogis, quod non vis in paternam domum venire? Turpe erat virum fortem niſi à patre coacto, non recipi.

Pars altera. Quid me captiuum ex libero cupis? Quid ignominiæ ſubiicis virum fortem? Quid efficis, vt poſſim abdicari? Meus, inquit, es filius. Quid opus eſt præmio, ſi tuus ſum?

SCHOTTVS.

Q*VANTA exortatio iuuenum, ſenex fortis*] Hinc ſenum apud Lacedæmonios chorus, teſte Plutarcho, ἐν τῷ περὶ τοῦ ἐπαίνειν ἑαυτὸν ἀνεπιφθόνως canebat:

Ἄμμες ποτ' ἦμεν ἄλκιμοι νεανίαι.

Quo ſe fuiſſe quondam fortes ſignificabant.

Pater naufragus diuitis ſocer. CONTROVERSIA VI.

Lex. RAPTA RAPTORIS AVT MORTEM, AVT INDOTATAS NVPTIAS OPTET. Thema. *Diues pauperem de nuptiis filiæ interpellauit tertio. Ter pauper negauit. Profectus cum filia, naufragio expulſus eſt in diuitis fundum. Appellauit illum diues de nuptiis filiæ. Pauper tacuit, & fleuit. Diues nuptias fecit. Redierunt in vrbem. Vult pauper educere puellam ad magiſtratus. Diues contradicit.*

Contra divitem. Educatur ad magiſtratus puella. quid times? Certe vxor tua eſt. Queri nec de morte poteris, ſi hanc puella maluerit. Nemo vnquam raptor ſerius periit. Vt litus agnoui, naufragus in altum nataui. Quid times, ſi exoraſti? Acceſſit ad me primum. Filiam tuam ducere volo, inquit. Non fleui. tunc enim licuit negare. Nuptias filiæ, tanquam naufragium meum fleui. Naufragus plus de litore queror. Inter naufragium quidem & nuptias, ne vna quidem nox interfuit. Differat nuptias, dum flere ſocer deſinat. Putat me iam filiam commiſiſſe ſibi, cum hic necdum ſe committat vxori? Lacrymis inter verba manantibus venio: talis & in nuptiis filiæ fui. Si rapta eſt, cur optionem recuſas? Si vxor eſt, cur times? Loquor vbi primum licet. Procul à conſpectu reliqueram patriam, nondum tamen poſſeſſionem diuitis prætericram. Subito fluctibus inhorruit mare, ac diſcordes in perniciem noſtram flauere venti. demiſſa eſt nox cœlo, & tantum fulminibus dies redditur: inter cœlum terramque dubij pependimus. Adhuc tamen bene, Iudices, nauigauimus. naufragium maius reſtat in littore. Erat in ſummis montium iugis ardua diuitis ſpecula. Illic iſte naufragiorum reliquias computabat; illic vectigal infelix, & quantum ſibi iratum redderet mare. Interrogor de nuptiis filiæ, cum adhuc pulſaret aures meas fluctus. feci quod debui, & captus & naufragus, inimico ſuprum lacrymis negaui. Delicatus diues, qui etiam inter naufragia amare poteſt. Matrimonij celebritatem remoti angulo ruris abſcondit. ibi fecit nuptias, quo nemo niſi naufragus venit. Lacryma eſt indicium inoptatæ rei. lacrymæ pignora ſunt nolentium, & repugnantis animi vultus index. Nemo vnquam quod cupit, deflet. Lacrymæ coacti doloris intra præcordia, & intolerabilis ſilentij eruptio. Sic ille qui ſuper cinerem deflet patrimonium, odit incendium: ſic qui naufragium deflet, maria deteſtatur. Fletus humanarum neceſſitatum verecunda execratio eſt. Tuæ nunc ſunt partes puella. diſcedo: & quod prius feci, taceo. Si nupta es, habes quod optes: ſi vitiata, quod imperes.

Pars altera. Naufragum duo ſacratiſſima inter homines exceperunt, hoſpitium & affinitas. alterum præſtiti: alterum etiam rogaui. Oblatas conſiliante fortuna nuptias, quod erat amantis, ſæpius rogaui: quod feſtinantis, non diſtuli. Quid hic raptoris eſt, niſi quod indotatam duxi? Errat ſocer, qui putat mihi cariorem futuram puellam, ſi me potuerit occidere. Quid enim mihi ſupereſt? preces meæ quas toties adhibui, an iſtius lacrymæ quas moui? Nihil mihi inimicus obiicere poteſt præter matrimonium. Magnus eſt amor, qui ex miſericordia venit. Fundebamus lacrymas ex pœnitentia diſcidij prioris. nec plura aut me proloqui, aut iſtum reſpondere paſſæ ſunt mentes gaudiis occupatæ. Nulla integritas tantum ſibi, etiam explorata, confidit, vt cauſam velit dicere. Si interrogaueris filiam, partem legis amputaturus es: ſi non interrogaueris, legem. Si genero vitam daturus eſſet, etiam innocentiam reliquiſſet. Quæritis, quid dum fleret, fecerit? Non negauit & ſolebat negare. Si nollet mortem optaturus eſt. Non enim poteſt eas partes legis deſiderare, quas habet.

GRVTERVS & IVRETVS.

M*ATRIMONII celeritatem*] Reſcribendum cum cuſis aliis & mſſ. meis, *celebritatem*, vti & citat Fornerius ad l. 34. de verb. ſignif. qui videatur, ſi ſcire libet clancularias nuptias ſuſpicione laborare.

EX LIBRO

EX LIBRO NONO CONTROVERSIARVM.

Cimon ingratus. DECLAMATIO I.

Ex. ADVLTERVM CVM ADVLTERA QVI DEPREHENDERIT, DVM VTRVMQVE INTERFICIAT, SINE FRAVDE SIT. INGRATI SIT ACTIO. *Miltiades peculatus damnatus, in carcere alligatus deceſsit. Cimon filius eius, vt eum ſepeliret, vicarium ſe pro patris corpore dedit. Callias diues ſordide natus, redemit eum a Republica, & pecuniam ſoluit: eique filiam collocauit. Ille deprehenſam in adulterio, deprecante patre, occidit vxorem. Ingratitudinis reus eſt.* Contr.1.lib.9.

Declamatio. Adulterium mihi carcer eſt. Ferrum mihi à lege traditum, ad vindictam pudicitiæ proiiciam. Perdidiſti pecuniam Callia, ſi tales ſoluiſti manus. Non poteſt generoſus animus contumeliam pati. Hoc intereſt inter fortunam patris & filij, quod illius calamitatum exitus fuit carcer mearum initium. Vnus Miltiadis cenſus iuuentus eſt Cimon filius. Redemptus Cimon redemptoris felicitas eſt. Reddam beneficium, cum tam honeſtum deſideraueris, quam dediſti. Ego adulteros dimittam? quid aliud facerem, ſi adhuc alligatas manus haberem? Quid? tu pœnam putas pro Miltiade alligari? Magnum vterque beneficium dum damus, recipimus: ego, quod Miltiadem redemi. tu, quod Cimonem. Turpiſſimum duxi, ab eodem dimitti & adulteros & Cimonem. Ego ſum, qui referre gratiam ne mortuis quidem deſino. Ita mihi viros habere liberos contingat. quod quantum ſit, Miltiades expertus eſt. Dignus erat Callias talem genuiſſe, qualem redemit. Dic nunc, Ego te carcere exemi, cui reſpondeam, Ego me carceri tradidi. Nunquam fiet, vt melius actum putem, quod à Callia redemptus ſum, quam quod pro Miltiade alligatus. Ego me à te redemptum putabam: emiſti me filiæ tuæ. Calliæ filiam duxi, hanc tibi pater, dum ingratus eſſe nolo, iniuriam feci. Non poſſum ob id damnari, quod lege factum eſt. Beneficium eſt, quod totum eius cauſa præſtatur, in quem confertur. Vbi aliud ex eo quis ſperat, aut præparat, non beneficium, ſed conſilium eſt. Summo te dedecore liberaui inuitum. Redemiſti me, & tu non rogantem. Habes Virginios, & quicunque vitiatas filias vel clauſerunt, vel occiderunt.

Pars altera. Duo beneficia dedi: & redemi, & egenti filiam collocaui. Obiicio tibi, quod vxorem paſſus es adulteram fieri, quod non cuſtodiſti, quod moratus es, dum ſuperueniret pater, ſpectator ſuæ calamitatis. Ego non exſpectaueram, donec rogares. Moleſte ferebas ſocerum dici Calliam. Mores puellæ non tantum paſſus es in vitia labi, ſed ipſe impuliſti: nactus occaſionem non omiſiſti.

Extra. Hic color & *Gallioni, & Latroni, & Montano* placuit, vt nihil in Calliam diceretur contumelioſe, in redemptorem, in ſocerum infelicem. Multas quæſtiones rhetorici & poetæ Romani à Græcis dictas non ſurripuerunt, ſed & prouocauerunt. Thucydidis ſententia eſt: Δειναὶ γὰρ αἱ εὐπραξίαι συγκρύψαι καὶ συσκιάσαι τὰ ἑκάστων ἁμαρτήματα. Salluſtius: Res ſecundæ mire ſunt vitiis obtentui. Sic cum ſit præcipua in Thucydide virtus breuitas, hac eum Salluſtius vicit, & in ſuis eum caſtris cæcidit. Nam in ſententia Græca tam breui habes quæ ſaluo ſenſu detrahas. deme vel συγκρύψαι vel συσκιάσαι, deme ἑκάστων. conſtabit ſenſus, etiamſi non æque comptus, æque tamen integer. At ex Salluſtij ſententia, nihil demi ſine detrimento ſenſus poteſt. T. autem Liuius tam iniquus Salluſtio fuit, vt hanc ipſam ſententiam, & tanquam tranſlatam, & corruptam, dum transferretur, obiiceret Salluſtio: nec amore Thucydidis facit, vt illum præferat, ſed laudat, quem non timet: & facilius putat à ſe poſſe Salluſtium vinci, ſi ante à Thucydide vincatur.

Flaminius in cæna reum puniens. DECLAMATIO II.

MAIESTATIS LÆSÆ SIT ACTIO. *Flaminius prætor inter cœnam à meretrice rogatus, quæ aiebat nunquam ſe vidiſſe hominem decollari, vnum ex damnatis occidit. Accuſatur læſæ maieſtatis.* Contr.2.lib.9.

Declamatio. Obiicio luxuriam, hiſtrioniam, iocos. An in conuiuio nihil aliud niſi occidiſtis? Vni fortaſſe oſculo donauit homicidium. Cœnaturi carnifices manus abluunt. Non inquiro in totum annum: vna nocte contentus ſum. Facilius eſt, vt qui multa meretrici dederit, homicidium neget; quam vt qui homicidium dederit, quicquam negarit. Seruum ſi verberare voluiſſes, extra conuiuium abduxiſſes. Contactam ſanguine humano menſam, ſtrictas in triclinio ſecures, quis credat iſta concupiſſe meretricem, vel feciſſe prætorem? Virgæ promuntur, & ante menſam, deoſque crudelitatis victima trucidatur. Me miſerum, Romani imperij terrore luſiſti. Legi potius, quam ſcorto cadat. Exſurgite Bruti, Horatij, Decij, & cætera imperij decora. Veſtris faſcibus, ſecuribus veſtris iam puellæ iocantur obſcœnæ. In eo quod ſub prætextu publicæ maieſtatis agitur, quicquid peccatur, maieſtatis actione vindicandum eſt. Percuſſurus lictor ad prætorem reſpicit, prætor ad meretricem.

Pars altera. Si legatus falſa mandata affert, ſic audiuntur, tanquam illa populus Ro-

manus dederit. Imperator fœdus percuſſit, videtur populus percuſſiſſe Romanus, & fœdere continetur. Nunc nec viribus quicquam populi detractum eſt, nec opinioni. At ex te cæcos æſtimant. Et ante hunc alij fuerunt, ex quibus æſtimari poſſunt. Nemo aſcribit vrbibus vitia ſingulorum. Obiiciunt, quod damnatus perierit meretrici, & poſtulant prætorem perire damnato. Libido omnis intra meretricem eſt, crudelitas intra carcerem. Multa populus Romanus in ſuis imperatoribus tulit: in Manlio impotentiam, à quo & filius & victor occiſus eſt: in Sylla crudelitatem: in Lucullo luxuriam: in multis auaritiam. Non putauit ad rem pertinere, vbi aut quando periret, qui perire deberet. Occiſus eſt: quis? damnatus. vbi? in prætorio. quo tempore? Eſt enim tempus, quo noxius perire non debeat?

EXTRA. Quædam Controuerſiæ ſunt, in quibus factum defendi poteſt, excuſari non poteſt. Non ſperamus vt Flaminium iudex probet, ſed vt dimittat. Itaque ſic agere debemus, tanquam pro facto non emendato, ſed non ſcelerato. *Titus Liuius* de oratoribus, qui verba antiqua & ſordida conſectantur, & oratoris obſcuritatem, ſeueritatem putant: tamen in his etiam ſi minus eſt inſaniæ, minus ſpei eſt. Illi qui tument, & abundantia laborant, plus habent furoris, ſed plus & corporis. Semper ad ſanitatem procliuius eſt, quod poteſt detractione curari: illi ſuccurri non poteſt, qui ſimul & inſanit, & deficit. Murrhedius dixit tetracolon. Seruiebat forum cubiculo, prætor meretrici, carcer conuiuio, dies nocti. Nouiſſima pars ſine ſenſu dicta eſt, vt expleretur circuitus. quem enim ſenſum habet, Seruiebat dies nocti? Hanc ideo ſententiam retuli, quia & in tricolis, & in omnibus huius generis ſententiis, curamus vt numerus conſtet, non curamus vt ſenſus. Omnium autem corruptarum ſententiarum exempla de induſtria pono: quia facilius & quid imitandum, & quid vitandum ſit, docemur exemplo.

Expoſitum repetens è duobus. DECLAMATIO III.

Contr.3. lib.9. PER VIM METVMQVE GESTA, NON SINT RATA. PACTA CONVENTAQVE LEGIBVS FACTA, RATA SINT. EXPOSITVM QVI AGNOVERIT, SOLVTIS ALIMENTIS RECIPIAT. *Quidam duos expoſitos ſuſtulit, & educauit. quærenti patri naturali, pollicitus eſt ſe indicaturum vbi eſſent, ſi ſibi alterum ex illis dediſſet. Pactum interpoſitum eſt. reddit illi duos. repetit vnum.*

DECLAMATIO. Cum alienis diuidemus liberos, quos non diuidimus cum matribus? Vtrunque genui, vtrunque deſideraui, pro vtroque pactus ſum. Vna nati ſunt, vna expoſiti, vna educati, redditi diſtrahuntur. Diſtraxit illos fortuna aliquando à parentibus, nunquam ab ipſis. Duos expoſui, quia alterum eligere non poteram. In auctionem fratres productos quamuis hoſtilis haſta non diuidit. Plus quiddam eſt geminos eſſe, quam fratres. perdit vterque gratiam ſuam, niſi cum altero eſt. Ignoſcat retinenti meos, cum ipſe concupiſcat alienos. Agnitio diuidet quos iunxit etiam expoſitio? Omnia pro filio paciſcor, præter filium. Pactus ſum flens, tremens, tanquam cum exponerem. Mihi tunc vis & neceſſitas erat. non enim poteram inuenire filios, niſi alterum promiſiſſem.

PARS ALTERA. Vtrunque poteſtis ex hoc iudicio patrem dimittere. Liberis hic carere conſueuit: ego & cum vnum accepero, neceſſe eſt torquear. duobus aſſueui. Vim vocas, quæ te patrem fecit? Ego ſuſtuli, ego educaui, ego reddidi: iſte electurus eſt. In iſta vi duos filios perdidi. Lex arma, & vincula, & vltimum periculum complectitur.

EXTRA. In *Sabinum Clodium*, vno die & Græce & Latine declamantem, multa vrbane dicta ſunt. Dixit *Haterius* quibuſdam querentibus, quod puſillas mercedes acciperet, cum duas res doceret: Nunquam magnas mercedes accipere eos qui hermeneumata docerent. *Mæcenas* dixit: Τυδείδην δ' οὐκ ἂν γνοίης ποτέροισι μετείη. *Caßius Seuerus* ab auditione eius rediens, interrogatus quomodo dixiſſet, reſpondit, Male ϗ κακῶς.

A filio in arce pulſatus. DECLAMATIO IV.

Contr.4. lib.9. LEX. QVI PATREM PVLSAVERIT, MANVS EI PRÆCIDANTVR. *Tyrannus patrem cum duobus filiis in arcem accerſit. imperauit adoleſcentibus, vt patrem cæderent. Alter ex his præcipitauit ſe, alter cecidit. Poſt in amicitiam tyranni receptus eſt. Occiſo tyranno præmium accepit. At reus fit cæſi patris. Petuntur eius manus. pater defendit.*

DECLAMATIO. Felicior eſſem, ſi plures reos defenderem. Præcideris tyrannicidæ manus. Quid hoc eſt? integer tyrannus iacet. Tam neceſſe fuit patrem cædere quam ſpoliare templa, virgines rapere. O quantum debemus iſtis manibus, per quas iam nihil neceſſe eſt. Tales fuerunt, vt ex his poſſet tyrannum alter contemnere, alter occidere. Præcipitaſti te fili. hoc non eſt patri parcere, ſed tibi. Dura fili. in tyrannum tibi per patrem eundum eſt. Vtrum ex filiis meis probatis? alter ſe occidit, alter tyrannum. Suſpenſas leuiter admouebat manus. filius ſimulabat ictus, pater gemitus. Neceſſitas magnum humanæ infelicitatis patrocinium. Hæc excuſat Saguntinos, quamuis non ceciderint patres, ſed occiderint.

Si nec iſte cecidiſſet. Ille me fratri reliquerat, hic tyranno. In lege, inquit, nihil excipitur. Sed multa licet non excipiantur, intelliguntur. Et ſcriptum legis anguſtum, interpretatio diffuſa eſt. Quid intereſt lege excipere, ne fraudi ſit ei qui per inſaniam patrem pulſauerit; cum illi non ſupplicio, ſed remedio opus ſit. ne puniatur infans, ſi pulſauerit patrem. Hoc qui cogente tyranno fecit, ipſo fuit

miſerior vapulante. Non eſt impudica, quæ accerſita eſt à tyranno. non eſt ſacrilegus ſacerdos, qui deorum immortalium dona ſuis manibus pertulit ad tyrannum. Patre iubente fecit. nec cæcidit ipſe, ſed paruit. Vltio cæſi patris, nullius eſt, niſi patris. Si à quolibet alieno cæſus eſſem, & iniuriarum agere nollem, nemo nomine meo ageret. Nunc nihil intereſt. Pœna maior eſt eius qui cæcidit, ius idem eius qui cæſus eſt.

Pars altera. Tamdiu cæcidit patrem, donec placeret tyranno ſatelles. Pro Repub. inquit, feci. Idem & Reipub. imputas & tyranno. Habuiſti quod iactares tyranno. Frater maluit mori. periit, ne parricidium faceret, aut videret. Cæſus, inquit, pœnam dimitto. Mirarer, niſi pro tam bono patre fuiſſet, qui mori vellet. Pater, inquit, voluit. ſed frater noluit. Pater, inquit, voluit. Ita tu non tantum tyranno, ſed etiam patri dignus viſus es parricidio. Cæcidiſti patrem, cum & legem noſſes, & fratrem,

Extra. Ab Oppio proconſule, cum quo in Cretam *Sabinus* ierat, in theatro Græci poſtulare cœperant, vt Sabinus maximum magiſtratum gereret. Mos autem eſt, barbam & capillos magiſtratui Cretenſium ſubmittere. Surrexit Sabinus, & ſilentio manufacto: Hunc magiſtratum, inquit, ego Romæ bis geſſi. bis enim reus cauſam dixerat. Græci non intellexerunt, ſed bene precati Cæſari, petebant, vt illum honorem Sabinus tertio gereret. Idem cum reus rogaret, vt in lautumias transferretur: Non eſt, inquit, quemquam veſtrum decipiat nomen lautumiæ: illa animo meo lauta res eſt. Iocabatur in miſeriis ac periculis ſuis, in quibus iocari eum non debuiſſe, quis neſcit? potuiſſe, quis credit?

Priuignus ab auo raptus nouerca. DECLAMATIO V.

DE VI SIT ACTIO. *Quidam duos filios ſub nouerca amiſit, dubiis cruditatu & veneni ſignis. Tertium filium auus maternus rapuit, qui ad viſendos nepotes agros non fuerat admiſſus. Quærenti patri per præconem, dixit apud ſe eſſe. Accuſatur de vi.* *Contr. 5. lib. 9.*

Declamatio. Habui filiam, quamuis vnus filius ſuperſit, fœcundam: apud me nutriatur ſine. Quid times? ne non admittare, cum veneris? Non quæris filios, quos perdidiſti: quem non perdidiſti, quæris. Pater à me vnum repetit, ego duos à patre. Plus habeo quod auo, quam quod reo timendum ſit. Veni ad ægrotantes nepotes: admiſſus non ſum: hæc vera vis fuit. Nulla vis eſt, quæ arma, pugnam, vulnera non habet. Deſcribe iſtius comitatum tumultus. vnus eſt & vnus ſenex. Rapuiſti, inquit, filiū meum, immo nepotem meum ſuſtuli: immo venientem non potui excludere. Si cuius obſeſſam latronibus armata manu coniugem, liberoſque rapuiſſet. Quod viuit puer, beneficium erit meum. Et medici alligant, & corporibus noſtris vi medentur. Non poteſt mecum agere, tanquam cum alieno. Habet ſua iura natura. Et hoc inter patrem & auum intereſt, quod auo ſeruare licet ſuos, patri & occidere. Quæ eſt iſta tam ſera pietas, tam præpoſtera? quærere tuos à tertio incipis. Quiſquis puero fauit, ne inueniretur optauit.

Pars altera. Non vt nepotem ſeruaret, fecit, ſed vt infamaret vxorem veneficij, me veneficæ mancipatum. Cum ſocero mihi, Iudices, ne viua quidem priore vxore, conuenit: mortua vero inimicum profeſſus. Languente puero cum vociferatione & conuitio, auſpicans, quicquid accidit, venit, qui ad ſanos nepotes nunquam antea veniſſet. Non admiſi: & tunc enim vidi venire rapturum.

Extra. Habet hoc *Montanus* vitium. ſententias ſuas repetendo corrumpit. dum non eſt contentus vnam rem ſemel bene dicere, efficit, ne bene dixerit. Propter hoc ſolebat Montanum *Scaurus* inter oratores Ouidium vocare. Nam & Ouidius neſcit, quod bene ceſſit, relinquere. Cum Polyxene eſſet adducta tumulo Achillis immolanda, Hecuba dixit:

— cinis ipſe ſepulti
In genus hoc pugnat.

Poterat eſſe contentus, adiecit:

— Tumulo quoque ſenſimus hoſtem.

Neque hoc contentus, adiecit:

Æacidæ fœcunda fui.

Aiebat Scaurus, non minus magnam virtutem eſſe, ſcire deſinere, quam ſcire dicere.

Filia conſcia in veneno priuigni. DECLAMATIO VI.

LEX. VENEFICA TORQVEATVR, DONEC CONSCIOS INDICET. *Quidam mortua vxore, ex qua habebat filium, duxit aliam, & ex ea filium ſuſtulit. Veneficij damnata, dum torqueretur, dixit conſciam puellam. Petitur ad ſupplicium puella. Pater defendit eam.* *Contr. 6. lib. 9.*

Declamatio. Non prodeſſet tibi puella, quod te amauit frater, niſi mater odiſſet. Nefanda mulier, etiam filiæ nouerca, ne mori quidem potuit, niſi & occideret. In gladiatoribus quoq. cōditio dura victoris eſt, cum moriente pugnantis. Nullum magis aduerſarium timeas, quam qui viuere non poteſt, occidere poteſt. Concitatiſſima eſt rabies in deſperatione, & morte vltima in furorem animus impellitur. Quædam feræ ipſa tela commordent, & in mortis auctorem per vulnera ruunt. Gladiator quem armatus fugerat, nudus inſequitur: & præcipitati non quod impulit tantum trahunt, ſed quod occurrit. Naturali quodam deploratæ mētis affectu, morientibus gratiſſimum eſt commori. O men-

dacium ſimile veneficio! dum nouercæ meminit, matris oblita eſt. Peto, ne quia filium vindicaui, filiam perdam: niſi ſuccurritis, nouerca vicit, ego victus ſum. Ne inter ſupplicia quidem deſinit occidere. Proſit apud vos puellæ, quod pater eam laudat: proſit, quod mater accuſat. Conſcia, inquit, eſt filia. Ego torqueri cœpi, nouerca torquere. Habui filium talem, vt illum amare poſſet nouerca, niſi in eam incidiſſet, quæ odiſſe etiam filiam poſſet. Seruus furti tortus, Catonem conſcium dixit. Vtrum plus tormentis creditis, an Catoni? Quod nouerca tam ſero, puella tam cito? In hoc veneficij pœnas dabat, vt accuſationis exigeret.

Pars altera. Quarundam ferarum catuli cum rabie naſcuntur; venena à radicibus ſtatim peſtifera ſunt. Quid illa quæ fratrem in moram ſequentis patris ſparſit? habes exemplum, quod & ſorori conueniat, & virgini. Nouerca in hoc priuigno dedit venenum, vt filia ſola heres eſſet: idcirco adhibuit & conſciam.

EX LIBRO DECIMO CONTROVERSIARVM.

Lugens pauperis filius diuitem ſequens. DECLAMATIO I.

Contr.1.lib.10. INIVRIARVM SIT ACTIO. *Quidam cum haberet filium, & diuitem inimicum, occiſus, inſpoliatus inuentus eſt. Adoleſcens ſordidatus ſequi diuitem cœpit. Diues eduxit eum in ius, & poſtulauit, vt, ſi quid ſuſpicaretur, argueret. Adoleſcens ait: Accuſabo, cum potero: Diues petens honores repulſus eſt, accuſat iniuriarum pauperis filium.*

Declamatio. Gratias diuiti, quod quos odit, iam reos facere contentus eſt. Non ambulabis, inquit, eadem via, non calcabis veſtigia mea, non offeres delicatis oculis ſordidam veſtem, non flebis, me inuito, non tacebis. perieramus, ſi hic magiſtratus eſſet. Quod ſordidatus fui, luctus eſt: quod fleui, pietatis: quod non accuſaui, timoris: quod repulſus eſt, veſtrum eſt. Honores patre meo viuo nunquam petiuit. Vitium me meum ſequitur. taceo. Vtinam hoc vitium habuiſſet & pater. Quando vobis non ſordidati ſumus? Accuſa, inquit, pauper diuitem. Ambulare mihi arbitrio meo non licet. Accuſa, inquit, reum perage, perora. quis accuſare ſic loquentem poteſt? Cur, inquit, me ſequeris? aliud ergo pauperes iter, aliud diuites habent. Quiſquis percuſſor fuit, quaſi diues ſpolia contempſit. Mortuo patre meo: metuo enim, ne quis ſe lædi putet, ſi dixero occiſum. Sordidatus, inquit, fles. Quid aliud facere poſſum, occiſi pauperis filius? Quid accuſanti feciſſet, qui perſequitur tacentem? Quare, inquit, ſequeris me? vt aliquando miſerearis mei, vt deſinas afflictam domum perſequi. Eum accuſatorem habeo, qui ſe non eſſe reum miratur. Cur, inquit, non agis? quia adeo non metuis, vt cogas. Sordidatus ſum. Quod reo licet, lugenti non licet? An ne lugebo quidem, quem vindicare non poſſum? Non erat in illo præda, quam graſſator appeteret. erat ſumma virtus, contumax aduerſus diuitiarum faſtidium innocentia. Hæc ab inimico petita ſunt ſpolia. Quis cædem machinatus eſt? Scire non poſſum: quod diſſimulari non poteſt, ſcio quis optauerit. Et tu diues inimicus es: & ille inſpoliatus inuentus eſt. non eſt cur accuſem, ſed eſt cur ſuſpicer.

Pars altera. Vt ſcias te inuidiam mihi facere, cum dixiſſem, Accuſa me: non negaſti, ſed reſpondiſti, Accuſabo cum potero.

Vir fortis non cedens forti patri. DECLAMATIO II.

VIRO FORTI PRÆMIVM. SI PLVRES FVERINT, IVDICIO CONTENDANT. *Pater & filius fortiter fecerunt. Pater petit à filio, vt ſibi cederet. ille noluit. iudicio contenderunt, vicit patrem. petit præmio ſtatuas patri. Abdicatur.* C D.

Declamatio. Quem optem iudicij huius euentum neſcio, cum crimen meum ſit, viciſſe. Patriæ iudicium habeo, patris perdidi. Patrem in acie vidi, pugnaui cum exemplo. Iudicium vocatur, quo pater & filius ſpolia contulimus. Vici, non filius patrem, ſed iuuenis ſenem. Ego vici, ſed omnes gratulati ſunt patri. Cogitaui Horatium Etruſcas acies corpore ſuo ſubmouentem. cogitaui Decium, qui nec ipſe patri ceſſit. Pugnaui non tantum imperatori, ſed etiam patri. Auidus ſum gloriæ, hoc ſi vitium eſt, paternum eſt. Pudeat pater; ſi te vicit filius abdicandus. Ego præmium habeo: tu & præmium, & virum fortem. Virtutes noſtræ ſilentio prætetiſſent: illuſtratæ ſunt, dum conferuntur. Iudicauerunt non quod erat, ſed quod te malle credebant. Honor ad vtrumque peruenit: alter præmium habet, alter percipit.

Pars altera. Nolo habitare cum aduerſario meo. non capit idem contubernium, victum & virum fortem. Statuam, inquit, tibi poſui. imo ne poſſem vnquam me victum obliuiſci, ignominiam meam in æs incidiſti.

Demens quod mori filiam coegerit. DECLAMATIO III.

DEMENTIÆ SIT ACTIO. *Bello ciuili quædam virum ſecuta eſt, cum in diuerſa parte haberet patrem, & fratrem. Victis partibus ſuis, & occiſo marito, venit ad patrem, à quo recepta, ait patri: Quemadmodum vis tibi ſatisfaciam? Ille reſpondit: Morere. ſuſpendit ſe ante ianuam eius. Accuſatur pater à filio dementiæ.*

DECLAMATIO. Sic ſibi ſatisfieri, ne victor quidem voluit. Nullum fuit in proſcriptione mulieris caput. Inquinaſti filiæ ſanguine penates. quamquam quid loquor penates, tanquam in domo perierit? Allatum ad ſe Pompeij caput Cæſar fleuit: & hoc illi propter filiam præſtitit. Quemadmodum vis ſatisfaciam tibi? Hoc ipſo ſatisfeciſſe puella debuerat: adeo & in maritum, & in patrem pia; vt alterum vſque ad mortem ſecuta ſit, & alteri morte ſatisfecerit. Perículoſe offendo patrem qui neſcit ignoſcere. Morere. quid aliud meruerat, ſi ſatisfacere noluiſſet? Defendiſti Ligárium Cicero. quam leue iudicaſti crimen, de quo confeſſus es! Ante ipſum domus limen extincta eſt; ne dubitari poſſet, marito periſſet, an patri. Meruerat, inquit. accuſas etiamnum? Et certe iam tibi ſatisfactum eſt. Secutus eſt gener diuerſas partes, vxor ſuas. Optima ciuilis belli defenſio, obliuio eſt. Morere, inquit. Etiam quibus animaduertere in damnatos neceſſe eſt, non dicunt, *Occide*: non *Morere*: ſed, *Age lege*. crudelitatem imperij verbo mitiore ſubducunt.

PARS ALTERA. Mores tuos patri debes approbare, non patris regere. Multa poteſ iam dementiæ ſigna colligere, non potes patrem propter verba damnare. Animaduertit Manlius in filium, & victorem quidem: animaduertit Brutus in liberos, non factos hoſtes, ſed futuros. vide an ſub iſtis exemplis patri fortius liceat tantum loqui. Contumaciter rogauit, quemadmodum & periit. nihil agnoui filiæ, nihil victæ. non miſit ad patrem fratrem. An etiamnum iraſcitur fratri? cur me ſolum rogat? cum duobus ſatisfacere debeat. Victor, inquit, cito exoratus eſt. Facilius eſt ignoſcere bello, quam parricidio. Etiam morte patri quæſiuit inuidiam. Periſſe propter patrem dicitur mulier, quæ virum habuit, propter quem mori poſſet.

Mendici debilitati. DECLAMATIO IV.

REIPVB. LÆSÆ SIT ACTIO. *Quidam expoſitos educabat, & debilitatos mendicare cogebat, vt ſibi mercedem referrent. Accuſatur læſæ Reipub.* Contr. 4. lib. 10

DECLAMATIO. Factum eſt, ne liberos patres aut agnoſcant, aut recipiant. Vectigalis iſti crudelitas, eo magis, quod omnes præter iſtum miſericordes ſumus. Effectum eſt, vt nihil eſſet miſerius expoſitis, quam tolli: parentibus, quam agnoſcere. Alterius comminutas ſcapulas in deforme tuber extundit. Produc familiam tuam. Volo noſſe illam humanarum calamitatum officinam. Sua cuique calamitas tanquam ars aſſignatur. Intuemini illi erutos oculos, illi effractos pedes. Quid horreſcitis? ſic iſte miſeretur. Nouum monſtrum: integer alitur, debiles alunt. Periſſent, inquit, ita non infelicius ſuperſunt? Periſſent, inquit. interroga patres, vtrum maluerint. Quanti ex his viri fortes, quanti tyrannicidæ, quanti futuri ſacerdotes? Num incredibilia loquor? Ex hac fortuna origo Romanæ gentis apparuit. Plus acceptum crudelitati, quam expenſum miſericordiæ refert. Expoſitos aluerunt etiam feræ, ſatis futuræ mites, ſi præteriſſent. Quorum cum vbique audiantur preces, in ſua tantum cauſa ceſſant. Abſciſſa eſt illis lingua, & eſt rogandi genus, rogare non poſſe. Miſeremini omnium, Iudices, quorum ſingulorum miſereri ſoletis. Iſtis nos vindictam negaturos putas, quibus ne id quidem negauimus, quod tibi daturi erant? Res indigniſſima: cum tam crudelis ſit, miſericordia publica viuit. Exurgite miſeri, & hodie vobis primum rogate. Tibi, inquit, quotidiana captura non conſtat: apparet te nondum ſatis miſerum videri. Occurrunt nuptiis dira omnia, fatis publicis auſpicia feralia. Et diebus in hilaritatem dicatis ſemianimes iſti greges oberrant. Alunt iſtum, qui ſe alere non poſſunt. Non eſt qui rogare neſciat. ſolet etiam docere. Non habes tot membra, quot debes. Ergo tu cum de publica miſericordia cogitares, tam crudelis eſſe potuiſti? Miſeros, qui ſic rogant: miſeriores, qui ſic rogantur! Omnes omnibus ſtipem conferunt, dum quiſque timet, ne filio neget. Effeciſti vt maius eſſet malum educari, quàm exponi. Timebantur feræ atque ſerpentes, & inimicus teneris artubus rigor, inopia quoque: inter expoſitorum pericula non numerabamus educatorem.

PARS ALTERA. Debilitaſti, inquit. plus illis patres nocuerunt. Quid videtur laniſta? qui iuuenes cogit ad gladium: & tamen non accuſatur læſæ Reipub. Quid leno? qui ſtuprum pati cogit inuitas: nec Rempub. læſit. Ergo reum non laudari deſidero, ſed abſolui. noceat hoc illi, cum petet honores. Poteſt enim aliquis & non eſſe homo honeſtus, & eſſe innocens reus. Vt illis multum ablatum ſit, vita reddita eſt. Reip. læſæ non poteſt agi eorum nomine, qui extra Remp. ſunt. Egens homo, & qui ne me quidem alere, nedum alios poſſum, ſuſtuli relictos: quibus non iniuria fieret, ſi aliquid detraheretur: ſed beneficio cederet, ſi vita ſeruaretur. Faciant inuidiam, dicant illos per me miſere viuere, dum fateantur per me viuere. Vnius miſericordia viuunt, omnium aluntur. Mirum eſt, vacare homines huic cogitationi, vt curent quid homo mēdicus inter mendicos agat. Ciuitatis iſtius principes diuitias ſuas exercent contra naturam: exciſorum greges habent exoletos ſuos, vt ad longiorem patientiam impudicitiæ idonei ſint, amputant: & quia ipſos pudet viros eſſe, id agunt, vt quam pauci viri ſint. His nemo ſuccurrit delicatis & formoſis debilibus. Curatis quis ex ſolitudine infantes auferat, perituros niſi auferantur: non curatis, quod iſti beati ſolitudines ſuas ingenuorum ergaſtulis excolunt, & miſerrimorum iuuenum ſimplicitate decepta, ſpecioſiſſimum quemque, ac maxime idoneum caſtris, in ludum detrudunt.

Parrhaſius & Prometheus. DECLAMATIO V.

Contr.6.lib.10 REIP. LÆSÆ SIT ACTIO. *Parrhaſius pictor Athenienſis, cum Philippus captiuos Olynthios venderet, emit vnum ſenem. Athenas perduxit, deinde torſit. Ad exemplar torti, Prometheum pinxit. Olynthius in tormentis periit. ille in templo Mineruæ tabulam poſuit. Accuſatur læſæ Reipubl.*

DECLAMATIO. Senex abſtractus à liberis ſuper exuſtæ patriæ cinerem ſtetit. ad figurandum Prometheum, ſatis triſtis eſt. Nemo vt naufragum pingeret, merſit hominem. Vltima Olynthij precatio fuit: Redde me Philippo. Seruus, inquit meus fuit. putes Philippum loqui. Ædem Mineruæ fugimus tanquam caſtra Macedonum. Parum, inquit, triſtis eſt. Aliquis Olynthius parum triſtis eſt? Vis Parrhaſi triſtem videre? duc illum ad Olynthum iacentem. Scis certe, quam triſtem emeris. Olynthiis vrbem aperuimus, templa præcluſimus. Nemo Olynthius tortus eſſet, ſi omnes illos Macedones emiſſent. Torqueatur. hoc nec ſub Philippo. Moriatur. hoc nec ſub Ioue. Sic iſte hoſpitalis Olynthio fuit. Hoc eſt Promethea facere, non pingere. Emi, inquit. immo ſi Athenienſis es, redemiſti. In iſto templo pro Olynthiis vota ſuſcepimus. Ille carnifex Græciæ iſtum tamen non amplius quam vendidit. Producitur nobilis ſenex, longa miſeriarum tabe confectus, & tam triſtis quam ſi iam tortus eſſet. Quemcunque præco viderat flentem, agnoſcebat emptorem. Vereor, ne quis cum audierit Olynthij verbera, tormenta, ignes, me queri de Philippo putet. Si iſti crediris, iratum Iouem imitatus eſt: ſi nobis, vicit iratum Philippum. Tantum patiendum eſt pingente Parrhaſio, quantum irato Ioue. Miſerrime ſenex, aliquis forte ex ſeruis tuis felicius ſeruit. Si ad ſuccurrendum profectus es, queror quod vnum emiſti: ſi ad torquendum, queror quod vllum. Statuitur ex altera parte Parrhaſius cum coloribus, ex altera tortor cum ignibus. Dubium eſt inter iſta, Parrhaſius ſtudioſius pingat, an ille ſæuiat. Producitur reſpiciens patriam ſenex. Placuit Parrhaſio vultus infelix. Habuit autem aliquid Olynthius Promethei ſimile, & ante tormenta. Ignis, tormenta, ferrum: officina hæc pictoris, an Philippi eſt?

ALTERA PARS. Nunquam vnius malo publica fama corrumpitur. Solidior eſt opinio Athenienſium, quam vt labefactari tormentis captiui poſſit. Læſiſti, inquit, Rempub. quod hanc picturam in templo poſuiſti. lædunt Rempublicam, qui aliquid illi auferunt, non qui aliquid adiiciunt. Peccauerunt ergo recipiendo tabulam, & ſacerdotes. Cur autem non reciperent? deorum crimina in templis picta ſunt. Multum ſemper artibus licuit. Medici vt vim ignotam morbi cognoſcerent, viſcera hominum reſciderunt.

Fur accuſator proditionis. DECLAMATIO VI.

Contr.6.lib.10 INIVRIARVM SIT ACTIO. FVR CONCIONE PROHIBEATVR. *Quidam cum diuitem accuſaſſet proditionis, noctu parietem eius perfodit, & ſcrinium, in quo miſſæ erant ab hoſtibus literæ, ſuſtulit. damnatus eſt diues. Cum concionari vellet accuſator, à magiſtratu prohibitus eſt. agit iniuriarum.*

DECLAMATIO. Id ſolum ſuſtuli, quod fur reliquiſſet. nil magis fur timui, quam ne dominus furtum agnoſcere nollet. Ruentem ciuitatis ſtatum, vnius parietis ruina ſuſpendit. Profiteor indicium furti mei. ciuitas conſcia eſt. Furtum eſt, quod timet dominus agnoſcere: quod qui perdidit, ſupplicium tulit: præmium, qui ſurripuit? Cui magis permiſiſſes loqui, ſi eodem tempore & fur veniſſet & dominus? Mille nauium duces furto Troiam cepiſtis. Si bene furto euertuntur vrbes, quanto melius liberantur? In forum veni, narraui nocturnam expeditionem meam. Conuenerant omnes, tanquam ad concionem. Cur me ſubmoues ante accuſationem: cum nec proditores inauditi pereãt? O furtum in concione narrandum! proditoris vigilantiſſimum pectus, & in exitia noſtra ſemper ſollicitum, publica fata ſopierant. ita etiam miniſtros eius alligauerat ſomnus, vt mihi liceret eligere quod tollerem. Diruere mihi videbar hoſtium muros. Furtum vocas, quo nihil melius tuo anno factum eſt. Nemo fur Rempub. cogitat. nihil non licet pro Repub. facere.

PARS ALTERA. Quale illud, dij, ſpectaculum fuit! compoſuerat inter ſe fortuna Reip. furem & proditorem. vt vidit inutile furtum ſuum. prodidit, vt nobis venderet, quod nulli poterat. Tam callidus fur, vt etiam proditori poſſet imponere. Conſilium videri vult infelicitatem furti ſui. Lex quæ nocturnum furem occidi quoquo modo iubet, non de damnato tantum, ſed de fure loquitur. Odit hoc vitium, nec immerito: non multum abeſt à proditore. Suſtulit quod non elegit, ſed quod illi fatum publicæ felicitatis obiecit. Vno tempore & proditorem nobis oſtendit, & furem, qui diuitem compilare mallet, quam damnare. Effregit domum manu ſuſpenſa. eluſit illum. non tunc primum fecit. Suſtulit non quod voluit, ſed quod potuit. Bono exemplo damnatus eſt proditor, malo inuentus.

SCHOTTVS.

IN *forum veni, narraui nocturnam*] Quæ deinceps ſequuntur à Controu. 35. auulſa eſſe quis non videt? Annectenda ſane.

Lex quæ nocturnum furem] XII. Tabularum lex furem quoquo modo, ſi, cum furtum faceret, nox eſſet aut interdiu telo ſe defenderet, impune occidi permiſit. Vid. Ciceronem initio Milonianæ, & Agellium lib. XV. Noct. Atticar. cap. XVIII.

SENECÆ DECLAMATIONVM FRAGMENTVM.

Quinctil. Cap. II. Lib. IX.

NOVI vero & precipuè declamatores audacius, nec mehercule ſine motu quodam imaginantur, vt Seneca in Controuerſia, cuius ſumma eſt quod pater filium & nouercam inducente altero filio in adulterio deprehenſos occidit. *Duc ſequor, accipe hanc ſenilem manum, & quocunque vis imprime.* Et paulo poſt. *Aſpice*, inquit, *quod diu non credidiſti, ego vero non video, nox oboritur & craſſa caligo.* Habet hæc figura manifeſtius aliquid, non enim narrari res, ſed agi videtur.

EPITAPHIVM M. ANNÆI SENECÆ.

CVra, labor, meritum, ſumpti pro munere honores,
Ite alias poſthac ſollicitate animas.
Me procul a vobis Deus euocat. Ilicet actis.
Rebus terrenis hoſpita terra vale.
Corpus auara tamen ſolennibus accipe ſaxis,
Namque animam cœlo reddimus, oſſa tibi.

M. ANNAEI SENECAE

SVASORIARVM SYLLABVS.

I. DEliberat Alexander an Occeanum nauiget.

II. Trecenti Lacones contra Xerxem miſſi, cum Trœzeni ex omni Græcia miſſi fugiſſent, deliberant an ipſi fugiant.

III. Deliberat Agamemnon, an Iphigeniam immolet, negante Chalcante, aliter nauigari potuiſſe.

IIII. Deliberat Alexander Magnus an Babiloniá intret, cum denunciatum eſſet illi reſponſo auguris periculum.

V. Deliberant Athenienſes, an trophæa Perſica tollant: Xerxe minante rediturum ſe, niſi tollerentur.

VI. Deliberat Cicero an Antonium deprecetur.

VII. Deliberat Cicero, an permittente ſalutem Antonio orationes ſuas comburat.

VIII. Deliberat Cicero an ſua ſcripta comburat: promittente Antonio incolumitatem, ſi feciſſet.

CONTROVERSIARVM INDEX LIB. I.

Liberi parentes alant, aut vinciantur.

I. Duo fratres inter ſe diſſidebant, alteri filius erat: patruus in egeſtatem incidit, patre vetante adoleſcens illum aluit, ob hoc abdicatus, tacuit: adoptatus à patruo eſt. Patruus accepta hereditate locuples factus eſt: egere cepit pater: vetante patruo, aluit illum. abdicatur. Contradicitur.

Sacerdos caſta è caſtis, pura è puris ſit.

II. Quædam virgo à piratis capta, veniit: empta à lenone, & proſtituta eſt. Venientes [ad ſe] exorabat ſtipem: militem qui ad ſe venerat cum exorare non poſſet, colluctantem, & vim inferentē occidit: Accuſata, & abſoluta, remiſſa ad ſuos eſt: petit ſacerdotium. Contradicitur.

Inceſta de ſaxo deijciatur.

III. Inceſta damnata, antequam deijceretur de ſaxo, inuocauit Veſtam: deiecta vixit: repetitur ad pœnam.

Adulterum cum adultera qui deprehenderit, dum vtrũque corpus interficiat, ſine fraude ſit.

Liceat adulterum in matre filio vindicare.

IV. Vir fortis in bello manus perdidit, deprehẽdit adulterum cum vxore, ex qua filium habebat: imperauit filio, vt occideret. Non occidit: adulter effugit, abdicat filium. Contradicit.

Rapta raptoris mortem, aut indotatas nuptias optet.

V. Vna nocte quidam duas rapuit: altera mortẽ optat: altera nuptias.

VI. Captus à piratis ſcripſit patri redemptionem. Non redimebatur. Archipiratæ filia eum iurare coëgit, vt duceret ſe vxorem, ſi dimiſſus eſſet: iurauit. Relicto patre ſecuta eſt adoleſcentem: rediijt ad patrem: duxit illam: orba incidit: pater imperat vt archipiratæ filiam dimittat, & orbam ducat: nolentem abdicat.

Liberi parentes alant aut vinciantur.

VII. Quidam alterum fratrem tyrannum occidit alterum in adulterio deprehenſum, deprecante patre ne faceret, interfecit. A piratis captus, ſcripſit patri de redemptione. Pater piratis epiſtolam ſcripſit, ſi præcidiſſent ei manus, duplum ſe daturum. piratæ illum dimiſerunt, patrem egentem non alit.

Qui ter fortiter fecerit, militia vacet.

VIII. Ter fortiter agentem pater in acie, quarto volentem exire retinet: nolentem abdicat.

LIBRO II.

IX. Diues tres filios abdicauit: petit à paupere vnicum filium in adoptionẽ: Pauper dare vult: nolentem ire, abdicat. Contradicitur. Et:

Speciosum iuuenem dominus ſuus deprehendiſſe cum vxore in cubiculo teſtatus eſt, & ob id vxorem ſuam dimiſit: hoc nomine, ſeruum pro adultero poſtulatum, dominus non defendebat: mulierem, quam petebat, præiudicium tuebatur. opus erat aliquo Colore, cum in cubiculo viſa eſſet cum ſeruo à marito.

Vir & vxor iurauerunt, vt ſi quid alteri obtigiſſet, alter moreretur.

X. Vir peregre profectus eſt, miſit nuncium ad vxorem, qui diceret, deceſſiſſe virum. vxor ſe precipitauit: recreata, iubetur à patre relinquere virum: non vult: abdicatur.

Raptor, niſi ſuum & raptæ patrem intra triginta dies exorauerit, pereat.

XI. Raptor raptæ patrem exorauit, ſuum non exorauit: Accuſatur dementiæ.

Dementiæ ſit actio.

XII. Abdicauit quidam filium: abdicatus ſe contulit ad meretricem, & ex illa ſuſtulit filium: æger ad patrem miſit: cum veniſſet, commendauit ei filium ſuum, & deceſſit. adoptauit puerum: ab altero pater filio accuſatur dementiæ.

Ingrati ſit actio.

XIII. Torta à tyranno vxor, nunquid de viri tyrãnicidio ſciret: perſeuerauit negare, poſtea maritus eius tyrannum occidit: illam ſterilitatis nomine dimiſit, intra quinquennium non parientem, Ingrati actio eſt.

Dementiæ ſit actio.

XIV. Quidam luxuriante filio luxuriari cœpit: filius accuſat patrem dementiæ.

XV. Quidam cum haberet formoſam vxorem, peregre profectus eſt: in viciniam mulieris. peregrinus mercator commigrauit: illam appellauit de ſtupro; adiecit preces. Negauit illa. Deceſſit mercator, teſtamento heredem omnibus bonis reliquit formoſam, & adiecit elogion: *Pudicam reperi*: Adit hereditatem: redit maritus: accuſat adulterij ex ſuſpicione.

LIBRO III.

XVI. Mortua quidam vxore, ex qua duos filios habebat, duxit aliam. Alterum ex adoleſcentibus domi parricidij damnatum tradidit fratri puniendum: ille eum exarmato nauigio impoſuit, delatus adoleſcens ad piratas, archipirata factus eſt: poſtea pater peregre profectus captus eſt ab eo, & remiſſus in patriam, abdicat illum.

De moribus ſit actio.

XVII. Popilium parricidij reum Cicero defendit: abſolutus eſt, proſcriptum Ciceronem, ab Antonio miſſus, occidit Popilius, & caput eius ad Antonium retulit: accuſatur de moribus.

XVIII. Ter abdicatus comprehenſus eſt a patre, in ſecreta domus parte, medicamentum terens: interrogatus, quid eſſet, dixit, venenum, & velle ſe mori, & effudit. Accuſatur parricidij.

Liberi parentes alant, aut vinciantur.

XIX. Quidam cum haberet vxorem, & ex ea filiũ, peregre profectus: & a piratis captus, ſcripſit de redemptione epiſtolas vxori, & filio. Vxor flendo oculos amiſit: Filium euntem ad redemptionem patris, alimenta poſcit: non remanentem, alligari vult.

XX. Mortua quidã vxore, ex qua filium habebat, duxit aliã, ſuſtulit ex ea filium. Habebat procuratorem in domo ſpecioſum. Cum frequenter eſſent iurgia nouercæ, & priuigni, iuſſit eum emigrare. Ille trans parientem habitationem conduxit. Rumor erat de adulterio procuratoris, & matris familiæ. Quodam tempore pater familiæ in cubiculo occiſus inuentus eſt, vxor vulnerata, communis paries perfoſſus: puer iubetur percuſſorem cognoſcere. Ille procuratorem digito denotauit: accuſat filius procuratorem cædis: ille filium parricidij.

Dementiæ ſit actio.

XXI. Tyrannus permiſit ſeruis, vt dominis interẽptis, dominabus ſuis nubant. Profugerunt principes ciuitatis. inter eos qui filium & filiam habebat, profectus eſt peregre: cum omnes ſerui dominas ſuas vitiaſſent, ſeruus eius virginem ſeruauit: occiſo tyranno, reuerſi ſunt principes, in crucem ſeruos ſuſtulerunt. Ille manumiſit & filiam collocauit. Accuſatur dementiæ:

Proditionis ſit actio.

XXII. Pater & filius imperium petierunt: Prælatus eſt patri filius. Bellum commiſit cum hoſte, cap-

tus eſt: miſſi ſunt decem legati ad redimendum Imperatorem: Euntibus illis occurrit pater cum auro: dixit filium ſuum crucifixum, ſero aurum ad redemptionem tuliſſe. Illi peruenerunt ad crucifixũ imperatorem, quibus ille dixit: *cauete proditionem*. Accuſatur pater proditionis.

Rapta raptoris aut mortem, aut indotatas nuptias optet.

xxiii. Qui dicebatur raptor, negauit ſe rapuiſſe: iudicio victus, vult ducere, illa optionem petit.

Lib. iv.

Adulterum cum adultera qui deprehenderit, dum vtrumque corpus interficiat, ſine fraude ſit.
Ingrati ſit actio.

xxiv. Miltiades peculatus damnatus, in carcere alligatus deceſſit. Cimon filius eius, vt eum ſepeliret, vicarium ſe pro corpore patris dedit. Callias ſordide diues natus, redemit eum à Repub. & pecuniam ſoluit: filiam ei ſuam ipſe collocauit: quã ille deprehenſam in adulterio, deprecante patre, occidit. Ingrati reus eſt.

Maieſtatis læſæ ſit actio.

xxv. Flamininus Prætor inter cænam à meretrice, rogatus, quæ aiebat ſe nunquam decollari hominem vidiſſe, vnum ex damnatis occidit. Accuſatur læſæ maieſtatis.

Per vim metumque geſta ne ſint rata.
Pacta conuenta quæ legibus, rata ſint.
Expoſitum qui agnouerit, ſolutis alimentis recipiat.

xxvi. Quidam duos filios expoſitos ſuſtulit, & educauit, quærenti patri naturali, pollicitus eſt ſe indicaturum vbi eſſent, ſi ſibi alterum ex illis dediſſet. Pactum interpoſitum eſt. reddit illi duos filios. repetit vnum:

Qui patrem pulſauerit, manus ei præcidantur.

xxvii. Tyrannus patrem in arcem cum duobus filiis acceſſit: imperauit adoleſcentibus vt patrem cæderent. Alter ex his præcipitauit ſe: alter cæcidit patrem. Poſtea in amicitiam tyranni acceptus, occiſo tyranno, præmium accepit. at reus fit cæſi patris: petuntur manus eius: defendit pater.

De vi ſit actio.

xxviii. Quidam duos filios ſub nouerca amiſit, dubiæ cruditatis & veneni ſigna inſecuta ſunt. Tertiũ filiũ maternus auus rapuit, qui ad viſendos nepotes ægros non fuerat admiſſus: quærenti pater per præconem, dixit apud ſe eſſe. Accuſatur de vi.

Venefica torqueatur, donec cõſcios dicat.

xxix. Quidam mortua vxore, ex qua filium habebat, duxit aliam, & ex ea filiam ſuſtulit: deceſſit adoleſcens: accuſauit maritus nouercam veneficij damnata cum torqueretur, dixit ſibi conſciam filiam eſſe. petitur ad ſupplicium puella, pater defendit.

Lib. v.

Iniuriarum ſit actio.

xxx. Quidam cum haberet filium & diuitem inimicum, occiſus, & ſpoliatus inuentus eſt. Adoleſcens ſordidatus diuitem ſequebatur: eduxit eum in ius, & poſtulauit ſiquid ſuſpicaretur, accuſaret ſe. Pauper ait, accuſabo cum potero: & nihilominus ſordidatus diuitem ſequebatur. Cum peteret honores diues, repulſus eſt. Accuſat iniuriarum pauperem.

Vir fortis, quod præmium volet, optet.
Si plures erunt, iudicio contendant.

xxxi. Pater & filius fortiter fecerunt. Petit pater a filio, vt ſibi cederet: ille non vult, Iudicio contendit. vicit patrem: accipit præmio ſtatuas patris, pater ipſum abdicat.

Dementiæ ſit actio.

xxxii. Bello ciuili quædam virum ſecuta eſt, cum in diuerſa parte haberet patrem & fratrem, victis partibus ſuis, & occiſo marito, venit ad patrem non recepta in domum, dixit, quemadmodum tibi vis ſatisfaciam? Ille reſpondit, Morere: ſuſpendit ſe ante ianuam eius: Accuſatur a filio dementiæ.

Reipublicæ læſæ ſit actio.

xvxiii. Quidam expoſitos debilitabat, & debilitatos mendicare cogebat, ac mercedem exigebat ab eis, Reipub. læſæ accuſatur.

Læſæ Religionis ſit actio.

xxxiiii. Parrhaſius pictor Athenienſis cum Philippus captiuos Olynthios venderet, emit vnũ ex his ſenem: perduxit Athenas, torſit, & ad exemplar eius, pinxit Promethea. Olynthius in tormẽtis perit. ille tabulam in templo Mineruæ poſuit: accuſatur religionis læſæ.

Iniuriarum ſit actio.
Fur concione prohibeatur.

xxxv. Quidam cum diuitem proditionis poſtulaſſet, noctu parietem eius effodit, & ſcrinium, in quo erant miſſæ ab hoſtibus epiſtolæ, ſuſtulit, dãnatus eſt diues. Accuſator concionari cum vellet, a magiſtratu prohibitus, agit iniuriarum.

EPITOMAE DECLAMATIONVM SENECÆ.

Reſpondet hic liber li. primo Declamationũ qui Controuerſiarum primus eſt.

LIBRO PRIMO.

Liberi parentes alant, aut vinciantur.

I. DVo fratres diſcedebant inter ſe: alteri filius erat. Patruus in egeſtatem incidit Patre vetante, adoleſcens illum aluit, ob hoc abdicatus, tacuit. Adoptatus a patruo eſt. Patruus accepta hereditate, locuples factus eſt, egere cepit pater. Vetante patruo, aluit illum adoleſcens. Ab-

dicatur, contradicitur.

Sacerdos caſta è caſtis, pura è puris ſit.

II. Quædam virgo, a piratis capta, venit. Empta a lenone, & proſtituta eſt. Venientes ad ſe exorabat ſtipem. Militem qui ad ſe venerat cum exorare non poſſet, cum luctantem, & vim inferre volentem occidit. Accuſata, & reuerſa ad ſuos eſt. Petiit Sacerdotium. Contradicitur.

Inceſta ſaxo deiiciatur.

III Inceſti damnata antequam deiiceretur, Veſtam inuocauit: deiecta vixit. Repetitur ad pœnã, Contradicitur.

Adulterum cum adultera qui deprehenderit, dum vtrumque corpus interficiat, ſine fraude ſit.

Liceat adulterium, & in matre, filio vindicare.

IV. Vir fortis in bello manus perdidit. Deprehendit adulterum cum vxore, ex qua filium adoleſcentem habebat. Imperauit filio, vt occideret. Non occidit. Adulter effugit: abdicat filium, Contradicit.

Rapta raptoris aut mortem, aut indotatas nuptias petat.

V. Captus a Piratis ſcripſit de redemptione. Nõ redimebatur, Archipiratæ filia cum iurare coegit, vt duceret ſe vxorem, ſi dimiſſus eſſet. Iurauit ei. Relicto patre ſecuta eſt adoleſcentem. Duxit illã, Orba incidit. Pater ei imperat, vt archipiratæ filiam dimittat & orbam ducat, Nolentem abdicat.

Liberi parentes alant aut vinciantur.

VI. Quidam alterum fratrem tyrannum, alterum in adulterio deprehenſum deprecante patre ne faceret, interfecit. A piratis captus ſcripſit patri de redemptione. Pater piratis epiſtolam miſit, ſi præcidiſſent ei manus, duplam pecuniam ſe daturum, Piratæ illum dimiſerunt, pater in egeſtatem incidit, petit alimenta. Negantem vult in vincula ducere.

Qui ter fortiter fecerit, militia vacet.

VII. Ter pater fortem in acie: quarto volentem exire retinet. Nolentem abdicat.

LIB. II.

*

Reſpondet lib. 2. Controuerſ.

I. * Diues tres filios abdicauit. Petiit a paupere vnicum in adoptionem. pauper dare non vult, Nolentem ire, abdicat. Contradicitur.

II. Vir & vxor iurauerunt, vt ſi quid alteri accidiſſet, alter moreretur. Vir peregre profectus eſt: miſit nuntium vxori, qui diceret, ſe deceſſiſſe. Vxor ſe præcipitauit. Recreata, iubetur a patre virum relinquere Non vult: Abdicatur.

III. Abdicauit quidam filium. Abdicatus, ſe contulit ad meretricem, & ex illa ſuſtulit filium. Æger ad patrem miſit. Cum veniſſet, commendauit ei filium ſuum, & deceſſit. Pater poſt mortem illius in adoptionem recipit nepotem, Accuſatur pater ab altero filio dementiæ.

Raptor niſi intra triceſimum diem & ſuum & raptæ patrem exorauerit, pereat.

IV. Raptæ patrem exorauit, ſuum non exorat. Reum facit dementiæ.

Ingrati ſit actio.

V. Torta a tyranno vxor, nunquid de viri tyrannicidio ſciret, perſeuerauit negare. Poſtea maritus eius tyrannum occidit. Intra quinquennium non parientem, ſterilitatis nomine dimiſit. Agit illa ingrati.

Dementiæ ſit actio.

VI. Quidam luxuriante filio luxuriari cœpit: accuſatur a filio dementiæ.

VII. Quidam cum haberet formoſam vxorem, peregre profectus eſt. In viciniam mulieris peregrinus mercator commigrauit: ter illam appellauit de ſtupro, adiectis preciis. Negauit illa. Deceſſit negotiator: teſtamento omnium bonorum ſuorum reliquit formoſam hæredem, & adiecit Elogium, quia pudicam comperi. Adiit hæreditatem. Redit maritus, Accuſat adulterij vxorem ex ſuſpicione.

LIB. III.

Cæcus de publico mille denarios accipiat.

I Decem adoleſcentes cum bona ſua comediſſent, ſortiti ſunt, vt cuius nomen exiſſet, ex pacto excæcaretur, & acciperet mille denarios. Exiit ſors cuiuſdam, Excæcatus eſt, petiit mille denarios negantur.

*

II. Quidam filium accuſauit parricidij. Æquis ſententiis abſolutum, abdicat.

Cum filio tricenario pater patrimonium diuidat.

III. Quidam habuit filium frugi, & luxurioſum Abdicat luxurioſum: frugi, peregre profectus eſt. Captus eſt à piratis, ſcripſit de redemptione patri. Patre ceſſante, luxurioſus præuenit, & redemit. Rediit frugi. Adoptauit fratrem ſuum. Abdicatur.

Seruatus contra ſeruatorem nequaquam habeat actionem.

IV. Seruatus à filio, cum abdicat: Ille præſcribit.

Rapta raptoris aut mortem aut indotatas nuptias petat.

V. Raptor poſtulat, vt rapta ducatur: pater non vult.

Damni illati ſit actio.

VI. Quidam tyrannum ex arce fugientem cum perſequeretur, in priuatam domum compulit. Incendit domum. Tyrannus cum domo conflagrauit: præmio accepto, agit cum illo dominus damni.

Malæ tractationis ſit actio.

VII. Filio furenti, & ſua membra lanianti, pater venenum dedit. Accuſatur ab vxore malæ tractationis.

Qui cætum, & concurſum fecerit, capital ſit.

VIII. Victa Olyntho, cum filio adoleſcente Olynthius ſenex Athenas venit. Athenienſes omnibus ciuitatem Olynthijs decreuerunt. Inuitatus ad cœnam ab adoleſcente luxurioſo, cum filio venit. Ibi cum de ſtupro filij mentio eſſet, pater profugit, filius retentus eſt. Pater flere ante domum cœpit incenſa eſt domus. Decem adoleſcentes perierunt, & filius Olynthij. Accuſatur pater, quod cætum concurſumque fecerit.

*

IX. Æger dominus petiit à ſeruo, vt ſibi venenum daret. Non dedit. Cauit teſtamento vt ab heredibus crucifigeretur. Appellat ſeruus Tribunos.

LIB. IIII.

Iniuriarum ſit actio.

I. Quidam amiſſis tribus liberis, cum aſſideret ſepulchro, à luxurioſo adoleſcente in vicinos hortos deductus eſt, & detonſus. Coactus conuiuio intereſſe, mutata veſte dimiſſus, iniuriarum agit.

Sacerdos integer ſit.

II. Metellus Pontifex, cum arderet Veſtæ templum, dum Palladium rapit, oculos perdit: ſacerdotium illi negatur.

Imprudentis cædis damnatus, quinquennio exſulet.

Rapta raptoris mortem, aut indotatas nuptias optet.

III. Cum quidam haberet filiam & filium, imprudentis cædis damnatus, in exſilium abijt. Filia eius rapta eſt. Raptor ad patrem puellæ ſe contulit, Impetrauit ab illo, vt iuberet filiam nuptias optare, & epiſtolam daret ad filium: Fratre auctore, mortem optauit puella. Pater redijt, abdicat filium.

Sepulchri violati ſit actio.

IV. Bellum cum eſſet in quadam ciuitate, vir fortis in acie, amiſſis armis, de ſepulchro viri fortis arma ſuſtulit: fortiter pugnauit, & repoſuit. Præmio accepto, accuſatur ſepulchri violati.

*

V. Abdicauit quidam filium. Abdicatus medicinæ ſtuduit. Cũ pater ægrotaret, & medici negarent poſſe ſanari, ſanauit. Reductus eſt patri. ægrotare nouerca cœpit. Deſperauerunt medici. Rogat pater filium, vt curet nouercã. Nolentem abdicat.

Malæ tractationis ſit actio.

VI. Quidam mortua vxore, quæ in partu perierat, duxit aliam: puerum rus miſit. Ex illa ſubinde ſuſtulit filium. Vtrumque puerum ruri educauit. Poſt longum tempus redierunt ſimiles. Quærenti matri, vter eius eſſet, non indicauit.. Accuſatur ab ea malæ tractationis.

Tyrannicidæ præmium detur.

VII. In adulterio deprehenſus à Tyranno, gladium extorſit à Tyranno, & occidit eum. Petijt præmium. Contradicitur.

Per vim metumque geſta, irrita ſunto.

VIII. Bello ciuili patronus victus, & proſcriptus ad libertum confugit. Receptus eſt ab eo, & rogatus, vt operas remitteret: Remiſit, conſignatione facta reſtitutus, exigit operas. Contradicit.

LIB. V.

Inſcripti maleficij ſit actio.

I. Quidam naufragio facto, amiſſis tribus liberis & vxore, incendio domus: ſuſpendit ſe. Præcidit illi quidam ex prætereuntibus laqueum. A liberato reus fit.

* *

II. Pauper cum haberet filium, & diuitem inimicum filiam habentem, peregre profectus eſt. Rumor fuit de morte eius: filius cum diuite in gratiam redijt, & eius filiam duxit. Reuerſus pater, cogit illum vxorem repudiare. Nolentem abdicat.

Malæ tractationis ſit actio.

III. Duos filios quidam pancratiaſtas inſtituit, & ad Olympiam eduxit. Dum compoſiti eſſent, vt ſimul pugnarent, acceſſit ad pugnantes pater, & ait, abdicaturum ſe, ſi quis perdiderit. Commortui ſunt iuuenes, & decreti ſunt honores diuini. Reus pater fit malæ tractationis ab vxore.

Qui falſum teſtimonium dixerit, vinciatur apud eum in quem dixit.

IIII. E duobus filijs profectus eſt cum vno pater. Adoleſcens ſolus redijt. Accuſatus eſt à fratre parricidij & damnatus. Diebus feſtis intercedentibus pœna ex lege dilata eſt. Redijt pater. Accuſauit damnatus fratrem falſi teſtimonij, & obtinuit, & vinxit. Cogit pater, vt vinctum ſoluat: nolentem abdicat.

Qui ſciens damnum dederit, reddat quadruplum: qui inſciens, ſimplum.

V. Diues pauperem vicinum rogauit, vt ſibi venderet arborem, quam ſibi dicebat obſtare. Pauper negauit: Diues incendit platanum, cum qua & domus arſit. Pro arbore pollicetur quadruplum pro domo ſimplum.

Impudicus concione prohibetur.

VI. Adoleſcens ſpecioſus ſponſionem fecit, muliebri veſte ſe exiturum in publicum: Proceſſit. Raptus eſt ab adoleſcentibus decem. Accuſauit illos de vi, & damnati ſunt. Concione prohibitus à magiſtratu, reum facit iniuriæ.

Nocte portas aperire in bello non liceat.

Imperator in bello ſummam poteſtatem habeat.

VII. Trecenti ab hoſte captiui ad portas nocte venerunt. Imperator non aperuit. Ante portam occiſi ſunt. Imperator poſt victoriam, reus eſt læſæ Reipublicæ.

Competitori liceat in competitorem dicere.

VIII. Tyrannus ſub obligatione dominationem depoſuit, vt ſi quis obieciſſet tyrannidem, capite puniretur. Petiit magiſtratum, competitor contradicit.

LIBRO VI.

* *

I. Abdicato fratri, frater chirographum dedit, dimidiam ſe partem hæreditatis daturum, ſi non reſpondiſſet irato patri. Ille tacuit. Abdicatur alter à patre.

Exulem tecto & cibo iuuare non liceat.

Imprudentis cædis damnatus quinquennio exſulet.

II. Quidam cum filium & filiam haberet, imprudentis cædis dãnatus in exſilium profectus eſt Solebat venire in poſſeſſionem vicinam finibus. Reſciuit hoc filius, cæcidit villicum. Villicus excluſit patrem. Cœpit ire ad filiam: Accuſata illa quod exſulem recepiſſet, aduocato fratre abſoluta eſt. Poſt quinquennium pater abdicat filium.

Maior frater diuidat patrimonium, minor eligat.

Liceat filium ex ancilla tollere.

III. Quidam cum haberet legitimum filium, aliũ ex ancilla ſuſtulit & deceſſit. Maior frater ſic diuiſit, vt totum patrimonium ex vna parte poneret,

ex altera nothi matrem: minor elegit matrem, & accuſat fratrem circumſcriptionis.

Veneficii ſit actio.

IV. Proſcriptum vxor ſecuta eſt. Quodam tempore, ſecreto poculum tenentem, interrogauit, quid eſſet. Ille dixit, venenum, & mori ſe velle. Rogauit illa, vt partem ſibi daret: & dixit ſe nolle ſine illo viuere. Partem bibit ipſe, & partem vxori dedit: Periit illa ſola. Teſtamento inuentus eſt maritus heres: reſtitutus arguitur veneficij.

Qui vim in iudicio fecerit, capite puniatur.

V. Miſſus Iphicrates aduerſus Thracum regem, bis in acie victus, fœdus cum eo percuſſit, & filiam eius duxit vxorem. Cum Athenas rediſſet, & cauſſam diceret, viſi ſunt circa iudicium quidã Thracum, cultris armati: & ipſe reus gladium ſtrinxit. Cum iudices citarentur ad iudicandum, palam abſolutorias tulerunt ſententias. Accuſatur quod vim in iudicio fecerit.

Veneficij ſit actio.

VI. Quidam cum haberet vxorem, & ex ea filiam nubilem: indicauit vxori, cui eam collocaturus eſſet. Illa dixit: celerius morietur quam illi nubat. Deceſſit puella ante diem nuptiarum, dubiis ſignis cruditatis, & veneni. Torſit ancillam pater: dixit illa ſe nihil ſcire de veneno, ſed de adulterio dominæ, & eius, cui collocaturus erat filiam. Accuſauit vxorem veneficij, & adulterij.

Dementiæ ſit actio.

VII. Quidam habebat duos filios: duxit vxorẽ. Alter ex adoleſcentibus cum ægrotaret, & in vltimis eſſet, medici dixerunt, animi vitium eſſe: Intrauit ad filium ſtricto gladio pater, & rogauit vt indicaret cauſſam ſibi. Ait amare ſe nouercam. Ceſſit illi vxorem pater. Ab altero accuſatur dementiæ.

VIII. Virgo Veſtalis ſcripſit hunc verſum:

Felices nuptæ, moriar, niſi nubere dulce eſt.

Rea eſt inceſti.

LIBRO VII.

* *

Reſpondet libro 4. Declamationis I. Duobus filijs quidam ſuperduxit nouercam. Alterum domi parricidij damnatum tradidit fratri puniendum: ille eum exarmato nauigio impoſuit. Delatus adoleſcens ad piratas, archipirata factus eſt. Peregrinantem patrem cepit, & remiſit. *Reſpondet Cõtrou. 16.* Reuerſus pater, abdicat filium.

De moribus ſit actio.

Contro. 17. II. Popilium parricidij reum Cicero defendit: Abſolutus eſt. Proſcriptum Ciceronem, ab Antonio miſſus, occidit: caput ad Antonium retulit. Accuſatur de moribus.

*

Controu. 18. III. Ter abdicatus, ter abſolutus, comprehenſus eſt in ſecreta domus parte à patre, medicamentũ terens. Interrogatus à patre quid eſſet: Venenum, inquit, & ſe velle mori, & effudit. Accuſatur parricidii.

Liberi parentes alant, aut vinciantur.

Controu. 19. IV. Quidam habens vxorem & filium, peregre profectus, in Piratas incidit: ſcripſit vtrique de redemptione. Vxor flendo cęca facta eſt. Filium euntem ad redemptionem patris alimenta poſcit. Non remanentem, alligare vult.

*

V. Quidam mortua vxore, ex qua priuignum habebat, duxit aliam. Suſtulit ex ea filium. Habebat procuratorem ſpecioſiſſimum. Cum ſæpe iurgarent, nouerca & priuignus, iuſſit eum à ſe migrare. Ille trans parietem habitationem conduxit. Rumor erat de adulterio matris, & procuratoris. Quodam tempore in cubiculo ſuo pater occiſus eſt inuentus, vxor vulnerata, comunis paries perfoſſus. Placuit propinquis quæri à filio quinquenni, qui vna dormierat, quem percuſſorem agnoſceret. Ille procuratorem digito monſtrauit. Et filius procuratorem accuſat cædis: ille eum parricidij. *Controu. 20.*

Dementiæ ſit actio.

VI. Tyrannnus permiſit ſeruis dominas ſuas rapere. Profugerunt principes ciuitatis: & ſimul qui habebat filium & filiam: Cum omnes ſerui dominas vitiaſſent, ſeruus eius virginem ſeruauit: Occiſo tyranno, reuerſi ſunt principes. In cruces ſeruos ſuſtulerunt: Ille manumiſſo filiam collocauit. Reus eſt à filio dementiæ. *Controu. 21.*

Proditionis ſit actio.

VII. Pater & filius imperium petebant. Prælatus eſt filius: Commiſſo prælio captus eſt. Miſſi ſunt quadraginta legati ad Imperatorem redimendũ. Occurrit euntibus pater, dixit: Sero attuliſſe aurum ad redemptionem, filium crucifixum eſſe. Illi peruenerant: quibus imperator ex cruce dixit: *Cauete proditionem.* Reus fit pater proditionis. *Controu. 22.*

Rapta raptoris mortem, aut indotatas nuptias optet.

VIII. Rapta producta, nuptias optauit. Iuuenis raptorem ſe negauit. Conuictus eſt. Illa optionem petiit, raptor contradicit. *Controu. 23.*

LIB. VIII.

Magiſtratus de confeſſa ſumat ſupplicium

I. Amiſſo quædam viro cum duobus liberis, laqueo ſe ſuſpendit. Incidit ei laqueum tertius filius. Cum ſacrilegio facto. quæreretur ſacrilegus. illa dixit magiſtratui, ſe feciſſe ſacrilegium. vult magiſtratus, tanquam de confeſſa, ſumere ſuppliciũ; Filius contradicit.

Sacrilego manus præcidantur.

II. Elii ab Athenienſibus Phidiam acceperunt, vt is Iouem Olympium faceret: pacto interpoſito, vt aut Phidiam, aut centum talenta redderent. Ioue perfecto Elii Phidiam aurum rapuiſſe dixerunt: & manus tanquam ſacrilego præciderunt: truncatum Athenienſibus reddunt. Petunt Athenienſes centum talenta. Contradicitur.

* *

III. Duorum iuuenum pater vni vxorem dedit. quo peregre profecto, infamari cœpit ſocer in nurum. Maritus reuerſus abduxit ancillam vxoris, & torſit: Illa laqueo in tormentis periit. Maritus incertus quid quæſierit, laqueo ſe ſuſpendit. Imperat alteri filio pater, vt eandem ducat. Nolentem abdicat.

Homicida inſepultus abiiciatur.

IV. Quidam ſe occidit. Petitur vt inſepultus abiiciatur: Contradicitur.

Vir fortis, præmium, quod velet, optet.

V. Abdicauit filium quidam: Ille tacuit. Fortiter fecit Petit pro præmio ad patrem reditum: Pater contradicit, Pater poſtea fortiter fecit: Petit ad ſe filij reditum: filius contradicit.

Vitiata

Vitiata vitiatoris aut mortem, aut indotatas nuptias optet.

VI. Diues pauperem de nuptiis filiæ interpellauit tertio, Ter pauper negauit. Profectus cum filia, naufragio expulſus eſt in diuitis fundum. Appellauit illum diues de nuptiis filiæ. Pauper tacuit, & fleuit. Diues nuptias fecit. Redierunt in vrbem. Vult pauper educere puellam ad magiſtratus. Diues contradicit.

LIB. IX.

Adulterum cum adultera, qui deprehenderit, dum vtrunque corpus interficiat, ſine fraude ſit.

Ingrati ſit actio.

Reſpondet lib. 5. Cont. 24. I. Miltiades, peculatus damnatus, in carcere alligatus, deceſſit. Cimon filius eius, vt eum ſepeliret, vicarium ſe pro patris corpore dedit. Callias diues, ſordide natus, redemit eum à repub. & pecuniam ſoluit, eique filiam collocauit. Ille deprehenſam in adulterio, deprecante patre, occidit vxorem. Ingrati reus eſt.

Maieſtatis læſæ ſit actio.

Controuerſ. 25. II. Flamininus Prætor Romanus: inter cœnandum à meretrice rogatus, quæ aiebat nunquam ſe vidiſſe hominem decollari, vnum ex damnatis occidit. Accuſatur læſæ maieſtatis.

Per vim, metumque geſta, non ſint rata.

Pacta conuentaque legibus, rata ſint.

Expoſitos qui agnouerit, ſolutis alimentis recipiat.

Contro. 26. III. Quidam duos expoſitos ſuſtulit, & educauit. Quærenti patri naturali, pollicitus eſt, ſe indicaturum vbi eſſent, ſi ſibi alterum ex illis dediſſet. Pactum interpoſitum eſt, reddit illi duos: repetit vnum.

Qui patrem pulſauerit, manus ei præcidantur.

Contró. 27. IV. Tyrannus patrem cum duobus filiis in arcem acceſſiit: Imperauit adoleſcentibus, vt patrem cæderent. Ex his alter præcipitauit ſe, alter cecidit patrem. Poſt in amicitiam tyranni acceptus eſt. Occiſo Tyranno, præmium accepit. At reus fit cæſi patris. Petuntur eius manus: pater defendit.

De vi ſit actio.

Contro. 28. V. Quidam duos filios ſub nouerca amiſit, dubiis ſignis crudelitatis & veneni. Tertium filium auus maternus rapuit; qui ad viſendos nepotes ægros non fuerat admiſſus. Quærenti patri, per præconem dixit, apud ſe eſſe. Accuſatur de vi.

Venefica torqueatur, donec conſcios indicet.

Contro. 29. VI. Quidam mortua vxore, ex qua habebat filium, duxit aliam: & ex ea filiam ſuſtulit. Veneficij damnata, dum torqueretur dixit, conſciam filiam. Petitur ad ſupplicium puella. Pater defendit eam.

LIB. X.

Iniuriarum ſit actio.

Reſpondet Contro. 30. lib. 5. I. Quidam cum haberet filium, & diuitem inimicum, occiſus & ſpoliatus inuentus eſt. Adoleſcens ſordidatus ſequi diuitem cœpit. Diues duxit eum in ius & poſtulauit, vt ſi quid ſuſpicaretur, argueret. Adoleſcens ait: Accuſabo, cum potero: Diues petens honores, repulſus eſt. Accuſat iniuriarum pauperis filium. Contradicit.

Viro forti præmium ſit. Si plures erunt, iudicio contendant.

Controu. 31. II. Pater & filius fortiter fecerunt. Pater petit à filio, vt ſibi cederet, ille noluit. Iudicio contenderunt. Vicit patrem: petit præmio ſtatuas patri. Abdicatur. Contradicit.

Dementiæ ſit actio.

III. Bello ciuili virum quædam ſecuta eſt, cum in diuerſa parte haberet patrem & fratrem. Victis partibus ſuis, & occiſo marito, venit ad patrem: à quo non recepta, ait patri, Quemadmodum vis tibi ſatisfaciam? Ille reſpondit: Morere. ſuſpendit ſe ante ianuam eius. Accuſatur pater à filio dementiæ. Contro. 32.

Reipublicæ læſæ ſit actio.

IV. Quidam expoſitos educabat, & debilitatos mendicare cogebat, vt ſibi mercedem referrent. Accuſatur læſæ Reipub. Contro. 33.

Religionis læſæ ſit actio.

V. Parrhaſius pictor Athenienſis, cum Philippus captiuos Olynthios venderet, emit vnum ſenem; duxit Athenas, deinde torſit. Ad exemplum torti, Prometheum pinxit. Olynthius in tormentis periit, ille in templo Mineruæ tabulam poſuit. Accuſatur læſæ Religionis. Contro. 34.

Iniuriarum ſit actio.

Fur concione prohibeatur.

VI. Quidam cum diuitem accuſaret proditionis, noctu parietem domus eius perfodit, & ſcrinium, in quo miſſæ erant ab hoſtibus literæ, ſuſtulit. Damnatus eſt diues. Cum concionari vellet accuſator, à magiſtratu prohibitus eſt. Agit iniuriatum. Contr. 35.

GRÆCA

Quibus hiatus omnes explentur, vt, quæ acceſſerint, appareant.

SVASOR. I.

ἰχὼρ οἷος πέρ τε ῥέει μακάρεσσι θεοῖσι.

Qualis erat ſanguis manans e corpore Diuum.

Ἀντιμυκτηρίσῃ.

Viciſſim irrideat.

Διόνυσον.

Bacchum.

κύριε, ὁ Ζεὺς τὴν μητέρα σου Σεμέλην ἀπροίκον εἶχε.

Domine, Iupiter matrem tuam Semelem indotatam habuit.

ΟΚΤΑΒΙΑ ΚΑΙ ΑΘΗΝΑ ΑΝΤΩΝΙΩι.

Octauia & Minerva Antonio.

Τοῦτο οὐκ ἔστι Σιμόεις οὐδὲ Γράνικος. τοῦτο εἰ μή τι χαλκὸν ἦν, οὐκ ἂν ὕστατον ἔκειτο.

Hic Oceanus Simois non eſt, neque Granicus, niſi quid erat, quod poſtremo loco ſuccũberet.

Καὶ διὰ τοῦτο μέγιστόν ἐστιν, ὅτι αὐτὸ μὲν μετὰ πάντα, μετὰ δὲ αὐτὸ οὐθέν.

Et ipſum propterea maximum, quia quidem poſt omnia, poſt ipſum vero nihil.

Βούλεσθ' ὦ νεολαία πλείους ἡλίους; δύο Ἑλλησποντίοις ἠόσιν ἐφεστῶτες; οἱ δὲ ἐπὶ τῷ Παμφυλίῳ πελάγει τὸν ἐμπρόθεσμον παραδοκῶμεν ἄμπωτιν: οὐδὲ Εὐφράτης τοῦτ' ἐστὶν, οὐδὲ Ἰνδὸς, ἀλλ' ἐστὶ μυστήριον, εἴτε φύσεως ὅρος, εἴτε πρεσβύτατον στοιχεῖον, εἴτε γένεσις θεῶν πρώτων ἐστὶν, ἢ καὶ ἁπλῶς ὕδωρ.

Vultis ne ô Iuuenes, plures Soles? Duo præfecti Helleſpontiacis littoribus? Qui vero in mari Pamphilio terminum datum exſpectemus æſtuarium vadoſum? Neque Euphrates hic eſt, neque Indus, ſed arcanum quid ſive naturæ limes, ſive antiquiſſimum Elementum, ſive ortus primorum Deorum eſt, vel ſimpliciter aqua.

ἐντεῦθεν ναῦς ἐκ μιᾶς φορᾶς, εἰς ἀνατολάς, ἔνθα δὲ εἰς τὰς ἀοράτους δύσεις.

Hinc navis ex vno curſu in Orientem, inde ad inaſpectabiles Occaſus.

ὄρους ὄρος ἀποσήσατε.

Montis verticem auferte.

κὰρ χαμελὰ βάλλεται μέσος;

Caput faſcia mittitur medius.

ὑγίαινε γῆ, ὑγίαινε Ναῒ ἐμά. κέλομαι γὰρ ἆρ' οἴσει τὰ ὄσσε;

Vale Terra, Vale Nais mea, iubeo enim: num ferent oculi?

SVASOR. II.

οὕτως ἀριστᾶτε, ὡς ἐν ᾅδου δειπνήσοντες.

Sic prandete tanquam apud inferos cænaturi.

Τί σὺ φεύγεις εἰς εὐτελῆ τείχη;

Quid tu fugis in tenues muros?

Hic Amice Lector, æquanimitate tua frui nos, obſecro permitte. Hac enim Suaſ. II. P. hiatus iniuria operarum commiſſus explebitur, ſi linea vltima ſequentia addideris: beneficio loci tum illam ſentētiam: Si nihil aliud.

SVASOR. IV.

Οἷον ἔσχηκε Βαβυλὼν μάντιν ὀχύρωμα.

Qualem habuit Babylon vatem pro munimento.

SVASOR. VII.

ἀτίμων πατέρων. al. ἀπιμήτων πατέρων.

Infamium parentum: *alij* ἀγνωμόνων, demētium ſeu indoctorum.

CONTROV. II.

Εγὼ δ' ἐζητοσόπηκα πότερον τὸν ἄνδρα γινώσκεται πῶς ἡ περιστέραπλαι *Locus non explicabilis*, forte ἐδυσώπησα πρότερον.

εἶδε. φιλάρρενα μοιχὸν ἔλαβον.

Nouit. virorum amantem adulterum accepi.

CONTROV. III.

Τάλαινα καὶ τὸ δεύτερον.

Miſera etiam ſecundo.

ἀεὶ ἐχθρὸν νομίσης ἐφ' ᾧ βέβλησαι.

Sēper hoſtem putaveris per quem deiecta fuiſti.

CONTROV. V.

Ἐπὶ τὴν τρίτην νὺξ ἔχῃ ἐν.

Ad tertiam nox inhiarit.

CONTROV. VI.

ὅρκος ἐστὶ πεῖσμα [alias σφῆγμα] καὶ παρὰ πειράταις ἐμμενὲς μόνον.

Iuſiurandum eſt firmamentum, etiam apud piratas verum manens.

Λοιδόρει νῦν τὸν ἀρχιπειράτην, τὸν μιαιφόνον τὸν ΠΡΟΣΕΛΟΝ προσθεὶς, εἰ θέλεις, καὶ τὸν ἐπίορκον.

Conuitiare nunc archipiratæ ſanguinario .... adde ſi libet etiam periuro.

CONTROV. VII.

— καὶ κύσε χεῖρας

Δεινὰς, ἀνδροφόνους, αἵ οἱ πολέας κτάνον υἷας.

— Atque oſcula fixit

Sanguineis manibus natorum cæde cruentis,

ἐλεήσατε αὐτὸν ὃς κινδυνεύει πατέρα θρέψας.

Miſereat vos eius qui ob alimentum patri datum periclitatur.

φιλότεκνε πατερ, χαῖρε σοι τί.......

Pater filii amans & tibi aliquid......

ἄξενον σκάφος, καὶ τίς τῶν ἀντίων ἐν αὐτῷ τῷ σκάφει πατήρ ἐστι;

Inhoſpitalis ſcapha. & quis aduerſariorum in ipſa ſcaphā pater eſt?

Διπλᾶ δώσω, ἂν ἀποκόπτητε τὰς χεῖρας. ἐζήτουν οἱ πειράται, μή τις τυραννήσῃ. μή τις μοιχεύσῃ.

Dupla dabo, ſi manus ſecabitis. Quærebant piratæ, ne quis tyrannidem exerceat, neque fornicetur.

CONTROV. VIII.

οὕτως οὖν καὶ ἀτίμων ἐφίλουν. Adeo inglorium diligebant.

Παραστήσωμεν αὐτὸν τοῖς δικασταῖς ἀρειμανῆ.

Siſtamus illum iudicibus belli ardore inſanum.

Κείσομαι ὡς τεῖχος, τὴν τάφρον ὑπέρβηθι καὶ πατέρα.

Iacebo vt murus: foſſam tranſi & patrem.

Δαιμόνιε, φθίσει σε τὸ σὸν μένος. *Homerus Il.* ζ. *v.* 207.

Te generoſe tuus perdet furor.

οὐκέτι ἐν τῷ θανάτῳ, καταφρονῶ τούτου, παῖ δὲ ἐμῇ.

non amplius.........

ἂν ἐπιτύχῃς, μίαν προσθήσεις ἀριστείαν. ἂν δ' ἀποτύχῃς, τρεῖς ἀριστείας ἀπολέσεις.

Si nactus eris, vnam appones fortitudinem. Sin minus, tres amittes res præclare geſtas.

Οὐκ ἔστιν εὖ ἱκανὸν εἰς τὸν ὑποκείμενον ΤΟΣ παραπεμφθέν.

Non bene ſufficit in rem ſubiectam..... prætermiſſam.

ἔστι πατήρ ἐστι, οὐ τύχη μαντικώτατον;

Eſt pater, eſt maxime: nonne fortuna eſt res, quæ maxime futura præſagit?

Μία γὰρ ἐστι πρὸς τύχην ἀσφάλεια, τὸ μὴ τοσαυτάκις αὐτὴν πειρᾶσαι.

Vna eſt enim ad fortunam ſecuritas non toties eā experiri.

Τί σε ποιήσωμαι τέκνον; ἵν ἄσμενα ποιεῖν; ἀλλ' εἰ μὴ φθάνω, φοβοῦμαι μή τι οὐ παράταξις, μή τι οὐ πόλεμος. μὴ τοῦτο ἀρκεῖ, φοβοῦμαι περὶ τῆς οἰκουμένης. τί, τέκνον, ἐρυθριᾷς;

Quid te faciam fili vt libentia tibi faciam? ſed ſi quidem præuertam timeo, ne quid non acies, ne quid non bellum, ne hoc quidem ſufficit? metuo orbi terrarum. quid fili erubeſcis?

CONTROV. IX.

ὅτι ὡμολόγησα, πονηρεύῃ, ὁμολογῶν οἱ ἐφίσανται.

Conceſſi: agit maligne confitens qualia aggrediantur.

οὐ συγκεῖ πατὴρ τῶν βεβαίων κτημάτων. Πλουτοῦσιν, οἷς πλούσιοι προπάτορες ἀπαντῶσιν.

Non tu es pater ſtabilium poſſeſſionum. diuites ſunt, quibus maiores diuites obueniunt.

περιελευσόμεθα τέσσαρες ἑνὸς ἀπόρρητον.

Circumluſtrabimus quatuor vnius arcanum.

CONTROV. XI.

Πέπεισαι, φησὶν, ὁ τῆς φθαρείσης πατὴρ ὅδε. ὡς ταχέως μόνον πρὸ τῆς φθορᾶς!

Perſuaſus eſt, ait hic corruptæ pater: quam cito tantum non ante corruptionem!

Λέγει σε τίς..... πρὸς πατέρα τῆς ἐφθαρμένης. ἀντίφωνα κεῖται. σ' ἐποπτεύει καὶ σιωπᾷς ἀεί.

Dic te aliquis..... ad corruptę patrem. Antiphona iacet, te aſpicit, & aſſidue ſiles.

Μαλα ἀπορῶ, σὲ μέσον ΕΡΗΣΡΥΕΗΣ ἔτι ἔφθην ωΚΡ πότερον ἀπώθω μέριμναν, ἣν πρὶν ὤσα τὸν ἔλεον.

Valde animi pendeo, te medium .... adhuc aſſecutus ſum .... vtrum repello anxiam curam cuius antea repuli commiſerationem.

ἐβόων ἀστοὶ, ἐβόων ἁλιεῖς· τίς ἄρ᾽ ἥρπασέ σε; εἰς τί παρεγένου; εἰς τί παρεγένετο; καὶ ταῦτα ἤτοι ἰστὰς ἐνέδρας, ἤτοι ὅμοιον.
Inclamabam Ciues, inclamabam piſcatores, quiſnam te rapuit? ad quid acceſſiſti? ad quid acceſſit? & hæc ſiue ponens inſidias, ſiue ſimile.

CONTROV. XIV.

εἰ τὴν ἀρχὴν δαπανῶ, σὺ δ᾽ οὐ ἱερᾶς παύῃ;
Si principatum decoquo, tu vero à re amata quieſcis.
ἐπὶ τῆς ἀσωτίας τούτῳ διαφερόμεθα. σὺ μὲν δαπανᾶς ἡδόμενος, ἐγὼ δὲ δωρούμενος.
In luxuria ſic diſcrepamus, tu quidem voluptate diſſipans, ego vero largiens.
στῆτε μέν. ἣν ἐν δέοντι ἀνασωτεύῃ.
State quidem, ſi forte tempori luxuriari deſinat.
αἱ δ᾽ ἔξω ῥυεῖται σάρκες εἰς μηδὲν μεταβάλλονται.
Quæ vero foras fluunt carnes, in nihilum rediguntur.
ὦ τύχης δεινῆς! ταυτὰ ἐπιτάττοντες ἀλλήλοις ἐποιοῦμεν.
O grauis fortuna! hæc nobis mutuo imperantes, agebamus.
Γνῶσῃ, τέκνον, ὅτι νοῦς, ἂν πάθῃ τι; ἀναφύει.
Noicas fili mentem perturbationibus renaſci.

CONTROV. XVI.

Ποσειδῶν ἀπειρέσιον δέσποτα βυθῶν, τὴν αἰθέριον καρπωσάμενε βασιλείαν. ἀνάγεται πατροκτόνος. μετὰ πατέρα δίκασον.
Neptune immenſi domine profundi, adepte regnum ætherium, adducit parricida, poſt patrem iudica.
Οὐκ ἔσχε καιρὸν παίζειν. Non habet iocandi occaſionem.
Πεπείρασαι, πάτερ, ὅτι * (κανὼν) * χάριον πρὸς τεχνικὴ υἱός ἐστιν εὔχρηστος.
Expertus es, pater, quod norma ad res ingenioſas filius eſt vtilis ac frugi.
Νηὸς εὐπλοήσαντος ἀναγωγὴ ἄκουσον. Subaudi στόλου.
Naualis claſſis bene nauigantis eductio, attende.
Σκάφος ἔρημον ἀνόστου τύχης.
Nauis deſerta non reducis eſt fortunæ.
Ναυαγὸς ἀπὸ λιμένων ἀνῆγον.
Naufragus è portu ſoluebam.
αἴτησαι νῦν πάτερ, πῶς ἀπέδυσεν, al. ἀνέδυ(σεν) ὅπως ἀπὸ δύο εἷς.
Exige nunc pater, vt emerſerit quomodo è duob. vnus.

CONTROV. XIX.

Παράθες, μῆτερ, ἴθι λαβοῦ τέκνου. ταλαίπωρε, ὁρᾷς; βαίνει σοι. ἐκράτησέ σ᾽ εἰ μέ φησιν, οὐ πείθῃς. ἐπιμεῖνον, ἵνα θύῃς.
Appone mater, vade recipe filium. miſer vides? accedit ad te, vicit te, ſi me inquit non aliſ, expecta vt ſacrifices.
Τέκνον, κἂν με φεύγῃς, καταπνίξομαί σ᾽ ἐπαινοῦσα.
Fili dolebo, quamuis me fugias te repetens.

CONTROV. XX.

Μάταιον ἀδιαφόρημα, Inanis neglectus.
Μητρυιᾷ χρῆσον ἔμπνουν μάρτυρα, ὦ ταίον εὐσεβές, ὦ παιδίον [τὸ ΠΛΗΣΙΟΝ] τῆς μητρὸς ὅλον καὶ πατρός.
Nouercæ vtendum da ſpirantem teſtem, ô puſille pie, ô puer matris tuæ totus, & patris.

Τοῦ μὲν ἰδίου μάρτυρος ἐφείσατο, τοῦ δ᾽ ἐμοῦ κατεφρόνησεν.
Teſti quidem ſuo pepercit, meum vero contemſit.
Οὐκ ἔστιν ἡμέτερος. Non eſt noſter.

CONTROV. XXI.

Ὁ μὲν πατὴρ χείρων γέγονεν τυράννου, ὁ δὲ δοῦλος ἑαυτοῦ.
Pater quidem peior factus eſt tyranno, ſeruus quidem ſeipſo.

CONTROV. XXIV.

Οὐδὲ, μοιχὲ, τί ποιήσω, μὴ καὶ σοῦ Καλλίας πατήρ ἐστι.
Adulter tibi quid agam? num etiam tuus Callias pater eſt?
ἀχάριστος σοὶ δοκῶ, Καλλία. οὐκ οἶδας ποῦ μοι τὴν χάριν ἔδωκας ἤδη.
Ingratus tibi, Callia, videor, neſcis vbi mihi iam beneficium præſtiteris.
Δειναὶ γὰρ αἱ εὐπραξίαι συγκρύψαι, καὶ συσκιάσαι τὰ ἑκάστου ἁμαρτήματα.
Solent enim res ſecundæ vniuſcuiusque vitia tegere atque obumbrare.
ὅτ᾽ εἰσῆλθεν Κλινίας, τὰς πέδας ἀπεκάλυψα.
Ingreſſo Clinia pedicas retexi.
Συγγνώμην ἔχω μοι. Ipſe mihi ignoſco.

CONTROV. XXV.

ἐπὶ τὸ πλησίον μαίνονται. Ad propinqua inſaniũt.
ὡς ἤκουσαν, ὅτι συμπόσιόν ἐστιν, ἤριζον.
Vt audieruut conuiuium eſſe, contenderunt.
ΠΑΝΤΕΣΕΜΟΝ ΖΟΝΟ ΤΙΕΣΑΤΟ. fort. πάντες ἐμόναζον ὅτ᾽ εἱστιᾶτο.
Omnes ſoli erant, dum conuiuatur.
Διηγήσομαι ὑμῖν καὶ τὸν κῶμον. male editum κοινόν.
Narrabo & vobis conuiuium.
ὡς ἐρωτικὸς ὁ κῶμος. Quam amatoriæ epulæ.
οὐδέποτε τεθέαμαι ἀναιρούμενον ἀναίτιον ΑΝΗΠΟΣΕΥΤΥΧ εὐτυχῆ που ὄψῃ.
Nunquam vidi ſublatum innocentem, neque fortunatum videris.
οὐδέποτε τεθέαμαι ἀναιρούμενον γύναιον. τῷ μὲν οὐ δεῖ.
Nunquam vidi ſublatam mulierculam à quo quidem non oportet.
ὡς δ᾽ ἀπήντησαν, οἷς ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ πόρος ἐστὶν καὶ ἑταίρα καθεῖσεν, ἔκραγε τις τάλας, ἐμὲ ἄπαγε. ἐγὼ γὰρ ἀδικῶ, ὃ καὶ ἀπήγαγεν.
Vt vero iis occurrerunt, quibus facultatum aliquid in carcere eſt, & amica aſſedit, clamauit miſer quiſpiam: me abduc. Ego eam afficio iniuria, qui etiam abduxit.

CONTROV. XXVI.

ὁ πίθηκός μου. Iſte ſimius meus.
Τυδείδην δ᾽ οὐκ ἂν γνοίης ποτέροισι μετείη.
Haud ſciſſes Diomedem, vtra de parte fuiſſet.
Καὶ κακῶς Et inepte.
ἂν ἀμφοτέρους μοὶ μὴ ἀποδῷς, ἀπολέσεις αὐτὸ τὸ δίδυμον.
Si ambos mihi non reddideris, par ipſum vitiabis.

CONTROV. XXVII.

Πρῶτον κολυμβᾶν, δεύτερον δὲ γράμματα.
Primum natare, deinde litteras diſcere.

CONTROV. XXVIII.

Τοῦτο τὸ παιδίον ὅταν εὑρεθῇ τότε ἀπολεῖται.
Hic puer cum repertus fuerit, peribit.

CONTROV. XXIX.

Τί οὖν ἐψεύσατο κατὰ τῆς ἰδίας θυγατρὸς, ἀλλὰ κατὰ τῆς ἐμῆς.

Quid igitur in ſuam filiam mentitus eſt? non verum in meam.

Συνοῖδ' ἐμοὶ, φησὶν, ἡ θυγάτηρ. καὶ προσέθηκεν ἐκ τούτου.

Conſcia mihi ſum, ait filia, & exinde adiecit.

CONTROV. XXX.

Διὰ τοῦτο ἀσφαλέστατόν ἐστι μετὰ πλουσίων περιπατεῖν. διατί σιγῶ; ὁ πατήρ μου λέγων ἀπέθανεν.

Propterea tutiſſimum cum diuitibus ambulare. cur taceo? pater meus dicendo perijt.

κτίσωμεν ἰδίᾳ, ὦ πένητες πόλιν. οἱ δὲ πλούσιοι τὴν αὐτῶν.

Exſtruamus priuatim o Inopes ciuitatem: hi vero diuites ſuam.

ὑπὸ τινος ἀνῃρέθη οὐκ οἶδα. ἔχει ἐχθροὺς φύσις τά τι ἄρευστα γῆς, καὶ ἡ τὸ ῥεῖν ὕδωρ γίνεται.

A quo ſublatus ſit neſcio. habet hoſtes natura quæ in terra non fluunt, & cui fluxus aquâ ſit.

ὅταν εὕρω τὸν φονέα, τότ' εὖ γράψομαι. καὶ πότε δεῖ, ἂν εὕρω πένητα.

Quando homicidam repperero, tunc recte accuſabo, & quandocunque oportet, ſi repperero pauperem.

CONTROV. XXXI.

Εἰ ὁ πάππος ὑπὸ τῆς φύσεως ἀποδοθεὶς ΗΜΕΙΣ ἡμῖν παρέστη τῷ τότε δικαστηρίῳ, οὐκ ἂν εἴποι τίς νῦ μοι ἡμέρη ἥδε, θεοὶ φίλοι, νὴ Δία μάλα χαίρων. οἵ τ' ἀρετῆς πέρι δῆριν ἔχουσιν, εἶπον μῦθον ὅδε πατρὸς ἀμείνων.

An auus ille à natura datus, nobis adfuerit, in eo quod tunc inſtitutum eſt iudicio, non facile dixerit. Quæ mihi dies hæc cari dij: per Iouem valde gaudebo & illi qui de virtute contẽtionẽ ſuſcipiunt, dixerunt, num hic pater melior?

CONTROV. XXXIII.

Τί χεῖρον, καὶ τούτοις τροφὰς αἰτεῖς, οὓς μὴ τρέφειν, ἀσεβές ἐστι.

Quid peius: & hos alimẽta poſcis, quos non alere impium eſt.

Κλαίουσαι μητέρες ἠράνιζον, εἰ μὲν ἐμὸς λέγουσαι, τὸ ἐμόν. εἰ δὲ ἀλλότριος, καὶ τὸ ἐμὸν ἄλλοι.

Lamentantes matres ſtipem corrogabant, ſi quidem meus dicentes, meum: ſin alienus & meũ alij.

Τὰ μὲν τῶν ἄλλων ἐρωτᾷν δεῖ γ' ἕως πρέπει. ἀλλ' ἡμέτερα ἀνάπηρα τρέφει.

De aliorum rebus quærere oportet, dum decet, ſed noſtra nutriunt mutila.

Πάλαι μὲν ἐκθέτους κίνδυνος ἦν τὸ ῥιφῆναι. νῦν δὲ τὸ τραφῆναι.

Olim quidem expoſitos periculum erat abijci, nunc vero nutriri.

Κρουσάτω τις τὴν θύραν. τῶν ἐχόντων τι προσαγάγοι τις. ἄγε σὺ δὲ κλαῖε, σὺ δὲ θρήνει ὦ κακῶν ἀσυμφώνων.

Pulſato quis oſtium. Rerum huc pertinentium aliquid adducat quiſpiam: Age tu plora, tu lamentare, o mala diſſona!

αὕτη μόνη. Hoc ſolum.

Τοῖς ταλαιπώροις χαρὰ καταλέλειπται.

Miſeris iſtis gaudium relictum eſt.

CONTROV. XXXIV.

Πῦρ καὶ ἄνθρωπος Προμηθεῦ τὰ σά σε δῶρα βασανίζει.

Ignis & homo o Prometheu, tua dona te torquent.

Προμηθεῦ ἐπὶ σε τὶς πῦρ καὶ ἄνθρωπον.

Prometheu, poſt te aliquis ignem & hominem.

Προμηθεῦ μέ τις γράφων ἄνθρωπον ἀφανίζει.

Prometheu me pingens hominem perdit.

Δικαίως, ὦ Προμηθεῦ. διὰ τί γὰρ πῦρ ἔκλεπτες ἀνθρώποις;

Recte o Prometheu, quare ignem homini clepſiſti.

ἢ πρόσθες, φησὶν, ἢ ἄφελε, ἵνα μὴ ἀττικὸς ᾖς.

Vel appone, inquit vel aufer, ne ſis Atticus.

παρόντος ἡλίου (*v.c.) *ἅπτω) *καίοντος λύχνον οὐχ ἅπτω.

Sole præſente [al. ardente] Lucernam non accendo.

Εἰ πίνακι διαπύρῳ ζωγραφοῦνται ΠΙΝ forte πάνυ τυραννοῦνται.

Si in tabula ignita pinguntur.... tyrannide vexantur.

Τίς Οἰδίπους εἰς ΑΔΙ, τίς δ' οὐ ἀλήτης, Ατρεὺς οὐ γράφεις. Ἰδ' Ἥρας μὴ μύθους ἴδῃς ΖΗΝΝΙΑΣ ζῇ Αἴας.

Quis ſit Oedipus, quis Atreius non pingis, ne fabulas videas.... viuit Aiax.

Μή μοι Τρῳάδας μηδὲ Νιόβην. ἐπίθες τῷ πυρὶ πρόσωπον Προμηθέα * (πέπτωκεν) * ΠΑΣΑΟΤΚΕΝ. (ΠΟΛΟΤΚΕΝ.

Non mihi Troades, neque Nioben: appone qui extenſum Promethea..... cecidit.

Ἀποκτείνατε Παρράσιον, μὴ θελήσας γράφειν ἐξ ἡμῶν ἀρχέτυπον εὕρῃ.

Occidite Parrhaſium, ne pingere volens de nobis exemplar repperit.

Διά σε Παρράσιε ἀστικοὶ ἐκπορευόμεθ' υἱέων ναῷ. ἀφαγνίσαντες.

Propter te Parrahaſi, vrbanum ingredimur filiorum templum, poſtquam conſecrauimus.

ἄπιστος ἡ σωφροσύνη πρὸς τὸ ἀρέσκον εἶδος. ἐβόα, Μένε.

Infida res eſt faſtus, ad gratam formam, clamabat, Mane.

Σαρκοφάγα σου ἡ γραφὴ καὶ τὰ ζῶα.

Caniuora ſunt tua & pictura, & animalia.

ᾧ τοῦτο τὸ πῦρ εἰς θεοὺς παρῆ κλαπῆναι.

Cui contra Deos hunc ignem furandi facultas aderat.

NOMENCLATOR DECLAMATORVM OMNIVM HISTORICORVM ET POETARVM IN HIS SENECÆ LIBRIS CONTROuerſiarum, Suaſoriarum, & Epitomæ lib. X.

Quorum ea potiſſimum loca notanda duxi, in quibus ſcite dicta, factaue eorum referuntur. Quibus nominibus aſteriſcos præfixi, primarum partium ſunt, & omnibus fere paginis declamitant.

In Suaſorijs horum fit mentio, non in Controuerſijs.

ABronus Silo: malim Abronius. Suaſor. ii. Pantomimis ſcripſit fabulas. Apronius forte reponendum aliis viſum.

Antonius Atticus. Suaſ. ii.

Apaturius. Suaſor. i. & corrupte Suaſ. ii. Apatrius & *Apatrus*, fort. alterutrum corruptum, Suaſor. ii.

Aſſydius Sabin. venuſtiſſimus inter Rhetores, ſcurra, Suaſ. ii. vide *Sabinus* in Controu. & *Halus Sabinus*.

Attalus, Stoicus, magnæ vir eloquentiæ, & Philoſophus, quos &c. Suaſ. ii.

Aufidius Baſſus. Suaſ. vi. bis.

Auitus. Suâſor. i.

Barbarus. Suaſor. i.

Catius Criſpus Suaſor. ii. vide *Criſpus*, & *Paſsienus* in Contr.

Claudius Marcellus. Suaſor. ii. vide *Marcellus*. in Controu.

Cornelius Seuerus, Suaſoria ii. & vi.

Cornelius Spartinus, Suaſor. ii. fort. idem *Corn. Hiſpanus*.

Coruus, Suaſor. ii. Scholam Romæ tenuit &c.

Cremutius Cordus. Suaſor. vi.

Cyrus Marilius Eſerninus. Suaſor. vi. & initio. i.

Damaſceticus. Suaſor. i. vide *Damaſſus* in Controu.

Deillius Suaſor. i. quem Meſſalla Coruinus deſertorem (v. c. *deſultorem*) vocat bellorum ciuilium.

Gargonius. Suaſor. vii. vide. *Gorgonius* in Controuerſiis.

Glycon. Suaſor. i. & ii. & *Lycon* initio Suaſor. i. corruptum forte.

Halus Sabinus. Suaſor. ii. fort. *Aelius Sabinus*, vel *Aulus*.

Herodotus. Suaſor. ii.

T. Liuius, Suaſor. vi.

Leſbocles. Suaſor. ii.

Mamercus Scaurus. Suaſor, ii. extrema. Corn. Tacitus Annali iii.

Miniſtratus. Suaſor. i. Declamator non abiectus ſuis temporibus.

Pedo Albinouanus poet. Suaſor. i. extrema vid. epiſtol. cxxii.

Plution. Suaſor i.

Porcellus Grammaticus. Suas. ii. fort. is eſt cuius D. Hieronymus meminit epiſtola ad Euſtochium, teſtamentum finxiſſe Grunii Corocottæ.

Potamo, & Potamō Suaſor. ii. & Lucianus in Macrobiis.

Sarconius Suaſor. ii.

Senecio, Grandio cognomine. Suaſ. ii.

Scordalus. Suaſor. vii.

Sextilius Hena poëta Cordubenſis Suaſor. vi.

Statorius. Victor Senecæ municeps. Suaſor. ii.

Tib. Theodoreus. Suaſor. iii.

M. Tullius Cicero Suaſoria. vi. vii. & Controuerſ. xvii. M. Tullius F. Suaſ. vii.

Tuſcus Hiſtoricus. Suaſor. ii.

Victor, vide *Statorius Victor*.

IN CONTROVERSIIS.

Actius Poſtumius. Controu. xxi.

Addeus Rhetor, ex Aſianis non proiecti nominis. Controu. xxiv. & xxv.

Æmilianus. Controu. xxiv.

Æſchines Declamator. Controu. viii. bis.

Aëtius Paſtor, vide *Paſtor*.

Agrotas Maſſilienſis. Controu. xiv. & *Agrita Græcus* ibidem. Fort. *Agrotas* leg.

* C. Albutius *Silius*, *Silus*, & *Silo*. Multa præfat. libri. iv. Controu. & Controu. iv. & xiii. & xxx. in fine. Suetonius de claris Rhetoribus.

Alfius Flauius Controu. i. extrema, vbi

Alſius Flauus legitur, & x. & xiv. & in C. Plinij indice lib. ix. Natur. Hiſtor.

Allegius Controu. vii.

Alſus Flauius vel Flauius Alſus Controu. x.

Amas. Controu. iv.

Andreas. Suaſor. ii. Controu. vii.

Apaturius. Controu. xxxiv.

Apollodorus Controu. ii. & ix.

Apollonius Græcus. Controu. xix. An *Apollonius Molon*? de quo ibidem Fabius, Cicero & Plutarchus, & Theon Sophiſta.

* Arellius Fuſcus. Suaſor. iii. & iv. Controu. x. & xxix. & præfat. lib. ii. Contr. vide *Fuſcus*.

* Argentarius. Controu. xxvi.

* C. Aſinius Pollio, Suaſor. vi. & vii. & præfat. lib. iv. Epitomæ Controu. xix. & xxxiv. & alij.

C. Aſinius Gallus Pollionis F.

* P. Aſprenates duo Controu. i. & deinceps.

Artemon. Controu. vi. extr. & ix. xi. xvi. xxv. xxx. xxxiii.

L. Aruntius Præfat. lib. iii. Controu.

* Q. Aterius. vide *Haterius*.

Atticus Vipſanius vide *Vipſanius*.

Auguſtus Cæſar, Controu. xii. & xiii.

Barbarus. Controu. xiv.

Baſilius Controu. ii. videtur nomen coaluiſſe ex nomine & cognomine *Baſſus Iulius*.

* Baſſus. vide *Iunius* vel *Iulius Baſſus*.

* Blandus Præfat. Lib. ii. Controu.

Brocco. Controu. ix. legendum *Broccus* ex Plin. labra, inquit, a quibus Brocci Labeones dicti. lib. xi.

Bruridius Niger. Controu. ix. xx & xxiv.

* Buteo Controu. xiii.

Caleo. Controu. i. extrem.

Caluus, vide Licinius Caluus.

Capito. Præfat. lib. v. Controu.

* Caryſtius. vide Diocles Cariſtius.

* Caſſius Seuerus. Controu. xiix. & xxix. & præfat. lib. iii. & iv. epitomæ.

Cato. Controu. xix.

* Ceſtius Pius. Suaſor. iii. & vii. & Præfat. lib. iii. Epitomæ Declam. Controu. xvi. & xxvi. & Controu. xxii.

Clodius Sabinus. Controu. xxvi. fine & xxvii. multa.

* Clodius Turrinus, præfat. libri v. multa.

* Cornelius Hiſpanus. Sæpius omnibus Controuerſijs & *Cornelius Vipſanus*. Sed in vet. *Hiſpanus* Controu. xvii. fin. Vide an idem *Cornel. Spartinus*. aut Spartinus Suaſor. ii.

Criſpus, Rhetor antiquus. Controu. xix. fort. *Criſpus Paſſienus*, de quo infra. *Et Catius Criſpus*, Suaſor. ii.

Damas Scondbrenus alibi Damos Cambrus Controu. xiv. Controu. xxxiii. & xxxiv. lego *Damaſſus Scombrus*, ex Strabone lib. xiv. Δάμασος ὁ Σκόμβρος. Et *Damos Cābrus*. Controu. xiv. An idem *Damaſcenus*. Suaſoria. iii. (χιπνον.

Dento Controu. xxxi.

Diocles Caryſtius. Controu. i. & Suaſor. ii.

Dorion. Controu. viii. & xxiv. Suaſor. i. & male fort. *Durion. Suaſor.* ii. Doron. Controu. xxxiv.

Euctemon, leuis Declamator, ſed dulcis Controuerſ. i. & xix. xx. xxv. xxx. & xxxiv.

Fabianus Maximus philoſophus Contr. xii. xiii. & præfat. libri ii. Controu. Rurſum Fabius Quinctilianus, Præfat. lib v. & Euſebius in Chronicis.

Fetus. Controu. xix. Rhetor ſtaturæ puſillæ &c. forte Flauius *Poetus*.

Flauius Alſius Controu. xiv. & fort. corrupte *Flauius Allegius*. Controu. vii.

* Fuluius Sparſus. inf. *Sillius Sparſus*. fort. idem Controu. vii. & xiii. & xxx. & Præfat. libri v. Controu.

Furius Saturninus. Controu. xxi.

Q. Fuſcus. Controu. vii. forte *Q. Arellius Fuſcus*. de quo ſup.

Gabius Sabinus. Controu. xvii. & *Caius Sabinus*. xvi. Controu.

Gauius Silo. Controu. xxxi. & *Caius Sabinus*. vide *Silo Pompeius*.

Gallio. Controu. i. v. vi. viii. & xi. & *Gallus* Controu. viii. vide *Iunius Gallio*.

Gargius. Controu. xxxiii. & *Gorgias* Cōtrou. iv. vide *Gorgonius*.

Glaucippus Cappadox Controuer. xxv.

* Glycon Suaſor. ii. & Controu. vi. & ſæpe alias & *Glycon Scyridion*. Controu. ix. & *Syricon*. Contr. xiv. ſed *Spyridion* ex Quinct. emendo.

Gorgonius. Controuerſ. xxiv. & *Gargonius* male fortaſſe in Suaſor. viii. & Controu. vii.

Grandaus Aſianus. Controu. ii.

* Q. Haterius Suaſor. iii. Controu. xxix. Præfat. lib. iv. Epitomæ Controu. vi. Tacitus Annali iv. Seneca Philoſophus epiſt. xl. ſed emendandus, vt & D. Hieronymus ad Pammach. memoria lapſus.

* Hermagoras. Controu. i. extrema, & xii. & alias ſæpe.

Hexarida. Controu. xxxiv. ſed nomen de mendo ſuſpectum.

Herius Aſinij Pollionis nepos.

* Hiſpo Romanus. Controu. xxvi.& ſæpe alias.
Hybreas. Controu. ii. & Suaſor. vii. & alibi. Euſebij Chronicon emendo, vbi *Hybreas* vulgo pro *Hybreas* legitur.
Iulius Cæſar. Controu. xviii. & xx.
Iulius Florus Controu. xxv.
Iulius Montanus Controu. xvi.
* Iunius Baſſus Controu. iii. & xxiv. alias ſemper *Iulius Baſſus* Controu. iii. & xx. præfat lib. v. Controuerſiarum, & Controu xxx. fine, vide infra in Sepullius.
* Iunius Gallio Suaſor iii. Præfat. libri v. Controuerſ. & Præfat. libri iii. Epitomæ, vide *Gallio*.
* Iunius Otho pater libros *Colorum* edidit Controu. iii. extrema, & ix. & xxii. ſemel *Iulius Otho pater* Controu. viii. ſed vet. liber *Iunius* præfert.
Iuſtus, Controu xi. aſſentior Opſopæo, *Fuſcum* reſcribenti potius quam *Iunij* nomen Fabro.
Laberius Mimorum Scriptor. Controu. xviii.
* Labienus Præfat. lib. v. Cõtrou. & Præfat. lib. iv. Epitomæ, & al bi
Labro. Controu. xxix. Fort. *Latro* vt in m ſ. xxix controu *Porcius* vel *L. Abro*. vide *Abro Silo* Suaſor.
Lepidus Neronis præceptor. Cõtrou. xi. & præfat. lib. iv. Controu.
C. Licinius Caluus. Cõtrou. xix. & xxix.
Licinius Nepos. Contr. xx. xxi. xxxiii. & xxx v. & Suaſor. ii.
Lucius, Contr. xi forte. *L. Aruntius.* vel *Vinicius*, malim tamen *Fuſcus* reponi.
Mecenas & Agrippa. Contr. xii. fine, bis, ſed ibi in vet. lib, *Marcus* legitur meminit & Controu. xxvi.
L. Magius gener, T. Liuij. Præfat. lib. v. Controu.
Manulius nepos Controu. xxi. vet. lib. *Mamilius*.
Marcellus Controu. xvi. *Martius Marcellus* Controu. xxiix. & xxix. & *Marcellus Eſerninus* Contr. xvi. xvii. & xix. Forte, *M. Claudius Marcellus Eſerninus*. In præfatione lib. iv Epitomæ & Suaſor. vi. *Cyrius Marillius* declamat, & *Claudius Marcellus*. Suaſor ii. Adeo corrupta hæc nomina.
* Marillus Cont. i. alias *Marillius, Marullius* & *Maryllius*. Senecæ præceptor. in prologo extr. lib. i. controu. & Controu. ix. & xvii. & alibi.
Meſſalla, Controu. xii. & *Meſſalla Coruinus* Suaſor. i. & Præfat. lib. iii. Epitomæ Declamationum.
Metrodorus. Controu: xxxiv.
* Mento Controu. ii. & ſæpius.
Meſſius, ter cauſſam dixit. Controu. xix.
Moderatus Præfat libri v. Controuer.
* Montanus Votienus. Contr x x. & xxiix. Præfat. libri v. Contr & *Iulius Montanus*. Contrŏu. xvi. Poëta egregius & comis.
* Murrhedius. Controu. xvii. & frequenter alias.
* Muſa Rhetor. fort. *Antonius Muſa*. Præfat. lib. v. Cõtr ſæpe Niger, vide Brutidius.
* Nicetes. Controu. xxv.
Nicocrates Lacon. Controu. xx. qui & *Lacedæmonius*, Suaſor. ii.
P. Ouidius Naſo. Controu. ii. & x. item xvi. & xxviii. Rurſum xxxiii. item Suaſor. iii. Et lib. iii. Epitomæ Declamatione ſexta.
* Oſcus. Præfat. libri v. Contr. & alibi.
* Otho. Vide *Iunius Otho*.
Pacatus. Præfat. libri v. Controu.
Pammenes Controu. iv. ex bonis declamatoribus. forte nouis.
Papirius Fabianus, videndum *Fabianus Maximus*. Prologo libri. ii. Controu. & Controu. xii.
* Paſſienus. Fort *Criſpus Paſsienus* Contr. xiii. & præfat. lib. v Controu. & præfat. lib. iii. Epitomæ.
Paſtor Aietius, Senator. Contr. tertia.
Paternus. Præfat. lib. v. Controu.
Paullus, Cont ou. xvii.
Phaneus Controu. xxi.
Phanius, ſummus Declamator Contr. viii.
Q. Pius Controu. vii.
Peaneus. Controu. viii.
Pollio. Contr. vi. Vide Aſinius Pollio.
Pomponius, Atellanarum ſcriptor. Cõtrou. xiix.
Publius Syrus, Mimorum ſcriptor. Controu. xviii. & Euſebius in Chronic. & Seneca Philoſophus.
Punitius. Controu. iv.
Pythodorus. xii. Controu.
* Pompeius Silo, & *Sylo*. Præfat. lib. iii. Epitome & Controu. xxv. Fort. hic idem *Caius Silo* Præfat. lib. v Controu. Gauius Silo conſtanter. Contr. xxxi. xxxii. xxxiii. xxxiv. Vide *Sabinus*.
Portius Latro omnes paginas implet, ſed lege præfat. lib. i. Controu. & iii. Epitomæ Declam. & Controu. x. xi. xii. & xxv. & xxxiii. & procemio lib. iv. & v. Controu.
Quinctilianus Senex M. Fabii pater. Præfat. lib. v. & Controu. xxxiii.
Quinctilius Varus, Germanici gener. Controu. iii. & fine.
Romanius. Hiſpo Controu. i. ſed corrup-

te. vide *Hiſpo Romanus*.

C. Sabinus. Controu. xvi. xxi. & xxvii. bis. Sabinus Aſydius Suaſor. ii. ſed in vet. *Aſylius*, Ibidem *Halus Sabinus*, vet. cod. *Alius Sabinus*. *Gabius Sabinus*. Controu. xvii. vt *Gauius Silo*. Sup. in *Pompeius Silo*. Adeo, prodigioſe, pleraque nomina deprauata.

Sabinus. vid. Clodius.

Scaurus, Contr. ii. & præfat. libri v. & Controu. xxx. & xxxi. vide *Mamercus Scaurus*, in Suaſorijs.

Seleucius Controu. xiv. Fort. *Seleucus*.

Senecio, Controu. xxv. vide *Senecio Grandio* in Suaſor.

Senianus, Contr. xx. & xxv. *Senianus* eſt lib. v. Declam. ii. Epitomæ & Suaſor. ii.

Sepullius Baſſus. Controu. xvi. xvii. xx xxi. & xxii. ſup. *Iunius Baſſus* & *Syllius Baſſus*. Controu. vi. & vii.

* C. Silo Pompeius. Vide *Pompeius Silo*.

Seuerus vide Caſſius.

Sillius Sparſus. Controu. iii. vide *Fuluius Sparſus*.

Sparſus Controu. vii. Et in Epitoma lib. i. Declam. vii. *Perſius* In vet. vero *Sparſus*. ſcriptum repperi.

Surdinus. Controu. xx. & Suaſor. vii extrema.

Sypiridius, Controu. xxxiv. vide Glycō.

Syriacus Vallius, vide *Vallius Syriacus*.

Theodorus. Controu. ix. & *Theodotus* Cōtrou. xii.

Triarius Contr. i. & in omnibus fere.

Vallius Syriacus, Controu. i. & ix. extr. & xiiii. & xxi. & xxvii. male controu. i. Vallus.

* Varius Geminus, Suaſor. vi. Controu. xvi. & deinceps ſæpe.

Varus. vide *Quinctilius* Varus.

* Vibius Gallus Controu. ix. & alias non rato Contr. i. male Vibius Caluus.

* Vibius Rufus. Contr. ii. & ſæpius deinceps. *Vibius Furius* Contr. i. mendoſe, inuerte itaque litteras, & *Rufus* erit.

P. Vinicius Controu. ii. & xx. & xxiii. & *L. Vinicius*. Controu. xiii. & xxi.

Votienus, vid. Montanus.

M. Vipſanius Agrippa, T. Pomponii Attici f. Contr. xii. Vipſanius Atticus, Apollodori diſcipulus. Controu. xiii. & Fabius lib. iii. cap. i.

P. Virgilius Maro Suaſor. iii. ſæpe. Et Cōtrou. xvi extrema.

Zeno Controu. ii. forte *Sylo* legendum. nam Zenonis rhetoris latini alibi non fit mentio. *Zeno* tamen Rhetor Græcus apud Strabonem lib. xiv. nominatur: Sed Hiſpone illo paulo antiquior.

DE CLARIS

AND. SCHOTTVS
DE CLARIS
APVD SENECAM
RHETORIBVS.

AN. CIↃ.IↃCVII.

Excudebat PETRVS CHEVALIER,

PARISIIS.

EX AVCTORIBVS GRÆCIS

Plutarcho.
Euſebio.
Strabone.
Appiano Alexandrino.
Dione Caſsio.
Suida.
Ariſtophanis Scholiaſte,
Athenæo.

EX LATINIS.

M. Tullio Cicerone.
M. Fabio Quinctiliano.
C. Plinio Maiore & Minore.
Seneca Patre & Filio.
C. Cornelio Tacito.
Suetonio Tranquillo.
Fabio de oratoribus ſui ſæculi,
qui vulgò Tacito aſcribitur.
D. Hieronymo ad Euſebij Chronicon:
Ammiano Marcellino.
Fl. Cariſio Soſipatro, & alijs.

INDEX DECLAMATORVM

APVD SENECAM.

A.
Abronius Silo Poeta.
Aeſchines.
C. Albutius Silo.
Alfius Flauus.
Andreas.
L. Annaeus Mela.
Apollodorus.
Arellius Fuſcus Pater, & f.
Argentarius.
L. Arruntius.
C. Aſinius Gallus Hiſtor.
C. Aſinius Pollio Hiſtoricus.
P. & L. Nonij Aſprenates.
Attalus Stoicus.
Aufidius Baſſus.
B
Iulius vel Iunius Baſſus.
Blandius.
Brutidius Niger.
Buteo.
C.
C. Licinius Caluus.
Capito.
T. Caſſius Seuerus
Ceſtius Pius.
C. Clodius Sabinus.
Clodius Turrinus Pater, & fil.
A. Cremutius Cordus Hiſtor.
Cornelius Seuerus Poeta.
Coruus.
D.
Damaſus Scombros.
Deillius.
Diocles Cariſtius.
E.
Euctemon.
F.
Papirius Fabianus Philoſoph.
Fabius Maximus.
M. Fabius Quinctilianus.
Fetus.
Fuluius Florus.
Iulius Sparſus.
Furius Saturninus.
G.
Sex. Iulius Gabinianus.
Iunius Gallio.
Gargonius.
Gauius Silo.
Glycon Spiridion.
H.
Q. Haterius.
Herius.
Hermagoras.
Hiſpo Romanus.
Hybreas.
L.
T. Labienus Hiſtoricus.
M. Lepidus.
Lesbocles.
M.
C. Maecenas.
M. Claudius Marcellus Aeſerninus.
Martius Marcellus.
Marullus vel Maryllius.
Mela Senecae filius.
M. Valerius Meſſalla Coruinus
Meneſtratus.
Iulius Montanus Poeta.
Votienus Montanus.
Murrhedius.
Antonius Muſa.
N.
Nicetes.
Nonius Aſprenas.
O
Oſcus.
Iunius Otto pater.
P. Ouidius Naſo Poeta.
P.
Pacatus.
Paſſienus auus, pater, & filius.
Plancus.
L. Plotius.
Pompeius Silo.
Porcius Latro.
Potamon.
Q.
M. Fabius Quinctilianus.
R.
Romanius Hiſpo.
S.
Sabinus.
Mamercus Aemilius Scaurus.
Senecio Grandio.
Sextilius Hena.
Q. Sextius.
Fuluius Sparſus.
Statorius Victor.
Stertinius Maximus.
Surdinus.
T.
Theodorus Gadareus.
Clodius Tuſcus.
V.
Vallius Syriacus.
Varius Geminus.
Quinctilius Varus.
Vibius Gallus.
L. M. & P. Vinitij fratres.
M. Vipſanius Atticus Agrippa.

DECLAMATORES APVD M. SENECAM, colligente And. Schotto Antuerp.

ABRONIVS SILO.

PORCII Latronis auditor, pater *Silonis* qui Pantomimis fabulas ſcripſit. Et ingeniũ grande non tantum deſeruit ſed poſuit: [v.c. *polluit* :] recitauit carmen (*de trecentis Laconibus contra Xercem miſſis*) in quo agnouimus ſenſum Latronis qui dixerat, *ſi nihil aliud erimus certe belli mora* : vt in his verſibus.

Jte, agite, o Donai, magnum pæana canentes :
Jte triumphantes, belli mora concidit hora. *Suaſoria II.*

Abro quidam Grammaticus citatur ſæpe ab Apollonio Alexandrino Dyſcoli cognomento in Syntaxi. *Silonem* Grammaticum Catonis, & Scipionis æqualem vocant. At Plutarchus in decem Græciç Oratoribus Lycurgi filium *Abronem* nominat, ex Caliſtone *Abronis* filio & in Eroticis *Abronem* Dexandri hoſpitem. Quomodo & quidam in Catullo legunt Epigrammate ad Caluum, *Sillã* tamen alij repõnunt, ſed certe expreſſo epigrammate *Silonem* mordet.

Aut ſodes mihi redde decem ſeſtertia Sylo,
Deinde eſto quamuis ſæuus, & indomitus.

ÆSCHINES.

EX bonis (leg. nouis) declamatoribus. *Et paulo poſt*. Non ille orator, tunc enim declamandi ſtudium non erat, ſed vnus e declamatoribus *Cont. VIII.* Vide Diogenem Laertium & Photium Patriarcham in Phrynicho, & Fabium lib. II. cap. XVII. de Dèmade remige, *Æſchine Hypocrite* ſeu actore.

C. ALBVCIVS SYLO.

INſtatis mihi quotidie de *Albucio*, non vltra vos differam, quamuis non audieram frequenter, cum per totum annum quinquies ſexieſue populo diceret; ad ſecretas exercitationes non multi irrumperent; quos tamen gratiæ ſuæ penitebat alius erat, cum turbæ ſe comittebat, alius cum paucitate contentus erat. Incipiebat enim ſedens, & ſi quando illum produxerat calor, exſurgere audebat : Illa intempeſtiua in declamationibus eius Philoſophia ſine modo tamen, & ſine fine euagabatur, raro totam Controuerſiam implebat; Non poſſes dicere Diuiſionem eſſe, non poſſes Declamationem; tanquam declamationi multum deerat, tanquam diuiſioni multum ſupererat. Cum populo diceret, omnes vires ſuas aduocabat, & ideo non deſinebat. Sæpè declamante illo ter buccinauit, dum cupit in omni Controuerſia dicere, non quidquid debet dici, ſed quidquid poteſt. Argumentabatur moleſtè magis, quam ſubtiliter. Argumenta enim argumentis colligebat (alias *colligabat*,) & quaſi nihil eſſet ſatis firmum, omnes probationes probationibus (propoſitionibus) confirmabat. Erat & illud in argumentatione vitium, quod Quæſtionem, non tanquam partem Controuerſiæ, ſed tanquã Controuerſiam implebat. Omnis Quæſtio probationem ſuam habebat, ſuam excuſationem, ſuos exceſſus, ſuas indignationes, Epilogum quoque ſuum. Ita vnam Controuerſiam proponebat, plures dicebat. Quid igitur: omnis Quæſtio per numeros ſuos implenda non eſt? Eſt quidem, ſed tanquam acceſſio, non tamquam ſumma. Nullum habile membrum eſt, ſi corpori par eſt. Splendor orationis quantus neſcio an in vllo alio fuerit. Non Theſis magna, ſed phraſis, Dicebat enim citato, & effuſo curſu, ſed properato. Extemporalis illi facultas, vt affirmabant, qui propius norant, non deerat; ſed putabatur ipſe (al. *putabat ſe*) ſibi deeſſe. Sententiæ quas optime Pollio Aſinius *Albas* vocabat, ſimplices, apertæ, nihil occultũ, nihil inſperatũ afferẽtes, ſed vocales & ſplẽdidæ. Affectus efficaciter mouit, figurabat egregiè, præparabat ſuſpicioſè. Nihil eſt tam inimicum [*forte mimicum*] quam manifeſta præparatio : Apparet enim ſubeſſe neſcio quid mali, ideoque moderatio eſt adhibenda, vt illa ſit præparatio non confeſſio. Locum (*loca*) beate implebat. Non poſſes de inopia Latini ſermonis queri, cum illum audires, tantum orationis cultæ fluebat: nunquam ſe torſit quomodo diceret [al. additur ſed quid diceret ?] ſufficiebat enim illi inquantum voluerat explicandi vis, itaque ipſe dicere ſolebat, cum vellet oſtendere non hæſitare ſe in electione verborum, *cum res animum occupauere, verba ambiunt.* Inæqualitatem in illo mirari libebat, ſplendidiſſimus erat. Idem res dicebat omnium ſordidiſſimas, *acetum, & pulaium & laternas, Philerotem, ſpongias*, nihil putabat eſſe quod dici in Declamationibus non poſſet. Erat autem illa cauſa ; timebat ne Scholaſticus videretur dum alterum vitium euitabat, incidebat in

alterum, nec videbat nimium orationis ſplendorem his admixtis ſordibus non deffendi (*f. deferri*) ſed inquinari. *Et hoc æque omnium eſt, vt vitia ſua excuſare malint, quam effugere.* *Albucius* enim non quomodo non eſſet Scholaſticus, quærebat, ſed quomodo (non) videretur. Nihil detrahebat ex ſupervacuo ſtrepitu: hæc ſordida verba ad patrocinium atrocium afferebat. Hoc illi accidit incõſtantia iudicij. Quem proxime dicentem commodè (al. *commodum*) audierat, imitari volebat. Memini illum omnibus rebus omiſſis apud Fabianũ Philoſophum tanto iuniorem quam ipſe erat, cum condiſcipulis (*codicibus*) ſedere. Memini eum admiratione Hermagoræ ſtupentem ad imitationem eius ardeſcere, nulla fiducia ingenij ſui, & ideò aſſidua mutatio. Itaque dum genera dicendi transfert, & modo exilis eſſe vult, nudiſque rebus hærere: modo horridus & valens potius quam cultus, modo breuis & concinnus, modo nimis ſe attollit, modo nimis deprimit, ingenio ſuo illuſit, & longe deterius ſenex dixit, quam iuuenis dixerat. Nihil enim ætas ei proderat ad profectum, cum ſemper ſtudium eius eſſet nouũ. Idiotiſmus eſt inter oratorias virtutes, resque raro procedit. Magno enim temperamento opus eſt, & occaſione quadam. Hac virtute vatie vſus eſt. Sæpe illi bene ceſſit, ſæpe decidit. nec tamen mirum eſt, ſi difficulter apprehenditur, *vitio nam vicina virtus.* Hoc nemo prę̨ſtitit vnquam Gallione noſtro decentius, iam adoleſcentulus cum declamaret apte, conuenienter, & decenter, hoc genere vtebatur. Quod eo magis mirabar, quia tenera ætas refugit omne non ſolum quod ſordidum eſt, ſed & quod ſordido ſimile eſt. Raro *Albucio* reſpondebat fortuna, ſemper opinio: quamuis pœnituiſſet audere libebat. Triſtis, ſolicitus Declamator, & qui de dictione ſua timeret, etiam cum dixiſſet, vſque eo nullum tempus ſecurum erat. (*Hæc refert & Suetonius in vita Albucij*) Hæc illũ ſolicitudo fugauit è foro, & tantum vnius figuræ crudelis euẽtus. Nam in quodam iudicio centumuirali cum diceretur iuriſiurandi conditio aliquando facta ab aduerſario, induxit huiuſmodi figuram, qua illi omnia crimina arrogaret [al. *qua illius omnia crimina retegeret*] ſed ego (*f. vel ego*) iuſiurandum dabo, *Iura per patris cineres* [*Fabius Lib. IX. cap. II. per patrone tui* legit] *qui inconditi ſunt: Iura per per patris memoriã.* & exſecutus eſt locum: quo perfecto ſurrexit. L. Artũtius ex diuerſo ait: *accipimus conditionem:* iurauit. Clamabat *Albucius, non detuli conditionem, ſchema dixi.* Arruntius inſtabat, centumuiri rebus iam vltimis ſe parabant (al. *properabant* male al. *ſeparabant.*) *Albucius* clamabat, *iſta ratione ſchemata de rerum natura tolluntur.* Arruntius aiebat *tollantur, poterimus ſine illis viuere*, Summa rei hæc fuit: Centũuiri dixerunt, dare ipſos ſecundum aduerſarium *Albucij*, ſi iuraret ille. Iurauit. *Albucius*, non tulit hanc contumeliam, ſed iratus calumniam ſibi impoſuit: nunquam enim amplius in foro dixit, homo ſummæ probitatis, *qui nec facere iniuriam nec pati ſciret.* & ſolebat dicere: *Quid habeo quare in foro dicam, cum plures me domi audiãt, quam quemquam in foro: Cum volo dico: quamdiu volo*, & quamuis non fateretur, hoc delectabat illum in declamationibus, quod ſchemata ſine periculo dicebantur: nec tamen in ſcholis effugere poterat contumelias Cæſtij mordaciſſimi hominis. Cum in quadam Controuerſia dixiſſet *Albucius: quare talix, ſi ceciderit frangitur, ſpongia ſi ceciderit, non frangitur?* Aiebat Cæſtius: *ite ad illum cras, declamabit vobis, quare turdi volent, cucurbita non volent.* Cum dixiſſet *Albucius* in illo, qui fratrem parricidij damnatum in exarmata naue dimiſit, *Impoſuit fratrem in culeum ligneum*: Cæſtius eandem dicturus ſic expoſuit Cõtrouerſiam, *Quidam fratrem domi a patre damnatum, nouerca accuſante, cum accepiſſet ad ſupplicium, impoſuit in culeum ligneum*, ingens omnium riſus ſecutus eſt. Sed nec ipſi bene ceſſit Declamatio. Paucas enim res bonas (al. *bene*) dixit, ſed cum a ſcholaſticis non laudaretur: *nemo*, inquit, *imponit hos in culeũ ligneum, vt perueniat neſcio quo terrarum, vbi talæ frangũtur, ſpõgia non frangũtur*) In Præf. lib. III. Cõtrou. *Albucius* ferè ſolebat decentiſſime in aliquas figuras Declamationem deſcribere] *Controu.* XIII. *Albucius* qui Græcis præeminet] *Controu.* XV. *Albucius* faſtidioſus auditor, eos, quibus inuidere poterat, admirabatur. *Controu.* XXX. *Albucij* ſententias optime Aſinius Pollio albas vocabat hoc eſt apertas, claras non obſcuras, vt Græci etiam λευκὰ appellabant: inquit Turneb. lib. VI. cap. IV. Mihi potius ad nomen *Albucij* alluſiſſe videtur Præf. Lib. III. Controuerſ. C. *Albucij* vita exſtat a Suetonio deſcripta libro de claris Rhetoribus, à quo petenda eſt. B. Hieronymus in Chronico Euſebiano *Sylum* pro *Silonem* vocat. Vereor ne corruptè, quem claruiſſe anno imperij Auguſt. XXXII. ſcribit, & ad Olympiadis CXCIII, annum III. ſcribens, inquit: *Albucius Sylo Nouarienſis clarus rhetor agnoſcitur.* Rhetorica etiam quædam compoſuit quæ reprehendit Fabius lib III. cap. III. VIII. & XVI. *Albucius* inquit *non obſcurus profeſſor atque auctor Rhetoricam bene dicendi ſcientiam eſſe conſenſit: ſed exceptionibus peccat, adijciendo circa ciuiles quæſtiones & credibiliter. ſic Fabius lib.* II. *cap.* XV. *Silonis* cognomentum Sueton. lib. de claris rhetoribus, & noſter frequenter. *Silum* tamen *Albutium Controu.* XII. nominat. Raphael quoque Volaterranus Rhetorem hunc diuidens, duos in Anthropologia per errorem fecit. Porro per c. ſcribendum eſt Albucij nomen, non per t. vt ſcribitur vulgo: id autem probant lapides, & Albucillæ nomen apud Tacitum. Idem de Portio & de ceteris cenſendum eſt.

ALFIVS FLAVVS.

Apud Cæſtium declamare memini *Alfiũ Flauum*, auditorẽ illius. *Controu.* XIV. ad quẽ audiendum me fama perduxerat: qui cum prætextatus eſſet, tantæ opinionis fuit, vt populo Ro. puer eloquentia notus eſſet Semper de illius ingenio Ceſtius & prædicabat & timuit. Aiebat tã immature ingenium non eſſe vitale: Sed tanto concurſu hominum audiebatur, vt raro auderet poſt eum Ceſtius dicere Ipſe omnia mala faciebat [al. *ſatiabat, animo male fauebat* v. c. *fouebat*] naturalis tamen illa vis eminebat: quę poſt multos annos, tametſi deſidia obruta & carminibus eneruata vigorem tamen ſuum tenuit. (hęc forte de *Alfio Aluito* de quo nos plura ad Auctorem de viris illuſtribus vrbis Rom.) Semper autem commendabat eloquentiam eius aliqua res extra eloquentiam. In puero lenociniũ erat ingenij (ingeniũ v. c.) ętas, in iuuene deſidia. Summis clamoribus dicebat ſententiam) *Controu.* I. Ceſtius ſa-

no genere dixit: *Flauium Alſium* auditorem ſuum, qui eandem rem laſciuius dixerat, obiurgauit) *Controu.* XIV. *Alſius* Græcis Ἄλφιος, gentis nomen, vt *Flauus* familiæ, quod & poſterioribus ſæculis in prænomen trium ſyllabarum vertit. Apud Quintil. *Flauius Virginius* legitur, qui forte *Virginius Flauus* eſt. Et apud Plinium, *Cn. Flauium & Alſium Flauum* reperiàs pro cognomento: lib. IX cap. VIII. *Pigeret*, ait *referre, ni res Mæcenatis, & Fabiani, & Flauij Alſij multorumque eſſet litteris mandata.*

ANDREAS.

ANdreas declamator citatur *Suaſ. II. & Con.* VII. vbi *Addeus* cur alij reſtituant non video. Eſt & medicus quidam apud Plinium lib. XX. & alias ſępe: Item apud Dioſcoridem, & Nicandri Scholiaſtem. Vide & *Hybreas.*

L. ANNÆVS MELA

Senecæ rhetoris f. vide inf. in *Mela.*

APOLLODORVS.

REus venefici) fuit, & a Pollione Aſinio defenſus, damnatus Maſſiliæ docuit. Huius diſcipulus Atticus Vipſanius) *Controu.* XIII. *Apollodorus* Pergamenus, & *Theodorus* Gadareus, ſiue, vt dici voluit, Rhodius, ingenio & doctrina celebres dicendi profeſſores. Non minus tamen ille Auguſto, hic Tiberio diſcipulis clari, illis diuerſa Rhetorices præcepta tradentes, ſuos quiſque ſectatores habuere. *Apollodoreorum Theodoreorumque* ſectas effecere, vt auctores ſunt Strabo lib. XIII. & XVI. & Fab. lib. I. cap. XII. & lib. III. cap. I. quorum etiam contrarias opiniones idem Fabius varijs locis notat: & in Seneca *Controu.* lib. II. *de Narratione* legimus. *Apollodori* autem & *Theodori* præter dictos auctores meminerunt Suetonius in Auguſto cap. LXXXIX. & Tiberio cap. LVII. M. Fabius de claris oratoribus, Lucianus in Macrobijs, & Chirius Fortunatianus in Rhetorices Scholaſticæ lib. I. & III.

ARELLIVS FVSCVS.

pater & F.

EXercebatur apud *Arellium Fuſcum* Fabianus Philoſophus, cuius genus dicendi imitatus, plus deinde laboris impendit, vt ſimilitudinem eius effugeret, quàm impenderat vt exprimeret. Erat explicatio *Fuſci Arellij* ſplendida quidem, ſed operoſa & implicata: cultus nimis exquiſitus: compoſitio verborum mollior, quam vt illam tam ſanctis fortibuſque præceptis præparans ſe animus pati poſſet. Summa inæqualitas orationis quæ modo exilis erat, modo nimia licentia vaga & effuſa: Principia, argumenta, [al. *arguta*] narrationes aridæ dicebantur. In deſcriptionibus extra legem omnibus verbis dummodo niterent, permiſſa libertas, Nihil acre, nihil ſolidum, nihil horridum: Splendida oratio & magis laſciua quam læta. Ab hac cito ſe Fabianus ſeparauit, & luxuriam quidem cum voluit abiecit: obſcuritatem euadere non potuit. Hæc illum vſque in Philoſophiam proſecuta eſt] *Ex præf. lib.* II. *Controu.* Solebat ex Virgilio multa trahere, vt Mæcenati imputaret. Totiens enim pro beneficio narrabat, non (*non* abeſt a v. c.) in aliqua ſe Virgiliana deſcriptione placuiſſe, & c. vt de Luna in Georg. & *Plena Deo*) *Suaſ.* III. Qua ſoletis mihi moleſti eſſe de *Fuſco*, quid fuerit, quaſi nemo videretur dixiſſe cultius, ingeram vobis *Fuſcianas* explicationes: dicebat autem Suaſorias libentiſſime, & frequentius Græcas quam Latinas). *Suaſor.* IV. Ex Aſia *Arellium* fuiſſe ait *Controuerſ.* XXIX. Naſo apud *Arellium Fuſcum* Rhetorem Controuerſiam declamauit, cuius auditor fuit) *Controu.* X. *Arellio Fuſco* patri Q. prænomen additur *Controu.* VII. & patrem, vt a filio ſecernat, nominat: quem equeſtri ordine motum ob inſignem calumniam, cum celebritate conſectarentur adoleſcentium ſcholæ ex argento annulos habentem, ſe vidiſſe Plinius ſcribit lib. XXXIII. cap. XII. vbi *Valerius* lectum ante Sigiſmundi Gelenij hominis doctiſſimi Caſtigationem. *Arellius Fuſcus.* alius, Conſularis ſub Commodo interemtus, teſte Lampridio, vbi tamen vulgo *Allius* editur. Ruſum alius Proconſul Aſiæ ſub Aurelio, apud Vopiſcum in Aureliano.

ARGENTARIVS.

INdignabatur Ceſtius detorqueri toties ab *Argentario* & mutari ſententias ſuas: *Quid putatis*, aiebat, *Argentarium eſſe ? certeſsimum tui eſt* (leg. *Ceſtij ſimius eſt.*) Solebat & Græcè dicere ὁ πιθηκός μου. Fuerat enim *Argentarius* Ceſtij auditor, & erat imitator. Aiebat inuicem: Quid putatis eſſe Ceſtium, niſi Ceſtij [al. *Ceſti*] cinerem? Et ſic ſolebat iurare: per manes præceptoris mei Ceſtij, cum Ceſtius adhuc viueret. Omnibus autem inſiſtebat veſtigijs Ceſtij: æque ex tempore dicebat: aeque contumelioſè multa interponebat, illud tamen optima fide præſtitit, cum vterque Grecus eſſet, vt nunquam Græcè declamaret: illos ſemper admiraretur, qui non fuerunt contenti vnius linguæ eloquentia, Cum Latinè declamauerant, toga poſita, ſumpto pallio quaſi perſona mutata redibant, & Græcè declamabant: ex quibus fuit Clodius Sabinus. &c.) *Controu.* XXVI.

L. ARRVNTINVS.

SEnator eſt, & Conſularis frequenter Tacito ſub imperio Tiberij dictus quem diuitem, promtumque artibus egregijs & pari fama publice Auguſtus dignum imperio, & auſurum, ſi caſus daretur, iudicauit: cuius etiam *ſanctiſsimas artes* alibi vocat idem auctor, interque eos recenſet Suillius qui incorrupta vita & facundia ad ſumma peruenerunt. Clarior tamen morte bene vſus euaſit, quam vide apud eundem Tacitum lib. VI. in quo fortaſſe etiam libro II. in Piſonis iudicio *T. Arruntius* inter patronos a Piſone petitos pro L. male legitur Nam *T. Arruntij* oratoris nulla mẽtio extat, & excellentem oportet fuiſſe patronum, quem ante Aſinium Gallum, & Marcellum, Æſerninum Piſo petit, vel Tacitus nominauit. Per duplex R R. ſcribitur, quemadmodum faſti, & auctores Græci volunt. Huius mentio Præfat. lib. 3. Controu. & ſupra Albutio Silone.

C. ASINIVS GALLVS.
Hiſtoricus Pollionis. F.

Filium Pollio *Aſinium Gallum* reliquit magnum oratorem, niſi illum (quod ſemper euenit) magnitudo patris non produceret, ſed obrueret.] Ex Præfat. lib. IV. epitom. Declam. *C. Aſinius Gallus orator, Aſinij Pollionis filius, cuius etiam Virgilius meminit, diris a Tiberio ſupplicijs necatur.* Euſeb. in Chronicis ad Olymp. CXCVIII. ann. V. initio Imperij Tiberij, Chriſti XVI. Si pius ille ſcriptor Hieron. qui Euſebio adiecit ſupplementum, *Gallum* illum intelligit, de quo apud Maronem Ecloga X. fallitur: ſi vero Eclogam IV. deſignat, nõ abſque ratione eſt, quamuis enim credant vulgo *Saloninum* Aſinij Pollionis in ea celebrari: non defuerunt tamen qui de hoc *Aſinio Gallo* ſcriptam voluerint: Addit etiam Seruius integer Per. Danielis nuper euulgatus Aſconium Pedianum tradidiſſe, ſe ab *Aſinio Gallo* audiuiſſe, illam Eclogam in honorem eius ſcriptam, cum ipſe naſceretur Pollione Conſule Deſ. & fortaſſe deprauata vox *Salonili* ex *Galli Aſinij*. Huius autem *Galli* hoc extat apud Suetonium de illuſtribus Grammaticis diſtichon.

Qui caput ad læuam deicit, gloſſemata nobis
Præcipit, os nullum, vel potius pugilis.

Qui & in Claudio cap. XLI. libros ſcripſiſſe hunc de comparatione patris cum Cicerone ſcribit, vt & diſerte Plinius lib. VII. epiſt. IV. ad Pontium, quibus Claudius defenſione ſatis erudita reſponderit. Conſulatum geſſit ſub Auguſto anno V. C. IƆCCXLVI. vxorem habuit Vipſaniam M. Agrippæ filiam, primò Tiberio Imperatori iunctam, ex qua complures liberos in iſque tres Cõſulares teſte Tacito lib. VI. ſuſtulit. Ob quam & libertatem dicendi fame enectus perijt. Cauſſam Dion Explicat, & tacitè Tranquillus iugulatum dicit, & ſub Tiberio miſere periiſſe auctor eſt in Euſebij Chronico Hieronymus. Huius filius Pollionis nepos, quamquam aduerſus Claudium cũ Statilio Coruino coniurarit, exſilio tantum multatus eſt, Suetonius in Claudio cap. XIII. Alter item nepos M. Marcellus Claudius Æſerninus, de quo in Marcello Æſernino.

C. ASINIVS POLLIO
Hiſtoricus.

QVod Cicero nec tam timidus fuerit, vt rogaret Antonium, nec tam ſtultus, vt exorari poſſe ſperaret, nemo hiſtoricus dubitat excepto *Aſinio Pollione*, qui infeſtiſſimus famæ Ciceronis permanſit, & is etiam occaſionem Scholaſticis alterius Suaſoriæ dedit. Solent enim Scholaſtici Declamatores ponere: *Deliberat Cicero, an promittente ſalutem Antonio orationes ſuas comburat. Pollio Aſinius* qui Verrem Ciceronis reum fortiſſime morientem tradidit, Ciceronis mortem ex omnibus hiſtoricis ſolus maligne narrat; teſtimonium tamen, quamuis inuitus plenum ei reddit: *Huius ergo viri tot, tantiſque operibus manſuris in omne.* &c. Affirmare vobis poſſum, nihil eſſe in hiſtoriis eius hoc, quem retuli, loco diſertius, vt mihi tunc, nõ laudaſſe Ciceronem, ſed certaſſe cum Cicerone videatur. nec hoc deterrendi cauſa dico, ne hiſtorias eius legere cõcupiſcatis, cõcupiſcite, & pœnas Ciceroni dabitis] *Suaſ. VI. Pollio Aſinius* nũquã admiſſa multitudine declamauit: nec illi ambitio in ſtudio defuit, Primus enim omniũ Romanorũ aduocatis hominibus ſcripta ſua recitauit: & inde eſt quod Labienus homo mentis, quam linguæ amarioris dicit: ille Triumphalis ſenex ἐπιδείξεις *id eſt*, Declamationes ſuas numquam populo commiſit, ſiue quia parum in illis habuerit fiduciæ, ſi ve, quod magis crediderim, tantus Orator inferius id opus ingenio ſuo duxerit: Exerceri quidem illo volebat, gloriari faſtidiebat. Audiui autem illum & viridem, & poſtea iam ſenem cum Marcello Æſernino nepote ſuo quaſi præciperet. Audiebat illum dicentem, & primum quidem diſputabat de illa parte quam Marcellus dixerat, prætermiſſa oſtendebat, tacita leuiter implebat, vitioſa coarguebat, deinde dicebat partem contrariam. Floridior erat aliquando in declamando, quam in agendo. Illud adſtrictum eius & aſperum & nimis ratum incendio ſuo iudicium adeo ceſſabat, vt in multis venia ei opus eſſet, quę ab ipſo vix impetrabatur. Marcellus quamuis puer, iam tantæ indolis erat, vt *Pollio* ad illum pertinere ſucceſſionem eloquentiæ ſuæ crederet, cum filium Aſinium Gallum magnum relinqueret oratorem; niſi illum [quod ſemper [*ſæpe*] euenit] magnitudo patris non produceret, ſed obrueret. Memini intra quartum diem, quam Aterium (al. *Ateium* al. *Acherium*. Sed *Herium* legendum ex Antiquis Membranis, corrupta, vt fit, affinitate voce, *Haterius* enim alius eſt] filium amiſerat, declamare eum nobis, ſed tanto vehementius, quã vnquam: vt appareret hominum naturam contumacem cum fortuna ſua rixari. Nec quidquam ex ordine ſolito remiſit. Itaque cũ mortuo in Syria Cæſare [*Lucia Caio*, vide Notas ad controu XII. per codicillos queſtus eſſet D. Auguſtus, vt erat mos illi clementiſſimo viro, non ciuiliter tantum ſed etiam familiariter, quod in tam magno & recenti luctu ſuo homo cariſſimus ſibi, pleno conuiuio cenaſſet, reſcripſit *Pollio*. *Eo die cenaui quo Aterium filium amiſi*, Quis exigeret maiorem ab amico dolorem, quam a patre? O magnos viros qui fortunæ ſuccumbere neſciunt, & aduerſas res ſuę virtutis experimẽta faciunt Declamauit *Pollio Aſinius* intra quartum diem quam filium amiſerat. Preconium illud ingentis animi fuit, malis ſuis inſultantis. at contra Aterium ſcio tam imbecillo animo mortes filiorum [f. *ſex filiorum*] tuliſſe, vt non tantum recenti dolori cederet, ſed veteris quoque & oblitterati memoriam ſuſtinere non poſſet] *ex Præfat. lib. II. epitomes declamat. & reliqua in Haterio*. *Aſinij Pollionis* eſt epiſt. ad Ciceronem XXXI. libri X. ad familiares, vbi multa collegit Elogia Paull. Manuccius. fragmenta item ſup. *Suaſoria* VI. Senecæ, & in Suetonij Cæſare cap. XXX. Deprauate quoque *Suaſ.* II. legi *vt Poeta Aſinius Paullo*, reponendumque *poſtea* monuit Nic. Faber V. CL. tametſi enim Tragœdias ſcripſerit, gloriam tamen ex ea re non quæſiuit. *Aſinius* (in Parrhaſij Prometheo *Aſydius* legitur in MS.) Bellum cum omnibus Atticis gerebat, cum donaret illi Cæſar Talentum, in quo XXIV ſeſtertia ſunt Athenienſium more. .... Hic Cæſari quod numquam illum niſi menſe decembri audiret, dixit .... & commendaretur a Cæſare Cõtrou. XXXIV. Caluus cum videret a clientibus

Catonis rei ſui *Pollionem Aſinium* circumuentum in Sorite, imponi ſe ſupra cippum iuſſit: erat enim paruulus ſtatura: propter quod Catullus in Hendecaſyllabis vocat illum *Salicippium diſertum*, & iurauit ſi quam iniuriam Cato *Pollioni Aſinio* accuſatori ſuo feciſſet, ſe in eum iuratum calumniam; nec vnquam poſtea *Pollio* a Catone aduocatiſque eius aut re aut verbo violatus eſt.] *Controu.* xix. Vide in Sextilio Hena. Hunc Plinius lib. vii. cap. xxx. *principem Oratorum & ciuem* vocat Val. Maximus lib. viii. & xii. cap. xiv. *non minimam partem ſtyli Romani*, & tertium Hiſtoriarũ librum laudat; cuiuſque nomini Maro Eclogam iv. incripſit. Is in rep. natus, iocis ſeriiſque accommodatus, & omnium horarum, ingenio tamen ferox, vt Fab. ait lib. vi. cap. iv. quod etiam filio obiectum eſt anno ſuæ ætatis xx. L. Domitio Ahenobarbo, & Appio Pulchro Coſſ. qui fuit Ciceronis vitæ annus L iii. Catonem magno totius ciuitatis concurſu, deffendentibus M. Tullio, C. Caluo. & M. Scauro accuſauit. Sub Auguſto ſummis functus eſt honoribus, pluresque & graues cauſas egit; inter quas memorantur de *P. Nonio Aſprenate reo veneficij, pro Lamia, & Scauro, & pro Vrbinia heredibus apud centumuiros*, peruenitque ad extremum fere eius imperium, atque in villa Tuſculana lxxx. annos natus, neruoſæ virilitatis haud paruum exemplum, diem obijt. Hæc ex Fabio lib x. cap. 1. & lib. xii. cap. vi. Aſconio in Ciceronẽ pro Scauro, & Tacito 1. Annal. & de claris Oratoribus, & B. Hieronymo in Euſebij Chronico collegimus: qui etiam hæc: *Olymp. CXCV. imperij Auguſti XLVII. Pollio Aſinius Orator, & Conſularis, qui de Dalmatis triumphauit*, lxxx. *ætatis ſuæ anno in villa Tuſculana moritur.* Hic eſt de quo Horat. ode I. lib. ii.

Inſigne mæſtis præſidium reis,
Et conſulenti Pollio curiæ,
Cui Laurus alternos honores
Dalmatico peperit triumpho.

Et Dio lib. xlviii. *& faſti Capitolini*, in *quibus hæc leges* C. ASINIVS POLLIO PROCONSVL ANNO DCCXV. EX PARTHINEIS VIII. KAL. NOVEMB. Citat & Suetonius in Cæſare cap. XXX. & LV. & bis in libro de illuſtribus Grãmaticis: Et L. Seneca ad Lucinium epiſtola lvi. initio *Aſinij* meminit, & epiſtola C I. ſtylum eius horridum & ſalebroſum vocat: & lib. 1. de Tranquillitate cap. xiv. nullam horam vltra decimam Pollionem retinuiſſe docet *Ne epiſtolas quidem*, inquit, *poſt eam horam legebat, ne quid noua curæ naſceretur, ſed totius diei laßitudinem duabus illis horis ponebat.* Primus Bibliothecam in vrbe dicauit, in eamque præſtantiſſimorum virorum imagines poſuit, teſte Plinio lib. xxxv. cap. iv. exſtat & elegans ad Auguſtum apophthegma. *Mea*, inquit, *in Antonium merita maiora ſunt, illius in me beneficia notiora, itaque diſcrimini veſtro me ſubtraham, & præda ero victoris.* Eiuſdem tale apophthegma retulit Macrobius lib. ii. Saturn. cap. iv. *Temporibus triumuiralibus*, inquit, *Pollio, cũ Feſcenninos in eũ Auguſtus ſcripſiſſet, ait: at ego taceo, non eſt enim facile in eum ſcribere, qui poteſt proſcribere.* Plinius quoque lib. vi. epiſtola ad Quadratum, vel *Pollionis*, vel tanquam *Pollionis* accepiſſe, & veriſſimum experiri teſtatur: *Commodè agendo factum eſt, vt ſæpe agerem: ſæpè agendo, vt minus commodè.* Et Paterculus Velleius: *Nihil ei denegatum, quod nobiliſſimis ſummo cum ſudore conſequendum foret.* Hunc Horatius a ciuilis belli hiſtoria deſcribenda dehortatur, dum ait:

Periculoſæ plenum opus aleæ
Tractas, & incedis per ignes
Suppoſitos cineri doloſo.

qui forte Satyra iiii. lib. 1. reſpexit ad hunc *Aſinium* primum ſcriptorum ſuorum recitatorem teſte Seneca, Præfat. lib. ii. Epitom. Sic enim Flaccus:

—— Cum mea nemo
Scripta legat vulgo recitare timentis.

De illis forte hiſtoriarũ libris xvii. editos fuiſſe auctor eſt Suidas. & primum fuiſſe qui Græcorum geſta ſtylo Latino perſecutus ſit. Vt *Timaginem* hiſtoricum, inter quem tamen & ipſum, antea iræ fuerant, fouerit, & quidem eo tempore, cũ in Auguſti Cæſaris offenſam ille incidiſſet, tum reliqua non minorem ipſius fidem, quam Auguſti moderationem pænè incredibilem teſtificantia, eleganter & copioſe expoſuit Seneca lib. iii. de Ira cap. xxiii. filium quoque Herium extulit de quo infra paullò adnotaui.

P. ET L. NONIVS Aſprenas.

L. *Aſprenatis* mentio eſt apud Tacitum lib. ii. & iii. C. *Nonii Aſprenatis Torquati M. F.* apud Sueton. in Auguſto, qui Conſul fuit ſub Caligula cum M. Aquillio Iuliano Ann. v. c. DCCXCI. & apud Vlpianum in Pandectis Iuris. *Aſprenatis Nonij filij Publitij Cari*, mentio in Ant. Auguſtini Notis in indice Pandect. p. 373. qui in Baſilicis *Publius Nonius* vocatur. Hic *Nonius Aſprenas* à Caſſio Seuero accuſatus, vt in Caſſio infra ex Plinij lib. xxxv. docemus, cui affuiſſe Auguſtum auctor eſt Sueton. cap. lvi. in Auguſto, Horum etiam mentio *præf. lib. V. Controu. & Controu.* xxxiii. fuere & alij Iulianis temporibus *Aſprenates*, vt *Nonius Aſprenas* Proconſul ſub Cæſare, de quo vide Hirtium de bello Africano: & C. *Nonius Aſprenas* lapſu debilitatus in ludicro Troiæ ſub Auguſto: & *L. Nonius Aſprenas* legatus auunculi ſui Quinctilij Vari in Germania, Proconſul Africæ ſub Tiberio, teſte Tacito lib. 1. & iii. cum Caio imperatore interijt, nam a Germanis tanquam vnus è percuſſoribus cũ aliquot aliis cæſus eſt. Suetonius in Caio.

ATTALVS STOICVS.

Solum vertit a Seiano circumſcriptus, magnæ vir eloquentiæ, ex Philoſophis, quos noſtra ætas vidit longe & ſubtiliſſimus & facundiſſimus) *Suaſor.* ii.

AVFIDIVS BASSVS.

Eius de Cicerone elogium exſtat. fortaſſe pater is eſt *Aufidij Baßi* cuius mortẽ conſtantem L. Seneca narrat in epiſtola XXX. Hunc Fabius Saluſtij velocitatem expreſſiſſe in *libris belli Germanici* tradit, Genere ipſo in omnibus

probabilem; ſed in quibuſdam viribus minorem. Præter *libros Germanici belli* hiſtoriam Romanam ſcripſit, vnde illa quæ *Suaſ.* VI. in Seneca leguntur, de Cicerone, deſumta ſunt; a cuius fine hiſtoriæ (ſcilicet non morte) Plinius Secundus ſenior ſuos de eadem re libros auſpicatus eſt, vt ait Plinius lib. III. epiſt. V. & Fabius hunc lib. X. cap. I. nominat; & Corn. Tacitus, ſiue is potius Fabius eſt, in Dialogo de Oratoribus ſui ſæculi. Hunc etiam a Plinio Maiore lib. VI. cap. IX. citari arbitror.

IVNIVS BASSVS vel Iulius.

CVm *Baſſo* certamen fuit Oſco, quem audiuimus, homine diſerto; cui demtam velim quam conſectabatur amaritudinem, & ſimulationem actionis Oratoriæ. Nihil indecentius quam vbi Scolaſticus forum, quod non nouit, imitatur) *Ex Præfat. lib. V. Controuerſiarum.* Conſectari ſolebat res ſordidas, & inueniebat, qui illas vnicè ſuſpiceret] *Controu.* XXX. *Iunium Baſſum* hominem dicaciſſimum fuiſſe appellatum *Aſinum Album* auctor eſt Quinctilianus lib. VI. cap. III. de Riſu. Explicat cauſam Turneb. lib. XXIIX. cap XXXV. aduerſariorum. Sed hũc iuniorem eſſe conſtat, quam vt Senecæ Rhetoris ætatem attigerit. Proinde *Iulij Baſſi* vbique ſcribi malim, ex cuius Declamationibus plurimæ ſententiæ ab auctore noſtro excerptæ ſunt. Meminit & Plinius Minor lib. IV. epiſt. IX. & lib X. epiſtola quæ incipit: *Sumas domine.* Alibi *Sepullius Baſſus* inuenitur: ſæpe etiam *Saleius Baſſus*, qui apud Tacitum Veſpaſiano familiaris, & Quinctil. lib. X. cap. I. inter poetas numerat: *Vehemens*, inquit, *& poeticum ingenium Saleij Baſſi fuit, nec ipſum ſenectute maturum. Ventidius Baſſus* ex Mulione Dux & Coſ. Parthos domuit, vide Agelium lib. XV. cap. IV.

BLANDIVS, alias: at non rectè,

BLANDVS.

HAbuit Fabianus Philoſophus poſt Arellium Fuſcum, *Blandiũ* Rhetorem præceptorem, qui eques Romanus Romæ docuit Ante illum inter libertinos pręceptores pulcherrimæ diſciplinæ continebantur, & minime probabili more, turpe erat docere, quod honeſtum erat diſcere. Nam primus omnium Latinus Rhetor Romæ fuit puero Cicerone Plotius Apud *Blandium* diutius quam apud Fuſcũ Arellium ſtuduit, ſed cum iam transfugiſſet eo tempore, quo eloquentiæ ſtudebat non eloquentiæ cauſa.) *Præf. lib. II. Controuerſiarum.*

BRVTIDIVS NIGER.

B*Rutidio Nigro* obijcienti Syriaco Vallio, quod cauſas non poneret, reſpondit Syriacus: Primum non apud eundem præceptorem ſtuduimus. Tu Apollodorum habuiſti, cui ſemper narrare placet, ego Theodorum, cui non ſemper. Deinde ſi quæres magis, quare ego non narrauerim, vt ipſe narrares] *Controu.* X. Corn. Taciti anceps de eo Elogium: *Brutidium*, inquit, *artibus honeſtis copioſum, & ſi rectum iter pergeret, ad clariſſima quæque iturum feſtinatio ſtimulabat, dum æquales, deinde ſuperiores, ſuaſmet poſtremo ipſe ſpes anteire parat, quod multos etiam bonos peſſum dedit.* Corruptum hoc nomen in *Frigidius* viſum eſt Obſopæo. *Controu. IV.* de hoc forte Iuuenalis:

Brutidius meus ad Martis fuit obuius aram.

BVTEO.

ARidus quidem Declamator, ſed prudens diuiſor Controuerſiarum, contra Latronem ſentiebat, Blandio accedebat) *Controu.* XIII. Accipitrum quoddam genus *Buteonem* appellant Romani, quem Græcia teſtium numero τριόρχην vocant, cui principatũ in auguriis dedit Phœmonoe. Familia ex eo cognominata, cum proſpero auſpicio in Ducis naui ſediſſet. Plinius Natur. Hiſtoriæ lib. X. cap. VIII. ex ea familia, quæ gentis eſt Fabiæ, hic *Buteo* declamator.

C. LICINIVS CALVVS.

C. *Licinius Caluus*, C. Licinij Macri, vt ex Valerio Max. & Plutarcho didicimus, filius, magni nominis orator, adeo vt quidam non dubitarint eum cunctis præponere, quod eo mirum magis quia certum eſt circa XXX. ætatis annum functum vita. Natus eſt C. Mario & Cn. Carbone III. Coſſ. inquit Plinius, & Cic. epiſtola vltima lib. XV. ad Conſulares, & alios de eo, *vt qui iam vixerat loquitur.* Quam tamen conſtat miſſam Cęſare II. & Seruilio Iſaurico Coſſ. id eſt XXXIV anno poſt natum *Caluum*, vt præproperatam mortem ei iniuriam feciſſe non dubium ſit. Quinctil. ei orationis ſanctitatem & iudiciũ, Cicero præter iudicium, doctrinam & elegantiam tribuit, nimiam tamen in eo, in oratione religionem reprehendit: conſtat ſane nullum fere inſigne iudicium exſtitiſſe, dum in foro viguit, cuius non pars ipſe aut cum Cicerone, aut in Ciceronem fuerit. Diu cum Cicerone iniquiſſimam litem de principatu eloquentiæ habuit: vſque eo violentus accuſator & concitatus fuit, vt in media actione eius ſurgeret Vatinius reus, & exclamaret: *Rogo vos iudices num ſi iſte diſertus eſt, ideo me damnari oportet?* de triplici *Calui* in Vatinium iudicio Nic. Faber *ad Controu.* XIX.) Idē poſtea cum videret à clientibus Catonis rei ſui Pollionem Aſinium circumuentum, in Sorite imponi ſe ſupra cippum iuſſit: erat enim paruulus ſtatura: propter quod etiam Catullus in hendecaſyllabis, epigram. LI. vocat *Salicippium diſertum:*

Riſi neſcio quem nuper in corona,
Qui cum mirifice Vatiniana
Meus crimina Caluus explicaſſet.
Admirans ait hæc, manuſque tollens:
Dij magni Salicippium diſertum.

Vid. Ioannem Pierium ad illud Virgilij: *& crimine ab vno diſce omnes* II. Aeneidos, & nos in notis, & iurauit ſi quam iniuriam Cato Aſinio Pollioni accuſatori ſuo feciſſet, ſe in eum iuraturum calumniã: nec vnquã poſtea Pollio a Catone aduocatiſq; eius aut re aut verbo violatus eſt. Solebat præterea excedere ſubſellia ſua, & impetu latus, vſque in Aduerſariorum partes tranſcurrere, & carmina

quoque eius quamuis ioca ſint, plena ſunt ingentis animi. dicit de Pompeio:

——digito caput uno
Scalpit, quid credas hunc ſibi velle virum?

Controu. XIX. Cōpoſitio quoque eius in actionib⁹ ad exemplum Demoſthenis riget (*Caluus* & Saluſtius Demoſtheni affiniores quam Cicero, vt probat Turneb. lib. XXVIII. cap. XXII.] nihil in illo placidum, nihil lene eſt, omnia excitata & fluctuantia. Hic tamen in epilogo quem pro Meſſio tunc tertio cauſam dicente habuit, non tantum leniter componit, ſed cum dicit: *Credite mihi, non eſt turpe miſereri*; & omnia in illo epilogo fere non tantum emollitæ compoſitionis ſunt, ſed infractæ *Eadem Controu.* & Ammianus Marcellinus lib. XVII. Ex oratione *Calui* in P. Vatinium, Seneca in epiſtola XVI. *Factum eſſe ambitum ſcitis, & hoc vos ſcire omnes ſciunt.* Citat & Fabius lib VI. ex eadem oratione in P. Vatinium, & lib. IX. cap. II. & lib. IX. cap. III. in gradatione, quod & in Aquila legitur vide Manutium in epiſtolam Cic. IX. lib I. Plinius lib. XXXIV. cap XVIII. auctor eſt laminæ plumbeæ renibus admotæ frigore ſolitum occurrere geniture per nocturnam quietem erumpenti, vireſque corporis ſtudiorū labori cuſtodiſſe. Corn. Tacitus XXI. libros orationum reliquiſſe tradit, in quibus accuſationes in Vatinium maxime probantur: præſertim autem II. Multi illum luſiſſe epigrammata teſtantur. Tranquillus verſus eius in Cæſarem citat. Notus etiam Scazon illius in Tigellium,

Sardi Tigelli putridum caput venit.

Aſconius Pedianus ſcripſiſſe Hendecaſyllabos in Curium notiſſimum aleatorem prodidit, Quintiliam adamaſſe liquet ex Propertio: facetias eius & iocos præter Catullum commendat Plinius lib. I. epiſt. XVI. Eius quoque Ouidius meminit:

Par fuit exigui ſimiliſque licentia Calui.

CAPITO.

AMabam *Capitonem*, cuius declamatio eſt de Popillio. Bona fide ſcholaſticus erat, in his Declamationibus, quæ illi bene ceſſerunt, nulli non poſt primum Tetracolum [cod. Baſilienſis *Tetradaon*] præferendus. Primum Tetracolum quorum faciam quæritis? Latronis, Fuſci, Ceſtij Albutij, Gallionis, hi quoties conflixiſſent, penes Latronem gloria fuiſſet, penes Gallionem palma: reliquos, vt vobis videtur componite) *Præfat. lib. V. Controu. ad filios* aliis. X. *Capitones* variis in gentibus numerant faſti, in *Aſinia*, *Atteia Coſſutia*, *Egnatia*, *Fonteia*, *Herennia Oppia*, *Siſinnia*, *Titinnia*, *Velleia*, vt quibus natalibus hunc Rhetorem reſtituam, valde animi pendeam. C. Plinius Minor lib. VIII. ad Minutianum, ſimiliter lib. I. ad Titianum commendat *Titinnium* quendam *Capitonem* a ſtudijs, quod conſenſu Principis L. Syllano ſtatuam poſuiſſet. & clarorum virorum imagines domi haberet, quodque virorum illuſtrium exitus componeret. C. Lactantius Firmianus tradit illum *ſpectaculorum libros* compoſuiſſe. Nonius quoque Marcellus hunc ſæpe laudat vt poetam *in Gemina*, *Veluterno*, *Fullonibus*, *Barbato*, *Pingno*, *Prælus*. *Setina*.

T. CASSIVS SEVERVS.

MEmini me à *Seuero Caſſio* quærere quid eſſet, cur in declamationibus illi ſua non reſponderet eloquentia. In nullo enim hoc fiebat notabilius. Oratio eius erat valens cultu, ingentibus plena ſententiis Nemo minus paſſus eſt in actione aliquid ſua ocioſum eſſe? nulla pars erat, quæ non ſua virtute ſtaret: nihil in quo auditor ſine damno aliud ageret: omnia nitentia & intenta aliquo, aliquid petentia. Nemo magis in ſua poteſtate habuit audientium affectus. verum eſt quod de illo dicit Gallio noſter, cum diceret: *Rerum potiebatur*, adeo omnes imperata faciebant. Cum ille voluerat iraſcebantur: nemo non illo dicente timebat, ne deſineret. Non eſt quod illum ex his quæ edidit exiſtimetis. Sunt quidem & hęc quibuſdam grata; verum eloquentia eius longe maior erat quam lectio. Non hoc ea portione illi accidit, quam omnibus fere, quibus maiori commendationi eſt audiri quam legi: Sed in illo longe maius diſcrimen eſt, primum tantundem erat in homine, quantum in ingenio. Corporis magnitudo conſpicua, ſuauitas valentiſſimæ vocis, quamuis hæc raro inter ſe coeant, vt eadem vox & dulcis ſit & ſolida. Pronunciatio quę hiſtrionem poſſet producere (f. non poſſet producere, quæ tamen hiſtrionis poſſit videri] tamen quæſtionis poſſit videri. Nec tamen ille quidquam magis mirareris, quam quod grauitas, quę deerat vitę, actioni ſupererat. Quandiu citra iocos ſe continebat, cenſoria oratio erat, deinde quę dicebat meliora erant, quam quæ ſciebat [malim *ſcribebat*.] Vir enim præſentis animi, & maioris ingenij quam ſtudij, magis placebat in his quæ inueniebat, quam in his quæ attulerat: Iam vero iratus commodius dicebat. Ideo diligentiſſime cauebāt homines ne dicentem interpellarent. Vni illi proderat excuti, melius ſemper fortuna quam cura de illo merebatur. Nunquam tamen felicitas hæc perſuaſit illi negligentiam. Vno die priuatas plures agebat, & ita vt alteram ante meridiem ageret, alteram poſt meridiem. Publicam vero nunquam amplius quam vnam vno die. Nec tamen ſcio quem reum illi defendere, niſi ſe contigerit adeo nunquam reorum vllam materiam dicendi, niſi in periculis ſuis habuit ſine commentario nūquam dixit, nec hoc commentario contentus erat, in quo nudæ res ponuntur ex maxima parte præſcribebatur actio. Illa quoque quæ falſo dici poterant, annotabantur, ſed cum procedere nollet niſi inſtructus, libenter ab inſtrumentis recedebat. Ex tempore coactus dicere, infinite ſe antecedebat. Numquam non vtilius erat illi deprehendi quam præparari: ſed magis illum ſuſpiceres, quod diligentiam non relinquebat, cum illi tam bene temeritas cederet. Omnia ergo habebat, quæ illum vt bene declamaret, inſtruerent Phraſin nec vulgarem, nec ſordidam, ſed lectam, genus dicendi non remiſſum, aut languidum, ſed ardēs & concitatū: nec lecta (al. *lentas*) nec vacuas explicationes, ſed plus ſenſuum quam verborum habentes: diligentiam maximum etiam mediocris ingenij ſubſidium. Tamen non tantum infra ſe cum declamaret, ſed etiam infra multos erat. Ita-

que raro declamabat, & non niſi ab amicis coactus. Sed quærenti mihi quare in declamationibus impar eſſet ſibi, hoc aiebat quod in me miraris pæne omnibus euenit. Magna quoque ingenia a quibus multum abeſſe me ſcio, quando plus quam in vno eminuerunt opere? Virgilium illa felicitas ingenij oratione ſoluta reliquit, Ciceronem eloquentia ſua in carminibus deſtituit: Orationes Saluſtij in honorem hiſtoriarum leguntur. [al. *non leguntur*] eloquentiſſimi viri Platonis oratio, quæ pro Socrate ſcripta eſt, nec patrono, nec reo digna eſt: Hoc non ingenijs tantum ſed corporibus videmus accidere, quorum vires non ad omnia quæ viribus efficiuntur aptæ ſunt. Illi nemo luctando par eſt, ille ad tollendam magni pōderis ſarcinam præualet; ille quidquid apprehendit non remittit, ſed in procliue nitentibus vehiculis, moraturas manus injicit. Ad animalia veni: alij ad aprum, alij ad ceruum canes faciunt; equorum non omnium, quamuis celerrimi ſint, idonea curriculis velocitas eſt: quidam melius equitem patiuntur quidam iugum. Et vt ad morbum te meum vocem, Pylades in Comœdia, Batillus in Tragedia multum a ſe aberant. Numenio cum velocitas pedum non concedatur tantum, ſed objiciatur, lentiores manus ſunt: quidam cum Hoplomachis, quidam cum Thracibus [al. *Threcibus*] optimè pugnant, & quidam ſic cum ſcena componi cupiunt quomodo alteri [eſt.] In ipſa oratione quamuis vna materia, ſit, tamen ille qui optime argumentatur, negligentius narrat ille non tam bene implet, quam præparat. Paſſienus noſter cum cæpit dicere, ſecundum principium ſtatim fuga fit, ad epilogum omnes reuertuntur, media tantum quibus neceſſe eſt audiunt Miraris eundem non æquè bene declamare, quā cauſſas agere: aiunt eundem non tam bene Suaſorias, quam Iudiciales Controuerſias dicere. Silo Pompeius ſedens cum facundus & litteratus haberetur & diſertus, ſi a proclamante dimitteret, declamabat tam male, vt videar belle optaſſe cum dixi: *Numquam ſurgas.* Magna & varia res eſt eloquentia, nec adhuc vlli ſic (ſe) indulſit, vt tota contingeret, ſatis felix eſt, qui in aliquam eius partem eſt receptus. Ego tamen & propriam cauſam videor poſſe reddere: aſſueui non mihi reſpondere, ſed aduerſario; aſſueui non auditorem ſpectare, ſed iudicem. Non minus deuito ſuperuacua dicere quam contraria. In Scholaſtica [fort *in Schola iſta*] quid non ſuperuacuum eſt, cum ipſa ſuperuacua ſit Indicabo tibi affectum meum: cum in foro dico, aliquid ago: cum declamo [id quod belliſſime Cenſorius aiebat, de his qui honores in municipijs ambitioſe peterent] *videor mihi in ſomnis laborare.* Deinde res ipſa diuerſa eſt tota. Aliud eſt pugnare, aliud eſt ventilare. [al. *velitare*] Hoc ita ſemper arbitratum eſt, ſcholam quaſi ludum eſſe; forum arenam. Et ideo ille in foro primum dictus, tyro dictus eſt. Agedum iſtos declamatores produc a ſenatu in forum; [al. *in ſenatum*] vel ſic (*à ludo in forum*) loca mutabunt, velut in inaſſueta claſſe & dilecta vmbra corpora ſubdio ſtare non poſſunt: non imbrem [hiemem] ferre, non ſolem ſciunt. Vix ſe inueniunt, aſſueuerunt enim ſuo arbitrio diſerti eſſe. Non eſt quod oratorem in hac puerili exercitatione ſpectes, quid ſi velis gubernatorem in piſcina æſtimare? Diligentiſſimè me tibi excuſarem, tanquam huic rei non eſſem natus, niſi ſcirem & Pollionem Aſinium, & Meſſallam Coruinum, & Paſſienum qui nunc primo loco ſtat, minus bene videri quā Cæſtium aut Latronem; Vtrum ergo putas hoc dicentium vitium eſſe an audientium? Non illi peius dicunt, ſed hi corruptius iudicant (*ex Præf. lib.* III. *Epitomes Declamationum* Caſſius Seuerus ſummus Publij amator aiebat, non illius hoc vitiū eſſe [Sententias ingerere] ſed illorum qui illum ex parte, qua tranſire deberent, imitarentur: quæ apud eum melius erant dicta quam apud quemquem Comicum Tragicumque aut Romanum, aut Græcum vt illum, &c.] Controu. XVIII. Caſſij Seueri hominis Labieno inuictiſſimi belle dicta res ferebatur illo tempore quo libri Labieni ex S.C. vrebantur. Nunc me viuum inquit, vri oportet qui illos edidici] Controu. XXIX. Memini Haterium cum libertinum reum deffenderet, cui objiciebatur, quod patroni concubinus fuiſſet, dixiſſe: Impudicitia in ingenuo crimen eſſet, in ſeruo neceſſitas, in liberto officium. Magnamque materiam Pollionis Aſinij & tunc Caſſij Seueri [fort. Titi Caſſij Seueri de Caſſij iocis Plinius minor in Epiſt.] iocis præbuiſſe. At inquit, inter pueriles condiſcipulorum ſinus laſciua manu obſcæna iniiſti, & pleraque huius generis illi objiciebantur. Quinctiliani hoc de Caſſio elogium extat: lib. X. cap. 1. *Multa ſi cum iudicio legantur, dabit imitatione digna Caſſius Seuerus. Qui ſi cæteris virtutibus colorem & grauitatem orationis adiecisſet, ponendus inter præcipuos foret. Nam & ingenij plurimum eſt in eo, & acerbitas mira, & vrbanitas, & vis ſumma, ſed plus ſtomacho quam conſilio dedit: Præterea vt amari ſales, ita frequenter ipſa amaritudo ridicula eſt.* Quæ ſi conferas cum noſtri auctoris iudicio præſertim *lib.* III. *in præf.* in multis contraria deprehendes. Noſter enim ait orationis grauitatem ſuperfuiſſe, iratumque commodius dixiſſe cenſuit. P. Aſprenatem veneficij reum accuſauit, celebrem æquè oratorem & ex familia Conſulari, cum eius vna patina CXXX. conuiuæ interijſſent, in qua etiam accuſatione hæc mali animi ſententia notatur: *Dij boni viuo, & quo me viuere iuuet, Aſprenatem reum video.* Plin. cap. XII. lib. XXXV. & Fabius lib. XI. cap. 1. Idem *Caſſius* in eos oratores qui ſubſellia excedebant (de quibus Controu. XIX.) lineam popoſcit; vt Fab. lib. XI. cap. vltimo. Corn. Tacitus lib. I. & IV. hominem fuiſſe, ait, ſordidæ originis, & vitæ maleficæ, ſed celebrem Oratorem, ob procacitatem linguæ, & petulantia ſcripta iudicio Senatus Cretam amotum eſſe, vbi eadem actitando, cum recentia, veteraque odia renouaſſet, exutum bonis interdicto igni & aqua in ſaxo Seriphio conſenuiſſe. Huic non diſſimile eſt quod B. Hieronymus ad Euſebianum Chronicō Olymp. 202. an. 4. *Caſſius Seuerus Orator egregius, qui Quintianum illud prouerb. luſerat* XXV. *exilij ſui anno ſumma inopia moritur, vix panno verenda contectus* (*anno Chriſti* 39.) In hunc eſt dictum Auguſti: *vtinam & Caſſius forum meum accuſaſſet.* cum plerique rei ab illo facti abſoluerentur. Macrob. Lib. II. Saturn. cap. IV. Plinius etiam huius meminit lib. VII. cap. XII. Plinius Iunior lib. I. epiſtola ad Seuerum, cum Cornelio nepote eum coniungit, id quod Tertulianus in Apologetico & Lactātius quoque, mirum quo conſilio faciant. Huius etiā

ſcripta citant litteratores Cariſius Soſipater, & Diomedes, Suetonius in Vitellio cap. II. Quinctil. ſæpiſſime, Arbitror eundem eſſe ad quem ſcribit Ouidius I. de Ponto & Horat. Epod. VI. Scripta eius etſi S. Conſulto abolita, Caligulam initio imperij requiri, & in manibus eſſe, lectitarique permiſiſſe, cum diceret, maxime ſua intereſſe, vt facta quæque poſteris traderentur, vt Suetonius cap. XVI. in vita eius refert.

CESTIVS PIVS.

ERat *Ceſtius* homo naſutiſſimus, nullius quidẽ ingenij, Ciceroni etiam infeſtus, quod illi non impune ceſſit. Nã cum M. Tullius Ciceronis filius Aſiam obtineret, homo qui nihil ex paterno ingenio pręter vrbanitatẽ haberet: [Appianus ab Octauiano Ciceronem filium Syriæ prætorem factum ait, Plutarch. collegam ſuum feciſſe in Conſulatu] cœnabat apud eum *Ceſtius*. M. Tullio & memoriam natura demſerat, & ebrietas, ſi quid ex ea ſupererat, ſubducebat, ſubinde interrogabat quis ille vocaretur, qui in imo recumberet, & cum ſæpe ſubiectum ei nomen *Ceſtij* excidiſſet, nouiſſime ſeruus vt aliqua nota memoriam eius faceret certiorem, interroganti domino quis ille eſſet qui in imo recumberet: *Hic eſt Ceſtius qui patrem tuũ negauit litteras ſciſſe* afferri ocyus flagra iuſſit, & Ciceroni, vt oportuit, de corio *Ceſtij* ſatisfecit. Erat autem ibi etiam pietas.] *Suaſor. Vltima.* Caſſius Seuerus dixit: Pueri fere aut iuuenes ſcholas frequentant. Hi non tantum diſertiſſimis viris Aſinio Pollioni, Meſſallæ Coruino, Paſſieno, ſed etiã Ciceroni *Ceſtium* ſuum præferrent, niſi lapides timerent: Quo tamen vno modo poſſunt, præferũt. Huius enim Declamationes ediſcũt, illius orationes non legunt, niſi eas quibus *Ceſtius* reſcripſit. Memini me intrare ſcholas, cum recitaturus eſſet in Milonem *Ceſtius*: ex conſuetudine ſua miratus dicebat; *Si Thrax eſſem, Fuſius eſſem: ſi Pantomimus eſſem, Pantillus eſſem*: [fort. *Batyllus* vid. Præf. lib. 3. Epitom. Declam. & Præf. lib. VI. Controu.] *ſi equus, Meliſon: non continui bilem, exclamaui: & ſi cloaca eſſes, magna eſſes*, Riſus omnium ingens, Scholaſtici intueri me, qui eſſem qui tam craſſas ceruices haberem. *Ceſtius* Ciceroni reſponſurus, mihi quid reſponderet non inuenit, ſed negauit ſe executurum niſi exirem de domo: Ego negaui me de balneo publico exiturum, niſi lotus eſſem: deinde libuit Ciceroni de *Ceſtio* in foro ſatisfacere, ſubinde nactus eum in ius ad prætorem voco, & cum quantum volebam, iocorum conuitiorumque effudiſſem, poſtulaui vt prætor nomen eius reciperet *inſcripti maleficij* (lege Turneb. lib X. cap. VI. pro *non ſcripti*) Tanta illi perturbatio fuit: vt aduocationem peteret. Deinde ad alterum Prætorem eduxi, & ingrati poſtulaui. Iam apud Prætorem vrbanum curatorem ei petebam: interuenientibus amicis qui ad hoc ſpectaculum concurrerant, & rogantibus, dixi moleſtum me amplius non futurum, ſi iuraſſet diſertiorem eſſe Ciceronem quam ſe, verum nec vt hoc faceret vel ioco vel ſerio effici potuit: (*Gabinianus* quoque ſe Ciceroni auſus eſt præferre: vid. infra *Gabinianus*.) Hactenus Caſſius Seuerus *ex præf. lib.* III. *Epitom.* Soleo dicere vobis *Ceſtium*, Latinorum verborum inopia hominem Græcum laboraſſe, ſenſibus abundaſſe. Item quoties aliquid deſcribere auſus eſt toties ſubſtitit, vtique cum ſe ad imitationem magni alicuius ingenij direxerat] *Controu.* XVI. Indignabatur *Ceſtius* detorqueri ab Argentario toties & mutari ſententias ſuas: quid putatis, aiebat, Argentarium eſſe? certiſſimum ius eſt (leg *Geſtiſſimus eſt*] Solebat & Græce dicere ὁ πίθαχος μου. fuerat enim Argentarius *Ceſtij* auditor, & erat imitator. Aiebat inuicem: qui putatis eſſe *Ceſtium* niſi *Ceſtij* cinerem. Et ſic ſolebat iurare: per manes præceptoris mei *Ceſtij*, Omnibus autem inſiſtebat Ceſtij veſtigijs: æquè ex tempore dicebat, æquè contumelioſe multa interponebat. Illud tamen optima fide præſtitit, cum vterque Græcus eſſet, vt numquam Græcè declamaret: illos ſemper admiraretur qui non fuerunt contenti vnius linguæ eloquentia: cum Latinè declamauerant toga poſita, ſumto pallio quaſi perſona mutata redibant & Grece declamabant.) *Controu.* XXVI. Epicureũ fuiſſe colligo, licet *Pius* vocatus ſit: Dixit enim Deos rebus humanis non interponere arbitrium ſuum; ſi interponant voluntatem eorum ab homine non intelligi; vt intelligatur, non poſſe fata reuocari: ſi non ſint fata ſacra profutura [al *ſacrari futura*,] ſi ſint non poſſe mutari.) *Suaſor.* III. *Ceſtij*: mordaciſſimi hominis contumelias effugere in ſcholis non potuit. Albucius, cum in quadã Controu. dixiſſet, *quare calix, ſi cecidit, frãgitur: ſpõgia ſi ceciderit non frangitur*? aiebat *Ceſtius*, ite ad illũ cras, declamabit vobis, *quare Turdi volent, cucurbitae non volent*? Cum dixiſſet Albutius in illo fratre qui fratrem parricidij damnatum exarmata naue dimiſit: Impoſuit fratrem in culeum lignẽũ: *Ceſtius* eandem dicturus ſic expoſuit Controuerſiam. Quidam fratrem domi a patre damnatum, nouerca accuſante cum accepiſſet ad ſupplicium, impoſuit in culeum ligneum, vt perueniret neſcio quo terrarum. Ingens riſus omnium: Sed nec ipſi bene ceſſit Declamatio: Paucas enim res bonas dixit, ſed cum a Scholaſticis non laudaretur: *nemo* inquit, *hos imponet in culeum ligneum, vt perueniant neſcio quo terrarum, vbi calices frãguntur, ſpongiæ non franguntur. Præfat. lib.* IIII. *controu. extrem.*] *Cæſtius pater aiebat*] aſſentior Nic. Fabro I. C. qui mendoſum locum eſſe vidit: ſuſpicor autem P. ſingulare ſcriptum fuiſſe, pro *Pius* quod hic repono, imperitus vero librarius *Pater* legit: Vnius enim *Ceſtij* tantum Seneca noſter meminit: *Cont.* XIV. De *Ceſtio* qui Echo vocabat *vid.* XXII. *Cont.* vbi pro *hoc Echo* legitur. *Caſtius Echo vocabat*. Euſebius in Chronicis. *Caſtius Smyrnaus Rhetor Latinè Romæ docuit, Olymp.* 191. *Ann.* 4. *Ann. Auguſti* 31. Vide infra & *Sextium*.

C. CLODIVS SABINVS.

ILlud optima fide præſtitit Argentarius, & Ceſtius præceptor illius, cum vterque Græcus eſſet vt nunquã Græcè declamaret; illos ſemper admiraretur, qui non fuerunt contenti vnius linguæ eloquentia. Cum Latinè declamauerant, toga poſita, ſumpto pallio quaſi mutata perſona redibant, & Græcè declamabant. ex quibus fuit *Sabinus Clodius*, in quem vno die & Græcè & Latinè declamantem multa vrbane dicta ſunt. Dixit Haterius quibuſdam querentibus puſillas mercedes eum accepiſſe, cum duas res doceret:

nunquam

num quam magnas mercedes accepiſſe eos qui ἐσχηματισμένα docerent. Mæcenas dixit Τυνδαρίδην δ' οὐκ ἂν γνοίης πατέρ' ᾗ σὸν μιλεῖν. Caſſius Seuerus venditiſſimam rem ex omnibus qui ab auditione eius cum rediret, interrogatus quomodo dixiſſet, reſpondit, male. Glycon dixit ἂν ἀμφοτέρους μου ἀπολέσας ἀπολῶν τὸ ἥδιστον) *Controu.* xxvi. *extrema.* Illud in *Sabino* non probaui quod multa inter ſeuera tentabat ſalsè dicere: erat autem homo vrbaniſſimus, vt vobis ſepe narraui, *Sabinus*, vt quidquid in eloquentia illi deerat, vrbanitate pẽſaret [vid. infra in Sabino] Meminimus, illum cum Syriacus Vallius homo diſertus accuſaret, & videret Latinum Calumniam teſtem circa coronã iudicij obuerſari, & toties occurrere eunti Syriaco, & quærere quid [f. *requid*] haberet ſpei: deinde poſt iudicium cum Syriacus gratias illi ageret, quod tantam ſui curam egiſſet: at me hercule, inquit, timebam nè vno rhetore plus haberemus [f. *ab vno rhetore ſuperaremur*, vel, *ne vno rhetore plus laboraremus*, vel, *iure caderemus*] & teſtis productus cũ interrogatus eſſet an accepiſſet a patre ſeſtertia? dixit quod accepiſſet; an haberet; negauit Deinde interrogatus an calumniam haberet: ipſe inquit, negligentiam meam noſti, an habeam neſcio, accepiſſe me ſcio. (Cælius epiſt. 8. lib. 8. Sic *accipere contumeliam* dicitur, reprehendat licet in M. Antonio Cicero, quo Plautus & Terentius vtuntur, vt *accipere iniuriam.*) Et in. Domitium Nobiliſſimum virum in Conſulatu cum Thermas proſpicientes viam ſacram ædificaſſet, cœpiſſet deinde rhetoras circumire, & declamare: Ego inquit, ſciebam hoc te facturum, & matri tuæ querenti de tua deſidia dixeram, πρῶτον κολυμβᾶν, δεύτερον δὲ γράμματα. Duas eius res vrbanas præterire non poſſum. Secutus erat in prouinciam Cretam Occium Flammam Proconſulem. Græci cœperunt in Theatro poſtulare, vt *Sabinus* maximum magiſtratum gereret. Mos autem eſt barbam capillumque Cretenſium Magiſtratui ſubmittere. Surrexit *Sabinus* & ſilentium manu fecit. Deinde ait, *hunc ego Magiſtratum Romæ bis geſsi*: Bis cauſam dixerat, Græci non intellexerunt, ſed bene præcati Cæſari (ſic in v. c. mſ.) petebant vt honorem *Sabinus* & tertio gereret. Poſtea deinde offendit illos tota comitum cohors. Oppreſſi ſunt in templo ab omni multitudine, quæ poſtulabat vt Romam *Sabinus* cũ Turdo proficiſceretur. (erat inter infames & inuiſos homines maxime *Turdus* (Cum Turdus promitteret iturum ſe, vt inde poſſet exire; *Sabinus* ſilentio facto ait: ego ad Cæſarem non ſum iturus cum Mattea. Poſtea hoc *Sabino* cum cauſam diceret obiectum eſt. Multa illum diſerte dixiſſe memini, cum introductus eſſet ex carcere in ſenatum: poſtulaturus vt *diariam* acciperet. Tunc dixit de fame queſtus: *nihil oneroſum a vobis peto, ſed me vt aut mori velitis aut viuere.* Atque illud dixit; *Nolite, inquam, ſuperbe audire hominem calamitoſum. Sæpe qui miſereri poteſt, miſericordiam rogat.* Et cum dixiſſet Seianus locupletes in carcere eſſe, *homo*, inquit, *indemnatus vt poſſim viuere parricidis panem rogo:* Cum mouiſſet homines & flebili oratione & di erta; rediit tamen ad ſales: rogauit vt in Lautumias transferretur. *Ne*, inquit, *quemquam veſtrum decipiat nomen ipſum Lautumiæ, minimè lauta res eſt.* Hoc retuli vt & ipſum hominem ex aliqua parte noſſetis, & illud ſciretis quam ſit difficile naturam ſuam effugere. Quomodo poſſet ab illo obtineri ne in declamationibus iocaretur, qui iocatur in miſeriis ac periculis ſuis: in quibus iocari eum non debuiſſe quis neſcit? potuiſſe quis credat? ex *Controu.* xxvii.

CLODIVS TVRRINVS

pater & filius.

SOlebat declamare ſtudioſe *Turrinus Clodius*, cuius filius fraterno vobis amore coniunctus eſt, adoleſcens ſummæ eloquentiæ futurus, niſi mallet exercere quantum habet, quam conſequi quantum poteſt [Baſil. *ſequi poſſet.*] Sed *Turrinus Clodius* pater multum de viribus remiſerat, dum Apollodorum ſequitur, & ſummam legem dicendi eum putat. Tantum tamen illi ſuperfuit virium, quantum valeret, etiam ſi ars abeſſet. Sententias dicebat excitatas inſidioſe aliquid petentes. Nunquam non de Colore Latroni Controuerſiam fecit. Latro nunquam ſolebat diſputare in conuiuio, at (al. *aut*) aliquando declamare ex tempore ſolebat. Dicebat quoſdam colores eſſe prima facie duros & aſperos: eos non poſſe niſi actione probari. Negabat vtique vllos (ſic ex v. mſ. lego. *niſi actitata quoque illis* Baſ.) placere poſſe niſi totum noſſent, Se & ſuas vires noſſe & illarũ aliis metuenda & prærupta audere. Multa ſe non perſuadere iudici, ſed auferre. *Turrinus* contra nihil probare niſi tutum, non quia imbecillus erat, ſed quia circumſpectus, cauſas nemo reſpondit paratius (al. *circumſpectus cauſa. Nemo diligentius expoſuit, nemo reſp. paratius*) & pecuniam itaque & dignitatem, quam primum in Hiſpania prouincia habuit, eloquentiæ debuit. Natus quidem erat patre ſplendidiſſimo, auo D. Iulij Hoſpite. Sed ciuili bello attenuatas domos nobiles vires excitauit (in editis *attenuatæ domus nobilis vires*, nam hæc in Couarruviano non ſunt) & ita ad ſummam perduxit dignitatem, vt ſi quid illi defuit, ſcias loco defuiſſe. Inde filius eius idem meus (f. *filius quoque eius id eſt meus* nunquam & illum à vobis diſtinxi, habet in dicendo paternam diligentiam, quæ vires ex induſtria retundit. Hoc & in ipſo genere vitæ ſequitur, ad ſumma euaſurus iuuenis, niſi modicis contentus eſſet; ideo dignus eſt cuius tam modeſtis cupiditatibus fortuna præſtet fidem) *Præfat. lib.* v. *Turrini* cognomentum Auguſto initio fuiſſe auctor eſt Suetonius cap. vii. a Pago *Thurino* Herodoti patria.

A. CREMVTIVS CORDVS Hiſtoricus.

ELogium eius de Cicerone *Suaſ.* vi. legitur ex libris hiſtoriarum, de quibus pleniſſime L. Seneca in conſolatione ad Marciam eius filiam. Libros autem eius per ædiles crematos haberi Caligulam permiſiſſe auctor eſt Suetonius in eius vita cap. xvi. quorum auctoritate idem auctor cap. xxxv. in Auguſto, & Plinius lib. vix. & xvi. vſi ſunt. Vide de T. Labieni libris exuſtis ex Præfat. lib. v. Controuerſ. huius meminit Dio lib. lvi. & Tacitus iv. Annal. his verbis: *A. Cremutius Cordus ſub Tiberio nouo ac tum primum audito crimine poſtulatus, quod editis Annalibus laudatos M.*

Brutum, & C. Caſſium vltimos Romanos dixiſſet, cum videret accuſatores ſuos Seiani clientes eſſe quod perniciale reo fuit, & Cæſarē truci vultu defenſionem accipere, certus vitæ relinquendæ liberam & ſe dignam orationem habuit, adductis multorum magnorumque virorum exemplis, quibus ea in ſcribendo libertas nihil nocuiſſet. Deinde egreſſus e ſenatu vitam abſtinentia finiuit. Libros per ædiles cremendos cenſuere patres, qui tamen occultati & editi permanſerunt.

CORNELIVS SEVERVS.

NOn laudabo Municipem noſtrum *Corn. Seuerum* bono verſu de morte Ciceronis, ex quo hic multo melior proceſſit.

Conticuit Latiæ triſtis facundia linguæ

Suaſor. VI.

Cornelius Seuerus de Romanis neſcio an parum fortiter edicta in poſterum diem pugna, exulantes milites inducit & ait:

——————*ſtratique per herbam*

Hic meus eſt dixere dies———

Elegantiſſime quidem affectum animorum incerta ſorte pendentium expreſſit, ſed parum Romani animi ſeruata eſt magnitudo: cœnant enim tanquam craſtinum deſperent. *Porcellus* Grammaticus arguebat in hoc verſu quaſi ſoloeciſmum, quod plures cum induxiſſet, diceret: *Hic meus, eſt dixere dies.* non *hic noſter dixere dies*; & in ſententia optima id arguebat, quod erat optimum. Muta enim, vt *noſter* ſit, peribit omnis verſus elegantia in quo hoc eſt decentiſſimum quod ex communi ſermone trahitur: nam quaſi prouerbij loco ait, *Hic meus eſt dies*: Et cum ad ſenſum retuleris, ne grammaticorum quidem calumnia ab omnibus magnis ingenijs ſubmouenda, habebit locum. Dixerunt enim non omnes ſimul, tanquam in choro manum ducente grammatico, *ſed ſinguli ex his: Hic meus eſt dies*) *Suaſor.* II. Nemo ex tot diſertiſſimis viris melius Ciceronis mortem deplorauit, quam *Cornelius Seuerus*)

Oraq; magnanimum ſpirantia penè virorum, &c.

Suaſor. VI.

Poëta epicus laudatus à Fab. lib. X. Gyraldo & Crinito, Huius meminit Ouid. IV. de Ponto. vetus quoque Perſij interpres Cornutus, ſiue is Probus eſt, hoc Seueri carmen adducit.

Pinea frondoſi dum murmurat Appennini.

ſcripſit & Siculum Bellum teſte Fabio. & Ætnam eidem in Catalecticis Virgilij Critici attribuunt.

CORVVS fortè CORVIVS.

HIc eſt *Coruus* qui cum tentaret Scholam Romæ, ſummo illi qui Iudæos ſubegerat, declamauit Controuerſiam, de eaque apud Matronas diſſerebat, liberos non eſſe tollendos, & ob hoc accuſatur reip. læſæ) *Suaſ.* II.

DAMASVS SCOMBRÒS.

RHetor hic variam ſui nominis iacturam paſſus eſt, id tamen nullibi integrius permanſit quam in hoc ſcopulo *Controu.* XIV. Græcis litteris exaratum ΔΑΜΑCCΟΜΒΡΟC. Alibi *Amas* Modo *Damus* & *Damas*, modo altera dictione corrupta *Damaſeticus*. At omnibus his locis idem Rhetor innuitur, is nēpe cuius germanum nomen *Damaſus Scombrus* patria Trallianus. Teſtis Strabo lib. XIV. ἐγένοντο δὲ, ait, καὶ ῥήτορες ἐπιφανεῖς, Διονυσοκλῆς τε, καὶ μετὰ τοῦτον Δάμασος ὁ Σκάμβρος. Eius dictum hoc in membranis eruimus. ὅτε μὲν ἦν ἐν δέοντι ἀναστολεῖν.

DEILLIVS.

DEllium Meſſalla Coruinus deſultorē (vulg. *deſertorem*) bellorum ciuilium vocat, quia ab Dolabella ad Caſſium tranſiturus ſalutem ſibi pactus eſt, ſi Dolabellam occidiſſet. A Caſſio trāſiit ad Antonium. Nouiſſimè ab Antonio transfugit ad Cæſarem. Hic eſt *Dellius* cuius epiſtolæ ad Cleopatram feruntur laſciuæ *Suaſoria.* I. Δέλλιον vocat Plutarc. in M. Antonio, & Dio, quem hic etiam παιδικά ποτε Ἀντωνίου γενόμενον tradit.

DIOCLES CARISTIVS.

MEminit huius Cenſorinus de die Natali, & fortè Strabo lib. XIV. vbi de Damaſo Scombro. Vbi *Dionyſocles* pro Diocles editur, & Seneca *Controu.* I.

EVCTEMON.

LEuis declamator ſed dulcis) *Controuer.* I. homo venuſtiſſimi ingenij) *Controu.* XIX. vide inf. Fetus.

PAPIRIVS FABIANVS.

Philoſophus.

CVm repeterem quos vnquam bene declamantes audiſſem, occurrit mihi inter alios *Fabianus Philoſophus*, qui adoleſcens tantæ admodum opinionis in declamando, quantæ poſtea in diſputando fuit, exercebatur apud Arellium Fuſcum, cuius dicendi genus imitatus plus deinde laboris impendit, vt ſimilitudinem eius effugeret, quam impenderat vt exprimeret. Erat explicatio Fuſci Arellij ſplendida quidē, ſed operoſa & implicata, cultus nimis exquiſitus, compoſitio verborū mollior quā vt illam tam ſanctis fortibuſque præceptis præparatā ſe animus pati poſſet. Sūma inæqualitas orationis, quæ modo exilis erat, modo nimia licētia vaga & effuſa. Principia, argumenta, narrationes aridæ dicebantur, in deſcriptionibus extra legem omnibus verbis, dūmòdo niterent, permiſſa libertas. Nihil acre, nihil ſolidū, nihil horridū, ſplendida oratio, & magis laſciua, quā læta. Ab hac cito ſe *Fabianus* ſeparauit, & luxuriā quidē cū voluit abiecit, obſcuritatē euadere non potuit. Hæc illū vbiq; in Philoſophiā proſecuta eſt. Sæpe minus quā audiēti ſatis eſt eloquitur, & in sūma eius ac ampliſſima facultate dicēdi (al. *ſimpliciſſima felicitate dicendi*) antiquorum tamen vitiorum remanent veſtigia. Quædā tamen ſubito deſinūt, vt nō breuia ſint, ſed abrupta. Dicebat autem *Fabianus* ferè dulces ſententias & quoties incidebat aliqua materia, quæ conuitiū ſæculi reciperet inſpirabat magno magis quā acri animo, deerat illis oratoriū robur, & ille pugnatoris mucro (al. *pugnatorius.*) Splendor verò velut voluptarius (*voluntarius.*) non elaboratæ orationi aderat. Vultus dicentis lenis, & pro tranquillitate morum remiſſus, vocis nulla contentio, nulla corporis aſſeueratio, cū verba velut iniuſſa fluerent. Iam videlicet compoſitus & pacatus animus, cū veros (al, *cum verò*) expreſſiſſet affectus, & iram doloremque procul expuliſſet, parum bene imitari poterat, quam effugerat. (al. *effinxerat*) Suaſoriis autem aptior erat, locorum habitus, fluminumque decurſus, & vrbium ſitus, moreſque populorum nemo deſcripſit abundantius. Nunquam inopia verbi ſubſtitit, ſed velociſſimo curſu

at facillimo omnes res beata circumfluebat oratio. *Poſt paucis interiectis.* Cum aliquando Cæſtium *Fabianus* audiret, nihilominus declamabat, & tam diligenter vt putares illum illi ſtadio parari (*ſtudio*) non per illud alteri (al. *alteri præparari.*) Habuit etiam Blandum Rhetorem præceptorem, qui eques Romanus Romæ docuit. Ante illum inter libertinos præceptores pulcherrima diſciplina cõtinebatur (al. *præcepta pulcherrima diſciplina.* vide Suetonium de Grammaticis & Rhetorib. & in Plotio infra)& minime probabili more, turpe erat docere quod honeſtum diſcere. Nam primus omnium Latinus Rhetor Romæ fuit puero Cicerone Plotius. Apud Blandum diutius quam apud Arellium Fuſcum ſtuduit, ſed cùm iam transfugiſſet, eo tempore quo eloquentiæ ſtudebat non eloquentiæ cauſa. Scio futurum vt auditis eius ſẽtentiis cupiatis multas audire. Sed nec ille diu declamationibus vacabat,& ego multo minor natu quam ipſe erat, audiebam quoties inciderat, non quoties volueram. In hunc ergo libellum; quæcunque ab illo dicta teneo, conferam,) *Præf. lib.* II. *Controu.* in extremo vbi emendo: *At ego multo tempore minorem quam ipſe eram.* Lipſius noſter *maior* tentabat lib. I. Elect. Seneca tamen filius epiſtola C. egregiè quæ hic pater deſiderat in *Fabiano* requirenda non eſſe docet *Sed vt aliquid iocemur, Fabianus Philoſophus nobiliſſimus vir fuit, qui primus foro Romano hunc vomicum morbum, quo nunc laborat, intulit* (fort. *nomicum.* f. *hanc vomicam.* Aut. Auguſtinus vir cl. & *morbum* à gloſſa vel *hunc* delendum.] de quo Seuerus Caſſius, antequã ab illo reus ageretur dixerat: *Quaſi diſertus es, quaſi formoſus es, quaſi diues es, quaſi lapiã Cõtrou.* XII.(v. cod. *alapam* fortè *Vappa* A A *Lapſanam, vel* ἀλλὰ πάλιν ὡς *Sycophanta*, lege *Halophante vel Holophãta.* Nonio & Plauto in Curculione.) Memini omnibus rebus Albutiũ apud *Fabianũ Philoſophum* tanto iuniorẽ, quã ipſe erat, cum condiſcipulis ſedere. *Præfat. lib.* IIII. *Controu.* Citatur à Plinio lib. XXXVI. cap. XV. vt naturæ rerum peritiſſimus, qui & ipſa marmora in Lapidicinis creſcere dixit & à L. Annæo Seneca epiſt. CI. qui ſe illum audiſſe ſcribit, & inter ſui temporis rhetoras enumerat. De hoc exſtat præclarum apud eundem elogium epiſt. XI. *Fabianus*, inquit, *vir egregius & vita & ſcientia, & quæ poſt illa eſt eloquentia.* Libros autem ſcripſit Ciuilium, & Philoſophiæ aliquanto plures quam Cicero, adeoque elegantes, vt poſt Ciceronem, Aſinium, Liuium, locum meruerit. Chariſius etiam & Diomedes *Fabiani* librorum de *Animalibus, & cauſarum naturalium*, auctoritate aliquot locis vtuntur.

FABIVS MAXIMVS.

MAle *Fabianus* editur *Controu.* XII. Maximi enim cognomen eſt *Fabiorum* atque etiam vel fallor, vel is eſt Auguſti amicus ſua & vxoris loquacitate celebris, de quo apud Tacitum lib. I. Annãl.& Plutarchum περὶ ἀδολεσχίας. quæ ſupra de Fabiano dicta ſunt ex *Controu.* XII. videntur huc referri debere.

M. FABIVS QVINCTILIANVS.

Vide infra *Quinctilianus.*

FETVS.

FEtus Rhetor ſtaturæ puſillæ, in quam Euctemon homo venuſtiſſimi ingenij Græcè dixit: *Antequam te viderem, neſcio Rhetor an foratos eſſes* (fortè Σχεδιάστης accrualis, vel σχεδιασμὸς) *Controu.* XIX.

IVLIVS FLORVS.

AVditor Latronis, *Nec Iulio* nec alij contigiſſe quam apud Græcos Nicetæ, apud Romanos Latroni, vt diſcipuli non audiri deſiderarent, ſed contenti eſſent audire) *Controu.* XXV. Apud Quinctilianum lib. X. cap. III. eſt *Iulius* quidam *Florus* Galliæ eloquentiæ princeps, alioqui inter paucos diſertus & dignus propinquitate illa. Neſcio an hic noſter ſit, cum & Latro Hiſpanus fuerit.

FVLVIVS SPARSVS.

SParſum memini hominem inter Scholaſticos ſanum, inter ſanos Scholaſticum) *Declamatione* VII. *lib* I. *epitomes* (Sic enim repono, nam ibi legitur *inter Schol. inſanum, inter inſanos Scholaſticum*) *Sparſo* communem ſcholam cum Rhetore quodam habenti dixit Oſcus: *Tu potes controuerſiam intelligere, qui non intelligis te laterem lauare? Sparſus* autem dicebat valenter (v. c. *violenter*) ſed durè) Præfat lib. V.

FVRIVS SATVRNINVS.

SAturninus Furius qui volens, vel condemnauit(f. *cum tentauit*) maius nomen in foro quam in declamationibus habuit: ſolebat tamẽ tam honeſte declamare, vt ſcires illũ huic materiæ nõ minus idoneũ eſſe, ſed minus familiarẽ. Is in hac Cõtrouerſia cũ L. Lamiæ filio declamaret, dixit ſententiam; ὁ μὲν πατὴρ χεῖραν γέγονεν τυράννου, ὁ δὲ δοῦλος ἑαυτοῦ. *Controu.* XXI.

SEX. IVLIVS GABINIANVS.

GAbinianus ætate Taciti notiſſimus Rhetor fuit, de quo ipſe libro de ſui temporis Oratoribus *Quotus enim quiſque*, inquit, *Scholaſticorum non hac ſua perſuaſione fruitur, vt ſeſe ante Ciceronem nominet: ſed planè poſt Gabinianum.* & D. Hieronymus Olympiade CCXIII. *Gabinianus celeberrimi nominis Rhetor in Gallia docuit.* Ita enim legunt veteres Codd. malè vulgo *Gabinius.* Huius autem declamationes laudat idem Hieron. præfat. VIII. in Eſaiam. *Qui ſi flumen eloquentiæ*, inquit, *& concinnas declamationes deſiderant, legant Tullium Quinctilianum, Gallionem, Gabinianum.* Huius vitam ſcripſit Suetonius in libro de claris Rhetoribus, vt ex indice patet, ſed intercidit in quo *Sex. Iulius Gabinianus* dicitur.

IVNIVS GALLIO.

PRimum Tetracôlon quorum faciam quæritis? Latronis, Fuſci, Cæſtij, Albutij, *Gallionis.* Hi quoties conflixiſſent penes Latronem gloria fuiſſet, penes *Gallionem* palma, reliquos vt vobis videtur, componite) *Præfat lib.* V. *Controu.* Nemo magis in ſua poteſtate habuit audientium affectus Seuero Caſſio: Verum eſt quod de illo dicit *Gallio* noſter, cum diceret *rerum potiebatur*; adeo omnes imperata faciebant. Cum ille voluerat iraſcebantur. Nemo non illo dicente timebat ne deſineret.) *Præf. lib.* III. *Declamat.* Quærebat à *Gallione* Meſſalla, quid illi viſus eſſet Nicetes: *Gallio* ait, *Plena Deo.* Quoties audierat aliquem ex his declamatoribus, quos Scholaſtici caldos,

[v. c. *Scholaſticaldos*] vocant, ſtatim dicebat *plena Deo*. Ipſe Meſſalla nunquam aliter illum agnouit ab hominis auditione venientem interrogatum, quam vt diceret, *Nunquid plena Deo?* Itaque hoc ipſi iam tam familiare erat, vt inuito quoque excideret apud Cæſarem.) *Suaſor.* III. Meminit huius Fabius lib. IX. cap. II. extremo & lib. III. cap. I. quem de Rhetorica ſcripſiſſe tradit. Huius *Gallionis* eſſe Critici quidam exiſtimant, Rhetoricorum ad Herennium libros quos Cornificio Quinct. M. Tullio B. Hieronymus attribuunt. De hoc forte *Gallione* Cicero ad Atticum lib. II. epiſtola *Cephalio mihi*: *Gallionis*, inquit, *hereditatem creuit*. Vide *Vibius Gallus*, quod nomen ob affinitatem in *Iunius Gallio* commutari potuit. Reliqua in *Haterio*. *Sequitur breuis Genealogia Gallionis* ex Marr. Delrio noſtro.

L. IVNIVS GALLIO MAIOR & minor.

M. Annæi Senecæ noſtri hic filius natu vt opinor maximus Senecæ Philoſophi & Melæ frater. Hic honoribus abſtinens, ſtudiiſque eloquentiæ paterno exemplo deditus, equeſtri ordine contentus vixit: duo vero honores geſſerunt teſte præter *Senecam* patrem Tacito & Euſebij chronico. *Gallionem noſtrum* frequenter hic Seneca appellat, vt & Fabius lib. III. cap. I. & lib. X. cap II. *patrem* nominat. Nouatum enim in præfationum titulis primo loco cum Seneca ac Mela compellat parens *lib* I. *&* II. *Controuerſ.* *&* V. & filius lib XII. Naturalium Quæſt. principio Gallionem fratrem vocat *ſuum*, de quo & carmen eius hoc circumfertur.

Sic mihi ſit frater maiorque minorque ſuperſtes
Et de me doleat nil, niſi morte tua.
Sic illos vincam: ſic rurſus vincar amando:
Mutuus inter nos ſic bene certet amor,
Sic dulci Marcus qui nunc ſermone fritinnit
Facundo patruos prouocet ore duos.

& Tacitus Annal. XV. De Seniore autem ait idem epiſt. C. V. *Illud mihi in ore erat domini mei Gallionis, qui cum in Achaia febrim habere cœpiſſet, protinus nauẽ aſcendit clamitans non corporis eſſe ſed loci morbum*. & patet *Suaſ.* III. Ouidio familiarem fuiſſe, ad quem etiamnum elegia exſtat lib. VI. de ponto. Eiuſdem tinnitus vna cum Mæcenatis calamiſtris reprehẽdit auctor de claris Rhetoribus. Diſertiſſimum oratorem vocat ad Euſebij chronicon Hieronymus, obiit anno Domini LXVI. quo Lucanus. De hoc loqui arbitror eundem Hieronymum *præfat. lib.* VIII. in Iſaiam & cap. XVIII. Actorum Apoſtolicorum vbi de *Gallione* Procõſule, Alter fuit *Annæus Nouatus*, ſeu *Iunius Gallio* minor Senecæ Rhetoris F. Philoſophi frater quem laudat Papinius in Genethliaco Lucani lib. II. Siluarum.

Lucanum potes imputare terris
Hoc plus quam Senecam dediſſe mundo
Aut dulcem generaſſe Gallionem.

fuit enim facetus & comis ſuauiſſimiſque moribus, nec remiſſo aut fracto, ſed forti magnoque animo. Huic liber *de Beata vita* dedicatur, & *fortuita* ad tolerantiam doloris animantia teſte Tertull. eidem inſcripta, vnde hodie *excerpta* tantum circumferuntur. Hunc citat Seneca initio lib. 4. Naturalium Quæſtion. & de Eteſiis lib. V. Natur. cap. XI. De hoc *Gallione* ſcribit ex Dione Xiphilinus in Claudio, cum eſſet conſuetudo necatos à carnificibus in forũ magnis quibuſdã vncis trahi, deinde in flumen abiici: *L. Iunium Gallionem* Senecæ fratrem facete & vrbane dixiſſe: *Claudium vnco in cælum attractum*. De huius quoque morte Tacitus lib. XV. Annal. & Dio poſt fratrem Senecam occiſum tradit. Nam ab hoc longe diuerſus, quem *Iulium Gallaeum Gallionem lib.* V. & Dio LVIII. vocat. Quis ergo *Nouatus* ille Senecæ frater? Opinatur Martinus Delrius Societatis noſtræ vir doctiſſimus prolegom. in Senecam Tragicum, *Annæum Nouatum* adoptione in gentem Iuniam tranſiſſe, & mutato nomine *Iunium Gallionem* vocatum, adhęc apud Quinctil. lib. IX. cap. II. pro his *P. Nouanius Gallio cui ego omnia meritiſſimus volo & debeo pro eius animi in me ſumma voluntate*, videri leg. *Iunius Nouatus Gallio*, Duo igitur Galliones fuerint neceſſe eſt ſed adoptione. primum Seneca *Noſtrũ* vocat, quia iiſdem ſe ſtudiis dedit quibus ipſe, clarus Orator, vel affinitatis cauſa quod Sororem eius Heluiam duxerat, vel quod frater Rhetoris erat. Hic ille forſitan qui ſua ſe manu interfecit, mortem eius Nerone in ſuam preſentiã diferẽte. Tacit. lib. XV.

GARGONIVS.

GArgonius amabiliſſimus dixit duas res in Suaſoria pro Cicerone, quibus ſtultiores ne ipſe quidem vnquam dixerat. Cœpit frequentiſſimo iam more Scholaſticorum à Iureiurando) *Suaſor vlt.* *Gargonius* (alias *Gorgonius*,) fuit Buteonis auditor, poſtea ſcholæ quoque ſucceſſor; vocis obtuſæ, ſed pugnaciſſimę: cui Baros Scurra rem venuſtiſſimã dixit: *centum Raucorum voces habes. Controu.* VII. *Gorgonij* cuiuſdam Horatius meminit:

Paſtillos Rufinus olet, Gorgonius hircum.

GAVIVS SILO.

BEne declamauit *Gauius Silo*.) C. male vulgò legitur, Recteque alibi & conſtanter legitur *Gauius Silo. Præfat. lib. V. controu. & controu.* XXXI XXXII. XXXIII. XXXIV.) & nuſquam auctor ex prænomine ſuo Rhetoras denominauit, ſed ex nomine vel cognomine. *Gauij* autem nomen inter Romana nomina notum probauit Ludouicus Carrio lib. Emend primo. Cui Cæſar Auguſtus, cum frequenter cauſas agentem in Terracinenſi colonia vidiſſet, plenum teſtimonium dedit, dicens: *nunquam audiuiſſe ſe diſertiorem patrem familias*.

GLYCON SPYRIDION.

GRæcus declamator: fecit quod ſolebat, vt ſententiam adiectione ſuperuacua, quo ad tumide perderet) *Suaſor.* I. vbi f. corruptè etiam *Lycon* legitur. Dictus etiam *Spyridion controuerſ.* IX. vbi tamen editur vitioſè *Scyridion*, de quo & Fabius lepidam narrat fabulam: *Nec ignotum*, inquit, *quid Glyconi cui Spiridion cognomen fuit, acciderit. Hic puer quem in ius adductum, nempe eius vt ætate & fletu iudices mouerentur, quid fleret, interrogabat, ex pædagogo ſe vellicari reſpondit.* Veriſimile autem eſt à Pædagogo vellicatũ vt fleret; à *Glycone* vero in orando per Apoſtrophen interrogatum, non vt vllum eliceret reſponſum, ſed vt miſerandum pueri ſtatum iudicibus oſtenderet, quem in ea ætate ſe intelligere lacrymis demonſtrabat: dũ miſericordiã

mouere iudicium nititur, riſum excitauit, Corrupta eadem vox *Controu.* xiv. vbi *Syrton* male pro *Spyridion* legitur, & *Controu.* xxxiv. vbi vitioſe *Hiſpo Ridem* eſt, qui *Spiridion* eſt, vt ſequentia docent

Q. HATERIVS.

APud Cæſarem cum mentio eſſet de ingenio *Haterij*, conſuetudine prolapſus Gallio dixit *& ille erit plena Deo.* Quærenti deinde quid hoc eſſe vellet (f. ſibi vellet) verſum Virgilij retulit: & quomodo hoc ſemel apud Meſſallam ſibi excidiſſet & nunquam poſtea potuiſſet excidere.) *Suaſor.* III.) *excidere*, ambigue; ſemel pro dicere per imprudentiam, ſemel pro obliuiſci. Sic Auguſti dictum de Caſſio Seuero in Macrobio de *abſoluere*: & *expello* apud Quinctil. & in Varrone Similia ſunt.) *Haterius* & promiſit oratorem & præſtitit) *Controuer.* xxix. *Haterium* ſcio tam imbecillo animo mortes (ſex) filiorum tuliſſe, vt non tantum recenti dolori cederet, ſed veteris quoque & obliterati memoriam ſuſtinere non poſſet. Memini cum diceret Controuerſiam de illo (quæ prima eſt lib. iv. declamat.) qui à ſepulchris triũ filiorum abſtractus iniuriarum agit, mediam dictionis fletu eius interrumpi. Deinde tanto maiore impetu dixit, tanto miſerabilius, vt appareret, quam magna pars eſſet ingenij dolor. Declamabat *Haterius* admiſſo populo ex tempore: ſolus omnium Romanorum, quos meo tempore cognoui, in Latinam linguam tranſtulit Græcam facilitatem, Tanta illi erat velocitas orationis, vt vitiũ fieret. Itaq; D. Auguſtus optimè dixit *Haterius noſter ſufflaminandus eſt*: adeo non currere ſed decurrere videbatur: nec verborum tantum illi copia, ſed etiam rerum erat. Quoties velles eandem rem, & quamdiu velles diceret, aliis toties figuris aliis tractationibus, ita vt nec regi poſſet nec conſumi. Regi autem ab ſe ipſo non poterat, alioquin libertum habebat, cui & parebat & ſic ibat, quomodo ille aut concitauerat eum, aut refrænauerat.] idẽ Cic. & Fab. lib. I. de Gracchis] iubebat tranſire cum aliquando locum dixerat [al. *aliquem* tranſibat. Inſiſtere iubebat eodem loco, permanebat. Iubebat epilogum dicere, dicebat. Habebat in ſua poteſtate ingenium, in aliena modum. Diuidere Controuerſiam putabat ad rem pertinere, ſi illum interrogares; non putabat ſi audires. Is illi erat ordo quem impetus dederat. Ac non dirigebat ſe ad declamatoriam legem, nec verba cuſtodiebat. Quædam enim ſcholæ iam quaſi obſoleta [al. obſcœna] refugiunt, nec ſi qua ſordidiora ſunt aut ex quotidiano vſu repetita, poſſunt pati: ille in hoc Scholaſticis morem gerebat, ne verbis calcatis (f. *antiquatis* vel *calamiſtratis*.]& obſoletis vteretur, ſed quædam antiqua & a Cicerone dicta cæteris deinde deſerta dicebat, quæ nec ille quidem orationis citatiſſimæ curſus poterat abſcondere. Ideo quicquid inſolitum erat, etiam ſi in turba notabile eſt. Hoc exemplo nemo erat Scholaſticis nec aptior nec ſublimior, ſed dũ nihil vult niſi culte, niſi ſplendide dicere, ſæpe incidebat in ea quæ deriſum effugere non poſſent. Memini illum (cum Libertinum reum defenderet, cui obiiciebatur, quod patroni concubinus fuiſſet) dixiſſe: *Impudicitia in ingenuo crimen eſt, in ſeruo neceſſitas, in liberto officium.* Res in iocos abiit: *non facis mihi officium; & multum hic & ille in officiis verſatur*: ex eo impudici & obſcœni aliquandiu *officioſi* vocitati ſunt. Memini & illam contradictionem ab illo poſitam magnam materiam Pollionis Aſinij, & tunc Caſſij (fort. *T. Caſſij*) Seueri iocis præbuiſſe. *At inquit, inter pueriles condiſcipulorum ſinus laſciuam manu obſcœnam miſiſti* (*al. iuſiſti*) ac pleraque huius generis illi obiiciebantur. Multa erant quæ reprehenderes, multa quæ ſuſpiceres, cum torrentis more magnus quidem, ſed turbidus flueret. Redimebat tamen vitia virtutibus: Et plus habebat quod laudares, quam quod [cui] ignoſceres: Sicuti in ea, in qua flenit declamatione prima ſcilicet Controu. *Pater a ſepulchro a luxurioſo raptus*: *Hactenus ex Præfat. lib. IV Epitom.* declamat. Cæpit ſubito quo ſolebat curſu orationis deſcribere, *al.* feruere &c. *Q. Haterius familia Senatoria, eloquentiæ quo ad vixit celebrata. Monumenta eius ingenij haud perinde retinentur. Scilicet impetu magis quam cura vigebat: Vtque aliorum meditatio & labor in poſterum valeſcit: Sic Haterij canorum illud & profluens cum ipſo ſimul exſtinctum eſt. Tiberium renuentem imperium accipere, cum dixiſſet, quouſque patieris Cæſar non adeſſe apud te remp. ita, offendit, vt is ſtatim in eum inuectus ſit: ad quem poſtea deprecandi gratia palatium ingreſſus prope a militib. interfectus eſt, cum Tiberius, incertum caſu an manibus illius impeditus procideret*, Tacitus lib. I. & IV. *Namque Echerij curſum ſuis temporibus Oratoris celeberrimi longe abeſſe ab homine ſano volo* (Lege *Nam Q. Haterij*) Seneca epiſtola xl. vt Lipſius emendat in Tacitum. Euſebij chronicon Olymp. cc. Anno Tiberij, Auguſti x. *Q. Haterius promptus & popularis orator vſque ad xc. prope annum ſummo honore conſeneſcit.* Anno Chriſti xxv. obijt mortem anno v. c. ɔɔcclxxix. Lentulo Getulico & Caluiſio Sabino Coſſ. Quod ſi verum eſt, natus eſt Cicerone Coſ. id eſt anno v. c. ɔɔxc. quo fit vt nec potuerit eſſe Pollionis filius (vt in præfat. lib. IV. epitom. ſcribitur) duodecim annis tantum eo minor, nec Pollio quo dic ipſe *Haterius* deceſſit cenare, plus xx. annis ante fato fũctus vide mox *Heriũ* Aſinij Pollionis filiũ, Auguſti dictũ: *Haterius noſter ſufflaminãdus eſt*, vſurpant Macrob. & Alciatus lib. VI. cap. V. παρέργων. & Cœlius Rhodiginus lib. IX. cap. X.

HERIVS. Aſinij Pollionis F.

DEclamauit Pollio Aſinius intra quartum diẽ quam filium *Herium* (ſic enim de veteribus libris legendum, non *Haterium*, qui Pollionis filius non fuit) amiſerat, ſed tanto vehementius, quam vnquam) *ex Præfat. lib.* IV. *Epitomes.* Locus ibi deprauatus & à Librarijs partim affinitate vocum, vt ſit *Herij & Haterij*, partim quod Haterius proximè nominaretur.

HERMAGORAS.

HErmagoras Temnaeus Aeoliæ, cognomine dictus *Cariõ*, Theodori diſcipulus ſub Auguſto floruit, quatuorq; libros Artis Rhetoricæ edidit. Male apud Suidam VI. ponuntur cum IV. tantum enumeret, nẽpe: περὶ ἐξεργασίας, περὶ πρέποντος, περὶ φράσεως, περὶ σχημάτων. Romæ cũ Q. Caecilio docuit, vbi etiã admodũ ſenex diſceſſit, vt eſſe

verum potuerit, quod Quinctil. ſua ætate dicat quoſdam ſuperaſſe qui Hermagorã viderãt apud quẽ etiam eius hoc extat elogiũ *Hermagoras* inquit, *vir ſubtilis & in plurimis admirandus tantũ diligentia nimirũ ſollicita, vt ipſa eius reprehenſio laude aliqua non indigna ſit.* Hæc cap. 1. & vltimo lib. III. & Strabo lib. XIII. ex quibus apparet alium eſſe ab *Hermagora*, qui pariter Rhetorica ſcripſit, cuius apud Ciceronem & Cornificium fit mentio (vt Nicol. Faber ad *Controu.* II. annotauit) & apud illum in Bruto.

HISPO ROMANVS.

vide Romanius Hiſpo.

HYBREAS.

DE hoc Strabo lib. XIII. ὁ καθ' ἡμᾶς γενόμενος μέγιστος ῥήτωρ. Ortus ex Mylaſa Cariæ ciuitate, quam Plinius lib. V. cap. XXIX. liberam fuiſſe dicit. Diotrephis Antiocheni diſcipulus, floruit initio imperij Auguſti, æqualis Nicetae, de quo plura in *Nicete*. Putatur hæc vox in *Andreas* degeneraſſe *Suaſor.* II. & *Controu.* VII. vbi *Hybreas* deſideratur. *Andrea* tamen nomen in Plinio maiore legiſſe ſæpius videor.

T. LABIENVS.

Hiſtoricus.

DE *Labieno* interrogatis. Declamauit non quidem populo, ſed egregie. Non admittebat populum, & quia nondum hæc conſuetudo erat inducta, & quia putabat turpe & friuolæ iactationis, affectare cenſorium ſupercilium, cum alias animo eſſet magnus Orator; qui permulta impedimenta eluctatus ad famam ingenij, confitentibus magis hominibus peruenerat, quam volentibus. Summa quidem egeſtas erat, ſumma infamia, ſummum odium Magna autem debet eſſe
eloquentia quæ in vitiis placeat, & cum ingenia
,, fauor hominum oſtendat, fauor alat, quantam
,, vim eſſe oportet, quæ inter obſtantia erumpat;
,, Nemo erat quin cum homini omnia obiecerat, ingenio multum tribuerit. Color orationis antiquæ, vigor nouæ. Cultus inter noſtrum, ac prius ſæculum medius, vt illum poſſit vtraque pars ſibi vindicare. Libertas tanta, vt libertatis nomen excederet, vt quia paſſim ordines honoreſque laniabat, *Rabienus* vocaretur: animus per vitia ingens, & ad ſimilitudinem ſui ingenij violentus, & qui Pompeianos ſpiritus nõdum in tanta pace poſuiſſet. In hunc primum excogitata eſt noua pœna: effectum eſt enim per inimicos, vt omnes eius libri incenderentur Res noua & inſueta, ſupplicia de ſtudiis ſumi, bono hercule publico, iſta in pœnas ingenioſa crudelitas poſt Ciceronem inuenta eſt. Quid enim futurum fuit, vt Trium viri libros
,, ſi ingenium Ciceronis proſcriberent; Sunt dii im-
,, mortales lenti quidem, ſed certi vindices generis
,, humani, & magna exempla in caput inuenientiũ
,, regeſſerunt vt iuſtiſſima patiendi vice, quod quiſ-
,, que alieno excogitauit ſupplicio, ſæpe excipiat
,, ſuo. Valerius Max. lib. 1. & Prou. *Suo Capitis* & *Pha-*
,, *laridis taurus.* Quæ vos dementiſſimi homines tãta vecordia agitat: parum videlicet in pœnas notæ crudelitatis eſt, conquiritis in voſmetipſos noua quibus pereatis, & ſi quid ab omni patientia rerum natura ſubduxit, ſicut ingenium memoriamque nominis, inuenitis quemadmodum perducatis ad eandem rem corporis mala, facem ſtudiis ſubdere, & in monumenta diſciplinarum animaduertere? Quanta & quam non contenta certa materia ſæuitia [f. *ſæuitia*] eſt: Dij boni quod eo ſæculo iſta ingeniorum ſupplicia cœperunt, quo & ingenia deſierunt. Eius qui hanc in ſcripta *Labieni* ſententiam dixerat: poſtea, viuẽtis adhuc ſcripta combuſta ſunt, iam non malo exemplo quia ſuo. Non tulit hanc *Labienus* contumeliam nec ſuperſtes eſſe ingenio ſuo voluit, ſed in monumenta ſe maiorum ferri iuſſit, atque ita includi: veritus ſcilicet ne ignis qui nomini ſuo ſubiectus erat, corpori negaretur: Non finiuit tantum ſe ipſe, ſed etiam ſepeliuit lib. V. *fleuit*] Memini aliquando cum recitaret hiſtoriam, magnam partem eorum librorum conuoluiſſe, & dixiſſe: Hæc quæ tranſeo, poſt mortem meam legentur. Quãta illis [f. illi) libertas fuit, quam etiam *Labienus* extimuit? Caſſij Seueri hominis *Labieno* iunctiſſimi belle dicta res ferebatur, illo tempore quo libri *Labieni* ex S. C. vrebantur; *Nunc me*, inquit *viuum vri oportet. qui illos edidici* [vet. cod. *edidi.*) Monſtrabo vobis bellum libellum, quem à Gallione noſtro petatis Recitauit reſcriptum *Labieni* pro Batillo Mæcenate, in quo ſuſpicitis adoleſcẽtis animum, illos dentes ad mordendum prouocãtis.] *Præf. lib. V. Controu. Labienus* homo mentis quam linguæ amarioris, dixit de Aſinio Pollione *Ille Triumphalis ſenex* ἐπιδείξεις, *id eſt declamationes* (al. ἀποδείξεις Sed idem vtrumque pro orationibus ad oſtentationem: Sueton. de claris Rhetoribus συλλάξεις vel συνθέσεις.) ſuas numquam populo commiſit. Siue quia parum in illis habuerat fiduciæ, ſiue quod magis crediderim tantus orator inferius id opus ſuo ingenio duxerit: exerceri quidem illo volebat, gloriari faſtidiebat,) *Prologo lib. IV. epitomes.* In Caligula Sueton cap. XVI. Caium Imperatorem *T. Labieni* hiſtorici ſcripta S. C. abolita, requiri & eſſe in manibus permiſiſſe ſcribit. Is autem *Labienus* nepos forte *T. Labieni* eius fuit, qui cum egregiam Iulio Cæſari in Gallia operam nauaſſet, bello tamen ciuili a partibus Optimatium ſtetit, & filius eius quem Parthorum auxilio pop. Romano bellum indixiſſe, Milaſamque in Hybreæ contumeliam & vindictam diruiſſe Strabo lib. XIV. & Dio XLVIII. prodũt. Tribus enim illis *Titi* prænomen fuit. Cuiuſcuius filius fuerit, gentis ſuæ ferociam animo retinuiſſe conſtat, & vt animi quibuſdam vitijs, ita etiam loquẽdi libertate & magnis virtutibus clarum extitiſſe Eius auctoritate & ſcriptis vtuntur Fab. lib. 1. cap. IX. lib. IX. cap. III. & Soſipater.

M. LEPIDVS.

VIr egregius & qui declamatorio non ſtudio * *Præfat. lib. V. Controu.* Neronis Præceptor.] *Controu.* XI. Puto Neronis Druſi, vt in Prolegomenis admonui, quem cum Scauro declamaſſe *Præf. lib.* V. *Controu.* noſter Seneca. & Corn. Tacitus lib. II. Cn. Piſoni cædis Germanici reo ad fuiſſe tradunt. Idem in dialogo de Oratore.

LESBLOCLES.

POtamon magnus fuit declamator Mitylenis qui eodem tempore viguit, quo *Lesbocles* magni nominis & nomini reſpondentis ingenij. In quibus quanta fuerit animorum diuerſitas in ſimili fortuna, puto vobis indicandum, multo magis quia ad vitam pertinet, quam ſi ad eloquentiam pertineret. Vtrique filius ijſdem diebus deceſſit. *Lesbocles* Scholam ſoluit. Nemo vnquam ampliore animo [imo Aſinius Pollio. Supra in Præfat. lib. iv. epitom.] ſe geſſit Potamone: a funere filij contulit ſeſe in Scholam & declamauit. Vtriuſque tamen affectum temperandum puto Hic durius tulit fortunam quam patrem decebat ille mollius, (v. c. *moleſtius* , ſed non recte.] *Suaſoria.* ii. Strabo lib. xiii. de Mitylena verba faciens. ὕστερον δ' ἐγένετο χρόνοις πολλοῖς Διοφάνης, ὁ ῥήτωρ καθ' ἡμᾶς δὲ Ποτάμων καὶ Λεσβοκλῆς.

C. MÆCENAS.

COntrou. xii. in fine: vbi tanta autem [*Mæcenas*) gloſſema tollit Lipſius noſter, in vi. Taciti, & in v. c. ſcriptũ *Marcus Mæcenas* autẽ egẽte *Cilnia* eſt Lipſio noſtro e V. Taciti & Silio Italico. *Aretinus* ex Liuio, Plinio lib. xxxvii. cap. i. & Tacito lib. vi vbi & Fuluius Vrſinus hunc *Cilniæ* gentis facit. Manutius autem *Cinciæ*, Alij *Helui*. Hos non ſequor. Vide Ant. Auguſtini notas in indicem propriorum nominum Pandectarũ Iuris, Heedæ euulgatas. De affectato eius ac proinde obſcuro dicendi genere Seneca filius epiſtola ad Lucil. xciii. Alte cinctum putes dixiſſe; habuit enim ingenium grande, & virile, niſi illud ipſe diſcinxiſſet.

M. ANNÆVS MELA & M. Lucanus. f.

MEla, ſiue vt alij volunt *Mella* Senecæ patris natu filius minimus, Seneca Philoſopho ac Iunio Gallione fratribus ex Eluia trium liberorum matre: vt Seneca patet *Præf. lib* ii. *Controu.* & filius Conſolatione ad Eluiam teſtantur. Melæ cariſſimi filij videt pater animum a ciuilibus ſtudijs abhorrentem, & ab omni ambitu auerſum, hoc vnum concupiſcentem nihil concupiſcere, vt eloquentiæ tantum ſtuderet; facilis ab hac in omnes artes decurſus eſt, inſtruit etiam quos non ſibi exercet, nec id agebat pater, vt illũ bene crediti ſtudij labor [al. *credentis*] teneret (f. *pœniteret* vel *taderet*] Ille vero non eſſe ſe bonæ mentis impedimentum, pergere quo inclinaret animus iubebat, & paterno contentum ordine ſubducere fortunæ magnam ſui partem, Erat quidem *Melæ* maius ingenium quã fratribus ſuis, omnium bonarum artium capaciſſimum. Erat & hoc melioris ingenij pignus, non corrumpi bonitate eius, vt eo male vteretur. Sed quoniam fratribus eius Senecæ & Gallioni ambitioſæ curæ erãt fotoque ſe & honoribus parabant, in quibus ipſa quæ ſperantur timenda ſunt: ipſe quoque *Seneca* aliquãdo eius proceſſus auidus, & hortator laudatorque vel periculoſæ, dum honeſto modo, induſtriæ, *Melam* duobus filiis nauigantibus natu minorem in portu retinuit Sed profuturam ait illi illam quam tota mente agitabat, declamandi exercitationem, ſicut Fabiano profuit, qui aliquando cum Cæſtium audiret &c. *Præfat lib.* ii. *Controu.* & *Præfat. lib.* v. *Mela* meus contrahat frontem. Ambitioſum fuiſſe negat pater Seneca & cum eo Tacitus lib. xvi. *Mela* inquit, *quibus* & *Gallio* & *Seneca, parentibus natus, petitione honorum abſtinuerat, per ambitionem præpoſteram, vt eques Rom. Conſularibus potentia æquaretur. Simul acquirendæ pecuniæ breuius iter credebat, per procurationes admiſtrandis principis negotijs. Idem M. Annæum Lucanum genuerat, grande adiumentum claritudinis, quo interfecto dũ rem familiarem acriter requirit, accuſatorem conciuit Fabium Romanum ex intimis Lucani amicis. Mixta inter patrem filiumque coniurationis ſcientia fingitur aſſimulatis litteris Lucani, quas inſpectas Nero ferri ad eum iuſſit opibus eius inhians, at Mella, quæ tum promptiſſima mortis via, exſoluit venam ſcriptis codicillis, quibus grandem pecuniam in Tigellium generumque eius Coſſutianum Capitonem erogabat, quo cetera manerent.* Mellam itaque hinc quoque diſcas M. Lucani Poetæ patrem fuiſſe ex Acilia, auctoritate etiam Hieronymiani ad Euſebium chronici lxx. *Mela* inquit, *Lucani pater fuit, bona filij fiſco aſcripta a Nerone promeruit.* Ad hunc Lucanum in eadem ipſa Conſolatione Seneca ſorte reſpexit matrem alloquens: *Ab his ad nepotes quoque reſpice Marcum blandiſſimum puerum ad cuius conſpectum nulla poteſt durare triſtitia; nihil tam magnum, nihil tam recens in cuiuſquam pectore fuerit, quod non circumfuſus ille permulceat, cuius non lacrymas illius hilaritas ſupprimat, cuius non contractum ſolicitudine animum argutiæ illius ſoluant! Quem non in iocos vocabit iſta laſciuia? quem non in ſe conuertet & abducet infixum cogitationibus illa neminem ſatiatura garrulitas? Deos oro contingat hunc habere nobis ſuperſtitem. In me omnis fatorum crudelitas laſſata conſiſtat.* De hoc poeta Genethliacon exſtat in Statio lib. ii. Siluarum, Superſtes itaque filio pater. De hoc forte an alio Plinius lib xix. cap. vi. *Mela equeſtris ordinis reus ex procuratione a Tyberio principe accerſitus, in ſumma deſperatione ſucco porri hauſto, confeſtim ſine cruciatu expirauit.*

M. CLAVDIVS MARCELLVS ÆSERNINVS.

AVdiui Aſinium Pollionem & viridem & poſtea iam ſenem, cum *Marcello Æſernino* nepote ſuo, quaſi præciperet, audiebat illum dicentem: & primum quidem diſputabat de illa parte, quam *Marcellus* dixerat: prætermiſſa oſtẽdebat, tacita leniter implebat; vitioſa coarguebat. Deinde dicebat partem contrariam. *Marcellus* quamuis puer iam tantæ indolis erat, vt Pollio ad illum pertinere ſuæ eloquentiæ ſucceſſionem crederet, cũ filium Aſinium Gallum relinqueret, niſi illum (quod ſemper euenit) magnitudo patris non produceret, ſed obrueret] *Ex Præf.* lib. iv. *Epitom.* Is eſt *Marcellus Æſerninus*, quem Cn. Piſonem cædis Germanici accuſatum patronum petiiſſe Tacitus lib. iii. ſcripſit: quemque apud eundem auctorem Annali x i. incorrupta vita & facundia ad ſumma prouectum, & ditium familiarum heredem in Suaſione legis Cintiæ Silius dixit. Videtur autem vt recte Nic. Faber homo doctiſſimus obſeruat, fuiſſe filius M. Claudij Marcelli Æſernini Coſ. cum. L. Arruntio anno v. c. ıↄccxxxiii. Neque enim Conſul ille, vt hic noſter, nepos eſſe potuit

Pollionis. Sueton. autem ſcribit hunc Pollionis nepotem crus effregiſſe in Troiæ ludo quem edebat Auguſtus. Cuius caſu effectum, Pollione grauiter inuidioſeque in ſenatu queſto, ne in poſterum ab Auguſto ederetur. Maxime autem ſub Tiberio floruit. Per diphthongum autem ſcribo faſtos conſulares, & etymologiam ſecutus. ab Æſernio Samnitum oppido dictos Æſerninos conſtat. *Suaſ.* VI. *Cyrus Maryllius Eſerninus* neſcio an idẽ, vox forte corrupta, & *Claudius Marcellus Suaſ.* II & *Controu* XXIIX & XXIX. eſt *Martius Marcellus*. fortaſſe *M. Claudius Marcellus Æſerninus* vtrobique legendum. Plinius cap. I. lib. XII. Spadonis Theſſalici cuiuſdam Æſernini prædiuitis liberti meminit, qui platanum cuius folia nunquam decidunt, primus in Italiam ſub Claudio tranſtulit. Alius orator in Cic. Bruto, non ille quidem in patronis, ſed in promtis tamen, & non inexercitatus ad dicendum fuit, quem idem Tullius aequalem Q. Numidici Metelli, & M. Æmilij Scauri facit; ſors hic eſt quem ſub C. Mario aduerſus Teutonos ſcribit Plutarchus. Eiuſdem nominis alium bello ſociali captum cum Æſernia colonia in poteſtatem Samnitum veniſſe Liuius ſcribit lib. lxxIII.

MARTIVS MARCELLVS.

Marcelli Martij amici ſui frequenter mentionem in ſuis ſcriptis facit Montanus Votienus, tanquam hominis diſerti.] *Controu.* XXIIX. & XXIX.

MARVLLVS vel MARYLLIVS.

Latro meus ſententias amabat, cum condiſcipuli eſſemus apud *Marullum* Rhetorem, hominem ſatis aridum, pauciſſima belle, ſed non vulgato genere dicentem Cum ille exilitatem orationis ſuæ imputaret Controuerſiæ, & diceret: *neceſſe eſt me per ſpinoſum locum ambulantem ſuſpenſos pedes habere*? aiebat Latro: *non me Hercules tui pedes ſpinas calcant, ſed habent* & ſtatim ipſe dicebat ſententias, quæ interponi argumentis quam maxime declamantis *Marulli* poſſent.) *Præf. lib* I. *Cõtrouerſiar. Maryllius* præceptor noſter.] inquit. *Contrchoice.* X. & XVII.

M. VALERIVS MESSALLA CORVINVS.

Fvit *Meſſalla* exactiſſimi ingenij quidem in omnes ſtudiorum partes (ſic v. l.] Latini vtique ſermonis obſeruator diligentiſſimus. Itaque cum audiſſet Latronem declamantem dixit, *ſua lingua diſertus eſt*. Ingenium illi conceſſit, ſermonem obiecit. Non tulit hanc contumeliam Latro, & pro Pythodoro *Meſſalla* diſertiſſimam orationem recitauit, quam compoſitam Suaſoriam Theodoto declamauit per triduum) *Controu.* XII. Scio nũc Aſinium Pollionem, & *Meſſallam Coruinum* & Paſſienum, qui nunc primo loco ſtat, minus bene videri quam Ceſtium aut Latronem. *Præf. lib.* III. *Epitomes.* De hoc egregium apud Fab. exſtat elogium lib. X. cap. I *Meſſalla*, inquit, *nitidus & candidus, & quodãmodo præ ſe ferens in dicẽdo nobilitatem ſuã* recte. Nam & nobiliſſimus & eloquentiſſimus fuit. Cum a Voluſio & Valerio Poplicola originem per infinitos Conſulates & triumphales ducens, *Valerium Coruũ* VI. Coſ. qui C. annos impleuit, a quo *Coruini* nomen poſteris inditum, & *Meſſallam* ſenem, qui de familiis Romanis ſcripſit (nã qui vulgo de Auguſtorum familia *Meſſallæ Coruini* cum L. Flori hiſtoria libellus circumfertur, indignus tanto auctore mihi videtur) in cognatione numeret. Adoleſcens adhuc ingenio & prudentia Triumuiris formidabilis fuit. App. lib. IV. de bello Ciuili, Μεσσάλλας δὲ ἐπιφανὴς νέος ἐς Βροῦτον ἔφυγε, καὶ αὐτοῦ δείσαντες οἱ τρεῖς τὸ φρόνημα καὶ προύγραφον οὕτως. Nec gratia vri proſcriptionis voluit, quã diu ſpes optimatium aliqua ſuperfuit. Reb. a. compoſitis ſub Auguſto dignitate & eloquentia floruit. Conſul. II. Augur primuſque vrbis præfectus fuit, quã tamen dignitatem paucis diebus exercuit, & eiurauit, *quaſi neſcius exercendi*, inquit Tacitus, nempe quod ita finxerit. Nam ceteroquin certo die abdicauit parum ciuilem poteſtatem conteſtans. B. Hieronymus ad Euſebij Chronica. Ea ratione Dio primum vrbis præfectum Mæcenatem poſuit. Plures orationes ſcripſit & vulgauit, multos etiam libros compoſuit quorum auctoritate Plinius, Quinctilianus, Suetonius, & Soſipater Chariſius vtuntur: quoſdam etiam de ſingulis litteris, vt de littera S. amatoria etiam ſcripſiſſe Plinius Iunior Epiſt. lib. V. teſtatur L. Seneca in Ἀποκολ. diſertiſſimum virum vocat Tacitus de Cl. oratoribus Cicerone mitiorẽ & dulciorem, & in verbis magis elaboratum iudicat, Fab. dignitatem orationis ei præ ceteris tribuit. Cuius etiam eximiæ virtutes iudicio totius Senatus comprobatæ ſunt. Per eum enim veluti ſui ordinis Principem, Cæſarem Auguſtum *patrem patriæ* ſalutauit Sueton. cap. LVIII. Vir tamen tantus anno ætatis ſuæ LXX. biennio antequam moreretur, omnium penitus, etiam proprij nominis oblitus eſt, Plin. lib. VII. cap. XXIV. & lib. IX. & XXXIII. & bis XXXV. Tibulli ad eum Panegyricus exſtat. Hieronymus ad Euſebij Chronicon Olymp. CLXXX. Anno II. *Meſſalla Coruinus orator naſcitur, & T. Liuius Patauinus ſcriptor hiſtoricus.*

MENESTRATVS. vulgo,

Miniſtratus.

Declamator non abiectus ſuis temporibus) *Suaſoria.* I.

IVLIVS MONTANVS

Poeta.

Comis fuit & egregius] *Controu.* XVI. Heroicis & elegis, atque etiam amicitia Tiberij, & frigore ſuo tempore notus. Seneca Philoſophus, Epiſt. CXXIII. vbi variare Senecæ codices auctor eſt Gyraldus lib. IV. De poetis, oſtenduntque Gruteri variantes ſcripturæ, vbi lepidus Pinarij iocus in *Iulium Montanum*, quod libenter verſibus ortum occaſumque ſolis deſcriberet, & ſua vſque ad faſtidium audientium recitaret: *Ego* inquit: *audire illum paratus ſum ab ortu ad occaſum.* Ouidius Eleg. libr. IV. de Ponto:

Quique vel imparibus numeris, Montane, vel æquis
Sufficis, & gemino carmine nomen habes.

Cuius etiam mentio fit in fragmentis Senecę Philoſophi, quæ ante eius opera alibi excuduntur, ex Donato ſeu quo alio vitæ Virgilij ſcriptore, qui dicit hunc dicere ſolitum, *inuolaturum ſe quædam Virgilio, ſi & vocem poſſet, & os, & hypocriſin. Eoſdem enim verſus eo pronuntiante bene ſonare, ſine illo mareſcere quaſi mutos.* Fuit & *Curtius Montanus* orator, ſed ætate poſterior, ſub Imp. Veſpaſiano, teſte Tacito lib. XVI. & XX.

VOTIENVS MONTANVS:

Vatienum alij vocant.

ERat non æquus ipſi *Montano* Vinitius: accuſauerat illum apud Cæſarem, à Colonia Narbonẽſi rogatus: at *Montanus* adeo toto animo Scholaſticus erat, vt eodem quo accuſatus eſt die à Vinitio, decertauerit in Vinitij actionem ſententias ſuas referebat. [Faber ſic interpungit: *Decertauerit in actiones ſuas.* fort. *declamauerit, in me Vinitij actio eſt: ſententias eius referebat ex veſtigijs.* vet. cod. Controu. 20. *Montanus Votienus* adeo numquam declamauit oſtentationis cauſa, vt ne exercitatus (al. *excitatus*) quidem declamauerit. Rationem quærenti mihi ait: vtram vis; honeſtam an veram? ſi honeſtam, ne me [al. *male*] aſſueſcam. Qui declamationem parat, ſcripſit non vt vincat ſed vt placeat] & ſic deinceps. *ex præfat. li. 5. Controu. Montanus, Votienus*, homo rariſſimi, etiam ſi non emẽdatiſſimi ingenij, vitium ſuum quod in orationibus ſuis non euitabat in Scholaſticis quoque euitare non potuit: ſed in orationibus, quia laxior eſt materia, minus earundem rerum annotatur iteratio. In ſcholaſticis ſi eadem ſunt quæ dicuntur, quia pauca ſunt, notantur. Memini illum pro Galla non niſi apud Centumuiros tyrocinium ponere. *& paullo poſt:* Habet hoc *Montanus* vitium, ſententias ſuas repetendo corrumpit: dum non eſt contentus vnam rem ſemel bene dicere, efficit ne bene dixerit, & propter hoc & alia quibus orator poteſt poetæ ſimilis videri: ſolebat Scaurus *Montanum* inter Oratores Ouidium vocare. Nam & Ouidius neſcit, quod bene çeſſit, relinquere] *Controu.* 28. Patria Narbonenſis fuit vnde Martialis li. 8.

Quem pulcherrima iam redire Narbo
Docti patria Narbo Votieni
Ad leges iubet.

Et B. Hieronymus in Euſebij Chronico: *Votienus* inquit, *Montanus Narbonenſis Orator in Balearibus moritur, illic à Tiberio relegatus*: & hæc ad annum Tiberii 14. Tacitus autem biennio ante, Cornelio Coſſo & Aſinio Agrippa Coſſ. *Votienum* cognitione habita ob contumelias in principem dictas pœnis affectum maieſtatis lib. Annal. 4. notauit, quod ad deportationem cum publicatione bonorum refero. Ita immanis illa bellua omnium inſignium virorum, qui felix Auguſti ſæculum doctrina & eruditione illuſtrarunt, exitio fuit.

MVRRHEDIVS.

NOn eſt paſſus Controuerſiam abire ſine aliqua ſtuporis ſui nota) *Controu.* 17.

MVSA.

MVſa Rhetor, quem interdum ſolebatis audire, licet Mela meus contrahat frontem multum habuit ingenij, nihil (*minus* al.] cordis. Omnia vſque ad vltimum tumorem perducta, vt non extra ſanitatem, ſed extra naturã eſſent. Quis enim ferret (al. *feret*] hominẽ de *ſiſonibus* [Gryph. editio *Typhonibus* M. S. Symponibus] dicentem *cælo repluerunt*: de ſparſionibus, *odoratos imbres*: & in cultum viridium, *cælatas ſyluas*: & in pictura, *nemora ſurgentia.* Aut illud quod de ſubitis mortibus memini eum dicentem, cum vos me illò perduxiſſetis: *quidquid auium volitat, quidquid piſcium natat, quidquid ferarum diſcurrit, noſtris deponitur* [vulgo *ſepelitur.* Ouid. de Pythagora li. 15.] *ventribus: quære nunc cur ſubito moriamur, mortibus viuimus.* Non ergo etſi iam manumiſſus erat debuit de corio eius nobis ſatisfieri? Non ſum ex iudicibus ſeueriſſimis, qui omnia ad exactam regulam redigã. Multa donanda ingeniis (al. *ingenuis* & paulo ante manumiſſum dixit] ſed donanda vitia non portenta ſunt. Si qua tamen tolerabiliter dicta ſunt, non ſubtraham (*vulgo non ſubtrahantur, non plura.* Sic Baſil.] licet non plura videantur (vos ſubnciatis.) Vide infra in *Oſcus.* forte is *Antonius Muſa.* Auguſti medicus fuit, cuius Suetonius meminit ca. 59. quem Scribonius Largus, & Galenus commendant, & poſt Actiacam victoriam naufragio Muſa periit. Plinius lib. 19. ca. 8. lactuca curaſſe refert Auguſtum, antea tamen per eruum curatũ idem refert lib. 18. ca. 15. vt alteruter locus mendo non vacare videatur, ſed hæc medicorum filij viderint, adhibito & Sueton. cap. 81. & 59. in Auguſto. Meminit idem Plinius lib. 10. cap. 8. & li. 29. ca. 1. Horatius epiſtola ad Vahalã. Dion li. 54. Fratrem medicus ipſe Euphorbium habuit regis Iubæ medicum, qui inuentam à ſe herbam ſuo nomine Euphorbiã vocarit, Plin. 25. c. 7. ob reſtitutam Auguſto valetudinem annuli ius adeptus eſt; auctor eſt Dion lib. 53. & Zonaras Tomo 2. & Sueton. in Auguſto ca. 59. Addit etiam populum Rom. ære collato ſtatuam illi iuxta ſignum Æſculapii poſuiſſe.

NICETES.

NEc alij contigiſſe quam apud Græcos *Nicetæ*, apud Romanos Latroni, vt diſcipuli non audiri deſiderarẽt, ſed contenti eſſent audire] *Controu.* 25. Euſebius in Chronicis Olymp. 187. anno 2. vt Latini cum diphthongo ſcripſiſſe videantur. Græci tamen abſque ea, Hybreas. *Nicetes & Hybreas* (*Hybracas* male in editis) *& Theodorus, & Phaſis nobiliſſimi artis Rhetoricæ Græci præceptores habentur.* De Euthydemo & Hybrea æqualibus Strabonis, quorum huic cum Labieno res fuit, Mylaſa oriundis, multa Strabo lib. XIV. & de Hybrea lib. XIII. extremo. Non igitur eſt Smyrnæ ſacerdos *Nicetes*, quem Smyrnæ docere, cum ſcriberet Dialogum de Oratoribus, ait Tacitus. ætas enim non patitur. Meminit & Fabius, ſiue is Tacitus eſt libro de claris Rhetoribus. Huius nomen reponit Ioan. Maria Catanæus homo doctiſſimus in Plinij Epiſtol. VI. lib VI. *ad Fundanum*, vbi antea editum: *Naſo quotidie ad Niceam veniebat*: *Nicetem*: reſcribit.

NONIVS ASPRENAS

Vide Aſprenas.

OSCVS.

VOs ſubiiciatis, *Oſcus* non incommodè dixit: ſed ipſe ſibi nocuit. Nã dum nihil ſine ſchemate cupit dicere, oratio eius non figurata erat, ſed praua. Itaque non inurbanè Pacatus rhetor, cum illi mane Maſſiliæ occurriſſet, ſchemate illum ſalutauit, poteram inquit, *dicere*: *Haue Oſce.* [amphibolia *Oſce* pro lingua & nomine.] Ipſe ab eloquentia multum aberat, natus ad contumelias omnium ingenijs inurendas. Nulli non impreſſit aliquid, quod effugere non poſſet. Ille Paſſieno prima eius ſyllaba in Græcum mutata obſcœnum nomen impoſuit. [vide notas] declamatori ſubtili ſed arido. Ille Sparſo dixit, ſcholam communẽ cum Rhetore quodam habenti; *Tu potes Controuerſiam intelligere, qui non intelligis te laterem lauare?* Sparſus autem dicebat valenter, ſed dure. Ad imitationem Latronis ſeſe direxerat, (Baſil. *addixerat*) non tamen vnquam ſimilis erat, niſi cum eadem diceret. Vtebatur ſuis verbis, Latronis ſententiis. Cum Baſſo certamen illi fuit, quem vos quoque audiſtis, homine diſerto, cui demptam velles (Baſil. *velim*) quam ſectabatur amaritudinem, & ſimulationem actionis Oratoriæ. Nihil eſt decentius quam vbi ſcholaſticus forum [deeſt Baſileenſi] quod non nouit, imitatur. *Præfatione lib. V. Controu. aliis decimi.*

IVNIVS OTHO.

PATER,

OThonem Iunium patrem memini *Colorem* inſulſum inducere: quod minus ferendum eſt quod libros *Colorum* edidit.) *Controu.* III. *extrema.* Otho Iunius pater ſolebat difficiles Controuerſias belle dicere, eas in quibus inter ſilentium & actionem medio temperamento opus erat. Edidit quidem IV. libros *Colorum*, quos belle Gallio noſter *Antiphontis libros* vocabat, tantum in illis ſomniorum eſſe, & hoc vitium ab illis, qui artem dicendi tradebant, duxerat. Illi enim Colores probant qui non poſſunt coargui, non vt omnia aſſenerent [vt non eſſe aliquo homine offenſus.] Sed ridiculum eſt affectanti, quod falſum probari non poſſit. Non multum intereſt in cauſa ſua falſum aliquis teſtem deprehenderit, an ſeruum: alteri enim credi non debet, alteri non ſolet. Bene dixit Cõtrouerſiã, ſed hoc genere, vt putares illo bene dicente dicendum ſic eſſe. Deinde mirabere quid illi ſuſpicioſa actione opus fuiſſet cum aperte liceret (agere.) Bene de hoc vitio illius Scaurus aiebat: illum acta in aurem tegere [Lipſius noſter legere in Tacitum, & Martialis *Garris in aurem*] *Controu.* IX. *ad finem. Otho Iunius Pater* præſagijs quibuſdam & infortuniis hanc fortunam prænunciãtibus agitatus ſe comperiſſe dixit: erat autem ex ſomniatoribus totus. Vbicunque illum defecerat *Color, ſomnium* narrabat.) *Controu.* XXII. *fine.* Tacitus lib. III. pudendum hoc ei tribuit elogium: *Iunio Othoni*, inquit, *litterarum ludum exercere vetus ars fuit. Mox Seiani potentia Senator obſcura initia impudentibus auſis polluebat.* Male igitur *Iulius Otho* Controu. VIII. ſcribitur, qui *Iunius*, &c.

P. OVIDIVS NASO.

SOlebat *Ouidius* de his Varronis Attacini verſibus.

Deſierant latrare canes, vrbeſque ſilebant:
Omnia noctis erant placida compoſta quiete.

(pro *placida* in Apol. Rhodio vnde tranſtulit, eſt *tacita*) dicere, potuiſſe fieri longe meliores, ſi ſecundi verſus vltima pars abſcinderetur, & ſic deſineret:

Omnia noctis erant.

Varro quem voluit ſenſum optime explicuit: *Ouidius* in illius verſu ſuum ſenſum inuenit. Aliud enim interciſus verſus ſignificaturus eſt, aliud totus ſignificat) *Controu.* XVI. Habet hoc Montanus vitium, ſententias ſuas repetendo corrumpit. Dũ non eſt contentus vnam rem ſemel Bene dicere, efficit, ne bene dixerit: & propter hoc & alia, quibus orator poetæ poteſt ſimilis videri: ſolebat Scaurus Montanum inter Oratores *Ouidium* vocare. Nam & *Ouidius* neſcit, quod bene ceſſit relinquere. Nam multa referam quæ Montaniana Scaurus vocabat (vulg. *notabat*) Vno hoc contentus ero Cum Polyxene eſſet abducta, vt ad tumulum Achillis immolaretur, Hecuba dixit:

——— *cinis ipſe ſepulti*
In genus hoc pugnat.

poterat hoc contentus eſſe, adiecit:

——— *tumulo quoque ſenſimus hoſtem.*

Nec hoc contentus adiecit:

Æacidæ fœcunda fui.

Aiebat autem Scaurus rem veram, *non minus magnam virtutem eſſe ſcire deſinere, quam ſcire dicere.*] *Cõtrou.* XXVIII. P. Vinitius ſummus amator *Ouidij* hunc aiebat ſenſum diſertiſſime apud *Naſonem Ouidium* eſſe poſitum: quem ad fingendas ſimiles ſententias aiebat eſſe memoria tenendum: Occiſo Achille hoc Epiphonema apponit:

Quod Priamus gaudere ſenex poſt Hectora poſſet
Hoc fuit.

Controu. XXXIII. Controuerſiam memini me videre *Naſonem* declamare apud Arellium Fuſcum Rhetorem, cuius auditor fuit. Nam Latronis admirator erat, cum diuerſum ſequeretur dicendi genus: habebat enim ille conſtans, & decens & amabile [v. c. *admirabile*] ingenium. Oratio eius iam tum nihil aliud poterat videri, quam ſolutum carmen: adeo autem ſtudioſè Latronem audiuit, vt multas eius ſententias in verſus ſuos tranſtulerit. In *Armorum iudicio* dixerat Latro: *mittamus arma in hoſtem & petamus.* Naſo dixit:

Arma viri fortis medios mittantur in hoſtes.
Inde iubete peti.

& alium ex Suaſoria ſenſum quem a Latrone mutuatus eſt. Memini Latronem in præfatione quadam dicere, quod Scholaſtici quaſi carmen didicerant: *non vides vt immota fax torpeſcat, & exagitata reddat ignes. Mollis viros otium: ferrum ſitu carpitur: deſidiam dedocet. Naſo* dixit:

Vidi ego iactatas mota face creſcere flammas,
Et rurſus nullo concutiente mori.

Tunc autem cum ſtuderet, habebatur bonus declamator, Hanc certe Controuerſiam ante Arellium Fuſcum declamauit; vt videbatur mihi longè ingenioſius, excepto eo quod ſine certo ordine

per iocos (melius v. c. *locos*) diſcurreret. Hæc illo dicente excepta memini &c. *Paulo poſt*. Declamabat *Naſo* raro Controuerſias, ſed non niſi ethicas, libentius dicebat Suaſorias. Moleſta illi erat omnis argumentatio: verbis minimè licenter vſus eſt, niſi in carminibus, in quibus non ignorauit vitia ſua, ſed amauit. Manifeſtum poteſt eſſe, quod rogatus aliquando ab amicis ſuis, vt tolleret tres verſus, inuicem petiit, vt ipſe tres exciperet, in quos nihil illis liceret. Æqua lex viſa eſt. Scripſerunt illi quos tolli vellent, hic quos tutos eſſe vellet, in vtriſque codicillis idem verſus erant: ex quibus primum fuiſſe narrabat Albinouanus Pedo, qui inter arbitros fuit:

Semibouemque virum, ſemi virumque bouem.

Secundum;

Et gelidum Borean egelidumque Notum.

ex quo apparet ſummi ingenij viro non iudicium defuiſſe ad compeſcendam licentiam carminum ſuorum, ſed animum. Aiebat interim, decentiorem faciem eſſe, in qua aliquis næuus eſſet.] Cōtrou. x. Scaurus Ouidianum illud *excidit*

Dum timet alterius vulnus inepta loci.

Hoc autem vitium aiebat a Græcis declamatoribus tractum, qui nihil & non permiſerint ſibi, & perpetrauerint Controu. II. & Politian. Miſcell. cap. lix. *Plena Deo*. Hoc dicebat Gallio *Naſoni* ſuo valde placuiſſe; [ad quem etiam exſtat huius elegia lib. IV. de ponto.) itaque feciſſe quod multis alijs verſibus Virgilius fecerat, non ſurripiendi cauſa, ſed palam imitandi; hoc animo vt vellet agnoſci. Eſſe autem in Tragœdia eius [*Medea* vt ſuſpicor quam ſcripſiſſe auctor eſt Fabius, & Corn. Tacitus, ſeu quiſquis auctor eſt de Oratore ſui ſæculi, & ex Virgilio expreſſam a *Naſone* Septimius Tertullianus libro de Præſcript. hæretic.] *feror huc illuc, vt plena Deo*. Suaſoria III.

PACATVS.

NOn inurbane *Pacatus* Rhetor, cum Oſco manè Maſſiliæ occurriſſet, ſchemate, ſine quo nihil dicere volebat, illum ſalutauit: *Poteram* inquit, *dicere? Haue Oſce. Controuerſiar. lib.* V. *Præf. Minutius Pacatus*. litteratores inter celebratur a Suida dictione Πάκατος. ſcripſit de lingua Alexandrinorum, vel de Græciſmo libros ſeptem ex ordine litterarum, de proprietate Atticæ & Doricæ linguæ. Eſt & *Latinus Pacatus, Drepanius* Rhetor, ſed ætate poſterior, cuius exſtat Panegyrica Oratio Theodoſio Auguſto dicta inter veteres duodecim.

PASSIENVS auus pater & filius.

P*Aßienus* vir eloquentiſſimus & temporis ſui primus orator, ſubtilitatem actionis non probabat in Latrone.] *Controu*. XIII. *Paßienus* noſter, inquit Caſſius Seuerus, cum cœpit dicere ſecundum principium ſtatim fuga fit, ad Epilogum omnes reuertuntur. Media tantum, quibus neceſſe eſt, audiunt. Miraris eundem non æquè bene declamare, quam cauſſas agere. Aiunt eundem non tam bene Suaſorias quam Iudiciales Controuerſias dicere. *Paulo poſt*: Scio Pollionem Aſinium & Meſſallam Coruinum, & *Paßienum*, qui nunc primo loco ſtat, minus bene videri quam Ceſtium aut Latronem] *Prologo lib*. III. *Epitom. Declam*. Nulli non impreſſit aliquid Oſcus quod effugere non poſſet, *Paßieno* prima eius ſyllaba in Græcum mutata obſcœnum nomen impoſuit; declamatori ſubtili ſed arido. ex Præf. lib. v. Contr. [forte φασιανὸς, nam *ſycophanta* dictus παρὰ τὴν φάσιν Scholiaſt. Ariſtophanis in Acharnanibus. Contra Cælium Rhodiginum lib. XI. cap. XIII. Io. Brodæū lib. II. cap. XVIII. Miſcell. & Rob. Titium. Aliter tamen Iunius lib. I. Animad. cap. XIV. & Turnebus lib. III. cap. IIX. quos vide] Declamatori ſubtili, ſed arido] doctiſſimus Faber ſic emendabat; *Obſcœnum nomen ei impoſuit. Ille Sparſo Declamatori ſubtili ſed arido dixit*. Nec enim *aridum* credo vocauit *Paßienum*, quem ſupra *eloquentiſſimum & ſui temporis principem Oratorem* vocat. Et ex his quæ inf. *Controu*. XXXIV. habentur, tanti nominis fuiſſe apparet, vt cum Auguſtus Aſinium Pollionem *Paßieno* commendaret, Pollio ingenuè falſus ſit ideo tanti viri gratiam ſe complecti nolle, ne eius claritudine, ac ſplendore ipſius fama propius admota exſtingueretur. *Paßienus* pater *Paßieni* oratoris Agrippinæ Neronis mariti, de quo B. Hieronymus ad Euſebium. *Olymp*. CXCII. *Paßienus Pater Declamator inſignis diem obijt*. Videtur autem is Pater Patrem etiam habuiſſe eloquentia notum, obſcuri tamen nominis & meriti. Siquidem L. Seneca exul. hoc Epigramm. ad *Criſpum Paßienum* huius filium ſcripſit, vbi docti patris meminit:

Criſpe mea vires, laſſarumque ancora rerum,
Criſpe vel antiquo conſpiciende foro:
Criſpe potens nunquam mihi cum prodeſſe volebas,
Naufragio litus, tutaque terra meo:
Solus honor nobis arx & tutiſſima nobis:
Et nunc afflicto ſola quies animo.
Criſpe fides dulcis, placidique acerrima virtus,
Cuius Cecropio pectora melle madent.
Maxima facundo vel avo vel gloria patri.
Quo ſola careat ſi quis in exilio eſt.
Et hic qui taceo ſaxis telluris adhærens
Mens tecum eſt, nulla quæ cohibetur humo.

Præfatione autem *lib*. III. *Epitom. Declam*. laudat *Paßienum* filium. Et ſane præter D. Hieronymum & noſtrum auctorem, nemo non fere *Paßieni* filij Oratoris meminit; is autem celebris clarusque exſtitit, non ſolum eloquentia, ſed etiam duobus Conſulatibus, & matrimoniis. Primum Domitiæ neptis Antonij Triumviri, deinde Agrippinæ matris Neronis. Eundem enim eſſe hic Faber putat vtriuſque maritum, nempe nobilem illius ſeculi oratorem, & iudicij acumine ab ijs qui eo ſeculo ſcripſerūt, aut poſt auctoribus, laudatum: Quem ſolum huius nominis oratorem ſub Tiberio Caligula, Claudio floruiſſe hinc conijcio, quod ſine dubio, ſi duo eiuſdem ſtudij nomine celebres exſtitiſſent, aliqua nota eos inter ſe diſcreuiſſent. Quare quod L. Seneca lib. I. cap. vlt. de Beneficijs, & præf. lib. IV. Natur. Quæſt. Quinctil. cap. II. & IV. lib. VI. & cap. I. lib. X. Tacitus lib. VI. Plinius ſenior cap. vlt. lib. XVI. & Iunior. Epiſt. VI. lib. VI. de *Paßieno* dicunt, ad hunc filium refero, quem conſtat ex Sueton. cap. VI. in Nerone ſub Claudio demum vita functum. Hinc efficit idem Faber, hæc quæ apud B. Hieronymum in Chronico Euſebij ad annum Caligulæ ſecundum; *Paßienus filius fraude hereditatis ſuæ necatur* (hunc *Paßienum* enim intelligit) non ſuo loco poſita eſſe, que-

madmodum alia pleraque exſcriptorum vitio in eo Chronico confuſa ſunt, quod autem ait *fraude hereditatis ſuæ necatum*, vereor ne ab Agrippina, quæ vt alterum maritum propter imperium interfecit, ita fortaſſe hunc propter hereditatem. Huius quoque *Paſsieni* nomen corrupte legitur *ContrEu.* XVI. vbi vulgo editur P. *Pſenus* pro *Paſsienus*: Sequentia enim ibi docent *Paſsienum* in nouercam aperte dicendum cenſuiſſe. *Vibius* quidam *Paſsienus*; ſed ſeculis aliquot inferior ſub Gallieno Proconſul Africæ a Trebellio Pollione in Celſo nominatur.

PLANCVS.

PLancus ſummus Declamator] *Controu.* VIII. forte *L. Munatius Plancus*, ad quem Conſulem deſ. eſt lib. X. epiſtol. Ciceronis, in quibus maſe vulgo *Cneus* vocatur. Fuit autem Coſ. anno proxime ſequente Ciceronis mortem, & Cenſor cum M. Lepido XXII. poſt anno. De quo B. Hieronymus in Euſebij Chronologia ad annum XVI. imperij Aug. hæc habet: *Munatius Plancus Ciceronis diſcipulus orator habetur inſignis, qui cum Galliam Romanam regeret, Lugdunum condidit.* Dicta illius ſunt apud Macrob. lib. II. cap. II.

L. PLOTIVS.

PRimus omnium Latinus Rhetor Romæ fuit puero Cicerone.] *Præf. lib.* II. *Controu.* De quo Cicero ad Titinnium epiſt. apud Suetonium de claris Rhetoribus. *Equidem memoria teneo pueris nobis primum Latine docere cæpiſſe L. Plotium quendam, ad quem cum concurſus fieret, & quod ſtudioſiſsimus quiſque apud eum exerceretur, dolebam mihi idem non licere. Continebar autem doctiſsimorum virorum auctoritate, qui exiſtimabant Græcis exercitationibus melius ali ingenia poſſe.* De quo plura apud eundem Suetonium & Quinctil. cap. IV. lib. II. vide, quem etiam cap. vlt. lib. XI. de Geſtu ſcripſiſſe tradit. B. Hieronymus ad Euſebij Chronologiam: *Olymp.* CLXXIII. *L. Plotius Gallus*, inquit, *primus Romæ Latinam Rhetoricam docuit.* M. Varro in Mœnio apud Nonium in *Bubulcitare*: *Vinicius meus, quod apud Plotium Rhetorem bubulcitaret, alter in dolore non defuit.*

POMPEIVS SILO.

SIlo Pompeius ſedens cum facundus & litteratus & diſertus haberetur, ſi a prælocutione dimitteret (v. c. Pintianus ſic: *ſi a prælocutione demum ſtaret*) declamabat tam male, vt videar belle optaſſe cum dixi: nunquam ſurgas. Sic Caſſius Seuerus) *Præf. lib.* III. *Epitom. Declamationum. Silo Pompeius* homo qui iudicio cenſebatur.] *Controu.* XXV. *Caius Silo* vel vt mſ. *Gabius Silo*. f. *Pompeius Silo*: vid. in *Sabinus*. Bene declamauit *Caius Silo*, cui Cæſar Auguſtus cum frequenter cauſas agentem in Trachinenſi (v. c *Tarraconenſi* Tacit.) colonia vidiſſet, plenum teſtimonium reddidit. Dixit enim: *nunquam audiui patrem familias diſertiorem*. Erat qui patrem familias præferret. Oratorem ſubduceret. Patrem eſſe (al. patrem enim) eloquentiæ putabat, eloquentiam abſcondere) *Præf. lib.* V. *Controu.* Forte hic de quo *Suaſor.* II. qui Pantomimis Fabulas ſcripſit, & ingenium grande non tantum deſeruit, ſed polluit (vulgo *poſuit*) Diuerſus ab hoc *Pompeius Silo* apud Iul. Obſequentem libro de Prodigijs ann. v. c. DCLXV. qui in popidum Bouianum quod cæperat, triumphans inuectus, omen victoriæ hoſtibus oſtendit, (quia triumphus in vrbem victricem non victam induci ſolet) proximo prœlio amiſſo exercitu occiſus eſt.

PORCIVS SILO.

POrcij Latronis cariſſimi mei ſodalis memoriam ſæpius cogor retractare, & a prima pueritia vſque ad vltimum eius diem productam familiarem amicitiam cum voluptate maxima repetam. Nihil illo viro grauius, nihil ſuauius, nihil eloquentia ſua dignius. Nemo plus ingenio ſuo imperauit, nemo plus indulſit [al. *ſibi indulſit*] in vtraque parte vehementi viro modus deerat, nec intermittere ſtudia ſciebat, nec repetere. Cum ſeſe ad ſcribendum concitauerat, iungebantur noctibus dies, & ſine interuallo grauis ſibi inſtabat; nec deſinebat, niſi defecerat. Rurſum cum ſeſe dimiſerat, in omnes luſus & in omnes iocos ſe reſoluebat. Cum vero ſe ſiluis montibuſque tradiderat, omnes illos agreſtes in ſiluis & montibus natos, laboris patientia ac venandi ſolertia prouocabat: & in tantam ſic viuendi peruenerat cupiditatem, vt vix poſſet ad priorem conſuetudinem retrahi. At cum ſibi manum iniecerat, & ſe blandiendo, vnde abduxerat, reuocabat, tantis viribus incumbebat in ſtudium, vt non tantum nihil perdidiſſe, ſed multum acquiſiuiſſe deſidia videretur. Omnibus quidem prodeſt ſubinde animum relaxare: excitatur enim otio vigor, & omnis triſtitia quæ continuatione pertinacis ſtudij adducitur, feriarum hilaritate diſcutitur. Nulli tamen intermiſſio manifeſtius proderat. Quoties ex interuallo dixerat, multo acrius violentiuſque dicebat. Exultabat enim nouato & integrato robore, & tantum à ſe exprimebat, quantum concupierat. Neſciebat vires ſuas diſpenſare, ſed immoderati aduerſum ſe fuit imperij, ideoque ſtudium eius prohiberi debebat. quia regi non poterat. Itaque ſolebat & ipſe, cum ſe aſſidua & nunquam intermiſſa contentione fregerat, ſentire ingenij laſſitudinem: quæ non minor eſt quam corporis, ſed occultior Corpus illi erat, & natura ſolidum, & multa contentione duratum. Itaque nunquam eum ardentis animi impetus deſeruit: vox robuſta, ſed ſordida lucrubatiombus (al. *ſurda*,) & negligentia, non natura infuſcata, beneficio tamen laterum attollebatur: & quamuis inter initia parum attuliſſe virium videretur, ipſa actione acreſcebat. Nulla vnquam illi cura vocis exercendæ fuit Illum fortem, agreſtem, & Hiſpaniæ [al. *Antiquæ*] conſuetudinis morem non poterat dediſcere: ut cunque res tulerat, ita viuere, nihil vocis cauſa facere: Non illam per gradus paulatim ab imo vſque ad ſummum perducere. non rurſus ſumma contentione paribus interuallis deſcendere: non ſudorem olei vnctione diſcutere: non latus ambulatione [al. *ablutione*] reparare. Sæpe cũ per totã lucubrauerat noctẽ, ab ipſo cibo ſtatim ad declamandũ perueniebat. Iam vero cũ rẽ inimiciſſimã corpori faceret, vetari nullo modo poterat. Poſtcœnã ferè lucubrabat, nec patiebatur alimẽta per ſomnum quietemque æqualiter digeri, ſed

perturbata

perturbata & diſſipata in caput agebat. Itaque & oculorum aciem confuderat f. *contuderat*, vt *hebetarat* initio Præfat. huius.) & colorem mutauerat. Memoria & (f. *ei*) natura quidem felix, ſed plurimum adiuta arte, nunquam illa quæ dicturus erat, ediſcendi cauſa relegebat. Edidicerat illa cum ſcripſerat. Quin id in illo magis mirabile videri poſſit, quod nec lentè, & anxiè, ſed eodem pæne, quo dicebat, impetu ſcribebat. Illi quidem qui ſcripta ſua torquent qui de ſingulis verbis in conſilium veniunt, neceſſe eſt quæ toties animo admouerint, nouiſſime affigant. At quorumcunque ſtylus eſt velox, tardior memoria eſt. In illo non tantum naturalis memoriæ felicitas erat ſed ars ſumma, & ad apprehendenda quæ tenere debebat, & ad cuſtodienda: adeo vt omnes Declamationes ſuas, quaſcunque dixerat, teneret. Iam itaque ſuperuacuos ſibi fecerat codices. Aiebat ſe ſcribere in animo [cogitata] Dicebat ita vt in nullo vnquam verbo eum memoria deceperit (f. *defecerit*.) Hiſtoriarum omnium ſumma notitia. Iubebat aliquem nominari ducem, & ſtatim eius acta curſu [f. *curſim*] reddebat, adeo quæcumque in animum eius (al. *memoriam*) ſemel deſcenderant, in promptu erant. *Et paulo poſt*: falſa opinio de illo in animis hominum conualuit. Putant enim fortiter quidem ſed parum ſubtiliter eum dixiſſe, cum in illo ſiqua alia virtus fuerit: id, quod nunc a nullo fieri animaduerto, ſemper fecit: antequam dicere inciperet, ſedens queſtionem eius quam dicturus erat, Controuerſiæ proponebat, quod ſummæ fiduciæ eſt. Ipſa enim actio multas latebras habet, nec facile poteſt, ſi quo loco ſubtilitas defuerit, apparere, cũ orationis curſus iudicium audientis impediat, dicentis abſcondat. Aſt vbi nuda proponuntur membra, ſi quid aut numero aut ordine excidit, manifeſtum eſt. Quid ergo, vnde hæc de illo fama? *Nihil eſt iniquius his qui nuſquam putant eſſe ſubtilitatem, niſi vbi nihil eſt præter ſubtilitatem*, & in illo cum omnes Oratoriæ virtutes eſſent, hoc fundamentum tot ac tantis ſuperſtructis molibus obruebatur. Nec deerat in illo, ſed non eminebat. Et neſcio an maximum vitium ſubtilitatis ſit, nimis ſe oſtendere. Magis nocent inſidiæ quæ latent. Vtiliſſima eſt diſſimulata ſubtilitas quæ effectu apparet, & habitu latet. (fort. *ambitu*,] *Mox*. Hoc quoque Latro faciebat, vt amaret ſententias. Cum condiſcipuli eſſemus apud Marullum Rhetorem hominem ſatis aridum *&c. vid. Marull.* Solebat & hoc genere exercitationis vti, vt aliquo die nihil præter Epicheremata ſcriberet, aliquo die nihil præter Enthymemata, (al. *Epiphonemata*,) aliquo die nihil præter tranſlatitias, quas propriè ſententias dicimus, quæ nihil habent cum ipſa Controuerſia implicitum, ſed ſatis aptè, & alio transferuntur, tanquam quæ de fortuna, de Crudelitate, de Sæculo, de delitijs [al. *de diuitijs*, al. *de vitijs*] dicuntur. Hoc genus Sententiarum *ſupellectilem* vocabat. Solebat Schemata quoque per ſe quæcunque Controuerſia reciperet, ſcribere. Et putant illum homines hac virtute caruiſſe: cum ingenium quidem eius hac dote abundauerit, iudicium autem eius fuerit ſtrictius. Non placebat illi orationem inflectere, nec vnquam recta via decedere [al. *diſcedere*] niſi cum hoc aut neceſſitas coegiſſet, aut magna ſuaſiſſet vtilitas. Schemata negabat decoris cauſa inuenta, ſed ſubſidij, vt quod palam aures offenſurum eſſet, ſi palam diceretur, id oblique & furtim ſubreperet. Summam quidem eſſe dementiam detorquere orationem, cui rectam eſſe liceret) *Præf. lib.* I. *Controu. & ſup. in Æbutio Silone*. Scio & Pollionem Aſiuium, & Meſſallam Coruinum, & Paſſienum qui nunc primo loco ſtat, minus bene videri, quam Ceſtium aut *Latronem*) *Præf. lib.* III. *Epitom. Declam.* Ipſe audiui Florum quendam [v. c. *quendam*,] auditorem *Latronis* dicentem non apud *Latronem*: Neque enim illi mos erat quemcunque audire declamantem. Declamabat autem ipſe tantum, & aiebat ſe non eſſe magiſtrum, ſed exemplum: nec Iulio nec alij contigiſſe ſuo (v. c. *ſeio*) quam apud Græcos Nicetæ, apud Romanos *Latroni*, vt diſcipuli) *ſic v. c.*) non audiri deſiderarent, ſed contenti eſſent audire. Initio contumeliæ cauſa a deridentibus diſcipuli *Latronis auditores* vocabantur: deinde in vſu verbum eſſe cœpit, & promiſcuè poni pro diſcipulo *Auditor*. Hoc erat non patientiam ſuam, ſed eloquentiam vendere] *Controu.* X X V. *Latronis* admirator erat Ouidius, cum diuerſum ſequeretur dicendi genus. Habebat enim ille conſtans & decens & amabile ingenium (v. c. *admirabile*) Oratio eius iam tum nihil aliud poterat videri quam ſolutum carmen. Adeo autem ſtudioſè Latronem audiuit, vt multas eius ſententias in verſus ſuos tranſtulerit. In *Armorum iudicio* dixerat Latro: *Mittamus arma in hoſtes, & petamus*. *Reliqua vid. ſup. in Ouid. Controu. X. Latro* eleganter dicebat quaſdam eſſe Quæſtiones, quæ deberent inter res iudicatas referri *&c.* Pollio Aſinius dicebat hoc *Latronem* videri tanquam forenſem, facere, vt ineptas queſtiones circumcideret: in nulla magis illum re Scholaſticum deprehendi] *Controu.* X I. *& vid. Præf. lib.* I. *Controu.* Ad imitationem *Latronis* Oſcus ſe direxerat, non tamen vnquam illi ſimilis erat, niſi cum eadem diceret. Vtebatur ſuis verbis, *Latronis* ſententiis. *Mox*. Primum Tetracolon (al. *Tetradium quod faciam*) quorum faciam quæritis? *Latronis*, Fuſci, Ceſtij, [*hoc delet Pintianus: eſt tamen in meo*] Albutij Gallionis. Hi quoties conflixiſſent, penes *Latronem* gloria fuiſſet, penes Gallionem palma: reliquos vt vobis videtur componite. *Statim*. Turrinus Clodius nunquam non de colore *Latronis* Cõtrouerſiam fecit. *Latro* nunquam ſolebat diſputare in conuiuio, aut aliquando quid declamare poterat ex tempore, [*ſic v. c.*] Dicebat quoſdam eſſe Colores prima facie duros & aſperos: Eos nõ poſſe niſi actione probari. Negabat vtique illos placere poſſe, niſi totum noſſent: ſe & ſuas vires noſſe, & illarum fiducia aliis metuenda, & prærupta audere. Multa ſe non perſuadere iudici, ſed auferre] *Proœmio lib. V. Controu.* Meſſalla cum audiſſet Latronem declamantem: dixit: *ſua lingua diſertus eſt*. Ingenium illi conceſſit ſermonẽ obiecit. Non tulit hanc contumeliã *Latro* & pro Pythodoro Meſſallae Orationem diſertiſſimam recitauit, quam Suaſoriam Theodoto declamauit per triduum] *Controu.* X I I. *Latro* non poteſt furti ſuſpectus eſſe: Græcos enim & contemnebat & ignorabat.) *Controu.* XXXIII.

Declamatoriæ virtutis *Latronem Porcium* vnicum exemplum, cum pro reo in Hiſpania *Ruſtico Porcio* propinquo ſuo diceret, vſque eo eſſe confuſum, vt a Solœciſmo inciperet: nec ante potuiſſe confirmari, ac parietes deſiderātem quam impetrauit (v. l.) *Negante potuiſſe confirmari, ac parietem deſiderantem, qua impetrauit*] vt iudicium ex foro in Baſilicam transferretur] *Præfat. lib.* IV. *Controu. alias* IX. *& Quinctil lib.* X. *cap.* V. *extremo.* Plinius lib. XX. cap. XIV. Omne cuminum pallorem bibentibus gignit. Ita certè ferunt *Portij Latronis* clari inter magiſtros dicendi affectatores, ſimilitudinem coloris ſtudijs contracti, imitatos & Seneca noſter ſupra de Latrone: *Oculorum aciem confuderat, & colorem mutauerat, Porcius Latro genere Hiſpanus primus clari nominis*, inquit Quinctil. lib. x. *Profeſſor*, vel vt ait Plinius: *clarus inter dicendi magiſtros.* iudicio noſtri Senecæ tot egregiis Declamatoribus, qui fœcundum Auguſti ingeniis ſeculum illuſtrarunt, gloriam præripuit. Volaterranus eiuſdam *Maximi* diſcipulum facit, vereor ne Marillium dicere voluerit, quem cum noſtro auctore audiuit. vid. Volaterranum, & Cœl. Rodig. lib. VI. cap. XXXV. Eius mors exſtat in Euſebij Chronico ad Olymp. CXCIV. ann. Auguſti XL. *M. Porcius Latro Latinus Declamator tædio duplicis quartanæ ſemet interfecit.* Circumfertur eius declamatio in Catilinam.

POTAMON.

Potamon magnus fuit declamator Mitylenis: qui eodem tempore viguit quo Leſbocles] reliqua in Leſbocles. *Suaſ.* II.

M. FABIVS QVINCTILIANVS.

M. *Fabius Quinctilianus* auus, pater, & Nepos Oratores, de quibus variè Critici iudicant, tu vide Fab. Quinctil. lib. XII. Inſtit. Orat. cap. de figuris, & Pet. Pythœi eruditam præfationem in Declamationes CXLV. quæ circumferuntur. Et Nic. Fabrum I. C. ad Præf. lib X. nobis V. Controu. & B. Hieronymum ad Euſebij Chronicon.

ROMANIVS HISPO.

Hiſpo *Romanus* erat natura, quæ aſperiorem viam dicendi ſequeretur,] Controu. XXVI. *Romanius* autem in antiquis Lapp. inſcriptum ſe vidiſſe affirmat Ant. Auguſtinus v. c. *Hiſponis* cuiuſdam *Cepionis* meminit & Plinius minor lib. IV. epiſt. LXXIX. & Iuuenalis.

Hiſpo ſubit Iuuenes, & morbo pallet vtroque.

quibus hic moribus enituerit ſub Tiberio docet Tacitus lib I.

SABINVS.

Suaſor. II. *Halus Sabinus*. in v. c. *Alius Sabinus*. & poſt: *Sabinus Aſydius*, in v. c. *Sabinus Aſylius*. *Caius Sabinus* Controu. XVI. & XXI. fine *Clodius Sabinus* [vid. Clodius] *Gabius Sabinus* Controu. XVII. initio *Gauius Silo* Controu. XXXI. de quo ſupra, & XXXII. extrema, & XXXIII. & XXXIV. initio & *Caius Silo* Præf. lib. V. Controu. in fine. [vid. ſup. *Pompeius Silo*] *Sabinus Aſydius* venuſtiſſimus inter Rhetoras ſcurra] *Suaſ.* II. Erat vrbaniſſimus homo *Sabinus* Controu. XXVII. *Sabini* declamatoris & in Collectaneis Suidas meminit, pluresque Plinij æquales *Sabinos* numerat doctiſſimus C. Plinij interpres Catanæus ad lib. IV. epiſt. VII.

MAMERCVS ÆMILIVS

Scaurus.

Non tantum diſertiſſimus homo, ſed venuſtiſſimus; qui nullius vnquam impunitam ſtultitiam tranſire paſſus eſt] *Controu.* II. De *Scauro*, ſi me interrogatis, cum illum mecum audieritis, iniqui eſtis. Non noui quemquam cuius ingenio P. R. pertinacius ignouerit. Dicebat negligenter ſæpe cauſſam in ipſis ſubſellijs, ſæpe dum amicitur (v. c. *admittitur*) dicebat; deinde litiganti ſimilior quam agenti, cupiebat euocare aliquem aduerſariorum [ſic, v. c.] & in altercationem peruenire, (vid. in Portio Latrone) vires ſuas nouerat, nihil illo erat venuſtius, nihil paratius. Genus dicendi antiquum: Verborum quoque non vulgarium grauitas, ipſe cultus habituſque corporis mire ad auctoritatem Oratoriam aptatus. Sed ex ijs omnibus ſciri poteſt, non quantum oratorem præſtare ignarus *Scaurus*, ſed quantum deſereret [ms. *differeret*.] Pleræque actiones malæ; in omnibus tamen aliquod magni neglectique ingenij veſtigium exſtabat Raro aliqua actio bona, ſed quam fortunæ imputares. Sic illum longa, imo perpetua deſidia eo perduxerat, vt nihil curare vellet, niſi poſſet. Orationes ſeptem edidit, quæ deinde S. C. combuſtæ ſunt, bene cum illis ignis egerat, ſed exſtant libelli [v. c. *Ex his libellis* f. libelli) qui cum fama eius pugnant, multo quidem ſolutiores ipſis actionibus. Illas enim cum deſtituerat cura, labor adiuuabat; Si caloris minus habent, negligentiæ non minus. Declamantem audiuimus, & nouiſſime quidem lepidè, ita, vt quod difficillimum erat, ſibi diſpliceret] *Præf. lib V. Controu.* Eius apud Tacitum lib. VI. hoc legimus elogium *Mamercus Scaurus*, inquit, *rurſum poſtulatur, inſignis nobilitate & orandis cauſſis, & vita probroſus.* Et lib. III. *ſatisfactum Corbulonis per Mamercum Scaurum, qui patruus ſimul ac vitricus Sullæ & oratorum eo tempore vberrimus erat.* Et ſane impuritate vitæ quam eloquentia notior eſt antiquorum ſcriptis: Mortem eius apud eundem lib. VI. leges. Tuſcus *Scaurum Mamercum*, in quo Scaurorum familia exſtincta eſt, maieſtatis reum fecerat, homo quam improbi animi, tam infelicis ingenij.) *Suaſor* II. Vitia *Scauri* huius etiam hoc breui Tertulliani ſtigmate notantur de Pallio: *Dabo Catharticum impuritati Scauri & alea Curij, & vinolentiæ Antonij.* Idem Votienum Montanum Ouidium inter oratores vocabat: nam & Ouidius neſcit, quod bene ceſſit relinquere.) *Controu.* XXVIII.

SENECIO GRANDIO

Senecio fuit, cuius nomen ad vos potuit perueniſſe, ingenij confuſi ac turbulenti, qui cupiebat grandia dicere: adeo vt nouiſſime morbo huius rei & teneretur & rideretur: nam & ſeruos nolebat habere, niſi grandes, & argentea vaſa non niſi grandia. Credatis mihi velim non iocanti, eo peruenit inſania eius, vt calceos quoque maiores ſumeret; ficus non eſſet niſi mariſcas. Concubinam ingentis ſtaturæ habebat, omnia grandia probata. (ſic. v. c.) Impoſitum eſt *cognomen*, vel vt ait Meſſalla, *cognomentum*; & vocari cœpit *Senecio Grandio*.] Alter *Herennius Senecio* in Bætica natus a C. Plinio ſæpenumero commemoratus in epiſtola v. lib. I. & alibi. a Domitiano interemtus, de quo ſic lib. III. epiſt. II *Occiſis Senecione, Ruſtico, Heluidio.* Hoc etiam prior *Corn. Senecio* L. Annæi Senecæ æqualis, eques Rom. & opulentus, quem in ipſo procurrentis impetu pecuniæ extinctum refert epiſt. CI. ad Lucilium.

SEXTILIVS HENA fort. Hemina.

FVit homo ingenioſus magis quam eruditus, inæqualis poeta, & pæne quibuſdam locis talis, quales eſſe Cicero [pro Archia) Cordubenſes poetas ait: *Pingue quiddam ſonantes atque peregrinũ* Is Ciceronis proſcriptionem recitaturus in domo Meſſallæ Coruini, Pollionem Aſinium aduocauerat, & in principio hunc verſum non ſine magno aſſenſu recitauit:

Deflendus Cicero eſt, Latiæque ſilentia linguæ.

Pollio Aſinius non æquo animo tulit, & ait: Meſſalla tu quid tibi liberum ſit in domo tua videris, ego iſtum auditurus non ſum, cui mutus videor: atque ita conſurrexit, ne intereſſet recitationi eorum) *Suaſ.* VI.

Q. SEXTIVS.

CVm *Sextium* audiret, nihilominus declamabat, & tam diligenter vt putares illum illi ſtadio parari) *Præf. lib* II. *Controu.* Hoc dicit Fabianũ declamandi ſtudiũ non intermiſiſſe, cum Philoſophiæ ſtuderet. *Sextium* autem ibi legendũ cenſeo, non vt in hactenus editis *Ceſtiũ* Is enim eſt *Sextius* Philoſophus Fabiani, & Socionis L. Senecæ præceptoris doctor. Duo autem fuerunt *Sextij*. Q. nimirum *Sextius* pater, qui a D. Iulio latum clauum ſibi oblatum recuſauit, & filius eius, de quo B. Hieronymus anno, quo Chriſtum natum tradit, hæc refert: *Sextius Philoſophus Pythagoricus naſcitur* (ſic legunt optimi veterum,) ambo inſignes, qui etiam ſui nominis ſectam Romæ reliquerunt. Suetonius de illuſtribus Grammaticis in vita Craſſicij: *Dimiſſa*: inquit, *repente ſchola tranſijt ad Q. Sextij ſectam*. Ita enim hunc locum vetus Pet. Pythœi codex exprimit, & Plinius cap. XXVIII. lib. XVIII. ſcribit *Sextium* e Romanis Sapientiæ ad ſectatoribus, vt antea Democritum, *præmiſſa olei caritate ex futuro Vergiliarum ortu, magna vtilitate tum propter ſpem oliuæ, coemiſſe in toto tractu omne oleum. Atque vt apparuit cauſa, & ingens diuitiarum curſus, reſtituiſſe mercedem anxia & auida dominorum pænitentia, contentum ita probaſſe opes ſibi in facili, cum vellet, fore. Sextiorum* præter Senecam in epiſt. LXIII. & libris de Ira ſæpe, & cap. vlt lib. VII. Natur. Quæſtion: Meminit Quinctil. lib. X. cap. I. *Scripſit non parum multa*, inquit, *Corn. Celſus*, *Sextios ſecutus non ſine cultu & nitore* (male vulgo *Septicos ſecutus*,) ſic enim docent legendum vett. codd. & præcipuè antiquiſſimus Petri Danielis. Eiuſdem commendatur ſui ipſius quotidie examinatio ante nocturnam quietem, apud Senecam lib. III. de Ira cap. XXXVI. Dicere ſolebat: *Iouem non plus poſſe quam virum bonum.*

FVLVIVS SPARSVS.

MEmini hominem inter Scholaſticos ſanum, inter ſanos Scholaſticum. *Controu.* VII. Eſt *Silius Sparſus* & ſæpius *Fuluius*, vt vel pro illo *Silius Baſſus* ſcribendũ paſſim videatur, vel ſẽper *Fuluius Sparſus*. *Sparſo* ſuo ſcribit & Plinius lib IV. Epiſtol. V. ad quem & Martialis Epigramma miſit lib. XII.

STATORIVS VICTOR.

MVniceps Senecæ, cuius Fabulis memoria digniſſimis aliquis Suaſoriæ occaſione Cõtradictionem ſumſit. *Suaſ.* II.

STERTINIVS MAXIMVS.

MEminit eius Seneca, hic artis Rhetoricæ præcepta compoſuit, teſte Fab. lib. III. cap. I. Aduerſus hunc, cũ ab ipſo premeretur, dixit Syriacus Vallius cum eius comes fuiſſet: *per annos* XII. *in Officio tuo fui, dic quid peccauerim, ſed hæc eſt conſuetudo veſtra, iniuriam vocatis ſummam ſeruitutem*) *Controu.* IX.

SVRDINVS.

APud Cæſtium prætorem declamabat (f. *præceptorem, ipſe ad prætorem citatus*) Præf. lib. III. Epitomes *patrem*. A.A. ſed non citatur hoc nomine, potius *Pium* legendum, natumque ex compendio mendum) Suaſoriam *Surdinus*, ingenioſus adoleſcens: a quo Græcæ fabulæ eleganter in Latinum ſermonem conuerſæ ſunt. Solebat is dulces ſententias dicere, frequentius tamen prædulces & infractas) *Suaſ. vlt*. Legendum puto *Surdinium*, vt gentilitium ſit nomen. Fuit & antea *Surdinius*, qui Neuiani liberti bona quæ ille Genutio cuidam Matris Magnæ Gallo teſtamento reliquerat, ſibi vindicauit, edicente Conſule Mamerco Æmilio. Genutium neque virorum neque mulierum numero habendum, qui ſibi ſponte genitalia amputaſſet. Val. Maximus lib. VII. cap. VII.

THEODORVS GADAREVS.

T*Heodorus Gadareus*, ſiue vt dici voluit *Rhodius* vid. ſupra quæ ad Apollodorum notaui. *Theodorus* legitur *Controu.* XII.

CLODIVS TVSCVS.

SI vultis, hiſtoricum quoque vobis fatuum dabo *Tuſcus* ille qui Scaurũ Mamercum, in quo Scau-

rorum familia extincta eſt, Maieſtatis reum fecerat, homo quam improbi animi, tam infelicis ingenij.] *Suaſor* II. *extrem.* Eſt alius *Clodius Tuſcus* memoratus ab Agellio citante litteras ad eum Aſinij Capitonis lib. v. cap. x. eſt quidam Fabricius *Thuſcus* citatus ſubinde a C. Plinio in naturali hiſtoria.

VALLIVS SYRIACVS.

DIſerte multa dixit: Brutidius Niger cum ageret illi obiecit, quod cauſſam non poſuiſſet. Reſpondit *Syriacus*: primum non apud eundem præceptorem ſtuduimus, Tu Apollodorum habuiſti, cui ſemper narrare placet: ego Theodorum cui nō ſemper: Deinde ſi quæres magis quare ego non narrauerim, vt iſta narrares.) *Controu.* IX. [*vid. Controu.* XXVII.] Dio Caſſius lib. LVIII. Συριακὸς οὔτ' ἀδικήσας τι οὔτ' αἰτιαθεὶς, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ παιδείᾳ ἐλλόγιμος ὢν ἐσφάγη, διὰ τοῦτο μόνον ὅτι φίλον αὐτὸν τοῦ Γάλλου ὁ Τιβέριος εἶπεν εἶναι. vide *Stertinius.*

VARIVS GEMINVS.

VArij *Gemini* ſententiam de Cicerone vnicè mirabatur Caſſius Seuerus. Idem aiebat alios declamaſſe, *Varium* viuum (al. *vnum* conſilium dediſſe. Poſtquam plura dixit ſcurrilia, vt illi mos erat] *Suaſ.* VI. B. Hieronymus lib. I. aduerſus Iouin. *ſublimem oratorem* vocat cuius etiam dictum hoc laudat. *Qui non litigat, cælebs eſt.* Nomen hoc corruptum in *Varius* quidem *Minus*, pro *Varius Geminus* Cont. XVII. Hic apud Cæſarem verba faciens: *Cæſar*, inquit, *qui audent apud te dicere, magnitudinem tuam ignorant, qui non audent, humanitatem.*

QVINCTILIVS VARVS.

DEclamauit apud Triarium Controuerſiam *Quinctilius Varus* [v. c. *Quinctius.*] tunc Germanici gener vt prætextatus] *Cōtrou.* III. De *Quinctilio Varo* vel *Varro*, qui cladem in Germania accepit. Sueton. in Auguſto cap. XXIII. & Tiberio XVII. Euſeb. in Chronico, & Horat. vetus interpres Acro, & Manilius poeta: quem autem hic Germanici generum facit, Tacitus matrem eius Claudiam Pulchram vxoris Agrippinæ ſobrinam facit. Eodemque pertinet Dionis locus in Agrippina in Caligula. Vt autem a Domitio Afro accuſatus ſit, docet Corn. Tacitus.

VIBIVS GALLVS.

FVit tam magnæ olim eloquentiæ, quàm poſtea inſaniæ, cui hoc accidiſſe vni ſcio, vt in inſaniā non caſu incideret, ſed iudicio perueniret. Nam dum inſanos imitatur, dum lenocinium ingenij furorem putat, quod ſimulabat [*diſſimulabat.* v. c. ad verum redegit. Solebat ſic ad iocos peruenire, vt amorem deſcriberet pæne cantantis modo: vt diceret:

Amorem deſcribere volo cum tanquam bacchari volo.

Deinde deſcribebat, & totiēs cœpturus repetebat.

Amorem deſcribere volo.

In Controuerſia hac [diues tres filios abdicarat] plane quod voluit conſecutus eſt, vt diuitias nobis in odium adduceret. Sæpe enim ingeſſit: *Diuitias deſcribere volo.* Et multa facunde explicuit, corruptius quam Fabianus, ſed dulcius. Hoc vnū occurrit in quo puſillum ineſt inſaniæ. Non me delectatis non ſeruorum (lego *noti* ex v. c. domiui greges, nec ſonantia laxi ruris ergaſtula, patrem gratis amo) *Controu.* IX. & Epitomæ. II. Declam.

L. & M. & P. VINICII.

L. *Vinicius Vinicij* frater: quo nemo ciuis Rom. in agendis cauſſis præſentius habuit ingenium: quod longa cogitatio illi præſtitura erat, prima intentio animi dabat. Ex tempore cauſas agebat, ſed non deſiderabat hāc commendationē, vt ex tempore agere videretur. De hoc eleganter dixit Diuus Auguſtus: *vnus* (*Lucius* habet v. c.) *Vinicius ingenium in numerato habet. Controu.* XIII. extrema. citatur & Contro. XXI. & forte Controu. XI. *Lucius* tantum. [ingenium autem in numerato habere dicitur de actore facile dicente ex tempore, vt ait Fab. cap. IV. lib. VI. Macrob. lib. II. cap. IV. de alijs & cap. VI. *de Galba.* Male D. Hieron. epiſt. ad Pammachium attribuit Q. Haterio.] Fuit hic frater M. Vinicij Progeneri Auguſti, cui Velleius Paterculus ſuos libros inſcripſit, de quibus apud eundem frequens eſt mentio, & Tacitum lib. VI. Hic L. Vinicius Conſulatum ſub Auguſto geſſit anno poſt R. C. DCCXX. P. *Vinicius* frater tarditate linguæ laborauit, qui, vt refert L. Seneca epiſtola XL. tractim dicebat, & tanquam dictaret, non diceret. *Vinicius* exactiſſimi vir ingenij, qui nec dicere res ineptas nec ferre poterat, &c.) *Controu.* XX. vide reliqua accuſaſſe Votienum Montanum. P. *Vinicius*) ſic enim emendo ex v. c. ſummus amator Ouidij, hunc aiebat ſenſum diſertiſſime apud Naſonem Ouidium eſſe poſitum: quem ad fingendas ſimiles ſententias aiebat eſſe memoria tenendum: Occiſo Achille hoc epiphonema apponit XII. Metamorph. extremo:

Quod Priamus gaudere ſenex poſt Hectora poſſet,
Hoc fuit.

[alias *quo*] Controu. XXXIII. extremo.

M. VIPSANIVS ATTICVS Agrippa.

IS Pomponij Attici Ciceronis amicitia & epiſtolis clari filius fuit. Id vt credam, inquit Faber, faciunt patris nomen, & aui cognomen, quibus tanquam hereditariis ſucceſſit. Is autem *Atticus Vipſanius* non ſolum nomen aui materni, ſed etiam ſtudia velut creuit, adeo vt doctoris ſui Apollodori præcepta Græcè tradiderit. Quinctil. cap. I. lib. III. niſi forſan Quinctiliani locus de *Dionyſio Attico* Apollodori diſcipulo intelligendus ſit. καὶ γὰρ, vt ait Strabo, σοφιστὴς ἦν ἱκανὸς, καὶ συγγραφεὺς, καὶ λογογράφος, quod verius eſt. Seneca Atticus Controu. XIII. Eſt & Antonius Atticus) *Suaſor.* II. vbi v. c. *Æticus.* legit. Is M. *Vipſanius Agrippa* M. Filius primam de tribus vxorem duxit, Pomponiam T. Attici filiam, ex qua Vipſaniam Agrippinam ſuſtulit. Huius fortaſſe frater, vt credo, ab alijs præteritus eſt, M. *Vipſanius Atticus Agrippa*, alterā

vero Marcellam Octauiæ filiam: Tertiam Auguſti Iuliam.

AVCTARIVM.

D. Hieronymi ad Euſeb. Chronicon.

OLymp. 180 anno 4. *M. Calidius.* orator clarus habetur. qui bello poſtea ciuili Cæſarianas partes ſecutus, cum togatam Galliam regeret, Placentiæ obiit. Olymp. 182. an. 4. *Curio* promptus & popularis orator Romæ habetur inſignis, qui deinceps in Africa pudore amiſſi exercitus mori maluit, quam euadere.

Laberius mimorum ſcriptor decimo menſe poſt Cæſaris interitum Puteolis moritur. Olymp. 184.

Publius Mimographus natione Syrus Romæ ſcęnam tenet, Ibi. *Fornij* pater & filius clari oratores habentur, quorum filius conſularis ante patrem moritur. Forte Iunii Othones quos ſæpe laudat Seneca. Olymp, 187. an. 4. Auguſti xv. Antonius (fort. Muſa medicus Auguſti poſt Actiacam victoriam naufragio periit.

Atracinus qui ſeptem decim natus annos Cælium accuſauerat, clarus inter oratores habetur. Ad extremum morborum tœdio in balneo voluntarie exanimatus heredem reliquit Auguſtum. Olymp. 189. anno 3. Cicero & Fab.

Olymp. 193. anno 4. Auguſti 39. *M. Tullius Tyro* Ciceronis libertus, qui primus notas commentus eſt, in Puteolano prædio vſque ad centeſimum annum conſeneſcit.

Olymp. 198. 14. à Chriſto nato *Sotio* Philoſophus Alexand. præceptor Senecæ clarus habetur.

Domitius Afer Nemauſenſis clarus orator habetur, qui poſtea Nerone regnante ex cibi redundantia in cœna moritur. Olymp. 205. anno Dom. 96. Fabius Quinctil. lib. x.

Cladius Quirinalis Rhetor Arelatenſis Romæ inſigniſſime docet. Olymp. 205. an. 4. Chriſti 46. *Palæmon Vicentinus* (v. c. *Vicetinus*] inſignis Grammaticus Romæ habetur, qui quondam interrogatus, quid inter ſtillam & guttam intereſſet, *gutta*, inquit, *ſtat*, *ſtilla cadit*. Olymp. 206. ann. 4. Chriſti 50. vid. Suetonium.

M. Antonius Liberalis Latinus Rhetor grauiſſimas cum Palæmone inimicitias exercet. Olymp. 207. an. 1. Chriſti 51.

Probus Berythius eruditiſſimus Grammaticorum Romæ agnoſcitur Olymp. 209. an. 1. Chriſti 58.

Statius Surculus Toloſanus in Gallia celeberrime Rhetoricam docuit. Olymp. 209. 1. ann. Chriſti 59.

L. Annæus Seneca Cordubenſis, præceptor Neronis & patruus Lucani poëtæ inciſione venarum, & veneni hauſtu periit. Olym. 211. anno Chriſti 67. Sub Galba.

Iunius Annæus Gallio frater Senecæ, egregius Declamator propria ſe manu interfecit mortem eius Nerone in preſentiam differente. Olymp. 211. anno Chriſti 66.

L. Annæus Mela Senecæ frater & Gallionis bona Lucani poetæ filij ſui à Nerone promeretur Olymp. 211. anno Chriſti 70.

M. Fabius Quinctilianus à Galba Romam producitur. Olymp. 211. an. 4. Chriſti. 71. Sub Domitiano.

Quinctilianus ex Hiſpania Calaguritanus, qui primus Romæ publicam ſcholam, & ſalarium è fiſco accepit, claruit. Olymp. 217. 1. anno, Chriſti 90. Idē Hieronymus Vigilantium hæreticum ob communem patriam mutum. Quinctilianum appellat.

Serapion philoſophus & orator agnoſcitur. Olymp. 213. 2. Chriſti 76.

Phauorinus & Palæmon Rhetores inſignes habentur. Olymp. 228 Chriſti anno 135.

Fronto orator inſignis habetur, qui M. Antoninum Verum, Latinis litteris erudiuit. Olymp. 235. 4. Chriſti 166. Arnob.

Gabinus celeberrimi nominis Rhetor in Gallia docuit. Olymp. 214. an. 1. Chriſti 79.

Apud Piſas *Peregrinus* Philoſophus rogo quē ex lignis compoſuerat, incenſo ſemet ſuperiniecit Olymp. 236. 2. Chriſti 168. Lucianus. Agel. lib. 12. ca. 11.

Feneſtella hiſtoriarum ſcriptor, & carminum, ſeptuagenarius moritur, ſepeliturque Cumis. Olymp. 199. 3. Chriſti. 21. ſub Tiberio.

Q. Aſconius Pedianus ſcriptor hiſtoricus clarus habetur, qui 73. ætatis ſuæ anno captus luminibus, 12. poſtea annis in ſummo omnium honore conſeneſcit Olymp. 213. 4. anno Chriſti 78. ſub Veſpaſiano.

RHETORES

RHETORES CLARI A Suetonio Tranquillo deſcripti.

C. *Albucius Silo Nouarienſis.*
L. *Otacilius Pilitus.*
L. *Plotius Gallus.*
Sex. *Clodius Siculus.*

RHETORES qui apud eundem interciderunt, vt ex MS. Catalogo conſtat.

Sex. *Iulius Gabinianus.*
L. *Ceſtius Pius.*
M. *Porcius Latro.*
Q. *Curtius Rufus.*
L. *Valerius Primanus.*
.. *Virgilius Flauus.*

L. *Statius Vrſulus. f. Surculus.*
P. *Clodius Quirinalis.*
M. *Antonius Liberalis.*
M. *Fabius Quinctilianus.*
M. *Tullius Tiro.*
Hi ſunt in Euſebiani Chronici append.

ORATORES AC RHETORES qui extant.

GRÆCI.

Aeſchines.
Alciphron.
Antocides.
Ariſtenetus.
Ariſtides.
Cephiſiodorus.
Demoſthenes.
Dinarchus.
Dion Chryſoſtomus.
Gorgias Leontinus.
Hermogenes.
Hyperides.
Iſaeus.
Iſocrates.
Lycurgus.
Lyſias.
Memnon.
Xenophon.

Reliquos dabit Athenæus, Heſychius illuſtris, Suidas.

LATINI.

Cicero.
Cornificius.
Fabius Quinctilianus.
Mamertinus.
Nazarius Panegyriſta.
Symmachus vrbis præf.

X. RHETORES SEV ORATORES GRÆCIÆ quorum vitæ in Plutarchi opuſculis.

Demoſthenes.
Aeſchines.
Iſocrates.
Lyſias.
Iſaeus.
Antiphon.
Andocides.
Hyperides.
Dynarchus.
Lycurgus.

Declamatores Græci extant.

Aelius Ariſtides Adrianenſis.
Libanius.
Maximus Tyrius.
Dion Chryſoſtomus.
Polemon.
Himerius.
Fl. Philoſtratus.
Theon Sophiſta.
Aelianus Præneſtinus.

Aliique complures apud Suidam & Photium, in Bibliotheca.

RHETORES exſtantes qui Præcepta tradiderunt:

APHTHONIVS SOPHISTA THEON SOPHISTA PRISCIANVS CÆSARIENSIS	*progymnaſmata ſeu primas apud Rhetorem exercitationes ediderunt.*
DEMETRIVS PHALEREVS	*περὶ ἑρμηνείας. de elocutione.*
DIONYSII HALICARNASSEI	*Rhetorica opuſcula.*
DIONYSIVS LONGINVS	*περὶ ὕψους de ſublimi genere dicendi.*
ARISTOTELIS	*Rhetoricorum libri III. cum Scholiis græcis ἀνωνύμου καὶ ἀκεφάλοις.*
HERMOGENIS THARSENSIS	*Rhetoris acutiſſimi opera, cum græcis ἀδήλου τινὸς commentarijs & Scholiis Io. Stur.*

Ex his Græcè compēdium dedit Matthæus Camariota Auguſtæ Vindel. editum; latinè verò Georgius Trapezuntius, & eo accuratior additis Ciceronis exemplis Pet. Ioan. Nunneſius, Rhetoricarum inſtitutionum ex Hermogenis methodo libros IV. Barcinone tertium edidit 1593.

LATINI RHETORES ANTIQVI LVTETIÆ SIMVL EDITI ANNO 1599. PRÆTER CICERONEM, Quinctilianum, Cornificium ad Herennium,

RVTILIVS LVPVS AQVILA ROMANVS IVLIVS RVFINIANVS	*de figuris ſententiarum & elocutionis.*
CVRII FORTVNATIANI	*Conſulti artis Rhetoricæ Scholaſticæ lib. III.*
MARII VICTORINI	*expoſitio in libros Rhetoricor. Ciceronis.*
SVLPITII VICTORIS	*inſtitutiones Oratoriæ.*
EMPORIVS RHETOR	*de Ethopeia ac loco communi, eiuſdem demonſtratiuæ ac deliberatiuæ materiæ præcepta.*
AVRELII AVGVSTINI	*principia Rhetorices.*
IVLII SEVERIANI	*Syntomata.*
RVFINVS	*de compoſitione, & metris Oratorum.*
AVRELIVS CASSIODORVS,	*de arte Rhetorica.*
BEDA,	*de Tropis Sacræ Scripturæ.*
ISIDORVS	*de arte Rhetorica.*
ANONYMI	*de locis Rhetoricis.*
ALBINI ALCVINI	*de arte Rhetorica dialogus.*
CORN. CELSI	*Rhetorica Coloniæ edita cum Popinae Scholijs.*

ORATORES LATINI.

.. *Aemilius Porcina.*
.. *Annius Luſcus.*
M. *Antonius Cenſorius.*
C. *Aſinius Pollio.*
M. *Iunius Brutus.*
App. *Claudius Cæcus.*
C. *Iulius Cæſar Strabo.*
C. *Iulius Cæſar dictator.*
.. *Calidius.*
C. *Licinius Caluus.*
.. *Caſſius Seuerus.*
M. *Porcius Cato Cenſorius.*
M. *Porcius Cato Nepos.*
.. *Cincius.*
M. *Cœlius.*
L. *Licinius Craſſus.*
C *Scribonius Curio pater.*
.. *Domitianus Aug.*
.. *Domitius Afer.*
.... *Fauorinus.*
Fronto.
.. *Iunius Gallio pater.*
C. *Semprónius Gracchus.*
Q. *Hortenſius.*
.. *Iulius Africanus.*
.. *Iulius Secundus.*
C. *Laelius.*
C. *Licinius Macer.*
Q. *Memmius.*
M. *Valerius Meſſalla Coruinus.*
Q. *Cecilius Metellus Numidicus.*
Q. *Cæcilius Metellus.*
T. *Munatius Plancus.*
... *Philiſtus Siculus.*
C. *Plinius Secundus.*
... *Pompeius Saturninus.*
C. *Saluſtius Criſpus.*

P. Corn. Scipio African. maior.
Seru. Sulpicius Rufus.
Q. Seruilius Cæpio.
M. Aemilius Scaurus.
C. Titius.
... Trachallus.
.. Aelius Hadrianus Aug.
Q. Aelius Tubero.
P. Vatinius.
.. Vibius Criſpus.

RHETORES APVD C. PLINIVM MAIOREM.

TVllius Tyro lib. II.
Fabianus lib. II. & IX. XI. XIV. XV. XVII. XXVIII. XXXVI.
Rufus. lib. VII. XXXIII. XXXIV. & Vibius Rufus. XI. XIX.
Cordus. lib. VII.
Duillius. lib. VII. inter externos forte qui Deillius Suaſ. I.
M. Agrippa. lib. V. & alibi.
Mæcenas. lib. IX. XXXII. XXXVII. Seneca. Tac. Suet. Dion.
Trebius Niger. lib. IX. XXXII.
Suetonius Paulinus. lib. V.
Pomponius Mela. lib. V. & VI. VIII. &c.
Seneca. lib. IX. & XXXVI.
Caſſius Seuerus. Plinius maior, & in Pomponio Marcello Suet.
Iunius Auitus. Plinius lib. VIII. epiſtola Omnino.
Cæſar Dictator lib. IX.
Sex. Niger ſcripſit Græcè de medicina. Plinius lib. XII. XIII. XIV. XIX. XX. vſque ad XXX. & XXXII. XXXIII. & XXXIV.
L. Arruntius qui Græcè de aſtris ſcripſit. lib. XVIII.
Iulius Baſſus Græcè ſcripſit librum de medicina, nam ſemper Sex. Nigro cõiungitur. Plin. XX. XXI. XXII. XXIII. XXIV. XXV. XXVI. XXVII. XXXIII. XXXIV.

SOPHISTÆ GRÆCI APVD Eunapium Sardianum.

PLotinus.
Porphyrius.
Iamblichus.
Ædeſius.
Maximus.
Priſcus.
Iulianus.
Proæreſius.
Epiphanius.
Diophantus.
Sopolis.
Himerius.
Parnaſius.
Libanius.
Acacius.
Nymphidianus.
Zenon.
Magnus.
Oribaſius.
Ionicus.
Chryſanthius.
Epigonus.
Beronicianus.

GRÆCI SOPHISTÆ APVD PHILOSTRATVM, qui extant Charactere diſtinguuntur.

ADrianus Tyrus.
ÆSCHINES COTHOCIDES.
ÆLIANVS ROMANVS.
Alexander Seleucus.
Antiochus Conſul.
Antiochus Cilix.
Antipater Hieropolitanus.
Antiphon Rhamnuſius.
Apollonius Athenienſis.
Apollonius Naucratites.
Ariobarzanes Cilix.
ARISTIDES.
Ariſtocles Pergamenus.
Aſpaſius Rauennas.
Athenodorus.
Carneades Athenienſis.
Chreſtus Bizantinus.
Critias.
Cyrinus Nicomedienſis.
Damianus Epheſius.
Dias Epheſius.
DION PRVSEVS.
Dionyſius Mileſius.
Enomarchus ex Andria.
Eudoxus Cnidius.
Euodianus Smyrnæus.
GORGIAS.
Heliodorus Celta.
Heraclides Lycius.
Herodes Athenienſis.
Hermocrates Phocenſis.
HERMOGENES THARSENSIS
Hippias Eleus.
Hippodromus.
ISÆVS ASSYRIVS.
ISOCRATES.
Leo Byzantius.
Lollianus Epheſius.
Marcus Spartiates.
Nicetes Smyrnæus.
Pauſanias Cappadox.
Phauorinus Gallus.
Phœnix Theſſallus.
Philiſcus Theſſalus.
PHILOSTRATVS ÆGYPTIVS
Philager Cilix.
Polemon Laodiceus.
Polus Agragantinus.
Pollux Naucratites.
Proclus Naucratites,

Prodicus Ceus.
Protagoras Abderites.
Ptolemæus Naucratites.
Rufus Perinthius.
Secundus Athenienſis.
Scopelianus Smyrnæus.
Theodotus.
Theomneſtus Naucratites.
Thraſymachus Cartaginienſis.
Varus Laodicenſis.
Varus Pergenſis.
Xenophon Siculus.

RHETORES BVRDEGALENSES

apud Auſonium.

T*iberius Victor* Mineruius.
Latinus *Alcimus* Alethius.
Luciolus.
Attius Pater *apater.*
Alethius *Mineruius.*
Atticus *Tiro Delphidius.*
Cenſorius Atticus *Agricius.*
Aemilius Magnus Arborius.
Exuperius.
Sedatus.
Staphylius.
Victorino Subdotor.
Dynamius.

CAR.

CAR. ALBERTVS VERO-MANDVVS LECTORI.

VARIANTES Scripturas in M. ANNÆI RHETORIS Scripta ab AND. SCHOTTO, FERNAND. PINCIANO, & I. LIPSIO priùs editas, prætermittendas eſſe hac editione non putaui, ne quis eas requireret: tùm vt ſitim explerem eorum qui Criticum affectant, atque illam circa Contextum Auctorũ πολυπραγμάτευσιν. SCHOTTVS quidem quatuor perantiquos in membranis ſcriptos & calamo exaratos Codices cũ totidem antiquis Editionibus contuliſſe aſſeuerat. Scripti verò Codices breuitatis gratia ſingulis hic Litteris notantur A. *Auguſtodunenſe exemplar*, deterioris notæ in membranis tamen, vt & reliqua tria Græcis characteribus ſed ineptè ſcriptis exaratum. B. *Brugenſe*, hominis eruditiſſimi beneficio eſt conſecutus. C. *Couarruuianum*, longè optimum, Ant. Couarruuiæ. I. C. doctiſſimi dono accepit. V. *Vaticanum*, Pontificiæ bibliothecæ, de tribus optimum Romæ inſpexiſſe teſtatur. Sequũtur I. Lipſi, Pinciani cæterorumque variæ lectiones, de quibus ſuperiùs mentionem feci.

AND. SCHOTTI IN SVASOIAS SENECÆ RHETORIS VARIÆ LECTIONES.

SVASORIA I.

SINVTCVISQVE rei magnitudinem natura dederat, dediſſet & modum] *Co. Br. Vat.* FINITAM cuiqu. rei magnitudinem Natura dedit : dedit & moduin. Nouam]noua B. C. A. Viciſſe] *Fort.* vixiſſe *legi quoque poſſet.* Facile iſta finguntur] *Frob. editio* franguntur, *non placet.* Lugere] *Fort.* lucere. Stat immotum mare] ſtatim mortum mare *B. non ſequor.* Quaſi definientis ſuo fine] in ſuo fine *A. B. C.* magna etiam Oceano] *Fort* : & in Oceano. Coufuſa lux] offuſa *B.* Qua licet] lucet *B. C.* licet *tamen rectum videtur. Sequitur enim* nihil tantum eſt, quod ego Alexandri periculo petam. *inde* periculum , *quia non liceat.* Nihil tantum eſt] *Fort.* tanti. tutum *legit B. C.* Adorarint] adorarent *A. B.* Quod noueram vici] nouerat ei vicinum *A.* Nunc cõcupiſco] num *B. A. Fort.* non. Inagitata remiſſio vaſtitas] *Fort.* remigio. *Quidam conijcit*, inagitata remis ſæua vaſtitas. Tætra caligo remittet fluctus] fluctus remittet *B. A. Quidam legit* fluctus remittens. *vt de æſtu intelligatur.* Neſcio quid humanis] Neſcio quin quod humanis *A. B.* Et terram nox obruit] e terra *A. C. B. Hinc Rom. editio* extrema nox obruit. *Malim tamen* æterna nox, *quod propius abeſt a vetere ſcriptura* e terra. Cum fortuna] qm̄ *A.* quo̅ *B.* q̄ *C.* Claudit Occeanus] cludit *A. C. B.* tibi videtur] vbi videtur *C. B. A. Contendebat tamen amicus leg.* vix videtur, *contra librorum auctoritatem.* Non hæc India] India eſt *B. C. A.* Nec terribilis ferarum] ferarum terribilis *A. B. C. Quidam* ſed *pro* nec *reponebat. idẽque.* mox pæne littus exceſſit, *audaci coniectura: vulgatam tamẽ malo* penitus receſſit. Circumfluat] circumpluat *A. B. C.* Colligatus) colligatur A. Quaſi ſpiramenta quædam] ſpiramento quodam A. Regem domitoremque] dominatoremque *B. C.* Quam capto relinquas] chato *A.* catho *B. C. Fort.* pacato. Dicendã eſſe ſententiam] eſſe *ab eſt ab omnibus.* Supra mortalis animi vim elatos] animi modum elatos *A. V. C. B.* Cernimus] acerrimus *B. A.* Inſolentiam eius coarguit. Orbis] coarguit, & orbis *B. C.* Propter intempeſtiue liberos] intempeſtiuos liberos, *A. C. B.* Viſo ſanguine philoſophus] viſo ſanguine eius Philoſophus *A. C. B. V.* Multum iocabatur] iocatur *C. B. A.* Sed timeo ne ille gladio]ne ille gladio *B. C. A.* Dicendã eſſe ſententiã] ita dicendam *V.* eſſe dicendã *B. A.* Nomen ſtatuis ſubſcribi, habitu] ſubſcribi iuberet, habitu *A. B. V. C.* Coniugibus & liberis] ac liberis *B. C.* Bene illis ceſſerat] Belle *A.* In matrimoniũ Mineruam]illi Mineruã Muſam ſuam *A. C. V. legend. Pet. Faber* II. *Semeſtrium cap.* XV. *& Lipſius in I. Annalium Taciti, vbi & quidam* Mineruam Muſicam, *legit.* Tum ex Græculis] Tunc *B. C.* Eodem tempore Octauiam] & Octauiam *C. B. A.* Belliſſimam tamen rem] *Fort.* tum rem. Quem deſertorem bellor. c. vocat.] deſultorẽ *A. B. C. V. rect. Lipſius libro Animaduerſorũ ad ſecundum Velleij Paterculi.* Ad Caſſium tranſituro] tranſiturus *C. V.* Salutem ei pactus eſt] ſibi pactus *C. V.* Et tamen dicito illos] *Fort.* ſcito illos, *vt in Rom. editione.* Annum biennij] adnua *A. C. B. Leg.* annua, bima trima die. Militi totius orbis victoris laſſo] orbis *abeſt ab omnibus, Fort.* melius militi toties victoriis laſſo *Quidam* tot victoriis *legunt. & ſic Rom. editio* Illa demum magna eſt] eſt magna *A. C. B.* Quæ arbitrio ſuo conſiſtit] conſtitit *A. B. C.* nihil ſtabile eſſe] eſſe ſtabile *C. B. A.* Exempla rerum a faſtigio] e faſtigio *B. A. V.* Difficultatem ignoti maris] difficultatẽ nauigationis ignoti maris. *C. B. A.* Alexandrum naturæ terminos] Alexandrum rerum Naturæ A. C. V. B. Supergreſſum notuiſſet] *Vaticanus & Frobenius* enotauiſſet. enotuiſſet *B. Malo tamen* innotuiſſet. *Frobenio etiam voces deſunt* rerum & ſupergreſſum. Hic matrem memorauit] memorauit, *abeſt ab omnibus.* LYCONIS celebris] GLYCONIS. A. V. Sic Ceſtius deſcripſit] Deſcripſiſſet A. B. C. Tertas relinquas] relinquat *B.* Eſſe in metaplirafi]e metaphraſi *C.* Dictum Homeri] dictam. B. C. A. dicta *V. Putant quoq.* Dorionis *ſcribendum.* Orionis *retine. vt B.* Arionis *V.* Tum excæcatus] Cum excæcatus B. A. Nec tamen ſana ſint] &tamen A. B. C. Virgilius quidem ait] Quod ait C. rapit haud exiguam partem montis.] *Æneid.* X. *V.* 128. Virgilius ait] quod ait de nauibus. C. Propitijs auribus videtur] accipitur *Frob. V.* auditur. *Fort. etiam* promptis auribus auditur *legi poſſet.* Credas innare reuulſas] pelago credas innare reuulſas Cycladas. *Æneid.* VIII. v. 691. Sententiam Mi-

niſtrati] MINISTRATI *Fort.* Meneſtrati. Qui dixit ipſi Charybdi & Scyllæ. Charibdis ipſius maris] *Fort.* Charybdin. Et ne in mare ſemel inſaniret] in vna re ſemel: C. Non minus viguerunt Nam aut nimis deſcripſerunt] *ſic & Frob.* non nimis viguerunt. Nam aut minus deſcripſerunt. *ſic* A. V. *niſi quod Vat.* tumide deſcripſerunt aut curioſe. *Quid ſi ſic legas* omnes minus viguerunt, Nam aut minus deſcripſerunt aut curioſe? Qui ſæuas vndique Piſtris] Priſtes A. B. C. Conſurgere panſis] prenſis A. C. B. V. pandas carinas *dixit Ouidius pro* curuis. *& Maro* pando vectus aſello. Sydere limo] ſidere limo, *pro* ſedere *V.* Flumine claſſem] flamine C. *recte.* Tam non felici] *malim* iam non felici. *Veteres aquis ſubmergi horrebant ne piſcium eſca fierent, aut inſepulti iacerent.* Spectat ſublimis] *ſic V.* ſe dat *Frob. & Couarr. Fort.* Sedens *alij* ſpectans. Rumpere niſu] viſu C. A. B. *probatque verſus inſequens.* Ruit ipſe dies] rugit A. Libris intactum] *diuinat quidam acute* labris intactum, *quaſi orbem ſignificet de quo fando nihil eſſet auditum ſed vulgatam retineo. Nota ſunt enim, quæ de Atlante in Timæo Plato ſcripſit. Verſus qui proxime antecedit vno pede claudicat in Frob. editione aſteriſco adpicto, deerat enim* vltra. Vtriuſque vobis faciam poteſtatem] vtriuſque faciam poteſtatem B. C. A. Vt vos illa magis laudaretis] ſi vos illa A. B. C. Quod ſolebat] volebat B. Superuacua quo ad tumide perderet] ſuperuacua atque tumida V. *forte ſcriptũ erat* ſuperu. quodammodo perderet.

SVASORIA II.

TRœzeni] Treceni A. B. C. *quæ mire placet lectio pro.* Trecenti. Arelij Fuſci patris] ARELLI FVSCI S. P. Sic A. C. B. An vulneribus] *Frob.* aut vulneribus. Si remeabimus] Si remeamus C. Lacedemonij aduerſus Barbaros] Lacedemonij & aduerſus. Barbaros A. C. B. *Fort.* etiã *pro* & V. ſi aduerſus. Tuti ſumus] loco tuti ſumus *in Couarruuiano legi videtur.* Quod tantum ex vaſto] Quod tandem C. Nam Xerxes totum nauibus occuparat. Vixque minimo] qua vix minimo V. Arcet inquietatione] *Fort.* arcet inquietans omne quod circumfluit mare, *&* ita C. Aſpera ſcopulis & cæca] & cetera V. Pudet inquam Lacedemonios] Pudeat inquam & Lacedemonios V. Trœzenios] Trecentos B. C. A. Sed etſi cadendum eſt, erratis] *Lego,* ſed ſi cadendum eſt, erratis ſi metuendam creditis mortem. Adeo in ſecuram quietem receſſus eſt] ceſſus eſt C. A. Sic ages ea ſatagũt] hoc ſic A. B. C. *Fort. legendum* Proximique Deo hoc ſic agere ſatagunt. Frequens hinc in mortem] Frequens hoc in mortem A. C. B. Quos memoria ſacrauit referam] quos memoria ſacrauit viros referam C. A. B. Interbitos ſummi poculo] interliros omni periculo B. A. interritos omni periculo *V.* Muros non habet] viros habet C. *Fort.* vbi viros habet; ibi muros non habet. *vel ſic*: Ibi viros habet vbi muros nõ habet: *aut*, vbi viros ibi muros habet. Melius reuocabimus Trœzenos] Melius reuocabimus fugientes trecenos A. C. B. Rerum natura) *Fort.* naturam. Tandem amens) Si tandem amens C. A. B. Vt agmen fugientium cogeremus) *Fort.* augeremus. Elui poteſt) *recte. Frob. tamen* elici *habet.* Ne reuertamur) ne reuertar A. Inter Trœzenos) inter trecentos B. C. A. Træzeni] Treceni. A. B. C.

Quam turpe fugere) Quandiu turpe fugere C. Taygeti montis) Taygeti nemoris B. A. C. Difficilia niſu Laconibus iuga) difficilia niſi Laconibus iuga V. C. B. A. Ideo Hercule n gloriamur operibus cœlum meritum) *leg.* Ideo Hercule gloriamur operibus cœlum merito, *& ſic* B. Videmus quanta turba ſit) videamus *Frob.* Ita non bello) ita ne bello A. V. CORNELII HISPANI) HIPPANI *Heruag. male. infra mox* Cornelius Spatimus, *pro quo* Hiſpanus *quidam reponendum cenſet.* Tot ad nos pertinent) pertinet C. Videre liceat) *Sic libri omnes: repudio itaque vulgarem lectionem* viuere. Quod Trœzeni) Quod trecenti C. A. B. Non potui capi) Non potuit capi C. B. A. *Sed V. codex* potui nõ capi, *habet.* Fugere voluiſſem) voluiſſet A. B. C. Deſcribere terrores Perſicos) Deſcribere iam terrores Perſicos B. C. A. *Frob.* Deſcribite. Quanti bellum æſtimandum ſit) æſtimatum ſit C. A. B. Vos mihi Sparta) Hos mihi Sparta B. A. C. Fugerunt Trœzenij) fugerent trecenti B. C. A. Id de nobis tradetur) credetur *Heru.* Id eſt autem meum) idem autem meum V. Sed gaudet perditos) Sed perditos gaudet A. B. C. Multum rei geſſimus) rei *abeſt ab* A. C. B. Quod nos excitare poſſet) Quod vos excitare poſſet *Heru. leg.* Sed inuidere) Sed ludere C. *illud tamen alia manu inſcriptum.* Niſi ſuaſor dixerit) dilexerit V. C. A. B. *Fort.* direxerit. Periculorum eſſe fugere) Periculoſum eſſe fugere *Heruag.* Primam partem ſic tranſegit) ſic tranſit C. tranſijt A. B. Quaſi nemo dubitaret) quaſi nemo dubitet A. C. B. Quod puto etiam apud Herodotum eſſe) quod puto & apud Herodotum eſſe A. B. C. *legi etiam poteſt.* eſt. *non extat tamen in Herodoto ſed in Plutarcho.* Sabinus Aſydius) Aſilius C. *Alij* Aſidius. Vertit) interuertit C. Noſtra ætas vidit] veſtra ætas vidit C. Hic meus eſt dixere dies) dixiſſe dies C. Pendentium) prandantium C. B. A. Complures induxiſſet, plures induxiſſet B. C. A. Diceret] dicere C. Accuſabat id quod) id accuſabat quod A. B. C. Quod ex cauſa ſermo trahitur) Quod ex Communi ſermone trahitur. Prouerbij loco ait) Prouerbij loco eſt B. C. A. Tanquam in chorum) *Lego* in choro. Damæ) Dameti C. Eleganter dixit Aterius) Haterius *lego.* Acerius C. *Frob.* Natus trecentis locus) Satis trecentis locus C. Nactis B. *Frob.* locis *habet. Sed malim* Natus *vt capiendis* trecentis locus a natura factus ſit. Nemo vnquam ampliore animo ſe geſſit) *locum deprauatum eſſe vidit Nic. Faber, legitque* nec quicquam amplius animoſe geſſit. *Equidem tentabam* nemo vnquam puſilliore animo ſe geſſit *ex veteris ſcripturæ veſtigijs* Potamo magnus fuit Mitylenis) Potamo magnus declamator fuit Mitylenis C. A. B. Potamon a funere) Poſt tum C. *non ſequor.* Temperandum puto) *Emendo* comparandum, *Comparat enim mox duos illos Rhetoras,* hic durius, *inquit*, ille mollius. In hac Suaſoria) *Frob.* Controuerſia *habet. Non ſequor.* Otroyaden) Othryadem *leg.* SARCONIVS) Carcon A. B. C. *Fort.* Gorgon. Otryades perijt) Otryades qui perit V. Vulnera geſſit) Vulnera preſſit B. C. A. Tropeæ Laconum inſcriberet & Deo dignum in Spartano.) *Fort.* tropæa Laconum inſcriberet. O dignum Spartano ſacramento. CATIVS CRISPVS

CRISPVS) *Sic Frob.* A ij CÆSTIVS.
Gatozeos dixit] *Fort.* Cacozelon dixit.
Municipalis aliud ceteros) municipalis *delendum puto.* Eo peruenit inſania eius, vt) *Fort.* eo peruenit inſaniæ vt.
Velut Meſſala ait cognomentum) cognomen, vel (vt Meſſala ait) cognomentum. *Sic tres* C.A.B.
Senetio Grandio) *Frob. addit* aliquando inueniret. Idem dixit) Item dixit C. Faciem importat) Faciem imperat B.C.A.V. *Rom.* imperaret. Contra cælum aſtra) contra cæluni caſtra A.B.C. *recte.* Armis obſidet] Armis poſſidet *Frob.* Maria vngulis] Maria vinculis B.C.A. *recte. Sic enim Iuuenalis*: Ipſum compedibus qui vinxerat Ennoſigæum.
Contradictionem ſumpſit] ſumpſit contradictionem A.B.C. Et ita reſpondet] Et ita reſpō dit B.A.C. Poſſe certe victos reuerti] Poſſe certe inuictos reuerti. C.A.B.V. *Palat. cod.* victos, *qui & mox legit* : cum non tantum deſeruit ſed polluit, *pro quo editur* poſuit.
Et beneficio loci] beneficia loci B.C.A.
ABRONIVM SYLONEM] *lego* Apronium Silonem.
Belli mora concidit hora] *Frob. & C.* ore. *quidam* ora *reponunt.* Quidquid apud duræ ceſſatum eſt mœnia Troiæ] *Æneid. XI. v.*288.
DIOCLES CARISTIVS] *Frob.* CHARISIVS *& mox* APATRIVS *legit. fort.* APATVRIVS *reponendum.* Qui cum tentaret) *Fort.* qui cum oſtentaret.
Romæ ſummo illi] *Pompeio Magno vt opinor.*
De eaque apud Matronas) *leg.* de ea quæ.
Redolentis animæ] *Fort.* amomi, *aut amaraci.*
Myrrata contio] *Frob.* mirata, *alij* Mithrata.
Si nihil aliud effecturi ſcilicet) Si nihil aliud hoc effecturi A.C.V.B. *omiſſa voce* ſcilicet.
DVRIO dixit] *veteres libri* DVRION, *vnde* DORION *quidam reponit, qui alias ſæpe declamitat.* Lacedæmonis) *Fort.* Lacedæmonij.
Inſignem hanc ſententiam fuiſſe futuram] futuram fuiſſe A.B.C.
Interciderentur] inciderentur *Frob.* Qui prædixeram] quia prædixeram B.C.A. *& Pal.*

SVASORIA III.

ALiter nauigari potuiſſe] aliter nauigari fuiſſe A.B.C. poſſe V.
Ceterum ipſa] Certum *C. Frob.* cetera. *vnde quidam* ætheria *conyciebat.*
Et miſeri cremata agricolæ) concremata A.C.B.
Alia negatis) *Fort.* alias.
Alijs ſerena] alia ſerena B. A.
Omne cælum nubilo graue.] *Frob.* graui, & omnis dies cælum nubilo grauat, ſubſidet cęlum A.C.B. *recte.* Alius incertis) alias incertis B. *& Pal.*
Inuicem nimio] nimio *abeſt ab* V.C. B. *recte. Nam ex præcedenti vox repetita eſt.*
Vt ferunt] vt fertur, concurſu gerit B. B. *Quidam* curſu regit.
Siue occupata nubilo.] Siue occurrit de nubilo *Frob. & deeſt* oſtendit, *&* nec ante finit *legit. Infra autem legitur integre eadem periodus. Lege hic & Nic. Fabri coniecturam annot. I. Suaſ. III.*
Qui occupauere] quem *Fort.* qui occupatione C.
An non potero] At non potero C. A. B. *Recte.*
Ne quid virginitati huius] Ne quid huius virginitati B.C.A. Hoſtium parcendum] Hoſtium parcam C.B.A. Ad hanc diem immortales) *leg. puto*, ad hæc Dij immortales inuoco.
Recluſuri] *Frob.* præcluſuri. Immolaturus es] eſt B. Virginis Deæ) Dea, *vocandi caſu B.*
Non eſſe faciendum, quia homicidium eſſet) *Mutilus hic locus in editis Amplius in veteribus*------Non eſſe faciendum & ſic tractauit vt negaret faciendum, quia homicidium eſſet.
Petitur impendi) *Sic emendandum*: Peti adulteram, impendi Iphigeniam: *& ſic recte Mureti Rom. editio.*
Hæc Cæſtius) Hoc *Vat.*
Sacra profutura] Sacrari futura *C. vnde coniiciebam* ſacra nil profutura. Auguri negauit] Augurijs V. Et pæne repugnat materiæ] & repugnante pœne materiæ V. pugnæ repugnante materiæ C. *Fort.* repugnantes.
Quanto ſimplicius] *Frob.* hæc quanto ſimplicius.
Plena neque obſcuris.] *Legitur extremo primo Georg. & hoc in manuſcriptis*:
Pura nec obtuſis per cælum cornibus ibit.
Non in aliqua ſe.] *Negationem tollit Rom. editio.*
Quod tantum non impie) *Pal & Frob.* quod tanto nomine impie. *Locus conſiderandus.*
Plena Deo.) *Non legitur hoc in Virgilio Fort.* Pura Deo *reſcribendum, vt ad ſuperius è Georg. carmen alludat.*
Hæc apuſſime.) Hoc *veteres libri.*
Gallio ait] Caldos ait B.A. *pro* Calidus ἀρχαϊκῶς: *probantque ſequentia. Vide Suetonium in Auguſto.*
Aliter eum agnouit] aliter illum B.A.
Interrogat) Interrogatum B. interrogabat V.
Quid hoc eſſe vellet.) *Fort.* ſibi vellet, *alij* hocce vellet. *Et infra.* Itaque delectatus malo quam, atqui.
Palam imitandi] *Frob.* mutādi. Feror huc illuc, vt plena Deo) *Frob.* huc illucuè. Anapeſticus eſt è Medea Ouidij Tragœdia.
Iam vultis] Iam multis C. *Fort.* Tam multis.
Futurorum ſcientiam.) *Frob.* futuram ſententiam, *quod repudio.*

SVASORIA IIII.

AN Babyloniam) Babylona. A.
Contentus ſit vtero) conceptus C. *& paullo ante* vindicet *lego.*
Supra humanæ) ſuper humanæ ſortis habitum ſit. *Ina Con.*
Inſidera) inter ſidera *Frob. &* B. *Fort.* tradat. *mox leg. & infra* claudatur, *abeſt a* C.
Quid tam inutili) quid ita V. B.
Et prima omnium meliorum annorum habent initia) nuntia C. V. *Vidi qui* mediorum *legerent pro* meliorum. Affulſerit) *Frob.* effulſerit: *ſed illud melius.* An initia] an vitia C.
Exiſtimant) æſtimant C.
Egentes inutiles animæ) *abſunt hæc a* C. V. B.
Finguntur) *male Frob.* funguntur. *Sua enim quiſque faber fortunæ eſt vt ille apud Cic. ait.*
Babylone cluditur) *priſce pro* clauditur *vt Suaſ.* I. Babilonia clauditur C. *Leg. tamen* Babylone excluditur, *vidit Iac. Bongarſius vir* Cl. *Notis ad Iuſtinum lib.* XII. *vel ſcripſit* Babylon ei cluditur.
Nihil aliud tractaſſe) aliud abeſt a *Frob. & Pal.*
Declamabat) declamitabat V.

niſtrati] MINISTRATI *Fort.* Meneſtrati. Qui dixit ipſi Charybdi & Scyllæ. Charibdis ipſius maris] *Fort.* Charybdin. Et ne in mare ſemel inſaniret] in vna re ſemel: C. Non minus viguerunt Nam aut nimis deſcripſerunt] *ſic & Frob.* non nimis viguerunt. Nam aut minus deſcripſerunt. *ſic* A. V. *niſi quod Vat.* tumide deſcripſerunt aut curioſe. *Quid ſi ſic legas* omnes minus viguerunt, Nam aut minus deſcripſerunt aut curioſe ? Qui ſæuas vndique Piſtris] Priſtes A. B. C. Conſurgere panſis] prenſis A. C. B. V. pandas carinas *dixit Ouidius pro* curuis. *& Maro* pando vectus aſello. Sydere limo] ſidere limo, *pro* ſedere *V.* Flumine claſſem] flamine C. *recte.* Tam non felici] *malim* iam non felici. *Veteres aquis ſubmergi horrebant ne piſcium eſca fierent, aut inſepulti iacerent.* Spectat ſublimis] *ſic V.* ſe dat *Frob. & Couarr. Fort.* Sedens *alij* ſpectans. Rumpere niſu] viſu C. A. B. *probatque verſus inſequens.* Ruit ipſe dies] rugit A. Libris intactum] *diuinat quidam acute* labris intactum, *quaſi orbem ſignificet de quo fando nihil eſſet auditum ſed vulgatam retineo. Nota ſunt enim, quæ de Atlante in Timæo Plato ſcripſit. Verſus qui proxime antecedit vno pede claudicat in Frob. editione aſteriſco adpicto, deerat enim* vltra. Vtriuſque vobis faciam poteſtatem] vtriuſque faciam poteſtatem B. C. A. Vt vos illa magis laudaretis] ſi vos illa A. B. C. Quod ſolebat] volebat B. Superuacua quo ad tumide perderet] ſuperuacua atque tumida V. *forte ſcriptũ erat* ſuperu. quodammodo perderet.

SVASORIA II.

TRæzeni] Treceni A. B. C. *quæ mire placet lectio pro.* Trecenti. Arelij Fuſci patris] ARELLI FVSCI S. P. Sic A. C. B. An vulneribus] *Frob.* aut vulneribus. Si remeabimus] Si remeamus C. Lacedemonij aduerſus Barbaros] Lacedemonij & aduerſus. Barbaros A. C. B. *Fort.* etiã *pro* & V. ſi aduerſus. Tuti ſumus] loco tuti ſumus *in Couarruuiano legi videtur.* Quod tantum ex vaſto] Quod tandem C. Nam Xerxes totum nauibus occuparat. Vixque minimo] qua vix minimo V. Arcet inquietatione] *Fort.* arcet inquietans omne quod circumfluit mare, *& ita* C. Aſpera ſcopulis & cæca] & cetera V. Pudet inquam Lacedemonios] Pudeat inquam & Lacedemonios V. Trœzenios] Trecentos B. C. A. Sed etſi cadendum eſt, erratis] *Lego,* ſed ſi cadendum eſt, erratis ſi metuendam creditis mortem. Adeo in ſecuram quietem receſſus eſt] ceſſus eſt C. A. Sic ages ea ſatagũt] hoc ſic A. B. C. *Fort. legendum* Proximique Deo hoc ſic agere ſatagunt. Frequens hinc in mortem] Frequens hoc in mortem A. C. B. Quos memoria ſacrauit referam] quos memoria ſacrauit viros referam C. A. B. Interbitos ſummi poculo] interlitos omni periculo B. A. intertritos omni periculo *V.* Muros non habet] viros habet C. *Fort.* vbi viros habet ; ibi muros non habet. *vel ſic*: Ibi viros habet vbi muros nõ habet: *aut*, vbi viros ibi muros habet. Melius reuocabimus Trœzenos] Melius reuocabimus fugientes trecenos A. C. B. Rerum natura) *Fort.* naturam. Tandem amens) Si tandem amens C. A. B. Vt agmen fugientium cogeremus) *Fort.* augeremus. Elui poteſt) *recte. Frob. tamen* elici *habet.* Ne reuertamur) ne reuertar A. Inter Trœzenos) inter trecentos B. C. A. Træzeni] Treceni. A. B. C.

Quam turpe fugere) Quandiu turpe fugere C. Taygeti montis) Taygeti nemoris B. A. C. Difficilia niſi Laconibus iuga) difficilia niſi Laconibus iuga V. C. B. A. Ideo Herculem gloriamur operibus cœlum meritum) *leg.* Ideo Hercule gloriamur operibus cælum merito, *& ſic* B. Videmus quanta turba ſit) videamus *Frob.* Ita non bello) ita ne bello A. V. CORNELII HISPANI) HIPPANI *Heruag. male. infra mox* Cornelius Spatinius, *pro quo* Hiſpanus *quidam reponendum cenſet.* Tot ad nos pertinent) pertinet C. Videre liceat) *Sic libri omnes: repudio itaque vulgarem lectionem* viuere. Quod Trœzeni) Quod trecenti C. A. B. Non potuit capi) Non potuit capi C. B. A. *Sed V. codex* potui nõ capi, *habet.* Fugere voluiſſem) voluiſſet A. B. C. Deſcribere terrores Perſicos) Deſcribere iam terrores Perſicos B. C. A. *Frob.* Deſcribite. Quanti bellum æſtimandum ſit) æſtimatum ſit C. A. B. Vos mihi Sparta) Hos mihi Sparta B. A. C. Fugerunt Trœzeni) fugerent trecenti B. C. A. Id de nobis tradetur) credetur *Heru.* Id eſt autem meum) idem autem meum V. Sed gaudet perditos) Sed perditos gaudet A. B. C. Multum rei geſſimus) rei *abeſt ab* A. C. B. Quod nos excitare poſſet) Quod vos excitare poſſet *Heru. leg.* Sed inuidere) Sed ludere C. *illud tamen alia manu inſcriptum.* Niſi ſuaſor dixerit) dilexerit V. C. A. B. *Fort.* direxerit. Periculorum eſſe fugere) Periculoſum eſſe fugere *Heruag.* Primam partem ſic tranſegit) ſic tranſit C. tranſijt A. B. Quaſi nemo dubitaret) quaſi nemo dubitet A. C. B. Quod puto etiam apud Herodotum eſſe) quod puto & apud Herodotum eſſe A. B. C. *legi etiam poteſt.* eſt. *non extat tamen in Herodoto ſed in Plutarcho.* Sabinus Aſydius) Aſilius C. *Alij* Aſidius. Vertit) interuertit C. Noſtra ætas vidit] veſtra ætas vidit C. Hic meus eſt dixere dies) dixiſſe dies C. Pendentium) prandantium C. B. A. Complures induxiſſet, plures induxiſſet B. C. A. Diceret] dicere C. Accuſabat id quod) id accuſabat quod A. B. C. Quod ex cauſa ſermo trahitur) Quod ex Communi ſermone trahitur. Prouerbij loco ait) Prouerbij loco eſt B. C. A. Tanquam in chorum) *Lego* in choro. Damæ) Dameti C. Eleganter dixit Aterius) Haterius *lego.* Acerius C. *Frob.* Natus trecentis locus) Satis trecentis locus C. Natus B. *Frob.* locis *habet. Sed malim* Natus *vt capiendis trecentis locus a natura factus ſit.* Nemo vnquam ampliore animo ſe geſſit) *locum deprauatum eſſe vidit Nic. Faber, legitque* nec quicquam amplius animoſe geſſit. *Equidem tentabam* nemo vnquam puſilliore animo ſe geſſit *ex veteris ſcripturæ veſtigijs.* Potamo magnus fuit Mitylenis) Potamo magnus declamator fuit Mitylenis C. A. B. Potamon a funere) Poſt tum C. *non ſequor.* Temperandum puto) *Emendo* comparandum, *Comparat enim mox duos illos Rhetoras,* hic durius, *inquit*, ille mollius. In hac Suaſoria) *Frob.* Controuerſia *habet. Non ſequor.* Otroyaden) Othryaden *leg.* SARCONIVS) Carcon A. B. C. *Fort.* Gorgon. Otryades perijt) Otryades qui perijt V. Vulnera geſſit) Vulnera preſſit B. C. A. Tropeæ Laconum inſcriberet & Deo dignum in Spartano.) *Fort.* tropæa Laconum inſcriberet. O dignum Spartano ſacramento. CATIVS CRISPVS

CRISPVS) Sic Frob. Ay CÆSTIVS.
Gatozeos dixit] Fort. Cacozelon dixit.
Municipalis aliud ceteros) municipalis delendum puto. Eo peruenit inſania eius, vt) Fort. eo peruenit inſaniæ vt.
Velut Meſſala ait cognomentum) cognomen, vel (vt Meſſala ait) cognomentum. Sic tres C.A.B.
Senetio Grandio) Frob. addit aliquando inueniret. Idem dixit) Item dixit C. Faciem importat) Faciem imperat B.C.A.V. Rom. imperaret. Contra cælum aſtra) contra cælum caſtra A.B.C. recte. Armis obſidet] Armis poſſidet Frob. Maria vngulis] Maria vinculis B.C.A. recte. Sic enim Iuuenalis: Ipſum compedibus qui vinxerat Ennoſigæum.
Contradictionem ſumpſit] ſumpſit contradictionem A.B.C. Et ita reſpondet] Et ita reſpōdit B.A.C. Poſſe certe victos reuerti] Poſſe certe inuictos reuerti. C.A.B.V. Palat. cod. vinctos; qui & mox legit: cum non tantum deſeruit ſed polluit, pro quo editur poſuit.
Et beneficio loci] beneficia loci B.C.A.
ABRONIVM SYLONEM] lego Apronium Silonem.
Belli mora concidit hora] Frob. & C. ore. quidam ora reponunt. Quidquid apud duræ ceſſatum eſt mœnia Troiæ] Æneid. XI. v. 288.
DIOCLES CARISTIVS] Frob. CHARISIVS & mox APATRIVS legit. fort. APATVRIVS reponendum. Qui cum tentaret) Fort. qui cum oſtentaret.
Romæ ſummo illi] Pompeio Magno vt opinor.
De eaque apud Matronas) leg. de ea quæ.
Redolentis animæ] Fort. amomi, aut amaraci.
Myrtata contio] Frob. mirata, alij Mithrata.
Si nihil aliud effecturi ſcilicet) Si nihil aliud hoc effecturi A.C.V.B. omiſſa voce ſcilicet.
DVRIO dixit] veteres libri DVRION, vnde DORION quidam reponit, qui alias ſæpe declamitat. Lacedæmonis) Fort. Lacedæmonij.
Inſignem hanc ſententiam fuiſſe futuram] futuram fuiſſe A.B.C.
Interciderentur] inciderentur Frob. Qui prædixeram] quia prædixeram B.C.A. & Pal.

SVASORIA III.

ALiter nauigari potuiſſe] aliter nauigari fuiſſe A.B.C. poſſe V.
Ceterum ipſa] Certum C. Frob. cetera. vnde quidam ætheria coniiciebat.
Et miſeri cremata agricolæ) concremata A.C.B.
Alia negatis) Fort. alias.
Alijs ſerena] alia ſerena B.A.
Omne cælum nubilo graue.] Frob. graui, & omnis dies cælum nubilo grauat, ſubſidet cęlum A.C.B. recte. Alius incertis) alias incertis B. & Pal.
Inuicem nimio] nimio abeſt ab V.C.B. recte. Nam ex præcedenti vox repetita eſt.
Vt ferunt] vt fertur, concurſu gerit B.B. Quidam curſu regit.
Siue occupata nubilo.] Siue occurrit de nubilo Frob. & deeſt oſtendit, & nec ante finit legit. Infra autem legitur integre eadem periodus. Lege hic & Nic. Fabri coniecturam annot. I. Suaſ. III.
Qui occupauere] quem Fort. qui occupatione C.

An non potero] At non potero C.A.B. Recte.
Nequid virginitati huius] Ne quid huius virginitati B.C.A. Hoſtium parcendum] Hoſtium parcam C.B.A. Ad hanc diem immortales) leg. puto, ad hæc Dij immortales inuoco.
Recluſuri] Frob. præcluſuri. Immolaturus es] eſt B. Virginis Deæ) Dea, vocandi caſu B.
Non eſſe faciendum, quia homicidium eſſet) Mutilus hic locus in editis. Amplius in veteribus----Non eſſe faciendum & ſic tractauit vt negaret faciendum, quia homicidium eſſet.
Petitur impendi) Sic emendandum: Peti adulteram, impendi Iphigeniam: & ſic recte Mureti Rom. editio.
Hæc Cæſtius) Hoc Vat.
Sacra profutura] Sacrari futura C. vnde coniiciebam ſacra nil profutura. Auguri negauit] Augurijs V. Et parte repugnat materiæ] & repugnante pœne materiæ V. pugnæ repugnante materiæ C. Fort. repugnantes.
Quanto ſimplicius] Frob. hæc quanto ſimplicius.
Plena neque obſcuris.] Legitur extremo primo Georg. & hic in manuſcriptis:
Pura nec obtuſis per cælum cornibus ibit.
Non in aliqua ſe.] Negationem tollit Rom. editio.
Quod tantum non impie) Pal & Frob. quod tanto nomine impie. Locus conſiderandus.
Plena Deo.) Non legitur hoc in Virgilio Fort. Pura Deo reſcribendum, vt ad ſuperius è Georg. carmen alludat.
Hæc aptiſſime.) Hoc veteres libri.
Gallio ait] Caldos ait B.A. pro Calidus ἀρχαϊκῶς: probantque ſequentia. Vide Suetonium in Auguſto.
Aliter cum agnouit] aliter illum B.A.
Interrogat) Interrogatum B. interrogabat V.
Quid hoc eſſe vellet.) Fort. ſibi vellet, alij hocce vellet. Et infra. Itaque delectatus malo quam, atqui.
Palam imitandi] Frob. mutādi. Feror huc illuc, vt plena Deo) Frob. huc illucuè. Anapeſticus eſt è Medea Ouidij Tragœdia.
Iam vultis] Iam multis C. Fort. Tam multis.
Futurorum ſcientiam.) Frob. fututam ſententiam, quod repudio.

SVASORIA IIII.

AN Babyloniam) Babylona. A.
Contentus ſit vtero) conceptus C. & paullo ante vindicet lego.
Supra humanæ) ſuper humanæ ſortis habitum ſit. Ina Cou.
Inſidera) inter ſidera Frob. & B. Fort. tradat. mox leg. & infra claudatur, abeſt a C.
Quid tam inutili) quid ita V.B.
Et prima omnium meliorum annorum habent initia) nuntia C.V. Vidi qui mediorum legerent pro meliorum. Affulſerit) Frob. effulſerit: ſed illud melius. An initia] an vitia C.
Exiſtimant) æſtimant C.
Egentes inutiles animæ) abſunt hæc a C.V.B.
Finguntur) male Frob. funguntur. Sua enim quiſque faber fortunæ eſt vt ille apud Cic. ait.
Babylone cluditur) priſce pro clauditur vt Suaſ. I. Babilonia clauditur C. Leg. tamen Babylone excluditur, vidit Iac. Bongarſius vir Cl. Notis ad Iuſtinum lib. XII. vel ſcripſit Babylon ei cluditur.
Nihil aliud tractaſſe) aliud abeſt a Frob. & Pal.
Declamabat) declamitabat V.

****

niſtrati] MINISTRATI *Fort.* Meneſtrati. Qui dixit ipſi Charybdi & Scyllæ. Charibdis ipſius maris] *Fort.* Charybdin. Et ne in mare ſemel inſaniret] in vna re ſemel: C. Non minus viguerunt Nam aut nimis deſcripſerunt] *ſic & Frob.* non nimis viguerunt. Nam aut minus deſcripſerunt. *ſic* A. V. *niſi quod Vat.* tumide deſcripſerunt aut curioſe. *Quid ſi ſic legas* omnes minus viguerunt, Nam aut minus deſcripſerunt aut curioſe? Qui ſæuas vndique Piſtris] Priſtes A. B. C. Conſurgere panſis] prenſis A. C. B. V. pandas carinas *dixit Ouidius pro* curuis. *& Maro* pando vectus aſello. Sydere limo] ſidere limo, *pro* ſedere *V.* Flumine claſſem] flamine C. *recte.* Tam non felici] *malim* iam non felici. *Veteres aquis ſubmergi horrebant ne piſcium eſca fierent, aut inſepulti iacerent.* Spectat ſublimis] *ſic V.* ſe dat *Frob. & Couarr. Fort.* Sedens *alij* ſpectans. Rumpere niſu] viſu C. A. B. *probatque verſus inſequens.* Ruit ipſe dies] rugit A. Libris intactum] *diuinat quidam acute* labris intactum, *quaſi orbem ſignificet de quo fando nihil eſſet auditum ſed vulgatam retineo. Nota ſunt enim, quæ de Atlante in Timæo Plato ſcripſit. Verſus qui proxime antecedit vno pede claudicat in Frob. editione aſteriſco adpicto, deerat enim* vltra. Vtriuſque vobis faciam poteſtatem] vtriuſque faciam poteſtatem B. C. A. Vt vos illa magis laudaretis] ſi vos illa A. B. C. Quod ſolebat] volebat B. Superuacua quo ad tumide perderet] ſuperuacua atque tumida V. *forte ſcriptū erat* ſuperu. quodammodo perderet.

SVASORIA II.

TRæzeni] Treceni A. B. C. *quæ mire placet lectio pro.* Trecenti. Arelij Fuſci patris] ARELLI FVSCI S. P. Sic A. C. B. An vulneribus] *Frob.* aut vulneribus. Si remeabimus] Si remeamus C. Lacedemonij aduerſus Barbaros] Lacedemonij & aduerſus. Barbaros A. C. B. *Fort.* etiā *pro* & V. ſi aduerſus. Tuti ſumus] loco tuti ſumus *in Couarruuiano legi videtur.* Quod tantum ex vaſto] Quod tandem C. Nam Xerxes totum nauibus occuparat. Vixque minimo] qua vix minimo V. Arcet inquietatione] *Fort.* arcet inquietans omne quod circumfluit mare, *& ita* C. Aſpera ſcopulis & cæca] & cetera V. Pudet inquam Lacedemonios] Pudeat inquam & Lacedemonios V. Trœzenios] Trecentos B. C. A. Sed etſi cadendum eſt, erratis] *Lego,* ſed ſi cadendum eſt, erratis ſi metuendam creditis mortem. Adeo in ſecuram quietem receſſus eſt] ceſſus eſt C. A. Sic ages ea ſatagūt] hoc ſic A. B. C. *Fort. legendum* Proximique Deo hoc ſic agere ſatagunt. Frequens hinc in mortem] Frequens hoc in mortem A. C. B. Quos memoria ſacrauit referam] quos memoria ſacrauit viros referam C. A. B. Interbitos ſummi poculo] interlitos omni periculo B. A. interritos omni periculo *V.* Muros non habet] viros habet C. *Fort.* vbi viros habet; ibi muros non habet. *vel ſic:* Ibi viros habet vbi muros nō habet: *aut,* vbi viros ibi muros habet. Melius reuocabimus Trœzenos] Melius reuocabimus fugientes trecenos A. C. B. Rerum natura) *Fort.* naturam. Tandem amens) Si tandem amens C. A. B. Vt agmen fugientium cogeremus) *Fort.* augeremus. Elui poteſt) *recte. Frob. tamen* elici *habet.* Ne reuertamur) ne reuertar A. Inter Trœze nos) inter trecentos B. C. A. Træzeni] Treceni. A. B. C.

Quam turpe fugere) Quandiu turpe fugere C. Taygeti montis) Taygeti nemoris B. A. C. Difficilia niſu Laconibus iuga) difficilia niſi Laconibus iuga V. C. B. A. Ideo Hercule in gloriamur operibus cœlum meritum) *leg.* Ideo Hercule gloriamur operibus cælum merito, *& ſic* B. Videmus quanta turba ſit) videamus *Frob.* Ita non bello) ita ne bello A. V. CORNELII HISPANI) HIPPANI *Heruag. male, infra mox* Cornelius Spatinius, *pro quo* Hiſpanus *quidam reponendum cenſet.* Tot ad nos pertinent) pertinet C. Videre liceat) *Sic libri omnes: repudio itaque vulgarem lectionem* viuere. Quod Trœzeni) Quod trecenti C. A. B. Non potui rapi) Non potuit capi C. B. A. *Sed V. codex* potui nō capi, *habet.* Fugere voluiſſem) voluiſſet A. B. C. Deſcribere terrores Perſicos) Deſcribere iam terrores Perſicos B. C. A. *Frob.* Deſcribite. Quanti bellum æſtimandum ſit) æſtimatum ſit C. A. B. Vos mihi Sparta) Hos mihi Sparta B. A. C. Fugerunt Trœzenij) fugerent trecenti B. C. A. Id de nobis tradetur) credetur *Heru.* Id eſt autem meum) idem autem meum V. Sed gaudet perditos) Sed perditos gaudet A. B. C. Multum rei geſſimus) rei *abeſt ab* A. C. B. Quod nos excitaro poſſet) Quod vos excitare poſſet *Heru. leg.* Sed inuidere) Sed ludere C. *illud tamen alia manu inſcriptum.* Niſi ſuaſor dixerit) dilexerit V. C. A. B. *Fort.* direxerit. Periculorum eſſe fugere) Periculoſum eſſe fugere *Heruag.* Primam partem ſic tranſegit) ſic tranſit C. tranſijt A. B. Quaſi nemo dubitaret) quaſi nemo dubitet A. C. B. Quod puto etiam apud Herodotum eſſe) quod puto & apud Herodotum eſſe A. B. C. *legi etiam poteſt.* eſt. *non extat tamen in Herodoto ſed in Plutarcho.* Sabinus Aſydius) Aſilius C. *Alij* Aſidius. Vertit) interuertit C. Noſtra ætas vidit] veſtra ætas vidit C. Hic meus eſt dixere dies) dixiſſe dies C. Pendentium) prandantium C. B. A. Complures induxiſſet, plures induxiſſet B. C. A. Diceret] dicere C. Accuſabat id quod) id accuſabat quod A. B. C. Quod ex cauſa ſermo trahitur) Quod ex Communi ſermone trahitur. Prouerbij loco ait) Prouerbij loco eſt B. C. A. Tanquam in chorum) *Lego* in choro. Damæ) Dameti C. Eleganter dixit Aterius) Haterius *lego.* Acerius C. *Frob.* Natus trecentis locus) Satis trecentis locus C. Nactis B. *Frob.* locis *habet. Sed malim* Natus *vt capiendis* trecentis locus a natura factus ſit. Nemo vnquam ampliore animo ſe geſſit) *locum deprauatum eſſe vidit Nic. Faber, legitque* nec quicquam amplius animoſe geſſit. *Equidem tentabam* nemo vnquam puſilliore animo ſe geſſit *ex veteris ſcripturæ veſtigijs* Potamo magnus fuit Mitylenis) Potamo magnus declamator fuit Mitylenis C. A. B. Potamon a funere) Poſt tum C. *non ſequor.* Temperandum puto) *Emendo* comparandum, *Comparat enim mox duos illos Rhetoras,* hic durius, *inquit,* ille mollius. In hac Suaſoria) *Frob.* Controuerſia *habet. Non ſequor.* Otroyaden) Othryaden *leg.* SARCONIVS) Carcon[illegible] gon. Otryades perijt) C[illegible] Vulnera geſſit) Vulnera p[illegible] peæ Laconum inſcriberet [illegible] tano.) *Fort.* tropæa Lacon[illegible] gnum Spartano ſacrame[illegible]

CRISPVS) Sic Frob. Alij CÆSTIVS.
Gatozeos dixit] Fort. Cacozelon dixit.
Municipalis aliud ceteros) municipalis delendum puto. Eo peruenit inſania eius, vt) Fort. eo peruenit inſaniæ vt.
Velut Meſſala ait cognomentum) cognomen, vel (vt Meſſala ait) cognomentum. Sic tres C.A.B.
Senetio Grandio) Frob. addit aliquando inueniret. Idem dixit) Item dixit C. Faciem importat) Faciem imperat B.C.A.V. Rom. imperaret. Contra cælum aſtra) contra cælum caſtra A.B.C. recte. Armis obſidet] Armis poſſidet Frob. Maria vngulis] Maria vinculis B.C.A. recte. Sic enim Iuuenalis: Ipſum compedibus qui vinxerat Ennoſigæum.
Contradictionem ſumpſit] ſumpſit contradictionem A.B.C. Et ita reſpondet] Et ita reſpōdit B.A.C. Poſſe certe victos reuerti] Poſſe certe inuictos reuerti. C.A.B.V. Palat. cod. vinctos, qui & mox legit: cum non tantum deſeruit ſed polluit, pro quo editur poſuit.
Et beneficio loci] beneficia loci B.C.A.
ABRONIVM SYLONEM] lego Apronium Silonem.
Belli mora concidit hora] Frob. & C. ore. quidam ora reponunt. Quidquid apud duræ ceſſatum eſt mœnia Troiæ] Æneid. XI. v. 288.
DIOCLES CARISTIVS] Frob. CHARISIVS & mox APATRIVS legit. fort. APATVRIVS reponendum. Qui cum tentaret) Fort. qui cum oſtentaret.
Romæ ſummo illi] Pompeio Magno vt opinor.
De eaque apud Matronas) leg. de ea quæ.
Redolentis animæ] Fort. amomi, aut amaraci.
Myrrata contio] Frob. mirata, alij Mithrata.
Si nihil aliud effecturi ſcilicet) Si nihil aliud hoc effecturi A.C.V.B. omiſſa voce ſcilicet.
DVRIO dixit] veteres libri DVRION, vnde DORION quidam reponit, qui alias ſæpe declamitat. Lacedæmonis) Fort. Lacedæmonij.
Inſignem hanc ſententiam fuiſſe futuram] futuram fuiſſe A.B.C.
Interciderentur] inciderentur Frob. Qui prædixeram] quia prædixeram B.C.A. & Pal.

SVASORIA III.

ALiter nauigari potuiſſe] aliter nauigari fuiſſe A.B.C. poſſe V.
Ceterum ipſa] Certum C. Frob. cetera. vnde quidam ætheria conijciebat.
Et miſeri cremata agricolæ) concremata A.C.B.
Alia negatis) Fort. alias.
Alijs ſerena] alia ſerena B.A.
Omne cælum nubilo graue.] Frob. graui, & omnis dies cælum nubilo grauat, ſubſidet cęlum A.C.B. recte. Alius incertis) alias incertis B. & Pal.
Inuicem nimio] nimio abeſt ab V.C.B. recte. Nam ex [illegible] vox repetita eſt.
V[illegible] fertur, concurſu gerit B.B. Quidam [illegible]
S[illegible] bilo.] S[illegible] rrit de nubilo [illegible] lit, c[illegible] nit legit. Infra [illegible] hic & Nic.
[illegible] atione C.

An non potero] At non potero C.A.B. Recte.
Nequid virginitati huius] Ne quid huius virginitati B.C.A. Hoſtium parcendum] Hoſtium parcam C.B.A. Ad hanc diem immortales) leg. puto, ad hæc Dij immortales inuoco.
Recluſuri] Frob. præcluſuri. Immolaturus es] eſt B. Virginis Deæ) Dea, vocandi caſu B.
Non eſſe faciendum, quia homicidium eſſet) Mutilus hic locus in editis Amplius in veteribus——Non eſſe faciendum & ſic tractauit vt negaret faciendum, quia homicidium eſſet.
Petitur impendi) Sic emendandum: Peti adulterum, impendi Iphigeniam: & ſic recte Mureti Rom. editio.
Hæc Cæſtius) Hoc Vat.
Sacra profutura] Sacrari futura C. vnde conijciebam ſacra nil profutura. Auguri negauit] Augurijs V. Et pæne repugnat materiæ] & repugnante pœne materiæ V. pugnæ repugnante materiæ C. Fort. repugnantes.
Quanto ſimplicius] Frob. hæc quanto ſimplicius.
Plena neque obſcuris.] Legitur extremo primo Georg. & hoc in manuſcriptis:
Pura nec obtuſis per cælum cornibus ibit.
Non in aliqua ſe.] Negationem tollit Rom. editio.
Quod tantum non impie) Pal. & Frob. quod tanto nomine impie. Locus conſiderandus.
Plena Deo.) Non legitur hoc in Virgilio Fort. Pura Deo reſcribendum, vt ad ſuperius è Georg. carmen alludat.
Hæc aptiſſime.) Hoc veteres libri.
Gallio ait] Caldos ait B.A. pro Calidus ἀρχαϊκῶς probantque ſequentia. Vide Suetonium in Auguſto.
Aliter cum agnouit] aliter illum B.A.
Interrogat) Interrogatum B. interrogabat V.
Quid hoc eſſe vellet.) Fort. ſibi vellet, alij hocce vellet. Et infra. Itaque delectatus malo quam, atqui.
Palam imitandi] Frob. mutādi. Feror huc illuc, ve plena Deo) Frob. huc illucuè. Anapeſticus eſt è Medea Ouidij Tragœdia.
Iam vultis] Iam multis C. Fort. Tam multis.
Futurorum ſcientiam.) Frob. futuram ſententiam, quod repudio.

SVASORIA IIII.

AN Babyloniam) Babylona. A.
Contentus ſit vtero) conceptus C. & paullo ante vindicet lego.
Supra humanæ) ſuper humanæ ſortis habitum ſit. Ina Cou.
Inſidera) inter ſidera Frob. & B. Fort. tradat. mox leg. & infra claudatur, abeſt a C.
Quid tam inutili) quid ita V.B.
Et prima omnium meliorum annorum habent initia) nuntia C.V. Vidi qui mediorum legerent pro meliorum. Affulſerit) Frob. effulſerit: ſed illud melius. An initia] an vitia C.
Exiſtimant) æſtimant C.
Egentes inutiles animæ) abſunt hæc a C.V.B.
Finguntur) male Frob. funguntur. Suæ enim quiſque faber fortunæ eſt vt ille apud Cic. ait.
Babylone cluditur) priſce pro clauditur vt Suaſ. I. Babilonia clauditur C. Leg. tamen Babylone excluditur, vidit Iac. Bongarſius vir Cl. Notis ad Iuſtinum lib. XII. vel ſcripſit Babylon ei cluditur.
Nihil aliud tractaſſe) aliud abeſt a Frob. & Pal.
Declamabat) declamitabat V.

niſtrati] MINISTRATI *Fort.* Meneſtrati. Qui dixit ipſi Charybdi & Scyllæ. Charibdis ipſius maris] *Fort.* Charybdin. Et ne in mare ſemel inſaniret] in vna re ſemel: C. Non minus viguerunt Nam aut nimis deſcripſerunt] *ſic & Frob.* non nimis viguerunt. Nam aut minus deſcripſerunt. *ſic* A. V. *niſi quod Vat.* tumide deſcripſerunt aut curioſe. *Quid ſi ſic legas* omnes minus viguerunt, Nam aut minus deſcripſerunt aut curioſe? Qui ſæuas vndique Piſtris] Priſtes A. B. C. Conſurgere panſis] prenſis A. C. B. V. pandas carinas *dixit Ouidius pro* curuis. *& Maro* pando vectus aſello. Sydere limo] ſidere limo, *pro* ſedere *V.* Flumine claſſem] flamine C. *recte.* Tam non felici] *malim* iam non felici. *Veteres aquis ſubmergi horrebant ne piſcium eſca fierent, aut inſepulti iacerent.* Spectat ſublimis] *ſic V.* ſe dat *Frob. & Couarr. Fort.* Sedens *alij* ſpectans. Rumpere niſu] viſu C. A. B. *probatque verſus inſequens.* Ruit ipſe dies] rugit A. Libris intactum] *diuinat quidam acute* labris intactum, *quaſi orbem ſignificet de quo fando nihil eſſet auditum ſed vulgatam retineo. Nota ſunt enim, quæ de Atlante in Timæo Plato ſcripſit. Verſus qui proxime antecedit vno pede claudicat in Frob. editione aſteriſco adpicto, deerat enim* vltra. Vtriuſque vobis faciam poteſtatem] vtriuſque faciam poteſtatem B. C. A. Vt vos illa magis laudaretis] ſi vos illa A. B. C. Quod ſolebat] volebat B. Superuacua quo ad tumide perderet] ſuperuacua atque tumida V. *forte ſcriptũ erat* ſuperu. quodammodo perderet.

SVASORIA II.

TRæzeni] Treceni A. B. C. *quæ mire placet lectio pro.* Trecenti. Arelij Fuſci patris] ARELLI FVSCI S. P. Sic A. C. B. An vulneribus] *Frob.* aut vulneribus. Si remeabimus] Si remeamus C. Lacedemonij aduerſus Barbaros] Lacedemonij & aduerſus. Barbaros A. C. B. *Fort.* etiã *pro* & V. ſi aduerſus. Tuti ſumus] loco tuti ſumus *in Couarruuiano legi videtur.* Quod tantum ex vaſto] Quod tandem C. Nam Xerxes totum nauibus occuparat. Vixque minimo] qua vix minimo V. Arcet inquietatione] *Fort.* arcet inquietans omne quod circumfluit mare, *& ita* C. Aſpera ſcopulis & cæca] & cetera V. Pudet inquam Lacedemonios] Pudeat inquam & Lacedemonios V. Trœzenios] Trecentos B. C. A. Sed etſi cadendum eſt, erratis] *Lego,* ſed ſi cadendum eſt, erraris ſi metuendam creditis mortem. Adeo in ſecuram quietem receſſus eſt] ceſſus eſt C. A. Sic ages ea ſatagũt] hoc ſic A. B. C. *Fort. legendum* Proximique Deo hoc ſic agere ſatagunt. Frequens hinc in mortem] Frequens hoc in mortem A. C. B. Quos memoria ſacrauit referam] quos memoria ſacrauit viros referam C. A. B. Interbitos ſummi poculo] interliros omni periculo B. A. interritos omni periculo *V.* Muros non habet] viros habet C. *Fort.* vbi viros habet; ibi muros non habet. *vel ſic:* Ibi viros habet vbi muros nõ habet: *aut,* vbi viros ibi muros habet. Melius reuocabimus Trœzenos] Melius reuocabimus fugientes trecenos A. C. B. Rerum natura) *Fort.* naturam. Tandem amens) Si tandem amens C. A. B. Vt agmen fugientium cogeremus) *Fort.* augeremus. Elui poteſt) *recte. Frob. tamen* elici *habet.* Ne reuertamur) ne reuertar A. Inter Trœzenos) inter trecentos B. C. A. Træzeni] Treceni. A. B. C.

Quam turpe fugere) Quandiu turpe fugere C. Taygeti montis) Taygeti nemoris B. A. C. Difficilia niſu Laconibus iuga) difficilia niſi Laconibus iuga V. C. B. A. Ideo Herculem gloriamur operibus cœlum meritum) *leg.* Ideo Hercule gloriamur operibus cælum merito, *& ſic* B. Videmus quanta turba ſit) videamus *Frob.* Ita non bello) ita ne bello A. V. CORNELII HISPANI) HIPPANI *Heruag. male, infra mox* Cornelius Spatinius, *pro quo* Hiſpanus *quidam reponendum cenſet.* Tot ad nos pertinent) pertinet C. Videre liceat) *Sic libri omnes: repudio itaque vulgarem lectionem* viuere. Quod Trœzeni) Quod trecenti C. A. B. Non potui rapi) Non potuit capi C. B. A. *Sed* V. *codex* potui nõ capi, *habet.* Fugere voluiſſem) voluiſſet A. B. C. Deſcribere terrores Perſicos) Deſcribere iam terrores Perſicos B. C. A. *Frob.* Deſcribite. Quanti bellum æſtimandum ſit) æſtimatum ſit C. A. B. Vos mihi Sparta) Hos mihi Sparta B. A. C. Fugerunt Trœzeni) fugerent trecenti B. C. A. Id de nobis tradetur) credetur *Heru.* Id eſt autem meum) idem autem meum V. Sed gaudet perditos) Sed perditos gaudet A. B. C. Multum rei geſſimus) rei *abeſt ab* A. C. B. Quod nos excitare poſſet) Quod vos excitare poſſet *Heru. leg.* Sed inuidere) Sed ludere C. *illud tamen alia manu inſcriptum.* Niſi ſuaſor dixerit) dilexerit V. C. A. B. *Fort.* direxerit. Periculorum eſſe fugere) Periculoſum eſſe fugere *Heruag.* Primam partem ſic tranſegit) ſic tranſit C. tranſijt A. B. Quaſi nemo dubitaret) quaſi nemo dubitet A. C. B. Quod puto etiam apud Herodotum eſſe) quod puto & apud Herodotum eſſe A. B. C. *legi etiam poteſt.* eſt. *non extat tamen in Herodoto ſed in Plutarcho.* Sabinus Aſydius) Aſilius C. *Alij* Aſidius. Vertit) interuertit C. Noſtra ætas vidit] veſtra ætas vidit C. Hic meus eſt dixere dies) dixiſſe dies C. Pendentium) prandantium C. B. A. Complures induxiſſet, plures induxiſſet B. C. A. Diceret] dicere C. Accuſabat id quod) id accuſabat quod A. B. C. Quod ex cauſa ſermo trahitur) Quod ex Communi ſermone trahitur. Prouerbij loco ait) Prouerbij loco eſt B. C. A. Tanquam in chorum) *Lego* in choro. Damæ) Dameti C. Eleganter dixit Aterius) Haterius *lego.* Acerius C. *Frob.* Natus trecentis locus) Satis trecentis locus C. Nactis B. *Frob.* locis *habet. Sed malim* Natus *vt capiendis* trecentis locus a natura factus ſit. Nemo vnquam ampliore animo ſe geſſit) *locum deprauatum eſſe vidit Nic. Faber, legitque* nec quicquam amplius animoſe geſſit. *Equidem tentabam* nemo vnquam puſilliore animo ſe geſſit *ex veteris ſcripturæ veſtigijs* Potamo magnus fuit Mitylenis) Potamo magnus declamator fuit Mitylenis C. A. B. Potamon a funere) Poſt tum C. *non ſequor.* Temperandum puto) *Emendo* comparandum, *Comparat enim mox duos illos Rhetoras,* hic durius, *inquit,* ille mollius. In hac Suaſoria) *Frob.* Controuerſia *habet. Non ſequor.* Otroyaden) Othryadem *leg.* SARCONIVS) Carcon A. B. C. *Fort.* Gorgon. Otryades perijt) Otrvades qui periit V. Vulnera geſſit) Vulnera preſſit B. C. A. Tropæa Laconum inſcriberet & Deo dignum in Spartano.) *Fort.* tropæa Laconum inſcriberet, O dignum Spartano ſacramento. CATIVS CRISPVS

CRISPVS) *Sic Frob. A ij* CÆSTIVS.
Gatozeos dixit] *Fort.* Cacozelon dixit.
Municipalis aliud ceteros) municipalis *delendum puto.* Eo peruenit inſania eius, vt) *Fort.* eo peruenit inſaniæ vt.
Velut Meſſala ait cognomentum) cognomen, vel (vt Meſſala ait) cognomentum. *Sic tres* C.A.B.
Senetio Grandio) *Frob. addit* aliquando inueniret. Idem dixit) Item dixit C. Faciem importat) Faciem imperat B.C.A.V. *Rom.* imperaret. Contra cælum aſtra) contra cæluin caſtra A.B.C. *recte.* Armis obſidet] Armis poſſidet *Frob.* Maria vngulis] Maria vinculis B.C.A. *recte. Sic enim Iuuenalis*: Ipſum compedibus qui vinxerat Ennoſigæum.
Contradictionem ſumpſit] ſumpſit contradictionem A.B.C. Et ita reſpondet] Et ita reſpōdit B.A.C. Poſſe certe victos reuerti] Poſſe certe inuictos reuerti. C.A.B.V. *Palat. cod.* vinctos; *qui & mox legit*: cum non tantum deſeruit ſed polluit, *pro quo editur* poſuit.
Et beneficio loci] beneficia loci B.C.A.
ABRONIVM SYLONEM] *lego* Apronium Silonem.
Belli mora concidit hora] *Frob. & C.* ore. *quidam* ora *reponunt.* Quidquid apud duræ ceſſatum eſt mœnia Troiæ] *Æneid. XI. v.* 288.
DIOCLES CARISTIVS] *Frob.* CHARISIVS *& mox* APATRIVS *legit. fort.* APATVRIVS *reponendum.* Qui cum tentaret) *Fort.* qui cum oſtentaret.
Romæ ſummo illi] *Pompeio Magno vt opinor.*
De eaque apud Matronas) *leg.* de ea quæ.
Redolentis animæ] *Fort.* amomi, *aut amaraci.*
Myrrata contio] *Frob.* mirata, *alij* Mithrata.
Si nihil aliud effecturi ſcilicet) Si nihil aliud hoc effecturi A.C.V.B. *omiſſa voce* ſcilicet.
DVRIO dixit] *veteres libri* DVRION, *vnde* DORION *quidam reponit, qui alias ſæpe declamitat.* Lacedæmonis) *Fort.* Lacedæmonij.
Inſignem hanc ſententiam fuiſſe futuram] futuram fuiſſe A.B.C.
Interciderentur] inciderentur *Frob.* Qui prædixeram] quia prædixeram B.C.A. *& Pal.*

SVASORIA III.

ALiter nauigari potuiſſe] aliter nauigari fuiſſe A.B.C. poſſe V.
Ceterum ipſa] Certum *C. Frob.* cetera. *vnde quidam* ætheria *coniiciebat.*
Et miſeri cremata agricolæ) concremata A.C.B.
Alia negatis) *Fort.* alias.
Alijs ſerena] alia ſerena B. A.
Omne cælum nubilo graue.] *Frob.* graui, & omnis dies cælum nubilo grauat, ſubſidet cęlum A.C.B. *recte.* Alius incertis) alias incertis B. *& Pal.*
Inuicem nimio] nimio *abeſt ab* V.C.B. *recte. Nam ex præcedenti vox repetita eſt.*
Vt ferunt] vt ᶠertur, concurſu gerit B.B. *Quidam* curſu regit.
Siue occupāta nubilo.] Siue occurrit de nubilo *Frob. & deeſt* oſtendit, *&* nec ante finit *legit. Infra autem legitur integre eadem periodus. Lege hic & Nic. Fabri coniecturam annot. I. Suaſ. III.*
Qui occupauere] quem *Fort.* qui occupatione C.

An non potero] At non potero C.A.B. *Recte.*
Nequid virginitati huius] Ne quid huius virginitati B.C.A. Hoſtium parcendum] Hoſtium patcam C.B.A. Ad hanc diem immortales) *leg. puto*, ad hæc Dij immortales inuoco.
Recluſuri] *Frob.* præcluſuri. Immolaturus es] eſt B. Virginis Deæ) Dea, *vocandi caſu B.*
Non eſſe faciendum, quia homicidium eſſet) *Mutilus hic locus in editis Amplius in veteribus*------Non eſſe faciendum & ſic tractauit vt negaret faciendum, quia homicidium eſſet.
Petitur impendi) *Sit emendandum*: Peti adulterā, impendi Iphigeniam: *& ſic recte Mureti Rom. editio.*
Hæc Cæſtius) Hoc *Vat.*
Sacra profutura] Saciati futura *C. vnde coniiciebam* ſacra nil profutura. Auguri negauit] Augurijs V. Et pæne repugnat materiæ] & repugnante pœne materiæ V. pugnæ repugnante materiæ C. *Fort.* repugnantes.
Quanto ſimplicius] *Frob.* hæc quanto ſimplicius.
Plena neque obſcuris.] *Legitur extremo primo Georg. & hic in manuſcriptis*:
Pura nec obtuſis per cælum cornibus ibit.
Non in aliqua ſe.] *Negationem tollit Rom. editio.*
Quod tantum non impie) *Pal & Frob.* quod tanto nomine impie. *Locus conſiderandus.*
Plena Deo.) *Non legitur hoc in Virgilio Fort.* Pura Deo *reſcribendum, vt ad ſuperius è Georg. carmen alludat.*
Hæc aptiſſime.) Hoc *veteres libri.*
Gallio ait] Caldos ait B.A. *pro* Calidus ἀρχαϊκῶς: *probantque ſequentia. Vide Suetonium in Auguſto.*
Aliter eum agnouit] aliter illum B.A.
Interrogat) Interrogatum B. interrogabat V.
Quid hoc eſſe vellet.) *Fort.* ſibi vellet, *alij* hocce vellet. *Et infra.* Itaque delectatus *malo quam*, atqui.
Palam imitandi] *Frob.* mutādi. Ferot hucilluc, vt plena Deo) *Frob.* huc illucuè. Anapeſticus eſt è Medea Ouidij Tragœdia.
Iam vultis] Iam multis C. *Fort.* Tam multis.
Futurorum ſcientiam.) *Frob.* futuram ſententiam, *quod repudio.*

SVASORIA IIII.

AN Babyloniam) Babylona. A.
Contentus ſit vtero) conceptus C. *& paullo ante* vindicet *lego.*
Supra humanæ) ſuper humanæ ſortis habitum ſit. *Ina Con.*
Inſidera) inter ſidera *Frob. &* B. *Fort.* tradat. *mox leg. & infra* claudatur, *abeſt a* C.
Quid tam inutili) quid ita V.B.
Et prima omnium meliorum annorum habent initia) nuntia C.V. *Vidi qui* mediorum *legerent pro* meliorum. Affulſerit) *Frob.* effulſerit: *ſed illud melius.* An initia] an vitia C.
Exiſtimant) æſtimant C.
Egentes inutiles animæ) *abſunt hæc* C.V.B.
Finguntur) *male Frob.* funguntur. *Sua enim quiſque faber fortunæ eſt vt ille apud Cic. ait.*
Babylone cluditur) *priſce pro* clauditur *vt Suaſ.* I. Babilonia clauditur C. *Leg. tamen* Babylone excluditur, *vidit Iac. Bongarſius vir* Cl. *Notis ad Iuſtinum lib.* XII. *vel ſcripſit* Babylon ei cluditur.
Nihil aliud tractaſſe) aliud abeſt a *Frob. & Pal.*
Declamabat) declamitabat V.

CAR. ALBERTVS VEROMANDVVS LECTORI.

VARIANTES Scripturas in M. ANNÆI RHETORIS Scripta ab AND. SCHOTTO, FERNAND. PINCIANO, & I. LIPSIO priùs editas, prætermittendas eſſe hac Editione non putaui, ne quis eas requireret: tùm vt ſitim explerem eorum qui Criticum affectant, atque illam circa Contextum Auctorũ πολυπραγμάτειαν. SCHOTTVS quidem quatuor perantiquos in membranis ſcriptos & calamo exaratos Codices cũ totidem antiquis Editionibus contuliſſe aſſeuerat. Scripti verò Codices breuitatis gratia ſingulis hic Litteris notantur A. *Auguſtodunenſe exemplar*, deterioris notæ in membranis tamen, vt & reliqua tria Græcis characteribus ſed ineptè ſcriptis exaratum. B. *Brugenſe*, hominis eruditiſſimi beneficio eſt conſecutus. C. *Couarruuianum*, longè optimum, Ant. Couarruuiæ. I. C. doctiſſimi dono accepit. V. *Vaticanum*, Pontificiæ bibliothecæ, de tribus optimum Romæ inſpexiſſe teſtatur. Sequũtur I. Lipſi, Pinciani cæterorumque variæ lectiones, de quibus ſuperiùs mentionem feci.

AND. SCHOTTI IN SVASOIAS SENECÆ RHETORIS VARIÆ LECTIONES.

SVASORIA I.

SINVTCVISQVE rei magnitudinem natura dederat, dediſſet *&* modum] *Co. Br. Vat.* FINITAM cuiqu. rei magnitudinem Natura dedit: dedit & modum. Nouam]noua B. C. A. Viciſſe] *Fort.* vixiſſe *legi quoque poſſet.* Facile iſta finguntur] *Frob. editio* franguntur, *non placet.* Lugere] *Fort.* lucere. Stat immotum mare] ſtatim mortum mare *B. non ſequor.* Quaſi definientis ſuo fine] in ſuo fine *A. B. C.* magna etiam Oceano] *Fort* : & in Oceano. Confuſa lux] offuſa *B.* Qua licet] lucet *B. C.* licet *tamen rectum videtur. Sequitur enim* nihil tantum eſt, quod ego Alexandri periculo petam. *inde* periculum , *quia non luceat.* Nihil tantum eſt] *Fort.* tanti. tutum *legit B. C.* Adorarint]adorarent *A. B.* Quod noueram vici] nouerat ei vicinum *A.* Nunc cõcupiſco] num *B. A. Fort.* non. Inagitata remiſſio vaſtitas] *Fort.* remigio. *Quidam conijcit*, inagitata remis ſæua vaſtitas. Tætra caligo remittet fluctus] fluctus remittet *B. A. Quidam legit* fluctus remittens. *vt de æſtu intelligatur.* Neſcio quid humanis] Neſcio quin quod humanis *A. B.* Et terram nox obruit] e terra *A. C. B. Hinc Rom. editio* extrema nox obruit. *Malim tamen* æterna nox, *quod propius abeſt a vetere ſcriptura* e terra. Cum fortuna] q̄n *A.* quo̅ *B.* q̄n *C.* Claudit Occeanus] cludit *A. C. B.* tibi videtur]vbi videtur *C. B. A. Contendebat tamen amicus leg.* vix videtur, *contra librorum auctoritatem.* Non hæc India] India eſt *B. C. A.* Nec terribilis ferarum] ferarum terribilis *A. B. C. Quidam* ſed *pro* nec *reponebat. ideque.* mox pæne littus exceſſit, *audaci coniectura: vulgatam tamẽ malo* penitus receſſit. Circumfluat] circumpluat *A. B. C.* Colligatus) colligatur A. Quaſi ſpiramenta quædam] ſpiramento quodam A. Regem domitoremque] dominatoremque *B. C.* Quam capto relinquas] chato *A.* catho *B. C. Fort.* pacato. Dicendã eſſe ſententiam] eſſe *ab eſt ab omnibus.* Supra mortalis animi vim elatos] animi modum elatos *A. V. C. B.* Cernimus] acerrimus *B. A.* Inſolentiam eius coarguit. Orbis] coarguit, & orbis *B. C.* Propter intempeſtiue liberos] intempeſtiuos liberos, *A. C. B.* Viſo ſanguine philoſophus] viſo ſanguine eius Philoſophus *A. C. B. V.* Multum iocabatur] iocatur *C. B. A.* Sed timeo ne ille gladio]ne ille gladio *B. C. A.* Dicendã eſſe ſententiã]ita dicendam *V.* eſſe dicendã *B. A.* Nomen ſtatuis ſubſcribi, habitu] ſubſcribi iuberet, habitu *A. B. V. C.* Coniugibus & liberis] ac liberis *B. C.* Bene illis ceſſerat] Belle *A.* In matrimoniũ Mineruam]illi Mineruã Muſam ſuam *A. C. V. legend. Pet. Faber* II. *Semeſtrium cap.* XV. *& Lipſius in I. Annalium Taciti, vbi & quidam* Mineruam Muſicam, *legit.* Tum ex Græculis] Tunc *B. C.* Eodem tempore Octauiam] & Octauiam *C. B. A.* Belliſſimam tamen rem] *Fort.* tum rem. Quem deſertorem bellor. c. vocat.] deſultorẽ *A. B. C. V. rect. Lipſius libro Animaduerſoriũ ad ſecundum Velleij Paterculi.* Ad Caſſium tranſituro] tranſiturus *C. V.* Salutem ei pactus eſt] ſibi pactus *C. V.* Et tamen dicito illos] *Fort.* ſcito illos, *vt in Rom. editione.* Annum biennij] adnua *A. C. B. Leg.* annua, bima trima die. Militi totius orbis victoris laſſo] orbis *abeſt ab omnibus, Fort.* melius militi toties victoriis laſſo *Quidam* tot victoriis *legunt. & ſic Rom. editio* Illa demum magna eſt] eſt magna *A. C. B.* Quæ arbitrio ſuo conſiſtit] conſtitit *A. B. C.* nihil ſtabile eſſe] eſſe ſtabile *C. B. A.* Exempla rerum a faſtigio] e faſtigio *B. A. V.* Difficultatem ignoti maris] difficultatẽ nauigationis ignoti maris. *C. B. A.* Alexandrum naturæ terminos] Alexandrum rerum Naturæ A. C. V. B. Supergreſſum notuiſſet] *Vaticanus & Frobenius* enotauiſſet. enotuiſſet *B. Malo tamen* innotuiſſet. *Frobenio etiam voces deſunt* rerum *&* ſupergreſſum. Hic matrem memorauit] memorauit, *abeſt ab omnibus.* LYCONIS celebris] GLYCONIS. A. V. Sic Ceſtius deſcripſit] Deſcripſiſſet A. B. C. Tertas relinquas] relinquat *B.* Eſſe in metaphraſi]e metaphraſi *C.* Dictum Homeri] dictam. B. C. A. dicta *V. Putant quoq.* Dotionis *ſcribendum.* Orionis *retine. vt B.* Arionis *V.* Tum excæcatus] Cum excæcatus B. A. Nec tamen ſana ſint] & tamen A. B. C. Virgilius quidem ait] Quod ait C. rapit haud exiguam partem montis.] *Æneid.* X. *V.* 128. Virgilius ait] quod ait de nauibus. C. Propitijs auribus videtur] accipitur *Frob. V.* auditur. *Fort. etiam* promptis auribus auditur *legi poſſet.* Credas innare reuulſas] pelago credas innare reuulſas Cycladas. *Æneid.* VIII. v. 691. Sententiam Mi-

niſtrati] MINISTRATI *Fort.* Meneſtrati. Qui dixit ipſi Charybdi & Scyllæ. Charibdis ipſius maris] *Fort.* Charybdin. Et ne in mare ſemel inſaniret] in vna re ſemel: C. Non minus viguerunt Nam aut nimis deſcripſerunt] *ſic & Frob.* non niinis viguerunt. Nam aut minus deſcripſerunt. *ſic* A. V. *niſi quod Vat.* tumide deſcripſerunt aut curioſe. *Quid ſi ſic legas* omnes minus viguerunt, Nam aut minus deſcripſerunt aut curioſe? Qui ſæuas vndique Piſtris] Priſtes A. B. C. Conſurgere panſis] prenſis A. C. B. V. pandas carinas *dixit Ouidius pro* curuis. *& Maro* pando vectus aſello. Sydere limo] ſidere limo, *pro* ſedere *V.* Flumine claſſem] flamine C. *recte.* Tam non felici] *malim* iam non felici. *Veteres aquis ſubmergi horrebant ne piſcium eſca fierent, aut inſepulti iacerent.* Spectat ſublimis] *ſic V.* ſe dat *Frob. & Couarr. Fort.* Sedens *alij* ſpectans. Rumpere niſu] viſu C. A. B. *probatque verſus inſequens.* Ruit ipſe dies] rugit A. Libris intactum] *diuinat quidam acute* labris intactum, *quaſi orbem ſignificet de quo fando nihil eſſet auditum ſed vulgatam retineo. Nota ſunt enim, quæ de Atlante in Timæo Plato ſcripſit. Verſus qui proxime antecedit vno pede claudicat in Frob. editione aſteriſco adpicto, deerat enim* vltra. Vtriuſque vobis faciam poteſtatem] vtriuſque faciam poteſtatem B. C. A. Vt vos illa magis laudaretis] ſi vos illa A. B. C. Quod ſolebat] volebat B. Superuacua quo ad tumide perderet] ſuperuacua atque tumida V. *forte ſcriptũ erat* ſuperu. quodammodo perderet.

SVASORIA II.

T*Ræzeni*] Treceni A. B. C. *quæ mire placet lectio pro.* Trecenti. Arelij Fuſci patris] ARELLI FVSCI S. P. Sic A. C. B. An vulneribus] *Frob.* aut vulneribus. Si remeabimus] Si remeamus C. Lacedemonij aduerſus Barbaros] Lacedemonij & aduerſus. Barbaros A. C. B. *Fort.* etiã *pro* & V. ſi aduerſus. Tuti ſumus] loco tuti ſumus *in Couarruuiano legi videtur.* Quod tantum ex vaſto] Quod tandem C. Nam Xerxes totum nauibus occuparat. Vixque minimo] qua vix minimo V. Arcet inquietatione] *Fort.* arcet inquietans omne quod circumfluit mare, *& ita* C. Aſpera ſcopulis & cæca] & cetera V. Pudet inquam Lacedemonios] Pudeat inquam & Lacedemonios V. Trœzenios] Trecentos B. C. A. Sed etſi cadendum eſt, erratis] *Lego,* ſed ſi cadendum eſt, erratis ſi metuendam creditis mortem. Adeo in ſecuram quietem receſſus eſt] ceſſus eſt C. A. Sic ages ea ſatagũt] hoc ſic A. B. C. *Fort. legendum* Proximique Deo hoc ſic agere ſatagunt. Frequens hinc in mortem] Frequens hoc in mortem A. C. B. Quos memoria ſacrauit referam] quos memoria ſacrauit viros referam C. A. B. Interbitos ſummi poculo] interliros omni periculo B. A. interritos omni periculo *V.* Muros non habet] viros habet C. *Fort.* vbi viros habet; ibi muros non habet. *vel ſic*: Ibi viros habet vbi muros nõ habet: *aut*, vbi viros ibi muros haber. Melius reuocabimus Trœzenos] Melius reuocabimus fugientes trecenos A. C. B. Rerum natura) *Fort.* naturam. Tandem amens) Si tandem amens C. A. B. Vt agmen fugientium cogeremus) *Fort.* augeremus. Elui poteſt) *recte. Frob. tamen* elici *habet.* Ne reuertamur) ne reuertar A. Inter Trœzenos) inter trecentos B. C. A. Træzeni] Treceni. A. B. C.

Quam turpe fugere) Quandiu turpe fugere C. Taygeti montis) Taygeti nemoris B. A. C. Difficilia niſu Laconibus iuga) difficilia niſi Laconibus iuga V. C. B. A. Ideo Herculi n gloriamur operibus cœlum meritum) *leg.* Ideo Hercule gloriamur operibus cælum merito, *& ſic* B. Videmus quanta turba ſit) videamus *Frob.* Ita non bello) ita ne bello A. V. CORNELII HISPANI) HIPPANI *Heruag. male. infra mox* Cornelius Spatinius, *pro quo* Hiſpanus *quidam reponendum cenſet.* Tot ad nos pertinent) pertinet C. Videre liceat) *Sic libri omnes: repudio itaque vulgarem lectionem* viuere. Quod Trœzeni) Quod trecenti C. A. B. Non potui capi) Non potuit capi C. B. A. *Sed V. codex* potui nõ capi, *habet.* Fugere voluiſſem) voluiſſet A. B. C. Deſcribere terrores Perſicos) Deſcribere iam terrores Perſicos B. C. A. *Frob.* Deſcribite. Quanti bellum æſtimandum ſit) æſtimatum ſit C. A. B. Vos mihi Sparta) Hos mihi Sparta B. A. C. Fugerunt Trœzeni) fugerent trecenti B. C. A. Id de nobis tradetur) credetur *Heru.* Id eſt autem meum) idem autem meum V. Sed gaudet perditos) Sed perditos gaudet A. B. C. Multum rei geſſimus) rei *abeſt ab* A. C. B. Quod nos excitaro poſſet) Quod vos excitare poſſet *Heru. leg.* Sed inuidere) Sed ludere C. *illud tamen alia manu inſcriptum.* Niſi ſuaſor dixerit) dilexerit V. C. A. B. *Fort.* direxerit. Periculorum eſſe fugere) Periculoſum eſſe fugere *Heruag.* Primam partem ſic tranſegit) ſic tranſit C. tranſijt A. B. Quaſi nemo dubitaret) quaſi nemo dubitet A. C. B. Quod puto etiam apud Herodotum eſſe) quod puto & apud Herodotum eſſe A. B. C. *legi etiam poteſt.* eſt. *non extat tamen in Herodoto ſed in Plutarcho.* Sabinus Aſydius) Alilius C. *Alij* Aſidius. Vertit) interuertit C. Noſtra ætas vidit] veſtra ætas vidit C. Hic meus eſt dixere dies) dixiſſe dies C. Pendentium) prandantium C. B. A. Complures induxiſſet, plures induxiſſet B. C. A. Diceret] dicere C. Accuſabat id quod) id accuſabat quod A. B. C. Quod ex cauſa ſermo trahitur) Quod ex Communi ſermone trahitur. Prouerbij loco ait) Prouerbij loco eſt B. C. A. Tanquam in chorum) *Lego* in choro. Damæ) Dameti C. Eleganter dixit Aterius) Haterius *lego.* Acerius C. *Frob.* Natus trecentis locus) Satis trecentis locus C. Nactis B. *Frob.* locis *habet. Sed malim* Natus *vt capiendis* trecentis locus a natura factus ſit. Nemo vnquam ampliore animo ſe geſſit) *locum deprauatum eſſe vidit Nic. Faber, legitque* nec quicquam amplius animoſe geſſit. *Equidem tentabam* nemo vnquam puſilliore animo ſe geſſit *ex veteris ſcripturæ veſtigijs* Potamo magnus fuit Mitylenis) Potamo magnus declamator fuit Mitylenis C. A. B. Potamon a funere) Poſt tum C. *non ſequor.* Temperandum puto) *Emendo* comparandum, *Comparat enim mox duos illos Rhetoras,* hic durius, *inquit*, ille mollius. In hac Suaſoria) *Frob.* Controuerſia *habet. Non ſequor.* Otroyaden) Othryadem *leg.* SARCONIVS) Carcon A. B. C. *Fort.* Gorgon. Otryades perijt) Otryades qui perit V. Vulnera geſſit) Vulnera preſſit B. C. A. Tropeæ Laconum inſcriberet & Deo dignum in Spartano.) *Fort.* tropæa Laconum inſcriberet, O dignum Spartano ſacramento. CATIVS CRISPVS

CRISPVS) *Sic Frob. Alij* CÆSTIVS.
Gatozeos dixit] *Fort.* Cacozelon dixit.
Municipalis aliud ceteros) municipalis *delendum puto.* Eo peruenit inſania eius, vt) *Fort.* eo peruenit inſaniæ vt.
Velut Meſſala ait cognomentum) cognomen, vel (vt Meſſala ait) cognomentum. *Sic tres* C.A.B.
Senetio Grandio) *Frob. addit* aliquando inueniret. Idem dixit) Item dixit C. Faciem importat) Faciem imperat B.C.A.V. *Rom.* imperaret. Contra cælum aſtra) contra cælum caſtra A.B.C. *recte.* Armis obſidet] Armis poſſidet *Frob.* Maria vngulis] Maria vinculis B.C.A. *recte. Sic enim Iuuenalis*: Ipſum compedibus qui vinxerat Ennoſigæum.
Contradictionem ſumpſit] ſumpſit contradictionem A.B.C. Et ita reſpondet] Et ita reſpōdit B.A.C. Poſſe certe victos reuerti] Poſſe certe inuictos reuerti. C.A.B.V. *Palat. cod.* vinctos, *qui & mox legit*: cum non tantum deſeruit ſed polluit, *pro quo editur* poſuit.
Et beneficio loci] beneficia loci B.C.A.
ABRONIVM SYLONEM] *lego* Apronium Silonem.
Belli mora concidit hora] *Frob. & C.* ore. *quidam* ora *reponunt.* Quidquid apud duræ ceſſatum eſt mœnia Troiæ] *Æneid. XI. v.*288.
DIOCLES CARISTIVS] *Frob.* CHARISIVS *& mox* APATRIVS *legit. fort.* APATVRIVS *reponendum.* Qui cum tentaret) *Fort.* qui cum oſtentaret.
Romæ ſummo illi] *Pompeio Magno vt opinor.*
De eaque apud Matronas) *leg.* de ea quæ.
Redolentis animæ] *Fort.* amomi, *aut amaraci.*
Myrrata contio] *Frob.* mirata, *alij* Mithrata.
Si nihil aliud effecturi ſcilicet) Si nihil aliud hoc effecturi A.C.V.B. *omiſſa voce* ſcilicet.
DVRIO dixit] *veteres libri* DVRION, *vnde* DORION *quidam reponit, quis alias ſæpe declamitat.* Lacedæmonis) *Fort.* Lacedæmonij.
Inſignem hanc ſententiam fuiſſe futuram] futuram fuiſſe A.B.C.
Interciderentur] inciderentur *Frob.* Qui prædixeram] quia prædixeram B.C.A. *& Pal.*

SVASORIA III.

ALiter nauigari potuiſſe] aliter nauigari fuiſſe A.B.C. poſſe V.
Ceterum ipſa] Certum *C. Frob.* cetera. *vnde quidam* ætheria *conijciebat.*
Et miſeri cremata agricolæ) concremata A.C.B.
Alia negatis) *Fort.* alias.
Alijs ſerena] alia ſerena B.A.
Omne cælum nubilo graue.] *Frob.* graui, & omnis dies cælum nubilo grauar, ſubſidet cęlum A.C.B. *recte.* Alius incertis) alias incertis B. *& Pal.*
Inuicem nimio] nimio *abeſt ab* V.C.B. *recte. Nam ex præcedenti vox repetita eſt.*
Vt ferunt] vt fertur, concurſu gerit B.B. *Quidam* curſu regit.
Siue occupata nubilo.] Siue occurrit de nubilo *Frob. & deeſt* oſtendit, *&* nec ante finit *legit. Infra autem legitur integre eadem periodus. Lege hic & Nic. Fabri coniecturam annot. I. Suaſ. III.*
Qui occupauere] quem *Fort.* qui occupatione C.

An non potero] At non potero C.A.B. *Recte.*
Ne quid virginitati huius] Ne quid huius virginitati B.C.A. Hoſtium parcendum] Hoſtium patcam C.B.A. Ad hanc diem immortales) *leg. puto*, ad hæc Dij immortales inuoco.
Recluſuri] *Frob.* præcluſuri. Immolaturus es] eſt B. Virginis Deæ) Dea, *vocandi caſu B.*
Non eſſe faciendum, quia homicidium eſſet) *Mutilus hic locus in editis. Amplius in veteribus*——Non eſſe faciendum & ſic tractauit vt negaret faciendum, quia homicidium eſſet.
Petitur impendi) *Sic emendandum*: Peti adulteram, impendi Iphigeniam: *& ſic recte Mureti Rom. editio.*
Hæc Cæſtius) Hoc *Vat.*
Sacra profutura] Sacrari futura *C. vnde conijciebam* ſacra nil profutura. Auguri negauit] Augurijs V. Et pæne repugnat materiæ] & repugnante pœne materiæ V. pugnæ repugnante materiæ C. *Fort. repugnantes.*
Quanto ſimplicius] *Frob.* hæc quanto ſimplicius.
Plena neque obſcuris.] *Legitur extremo primo Georg. & hic in manuſcriptis:*
Pura nec obtuſis per cælum cornibus ibit.
Non in aliqua ſe.] *Negationem tollit Rom. editio.*
Quod tantum non impie) *Pal & Frob.* quod tanto nomine impie. *Locus conſiderandus.*
Plena Deo.) *Non legitur hoc in Virgilio Fort.* Pura Deo *reſcribendum, vt ad ſuperius è Georg. carmen alludat.*
Hæc aptiſſime.) Hoc *veteres libri.*
Gallio ait] Caldos ait B.A. *pro* Calidus ἀρχαϊκῶς: *probantque ſequentia. Vide Suetonium in Auguſto.*
Aliter eum agnouit] aliter illum B.A.
Interrogat) Interrogatum B. interrogabat V.
Quid hoc eſſe vellet.) *Fort.* ſibi vellet, *alij* hocce vellet. *Et infra.* Itaque delectatus *male quam*, atqui.
Palam imitandi] *Frob.* mutādi. Feror huc illuc, vt plena Deo) *Frob.* huc illucuè. Anapeſticus eſt è Medea Ouidij Tragœdia.
Iam vultis] Iam multis C. *Fort.* Tam multis.
Futurorum ſcientiam.) *Frob.* futuram ſententiam, *quod repudio.*

SVASORIA IIII.

AN Babyloniam) Babylona. A.
Contentus ſit vtero) conceptus C. *& paullo ante* vindicet *lego.*
Supra humanæ) ſuper humanæ ſortis habitum ſit. *Ina Con.*
Inſidera) inter ſidera *Frob. &* B. *Fort.* tradat. *mox leg. & infra* claudatur, *abeſt a* C.
Quid tam inutili) quid ita V.B.
Et prima omnium meliorum annorum habent initia) nuntia C.V. *Vidi qui* mediorum *legerent pro* meliorum. Affulſerit) *Frob.* effulſerit: *ſed illud melius.* An initia] an vitia C.
Exiſtimant) æſtimant C.
Egentes inutiles animæ) *abſunt hæc a* C.V.B.
Finguntur) *male Frob.* funguntur. *Sua enim quiſque faber fortunæ eſt vt ille apud Cic. ait.*
Babylone cluditur) *priſce pro* clauditur *vt Suaſ.* I. Babilonia clauditur C. *Leg. tamen* Babylone excluditur, *vidit Iac. Bongarſius vir* Cl. *Notis ad Iuſtinum lib.* XII. *vel ſcripſit* Babylon ei cluditur.
Nihil aliud tractaſſe) aliud abeſt a *Frob. & Pal.*
Declamabat) declamitabat V.

**** 4

Putauit æque belle] putabit *B. Fort.* putabar. *&* bene *non* belle *Frob.*

Eundem verſum eſſe) & illum verſum eſſe V.

Et altum capulo.] *Compendium id eſt natum ex* alterum, *quod in Frob. legitur: in Virgilio tamen eſt, Aeneid. II.*

—lateri capulo tenus abdidit enſem.

Quaſi nemo) quare *V. Sed illud rectius.*

Fulcianas] Fulcinas B.V.

SVASORIA V.

NIſi tollerentur] *Alij* ſi toleratentur.

Victoriæ noſtræ] veſtræ V.

Ex hac acie) ex tanta B.

Merſæ claſſis] merſa claſſis V.

At neſcio] An neſcio *Frob. Vtraque particula deeſt* C.

Regni is eſſet] regnus V. *fort.* pignus.

Vbi ignominia ſpem premit] *Sic Hernag. Frob. vero.* Omnis æſt. ſi tu animum premit. Omnis eſt ſic animum dies V. omnis ſte ſitu animum. *Monſtra hæc verborum ſunt. Fort. legend.* omnis eſt ſitis animumque premit. *aut ita*: Omnis eſt ſic animum ſpes (*al.* dies) eſt *pro exedit vt Catulus & Virgilius* IIII. *Æneid.*

—*est* eſt molles flamma medullas. *Plura in Notis leges.*

Et impacta ſoluitur] Non ſoluitur *Frob.*

Monent] monent C.V.

Et nulli) *delenda copula ex fide* V.

Quam viſiſſe) ſed viciſſe V.

Euentus fiduciam ſurrigere] ſurgere C. euentus ſurgere *Frob. & paulo ante* noua refractas, *pro* nouare. Manus adferret) munus Auferrent C.

Et quid:) Ecquid *libri veteres,*

Et mox pro habuimus *ijdem* habebimus.

Omnium bellorum) *ſic & manuſcripti omnes: ali-quid tamen deeſſe puto. Quid ſi* pudet *addas?*

Multo timidiores eſſe qui) quam *Frob. Et præmittunt hic initio quædam editiones*: An neſcitis timidiores eſſe qui ſuperbiſſimi fuerint: Illos adducet quos] Illas adducet quas. *Et mox* ſi quid *Frob. pro* ſi qui.

Non inutiliter] *Male quidam* non vtiliter.

Effundere ſe, ideo] *Fort leg.* effundere, ſed eo magis.

Venire ad ſe] *Deeſt rurſum aliquid. Fort. ſcripſit* ac ſi ipſis nouam victoriam noua tropæa adferret. Illa ponetis) alia ponetis *recte Romæ editum.*

SVASORIA VI.

VErba deficient] dificiunt A.

Si diligenter) cum diligenter C. V. *& mox* viſurus *habet* C. *ſine verbo* es.

In ſe infectas) *pro,* non tinctas *alij* infeſtas-----Scipio cum gladium poni iuſſus foret, dicitur abdiſſe ſe) Scipio cum gladium ponit abdidiſſe C. *Nic Faber* occidiſſe ſe *legit. Equidē minore mutatione ſic*: abdidiſſe in ſe *vt* ferrum *vel* gladius ἀπὸ κοινοῦ *exaudiatur? quod antea in mentem quoque veniſſe* I. *Grutero lib.* 9. *Suſpic. cap.* 17. *poſt comperi. Hiſtoria nota, vel ex* L. *Annæo Philoſopho epiſt.* XXIIII. Abdere *autem* ferrum, *vt &* in gladium incumbere *quid ſit, pueri hodie non ignorant.*

Vocem victoriæ) victoris *lego.*

V CL.] *hanc notam* V. *Couarr. habet.*

Loquitur imp.] *hæc vox ex ſuperioribus huc intruſa Repone igitur*: Ergo loquetur vnquam Cicero, vt non timeat Antonius. *& ſic* C.V.

Humili in adulatione verba] humilia V.

Quod quia) quoque V C. *Fort.* quodque.

Quando perieris) quandocunque *Frob.* malo, quandoque *vt Horatius. Flaccus dixit*:

Indignor quandoque bonus dormitat
Homerus.

Dum trucidamur] domi *legunt quidam &* domi in ſanguine. Ignobilis tumultus] tumulus *Omnino leg. &* ignobilis *abeſt a Couarr.*

Quis non hæc populi Romani ſcita] Quis non hoc P R. ſtatu *ſic Couarr. recte, & paullo ante* LIBERIT, *formulā reſpicis vindiciarū ſeu manumiſſionis*

Idem vitæ tuæ] *Locus mirè deprauatus Vide Notas.*

In omnia te ſecuta] ſecula *lego & pro* frugalitatis, fragilitatis caducę repono.

Nec ſenectus vlla] non C.

Quod in Pompeium) quod *vt redundans deleo &* in Pompeio C. non recte.

At ſi non occiduntur) at ſic. V. an non ſic occiduntur C. recte.

Sententiam ſecutus eſt) exſecutus *malim.*

Præluditur] *Scribo* proluditur ex V. C.

Non putes tanti) *lego* non eſt tanti.

Turpe eſſet] eſſe B.

Oppetiſſent] apprehendiſſent V. B. C.

Aut enim placiturus es] haud *lego ex* V.

Cum hæc inſectatio temp. fuerit) *lego* fuit *omiſſa particula* cum *ex* C. *&* V.

Quia moriendum eſt) moriendum eſt illi ſi ſua ſponte quam moriendum eſſet etiam ſi mori noluiſſet *& ſic* C. Grauis es) eſſet C.

Rogo, Cicero, ora vnum] roga Cicero, exora vnum V. rogo, Cicero, ex ora B. ora vnum *abeſt a* C. Si non alterutrum] Negationem delendam puto.

Sed aliud & tertium] Sed aliquid C. A.

Petere poſſit regiones percurit] poſſet & percucurrit V. *&* religiones A. *male.*

Itē Caſſius) Itaque B. *& mox* audiebat *pro* aiebat A.

Viuum conſilium) vnum *reponi malim.*

Idiotem, perit) *Sic libri vett.* perire *tamen locus exigit vel* petit.

Et quam plura) complura V. *Sic ſupra*: quam valde excepta eſt *legitur in ſe.*

In priori parte poſuit] illud poſuit V.

Illum deſcripſiſſet) *Sic Frob. malo tamen* proſcripſiſſet. Qui & iudicaſſet) quietum: B. qui & eum iudicaſſet *Frob.*

Ac dato rogari] dato acrogari alij *Vide notationes.*

Occaſionem ſcholaſticis occaſione dedit] occaſionem ſcholaſticis alterius Suaſoriæ dedit. *Si recte* C. *& ſequitur proxime Suaſoria huic adnectenda nonnulli hic diuinant leg.* hac poſitione.

Sequens Suaſ. ſuperiori continenter adhæret. In Couarr. ad oram aſcriptum: Hiſtoricorum de Ciceronis morte teſtimonia.

ALIA SVASORIA PRO Cicerone. VII.

NVnquam perficeret) *deſunt hæc in Vat.* Quin euitaret] *male ſic vulgatum eſt.* qui ne eiuraret C. quin eiuraret V. *recte vt Pet. Pithœus lib. ſecundo aduerſariorum Subſeciuorum cap. octauo. Vtitur Petronius Arbiter beatus Hieronymus & alij.*

Scriptas illis) illas A. Ac veluti ipſe) ac vel ipſe V. Sed compoſuiſſe] ſed poſtea compoſuiſſe A.B.V.

Habentibus) habenti. A.
Recedatis] æquiores *addit* B.
Hoc ſi tamen] tam A.
Potionem ſumpti poculi huius adeo.] *Sic C. malim tamen* abſynthiati poculi, *vt in Germania ediderunt.*
Et ſtatim Liuius adeo. Contrectationis] *Corrupta vox Fort.* contationis. detrectationis *V. Fort.* retractationis, *vel vt aliy videtur* deliberationis *reponendum. hæc autem verba* huius adeo contrectationis conſilium habuiſſe *abſunt a Couar.*
Sub aduentu) *Sic libri vett. Alias* ſub aduentum.
Cæco voluente fluctu,] *Explicat Turnebus lib. 6. Aduerſ. cap. 4.*
Certum habens] pro certo habens *C. V. & mox* eripi ſe *abeſt pronocabulum* te *à C.*
Fugit) fugerat *B. alias* fugiens.
Exprobrantes) aliquid exprobrantes V. *Palat. cod.* aliud.
Vbi Conſul) vbi ille Conſul *Hern. & in ſequenti verſu omittit.*
Quibus viſis] quibus luſis C. *Sic Suaſ. VI.* Tota tabula tuæ morti præluditur.
Dixiſſet, eſſet quippe) *Sic C.* dixiſſet eſſe, quippe *V. fort. leg.* eſſetque non ſatiatus.
Sed defectus quoque pro roſtris exponit. Item qua ſæpius.] *Sic Hern. at Frob.* ſed defectus, quot quoque ſint pro roſtris exponit.
Item quæ ſæpius. quot ſint per roſtra exponit. Itaque ſæpius A. B. quot quoque iuſſit. Itaque qui ſæpius V.
Ingenti circunfuſus turba) ingenij circ. turbæ C. *non placet.*
Breui ante) *Hic auſpicanda periodus.*
Victoribus) *deeſt* A. *& imputatur Frob.* & notare, *male.* Loco ſedato) loco dato B. V.
Maximi viri inferiæ) maximæ B.
Iactationis) lactionis B. *Fort.* iactionis. actionis V.
Ac aleam delatam] Ac alienam C. *&* A. & dilitam A.
Semel aut iterum, adhuc itidem factum] *Sic Frob. rectius Heruag.* ſemel atque iterum a Thucydide factum. adhuc id idem factum C. *Sed illud rectum*
Idem] Item B. *& Frob.*
Præſtitit) præſtiſſe B. C.
Si vis abſuiſſet] afuiſſet V.
Operarum) *Sic Frob. &* C. operum V.
Crudelius paſſus erat] nil crudelius paſſurus erat V. *& ita legendum diuinarat Lipſius Epiſtolicarũ Quaſt. 18. Sic Propertius,*
Quid faciunt hoſtes capta crudelius vrbe?
Compoſito feciſſet) compos ipſe *legit ibidem Lipſ.*
Penſarit] apenſarit C.
Vir magnus, ac memorabilis fuit) vir magnus, acer memorabilis fuit *Frob.*) Vt eſt noſter] alij auctor *legunt leg. ex tribus* B. C. V. Vt eſt natura candidiſſimus, *ex compendiis* ~~na~~ *natum mendum*
Nihil enim ipſo Cicerone indignum eſt] ipſe a V. lege Nihil enim in ipſa Cicerone dignum.
Maximum & tolerabile eſt) maximè tolerabile eſt C. Credendam eius] credendam ciuis *C. & mox* conſpiciendus *quod non placet.*
Prædicare, cuius ingenio atque induſtriæ ſuperbe natura pariter atque Fortuna obſecuta eſt.] *Sic Heruag. At Frob.* prædicare de ingenio atque induſtria ſuperba, natura autem atque Fortuna pariter eſt. De ingenio atque induſtria ſuperba. Natura autem atque Fortuna partem obſecuta eſt *C. Fort.* prædicare de ingenio eius atque induſtria ſuperuacuum eſt. Natura autem atque Fortuna par eſt.
Munera magna deum.] *Ex Poeta ſumptum videtur.*
Patri cumque nefas eſt) nefas nunc: nunc & pœna Ceteri *lego.*
Profuerunt) Profuerant A. B. C.
Et vita quid artibus ætas.] *Sic Frob. & C. Hern.* acta *pro ætas.* *Fort.* exacta quid artibus ætas
Hematio) *lego* Emathio.
Non fecit in hoſte Philippo] *Mutilus hic verſus in Frob. duabus primis vocibus.*
Abfuerat] Affuerat *Frob.* Adfuerant V.
Noſtræque cadens.] *Fort.* noſtræ cedens ferus Hannibal iræ. *Vel ſic:* noſtriſque cadens (*aut*, noſtris cedens) ferus Hannibal armis. *Sic* Dirus *quoque* Hannibal *ab Horatio vocatur Oda XII. lib. II. Car. & explicat Pet. Victorius Variarum lectionum, lib. II. cap. 24. & lib. XIII. cap. 20.*
Eruditus] cruditus *B. male.*
Aduocauerat] aduocauerant *A.*
Ne interfuiſſet) *Fort. ne intereſſet.*

ALIA SVASORIA AD CICERONEM PERTINENS. VIII.

INtolerabilis malo ingenio] in malo ingenio V.
Quam propriæ turpitudinis) quam proſperæ turp. V.
Tedet me vitæ] tedet tantum me vitæ V.
Si non ciuili enſe ceruicibus luderetur.] luerentur *Frob. Couar. cod. longè aliter:* Si ſuum in libertate eloquentia, ſi libertas & eloquentia non ciuili enſe ceruicibus lueretur. *Fort.* ſi non ciuium ceruicibus luderetur.
Pæne nemo] pene *abeſt ab V. Et mox* viuere velis Cicero *pro* poſſis: *& ſtatim* ſinu ceciderat C.
Diu iſta narrauero.] *Fort.* ſi diu, *vel*, dum iſta narrauero.
Inter Canicios & Saxos] Saxas *omnino legendum. Alij* Caninios *hic egunt ex Philipp. II. Ego* Canidios *malim.*
Nemo tanti emit) emit *abeſt à C. Sic inf.* Non eſt tanti ſeruare Ciceronem.
Præſtaris patientiam) *malim* præſtares.
Multos ea re) ea re *abeſt à* V.
Permitte Pop. Ro.) *Fort.* permitte te Pop. Rom. contra Antonium, ſi ſcripta combuſſeris.
Oppignorauit Remp.] oppignerauit *Frob.*
Viros ſalutem) viro, *leg. cenſeo ex V.*
Quam occidebat) quem *Frob. non recte.*
Generoſa mors] generoſus amor *Cou. & Frob.*
Ingenij tui ſuperſtitem.] *Fort.* ingenio tuo.
Pateris perire vt quod dico optimum habet ante ſe efferat) *Sic B. & Frob.* pateris perire vt quod Cicero optimum habet ante ſe efferat. *Fort.* pati poteris, vt quod in te optimum habes, ante te efferas.
Quam diu rerum naturæ.] Quam diu Reip. noſtræ *V. ex compendiis nata varietas.*
Deſiderat ſuam] tuam C.

Pertæ, M. Tulij) *Malim ſic legi*: Tibi, M. Tullij, per quatuor & ſexaginta annos.

Quæ ne quid te putes carum illi relinquere ante cœperit, *Fort*: quæ ne quid te putes carum relinquere, ante te perijt.

Et hic conditiones] *Sic Frob. & Con.* Alij has conditiones.

In tantum extuliſſet] In ciuem C. *Fort.* in ciuem tantum.

Et eloquentia) *Copulam deleo ex* V. *Et mox* facturã *pro* facturum. *habet* C. B.

Tam degener) tangere A. C. V. *Fort.* tam care.

Malle) maſe V. *&* dari *pro* dare.

Item quod turpiter) Itaque V. B.

De corio Ceſtij ſatisfecit] *Vide Cælium antiquarum lectionum libro* XIV. *cap.* VIII.

Excidiſſet] illi excidiſſet A.

Adſerri protinus) otius C.

Erat autem etiam ibi pietas. Non exigeret Scordalus Hibriæ] *Sic Frob. & C. Rom. editio leg. cenſuit*: Erat autem etiam ibi Pietas, Niger, & Scordalus (*al. Cotula.*) *Vide epiſtolam Senecæ filij* LXXXIII. *de* Scordalo *&* Tillio Cimbro.

Hybrias partibus ſtultorum) De paritate ſtultorum *Rom. editio.* De patribus ſtultorum C.

Ita vt totus) *Fort.* ita aut totus,

AND.

AND. SCHOTTI IN

M. ANNÆI SENECÆ RHETORIS CONTROVERSIARVM LIBROS QVINQVE

VARIÆ LECTIONES.

In Præfationem

LIBRI PRIMI.

NAM duo millia] Alij *cod.* & duo millia, *quidã* ad duo millia *legunt.* Referebam] reddebam. Aliquid præſtare, tamen &c.] aliquid pręſtare non poſſit promittere, & diu ab illa nihil repetiui.
Quæ obſeruantia mihi] *vett. libri* obuerſantia: alij, obuiantia. Seriam rem agenti] ſerioſam rem, *Erat in Britannico Exemplari teſte Ioann. Pontano lib. III. Analectorum cap. IIII.*
Precario patet] *vet. lib.* non patet.
Plus eloquentia proficitur] in eloquentia *libri tres.* Imitator anctori] auctori *vetus lectio* Semper citra veritatem &c.] *Forte* circa veritatem minor eſt ſimilitudo. *Vel* ſic: citra veritatem eſt ſimilitudo. Quotidie data res eſt] *al.* quotidie decreſcent.
Relabantur] *In Britannicis ſchedis* refelluntur, *vnde ibidem Pontanus* reuelluntur emendat.
Nec in vllius] vnius *antiqua lectio.* Capillum frangere] *aly* ſtringere. Quid dicam] quis dicam *alij legunt.*
In vitio nati ſunt, in vitio manent] Quod nati ſunt inuiti manent. *Sic libri duo. Al.* emolliti eneruesque nati ſunt. *Colon. aditio,* quod nati ſunt viri manent. *Alij longe aliter, vt apud Gruterum hic leges.* In hos nec dij &c.] in hos necdum tantum mali, vt cadat eloquentia. *Sic duo libri.* Et in iſtis fluxis] *vet. cod.* vulſis *recte.* Oratores] oratorem *al.*
Quis qui nõ dico magnis viribus, ſed ſuis placeat? *Vnus cod. manuſ. habet:* Quis qui non ſibi magis viribus ſuis placeat? *Alter vero ſic:* Quis qui non dico magnis viribus, ſed ſuis placeat? *ſupra ſcriptum autem erat* ſibi *hoc modo:* Quis qui non ſibi dico. Quis qui non dico magis viribus ſuis placeat. *Sic libri duo alij, ſed pro* magis magnis *habet vnus. Quare miror quoſdam hic legendum cenſuiſſe* viris *pro* viribus *Plura in notis Gruterus.*
Et ſic acerrimam] *duo libri* etſi acerrimam. *Pintianus legendam coniecit* & ſacerrimam. *I. Gulielmus Queſtionibus ad Pœnulum legit* & ſic ſacerrimam, *quod ſequatur* violare.
Clariſſimæ facundiæ viris) *Aly* clariſſimis. *Al.* Magni in eloquentia nominis.
Præter Ciceronem) excepto Cicerone *alij. Hinc argumenta colligit Lipſius cap. 1. Electorum, & Alciatus lib. IV. Parerg. cap. 14.*
Intra coloniam meam] *Corduba* COL. PATRICIA *dicta Plinio, cuiuſmque in antiquis nũmis,* In Latinum ita tranſlatum] In Latium *legendum cõniecit Petrus Faber Lib.* III. Semeſtium cap. 16.
Declamationem diſtinguit] *al.* definit.
Iam non mediocriter bene dicere] *Vetus lectio* nõ mediocriter dicere. Benè alterum putat.
Porcij] *al.* potius cariſſimi mihi.
Grauis ſibi inſtabat] grauius *al. rectius.*
Niſi defecerat] *libri duo:* niſi deficeret.
Iocoſe reſoluebat] al. iocos ſe reſoluebat.
Peruenerat.] perueniebat *duo codd.*
Concupierat) *cupiebat ijdem.*
Studium eius prohiberi] ei prohiberi *veteres libri:*
Itaque nunquam] ideoque nunquam *libri duo.*
Vox robuſta ſed ſordida lucubrationibus] *Duas voces* ſed ſordida *a Britanni membranis abfuiſſe refert ibidem Pontanus Annalect. lib.* III. *cap.* IIII. Et Hiſpaniæ] Hiſpanæ *recte codd. duo.*
Male autem ſubijciunt quidam antiquæ.
Non ſudorem olei vnctione] olei *recte abeſt à vet. lib. Et mox* ambulatione *eſt, non* ablutione.
Perueniebat] veniebat. *Et mox* vocari *pro* vetari *habent lib. vett.*
Sed plurimum adiuta arte] *vetus lectio:* plurimum adiuta tamen arte.
Quin id in illo] cum id, *libri duo.*
In conſilium veniunt] eunt *melius antiqui libri.*
Affigant] *duo libri* afficiant: *& mox,* comprehendenda. Aiebat ſe ſcribere in animo cogitata.
Dicebat] *Vterque codex ante* cogitata. *interpungit.*
Eius acta] facta *in vtroque lego.*

Hoc quod tantum vobis mirum videtur,) *liber vnus* tantum *&* mirum *omittit. Duo vtroſic per interrogationem*: Hoc quid vobis mirum videtur? *Idque concinnius.*

Et protinus memoria recitauit) memoria *abeſt a duobus.*

In auctione) in actione *libri duo non recte, vt hic ex auctoribus varijs Gruterus docet.* Quæſtionem eius) quæſtiones *alij*, *&* quas. Vnde hæc de illo fama?] *in ora veteris libri erat*: & mihi ſuſcepta ſunt.

Aliquibus locis) quibuſdam *vnus quod. alter* pluribus.

Tam meum, quam veſtrum) *Abſunt hæc a duobus, & gloſſam olent.* Abduxerit) abduxero *libri duo, melius*, Marullum) Marillium, *ijdē libri duo vt infra. Quidam tamen libri* Marillium *nominant, non nemo* Maxillum.

Suſpenſos pedes habere) *melius vterque liber* ponere. *Sic & Pintianus & tres Palatini codd.*

Quam maxime) tum maxime, *alij* cum maxime.

Epicheremata) *vterque cod.* Epithemata? Epiphonemata *Pintianus reponit e Cicerone, Quinctil. & Rhetoribus.*

Reciperet) *vnus hic* erit *legit, alter* erat.

Et ſtatim infra iudicium autem fuit, *non* fuerit.

Surreperet) *vetus liber* ſubriperet, *lego* ſubreperet.

Suſtineo diutius vos) *media vox a vett. lib. accreuit.*

Quam odioſa mihi res ſit Circenſium pompa) *vetus hæc ſcriptura eſt à vulgari diſcrepans.*

Diem ducere) *Pintianus a ſuperioribus, de Latronē:* cū iam cœpiſſet dies lucere. *Rod. Agricola* diem dicere *legiſſe videtur: vt Iuuenalis* ——latam fecit cū Statius vrbem Promiſitque diem ——— *Gruterus vero vulgatam tuetur* diem ducere.

CONTROVERSIA I.

DEFENSIO ADOLESCENTIS. Quid mihi] DEFENSIO ADOLESCENTIS PORTII LATRONIS. Quid mihi obijcis?

Largitione effudimus] effundimus, & conſumatur.

Cum vetaret me pater alebat ipſe] cum vetaret me pater aiebat: ipſe mihi cum egerem &c. *ſic* C. V. *Nota vocare* patrem *qui patruus erat, ſed erat pater adoptiuus.*

Non dabat] non daret A. Vt omnem ſpem vltimorum alimentorum] vt omnium ſtipē *&c.* V.

Ecce oppreſſit increſcentem] *Monſtra ſunt verborum. lego ex* C. oppreſſit mors ſenem, quid acturus es.

Pluris tibi pater] frater C. *recte.*

Aut quis porro] *Sic per interrogationem interpungo*: aut quid?

Porro quis rogandus eſt? porro tum V.

Frater alere non poteſt] fratrem alere V.

Extremum blandimentum in ſtipem perdidit] *Ita C. ſed lego*: exterorum blandimentum in ſtipem perdidit, *& in B. deeſt vox* extremum.

Innocentiam vocas] *lege per interrogandi modum.*

Nec eo quid] *Sic Frob.* Nec eo quidem C. *& alij.*

Præſentes habemus Deos] Iudices habemus Deos V. Scis tanto te facere] ſcis tu tote facce C. *Lego* facis tu ſtulte, facies ſtultitiam ſi abdicaueris aliam *Vel ſic* ſcis tute *pro* tu, *& ante* aliam interpungendum cenſeo.

Item do pœnas ego] Iterum itaque V. Itaque C. A. B. *&* eget parentibus *pro* ego parentibus.

Ego parentibus meis] egeo A. B. V. *recte.*

Meam notam quærunt] meam notam conuenit. V.

Faciam hoc quod vultus) faciamque hoc C. *Lego* faciam quia hoc vultus quoque veſtri hortantur.

Elidor) *Ita* C. elidar *lego.*

Ergo morientem videbo) *Omnes* A. B. C. V. *amplius habent*: ergo famæ morienrem videbo.

Iuraturus ſum] curaturus ſum B.

Super crepidinem] ſupra C. V.

Marium fuiſſe conſulem] Marium aut fuiſſe Cōſulem, aut &c. V. Tanquam modo non ſit qui illum viderit) *Ita* C. *Sed lego*: illud viderit. *Nam eo tempore quo hæc ſcripta ſunt vix eſt vt quiſquam Mariū viderit. Sed vidit inſtabilem felicitatem.*

Tu iudica) iudices B.

Equidem noua] Et quidem noua *rectius.*

Vterque diſcordiæ) vter V. C. *recte.*

Vt hoc crimine) carmine B.

Non muto) non mutaſſem *malim.*

Et prouexit fortuna] & quos prouexerat, deſtituit V.

Mittamus) mittam *ex* V. *Legendum puto.*

Da quis alimenta rogetur, & quis roget] *Ita* C. *Lego* da qui alimenta rogetur.

Illo nihil prius) & ille nihil prius C. ARELLII FVSCI Patris) Pater C. *& in Suaſoria ſecunda* ARELLI FVSCI S. P. *litteris vermiculatis.*

An peregrini penates tuos) quid hæc an peregrini penates tuos.

Et in margine: Et quid? *Lego* an peregrini penates tuos; *&*: aperi generi penates tuos. *Id eſt ſanguini tuo. Nam filius patrem alloquitur qui illum adoptauerat.*

Pater placui) placuit A. B.

Nolo tranſire) volo C. B. V. *& eſt vera lectio.*

Perierat totus orbis] periret V.

Finierat miſericordia] finiret V.

Iactatus inter duos) lactatus C. B.

Felicior abdicatus) *Ita* A. C. B. V. *& Frob. habet ſed lego* ſemper ego felicior abdicatus.

Nam pater naturalis, cum eſſet diues, abdicauit quod egenum patruum aleret, pater adoptiuus abdicauit quod patrem item egenum aleret, & ſic ſemper a feliciori abdicabatur.

Inter duo pericula) *Abdicationis ſcilicet, ſi egeno ſuccurrat periculorum ſi non alat: vel mendicitatis, vt infra innuit.*

Præparauerant) præparaueram C. V. *bene.*

Hoc tu obijcis) *per interrogandi modum legendum arbitror.*

Prior agere cœperit) egere cœperit C. *Lego* timeo ne iſte qui prior egere cœperit.

Nam egeſtas quæ patruo accidit & quem aluit diſcordiarum cauſa fuit & abdicationis facta a patre.

Fratrem, inquit, alere noluit) *Ita prorſus* C. *Sed legendum puto* voluit *aut* frater me alere noluit.

Et præ meis oculis narrem) Et primum oculis narrem B. C. A. *Unde* vt primum *recte emendat Gruterus Suſpicionum libris.*

Volo vtrumque) vtramque C. A. *recte id eſt* geminæ abdicationis.

Neutrum] neutram C. A. B.

Ad ſit mihi alius) abſit B.
Aduocatum patruum aut patrem] Patrum aut *abſunt a* C. *remanet* Aduocatum patrem, *recte.*
Nam vterque pater eſt, vnus natura, alter adoptione.
Alter alterum amet) *Ita in excuſis & manuſcriptis. Forte tamen legendum addita particula* & ſi: & ſi alter alterum amet, vterque me amabit.
Nam odium fratrum, odium filij, qui vtrumque aluit in paupertate.
Quam iniuriam fecerit bono fratri) quam bono fratri iniuriam fecit V. De patre beneficio quod cum per ætatem noſſe non poſſunt) de patre bene quid in eum per ætatem noſſe non poſſum C. *& Heruag. Lego* de duo bene quamuis eum per ætatem noſſe non poſſum.
Imo quod abdicauit, quod aluit] *vltima duo verba forte delenda.*
I. ad illum) Ad illum *habet tantum* C. B. A. *Forte* audi illum.
Infra non longe. I. ad patrem, i ad filium.
Imperes parendum eſt) *Couarr. cod* non omnibus imperes patri parendum eſt. *Lego* non omnibus imperijs patri parendum eſt.
Et imperijs *Heruag.* Semerſa & tenui) *ſic Frob. corrige* ſemeſa. Exaudiri poſſit) poſſit B. A.
Introrſum conditos oculos] introrſus C. A.
Quem vis adoptari] adoptare. B.
Putas me hodie] puta C. *al* putate.
Patris tui] patris ſui V. B. A.
Veſtram domum] beatam domum C.
Monitio] vitio meo V. *alij* conuitio *ediderunt.*
Adoptent talem] optarent talem filium C. optant ſimilem filium A. B. V.
Non vis alium ciuem] non vis ali ciuem C. ali hominem *Heruag.* alium hominem B. *& ſtatim* alium ciuem.
Non vis alium amicum) non vis alí amicum, nō vis ali propinquum C.
Abdicat) abdicabat V.
Non oportet fieri) oportebat B. *& Frob.*
Dicebas oportet) oportere B.
Nihil amplius quam misereri monſtrat ad patrem id eſt ad filium) *Couarr. cod.* nihil amplius quam monſtrat, ij ad fratrem, ij ad filium *Lego*: nihil amplius quam iter ei monſtra, i ad patrem (V. ad fratrem) i ad filium. *Librarius ex,* i, *fecit* id eſt. *Heruagius locum mendoſum obſeruans*, vade *repoſuit.*
Satra populi digna eſt) ſacra populi. *Hic aqua heret. Frob. editio* ſatra *prefert. Fort legendum* ſatura: per ſaturam *autem* ferre, *alibi quid ſit, explicauimus.*
Incertę fortunæ fluctus appellet] *Ita* C. *ſed* appellit V. *Lego* impulit. *Nam diuitiæ primum a patre ad fratrem, deinde a fratre ad patrem quaſi marino fluctu impulſæ ſunt.*
Innocens ſit) ſum V. Conditionem] contionem V. C. *recte, id eſt, laudabimus illum in corona.*
At qui iuſtus metus meus tu es] V. Ecqui. Atqui iuſtus metus meus eſt tuus C. *Puto leg.* iuſtus metus meus tuus eſt.
Nam tres *erant qui mutuo odio diſsidebant, timebantque ne alter alteri heres eſſet.*
Patior eſſe omnia] *Heruag.* patiar; patior eſſe cō- munia V. C.
Amabo] ambo C. *recte Deeſt tamen hac vox in* B.
Proiecimus] reiecimus V. *&* iuſſit *delendum videtur. Forſitan* proiecit me verborum contumelijs.
Pater diues fratrem proiecit, & abdicauit qui eum alebat frater poſtea diues pauperem patrem proiecit. Tota hæc periodus mendis eſt impedita.
Et tunc primum] *Fort.* at nunc primum.
Præcatus ſum] precatus eſt V.
Patrimonij parati] *Sic* C. *Fort.* parti.
Vt extant calamitatum ſtupores] *Ita* C. *Fort.* vt extiterant.
Vel vt ex tam calamitoſo ſtupore: aut vt ex tantarum calamitatum ſtupore.
Niſi quod hoc prior facere non poſſum] *Ita &* C. *Puto legendum* niſi quod hic prior feci quod facere non poſſum. *Et ita expono, quod in omnibus æquauerit eum fortuna fratri. Nam frater ex opibus incidit in paupertatem, & abdicauit filium. Hic etiam ex diuite pauper factus abdicas, ſed non prior.*
Adoptaui te cum abdicatus eſſes, abdicas, abdico] *Verba ſunt Patrus ad fratris filium quem adoptauerat abdicatum a patre. Sed miror quomodo dicat* cum abdicas abdico. *filij enim non abdicabant parentes, & forsā* abdico *hic improprie accipitur pro* derelinquo *ac* deſero:] *ſed de mendo ſuſpectus locus.*
Diurnum petam *recte & pro* Diario *ſumi poteſt.*
Audebat] audebit C. B. V. *recte.*
Verba ſua ſibi dici] *Id eſt ea exprobrari ſibi quæ fratri exprobrabat egenti. Nam dixit ſuperius* adiectis verborum contumelijs irriſit, ad cælum manus ſuſtulit.
A multis tuli] multis tuli B.
VIBII FVRII.] *Fort.* RVFI.
Quiſquis es] quiſquis eſt C. *& Heruag.*
Cognationis attingat] affingat C.
Graue ſit & quotidie mortem] graue ſit quotidie & mortem. V. Etſi non odiſti] etiam ſitu &c. V. etſi *deeſt* A.
Ego qui fecit] *ita* C. ego odi eum qui fecit tibi *Heruag. non neceſſario.*
Recens vtrum ſubtilior.] *lego* recens veteri ſubtilior.
Hos in has queſtiones] hæc *Heruag.* hos in ſuas C. quidam OSCCVS *pro* hos *legit.*
Deſinat reus eſſe] filius eſſe C. *recte.* & deſinit eſſe filius. *Heruag.*
Etiam ſi reus erat] etiam ſi filius erat C. & *Heruag.* Non alit] non aluit B.
Tanquam æger] *Lego* quanquam æger, vinctus, captiuus.
An iniquam] an æquam C. *Nonnulli* aliquam.
Accipiat] accepit B.
An hoc accipere] *Ita* C. *ſed in margine*: an hic *recte.*
Per hoc quæſiuit] *lego* poſt hæc quæſiuit.
Recte fecit, qui aluit] recte fecerit, quia aluit C. B. A.
Indignus fuit] fuerit V. C.
Græcis auctoribus] Græcis actoribus C.
An abdicatus] an adoptatus C. *recte Nam ſequentia firmant, & ita ad oram Heruag.*
Iam adoptatus] etiam adoptatus.
Nouum fuit adoptati] *Sic Frob. Sed* C. & *Heruag.* notum fuit adoptanti, *recte.*
Hoc autem] hæc autem C.
Nulla autem interdici miſericordia] *Sic* A. B. nulli interdici miſericordia C. *recte. Vel*: nulli interdici miſericordiam.
In noſtra poteſtate ſunt] non ſunt C.
Quædam enim iura non ſcripta] quædam iniuria

C. *non rectè.* Et humum cadaueri] *Naturali iure, nedum Gentium humo corpora mortuorum mandanda ſunt. Vide Pet. Fabrum. lib. 11. Semeſtrium cap. 1.*
Non fecit ratione] rationem A.
Hoc aiebant] agebant A.
Quamuis vetares] vetarem B.
Velle ali a fratre meo] *In margine Couar. codicis cõiectura aſcribitur*: velle ali fratrem eo vultu vetabas *vel ſic emendo*: velle ali fratrem. Vultu vetabas.
Præteritum] præreptum V. C. B.
Tibi officium] *Sic Frob. Caret autem* tibi C. V. B.
Colore ſimplici] Colorem ſimplicẽ B. A. *& Frob. vt pro* habere, habet *leg. videatur.*
Offenſas) *Sic editi.* offenſam C.
Meæ mentis fuiſſem expectaſſem dum rogarer] *Sic German. edit. Sed Couar*: fuiſſes, non expectaſſes.
Mouet & humanitas] *copulam* & *omitto vt mox quoque* & deinde.
Probata exemplo] *Addendum* veritas *ex* B. *& Frob.*
Nec ſummiſſis verbis] nec ſummis verbis C.
Agendum eſſet] erat V.
Non expaui verba] expectaui C. *quidam* expiaui.
Interroga] interrogo A. *& Frob.*
Hoc quidem ſi facere oporteat] quid me facere oporteat C. V.
Nam patrem vt alteri patri] *Fort.* non patiar, *vt & Gruterus leg. coniecit. Nam Nicolaus Faber*: non alerem *reponit.*
Prohibitus aluiſſe] patrem *addit* B. A.
Neſcio quis te miſericordia mea] *al.* neſcio quis iſte miſericordiam meam.
Nec meum] Hæc mecum cogitaui C. V. B.
Egentem video] videto B. C. vides A.
Nec miſeretur] non V.
Hoc eſt inquam noui vitij) *Fort.* hoc eſſet iniquũ. *Et* non vitij V.
Scit hanc Fortunam meorum] *Fort. leg.* Scit inhumana fortuna meorum. *Heruag.* Sciebam.
Hoc peccaui] ſpeculaui *Frob. &* B.
Nolo aliud præſtare quæ] Nolo amplius præſtare quam C.
Quid habui facere] *Malim* quid debui.
Merito iraſcitur] *Lego* iraſceretur.
Non approbabat] *Melius*: nõ probabat, *vt in* B. V.
Non eſt cuiquàm crinitus] *Sic Frob. al.* quidquam Non eſt, *inquit*, abdico vel cuiquam ex gloria ſui criminis detrahendum C. *& Heruag.*
Exiguos furtiue cibos mitto) furtiue C. *pro* fortunæ.
Colorem] colore A.
Tandem debere furere] ſed futere C.
Scit ipſe] ſcis ipſe V.
SYRIACVS] *Amplius eſt in* V. VALLIVS.
Triſtiſſimam ambo) ambo *vt bis repetitum omittũt alij.*
Odium paternum] *Fort.* fraternum.
Patrem rogaui] patre mi C. *ad oram* fratrem.
Declamari ab Alphio Flauo) *Frob.* Allio *male*, *&* declamatori B.
Mala faciebat) ſatiabat C.
Aliqua res extra eloquentiam] *Interpungit* C. *poſt* res.
Erat ingenij ætas] ingenium, ætas C. *at Frob. male* ingenium, habebat adulta ætas. *Vide Gruteri notationes.*

Patrem abdicati] *Melius* forte abdicantis.
Fratrum ſententiam) patrum V.
Tu non peccas] tu nunc peccas V. C.
Fugiſſemus] fuiſſemus C. *Vnde apparet hiatum hic eſſe. & forte deeſt*: niſi nos fugiſſemus, vidiſſemus impias epulas. *Amicus ſic tentabat*: Niſi nos fugiamus, impias epulas, & deteſtabili parricidæ fu ruum diem: *tamẽ* futurum diem A. B. *& Frob.*
Grauiſſimam fratris iniuriam] *Media vox amplius eſt in* C. *& mox*, inquit, *delendum videtur.*
Vt ipſe præſtares] præſtarem C. A.
Recitare] tentare C.
Hermacoras) *Sic Frob. &* B. Hermagoras C. & *Heruag.*
Hac controuerſia tranſijt] in hanc Controuerſiam tranſit B. Rariſſimo quidem genere, veni eadẽ re tranſitus] veni *abeſt a* C. *ſed addit* eadem re *Fort.* cum eadem re tranſitus eſſet.
Non quod titubet) non titubaret C.
Caleo] *Sic Frob.* Gallio V.
Per ſententiam] Ter ſententiam C.
Quid ni filium] Quid filium C.

CONTROVERSIA II.

A Lenone) ad lenones B.
Sacerdotium] contradicitur *addendum eſt.*
Noſtra) veſtra C. *& Frob. recte.*
Occidit) occidi C. V. *quod placet. Nam ſubiungit*: & hercle lænonem non occidiſti. *Vbi* At *legi malim ex* V. *&* B. *qui & ſupra paullo* putabit *habet.*
Neſcio quid cellulam) neſcio quid in cellulam & obſcœuum lectulum vocas C. *Fort.* neſcio quẽ in cell. *&* voces, *lego eſt hic aliquid quod non cohæret. Gruterus legebat*: quid tu cellulam.
Si qua tibi occuriſſet.] *Corruptus hic locus vel hians.*
Puto ſacerdoti) *Lego* puro ſacerdoti pro libertate vota facienda ſunt.
Iſta mandabitis) iſti A. *& Frob. legendum*: iſti quæ militem occidit mandabitis.
Reciperent) recipiant. A. B.
Vt ſciamus illam apud lenonem fuiſſe blanda eſt, vt ſciamus apud piratas cruenta (*al.* coniuncta) eſt.
Nemo inquit me attigit.] *Sic duo hæc membra in ſcriptis leguntur. Nondum tamen perſpicuus locus eſt.*
Domi lenonis.] *Quidam legit* Domini lenonis. *N. Faber* da mihi lenonis rationes. lenoni V. & Heru.
PVBLII VINITII] VINICII *reponendum puto.*
Aut honeſte faciat quod ſemper fuit] honeſta faciat quod ſemper fuit C. honeſta maneat quod ſemper fuit, *Frob.*
Etiam ſi nobis) etiam ſi nos nobis non timeremus C.
Indignam te ſacerdotio) te *additum ex* A. V.
Procedente has) procedentes C. *male* præcedentes hanc A.
Submoueri videbitur] *Fort.* ſubmouebit, *vt Romana habet editio*, *aut* ſubmoueri iubebit.
Lipſius legit ſummouere iubebitur *lib.* 1. *Elect. cap.* 23. *vbi ritum hunc explicat.*
Fieri ne ſacerdotem) *Fort.* te ſacerdotem.
Partes corporis & conſpectæ) *De hoc emptionis more multa Iacobus Durantius lib.* 1. *Variarum cap.* 1.
Vultis actionis) *Ita* C. *ſed* auctionis *rectum eſt.*

Quam mori quæ ſtipem rogaſti] quam mori impenſius ſtipem rogaſti, quam ſacerdotium rogas C. V. B. A.

Hoc me cogit) hæc me coëgit A. V. *Et miſereor tui pro tibi lego.*

Aurium maieſtatiſque) auribus maieſtatique veſtræ velim. V. *Et hæc formula vetus eſt*: DEVOTVS NVMINI MAIESTATIQ. EIVS. *Vt & altera præfari ſolent.* Honos ſit auribus, *vt docet Briſonius lib.* VIII. *Formularum.*

Vitam æſtimat] virginem æſtimat. B.V.A.

In actionem.] *Ita C. & Frob. Fort. vt ſupra leg.* in auctione. *& ita Heruag.*

Ne metuas] Ne metu C.

Venientes] venientem C. A. B. *vt de milite accipiatur.* Potius ſcirem.] *Gruterus* neſcirem *recte. Rom. editio præfert* tacerem.

Meretricum oculis.] oſculis V.

Confingitur] conſtingitur *al.* Auertite aures petituræ ſacerdotium] auertit aures petitura ſacerdotium C. *& editi libri. Illud tamen magis placet.* Ad vos afferam] deferam V.

Colluctatem te tamen) colluctatam te tum cum viro C. *Nata varietas ex compendÿs* m̄.

Exoraui] *Sic Heruag. rectius.* Exoraſti tamen B. A. *& Frob.* Tempus erat nos ſortiri] non ſortiri C. *& Frob.* In lup. vt nemo violauerit] in lup. ante vt nemo violauerit C. vt te nemo *Frob.*

Capturas tulit] captiuitas B.

Et omnia alia impetrares, oſculum rogaſti] *melius* vt omnia alia impetraris, oſculo rogaſti.

Non emuntur] non oriuntur B.

Maria latrocinantis] latrocinantes B. *Sed alterum vetere fortaſſe forma accuſandi caſu dictum eſt. Vt illud Salluſtianum*: omnis homines qui ſeſe ſtudet, *legit Soſipater & alÿ Grammatici.*

Sed lup. excepit omnes] ſed lup. excepit omnis ſordida iniurioſaque turba huc fluxit *pro* influxit C.

Omnes fauere fabulis tuis] *Id eſt cum exorares integram tibi ſeruari pudicitiam, Omnes fauebant fabulis tuis ſcilicet.* cauere *pro* fauere *legitur in* B. *&* Frob. Aut *pro* at *editi libri, vnde* haud *Nic.* Faber *tentabat.*

Vixeris] *Redundare vox videtur.*

Se non abſtinuiſſet] *delenda forte negatio.*

Cõtrectata es alicuius oſculo] alicuius manu, alicuius oſculo, alicuius amplexu, C. *Frob & Heruag.*

Conuerſata eſt diutius inter humano ſanguine delibutos] *Ita Heruag.* Frob. *ſic*: conſeruata eſt cauentis (forte cruentis) & hum. ſang. delibutis: Conuerſata eſt cruentis & humano ſanguine delibutis. *In margine* conſerua. *Lego* conuerſata es.

Quod poteſt.) *Fort.* potes.

Pontificis maximi arbitrio.] arbitrio *abeſt male ab* B. C. Conuenit omnis libidinoſorum turba.] *Forte leg.* quo venit.

Nonnullas non ſanctitatis) *puto leg.* notæ non ſanctitatis tantum. Inquirit in mores.] inquirit in maiores C. B. A. *recte. Nam adÿcit* in vitam, *id eſt* in mores.

Tam moroſæ] moroſſæ B. *& infra* irritaret *pro quo Heruag.* irritaret *ab ira.*

Exorauimus.] *Frob.* exorabimus, exorabamus B.A.

Mulieri in crimina deſilienti) delitеſcenti C. *Frob. & Heruag. Placet* deſilienti: *nam ex vno crimine deſiliebat in alterum. Vide quæ ad ſuaſoriam primam de Deſultore notauimus.* An lege] In hac lege B. An caſta ſit an pura ſit in hæc diuiſit.] *Hæc abſunt a.* B.C. *Sed locus vt mutilus ſtellula notatur.* Contrectatam te oculis] oſculis C. *recte. Et te abeſt ab* V.

Si citra ſtuprum] ſi vltra A.

Cum viris volutatam] cum viris volutata es. Caſta talis qualis videri poteſt cui lex nocere vult C. *Frob. vero*: Cum viris tamen voluntate non caſta *Al.* voluntate es caſta: *ſed malo* volutatam.

Matrem quoque inceſtam eſſe] Matrem quoque inceſtam etiamſi B. *Quidam legi voluit*, Matrem quoque iure caſtam eſſe. *Alter illa delebat et pro* eſſe, etiam *reponit.* Fixa eſſet hæreat & tuta] *Locus impeditus, & forte an ex compendÿs litterarum corruptus tentabam*: ſi fixa eſſet hac iure ſententia.

Non enim potitur adhuc virgine] non enim ponitur vt de virgine C. Oſtendit non puram] occidit A.B.

Vt cauſam diceretur] *Sic* Frob. *& Heruag. legerim* diceret.

Caſta de caſtis] *Fort.* è caſtis *vt ſup. Quidam tamen præpoſitionem omittunt.*

Caſtis cum dicit] cum dicit *abeſt* A.B.

Quæ proſtituta] reſtituta B.

Nouiſſime quod] quia B. *& Frob.*

Putauerunt miraculo eſſe] *Sic Heruag.* miraculo poſſe B.A. *Frob. vtrumque poſuit* putauerunt poſſe miraculo eſſe.

Indignationem] dignationem B.

ALBVTIVS] *Malim* ALBVCIVS.

Cruente & in perniciem cruente tuam, hæc, inquit arma) *Sic Heruag. & Rom.* Cruentique & in perniciem cruenti ſuam. Ne, inquit, arma quę neſcis tenere pro pudicitia C. in perniciem cruenti ſuam B. A. cruenta ſuam V. *vt verbum ſit. Frob. ita*, Dii expectant cruenti, & in perniciem cruenti ſuam. Nec, inquit, arma quæ neſcirent teneret pro pudicitia.

Maiora eſſe videbantur) eſſe *additum ex* B. *& Frob.*

Auxilio geſta) adiutorio A.B.

Prærogationem ſacerdoti] *Sic libri ſcripti & excuſi*, prærogatiuam *Rom. editio. Et habet pro* habet *pro* habemus C.

Obiici illi fuiſſe] *illum fuiſſe* A.B. & obiiciunt *Frob.*

SYLO] *Melius* SILO.

Corripere] arripere V. *Fort.* abripere, *vel potius* corrumpere.

Matronarum notum in libidine magiſterium] nullum C. *Frob.* vultum *legit. Vnde Nic.* Faber multum *reponebat.*

Pudicitia permanebat] *Sic Frob.* pudica permanebit *Heruag.* pudicitia permanebit B. C. *Vtraque vox omiſſa in Rom. editione ex Vat. cod. tanquam gloſſema.*

Loco turpi probroſe] probroſo C. *& Frob.*

Apparet quas præpoſuit] propoſui *Rom. Videtur & hoc gloſſema eſſe, legitur tamen in ſcriptis libris.*

Extra portam iſtam virginem] natam virginem C. *ſed in margine* iſtam: nam virginem V.

An cum venientibus] an *abeſt a* C. *et in margine* an non venientibus, *quo modo & Frob. edidit.*

BASILIVS] *Rhetoris nomen eſſe non videtur. Vidi qui leg. coniiceret* ASIDIVS *qui Suaſoria* II. *decla-*

mitat vel BASSVS IVLIVS. *cum infra ſordida verba carpit Seneca.* Te alio libidinis genere dedixeris) *Ita Frob.* addixeris *Heruag.* deciderit. *Rom. editio ex V. ſine pronomine te.* *Quidam codex* dedideris? Et damnata] & damnauit V.
Noluimus] *Sic Frob.* Nolumus *Heruag. Rom.* noluimus. *Malim tamen* Noluimus.
Impunitam ſtultitiam] ſententiam B.
Nihil non & permiſerunt ſibi] qui nihil & non C. *& Frob.*
Qui Tribadas deprehenderit & occiderit) qui Tribada deprehenderat & occiderat, *leg. puto.*
Non ideo) *Forte* Num.
Quam verecundiæ] dicere *deeſſe videtur.*

CONTROVERSIA III.

DEiecta repetitur) *Amplius eſt in Epitoma:* vixit deiecta repetitur. Seipſa) *abeſt hæc vox a C. qui habet:* Sed deiecerit ſe. Numen) nomen C.
Quia inceſta) quia & inceſta V.
Dubitari non poteſt] dubitari poteſt V.
Deijcienda ſit) de ijcienda eſt C.
Imprecer] præ cæteris C. *in margine* imprecer *recte, quo modo & in excerptis legitur. Frob.* preceris.
Bis deiecta pereas) bis quidem deiecta pereas
Veniet) *ſic Heruag.* venit C. A. *& Frob.*
In loco inceſtarum) *Sic Frob.* loco inceſtarum A.
Ampliatur a iudicibus in pœnam]. *Nam ampliatio quaſi præiudicium erat condemnationis.*
Ne damnari] vbi damnati C.
Et a ſuperis] *Delenda copula videtur.*
Potuit quam] polluit & quam C.
IVNII BASSI) NONII V. *alius cod.* IOVII. *Vides qui Iulij reponerent, qui frequenter hic declamitat, nihil tamen demuto. Meminit enim iunij Baſſi Fabius Quintilianus lib.* VI. *cap.* 3.
ALBVTII SYLI) SILII *reponunt alij.* Vide Rhetorum *indicem.*
Ab ipſo] cum *Amplius habet* A.
Potiſſimum ab inferis ſeruetis) *Sic Frob & Heruag.* ſeruatis, cruatis V. *Et fort.* propemodum *non* potiſſimum *leg.*
Ego ſi inceſta ſim] ergo ſi inceſta ſum V.
Damnatas accipit) *Sic Heruag.* damnatas B A. damnatus *Frob. male.* Iudices cœpi] narrare cœpi V. A. B.
Quod iudicaſtis] iudicatis A.
Ab Tarpeia) ab Tarpeio ad Veſtem C.
Hic pudicæ ſacerdotis] hac pudicæ C.A.B.
Inter ſuperos inferoſque] inferoſque *deeſt in* A.
Inceſta] bis inceſta C. bis *tamen omittit Rom. cod.* V.A. & moribus *pro* morer etiam A.
Aduerſariam] aduerſari eam A. *vitioſe.*
Permittitis iam abeam? accuſator recede, eamus ad abſolutionem tuam, ita dii damnatam &c.] permittitis iam ab ira Accuſator recedamus ad abſolutionem tuam, ita dii damnatam abſoluere tuam, quam ſacerdotem C.A.B. *Fort. ſic leg.* Permittitis iam abire? Accuſator recedam? eamus ad abſolutionem tuam. Ita dii damnatam abſoluere malunt ſuam, quam ſacerdotem. *Quidam libri pro* abira, ab rea *legunt.*
Puellam demitti] dimitti B.A. Habebat) habebit B.
Dixerat itaque tantum Deos inuocabat) vixerat *hic reponit ingenioſe doctiſſimus Faber. Eſt qui tueatur* dixerat *hoc ſenſu*: Dixerat cum deos inuocabant. *Nam qui dicunt, ad gratiam ſe componunt, vbi dixerunt, de ſua gratia & compoſitione remittunt.*
Ad ſaxum deferet] differet *libri vett. plerique omnes.*
Genibus ſubmiſit manus,) genibus B. *male.*
In has) *præpoſitione* in *caret* B.
Lex de inceſta] *Sic Heruag.* lex ex inceſta. C. *& Frob. male corruptum è ſuperiori voce.*
Deijci non debeat] *negationem tollendam puto.*
Improbat Albutius] *Sic Romæ editum* Improbat Albutium C. *Frob. & Heruag. male.*
Vtrum inceſtæ pœna ſit deiici: an perire] *Hæc deſunt in* A.
Si voluntate Deorum ſeruata ſit] & eſt *addit* B.
Quo crudelius] vt crudelius V.
Diutius torqueretur, aiebat] diutius loqueretur agebat A.
Erit in pœna] in pœnam B. *& Frob.*
Probabat ille] illum A.
Et verbum in ſententia poſitum non eſt damnantis ſed dubitantis] ea qua verbum in ſententia petitum eſt, non eſt damnantis, ſed dubitantis C. *&* V. eoque verbum in ſententia poſitum *Heruag.* Sed petitum & ea quæ *Frob. Vide Nic. Fabri Annotationes.*
Cum deſcripſiſſet circumſtantem turbam & dolentem] cum deſcripſiſſet circunſtantem, & *abeſt* turbam dolentem A.C. *Frob. Heruag.*
Oculis pene ſubduceretur] pœnam A. pœna V. *vnde Nic. Faber* pœnæ *vt gloſſema, &* oculis *tollendum cenſet.*
Dii immortales populi vota) Dii immortales ſupplicum voti preces *C. Frob. & Heruag. Sed Romani:* populi vota *legunt & interpunctione facta ante* inceſtam præceps *mox collocant, non* preces.
Nam ante poſuiſti) poſuit *C. & Frob. recte.*
Si iſta negligentia) ſi *particulam deleo.*
Filiam obiurgabat) *Sic editi*: filium tamen *libri vett.*
Reuerberaret) reuerberet C. *interpunge itaque* reuerberet multum.
Hoc male) Hæc male C.V.
Athleta aut pictes eſt) ille qui aut antidita aut Pirhnicus eſt *in margine C. In textu* qui Autaut elera aut poſt. *Lego* qui aut athleta Pythicus eſt vel pictes eſt, qui aut antidita aut Pythnicus eſt *Frob. & Heruag. niſi quod hic* Antideta *habet.*
Durius ſaxo) durus ſaxo C.
Multa duxerat.) *Fort. leg.* multa qui dixerat virgo de ſub ſaxo. Patrem memini] patrem meũ B.
Dicentium) *Fort.* & dicentium.
Non potes non vis mori] Non potes vis mori *C. Frob. & Heruag.*

CONTROVERSIA IIII.

ILle onuſtus) honeſtus B.
Dimiſi adulteros.] *Vetus lectio* adulterum.
Quid rideris inquam quod non habet manus.) *Lego* quid rideris inquit, an quod non habeo manus? voco filium. *Tamen* voca filium C. *& Frob. in quo etiam deeſt* quod *Sic infra in extrema Controuerſia*: Erratis inquam, qui me putatis manus non habere. Filium vocaui.
Tu viri) *Ita C. Forſan* tun *pro* tunc.

Ne truncus quidem) ne te vncus capi potuit. *C. Lego ex ſequentibus:* nec te truncus (*id eſt truncatum manu*) capere potuit, niſi domi.
Ex quo ſciemus) *Interpungo nota interrogationis:* Ex quo ſciemus: cum adulteros deprehendis? *pro quo vulgatur* deprehendero
DESCRIPTIO pugnantis viri fortis] *Hæc, licet in vett. libris compareant, vt alieno loco poſita expungo, vt cohæreat oratio.*
Aſprenatis accerſitus) cum a patre natus accerſitus C. *Frob. & editi omnes. Sed* ASPRENATIS *veſtigia hic odoratus ſum, &* arceſſitus *malim quam* accerſitus.
Ita ego etiam manus] *Lego*: ita ego manus etiam pro adulteris perdidi.
Inter ſpolia viri fortis) *Fort. leg.* vir fortis.
Voluntatis adulteros] *Sic Propertius?*
Signa voluntatis non iacuiſſe duos.
Quidam tamen libri volutantes *hic legunt.*
Parricidium putauit] B. *interponit rurſum prouocabulum* illius.
Debuiſtis) debuiſti A.
Dimiſiſti quære) *Sic Frob.* dimiſiſti ſequere V. A. *in hoc etiam deeſt*: adoleſcens.
Quæ inter] *Malo*: inter quæ.
Truces quoque animos) truces quoſque C. & *Frob.* Vindicare oportuerit] Vindicare oportuit B. A. Tunc liceat adulterum) tunc *abeſt ab* B. & : adulterium, *quinque ſyllabis* A. V.
Quæſtionem tractauerunt) tentauerunt V. *vt mox inf.*
Qui Deprehendit] deprehenderit A.
Salua lege non licuit,] ſua lege licuit A. B.
In tanto inopinanti] *Malim.* in tam.
Torſionem] *Sic Frob. melius tamen* Tortionem.
Ex bonis declamatoribus) *Leg, e ſuperioribus coniicio:* ex nouis.
Nauigationem excuſanti) *Sic Heru.* recuſanti B. A. & *Frob. Quidam etiam codex*: ſi non ferat mare, *vt mox infra*: ſi non poteſt.
Liceat & marito liceat & patri) *Vetus quidam codex* liceat marito, liceat & filio, *recte. Et mox* poſſint *malo quam* poſſunt.
Hoc inquam putaui) putauit *malim.*
Mater faciliorem) feliciorem B.
Occidere ſi matrem turpe eſt noluiſſe) *Melius*: occidere matrem ſi turpe eſt noluiſſe.
Non aſſedero) *Fort. melius* non aſſidebo. *Et ſtatim pro* egentem *male. Frob.* agentem.
Dixit AMAS) DAMAS *leg. puto, abſorpta prima in priore littera.* Habet aliquid] ſed habet aliquid A. B.
Quod non cito oculos perdidiſſem) quod nocet oculis B. *Forte*: quod non & oculos perdidiſſem.
Aut oculos erue) *Sic editur paſſim*, oculos ſerua A.
PVNITIVS) *Omnino leg.* VINITIVS. *qui ſæpe alibi declamitat* VIBIVS RVFVS dixit] *Inſignem hic lacunam trium verſuum ope trium codicum expleuimus.*
CÆSTVS dixit, vocaui filium) voca filium A. B. Pugnantem acie) *Fortaſſe* in acie *abſorpta in priore littera præpoſitione.* Effugerit] *Lego*, effudit *ex* V.
Suſpectum quaſi patri conſilium) *Sic editi omnes, ſed vox* patri *de mendo ſuſpecta tollenda videtur.*
Exiie nouiſſime] *De coniectura ſic legitur, tametſi libri omnes etiam in vulgus editi habeāt?* Extenuiſſime

CONTROVERSIA QVINTA.

SE parabat) ſperabat A.
Stuprum defendit] *Fort.* ſtupro defenditur.
Securitas) ſeueritas C. V.
Exteritus credit] exterritus vix credit C. & *Frob* Vir. *pro* vix B.
Habitura ſit virum] ſis V. Ne vna quidem nolle] ne *abeſt a* C. Perieras raptor) *Vetus liber*: Perieras iam latro.
Illi optionem ceſſimus) illic optione ceſſimus A.
In conſpectum publice) *Prima duo verba, vt gloſſema omittit* C.
Totus hodie pereat] *Malim*, toto die pereat. *Subiicit enim*: qui tota nocte peccauit.
Dicam ſuus] *Sic editi* Ciuis A. B. *Lego*: dicam ſi vis *ex* C. Quid dixerim tibi] dixerit A. V. Idem enim dixi) dixit V. A. *Et ſtatim* incidit, *pro* incidi
Poſtera die) Poſtero V. Seruari reum] eum C.
Inter diſpares) Inter pares A. Referas) Refer C. Refert B. & *Frob.* Plures tamen Sabinæ ſunt] Sabinæ ſint. A. plures tamen ſibi adſunt ex Tribunis *Frob.* Ex Tribunis] ex tribus C. *Omnes tamen*: ex Tribunis *legunt*.
Ante te rapuiſſet] *Sic* V. Si is ante rapuiſſet, *vt editi omnes.* Si te ante rapuiſſet, *alius liber.*
Optaſſet——nuberet] optaſſes ——nuberes *libri duo.* Negares iſtum] illum V.
At qui nihil intereſt] At qui nihil obſtat & intereſt C.
Ius habet) habeat *lego.*
At idem ſi eadem nocte) *Sic Heru.* ſi *abeſt à* C. & *Frob.*
Propter vitiatæ ſeruatus peribit) *Sic Heruag. & ad oram.* propter te vitiatæ, *quod non placet.* Puellæ proteruitate ſeruatus peribit *Frob. Fort. melius* raptor à te ſeruatus peribit. *Vel*, vi raptor a te ſeruatus peribit.
Impelleres] interpellares V.
In ea eligenda] *Lego* an ea eligenda. Etiam mihi contumelioſum) *Sic* B. & *Frob. Deeſt tamen* etiam *in Heru.*
Vtraque at dignior ſit victima. Non quęſtionem) *Sic Frob* B. & A. victrix *Heru. Lego tamen vt in Rom. editione*: vtra dignior ſit.
Vltimam non queſtionem. Non raptorem impunitum futurum) *Malo*, nullum non raptorem impunitum futurum. Vtrique debebat.] Vtrique debeat V. *Malo* debet.
Quod optatis) *Melius* optetis. Ne exemplum quidem] *Fort.* ne exemplo.
Proripere] *Cenſeo leg.* perire. Ne hunc morem) *Lego*, hinc morem, *ſublata negante particula.*
Eſſe vindicandum] *Fort. rectum eſt*: etiam dicendum, *ex compendiis litterarum corrupto loco.*
Et eam impleri] & hanc B. A.
In hoc controuerſiarum] in hāc controuerſia A.
In maſculos) in maſculis A.
Gratulor vobis] Grauior B. A.

CONTROVERSIA. SEXTA.

PAtri redemptionem) de Redēptione *libri duo.* Si dimiſſus eſſet] ſi dimiſſi ſe etiam C. *Lego.*

dimiſiſſet eum. *Nam illa fuit quæ eum liberauit vt poſtea tota apparet controuerſia.*
Dimitiat) dimittas B.
Terra prohibendum.] terram A.
Obſecro.) obſecror.
Poſſum inquit iudices] inquit *abeſt a* C. *&* Frob. *Et interrogationis nota eſt poſt* iudices.
Nuptijs ſuis] *Malo* tuis.
Vt dixi] vbi dixi B.
Promiſi nuptias] Promiſit. *Et mox?*
Arctius nos fortuna alligauit] *Margini additum in Cou.* Niſi corpus omnia vinculis, quam vt orba poſſit diuellere *: quæ & in editis leguntur. Verum in Vatic. in ora aſcriptum* R. *vt ſolet, cum aliquid redundare ſignificat, hac nimirum* : niſi corpus, omnia vinculis.
Maciem, retractos] macie retractos *vetus lectio*
Alia policitus fuit] *ita* C. *& in margine* Talia *Fort.* varia pollicitus ſum.
Hoc enim iampridem] *Sic Vat. Lego ex veteri libro & Frob.* ſic enim iam pridem ſi enim *Heruag.* ſi hæc enim B.
Te vocabam] vocabat V.
Poſteris genus] contemptis genus C.
Laudabile.] *ſic Heruag.* laudabiles C. *& Frob. Forte etiam* laudabile eſt.
Sortem facere] ſeriem A.
Sed quamdiu non ſumus] *Leg. coniicit amicus* : Sed quoniam domini non ſumus *Retineo tamen vulgatam.*
Hinc ſumus) C. hic ſumus *habet Malo tamen* hinc.
In ſuis] in *abeſt a* C.
Maioribus) moribus A. *Non ſequor.*
In Conſulatu] inter tot Conſulatus, *legitur in excerptis.*
Seruium Regem tulit] Seruum, *vetus lectio.*
Quemcunque volueris reuoluere nobilem)
Quemcunque volueris, reuolue nobilem C. *Fort.* Quemcunque volueris, imo reuoluere nobilem, ad humilitatem peruenies.
Inter hæc] *Sic Heru.* interque C. inter quæ *Frob.*
Humili caſa] Romuli caſa, *quidam legendum diuinat. Non ſequor tamen, auctoritate Senecæ initio Controuerſiæ* IX.
Præterlucet Capitolium] perlucet *Frob. Quidam conijciebat*, proluit Capitolium. *Faber aliter emendat. vulgata tamen retineri fortaſſe poſſet.*
Eſſe magis liberi] *Id eſt, ſi liberiores imperando vel animo indulgendo.*
Fecerimus) fecerim C. *& mox*, relinquet, *pro* relinquit A. *melius.*
Repetet ſuos] *Quidam legit* : repetet ſeruos : *non ſequor. Malim*, repetet ſua, *vt ſequentia docent.*
Vxores] *Sic* V. vxorem C. *& Frob.*
Quidam autem emptis] *Mediam vocem delendam cenſeo.*
Pro patre : Puellam] *Sic interpungit, & legit Rom. editio.* Pro patre : Puellæ C. *Frob.*
Capere orbos ſenes] *Sic Frob. Malim ex antiquis Libris* captare *vt & Heruag.*
Velit tolerare] *Sic paſſim editur è veſtigiis tamen Vat. codicis in quo* vena *ſcribitur, emendo* : vna tolerare
Etiam nunc) *Malo* etiam num.
Inſolens malum] Impotens A.
Arcas noſtras onerauerit] honorauerit A.

Hunc putas] *Fort.* an poſſit.
Eleganter] elegantem B.
Secutam) ſecuta C.
Voluit enim nubere] nudari *Frob. et* C. *& in ora* videri. *vulgata tamen præferenda.*
Re illa honeſta) *Sic Frob.* re illi honeſta *Heru.* re illic honeſta C. *Forte* : ratione illa honeſtam conditionem Nam ~~ *pro* ratione *librarij olim pingebant* re illam honeſtam conditionem *habet* B.
Potuiſſet] *Melius* potuiſſe.
Solum adoleſcentis] *Sic* C. *& libri veteres. Malo tamen* ſoluti
Nuptias orbæ] orbam B.
Occaſiones) *Quid ſi* occurſiones *legas? Nam id poſcere locus videtur.*
Suſpectam eſſe] *Sic* C. *& omnes Fort.* Suſpectum *melius. Et ante* Illi *interpungendum.*
Vt quid liberi] *Fort.* ne quid
Amiſericordia) *Tollenda fort. præpoſitio*
Curſu orationis ſcribere] *Sic quidem libri veteres. quadrat tamen magis* feruere, *ex quo forte* ſcribere *factum quod* v *&* b. *inuicem ſæpe commutari ſoleat.*
Combuti incendijs) *Sic libri vett. & Heruag. Frob. male* conuenite incendijs.

CONTROVERSIA.
SEPTIMA.

DVrius] tutius C. *& Frob. Fort. etiam* crudelius.
Præcidiſſent illi manus] *Vetus liber* illi addit : *& mox pro* duplum, duplam pecuniam *habet.*
Manus publicæ ſunt. Talem] publicę ſunt. Nunquid pecco tyrãnidem talem me dimittere, qualem a Piratis recepiſtis? C. *pro quo editi legunt* : Nunquid peto tyrannicidam, *quæ verba non ſunt in Rom. editione.* Eum qui manus meas configit] *Ita editi* : *Fort.* niſi cum manus meas configit. *In Vat. tamen* confugit *legebatur. illud malo.*
Si occideris tyrannicida] *Sic liber vetus* : ſi occiderit tyrannicidam. Exitium tyranni rogo C. *& editi. Fort leg.* ſi occideris tyrannicidam Tyrannicida exitium tyranni rogo. Rogo, non timeo.
Manus quas] *Vetus lectio.* rogo.
Non timeo. ne quas manus.
Pyrataſque) *Copulam delendam cenſeo.* Quod felicire) quod feliciorem rem A. Feliciter *emendat Faber quem lege.*
Remp. appella.] C. *in gloſſa habet* compella.
Tuus ſum) *Repono* Tutus ſum.
Duplas dabo pecunias] *Libri duo* duplam dabo pecuniam *: apparet pro vnico filio rogat. Duplam alteram pro filio, alteram pro tyrannicida.*
Reliqua è gloſſa nata videntur, quibus hic Frob. editio abundat.
Hoc ne adulteris quidem licet) *Sic editi. Liber vetus quem ſequor* : hoc nec adultero fecimus, nec tyranno. *Et mox* pecuniam *legi malim.*
Age parum eſt. Si dixero] agere C, *Fort. hæc claudenda ſunt parentheſi* (age parum eſt ſi dixero) *Vel* alere parum eſt? vt *Heruag. edidit.*
Et mox epiſtolas *legit* B.
Egens ſum) Ages ſum C. *Frob. & Heruag.*
Et habes argumentum) *Vnus liber.* & abeſſe argumentum.

Mox ex

Mox ex eodem lego: Dic ego & rogare pro adultero ſoleo, pro quo editur: dices erogare adultero ſoleo.
Priuato) priuatus C. Nihil alius) nihil amplius B. A.
Duplam pecuniam dabo) *His, Q. Py, nomen præfiximus de vetere libro.*
Petitur vnde) *Editi omnes* petiturum te *nullo ſenſu. Et mox* habeas etiam nunc *vetus lectio eſt: ſed de hoc loco Nic. Faber eſt conſulendus.*
Petiturum te tantas patrimonij) *Sic editi omnes, ſed vt è ſuperioribus repetita, redundare quis non videat?*
Locuples pater poterat dare] locuples patrem poteram dare C. & poteram, *Frob. & Heru.*
Quicunque) *editi omnes* quæcunque.
Ego inquit) *Sic editur. Repono* egeo, *vt alibi ſupra. Et mox* quo ex tota, *pro* quod *Heru.*
Apud eos) apud meos *C. & Frob.*
In fabulis) *præpoſitionem omitto. & vetus quidam liber ſic legit*: hoc noſtro ſæculo ad fabulas: *deerat.*
Vt narretur) *In Vat.* narraretur, *ſed eraſæ duæ litteræ ſunt. Mox*, & alligatus *copulam deleo.*
Hanc eripis filio) ſi hanc, *& ſtatim* potuit, *malim quam* potui.
Obſtupuerunt pyratæ) prædones *liber vetus.*
Indica] *puto* Dic: *tantum leg.*
Quomodo voluit præcidit) Quomodo voluit præcidere C. *Frob. & Heru.* Abdicat] alligat *libri duo, vt & infra ſæpe repetitur, & ad legis illud caput pertinet* aut vinciantur.
Hic eſt, inquit,) inquam V. Quod tyrannus inſtituit? quod adulteros facit) *Sic Frob. & Heru.* niſi quod inſtituit *legat. Vetus liber* quo tyrannus inſtituis quo adulteros facis?
Inter ſe & me furentia] inter ſe & iudicio furentia *Frob.* Alium qui *&c.* obtinere *&c.*] *Emendatur hic locus ex Epitoma*: vnum qui poſſet patriam opprimere, alium qui fratrem violare, alium qui patrem. *Quidam codex*: vnum qui patriam opprimeret, alium qui fratrem violaret, alium qui patrem. *Editi libri longe aliter.* Obtinere *autem pro* vt tenere *raro ſignificatu reperias quoque apud Saluſtium.*
Dies meos) ciues meos B. V.
Vno ſenſit] vno me ſenſit V.
Qui nihil) Quia non V. *Et ſtatim* in ſe, *pro*, in nos.
Exercuerunt) exercentem A.
Non eſt] non opus eſt. V
Magna omnia ſunt) *Hæc verba in ſequenti Controuerſia repetuntur, & vtrobique omittit Rom. editio: ſunt tamen, ne quid diſſimulem, in antiquis libris & editionibus Baſileenſibus.*
Vltores ſubijce ignes] vſtus es C. *legis diſerte pro* vltores *Alius*, vſtus es.
Per beneficia) *Malim* pro Beneficio. Et fortem *pro* ſortem B. *non recte.*
Tanquam adulter moriar] *Media vox deeſt in B.*
In ſollicitudine] in ſolitudine B. A. *& mox* ſollicitudine ij.
Medicam) modicum A.
Tyrannicidam inquinaret] tyrannicidium V.
Hæc & pro iſto] hoc V. hoc & pictum eſt. C.
Hæc nempe) Hanc nempe A.
An omnes] an homines A. *& Frob. non ſequor.*
Non redemit) non redemerit A.
Manus voluerit] voluit V.
Alendus ſit] eſt A. *vt mox infra.*
Quaſi ſacras, *&c.*] quaſi enim ſacras, *&c.* V.
Deſideraſſet) deſideraret, & qui non vindicaret C. A. V.
Exerceret) *Sic editi*: exercentes A. *Et mox pro* latrocinium, latronum V.
Miratus ſui hodie) *Ego* Iratus *repono, vt paullo ante.*
Niſi pecuniam accepiſſent.] *Vat. addit*: quam non mittebam. Quamobrem.
Quam aiebat) quod aiebat V.
Iram faſſus eſt] paſſus eſt C.
Q. Fuſcus) quomodo Fuſcus C.
Aiebat has] *Malim* eas.
Iam tum illum fugiſſe) fuiſſe *A non recte.*
Sanum inter ſuos) *In Excerptis legitur negantèr* in ſanum & inter inſanos.
Alant.] *alias* alunt.
Feliciter certe) certe *abeſt à B.*
Excuſſa mens eſt, ex quo filium in mari vidi vnũ) *Sic in Excerptis legas*: excluſa mens eſt, ex quo vidi in arce vnum filium. *Malim tamen*: excuſſa mens eſt.
Ad propoſitionem cœptam) *Melius*: à propoſitione cœpit: Alimenta Pater.
In Inſaniam malis actus eſt.] *Sic Rom. editio* mali V. inſania mali actus eſt C. *Frob. & Heru.* Hic Philoſophicum locum introduxit] *Sic V. A. H.* hic Phyſicum locum introduxit C. *Editi libri* Phyſicũ introduxit.
Animo euerterentur) *prima vox abeſt à B. & Frob.*
Quod occupans) quod occupat C. V.
Aut diſſimulaſſet) aut diſſimulauit C.
Commendationem facere] fratre V.
Nihil dixit) nihil dicit *malim.*
Baro) *Sic repoſui cum in editis omnibus* Baros *eſſet.*
Voces habes) vocem *lego.*

CONTROVERSIA OCTAVA.

TER pater fortem) Ter fortiter agentem pater in acie quarto volentem exire retinet C. *Duo tamen verba* fortiter agentem *hic redundare videntur.*
Miſerrimum] *Sic A. B. Frob.* Miſerrimus *Heru.*
Pluſquam aut legi aut patri ſat eſt) *Repoſitum ex coniectura.* Pluſquam lege, aut patris eſt C. *& editi omnes.*
Non redditur] *Sic editur: malo tamen.* non redditus.
A dijs vocationem) aduocationem C. *& editi omnes: quam lectionem tuetur hic* Faber *&* dilationem *exponit, allatis Senecæ locis ſimilibus. Et ſupra* denuntiantes *A pro denuntiantis.*
Laſſus ſum) *Sic B. melius* laſſum *vt Heru. Sequentia verba.* magna omnia ſunt, *intruſa videri ſuperiore Controu. vbi eadem leguntur admonui. Et mox pro* viri fortis, vir fortis B.

* * * * *

Timet) timeat C. *& editi:* & hoſtis *pro* hoſti B.
Inquit, obijcit) requirit, obijcit C. *&* obijcis *vulgo editur.*
Vnum tollas) *Ita* C. *ſed in margine:* Vnum alia virum. Nullum tam tibi vulnus niſi per cicatricem] *Id eſt tot vulnera accepiſti, quæ iam ſanata ſunt & cicatricibus obducta vt denuo vulnerari niſi per cicatrices non poſſis.*
Domi tantum ſanatus es] *Sic Rom.* dum tantum C. *& editi omnes. Forte* domi tantum natus es.
Pudet me ter victum militare) Pudet me ter victi militant. *recte: nam excuſa lectio Themati repugnat:* qui ter fortiter fecit, *ergo non* victus.
Sexageſimum & quinctum annum) *Frob.* ſexaginta & quintum *male. Putat quidam tranſpoſitis numeris Senecam ſcripſiſſe XL. & V. non LV. & V.*
Liceat] licet C.
Alioquin] alioqui C. *&* deſinit *pro* deſijt *liber vetus.* Pareo tibi pater) *Sic repono.* Pareo illi patri C. *& editiones.*
Ille in me dominatur) Ille in nos V. B.
In tantum etiam] *Sic Heru.* tum etiam C. *& in margine* iam tantum etiam *Frob.* Hoſtis) *Ita editur.* hoſtes A. *& paullo ante* iuſtitia *pro* iniuſtitia, *ſed vitioſe.*
Adornaui] *Sic Frob.* adornauit *Heru. &* hic ſupplicationes *pro* huic A. B.
Huic ſupplicationes illas debeo) *Hoc eſt quod ſuperius dixit trium victoriarum vota ſoluenda ſunt.*
Comprehenſis] *Fort.* melius deprehenſus.
Humeris non cedit] numeris C. *Frob. male. Et vetus quidam liber:* non ſedet.
Iræ iuſſeris] ire iuſſerit C. *Hic amplius eſt in excerptis.* Otium imperas animo non otioſo.
Et adhuc) & hoc B.
Refero tibi) referes tibi C. *Fort. leg.* crediſne quidquam referentibus.
Vita curſum agamus) ſcimus quem vitæ curſum agimus C.
Quos labor corroborauerat) ſæpe quod corroborauerat deſidia conſumpſit C. *pro quo editi* roborauerat *legunt.*
In patriam conferre) in patriam conterere C. *Fort.* congerere.
Adhuc militia mea legis munus eſt) *Sic in excerptis.* adhuc militia eſt mea alijs munus *eſt* C. *In marg.* Hæc militia eſt mea. *In Heru. neque* alijs, *neque* legis *eſt.*
Ne vilis ſit opera mea patriæ) *Sic Heru. niſi quod* patri *legat.* ne vtilis ſit opera mea patri C. *Frob. & V. qui tamen* patriæ *pro* patri *habet Fort.* ne inutilis ſit opera mea patriæ.
Ego merui) *Scilicet deleri meam abdicationem virtute.* Ab illo facta] omnibus B. A. V.
Illi adeſt) illi adfert V.
Item male illum) Itaque A. B. V.
Hoc imperio Reip. cauſa) cauſa *abeſt a* C.
Duo videtis) vides C. B. *Et mox* potuerit *pro* potuit A. V.
Illud Reip. cauſa imperare ſic tractauit] Illud Reip. cauſa ſe imperaſſe ſic tractauit C.
Vt animi) vt & animi V.
Hoc loco Gallus) *Sic editum: repono* Gallius.
Nec illam) ne illam C.
Optare omnes honores] omnes *additum ex* V.
Illud vnum adijcit non poſſe] Quod certe illud vnum non adiecit de lege, non poſſe C. *& vtraque Baſil. editio.*
Detineri) retineri V. Ætas & affectus) ætas pectus C. B. *in marg.* & affectus, *quomodo in editis omnibus legitur.* Neceſſarios vſus) caſus V.
Nunc illi] illum A. *inepte.* Bellum Numantinum apparaiſſet.] *Sic Heru.* Numantiarum A. B. *pro quo* nunciatum *male Frob.* Inuidorum] inuidentium C. A. Hoc compoſitum] Hoc quoque. Abdicato non permittam) abdicato quoque non permittam C.
Aleſtocle, &c.] Malles beolle Græco tenuiſſem qui dixit ſic A. B. à Leſbocle Græco tenerius, qui dixit ſic. *Heru. Fort. etiam* tenuiſſime *leg. ex veſtigiis ſcriptæ lectionis.* Ominibus territum) *Sic editi. Reſcribo* ominibus.

IN LIBRVM II.

CONTROVERSIARVM PROOEMIO.

IN *ſcriptis libris præfatio deeſt, huc ex Epitoma poſt tranſlata, & iidem libri* omiſſa *inquiũt* Præfatione.
Et implicata) implicita *libri duo.*
Cultus nimis exquiſitus) adquiſitus *liber vnus*, acquiſitus *tres, & in excerptis* Frob.
Sæpe minus) Semper minus *v. c.*
Separauit] temperauit *liber Anglicanus.*
Simpliciſſima facultate] *Alij* ampliſſima, *alij* ſimplici. *Quidam etiam* felicitate *pro* facultate.
Quędam) *Et* quędam tam ſubito definit. *liber vett.*
Deerat illis] Illi deerat *libri vett.*
Voluptarius] *Melius vetus lectio* voluntarius. *Et antea* pugnatorius *pro* pugnatoris. Videlicet cõpoſitus) videlicet cum compoſitus *vett. lectio.*
Cum veros compreſſiſſet affectus) cum vero cõcepiſſet affectus *libri vett.* Imitari poterat.) *Quidam codex* vitari, *in marg.* imitari. *Fort.* vitare.
Suaſorijs aptior] altior *libri vett.* Curſu ac facillimo omnes res beata] *&* facillimo curſu *lib. vetus, qui has voces:* omnes res beata *omittit.*
A ciuilibus officijs] vilibus *liber vnus.*
Vt eloquentiæ tantum ſtudeas) vt eloquentiæ tuæ ſtudens *lib. vet.* Decurſus eſt] diſcurſus eſt *antiqua lectio.* Crediti ſtudij] cedentis *libri vett. al.* credentis. *Melius liber Anglicanus:* vt bene tibi cedentis ſtudij labor teneatur. *Subdit enim:* Ego vero non ſum bonæ mentis impedimentum: Perge quo inclinat animus, &c. *Quaſi dicat, non hoc ago, vt optime tibi procedentis ſtudij curſus ſiſtatur.*

Ambitioſæ curæ ſunt) *Fort.* ambitioſa.
Aliquando eius) eius alioquin V. C. *Forte leg.* alterius proceſſus *pro* aliquando eius proceſſus.
Vel periculoſe] *idem* periculoſę. *Britannicus cod. per antiquus omittit hæc*: vel periculoſæ, dum honeſtæ modo induſtriæ: *Et tollit vt gloſſema Ioan. Pontanus Analect. lib. II. cap. IIII. Qui & paullo ante ex iiſdem membranis interpungit.* Bonarum artium capaciſſimum. Eſt & hoc, &c.
Illa, quam] in illa quæ *vet. lect.*
Declamabat] declamitabat *libri vett.*
Stadio parari, nõ per illud alteri] ſtudio parari non per illud alteri præparari *libri vett.*
Pulcherrima diſciplina continebatur] *codices antiqui* pulcherrimæ diſciplinæ continebantur *recte.*
Plotius) *Eadem Suetonius. Vett. quidam libri*, Plotinus *inepte.*
Docere, quod honeſtũ erat diſcere] dicerę, quod erat honeſtum diſcere *antiqua ſcriptura.*
Minor quam ipſe erat] *Lipſius noſter initio Electorum* maior *reponit*: *Muretus vero legit* minorem quam ipſe eram *quod non diſplicet. Neutra autem vox in Britanico codice comparebat niſi a recenti manu.*

CONTROVERSIA IX.

Nolentem ire abdicat] *Adde* CONTRADICITVR PRO ADOPTANDO.
Quæ te ſenem facit] quæ te, o pater, ſenẽ facit C.
Succurrerent exempla] ſuccurrent V.
Hoc pater verus] hoc pater vſus C. hoc pater verſus *Frob male.*
Contentus] contemptus *C. ſed ita ſolet & hoc verbum ſcribere.* Poterat enim] poterat vnum V.
Pecuniæ cuſtos immenſæ] pecuniæ cuſtos immenſique cultor ſoli C. cultor ſiluæ *Heru. ad oram, nam Frob.* Syllæ *præfert.*
Impera quoduis] imperas *A. Et*, non nauigabo *pro* non negabo. *C. male vterque.*
Vbicunque] vbique *C. Sic* quandoque *pro* quandocunque *Horatius, &* quiq. *pro* quicũque ἀρχαϊκῶς
Ita nos pauperes] ita *abeſt a B A. Frob.*
Gaudia dominorum, at onera ſunt) domorum? an onera ſunt? V.
Mille cum ventum) conuentum *V. Locutus eſt deprauatus, nam &* exemplar *Heru. habet Pro* exempla *male.*
Ponebas & diuitis domum] *Sic Heru.* Ponebas ſcilicet diuitis domum *C.* ponebas. Sed diuitis dono *Frob.* In Capitolio caſum] *Sic Heru.* cauſam *Frob.* caſam *A. recte Vide ſup. Controu. ſexta.* Quem non reliquerit. Pater) *Sic V.* qui non reliquerit patrem *C.* reliquit *Heru.* relinquit *Frob.*
Redeuntem) redeuntemque C. V.
Amo æque pauper pauperem patrem vtique cõſueui.] *In excerptis rectius*: amo æque paupertatem ac patrem: vtroque conſueui.
Quæreres quis emptor eſſet) non quis ſuus emptor eſſet C. *& editi. Ita corruptum fuit, nam in textu.* Nunquid ſi is emptor eſſet: quæreres ſi is emptor eſſet: *B.*
Non me hercule habeo quo tibi irato ſatisfaciam] *Sic Heru.* nam me hercule horam qua tibi irato ſatisfaciam *C. &* Frob. Omni matrimonio] Patrimonio *Mureti Rom. editio hic, & cap. III. lib. I. de Beneficiis non recte cum Eraſmo reponit. Nam* matrimonia *pro maternis bonis dici, vt* patrimonia *docuit pridem Iacobus Cuiacius, & Gul. Fornerius in Notis ad Caſſiodori Varias. Sic ſup. paullo retinendum*: Quid porro iſta matrimonia. Hoc ſummum] hoc ſuum ſummum *C.* Loquar filijs eius] *Sic editi*: de filijs eius B. V. Tum illic ſi quid cõmiſero] tu me illi quid cõmiſero *B. Frob.* Recipiet) recipiat Pater C. Aut negandum) abnegandum *C.* Diſpendiorum) deprediorum C. *in margine vt in excuſo.* Per multos liberos anguſta domus eſt) *Sic Heru. Rom. editio* fulta, libera domus *in Excerptis* per multos liberos domus eſt *C. B & Frob.*
Heres eſt, quanquam) heres eſt *vt Poſt* te aliquem retineas. quanquam *C. in margine* vt apud te aliquẽ retineas. *Sic & editi niſi quod* nec *pro* vt *habeant.*
Debuiſti dare cum Deos) debuiſti dare Quam enim Deos cum votis patris vidiſſe ſertantes *C. & editi.* Habemus exemplum) exempla *B.*
Ditiſſimus.) diuitiſſimus *C. antiquè.* Apud Parthos eges] Reges *Frob. non recte*: *vt & mox* præpea *pro* præterea. *Ælium* Tuberonem) Turbonẽ *C. male.* Samnitium) Samnitum A.
Lictores] *ſic libri omnes*: lectores *Heru. male.*
Surgite, ſurgite iuuenes) *Sic Heru.* Surgite miſerrimi ſurgite iuuenes *A. & B.* Surgite miſerrimi iuuenes *C. V.* BLANDVS] BLANDI *repono vt alibi ſemper.* Quare? tum, nec) *Lego* quare: ne auferam *Et* A. B. reſpondeo *addunt. ſed gloſſam olet*, Qui abdicat) abdicauit *melius.*
Ego meo] ego me meo *C. & editi recte.* Conſerturi prælium, manus conſtituerunt) prælium *vt gloſſema recte omiſit Rom. editio &* conſtiterunt *reponit.* Illatorum] illatium *Frob. & diſerte C B. quæ priſca fortaſſe vox.* illatuum A.
Fer inter ſe is ſe in) bella ſunt *C. non recte.*
Vno genere] humano generi *Rom. editio*: vni generi. *melius fortaſſe.*
Poculis] poculis *C. quod amplectitur Gruterus.*
Interim maluerint] *Fort.* intueri *reponendum.*
Quod in vitio corruperint) *Sic Frob.* corruperunt A. *Fort. leg.* quod non vitio corruperunt.
Sedes ipſa] ædes *malim.*
Vt domus] vt cum domus *B. Frob.*
Qui tectis] qui ſub tectis *C. & Frob.*
Hinc & vicina vrbium excidia ſunt) *Sic Romæ editur ex V. & ab Heru. niſi quod* illa *pro* vt cina *habet.* Quæ & illa excidia ſunt *B. & Frob. niſi quod* vrbium *addit.*
Defendis vni) *Ita C. ſed in marg.* defenſioni.
Apprehendam) hen *delevit C. vt ſit* ad prædam.
In ſua damna) dominia *C. A. & mox*, iunctis *pro* vinctis *A.*
O paupertatis] *Sic editi. malim.* O paupertas: *&* es, *pro* eſt.
Si paruero] *Sic B. & Frob.* Si caruero *Heru.*
Quemquam vidiſſe) quemquam eorum vidiſſe *C. & editi.* Poſſet) poſſit *C.*
Cognouerit) cognoueris C. *& editi.* Exiguũ eſt & hoc] Exigua eſt & hoc C. A. B. *Fort leg.* quia exigua eſt. Congeſtiſque in altum) in alto *Frob.* congeſtique B. A. Quid mihi obijcitur) quid ni obiicit A. *In marg. Cou.* quid nunc obiicit. Accõmodari) commodari *malim vt in V.* Plurimũ viuo in lupanari] lupanaris A. *&* vino *pro* viuo *Heru. Male vterque.* Repente diuites] *Sic Frob. Melius Heru.* diues. *Reſpexit enim ad illud è Mimo*, Modo egens repente diues. Hoc nunc primum mihi) hoc non V. Intelligerem] intelligeret. A.

Patriciorum eorum] *Secunda vox vt otioſa delenda.*
Fundamentis vrbis habita vſque. *Rectum puto*: ab fundamentis vrbis vſque, *tametſi* C. & *editi* habita *præferant.*
Conuictos) *Sic Heru.* & *veteres* coniunctos *Frob. non recte.*
Conſequitur] conſequi neque ſinit C.
Oſtendit] oſtenditur A.
In foro egit] *Sic B.* & *Frob.* legit V. & *Heru. quod verum puto.*
Coruncanos] *Melius vett. libri vna amplius ſyllaba* Coruncanios.
Eſſe paupertatem] pauperem C. A. & *ſtatim* imperio *pro* imperium.
Pius ſum.] *Sic Heru.* plus ſum . *C.* & *Frob.* & *mox etiam*: vt plus ſim, *pro* vt pius ſim, *non recte vt apparet.* Eijciat an transferat.] *Sic Heru. Reliqui omnes:* eijciar an transferar.
Patri pareo) patri pareat C.
An poſſit.] *Sic Heru.* an non poſſit C. *Frob.*
Liberis ſpem reconciliationis paternæ eripere] liberis rem reconciliat. niſi paternæ eripere C.
Dixit patri vtilem eſſe) *Sic editi omnes excepta Rom. vbi* inutilem *legas.*
Adoptare eum) *pronomen omittit Rom. editio.*
Inutilem eſſe diuiti) *Sic Heru.* Inutilem rem diuiti C. *Frob.* Corrumpi poſſit) poſſet C. *Frob.*
Nec eſſe quod) non neceſſe eſſe quod quiſquam C. *Frob. niſi quod eſt pro* eſſe *habet.*
Nocentia tranſeunti bono) nocent tranſeunti C. & meo *pro* bono V.
Propius inſpectus) prius C.
Placuerit) *Ita* C. *ſed appoſitum oræ erat* diſplicuerit.
Ego nec) ego ne C. & *Frob.* Futuram adoptionem) *Sic Mureti Rom. editio*: abdicationem *editi omnes* & *ſcripti libri.* In hanc quæſtionem) in hac quæſtione *Rom. editio.*
Dicturum tacitum neſcio quem) *Sic Heru.* dicturam tacitam neſcio quam C. & *Frob.*
Non male re vſus) non malo rem viſum erat C. malo ceteri viſum erat A. Capitalia quædam vilia) capita quædam vilia C. capita, quædam vitia *Frob.* Diſtrictum innocens nollet) *Sic Heru.* & *Rom.* ſtrictum innocentiæ C. A. diſtrictũ innocentiæ V. Alius filium) aliquis filiũ C.
Diuiti daretur] diuitis *Rom. Heru. tamen* diuidit daretur *niſi operarum vitium eſt.*
Dicit hic) dicet hic C.
Deinde tranſijt) ſic tranſijt C. Sic cum] ſic *non habet* C. In eum quod tantum aes ille habet] *Sic Frob.* in eum qui tantum aes habet *Heru.* eo quod tantum aes illi debet A. in eum qui tantum aes illi habet C. *Forte* qui tantum etiam illi debet.
Aliqua ſententia) aliquos ſententiæ C.
Nulla dulcedo ſententiæ ſubrepit. Sic quæ malam faciem habent] nullam ſententia quæ malã faciem habet. *Frob. Sed hæc fere deſiderantur in A.*
Sed corruptor] *Sic Heru.* ſed *abeſt a* C. & *Frob.*
At tradi diuiti) *Sic Rom. editio.* at alicui tradi diuiti C. & *editi.* Quo diſſimulabat] Quod diſſimulabat C. & *editi.*
Corruptius quam Fabianus) *Sic Rom.* de corruptis C. & *editi.* Non ſeruorum greges) non ſeruorum domini greges C. & *editi Fort. leg.* Notati ſeruorum greges. *Nam in Ms. ora eſt* noti *ſed in Excerptis* ignoti *legitur.* Hominibus) *Sic Heru.* omnibus C. & *Frob. Fort.* ominibus.
Tres abdicari] mihi tres abdicato C. abdicatio *Fro.*
Diuitis filiis] diuitibus A. Dixi) dixit C. & *editi.* Quos) illos quos C.
Me ſtatim abdicabit] te ſatis minatum abdicabit C. & *Baſil.* Non faciet? atqui) *Sic Romæ editur.* Non faciet aliquid? atqui C. & *alibi editi.*
Nihil inſolentius] *Sic Heru.* nihil innocentius C. A. B. & *Frob. Fort. melius* nocentius: *vt Claudianus*: Aſperius nihil eſt humili, dum ſurgit in altum.
Dominum timet accipere) *Sic Heru.* accipere *abeſt a C. recte Frob.* dominum & accipere.
Trium pedagogi] *Ita habet* C. *Quidam leg.* putabat terrent pedagogi *nihil muto.*
Adhuc non abdicationem) *Malim* nec abdicationem, vt furtum nec manifeſtum *Iureconſulti.*
Quidam indixerunt] quidam cum dixerunt A. & *Frob.* In hoc vſu] *Sic B.* in hoc vſum C. & *editi.*
Ita Latro] Itaque *melius.* Reconciliantur] *Sic Heru.* reconcilientur B. & *Frob.*
Velim timeres] vellem V. *rectius.*
Item cum) Itaque V. Niſi mihi illudis, &c.) Quid ſi mihi illudis? tantum vnicum etiam num filiũ habeo, *ſic Heru. Frob. enim hic mirè corruptus eſt.* Quid ſic mihi illudis (& *deletum eſt pronomen* mihi) tanquam vnicus etiamnum filium habeo *Cou.*
Si emendati) *Cou. in margine:* hi emendati erunt.
Tentaui quoties tentaui quo rere ſubtrahendum eum C. & *V.*
A filijs auertant) filijs aduertant C.
Sic de me) hæc *Frob.* hic *V. Malim tamen* ſic.
Commodato) *Sic Heru.* commodare C. & *Frob.*
Ita certam] *Malim,* Itaque.
Antiphontis libros] Antipontus *Frob.* Terentiphontis C. *vide Notas.* —— Somniorum eſſe) eſt V.
Aſſeuerent) aſſeueret C.
Item memini) Itaque C.
Pro iuuene adulterij reo) *Frob. male* hac re ne adulterij reo. dicere pro hac re de adulterij reo *C.*
In quem] in quam *C.* & *Frob.*
Et ob id] ob hoc *C. Frob.*
Pro adulterio poſtulatum) *aliter* adulterij poſtulatum. Vtroque enim modo antiqui libri legunt.
Præiudicium) per iudicium tuebatur C.
A marito (*Sic Heru.* ac marito *Frob. male.*
Nullam rem certam) rem *abeſt a C. V.* & *Frob.* nullam incertam *poſuit, vbi veſtigium apparet vocis* rem.
Accerſitum) arceſitum *malim.*
Qui inter ſe) vt inter ſe C. V.
Vſus eſt colore) vſus eſt, quem colorem C. *Frob. male vt opinor.*
Dominam rem haberet) domina regnum haberet A. Narrare placet) narrari C.
Si quæris Niger) deinde quæris niger C. deinde quæres magis *Frob. non recte.*
Dic quid) ſic quid *A. male.*
Iniuriam vocatis finem ſeruitutis.) H*æc aberant a Frob. ſunt tamen in Excerptis.* Me: an ſine te) Me autem ſine te C. *Et Frob.* me, aut ſine te.
Ama) *Sic editi*: amas *malim, quod cum interrogationis nota Faber hic interpungit.* Quam ſi filium ei facerem) quaſi filij mei facerem C. quaſi filium ei facerem *Frob.* Scit me non inutilem) ſcit me non inuiſum C. & *Frob. leg.* ſcis me non inuitũ.
Totam bene dixit) totam inquit benedixit C. & *Frob.* Dicendum ſic eſſe) dicendam *Frob. Et mox* mirabere *pro quo Heru.* mirarere.

Bene de hoc vitio) Belle C.
Dixit ſedentiam) Fecit ſententiam C.

CONTROVERSIA X.

DEceſſiſſe ſe) deceſſiſſe virum C. & editi.

Si abdicata fuerim nō viuam.] Sic Heru. nam Frob. fuerit habet. A. V. vero: ſi abdicata fuerit non viuet.

Hinc pater non credit] huius illi pater non credit C. & editi.

Vir credidit) Fort. vir illi credidit.

Hic es] Sic editi, hic eſt V.

Moriar inquit habeo & cauſam & exemplum) moriar ab eo excluſus. Et ero exemplum C. & editi niſi quod excluſá habeant.

Breui ſollicitudine) Sic in Epitoma, nam editi hic eius ſollicitudine.

Sine te viuere non poſſum) Sic B. V. & Frob. viuere poſſum Heru.

Iurauimus hic animus, &c.) Hæc amplius in Excerptis & in Rom. editione: iurauimus, ne morte diuideremur. Iurauimus Reſpexiſtis nos dignos C. in margine: dij nos nunquam violauimus. Certe puto ex dij nos irrepſiſſe dignos in vulgatos codices.

Difficile eſt iudici] Sic editiones Baſil. Melius Iudices.

Illis agi] Malim: illius & mox amet pro amat C.

Et patrem amat, tanquam iurauerit) Hæc ex coniectura. Nam C. & editi: & pater narrabat tanquam murmurauerit.

Quidam non poteſt] Sic C. editi vero quid ni, inquit, non potes rurſum. Et ſtatim potes pro poteſt.

Itane qui falſum mortis nuntium miſit] Sic Heru. pæne qui falſum mortis nuntium miſerit C. & Frob. Unde Roma editur: pæne dum falſæ mortis nuntium miſit.

Optimam tamen] Fort. melius: Prima tamen.

Sic illa inquit] inquit vt gloſſema repetitum expungo.

Amabile ingenium] Non aſſentior iis qui, admirabile reponunt, contra libros veteres. Nam de Naſone loquens ad Amorum, credo, libros, & furta reſpexit.

Audiuit] audit C. vt ſcripſiſſe audiit appareat.

Didicerat] didicerunt A.

Et rubiginem ducit] Addidimus ex Epitoma. Mox deſidiam dedocet C. & editi: malim tamen verum vt fatear, deſidia.

Per iocos diſcurrerat] Sic editi & C. malim tamen per locos diſcurreret.

Obiurgator noſter quam effrenato amore fertur] Sic Rom. editio ex V. obiurgatur, noſtro quam effrenato amore fertur Frob. & C. niſi quod qui habet, pro quam: obiurgatur, neſcis quam effrenate amor fertur Heru.

Euocet] Sic editi. Malim tamen auocet.

Hic qui amare] hic amare C. hic qui amaret Frob. In amore] in amorem A.

Tum hos ponis terminos] tui hos optionibus impetres terminos quaſi approbati. In marg. Tu ne hos opponis terminos quos approbatis cuſtodiāt: & in alia ora. Tum hos opponis terminos quos approbatis Forte tun pro tunc.

Et ligauimus] & litigauimus C. cum editis fatigauimus B. Ad patres] ad patrem C.

Si vis credere nec ad deos pertinet] ſi credere nec ad eos pertinet C. iurent ſibi credere nec ad Deos pertinet. Sic editi omnes.

Fer. ſocer,] per, ſocer, felicitatem tuam C. & editi, eſtque iurandi formula, vt, per ego te hanc dexteram oro. Et ſtatim magnam pro magnum repono.

Diligentiores) vt iubes diligentiores C.

Sic Dij ſic ſemper] ſic deſiſte ſemper C. ſic deſit ſemper ſic editi, niſi quod Heru. ad oram habet Fort: Dij ſit.

Vxore necata] Sic Heru. & Rom. vxori nota C. vxori notatam Frob.

Niſi in carminibus) Sic editur paſſim rectius quam C. non in carminibus.

CONTROVERSIA XI.

SVm non exorauit] Malim non exorat.

Oculi obſtupuiſtis] In Excerptis: obtorpuiſtis oculi.

Ne triſtiore equidem vultu] Sic Heru. ne triſtiorem equidem vult C. & Frob. niſi quod hic Me pro ne habet.

Ne nouo] Sic Heru. te nouo C. re noua Frob.

Exoratus ſit] exornaſſit Frob.

De re) de herede C. & editi.

Me iuuenem] me iuuene C.

Nec tam ſeuerum ſcilicet] Vltima vox omittitur in C. Hei intra) Sic editi. Malim tamen. Hæc.

Cum tam libenter) & cum C. & editi.

Et alius ante me] & aliquis ante me C.

In hac qui pares ſententias) in hac culpa res ſentias habent C. in hoc ſibi pares ſententias. Sic editi: malo tamen, qui pares. Nam in iudicio reus ſententiarum pari numero abſoluitur.

Pater accuſat.) Leg. puto: raptor, vt in A.

Tempus flendi] tempus faciendi C. & editi.

Diem neſcies] ſcies C. & editi omnes. Et exorabo Forte melius legas.

Odij effregit fores.) Sic Heru. o ſi & fregit C. o ſi effregit Frob.

Mortem vita meruit accuſatione deprecatur] Frob. legit Morte vita non meruit accuſatione deprecatus. Heru. ad oram: Mortem vita non meruit. Amplector tamen Rom. lectionem vt loco aptam.

Rogo inquit non eſt tuum me rogare. Nunc ego] Sic V. Rego inquit nunc. Tunc me rogas. Nunc ego rogare debueram. C. Male Frob. ego pro rogo Heru. num pro nunc legit.

Vides turpiter] vides nimirum in Excerptis.

Ad iudicem vocatus non adſum.) Heru. vocatus adſum ad iudices vocatus ad iudicem ſum C. & Frob. niſi quod melius initio, iudicem.

Num ſic) nunc hic. ſic Heru. & ad oram num. num hic, ſic C. vt hic Frob.

In ſuppliciis) In marg. Con. In ſupplicis.

Cum inquit] Sic Heru. quoniam inquit C. quando inquit Frob.

Quod deteriorem] terriorem V. unde factum: te priorem, recte. vt ex ſequenti pagina apparet. Et antea rapui A. B. pro rapuit.

Anime dura] Sic Heru. anime durere fortior C. animæ diu acre Frob.

Nihil promitto] nihil promittam C.

Quid miraris] qui ſic miraris C. quid ſic miraris Frob. qui ſtatim ocius pro citius habet.

Cuius miſericordia crudelis) miſericordiæ A. cuius miſericordiæ ſenex Frob. Qualem filiã] qualem filium C. & editi. Qui prius] Sic editi, quia prius C. Id quod minimũ] Id quod nimirum C.

Huc videlicet) Hoc video illa pars, *& in marg.* huc video *quomodo & Frob.*
Patrem natus)pars patrem nati *Frob.* Patrem nati? ſic aliquis exorat *Heru.*
Filius meus moriturus eſt] *In marg. Cou.* cum filius meus moriturus ſit.
Teſtamentum meum] *Pronomen omitto.*
Etiamnum] *ita C. ſed correctum & appoſitum* : etiam nunc.
Patris tui miſereor] patris tui iudicio C. patris iudicio *editi.*
Cui paream] *Verum puto* : peream.
Inter ſomnos quoque) inter ſoceros *C. In margine, & inter lineas* : inter ſomnos.
Non poſſum ſuſtinere) *Sic Rom. editio.* non poſſum metum ſuſtinere. C. *& editi.*
Aliud licet] aliquid licet C.
Raptor agere] raptor cum filio C. *& in marg.* cum patre. *Sic & editi.*
In carcere eſt] *Sic C.* in carcere etiam, *editi nata ex compendiis varietas.*
Cui vitæ] quod vitę *C. & editi, qui addunt etiam* ſuę.
Cum illi] an illi C.
An ob id poſſit cuius faciendi.) *Sic melius Rom.* à nobis poſſit. C.V. *In marg.* an in ijs poſſit quibus faciendi lex patri dedit: an labijs poſſit, quibus *Frob. Vnde Heru.* an ab ijs poſſit.
Iſta] iſti *C.*
Debeat iraſcendi) & iraſcendi C.
Paterno affectu) paternos affectus *C. & editi.*
Et in ea multum moratus eſt] & in ea multum miratus eſt. *C. & editi.*
Pronunciatum eſt] ſit *malim.*
Et officio) & de officio C.
Nec abſolui] *Sic Heru. & Rom. editio.* nec *abeſt à C. &* Frob.
Vtar ſed cum alijs) *Sic Rom.* vt arce malus deficiam C. *Et in marg.* vtar & malis deficiar, *vt & editi.*
Nullum patri] *Sic Heru. & Rom.* nullam præter C. *In marg.* nulli patri: nullum præter *Frob.*
Quod in ſchola dementię agere.] *Sic edimus quomodo & legit Cuiacius lib. IX. Obſeruat. cap. XIII.* quod in ſcholaſticam dementiam agere C. *& editi.*
Non adulteri) nec adulteri C.
Facturus ſit aliquid) futurus ſit B.
Tu verò inquit mecum agis) *Sic Heru.* tu non inquit mecum agis non quod exoraſti C. *& Frob. In marg.* Tu non, inquit, mecum agis quod non exoraſti, ſed quod non exacturus es.
Exorari ergo demens videor) demens non ero, demens videor. C.
Qui vno me verbo) qui vno ne verbo *Frob.* qui vno verbo *Heruag. & C.*
Quod non exoratur) qui non exoratur *V.*
Nam qui etiam viceſimo) *Sic emendatum ex Frob. lectione* : nunquid etiam & vigeſimo. num & qui viceſimo C. V.
Etiam num) *Sic Heru.* etiam nunc enim *C. Frob.*
Ita ſiquis.] *Malim* Itaque.
Hoc crimen[*C. in textu* crimen. *In marg.* hoc crimine.
Incurrentia) currentia C.
Quanquam hoc ipſum) tanquam C.
Quam de iudicibus) quam hodie de iudicibus C.
Quod imbecillum) quod *abeſt à* C.
Puta enim) *Sic Heruag.* putat B. *& Frob.*
Tam palam) *Sic Heru. & Rom.* aut palam C. an palam *Frob.* Atqui] *Sic Heru.* Atque C. *& Frob.*
Clemens iuſtus) demens iuſtus *C. B. quod Fabro probatur* Iuſtum A. Iuſtus *tantum habent editi & ad eū forte* Iunius *quod Fabro placet. Opſopæus enim* Fuſcus *emendat.*
Iniquitatem tractationis] Iſte iniquitate tractatione ponebat C. *& in marg.* æquitatis tractatione.
Et ſic iam poteſt) & ſi iam ſi poteſt C.
Etiam nunc exorari poſſum] etiam nunc tempus *C.V. In marg. C.* Tempore exorari poſſum *vt & Frob.* etiam num tempore *Heru. Et mox* iniquum V.
Exorauit) *Malo* exorari.
Ita tu cum tam exorabilem haberet patrem rapuiſti] *Sic ex conjectura edimus* : miratur cum exorabilem haberet patrem rapuiſſe C. *Frob. in marg. Cou.* miratur rapuiſſe: rapuiſſet *Heru.* rapuiſti *A. B. &* haberes A.
Iſte cito rapuit, ille cito ignouit] *Sic Heru.* ille cito ignorauit C. rogauit *Frob.*
Niſi demens ſum aliunde] *Cou. in marg.* Niſi demens ſum aliud eſt : *vt & editi* ; aliquid *A. pro* aliud. Nec victum] non victum C.
ASPRENAS dixit] iam dixit *Frob. male.*
Dic ergo verum] *Repetuntur in Frob. non neceſſario.*
Videro te] *Sic Heru. In marg. C.* videor te *vt &* Frob.
Et tunc quoad lucebit] *Sic Rom* : quoad is lucebit *Heru.* quod cum id ius lugebit. *Frob.* luceſſit hoc iam : *frequens apud Plautum & Terentium.*
Sed ioco quoque remoto] *Sic Heru.* remotam C. B. *Frob. Et* C. *in margine* remoto loco *pro* ioco A. *male & ſtatim pro* agebat, aiebat B.
Carnificem venire) veniri B.A.
Eſſe volui) volui, *abeſt à* C.
Illi rogatur] vbi rogatur C.
Raptoris] raptorum C. raptarum B.
Item amici] Itaque amici C. B. A.V.
Quod tarde ſuum exoret patrem) *Sic V.* exoraremus *editi* : quo tarde exorari patrem C. *In marg.* quo tarde ſuum exoraremus.
Bello dociſmo.] *Sic editi omnes* dotiſſimo A. *male. Et mox* vix *pro* vis B.
Occurremus.] *Sic V.* hoc curemus C. *& editi.*
Ille prior] ille *abeſt* C.
Non poſſe mutari] mutare A.
Quam tarde rogari] *addita hæc ex A.V.*
Miſer eris] miſereris C. *& editi.*
Niſi etiam] etiam *abeſt à* C.
Iam tui miſereor] Iam te miſerebor C. *& Frob.* iam tui miſerebor *Heru.*

CONTROVERSIA XII.

PAter filio] patre A. *male Rom. editio hanc vocem omittit.* Non impulſis tantum) miniſteria & impulſis C. *Forte leg.* miniſtra & impexis, *quod placet Grutero.*
Vbi eſt inquit) inquam *malo. Et mox* ſubito *pro* ſedulo A.B.
Dum iſte permitteret amens cucurri.) *Sic Rom. ex Vat.* dum iſte curreret cucurri C. dum iſte curreret amens cucurri. *editi duo.*
Steterim ſi ſteterim) ſi ſteterim C. Hoc vnū] hoc tamen vnum C. Depoſitum crimen] depoſitum eſt crimen meum C. Patrem infamat] fratrem C. Et expirauit] *&* *abeſt à* C.

Cui crederem] cui redderem V.
Rogauimus] *Sic* B. *&* *Frob.* rogabimus *Heru.*
Non audeat] non auderet C.
Inſanum fuiſſe) infamem *editi.*
Fœdi vidi) *Sic Heru.* fide vidi C. *&* Frob.
Natus) nactus C. *&* *editi. In marg. Cou.* natus.
Inter infantem) & inter C.
Deficientis) *Libri ſcripti* A.B.V. *addunt* : adoleſcẽtis
Coherędem tuum) *Sic malo quam vt Frob.* coheredem cum. Nec hoc a fratre) nec hæc *Frob.*
Vidit & fratrem) vidit patrem circumſpiciebat & fratrem C.
In Catone moderatio , in Cicerone conſtantia deſideratur] *Sic Heru.* In Catone moderatio , in Cicerone conſtantia in ſumma. *In marg.* immoderatio , in Cicerone inconſtantia , *&* *vox* deſideratur *abeſt vt in* Frob.
Ad ſummam tres fuimus) *Sic* V. in ſumma dementia ad ſummam tres fuimus C. *&* *editi. coniicio leg.* in Sulla dementia , *vt & leg. coniycit Guilielmus in Plautinis quæſtionibus ad Pœnulum.*
Habere volui] *Melius* volo.
Mihi crede aliter a diis de coherede cogitate & quis roget , & quem roget. Videbitis] mihi crede aliter tu à dijs de coherede. Cogitate quis roget , pro quo roget quem roget videbitis neminem rogare non poſſe C. cogita , te quis roget? quem roget ? *Sic Baſileæ editi.* videberis autem A. *Initio. fort. leg.* adi & tu.
Quem honeſtius] Quem honeſtus ſubiecit meretrix C. *&* *in gloſſ.* ſubiecit *partim ſuppoſuit.*
Quia mulieri ille frater donauit) *Sic Heru.* Quam multa ille frater donauit C. quia multa B. *Frob. Et mox* pro ſua parte *Heru. Nam* pro *deeſt in Frob.*
Inter omnia mala fœcundam] *Sic Heru.* Inter omnia malitia fœcundam C. *&* *Frob.* inter omnem malitiam fœcundam A. B *Fort.* omni malitia fœcundam.
Vere inimicæ noſtis quibus] vere inimicę natis C. *&* *in marg.* noſtis quibus , *&* Noſcis *in editis legitur.*
Hac e meretrice) hac, *abeſt a* C.
Iniurioſior ſis] ſis *abeſt à* C.
Siue veniam illuc amici ſiue propinqui] ſiue vtrobique A ſiue propinqui *editi. Malo tamen* ſin.
Non potes) poteſt C. *&* *editi.*
Seueriſſimus) ſerueris modis , *editi omnes & ſuperioribus adnectunt.*
Filius ad illam ibit) C. *in marg.* filius illam adibit , *id eſt , filius meretricis illam domum , id eſt hereditatem noſtram adibit.* In Controuerſia] *Sic Heru.* Controuerſiæ C. Controuerſias *Frob.*
Videretur) videbatur C.
Decenter) indecenter B.
Laudatus eſt) laudatum eſt B.
Et ea ratione illum adoptaſſe) recepiſſe puerum quam adduxiſſe & qua ratione & eſt adoptãdum eſſe. C. *editi* eum adoptandum eſſe.
Meſſalæ) Meſſala C. *Frob. in marg.* C. Meſſalæ.
In omnes quidem ſtudiorum partes) *prima verba in editis deſiderantur.*
Quam Suaſoriam) quam compoſitam C. *&* *Heru.* quam expoſitam B. quam compoſitam quam ſuaſoriam *Frob.*
Declamauit per triduum) patri *per triduum* C. B.
Iunius vnum] Huius vnum C. huic vnum *Frob.* hic vnum *Heru.*

Nos hic Rhetoris nomen latere credidimus.
Fabius Maximus) Fabius maxime C.
Sani homines] Sani omnis C. *&* *Frob. & in marg.* hominis *& Heru. vt patris intelligat.*
Ad quod patet me rogat) ad quod patris mergat C. & quod patris me rogat *Frob.* & quod pater *Heru.*
Tunc quid faciebat ? Oderat luxuriam vt nunc caſtigaret] *Sic Heru.* Quid faciebat? Aderat , luxuriam vti caſtigaret , nunc *Frob.* & caſtigat, *pro* caſtigaret C.
Lupanar oſtendero) *libri vett.* in lupanari.
Comparandum) comparando C.
Impetrata) Imperata C. *ſed in marg.* Impetrata.
Qui aiebat) quod , aiebat C. *Forte* quo. *Et* qui etiam *ſecundam vocem deleo* quod etiam *Heru.*
Non egiſti dementiæ] *Sic Romæ interpungitur. Aliter editi* non egi ? Dementiam tuam aiebat , expectabat. Sed egiſti A.B.V. *Et mox* recipiet , *pro* reſipiet *recte libri vett.*
Augeres in dies) in dies *abeſt* C. *ſed pro eo legit* : vides nullum vitium.
Cur mox] Cuius mox C.
In paterno ſolo ſuo] ſuo *abeſt à* C. *editi vero* : in paterno ſolo ſuo puero *ſed puro legit* A. *Rom. editio hanc vocem expungit , Heru. autem ad oram ,* ſaluo puero *leg. conicit.*
Hac figura) hanc figuram *liber vetus.*
Vocetur pater) vocaretur pater C.
Aliquid iocer] iocemur B. A.
Caſſius] Caſſio C.
Infeſtant] *Sic Heru. ad oram & Rom.* quaſi tricolum Talia qualia baſilicam quæ ſunt infeſtant C. *&* *Frob.*
Nepos in primis) *Sic Heru.* neptis *Frob.*
Subinde refero quod æque vitandarum rerum) *Sic Heru.* refert quod æqui tantarum rerum exempla ponenda ſunt C. *et* *Frob.*
Sed ſibi) *Ita habet* C. *Fort.* & ſibi.
Illum Cælare] illam A. V.
Iſti adoptione) Iſti ex imperio adoptione C. *&* *editi equidem* furunt *malim quam* fuerunt.
Faſcina recuſare) *Sic Rom. Lego* fuſcina recuſſo. *Nam Agrippa æger pedibus fuſcina vtebatur ad ſuſtẽtaculum. Editi tamen* faſcita *præferunt.*
Mæcenas eſſe , Mæcenatis eſſe C. B.
Tanta autem ſub Auguſto libertas] Marcus ſub D. Auguſto C. A. *&* *in marg.* C. *poſt aſcriptum* Mæcenas *vt Frob. legit. Puto hic* Marcum *accipi pro quo libet ciue Romano , vt apud Iuuenalem.* Verterit hunc dominus momento turbinis exit Marcus Dama , *id eſt ex ſeruo liber.*
Medium eſt] In medium eſt C. *&* *editi.*
Habebis] habebitis B.
Reſponde dijs) *Ita* C. *&* *editi. De hoc loco Lipſius ad* I. *Annalium Taciti. Leg. diuinat ingenioſe Ludouicus Orlantius* I. C. te ſponde. *& eſt vt opinor verſus ex quadam priſca comedia , in quo obſtetrix inducitur adſtãs parienti & ait ancillis concurrite. Nam frequens eſt muliercularum concurſus in tali actu. quod ex comicis & ex Terentio in Hecyra palam eſt. ait igitur concurrite ancillæ. mox verſa ad parietem Agrippa eſt , id eſt fœtus qui procedit pedibus & infauſto partu. Malum habebis o tu pariens. Sponde dijs vel te ſponde diis. Sic apud Tacitum in oratione Senecæ ad Neronem ,* Quietem reſpondere *legendum* ſpondere. *De Agrippa autem nomine ab ægro partu Plinius lib. ſeptimo cap.*

In parte vtique) in arte vtique *Heru.* vterque *Frob.*
Ea Marce vt cunque mihi videtur C.
Caput] Caput potius quam digitum C. *correctum ab alijs dictum.*

CONTROVERSIA XIII.

A Tyranno] à tyrannis *Frob. non placet.*
Et in caſte Eſcende] & in caſe Eſcende C. V. *editi* deſcende *alias* & in caſte. *forte leg.* & in eas & Eſcende.
Subinjecta] C. V. *ſed in margine Cou.* ſubuecta *vt & editi Baſileæ.*
Ad ſtuprum vocor] non vocor C.
Inſtabat] ſtabat A.
Deſcende] *Lego* eſcende *vt ſupra e membranis.*
Niſi tyrannicidæ] *Sic Heru.* in tyrannicida C. *& Frob. in marg. Cou.* in tyrannicidæ.
Trahebantur matronæ, rapiebantur virgines) terrebantur matronæ, & premebantur virgines C. & *editi hoc loco? ſed additum in gloſſa*: trahebantur matronæ, rapiebantur virgines *forte ex Epitoma.*
Nulli] nullæ B.
Agit fortunæ ſuæ gratias] *Sic Heru.* At ſine fortunæ gratias C. ac ſine fortunæ gratias *Frob. qui & ſtatim* iſto *pro* illo habet.
Non bene vultus tegit] *Sic Heru.* non beneuolis exhibuit C. B. *Frob.* exigunt A.
Taceat) taceret A.
Erant tormenta) *Sic* V. tormenta erant C. extant tormenta *editi Baſil.*
Trahitur iſti de tyrannicidio] *Amplius eſt in C. & editis*: Trahitur Hanc aliquis ſi torta non ſit mirabitur non peperiſſe cum cogitur] iſti de tyrannicidio.
Audacter iam conſilium indicemus) *Sic* A. B. iam de conſilio indicemus. *editi a quibus abeſt* audacter.
Explicantur tyrannicæ] tyrannycę *abeſt à* C. *& editis. Mox* totus *&* illa *pro* alia *legit* V.
Virorum quoque animos) *Sic Rom. Nam Baſil. vterque*: viros qnoque ipſos.
Conſtantiam) *Hoc malo quam quod in editis eſt*, conſcientiam.
Minando) mirando C.
Plus tibi pręſtare) ſibi A.
Vitalibus tacet] *Sic Rom.* licet reſtet C. *vt & editi.*
Ita eſt) Ita fert C. ita fit *editi.*
Puerperę) puerperij A.
Accedenti) accidenti C.
Virtutem ſubmouet) non ſubmouet C. *& editi.*
Virum occupatum) occupatum virum C.
Etiam num] etiam nunc C. *& editi.*
In conſpectu virorum] maritorum B.
Hiſpo Romanus] Hiſponis Romani C.
Falſa eſt) faiſa eſt V. *Malim tamen*, feſſa eſt.
HISPONIS CORNELII] *Baſil. editiones rectius* HISPANI. Contabatur ille] *Sic editi omnes* Contabatur illi A. Concitabatur ille B.
Puta vt taceam) *Sic Rom.* Putabam Taceam C. putabat taceam *Baſil.*
Duplici beneficio] *Epitoma his præmittit ſequentia, quæ tamen in ſcriptis libris hic deſiderantur, ſed infra paullo in Papirio Fabiano reperies*: verbera, laminas, equuleos, quidquid antiqua ſeuitia inuenerat, quidquid adiecerat noua.
Obligatur] & obligatur C.
Et cur non eſt otioſus] *Fort.* & quod.
Meretrix] *Sic* B. C. *In marg.* C. matrix *vt & editi. Vtramque vocem recte omittunt Romani.*
Hæc deſinebat) hoc C.
Laminæ] *Vitioſe in editis pro hac voce legitur* iam.
Premitte] permittet C.
Priuatum) priuatus inſanit C. *& editi.* Tectoram] Tectura. C. Reſpondet] reſpondes A.
Et neque ad] *Copulam & redundare arbitror.*
Quod non indicauit] *Sic Heru. &* C. quod indicauit *Frob.*
Cæditur tacet] *Sic Heru.* Tacetur C. *& Frob.*
Igitur tacere tuum putas miratur tuum tyrannicidium) *Sic Heru.* Igitur vtrum putas mirandum eſſe tuum tyrannicidium, an huius ſilentium C. *& Rom. editio. niſi quod*, Igitur *deeſt.*
Aliqua] aliquam C.
Cum expectaſſe] Cum expectaſſet C. *& Frob.*
Deſiderio] deſiderium C. *& Frob.*
Quæ pro viro] quæ *abeſt à* C.
Cedo hanc nec in) Credo hanc in C. *& editi. Et mox* pręſtitiſſe *paſſim excuditur.*
Quem occidiſti] quæ occidiſti C.
Vicerat ſęuitiam patientiam) Sæuitia patientiam vicerat A.
Superabat fides) ſupererat A.
Talem vxorem) Talem *addidi ex* V. B. *carent enim editi.*
Et ipſum) *Sic Rom.* & ipſam *editi.*
Ego torta] ego tamen C. *& excuſi excepto Rom.*
Niſi vindicaſſem] te vindicaſſem C.
Non quiſquis) Nam quiſquis C. *male.*
Primam] niſi primum C. Poſſe] poſſet C.
Ingratum eſſe) Ingratum ſe C.
Attico Vipſanio) *Sic Rom. Heru.* Vipſani Viſpani *Frob. male Et mox* hęc *pro* hoc *Baſil. editi.*
Quam ille dicat) illis dicat B.
De tyrannicidio viri) *Sic Heru. & Rom.* de beneficio viri A. *& Frob. qui forte* veneficio *legerunt.*
Nec tam magnum cõſilium *Sic Heru. & Rom.* nec meum magnum conſilium C. *& Frob.*
Etiam ſi dedit) ſi *abeſt à* C.
Occidit tyrannum) occidit A.
Libertatem mihi tibi vltionem reddidi) libertatem tibi reddit vltionem pleniſſimam C. A.
An etiam certam) an iam C. *tamen in gloſſa* etiam *repoſitum.*
Vxori bonæ facere debuerit) *Sic editi*: vxoris bonæ ferre debuerit A. V.
Poſmos cum Appollodoro) *Sic* C. *& Frob.* Poſt nos A. Pos *Heru. & in marg. forte* Poſidonium.
Qui reus veneficij] venefici C. *male Frob.* benefici. *Et mox inepte Heru.* ingrata *lege pro* ingrati.
Vt ſi vt) vt *abeſt à* C.
Diſputatur quæſtionem fecit) fecit *abeſt à* C.
Excepta tyrannide) *Sic Rom. Nam & infra non longe* tyrannidis tempus excipi deberet: expectata tyrannide C. B. V. expectata nece tyranni *Frob. Heru. vero*, a nece tyranni: illud.
Tyrannidis ſolet] *Sic* C. *Heru. Frob. vero* debet.
Pendentia) *ſic Heru.* pendentis C. *& Frob.*
Altius repeti: an non quęcunque) altius repetis: an vero quęcunque *editi Baſil.* altius repetit B.

Euiratus] a viro tortus C. *& editi. ſed placet Rom. lectio niſi forte* eiuratus *pro faſcino vinctus legendum ſit.*
Quæritis) quęris C. *& editi.*
Nemo cum parentibus) *Sic editur:* Nemo non cum *Rom. editio. qua & ſtatim* hęc quod torta eſt, *pro* hic.
Hic quod maritus] *Forte* animus *magis quadrat.*
BVTEO] BVTIO C. *male.*
Hic quęritur) quærit *Frob.*
Sic hanc in partes] *Sic Heru.* ſic in hanc partem quęſtionem diuidebat C. *& Frob.*
Imputabitur hoc tempus) *Baſilea* Imputabatur.
Quo viros deſtituunt non habent] *Sic Heru.* quod viros non deſtituunt ſi non habent *C.* quo viros non deſtituunt ſed non habent *Frob.*
An hęc poſſet & hic etiamnum) Et hic poſſet & hæc etiam nunc *Baſil. duo*: ad hæc poſſet & hic etiã nunc V. *vnde Roma editum: an hac.* Dicebat C.
Hæc enim an hęc poſſit per illum non poſſet) hęc enim an hęc poſſit per illum implo, non poſſum V. *Frob. vnde*: per illum impleo *C.*
Impune] *Sic Heru.* Immune *C. & Frob.*
Sed hoc adhuc propter ęquitatis tractationem reſeruo. Sed non perit] *Hæc abſunt a* Frob. *& aſteriſco locum notat.*
Sed non peperit qui tu maxima] *ſic* Heru. *& Rom.* ſed peperit quia torta eſt, quia tu maxima *C.*
Maxima in cogitatione] maxima rei cogitatione *C.*
Et temporis ſui] *Ita malo quam* atque *vt in editis.*
Tractandas per ſe eſſe] *ſic* Heru. pertractandę per ſe eſſent *Frob. qui, et mox* ageretur non gratia *pro quo* Heru. *&* Rom. ageret, non ingrati.
Quod vtique] quam vtique *C.*
ALBVTIVS decentiſſime fecit] ALBVTIVS figuras decentiſſime fecit *C. a quo ſtatim abeſt* enim.
Viro contulerit] *Hæc abſunt a C.*
Hic omnes) Hinc *C.*
Quæſtionem) actionem *C.*
Pro viro] pro iure *C.*
Eo tempore] Quo tempore *C.*
Quo nihil] quo *abeſt a Frob.*
Poſtea cogitaui) poſtea cogitantem & hoc cauſa cogitandi fuit.
Vxoris vitio) *Sic* Rom. *ex* V. *Baſils. duo*: vxoris vitio
Secutum eſt] ſecutus eſt A. C.
Si iam tum de tyrrannicidio cogitaſſet] Ita tunc de tyrannicidio cogitaſſe *C.*
Vxori non) ſed vxori non A.
Quam oratori] quam *abeſt à C.*
Et cogitaſſe] & *abeſt. a C.*
Quod tyrannicidium non prodiſti) *Sic* Rom. *editio, Baſils. duo*: tyrannicidium non prodidiſſe.
Ex tuo vis] ex tuo quo vis *Frob.*
Si nihil vnquam ſecretum] *Sic Rom.* vacuum decretum *C. & editi Baſileæ. Quidam recte legi poſſe putant*: ſi nihil iam tum decretum.
Tam magni) ſe tam magni *Frob.*
Mutam efficiam) *Sic Rom. &* Heru. multam efficiam *C. Frob.* multa officia A.
Cogitaui) cogitauit A.
Sed publicis] Publicis *deeſt in* A.
Ingenium in numerato habet.) *amplius id eſt quam in promptu vel ad manum habere pecuniam, nam quæ in nominibus eſt, ea ſtatim ad vſum promi non poteſt. at quæ in numerato habetur, vſui eſſe poteſt. Fabius vero lib. 6. cap. 4. vult de actore facile dicente, & ex tempore intelligi. noſtrate ſermone dicimus* ad digitos tenere.
Ex vultu) ex ſumptu C. *& editi Baſil. In marg.* C. exſomno.
Si tacuiſſet) Si *abeſt à. C. & in marg.* ſi tacuit.
Tacuiſti] Habuiſti B.

CONTROVERSIA XIV.

Luxuriari accuſatur à filio dementiæ. Contradicitur) Luxuriare cœpit filius, accuſat patrem dementiæ C. *& editi.*
Propatre) *Abſunt hac a* C. *& Frob.*
Inter ſe contrarios affectus) *Sic Rom. reliquæ editiones* diuerſos & inter ſe contrarios.
Quid me velis facere] A *tantum habet*, quid velis.
Senex inquit] ſenex es inquit C.
Diſcant] *Sic* Heru. diſcunt C. *Frob.* dicunt B. A.
Ex quid mihi] Hæc quid C. equidem mihi *Frob.*
Exemplum habeo] exemplum propoſui C.
Feceris me facere] *Pronomen delendum cenſui.*
Si nauigaris] ſi naui gares C.
Illud excipio ne obiciias *sic Rom.* Illud Scipio C. *& in marg.* illud. Scriptum non obiicies, vt & *Baſil. duo.*
Oſtendit tibi luxuriam quam in te] *ſic* Heru. oſtendit tibi lumina quæ certe non videbas C. in te non videbas *Frob. &* B.
Aliam cauſam haberem) *Sic Baſilææenſes duo.* Malam *tamen verius eſt.*
Luxuria) luxuriam C-
Senex luxurioſus] ſenex autem, *Baſil. vterq.*
Ætates exauriunt] inhauriunt *Baſil. vterq.* ætas inhaurit B.
Non eſt luxuria tua) tua *abeſt ab editis. Et mox* matrem videre velim B. pro patrem videre velimus.
Nec te doces diſſipare bona ſed diſſipas] *Sic* Heru. *Frob.* decet. *In Excerptis legitur*: ne videri vis diſſipare bona, ſed diſſipas.
Nemo vitia quę odit) *Sic editi*: nemo putet vitia quę odit C. A. B. *Vnde Gruterus* puto *concinnabat.*
Imperator] Imperatur A. *male.*
Faſtidire Seleucius] faſtidire ſilentium A.
Minimé ſolere *Sic* Heru. ſolere *autem abeſt a Frob.*
Hæc vltiorum) hic A.
Patri ſolet) *Sic & C. legit, ſed expunctum verbum* patri *quod etiam abeſt a* Frob.
Emendaueris) emendares C.
Luxuriæ ſignificandam] *Sic* V. ſignificandæ C. luxuriç *vero abeſt ab editis Baſil.*
Patri remittere] patri non remittere C.
Idque ſic narrauit) *Malo* Itaq.
Mores formare) domum formare *Frob. male.*
A patre præmiſſus ſum) *Sic Heru. & Rom.* ad luxuriam patris vnguento canis madentes C. *& Frob.*
Et comiſſator ſenex rediit) Et comeſſatorem ſenem redii C. *& Frob. verbum autem* redii *abeſt à Rom. &* qui *ab Heru.*
Non omnem) *negatio abeſt a* C. *& editis Baſil.*
Quæ faciebam imputabat] *Pro his tantum legit*: quod. faciebam A.

Deſiderla) deſiderio C.
Vitium factum] vitioſum factum *C. Baſileenſes.*
Senem fieri) ſenſum fieri C.
Iſtum emendo) *Sic Heru.* ęſtum emendo *Frob.* iſtum emendato C. *& in marg.* emęndo.
Dependentem] defendentem A. B. *& Frob.*
Circũfuſam regi] *Sic Rom.* circũfuſam patris regẽ C. B. *in marg.* C. circumfuſam parti gregem *recte.* circumfuſam regem *Baſil vterque. Romanam lectionem tuetur & explicat Gruterus lib.* VI. *Suſpicionum cap. III.*
Turbam, ſic cum] *Sic Rom.* turpe ſit hic cum riualibus B. *&* Frob. turpe ſit hic cum riualibus C.
Rixari] *Sic* Heru. rixas C. *&* Frob.
Addi item) *Sic editi omnes* : ebrietati nocturnæ addicam iſtam diem , *ſed* iſtam , *expunctum eſt.* addi item diem B.
Hoc turpius] *Sic* Heru. *& Rom.* & turpius *Frob.* *Forte*: hoc eo turpius , *quia ſtatim* quo diutius. *Heru. legit Frob. vero* & diutius.
Si ſuo more) *&* ſi ſuo more C. ſuo more , *Baſil.* vterque.
Rufus Vibius feſtiuum ſenem) *Sic* Heru. adoleſcentis feſtiuum ſenem *C. Frob.*
In honorem) *Sic* Frob. qui in-honorem *C. & Heru.*
In narratione] in narrationem *C.*
Qui vitia etiam obiurgare) *Sic* Heru. qui vitato etiam obiurgare vult *C. Frob.*
Hoc colore] hoc clamore B. *non recte.*
Lege fuugor) defungor A.
Negabit) *Sic* Heru. negabat B. C. *Frob.*
Oportet fieri) oporteat B.
Commouere] *Sic* Heru. commemorarent *C. & in marg.* commouerent. commouet *Frob.*
Fuiſſeris) *Sic* Heru. Fuiſtis B. *Frob.*
Agrotas Maſilienſis] Agnotus *C.*
Dicebat autem Agrotas inculta] Docebat autem Agripta pars inculta C. agrita *editi Baſil.*
Vt ſcires] & ſcire *Frob.* & ſcires Heru. *& ſtatim* aut ſcires *excuſi Baſil. pro quo* vt ſcires *Rom.*
Quę laudatur) quę labatur C.
Raras ſententias] rara ſententia dicebat , ſed arguta C. *& editio Baſil.*
Afficerent) afficeret C. *& Baſil. duo* ,
Fabulam præſtiti) *Sic editi omnes*: fabula præſtiti A.
Celeberrime) Celerrime C.

CONTROVERSIA XV.

Ter illa) ter *abeſt à* C. *& editis Baſil.*
Adiecit preces] adiectis prætijs V.
Elogium pudicam) *Sic Editi* : quia pudicam *in* C. *& Rom.*
Prolapſi mores iam ſunt) mores iam ciuitatis ſunt C.
Nimium credulus) crudelis A.
Vitio ſemper fui] *Sic* Heru. vitio iam patientiam egiſti meam C. *& Frob. in marg.* C. ne quis in me aut patientiam. *Amplius vero in* Heru. *& Rom.* vt etiam timeam.
Seram quęrelam] *Sic* Heru. ſeueram C. *Frob. & in marg.* C. ſeram.
Plus iſta intra) *Sic editi omnes* plus intra C.
Hac me cauſa habuiſſe] in hac me cauſa fuiſſe C. *& Frob.* fugiſſe *Heru.*
Ex quęſtu habet plus habitura eſt] *Rectius fortaſſe*: plus ex quęſtu veſtro habitura eſt.
Aſſidua ſocietate] ſatietate V,
Interrogo Iudices) *Sic Rom.* intelligo inde , *excuſi Baſil.*
In qua etiamnum auctor ab vxore] *Sic Heru.* in-quam etiamnum authoris C. *& in marg. etiam.* numen. *quo modo & Frob. alias* nomen authoris ab vxore dictum.
Vxore & marito credi) *Sic Heru.* & vxorem marito C. *Frob.*
Non in meo) *Negatio* non *in Romana acceſſit.*
Si non maritum ad ſollicitandum] *Sic* C. *& editi omnes, ſed in marg.* C. magnum *forte legi poſſet* : ſi vnum ad ſollicitandum.
Sextum) ſenſum C. *& editi Baſil.*
Separari poteſt) *Forte poſſet.*
Matrona) matronæ C. *& editi Baſil.*
Quæ ſe aduerſus ſollicitantes auiam volet) qua eſſe aduerſus ſollicitatos laſciuia ſolet C. B. *in marg.* C. ſollicitationis.
Ornatane immunda ſit) *Sic* V. quantum ne immunda quidem *ſic* C. *& editi.*
Qui impudicos] *Sic Heru.* qui impudica C. B. *Frob. & in marg.* C. impudicam.
Verecundia annorum remoueant] *Heru.* remouent. Remouendi C. *& in gloſſa* remoueant. inuerecundia amorum remouendi *Frob.*
Fera iacientes in terram oculos) Sit fera iaciendis in terram oculis C. *Frob.*
Sic ſe inuerecundiam pignori , longe alte] *Quatuor priora verba abſunt à Rom. editione.*
Fronte compoſita] *Sic Heru.* Frontem——compoſitam B. *Frob. diuerſa nimirum ſignificatione verbi* Prodite.
Obſcœnius) *Sic Rom.* obſcurius C. *& editi Baſil. Frob.* obſcurius compoſita.
Reti adulterę] *editi Baſil.* retia *legunt* , *& C.*
Sollicitantis ſe) *Sic rectius Rom. quam Baſil.* ſollicitari. *Et mox* arripiet C. *pro* arripi.
Continuit. Nemo, &c.) *Sic Rom.* continuit , quoties quod nõ vna peregrinaretur, queſta eſt C. *& Baſil. duo , ſed in marg.* C. *ante addendum monet*: Quoties abſentis viri nomen implorauit: Nemo *tranſpoſita vero illa in Rom. editione.*
Negantem) rogantem C.
Cum quo queſta es) *Frob.* cum ergo queſta eſt.
Pro futurum) profuturam C.
Reditum] perditum C. *& in Marg.* redditum.
Sic contempta) *Sic Rom.* ſi contenta *Frob.* ſi contentus *Heru.* Si quod) *Sic Baſil.* ſi quid V. *Vnde ſi* qui *Romæ editum.*
Voluiſſet Toties) voluiſſet & toties C.
Quidquid ego non enim in mundo tibi miſer) *Sic editi omnes.*
Quidquid ego in emundo tibi miſerum maritus C. *In margine alias.*
Non enim in mundo tibi miſer vt maritus.
Munera adulteri] *forte* adulteræ.
Quia cũ ſemel] *Sic malo quam quod in Frob. eſt* quãcunque *vel in Heru.* quam cum. *Et mox* appellaſſem , *quod ſecundo eſt omitto.*
Cum iterum) *Hæc abſunt. à* C.
Tace paulisper) Tange A.
Teſtamentum viri credetur] *al.* creditur. *Baſil.* teſtamento viri creditis, *vt &* C.
Nullam eſſe) eſſe *abeſt à* C.
Sola heres eſto] *Sic Heru. & Rom.* heres eſt *Frob.*

ſoleres eſto C. *& in marg.* ſola heres.
Cenſorio adultero) adulterio A.
Aut nulla earum] atque nulla C. nulla aut quæ earũ *Frob.* Quia nulla) *Sic Rom.* quin illa C. & *Baſil. vterq.* Pudicam mihi] *Pronomen* mihi *deleo.*
Mos abijt] *Sic Rom.* ſeculi noſtri abijt *Heru.* nos habet C. *& Frob. ſed repoſitum* mos.
Si hunc morem) *Sic Heru.* ſi hoc amorem C. A. *in marg.* C. Si hunc morem ſi hoc ſcribendi in morem recipitis *Frob.*
Peregrinante me] peregrinantem A. *male.*
A duobus) *Sic Heru.* à *abeſt a* C. *&* Frob.
In concilium) *Sic Heru.* in conſilio C. *Frob.*
Magnus pudicitiæ] *Sic Heru:* Munus *Frob.* vnus C.
Muliebris ingenij] muliebribus ingeniis C.
Ac firmamentum] ac *deeſt C. Frob.*
Incidiſſe) accidiſſe C.
Daturus] *Sic editi omnes.* daturis C.
Fœmina quæ damnum pudicitiæ qui viseſt atque curandus) *Sic edit omnes.* fœmina quidam vnum pudicitia equus eſt atque curandus C. *in marg.* Dãnum pudicitiæ qui vis eſt atque curandus eſt. Eſſe & videri pudicam.
Muliebrium vitiorum] *Sequentia aberant a libris calamo exaratis: ſuntque ex Epitoma huc aſſuta.*

IN CONTROVERSIARVM
LIBRVM TERTIVM.

IN PRAEFATIONEM.

AVdierim) audieram C. *Frob.*
Sexieſue] *Sic Heru.* exiens vt C. *Frob.*
Irrumperent] interrumperent *vet. lib.*
Cum paucitate contentus erat) cum paucitatem contempſerat C. *Frob.*
Moleſte magis] modeſte magis *Ms.*
Suam probationem habebat] *Sic editi & Epitoma lib. VII.* ſuam propoſitionem implebat C.
Suam excuſationem] *hæc abſunt à C.*
Proponebat] *In v. l. & excerptis*, exponebat.
Quid igitur omnis quæſtio] Quid ergo? Nunquid omnis quæſtio C. *& in excerptis*: quid ergo? non omnis *lib. vet.*
Implenda non eſt] implenda eſt *lib. duo & Epitoma.*
Eſt quidem] quid in *lib. tres.*
Non lexis magna] *Sic Rom.* Non theſis magna *editi*, non laus oris magna, ſed fraus *libri duo.*
Sed præparato] *Sic editi omnes* Sed apparatus C.
Putabatur) putabat C.
Albas vocabat) violabat C.
Nihil eſt] nihil eſt autem *ms.*
Ideoque) itaque adhibenda moderatio eſt, *in excerptis.* De inopia) de vitio C.
Qnomodo diceret] *Additur in excerptis*: ſed quid diceret. *Vbi & mox* enim *deeſt.*
In electione) in ſelectione C.
Libebat) non libebat C.
Et pulcium & laternas] & pulegium laternas *vet. cod. In Epitoma tamen Frob. lectionis*: & pulcium & damam, philorotem, laternas. C. *vero* & ſpongias & philerotem. *Vide hic Gruterum.*
Vitium euitabat incidebat] *In Epitoma* deuitat incidit in aliud &c.
Orationis] Orationis ſuæ C. *& excerpta.*
His admixtis) admiſtum *vet. lib. ex Epitoma.*
Et hoc æquæ] & equale hoc *lib. duo.*
Quomodo videretur] quomodo non videretur *Epitoma.*
Hoc illi accidit) *Sic Heru.* accidebat C. *Frob. in Epitoma vet. etiam lib.* accidebant.
Rebus omiſſis] amiſſis *Frob. in Epitoma*: *& in* eadem *mox* codicibus *pro* condiſcipulis, *quod Grutero arridet excipienda ſcilicet declamationis.*
Ardeſcere] areſcere C.
Mutatio] mutario ingenii ſui C.
Modo nimis ſe attollit] *Abſunt à C. & male.*
Nihil enim ei ætas proderat ad profectum) non proderat, cum eſſet ſtudium eius eſſet nouum C. *& vnus lib. non habet*: ad profectum.
Res quæ raro procedit) rei ponere quæ raro procedunt C. *Et ſtatim*, ac virtute *pro* hac *lib. vet.*
Gallione] Gallieno *lib. vett. Et* Frob. *in epitoma* Galeno *vitioſe.*
Adoleſcentulus] Adoleſcens *ms. & Epitoma.*
Et decenter) *Hæc in Excerptis non ſunt.*
Adire licebat] audiſſe licebat audiret triſtis ſollicitus declamator C. *Heru. quæ tria verba abſunt ab Epitoma Frob. quæ &* audire *habet.*
Nam in quodam] nam illi quodam C.
Qua illi] quia illi C.
Irrogaret] *In marg* C. *alias* retegeret *quod & in Excerptis Frob. legit.*
L. Aruntius) *prænomen abeſt a* v. l. *Et epitoma.*
Ex diuerſo ait occipimus] *Sic Heru.* ex diuerſo, & ait C. ex diuerſo, vt accepit *Frob. Legendus Suetonius de claris Rhetoribus.*
Separabant] Preparabant C. *al.* properabant.
Nunquam enim amplius in foro dixit, homo] *Sic Heru.* dixerat C. *pro* dixit: Erat enim homo, *quomodo & alius liber legit.*
Iniuriam nec pati ſciret] nec facere nec pateſceret C. nec facere nec pati ſciret, *vera lectio eſt.*
Dum volo dico. quam diu volo] cum volo dico. aſſum vti volo, dico quandiu volo, *Frob. in Epitoma & lib. duo.*
Hoc delectabat] hoc *abeſt à* C.
Nec tamen in ſcholis] nec in ſcholas Ceſtii mordaciſſimum C. *& in marg.* Nec niſi ſcholaſticis tamen effugere cõtumelias poterit mordaciſſimi hominis.
In culeum] in eculeum *lib. vet. ſed ſupra* culeum *vocauit nauem exarmatam.*
Vt peruenian̄t] *Sic* C. perueniat *Heru.*
Si ceciderint] *hæc duo verba abſunt* a C. *& Heru.*

CONTROVERSIA XVI.

COntra patrem Albutij Silij] contra patrem *abeſt à* C. *Frob.*
Potuit] potui *Frob. Plura hic Gruterus.*
Diſpicere potui] *Sic Frob.* diſpicere *Heru.*
Ipſe noſſe indicabo) *Verbum vltimum om ſit* Heru. contra libros ab ingenio potius *cuius loco ponit:* Nec ſatis memini.
Tale miniſterium ,&c.) miniſterium an pœnam eſſe voluiſſet an vindictam an paricidium C. A. *editi autem Baſil.* voluiſſes *amplius tamen eſt in Rom. ex Epitoma.*
Quid frater in fratrē non poſſit] non poſſet: *Frob.* Quid frater in fratrem poſſet, *Heru. Et mox* vterque dedit *habet pro* dedi. *Et ſtatim* incuſas *Frob. pro* accuſas.
In remigio ne hoc qnidem in commite ?) *Sic Rom. ex* V. nunc eſt ecquid eſt in comite ? C. in remigio non eſt. Hęc eſt in comite *editi Baſil.*
An fiatri) ac fratri C. ai fratri *editi Baſil.*
Ciuis eſt) *Factum id in* Rom. *editi ex* cuius *vt eſt in Frob. pro quo* tuus *Heru.*
Quæ meſerta] *Sic ex coniectura* Rom. quæ emiſerit *Baſil. vterq.* quæ miſerit C. *& in ora* , miſerta eſt *recte.*
Reliquit] *Sic Rom.* relinquitur *Baſil.*
Inter patrem iratum) *Sic Heru.* Hinc patrem iratum *Frob.*
Mihi per fratrem aliter quam paticidæ mori) *Hæc abſunt à* B.
Hæc eſt) *Sic editi omnes.* eſt *abeſt à* C.
Abſtuliſſet) diſtuliſſet A. V.
E littore emittitur) altiore educitur C.
Culeum) aculeum C. *in gloſſa* eculeum.
Deliberabam , an parerem patri frater , inquit tu primus in domo) *Sic ingenioſe Rom. editio. Cou. enim* : fratrem inquit trimus. *& in marg.* tu primus deliberatum an patrem patri. fratrem inquit TVRRINVS in domo *Frob. &* Heru. *niſi quod:* hic deliberarum an parentarem patri. *Aly* deliberaui.
Naufragiis] naufragis C. *& editi Baſil.*
Dii imortales rerum iudices adiſſe) *Sic Heru.* Si immortales verum iudices adeſſe C. *Frob. & in marg.* C. Dii immortales veri iudices rerum omnium adeſte.
Infeliciter vexarat] *Sic* Heru. vexarat C. Et infeliciter vexaret *Frob.*
Credam parricidam ſi tibi proficiſcenti nauigium ſuum redidit] *Sic Heru. & Rom. & in Excerptis.* Parricida non ſit ô mihi nunc ſentienti ferrum cum animo pariter excidit C. *& Frob. niſi quod non* ferrum ſentienti *habet. reliqua vero in vtroq. deerant.*
Nolui ne nunc quidem poſſum) volui *Frob.*
Aut honeſte viuere] dicere *Baſil. duo.*
Felicius] *abeſt à* C.
Patronum) *Sic Heru.* patrocinium C. *Frob.*
Anne apud piratas quidem perdidiſſe) *Hæc abſunt a tribus lib. Sunt tamen in excerptis & Heru.*
In mare) in maria ? C.
Sciſſa quoque vela ferant ſinus) *Sic Heru. ex Epitoma.* ſcio quoque vt ante fecerant ſinus C. ſcio quoq. vela nunc fecerunt ſinus *Frob.*
Scires] *Sic Heru.* ſciret C. *Frob.*
Expectata : vide an fortuna] Expectate C. Expecta te videam : fortuna *Frob.*
Seiungit fato) *Sic editi omnes* fata C.
Viſa ſunt] viam C. *in marg.* viſa.
Eieciſtis animam] *Sic Epitoma.* effeciſtis animam C. *& Baſil. duo.*
In portum] *Sic Heru.* jn pontus C. *Frob.*
Vt illum) vt illam C.
Parricidii potui] potuit *lib. duo & Frob.*
Sic Patrem parricida) parricidæ C.
Video vos inuitos] *Sic Frob.* video vt inuitos C. video quos inuitos.
Animus meus] meus *abeſt à* C.
Vtrum] vtro C.
Mitior plus) plus *abeſt à* C.
Pater naturæ) paternæ curę C.
Non putatis] An non : Putaſne C. An non putas *Baſil. vterq.*
Faciat votum] vota C. V.
Nega tu] negandum C.
Quem ſcis eſſe piratam) *Sic* Heru. quem ſcis parricidam fuiſſe *Frob.*
Me quoque vocant] me quidam vocant C. V.
Pro difficulter] non difficulter C.
Forte offenſurum eſt aures] *Sic Heru.* aures fratrem offenſurum eſt patri C. quod forte offenſurum ſit patri *Frob. &* fortaſſe *pro* forte B. *Et ſtatim* nolui *malim quam* volui.
An abdicari debeat] non debeat B. *Frob.*
Ita tu neſciebas] *Sic* B. *& Rom.* Ita tu pater neſciebas C. ita vt neſciebas *Frob.* ita me 'neſciebas *Heru.*
Tam vnum] *Melius tamen* tanquam vnum.
Hæc deſcripto) hic deſcriptio C.
Illi patre populari capere] *Sic Rom. & Baſil. niſi quod* illis *habeant.* Patrem populari capete C.
Sed ne per illos) eone per illos C. *in marg.* Sed ne per illos , *vt editi omnes.*
Geminus Varius) *Sic editi omnes* Geminius Varius C.
Partitam] partitur *C. in marg.* partitam.
Tamen ſero deffendit) *Sic Frob. Melius* tamen *Heru.*
An nihil) *sic* V. an non *editi Baſil.*
P. ASPRENAS] P d. ſenus & Albucius C. *Fort.* Paſſienus *de quo ſtatim vide Nic. Fabrum.*
Horum Rhetorum) horum Rectorum C. bonorum Rhetorum V.
In veherentur] veherentur C.
Non probabat] *Sic & Frob.* non probat *Heru.*
Et eum colorem dixit) eum *abeſt a* C.
Vno inquit) *Fort. inquam.*
Frater eſſem , ſed huius] fratrem ſe huius C. *Et mox vocem* ad iumenta , *redundare* puto.
Si parcere voluiſſet) *Sic Heru. Frob.* ſi patrem , *male.* Velle occidi] occidere C.
Cui tradidiſſet] Cui contradidiſſet C.
Ad expiandum ſcelus) ſeculum *pro* ſcelus C. A. *& Frob.*
Quid porro inquit) *Sic* V. B. *Baſil. enim* : quid pater.
Inſtrumenta] inſtrumentum C.
Vipſanius] HISPANIVS C. *Frob. vide Fabrum.*
Diſplicebat color hic] *Sic &* Heru. non diſplicebat color iſte *Frob. qui mox cum* A. *legit* nec paruit *pro*

ruit *pro*

ruit *pro* ne parit. Spem habuit] habet V. HATERIVS] hactenus B.
Res ſpectat humanas] reſpectat res humanas C.
Rogabam) rogabamus B.
Non quia]non me quia B. *ſed nõ neceſſario repetitur.*
Contra reos) contrarios C. *in marg.* contra reos.
Noſſe vitia liberorum & ferre) & ferre *abeſt à Frob.* debere patrem vitia liberorum ferre C.
Lætius] *Sic V. Fort. etiam* latius *legi poſſet.* letibus C. *ſed expunctum & abeſt à Baſil. vtroque.*
Ingenij direxerat) *Sic Frob. Heru.* dixerat *vitioſe.*
Qui comes) comes C.
Expreſſiſſet) expreſſos C.

CONTROVERSIA XVII.

DEfendit abſolutus eſt) *Duo poſtrema verba aberant à C. ſed poſt ad oram adſcripta.*
Contra Popilium] *abſunt hæc à C. V. & Frob.*
Sic liceat] ſi liceat *Baſil. vterque.*
Potes vel patrem) potes vt patrem C. Pro te vel patrem V. *vt verba ſint Popilij M. Antonio reſpondentis.*
Occiſurus Ciceronem] *Sic A.* occiſurus Cicero *V. Frob.* occiſus Ciceronem *Heru. male.*
Iuſſit) me iuſſit *Frob. inepte.*
Et caput eius humero tenus reciſum) *sic Baſil. vterque.* malo morte tenui reſciſum C. pro his tantum *Rom. editio habet.* malos mores voco, *reliqua è proximo verſu huc tranſlata videntur.*
Inunc) *Prima vox abeſt à C.*
Hoc vnum tantum] tamen V.
Occidis patrem] occidiſti patrem C. V.
Facilius Cicero) Cicero, *abeſt à C. & Frob.*
Quam pro ſe] quam vt ſe C.
Ecquid] *Sic Heru. melius quam Frob.* & quid. *Et mox* abſoluere *A. pro* abſoluiſſe.
Infamis adoleſcentia turpis eſt, infamis pueritia turpis eſt] *Sic Baſi.* infamis pueritia turpis eſt. *vt duo prima verba abeſſe videantur: Rom. editio duo quoque verba tollit*: adoleſcentia turpis eſt, infamis pueritia eſt.
Negarit Cicero] negarat C. V.
Exonerare te poſſis) te poſſum V. B.
Dic Antonio ego iſtud ſcelus) Dic Antoni ego illud ſcelus C.
Timendus) *Sic Frob.* timendus eſt *Heru. & Rom.*
Italiæ humeris] In Italiam humeris relatus eſt *C. Frob.*
Cum vnius metu omnia tenerentur] quamuis omnia metu tenerentur *C. V. Et mox ex coniectura* populi *pro* Popilij *recte Romani ediderunt.*
Popilij ſenis, occiſi & inultæ patris vmbræ, Cicero te perſecuntur) & inultæ patris Cicero C. *Baſil. vero duo*, Popilij ſenis patris, & inultæ Cicero te perſecuntur vmbræ: *ſed animæ legit Frob. & A.*
Nemo à Popilio quidem. niſi poſt] *Sic Heru. niſi quod ne pro* nemo *legit.* Ne à Popilio quidem poſt *Frob. Forte rectum*: Nemo à Popilio, niſi poſt. *Et mox idem Frob.* Nec damnationem quidem deſpero. Nunc defenditur) nunc *abeſt à* C.
In Veſtæ æde) *Hæc verba abſunt ab A. præpoſitio in C. deſideratur.*
Hannibale Scipio) reuocato Hannibale Scipio C. Ferrappenſum) adpeſſum C.
Popilium pauci) Popilius pauci C.

Sed hi quoque non) non *abeſt à Frob.* ſed ne ij *quoque C.*
Paricidam reum fuiſſe] *Sic Heru.* patricidij *B. V. Frob.* Habiturus ſis] *Sic Baſil.* ſit *B.*
In bello· in illo bello C.
Quod patronum) *Quæ hinc ſequuntur*: Naturale eſt enim, *&c. vſque ad Latronis perſonam abſunt à Frob. & Rom. Deſumpta Fort. ab Heru. ex Epitoma.*
Quo abſolutus) Quo *abeſt à C. & Frob.*
Actum eſt obijci) actum eſſe obijciant C. *In marg.* actum eſt poſt obijciant, an hoc obijci debeat, *editi* an hæc obijci debeant.
Fuerit ei) illi A.
Defenſi rei profuerit] *Sic Rom.* defenſi Reipublicæ A. B. V. defenſi in Repub. *Baſil. duo. Natum mendum ex compendijs.*
Offendebantur) offendebat C.
Genere punitus eſt) punitus *abeſt à* C.
Qui proſcribebat] *Sic* A. B. V. *Frob.* proſcripſit *Heru.*
Volo me] volui V. voluit B.
Non licebat non occidere] *Sic Heru.* non licebat occidere *B. Frob.*
Quod glorietur] *Rectius Frob.* quo.
Aliter Antonij] *Hic additum in Burg.* Et qui contumelijs afficeretur antequam occideretur & viuus laniaretur. Pro Popilio, *&c. quæ periodus in omnibus editis hic non legitur, ſed poſt paullo in Vario Gemino nonnihil diuerſe.*
Prima facie) prima ſpecie B.
Varius quidem] Variuſque minus dixit C. Varius Aminus V. *Vnde emendo* Varius Geminus *dixit è veſtigijs litterarum, quod & Fabro in mentem veniſſe gaudeo.*
P. Clodij mitteretur) P. Clodij cliens mitteretur B. C. V.
HISPANVS Cornelius] VISPANVS *Heru. male.* Ecquid tuto) nunquid tuto C.
Inepte Auidienus Paullus] *Sic leg. coniectio è veſtigijs ſcripta* Abidiebus, *& excuſa ſcripturæ* ab idibus *vel* Abydenus Paullus, *ſeu potius* Auidius Baſſus, *qui alias ſæpe nominatur. Briſſonium hoc in loco refellit Gruterus.*
Quidam induxit] *Lego* qui induxit.
Ciceronis Popilium dixit Popilio] Deſcripſit enim ferentem caput & manus Ciceronis Popilium & Popilij manum dedit Popilio C. *& Baſil. vterque niſi quod* manum & caput *legunt.*
Tenebas manum eius] *Sic Heru.* & tenebas manus eius *Frob.*

CONTROVERSIA XVIII.

TEr abdicatus comprehenſus) *Sic Frob.* Ter abdicatus ter abſolutus comprehenſus C. *Heru. & Rom.* Medicamentum terens) Medicam emptum terens C. Certe nec ſecreta te fallunt] *Sic Heru.* ne certe *Frob.* Dic quid commiſerim) *Sic V.* commiſi *Baſil. vterque.* Reo obijcere) *Sic V. Baſil. duo* committere, *vt & alibi.*
Quid ergo reus viuet quia ſordidatus aſſidebit pater) *Sic Heru. et Rom.* reus viuet, viuet quia ſordidatus adſedebit C. Quid ergo mori reus viuet, viuet quia ſordidatus aſſidebat pater *Frob.*
Non iuuat) Non iubet C. *& in marg.* Iuuat.
Miſerrimi mei cœpit) miſerrimi & cœpi C. miſer memet cœpi *Baſil. duo.*

* * * * * *

Quod venio] *Hæc duo verba addita ſunt ex A.B.V. Et mox* tam iucundum *malo quam quod editum eſt* iracundum. Mori voluit) mori nolui C.
Domus meæ) mea B. Teneo paricidam) *Sic A.B.V.* paricidium *Baſil. vterque.*
Odiſſes, ſi iam tibi paricidium obieciſſem) vitam odiſſes ſuam, tibi paricidium obieciſſes C. *Frob. & Heru. niſi quod* cui *pro* tibi.
Daturus erat) eſſet V.
Parauerit viuit] non Viuit *B. C. Frob. & in marg.* C. nunc viuit *leg. conijcitur.*
Quam paricida) quam *deeſt in* Frob. *Et pro* inquam, inquit V.
Idem ego tibi pater) *Sic Baſil.* Id eſt ego tibi pater, *Rom. edit.* idem ergo tibi pater C.
Alium poſſit occidere) an alium poſſim *C. Baſil. vterque.*
Si mihi creditis, &c.] *Aliter Baſil. vtraque:* Si mihi credis paricidium facere voluit, qualis eſt reus.
Dico tam inuiſum tibi, patrem fuiſſe, vt occidere volueris) *Baſil. duo* illi *pro* tibi *&* voluerit *pro* volueris. *Hic plura addunt libri vett. Vat. hæc*: Si iſti à me paricidium fieri voluit. Qualis eſt reus. *B. & A. hæc*: Ipſe fatetur tam inuiſum ſibi fuiſſe, vt occidere voluerit. *Rom. vero editio*: tam inuiſum ipſe confiteris, vt mori volueris.
Habet tamen] habet tam diſſimilem ceteris quam coniecturam & duplicem *C.* Frob.
Hic color) Si hoc colore C.
Tædio abdicationis] odio *A.* abdicationum *C.*
Abſolutio) *Sic Rom. ex coniectura. Nam* abſoluto, *lib. omnes, & fort. mox leg.* mori non finis eſſet periculi, ſed *initium.*
Odio eſſe) *Lego*, odio me eſſe.
Affectum eius] adfectum *C. ſcribit per* d.
Sententiam dixit) dedit *C. Publiana* ſententia dixit *Baſil. vterque.*
Loquerentur) loqueretur *C. & Baſil.*
Qua tranſire] *Sic editi omnes*, quam C.
Eſſent dicta] erant dicta *reliquæ editiones*: Quædam apud eum melius eſſe dicta, *emendat* Faber.
Vt illum] aut *C. Frob. male.*
Et illos verſus] vt illos Frob.
Huius vitij) huius *abeſt à Baſi. duobus.*
Multoſque tunc, &c.) *Malo*: multos tunc in Senatum legerat Cæſar, *nam* in Senatu elegerat *C. Frob. non recte. Et mox* meruerat *omittit, vt & Romani male* patribus *pro* partibus *ediderunt.*
Miſit ad Laberium] miſit enim *C. & editi Baſil.*
Verum vis) vis verum C.

CONTROVERSIA XIX.

Oculos amiſit] perdidit V.
Po matre) *Hæc abſunt à C.* Frob.
Quia minatur] *Sic Rom.* qua minatur V. *In marg. C. & editi Baſi.* quæ minatur.
Ergo tu) *Pronomen additum ex V.* Ergo i adoleſcens *Heru.*
Cauſam qua timet] *Sic V.* quam timet C. cauſa eſt quia timet *Baſil. vterque.*
Moritura eſt] paritura eſt C.
Duos alligat] alligauit *editi Baſil.*
Cui victo) cui vincto *Baſil. duo & ſtatim* denuntias *ijdem, cum C. legunt pro* denuntiat.
Ire cum matre) ire nunc cum matre *C. &* Heru. ire nunc cum patre *Frob.* nunc cum patrem concluderem *A. B. inepte.*
Patri nihil timeo, &c. relinquo) *Hæc abſunt à Frob.*
Ad alendum] *Sic editi omnes*: ad alendam *V. B.*
Ad patris tantum nomen] ad patres pertinens C.
Puta, inquit, te eſſe ſeruum) te *abeſt à C.*
Ægrotos) *Sic Heru.* ægros *Frob.*
Quid enim videt cathenas ſuas & cædes) *Sic Heru.* Qui enim videt caſtitatis ſuæ & cędis *C. Frob.*
At periculoſum eſt nihil) at periculoſum eſt nihil, non eſt domini anderet & flere *C. V. In marg. C. & editi Baſil.* at periculoſum nihil niſi domi manere & flere.
Sit orationi orator] oratione ſit orator C.
In forecæ] *Sic V.* In foreie vel forete *C. rectius Heru.* in ſorite.
Saleputium] Salaputtium V. Salaputia C. Salluputium, *Baſil. vterque.* Salapuſium *B. A. vide Catulli interpretes: Guarinum. Parthenium, Muretum, Statium & Scaligerum.*
Impetu latus) elatus V.
Partes tranſcurrere) parte C. partem Frob.
Quamuis ioca ſint] quamuis ioco ſint plena C. ioca ſint plæna. *Baſil. vterque.*
Quid credas hunc ſibi velle virũ] *Male* Frob. quo credas ſibi hunc belle virum. *Sed Rom. editio diſtichon integre conſtituunt, & interrogationis notam collocat ante* virum. *Scaliger in Auſonianis lectionibus & catalectis* Sententiam dedit] dixit C.
VETVS] fœtus C. fetus *Baſil. vterque.*
In quam) *Sic V.* qua *Frob.* in quam *Heru.*
Soratos eſſes) *Sic editi omnes*: an ſorator eſſes C. leg. an ſi orator eſſes, *vel.* aut ſi.
Falciſſimam) falſiſſimum C. falſiſſimam *Frob.*
Quos roget] quod, *vtrobique legit Baſil. vtraque.*
Nomen impoſuit] nomen *omittit Rom. editio, vt* imponere decipere *ſignificet & recte, vt ſequentia docent.*
Magno clamore] maximo C.
Nec quibuſdam] Hoc quibuſdam C. V. in quibuſdam *editi Baſil.* ad huc quibuſdam B. A.

CONTROVERSIA XX.

Speciosum) ſpatioſum C. ſpatioſa *Frob.*
Nec facile) non facile V. *Et mox* audaciter *pro* audactor. Noc placet] non placet C.
Vt cum vxorem habere vellet) haberi C.
Lumen Tantum] *Sic Rom. ex coniectura*: lumen ea tantum C. *& Baſil. vterque.*
Quam leuiter) *Sic Rom. ex coniectura.* quæ C. V. quem *Baſil. duo.*
Perſequitur etiam populus) & populus *Baſil. vterque ſtatim* etiam puer *legit Rom. editio ex V.*
Domo natus eſſet) *Sic editi omnes*, dominatus eſſet C.
Ne cum matre, ne] nec, *vtrobique V. legit. Et ſtatim forte* conuenit *melius.*
Offerebant] efferebant C.
Occidere poſſem, patrem non poſſem] poſſem *abeſt à C. & Baſil. cuius loco*: ſed, *habent.*
Bonos habeo teſtes) *Baſil. vterque & C. amplius habent*: Hominem occidere bonnos habeo teſtes. *Frob. tamen*: bonis habeo præteſtes. *C. vero*: bonis habeo per teſtes.
Nouercam ne) *Sic Heru. & Rom.* ne *abeſt à C. V. Frob.*

Tibi fuit] Sic A. B. V. fuerit Baſil. Mihi erat patris] patris abeſt à Frob. Maiore licentia) Sic Rom. ex coniectura. minore C. & Baſil. Cui parcam non habeo) Sic Rom. & Baſil. tibi parcam paricidium non habeo.

Et quam facile) &, recte Rom. editio omittit.

Hui; nolui te occidere) noli Frob. vi nolui Heru. Forte etiam quid legi poſſet pro hui. Mox illa verba, non habui poteſtatem, omittit Rom. editio vt repetita.

Et crimen) & cum crimen C.

Partem habent] habet C.

FVSCVS vt diſtricta] FVSCVS ait diſtricta C. Cui nec paries) ne paries C.

NIGER BRVTIDIVS) Sic Heru. & Rom. BRVTVS BRVTIDIVS B. Frob.

Id quod amator] Sic Heru. iſtud quod Frob.

Vulnerata ponatur) Sic Romæ editur. Nam Frob. vulnera tanta (Hervagius tantum) ponantur.

Diligens ſtultitia) ſtultitiam B.

Acre omnino & experrectum eſt animal] Sic Rom. ex coniectura: hancin omne & experrectum C. Frob. hanc in oratione & expetrectum Heru.

Paratus] Fort. melius pacatus. Quid ſi PARATVS proprium ſit declamatoris nomen.

Volentes) Romani volunt & de coniectura habent.

Hoc vt aliquando) hoc quod Frob.

MVSA] Hoc nomen ex V. acceſſit editionibus.

In parentes] in partes C.

Rupit) corrupit A. & Frob. inepte.

Etiam in hunc putabat) nunc putabat C.

Procurator) procuratori Baſil. vterque. Forte: procuratore. Natus es) natus non es C.

O digitum multa ſignificantem) Sic A. B. V. Rom. digito multa ſignificante Baſil. vterque.

Mimico) minimo A. male. Non parcit] non pepercit Baſil. duo. Et exſuccus declamator] Sic V. ſed & vetus C. & Baſil. duo In marg. C. aridus ſed auctus.

HERMAGORAS] HERMACOTIS C. HERMACOTAS hic & paulo ante Frob.

Qui infeſtus nouercæ) qui infeſtæ C. quod infeſtus Frob.

CONTROVERSIA XXI.

DOminas ſuas rapere) Hic Rom. editio Epitomen ſecuta breuius habet. Vaticanus tamen codex cum vtroque Baſil. conſentit. Mauult) maluit C.

Fecit ſe ſimilem] Sic Heru. feciſſe C. Frob.

Meruit] Sic editi omnes: metuit C.

Deſponſa eſt puella) eius puella B.

Ad crucem eundum eſt] Sic Heru. ad cruces C. Frob.

De tyranno loquor] queror B. A. Frob. rectius & patri pro patris C. Mox: Quid de patre non querar? tyranno ſimilis eſt, non recte omiſit A.

Permiſerat] permiſerit C.

Exulandum eſt) exultandum eſt A. male.

In libertate] Sic Heru. in libertatem C. Frob.

Vix ferunt in ſeruitute?] vix in ſeruitutem fugimus C. B. in quo deſiderantur hæc: ne ſeruiremus.

Aliquando enim fuit ſatius) Sic Rom. & A. fugit. Statius Baſil. vterque puto etiam Aliquanto legi melius poſſe.

Seruus non ſtultus) Sic Heru. noſter ſtultus C. Frob.

Et caput] & abeſt à C. & in marg. Tergum caput ſuis delicijs.

Si dicit) Sic V. ſi dixiſſet C. & Baſil. vterque.

Ancillulæ] Sic editi omnes: ancillæ C. Et mox, ſed forte delendum.

Nuberet] nubet C.

Conſeruula] conſerua C. A. Et mox eiecta eſt A. pro exacta.

O te ſoror) ſororem A.

Vt dicis) vt dices C.

Quia affinitatem] Malo qui. Et quam moratus eſt pro tuam Frob.

Ceſſaſſet, iam fortaſſe) Sic Heru. ceſſaſſet fortaſſe C. ceſſas etiam fortaſſe Frob.

Habeamus generum] Sic Rom. ex coniectura: habebimus C. & editi Baſil. habemus V.

Parem, ſin minus] Sic Rom. ex V. parem ſimilem C. patri ſimilem, ſin minus Baſil. vterque.

Ex cenſu) ex cenſum C. extenſum Baſil. duo.

Cum infelici face ad dotalem ſuum] Sic Heru. Cum infelice faciat C. Frob. in marg. face dotalem ſuum forte leg. ſeruum pro ſuum.

Illo tempore & aliæ virgines] Sic Heru. Frob. ne aliæ. Illo tempore metaliæ C. in marg. In illo met tempore.

L. VNICII] y P. Vinici C.

Eſſe eos quibus quidem duo, &c.] Sic editi omnes: equidem duo quę miſerrima ſunt, pro fuerunt C.

In eadem] Sic Heru. in ea conditione C. Frob.

Clauſa domo fecimus] fecit B.

Accuſor] Sic Heru. accuſator C. Frob.

Sed mala cauſa eſt] Sed male eam V. natum ex compendijs litterarum eã.

Factum quali] quale Frob. Et antea: Deinde animo diuiſim. Rom. editio vt infra legitur: Deinde de animo ſerui.

Nec adultero dominam venundedit) Sic Baſil. vterque nec adulter domino venundedit C. nec domino venenum dedit Rom. & in Exerptis.

De hoc beneficio non eſt) Sic Heru. deinde hoc beneficium eius quod laudas ſeruos C. Frob. niſi quod laudes habet & ſeruum Heru. pro ſeruos.

Denique quod alię) quod abeſt à C. Suffigi cruci] ſuffici Frob. vitioſe. Etiamnum puella) Sic Heru. etiam puella C. Frob. Habuit bonam mentem] Sic Frob. habui Heru. Abſtinuit] abeſt. hac vox à Frob. Et mox ſcit, pro ſciuit, legit.

In exilium ergo] Sic Rom. è veſtigijs vt exilium quod in Frob. legitur. Neutram enim particulam Heru. habet.

Obſequens maritus) maturitus C. vitioſe.

Quod habeo, &c.] quod habeo: Deinde fide factum liberti laudauit. Sic Heru. quod ab[illegible]o. Diua illa fide inde factum liberti laudauit C. Frob. & Rom. niſi quod habeo legat. Locum pro depoſito habet Nic. Faber.

Nihil eſt inquit] nihil eſt abſunt à C.

Publici mali] publicis malis A.

Amputanti] Sic Frob. amputandi Heru.

Vſus eſt, cum diceret] Sic Heru. & Rom. vſus eſt, GAVINVS SABINVS Frob. quod hic nomen è ſuperiore repetendum eſt.

Conſumatam] Sic Frob. conſumptam C. conſummatam Heru. & Rom.

Etiamnum) Sic Heru. etiam nunc C. Frob.

Erronem] Sic Heru. errorem A. B. Frob. vt & infra. non recte. Eadem vox in hymno B. Ambroſij emendanda, qui in aurora de galli cantu canitur!

Hoc omnis errorum chorus
Vitam nocendi deſerit.

Repone erronum *vt de vagis furibus ſermo ſit.*
Non fugitiuus eſt) *Negationem tollit Baſil. vterque Vide Gruterum. Et forte* habet *paullo ante melius quam* habemus *legatur.*
Non habebitis) non habetis B.
Solutum nunquid) Tum nunquid C. & *Baſil. ſed particulam* tum, *vt geminatam iugulo.*
Fuerit. non fuerunt) *Sic Baſil. vterque. duo tamen poſtrema verba omittit Rom. editio.*
NEPOS MAMILIVS) *Sic malo quam vt Baſil. duo* MANVLIVS.
Tranſite liberti) *Sic recte Romæ editum : nam* ſeruis *reſpondet.*
Baſil. vterque liberi *non placet. Et ſtatim* cum *melius forte, quam* tum. Subripuiſſet] *Sic Rom. è veſtigiis. Vat.* ſubripuit : corripuit, ſed ſoror *Frob.* ſed corrupit ſoror *Heru.*
Audio] *Sic Rom.* habeo C. & *Baſil vterque. forte,* aueo *magis hic quadrat : propius ad editam lectionem.*

CONTROVERSIA XXII.

Imperator ſupplicium tulit, proditor precium). impetratur precium C. *Frob. nihil amplius.*
Quam quod poſſet] quod, *deeſt in* Frob.
Iam comitijs] *Sic Heru.* iam comites C. Frob.
Intelligere ſciſſetis] *Sic Heru.* intelligere ſciſſes C. *Frob. fort.* ſiſciſſet. Indicauit) indicauerat B. V.
Auferebat] *ſic editi omnes* adferebat C.
Aurum tantum habuerat] *Sic Heru.* Vtrum tantum auri erat, vt appareret C.B.A. vtrum tantum haurierat, vt apareret *Frob.*
Et mox : etiam nunc *pro* etiam non *legit.*
Potius) potius *abeſt à C.* Frob. *idque Græcorum more.*
Proditionem cauete] proditionẽ cauiſtis C. *Frob.*
Rem intelligite) reum C. & *Baſil. vterque recte.*
Non habet) non habeo A.
Loqui proditorem] loqui pro proditore *Frob.*
Quid abitis) quo abitis C. *in marg.*
Pepercerunt) pepercerint V.
Pater es, & aurum) eſſet C. eſſes *Baſil. vterque.*
Præteribat] *Sic editi omnes*, prætererat C.
Numerum minuebat, & loco.] *Sic* V. numeros minuebat, & locos. *B. Frob. Heru. niſi quod hic* locus *habeat.*
Vicerit) *Sic editi omnes.* vicerat C.
Dicit ſtatim] dixit ſtatim V.
Accipere & filium prodere] *Sic editi omnes*, acciperet, vt filium perderet C.
Vt filium proderet] perderet V.
Nihil : inquit, dixit mihi] dixit, inquit, mihi C.
Profeſſus ſum] Profeſſum C. Aiebat] aiebant C. Talem ſenem) & talem ſenem C.
In vna domo duos eligere] ducem eligere C. A. B. *non ſequor.*
Manſit itaque) Manſit inquit C.
Inexplebilis locorum) exploratis *Frob.* in exploratis *Heru. diuiſim.*
Prænunciantibus agitatur] *Fort. melius* agnita re.
Somnium narrabat) *Sic Heru.* omnium C. *Frob.*
In ſummam) ad ſumma C.
Æſtimari quam ſi) quam, *abeſt à C. ſed poſitum in marg.* Adiuuarem) *Sic editi* adiuuare C.
Ad Priamum] Troianum V.
Colorem Albutius hunc fecit) color eſt *Frob.*

Ceſtius hoc vocabat] Hoc hoc V. *Emendo.* ηχω.
Quoſque inuicte) quoque inuicto C. *Sed in marg. vt in editis.*
Et tu quouſque] Tu autem quo vſque *C. & Baſil. vterque.*
Illum ſuffixum) illum Fuſcum *Frob.*
Arceret) *ſic Rom. ex coniectura :* vrgeret *C. & Baſil. vterque.*
Et exoneraret] *Sic Heru.* & ex eo narraret C. *Frob.*

CONTROVERSIA XXIII.

Rapta producta, &c.] *Vt in Excerptis hæc leguntur tanquam loco aptiora, edenda curaui, non vt in Baſil. vtroque.*
Aduerſus iudices) iudicem C.
Semel licere optare] licere. *additum ex V. A.*
Breuitate conſtringitur) conſtringeretur *Heru.* in breuitate conſtringeretur C. *Frob.*
Iteratio) *Sic Heru.* reiteratio C. *Frob.*
Vobis iam) vobis illam *A. B. V. vt & in Excerptis. Et ſtatim* faciem, *pro* cauſam *in eadem Epitoma,*
Nimium eſt) meum eſt *C. & Baſil. vterque.*
Poſſet] Poſſit C.
Quid tu puella) Quid te puella & quid *Frob.* quid te puella hæc & quid *Heru.* & quid te puella, & quid te horum lacrymæ mouent. *Lego* ecquid puella, ecquid te horum lacrymæ mouent?
Non eo inquit) *Sic Heru.* non, inquit, ad illum magiſtratum C. *Frob.*
Ignoſcit, perdit) ignoſcit poſt miſericordiam C. *In marg.* perdit miſericordiam, *vt & editi.*
Raptorem dimiſiſti) vitiatorem dimiſiſti *C. & Baſil. duo.*
Quadam nocte, quid dicam : Non negare iam non audeo, nec. vinum, error, quid iraſceris puella, *&c.*] Quadam nocte puella. Quid dicam ? Iam negare non audeo, non diligenter cauſa mea acta eſt. Num mihi timetis. Iam negare non audeo C. Quadam nocte, quid dicam. Iam negare non audeo, non diligenter cauſa mea acta eſt, dum nihil timetis: *Baſil vterque. Abſunt autem illa:* nox, vnum, error quid iraſceris puella?
Non nuptijs] non nulli *A. vt & Gruteri codices.*
Ante magiſtratus) *Sic Heru.* ante ingratus tribunal. *Frob. quem fortaſſe compendium hoc* ingratus *decepit.* Qui quid] quidquid fecerit C.
Confitere, confitere) confitere confitetur C.
Nunquid negat?) nunquam negat? *Baſil. vterque.*
Si tibi non credit ?) creditur B. Etiam ſi quid) *Sic Baſil. vterque.* etiam *tamen abeſt à Rom. editione, vbi & mox,* quicquam *pro* quiſquam *reperias.*
Si tibi iam de ſtupro tuo liquet) ſuam tibi de ſtupro liquet C. *lego*, Iam. *Et mox :* tu vero ne meruiſti quidem. ne *particula ex V. additur.* Cauſam haberes) *Sic Heru.* cauſam habes *C. Frob.*
Illa optio] illa interrogatio C. & *Baſil. vterque.*
Non fuit, inquit, iuſta] non ſunt inquit *Frob.*
Etiam ita ſi] Sic Heru. ita, *abeſt à C. &* Frob. Et iuſta fuit optio) & ita iuſta *B.* Frob. Optione reſcindere) ratione B. Hæc defenſio) hic defenſio C. Qui negauit) quia negauit C.
Et ordinem mutauit quæſtionem) & ordine mutauit quæſtionem & numerum auxit C. *ex compendijs nata varietas ſcripturæ.*
Neque amplius] *Fort. melius*, ne amplius.

Optio eſt enim] enim *abeſt à Frob.*
Raptor non fuit] rapta V.
Rapta ait) raptor C. *in marg. vt in editis.*
Non iudicatum eſt) non iudicata eſt C. iudicatum *eſt Frob.*
Permitti optio tam crudeliter) permitti optare tam crudeliter, C. *&* vſura C. *Frob. pro quo Heru.* vſura.
Hec die] *Concinnius fortaſſe* hodie : *Qualis eſt Satyra Varronianæ inſcriptio :* Cras credo, hodie nihil.
Magis credere] magis quoque credere C.
Se non rapuiſſe] Sed non V.
Virum, inquit, inueaire) virum, inquit, inueniri C. *In marg.* Vtrum, inquit, inuenire, *vt Baſil. vterque.*
Tertiam ſententiam ſecutus eſt] *Sic editi omnes.* illam ſent. ſecutus eſt B. illam ſent. ſecuti ſunt V.
Inuitam raptam eſſe) raptam *abeſt à C. V. Et mox* non *malim quam* nonne.
Ignoſceret) ignoſceretur B. ignoſcetur. A.
Ipſum impulerant) *Sic Heru.* illos *Frob.* qui illum nocte impulerant A. C. V. Non eſt hæc quam rapuiſti, timuit, ne illi quam) rapuiſti alias mitti timuit ne illi C. Non eſt hæc quam rapuiſti, alia mitti timuit, ne illi qui eam rapuerat *Baſil. vterque & V. niſi quod* quam *pro* qui eam. Nunquam rapuiſti, alia mitti timuit, ne illa quam rapuerat B.
Putat nolle] puta nolle C.
Se velle] ſe nolle C. *in margine, ſed in textu* ſe non velle *quomodo & editi. Fort.* non nolle *leg.*

In Librvm IIII.

CONTROVERSIARVM

QVI ALIIS NONVS EST.

IN PROOEMIVM.

Aduocetur memoria) vocetur C. Quæ quando) quæ quomodo C. & quæ quando *Frob.* Scribit) ſcripſit C. *& Baſil. vterque.* In forum) inferorum C. inferiorum *Frob.*
Fatuos fingant) fingunt V. Futurus) *In marg. C.* futuris. Plauſus excipere) *Sic Heru.* deficere *Frob.* Adijce nunc] adijce in hunc C. Obloquitur) alloquitur *Frob.* Nec ante] negante C. negantem *Frob.* Tectum ac parietes] tectum ac parietem deſiderantem C. tectum *autem abeſt ab vtroque Baſil. Et mox* qua *legit Frob.* Ad quod exercet) quod exerceat C. *Baſil. vterq;* Solet eſſe, vero certamine. gladiatores) *Sic Heru. interpungit, Cou. vero ſic :* Itaque ſolet eſſe. at vero certamine gladiatores *& Frob. eodem modo.* Luctantes] Iuſt. Athenas C. In exercitatione) *Sic editi ;* in exercitationem C. Quo decernimus] *Sic V.* quod cernimus C. *& Baſil. duo.* Euenit : omnia] venit, omnino *Baſil. vterque.* Perferenda eſt, hic] *duæ poſtremæ voces abſunt à Frob.* Pendant) pendunt C.

CONTROVERSIA XXIV.

Thema) *abeſt à C. & Frob.*
Miltiades] Militiades peculatus C.
Cimon) Timon *male Frob.*
Sordide diues] diues ſordide C.
Eique filiam) *Sic Rom. Baſil. vterque* filiam ei ſuam.
Filiam nubilem) nobilem *A. Frob. male.*
Nihil inquit filiæ] *Sic Frob.* nihil inquit filia C. *Heru.*
Contingent) *Baſil. vterque* contingerent.
Ad vindictam] *Sic Heru.* an ad vindictam C. *Frob.*
Proijciam) proijciemus C. *Frob.*
Callias] Gallia C. *& ſic alibi vitioſe.*
Heredi ſuo) *Sic Heru.* habendi ſuo *Frob. male.*
Ex Cimone] *ex Gimone* C. Timone *Frob. vitioſe vterque.*
Ne felicior quidem] nec licet quam liceot quidem C. nec liceot qua liceor quidem *Baſil. vterque.* Inter parentis] partis C.
Vnus Miltiadis) vnius *Baſil. duo.* Præter ſeipſum poſſet] poterat C. Infelicitas eſt) *Sic Heru.* felicitas *Frob. & Rom.* Faciam dicat) *Sic C. Frob.* faciat, dicat *Heru.* Certe beneficium reddam) certus reddam *Baſil. vterque* certius reddam C. V. *&* honeſtū C. *pro quo editi* honeſte. Niſi liber ſum) niſi libertum C. *& Baſil. duo.* Maior iniuria eſt) malorum iniuria eſt *Baſil. vterq.* Quam fuit beneficium quo tunc] quantum fuit beneficium quod tunc *Baſil. duo.*
Non iſte] *Sic Heru.* Non eſt *Frob. forte* Non is. Vis diuitias) vis tu diuitias C. Nullo mihi felicior] *Sic A.* Nullibi *Baſil. vterque.* Iacebat) *Sic Baſil. duo.* Alligatus iacebat B. A. V. Cui non tam] *Sic editi,* Cum non C. Adulterum ſolum occidero) *Sic Rom.* occiderem C. A. B. V. dimitterem *Baſil. vterque.* Non occidam) occidam C. *&.* Magnum vterque beneficium dum datis recepiſtis) *Abſunt hæc à C. & eorum loco ;* Vterque magnum beneficium dediſtis, tantumdem datis recepiſtis. Cimon quod C. *& Baſil. vterque forte leg.* tantum dum damus recipimus. *Et paullo ante :* Neutrum beneficium, *pro* non beneficium *Rom. Vide Excerpta.* Nihil aliud aſpexi] reſpexi C. Ab eodem mitti) *Sic Baſil. duo;* dimitti V. *Rom.* Quantum ſit] quantum eſt C. eſſet *Frob.* In ciuitate] in ciuitatem C. Impenderem] impenderam C. *Frob.* Hominum] *Sic Heru.* omnium C. *Frob.*
Habe filiam] *Sic Rom.* habes in Calliam C. *Heru. vero* habes Calliam. *Forte* habes en Calliam. *Hic in Frob. tres amplius verſus deſiderantur.*
An quiſquis] an non quiſquis *Frob.*
Pro tractatione] *Forte* pro ratione.

In ingrati controuerſijs) Male Baſil. vterque ingrati in cont.

Me in cubiculo meo] Pronomina de vetere lib. acceſſerunt.

Niger Brutidius illas] Brutus Brutidius illis (lego illic) illas C. Frob.

Nam & metu) Sic Rom. pro timore metum Heru. diuerſim legit: Nam & me tamen Frob. Nata ex compendio varietate.

Menſularium] inſularium C.

Hanc ſic tractauit) Sic Romæ ex coniectura editum. ſic putauit Baſil. vterque.

Memini. Deinde Fuſcum) Sic interpungendum: Memini Deinde Fuſcum.

Non commendationis ſe id) non commendatione in ſe C.

Mire fuit) mire Frob.

Detrimento ſenſus] detrimentis C. & Baſil. duo.

Laudat] Sic editi. ſed laudat A.

Paſſus eſt) eſſet V.

Nactum eam occaſionem) Nactam eam occaſionem C. nec eam occaſionem Baſil. vterque.

Illud publicum) Sic recte A. & Frob. iſtum Heru.

CONTROVERSIA XXV.

Flaminius Prætor) Sic Heru. Proconſul C. Frob.

Cuius formæ] cuius fæminæ Baſil. vterque.

Non obijcio] non abeſt à C. & Baſil. vtroque.

Non obijcio lenocinium] Sic Heru. abſunt tamen à Romano & Frob.

Obijcio hiſtrionicam, iocos mimicos, in conuiuio, &c.] Sic Heru. Obijcio hiſtrionum iocos annuos, reuinxerunt in conuiuio, & ei Frob. vbi reuinxerunt Forte edere voluit vt & in C. legitur, non obijcio hiſtrionum iocos, apud vos reſtrixerunt in conuiuio Rom. editio. Hanc varietatem Excerpta pepererunt.

In hoc te cum vxore non miſimus] Sic Heru. te cum vxorem non miſimus Frob. In hoc tantum vxorem non miſimus C.

Ecquid intelligitis quomodo) Sic editi omnes: Et qui intelligeris quemadmodum A. B.

Multa dederit] alia dederit V. Vtraque vox in Baſil. vtroque deſideratur.

Homicidium neget] negauerit C.

Sub ebrietate] ſub hebrietatem C.

Sparſam in conuiuio ſcobem] ſcrobem B. Frob. Et male Baſil. duo euertitur pro euerritur. Et mox ſortiti pro ſorti Heru. vitioſe.

Si in triclinio) qui in triclinio C.

Quid occidere ad arbitrium] Sic Heru. Interpunge tamen interrogationis notã poſt occidere; non poſt meretricis.

Voluptati fuit) voluptatis eſt B.

Quicunque) quique C. Antiquis pro quiſque vel quicumque vt ſup. nonnunquam & Horat. quandoque pro quãdocunque. Impotum] in locũ C. in locum Baſil. vterque. Legi potius] Sic Heru. lege Frob. In conuiuium attrahas] in conuiuio Frob. non recte mox deſcribitur idem pro deſcripſit.

Noxiæ) Sic Frob. noxie Heru. noxia B. A.

Statim intento] Sic Rom. ſtat intento Baſi. vterque. Initijs adeſt) abeſt C.

Accuſauit te. quis?) Accuſant te: quis C. R. ciues Romani Baſil. vterque. Po. Ro.

Iudicarunt te: quit te Prætor) Sic Baſil. duo: Iudicauerunt te: qui? TR. C. pro Tribuni vel Triumuiri. editi omnes Prætor. nata à ſingulis litteris varietas eſt. te pronomen expunge.

Vnquam pro roſtris) vnquam abeſt à C. & ita ſcriptum eſt: Nunquid iudices: quid pro roſtris vidiſti? lego vidiſtis.

In ſinu meretricio) in ſinum meretricium C.

Cuius oſculo] Sic Heru. eius oſculo Frob.

Ob cuſtodiam) ad cuſtodiam Frob.

Damnatus eſt) erat C.

Maieſtatis læſæ. Reus enim quod tueri ſe facto] maieſtatis lege, reus vnum enim, ſed correctum in marg. Cum enim tueri ſe facto C. maieſtatis læſæ reus. Vnum enim quod tueri ſe facto Baſil. vterque.

Necare. Puto) negare puta Baſil. duo.

Si quid fecit] fecerit Baſil duo.

Committit] Committat C.

Item cum veneficium) Abeſt item à C. ſed margini additum.

Cic. animaduertit) animaduerteret C.

Et iuri & apparatus] & iure apparatus eſt C. in marg. & Iuris & apparatus eſt.

Magnitudini] magnitudine B.

Tanquam ſi legatus] ſi abeſt à C.

Mandata affert, ſic audiuntur tanquam populus Romanus illa dederit.) Mandata aufer, ſic audit aliter, &c. C. V. Vnde putaui aliquando gloſſema hic latere: quod auferri iubeat: mandata affert non aliter quam populus Romanus dederit Baſil. vterq.

Et imputatur) eius imputatur C. & Baſil. vterque.

At ſingulorum] & ſingulorum Frob.

Si quid in aliquo eſt mali) Sic Romæ editur ex veſtigijs Vat. Sicut in aliquo mutatum eſt malis. Non tamẽn ſicut in aliquo mutatum eſt malis C. & in gloſſa: Non tamen ſiquid in aliquo mutatum malis. Si cum aliquo mutatum eſt malis. Baſil vterq.

Quod aliquem occidit) Addit V. in domo.

Maieſtatis lege accuſari] Sic A. læſæ V. neutra vox eſt in Baſileenſibus.

Violauerit maieſtatem) violauerit A.

Propter hos] propter hoc C. & Baſil. vterque.

Vt Flamininum iudex probet] Sic Heru. vt illum iudex probet C. vt illum iuuet, ac probet Frob.

Dimittat. Itaque ſic agere) Itaque ſic ageret C. Sed dimittatur, ſed ſit agere debemus Baſil. duo niſi quod Heru. dimittat.

Item negabat) Itaque V.

Narraturum] Sic Heru. negaturum Frob.

Senecio dixit) Sic Rom. Senecionis eſſe bonum ſe habere animum pro reo C. & Baſil. vterque Sertiones deeſſe V.

Abſtinentia diligentiam excutiatis] Sic Heru. abſtinentia diligentia C. abſtinentia diligentiane excutiatis Frob. Prætorem perire) Prætori perire Heru. Procoſ. Frob. pro Proconſule. ſic ſupra in Montanus Votienus: proles vindicari poſſit. in Vat. Eſt Procoſ. Ergo iratus] ſic Rom. ergo nunquam iratus Baſil. vterque. Qui, damnatus vbi: in prætoris) Sic recte Romæ editur & interpungitur. Alibi enim ſic editur: quia damnatus ſub prætorio fuerat. Eſt enim vllum] eſſe enim nullum Frob. ſine interrogationis nota. Vt aut occideretur indemnatus aut damnatus viueret] Sic Rom. editio, è veſtigijs Vat. Nam Baſil. duo: vt occideretur aut indemnatus viueret.

Multa corrupte) corupta *Frob.*
Flamini viue] *Sic editi.* Flaminine C. *recte* Flaminius *enim*, *non* Flaminus appellatus eſt.
Argentariusin quæ] inique C.
Idem dixit quod meretrix tua hoc nunquam) *Baſil. vterq.* id eſt, quod dicit meretrix tua, nunquam.
Quendam auditorem] *Sic editi omnes.* quondam C.
Nec vlli alij contigiſſe ſuo] Nec Iulio nec alij conceſſiſſe C. *in marg. In textu*, conticeſſe. *Baſil. vterque*: Nec Iulio nec alii contigiſſe ſuo, *pro quo* ſcio *leg. ex Vat. Lipſius noſter* nec Vibio, *pro* nec Iulio *reponendum cenſebat. Notus ad auctorem de cauſis corruptæ Eloquentiæ quem Quintiliani dialogum eſſe nullus dubitat.*
Vt diſcipuli] Vt diſcipulis *Frob.* vt à diſcipulis *Heru.*
In Flaminio) in Flaminino C. *recte.*
Publicam ſecurim) ſecurem *C. & ſtatim* eras *Heru. pro* erat.
Sed non minus bonam) *Sic Frob. Heru.* ſed minus bonam.
Vt omnia] *Sic Heru.* & omnia *Frob.*
Sordidioris notę Prætor) *Sic Heru.* Sordidioris pater notę, ad occidendum *Frob.*
Apretore lege actum eſt) à patre *Frob. vitioſe vt ſup. paullo.*
VIBIVS) LIBIVS V. *Repone* TITVS LIVIVS *ex Epitoma.*
Munus ſpei eſt] *Sic Heru.* minus ſpeciei eſt C. *Frob.*
Illi qui tument & abundantia] *Sic Heru.* Illi qui tument, illi qui abundantiâ C. Illi qui tum etiam abundantia. *Frob.*
Tumidiſſime dixiſſet] dixit *Frob.*
Tetracolon] *Sic leg. ex V. Baſil. vterq* tetracolo.
Hanc ideo ſententiam) *Sic Heru.* Hanc igitur ſententiam *Frob.*
Vi ſenſus) an ſenſus C. *Frob.*
Et certe) ecce & genus C.
Nocte) nocti C. *Fort.* noctu.
Ne victimę quidem] ne *additur e veſtigijs Vet. libri.*

CONTROVERSIA XXVI.

PEr vim metumque) *Sic Heru. & epitoma.* per vim vtique C. V. *Frob.*
Pacta conuenta) *Sic Frob.* conuentaque *Heru. ſed illud melius.*
Rata ſint) *Sic in Excerptis.* facta ſint *Baſil. duo. illud tamen malo.*
Duos expoſitos) ſuos filios C. duos filios *Frob.*
Reddit illi duos) reddit illi ſuos filios. *Baſil. vterq.*
Cum alienis) *Sic Heru.* cum alternis *Frob.* cum alterius C. *& in marg.* alienis.
Abſtuleris] abſtulerim C.
Inuidia eſt] indicuiua eſt V.
Vis pro alimentis) *Frob.* quas pro alimentis eſſe duco datas
Dum ne minus reddas) dum minus reddam *Heru. Frob. tantum habet*, minus reddam, reddas A. V. dum ne minus. *hæc abſunt à C.*
Non cum educatore pacta eſt] *Negatio abeſt à Frob.*
Si vis ex ęquo diuidamus) Si vis *abeſt à C. et* vis à *Frob.*
Iruniqne habebo] habeo *C.*
Quod modo agnoui) ignoui *Heru. male.*
Vterque inquis] vtique in his *C.*
Si iam meos] ſi tam os *C.*
Vel paciſcenti vel neganti] *Sic. Rom. ex* V. vel pacti eſſent, vel negati *Baſil. vterq.*
Patrem dimittere] *Sic Heru.* patrem *C. ſed gloſſa* parem *quomodo & Frob.*
Aſſueuit] Aſſuebit *C.*
Ego etiam ſi] *Pronomen ex V. acceſſit.*
Ex illis vnus) vel vnus *C.*
Sine herede manere] *Sic Rom. ex coniectura. Baſil. enim* ſine hærede herere hereo C. *in ora.*
Sunt, inquam] *Sic* V. inquit *Baſil. vterque.*
Illic ait] *Sic Heru.* ille ait *Frob.*
Mihi erat neceſſe] *Sic Rom.* mihi, cum eſſet neceſſe mihi *C. Frob.* mihi, cum eſſet neceſſe, *Heru.* cum eſſet autem V.
Tanquam quia] *Sic Heru.* tamen quia C. *Frob.*
Vidit) videt C. *& Baſil. vterque.*
Niſi hic emero) hęc V, *vnde* hanc emendo *Vide Iac* Reuardum ad l. CXVI. D. *de reg. iuris*, & *Cuiacium lib. XXIII. Emendat. cap. XXXII. qui & de alimentis præſtandis ad hunc ipſum Senecæ locum lib. XVI. Obſeruat. cap.* 34.
Neceſſe tibi? Quare? etiamnum carere poteras *Sic Roma editur ex coniectura vulgatæ lectionis & C.* tibi neceſſe carere, primum etiam non carere poteras *Baſil. duo.*
Ergo hoc tibi) *Pronomem* hoc *abeſt a Baſil. vtroque.*
An ſi) Niſi C. *in gloſſa* aut ſi.
Adhibita eſt] adhibitus eſt C.
Sed paſſo ſuccurrit] *Sic Heru.* ſi paſſos vt currit C. *in gloſſa* paſſo ſuccurrit. ſi paſſos incurrit *Frob.*
Quam per quem] quam *vt ſuperuacaneum delevimus.*
Illi neceſſe fuit] *Sic Frob.* illic *Heru.*
Quod & ſponte] *Sic Heru.* quod exponere *C. Frob.* quod exponeres A.
Morbidum) *Sic Baſil. vterque* orbum C. B. V. *& Rom recte.*
Dixit modo) dixit mihi V.
Recuperantem] recipientem C. A.
Sinite me) ſi ita me *C.*
Non eſt quod dicas] *Sic Rom.* dicas alium *Baſil. duo.* alios A. dicat *C.*
Et illud dixit) dixerit C. dixerat A. *delenda forte copula* &.
Ceſtij ſimius eſt) *vera hæc lectio eſt è veſtigiis vulgatæ lectionis*: certiſſimum ius eſt. *quam ſequentia græca confirmant.*
Illud tamen) illum tamen C.
Hermenumata) *Sic Heru.* Ermenium acta *C. Frob.*
Male vicit] vicit *abeſt à C. & Rom. editione.*
In vltima parte teſtamenti figuram tractaret) cum vltimam partem teſtamenti per figuram tractaret *C.*
Quando ego) *Sic Heru.* quandoque ergo *C. Frob. & in marg. C.* quandocunque.

CONTROVERSIA XXVII.

ACceſſijt] *Sic Frob.* acceſſit *Heru. fort.* arceſſit *melius.*

In amicitiam) amicitia C.
Reus fuit cæli patris] Hæc addita ex Epitoma abſunt ab vtroque Baſil.
Quod manu illius vſus ſum) Sic Roma è veſtigiis V. editur? vbi legitur: quod manus illius vſum, pro quo illius ſunt Baſil. vterque vſus eſt C.
Integer tyrannus Sic Heru. inter tyrannos C. Frob.
Præciduntur tyrannicidæ manus) Sic editi omnes preciſa tyrannicida manus C.
Patri præcedite) Sic editi. archi pregite C. in marg. arci predite.
Impune vapulaui) vapulabis A. Patrem cædere] cæderer C. Virgines rapere) Sic Heru. virgines parere C. Frob. in gloſſa pare. Sic huius] ſi cuius C. Pater interfecit, pater te fecit) frater te interfecit patei fecit C. pater ferit Baſil. vterque.
In me ingeſſiſti) Sic Heru. in me ingeſſi C. Frob.
Occupant) præcipitant C. in ora & in textu occupant vt editi omnes.
Tenent ecce cruentum) Sic Heru. Terrent ecce cruentum tyranni caput C. in marg. & Frob. In textu tenent ecce tyranni caput.
Ex arce deſcendentem) Verbum abeſt à Frob.
Non putares illas) putarent illum A.
Pereant) pereat. V. Et mox qui ſunt pro quo vulgati quam ſint.
Fortius inquit] inquam V.
Mihi pepercilſet ſi vnicus fuiſſet] Sic Heru. pepercit Frob. Ille quoque mihi pepercit, ſed ſi vnicus fuiſſet C. In marg. autem: ſed ſi imitatus fratrem fuiſſet.
In funere manus] Ille cuius in funere me cecidit C.
Defendit enim] ſic Baſil. duo ſed. enim abeſt ab V.
Illi mandaui] mandauit B.
Pro Rep. inquit feci] Pro Rem. & in marg. pro rep. quomodo editi omnes.
Nec imputare] nec imputa C. puto leg. ne imputa.
Habuiſti inquit quod] inquit omittit V. vt gloſſema.
Erat illi tradebatur) Sic Rom. editio ex coniectura. Erat quam vis quiſquis iſte tradebatur C. & Baſil. vterque In marg. C. cedebatur.
Qui à reo] qua reo C. In marg. qui à reo vt editur.
Frater perijt) Sic Heru. frater abeſt à C. Frob.
Quem inuitum] quidem C. vtrumq; forte recipiendum.
Itane apud vos] qui apud vos C. In marg. quia apud vos, vt & Baſil. duo qui apud nos V.
Quiſquis patrem cæciderit Sic Baſil. vterque. Hæc verba abſunt à C. ſed margini aſcriptum deeſſe aliquid.
Et ſcriptum legis anguſtum eſt, interpretatio diffuſa eſt) Sic Heru. & Rom. abſunt tamen omnia hæc à C. & Frob. præterquam diffuſa eſt vt verſus integer defeciſſe videatur.
Quid legis intereſt excipere) Sic Heru: quamuis in te in legem excipere C. In marg. quamuis legis intereſt excipere, quomodo & Frob. niſi quod exciperet legit.
Quid opus eſt caueri lege) lege cauere C.
Si officioſe) Sic Heru. ſi efficio ſiquis C. in marg. ac officio Frob. vero, ſi officio ſiquis.
Quam multa] Sic Heru. multa quam tyrannus C. & in gloſſa quæ. multa quamque Frob.
Tyranno iubente) Sic editi omnes C. in marg. Tyrannus & iubente abeſt à B.
Frater vultu) Sic Heru. contumaci & fraterno vultu C. Frob.
Intellexit] intellexi C Frob.
Item an illo iam tempore) Idem an illo tunc tempore Baſil. duo, niſi quod Heru. Item, Id eſt an illo iam tempore V. Nata varietas ex compendiis Idem.
Inuitum, inquit, me nemo vindicaret] Sic Heru. Inuite, inquit, me non vindicauit Frob. Forte nemo vindicabit leg. nemo iudicaret C.
Eius qui cæcidit ius idem eius] Hæc male omiſſa puto in B. & Frob.
Manus pendere] Sic editi omnes manus perdere C.
Ne dixeris] Sic Heru. ne dixerit C. Frob.
Sed patri dignus parricidio viſus eſt] Sic Roma editur ex V. vbi legitur paticidio dignus es dignus eſt C. in marg. viſus eſt. ſed patri parricidio dignus es. Heru. Sed ipſo parricidio dignus es. Frob.
Dolorem) Colorem C. in gloſſa dolorem.
Et induxit) & duxit C. & Baſil. vterque.
Cicatrices patris) cicatrices pulſati patris C. & Baſil. vterque.
Nihil poſſe] non poſſe Frob.
Ab altera hoc colore] Sic Heru. Ab altero Frob. Ab altera parte, hoc colore C. & V. qui & mox manibus pro manu habet.
Tibi ſe putet debere] ſic V. Sibi Baſil. vterq; & ſtatim rurſum ſibi iudico & videre C. Aſcriptum ora tamen debere.
A Iul. o Sabino) Et à Iulio & à Sabino C. & Baſil. vterque Melior tamen Romana lectio.
Cum deſcriberet tyrannum occiſum Sic Heru. deſcribe, inquit, deſcribe tyrannum occiſum C. & Frob. niſi quod deſcribere vtrobique infinito legat.
Quanto melius frater tuus perierit) Sic Rom. ex coniectura beneficio perierit Baſil. vterque. quanto frater tuus Buſitius pepercerit C. in gloſſa, vnde nihil eruo.
Calumniam] calumnia C.
Vrbanas res] res abeſt à Frob.
Oppium Flammam) Sic Roma, editur pro quo ocium Frob. Occium Heru. vitioſè vterque.
Silentium fecit] manu fecit amplius eſt in Frob.
Sed bene precati.) Sic Rom. editio cetera enim interpretati habent.
Atque illud dixit) aut illud dixit C.
Nolite inquit) inquam C.
Sæpe qui miſereri potuit, miſericordiam rogat) Carminis lege excudendum curaui. eſt enim Trochaicum verſum de vetere aliqua tragœdia.
Seianus] Sic editi omnes. Seanianos V. al. Seianianos. & anianos C.
Vt in Lautumias) Sic V. & Heru. vt Latumias ſinev Frob. Lautumiæ minime) illa minime C. ille minime Frob.
Initum eſſe) Sic Rom. ſed in his eſſe C. ſed iis eſſe Baſil. vterque. Vnde Faber iniiſſe ingenioſe repoſuit.
Perueniret] perueneriṫ C.
Difficilius feci] fecit B.
Iam tum factum eſſet) Sic Heru. quantum C. Frob.
Tyrannum effugiſſem) tyrannicida C. tyrannicidia Frob.

Illa qua frater] illam quam B. *male.*

CONTROVERSIA XXVIII.

DEVI ſit actio] *E veſtigijs Vat. codicis & Excerptis addidimus titulum.*

Cruditatis] crudelitatis *C. B.*

Maternus auus) filium eius auus maternus *C.*

Viſendos nepotes) nepotes *abeſt à C. & Baſil. vtroque. eſt tamen in V.*

Querenti patri per præconem) patri *abeſt à C. & Baſil. vtroque.* quęrenti præconi *Frob.* quærenti per pręconē *Heru. De præconibus multa colligit Pet. Pithoeus lib. 1. Aduerſariorum Subſeciuorum cap. 2.*

Sinu meo rapui) *Sic* Rom. *ex* V. e ſinu meo rapuit *Baſil. duo.*

Nouerca] nouercam C.

Habui filiam quamuis iſte vnus filius ſuperſit fœcundam] *Sic* Heru. *& Rom.* Habeat filium, quamuis iſte vnicus filius ſuperſit fœcundum *C. & in marg.* habeat mater. habeat filium quemuis, iſte vnum filium habeat, mater habeat ſecundum F*rob.* Habuit filiam quamuis vnum filium habeat fœcundum A.

Habebat] habeo *C.*

HABVI dicendum] habeo A. *non recte. Uſurpatum illud in Comœdia. Terentius* Heautontim. *Act.* 1. Ehem quid dixi habere me? habeo, imo habui Chreme.

ALTERA PARS. Habitu) *intrudit hæc* Heru.

Ne non admittare] non *acceſſit ex* V.

Iuuet) iuuat C.

Raptor ille & impotens] *Copula abeſt à Frob.*

In domo aui à patre queritur) *Sic Rom.* ex coniectura Iudicatam patris quæritur *C. In marg.* iudicaria *vt &* V. indicari à patre quæritur *Baſil. vterque. Ex quo Romæ. editur*: in domo aui à patre quæritur.

Non ſum) non ſolum C. *In marg.* non ſum.

Hæc vis vera fuit) Hæc vera fuit C. *In marg.* vis vera fuit hęc res vera fuit *Frob. Sed magis places* vis.

Pater quos) per quos C. *Frob.*

Abducam] adducam F*rob.*

Et tribus] & ex tribus C.

Nihil vobis ſubtraham] *Sic* Heru. Hunc vobis *Frob.*

Et mox præconi quoq; omnia V.

Rapuiſſem, accuſari poſſem, *&c.*) accuſari poſſet beneficium meum C. *& abſunt illa* quod viuit puer. rapuiſſet, accuſari poſſet A.

Quam cum patre) *Sic* V. *melius quam Baſil. duo*, pro patre. *Præceſſit enim* cum auo. *& ſequitur* cum matre.

Vt dicas) vt dicat B. *Ergo* poteſt *antea* erat *legendum.*

Qui eſt inteſtati filius) *Sic editi omnes* qui eſt tu inteſtati filius C. *& in gloſſa pro* tu tui.

Tuus heres) cuius V. *& mox* eſt *pro* es *Frob.*

Nobis attributa) ſi attributa C.

Si nepotem) *Si abeſt à C. et* Frob.

Laſciuos iocos] *Sic editi omnes* Puerilcs iocos C. A. B.

Cui male) quo A. *Forte* quoi.

Profeſſas) Profeſſus C. *Frob. &* tuas *pro* ſuas.

Languente verò puero) *Sic* A. V. languente vero genero *Baſil. vterq. malim tamen* languente puero.

Generi venientem) ingeri *Frob.*

Medicis vero ſuaſiſſe ne venirent] Medicos C. *vt Baſil. vterq.*

Ne puerum) & puerum *Baſil. duo, vnde vt reſcribo.*

Non ſemper proximos] proximos *abeſt à C.*

Qui videri) videre C. *Frob.*

Alterum occiditis] *Sic Rom. ex coniectura.* occidiſtis enim *Baſil. duo.*

Vbi alicui] aliquot *C. neutra vox eſt in* Frob. *& abeſſe poteſt.*

Pro duxit] *Sic Heru.* induxit C. *Frob. melius*

Ei qui poſtea] eius qui poſtea B.

Ca'um fratris) *ſic editi omnes* caſu fratris C.

Veni cum voles aſpicere] *Sic Rom. & Baſil. duo niſi quod hi* veniet *habent.* veniet cum voles aſpice C. *Forte.* veni & cum voles aſpice.

Quæ eſt iſta tam ſera pietas, tam præpoſtera] *Sic Rom. ex Epitoma* quę eſt iſta aucta præpoſtera C. *in gloſſa* actio *Leg. forte*: quæ eſt iſta auſtera vel ſeuera pietas, quę eſt iſta auctoritas præpoſtera *Baſil. vterq.*

Quęrere duos] tuos V. C.

Homo rariſſimi] non morariſſimi C.

Si eadem ſunt) *Sic Rom. ex* ſic *quod in* Frob. *tantum legitur.*

Galla Numiſia] *Sic Rom. é veſtigiis V.* C. *Frob.* Nummiſi. *vnde Heru. edidit* non niſi.

Dictum) dictum ſi C. *Et mox*: vnciam nec filię deberi. *Forte* vncia nec filię debetur.

Filiæ locus] *Sic* Heru. filio C. *Frob.*

Plura multa) multo C. V.

Bellum eſt] eſt *abeſt à* C.

Erras pater, inquit, &c.] *Hæc eadem ſupra dixit Montanus Votienus.*

Scaurus vocabat) *Sic* V. notabat *Baſil. vterque*

Rem veram, non minus) *Sic Heru.* non *abeſt à Frob. &* rem veram, *in Excerptis deſideratur.*

CONTROVERSIA XXIX.

COnſcios indicet) *Sic Excerpta* Baſ. *hic duo* dicat. Me patrem] fratrem C. *In marg.* patrem.

Elegi] eligere V.

Niſi occideret] vt occideret C. niſi & occideret *Heru. Neutra vox eſt in* Frob.

Deſperatione vltima] cum deſperatione C.

Auctorem per vulnera) per *abeſt à* C.

Vbi grauiſſime mihi] me grauiſſime Frob.

O mendacium ſimile veneficio] *Sic Rom. & Excerpta.* veneficium ſimile eſt mendacio *Baſil. vterque.* vbi beneficium B. A *vt* b. *& v. ſæpe à librariis, & Hiſpanis confundi ſolent.*

Sic credibile eſſe in ſorore paricidium] *Sic Rom. ex coniectura.* paricidium in ſorore creditis C. Si incredibile eſſe in ſorore paricidium *Baſil. vterq.*

At illa dum nouercę meminit matris oblita] at illa dum nouercę meminit, *hæc abſunt à* C. *& eorum loco*: nouercæ meminit, matris oblita eſt.

Peto ne quia] *Sic Heru.* nepote ne quis filium vindicaui C.

Expauiſti] expaueſcis C.

Tanquam nouercam] nouerca C. Nouerca quoq; ante occidit) *Sic Rom.* C. *& Frob.* nouerca quoque non ante occidit *Heru.*

Cineribus tuis] ſuis *Frob. & mox* inſequitur *pro* perſequitur.

Torqueri] *ſic Heru.* torquere B. C. *Frob. & Rom.*

Huc mea] huccine C. huc me V.
Puellare ſit ætas ſic magn.] Sic Rom. & Heru. ſed ita pro eras habet puellæ ſit ita ſi C. Frob.
Si parentes) iſtius parentes Frob.
Conſciam furti dixit] fuiſſe dixit C.
Quæreur) quæritur C. in marg. quæreretur.
Totius populi habitum lacrimis ſuis expreſſit] lacrymas ſuis expreſſit C.
Video ſubito] videte C.
Ætatis adiecit] ętas adijciet Baſil. vterq.
In qua torta) in qua & torta C.
Non ferebant) Sic Baſil. duo ferebat B.
Inueniat quemadmodum] inuenerat B.
Illa enim ſi tam] illam C.
Se perferre) al. ſe poſſe ferre.
Debere eſſe ætate prouectam) Sic Heru. ætate prouecta Frob. Quid ſi deber legas?
Fuiſſe opus & conſcia] Sic editi omnes, ſed redundat opula. expunge itaque.
Habuerim] habueram C. Frob.
Patri affuit] adfuit B. A.
In hoc eodem loco) Sic V. hoc abeſt a Baſil. vtroq;
Liberos ſuos eſſe) Sic V. liberos eſſe ſuos Baſil. duo.
Poreſt iſta) poſt iſta Frob.
Difficilius) facilius C. in textu. In marg. difficilius. Et mox filios pro liberos Baſil. duo.
Scelera ferat] In marg. C. fiant.
Recte nihil] mihi C. Frob.
O incauta) ô abeſt à C. & Frob.
In dolorem] in dolore C. Frob.
Æſtimo, cum tum ira, tum odio furerem) Sic Heru. nemo tunc cum ira, tum odio furere Frob. & C. qui in marg. furerem.
Liberos) Sic V. filios C. & Baſil. duo.
Occidiſſem) Sic Heru. occidiſſet Frob.
Volui? ſed] Sic Rom. ex coniectura: Nam voluiſſet C. Frob. voluiſſem Heru.

LIBRI V.

CONTROVERSIARVM

IN PRAEFATIONEM.

SI qua] Sic Heru. ſi quam C. Frob.
Fatebor] fateor Baſil. vterq.
Iam pudet] me iam pudet Frob.
Agam ſcholaſtica ſtudia) Sic Heru. Agam hoc habent ſcholaſticorum ſtudia C. Frob.
Tractata) tracta. C.
Et dimitte] & dimittere vet. lib.
Iureiurando] Iureiurandi C.
Quod affirmem dixiſſe me quæ ſciui] Sic vet. lib. & Rom. quod ferme dixiſſe memini me quæ ſciui. Baſil. vterque. Mox quęque audiui abeſt à Frob.
Pertinere credidi] iudicaui Heru.
Habuit] habuerit C. Frob.
Non in ipſius, &c.] non vt ipſius C. Et mox: in ſocero efferrent habet exemplar Britanicum rectius quam ferrent.
L. Aſperanas) Quomodo Aſprenates C. Frob.
Quintilianus) ſic Ro. & v. l. ſenex addunt Baſil duo.
Sæpe cauſam] Sic vet. cod. & Frob. hæc tamen abſunt ab Heru. Et mox annicitur in quibuſdam deeſt vt cum ſuperioribus cohæreat. Et forte diſcebat pro dicebat leg.
Aliquam vocem) pro his aliquem legit Frob.
In altercatione peruenire. Vires ſuas nouerat] Sic legit & interpungit Frob. Reliqui enim carent verbo peruenire.
Verborum quoque non vulgarium grauitas ipſe cultus habituſq; corporis) Sic Heru. breuius C. Frob. Verborum quoque corporiſque mirè. Et mox aptus Frob. pro aptatus.
Scire poſſes) ſciri poteſt C. Frob.
Præſtaret Scaurus, ſed quantum deſereret] Ignarus charus, ſed quantum diſſereret C. Frob. niſi quod hic ignaris Scaurus habet.
Sed quam fortunæ] quam tum fortunæ C. forte quam tu reſcribendum Et ſtatim ſic illum v. l.
Cum illis) cum illo C. & ab vno v. l. ſenatus conſulto abeſt forte quia duabus tantum litteris S. C. ſcriberetur.
Sed extant libelli] Sed ex his libellis C. Frob.
Lugent] Sic v. l. & Rom. al. lucent. pugnāt Baſ. duo.
Multoque diſſolutiores) multo quidem ſolutiores C. Frob. multoque ſolutiores v. c.
Actionibus) auctionibus C.
Deſtitueret) Sic Frob. deſtituerit C. Heru.
Labor adiuuabat ij caloris) Sic Heru. hi calores Frob. calor adiuuat, ii caloris Rom. calor adiuuat ij coloris C. color adiuuat, hi coloris lib. vet.
Nouiſſime) & nouiſſime C. Frob.
Illepide] lepide C. & Baſil. vterque cum M. Lepido. Rom.
De Labieno interrogatis] Sic Heru. De rabie non interrogatis C. In marg. Labienum interrogatis
Faciebat enim) Sic Rom. Forte etiam affectabat leg. poſſet adfectantem imo cenſorium ſupercilium C. Frob. affectare cenſorium ſupercilium Heru.
Cum alius] cum alias C.
Qui permulta] qui multa C. Frob.
Summa quidem) quidem omittunt libri duo.
Inter obſtantia) ante obſtantia C. Frob.
Nemo erat quin cum homini) Sic Heru. hæc abſunt à C. & Frob. Eius loco: quæ non cum homini.
Homineſque] Sic Rom. ex V. honoreſque Baſil. vterq.
Rabienus vocaretur] Sic Heru. Rabies Frob. vagaretur lib. tres, vt ad ſequentia pertineat.
Animus per vitia) Sic Heru. inter vitia C. & Frob.
Et qui Pompeianos) Sic l. v. & abeſt à C. & Frob. & Pompeianus Heru. legit male.
Incenderentur) comburerentur C. Frob.
Si triumuiris ingenium Ciceronis proſcribere

libuiſſet] *Sic Rom. & fere Frob.* ſi triumuiri libros ſi ingenium Ciceronis proſcriberent *Heru.*
Vindices] iudices C.
Regerunt vt iuſtiſſima] iuſtiſſima C. *Frob.* reiecerunt vt iuſtiſſima *Heru.*
Sæpe excipiat] *Sic Heru.* emitat *Frob.*
Cōquiritis in voſmetipſos noua quibus pereatis] *Hæc abſunt à C. & Frob.* Conquirite in vos ne ipſos noua quibus pereatis v. l.
Siquid ingenium] *Sic C. Frob.* ſicut *Heru. & Rom.*
Inueni te quemadmodum perducatis] *ſic Rom.* Inuenit C. *& Frob. qui & legit*: æque admodum reducatis : inuenitis quemadmodum perducatis. *Heru.*
Mala] malam C.
Quam non contenta certa materia ſæuitia eſt] v. l. quam contenta cetera ſeuitiæ materia eſt.
In ſcripta Labieni ſententiam tulerat, *&c.*] *Integer hic verſus qui apud Heru. legitur, deeſt in Frob. librariorum credo vitio.*
Sed etiam ſepeliuit) *vet lib.* ſed etiam ſe fleuit.
Magnam partem conuoluiſſe & dixiſſe) *Sic Rom. ex V.* magnam partem libri illius cum voluiſſet dixiſſe *Frob.* magnam partem illorum librorum conuoluiſſe & dixiſſe.
Illis libertas] illis liberatas *Frob. ſed ſine præpoſitione malim veterum codd. authoritate.*
Labieno iunctiſſimi) *Sic Heru.* Labieni amiciſſimi C. *Frob.*
Res ferebatur] recitabantur *Frob. Et deſunt illa* illo tempore.
Qui illos edidici] edidit i l. v.
A Gallione] à Galeno *l. v.* male.
Recitauit] *Sic Frob.* recitabit *Heru.*
Labieni) Labieno C.
Pro Batyllo Mecenate) pro Batillo illo Mæcenate C. *Lego* Mæcenatis illo, *expuncto.*
Puto iam) *Sic Heru.* hic puto iam *Frob.*
Soletis) ſolebatis C. *Frob. Et ſtatim* minus cordis *malim quam* nihil cordis *de vetere libro. Martialis* :
Accipe cor quod abeſt.
Ferret) ferat C. *Frob.*
De ſiphonibus] *Sic editi omnes*: Simponibus C. *alius* ſipenibus.
Repluerunt) *Sic Heru.* repluunt & de *Frob.* repleuit v. l.
Odoratos imbres) odoratorijs imbres *Frob.* adoratos *vet. lib.*
Mortibus) montibus C.
Quidquid auium volitat] *Hæc abſunt à Frob.*
Sepelitur] deponitur C. *Frob.*
Et ſi iam) etiamſi iam *Frob.*
Nobis ſatisfieri] *Sic Heru. & Rom.* nobis calceus fieri *Frob. qui & mox* de iudicibus.
Ne plura] *Sic Rom.* licet & non plura C. *Frob. & Heru. niſi quod* licet *in hoc deſit.*
Vel ſubijcietis vos) *Sic V.* vos ſubijcietis C. vos ſubijciatis *Baſil. vterq.*
Cum nihil) nam nihil v. c. *qui & ſtatim* potuit *pro* cupit.
Inurendas) *Sic Heru.* iniungendas C. *Frob.*
Paſieno] Paſſennæ v. c.
Prima eius ſyllaba in Græcum mutata] Syllabam Græcum mutatam C. *Et in marg.* ſyllaba in Græcum mutata.
Impoſuit declamatori) *Puto leg.* vt declamatori

Subtili & arido) ſed arido *Frob.*
Cum Rhetore] cum Hectore v. c.
Dicebat valenter] violenter *Frob.*
Latroni ſe addixerat non tamen) *Sic Heru.* ſe Latrouis direxerat nec tam vnquam *Frob.*
Demptam velim] velis v. c. velles *Frob.*
Et ſimulationem) & aſſimulationem *Frob.*
Quam vbi ſcholaſticus quod) quam vbi ſcholas forum quod *Frob.*
De Popilio hæc quæ meo Latroni] *Sic fere Heru.* De pupillo, quæ miſero Latroni ſubijcitur *Frob. & v. l. niſi quod* hic ſubijciuntur.
Nulli non poteſt primum Tetracolon præferendus. Primum Tetracolon quorum faciam] *Sic Rom. & Heru. niſi quod* Tetradæum *legit.* Nulli poſt primum Tetradeum referendus. Primum Tetradeum quorum faciam *Frob.* Tetradea cum quo faciam v. c. Tetradium quidem faciam C.
Fuſci Albutii,] Ceſtii, Fuſci, Albutii, *vet cod. & Frob.*
Conflixiſſent) conflixiſſet C.
Penes Latronem gloria fuiſſet) *Abſunt hæc à C. & Frob.*
Componite] *abeſt à C. Frob. ſed marginis additum.*
Vt vobis videtur] *Sic Heru.* Ita vobis videtur *Frob.*
Hos minus) His *vet. lib.*
Dum in his ad ſatietatem) *Sic Heru.* cum bonis ad ſatietatem C. *Frob.* quamuis ad ſatietatem *libri duo vett. & C. ad oram.*
Et aliquos quos non noſtis] & alios quos noſtis C. & alios quos non noſtis *Frob. & C. in ora Heru. tantum habet* & aliquos ex ſinu proferre.
Caius Silo] Gabius Silo C. *Frob.*
Audiſſet] vidiſſet *Frob.*
Nunquam audiui patrem familias diſertiorem) Nonnunquam audiui patrem familiæ præferre oratorem ſubducere C. *Frob.*
Patrem eum) eum *abeſt à C. nam* partem eſſe *Frob. quod adijcitur in C.*
Studioſe Turrinus] Studioſe & Turrinus C. *Frob* Tyrantius *lib. vet.*
Fraterno vobis] *Sic Heru.* paterno vobis C. non vobis *Frob.*
Quam ſequi, quantum conſequi poſſet) *Sic Rom.* quam conſequi. quantum ſequi poſſet *Heru.* quam conſequi quantum poteſt *Frob.*
De viribus remiſerat] viribus deſerat C. *Lego* dempſerat.
Et ſummam legem dicendi eum putat) *Sic Baſil. vterq.* & ad ſummam legem dicendi ſe amputat) *lib. duo, quod rectius putatur.*
Etiam ſi ars abeſſet] *Sic Heru.* etiam narranti bene *Frob.*
Inſidioſe aliquid petens] *Sic Heru.* inſidioſas aliquid potentes *Frob.* inſidias aliquid petentes *lib. vett.*
At aliquando declamare extempore ſolebat) aut aliquando declamare extempore ſolebat *Heru.* poterat extempore *Frob.* quod declamare poterat tempore dicebat v. l.
Negabat itaque vlli placere poſſe, niſi) Negabat niſi actitata quoque illis placere poſſet, niſi *Baſil. duo. Sed è veſtigiis Vat. forte leg.* niſi agitata quędam illis placere poſſe. Negabat vnquam vllis placere poſſe, niſi totum noſſent l. v.
Turrinus contra) quoque *pro* contra *Frob.*
Cauſas nemo expoſuit diligentius, nemo reſpon-

dit] *Abſunt hæc a* C. *&* *additum*: cauſas nemo reſpondit paratius, *quomodo &* Frob. Quam primum) *Hæc omnia quæ ſequuntur abſunt a* Frob *&* C. *vſque ad vocem* dignitatem, *ſed repoſita hæc in marg.*

Attenuatæ domus) attenuatas domos, nobiles viros excitauit & ad ſummam perduxit dignitatem C.

Vt ſi quid illi defuit ſcias locum defuiſſe] *Sic Heru.* vt ſi quid illi deerat ſcias loco defuiſſe C. vt ſi quis illi deberet ſcias loco fuiſſe *Frob.*

Id eſt meus] *Sic tres libri.* idem meus *Baſil. vterq.*

CONTROVERSIA XXX.

Sordidatus] ſordidus C.
Sordidatam veſtem] ſordidam C.
Si hic magiſtiatus eſſet] ſi magis iratus eſſet *Baſil. vterque.*
Qui adhuc) quid *Baſil. vterque.*
Quæſo] quæro C.
Sed vitium] *Sic* V. quod vitium *Baſil. vterque.*
Taceo vtinam, &c.] Taceo hoc vitium vtinam habuiſſet & pater dum libere loquitur. C. *Sed hæc omnia abſunt a* Frob. *Heru.* vitium meum *legit.*
Accuſa) accuſet C.
Quis accuſare ſic loquentem poteſt) *Sic in Excerptis*: Quis hoc loquentem auderet accuſare C. quis hunc loquentem *Frob.* quis hunc locupletẽ auderet accuſaret *Heru. Forte ex coniectura.*
Cum ſpoliatum cadauer non ſit] *Sic Heru.* cadauer meum ſit *Frob.* cum ſpoliatum cadauer meum inuentum ſit C.
Per eadem veſtigia inceſſimus) *Sic Rom. ex coniectura.* per *abeſt à* C. *&* *Baſil. vtroq.*
Non facis ? quia accuſatorem] *Sic Rom. ex coniectura* facis? qui accuſatorem *Baſil. duo.*
Timeo ne quis iniuriam] Timeo etiam ne quis ſibi iniuriam fieri putet C.
Si dixero occiſus] ſi dixero occiſori occiſus eſt pater meus C.
Iunii Gallionis] *Verba Gallionis abſunt hic a* C. *&* *inſerit quod à Sparſo dictum eſt & hæc infra collocantur.*
Quid iſte accuſatori] iſti B.
Adhuc neſcio) *Sic Heru.* At hunc neſcio *Frob. qui mox* reliquerit *pro* reliquit, *cum Heru. legit.*
Magiſtratus poſt terga, *&c.*) *Sic Rom. ex* V. magiſtratus ſeruos poſt terga ſua non ſubmouet C. *&* *Baſil. vterq.*
TVRRINI PATRIS] PATRIS *abeſt à Frob.*
Quid igitur] quid ergo C.
Cuius neceſſarius) *Sic Heru.* cuius neceſſarium C. *Frob.*
Dolor eſt) dolorem C. *Frob.*
Genit) Genuit C.
Hæc ab inimico petita ſunt ſpolia) Nec ab inimico ſpoliari ita ſunt C. *Frob.*
In miſeria] in *abeſt a Frob.*
Miſeriarum) miſerimi C.
Incteditam] Ita creditam C.
Potens iſte) poteſt iſte C.
Exiſtimare) æſtimaret C.
Quis de noſtra) qui C. *Frob.*
Regiam ſuam effundit) effudit B.
Cur me non accuſas non poſtulas] cur cum me C.

Inter ciuilia bella] inter certamina C.
In abſentia) *Sic Frob.* in abſentiam C. *Heru. & Rom.*
Ne eſſet reus] vt eſſet *Frob.*
Inquam multi] quam multi C.
Pulſare non licet] non liceat *Frob.*
Sed tamen) ſi tamen C.
Quia inimicus eras] *Sic* C. *&* *Baſil. duo. Abſunt tamen à Romano.*
Si quem non poſtulauit] *Sic Rom.* ſi qui non *Heru.* ſiquidem non *Frob. Nondum tamen perſanatum eſſe locum monet hic Faber.*
Inquit, ſequeris) *Sic Heru.* inſequeris *Frob.*
Quam abſoluere) *Sic* B. *Frob.* abſoluero *Heru.*
Impotens alias eſt) adeo es C.
Non cauſam ſibi deeſſe] *Sic Rom. ex coniectura*: ſibi eſſe *Baſil. vterque.* ibi eſſe C.
Sed vires Etiam hanc ſententiam) ſed iure etiam nunc ſententiam *Frob.* ſed iure etiam hanc ſententiam C. *& Heru.*
Eandem terram calcamus] ex eadem terra calcamus C. *Frob.*
Suſpiceret) ſuſciperet C.
Ne in lupanar] vt in lupanar C. *&* *Baſil. vterq.* de lupanar V. *Vnde Romæ editum*: ne in lupanari
Lapſis] læſis C. *Frob.*
Eos] eis C.
Referrem) referre C.
Tumidas) tonſas C. *In marg.* Inuidas.
Producta ſacerdos tuam] *Sic Rom. ex* V. producta ſacerdote ſtatuam illam C. *recte* ſtatuam & illam. *Baſil. vterq.*
De quantum) *Sic Heru.* adhe quantum *Frob.* adæquatum C. *Faber* eſſe quantum *leg. coniicit.*
Ipſe vtique *Sic Heru.* Ipſe autem C. *Frob.*
Itaque docuerat) *Forte* docueram. Hæc autem docuerat C. *&* *Baſil. vterque.*

CONTROVERSIA XXXI.

Plures iudicio contendant) *Sic Heru.* ſi plures erunt, iudicio contendant C. *Frob. Sed illud vt breuius, legibus eſt aptius* præmio ſtatuas patri petitum V.
A filio) *Hæc abſunt a* C.
Petit pro pręmio ſtatuam patri] *Sic Rom. partim ex Epitoma, partim ex coniectura.* Statuas patri prætium petit abdicatus C. accipit præmio ſtatuas patris, pater ipſum abdicat *Baſil. vterque. niſi quod* patris *abeſt a Frob.*
Faciles habetis partes) *Sic Rom. ex coniectura*: patres *Baſil. duo.*
Maiorum quoque] *Sic Frob. qui & mox* & virtutes quouſque *Heru. non recte.*
Cum vllo) *Sic.* V. cum illo *Frob.* cum aliquo *Heru.*
Iudicium vocatur) *Sic Heru.* vocat C. *Frob.*
Paruit) *Sic Heru.* parauit C. *In marg.* paruit *vt & Frob.*
Militare] Pugnare C.
Aiunt etiam num) *Sic Rom. ex coniectura*; *Baſil. enim duo* Aiunt, ecce nunc.
Quanto honeſtius] *Hæc duo verba abſunt a Frob.*
Inter ſe contenderant] *Sic.* V. contenderunt A. contendunt *Baſil. vterque.*
Virtutes meas] tuas C.
Nunquid) nunc quid C.

Ego

Ego premium tantum habeo] ego patrem tuum habeo *C. ſed* te *loco* tuum *ſuppoſitum* : ego patrem tantum habeo *Frob.*

Permitte] mittente C.

Sed quidquid licet non oportet] *Sic Rom. ex conieɛtura.* Si quid quid licet , ſi non oportet C. ſi quid quod licet, non oportet *Baſil. vterque.*

Quod præmium accepit) *repetendum puto* propter quod.

Nota) *Sic Heru.* notam C. tota *Frob.*

Si poteſt abdicare) abdicari C. Tum inquit] tibi inquit C. *Et mox* fuit, *pro* erat *Frob.* Qui nunc non proceſſit] *Negatio abeſt à* Frob.

Tuo vinci] tuto vinci C. Nulla laus tua fuiſſet] *Sic V.* tibi fuiſſet *Baſil. vterque.* Silentio, &c.) *In margine C.* Non viri fortis fuiſſet, ſed patris ſilentio, virtutes noſtræ tranſiſſent. Tunc illuſtratus es dum cõferuntur. *Editi omnes* nunc *pro* Tunc.

Si nihil profecero] Profero *C. & in mar.* profecero.

Putabat eſſe tenendam] *Sic editi omnes.* tentandam V. B. Si patria lege) *Sic V.* patri ac lege *Frob.* patri ac legi *Heru.* Cum dubitaret exaudiſſe quendam dicentem] *Sic Rom. ex conieɛtura. Nam Baſileæ editum eſt* : ex ordine ſuo quem dicentem cum dubitare : ex ordine ſuo quem dicentem C.

Cognoui) cogitaui V. B. C. Occaſionem beneficij) occaſione C. Quæſtu non concupiui] Quæſtum concupiui C. Videri volui laborioſior) H*æc abſunt à* Frob. Et dicturi) ſcilicet, *addit Baſil. vterque.* Omnium intereſt) Omnium *abeſt à C.* Miſſus ſum] miſſum C.

Ad ruborem] roborem C. Virtutes eius] tuas V. Inter dignorum] inter, *abeſt à* C.

Nec illinc inulti redimus] Nec illinc redimus C. *& in marg.* inulti.

Iubebat Reſp.] *Sic Heru.* volebat *B.* videbat *Frob.*

Contendere me vetabat imperio] *Sic V.* contentione me inuitabat imperio *Frob.* contentionem, me inuitabat imperio *Heru.*

Res inuidioſiſſima) inuidioſiſſimi C.

Erant qui accederent] *Prima duo verba de ſuo Romani omittunt.*

DENTO dixit) *Forte MENTO qui ſæpe alias declamitat.*

Imperaſſe videretis] *Sic V.* Imperare *Baſil. vterq;* Cauſam meam egiſſem] egiſſet *V. Forte* egi, ſed.

CONTROVERSIA XXXII.

HAberet patrem) & fratrem *amplius eſt in Excerptis.*

Mulieris) Mulierculæ *C. & Baſil. vterque.*

Quid dico] *Sic V.* Quid ego dico C. *& Baſil. duo.*

Et hoc illi) & *abeſt à C. & Baſil. vtroque* ille *Frob.*

Debuerat puella] puella, *abeſt à C. & Baſil. duobus.*

Adeo iam] adeo *abeſt à C. & Baſil. vtroque.*

Vt alterum) vt *abeſt à* C. *& Baſil. duobus.*

Quam periculoſe eum offendo] *Sic Heru.* quam periculoſum ſi eum offendo C. *Frob.*

Veſtrum) noſtrum C.

Componere] compone C. *& Baſil. vterque.*

Si iraſceris) iraſcereris V.

Filium] filiam tuam *C. & Baſil. duo.*

Sibi non ſentit) Sibi *abeſt à C.*

Iraſcare malo) *Sic V. rectius quam Baſil. duo* iraſcere. *& mox* eſſet *malo , quam* fuiſſet.

Deffendiſſet apud] defendiſſet & apud C.

Cicero Marce Tulli) *Pro his tantum habet Frob.* M. Tullius. *& mox* eſt *pro* es.

Dubitari poſſit) poſſet V.

Vt intra) vt *abeſt à Frob.*

Specioſius] ſpecioſus C.

In morte) in mortem C.

Vſque ad vltimæ) vſque ad intimæ C.

Immune victoris iræ) victoriæ *Frob.*

Tibi & pro) tibi eſſet pro *Frob. ſed tum* eſt *mox redundat.*

Attu pater) aut pater noſſ. aut victor inſanis C. *Forte legendum* aut pater inofficioſus aut victor inſanis. inſanus *legit B.*

An non , &c.] *Sic Baſil. vterque niſi quòd* patrem *pro* pater. an non exoraretur victor cum pro alio *C. B.*

Morere inquit] inquit *abeſt à* C. *& Baſil. vtroque.*

Age lege) *Sic Heru.* agente lege *C.* Frob.

Pars altera Turrinus] *abſunt hæc à C. &* Frob. *vſque ad DIVISIO , & infra collocantur.*

Si durioribus vtar] ſi durioribus verbis vtor V.

Vulgata quæſtione) *Sic* R*om.* calcata C. *& Baſil. vterque & præfert Gruterus.*

Impotens ſum , immitis) *Sic editi omnes.* Impotens ſum , crudelis ſum , immitis C. A.

Non patris regere) exigere *Baſil. vterque* patri recedere C.

Sententiam) Sententiam dixi C. *Frob.*

Hic accuſatio filiæ) hæc *Baſil. vterque.*

Cum illam ipſa natura] illam ipſam *Frob. & C. qui in marg. vt in editis.*

Patri fortius tantum loqui liceat) *Sic Rom.* patres *C. & in gloſſa* an patres. exemplis fortius loqui liceat : *Baſil. duo.*

Cum veller] cum vellem A. C.

Ob id. puella] hæc puella C.

Morte penſaſſet) *Sic Frob.* mortem *Heru. male.*

Attonito] attonita C.

Res viri] res viſa C.

Tranſitus ſit] tranſitus fit C.

Eum fuiſſe periturum dixit duce) *Sic Heru.* hunc eum fuiſſe parium dixit ducem C. *& Frob.*

Iubere) iubet C.

Illam nupſiſſe] *Sic Rom. ex conieɛtura* : illam dixiſſe *Heru.* illam dixiſſe B. C. *Frob.*

Hoc loco) hoc colore A. C.

Et perijt C. *& Baſil. vterque.*

Non ſummiſſioribus verbis] *Sic Rom. è veſtigijs V.* ſummiſſioribus *adieɛta voce* verbis : non ſubmiſſiorib. C. *in marg.* ſummiſſis oribus. *quomodo & Baſil. vterque , quod repudiant Grammatici.*

Nihil agnoui filiæ nihil victa) *abſunt hæc à C. & Baſil. vtroque.*

Primum quare) primum *abeſt à C.*

An etiam fratri] *Sic Rom.* an & in hunc fratrem *Frob.* an in hunc frater *C. in marg.* fratrem : an etiamnum Fratri *Heru.*

Volui fratrem ſorori dare] *Sic V.* Volui fratri ſororis dare *Baſil. vterque.*

Loquar) loquebar C.

Mora torquere) *Sic Heru.* hora torqueri *Frob.* ora C. *& in gloſſa* vna torquere.

Iterum ac tertio roget) *& iterum tertio roget* Frob.

Primis vocibus] proximis *C. Frob.*

Illa) illi C.

CONTROVERSIA XXXIII.

QVi factum eſt ne læſi patres) *Abſunt hæc à* C. in quo læſi patres *Baſil. vterque.*
Aut agnoſcant] aut vt agnoſcant *Baſil. vterque* aut vt agnoſcunt C.
Expoſitis quam tolli quam agnoſcere) *Sic Heru.* expoſitis quam agnoſcere *C. Frob.*
CESTII SEVERI) *Repone* CASSII *ex Baſil. vtroque & antiquis libris.*
Femina contudit) contulit *Heru. male.*
Oſſifragus iſte) *Puto legendum* eſt, *non* iſte, *licet ita C. habeat.*
Alterius eneruat) *Bis hoc repetit* Frob. *male.*
Tuber) Tuber *abeſt à* C. *&* Frob.
Agedum] agendum C. *male.*
Specum tuum) tuum *abeſt à* C.
Spoliatium] *Sic Heru. vna littera minus Frob.* ſpoliarum. *Neutra tamen vox proba eſt.*
Ars aſſignatur] mors aſſignatur Frob. *Forte* Mars *melius, vt in vno lib.* Huic recta) recte *Heru. inepte.* Proceritas micabit] *Sic Rom. ex V.* mutabitur *Baſil. vterque al.* mi:abitur *non nemo* mutabit. Alleuare) alleuari C. Radicitus) radicibus B. Huic ſpecioſa) *Sic Heru.* Huic non ſpecioſa C. *Frob.* Inualida ſint) inutilia B. Ita non ſic infelicius ſuperſunt quam perituri fuerant] *Sic Rom. A. &* Heru. Ita non in reliquis ſuperſunt qui perituri fuerant C. *Frob. in marg.* C. Ita non pœnis ſuperſunt quam perituri fuerant C. *Forte* queis *pro* qui *legendum.*
Quanti ex his &c.) quid ſi aliquis ex ijs futurus eſt tyrannicida, quid ſi ſacerdos C. *& Baſil. vterq. niſi quod* ex iſtis *legant.* In hac fortuna loquor) *Sic V. loquar Frob.* In hac fortuna origo Romanæ gentis, *&c. Sic interpungit legitque Heru. Frob. vt Rom.* Certe ex hac turba origo Romanæ gentis, *niſi quod* Frob. humane *legat.* Experireris) experieris V. Nemo non noſtrum] *Sic Heru.* nemo *abeſt à Frob.* Neſcis) neſcio B.
Quod iuſtum dominum) *Sic* Heru. iſtum dominum B. *Frob.* Iſtum reum] *Sic editi omnes.* Iuſtum reum C. Mercenarios ſuos] tuos. B. V.
Quorum miſereri] *Abſunt à* C. & *pro* quorum *Baſil. vterque.*
Niſi ſtipem) ſtirpem *B. inepte.*
Nemo agnoſcet] nemo, nemo agnoſcet C.
Publica alitur) *Sic Rom.* alit. *Heru.* publicauit. *Frob.* publica viuit V.
Nulli plus] *Sic* Heru. niſi plus *Frob.*
Via eſte quas poterat] *Sic editi omnes.* Demaſti qua poteras C. *In marg.* via eſte quaſi. virtus eſte quas *V. & ad oram Cælij Curionis: forte* quia eſſe quoque poterat vt non negaret.
Tibi non relinquerem] *Sic Rom. ex V.* tamen relinqueretem tibi *Baſil. vterque. Et ſtatim* in *omittit V. cuius loco Rom.* te *ponit.*
Apparet te nudum] te *acceſſit ex B. V.*
Etiam num) *Sic* Heru. etiam nunc *Frob.*
Occurrunt nuptijs omnia dira] *Repone* omnia, *de qua voce Gul. Canterus.*
Et hilaritati dicatis diebus) *Sic Heru.* in hilaritates C. & in hilaritatis diebus *Frob.*
Portat ad Deos] *Verbum* portat *abeſt ab V.*
Ex damnato petierunt prouocauit] *Sic Heru.* quam ex damnati petierunt probro capit *C. Frob. niſi quod hic* damnato *legat.*
Protraxerunt] protexerunt B.
Quæ ſimultates, &c.] *Sic V. Baſil. duo longe aliter* quæ ſimultas ijs vt noceas quos contra exiſſe pudeat.
Cum ſtimulant ij qui) *Quidam conijcit:* cum iſtum alant ij qui ſcalere non poſſunt.
Verum fuerit] ſi otium fuerit *C. & Baſil. vterque.*
Nos paſcimus] *Pronomen acceſſit ex V.*
Non habes) *Male Heru.* non tales.
Non incidit) inciderit *Baſ. vterque.*
Tui, inquit, qui manus &c. rogato] *Hæc deſunt in Frob.*
Omnes omnibus conferunt) *Sic Heru.* omnes homines congerit *Frob.*
Conſtare oportet) conſtaret oportet C.
Deinde tunc reum) *Sic V.* hunc *Baſ. vterque, ſed Heru pro* deinde, in *legit.*
Non videbat] *Negatio abeſt à B. & Frob.*
Atqui etiam] atqui *Frob.*
Infantes perdidit & infelices] Iuuenes qui ſuadere infantes perdidit *C. & Frob. In marg. C.* qui ſuadere *vel* quis ſuaſit infantes perdere, *quomodo Heru. Nam tria illa verba:* iuuenes qui ſuadere *abſunt à Rom. edit. ex coniectura. Statim quoque* potuerunt & perire *nihil amplius eſt in Frob.*
Ego nunc non] ego non C. An ab hoc] an *abeſt à Frob.* Quæ legi innititur] lege *Frob.* lege mittitur B. Dituam] diruit C.
Hoc licuerit) non licuerit C.
Expoſiti inquit) inquit *non repetit ſecundo Frob.*
Non poteſt agi] *Negatio abeſt à Frob.*
Cum illa quæſtio) *Sic V.* tum *Baſ vterque.*
Debilitat expoſitos] debilitabat A.
Faciant inuidiam) *Sic Romani legendum coniecerunt.* inuidi *enim Baſ. vterque.*
Dicant illos per hunc tam miſere viuere) *Sic. Rom.* Dicant illum per hunc viuere *Baſil. vterque. Quid ſi ita legas:* dicant dum hoc quoque dicant, illum per hunc viuere: *cuius hic reperias in Excerptis, veſtigia, vt notat Gruterus*
Multati) *Sic V. nam Baſ. duo* mulctati.
Infauſto editos] *Sic Heru.* æſtitos *Frob. typographi vitio.*
Abijciunt) eiiciunt C.
Miſeratus abſtulit) manus abſtulit V. C.
A quo dicatis) quod dicatis *Frob.*
Experimenta] experimentum C.
Debilibus curatis qui ex ſolitudine infantes auferat] *Sic Rom. & Heru. niſi quod* quis *pro* qui *habeat C. & Frob. longe aliter:* Cum raro vobis in mentem venit quis ex ſolitudine. C. *In marg.* quid extra ſolitudines iſti ſuas iſti beati ingeniorum ergaſtulis exſoluunt non curatis. *Sed Frob.* excolunt *legit, pro* exſoluunt. *Confer cum his Epitomen.*
Quemq. maxime] *Sic Heru.* ac maxime C. *Frob.*
Inſectatus ſeculi vitia) *Prima vox accreuit ex V. &* vitio *legit Heru.*
Magis propriore] *Sic Heru.* magis propiore *Frob.*
Miſerabiliores] miſeriores C. Sed ſic vt putem illos non mutuatos hanc ſententiam ſed iratos] *Sic Rom.* non mutuati arti hanc ſententiam ſed irritatos. *In marg.* Sic vt putem illos non mutuatos hanc ſententiam ſed irritatos: *quomodo & Heru. legit Frob. enim fere vt in contextu C.* Sed ſic vt putẽ illos nõ mutuati arti hoc ſentẽtiã, ſed iratos.

Alit rogata] Quid ſi togata legas hic, & ſupra paullo, vt pro meretrice accipiatur, quod genus hominum liberos exponit. Martialis:

Si vis, quod deceat mittere mitte togam.

Adiecit) Abeſt hæc vox à Frob.

ΔΑΜΑCCOMBΡΟΣ] Sic Rom. recte nominat ex Strabone. Reliquæ enim editiones DAMAS SCOMBRENVS. Educatorem) Glycon corruptam quoque dixit ſententiam. hæc abſunt à C. Se ſine ſe trahit) Secundum ſe abeſt à Frob. Debilitatis reliquit] debilitatos B.

Pro dij, erunt plures mendici quam membra] Sic Rom. ex his veſtigijs V. proderunt plures mendici membra. Nam Baſil. vterque & C. prodiderunt plures membra. Quidam prodegerunt.

Et quam omne] & quantum omne Frob.

Dixerat) dixit C.

Vinicius] vnicus Baſil. vterque. Sed illud malo.

Mercenarios] Sic Rom. ex veſtigijs V. mercedarios merendarios Baſi. vterque. quæ vox muſitata vt & ſup. paullo emancaſſe.

O infelicem] Sic Rom. ex coniectura: nam reliqui edunt ô felicem. Qui dicit) qui dedit C.

CONTROVERSIA XXXIV.

OLynthium) Sic V. Baſil. vterque. Olynthum. Numquis vt naufragum] Sic Rom. quis abeſt à C. & Frob. qui cum Heru. legit naufragium nem vt Unde leg. diuino nemo vt naufragum. In irato] in abeſt à C. Producitur ſuperuacuum) producitur puer ſuperuacuum C. & Baſil. vterque. puer autem delet Rom. quia ſenem appellauit. Obſerua enim hic ſæpius repeti Anaphoram producitur & ſuperuacuum. Poteſt genere] poteſt emere C. In marg. cernere, quomodo Baſil. vterque.

Iſtud donum) id donum C. Ergo nemo) Sic Rom. ergo munus C. ergo minime Baſil. duo. Moriatur) moritur C. & Baſil. duo.

Tantum ergo] Sic Heru. tantum porro C. Frob.

Sic intendite ſic iſtum) Ita Rom. ſic intendite ſic, cædite ſic iſtum C. & Baſil. vterque.

Quem fecit] quæ fecit Frob.

Sit ſibi ipſi) Sic Rom. ſic ſibi ipſi Heru. ne iſtipſi C. Frob. Dona ſoluuntur] ſoluentur C.

Græciæ carnifex) Græciæ in marg. C. aſcriptum.

Dominum perneniſſem] perueniſſent B. qui & ſtatim illud, pro iſtud legit.

Niſi laſthenem) niſi Latenam C. in marg. Leſtenem qui Olinthum prodidit.

Ipſe philippus) Sic V. B. Frob. & Philippus Heru.

Aut infami auctione] aut infamia vitio me C.

Iaculo perfractum) Sic editi omnes. Iaculo fracto C. V. Et paulo ante effoſum V. pro effoſſo.

Miſerrimus ſenex forte) Sic Heru. Abſunt tamen hæc à C. & Frob.

Felicius ſeruit] felicitati ſeruit C.

Quetor quod, &c.) Verſus fere integer deficit in Frob. ſaltante librarij oculo, vt fit, voce eadem repetita. Sic enim Vatic. præfert: Queror quod vnum emiſti, ſi ad torquendum, queror quod vllum. Vtinam Philippe, &c. quæ in vtroque Baſil. deſiderantur.

Quod vllum vtinam Philipe] Sic Rom. quod vtinam Philippe C. & Baſil. vterque.

Exceptione) exemptione C. Frob.

Statuemus acies) ſtatuamus B.

Internecioni) Sic V. internitioni Baſil. vterque.

Torque verbera] torque aiebat C. torqueat verberet Baſil. vterque.

Iſte vultus) hic vultus C. iſte in gloſſa.

Apud Philippum fui) Sic Rom. ex coniectura. Reliqui enim fuit habent.

Euthycrates] Eutucrates C.

Phintias omnia Parraſio tortore digna fecit] Plutia ſumma Paraſius tortori fecit C. In marg. Plythua ſomnia Parraſiune tortor fecit. Pythia ſumma Parrhaſi me tortor effecit. Baſil. duo, Pythia aſine tortor me fecit V. Suſpicor Phinthiam patriam prodidiſſe, vt alibi legi, vt Romana lectio verior videatur.

Vultus infelix) infelix abeſt à C. & Baſil. vtroque.

Ante tormenta] antequam torqueat C. & Baſil. duo.

Diſtortus] ſic Heru. dixit ortus C. Frob.

Propter Promethea) Propter me Promethea C. Frob.

Olinthiis viuere) Olynthios B. Frob.

Vt controuerſiam] vt non controu. C. & Baſil. vterque Accuſant. In ſcholaſtica, &c.) Sic interpungit Heru. accuſans in ſcholaſtica Frob. accuſatis C. Sic autem fit in illis declamationibus quæ Ciceroni & Salluſtio affinguntur. Forte mox prima delenda negatio quia duobus dicitur locis. Poſuerit] poſuit Frob. Quam aut eam] quam etiam eam Frob. quam vt eam C. Aut non refellere) aut non fallere C. Fere ſimilem diuiſionem] fecebat diuiſionem Frob. Et mox habuit: habuit enim pro ei.

Sit reſp.) Sic B. In marg. C. religio vt Baſil. vterque.

Ita verum Athenienſium corrumpitur opinio] Sic Rom. Nam Frob. Ita vera opinio Athenienſium corrumpitur Heru. ita vero. & Athenarum pro Athenienſium C. V. Publica fama] pub. ſumma Frob. Tormentis captiui] Hæc duo verba abſunt. Labefactari vllo modo poſſit C. et Baſ. vterq;

Si quis Olynthij] Sic Heru. & Rom. Reſp. Leta non vt exiſtimo aliquis Olynthij C. Frob.

Num Remp. ſed hominem] Sic Heru. non niſi hominem C. recte. non hominem Frob.

Hoc non tribuiſti] non abeſt à Frob.

Quod hanc picturam in templo poſuiſti] Hæc omnia abſunt à C. & Baſil. vtroq; Sunt tamen in Rom.

Ergo & ſacerdotes) primo pro ergo Frob. legit.

Quod ei facere] quod illi B.

Quę non licuit) qua non licuit C. quia Baſil. vterque.

Nulla vindicta eſt) forte: multa vindicta eſt.

Olynthus fuerit) fuerit abeſt à C. & Frob.

At ille] ait ille C.

Non quiſquis] numquid is qui C.

Tenuerit) tenebit C.

Aut nec cedere licuit) Frob. aut cedere nec licuit. Et mox fecit deſideratur.

Vt vim ignoratam) ignotam C. B. Frob.

Hodie cadauerum artus reſcindi, &c.) diſſecari iam tum mortuorum corpora ſolebant, quam Anathomen medicorum filij appellant.

Animo eſſet] Sic Heru. recte. pro iuiſſet, eſſet Frob.

Et ſe pœne cauſa torſiſſe] & ſe non ſine cauſſa torſiſſe. Hæc in gloſſa C. In textu & ſæpe ne cauſſa torſiſſe. Forte ſine cauſa:

Nouerit) nouerunt C.

In ſeruum) ſi in ſeruum C.

Nihil non pingere] non *abeſt à Frob.* Cuius nationis] & cuius nationis C. Illis] illi C. *& Baſil. vterque.* In eoſdem ſenſus] in eodem ſenſu *Frob.* Mutantibus] mutuantibus C.

Duo maxima) duo maxime *Baſil. vterque, Non ſequor.* Surripuerunt] Subripuerunt C.

Et cum commendaretur à Cæſare Paſſieno nec, &c.) & commendaretur à Cæſare Paſſienus. Nec. *Baſil. duo.* Cum Timagene] *Sic Rom.* Cum imagine *C. & Baſil. vterque.* Accidæ linguæ) *Sic Heru.* Acacidæ linguæ *C. Frob.* Et qui nimis] minus *Frob.* Et ipſe illi ingenio] *Sic V.* & ipſi ingenio *Baſil. vterque.*

Pictoris iſta an Philippi officina eſt) *Sic V.* Pictori iſti an Philippi officina eſt? C. Pictori iſti à Philippo officina eſt *Baſil. duo.*

Bellum pingere) impingere *male* Frob. *Repetita ſyllaba è ſuperiori voce.*

Dixit enim) *Deeſſe hic aliquid videtur, tametſi in membranis nihil hic ſpacij ſit relictum. Et mox:* quid ſi parricidium *abeſt à* Frob.

A Græcis DORON] à Græco Dorion C.

Fieri poſſit) fieri *Baſil. vterque.*

Quod à Metrodoro) quoddam à Theodoro dictum C. *Fort.* Theodoro. Supra quod] Supra quo *Frob. Et paullo ante* ſed *acceſſit ex V.*

Quod genus ſtultorum) *Sic V. A.* ſtudiorum *Baſil. vterque.* In hoc colore deriſus eſt] *Sic Rom.* hoc colore deriſus *eſt Heru.* deciſus *Frob.*

Hiſpo Rideon] Hiſperidion C. *Lego* Spiridion *& ita poſtea.*

Traditur enim ZEVXIN] ZEVSIN *male Baſil. vterque, & infra quoque.*

Ex præſentibus) ex præceptoribus *C. & Baſil. duo.*

Aues male) *Frob.* habes. *Et ſtatim* aduolaturas aues. Si puer ſimilis eſſet) vel ſimilis eſſet V. niſi ſimilis eſſet *Baſil. vterque.* Spiridion æque familiariter) *Sic fere Heru.* Spiridio neque familiari quam in templum C. CYPRADIO neque familiarius in templum. In illa re) *Sic Rom.* in vlla re *Heru.* in nulla re C. *Frob.* Dixerant) *Sic Baſil. vterque* dixerunt B. addixerunt C.

CONTROVERSIA XXXV.

POſtulaſſet proditionis) *Sic B. Frob.* accuſaſſet *Heru.* Parietem eius domus perfodit) *Sic Heru.* patricium *C. & in marg.* parietē parietē eius effodit *Frob.* Prohibitus eſt] eſt *abeſt à Frob.* Id ſolum ſuſtuli) ſuſtulit C. *& Baſil. duo. & mox prior. vox* fur *abeſt à* Frob. Ne dominus furtum nollet agnoſcere ne dominus res ſuas non agnoſceret *C. Heru. & Frob. niſi quod vt legat.*

Magiſtratui) Magiſtratum *C. In marg.* Magiſtratui. Furem ſummoueri] *Sic Heru.* puerū ſuum moueri *C. Frob.* Dominus gnoſcere] *ſic Heru.* cognoſcere *Frob.* Feci ſed ex hoſtib.] *Sic C.* feciſſet ex hoſtibus *Baſil. vterque.* Perdiderat ſuplicium tulit) *repetita hic eadem in C.* Permiſiſſetis loqui) permiſiſſet loqui *Frob.* Fur veniſſet) perueniſſet C.

Duces) *Sic in Excerptis, vbi multo plura leguntur.*

Domini Græci *C. & Baſil. vterque non placet.*

Sed pectus) ſed *abeſt à* F*rob. & ſic ſæpe veteres locuti, redditque orationem vehementiorem.*

Liberos veſtros] *Sic V.* noſtros *Baſil. duo.*

Ego fur ecce) fur *Frob.*

IN EPITOMES CONTROVERSIARVM

LIBRVM PRIMVM.

DECLAM. I.

PAtruus in egeſtatem] *vet. libr.* Patruus illius egeſtatem incidit. Aluit illum adoleſcens] filius *libri duo.* Ipſe inquit) inquis *lib. duo.* Super crepidinem Marium] *Sic lib. duo.* crepidine *Heru. Vide Juſtinum lib. II.* Quid deſperandum infelicibus] *Rectius in Britannico exemplari:* quid non ſperandum: *quo vſus eſt Iſaacus Pontanus lib. III. Analect. cap IV.* Ne circam plures] *duo lib.* circa. Deos teſtor] Deum *libri duo, à quibus & mox* te *abeſt.* Tamen ego odi] tamen *abeſt à duobus.* Alfius Flauius] Flauus *libri duo rectius, vt cognomen ſit.* Extra eloquentiam) *libri duo* controuerſiam.

DECLAM. II.

CAſta è caſtis] *præpoſitio* è *abeſt hic, & mox* ab *antiquis & Frob.* Quid mihi ſacerdotem) cum ſacerdote *libri duo.* Pati coegit] *vetus lectio* cogit. Ita cara) Ita curæ *duo codd.* Potuerit] potuit *libri tres.* Audite quam) audiat *duo codd.* Negabo) *Iidem* nego. Miraculo] *in duobus hæc vox deſideratur.* Narrent] Narrate *libri IIII.*

DECLAM. III.

DE ſaxo deijciatur] de *recte abeſt à vett. libris.* Quando commiſit] commiſerit *libri duo.* Iſtam] iſta *ijdem & Frob. & mox* cauerit *pro* cauit. De dijs) *Sic lib. vet. & Frob.* de ijs *Heru.* Deferet) deferret *Frob. & ſcripta lectio.*

DECLAM. IIII.

ET marito & filio vindicare] *tres lib. & Frob.* & in matre etiam filio vindicare. Effugit) diffugit *liber vnus,* fugit *alter.* Ex omnibus) ab omn. *lectio vetus.* Deceptus eſt, &c.] *Frob. & lib. vett.* contemptus eſt iſto, à quo ſciemus. Deprehendero. Tunc] deprehendi, tum *ſcriptura vetus & Frob. Et mox* me *à duobus, abeſt.* Non potius inquit] inquis *lib. duo.*

Adijce) adiicias *ſcriptura vetus.*
Defuerunt) defecerant *duo codd.*
In me reuerterer, exierant) in memoriam reuerterer, exierunt *Frob. & lib. duo.*
Vltra vires meas] *Jidem duo*: maius viribus meis.

DECLAM. V.

NVptias petat) *vetus lectio melior* optet. *Et mox*: nuptias petit *Frob. legit.*
Mitior vincat) vincit *lib. duo.*
Dic Lucretiam) *D. Auguſtinus lib. I. cap. XXXVIII. De ciuitate Dei.*

Cum foderet gladio caſtum Lucretia pectus,
Sanguinis & torrens, egrederetur, ait:
Teſtes procedant me non ſeruiſſe Tyranno,
Sanguis apud manes, ſpiritus ante Deos.

DECLAM. VI.

COëgit) cogit *lib. duo.*
Et orbam ducat) *Antiqua lectio* & alteram.
Narret inquit, ſocero) *duo codd.* obſecto ſocerial. Narra. Attritas cathenis & inutiles manus] Attritus cathenis eram *Forte etiam* mutilas manus *leg.* In tot Conſulatibus) inter tot Conſulatus *Frob.*

DECLAM. VII.

NE faceret) *abeſt à duobus.* Negantem) filium, *addunt lib. duo quis & mox* deducere. *Sed forenſis vox* ducere *magis quadrat.* Tyrannicidã) Tyrãnicida *Frob. & li. duo.* Non timeo manus quas piratę) non timeo ne quas manus piratę ſoluerunt *Frob. & vet. lectio.* Optem patrem] patrem *abeſt à duobus.* Egens alligat) pauper, *vetus lectio & Frob.* Vel quo) vel *vtrobique libri omittunt.* Patrem opprimere) patriam *Frob. & lib. duo.* Non habeam] non habebam *Frob.*
Excluſa mens] *vetus lectio vera*, excuſſa, *vt in Contr.*
Relictus ſolus] *Prior vox in antiquis omittitur.*
Accuſans, ſe) accuſando ſe *lib. tres. Et* miſerabilem *pro* mirabilem *Frob.*
Pertium) *Sic Heru. vetus lectio & Frob.* Sparſum *rectius.* Inter inſanos) *Melius fort. lib. duo* inter ſanos.

DECLAM. VIII.

VIndico. O me) *Frob. interpungit*: vindico omne. vendico *lib. quidam inepte. Et mox* laxum *Frob. pro* laſſum.
Iam pro te neſcio] iam pro te dubito. Neſcio *Frob.*
Optimus finis) Optimæ *lib. duo.*
Ter viro forti aut diffidat aut conſulit) *al.* diffidit. *Vetus lectio & Frob.* Lex quoque viro forti interdum aut diffinit, aut conſulit. Diffidere *autem quid ſit, vide ad leges* XII. *Tabb.*
Imponitur] *duo lib.* iniungitur *qui ſequentem periodum omittunt ad ſuperiora pertinentem.*
Vicernnt] vincunt *duo codd.*

LIB. II.

EPITOMES.

DECLAM. I.

ANille) vt ille *lib. vnus*, vtrum ille *alter.* Quod diuites rogent) quod diues rogaret *Frob. & lib. duo.* Tibi permultis] tibi pater multis, *liber vnus.* Nec ſic] ne ſic quidẽ *lectio vetus.* Tantum vt vincas] vnde venias *lib. duo & Frob.* O merito abdicandum] O me abd. *lib. duo. Et antea* bono *Frob. pro* beato. Eijciat an tranferat] eijciat an transferat *lib. duo.* Si parendum] eſt *bis hic addunt lib. vett. &* ſi *omittunt.*
Quem alius) quem filius *Frob. & lib. vett.*
Non poteſt inueniri] non potes inuenire *vetus ſcriptura.* Senatorium ad gradum, &c.] ad *abeſt à Frob. Alij legunt*, Senatorum gradus cenſus aſcendit. Iudex legitur] eligitur *lib. duo: illud tamen malo.* Habebo hanc] habeo *vtrobique lib. duo.* Gallus Nibius] *Vitioſe. rectum eſt* Caius Vibius. Caſu caderet.) *Alij* tam incideret. Otho Iunius] *Male Frob. & alij* Octauius. Antiphontis] Philoſophi *qui ſomniorum libros ſcripſit teſte Fulgentio & Suida.*
Officio tuo fui) officio ſuo fui *duo codd.*
Iniuriam vocatis) vt iniuriam vocetis *lib. tres.*

DECLAM. II.

MOriar] Moriatur *lib. tres.*
Maritorum amore) amore *abeſt à pleriſque lib vet.*
Puellas viua numeratur) puella viua nominatur *lib. duo. Et quidam* vna nominabitur.
Diducerentur &c.) *Vet lectio: diduceremur, caueremus, diuideremur.*
Quicquam non] Quid non *lib. duo & Frob. Forte*: quidnam non poteſt.
Torpeſcat] ſtupeat *lib. duo.*
Eſt deinde) inde *lib. duo.*
Si amare permiſeris. Eiuſdem] ſi amari permiſeris eidem *lib. tres & Frob.*
Et cecidimus] aliquando *præmittit lib. vet.*
Gelidumque notum] *Repone* egelidumque.

DECLAM. III.

SAnus eram) eſſem *Frob.* Fugientem animam] Fugientemque animam *lib. duo.*
Nec hoc à fratre] ne hoc quidem à fratre *lib. duo.*
Adoptaui enim filium eius] Adoptaui eius filium *tres codd.*

DECLAM. IIII.

IGnouit enim, inquit) *Vetus lectio*: ignouit enim. Ite aliquis inquit. Ante à me temere rogatus eſt. *Alius* ita *pro* ite. Permiſi] Promiſi *lib. duo.*
Tanquam demens] tam demens *Frob.*
Sic occiſurus] Si occiſurus *Vet. lectio & Frob.*

DECLAM. V.

EX plicatur] Explicabatur *Frob. & lib. duo.*
Excutiendum) excutiendam *lib. duo.*
Si tranſit] tranſijt *vet. lectio.*
Et vterum obturatum) & virum occupatum *Frob. & codd. duo.*

Si dixero faſſa eſt] Si dixerit feſſa eſt *Frob. & lib. duo.*
Torquebatur, tum) torquebat, & cum *vet. lectio & Frob.*
Num premit] non *lib. vett. & Frob.*
Muliebris ambitio] mulieris. Ambitio *Frob.*
Priuatim) priuatis *lib vett. & Frob.*
Fecunditas diem) fidem fecunditas *lib. duo.*
Vtrum ne magis] vtrum putas mirandum *Frob. & lib duo.*
Viri, & ſi) *Pro his*, etiam ſi *Frob. & lib. duo.*

DECLAM. VI.

LVxuria tua) mea *lib. 1. Et mox* deſinit *pro* deſinet *lib. duo.*
Obijcit ebrius) obijcis *lib. duo.*
Ob hoc) ipſe *addunt lib. duo.*
Meam quoque lux.] *Sic Frob. & libri vett.*

DECLAM. VII.

VXorem] mulierem *lib. vet.*
Adiecit elogium] elogio *lib. duo.*
Tacere iam non poſſum] ſi tacere iam poſſum *libri vett.*
Quam inuerecunda ſit] *recte Frob.* quam verecunda.
Neget ore) in ore *Frob. & lib. vett.*
Feliciter] fideliter *lib duo.*
Muliebrium vitiorum fundamentum, &c.] *Hæc vſque ad lib. finem in Frobeniano quidem leguntur, ab Heruagio tamen et Romana editione in Controuerſiarum librum ſecundum, vbi deſiderantur, poſtliminio reſtituta ſunt.* Futura exiſtimabo iudicia] *Sic Frob. Vet. enim liber* fruſtra eſſe æſtimabo.

IN LIBRVM III.

EPITOMES.

In Procœmium quod incipit, *Quoſdam diſertiſſimos.*

SIne damno) *Negatio forte addenda:* non ſine damno. *Liber vetus Britannicus legit:* nihil in quo non auditor aliud ageret *vt auctor eſt Ioannes Pontanus Analectorum lib. III. cap. IV. probantque quæ præcedunt, quæ ſequuntur.*
Rerum potiebatur] *Sic Heru. tres tamen libri vett. & Frob.* regno quodam potiebatur: *quod hic magis placet.* Quæ hiſtrionem poſſet producere) Quam hiſtrio non poſſet *prod. lib. vet. & Frob.* quam hiſtrionem poſſet *lib. duo.* quamuis hiſtrionem, *libri totidem.* Tamen quæſtionis poſſet videri] Tamen quæſtio poſſet fieri *lib. duo.*
Nec tamen illo) *Sic Heru.* in illo *Frob.* Nec enim illo *l. v.* Interpellarent) impellerent *lib. duo.* Plures agebat] res *addunt libri tres.* Contigerit) contigit *liber vnus.* Adeo nunquam reorum, vllam materiam dicendi, &c.) *Sic Heru.* reum nullam materiam *Frob.* Adeo vt nunquam rerum nullam materiam, *&c. libri duo.* Adeo vt nunquam vllam materiam, niſi in periculis ſuis habuit *lib. vnus Britannicus codex teste ibidem Pontano, ſic præfert:* Adeo nunquam rem nullam materiam dicendi, *&c. & reponit,* rem vllam.
Quod diligentiam] quo *libri tres.* Sed lectam) nec electam *lib. duo. & Frob.* ſed electam *lib. vnus.* Sed etiam infra multos erat] etiam *omittunt lib. tres, & Frob.* Magna quoque ingenia] *lib. tres addunt* eorum ingenia. Orationes Salluſtij) *lib. vnus.* Oratio Sall. *Et mox,* legitur *vt de inuectiua in Ciceronem loqui videatur: quam & Fabius agnoſcere videtur: lib. IV. cap. I.* Quid? *inquit.* non Saluſtius directo ad Ciceronem, in quem dicebat. vſus eſt principio, &c. Ad animalia veni,] venatum *lib. duo.* venandum *lib. vnus. Vide Turnebum Aduerſar. lib. III. cap. XXIII.* Velocitas eſt] celeritas *lib. duo.* Aberant] aberrant *lib. vnus.* Numenio cum velocitas] *Sic Heru.* nomine meo *Frob.* nomini meo *lib. tres.* Cum Thracibus]. Threcibus *lib. duo. vt & Cicero in Philipp. vt in VI.* Mylaſis Myrmillo Thracem iugulauit. *& in VII.* Myrmillo in Aſia depugnauit, cum ornaſſet Thræcidicis comitem, & familiarem ſuum *Et Feſtus Pomp. Lege Lipſium 2. Saturn. cap. IX.* Sic cum ſcena) *Sic Heru.* Si cum ſchema *Frob. & lib. vnus.* Quomodo alteri eſt] quomodo aliti ſunt *lib. vnus* quomodo aliqui eſt *alius cod.* Fuga ſit) fit *legit Frob. lib. vnus* fugauit ad epilogum omnes.
Mediam tantum, &c.] *Sic libri tres interpungunt.* Proclamante dimitteret) prælocutione *lib. tres, rectius: qua voce & alibi Seneca noſter vtitur. Et ſtatim,* declamatos male *lib. duo.* Sic ſe indulſit] ſe *additum ex libris quattuor.* Cenſorius) Cenſorinus *lib. duo.* Videor mihi) audior *libri 4.*
A ſenatu in forum] in Senatum *libri 4.*
Sub dio] Sub diuo *libri 4.* Spectes) expectes *tres libri.* Paſſienum) Baſſienum *lib. tres.*
Sed etiam Ciceroni] *Tria hæc verba abſunt à tribus libris.* Scholas) ſcholam *ijdem libri.* Pantyllus) Patyllus *lib. tres, unde repono* Batyllus, *de quo ſic paullo ante:* Pylades in comœdia, Batyllus in tragœdia multum à ſe aberant. Meliſon) Meliſſio *lib. vnus.* Magna eſſes) maxima eſſes *lib. vnus.*
Sed negauit ſe executurum, niſi exirem de domo) Sed negauit ſe exiturum, niſi exiſſem de domo *lib duo.* Sed ſe adſeruit exiturum, niſi exiſſem de domo *lib. vnus.* Vt Prætor) *vt P.R. lib vnus, vnde quidam libri vitioſe* P. Romanus. *ſcribendum erat P.R. quod* Prætorem *deſignat.* Reciperet] acciperet *Frob. Et mox* ſcripti *pro* inſcripti *inepte.* Ad alterum P.R. eduxi) *Sic Heru. Forte* Prætorem *leg.* adulterum P.R. edixi *libri tres* adultum PR. edixi *Frob. vnde?* ad vltum P.R. adduxi *leg. videatur.* Hanc inquit] *Forte* inquam *reponendum.* Obtineri non poteſt] non *abeſt à tribus & Frob.* Sed ea quæ eminebant) ſed neque eminebant *Frob. & ijdem libri tres.* Sed hæc ego optime teneo] ego *pronomen amplius eſt in Britannico cod.*

DECLAM. I.

EXcæcatus] cæcatus *lib. tres & Frob.*
Ex pacto) de pacto *lib. duo. Et mox* petit *lib. tres, pro* petijt.
Extimuiſtis) timuiſtis *libri tres.*
Reſpub.) *Hæc vox abeſt. a* Frob.
Sed miſer homo cum excæcateris] Sed miſerere: hoc cum excæcareris *Frob. & lib. tres.*
Cogentibus] conſentibus *lib. vnus.*

DECLAM. II.

AEquis ſententijs) *Amplius in Vet. codice* quem etiam æquis ſent.
Et culeum) & eculeum *Frob.*
Sed dubijs ſententijs. Vt abſol.] Sed dubius. Vt abſoluaris *libri quatuor Et mox* tibi *abeſt a duobus. Et infra*: & paribus tabulis dat *libri tres.*
Adiecero] adieto *lib. vet.*

DECLAM. III.

HAbuit filium) *Britannicum exemplum legit*: habuit duos filios.
Abdicat) Abdicauit *lib. tres. Et mox*: Redit *pro* Redijt *ijdem.*
Non eſt] Nec eſt *libri tres.*
Frater iſti me reduxit) Frater iſti huc reduxit: ego iſthuc fratrem *lib. vnus. alter vero*, ego iſti fratrem *in eodem cod.* ego iſti filium *quod placet Joanni Pontano lib.* IIII. *Analectorum cap.* IIII.
Hoc vno, hoc alter) *Sic libri quatuor.*
Alteri placet) alterum mihi placet *libri* 4.
Exſecetur] *lib. vnus* exercetur. *non probo.*
Admittit) admiſit *libri tres.*
Aqua aliquis filius] *Sic amplius in tribus lib.*
Aut in filium] *Rectius lib. vet.* vt in filium.
Pro filio rogaſſes] pro illo *lib. vet.* pro illis *Frob.*

DECLAM. IIII.

NE quam habeat) nequaquam *Frob.*
Eum abdicat.) *Pronomen abeſt a tribus. mox additur* C. D. *quod* Contradicitur *alibi ſæpe hic deſignat.*
Cui non licet] ſi non *libri tres & mox*: putatis, *pro* putas.
Quo iam tantopere beneficia vitæ iactat? Audite] Quoniam *lib. tres & absq. interrogatione.*
Patria poteſtate] patris *lib. vnus. Non ſequor.*
In exemplum] In *abeſt a Frob. & tribus.*
In acie] in aciem, *melius lib. tres.*
Seruauit] *Ab vno hæc vox aberat.*

DECLAM. V.

NVptias petat] optet *lib. vet. vt & ſup. declam.* V. *lib.* I.
In ius educor) adducor *Frob.*
Cum tu non voles) Cum tu noles *lib. tres.*
Premo interim gemitus] primo intus gemitus *Frob. non recte.*
Herentes lacrimas] erumpentes *lib. quatuor. Vidi qui* arentes *pro* hærentes *leg. putaret*: *non aſſentior, tametſi nihil citius areſcat lacrima. Quidam etiam* habentes *præferunt, vnde alij* labentes *conijciunt.*
Sed videte] videns *lib. tres.*
Lex] lex iſta *lib. tres.*
Non permititur] non *abeſt a tribus libris & à Frob. Forte interrogationis appoſita nota.*

DECLAM. VI.

EGit cum illo domus dominus] domus acceſſit neceſſario ex *Britanico exemplari.*
Cur non) Quem excluſiſti *lib. duo. Et ſtatim idem* quem recepiſti *pro* Quare recep.
Domum clauſit) cluſit *antiquo more lib. tres, vt & Suaſor.* I. *annotaui.*
Certe quod negare] quod *abeſt a Frob.*
An eijceretur) an exiret *lib. duo.*
Irruperat) irrupit *lib.* 3.
Quam ſit damnum: ſarcire debet;) Quam ſi damnum ſarciret Frob. *Vnde legend. puto* quam ſi debet.

DECLAM. VII.

MAlæ detractionis] *Sic Heru. vitioſè* Frob. malæ tractationis, *quanquam alij ſine diphthongo* maletractationis.
Alfius Flauus) Flauius *lib. duo.*

DECLAM. VIII.

CApitale ſit) capitalis ſit *lib. tres &* Frob. *Malim tamen* capital ſit.
Vt in ea ciuitate) in *additum ex Frob. & lib. tribus.*
In aliquem locum) in alium locum *lib. tres.*
A quo cœtus factus eſt] cœtus *abeſt a tribus lib.*
Nec potui] *In marg. vnius libri* nec profuit.

DECLAM. IX.

QVid enin ille non voluit) ille *acceßit de tribus libris, & non in quibusdam male deſideratur. Et mox* petit *pro* petijt Frob.
Etſi ipſe voluit] & ſe voluit Frob. *& lib. quatuor.*
Num poſſunt ſuccurrere) non *lib. tres. & Frob. abſq. interrogationis nota. Et mox* natum *idem lib. veteres omittunt.*
Liberorum cum Tarquinijs) liberorumque Tarquinij *Vtrumque rectum.*
Sed tormenta] eius, *addit lib. vnus.*
Tribuni ne ferent, &c.] mortuorum Tribuni? Itane fur ei præferatur? non morieris. *ſic libri tres. & vnus*, preſertur *habet. ſcriptum fuiſſe puto*: Itane furcifer? non morieris?

IN LIBRI QVARTI

EPITOMES PRAEFATIONEM;

Cuius initium: *Quod munerarij ſolent.*

AD expectationem) qui ad expect. *lib. tres.*

Noua paria] nota *lib. totidem, qui & ſtatim* penſant *pro* diſpenſant.

In gladiatoribus] *Frob. addit.* in oratoribus.

Ad noua omnes) homines *libri quatuor pro* omnes.

In ſtudio] ſtudijs *lib. vet.*

Επιδείξεις id eſt declamationes) *Hac gloſſemata ex ora irrepſerunt. In Rom. editione* ἀκροάσεις ſuas *legitur.*

Audiebat illum) Aut delebat illum *lib quattuor. Et mox* quidem *abest a Frob.*

Floridior erat aliquando) *lego* aliquanto.

Ratum incendio ſuo iudicium; *emendo* indicendo iudicium *& lib. tres* iratum *præferunt.*

Marcellus) vero *addunt lib. duo.*

Quod ſemper) *forte* quod ſæpe *ſcripſit Seneca.*

Aterium) Hererium *lib. duo. alius* Herinum Herium *Romæ editur, vt & mox infra lib. tres*: Herium filium amiſit.

Hominum naturam] *melius* hominis *Romæ editur.*

Fortuna ſua] ſua *abeſt a duobus.*

Inſultantis) exultantis *lib. tres.*

Tanto miſerabilius) mirabilius *lib. vet.*

Declamabat Aterius admiſſo] *Sic Hern.* Marius *legit Frob. Quatuor vero libri*: Declamabat autem Marius dimiſſo.

Quos meo tempore cognoui] quos modo ipſe cognoui *lib. tres.*

Græcam facilitatem] facultatem *lib. tres & Frob.*

Adeo non currere) ne *pro* non *lib. tres.* nedum *Frob.*

Videbatur] videatur *lib. tres.*

Regi poſſet] *lib. vnus ad oram* vrgeri.

Ab ſeipſo] Ab ipſo *lib. tres & Frob.*

Alioquin) Aliquando *melius*

Aliquandiu] aliquem diu locum *lib. tres.*

Diuidere] Diu videre *lib. tres.*

Obſoleta] obſcena *lib. quatuor.*

Hoc exempto) Hoc exemplo *lib. tres & Frob.*

Quæ deriſum effugere] *Sic Hern.* quæ de rei ſumma effugere *lib. quattuor & Frob.*

In liberto officium) in libero *lib. tres.*

Res in iocos abijt, non facis mihi officium] Rem ſinite, loco abite non facitis mihi officium *Frob. & libri tres. niſi quod* faciatis *legunt.*

Iocis prębuiſſe) in locis *lib. tres.*

Iniiſti) *al.* luſiſti. iuſſiſti. *lib. quattuor, ſed ad vnius oram* vixiſti. Magnus quidem, ſed turbidus fluèrt *Sic alibi*: Cum flueret luſibus Redimebat tamen vitia virtutibus) *Sic Iuuenalis Satyra de Varrone*

——monſtrum nulla virtute redemptum
A vitiis——

Quod ignoſceres] cui ign. *lib.* 4.

DECLAM. I.

PErductus eſt] abductus eſt *lib. tres.*

Sed etiam irritantur) *Vel* ſed *delendum*, aut imo *legendum.*

Rapuit me) *Vocem* nam *male præmittit* Frob.

In conuiuio) *Rectius vetus ſcriptura* in conuiuium.

Eſt quædam in ipſis malis miſerorum voluptas *&c. Sic Naſo* — eſt quædam flere voluptas.

Leuamentum) *Sic Liber vnus.* lamentum *duo.*

Cui ſi viueret pater, fleret] quem *lib. tres,* qui *Frob. al.* quem ſi viuerent, patrem flerent.

Nomina filiorum) liberorum *lib. tres.*

Nec de nuptiis, nec de liberis cogitandum. Dirum omen occurrit; *Rectius lib. veteres quatuor*: ne cui de nuptiis, ne cui de liberis cogitanti dirum omen occurram? cogit.

Nemo, inquit,) inquam *libri quattuor.*

Conſolarer te) cum *pro* te *lib. duo. Et mox* poſſet *pro* poſſes iidem.

DECLAM. II.

EOrum intereſt] illorum *lib. tres.*

Non cum haberet) non autem haberet *lib. vnus Et mox* ſacra *idem lib. omittit & Frob.*

Pollio: Ante hoc, &c.] Pollio autem hoc ſi cæcus ante factus eſſet, *quattuor libri longe melius.*

Probabat] probauit *lib. tres & Frob.*

Ita vt cogatur] *leg. forte* rogetur.

DECLAM. III.

PEr humanos, inquit, errores, &c.] *Totus hic locus obſcurus eſt. Hoc nimirum dicit. Raptor cum precibus a me ſalutem peteret, inter cetera adiurabat me etiam per errores humanos: cum ſignificaret ita errorem illum ſuum humanum fuiſſe in filia, vt fuerat meus in eo quem imprudens interfeceram. Agnoui igitur preces meas, id eſt, quibus ego quoque aliquando vſus eram. Potes, inquit, raptor omnibus oſtendere, quam non poſſis hominem occidere. Sin viuere me, quam mori malueris, cum vitam meam in poteſtate tua habeas, oſtendas te ab interficiendis hominib. abhorrere. & ne illum quidem alterum à te dedita opera interfectum fuiſſe.*

In exſilio] in exemplo *tres codd.*

Eius dolori] pudori *lib. tres.*

In patria] in patriam *lib. duo.*

Qui eam] eum *lib. quattuor.*

Tardius perijt] petijt *libri tres. vnus ad oram* perit.

Hoc deriuari) hic *libri duo. Forte* huc.

Imprudēter eos facere] non prudenter facere eos *libri tres.*

DECLAM. IIII.

VIdiſſes iam vere] iam *abeſt à vet. lib.* Vidiſſem vere *Frob.*

Quicquid fit non legitime pro legibus, &c.]

liber vnus : Dum quicquam non ſit legitime. Melius cum ipſo ſepulcro actum eſt, in quo notiora ſunt iterum arma victricia. *Libri vero* legunt: Quamquam non ſit legitime pro legibus. melius eſt pro ipſo ſepulcro. factum eſt. in quo notiora ſunt arma iterum victricia.
Dona) ſacra *addit liber vnus, ſed ad oram.*
Inertem] inermem *lib. duo. Et mox* in vtroq. *abeſt a tribus.*
Excuſari) excuſare *totidem libri. vt & ſtatim.*
Deprehenſus) *Abeſt hæc vox hic a tribus, & legunt* deprehenſus non eſt, hoc illi.
Honorauimus] ornauimus *lib. duo.*

DECLAM. V.

REductus eſt poſtea] *Alii interpungunt, eſt.* Poſtea ægrotare. *Frob. tamen* patri *legit pro* poſtea.
Vt curet] vt curaret *lib. tres.*
Abdicat] *Duo libri addunt*, Contradicit.
Reditu nouerca] *Sic Heru. & lib. vnus*. Reddita *lib. duo & Frob.*
Quod qui ſanant.) & qui *lib. tres.*
Ego vero cedo domo ſi] modo, *pro* domo *libri quattuor*. Ego viro credo ſi Frob.
Adduerti) agnoui *tres codd.*

DECLAM. VI.

NOn minimæ iam lites ſunt) Non me nuntio lites ſunt *liber vnus*, *duo* me nuntiante & *Frob.*
Priuignus erit) eſt *lib. tres.*
Filius eius) enim *liber vnus.*
Indico tibi) tibi *abeſt a veteribus, & mox copula* etiam.
Et ſi ſcirem) Sed etiam ſi ſcirem *libri tres.*
Dici contra virum) Dici enim cont. *libri tres*. Et enim contra virum dici *Frob.*
Et pædagogo] à *pro* & *lib. tres.*
Si ſciat] ſi ſcit *lib. tres.*

Simpliciſſimum) Specialiſſimum *lib. duo. &* Frob.

DECLAM. VII.

PRæmium detur) detur *omittunt lib. tres rectè. & mox* Petit *lib. tres pro* Petijt : *melius.*
Noſter iure) veſter *lib. tres, vt & poſt paullo.*
in pari) impari *tres codd. &* Frob.
Certe occidiſti) incerte *liber vnus.*
Aſcenſurus] acceſſurus *Frob.*
Subſederunt) ſubſederint *lib. tres.*
Permitteret] promitteret *lib. quattuor.*
Occidat iratus ciuis) *Sic Frob.* Occidat illum *Heru.*
Contulerat] attulerat *lib. tres & Frob.*
Non habebas) non habebam *duo codd.*
Detuli] *Forte leg.* retuli.
Si tyrannum inquam,] vnquam *Frob.*
Inuenero obuium quælibet res) inuenero, obuia quælibet res telum erit.
Fortioris eſt) erit *lib. vet.*
Ne non,] ne *tantum legit* Frob.

DECLAM. VIII.

COnſignatio facta eſt : reſtitutus] cum ſignatione facta reſtitutus *lib. duo. & Frob.*
Operas] Operam *lib. tres.*
Tabula Syllana] tabula illa *lib. tres.*
Vt qui) & qui *lib. tres.* vt quæ *Frob.*
Patere) parem *lib. tres.*
Etiam cum] etiam ſi *Frob.*
Ita periculoſas] tam *pro* ita *lib. tres.*
Mihi potiſſimum) potiſſimum ei te *Frob.*
Non habere) *negatio abeſt a tribus vett. libris.*
Etiam poſſes rogari.] non poſſes etiam rogari *Frob.*
Otho Iunius] Othonius *lib. tres malé, &* Ottonius *Frob. vt & poſt paullo.*
Remiſiſſe) emiſſe *lib. tres.*
Molliore] *Sic cum editis liber. vnus*: meliori *lib. duo.*
Ne ſi nolimus] ne ſi volumus *tres codd. ijdem etiam mox omittunt.*

IN EPITOMES

LIBRVM QVINTVM.

DECLAM. I.

SIt actio] ſit *Frob. non perinde rectè.*
A liberato) liberto *Frob. non ſequor.*
Ea te conditiõe) te *abeſt a Fro.*
In Pharſalia) In Teſſalia *lib. tres, ſed in vno ſuprascriptum. Quare nihil muto.*
Maius] *duo hæc verba abſunt a Frob. magis perſpicuè.*
Expertus negationem) experta negatione *tres libri veteres & Frob.*
Legeras] *totidem libri* legerat, *& mox* poſſet.
Tot ille) Tulit ille *Frob. & libri tres quorum vnus ad oram* tollat ille.
Suſpendo laqueum] ſuſpendo *Frob.* Suſpenſo *lib. tres peruetuſti.*
Apertum] aptum *libri tres & Frob.*

Alterum miſero) alteram *liber vnus, vt ad* ſolitudinem *pertineat.*
Ego vt moriar] vt ne moriar *Frob. & cod. vnus lib. duo.* ego vt moriar iſte prohibeat, *Sed excuſi* : iſte vt me prohibeat.
Cui me vita] vitæ *lib. tres, & Frob. rectius.*

DECLAM. II.

QVo credito] quo perdito *Frob.*
Iubente patre) viuo patre *libb. tres, Et Frob. ad oram. forte* viuente *ſcripſit Seneca.*
Non quæris] *forte rectius* Num.
Et poſtea Socer) & tamen Socer *libb. tres.*

DECLAM. III.

PAncratiaſtes] Pancratiaſtas *codd. tres & Frob.*
Ad Olympia duxit) eduxit *totidem codd.* Ad Olympiam *Frob.*

Parricidij] *Sic Heru.* Parricidiis *tres lib. vett.* *parricidi Frob.*
Non vt neceſſitarem] non vt metum *ijdem lib.*

DECLAM. IIII.

DIxit) *tres codd.* dixerit.
Non reuertebatur] Non reuertebatur pater *Frob.* & *libb. tres.*
Quia iam redij) Rediit *iidem libb.* & *Frob.*
Quod reliqueras) quia *libb. duo.* Qui *lib. vnus Et mox* filij mei , *amplius eſt in iiſdem codd.*
Potuit occidere] *tres codd.* putauit , *ſed ad oram.* & *ſupra pro* leuius , leniter *legunt* .

DECLAM. V.

REddat quadruplum] quadruplum puniatur *lib. tres Sed ad oram, Nam vnus* ſoluat *in contextu legit .* & *ſtatim* inſcius *pro* inſciens *lib. vnus*, *et* neſciens *lib. duo.*
Videbat obſtare) *melius lib. tres* dicebat.
Fidem imploraui) *libb. tres* exploraui.
Impotentiæ] *Frob.* impudentiæ.
Orbium fines] *Sic Heru.* vrbium *tres codd.* & *Frob.*
Nihil lætius) latius *libb. duo.* lautius *vnus* & *mox* occurrit *non eſt in Frob.*
Incendio] In incendio *lib. tres. Et mox lib. vnus amplius*: quod proſpectui obſtabat.
Ambulationes] *lib. vnus ad oram* Habitationes.
Quam volui] Voluit *Frob.* & *tres codd.*
Sic licet) *rectius* ſcilicet *iidem lib. vett.*
Alunt] agunt *tres libb.*
Arara] Aurata *Vet. ſcriptura libri vnius non placet.*
Ergaſtulorum) ergatulorum *liber vnus* , ergatulatum *lib. duo. Vnus etiam* ergaſtula *præfert.*
Latiuſque nunc] *Forte* tunc.
Dare voluiſti , partem noluiſti) *Sic editi* , *veteres tamen quattuor*: Dare noluiſti , ſi tamen voluiſti partem.
Si fatereris ſcienter, &c.] Si fateretur iſte ſcienter januam incendiſſe , puto tota domus intelligeretur ex parte. Si vnum tignum *Frob. Et lib. vett.*
Minuerant] mouerant *libb. quattuor. vet.*

DECLAM. VI.

ET damno) & damnati ſunt *Frob.*
Puella eſt) veſtem puellarem *Frob.*
Inuitatus eſt) eſt *ab eodem abeſt.*
Nunquid cecini] cedi *libb. duo* & *vnus* cecidi & *in margine* cecini.
Auſpicabantur) &c. auſpicabatur , nefas putabat brachium toga exerere *lib. tres* euehere *lib. vnus forte* eruere *vel* exuere. *quidam* toga exerere *legit. vid. notas* , & *Hottomannum lib. 9. Obſer. cap. 13. Lac. Durantium lib. 2. var. cap. 5.*
Damnati erant] eſſent *Frob. melius tamen* ſint.
Seuerum fuiſſe) Serium *lib. vnus* , & *ad oram vt hic Romana item editio.*

DECLAM. VII.

POſt victoriam) eius *addit Frob.*
Ne perirent.) *non recte Frob.* ne perierunt.
Indie] interdiu *lib. vnus.*
Poſtridiè) *duo libri* poſt triduum.
Pugnaturis] *Sic Heru. veteres tamen libb. quattuor* & *Frob* Pugnaturus.
Trecentos] Sexcentos *vnus lib. ſed vitioſe.*
Niſi fuga) præter fugam *libb. tres* : & *mox*, præter numerum.
In Carthaginienſi) In Cannenſi *libb. quattuor.*
Dabis notam) das *lib. vnus.*
Iniquo eos] *Frob. amplius* quod iniquo eos.
Argui poſſet) agi *tres libri præferunt.*
Hęc poſtremo] *ad vnius libri oram additur* negare.
Mitte arma] mittite *libb. duo.*

DECLAM. VIII.

SVb abolitione] obligatione *libb. duo.* & *Frob.*
Obieciſſet] *abieciſſet tres cod.* & *mox* petit *pro* petijt *iidem* Vrebat ignibus) *melius* vrgebat *libb. duo. vide Prouerbium , Phalaridis taurus.*

IN LIBRVM VI.

EPITOMES.

DECLAM. I.

DAturum ſi non reſpondiſſet) *amplius Frob.* Sibi daturum promittens ſi non reſpondiſſet: & *abeſt* Patri irato.
Tantum æris alieni) hæres *Frob.*
Spe morior] ſpernor *libri tres Gruterus ex Palat. codice* Spem moror *ponendum cenſuit.*
Patri periculoſum accipienti turpe) *ſic editi Frob.*
Exagitari] exagitare *Frob.*
Vinceres) vincerem *duo codd.* vincerent *vnus.*
Niſi ſi reſciſſet) niſi reſciſſet *vnus codd.* niſi ſi ſciſſet *duo. Pintianus mallet* ne ſi reſciſſet.
Fratrem pium] eſſe *addunt libri tres magis perſpicue, ſic Pintianus.*
Patrem vtrique placari] patri vtrumque placere *lib. tres* & *Frob.* placare *mauult Gruterus.*

DECLAM. II.

NOn liceat,] non licet *Frob : illud tamen malo.* Quinquennium) quenquennio *libb. tres* & *Frob.*
Accuſator ciuium] *Heru. ad oram forte* finium.
Quos in tam bona timuiſti] *libri duo* quod in tam bona obtinuiſti.
Alij exul eſt , tibi pater eſt) alli *Franc. Jureti vet. cod. libb. duo* & *Heru ad oram. forte* illi pater eſt tibi exul.
Facere) tacere *lib. vnus.*

DECLAM. III.

ELige, aut) vt aut *libb. quattuor amplius.*
Impudentia timebat) Impudētia. Timebas. *Rom. editio aliis cod.* Impudentia timebat.
Imo non) imo nihil *lib. tres*, & *mox.* exlege *Frob.*
In matrem) meam *addunt lib. totidem.*
Nihil aliud egi)egi *abeſt a Frob.* & *abeſſe poteſt.*
Habes enim partem) enim *abeſt à Frob.* & matrem *quidam reponunt , hoc modo* habes matrem, habes patrem. & *mox* & vt *idem Frob. Et pro* voluerat voluit *lib. duo.*

DECLAM. IV.

POculum tenentem] terentem *tres lib. rectius probatque Gruterus lib. 3. cap. 2. Opinion.*
Maritus heres) *prior vox abeſt a* Frob.
Sic egit) hic egit *Frob. non recte.*
Quod eſt hoc venenum) Quid enim illud venenum *lib. tres.*
Qui dicit) dicit *lib. tres.*
Quid nam] iam *lib. tres. & Frob.*
Grauis illa] illi *Frob.*
Qui volenti) nolenti *lib. vnus.*
In imum. Potionem bibit iſte,] *tres lib. ſic interpungunt*, in imam potionem, bibit iſte vſque ad venenum. *Plura Gruterus.*
Sequitur] Sequatur *lib. quattuor. & Rom editio.*

DECLAM. V.

IPhicrates) Epicrates *Frob & codd. duo, & vnus* Epigrates *Quinct. li. 5. cap.* 12.
Bis acie) in acie *Frob. non neceſſario.*
Cum toto tibi regno ſocer venit] cum toto ibi regno ſuo venit *li. quattuor & Frob.*
Sententias ſuas ferrent) ſententiam Frob. *Et mox* extraxi *pro* ſtrinxi. *& Gruterus continenter legendum putat* eum iudices.
Vt gratiam) gloriam *li. tres.*
Quid obſides vobis abduxi) quod vobis obſidem abduxi *codd. duo.* adduxi *vnus.* Quod ob fidem vobis vxorem adduxi ? *plura hic Ian. Gruterus.*

DECLAM. VI.

CRuditatis & veneni] crudelitatis *li. tres totidemque Gruteri : illud tamen malo.*
Altera, quod futurum eſt, altera etiam quod futurum ſit *li. tres.*
Commendaui adulterium] *rectius legas* adulterum
Qua adulterij] adulterium *li. tres & Frob.*
Veneficium nec denunciatum quidem credidi] quidem *abeſt a* Frob. *Tres li.* veneficium quod denunciatur credidi.
In cadauera] in cadauere *li. tres & Frob.*
Filiam veneno] veneficio *li. vnus, probaturque Iureto, vt ſimiliter cadentibus reſpondeat.*
Non minus quam filiam) quam pater filiam *Frob.*
Eſt ſæpè] ſæpiſſime *li. tres.*

DECLAM. VII.

VXorem pater] vxorem ſuam *tres li. & Frob.*
Audite rem) *li. vnus* videte.
Prius amare cœpi quam duceres] amare antequam duceres cœpi. *li. tres & Palat. cod.*
Neſcio furioſius) furioſus *li. tres. non placet.*
Sororem concupiſceret] concupiſcet *li. vnus. forte etiam* concupiſſet. Et deriſum] & *abeſt a Frob.*

DECLAM. VIII.

MOriar niſi] *tres li.* peream niſi *legunt : illud tamen in carmine eſt.*
Aut experta iuras, *&c.*] aut experta virum, aut inexperta petebas.
Via cedunt] omnia credunt, *quæ ex compendiis* oīa *varietas videtur.*
Et hic quidem non totus] nec hic quidem totus
Vix modeſte caſtigare) vixit modeſte, caſtigaté, *li. tres.*
Luxurioſior) *rectius duo li.* licentior.
Matri Gracchorum) *hæc a tribus libb. noſtris, iiſque quos Gruterus inſpexit vt gloſſemata omiſſa ſunt.*
Quid ni inuiderint) ei inuiderint *iidem codd. Palat.* inuideret.

In Declamationum Epitomes librum octauum.

DECLAM. I.

DE confeſſo) de confeſſa *lib. vetus & Frob. ſed illud malo.*
Faciam] facio *vet. li. & Frob.*
Prohibens] prohibeo. *Frob. & li. vet.*
Duobus filijs] liberis *vetus ſcriptura.*
Quod videbat] viuebat *Frob. & mox pro* obfuturus affuturus.
Rogabo ream) rogo *li. vnus.*
Vbi eam] *vetus lectio* niſi cum.
Orbata] orba *cod. vnus.*
Inquis ſacrilegium potuit committere) inquit potui, *Vet. lectio & Frob.*
Calamitoſus animus] *codex antiquus* clamitoſus.
Mori etiam) iam *tres li.*
Si priuſquam amitteret] ſi poſtquam *li. duo vtrobique legunt.*

DECLAM. II.

REcepturos] reputaturos *codex vnus.*
Filii vltimum) Dij vltimum *quattuor cod.*
Athenienſes) Attenienſis. *Frob. & li. vnus.*

DECLAM. III.

MOrtis fuit) non *addit cod. vnus.*
Morte piauit) expiauit *li. vnus.*

DECLAM. IV.

ET quam inuidioſum] & quidem inuidioſſi.
Quoque) *malim* quoquo.
Non aliud Codrus dedit) Codrum illum *edidit vet. cod. Et mox* illo *pro* vllo.
Quod ſe] qui ſe.
In præcipitem locum) *aſſentior viro docto* lacum *reponenti.*

DECLAM. V.

COntumacia] *vet. li.* contumelia *Et mox* mihi date *pro* patri date
Tu feciſti) fregiſti *li. vet.*
Exanguis] *vett. libb.* longius *forte* languidus.
Efficis vt poſſit] efficit vt poſſit *li. vnus* Frob. poſſis *Heru.* poſſim.

DECLAM. VI.

RApta raptoris] vitiata vitiatoris *vet. ſcrip. & Frob.*
Adducatur) educatur *vet. cod. & Frob.*
Naufragium meum fleuit] fleui *li. vnus & Frob.*

Quidem & nuptias] *Sic Heru. ſed* quidem *abeſt a Frob. & ſane redundat.*
Socer deſinat] ſinat Frob. *ſed illud malo.*
Putat.) putauit *Frob.*
Sibi, cum hic) ſibi hic cum necdum *Frob.*
Inter terram & cælum) *aliter* inter mare terram que dubij, *inepte.*
Interrogor] interrogatus *li. vnus.*
Matrimonij celebritatem) matrimonium celebritate. *Heru in altera editione anni.* 1573. celeritatem *male excudit. vide. Gul.* Fornerium D. ad L. 34. *Et mox* abſconde *pro abſcondit.*
Fecit nuptias) facis *li. vnus & ſtatim pro* vultus index, inultus *quidam legit. & rectius forte. doctus vir tamen* mutus *reponit.*
Sicut] ſic ille *codd. duo.*
Naufragium duo] *forte melius* naufragum.
Si me potuerit] poterit *vet lectio.*
Præceps) preces *li. duo & Frob.*
Patrem legis amputaturus) *Sic Heru.* partem *Frob. & vet. lib. qui etiam* imputaturus.
Quid dum fleret faceret) quid flere fecerit *lib. duo.* Quas non habet] *negatio abeſt a vet. cod. & Pintiano, idque recte.*

I. LIPSII IN SENECAE RHETORIS CONTROVERSIAS NOTÆ.

Ad Andream Schottum.

IN Senecam tuum quæ notaui pauca è pluribus hic mitto. Cur non omnia? vel quia minuta ſunt & à te fortaſſe in textu correcta, vel quia tempus abnuit largę meæ voluntati parum largum. Noſti & valetudinem non ſecundam, quam curare ἀπραξίᾳ ſola, & vt ſic dicam, iuſtitio quodam ſtudiorum poſſum. De re igitur habe.

Lib. 1. Controuer. 2. in verbis P. Vinitij.

Vultis. 1 *actionis exitum audire? Vendit pirata, emit tiro.* 2. *excipitur nihil. Eo deducta es vbi tu aliud honeſtius nihil facere potuiſti quam mori.* 3. *Quæ ſtipem rogaſti ſacerdotium rogas?*

1. Velim *auctionis.* 2. puto faciendum, *excipit fornix.* 3. in veteri libro: *propenſius ſtipem rogaſti, quam ſacerdotium rogas?*

Ibidem in excerpto. P. Aſprenatis:

Tot intrauerunt cellam tuam gladiatores, tot iuuenes ebrij, & omnes ante militem. 1. *inermes. Ego illam dico proſtitiſſe, illa ſe dicit etiam,* 2. *mendicaſſe. Pudicitiam ſacerdotis meæ etiam carnifici debeo.*

1. Nota interrogandi efferam, *inermes*? Ita nemo gladium ante militem intulit? deinde legam *vindicaſſe.* Niſi hoc, quomodo de carnifice conueniet, quod ſequitur? nam intelligit ipſam illam carnificem eſſe, quæ hominem occidit.

Excerpto proximo Iunij Gallionis.

Ambitioſa lex eſt ad ſacerdotium. 1. *Nonnullas non ſanctitatis tantum, ſed felicitatis admittit. Inquirit in* 2. *mores, in corpus, in vitam.*

1. Legam, *nobilis* & ita fuit. 2. Item *Maiores.* Nam ſi hic de *moribus*, cur mox de *vita* addit? imo ordo ita poſtulat, vt primo ſtirps, ſiue maiores, tum corpus, tum vita inſpiciantur. Ipſa etiam lex maiores tangit dum ait Caſta è caſtis. In fine eius Eclogæ.

Quid faciam mulieri? in crimina ſua deliteſcenti? Cum dico vim paſſa es: occidi inquit. Cum dico Hominem occidiſti: inferebat, inquit, vim.

1. Faber ille optimus *in crimina ſua deſilienti?* Ego *mulieri crimina ſua diligenti?* Amplectitur ea, inquit, in gloria ponit & promit.

Controuer. IIII.

Cui titulus, Vir fortis ſine manibus.

Latro dixit: Adulteros meos tantum excitaui. Fuſcus Arellius dixit. 1. *inuiſſe iniuriæ, frigidius dixit contrariam illi ſententiam: Adulteros interuentu meo. nec excitaui quidem.*

1. Omnino puto *innuiſſe. Nicias Frigidius dixit.* Nam dictum Arellij compar Latroniano. *Adulteris meis tantum innui.* quid enim ſine manibus aliud poſſet? Contra Nicias (notus declamator) *nec excitaſſe quidem.* quia ſine metu erant, & quaſi nemo interueniſſet.

Lib. II.

Lib. II. Controuer. III. nobis X.

Ipſe Seneca loquitur:

Hanc controuerſiam 1. *memini videre Naſonem declamare apud Arillium Fuſcum, cuius auditor fuit. Nam Latronis admirator erat: cum diuerſum ſequeretur dicendi genus. habebat enim* 2. *ille conſtans, & decens, & amabile ingenium.*

1. Sordent iſta, *mem ni me videre.* In veteri eſt. *meminero video.* ex quo omnino faciendum *memini Ouidium.* 2. Itane Poëta noſter *conſtans*? nec ipſe dicat. Legam. *habebat enim inconſtans ſed decens*, in ipſis deinde verbis Ouidij.

Ecce obiurgator noſter quàm effrenato amore fertur? 1. *Quamquam eſſe filiam preceris.* 2. *carum quidem quod illum ab indulgentia ſua euocat.*

1. Notam impreſſit Faber vt mutilo aut depoſito: nos conamur; *quamquam eſt filia, præterit, rarum quiddam, quod illum ab indulgentia ſua auocat.* Et ſi poſtrema etiam ſic poſſis. *Caram quidem: quod illam ab indiligentia ſui auocet.* Furioſus, inquit amor. præterit filiam, & quidem caram, vel hoc argumento, quod culpat & damnat? vt vitæ ſuæ indiligentem. Sane & poſtea ita dicit.

In reliquum diligentiores facti ſumus. Sunt acumina & ab argumento illuſtranda. In verbis eiuſdem excerpti.

Queritur periculum eius. 1. *qua pene caruit, hic qui amare caute iubet. Facilius in amore finem* 2. *impetres, quam modum. Tum hos ponis terminos, vt nihil faciant niſi conſiderati, nihil promittant, niſi vt* 3. *ius facturi, omnia verba rationi & fide ponderant. Senes ſic amant.*

1. Legam: *quam pæne necauit.* Nam & in vulgatis eſt *caute* non *caruit.* ſenſus: Queritur de periculo filiæ, & ita medetur vt in maius conijciat; pæne necauit eam, cum à marito conatus abducere. 2. Bene eſt: nec male *imperes.* 3. putarem, *ocius facturi.*

Controuer. VII. nobis XIV.

Iunij Gallionis excerpto.

Iam Senex factus eſt: 1. *niſi quod ſibi bonum videt, Luxuria vſque eo ſe proiecit, vt accenſetur. Senex* 2. *amens, ſenex ebrius, circundatus ſertis, delibutus vnguentis, & in præteritos annos ſe retro agens, & validus in voluptatibus, quaſi iuuenis exultans, nonne portentum eſt? luxurioſus adoleſcens peccat, ſenex autem luxurioſus inſanit. Ætates exhauriunt, vitia laſciuiunt.* * *vel etiam non videtur.*

Lego 1. *niſi quod ſibi nondum* * *videtur. Luxuria.* & cætera. 2. ſcribo etiam *amans* 3. & *validius.* 4. denique, *ætate exaruit, vita laſciuit.* quam ego baſilicam emendatiunculam habeo.

Lib. III. in Præfatione Epitomes.

Caſſium Seuerum Seneca dilaudans ait.

Pronuntiatio quæ hiſtrionem poſſet producere, tamen 1. *quæ hiſtrionis poſſet videri.*

1. Faber tentat, *quæ hiſtrionis non poſſet.* ſed cum in libris priſcis legatur: *tamen quæſtionis poſſet:* ego faciam, *quæ Senatoris.* Vox quidem, inquit, alta, clara, & *vel ſcænis ſuffectura*, vt cum Fabio dicam, tamen elatio & pronunciatio grauis, quæ Senatorem deceret. Ita mox de eodem: *Nec in illo quicquam magis mireris, quam quod grauitas, quæ deerat vitæ, actioni ſupererat.*

Infra in eadem Præfat.

Agedum iſtos declamatores produc in Senatum, in forum, cum loco mutabuntur, velut aſſueta claſſi & dilecta vmbræ corpora, ſub diuo ſtare non poſſunt.

1. Scio ſcholarum *claſſes*: & vel illud doceat, *Cum perimit ſæuos claſſis numeroſa tyrannos:* tamen intendenti ſententia alio it, & magis ſic ſcribi, *aſſueta claudi.*

Lib. VII. in præfatione. nobis III. Controu.

Ait initio de Albutio,

Alius erat cum turbæ ſe committebat, alius cum paucitate contentus erat.

1. Amplector magis quod in ſcripto: *cum paucitatem contempſerat.* erigimur & intendimus cum multi audiunt; languemus & velut contemnimus vbi pauci. Ibidem, infra, de eodem.

Nec videbat nimium orationis ſplendorem his admixtis ſordibus, non 1. *defendi ſed inquinari.*

1. An etiam *detendi*? cui oppoſitum intendi.

Controuer. VI. nobis XXV.

Scribitur:

Saturninus Furius qui volens vel condemnauit maius nomen in foro, quam in declamationibus habuit.

1 Scribo *qui Voleſum condamnauit.* Intelligit Voleſum Meſſallam, qui proconſul Aſiæ, ſub Auguſto damnatus eſt. meminit Tacitus III. Annal. & Seneca filius de Ira II.

Lib. IX. Controuer. II.

Excerpto Porcij Latronis.

*Si negaret, quos teſtes haberem? quis enim in illo conuiuio fuit? 1. cui tecum ſit credendum? facilius eſt, vt qui meretrici * multa dederit homicidium neget, quam vt qui hoc quoque dedit, quidquam denegarit.* * *vel alia*

In veteri. 1. *Cui te eſt credendum.* lego, *cui teſti.* 2. Idem vetus: *quidquam vidi mirum.* Couerr. vero *quicquam vi deminuerit* puto fuiſſe: *Quidquam. non vidi. mirum! nunquam iſtud*, &c. Sententia: Nihil negat meretrici qui hominem ei impendit, Deinde μίμησις & expreſſio verborum ſcorti. *Non vidi.* reſpondet. *mirum* ſcilicet! non ſolent feminæ. Infra in Caſſij Seueri.

Adhibeturque ad ea Magiſtratus, ob cuſtodiam non ob 1. lætitiam.

1. Malim *ſæuitiam.*

Controuer. IIII. nobis XXVIII.

In verbis Iulij Sabini.

Cum dixiſſet. 1. Senianus locupletes in carcere eſſe, Homo, inquit, adhuc indemnatus, vt poſſim viuere parricidas rogo.

1. *Puto Seianianos.* & poſtrema interrogatione acuenda, *parricidas rogo?* ſententia: Petebat in Senatu diaria. obiectum illi, diuites Seianianos cum ipſo in carcere eſſe, & poſſe alere: Ille cum ſtomacho, Ergo vt viuam, parricidas panem rogabo? *parricidas*, ſiue illos Seianianos (ita vulgo, qui in Imperatorem, id eſt patrem patriæ conſpirauerunt) ſiue & Senatum ipſum, in quem poteſt ex ambiguo dirigi.

Lib. X. Præfatione.

De Scauro:

Dicebat negligenter ſæpe 1. cauſam in ipſis ſubſelliis, ſæpe dum 2. amicitur, dicebat.

1. An non verius, *caſu?* hoc ſenſu. Negligenter, dicebat, ſæpe & temere ac caſu; in ipſis ſubſelliis, inter auditores. 2 quod autem eſt *amicitur*, priſca ſcriptura eſt, *admittitur.* Explico Scaurum nec exſpectato quidem populo, ſed dum is intrat & necdum conſederat declamitaſſe. de his admiſſionibus infra: *Non admittebat populum.*

Infra in gnome pulcerrima.

1. *Vt iuſtiſſima patiendi vice: quod quiſque alieno excogitauit ſupplicio, ſæpe 2. excipiat ſuo.*

1. Legere malim. *& iuſtiſſima.* 2. deinde *expiat ſuo*, tamen cum in veteri ſit: *emittat ſuo*: vide an non ſit verius, *initiat ſuo.* Sæpe qui auctores ſuppliciorum ipſi ea ſubeunt, & initium dant pœnæ à ſe repertæ. De Phalaridis tauro, notum.

FERN. PINCIANI

CASTIGATIONES IN M. SÆNECÆ RHETORIS LIBROS DECLAMATIONVM L. SENECÆ PHILOSOPHI vulgo dictarum, tam Controuerſijs quam Excerptis accommodatæ.

IN LIB. I. DECLAMATIONVM.

Præfatio li.1.Contro. NAM duo millia nominum recitata.) *vetus lectio*, Nam ad duo millia nominum recitata. *& paulo poſt* reddebam, *non* referebam,

Qui ad audiendum præceptorem noſtrum conuenerant.] Meum, *non* noſtrum, *eadem præfert.*

Et illam cum cura ſcrutabor.) *Eadem*, & illam omni cura ſcrutabor.

Totiens tanquam noua audiam] *Scribe*, Totiens tamen tanquam noua audiam, *ex eadem.*

Itaque ex memoria mea quod nobis ſatis ſit ſupereſt.] *Eadem*, Itaque ex memoria mea quantum vobis ſatis eſt, ſupereſt.

Quod quærenti non comparuit.] *Eadem*, comparauerat *agnoſcit*, *non* comparuit.

Intempeſtiue moleſta eſt.] In tempeſtiua *in eadem habetur*, *non* intempeſtiue, *quod magis arridet.*

Quæ mihi iam olim precario paret.) *Eadem*, quæ mihi iam olim præcario non paret.

Et neſcio qua iniquitate & ad malum pronitate naturæ.) *Eadem*, & neſcio qua iniquitate naturæ. *Cætera delenda.*

Emolliti eneruesque, quod nati ſunt, inuiti manent.] *Scribe*, Emolliti eneruesque nati ſunt. In vitio manent. *ex eadem.*

In hos nec Dij tantum mali permittant, vt cadat eloquentia, quam non mirarer, niſi animos, in quos ſe conferret, eligeret.] *Eadem partim ſic legit*, In hos nec dum tantum mali vt cadat eloquentia, quam non mirarer niſi animos, *& cætera. Partim ſic legit*, Et in hos cadat eloquentia, quam non mirarer, *& reliqua.*

Et ſi acerrimam eloquentiam, quam præſtare non poſſunt, violare non deſinunt.] *Scribendum puto*, & ſacerrimam eloquentiam, quia præſtare non poſſunt, violare non deſinunt.

Quo intra coloniam meam me continui.] *Verbum* quo *deſideratur in vetere lectione*, *& præpoſitio* intra, *per maiorem ſcribenda eſt.*

Et quod vulgo de alio ſolet, ſed de illo proprie debet.] *Eadem*, Etiam quod vulgo dicit ſolet, ſed in illo proprie debet.

Quia apud nullum auctorem antiquum.) *Verbum* quia *redundat*, *ex eadem.*

Qui declamationem diſtinguit.] *Legendum* diffinit, *non* diſtinguit, ex eadem.

Non mediocriter dicere bene.] *Corrigendum reor*, non mediocriter dicere, ſed bene *ſequitur ſtatim.*

Alterum putat domeſticæ exercitationis. Alterum eſſe veræ actionis.) *Scribe*, Alterum putat domeſticæ exercitationis eſſe: alterum vero actionis, *ex vetere lectione.*

Productam familiarem amicitiam.) Perductam, *non* productam, *eadem.*

Et in omnes iocos reſoluebat.) *Scribe*, & in omnes iocos ſe reſoluebat, *ex eadem.*

Omnibus quidem prodeſt ſub inde animum relaxare.] *Lege*, omnibus enim prodeſt ſubinde, *& cætera ex eadem.*

Nec patiebatur alimenta per ſtomachum per ſomnum quietemque æqualiter digeri.) *Quædam exemplaria* in ſtomacho *legunt*, *non* per ſtomachum. *Alia carent omnino duobus his verbis.*

Cum id magis in illo mirabile videri poſſit] *Scribendum puto*, Quin id magis, *& cætera.*

At quorumcunque ſtilus velox.] *Vetus lectio* Aſt, *non* At.

Sed ars ſumma ad apprehendenda ea.] *Scribe*, Sed ars ſumma & ad comprehendenda ea, *ex eadē.*

Adeo quæcūque in animū eius ſemel aſcēderāt.) *Sunt exemplaria quæ* memoriam *legāt*, *non* animum.

Cupitis ſtatim iſta diſcere.] *Verbum* iſta *non habetur in vetere lectione.*

Quæ effectu apparet, & habitu latet.] *Coniunctio* & *eradenda*, *ex eadem*: *& conſiderandum an rectior lectio* ambitu *quam* habitu.

Suſpenſos pedes habere?] *Eadem*, Suſpenſos pedes ponere, *rectius quia ſequitur*: Non me hercules tui pedes ſpinas calcant.

Quæ interponi argumētis quam maxime, declamātis Marulli poſſent.] *Scribendum reor*, cū maxime, *non* quam maxime, *ex trita loquēdi Senecæ cōſuetudine.*

Nihil præter Epicheremata ſcriberet.] *Prior editio* Epithemata *legit. Exemplar ſcholarum Salmāticenſium* Epiphonemata *agnoſcit. Scribo per tranſpoſitionem litterarum*, Epiphonemata, *ex Quinctiliano, & Cicerone, & cæteris rhetoribus.*

De ſæculo, de delitiis dicuntur.) *Vetus lectio*, de ſæculo, de diuitiis dicuntur. *& ſunt exemplaria in quibus verba illa* de ſæculo *non habentur.*

Scio quam ſit odioſa Circenſibus pompa] *Scribe*, Scio quam ſit odioſa res Circenſibus pompa, *ex vetere lectione.*

Cum iam cœpiſſet diem ducere.] *Emendandum reor*, Cum iam cœpiſſet dies lucere. *Hoc enim factitare ſolitum Latronē, ſuperius monſtrauit Seneca*: Sæpe, *inquit*, cum per totam lucubrauerat noctem, ab ipſo cibo ſtatim ad declamandum perueniebat.

Iactatus inter duos patres vtriuſque filius.] Iactatur, *non* iactatus *quædam exemplaria. Alia* iactatus *agnoſcunt. Sed poſt verbum* abdicatus, *habent* fui. *Contro. 1.*

Semper autem commendabat eloquentiam eius aliqua res extra eloquentiam in puero declamante.) *In codicibus nonnullis rectium, vt puto, habetur ſic*, Semper autem eloquentiam eius commendabat aliqua res extra controuerſiam In puero eloquentia. *Ego vero non altero in loco tantum, ſed vtroque ſubſtituendum puto* controuerſiam *pro* eloquentia, *legendumque hoc pacto:* Semper autem controuerſiam eius commendabat aliqua res extra controuerſiam, *& cætera.*

Contro. II. Sacerdos caſta caſtis puris pura ſit.] *ſcribendum*, Sacerdos caſta è caſtis, pura è puris ſit. *liquet id ex ſecundo libro Controuerſiarum, vbi hæ omnes declamationes cum coloribus complurium rhetorum iterantur copioſius à Seneca.*

Accuſata, abſoluta & reuerſa ad ſuos eſt:) *Vetus lectio*, Accuſata, & abſoluta, & remiſſa ad ſuos eſt.

Sacerdos veſtra adhuc in lupanari viueret.] Noſtra *eadem præfert, non* veſtra.

Quid mihi ſacerdotem cuius precaria eſt caſtitas?] *Rectius eadem*, Quid mihi cum ſacerdote, cuius precario eſt caſtitas?

Ita cara fuit ſuis.) *Eadem*, Ita curæ fuit ſuis.

Si in ciuitate nulla inueniri potuit.) *Eadem*: Si in ciuitate nulla inueniri poterit.

Ponamus tres ſacerdotium petere.] Putemus, *non* ponamus, *eadem agnoſcit.*

Dij illæſam non ſeruaſſent, niſi eam ſibi ſeruaturi fuiſſent.] *Breuius eadem*, Dij non ſeruaſſent, niſi ſibi ſeruaturi fuiſſent.

Dicat pudicitiam ſuam Dijs quibus debet.) *Verbum* ſuam *ſuperfluit, ex eadem.*

Contro. III. Quædam ſatius eſt vel cum cauſæ detrimento facere quam inuerecunde dicere.] *In quibuſdam exemplaribus ita habetur vt retuli, in alijs non legitur* inuerecunde, *ſed* verecunde: *quæ lectio ſumme mihi probatur, vnius tantum litterulæ adiectione, hoc eſt, vt legatur* verecundiæ, *& repetatur* detrimento.

Patrocinium ſuum putat pereundi infelicitatem.) *In ſecundo Controuerſiarum aliter*, Patrocinium ſuum putat perennem infelicitatem.

Exponam cum ſtuprum.] *Vetus lectio* Et ponam *agnoſcit, non* exponam, *& quidem iudicio meo rectius Multum enim emphaſeos habet coniunctio illa.*

Non ad ſaxum vſque defferret. *Eadem* differret, *non* defferret.

Contro. IV. Etiam ſecure aſpicientibus horrenda.) *Lege* Etiam ſecure deſpicientibus horrenda, *ex eadem, & item ex ſecundo Controuerſiarum.*

Liceat adulterium & in matre filio vindicare.] *Corrigendum puto contra omnium codicum fidem*, Liceat adulterium & marito & filio vindicare: *quod ex fine controuerſiæ euidenter oſtenditur*, Ipſam legem recita. Liceat marito, liceat & filio.

Aut me ſine filio, aut filium ſine manibus.) *Scribo*, aut me ſine filio fuiſſe aut filium ſine manibus, *ex vetere lectione.*

Contemptus eſt iſte.) *Exemplaria quædam non* contemptus *legunt, ſed* conceptus. *Scribo* deceptus. *Arellius Fuſcus ſecundo Controuerſiarum:* Adoleſcens venit tempus militiæ tuæ. Indignare ſi deceptus.

A quo ſciemus. Cum adulterũ deprehendi. tunc primum ſenſi.] *Legendũ puto diuerſa diſtinctione ſic:* A quo ſciemus? *vt ſit per interrogationẽ. Deinde ſequitur*, Cum adulteros deprehendero. *Sic enim habetur in vetere lectione. Poſtea lege per maiorẽ:* Tunc primũ ſẽſi.

Et truces animos miſericors natura debilitat.) *Legendum*, Et truces quoque animos miſericors natura debilitat, *ex eadem, & ſecundo Controuerſiarum.*

Prius quam in memoriam reuerteret, exierant.] Contro. V.
Aliter in ſecundo Controuerſiarum, Prius quam in me reuerterer, exierant.

Aut mortem aut indotatas nuptias petat.) *omnis ſcripta lectio, & item ſecundus Controuerſiarum, non* petat *habet, ſed* optet. *Quam lectionem eſſe veram Seneca ipſe videtur aſſerere, ſubdens.*

Altera mortem optat raptoris: altera vero nuptias petit.] *Vetus lectio breuior multo & Senecæ laconiſmo magis conſentanea:* Altera mortem optat, altera nuptias. *Reliqua ſuperuacanea ſunt.* Contro. VI.

Deinde hanc vitiaſſet:) Aliam *in ſecundo Controuerſiarum legitur, non* hanc.

Iurauit ei. Relicto patre ſecuta eſt adoleſcentem.) *Verbum* ei *non habetur in antiquis exemplaribus. & ſi legi etiam poſſet*, Iurauit. Ea relicto patre, *& cætera.*

Narret, inquit, ſocero beneficia.) *Vetus lectio*, Narra obſecro ſoceri beneficia. *Adſtipulatur & Controuerſiarum ſecundus.*

Niſi miſericors poteſt. Inter tot conſulatus.] Contro. VII.
Eadem, niſi miſericors poſſet. In tot conſulatibus.

Si præcideritis, ſcribe potius occideritis.) *Eadem*, Si præcideritis. Si iraſcereris, ſcribe potius, ſi occideritis.

Tyrannicida exitum tyranni rogo.] *Scribendum potius videtur*: Tyrannicidæ exitum tyranni roga. *Vel ſic*: tyrannicidã *per minorem ſcriptum pertineat ad ſuperiora: & quod ſequitur, legatur hoc modo.* Exitum tyranni, rogo, non timeo. Manus quas piratæ ſoluerunt, iudices alligant. *vt habetur in ſecundo Controuerſiarum.*

Etiam nunc manus meas petis?] *Scribe ſine nota interrogationis*, & nunc manus meas petis, *ex vetere lectione.*

Neutrum hoc manibus meis expedit.) *Verbum* hoc *non habetur in eadem.*

In qua nec filij patres alunt.] *Scribe ex eadem*, in qua nec filij quidem patres alunt.

Iam pro te dubito. Neſcio quid lex timet.] *Verbum illud* dubito *deſideratur in eadem. vt legendũ exiſtimem*, Iam pro te neſcio quid etiam lex timet. *Nam exemplaria omnia dictionem* etiam *agnoſcunt.* Controuerſia. VIII.

Pars altera contra fortem abdicatum.) *Sic prior editio. Legendum* abdicantem, *non* abdicatum.

Quantum vero intereſt.] *Verbum* vero *redundat, ex vetere lectione.*

IN LIBRVM SECVNDVM DECLAMATIONVM.

Nihil horridum.) Nihil horrendum, *vetus lectio.* Præfatio. li. II. contro.

Ac ampliſſima facultate dicendi.] Felicitate *eadem, non* facultate. *& quidem rectius. Nam non multo poſt beatam vocat Fabiani orationem.*

Et ille pugnatoris mucro:) *Emendandum puto*, & ille pugnatorius mucro.

Cum veros compreſſiſſet affectus.) *Scribe* vero, *non* veros, *ex vetere lectione.*

Parum bene imitari poterat quæ effugerat.) *Eadem non* effugerat *præfert: ſed* effigerat. *Conſidera an legendum ſit* effinxerat.

Et illi ſtadio parari, non per illud alteri.] *Lege*, illi ſtudio parari, non per illud alteri præparari, *ex eadem.*

Præceptores pulcherrimæ diſciplinæ continebatur :] *Scribendum pluralitatis numero* continebantur, *ut ad præceptores referas.*

Nam primus omnium Latinus Rhetor Romæ fuit puero Cicerone Plotinus.) *Scribo* Plotius, *non* Plotinus. *Cicero in epiſtola ad M. Titinnium, referente Suetonio in lib. de Grammaticis & Rhetoribus*: Equidem memoria teneo pueris nobis primum Latine docere cœpiſſe L. Plotium quendam. Ad quem cum fieret concurſus, quod ſtudioſiſſimus quiſque apud eum exercerentur, dolebam mihi idem non licere. *Meminit Euſebius quoque in libro temporum. Sed & vetus lectio non aliter habet quam* Plotius.

Et ego multo tempore minor quam ipſe erat.) *Eadem*, & ego multo minor natu quam ipſe erat.

Controuerſia I. Abdicatus poſt tres abdicandos.) *Caſtigo.* Adoptandus poſt tres abdicatos, *ex eadem.*

Amo æque paupertatem & patrem.] *Lego ex eadem*, amo æque paupertatem ac patrem.

Hic me dignum putat bono patre.] *Scribendum*, Hic me dignum putat beato patre, *ex eadem.*

Quem me videri velim, neſcio. innocentem, ſi abdicor : nocentem, ſi adoptor.] *Locus eſt corruptiſſimus, in ſcriptis tamen codicibus fidelius*: Vtrum tamen velim, neſcio. Innocentem? ſed abdicor. Nocentem? ſed adoptor.

Grauius eo quem alius concupiſcit.] *In eiſdem*, grauius eo quem alius filius concupiſcit. *Lego* filium, *non* filius.

Magnum & hoc inter cetera paupertatis incommodum eſt.] *Lege* incommoda, *non* incommodum, *ex vetere lectione.*

Gallus Nibius.] *Quidam codices*, C. Rubius. *Alij*, C. Nibius. *Alij*, Gallus Viuius. *quibus ſuffragatur tertius Controuerſiarum liber.*

Non caſu caderet, ſed iudicio perueniret.) *Vetus lectio*, incideret, *non* caderet.

Non delectant dominos ignoti ſeruorum greges.] *Legendum forte per diſtinctionem*, Non delectant dominos ignoti ſeruorum greges.

Per annos quindecim in officio tuo fui.) *In tertio Controuerſiarum*, per annos duodecim in officio fui.

Controuerſia II. Quos nec mors quidem diuiſit.) *Correctiora exemplaria* Quos nec mors quidem diuider.

Quædam ſe maritorum amore rogis ardentibus miſcuerunt :) *Verbum* amore *deſideratur in vetere lectione.*

Inter has puellas viua numeratur.] *Eadem*, Inter has puella vna nominabitur. *etſi ſunt exemplaria, in quibus non* vna, *ſed* viua, *habetur. A quibus ſtat tertium Controuerſiarum volumen.*

Et Naſo dixit:) *Coniunctio* & *ſuperfluit. & paulo ante*, torpeat *legendū, non* torpeſcat. *Vtrumque ex eadem.*

Secundum, Gelidum Boream, gelidumque Notum.) *Corrigendum reor.* Secundū : Et gelidum Boream præcipitemque Notum. *eſt enim Ouidianus verſus ſecūdi Elegiarū, ex elegia cuius lēma eſt: Ad amicam nauigātem. etſi in codicibus impreſſis & in vetuſtiſſimo exemplari, quod nos domeſticū poſſidemus, aliter legatur*: Et gelidū Boream præcipitemque Notum. *Corrigendum idem vitium in tertio Controuerſiarum.*

Controuerſia III. Quid obtorpuiſtis oculi?) *Quidam codices*, Quid obſtupuiſtis oculi;

Hoc intra triginta dies.] Hei intra tringinta dies, *in tertio Controuerſiarum.*

Putas me accuſatori promiſſurum, quod filio negaui?) *Scribe*, Putas me accuſatori permiſſurum, quod pater filio negaui? *patrem ex tertio Controuerſiarum, patrum ex vetere lectione.*

Semper enim ſibi omnia licere credit.) Semper ſibi omnia licere credidit, *ex eadem.*

Ignouit enim, inquit. Aliquis ante me rogatus eſt.] *Correctius eadem*, Ignorat, inquit, ita? Alius ante me rogatus eſt.

Quam pene promiſi:) *Lege*, Quam pene permiſi, *ex eadem.*

Qui tātū triginta diebus iraſci non poſsū.) *Sine negatione eadē*, qui tātū triginta diebus iraſci poſsū.

Prior rogatus eſt quem magis timebam.] *Eadem*, Prior rogatus eſt qui magis timebatur.

Quam quæ filios non habebant.) *Eadem*, Quam quæ liberos non habebant. *Controuerſia.* V.

Inter vxorē tortā & virū occupatum.) *Legendū, reor*, Inter vxorem tortam & vterum obturatum,

Ignoſcetis puto mulieri, ſi dixerit, Feſſa eſt.] *Vetus lectio*, Ignoſces puto mulieri, ſi dixero, Feſſa eſt. *In tertio Controuerſiarum*, Ignoſcetis puto mulieri, ſi dixero, Falſa eſt. *Legendum puto*, Falſa eſt.

Et tyrānus torquebat cū de tyrannicidio quęreret.] *Scribendū* torquebatur, *non* torquebat. *ex eadē.*

Non premit cenſum oneroſa ſumptibus.) *In tertio Controuerſiarum*, Num premit cenſum oneroſa ſumptibus? *vt ſit interrogatio, quod placet: quia ſequitur altera mox interrogatio*: Nunquid gemmas, & ex alieno littore petit lapillos?

Vtrum ne magis mirandum eſſe.] *Prior editio & vetus lectio*, vtrum putas mirandum eſſe. *Codices nonnulli* munerandum, *non* mirandum, *legunt.*

Etiā ſi ſciſti de tyrannicidio. nec indicaſti.) *Vetus lectio*, Et ſi ſciſti de tyrannicidio viri, nec indicaſti.

Et hoc cogitādi cauſa fuit. Vxoris vltio.) *Eadem*, Et hæc ipſa mihi cogitandi cauſa fuit vxoris vltio,

Quidquid longa cogitatio illi præſtatura erat.] *Commodiorem lectionem cenſemus* alij *quam* illi.

At redijt maritus.) *Particula* At *ſupernacanea eſt ex vetere lectione.* *Contro.* VII.

Futura æſtimabo indicia. Interim qui rogat, comperit impudicam.] *Eadem*, Fruſtra æſtimabo eſſe indicia in tantum quod rogat, *cetera. Forte legendum*, ſi tantum qui rogat, comperit pudicam, *Cui lectioni videntur ſuffragari verba ſtatim ſequentia.*

IN LIBRVM TERTIVM.
DECLAMATIONVM.

Omnia nitentia & intenta aliquo aliquid petentia.) *Vetus lectio breuior*, Omnia intenta aliquo potentia, *Quædam exemplaria*, Omnia intenta, aliquid petentia. *Præfatio. li.* II. *contro.*

Sunt quidem & hic quibuſdam grata.) *Corrige*, Sunt quidem & hæc quibuſdam grata, *ex eadem.*

Pronunciatio quam hiſtrio non poſſet producere, tamen quæſtionis poſſet videri.) *Sic prior editio. Scribendum reor*, Pronuntiatio quam hiſtrio non poſſet producere. tamen quæ hiſtrionis poſſet videri.

Quamdiu extra iocos ſe continebat.) Citra iocos *lego*, *non* extra iocos, *ex vetere lectione.*

Adeo nunquam reum nullam materiã dicendi niſi in periculis ſuis habuit.) *Corrigendum puto*, Adeo nunquã reor vllam materiam dicendi ,&c.

Nec lectas, nec vacuas explicationes.) Lentas, *non* lectas, *quædam exemplaria*.

Sed infra multos erat.) *Scribe* ,Sed etiam infra multos erat, *ex vetere lectione*.

Orationes Salluſtij in honorem hiſtoriarum leguntur.) *Quidam codices*, Orationes Salluſtij in honorem hiſtoriarum non leguntur.

Ille ad tollerandam magni ponderis ſarcinam præualet:) Tollendam,*non* tollerandam, *omnis vetus lectio*.

Quidam cum Thracibus optime pugnant.) Threcibus, *rectius codex quidam antiquus. Nota res, Threces genus eſſe gladiatorum, ſic dictum à ſimilitudine Thracica parmula.*

Si a proclamante dimitteret.] *Omnis ſcripta lectio*, Si à prælocutione dimitteret. *vt forte ſit legendum*,Si a prælocutione demum ſtaret.

Nec adhuc vlli,ſic indulſit.] *Eadem*, Nec adhuc vlli ſic ſe indulſit.

In ſcholaſtica quid non ſuperuacuum eſt.) *Scribendum reor*,In ſchola iſta quid non ſuperuacuum eſt.

Id quod belliſſime Cẽſorius aiebat.) *Codices quidam*, Cenſeanus, *non* Cenſorius. *Alij* Cenſorinus. *Alij* Ceſtrinus.

Et ille ideo in foro primum dictutus.) *Inuertendæ dictiones*, Et ideo ille in foro primum dicturus, *ex vetere lectione*.

Agedum iſtos declamatores produc à Senatu in forum.) *Scribe*, Agedum iſtos declamatores produc in Senatum, in forum, *ex eadem*.

Non imbrem ferre, non ſolem ſciunt.] Hiemem,*non* imbrem,*in exemplaribus nonnullis habetur.*

Sed negauit ſe executurum, niſi exirem de domo.] Manſurum, *non* executurum,*quidam codices*.

Deinde adultum P. R. edixi.) *In ſcriptis exemplaribus non* adultum *legitur*, *ſed* adulterum. *Vt forte in totum caſtigandum ſit.* Deinde ad alterum Pr. eduxi. *Nam & infra* in ius educor *legitur. Sic enim vetus, vt dicemus, præfert lectio*, *non* adducor.

Hanc, inquit, tibi fabulam retuli.] Fabellam, *non* fabulam, *in eiſdem habetur*.

Controuerſia I. O legem abrogandam, ſi excæcat homines Nulli dat mille denarios niſi qui inuitus accipit.) *Vetus lectio*, O legem ſi excæcat homines, abrogandam, Nulli res publica dat mille denarios niſi qui inuitus accipit.

Dic nunc miſerere, Hoc, cum excæcarere, non dixiſti. Reſp. debilitatem conſolatur, non emit.) *Corrig*. Dic nunc miſer homo: cum excæcareris, non dixiſti. Reſp. *&c.*

Controuerſia II. Parricidam non accuſo, ſed fugo.] *Eadem*, Parricidam non accuſo, ſed fugio.

Abſolutionem dat paribus tabulis:) *Codices nonnulli*. abſolutionem dat & paribus tabulis. *Alij*, abſolutionem dat à paribus tabulis.

Controuerſia III. Mihi neceſſe eſt abdicare quem nolo.) *Quadam exemplaria*, Alterum mihi neceſſe eſt abdicare quem nolo.

Hoc vno alter alteri placet.] *Vetus lectio*, Hoc vno, hoc alter alteri placet: *repetitione Senecæ familiari ad vrgendum vehementius.*

Qui in aliena manu eſt.) *Scribe*, Qui ipſe in aliena manu eſt, *ex eadem*.

Si bene de te meruerat, patrem pro illo rogaſſes.] *Eadem*, Si bene de te meruerat,patrem pro filio rogaſſes.

Quicquid tunc tricenarius reliquerat.] *Non habetur in eadem particula* tunc.

Quod iam tanto opere beneficia vitæ iactat? Audite quis prior dederit.] *Eadem*, Quoniam tanto opere beneficia vitæ iactaris, audite quis prior dederit. *Controuerſia IIII.*

Ita tu adoleſcens in acie non ante patrem ſtetiſti?) *Eadem*, Ita tu adoleſcens matrem non ante patrem ſtetiſti.

Aut indotatas nuptias petat.) Aut indotatas nuptias optet, *eadem. vt paulo poſt*, Quando ergo optabis? *Controuerſia V.*

Iſte raptor eſt, ego in ius adducor.) *Eadem* educor *habet*, *non* adducor.

An tota mea ſit.] *In eadem*, an tota mea iſta ſit *habetur.*

Et introrſus hærentes lachrimas ago.] *Nullum ſcriptum exemplar* hęrentes *agnoſcit*, *ſed partim* erumpentes,*partim* habentes,*pro quo ſubſtituo* habentes.

Tam longum tibi ius in caput ciuis permittitur.] *Vetus lectio*, Tam longum tibi ius in caput ciuis non permittitur.

Nemo venientidomum clauſit.] *Eadem*, Nemo non venienti domum clauſit. *Controuerſia VI.*

Certe, quod negari non poteſt, hoſpes,) *Scribendum*. Certe, quod negare non potes, hoſpes.

Maius ſine dubio quam ſi damnum ſarciret.] *Emendatior antiqua lectio*, maius ſine dubio quam ſit damnum. Sarcire debet.

Tribuni ne ferent vt fur præferatur domino.) *Breuius eadem*, Tribuni. Ita ne furcifer. *reliqua deſiderantur.* *Controuerſia IX.*

IN LIBRVM QVARTVM DECLAMATIONVM.

Sed auctorem nouitate ſolicitet.) *Scribe*, Sed etiam auctorũ nouitate ſollicitet,*ex vetere lectione.* *Præfatio li. IV. controuerſia.*

Nec quicquam ex ordine remiſit vitæ ſolito.) *Scribendum permutato verborum ordine*, Nec quicquam ex ordine vitæ ſolito remiſit, *ex eadem*.

Itaque cum mortuo in Syria Cæſare per codicillos queſtus eſſet diuus Auguſtus.) *Antiquum exemplar non* Cæſare *præfert*, *ſed* C. Cæſare. *Præterquam legendum reor*. Lycia *non* Syria, *contra omnia exemplaria. Suetonius in Auguſto.* Caium & Lucium in duodeuiginti menſium ſpacio amiſit ambos. Caio in Lycia, Lucio Maſſiliæ defunctis. *Velleius Paterculus libro poſteriore*: Deinde reluctatus inuituſque reuertẽs in Italiam, in vrbe Lyciæ, Lymiram nominant. morbo obiit. *Cornelius item Tacitus primo hiſtoriarum volumine Caium remeantem Armenia & vulnere inualidum mortem fato properam, vel nouercæ dolum abſtuliſſe ſcribit. At reditum ex Armenia in Italiam per Lyciam eſſe, non per Syriam, palam eſt.*

Mortes filiorum tuliſſe.] Mortes ſex filiorum tuliſſe. *vetus lectio*.

Atherius noſter ſuffibulandus eſt.) *Legendũ proculdubio*, ſufflaminandus eſt,*non* ſuffibulandus,*ſeu* ſufflamãdus,*à ſufflamine, videlicet inſtrumẽto quo immodicus rotarũ procurſus reprimebatur. Iuuenalis Satyra VIII.*

Carpento rapitur pinguis Damaſippus, & ipſe Rotam ſtringit multo ſufflamine conſul.

Et vltima Satyra

Nec res atteritur longo ſufflamine litis.

Notauit hunc Seneca locum ante nos nouiſſimus eius Poeta interpres.

Adeo nedum currere, ſed decurrere videbatur] *Quadam exemplaria*, Adeo vt non currere, ſed decurrere videbatur. *Alia*, Adeo non occurrere, ſed decurrere videbatur. *Scribo*, Adeo non currere, ſed decurrere videbatur.

Iubebat enim tranſire cum aliquandiu locum dixerat:] Eum *ſiue* illum, *vetus lectio*, *non* enim. *Itē exemplaria quadam* aliquem *legunt*, *non* aliquandiu.

Et multum ille & hic in officiis verſatur:) *Elegantius eadem ſine poſteriore coniunctione*, & multum ille hic in officiis verſatur.

Plus habebat quod laudares, quam quod ignoſceres:] *Scribo*, Plus habebat quod laudares, quam
Controu. I. cui ignoſceres, *ex eadem*.

Coactus eſt cõuiuio intereſſe mutata veſte) *verbum ſubſtantiuum* eſt *tollendum ex eadem*.

Nam rapuit me qualem in cõuiuio puderet venire,] *Coniunctio* Nam *ſuperuacanea eſt*, *ex eadem*.

Scit quãtum ſuper amiſſis tribus filiis patri flendum ſit, qui ſi viuerent, pater fleret.] *Quadam exemplaria*, Scit quantum ſuper amiſſos tres filios patri flendum ſit, quem ſi viuerent, patrem flerent.

Hic mihi viuendum eſt, nec de nuptiis, nec de libris cogitandum dirum omen occurrit.) *Caſtigo*, Hic mihi viuendum eſt, nec vi de nuptiis nec vi de liberis cogitanti dirum omen occurram *ex vetere lectione*.

Iniuria eſſet felicis in illo conuiuio morari.) *Longe aliter eadem*, In illo conuiuio morari etiam felicis patris eſſet iniuria.

Nemo amicus, nemo, inquit, propinquus eſt inquam, *non*, inquit, *eadem*.

Feſto die ſodales amicique mecum:) *Eadem*, Feſtos dies ſodales amicique ineunt.

Conſolarer te diutius niſi & iam accuſare poſſes.] Conſolarer eum diutius, niſi iam accuſare poſſet, *eadem*.

Controu. II. Seruauit, nec vidit.] *Lege*, Seruauit ſacra, nec vidit, *ex eadem*.

Contro. III. Pollio ante hoc. ſi cæcus factus eſſet, non abſtuliſſet:) *Quadam exemplaria*, Pollio autem hoc. Si cæcus ante factus eſt, non abſtuliſſet.

Per humanos, inquit, errores agnoui preces meas] *Locus eſt vitiatiſſimus*, *qui forte melioris erit conditionis*, *ſi ſic legatur*. Pater, humanum, inquit, errare eſt. At noſti preces meas.

Quod imprudentes occidimus, & prudentes ſeruauimus.) *Tollenda coniunctio* &, *ex vetere lectione*.

Non pepercit eius dolori.] *Scribe*, Non pepercit eius pudori, *ex eadem*.

Et tum fortuna ea eras) *Corrige*, Et tu in ea fortuna eras, *ex eadem*.

Egit apud illum qui eam non nouerat.] *Codices quidam*, Egit apud eum qui illum non nouerat.

Vidiſſem vere violari ſepulchrum) *Scribe*. Vidiſſes iam vere violari ſepulchrum, *ex vetere lectione*.

Contro. IV. In quo notiora ſunt iterum arma victricia.) *Apertius eadem*, In quo notiora ſunt arma iterum victricia.

At rapuit aliena. Hoc excuſare, *&c.*] *Scribe*. Rapuit aliena. Hoc excuſare, *reliqua*. *Nam dictio* at nuſquam inuenitur *in eadem*.

Reductus eſt patri, ægrotare nouerca cœpit.] Contro. V. *Scribe* Reductus eſt. Poſtea aegrotare nouerca cœpit, *ex eadem*.

Vt abdicatione mea pater ægrotaret, redita nouerca.] *Poſſet etiam non temere legi*, Vt abdicato me pater ægrotaret, reducto nouerca. *quia ſupra in argumento praceſſit*: ſanauit Reductus eſt. Poſtea ægrotare nouerca cœpit.

Ego non credo ſi fateris illam ſic poſſe ſanari.) *Emendo*, Ego vero cedo domo, ſi fateris illam ſic poſſe ſanari *ex eadem*.

Magnis præceptoribus opus eſt. Abdicatus ſtudui.) *Scribe*, Magnis præceptoribus opus eſt. Ego abdicatus ſtudui. *ex vetere lectione. & paulo poſt* ſeruaſti *eadem*, *non* conſeruaſti.

Qualis erit nouerca, quæ fieri cupit,] *Eadem*. Contro. VI. Qualis eris nouerca quæ fieri cupis?

Cum iniquus magis ipſe ames eum, *&c.*] Iniquius *legendum*, *non* iniquus, *ex eadem*.

Etenim contra virum dici poteſt:) *Breuius eadem*, Dici contra virum poteſt.

Quem aiebat ſpecialiſſimum:] *eadem* quem aiebat ſimpliciſſimum.

Magis enim amaturus ſum eum,] *Coniunctio* enim *otioſa eſt*, *ex eadem*. Cōtr. VII.

In adulterio deprehenſus eſt a tyranno, gladium extorſit a tyranno,] *Verbum* eſt *non habetur in eadem*.

Imputat nobis quod in adulterio mori noluit deprehenſus) *Error in ordine verborum*. *Eadem*, Imputat nobis quod deprehenſus in adulterio mori noluit.

Certamen impari conditione] *Legendum diſtincte* Certamen in pari conditione: *hoc eſt*, *in quo vtrique licebat aduerſarium occidere*, *ex eadem*.

Si etiam id libido permitteret.] *Eadem* promitteret, *agnoſcit*, *non* permitteret.

Tyrannicida pro adultero tyrannus pro pudicitia.] Adulterio *non* adultero *ſcribendum*, *ex eadem*.

Qualia in adulterum maritus adulterat.] *Eadem* contulerat, *non* attulerat,

Ab adulteræ oculis ad præmium curris.) Oſculis, *non* oculis, *lege ex eadem*.

In eo quod inermis ad tyrannum venit, non minor virtus, ſed periculum maius.) *Corrige*, In eo qui inermis ad tyrannum venit, non minor virtus eſt, ſed periculum maius, *ex eadem*.

Vt operas mitteret.] *Emenda*, Vt operas remitteret, *ex eadem*. Cōtr. VIII.

Conſignatione facta reſtitutus exigit operas.] *Aliter eadem*, Conſignatio facta eſt. reſtitutus exigit operas. *Et ſi in quibusdam exemplaribus non* exigit. *ſed* incidit, *habeatur*. *Vt forte ſcribendum ſit* incidit, *quia ſequitur paulo poſt* quaſlibet indicas operas, nunquam tamen indices ita periculoſas.

Si paciſci tunc a me voluiſſes operas, ſpopondiſſem.) Noluiſſes *potius quam* voluiſſes *legendum videtur*.

Profer tabellas] Profer tabulas, *vetus lectio*.

Et cum timeo ne oſtenderem, ſecutus ſum hæc exigentem] *Sic prior editio*. *Vetus lectio*, Et dum timeo ne oſtenderet, ſecutus ſum hęc exigentem *Quid ſi legas*? obſecutus ſum hoc exigenti.

Etiamſi cogi non poteſt.] *Eadem*, Etiam cum cogi non poteſt.

Proſcriptus potiſſimum ei te commiſiſti.) *Eadem*

Proſcriptus mihi potiſſimum te commiſiſti.

Qui tunc non poſſes etiam rogari.] *Negatio* non *redundat*, *ex eadem*.

Egerunt leuius,) Egerunt lenius, *eadem*.

Videris redemiſſe. Fac iam remittam.] *Eadem* Videris remiſiſſe. Faciam remittam.] *Quidam codices* videris emiſſe, *reliqua*.

Tunc huiuſmodi vtendum eſt coloribus,) *Scribe*, Tunc huiuſmodi vtendum eſſe coloribus. *ex eadem*.

Quod ex colore metuendum eſt:] Quod ex hoc colore metuendum eſt, *eadem*.

IN LIBRVM QVINTVM DECLAMATIONVM.

Controuerſia lib.v. Inſcripti maleficij ſit actio] *Lege* Inſcripti maleficij ſit actio, *vt ſupra*.

A liberto reus ſit maleficij.] Liberato *ſcribo non* liberto, *ex ſcripta lectione*.

Ludit te ſuis fortuna muneribus,] *Lego* ludit de ſuis fortuna muneribus, *ex eadem*.

In Pharſalia victus acie,) In Theſſalia victus acie. *eadem*.

Mortem tuorum tuum putas naufragium ?] *Corrige*, Mortem tuorum. Maius tu tuum putas eſſe naufragium, *ex eadem*.

Craſſus vixit. Non priuatas perdiderat, ſed publicas opes) *Scribe*. Craſſus vixit. & non priuatas, *&c.*

Nemo infeliciter experta negotiatione.] *Correctior vetus lectio*, Nemo infeliciter expertus negociationem.

Ego vt ne moriar, iſte vt ne prohibeat.] *Caſtiga*, Ego vt moriar, iſte ne prohibeat, *ex eadem*.

Ne hoc narrarem. mori volui.] *Antiquum exemplar*, Hæc narrare volui. *Vt forte legendum ſit*, Enarrare voluit: *aut ſic*, Ne enatarem, mori volui.

Præcidit remedium meum.] *Pronomen* meum *redundat ex vetere lectione*.

Cui me vitæ reſeruas?] *Scribe*, Cui me vita reſeruas, *contra omnia exemplaria*.

Controu.II. Rumor fuit de morte) *Legendum*, Rumor fuit de morte eius, *ex vetere lectione*.

Iubente patre habere potuiſſes.] *Legendum reor* viuente, *non* iubente.

Non quæris vbi perierim,) *In quibusdam exēplaribus*, Num quaeris vbi perierim.

Ne inter ipſos nuptias] *Scribe*, Ne inter ipſas nuptias tuas, *ex nonnullis codicibus*.

Fabricius aurum a Pyrrho recipere noluit.) Accipere, *non* recipere, *vetus omnis lectio. Sunt tamen codices in quibus deſideretur id verbum*.

Vt aliquid & ſimile de Seiuano dicam,] *Scribe* Vt aliquid & ipſe ſimile de Seiuano dicam.

Contro. III. Malae tractationis ſit actio.) *Legendum eſſe* ſit, *non* ſit, *ſupra admonui*.

Et ad Olympiam duxit.) *vetus lectio*, Eduxit ad Olympia. *& aliquanto poſt* parricidijs *ſcribendum non* parricidia.

Contro. IV. Accuſatus à fratre parricidij,) *Deeſt verbum ſubſtantiuum* eſt. Accuſatus eſt à fratre parricidij *ex eadem*.

Controu. V. Si vis illius graue crimen facere,] *Inuerte dictiones*, Si vis graue illius crimen facere, *ex eadem*.

Vt ſibi venderet arborem, quam ſibi videbat obſtare] Dicebat *legendum non* videbat, *ex eadem*.

Vicinorum primo fidem imploraui.) Exploraui, *non* imploraui, *ſunt exemplaria quæ legunt*.

Nihil lætius oculis tuis quàm ruinæ meæ.) *Scribo*, Nihil lætius oculis tuis occurrit, quàm ruinæ meæ, *ex eadem*.

Sic licet vt domus ad cœlum omne conuerſæ,] *Eadem*, Scilicet vt domus ad cœlum omnes emineant.

Et non in ſuis vicibus agatur annus:] *Præpoſitio* in *ſuperuacanea eſt*, *ex eadem*.

Quemadmodum totas conſumat vrbes,) *Emēdatior vetus lectio*, quemadmodum totas abſumat vrbes.

Si fateretur iſte ſcienter ianuam incendiſſe,] *Eadem*, Si fatereris te ſcienter ianuam incendiſſe.

Quid ad te illi rami pertinent, qui extra domum ſunt?] *In quibuſdam codicibus, inuerſis dictionibus legitur*: Quid ad te rami illi pertinent, *&c. in alijs deſideratur pronomen* illi.

Iam etiam quoſdam parietes minuerant,) *Vetus lectio*, Iam etiam quoſdam parietes mouerant.

Accuſauit illos de vi & damnati ſunt] *Eadem*, Accuſauit illos de vi & damno. *Contro.VI.*

Date illi veſtem puellarem, date noctem, rapietur.] *Corrige*, date illi veſtem, puella eſt. Date noctem, rapietur, *ex eadem*.

Non tunc primum veſtem ſumpſiſſe.) *Verbum* veſtem *non habetur in eadem*, *recte*.

Sic imitatus puellam vt raptorem inuenerit.] *Lege*, Sic imitatus eſt puellam vt raptorem inuenerit.

Nunquid cecini?] *Corrige*, nunquid cecidi? *ex eadem*, *& ex Controuerſiis*.

Cōſtat hūc ſtupratum, cum damnati eſſent qui rapuerunt.] *Hos debet eſſe initium alterius partis*, pro adulſcente, *ex eadem*. *Legendumque ex eadem*, Conſtat hunc ſtupratum, cum damnandi erant qui rapuerunt.

Imperator poſt victoriam eius) *Pronomen* eius *tollendum*, *ex eadem*. *Contro.VII.*

Hos ego in die non recepiſſem,] *Scribe*, Hos ego interdiu non recepiſſem, *ex eadem*.

Pugnaturus oſtendi trecentos,] *Lege*, Pugnaturis oſtendi trecentos, *ex eadem*.

Redeunt vt leges tollant.) *Verbum* leges *ſuperuacaneum eſt*, *ex eadem*.

Infeſtus illis trecentis fuit, quod iniquo eos collocauit loco. hoc ne argui poſſet, non recepit.] *Breuior vetus lectio*: Infeſtus trecentis fuit. Iniquo collocauit loco. hoc ne agi poſſet, non recepit.

Mitte arma. Certe hoc lex non vetat.) *Eadem*, Mittite arma Certe lex non vetat.

De tyranno poſt abſolutionem petente magiſtratum.) *Scribe*, De tyranno poſt abolitionem petente magiſtratum, *ex eadem*. *Idem mendum caſtigandum paulo poſt*. *Contr.VIII.*

Anno meo ſpondeo,] *Legendum*, Candidatus anno meo ſpondeo, *ex eadem*.

Cur honores tam diu geſſerit, narret.] *In margine quorundam ſcriptorum exemplarium annotatum inuenio*, Cur honores tandiu non geſſerit, narret. *ex probatiore lectione*.

IN LIBRVM SEXTVM DECLAMATIONVM.

Dimidiam partem ſe hæreditatis ſibi daturum ſi non reſpondiſſet.] *Scribe*, dimidiam ſe partem *Cōtr. li.VI.*

daturum hereditatis, ſi non reſpondiſſet irato patri, *ex vetere lectione.*

Quantum viuo patre non poteſt ſoluere,] *Eadem* poſſet *habet*, *non* poteſt.

Nec frater quidem tibi ſine chirographo crediderit) *Eadem* credidit *agnoſcit*, *non* crediderit.

Alterius ſpe morior, alterius fide viuo. Etiam patrimonium meum diuiſum eſt.) *multis modis corrigi poteſt hic locus*, Alterius ſpe morior, alterius fide ne viuo etiam. Patrimonium meum diuiſum eſt, *Aut ſic*: Alterius ſpe morior, alterius fide. Me viuo etiam patrimonium meum diuiſum eſt. *Aut alijs modis, quos per ſe ingenioſus lector comminiſci poteſt.*

Chirographum danti impium, patri periculoſum, accipienti turpe.) *Error eſt in ordine verborum Scribendum*, Chirographum danti impium, accipienti turpe, patri periculoſum, *ex vetere lectione*

Nolui recentem iram exagitare patris) Exagitari *voce paſſiua legunt ſcripta exemplaria.*

Quid enim timebam, niſi reſciſſet pater, moleſte ferret filium ſuum hominem auarum non eſſe, fratrem pium?] *Corrigendum puto*: Quid enim timebam, ne ſi reſciſſet pater, moleſte ferret filium ſuum hominem auarum non eſſe, fratrem pium eſſe? *Nam vetuſta exemplaria habent*, fratrem pium eſſe.

Ita mihi contingat pater. vtrumque noſtrum placere.] *Vetus lectio*, Ita mihi contingat patrem vtrique noſtrum placere. *legendum puto* placari, *non* placere.

Contr. II. Exulẽ tecto & cibo iuuare nõ licet.) *Scribe*, liceat non licet, *Iubet enim lex non indicat, ſicuti oſtẽdit quod ſequitur*: Imprudentis cædis damnatus quinquẽnio exulet. *Liquet hoc etiã ex multis quæ ſequũtur locis.*

Accuſator ciuium me fecit exulem, filius etiam meorum. *Legendum puto* finium, *non* ciuium, *vt patet ex hypotheſi.*

Abſoluta es, inquit, me aduocato ſoror] *Lege* eſt, *non* es *ex vetere lectione.*

Alij exul eſt, tibi pater eſt.] *Poſterius verbum ſubſtantiuum* eſt *non habetur in eadem. Reliqua mutato ordine verborum legenda cenſeo ad hunc modum*, illi, pater eſt, tibi, exul.

Contr. III. Vt ſi vellem, non eſſem mendicus. Relinquerem fratrem in egeſtate, matrem in ſeruitute.] *Scribe ex vetere lectione*, Vt ſi vellem, non eſſe mendicus relinquerem fratrem in egeſtate, & matrem in ſeruitute.

Circumſcriptores dici ſolẽt, qui aliquid ſuſtulerunt.) *Eadem* abſtulerunt *agnoſcit*, non ſuſtulerunt.

Obijci, inquit, non poteſt quod lege factum, immo non niſi quod ex lege factum eſt.) *Corrige*, Obijci, inquit non poteſt quod lege factum eſt immo nihil niſi quod lege factum eſt. *ex eadem.*

Ego nihil aliud quam diuiſi.] *Quædam exemplaria*, Ego nihil aliud egi quàm diuiſi.

Quam multi per ignes pecierunt.) *Caſtigatius vetera exemplaria*, quam quidam per ignes petierũt *Præceſſit enim alterum* quidam.

Habes enim patrem quam voluiſti.) *In quibuſdam exemplaribus*, habes enim matrem quam voluiſti.

Et vt tantundem haberes nec pater voluerat. *Coniunctio* & *ſupervacanea eſt ex vetere lectione.*

Contr. IV. Teſtamento inuentus eſt hæres.] *Scribe*, Teſtamento inuentus eſt hæres maritus, *ex eadem.*

Quod eſt hoc venenum,] *Eadem*, Quod enim illud venenum.

Nemo enim tam palam vxori dedit venenum) *Eadem*, Nemo vnquam tam palam vxori dedit venenum.

Et quid te pudet?] *Scribendum*, Ecquid te pudet *& paulo ante pro* Quid iam putabatis futurum *ſubſtituendum reor*, Quid nam putabatis futurum?

Grauis illi & peſtifera pars) *Lege* illa, *non* illi, *ex vetere lectione.*

Id genus veneni fuit quod pondere ſubſideret in imum. Potionem bibit iſte, vxor venenum.] *Lego ex eadem*, Id genus veneni fuit quod pondere ſubſideret. in imam potionem bibit iſte vſque ad venenum, vxor venenum. *Exemplaria quædam*, In vnum potionem bibit iſte, *&c. vt ſcribendum putem*, in imum potionem bibit iſte, *reliqua.*

O inquit, dignam quam innocens ſequitur.) *In eadem* ſequatur *habetur*, *non* ſequitur.

Bis in acie victus, *Præpoſitio* in *ſupernacua eſt, ex vetere lectione.* Contr. V.

Viſi ſunt contra iudicium quidam] *Emenda*, Viſi ſunt circa iudicium quidam, *ex eadem.*

Quod vim in iudicio ſuo fecerit.] *Pronomen* ſuo *redundat*, *ex eadem.*

Quæ eſt iſta mutatio contra rerum naturam,] *Lege*, Quæ eſt iſta contra rerum naturam permutatio, *ex eadem.*

Cum iudices ſententiam ferrent, extraxi gladium,) *Eadem*, Cum iudices ſententias ſuas ferrent ſtrinxi gladium

Quid poteſtis, inquit, quæri? quod obſidem vobis vxorem adduxi? *Puto legenda hæc verba & præcedentia ad hunc modum*, Barbaros, circa iudicium fuiſſe non propter iudicium armatos, ſed propter morem ſuum, quid poteſtis quæri? Quid inquam? obſides vobis adduxi. *Partim ex vetere lectione, partim ex coniectura. Nam verbum* vxorem *adiectitium eſt, & in nullo ſcriptorum codicum habetur.*

Morietur, timeo veneficam.] *Scribe*, Morietur, teneo veneficam. *ex vetere lectione. Nam ex verbo* Morietur, *coniectat veneficium.* Contr. VI.

In qua adulterium argumentum eſt.] *Quædam exemplaria* adulterij *agnoſcunt*, *non* adulterium.

Veneficium nec denunciatum credidi.) *Vetus lectio* Veneficium nec denunciatum quidem credidi.

Quæ non minus quam pater filiam luget.) *Verbum* pater *ſupervacaneum eſt ex emendatioribus codicibus.*

Dementiæ ſit actio.) *Admonuimus ſæpe legendum* ſit, *non* fit *fauente etiam vetere lectione.* Contr. VII.

Intrauit ad eum ſtricto gladio pater, & rogauit filium vt indicaret cauſam ſibi.) *Aliter eadem*, Intrauit ad filium ſtricto gladio pater, rogauit vt indicaret cauſam ſibi.

Ceſſit illi vxorem ſuam pater. Ab alio accuſatur dementię.] *Eadem*, Ceſſit illi vxorem pater. Ab altero accuſatur dementiæ.

Prius amare cœpi quam duxeras,) *Eadem alijs verbis, ſed eodem ſenſu*, Amare antequam duceres cœpi.

Cui adulterium pro veneficio imputatum eſt] *Quidam codices* imputandum *habent non* imputatum *quod magis ſenſui quadrat.*

Simulatum morbum, deriſum animo turpiſ-

ſimo patrem.) *Deeſt coniunctio.* & *Vt ſit*, & deriſum animo turpiſſimo patrem, *ex vetere lectione.*

Controuerſia VIII. Aut experta iuras, aut inexperta peieras.] *Eadē*, aut experta virum, aut in experta petebas. *vtraque lectio defendi poteſt. Impreſſa verba ſequentia fauent* Sacerdos raro iret, nec vnquam niſi per ſuam Veſtam, *Et mox aliquanto, de illius morte ſcribe*, antequam iurabis de tua.

Et hic quidem non totus.) *Vetus lectio*, ne hic quidem totus, *eodem ſenſu. & mox paulo* nulla poteſt. *pro* non poteſt.

Non conuerſatio cum viris licentior.) *Eadem* licentioſior, *non* licentior.

IN LIBRVM SEPTIMVM DECLAMATIONVM.

Præfatio lib. VII. Argumenta enim argumentis colligebat.] *Vetus lectio* colligabat, *non* colligebat.

Controu. Omnes probationes probationibus alijs confirmabat.] *Exemplaria quedam* propoſitionibus *agnoſcit, non* probationibus. *Sicuti e contrario in eo quod ſequitur.*

Omnis quæſtio ſuam propoſitionem habebat Probationem, *non* propoſitionem, *nonnulli codices legunt: vt mox* exercitationem pro exeuſationem.

Nihil eſt tam inimicum quam manifeſta præparatio,] Mimicum *legendum, non* inimicum, *ex vetere lectione. In quarto autem Controuerſiarum*, iniquum.

Locum beate implebat.) Loca, *non* locum, *eadem.*

Non defendi, ſed inquinari:] *Eadem*, non deferri, ſed inquinari.

Vt vitia ſua excuſare malint quam effugere.) *In eadem* effugare *habetur, non* effugere.

Quem proxime dicentem commode audierat,] Commodum, *non* commode, *eadem: hoc eſt nuper.*

Admiratione Hermagoræ ſtupentem) Hermacotæ, *non* Hermagoræ, *in quarto Controuerſiarum, idque frequenter.*

Idiotiſmus eſt inter oratorias virtutes res] *vetus lectio*, Idiotiſmos, *Græca terminatione quod & rectius.*

Quamuis pœnituiſſet, libebat audire.] *Scribendum puto* audiri non audire. *Poſſet etiam legi* audere.

Induxit eiuſmodi figuram qua illi omnia crimina retegeret.] *Vetus lectio*, induxit eiuſmodi figuram, quæ illius crimina detegeret.

Surrexit L. Aruntius ex diuerſo. Vt cœpit conditionem iurauit.) *Legendum arbitror.* Surrexit Aruntius ex diuerſo. Accepit conditionem iurauit.

Non tuli conditionem.) *Vetus lectio*, Non detulit conditionem.

Rebus iam vltimis praeparabant.] Properabant *legendum puto, non* praeparabant.

Cum volo dico aſſum. Vti volo dico, quamdiu volo.) *Sic prior editio. legendum reor*, Cum volo, dico. Abſum, vti volo. Dico quandiu volo.

Vt perueniat neſcio quo terrarum.) *Videntur verba hæc adiectitia eſſe. Nullibi enim comparent in tota vetere lectione, etiamſi paulo poſt repetantur.*

Paucas enim res bene dixit.] *vetus lectio* bonas *agnoſcit, bene.*

Licuiſſet mihi per fratrem aliter quam parricidæ mori.] Lieuiſſe, *non* licuiſſet, *habetur in eadem & in quarto Controuerſiarum.*

Ego, inquit, fratrem occidere non potui,] *Verbum* inquit *ſuperuacaneum eſt ex eadem.*

Et tempeſtates horidæ abſconderant diem.] *Coniunctio* & *redundat, ex eadem.* Contro. I.

Non potui facere parricidium,) *Scribe*, Non putaui facere patricidium, *tum ex eadem, tum etiam quia mox ſtatim ſequitur*, & factum putaui.

Vtrum videtur vobis innocentiam apud piratas didiciſſe, an ne apud piratas quidem perdidiſſe.) *Breuius eadem*, Vtrum videtur vobis innocentiam apud piratas didiciſſe, an perdidiſſe.

Nihilominus ſaeuit,) Saeuis *legendum non* ſaeuit, *ex eadem.*

Non putatis miſericordem, qui quem damnauit, fratri puniendum dedit?) *Eadem*, Nam putatis, *& cætera. Legendum forte.* Num putatis *per interrogationem ducentem ad negationem.*

Narra patri quomodo te dimiſerit. Sic dimiſſus nocens eſt iſte, ſed mihi frater eſt iſte.) *Eadem*, Narra pater quomodo te dimiſerit, ſic dimiſſus. Nocens eſt iſte, ſed mihi frater eſt.

Dixiſſet inquit, te non poſſe.] Dixiſſes *lege non* Dixiſſet, *ex eadem.*

Et à Cicerone defenſum,] Actione, *non* à Cicerone *plerique habent codices.* Contro. II. Contro. III.

Certe nec ſecreta fallunt.] *Vetus lectio*, Certe nec ſecreta te fallunt. Contro. IV.

Aeceſſi ad hæc ſupplicia) *Eadem*, Acceſſi ad hæc ſupplicia mea.

Vnis vinculis duos alligat.] *Eadem*, Vnum vinculum duos alligat.

Victa mater cathenas denunciat victori) *Eadem* vincta *legit, non* victa.

Mihi, inquit, paraui, non bibit.) *Duæ dictiones.* non bibit, *aduentitiæ ſunt, vt ex eadem apparet, Videturque ita eſſe, quia paulo ante præceſſerunt.*

Quod ergo negas, patricidium eſt.) *Verbum* ergo *ſuperuacaneum eſt, ex eadem.*

Quidam mortua vxore ex qua priuignum habebat,) *Omnia fere ſcripta exemplaria* filium *agnoſcunt, non* priuignum.

Iuſſit à ſe migrare.) *Vetus lectio.* Iuſſit eum à ſe migrare. Contro. V.

Rumor erat de adulterio procuratoris & vxoris.] *Eadem*, Rumor erat de adulterio matris & procuratoris.

In eubili ſuo pater occiſus eſt inuentus.) Cubiculo, *non* eubili, *eadem.*

Prima pars pro procuratore.) *Corrige*, contra procuratorem prima pars pro filio, *ex eadem.*

Da puerum. Nemo eſt vno teſte contentus. Dapopulum.) *Caſtigo*, Dabo puerum. Aliquis non eſt vno teſte contentus? Dabo populum.

Pars altera primo priuigno] *Scribe*, Pars altera pro procuratore. *Sed notandum hoc lemma in alieno eſſe loco. Poni enim debuit ante illa verba*, O magna peruerſitas ſęculi. *Nam illud.* Dic puer quis occiderit patrem, *vſque ad* o magna peruerſitas ſeculi *ad ſuperiora pertinet, ex vetere lectione.*

Oſtende illud non vulnus, ſed argumentum, oſtēde vulnus percuſſor. Ille quam timuit ne occideret. Tam leuiter vulnerauit.] *Corrige ex vetere lectione*, Oſtende tu iſtud non vulnus, ſed argumentum. Oſtende vulnus percuſſor, quam timuit ne occideret. tam leuiter vulnerauit. Contro. VI.

Non illa dextera, cui nec paries obſtabat, nec pater] *negatio* non *deſideratur in omni vetere lectione.* & ſubſtitit *agnoſcit ea*, *non* obſtabat.

Nec dicere ineptias nec ferre poterat,) *Eadem* nec dicere res ineptas, nec facere poterat.

Contro.VII. Illis contigit mutare nuptias.] *Corrigendum puto,* Illis contigit vitiari nuptis. *vt paulo poſt,* In alijs vocat ſtuprum, in hac matrimonium.

Sicut tyrannus iratus alienas.) *Lege*, vt tyrannus iratus alienas. *ex vetere lectione.*

Num eſt illi praemium.) *Correctius*, Non eſt illi praemium *ſper interrogationem.*

Conuenite libertini, empta cognatio.] *Mallem legeres*, inempta cognatio.

Sero attuliſſe aurum, filium crucifixum eſſe.) *Lege*, Sero attuliſſe aurum ad redemptionem, filium crucifixum eſſe, *ex vetere lectione.*

Cauete proditionem.] *Eadem*, proditorem, *non* proditionem.

Quid cito redis?] *In eadem*, Quid tam cito recedis?

Dicis, affectus meus non ſuſtinet moram:] *Verbum* meus *ſuperuacaneum eſt*, *ex eadem.*

Quæritis quid dixerit?] *Lego*, Quæritis quidem dixit? *ex eadem.*

Ad ſumma feſtinaui,] Summam *legito*, *non* ſumma. *ex eadem.*

Cõtro.VIII. Proponite ſupplicij faciem,) *Scribe*, Proponite ſupplicij faciem, carnificem, ſecurim, *ex eadem.*

Minus eſt quod vitauit quã quod negauit.) *Eadē*, Minus ergo eſt quod vitiaui quã quod negaui.

Hic id egit] *Scribe*, Hoc id agit, *ex eadem.*

Ne adiicit non amplius, quam ſemel.) *Eadem*, Non adicit, ne amplius quam ſemel.

IN LIBRVM OCTAVVM DECLAMATIONVM.

Faciãt iudices in foro quod domi feci. Matrem mori prohibes.) *Corrige*, Faciam iudices in foro quod domi feci. Matrem mori prohibeo, *ex vetere lectione.*

Non obfuturus veni) *Quidam codices* affaturus, Controu. I. *Alij* effururus. *lego* affuturus, *hoc eſt patrocinaturus,*

Non eſt confeſſio, vbi eam accuſator eruit. Negat rea. Tortor expreſſit.) *Vetus lectio*, Non eſt confeſſio niſi cum accuſator eruit. negat rea, tortor expreſſit.

Viſo contra ſpem filio expiraſſe.] *Eadem*, Viſo circa ſpem filio expiraſſe. *Lego*, Viſo citra ſpem filio expiraſſe.

Non fecit orbata,] *Eadem* orba *habet*, *non orbata.*

Iratis, inquis, diis ſacrilegium potui committere.) *Scribe ex eadem*, Vel iratis, inquit diis. Sacrilegium potuit committere.

Quid ergo fecit?) Quis *legendum*, *non* Quid, *ex eadem.*

Controuerſia II. Diſpoſueramus quidam vt aliis templis quoque ſimulacra Phidias faceret,) *Commuta dictionum ordinem*: vt aliis quoque templis ſimulacra, *cetera*

Contro.III. *ex eadem.*

Contro. IV. Maritus reuerſus duxit ancillam vxoris,) *Omnis antiqua lectio* abduxit *habet*, *non* duxit.

Homicida inſepultus abiiciatur,] *Scribe*, Homicida in ſe inſepultus abiiciatur, *ex eadem.*

Et quam inuidioſum quod Catonē occideres] *In eadem* & quidem inuidioſum quod Catonem occideres.

Non perdideras ſepulturam niſi in morte repetiſſes.) *Eadem*, Cur perdideras ſepulturam. *cetera Scribo*: Curti perdideras ſepulturam, *cetera. Confirmant hanc lectionem verba quæ ſequuntur*: Curtius deiiciendo ſe in præcipitem lacum, fatum ſepulturæ miſcuit.

Non aliud Codrus ceteris imperatoribus dedit exemplum,] *In quibuſdam exemplaribus*, Non aliud Codrum illum ceteris imperatoribus edidit exemplum.

Non poſtulo vt glorioſum ſit, ſed vt tutum ſit mori.] *Vetus lectio breuior & emendatior*, Non poſtulo vt glorioſum, ſed tutum ſit mori.

In quem neſcio. Scelus cogitat.) *Quædam exemplaria*, In quam neſcio. Quod ſolum ſcio, ſcelus cogitat.

Tu feciſti bellum, ego ſuſtuli.) *Corrige*, Tu fregiſti bellum, ego ſuſtuli, *ex vetere lectione.* Controu. V.

Quod non vis in paternam domum venire? *Tria hic verba deſiderabantur. Legendum enim*, quod non vis in paternam domum venire ſine tuo praemio, *ex eadem.*

Vt poſſim abdicari.] *Scribe*, vt poſſit abdicari *ex eadem.*

Deum flere ſocer ſinat.) Deſinat *lege non* ſinat *ex eadem.* Contro. VI.

Putat me iam filiam commiſiſſe ſibi hic, cum nec dum ſe committat vxori?) *Corrige*, Putat me iam filiam commiſiſſe ſibi cum hic nec dum ſe committat vxori *ex eadem.*

Inter terram & cœlum dubij pependimus.] *Antiquus quidam codex*, inter mare terramque dubij pependimus.

Erat in ſummis montiũ ardua diuitis ſpelunca. Illic iſte naufragorum reliquias computabat.] *Corrigo*, Erat in ſummis montium iugis ardua diuitis ſpecula. Illinc iſte, *& cetera. ex vetere lectione.*

Naufragium duo ſacratiſſima inter homines acceperunt,] Exceperunt *eadem*, *non* acceperunt.

Quid mihi supereſt?) *Scribe*, Quid enim ſupereſt? *ex eadem.*

Etiam ſibi explorata,) *ex eadem*, ſibi etiam explorata.

Partem legis amputaturus es:] Imputaturus *eadem præfert*, *non* amputaturus.

Quæritis quid dum fleret, faceret?] *Eadem*. Quæritis quid flere fecerit? *& infra.*

Quas non habet.) *Negatio* non *ſuperuacanea eſt. ex eadem.*

IN LIBRVM NONVM DECLAMATIONVM.

Callias ſordide diues natus,] *Scribo mutato dictionum ordine*, Callias diues ſordide natus *ex vetere lectione. Illud notandum Plutarchum & Aemilium Probum diſſentire á Seneca in hac Cimonis hiſtoria prodentes* Elpinicen *Cimonis ſororem*, *filiam Miltiadis nupſiſſe Calliæ*, *quod Cimonem ex vinculis liberaſſet, ſoluto pro eo ære alieno*, *quod Miltiades pater contraxerat. Nota eſt hiſtoria.* Controu. lib. IX.

Illius calamitatum exitus fuit carcer] *Eadem* quod illius calamitatum exitus fuit carcer.

Vnius Miltiadis cenſus inuentus eſt. Cimon filius redemptus,] *Scribe hac diſpunctione.* Vnius Miltiadis cenſus inuentus eſt. Cimon filius, Re-

demptoris infelicitas eſt ex eadem.

Tu quod Cimonem) Poſt hæc verba ſequi debet ex codice antiqui annotatione. Sed recepimus, ego à carcere liberatus à te, tu ab adultera filia per me. t• Beneficium eſt quod totum eius cauſa præſtatur, In quibuſdam exemplaribus tantum legitur, non totum.

Vbi aliquis ex eo quid ſperat aut impetrat,) Vetus lectio, Vbi aliud ex eo quis ſperat aut præparat.

Huic virgini. Omnes & quicunque vitiatas filias vel clauſerunt vel occiderunt.) Eadem Huic virginis hos, non huic virgini omnes. Corrigendum puto. Habes Virginios & quicunque, cetera, nota eſt hiſtoria Virginij, qui Virginiam filiam occidit, ne vitiaretur ab Appio Claudio decemuiro.

Ego non expectaueram donec rogarer.) Eadem, Ego non expectaueram donec rogares.

Multa. quæſtiones rhetorici & Poetæ Romani.] Orationes, non quæſtiones, eadem habet. Sequitur ſtatim.

A Græcis dictas non ſurripiunt.) Exiſtimo negationem redundare.

Thucydidis ſententia eſt:] Poſt hæc verba ſuccedunt in exemplaribus ſcripta Græca verba: ſed tam deprauate ſcripta, vt nulla ratione legi queant.

Cum ſit precipua in Thucydide virtus breuitas.] Scribe ſic, cum præcipua ſit in Thucydide virtus breuitas, ex eiſdem.

Et ſuis cum clauſtris cecidit) Corrige, & ſuis cum caſtris occidit. ex eiſdem.

Nam in ſententia Græcæ, quæ ſaluo ſenſu detrahas, deme.] Scribe, Nam in ſententia Græca breui (quæ ſaluo ſenſu detrahas) deme. eiſdem. Poſt hoc autem verbum deme ſequũtur Græcæ dictiones, æque ac ſuperiores vitioſe ſcriptæ, vt nullus ſenſus erui omnino poſſit.

Conſtabit etiam ſi non æque, tamen integra. In antiquo quodam exemplari, Conſtabit ſenſus, reliqua deſiderantur.

Titus etiam Liuius) Vetus lectio, Titus autem Liuius.

Vt hanc ſententiam vituperaret tanquã tranſlatã & corruptam dum transferretur obiiceret.] Caſtiga, vt hanc ipſam ſententiam, & tanquam tráſlatam & corruptam dum transferretur, obiiceret ex eadem.

Contro. II. Flaminius pretor Romanus in cœna à meretrice rogatus,] Proconſul, non prætor fuit Flaminius hic. Exemplar quoque antiquum, Pr. habet. non prætor. Nota hiſtoria ex Valerio Maximo, Liuio, Cicerone, & reliquis. Quartus item liber Controuerſiarum, proconſul, agnoſcit, non prætor. Sed hoc in medium relinquatur.

Vetus item omnis lectio inter cœnandum agnoſcit, non in cœna. Eandem mendam inferius quoque leges.

Nihil aliud quam occiditis.) Eadem, Nihil aliud niſi occidis.

Non inquire totum annum,] Legendum, non inquiro in totum annum. ex eadem.

Et ante menſam deoſque crudelitatis victima agnoſcitur.] Crudelitas habent pleriquæ codices, vt ſit exclamatio parentheſi incluſa.

Lege potius quam ſcorto cadat.] Elegantius vetus lectio legit habet, non lege.

Nunc nec quicquam viribus populi detractum eſt.) Permuta hic quoque verba, Nunc nec viribus quicquam populi detractum eſt, ex eadem.

Et ante hunc alii fuerunt, quibus æſtimari poſſunt.] Ex quibus æſtimari poſſunt, eadem agnoſcit.

Percuſſurus ad prætorem lictor reſpicit.) Præpoſtero ordine ſcripta verba. Lege, Percuſſurus lictor ad prætorem reſpicit.

T. Liuius de oratoribus) In quarto Controuerſiarum, Ruffus Vibius habetur, non T. Liuius.

Mirridius dixit tetracolo,) Murrhedius videtur legendum, non Mirridius, ex omni vetere lectione: aſtipulante etiam quarto Controuerſiarum.

Vt expleretur circuitus.) Senſus, non circuitus habent veteres omnes codices.

Facta conuentaque legibus, rata ſint.] Scribe, Contr. III.
Pacta conuenta legibus facta, rata ſint, ex eiſdem.

Expoſitos qui cognouerint ſolutis alimentis recipiant Caſtigo, Expoſitos qui agnouerit, ſolutis alimentis recipiat, ex eiſdem. etſi ſint nonnulli codices, in quibus legatur nouerit non agnouerit. Sed agnouerit legendum eſſe, indicant verba ſequentia: Agnitio diuidet, quos iunxit etiam expoſitio. Item in quarto Controuerſiarum non aliter habetur.

Cum alienis diuidimus liberos, quos non diuidimus cum matribus.] Quædam exemplaria, Cum alienis diuidemus liberos? Graue eſt, quos non diuidimus cum matribus.

Vna ſunt nati. Vna expoſiti, cetera.) Verbum ſunt non habetur in aliquot exemplaribus.

Pactus ſum flens tremens tanquam exponerem.) Scribe, tanquam cum exponerem, ex vetere lectione.

Vtrumque poteſt ex hoc iudicio patrem dimittere.) Poteſtis eadem non poteſt.

Dixit Catherius quibuſdam querentibus.] Scribendum Q. Aterius, non Catherius, ex eadem. Nam in quarto Controuerſiarum Atterius minus deprauate. De hoc Aterio multa ſuperius in præfatione quarti libri.

Mecœnas dixit:) Vetus lect. Nermas dixit, Sequuntur ſtatim in ſcriptis codicibus Græca verba vitiatiſſime exarata. Et paulo po. ſeq. denuo ſententia Græca pars perturbatione characterum, poſt verba illa, Male vicit.

Peruntur manus.) Eadem. Peruntur eius manus.

Hoc excuſar Saguntinos,) Scribe, Hæc, non Contr. IV.
Hoc: vt referatur ad neceſſitatem. ex eadem.

Sed nec iſte occidiſſet,] Caecidiſſet, eadem, non occidiſſet.

Quid intereſt lege excipere?] Scribendum puto cum diſtinctione. Quid intereſt lege excipere, cetera.

Nomine meo ageret] Lege, Nemo nomine meo ageret, ex vetere lectione.

Ab Appio proconſule, cum quo in Cretam Sabinus venerat,] Oppio, non Appio: & ierat, non venerat, legunt nonnulli codices. & in quarto Controuerſiarum, ſecutus erat in prouinciam Cretam ocium flamani. vt illic quoque legendum forte ſit Oppium, non ocium.

Sed interpretati petebant, vt illum honorem Sabinus tertio gereret.] Vetus lectio, ſed bene precati Cæſarem petebant, vt illum honorem, cetera. Legendum puto Cæſari, non Cæſarem.

Idem etiam cum reus rogaret, vt in latomias transferretur. Nec nunc, inquit, quenquam noſtrum decipiat nomen latomiæ. illa animo meo lauta res eſt,) Emenda, Idem etiam cum reus rogaret, vt in lautumias transferretur: Ne nunc, inquit, quenquam veſtrum decipiat nomen. Lautumiæ, illæ minime lauta res eſt, ex quarto Controuer-

Controuerſiarum. Lautumiæ *autem ſcribendum eſt, non* latomiæ, *docet tum locus hic Sabini, tum vetus omnis lectio, in qua nunquam aliter habetur.*

Contro. V. Illa vis eſt quæ arma, pugnam, vulnera non habet.] *Scribe* nulla. *non* illa, *ex eadem & quinto Controuerſiarum.*

Deſcribe iſtius comitatum tumultus vnus & vnus ſonus eſt.] Senex *præfert omnis antiqua lectio, et quintus Contr. Ex quo puto legendũ in totũ ſic*, Deſcribe iſtius comitatus tumultus. Vnus puer & vnus ſenex eſt.

Suſtuli, immo venientem non potui excludere.) Suſtuliſti *per maiorem vetus lectio, non* Suſtuli.

Si quis obſeſſam latronibus armata manu coniugem liberosque rapuiſſet. Quod viuit puer, beneficium erit meum.] *Corige*. Si cuius obſeſſam latronibus armata manu coniugem liberosque rapuiſſem, beneficium erit meum. *ex eadem. etſi puto mutilatum eſſe locum, quod liquebit conferenti cum eo quintum Controuerſiarum.*

Quiſquis puero fauit, ne inueniretur optauit.) *Quintus Controuerſiarum.* Quisquis puero fauet, ne inueniatur optet, *illuſtriore ſic ſenſu.*

Sed vt infamaret vxorem veneficij, me veneficæ mancipauit. Cum ſocero mihi, Iudices, ne viua quidem vxore per omnia conueniet.] *Emendo*, Sed vt infamaret vxorem veneficij, me veneficæ mancipatum. Quid mihi cum ſocero, Iudices. cum quo ne viua quidem vxore priore conuenit. *ex quinto Controuerſiarum & vetere lectione.*

Auſpicans quid accidit.] Auſpicans quicquid accidit, *eadem.*

Contro. VI. Dixit conſciam puellam. Petitur duci ad ſupplicium puella.] Filiam, *non* puellam: *eadem. Item dictio* duci *redundat. ex eadem.*

Quod amauit te pater.) *Eadem*, frater *agnoſcit, non* pater: *& item quintus Controuerſiarum.*

Quem armatus fugerat, nudus ſequitur.) *Scribe* inſequitur, *non* ſequitur, *ex eadem. & paulo ante* commordent *habet omnis antiqua lectio, non* inuadunt: *adſtipulante etiam quinto Controuerſiarum.*

IN LIBRVM DECIMVM DECLAMATIONVM.

Controu. Præfatio li. X. Deinde iam pudet tanquam diu non ſeriam rem agam.] *Scribe per maiorem*, Deinde iam pudet me, quãdiu non rem ſeriam agam, *ex vet. lectione.*

Et admicate vel actum iureiurando.] *Eadem*, & admitte vel adactum iureiurando. *Sextus Controuerſiarum* dimittite, *non* admittite.

Deinde litiganti ſimilior quam agenti.) *Sunt exemplaria quæ legant, non* deinde, *ſed* demum.

Et in altercatione vires ſuas nouerat.] *Sextus Controuerſiarum*, & in altercationem peruenire. Vires ſuas nouerat.

Illos enim cum deſtituerit cura, labor adiuuabat. ij coloris minus habent, negligentiæ non minus. *Legendum puto ex ſexto Controuerſiarum*, Illas enim cum deſtitueret calor, labor adiuuabat. Hic caloris minus habent. negligentiæ non minus.

Nouiſſime quidem lepide.) *Omnis priſca lectio* lepido *agnoſcit, non* lepide.

Faciebat enim cenſorium ſupercilium.] *Legendũ puto* ei, *non* enim, *& ſunt codices in quibus vtrũque verbũ habetur*: Faciebat enim cẽſoriũ ſuperciliũ ei.

Nemo erat quin cum homini omnia obiecerat, ingenio multum tribueret.] *Scribe.* Nemo erat qui non cum homini *cetera, ex ſexto Cõtrouerſiarum.*

Supplicia de ſtudiis ſumi.] Supplicium, *non* ſupplicia, *legendum ex vetere lectione.*

Conquirite in vos ipſos noua quibus pereat & ſi quid.] *Lege*, cõquiritis in vosmet ipſos noua quibus pereatis. et ſi quid. *partim ex ead. partim ex cõiect.*

Inuenit quemadmodum perducatis cãdem rem corporis. Malam facem ſtudiis ſubdere.) *Scribendum opinor*, inuenitis quemadmodum perducatis ad eandem rem corporis mala, facem ſtudiis ſubdere. *Nam vetus lectio* ad eandem rem *habet.*

Atque ita includi veritus ne ignis qui nomine ſuo ſubiectus erat, corpori negaretur.) *Legendum forte*, atque inibi vri, veritus ſcilicet ne ignis qui nomine ſuo, *cetera. Nam verbũ* ſcilicet *in omni habetur vet. lectione. Poſſet etiam legi* incendi, *non* includi.

Magnam partem illorum librorum conuoluiſſe.] *Exemplar peruetus, non* illorum librorum *agnoſcit, ſed* illius libri: *vt forte legendum ſit* ſtili liberi: *quam lectionem pene aſtruunt ſequentia verba.*

Quem à Gallione veſtro petatis.) Quem à Gallione noſtro petatis, *Controuerſiarum ſextus.*

Recitauit reſcriptum Labieni.) *Vetus lectio*, Recitabit reſcriptum Labieno.

Cœlo repleuerunt.] *Eadem* repluunt *habet, non* repleuerunt: *adſtipulante etiam ſexto Controuerſiarum. Vt forte non* cœlo repluunt, *ſed vnica dictione* cœlorepluum *legendum ſit.*

Cum illo me perduxeritis:) *Non* perduxeritis, *ſed* perduxiſſetis, *eadem fert.*

Poteram quidem dicere aue Oſci. ipſe ab eloquentia multum aberat.] *Corrigendum*, Poteram quidem dicere aue. Oſcus ipſe ab eloquentia multum aberat, *ex eadem.*

Declamatori ſubtili & arido.) *Sextus Controuerſiarum*, declamatori ſubtili, ſed arido.

Nulli non poſt primum tetracolum pręferẽdus. Primum tetracolum quorum faciam quæritis.) *Scribendum vtrobique* tetradeum, *non* tetracolum: *ex omni vetere lectione, & ſexto Controuerſiarum. Latini* quaternionem *vertunt.*

Latronis, Fuſci, Ceſtij, Albutij, Gallionis.] *Verbum* Ceſtij *ſupernacaneum eſt, ex eadem. Alioqui non tetradeum eſſet, ſed pentadeum.*

Dum in his ad ſatietatem veſtram me præſtiterim.] *Eadem non* Dum in his *habet, ſed* Quamuis. *Legendum reor*, Quum vobis. *& in ſexto Controuerſiarum* Cum bonis *legitur, non* Dum in his.

Permittite me mihi & aliquos ex ſinu proferre.) *Verbum* me *deſideratur in eadem.*

Cauſas agente in Tracinenſi colonia.] *Sextus controuerſiarum* Terraconenſi *legit, non* Trachinenſi. *Scribo* Terracinenſi, *ex eadem Terracinam autem, Volſcorum lingua Anxur, Latij oppidum eſſe, Plinius tertio, Strabo, quinto. & ceteri gregatim docent.*

Quam conſequi quantum ſequi poſſet.) *Verbum* ſequi *in ſexto Controuerſiarum deſideratur. In quo* poteſt *legitur, non* poſſet, *rectius.*

Inſidioſe aliquid petentes.) *Scribe*, Inſidioſas aliquid potentes, *ex eodem ſexto.*

Nunquam de colore Latroni controuerſiam fecit.) *In eodem ſexto.* Nunquam non de colore Latroni controuerſiam fecit.

Aut aliquo quo declamare poterat tempore.] *In eodem*, aut aliquando declamare poterat ex tempore, *Vetus lectio*, aut aliquam quod declamare poterat tẽpore. *Scribendũ puto*, aut alio quam

****

quo declamare poterat tempore.

Negabat itaque vlli placere poſſe.) vtique *legendum*, *non* itaque, *ex eadem.*

Sed quia circumſpectus cauſę.] *Eadem*, Sed quia circumſpectus eſſet.

Nemo diligentius primo propoſuit.] *Eadem* expoſuit. *non* propoſuit.

Vt ſi quid illi defuit, ſcias loco defuiſſe.] Sciaris, *non* ſcias, *eadem præfert rectius. ad plures enim verba habet, vt ex præcedentibus liquet.*

Filius quoque eius eſt, id eſt meus, *&c.*) *Scribe*, Filius quoque eius idem meus, *ex ſexto Cōtrouerſiarum*, *& paulo poſt.* Controuerſiam non paternam, *ex eadem.*

Quæ vires ingenij ſui ex induſtria retundit.] Qua *auferendi caſu*, *non* quæ, *& vetus lectio*, *& ſextus Controuerſiarum habent.*

Horum omnia non me animo maiore, ſed certo potuiſſe iudicio.] *In eodem ſexto*, Horum nomina non me à nimio fauore, ſed à certo poſuiſſe indicio. *Vetus quoque lectio* à certo *agnoſcit.*

Contro. I. Quod ſordidatus fui, lugentis eſt.] Luctus, *non* lugentis, *legendum ex eiſdem caſtigatius.*

Vitium me meum ſequatur.) *Indicandi modo* ſequitur, *non* ſequatur, *in eiſdem habetur.*

Accuſa, inquit rem perage.] *Scribe* Accuſa, inquit, reum perage, *ex ſexto Controuerſiarum.*

Mortuo patre meo, metuo, ne quis ſe lædi putet, ſi dixero occiſum.] *ſcribe per minorem, & adiunge ſuperioribus:* mortuo patre meo, metuo ne quis ſe lædi putet, ſi dixero occiſum.

Quid accuſanti feciſſet, qui perſequitur tacentem?) *Relatiuum* qui *habetur quidem in ſexto Controuerſiarum*, in *codice autem vetuſto ſuperfluit.*

Contro. II. Viro forti prꝗmium. Si plures erunt, iudicio contendant.] *legendum puto*, Viro forti prꝗmium ſit: *vel*, Viri fortis prꝗmium ſit. Plures fuerint, iudicio contendant. *Nam antiqua pleraque exemplaria* Viri fortis *præferunt*, *non* Viro forti: *&* fuerint *non* erunt.

Qui neque ipſi patri ceſſit.] *Malim legere* ipſe, (*quam* ipſi.

Alter percepit.) *In quibuſdam codicibus* percipit *legitur*, *rectius: vt præſens præſenti adiungatur.*

Contro. III. Sic tibi ſatisfieri velle nec debuiſti. Nam.] *Hæc verba in nulla vetere lectione habentur.*

Et nec hoc ille propter filiam fleuit.) *In ſexto Cōtrouerſiarum*, & hoc illi propter filiam prꝗſtitit.

Videas an ſub iſtis exemplis patri fortius liceat tantum loqui.] *Vetus lectio*, Vide an ſub iſtis exemplis patri forti liceat tantum loqui.

Iam morte patris quæſiuit inuidiam.] *lege ex eadem*, Etiam morte patri quꝗſiuit inuidiam.

Contro. IV. Si iſte miſeretur.) *ſcribe* Sic iſte miſeretur, *ex ſexto Controuerſiarum.*

Integer alitur, & debiles alunt.) *Tollenda coniunctio* &, *ex vetere lectione.*

Ita non infelicius ſic ſunt.] *Eadem*, Itane? Infelicius ſuperſunt.

Interroga pueros.] *Scribe ex ead.* interroga patres.

Num incredibilia loquor.] *Eadem*, Nec incredibilia loquor.

Cum tam crudelis ſit, miſericordiam publicauit.] *Corrige*, cum tam crudelis ſit, miſericordia publica viuit, *ex vetuſto exemplari.*

Et hodie vobis prꝗmium rogato.) *ſcribe* primum *non* prꝗmiū, *ex vetere lectione, & ſexto Contr.*

Solet autem dicere.] *Eadem*, ſolent etiā docere.

Ergo tu cum de publica miſericordia cogitas.] Cogitaris, *non* cogitas, *eadem. Lego* cogitares, *ex ſexto Controuerſiarum.*

Poteſt etiam aliquis.] *ſcribendum*, poteſt enim aliquis, *ex vetere lectione.*

Et qui ne me alere quidem, nedum alios poſſum.] *Ordo verborum inuerſus. Lege*, & qui ne me quidem alere, nedum alios poſſum, *ex eadem*,

Vnius miſericordia viuunt, & omnium aluntur.] *Dele coniunctionem* &, *ex eadem.*

Illidunt & detrudunt.] *Pleraque omnia exemplaria*, illudunt & detrahunt. *in alijs* illudunt, *tantum habetur, reliquis redundantibus.*

Ad exemplum torti, Prometheum pinxit.) *In nonnullis codicibus*, & ad eius exemplum Promethea pinxit. Contro. V.

Ideo templa Mineruę fugimus.] *Nonnulla exemplaria*, eadem, Mineruę fugimus, *quibus ſuffragatur ſextus Controuerſ. Alia*, Adeo templa Mineruę fugimus.

Scis certe quam triſtem emeris.) Scies *legendum*, *non* ſcis, *ex vetere lectione.*

Torqueatur hic, nec ſub Philippo moriatur. Hic nec ſub Ioue.] *corrige*, torquetur: hoc nec ſub Philippo moritur: hoc nec ſub Ioue. *ex ſexto Controuerſiarum.*

Senex longa miſeriarum tabe confectus.] *Videtur hoc loco verbum* ſenex *vagum eſſe, et debito verbo fraudatum. Proinde arbitror reponenda eſſe duo verba, quæ in ſexto Controuerſ. habentur, omiſſa (vt puto) negligentia librariorum: legendumque*, Producitur nobilis ſenex, longa miſeriarum tabe confectus.

Quemcumque præco viderat ibi flentem.] *Verbum* ibi *redundat ex quibuſdam codicibus.*

Statuit ex altera parte Parrhaſius.] *Vetus lectio*, ſtatuit reum ex altera parte Parrhaſius. *ſextus Controuerſiarum per maiorem*, Statuitur ex altera parte Parrhaſius.

Dubium eſt inter iſta, Parrhaſius ſtudioſius pinguat, an ſæuiat.] *Corrige* Dubium eſt inter iſta, Parrhaſius ſtudioſius pingat, an ille ſæuiat. *ex ſexto controuerſiarum.*

Ignis, tormenta, ferrum, officina. Hoc pictoris, an Philippi eſt.] *ſcribendum* Ignis, ferrum officina hęc pictoris, an Philippi eſt? *ex ſexto controu.*

Deorum crimina in templo picta ſunt.] Templis, *non* templo, *habet vetus lectio. & exemplaria quædam* ſcis *agnoſcunt*, *non* ſunt.

Noctu parietem domus eius perfodit.] *In aliquot codicibus verbum* domus *non habetur.* Contr. VI.

Id ſolum ſubſtuli.] *In ſexto controuerſiarum*, Id ſolum ſuſtulit.

Profiteor indicium furti.] *Deeſt verbum* mei, *ex omni antiqua lectione vt ſit* furti mei.

Cur me ſubmoues ante actionem.) *Eadem* accuſationem *præfert*, *non* actionem.

Quale id ſpectaculum fuit?] *Eadem*, Quale iſtud ſpectaculum fuit.

Conſilium videri vult infelicitatem furti ſui.] *Lego* felicitatem, *non* infelicitatem. *Felix enim fuit, qui hoſtiles litteras intercepit. Probant id etiam verba ſequentia:* Suſtulit quod non elegit, ſed quod illi fatum publicę felicitatis obiecit.

Lex quę nocturnum furem occidi iubet.) *Verbum* iubet *in quibuſdam exemplaribus non habetur.*

F I N I S.

IN M. ANNAEVM SENECAM

RHETOREM RERVM ET VERBORVM

INDEX MENDOSIS VOCIBVS

Aſteriſco notatis.

A

ABDICANDVS quia fratrem abdicatum adoptauit 236.
Abdicans patruus 65.
Abronus Silo Latronis auditor 23.
Abſolutoria ſententia 251.
Accuſatio & defenſio permiſta 155.
Acetum, vox ſordida 132.
Actij Poſtumi color 160.
Actiones: Damni illati 237. Dementiæ. 257.
Inſcripti maleficij 247.
Malæ tractationis 248. Veneficij 255. 256.
Addeus rhetor ex Aſianis non proiecti nominis 272. 213.
Addei dictum elegans 177.
Adoptandus poſt tres abdicatos 218.
in Adoptando quæ querantur 86.
Adoptio fortunæ remedium eſt 100.
Adulter cenſorius 130.
Adulter tyranni & tyrannicida 245.
Adulterum cum adultera qui deprehenderit, dum vtrumque corpus interficiat, ſine fraude ſit 80. 170. 265. 266.
Adultera venefica 256.
Adulterandum eſt 158.
Adulterium in matre liceat & filio vindicare 80. 225.
Adulterium marito conciliante 257.
Aduocatus 252. 256.
Aduocatus & patronus 187.
Aduocati & clientes Catonis 150. 151.
Aduocatio 231.
Aduocationi adeſſe. 186.
Ædificiorum luxuria notata 100.
Ægris nil magis prodeſt, quam ab eo curari a quo volunt 244.
Ælij Tuberonis paupertas, virtus fuit 99.
Æmilianus Græcus rhetor 218.
Æmiliorum & Scipionum familias adoptio miſcuit. 100.
Æquitatis quæſtio 150 167.
Æquitatis tractatio 124. 91.
Æruginoſa manus 74.
Æſchines ex bonis * declamatoribus 94.
Æſerninus, vide *Marcellus*.
Agamemnon de Iphigenia immolanda deliberas 31.
Age lege, animaduertentium vox 209. 269.
AGON, de victimis dici ſolitum 215.
Agrippa, Vipſanij nomine ſublato, Marcum Agrippam ſe dixit 119.
Agrippæ notata ignobilitas 119.
Agrippæ filij à Cæſare Auguſto adoptandi 119.
Agrotas Maſſilienſis incultus declamator 127
Ἀχροάσεις 239.
Albæ ſententiæ 132.
Albinouanus Pedo arbiter inter Ouidium & huius amicos 110. 229. Illius verſus 91.
Albutius Silus è primo declamatorum tetracolo 198. Græcis præeminet 81. colores miſcuit 91. cum codicillis ſedit apud Fabianum ſe iuniorem 132. faſtidioſus auditor declamantium 204. figurā* diuiſit in controuerſiā 74. Declamationem in figuras deſcribere ſolitus 124. improbat Ceſtij diuiſionem 78. in ſcholis à Ceſtio præſertim, contumelioſe acceptus 133.
Albutius ſcholaſticus videri non vult 132.
Albutius ſtupet Hermagoræ auditione 132.
Albutij Sili ſententiæ p. 66. 89. 82. 93. 118. 133. 136. 143. 141. 150. 155. 158. p. 150. 160. 163. 166. 170. 175. 182. 194. 203. 209. 210. 211. 216. 90.
Albutij colores p. 84. 74. 81. 101. 138. 144. 146. 148. 159. 160. 164. 93. 191. 195. 204. 207. 210. 216.
Albutij diuiſio p. 163. 66. 39. 43. dictum obſcœnum 84. 50. inconſtantia iudicij 132. 41. narratio 82. quæſtio 150. 37.
Albutij ſententia à Meſſalla improbata. 118.
Albutij ſententia inter admirantes & deridentes dubia 91. pulchra de Fabricio ſententia 101.
Albutij vitia & virtutes in dicendo 132.
Albutium antecedit Nicetes 81.
Albutium vnius figuræ crudelis euentus è foro fugauit 132.
in Albutium dictum Ceſtij 78.
Alexander magnus deliberat an Babyloniam intret 34.
Alexander monetur, ne vltra Oceanum bellum moueat p. 9.
Alexander a b vrbanitate Calliſthenes præceptoris lancea ſe vindicauit 10.
Alfius Flauus etiam puer eloquentia notus 67.

Alfius Flauus pręrextatus apud Ceſtium contro-
uerſias declamabat 67. 224
Alfij Flaui laus ibid.
Alfii Flaui ſententia à Ceſtio reprehenſa 236. ſen-
tentię 67. 109. vide *Flauus.*
Allegii * Flauii ſententiæ 90.
Amas * declamator. 81.
Ampliata pœna 78.
Ampliatio non eſt damnantis, ſed dubitantis
78.
Ampliatur à iudicibus in pœnam 77.
Anatomiæ vſus 217.
Ancillarum labor 130. 230.
Andreas rhetor. 24.
Animus immortalis 39.
Anſas mutare poculis alienis 217.
Antypophora 91.
Αντιμυκτηρίζειν 10.
Antiphontis libri 102.
Antonius Atticus declamator 23.
Antonius Liberum patrem imitatus 10.
Minerua ſibi deſponſata ab Athenienſibus, dotis
nomine mille talenta imperat 10. proſcriptum
Ciceronem iuſſit occidi 143.
Antonii deſcriptio 50.
Antonium an deprecetur, Cicero deliberat 38.
in Antonium libelli contumelioſi propoſiti 10.
Aoriones * 11.
Apatrius* 24.
Apaturius 218. 10.
Appollodorus rhetor 73. Brutidii præceptor 102.
& Attici Vipſanii 123.
Apollodorus veneficii damnatus Maſſiliæ docuit
123.
Appollodorum ſequitur Turrinus Clodius 198.
Appolonii Græci fatua quæſtio 150.
Archipiratæ filia 85. 216.
ab Archipirata filio dimiſſus 136. 230.
Arellii Fuſci auditor Naſo 109. & Fabianus phi-
loſophus 97.
Arellii Fuſci dicendi genus quale 97.
Arellii Fuſci ſenſus 213.
Arellii Fuſci ſententiæ p. 66. 113. 194. 207. 209.
212. 31. 34. 36. 39. 51.
Arellii Fuſci patris ſententiæ p. 72. 77. 88. 83.
86. 89. 93. 99. 113. 114. 118. 122. 126. 137. 143.
147. 150. 155. 158. 163. 170. 182. 183. 196. 203.
211. 216 221. 21. vide reliqua in *Fuſcus* & Q.
Fuſcus.
Argentarius Græcus nunquam Græce declama-
uit 183.
Argentarius Ceſtii ſimius ibidem.
Argentarii colores p. 67. 74. 81. 114. 127. 144.
160. 164. 101. 118. 187. 191. 193.
Argentarii dictum 84. vitioſe dictum 177. di-
uiſio 36.
Argentatij ſententia deridetur à Ceſtio 83.
Argentarii ſententiæ p. 66. 72. 81. 83. 89. 127. 67.
236. 134. 137 158. 171. 175. 183. 101. 193. 203. 211.
216. 91. 31. 36. 39. 50.
Argentarii narratio 78.
Argentarii quæſtio 101.
Argumenta argumentis colligere 132.
Argumentatio & color 155.
Ariſtides 100.
Armare nauem 137.
Armis ſepulti victor 244.
Arruntius quære. *Arruntius.*
Artemon declamator 87. 91. 102. 115. 171.
104. 213. 10.
Artemonis ſententia 177.
Aſinius Gallus magnus orator, Pollionis Aſinii
F. 239.
Aſinius Pollio Cæſaris commendationem apud
Paſſienum parui facit 132. Catonis accu-
ſator clientum circumuentione liberatur per
Caluum 160. Ceſtio & Latroni poſtponi-
tur 232. Ciceroni infeſtus quæ de eo ſcrip-
ſerit 40. Ciceroni inuitus teſtimonium
reddit 41. iocatur in Haterium 240. La-
tronem improbat 114. quorundam colo-
rem improbat 245. rerum veneficii defen-
dit 123. ridet declamatores 196. ſenten-
tiam Rufi Vibii probat 177. ſententias Al-
butii albas vocat 132. Sextilium Enam
Ciceronis laudes recitaturum ferre non po-
tuit. 42. talentum Atticum recuſat ob
Atticorum odium 217. Triarii dictum de-
ridet 115.
Aſinii Pollionis colores 87. 138. conflictus
cum Timagene 217. dictum 245. di-
ctum de Metello cæcato 243. hiſtoriæ. 41.
iudicium de Fuſci explicationibus 22.
magnanimi[illegible] in filii morte ferenda 239.
præceptum de [illegible] 244. præcepta de
quæſtionibus 125. 150. ſententiæ 136.
virtutes & vitia in dicendo 239.
ex Aſinii Pollionis oratione pro Lamia quæ-
dam. 40.
Aſpetatum æſtu 31.
Aſprenatis ſententia laudata 94. vide L. &
P. *Aſprenas.*
Attalus Stoicus philoſophus ſubtiliſſimus, à
Seiano circumſcriptus 22.
Athenæ eloquentia inclytæ 22.
Athenienſes abdicato vicerunt duce 93.
Athenienſes centum talenta ab Eleis petunt
167.
Athenienſes deliberant de trophæis Perſicis tol-
lendis 36.
Athenienſium blanditiæ ab Antonio caſtigatæ
10.
Athenienſium ſponſalia mille talentis æſtimata
10.
Athenienſium talentum 217.
Athleta aut pyctes 78.
Atellanarum ſcriptor. 148.
Atticus naſus 10.
Atticus Vipſanius Appollodori diſcipulus
123.
in Auctione fratres hoſtilis haſta non diuidit
182.
Auctoritatis tabellæ 160.
Auditor olim contumelioſum verbum, nunc
promiſcue pro diſcipulo 177.
Auditorum diligentia 23.
Aufidij Baſſi elogium de Cicerone 41. hiſtoria
de morte Ciceronis 40.
Auguſtus admiratione dignus ob permiſſam ſuo
tempore libertatem loquendi 119.
Auguſtus queritur de Pollionis conuiuio in lu-
ctu 239.

Auguſti elegans dictum de L. Vinicio 124. 130. de Haterio. 240.
Auguſti nepotes Lucius & Caius 119.
Auguſti Cæſaris teſtimonium de Gauio Silone. 198.
Auguſti Cęſaris donum & commendationem renuit Aſinius 217.
Auguſti Cæſaris hiſtorias Timagenes ob illius ſibi interdictam domum combuſſit ibid.
Auguſto Cæſare audiente declamauit Latro 119.
Auidienus Paulus 144.
Auitus declamator 91.
Aui & patris differentia 191. 267.
Aurati currus 204.

B.

BAbyloniam an intret Alexander Magnus deliberat 34.
Barba demiſſa 105.
Barba capillusque Cretenſium magiſtratui ſubmittitur. 187. 267.
Barbarus declamator 127. 11.
Baro ſcurra & eius dicterium in Gorgonium 91.
Baſilij * ſordidum dictum 82.
Baſſus Iulius res ſordidas conſectari ſolitus 204. declamauit controuerſiam de lenone ibid.
Baſſi Iulij color. 187. Eius ſententias vide in *Iulij Baſſi.*
Baſſi amaritudo & ſimulatio actionis oratoriæ improbatur 198.
Baſſus Aufidius, vide *Aufidij.*
Baſſus Sepullius, vide *Sepulij.*
Batyllus pantomimus 130. 232.
Belli ciuilis optima defenſio obliuio 209.
Belli deteſtatio 99.
Beneficium 131. 265. 266.
Beneficium non eſt, ſcelere abſtinere 159. 261.
Blandus rhetor, eques Romanus, Romæ docuit 97.
Blandus arguitur à Buteone 123.
Blandi colores * p. 21. 144. 67. 102. 160. 164. 102. 207.
Blandi declamatio figurata 127. ironia 90. quæſtio 123.
Blandi ſententiæ 72. 89. 114. 109. 14. 126. 136. 155. 56. 163. 166. 175. 186. 191. 195. 213.
Blandi ſententia laudata 156.
Blandi tractatio 94.
Brachium extra togam exerere, olim nefas 250.
Broceo declamator 101.
Brutidij preceptor Apollodorus 102.
Brutidij & Syriaci contentio. 102.
Brutidij Nigri Verba de morte Ciceronis 40. vide *Niger Brutidius.*
Bruti eloquentia notata 204.
Bruti liberorum cum Tarquiniis coniuratio 238.
Bruti ſeueritas 209. 269.
Buccinare 132.
Buteo aridus declamator, ſed prudens diuiſor controuerſiarum, contra Latronem ſentit, Blando partim accedit, partim abſcedit 123.
Buteonis auditor Gorgonius 91.
Buteonis color 67. 144. à Latrone notatus 89.
Buteonis dictum in narratione 159. fatua quæſtio 150. ſententiæ 143. 194. 150. 209.

C.

CAcozelię genus 177.
Cacozelię fœdum genus 172. genus ſordidum 51.
Cadauerum diſſectio 217.
Cæcus de publico mille denarios accipiat 235.
Cæci flere ſolent 151.
Cedis imprudentis damnatus quinquennio exulet 241. 251.
Cæſar auertit oculos Pompeij allato capite 209.
Caius Agrippę F. 119.
Caius Cæſar in Lycia mortuus. 239.
C. Caſſij epiſtola ad M. Ciceronem 10.
Calciatus 177.
Caldi declamatores 31.
Calliæ ingratus Cimon. 170.
Callimachus 170.
Calliſthenes ab Alexandro occiſus ob intempeſtiuos ſales 101.
Calumniam iurare 151. 102.
Caluus orator 59. à Catonis circumuentione Pollionem liberat 151. cum Cicerone de eloquentiæ principatu certauit 150. 260. è ſubſelliis ſuis impetu elatus in aduerſariorum partes tranſcurrit 151. ob ſtaturę exiguitatem Salaputium à Catullo dictus ibid.
Calui laus 150. carmina 151. oratio à Vatinio reo interpellata 150.
Camillus exul 50.
Canere claſſicum, ſymphoniam 176.
Canicii 50.
Canis ad oſtium 204.
Cannenſe prælium 172.
Cannenſis ruina 186.
in Capitolio caſa colitur 99.
Capitonis laus 198. ſententiæ 175.
Capta, & capti luminibus. 151.
Captiuorum auxilia contempta 251.
Captura quotidiana 71. 72.
Capturas ferre 73.
Carmen famoſum 205.
Carmen Veſtalis. 251.
Carminis licentia tres aurati currus contempti 204.
Carthago 94.
Caſſii epiſtola ad Ciceronem 10.
Caſſius Seuerus Ciceroni de Ceſtio in foro ſatisfecit 232. eos qui alienas ſententias ſurripiunt, aſſimilat furibus, alienis poculis anſas mutantibus 217. excuſat Publium 148. Varii Gemini ſententiam vnice miratur 29.
Caſſii Seueri declamationum exempla 231. 235. 236. 237.
Caſſii Seueri bellum dictum, Labieni libris combuſtis 197. elegantiſſ. dictum in Clodium Sabinum Græce & Latine declamantem 183 266.

Caſſij Seueri ſententiæ 148. 176. 213.
Caſſij Seueri iocis materiam præbuit Hatherius quære *Seuerus Caſſius*. 140.
Cathenatus 175.
Catius * Criſpus 23.
Cato ſui homicida 167. furti conſcius 194. 268. coloni ſui filiam vxorem duxit 261. venenum vendidit 251.
Catonis iniurijs Pollionem Caluus liberat 150.
in Catone moderatio deſideratur 118. vide quoque *M. Cato*. 151.
Catullus in hendecaſyllabis
Cauete proditorem 163. 261.
Cauſæ Ciceroni, aliis controuerſiæ 59.
Cella ſerui, & cubiculum dominæ 158.
Cellæ meretricum titulus inſcriptus 72.
Cellula conſeruulæ 158.
Cenſoria oratio 231.
Cenſorini dictum de ijs qui honores ambitioſe petunt 232.
Cenſorium ſupercilium 197.
Cenſorius adulter 130.
Cenſu virtutes & honores diſtinguuntur 100. 228.
Ceſtianus color 91.
Ceſtius pater 127.
Ceſtius prætor 31.
Ceſtius Pius Alfium Flauum auditorem ſuum obiurgat 278. 127. in Quinctilij Vari ſententiam contumelioſus 78. ſententiam Argentarij deridet 83. Triarij ſententiam improbat 87. Ciceroni de corio ſuo ſatis fecit 51.
Ceſtius homo Græcus Latinorum verborum inopia laborauit 139. nunquam Græce declamauit 183. ineptias ſuas agnoſcit 194. multa in Paſtorem, Albutium & Baſſum Iulium dixit 78. Murrhedij, Vibij & Haterij ſententias & ſe ipſum arguit 194. Pollioni, Meſſallæ & Paſſieno præfertur à ſcholaſticis 232. vituperat ſententiæ genus ἦχω dictum 164. 203. Surdinum adoleſcentem obiurgat 51.
Ceſtij Pij ſententiæ &c. ibbid. 166. 78. 80. 83. 89. 93. 99. 109. 113. 114. 115. 118. 77. 139. 143. 147. 150. 151. 155. 158. 163. 166. 170. 182. 185. 186. 190. 193. 195. 212. 216. 22. 23. 31. 36. 39.
Ceſtij colores p. 67. 74. 78. 81. 122. 101. 232. 354. 119. 124. 245. 138. 144. 806. 151. 159. 164. 115. 167. 171. 237. 187. 191. 27.
Ceſtij declamatio ſpecioſa 67. deſcriptio corruptiſſima 10. dictum bellum 156. diuiſiones p. 78. 155. 164. 22. 31. 36. 39. iudicium de Alfio Flauo 67. narrationes 73. 77. 99. 127. præceptum 164. præceptum de coloribus 246. præceptum de ſuaſoriarum declamatione 10. quæſtiones p. 66. 93. 84. 109. ſenſus 213.
Ceſtij ſententia in arguendo Fuſci Arellij colore. 115.
Ceſtij faſtus Ciceroni ſe præferentis, vti exceptus à Caſſio Seuero 232.
Ceſtij mordaciſſimi hominis contumeliæ in Albutium 133.
Ceſtij ſimus Argentarius 183.
Ceſtij * Seueri ſententiæ 211.
Charybdis maris naufragium 11.
Chirographum cum abdicato 251.
Cicatricoſus 93.
Cicero ab Antonio proſcriptus 143.
Cicero declamare ſolitus cum duobus grandibus prætextatis. 59.
Cicero deliberat, an Antonium deprecetur 38. deliberat an ſcripta ſua comburat 51. 41. duabus ſellis ſedere ſolet 148. 260. Ligarium defendit 209. Pompeij & Laberij vitia ad virtutum ſtudia tranſtulit 148.
Ciceronis ætate omnis facundia Romana efflo-ruit 58.
Ciceronis comparatio cum illuſtribus viris 143.
Ciceronis dictum de morte. 144. 39.
Ciceronis ἐπιτάφιον é Liuio 41. é Cremutio Cordo 41. ex Aufidio Baſſo, ibid. ex Aſinio Pollione, ibidem é Cornelio Seuero ibidem 41. 230.
Ciceronis interfector Popilius 143. 230. iocus in Laberium 148. 230. orationes à ſcholaſticis olim neglectæ 232. ſententia 81. verba 10. vox ſacra 50.
de Ciceronis morte, & animo an voluerit Antonium deprecati, hiſtoricorum aliquot teſtimonia 40. 101.
Ciceronis viuam vocem audire potuit Seneca 59.
Ciceroni de Ceſtij corio ſatisfactum 51.
Ciceroni prælatus Ceſtius à ſcholaſticis 232.
Ciceronem eloquentia ſua in carminibus deſtituit 231.
ad Ciceronem epiſtola C. Caſſij 10.
in Cicerone conſtantia deſideratur 118.
à Cicerone dicta, à ceteris deinde deſerta 240.
cum Cicerone de eloquentiæ principatu certauit Caluus 150. 230.
Cicerone puero primus Latinus rhetor Plotius 97.
Ciceronis F. vide *M. Tullius*.
Cimber in carcere vidit imperantem 143. 240.
Cimon ingratus Calliæ 170.
Circenſibus pompa odioſa 60.
Circumſcriptio 251.
Circumſcriptores qui 251.
Claſſicum canitur 175.
Claudij Marcelli ſententiæ 22. vide *Marcellus Æſerninus*.
Clementis * Iuſti cenſura de quadam quæſtione 114.
Cleopatra Antonij vxor 10.
Clientes & aduocati Catonis 150.
Clientium turba 203.
Clodius Sabinus, vide *Sabinus Clodius*.
Clodij Turrini patris ſententiæ 203-207. 209. 212. 216. 221. reliqua quære in *Turrinus Clodius*.
Cn. Pompeij adoleſcentis ſtultitia. 10.
Codrus imperatoribus exemplum. 167.
Cœtus quid & quando. 238.
Cœtum & concurſum qui fecerit, capitale ſit. 238

Cognomen & cognomentum 23.
Color actionis bonus 176.
Color & argumentatio 156.
Color & defenſio 159.
Color in narratione oſtendendus, in argumentis exſequendus 144.
Color mixtus 245. ſimplex 144. 210. rectus in narratione 138.
Colores actione probandi 198.
Colores ſuos fidelius tuentur aridi declamatores 101. 228.
Colorum libros edidit Otho Iunius 78.
de Coloribus præceptum Ceſtij 246.
Colorare 164.
Comiſſator 117.
Commentarium 231.
Competitori liceat in competitorem dicere 251.
Conchylium ex omni rupe trahitur 130. 230.
Concubia nox 139.
Confeſſio 167. a præparatione differt 132.
Coniectura duplex 260.
Coniecturalis controuerſia 144. 163.
Conſules ſummum imperium cedunt ſacerdoti 72.
Conſules Veſtali via cedunt 257.
Controuerſia de lenone 104.
Controuerſia de illa quæ egit cum viro malæ tractationis 74.
Controuerſia ſcholaſtica 216.
Controuerſia tota officij 150.
Controuerſia quando facienda 123.
Controuerſiæ poſitio 204. thema 156.
Controuerſiam implere 132.
Controuerſiæ, Ciceroni cauſæ 59.
Controuerſiæ ethicæ 101.
Controuerſiæ quæ accuſationem habent, quo ordine declamandæ 155.
Controuerſiæ ſunt, in quibus factum defendi non poteſt, excuſari poteſt 176.
Controuerſiarum diuiſio 66.
Conuiuere 175.
Conuiuium in foro 175.
Cornelia 251.
Cornelia lex 238.
Cornelij Hiſponi colores p. 67. 74. 114. 167. 191. color prudentibus improbatus 138. color durus, dictum vitioſe 94. 31. ſententiæ 161. 66. 72. 78. 99. 93. 113. 136. 143. 147. 158. 186. 194. 209. 211. 216. 31. 39. vide *Hiſpani*
Cornelij Spatini excerpta 22.
Cornelij Seueri diſticum, a Porcello Grammatico notatum 23. verſus de morte Ciceronis 41.
Corporum in viribus imparitas 2311.
Coruncanij pompæ exempla 100.
Coruus Romæ ſcholam tentat ſummo illi qui Iudæos ſubegerat 24.
Eius ſtupor ib.
Cotula 51.
Craſſus Romanorum ditiſſimus, apud Parthos ſepulchro eget 99. captus 251.
Craton 217.
Cremutij Cordi teſtimonium de morte Ciceronis 40. 41.
Creta prouincia 187.
Cretēſium magiſtratui barba capillusque ſummittitur 187. 267.
Crœſus regum opulentiſſimus, ad tormenta ductus eſt 99.
Crœſi filius 156.
Criſpus antiquus rhetor 151.
Cruciatus 158. 260.
Crux ſerui venenum ægro domino negantis 238.
Curator petitus apud prætorem vrbanum 232.
Cubiculum dominæ, cella ſerui 158.
Culeus ligneus 133.
Currus aurati licentia carminis a quodam contempti 204.
Curſorum exercitatio 169.
Curtius ſui interfector 167.
Cyclops 11.
Cynægirus 170.
Cyneæ Pyrrhi ad Rom. legati memoria 60.
Cyri * Marillj Eſernini clauſulæ 39. vide *Marcellum Eſerninum.*

D

DAmæ * ſententia 23.
Damaſeticus * 11.
ΔAMACCOMBROS * 213.
Damos * Camburus 127.
Damus * 217.
Damnum qui ſciens dederit, reddat quadruplum qui inſciens, ſimplum 249.
Damni illati ſit actio 237.
Debilitans expoſitos 211. 269.
December menſis 217.
Decius patri cedere nolens 206. 268.
Declamandi exercitatio Melæ commendata 97.
Declamare 59.
Declamatio & diuiſio 132.
Declamatio in figuras deſcribi ſolita 124.
Declamatio ſcholaſtica ante Ciceronem & Caluum non inuenitur 59.
in Declamatione & cauſarum actione cur plerique ſibi impares 231. 130.
Declamationes ſcholaſticæ quales 169.
Declamatores aridi fidelius colores tuentur 101. 228.
Declamatores caldi vocati 12.
Declamatores Græci riuales 127.
Declamatores noui 81.
Declamatorum & oratorum de colore diſputatio 138.
Declamatorum tetracolon primum 198.
Declamatorum vitia & incommoda 167.
Declamatori lex 240.
Declamatoriæ virtutis vnicum exemplum Latro. 169.
Decollare 175.
Defendi & excuſari 176. 266.
Defenſio & color 159.
Deillius bellorum ciuilium deſultor dictus 10.
Deillij epiſtolæ laſciuæ ad Cleopatrem iocus in Antonium 161.
Delibutus vnguentis 116.
Delumbare 211.
Demoſthenes Ciptoy * 23.
Demoſthenes venenum habuit 147. 260.
Demoſthenis ad exemplum in actionibus riguit. 151.

Caluus 150.
Demens qui filio ceſſit vxorem 269.251.
Demens quod mori coegerit filiam 209.
Dementiæ accuſatur qui filiam ſeruo iunxit 158.
Dementiæ ſit actio 121.209.269.
Dentonis ſententia 208.
Deorum crimina in templis picta & adulteria. 217.
Deos miſeri magis quam beati colunt 167.
Deſertores 208.
Dehnere ſcire non minor virtus, quam ſcire dicere 192.267.
Deſperatione vltima in furorem animus impellitur, 193.267.
Deſpoliare 176.
Deſultor bellorum ciuilium 10.
Diaria 187.
Dies hic meus eſt 23.
Dies parricidio furuus 67.
Diligentia, maximum etiam mediocris ingenij ſubſidium 231.
Diligenti ſtultitia nil inamabilius 156.
Diocles Caryſtius p.68.74.84.94.115 127.139.21. 824.
Diuidere controuerſiam 240.
Diuiſio controuerſiarum antiqua & recens 66.
Diuiſio & declamatio 213.
Diuiſionem non exigit coniecturalis controuerſia 147.
Διόνυσος ſalutatus Antonius 10.
Diuinatio ſæpe fortuita 251.
Diuite nouitio nihil inſolentius 101.
Diuites vxores ſeruitutem exigunt 86.
Diuitum vitium grauiſſimum 101.
Diuitum vituperium 249 123.
Diuitiarum odium, vanum gloriç decus 213.
Diuitiis carere tunc tormentum eſt, cum illas iam ſenſeris 86.
Diurnum quotidianum 213.
Diurnum petere 66.
D. Iulius, vide *Iulium.*
Dociſmo bello vſus Hiſpo Romanus 115.
Dolor magna ingenii pars 139.
Dolor per lacrymas effluit 203.
Dolori ſilentium imperari non poteſt 238.
in Domitium Sabini vrbanum dictum 187.
Domus cum tyranno incenſa 237. exuſta cum arbore 249.
Doton * 218
Dorion 94.
Dorionis ſententia 172. diſerta ſententia 22.
Dotalis 158.
Dotata quæ ſit 85.
Durio * 24.

E

ECho ſententiæ genus vituperatur 164.
Ellii truncatum Phidiam Athenienſibus reddunt 167.
Eloquentia omnis circa Ciceronem effloruit 58. nulli tota contigit 231. viris bonis ſolum conuenit 59.
Eloquentiæ regula incerta 194.
ab Eloquentia facilis in omnes artes decurſus 97.
Emancaſſe 213.
Emptionis tabellç 160.
Emunire animum 144.
Epilogus 240.132.150.194.
Epilogus defenſioni contextus 155.
Eques Rom. a plebe cenſu diſcernitur 100. 218.
Equeſtria 148.
Ethicæ controuerſiæ 110.
Ethicos dicere 115. 118.
Euctemon leuis, ſed dulcis declamator 67.156. 177.204.
Euctemonis iocus in rhetorem puſillæ ſtaturæ 151.
Euctemonis ſententia 217.
Euertitur ſanguis humanus 175.177.
Eurotas amnis 12.
Euthycrates 216.
Exarmata nauis 137.
Exarmatum nauigium 136.
Exciſorum greges 213.269.
Excuſari & defendi 176. 265.266
Exempla ad controuerſię thema ſemper redigere, ineptum 256.
Exemplar tam vitandarum quam ſequendarum rerum ponenda 119.
Exercitatio quæ vtilis 169.
Exoleti 213. 269.
Expoſitum qui agnouerit, ſolutis alimentis recipiat 182. 266.
Expoſitum repetens e duobus 182.
Expoſiti in nullo numero ſunt 211.
Extemporalis facultas 132.
Exul pater fundo prohibitus 251.
Exulem tecto & cibo iuuare non liceat 251.

F

FAbianus Papirius philoſophus iunior Albutio 132. Sextii & Arellii Fuſci auditor 97. Blandi diſcipulus 97.
Fabiani philoſophi colores 101.124. color a Vinicio probatus ibidem,
Fabiani philoſophi encomium 97. & vitia quæſtiones 114.10. ſententia laudata 118. ſententiæ 99.126.101. plures reperies in *Papirij*
Fabius declamator 198.
Fabius Maximus primus vomicum morbum foro Romano intulit a Seuero Caſſio notatus 119.
Fabii Maximi ſententia nobilis ibid.
Fabricius Pyrrhi aurum recuſat 248. Samnitium munera ſpernit 99.
Fabricii pompæ exempla 100.
de Fabricio pulchra ſententia Albutij 101.
Fabriciorum imagines Metellis patuerunt 100.
Facies decentior in qua aliquis neuus 110. 229.
Facundia Romana omnis circa Ciceronem effloruit 58.
Famoſum carmen 250.
Faſciola 151.
Fati maligna lex 58.
Felicitas illa magna, quæ arbitrio ſuo conſtitit 10.
Felicitatis lubricitas 99.22.
Feminarum fides in maritos 109. 123. 209. 228.

Feralia auſpicia 212.
Feriarum hilaritate triſtitia diſcutitur 59.
Feſcennini 159.
Feſto die maiorum imagines apertæ 159.
Feſtis diebus licet prætorio prętexta toga vti 93.
Fictilibus dij faciles 100.
Figura 171.194.213. egregia 213.
Figura Albutio periculoſa 132.133.
Figuræ declamationum 124.240.
Figurare 143.
Figurare egregie 132.
Filia conſcia in veneno priuigni 193.267.
Filia rapta patre exule 243.
Filius & pater luxurioſi 126.230,
Filius ob non interfectam adulteram matrem abdicatur 80.225.
Filiofamiliæ licet ſtipem porrigere mendico, humum cadaueri 67.
Filium ex ancilla tollere liceat
a Filio in arce pulſatus 158.266.
a Filio ſeruatus 236,
Flaminius pr. inter cœnam reum puniens 175.
Flauius Alnus a præceptore Ceſtio obiurgatus 127. vide *Alſum.*
Fletus humanarum neceſſitatum verecunda excecratio eſt 264.
Florus Latronis auditor 177.
Flori dictum In Flaminio 177.
Forecæ * 150.
Fortis nolens ad patrem fortem redire 263.
Fortis ſine manibus 80.225.
Fortis vir non cedens forti patri 206.268.
Fortiter qui ter fecerit, militia vacet 93.227.
Fortunæ ludus 247.
Fortunæ varietas 65.10.
Forum harena, ſchola ludus 232.
Fratres pancratiaſtæ 248.
Fratres hoſtilis haſta non diuidit in auctione 181.
Fuluij Sparſi ſententiæ 81.238.123.74.143.150.158. 171.175 182. 186.207.193.203.209.216. quære *Sparſum.* Funebris lectus 257.
Fur accuſator proditoris 221.270.
Fur concione prohibeatur 221.270.
Furius Saturninus 160.
Furtis noxaque ſolutus 160.
Furuus patricidio dies 67.
Fuſcus Arellius e primo declamatorum tetracolo 195. ex Aſia 198. egregie declamat 86. improbatur a latrone 114. ſententiam Hybreæ ad verbum tranſtulit 195. Græca in Latinum trāſtulit exercitationis cauſa 172. Suaſorias præſertim Græcas dixit libentiſſime 34. Virgilij verſus voluit imitari 31.
Fuſci Arellij patris laus 22. belle dictū 156. colores 67.74.81.102.90.94.101.115.127.138.144.148.164. 176.187.207.217. color a Ceſtio improbatus 115. declamatio contra ſomnia & deorū prouidentiam 34. deſcriptiunculæ ex Suaſoriis ſumptæ 22.
Fuſci Arellij patris diuiſiones 74.78.155.321.34. 100.
quæſtiones 67.84.109. ſententiæ 100.109. 118.11.
quidam auditor eius notatus 34. Plura quære in *Arellium.*
Fuſius threx 232.
Futurorum ſcientia 34.

G

GAbii Sabini excerpta 143. vide infra *Gauij.*
Galla Numiſa ex vncia patris heres 192.
Gallio e primo declamatorum tetracolo 198. de declamatoribus dicere ſolitus, Plena Deo 31. hortatur ad trophæa tollenda 36. idiotiſmo bene vſus 132. improbat quendam colorem 243. Othonis libros colorum vocat Antiphontis libros 102.228.
Gallionis colores 86.114.119.171.183.187.191.195.204 207.210.212. color intolerabilis 217. dictum de Caſſio Seuero 231. diuiſio 93.217. libellus 197. præceptum 123.
Gallionis quæſtiones 66.73.102.124.186.191.204. 210.212. dura 171. Gallionis ſententiæ 68.160.207. ſententia diſertiſſima 36. reliquas ſententias quære in *Iunij Gallionis.*
Gallus * 94.
Gallus Vibius, non caſu, ſed iudicio inſanus 101.228.
Gallii Vibii color 176. improba ſententia 156. vide *Vibij Galli.*
Gargius * 218.
Gorgonii * res ſtultiſſimæ. 51.
Garrulitas muliebris 113.230.
Gauii Sabini color 160. ſententiæ 137.22. quære *Gabij.*
Gauii Silonis color 207.210. ſententiæ 207. 216 212.
de Gauio Silone teſtimonium Auguſti Cæſaris 198.
Gemini & fratres 182.
Geminus Varius hortatur Ciceronem vt Antonium deprecetur 39.
Gemini Varij bellum dictum 138. Plura habes in *Varij Gemini.*
Gener diuitis inimici 248.
Gener qualis deligendus 158.
Genialis lectus in funebrem mutatus 257.
Germanicus nauigans 11.
Gladiatorum exercitatio 169.
Glaucippus Cappadox 177.
* Glomerarius 94.
Glycon 84.91.94.115.139.151.177.213.217.
Glycon * Scrydion 102.
Glycon * Syricon 127.
Glyconis dictum in Sabinum Clodium Græce & Latine declamantem 183.
Glyconis ſententiæ 192.217. leuis & Græca ſententia 87. celebris ſententia 10. ſententia pulcherrima 23.
Gliconi Suaſoria bene proceſſit 11.
Gorgias declamator 81.
Gorgonius Buteonis auditor, & ſcholæ ſucceſſor 91. fœdo cacozeliæ genere vſus 172.
Gorgonii color 91.
in Gorgonii vocem obtuſam dicterium 91.
Grecę fabulæ in Latinum a Surdino conuerſæ. 51.
Grecæ eloquentiæ in Latinum facilis tranſitus. 213.
Græcam facilitatem in Latinam linguam tranſtulit Haterius 240.
Græci vrbane a Sabino deluſi 187.
Græcorum quæſtio Romanis auribus inſolita 93.

Græcorum improba quæſtio 60.
Græculi cuiuſdam iocus de dote ab Antonio exacta 10.
Gramaticorum calumnia ab omnibus magnis ingeniis ſubmouenda 23.
Grandaus Aſianus declamator 82.
Grandio 23.
Granicus fl. 10.
Gurgitis luxuria 176.

H

HAſta in auctione non diuidit fratres 182.
Haterius liberto ingenij ſui modum commiſit 240. quotiens & quamdiu velles, eandem rem dixit 240. ſæpe deriſum effugere non potuit 240. ſolus ſuo tempore Græcam facilitatem in Latinam linguam tranſtulit 240. ſententiam Hybreæ vertit 195. Triarij ſententia vſus 194.
Haterium ſufflaminandum eſſe dixit Auguſtus 240.
Haterii laus 240. colores 138. 187. mollities in morte filii 239. ſententia 218. ſententia a Ceſtio culpata 194. ſententia de poſitione loci 23. vrbanum dictum in Clodium Sabinum Græce & Latine declamantem 183. 266. plura vide in *Haterius.*
Herculis picturæ liberos occidentis 217.
Heres ex vncia 192.
Heres inſitiuus 101.
Herius Pollionis Aſinij F. 239.
Hermagoras rhetor 68. 102. 256. 204. rarus ſententiis, ſed argutus 127. ſchemata diu interdum proſequi, interdum leuiter attingere ſolet 115.
ad Hermagoræ imitationem exarſit Albutius. 132.
Hermeneumata 183. 266.
Herodoti verba 22.
Hexarida* 218.
Hiſpanæ conſuetudinis mos, ita viuere vtcunque res fert 59.
Hiſpania prouincia 198.
Hiſpani Cornelij ſententiæ 100. 210. Reliqua vide in *Cornelij.*
Hiſponis * Cornelij clauſulæ 122.
Hiſpo Romanus* 218.
Hiſpo Romanus aſperiorem dicendi viam ſecutus 183. bello docismo vſus 115. ſolus ex declamatoribus in Ciceronem inuectus 144.
Hiſponis Romani colores 86. 109. 115. 119. 124. 127. 245. 160. 164. 167. 172. 183. 204. 217. color vehemens & durus 144. dictum 156. quæſtiones 150. 171. ſententiæ 109. 122. 218. vide *Romani Hiſpone.*
Homicida inſepultus abiiciatur 263.
Homicida ſui ibid.
Homeri metaphraſis 11.
Homeri verſus 91. 94.
Hoplomachi 231.
Horatius Etruſcas acies ſummouit 206. 268.
Hortenſij cliens Pompeius 143. 259.
Hortenſij memoria 60.
Hoſtem Pop. Rom. nec veneno, nec proditione vinci voluit 246.
Hybreas 74. 124. 151. 172.
Hybreæ ſententia 195. 34.
Hybryas 51.

I

IDiotiſmus 132.
Imagines maiorum feſtis diebus apertæ 159.
Imitator nunquam fit par auctori 58.
Imperator crucifixus 162. 261.
Imperator in bello ſummam poteſtatem habeat 251.
in Imperatoribus ſuis quam multa Pop. Rom. tulerit 176. 266. 267.
Implere Controuerſiam 132.
Implere locum 132.
Impudicus contione prohibeatur 250.
Inamabile 156.
Inceſta de ſaxo 77. 225.
Inceſta de Saxo deijciatur 225. 77.
Indenunciata arma 36.
Indenunciata ſorte 22.
Indiſcreti filius & priuignus 245.
Infamis in nurum 263.
Infatuare 24.
Ingenium non magnum non eſt vitale 67.
Ingenij laſſitudo occultior quam corporis 59.
Ingenia magna in vno opere ſaltem eminent 231
Ingeniorum quotidiana decrementa 58.
Ingeniorum imparitas vnde 231.
Ingrati ſit actio 170. 265.
Inimicitiæ mortales eſſe debent 248.
Iniuriarum ſit actio 203. 221.
Innocentia magnum in periculis præſidium 137
Inſolitum omne, in turba notabile eſt 140.
Inſpoliatus 203. 268.
Inuidia nil periculoſius 160.
Iouis Olympia 248.
Iphicrates reus 131.
Iphigenia an immolanda, deliberatur 31.
Iteratio earundem rerum arguitur. 192. 267.
Iuba & Petreius 51.
Iudæi. 24.
Iudex in foro cenſu legitur 100. 218.
Iudex tabellam de reo latam reuocare nequit 166. 261.
D. Iulius Laberium in ludis productum, equeſtri ordini reddidit 148. 260
D. Iulij dictum victo Pharnace 24.
Iulij hoſpes 198.
Iulij Baſſi ſententiæ 21. 118. 123. 139. 150. 155. 158. 175. 186. 243. 207. 211. 213.
in Iulium Baſſum Ceſtij dicta 78. vide *Baſſus Iulius*
Iulius Montanus, vide *Montanus Iulius.*
Iulij v. Othonis patris excerpta 93. vide *Iunij Othonis.*
Iulius Sabinus, homo vrbaniſſimus 187. & vrbanitatis exempla ibid. 267.
Iunii ſententiæ 78. 171.
Iunii Gallionis ſententiæ 65. 83. 73, 109. 113. 122. 126. 157. 163. 166. 171. 181. 185. 190. 203. 206. 212. vide ſupra *Gallio.*
Iunii Othonis patris ſententiæ 65. 126. 147.
Iunii Othonis vitium a Scauro notatum 240.
vide *Otho Iunius.*
Iuſiurandum mariti & vxoris 109. 218.
Iuſtus* rhetor 114.
Iuris quæſtio 155. 129.

Iura naturæ etiam apud piratas ſacra ſunt 138.
magnis ſceleribus intereunt 89.
Iura quædam non ſcripta, ſcriptis certiora ſunt. 67.
Iuuentutis deſidioſæ reprehenſio 59.

L

LAberius Pomponij vitium imitatus 148.
Laberij iocus in Ciceronem ibid. 229.
Liberii mimi 148.
Labienus Rabienus dictus 197.
Labienus mentis quam linguæ amarioris 239.
libris per inimicos combuſtis, ſe viuum ſepulcro incluſit 197. per multa impedimenta eluctatus ad ingenij famam peruenit ibid.
Labieni declamatio 213. laus ibid. reſcriptum pro Batyllo Mæcenatis ibid. ſententiæ 209. 210. 213.
Labor continuatus firmiores facit 93.
Laconis capti verba 22.
Lacones trecenti contra Xerxem miſſi deliberãt de fuga. 21.
Lacrymę pignora nolentium 167.
Lamia 160.
Lamiſla 212.
Laqueus inciſus 247.
Laſthenes 216.
Laternæ, vocabulum ſordidum 132.
Latina lingua non minus facultatis, licentiæ minus quam Græca habet 213.
Latiuus Calumnia teſtis 187.
Latro orator, vide *Portius Latro.*
Latronianus color 91.
Lautumiæ 187.
Lecticarius 217.
Lectus genialis in funebrem mutatus 251.
Lepidus declamator, Neronis præceptor 115. 169.50.
Leonidæ ſententia 22.
Lesboeles magni nominis vt filii mortem tulerit 23.
Lesboclis dictum 94.
Lex Cornelia 238.
Legis omnia verba in controuerſiam vocanda 73.
Legis ſcriptum anguſtum, interpretatio diffuſa eſt 187.266.

LEGES.

Adulterum cum adultera qui deprehenderit, dum vtrunque corpus interficiat, ſine fraude ſit 80.225.265.
Cæcus de publico accipiat mille denarios 235.
Competitori liceat in competitorem dicere 251.
Cum filio tricenario pater patrimonium diuidat 236.
De vi ſit actio 109.267.
De moribus ſit actio 143.259.
Dementiæ ſit actio 209 269.
Expoſitum qui agnouerit, ſolutis alimentis recipiat 182.265.266.
Exulem tecto & cibo iuuare non liceat 251.
Fur contione prohibeatur 22. 270.
Homicida inſepultus abiiciatur 167.
Imperator in bello ſummam poteſtatem habeat 251.
Imprudentis cædis damnatus quinquennium exulet 251.243
Impudicus contione prohibeatur 250.
Inceſta de ſaxo deiiciatur 77.225.
Iniuriarum ſit actio 273. 270.
Liberi parentes alant, aut vinciantur 65.89.224. 227.260
Liceat adulterium in matre & filio vindicare 80. 225.
Liceat filium ex ancilla tollere 251.
Magiſtratus de confeſſo ſumat ſupplicium 167.
Maior frater diuidat patrimonium, minor eligat 251.
Noctе portas aperire in bello non liceat 251.
Pacta conuenta legibus facta, rata ſint 182.265. 266.
Proditionis ſit actio 163.
Per vim metumque geſta, irrita ſunto 246.182. 226.
Qui cœtum & concurſum fecerit, capitale ſit 238.
Qui falſum teſtimonium dixerit, vinciatur apud eum, in quem dixerit 249
Qui patrem pulſauerit, manus ei præcidantur 185 186.266.
Qui ſciẽs damnum dederit, reddat quadruplum, qui inſciens ſimplum 249.
Qui ter fortiter fecerit, militia vacet 93.227.
Qui vim in iudicio fecerit, capite puniatur 251.
Rapta raptoris aut mortem, aut indotatas nuptias optet 83.84.236.243176.167.226.261.
Raptor niſi ſuum & raptæ patrem intra triceſimum diem exorauerit, pereat 113.229.
Reip. lęſæ ſit actio 211.213.269.270.
Sacerdos caſta e caſtis, pura e puris ſit 72.225.
Seruatus contra ſeruatorem ne quam habeat actionem 236.
Venefica torqueatur donec conſcios indicet. 193. 267.
Vir fortis quod præmium volet optet: plures iudicio contendant 206.268.
Lexis 132.
Liberi patris trophæa 9.
Liberi parentes alant, aut vinciantur 260.60.83. 90.150.224.227.
Libertini præceptores rhetorices 97.
Libros comburere, res noua & inſueta 197.
Licent quædam quæ tempore & loco mutato non licent 176.
Licinius Caluus, quære *Caluus.*
Licinj Nepotis dictum 77. ineptum dictum 156. ſententia 160. inepta ſententia 213. ſtulta ſententia 23.
Lictor meretricem ſummouet 175. ſacerdoti apparet 73. ſacerdoti ſummouere iuſſus 72.
Ligarius a Cicerone defenſus 209.
Limo ſidere 11.
Liuius viris magnis funebres laudationes ſcribit 40.
Liuii ἐπιτάφιον Ciceroni redditum 41.
Liuii narratio de Ciceronis fuga & morte quære T. *Liuius.*
Locus vel tractatio 17.
Locum implere 132.
Lucius Agrippæ F. 119.
Lucii color 115.
L. Arruntius vrget Albutium in iudicio 132.

L. Aſprenas 197.
vide *Aſprenatis*.
L. Lamiæ F. 160.
L. Magius T. Liuii gener 197.
L. Vinicius ex tempore cauſas agit, & ingenium in numerato habet 124.230.
L. Vinicii cenſura de quodam Fabiani colore 124.
L. Vinicii excerpta 159. vide *Vinicius*.
Lugens pauperis filius diuitem ſequens 23.268.
Luculli auaritia 231. luxuria 266.265.
Luculli centurio 137.
Lunæ incrementum & decrementum 31.
Lupa 212.
Luxuria ingeniis mortifera 58.
Luxuriæ deſcriptio 100.
Luxurioſus a ſodalibus excæcatus 235.
Luxurioſi 126.230.
Lycurgus 22.

M

MÆcenas 119.198.24.
Mæcenas de hyperbole 11.
Mecenatis dictum in Sabinum & Clodium Græce & Latine declamantem 183.266.
Magiſterium matronarum in libidine 74.
Magiſtratus de confeſſo ſumat ſupplicium 167.
Magiſtratus Veſtali faſces ſubmittunt 151.
Magius, quære *L. Magius*.
Mageſtatis actione vindicandum quicquid in eo peccatur: quod ſub prætextu publicæ maieſtatis agitur 176.266.
Maieſtatis læſæ ſit actio 265.266.
Maieſtatem an lædat quicquid in magiſtratu peccatur 176.
Maieſtatem qui ledat ibid.
Maleficij inſcripti ſit actio 147.
Mamercus Scaurus, vide *Scaurus*.
Manlii impotentia 176. 209.266.269.
Manus æruginoſa 82.
Marcellus Æſerninus ſucceſſor eloquentiæ Aſinianæ 239.
Marcelli Æſernini colores 138.144.
Marcelli Æſernini ſententiæ 123. 136. 150.39.
vide *Claudij Marcelli*.
Marcelli Marcij in ſcriptis Montani ſæpe citati ſententia 195. narratio 192.
M. Agrippæ ignobilitas exprobrata 119.
M. Bruti eloquentia lacerata 204.
M. Cato viuendi moriendique exemplum 38.
M. Catonis diuina vox de oratore 59.
M. Catoni furtum obiectum 204. vid. *Cato*.
M. Cicero in Metellum ſtrepit 204.
M. Lepidus 197. vide *Lepidus*.
M. Tullius Ciceronis F. Ceſtium flagris cæcidit 51.
M. Tullius Ciceronis filius nihil ex paterno ingenio præter vrbanitatem habuit 51.
Marillius rhetor, præceptor Senecæ & Latronis, homo ſatis aridus 60.109.
Marillij ſententiæ 66. 72. 78. 80. 903. 109.114.143. 159.211.209.10.22.
Marillij colores 67.74 109.
dictum 119. narratio 144. ſententia à Latrone exoſculata 74.
Maſſiliæ veneficij damnatus docuit 123.
Mariſcæ 23.
Maritus vxorem a tyranno pro ſe tortam ſterilitatis nomine dimittit 122.229.
Mariti & vxoris iuſiurandum 109.
Marius exul 143.259.
Marius in crepidine viſus, in ſella figuratus 143. ipſemet ſuæ claritatis auctor 86. ſupra crepidinem iacens conſul 65. 224. ſexto conſulatu Carthagine mendicat, ſeptimo imperat 65.
Mater cæca filium retinens 150.260.
Mater nothi, lecta pro parte 251.
Matrimonia grandia dominorum, an onera? 99.
Matronæ pudicæ ornatus & inceſſus 129.
Matronarum in libidine magiſterium 74.
Mattea 187.
Maximus Sterninius 102.226.
Medicamentum malum, i. *venenum*. 147.
Medicus priuignus 244.
Medici vetuerunt quenquam admitti 191.
Medici vim afferunt 191.
Medici vt vim morbi cognoſcant viſcera reſcindunt 217.276.
Medicina multi laboris & vigiliarum 244.
Mela 198.
Melæ laudatio & cohortatio 97.
Memoria animi pars maxime delicata & fragilis 58.
Memoria tardior quorum ſtilus velox eſt 59.
Memoriæ felicis aliquot exempla 60.
Mendici debilitati 211.269.
Mendicitate cenſeri 170.
Meneſtrati declamatoris ſententia corrupta 11.
Menſium decem alimenta matri reddere 150.
Menſularius 171.
Mentiri, ſolemne amantibus 109.
Mentonis colores 94.187.
Mentonis ſententiæ 72.83. 89.155.126. 143.171. 175. 182.186.191.194.209.212.
Meretrix crudelem fecit 175.
Meretricum lenocinium 129.
Meretricum titulus & cellula 72.
Meſſalla Coruinus Deillium vocat deſultorem bellorum ciuilium 10.
Meſſalla exactiſſimi ingenii. Latini ſermonis obſeruator diligentiſſimus 118.
Meſſalla cognoſcentum vult dici 23. improbat Alburii ſententiam 118. Virgilium corrigit 23.
Meſſallę conſuetudo Gallionem interrogandi Nunquid plena Deo 31. dictum in Latronem 118. oratio diſertiſſima pro Pythodoro 119.
e Meſſallæ Coruini domo fugit Pollio, non ferens Ciceronis laudes recitantem 41.
Meſſallæ Coruino ſcholaſtici Ceſtium & Latronem præferunt. 232.
Meſſius tertio cauſſam dicens 151.
Metellus cæcatus 243.
Metellus incendium exſtinxit in æde Veſtæ 143.
Metellis Fabriciorum imagines patuerunt 100.
Metrodorus 218.
Militia vacet qui ter fortiter fecerit 22.91.
in Milonem recitaturus Ceſtius 232.
Miltiades rhetor 177.
Miltiades Græciæ ſeruator, Perſarum vindex, Orientis domitor 171. peculatus damnatus in carcere deceſſit 170.265.266.
Miltiadis cenſus Cimon filius 170.265.
Minerua Antonio deſponſa 10.
Mineruę ædes 216.270.

Minturnenſis

Minturnenſis palus 143. 130.
Miſeri plerumque ſuperſtitioſi 167.
Miſericordia venali nil turpius 239.
Miſſio 193.
Mithridates venenum habuit 147. 230.
Mithridatem centurio occidere non potuit 137. 259.
Moderatus declamator 198.
Montanus Iulius egregius poëta 139.
Montanus Votienus toto animo ſcholaſticus erat 256. à Scauro Ouidius inter oratores dictus 167. 192. à Vinicio accuſatus apud Cæſarem 156. cur nunquam declamauerit ne exercitatus quidem 169. frequenter in ſcriptis ſuis Marcij Marcelli meminit 195. ineptias rhetorum deridet 194. probat Rufi Vibij ſententiam 176. locum quendam pulcherrime tractauit ibid. Sparſi ſententiam arguit 213.
Montani Votieni colores 183. 187. 207.
Montani Votieni oratio pro Galla Numiſia 192.
Montani Votieni quæſtiones 171. 176. 186. 191. ſententia 210. 195. ſententia à Vinicio deriſa 156. vitioſe dictum 177.
Montani Votieni vitium earundem rerum iteratio, notatur 193. 267. Eius lumina orationis vide in *Votieni Montani ſent.*
Montaniana 192.
Morbus vomicus 119.
Morbi graues temerariis remediis curantur 244
de Moribus ſit actio 143. 259.
Morum humanorum varietas 137.
Mortis multæ viæ ibid.
Mortem ſemper timere, crudelius eſt quam mori. 237.
Mucius 206.
Mucio Scæuolæ vnde nomen 167.
Mucro pugnatorius 97.
Munerari 239.
Muliebris garrulitas 123. 203.
Muliebris pudicitiæ fundamentum 130.
Muliebrium vitiorum fundamentum auaritia 130. 230.
Murrhedii rhetoris obſcœnum dictum 82. ſtultiſſimus color 187. 204. fatuæ ſententiæ 82. 156. 213. 218. inſana ſententia 23. ſententia à Ceſtio deriſa 198.
Murrhedij ſtupor 144. ſtupidum dictum 148. tumidum dictum 177.
Murrhedij tetracolon 177. 265. 266.
Muſa rhetor tumidus, multi ingenij, nullius cordis 198.
Muſæ ineptiæ 156.
Muſæ ſententiæ 137. 147. 170. 175. 185. 209. 216. 221. 9.
Myoparo piratæ 73.
Mytrata concio. 24.

N

NArbonenſis colonia 156.
in Narratione coloris inſtrumenta non conſumenda 244.
Naſo Arellii Fuſci & Latronis auditor 228. bonus declamator 109. euſdem verſus tutos eſſe voluit, quos amici vt tolleret rogarunt 110. 228. multas Latronis ſententias in ſuos verſus tranſtulit 110. 228. non ignorauit vitia ſua in carminibus 110. quales controuerſias declamauerit ibid.
Naſonis epiphonema 213. oratio velut ſolutum carmen 110. tragœdia, & ex hac verſus 32. vide *Ouidius*
Natura duplex 31.
Naturæ iura etiam apud piratas ſacra 138. magnis ſceleribus intereunt 89.
Naufraga ratis 137.
in Nauigiis parua materia ſe iungit fato ibid.
Nauis exarmata ibid.
Neceſſitas humanę infelicitatis patrocinium 186.
Neceſſitas lex temporis 244.
Negotiator peregrinus 127. 230.
Nemora in culminibus mentita 249.
Nepos ex meretrice ſuſceptus adoptatur 118. 229.
Nepos Mamilius 160.
Nepos Licinius, vide *Licinij.*
Neronis præceptor 115.
Nicetes 82. 84. 91. 94. 177. 195. 208. 213. 218. 23.
Nicetes Albutium antecedit ſententia pulcherrima 81.
Nicetes, plena Deo 31.
Nicetæ ſententia 177.
Nicetem diſcipuli audire contenti ibid.
Nicocrates Lacon aridus & exſuccus declamator 156. 24.
Niger 51.
Niger Brutidius 102.
Nigri Brutidii dictum & quæſtiones 171. vide *Brutidij*
Nobilium origo ab humilibus 86.
Nothia denunciatur 206.
Nothi mater, lecta pro parte 251.
Nouercales oculi 245.
Nouorum cupiditas 239.
Nox concubia 139.
Numantinum bellum 94.
Numenio veloces pedes, lentæ manus 231.

O

OBſcœni, officioſi dicti 240.
Obſcœnitas verborum & ſenſuum vitanda declamatori 82. 225.
Oceanus rerum extremum 9.
Oceani deſcriptio ibid. 11.
Octauia Antonij vxor 10.
Officioſi, obſcœni & impudici 240.
Officium, non eſt beneficium 123.
Officium mihi non facis, iocoſum 240.
in Officiis verſari ibid.
Olympia parricidiis abſoluta 248.
Olynthius à pictore tortus 216. 270.
Olynthius pater reus concurſus 238.
Omen infelix nauigationis 137.
Omen nauigaturis 136.
Omina nuptis 212. 269.
Opera honeſta voluntas incohat, occaſio perficit 246.
Oppius Flama proconſul 187. 267.
Optio mutanda à raptore conuicto 166. 261.

Oraculum quid 59.
Oratio cenſoria 231.
Orator non ex declamationibus æſtimandus 232.
Oratoris definitio ſecundum Catonem 59.
Oratores alij à rhetoribus 158.
Oratorum & declamatorum de colore diſputatio ibid.
Oratorium robur 97.
Orba poſt laqueum ſacrilega 167.
Oſcus nihil ſine ſchemate dixit, ideoque vrbane à Pacato ſalutatus fuit 198.
Oſci ſenſus 213. ſententiæ 203. 209. 221. 9. color 208. color Gallioni diſplicens 204.
Oſſa patris inter nuptias ne referantur 248.
Oſſifragus 211.
Otho Iunius pater ex ſomniatoribus totus, vbi color defecerat ſomnium narrabat 164. colorum libros edidit 74. deritus 218. quas controuerſias benedicere ſolitus 102. quos colores adhibere ſolitus ibid.
Othonis Iunij patris color 102. 246. 164. color inſulſus 78.
Othonis Iunij quatuor libri colorum, à Gallione Antiphontis libri vocati 102. 228.
Othonis Iunij inepta ſententia 75. & vide *Iunij Othonis.*
Otryades 22. 33.
Ouidius inter oratores Scauro Montanus 192.
Ouidius Naſo declamator, & poeta. vide *Naſo.*
Ouidius neſcit quod bene ceſſit relinquere 192. ſeculum ſuum non artibus tantum amatoriis, ſed ſententiis impleuit 137.
Ouidij verſus 82. 110. 72. 237. 192. 213.
Ouidij cenſura de verſibus quibuſdam Varronis 139.

P

PAcatus rhetor Oſcum ſchemate ſalutat 198.
Pacta conuenta legibus facta, rata ſint 182. 266. 265.
Pædagogia 101.
Pædagogus 245.
Palladium 243.
Pallium & toga 183.
Pammenes ex bonis* declamatoribus 81.
Pancratiaſtæ fratres 248.
Papirii Fabiani ſententiæ 109. 113. 114. 118. 122. 126. Reliqua vide in *Fabianus.*
Pares rationes facere 172.
Paria noua 239.
Parricida æquis ſententiis abſolutus 135.
Parricidii damnatus alligans fratrem 248.
Parraſij pictoris Athenienſis Prometheus 216. 270.
Paſſienus vir eloquentiſſimus & primus ſui temporis orator 124. actionis ſubtilitatem in Latrone improbat ibid.
Paſſienus primo loco ſtans à ſcholaſticis Ceſtio & Latroni poſtponitur 124. improbat colorem Arellii 144. colorem quendam improbat 187. 259.
Paſſieni bellum dictum 156. color 138. diuiſio 167. in orando inæqualitas 240.
Paſſieni nomen in obſcœnum mutatum 198.
Paſſieni ſententiæ 181. 209.
Paſſieno commendatus à Cæſare Aſinius 217.
Paſtor Ætius ſenator apud Ceſtium declamat 78.
Patera ſepulcro à luxurioſo raptus 242.
Pater & filius luxurioſi 126. 230.
Pater exul fundo prohibitus 251.
Pater filio manus præcidere iubet 89. 227.
Pater naufragus diuitis ſocer 167.
Pater patrimonium diuidat cum filio tricenario 236.
Pater raptam continens 236.
Patris & aui differentia 191. 267.
Patrem qui pulſauerit, ei manus præcidantur 185. 186. 266.
Patre exule filia rapta 243.
Paternus, declamator 198.
Patriciorum nobilitas vt propagata 100.
Patrimonium maior frater diuidat, minor eligat 251.
Patronus 144. 127.
Patronus & aduocatus 187.
Patronus operas remiſſas repetens 246.
Patruus abdicans 65. 224.
Paulus Auidienus 144.
Pauperis filius lugens diuitem ſequens 203. 268.
Pecunia malorum cauſa 126.
Pedo, vide *Albinouanus.*
Penetralia 158.
Peregrinus negociator 129. 230.
Perſicæ potentiæ vindex 230.
Perſica trophæa an tollenda, deliberatur 36.
Peſtifera pondere ſubſidunt, innoxia ſuſpenduntur 251.
Petreius & Iuba 51.
Phaneus* 159.
Pharnax 24.
Phidias amiſſis manibus 167. 216.
Phileros 132.
Philippus Olynthios vendit 213.
Phinitas 216.
Phocion 100.
Phraſis 132.
Pietas 51.
Piratarum feritas & latrocinium 73.
Πίθηκος 183.
Planci ſummi declamatoris iudicium de quodam dicto Latronis & Lesbοclis 94.
Platonis oratio pro Socrate ſcripta, nec patrono, nec reo digna eſt 231.
Plena Deo 31.
Plotius primus Latinus Romæ rhetor 97.
Plution rhetor 10.
Poetæ Romani quæſtiones à Græcis dictas ſurripiunt 265. 266.
Pollio, vide *Aſinius Pollio*
Pompeius Magnus 86.
Pompeius contra piratas 94.
Pompeius ſe Hortenſij clientem fatetur 143.
Pompeii capite allato Cæſar oculos auertit 209.
in Pompeium carmen compoſitum 204.
Pompeii Silonis ſententiæ 66. 73. 83. 89. 90. 91. 113. 126. 137. 143. 147. 182. 186. 9. 22. 39. 50. 51. vide *Silo Pompeius*
Pomponius Attellanarum ſcriptor 148.
Pontifex max. caſtigat ſacerdotem redimentem aliquam è lupanari 74.
Popilius parricida à Cicerone defenſus 143. 144.
Popilius Ciceronis interfector 40. 259.

Popilius à paucis traditur Ciceronis interfector 143.
Pop. Rom. nec veneno, neque proditione vinci hoſtem voluit 246.
Porcellus Grammaticus ſolœciſmi arguit Cornelij Seueri carmen 23.
Portius Latro è primo rhetorum tetracolo 198. declamationum exemplum, non magiſter 177. diſcipulus Marilii rhetoris 60. ſodalis & amicus Senecæ 59.
Porcius Latro aiebat ſe ſcribere in animo 59. Græcos contempſit & ignorauit 213. audiendi negligentiam ſcholaſticis exprobrat 151. eo quo dicebat, impetu ſcribebat 59. in conuiuio diſputare non ſolitus, at aliquando ex tempore declamare 198.
Porcius Latro Pollioni, Meſſallæ & Paſſieno præfertur à ſcholaſticis 232. pro Ruſtico Porcio reo dicens, ita fuit confuſus, vt à ſolœciſmo inciperet 169. tantum declamabat, nunquam declamantes audiebat 177. quod imbecillum eſt, quæſtionis loco non ponit 114. in quadam controuerſia prius defendit quam accuſauit 155. quale ſchema probet 68. ſedens ſententiam quandam dixit 11. à ſententia inepte tumultuoſa vindicatur 177.
Porcius Latro colorem quendam probat 94. colores nonnullos improbat ibid. Blandi diuiſiones improbans, à Buteone arguitur 123. Buteonis colorem improbat 67. 86. Marilij ſententiam exoſculatur 74. à Pollione Aſinio notatur 114. Popilij accuſationem improbat, eundemque de moribus accuſat 144. Silonem improbat 127. 167. Triarij ſententiam damnat 87.
Porcij Latronis auditor Abronus Silo 23. eius diſcipuli contumeliæ cauſa auditores dicti 177.
Porcii Latronis imitatores, Ouidius 109. Sparſus 198
Porcii Latronis colores 67. 74. 81. 86. 91, 94. 101. 115. 119. 124. 138 144 148. 159. 164. 167. 171 172. 195. 204. 213. comparatio cum Lesbocle 94. corpus natura ſolidum 59. declamatio prima 6. dicta & ſententiæ 60. 66. diuiſiones 73. 78. 81. 114. 118. 127. 137. 150. 159. 171. 183. 204. 207. 39. error inexcuſabilis 119. ingenium diuinum 59. genus exercitationis 59. 60. memoria arte & natura felix 59. 60. opinio de colore & quæſtione. 84. præcepta 114. 151. 163. quæſtiones 66. 83. 86. 110. 109. 123. 166. 191. 209.
Porcii Latronis ſententiæ 65. 72. 77. 80. 83. 85. 89. 91. 93. 99. 100. 109. 113. 118. 119. 122. 126. 129. 137. 139. 143. 147. 155. 158. 159. 163. 166. 171. 175. 186. 191 194. 203. 209. 211. 216. 221. 22. 38.
Porcij Latronis ſubtilitas in dicendo 60.
Porcii Latronis ſententia celebris 218. ſententia è poëtæ verſibus 23. ſententiæ tumidæ 39. tractario 84.
Porcii Latronis vox 59.
Porcio Latroni modus defuit in ſtudiorum intermiſſione, repetitione ac continuatione 59.
Porcio Latroni de colore controuerſiam fecit Turrinus Clodius 198.
in Porcium Latronem dictum Meſſallæ 118.
in Porcio Latrone actionis ſubtilitas improbatur 124.
Porſena rex 263.
Portas nocte aperire in bello non liceat 251.
Poſinos* 123.
Poſitio controuerſiæ 204.
Poſtulare ingrati 232.
Poſtulare vt prętor nomen recipiat 232.
Potamon magnus declamator Mitylenis à funere filij declamauit 23.
* Potatus 99.
Potentia omnis nimis ſaluberrime breuitate conſtringitur 166.
Potio ex parte mortifera 255.
Præcucurri 164.
Prętium eſſe definit cui neceſſitas iungitur 93.
Prçparatio manifeſta mimica eſt 132.
Prçſidio magna non ſunt conſumenda 94.
Prętexta ſordida 190.
Prætexta toga prætorio vti licet diebus feſtis 93.
Prætor iter flexit à conſpectu exulis 143.
Prætor ſacerdoti via cedit 72. & Veſtali 257.
Prætoris crudelitas 175.
Prętores varii 232.
Prætorii cuiusdam ſententia obſcœna 82.
Prçuaricationem paciſci 195.
Priami virgo 31.
Priuignus ab auo raptus nouercæ 190. 267.
Priuignus medicus 244.
Probationes 132.
Problemata φιλοσοφούμενα 77.
Proditionis ſiractio 160.
Proditione hoſtem vinci noluit pop. Rom. 246.
Proditorem cauere 143. 261.
Prohomo* 217.
Prometheus Parraſii 216.
Promethei duo maxima munera 216.
Pronuntiatio hiſtrionis 231.
Proemium 221.
Publiana ſententia 148. 151.
Publius mimus defenditur à Caſſio Seuero 148.
Publij mimographi verſus aliquot 148.
P. Aſprenatis colores & dictum 81. 78. 115. 138.
P. Aſprenatis ſententiæ 65. 73. 80. 93. 109. 126. 166. 175. 213. 50. vide *Aſprenatis*
P. Vinicii ſententiæ 72. 81. quære *Vinicius*.
Pudicæ ſæpius ſunt quibus mala facies, non quia animus ſed quia corruptor deeſt 101.
Pudicitię fructus 130.
Puer publicus 118.
Pugnatorius mucro 97.
Pulcher Catonem furti accuſat 204.
Puleium, res ſordida 132.
Punitius* noue ſumpſit ab omnibus bene dicta 81.
Purgamenta 175.
Pyctes 78.
Pylades pantomimus 231.
pro Pythodoro oratio Meſſallæ 118.

Q

QVæſtio & tractatio 66.
Quçſtio eſt quę argumentis impleri poteſt 84.

Quæſtio ex perſona & ex re 191.
Quæſtio Græcorum improba 90.
Quæſtio improba in cauſa verecunda non eſt tentanda 150.
Quæſtio iuris & æquitatis 150. 167.
Quæſtio omnis implenda eſt tanquam acceſſio, non tanquam ſumma 132.
Quæſtio vocalis 127.
Quæſtiones Albucii quales 132.
Quæſtiones multæ Græcis ſurreptę 161.
Quæſtiones quædam inter res iudicatas referendæ 114.
Quæſtionum numerus minuendus 163.
Quinctilianus declamator 197.
Quinctiliani ſenſus 213.
Quinquennis teſtis in procuratorem 155. 260.
Q. Fuſcus 91. vide *Arellium Fuſcum.*
Q. Haterius pulcherrima vſus imagine 87.
Q. Haterij ſententiæ 136. 139. 166. 194. 38. 50. Plura vide in *Haterium*
Q. Pius 99.
Quotidianum diurnum 213.

R

Rabienus 197.
Rapta raptoris aut mortẽ aut indotatas nuptias optet 226. 261. 83. 84. 236. 243. 166. 264.
Raptam continens pater 236.
Raptarum duarum altera mortem, altera nuptias optat 83. 226.
Raptor duarum 83 226.
Raptor patrem ſuum non exorans 113. 229.
Raptor niſi ſuum & raptæ patrem intra triceſimum diem exorauerit, pereat 113. 229.
Raptor ſerotinus, reſiduus 160.
Raptore conuicto optio mutanda 166. 261.
Raptus in veſte muliebri 250.
Rationes pares facere 172.
Regulus 251.
Remedia quædam grauiora periculis 257.
Reſp. quando læſa dicatur 212. 217.
Reip. læſæ actio 216. 211. 269. 270.
Reſcriptum 197.
Reſiduus raptor 160.
Res tuas tibi habe 10.
Rhetor an ſoratos 151.
Rhetor Latinus primus Romæ docuit Plotius 97.
Rhetores alii ab oratoribus 138.
Rhetorici quæſtiones à Græcis dictas ſurripiunt 261.
Rhetorices præceptores olim libertini 97.
Rogandi genus eſt, rogare non poſſe 212.
Romæ ſchola tentata Summo illi qui Iudæos ſubegerat. 24.
Romanæ gentis origo 211.
Romani Hiſponis ſententiæ 66. 72. 78. 99. 93. 100. 118. 175. quære plura in *Hiſpo Romanus*
Rom. populus ſolum Ciceronis ingenium par ſuo imperio habuit 59.
Romulus 143.
Rufus Vibius antiquo genere dixit 177.
Rufi Vibij color 101. 115. 127 204.
Rufi Vibij excerpta 99.
Rufi Vibij ſententia à Ceſtio examinata 194.
Rufi Vibij ſententia probata Montano 176. ſententia ſordidioris notæ 177. quære *Vibij Rufi.*
Rugas ſcindere 90.
Ruſticus Porcius propinquus Latronis 169.

S

Sabinæ plures ſunt 83. 226.
Sabinus in ſuis periculis ac miſeriis iocatur 187. 267.
Sabini vrbanitatis exempla 187. 267.
Sabini Atydii rhetoris ſcurrile dictum 22.
in Sabini in Clodium vno die Græce & Latine declamantem multa vrbane dicta 183. 261.
Sacerdos caſtigatus ſi quem è lupanari redemiſſet. 73.
Sacerdos integer ſit 243.
Sacerdos caſta è caſtis, pura è puris ſit 72. 225.
Sacerdos non niſi per Veſtem iurat 257.
Sacerdos proſtituta 72. 225.
Sacerdotis reuerentia 73.
Sacerdoti nocet mater inceſta 72. 73.
Sacerdoti lictor ſummouere, prætor via cedere, conſules imperium ſummum concedere ſoliti 72. 73.
Sacerdotium proſtitutæ liberis non datur 72.
Sacrarium 225.
Saguntini 286. 261.
Salaputium diſertum 151.
Saluſtius paucas funebres orationes cõpoſuit 40.
Salluſtii orationes in honorem hiſtoriarum leguntur 231.
Salluſtii ſententia vincens Thucydideam breuitatem. 172. 261.
Samnitium munera Fabricius non accepit 99.
Sanguinarius 94.
Saconius rhetor 23.
Saturnius Furius maius nomen in foro quam in declamationibus habuit 160.
Saxæ 50.
Scæua 231.
Scaurus Mamercus magni, ſed neglecti ingenii 197.
Scaurus Mamercus maieſtatis reus 24.
Scaurus Mamercus diſertiſſimus & venuſtiſſimus nulli⁹ ſtultitiã impunitã trãſire paſſus eſt 82.
Scaurus Montanum inter oratores Ouidium vocat 192. 267.
Scauri dictum 204. verum dictum 192. 267.
Scauri iocus in Iunii Othonis vitium 102. orationes ſeptem combuſtæ 197. ſententia 208.
Scaurorum familia in quo extincta 24.
Schema Albutio periculoſum 132.
Schemata non decori, ſed ſubſidii cauſa inuenta 60.
Schola quaſi ludus eſt forum harena 232.
Scholæ obſoleta & ex quotidiano vſu repetita. verba refugiunt 240.
Scholaſtica ſuperuacua 23.
Scholaſticus videri non vult Albucius 132.
Scholaſticorum corruptum iudicium de diſertis viris 232.
Scholaſticorum morbus 256.
Scholaſticis audiendi negligentia exprobrata 151.
Scipio Æmilianus 94.
Scipio Gracchi inimicus, poſtea ſocer 248.
Scipio victus victoris vocem emittit 38.
Scipionum & Æmiliorum familias adoptio miſcuit 100.

Scobs in conuiuio ſparſa 175.
Sedens controuerſiæ quæſtiones proponebat Latro 60. 11.
Sedens dicere incipiebat Albucius 132.
Segrex exprobrator 160.
à Seiano circumſcriptus Attalus Stoicus ſolum vertit 23.
Seleucius faſtidit Latronis quæſtionem 227.
Sellis duabus ſedere 148. 260.
Semigrare 151. 260
Senator poſt ſexageſimum & quintum annum in curiam venire non cogitur, nec vetatur 93.
Seneca pater amicus & ſodalis Porcij Latronis 59. Allium declamantem audit 67. diſcipulus Marillij rhetoris 60. omnes eloquentia claros audiit. 59.
Senecæ patris memoria excellens 58. & bonæ fidei ibid.
Senecæ inſtitutum in Controuerſiis 59.
Senecæ, quo minus Ciceronem audiret, non ætas, ſed bella ciuilia obſtiterunt ibid.
Senecio 231.
Senecio non niſi grandia habere volens, ideoque Grandio dictus 23.
Senianus in Sabinum 187.
Seniani ſtultæ & inſanæ ſententiæ 248. 177.
Seniani ſententia à Vinicio deriſa 23.
de Seniano dictum 248.
Sententia abſolutoria 255.
Sententiæ albæ 32.
Sententiæ declamationum 60.
Sententiarum alienarum ſurreptio arguitur 217.
Sententiis æquis parricida abſolutus 235.
Senum amor 110.
Sepullij Baſſi colores 138. 164.
Sepullij Baſſi ſententiæ 137. 143. 155. 156. 159.
Sepultura omnibus natura data 263.
Serotinus raptor 160.
Seruatus à filio 236.
Seruatus contra ſeruatorem nequam habeat actionem ibid.
Seruius rex 160. 261.
Seruij regis humile nomen 86.
Seruus extra conuiuium abductus verberatur 175.
de ſeruo ſupplicium non vbique, neque à quouis ſumitur 176.
Seuerus Caſſius cur ſibi impar in declamationibus 231.
Seuerus Caſſius nunquam ſine commentario dixit ibid.
Seueri Caſſij laus & genus dicendi ibid. dictum in Fabium Maximum 119. Reliqua habes in *Caſsius Seuerus*
Sextilium Enam poëtam Ciceronis encomium recitaturum Pollio Aſinius fugit 41.
Sextij auditor Fabianus 97.
Siciliæ dominus 251.
Sili Sparſi ſententiæ 78.
Silij Baſſi ſententiæ 86. 90.
Silo pantomimus fabulas ſcripſit 23.
Silo Gauius. vide *Gauij Silonis.*
Silo Pompeius ſedens facundus eſt, ſed male declamat 159. in vitium incidit 176. per patronum accuſat patrem 117. Triarij ſenſum improbat 115.
Silonis Pompeij color Latroni diſplicens 167.
Silonis Pompeij colores 65. 74. 75. 81. 100. 90. 101. 245. 73. 135 144. 160. 191. 164. 167. 176. 213.
Silonis Pompeij declamatio 194. declamatio Ceſtianę præpoſita 51.
Silonis Pompeij diuiſiones 93. 17.
Silonis Pompeij locus communis in affectantes ſcientiam 31.
Silonis Pompeij quæſtiones 39. 90. 109. 114. 115. 176. 207. ſententię 100. 175. 36. vide *Pompei Silonis.*
Simulatio luxuriæ ſignificanda, an profitenda 127.
Siſenna prouocat Hortenſium ob memoriam 101
Soleas poſcere 177.
Soles 31.
Somniator 164.
in Somnis laborare 232.
Soratos * an rhetor 151.
Sordes ponere 148.
Sordidata veſtis 203.
Sordidatus pater 147.
Sordidiſſimæ res 132.
Sororiæ nuptiæ 158.
Sparta 22.
Sparta armis inclyta ibid.
Sparſus Latronis imitator 198. inter ſcholaſticos ſanus, inter ſanos ſcholaſticus 91. 227.
Sparſi quæſtiones 212. ſententia Montano improbata 213. ſententiæ 160. 218.
in Sparſum iocus Oſci 198. plures Sparſi ſententias vide in *Fuluij.*
Spes vltimum ſolatium 247.
Spiramenta.
Spiridion 218.
Spoliarium 211.
Spongiæ, res ſordida 132.
Stultitia diligenti nil inamabilius 156.
Stuprator 159.
Suaſoria, an Alexāder Oceanum nauiget 154. 261.
Suaſoriæ vt declamandæ. 10.
Subſellia excedere 151.
Subtilitatis vitium nimis ſe oſtendere 60.
Sufflaminandus 240.
Summo qui Iudæos ſubegerat, ſchola Romæ tentata 24.
Supplicii deſcriptio 175. 176.
Supplicia de ſtudiis ſumi, nouum & inauditum 197.
per Suſpiciones & figuras dicere 138. 259.
Surdinus qui Græcas fabulas in Latinum conuertit à Ceſtio obiurgatur. 51.
Surdini elegans dictum 159.
Syllæ crudelitas 176.
Symphoniam canere 176.
Syriacus Vallius 127.
Syriacus Vallius vrbane à Iulio Sabino exceptus. 187.
Syriaci Vallii color 67.
Syriaci & Brutidii contentio 102.
Syriaci diſerte dicta ibid.
Syriaci dictum contra Maximum Stertinium 102. 226,
Syriaci præceptor 102. vide *Vallij Syriaci.*

T

Tabellam de reo latam iudex non reuocat 166. 161.
Tabellæ auctoritatis 160.

Tabellæ emptionis ibid.
Tabulæ teſtamenti 183.
Tabulis patribus abſolutio datur 235.
Talentum xxiiii. ſeſtertia habet 217.
Talionis lex 212.
Talionem petere 235.
Tarpeiæ ſaxi deſcriptio 77. 78.
Taxatione defungi 186.
Taygetus 22.
Templa piratis, lenonibus, gladiatoribus clauſa 72.
Templa proſtitutis præcluſa 73.
Ter abdicatus venenum terens 147. 259.
ter fortis 93. 227.
Terracinenſis colonia 197.
Teſtimonium falſum qui dixerit, vinciatur apud eum, in quem dixerit 248.
Teſtis quinquennis in procuratorem 151. 260.
Tetracolon declamatorum 193.
Tetracolon Murrhedij. 177. 261.
Thebæ ſacris inclytæ 22.
Thema 191.
Thema controuerſiæ 156.
Theodorus Syriaci præceptor 102.
* Theodoto Suaſoriam declamauit Latro per triduum 119.
Thermopylæ 22.
Theſes 59.
Thucydidis conſuetudo 22.
Thucydidis præcipua virtus breuitas 172. 261.
Thucydidis ſententia breuis victa à Salluſtiana 172. 261.
Thracum rex 156.
Thracum cultu armati ibid.
Threces 231.
Thuſcus hiſtoricus fatuus 24.
Thyeſteo more furere 67.
Tiberius Theodoreus 31.
Timagenes interdicta ſibi Cæſaris domo, Auguſti hiſtorias combuſſit 217.
Timagenis conflictus cum Aſinio ibid.
Tiro quis 232.
Titulus cellæ meretricum ſuperpoſitus 72. 122.
T. Liuius candidiſſimus magnorum ingeniorum æſtimator 41.
T. Liuius vituperat ſententiam Salluſtiſſe Thucydide tranſlatam 172. 261.
T. Liuius de oratoribus 177. 261.
T. Liuij gener L. Magius 197. vide *Liuius.*
Toga & pallium 183.
Tractatio 240. 291.
Tractatio æquitatis 124.
Tractatio & quæſtio 67.
Tractatio, vel locus 171.
Tractationis malæ ſit actio 248.
Tragicus verſus 67.
Trecenti ab imperatore non recepti 251.
Triarius compoſitione verborum belle cadentium ſcholaſticos delectabat 151. ſurripuit ſententiam Glyconis 217.
Triarij colores 74. 78i. 87. 195. 208. 160. 183
color ineptus 176.
Triarij dicta 84. 176. 218. dictum ab Aſinio Pollione deriſum 115.
Triarij ſententiæ 80. 83. 90. 100. 125. 137. 143. 150. 255. 159. 194. 211. 216. 22. 36. 39.
Triarij ſententia inepta 194. ſententia inepta à Ceſtio & Latrone notata 87.
Triarij ſenſus à Silone Pompeio improbatus 115.
Tribada deprehendens 82.
Tribunal non licet côuiuali veſte côſcendere 176.
Tribunicia poteſtas 238.
e Tribunis potentior qui intercedit 83.
Tricolum 119.
in Tricolis vitium notatum 177. 261.
Triptolemus 218.
Triſtitia feriarum hilaritate diſcutitur 59.
Triumphalis ſenex 229.
Troianus rex 164.
Tuber deforme 211.
Turdus inter infames 187.
Turrinus Clodius dignitatem in Hiſpania habuit 198.
Turrini Cldij filius Senecę liberis fraterno amore coniunctus ibid.
Turrini Cledij laus ibid.
Turrini Clodij colores 27. 210. 213. dictum 207. plura vide in *Clodij*
Tyrannicida à piratis dimiſſus 89. 227.
Tyrannicida & adulter tyranni 245.
Tyrannicidæ præmium detur ibid.
Tyrannicidium fortuitum vel coactum non honoratur 246.
Tyrannus poſt abolitionem candidatus 251.

V

VAcationem mihi peto 93.
Valij Syriaci ſententię 65. 159. quære *Syriacus*
Varry Gemini colores 246. 138. 144. 159. 164. 167. 192. dicta egregia 156. 160. dictum apud Cæſarem 258. diuiſiones 138. 144. 150. quæſtiones 167. ſententiæ 139. 147. 150. 155. 159. 165.
Varij Gemini ſententia à Caſſio ſeuero mire laudata 36. quære etiam *Geminus Varius.*
Varronis verſus 139.
Varus Quintilius Germanici gener, prætextatus declamat 78.
Vatinius reus in media Calui actione iudices appellat 150. 160.
Verba calcata & obſoleta 240.
Verba legitima 175.
Verba ſordida 132.
Verba ſupplicij legitima 176.
Venefica torqueatur, donec conſcios indicet 193. 267.
Veneficij ſit actio 255. 256.
Venenum Cato vendidit ibid.
Venenum datum filio furenti 237.
Venenum habere quantum ſcelus 238.
Venenum terens ter abdicatus 101. 259.
Veneno hoſtem vinci noluit pop. Rom. 246.
Ventidij excerpta 50.
Ventilare 232.
Verres Ciceronis reus à Pollione laudatus 41.
Verſus intercilus aliud, aliud totus ſignificat 139.
Verſus virginis Veſtalis 257.
Veſta de ſaxo inuocata 77.
Veſtali faſces ſubmittuntur, conſules & prætores via cedunt. 257.
Vetus rhetor ſtaturæ puſillæ & in eum Euctemonis iocus 151.
Vibij * Calui clauſulæ 66.
Vibij Furij * ſententiæ ibid.
Vibij Galli narratio 77.
Vibij Galli inepte dictum 177.

Vibii Galli ſententiæ 81. 155. 99. 126. 209. 166. 163. 171. quære *Gallus Vibius.*
Vibii Rufi dictum ſordidum 82. dictum non malum ibid.
Vibii Rufi colores 78 124. 99. 49.
Vibij Rufi ſententiæ 90. 113. 147. 175. 182. 191. 221. quære *Rufus Vibius.*
Vicarius 171
Vicarium dare 263,
Vicarium ſe dare 170. 261.
Victor armis ſepulcri 244.
Victoris Statorij ſententia ſtulta 23.
Victricia arma 244.
Vinicius vir exactiſſimi ingenij, ineptias nec dicere, nec ferre poterat 156. 260
Vinicius ſummus Ouidij amator 213.
Vinicius Montanum accuſauit rogatus a colonia Narbonenſi 156.
Vinicius Seniani ſententiam deridet ibid.
Vinicii frater 124. vide L. & P. *Vinicius.*
Vipſanius Agrippa aſſumſit nomen Marci 119.
Vipſanius Atticus 123.
Vir fortis non cedens forti patri 198. 268.
Vir fortis, quod præmium volet, optet, plures iudicio contendant 206. 268
Vir fortis ſine manibus 80. 225.
Vir ter fortis 61. 227.
Virgilii verſus 11. 23. 31. 34.
Virgilii verſus ex Varronis verſibus expreſſi 139.
Virgilium ingenii felicitas in oratione ſoluta reliquit 231.
Virginii 261.
Virginem ſtuprare, piratis innocentia eſt 73.
Virginum concubitum quidam refugiunt 15.
Virtus loquax eſt 207.
Virtutes cenſu oſtenduntur 100. 228.
Vis iniurioſa & ſalutaris 192.
Vis vbi ſit 183. 191. 267.
Vim in iudicio qui fecerit, capite puniatur 256.
Vitiationis lex 166.
Vitiator ibid.
Vitium nullum ſine amatore 84.
Vita nemo quæ odit, imitatur 127.
Vitia non ſunt imitando caſtiganda 127
Vitia ſua quidam & intelligunt & amant 194.
Vitia ſua excuſare omnes quam effugere malunt 142.
ad Vmbilicum vſque librum reuoluere 42.
ex Vncia heres 191.
Volturii 218
Voluntas inchoat honeſta opera, occaſio perficit. 144.
Vomicus morbus 119.
Votieni Montani ſententiæ 193. 170. 182. 186. 191. cætera vide in *Montanus Votienus*,
Vox aliqua non tanquam ſententia repetenda 144.
Vox dulcis & ſolida, rara eſt 231.
Vrbanitas in regibus extimeſcenda 10.
Vox a tyranno pro marito torta 122. 229.
Vxor beata inſolens malum 86.
Vxor cuiuſdam a peregrino mercatore heres conſtituta 129. 230.
Vxor indotata raptoris pœna 84.
Vxor in penetralia deducitur 158.
Vxoris & mariti iuſiurandum 109. 228.
in Vxore ducenda quid ſpectandum 86.
Vxores diuites ſeruitutem exigunt 86.
Vxorius refugit vxorem 90.

X

XERXES antiquior Demoſthene Cyptoy * 23.
Xerxe minante ſe rediturum niſi trophæa tollerentur, an tollant, Athenienſes deliberant 36.

Z

ZENO * declamator 72.
Zeuxis 218.

NOTARVM
IN SENECAM RHETOREM
INDICES DVO.
POSTERIOR SCHOTTI NOTIS DICATVS.

A

ADVOCATI & patroni diſtinctio 198.199.
Aduocatio 94.
Æſchines declamator 95.
Æſerninus Marcellus 240.
Ætnæ tres ſcriptores 25.
Agere lege 178.
Αἰτίαι 69.
Ἀκρίτων νόμος 139.
Ἀκροάσεις 240.
Ἀκροάσεις φιλολόγων 12.& 13.
Albucius Silus 133.
Alfius Flauius 91.
Antiphon 104.
Apollodorus Pergamenus 32.
Arellius Fuſcus pater 96.
Argumentatio 61.
Arruntius 133.
Aſconius Pedianus 241.
Aſinius Gallus 241.
Aſinius Pollio 240.
Aſprenas, vide in L.P. *Aſprenas & Nonius.*
Attalus Stoicus 24.
Atticus Vipſanius 124
Aufidius Baſſus 42.

B

BAtyllus 233.
Bruttidius Niger 104.
Buccinare 133.

C

CAldus 32.
Calliſthenes tormẽtis occiſus, nõ lancea 12.
Caius Cæſar in Licia mortuus 90.col.2.
C.Licinius Caluus orator 151.epigrammatum ſcriptor 152.
Calui verſus amatiſſimi 152.
Caſſius Seuerus 232.
Caſſij Seueri ſales 233.
Caſſij Seueri vrbanitas 184.
Caſſij Seueri exilium & mors 232.
Cauſæ 61.
Cauſæ ἄχρωμοι 69.
Cauſarium litis 69.
Ceſtius Smyrnæus fuit 140.
Chariſius emendatur 241.
Χρῶμα rhetorum 69.
Cicero theſibus exerceri ſolitus 61.
Ciceronis in Salluſtium declamationes 61.
Ciceronis locus ex oratione pro Roſcio Amerino 145.
Ciceronis epiſtolæ emendatæ 95.
Ciceronis verſio mira 24.
Color apud rhetores quid 69.
Color ad teſtem ducens vitioſus 69.
Contineus 68.
Controuerſiæ 61.
Controuerſiæ figuratæ 103.
Controuerſiæ Senecæ mancæ 199.& 210.
Controuerſiæ thema à ſedentibus propoſitum. 68.
Controuerſiarum coloratarum & tractarum diuiſio examinata 69.
Controuerſiarum & Suaſoriarum diſcrimen 44. 12.
Cornelius Seuerus 24.
Craſſienus 202.col.2.
Cremutius Cordus 42.
Criſpus Paſſienus 125.233
Curioſi 252.

D

DAlmatiæ populi 240.
Declamatio quando corrumpi cœpta 169.
Declamationes rhetorum quales 61.
Declamatores res & vocabula noua effinxerunt 237.
Declamaturi quæ præmittere ſolebant ſedentes 68.
Declamantibus acclamari ſolitum 169.
Decretoriæ cauſæ, arma, pugna 170.
Daillius & Deillius 13.
Demoſthenis locus 172.
Demoſthenes ὄμνυσι 25.
Deportatio 195.
Διαίρεσις 68.
Dionyſius Atticus 124.
Diuiſio quid 68.
Diuiſionis munus 61.
Diuiſionis ſynonyma 68.
Dociſmus 116.
Domitius 188.

E

EDICTVM tranſlatitium 62.
Educitur rapta 237.
Ἐνάργεια 116.
Enthymema 61.
Epicherema 61.68.
Epicrates 256.
Euripidis locus ex Supplicibus 250.
Euſebij Chronicum. vide *Hieronymus.*

F

FABIANVS philoſophus 96.
Fabiani ætas 65.
Fabius maximus 120.
Figura 75.103.116.
Figuratæ controuerſiæ 103.
Flaminius Pr. 177.
Flauius Alfius 91.
Flauius Virginius rhetor 91.
Fortunatianus bis correctus 139.
Frondes 103.
Fulgentij locus depoſitus 233.

Funus tranſlatitium 62.

G

GABINIVS rhetor 233.
Galliones duo 115.
Gallus Aſinius Ciceronis obtrectator 42.
Gauius Silo 199.
Gloria & palma 199.
Glycon Spyridion 104.
Gorgias rhetor, Rutilio Lupo æqualis 82.
Γελοῖος 202.
Graſſienus 202.

H

HATERIVS 241
Hermagoras rhetor 70.
Hermagoras rhetoricorum ſcriptor 70.
Hermogenes explicatur 61.69.
Hieronymus multa e Seneca imitatus & mutuatus 61.214.42.
Hieronymus corrigitur in Euſebii chronico 75. 233.133.
Hieronymus explicatur 241.
Humanitas tranſlatitia 62.
Hybreas rhetor 75.
Hybrę duæ elegantiſſimæ ſententiæ 12.& 13.

I

IDIOTISMVS 133.
Imbres odorati 202.
Improba res, i. valde proba 128.
Improbare, i. omnino probare 128.
Indemnatorum lex 139.
Inſcripti maleficij actio 233.
Inuentionis munus 68.
Iphicrates 256.
Iudicatio 68.
Iulius Montanus 140.
Iunius Annæus Gallio 115.116.
Iunij Galliones duo 115.
Iunij Othonis pudendum elogium 79.
Iuuenalis locus explicatus 60.61.

K

Κεφάλαια 68.

L

LABIENVS, 199.
Lacænarum dictum clypeum filijs tradentiũ 24.
Laſthenes 218
Latronis ſententiæ e Quinctiliano 115.
Laudatio defunctorum 43.
Lege agere 178.
Lepidus declamator 170.199.
Lesbocles 95.125.
Lex indemnatorum 139.
Licinius Caluus, vide C. Licinius.
Licor, ſiue liquor 124.
Lineam poſcere 152.
Liuius 42,
Liuius explicatus 133.
Loci, ſeu tractationes 69.
Λόγοι ἐσχηματισμένοι 103.
L. Aſpernas 214.
L. Munatius Plancus 95.
L. Seneca corrigitur 128.178.214.24.102.103.
L. Senecæ epigramma ad Criſpum Paſſienum 125.233.
L. Senecæ frater 115.
L. Vinicius 125.
Lupi Rutilii libri de figuris in dubium vocantur. 82.

M

MALEFICII inſcripti actio 233.
Maletractatio 237.
Mamercus Scaurus 199.
Marcellus Æſerninus 240.
M. Lepidus 199.
Marcus Porcius Latro 61.
M. Senecæ ἁμάρτημα μνημονικόν 172.12.
M. Vinicius 125.
Mariſcæ 25.
Martialis locus 188.
Matrimonium pro patrimonio 103.
Mattea, mattya, vel matteola 188.
Ματτυάζειν 188.
Maximus Stertinius 104.
Medea Ouidij 32.
Mela Senecæ frater 64.
Meretricis nomen cellæ titulus præfert 75.
Meſſalla orator 119.
Montanus Iulius 140.
Montanus Votienus 157.
Mortuorum laudatio 43.
Munerarij 240.

N

NEPOTATVS 103.
Nicetes rhetor 75.82.
Niger Brutidius 104.
Νόμος ἀκρίτων 139.
Nonius Aſprenas 214.
Nouatilla 65.
Nouatus 115.

O

ODORATI imbres 202.
Officium facere, ſpiſſare & officio continuari 241.
Officia tranſlatitia 62.
Ouidius explicatur 195.24.ſuppletur 247.
Ouidii Medea 32.
Ouidii verſus 110.111.

P

PALMA & gloria 199.
Paratius 104.
Paſchænus 202.col.2.
Paſchienus 202.col.1.
Paſſienus Criſpus 125.233.
Paſſienus Graſſienus 199.
Paſſienus pater declamator 125.
Paſſienus filius 233.
Patientia in obſcœnis 214
Patroni & aduocati diſcrimen 198.199.
Pado Albinouanus 13.
Perditarum rerum conquiſitionis formula 192.
Phyſſienus 202.
Plancus declamator 95.

Plinii locus corrigitur 103.
Plinii locus ex epiſtolis 169.
Plotius Gallus rhetor 98.
Plutarchi diſſenſio a Seneca 12.
Pollio Aſinius 240.24.
Pollio ingeniorum obtrectator 41.
Pollionis genus dicendi & ſcripta 241.240.
Pollionis hiſtoriç 42.
Pollionis nepos 240.
Potamon declamator 25.
Prædicere quid 68.
Præfatio 68.
Prælocutio 68.
Προγυμνάσματα rhetorum 62.
Προθεωρία 68.
P. Aſprenas 214. 233. 240. vide *Nonius Aſprenas*
P. Vinicius 125.
Pylades 233.

Q

QVæſtio, & quæſtionis diuiſio 69.68.
Quæſtiones contra thema, ſunt vitioſæ 75.
Quinctilianus declamator 198.
Quinctiliani loca explicantur 92.104.115.233.124.
emendatur 98.120 233 170.
Quinctiliani declamationes 198. corriguntur 116.
Quinctiliani diuiſio declamationū coloratarum & tractatarum examinata 69.
Quinctiliani & Senecæ contraria cenſura 231.
Quinctiliani vtriuſque declamationes 61.
Quinctilius Varus 79.
Q. Haterius 241.

R

REpudii formula 13.
Rhetorum veterum exercitationes 61.
Rhetoribus munus grāmatici præripuerunt 62.

S

SAlaputium 154.
Saluſtii declamationes de ordinanda rep. 61.
Sanguis in obſcœnis 156.
Scæua 233.
Scaurus Mamercus 199.
Schema 110.
Scholaſticum vitium 157.
Seneca explicatur 64. corrigitur 65.64.
Seneca pater, verus ſcriptor controuerſiarum 64.
Senecæ duo 64.65.
Senecæ vtriuſque ætas 64. vitæ ratio ib.
Senecarum ſtemma 64. cetera vide in M. & *L. Seneca*
Sententiæ proprie dictæ 62.
Sententiæ rhetorum quid 60.
Sententiæ tranſlatitiæ 61.
Sermo 68.
Seruius emendandus 218.
Seſtertia quot efficiant talentum 218.
Sextius philoſophus 98.
Sextii duo 98.
Spyridion 104.
Status 68.
Stobæi locus ex Euripide 250.
Suaſoriæ quando cœperint 61.
Suaſoriarum & controuerſiarum diſcrimen 12.
Suetonius corrigitur 61.98.103.110
Sufflamen 241.
Sufflaminari 241.
Suidæ fides dubia 42.
Suidæ mendum 70.
Συνθέσεως 61.
Συντάξεις 61.
Syriacus Vallius 104.

T

TAcitus correctus 79.133
Taciti loco lux allata 233.
Talentum Atticum 218.
Tetracolum 203.
Theodorus Gadareus, ſeu Rhodius 32.
Theſes 61.
Titulus meretricum 75.
T. Labienus 199.
Tractatio 68.69.
Tranſlatitii ſignificatio 62.
Tricolum 202.203.

V

VAcatio in vnam pugnam 95.
Varius Geminus 145.
Vatinii rei accuſator Caluus 151.
Velleius 125
Vinicii fratres 125.
Vipſanius Atticus 124.
Virgilii carmen de Ætna in dubium vocatur 24.
Virgilii opera non ſunt integra 32.
Volaterrani locus de menda ſuſpectus 61.
Votienus Montanus 157.
Vxoriæ rei actio 237.

Y

Ὑπόθεσις 61.
Ὑποθέσεις ἐσχηματισμέναι 103.

Z

ZEno rhetor Latinus & Græcus 75.
Ζήτημα 68.

INDEX
RERVM AC VERBORVM
MEMORABILIVM
IN
NOTAS ANDREÆ SCHOTTI.

Littera C. Controuerſiam, S. Suaſoriam, E. Epitomem demonſtrat.

A

AB aratro ad magiſtratum vocati C. 16, Pagina 88. col. 1. 8. 59. col. 2. 140. col. 2. 105. col. 2.
Abdicationis ius E. 4. Dec. 5.
Abſinthiatum poculum S. 6. 46. col. 2.
Abſque te eſſet 87. col. 1. C. 6.
Abſtinentiæ Ro. exempla C. 9. 105. col. 2.
Achillis haſta E. 4. Decl. 5.
Acta 179. col. 1. C. 25. probat euentus 211. col. 1. C. 32.
Actio de moribus 145. col. 1. C. 17. inſcripti maleficii E. 3. præf. læſæ reip. 218. col. 2. C. 34. malæ tractationis E. 5. decl. 3.
Adagia vide *Prouerbia*
Addicere pro adoptandum ſe tradere C. 6.
Adſunt patroni clientibus præf. 3. Cont. 135. col. 1. & 48. col. 1.
Adoleſcentum luxus 71. 105. C. 1.
Ad clepſidram dicere ſoliti C. pręf. 3. 134. col. 1.
Adoptionis cauſa 105. col. 1 C. 9.
Ad prandium condicere 27. col. 2. S. 2.
Aduerſaria grauis 79. col. 2. C. 3. 173. col. 2.
Adulteram in facto occidere licuit 173. col. 2. C. 24 & quando 82. col. 1. C. 4.
Aduocatio 189. col. 1. C., 1. & 27.
Aduocationem petere 95. col. 1. C. 8. E. 3. præf.
Aduocatum eſſe, adeſſe alicui 71. col. 1. C. 1.
Ædificiorum modus 106. 1. C. 9.
Ægypti ſceletum circumferebant in conuiuio 128. col. 1. C. 14.
Ælia gens paupertatis amans C. 9. 105. col. 2.
Æmiliorum imagines 106. col. 2. C. 9.
Æmilius Paulus Perſen in triumphum duxit 48. col. 2. S. 6.
Æſerninus 141. col. 1. C. 16.
Afranius in Africam fugit 55. col. 2. S. 7. victus à Cęſare Ibidem
A. Gabinium Cicero accuſauit & defendit S. 6. 46. col. 2.
Agere cum accuſandi caſus C. 11. 117. col. 1. lege C. 11. C. 25. & 32. 117. col. 2.
Ages poeta Arginus 25. col 2. S. 2.
Agon victimarii verbum 117, col. 2. C. 11.
Aiacis oratio apud Ouid. 111. col. 2. C. 10.
Albæ Controuerſiæ c. præf. 3. 134. col. 1.
Albutius ſedens incipiebat. C. præf. 3. 133. col. 2.
Albutius Silus 120. col. 2. C. 12.
Alexander an Oceanum nauiget deliberat S. 1. 13. col. 2. S. 1. & an Babylona intret S. 4. 34. Clitum in menſa occidit S. 1. 14. col. 2. orbis anguſtus eſt 14. col. 1. S. 1.
Alexandri non Aphrodiſ. ſed Tralliliani, problemata 168. col. 1. C. 23.
Alexandrinorum iocus in M. Antonium S. 1. 16.
Alienum cum gignendi caſu S. 2. 26. col. 1.
Amantium iurandi mos 111. col. 1. C. 10.
Ambulationes inter dicendum C. 19. 153. col. 2.
Amici claudebant oculos in morte C. 27. 189. col. 1.
Amicum quam dictum malle perder e C. 12. 122. col. 2.
Ἀμνηςία Ψήφισμα Athenienſium S. 6. 46. col. 1.
Ampliatio quid 79. col. 2. C. 3.
Amphithætrales odorati imbres præf. lib. 5. 201. col. 1.
Analecta quæ 179. col. 1. C. 25.
Anatomiæ origo 220 col. 1. C. 34.
Andreas declamator 29. col. 2. S. 2.
An fides hoſti ſeruanda 184. col. 1. C. 26.
Animi Platoni è ſtellis orti 45. col. 1. S, 6.
Annua, bima, trima die 16. col. 2. S. 1.
Annus climactericus 45. col 1. S. 6.
Antanaclaſis figura in *Exſpectare* 116. col. 2. C. 11.
Anthypophora figura C. 7. 92.
Anticato Cæſaris 44. col. 2. S. 6.
Antipodes fuiſſe qui negauerint 17. col. 1. S. 1.
Antiqui tondebantur 189. col. 2. C. 27.
Antonius { orator occiſus 52. col. 2. S. 7.
Catulus {
Ἀποβάτης καὶ παραβάτης 16. col. 2. S. 1.
Appollo dorus Philoſophus 108. col. 2. C. 9.
A quis aſtra Stoici ali credunt 14. col. 2. S. 1.
Ara miſericordiæ Athenis 219. col. 2. C, 34.
Arbores cęſæ. E. 5. Decl. 5.
Archemorus à ſerpente occiſus 117. col. 1. C. 11.
Archilocus patria cur pulſus 26. S. 2.
Arellius Fuſcus 70 col. 2. C. 1.
Argumenta declamationum 82. C. 4.
Arion Poeta Doricus 17. col. 1. S, 1.
Armorum iudicium 111. col. 2, C. 10.
Arrogatio & adeptio quid differant 106. co. 2. C. 9
Ars tegenda C. præf. I.
Aſinii Pollionis dictum, *in principes non eſſe ſcribendum* S 7. 54. col. 2. eius libri Hiſtoriarum 48. S. 6. ei Liuius Patauinitatem redolet S. 6. 48. Ciceronem reprehendit S. 6. 48.
Aſtra aquis ali Stoici credunt S. 1. 14. col. 2.
Ate principium tibi deſinet C. 22. 165. col. 2.
Atellanæ Pomponii C. 18. 149. col. 2.
Athenienſes bello perſico quid egerint. C. 13. 126. col. 1. veneni poculo puniebant ſontes S. 2. 26. eorum dux Militiades C. 2. 178.
Athenis ara miſericordiæ C. 34. 219.
Atrati intonſi erant E 4. Decl. 1. & C. 27. 189. Lugebant C. 27. 189. col. 2.
Attici qui C. 34. 220. col. 1.

Atticum talentum C.34.220.col.1.
Auctores & auctoritas C.15.131.col 1.
Augurii vanitas 32.c.2.S.3. Vis S.3.
Auis forma Gladiatores E.3.præf.
Au pro O 190.c.2.
Aurea Ciceronis ætas S.7.54.c.1.
Auſpex in nuptiis C.6.87.c.1.
Auſpicabatur in centumuiralib. cauſſis C. 28. 193.c.1.

B.

BAcchi mater Semele S.1.16.c.1.
Barba immiſſa C.1.71.c.2.
Barbam, comamq. ſubmittere, & alere C. 27.189.col.2.
Barbati veteres & Philoſophi C.27.189.
Batyllus hiſtrio E.3.præf.& C.5.præf. Mæcenatis præf.C.5.& præf.3.Epi.
Beatus pro diuite C.6.88.col.2.
Bello captus ſeruus C.19.152.col.2.
Perſico quid egerint Athenienſes 126. C.13.
Bellum ciuile Octauianum S.7.52.
ſeruile Romæ C.9.105.col.2.
Belluæ belluas non vocant C.9.105.col.2.
Beneficium non eſt ſcelere non abſtinere C.21. 161.col.2.
Bene habet formula boni ominis S.6.43.col 2.
Bibamus, viuamus: in epulis 128.col.2. C.14.
Bona mens in ſeruis C.21.162.col.1.
Bonam mentem precabantur C.25.179.
Boreas egelidus C.20.
B.P.N. bono publico natus præf.4.
Brachium extra togam exerere E.5.Decl.5.
Bruti eloquentia 250.col.2.C.30. Verſus orationi inſeruit ibid.
Buccina, ſignum datum horarum præf. lib. 3, & ibi Nic Faber. 134.col 1.133.col.1.

C.

C.quid ſignificet S.6.46.col.1.
Cacozeliæ genus humillimum S.1.18.col.1.& 54.col.1.
Cadaucia extra portam C.2.76.col.1.
Cæcilius Metellus cæcus in capitolii incendio C.18.
Cædes Pompeii S.6.45.col.2.
Cælo ignis direptus C.34.219 col.2.
Cælum Hercules laboribus meruit S.1.13.col.2. S.2.26.col.2.
Cæſar viſo Pompeij capite oculos auertit C.32. & fleuit S.6.45.col.2.210.col.1.
Cæſaris ad Ciceronem epiſtola S.7.52.col.1. Anticaro 44.col.2.S.6.
Cæſtus, pro pugilum armis per Æ. C.26.185.col.1.
C. Gracchus fiſtulatorem habuit E.4.præf.242.
C. Licinius optimus poëta, & eius verſus C.19. 153.col.2.
C. Marius occiſus C.16.pag.114.col.2. In ruinis Carthaginis & in Minturnenſ. palude C.1.78. col.2.
C. popillius in Ciceronem ingratus C.17.145. col.2.
C. Verres accuſatus exulat S.6.46.col.2. proſcriptus ab Antonio S.6.44.col.2. Verres nequam ibid.
Calcei Sicyonij E.3.præf.234.col.1.
Calceos ponebant in Tricliniis C.25.181.col.2,
Caldum pro *calidum* S.3.32.col.2.
Caliſthenis mors variè narratur S.1.14.& 15.
Callias Elpinices coniux pecunioſus fuit C.24 173.col.1.
Callimachi fortitudo 37.col.2 S.5.
Caluus Ciceronem reprehendit C.19.152.col.2.
Campi patentes C.9.106.col.1.
Cannenſe prælium E.5.Decl.7.251.
Cannenſi clade accepta ſerui militabãt C.27.189. col.1.
Canere claſſicum 179.C.25.
Canes ad oſtium C.3.& 20.& 30.206.col.1.
Canicii & canidii S.7.52.col.2.
Caninius S.7.52.col.2.
Canis lapidem mordens Iron. C.29.196.col.1.
Cantio ſenum apud Laconas E.8.Dec 5.
Capitales triumviri C.16.141.col.2.
Capitolium auratum C.9.104.col 2.
Captatores qui heredipetæ C.6.88.col.1.
Captura C.33.
Captus luminibus C.19.154.col.2.
Captiui redimendi E.4.Dec.4.
Caput Ciceronis & manus ab Antonio in roſtris collocatæ S.6.47.col.1.
caput Gracchi appenſum S.6.44.col.1.
Carcer infamis C.29 196.
Carcerum pœna S.7.52.
Carmen echoinum C 22.165.
Famoſum prohibitum E.5.Decl.6. ediſcere C. 10.111.col.2.
Caſtitas Scipionis C.14.128.col.1.
Caſta quæ. 152.col.2.
Cato in Ptolomæum E.6.Decl,4. ſe Vticæ occidit. S.6.43.col.2. Catonis vinolentia. C. 12.120.col.1 Catonem minorem Cicero laudauit S.6.44.col.2.ſeruus accuſauit. 196.col. 1.C.29.44.& 30.
Cauſa & gratia ſæpe ſubauditur. C.19.152.col.2.
Cauſa & propoſitum 46.col.2.S.6.
Cauſam dicere C.7.146.col.1.tenere obtinere C.7.92.col.1,
C.& L. Cæſares Auguſti nepotes C.12.121.col.2.
Cenſus equeſtris, ſenatorius C.9.106.col.2.
Centuriones vitem geſtabant 140.col.2 C.16.
Centum viralib.cauſſis auſpicabantur C.28.193. col.1.
Cereris ſacra C.1/
Ceruicem præbere 146.col.2.C.17.
Ceſtus vox priſca S.2.181.
Ceſtius abſque diphthongo C.26.185.col.1.Declamator 92.col.1.C.7.
Surdini præceptor 54.col.2.S.7.
Ceſtii ſimius. C.26.184.col.2.cineres 185.
Ceſtus Veneris cingulum 185.col.1.C.26.
Chaldæis non credendum S.4.34.& 35.col 1.
Charybdis bonorum 18.col.2.S.1.
Cicero deliberat an M. Antonio ſupplex ſcripta ſua exuri permittat. S.6.38.
nunquam princeps ſenatus S.6.47.col.1.48. col.2. Vatinii accuſator &. defenſor S.6 46. col.2.iocis impenſe delectatus C.8.16.col. 1.vt augur prædixit S.E.S. nouus. homo C.6. 87.col.2. quos audiuerit S.6.45.c.2.pro Deiotaro dixit S.6.45.col.2.primo defendit Roſciũ Amerinum S.7.52.col.1.reprehenſus à Pollione S.6 45.col.1.Vatiniũ accuſauit C.19.46.c.1. ſæpe conſulatum prædicat S.7.53.col 2.Græce etiam diſertus S.7.54.col.1.laudauit Catonem minorem

minorem S.6. 44. col.2. à Popilio Lænate occiſus S. 6. 43. col.1.
Ciceronis inconſtantia C. 11. 110. col. 2. caput quanto redemptû S. 6. 44. col.1. habitus corporis S. 6. 48. col. 2. ætas aurea S. 7. 54. col. 1. caput & manus pro roſtris ab Antonio collocatæ S. 6. 47. col. 1. imitatio male ab Eraſmo rehenditur S. 7. 54. col. 2. iugulati mors C. 17. 146. M. N. Philippica laudata S. 6. 47. col. 1. vota S. 6. 48 col. 2.
Ciceronem Caluus reprehendit C. 19. 152. col. 2.
Cicerone mortuo cecidit eloquentia S. 6. 54. col. 1.
Ciceronianus Eraſmi reprehenditur S. 7. 54. c. 2.
Ciceronis filius degener S. 7. memoriam potu labefactauit ibid. poculis cum Antonio certauit S. 7.
Cilicia prouincia Cic. obuenit S. 6. 45. col. 2.
Cimonis pater Miltiades & ſoror Elpinice C. 24. 173. col. 1.
Cineæ memoria. C. 1.
Circenſium pompa C. 1.
Circum { ſcribere / venire } iuris verba C. 19. 153. col. 1.
Circumſcribere quid ſit E. 6. Decl. 3.
Claſſicum canere 95. col. 2. in bello C. 8.
Claudia matrem Deum in vrbem aduexit S. 6. 44. col. 1. Veſtalis 79. col. 2. C. 3.
Clauis no funibus cruci affigebantur C. 22. 165. col. 1. S. 1. 14.
Clytum inter pocula occidit Alexander
Clodius Sabinus C. 27. 189. col. 2. & 26. extrem. 2.
Clœlia virgo Rom. C. 34.
Cludere pro Claudere antiqui S. 1. 14. col. 1.
Clypeum in pugna amittere dedecus. S. 2. 26. col. 2.
Cn. Pompeius Magnus nobilis C. 6. 87. col. 2. ante tempus Coſ. creatus. C. 8. 96. col. 2. eius bona ſub haſta venierunt 44. col. 1. S. 6.
Collegium ex tribus 215. col. 1. C. 23.
Colonia Terracinenſis Præf. 5. Cont. 201. col. 2.
Comitia Euripo comparantur & freto S. 6. 45. col. 2.
Commentarij 179. col. 1. C. 25.
Comparatio Demoſthenis & Cic. C. 19. 154. col. 1.
Comprehenſam in adulterio licuiſ occidere 173. col. 2. C. 24.
Componi paria gladiatorum ſolebant C. 16. 141. col. 1.
Conceſſio in iudiciis 125. col. 2. C. 13.
Conciliatores, conciliatura E. 6. Decl. 7.
Concubinatus damnatur 129. col. 1. C. 14.
Conducere, locare 196. col. 2. C. 29.
Congreges, ſegreges 162. col. 1. C. 21.
Conſilium malum conſultori peſſimum 200. col. 2. Præfat. 5.
Conſtantia Laconum in bello 26. col. 2. S. 2.
Conſulatus Ciceronis ſæpe ab illo prædicatus 53. col. 2. S. 7.
Contentus & contemtus 200. C. præf. 5.
Contradicere) (petere 70. col. 2. C. 1.
Conuicia in Pompeium 153. col. 2. C. 19.
Controuerſiæ ante Suaſorias ſcriptæ. C. 12. 120. col. 2.
Contubernium quid 161. col. 2. C. 21.
Corax Rhetor primus 154 col. 1. C. 19.
Corn. Galli. amica Lycoris 53. col. 1. S. 7.
Cornelia Grachorum mater E. 6. Declam.
Cornelia lex de veneficiis E. 3. Decla 9.
Coruus declamator. 29. col. 1. S. 2.
Craſſus à Parthis cæſus 105. col. 2. C. 9.
Credimus eſſe Deos 71. col. 1. C. 1.
Crepido 70. col. 2. C. 1.
Criticorum iudicia de verſibus 70. C. 1.
Crœſi f. mutus loquitur 157. col. 2. C. 20.
Crœſum Cyrus vicit 105. col. 2. C. 9.
Crucifixio clauis non funibus fiebat. C. 22. 165. col. 1.
Crudelitas Sullæ 180. col. 2. C. 25.
Culeus ligneus pro nauie x armata Præf. 3. 135. col. 2.
Cuneos gladiis deducere 96. col. 2. C. 8.
Cur Archilochus patria pulſus 26. col. 2. S. 2.
Curioſus quis S. 1. 18. col. 2.
Curru nigro parricidæ deportabantur in mare 142. col. 1. C. 16.
Cuſtodes virginum vxorum, & adoleſcentum in bello 161. col. 1. C 21.
Cyclades inſulæ apud Maronem 18. col. 1. S. 1.
Cyclops Homericus 17. col. 2. S. 1.
Cyclopa fabulam qui ſcripſerint 17. col 2. S. 1.
Cynægiron & Callimachus fortes in bello 37. col. 2. S. 5. Cont 24 173. col. 1.
Cynegiron ſcribendum 37. col. 2. S. 5.
Cyrus Cræſum vicit 105. col. 2 C. 9.
Cytheris mima ab Antonio circumducta S. 7. 53. col. 1.

D.

D*Amaſin Scombrus* emendandum C. 14. 129. col. 1.
Dare aliquid gratiæ 180. col. 1. C. 15.
De Cacozelia diſputatum S. 7. 181
De caliſthene varii variè narrant hiſtorici S. 1. 14. col. 1.
Decidere in contractib. C. 2. 77. col. 1
Decidius Saxa S. 7. 52. col. 2
Declamatores in Hiſtoria ſæpe peccant S. 1. 14
Declamatorum argumenta C. 4. 82.
Declamitare vox tunc noua C. 1
Decolare pro capite truncare 178. col. 2. C. 25.
De corio canis prouerb. 201. col. 1. præfat. 5.
Decretum obliuionis 210. col. 1. C. 32
De funebrib. laudationibus 47. S. 6.
De furioſis lex XII. Tabb. 117. col. 1. C. 11.
De vindicta lenta 200. C. præfat. lib. 5.
Delinimentum mulierum 131. col. 2. C. 15.
Dementiæ accuſatus eſt ſenex Sophocles à filio 55. col. 1. & 2. S. 7.
Dementia ſanitati contraria C. 12. 121
Demonſtratiuum genus 241. E. 4. Præf.
De mortuis religioſe loquebantur C. 17. 146.
Demoſthenes è pugna fugit S. 2. 26. eius & Ciceronis comparatio C. 19, eius iuramentum S. 2. 28 mors veneno exſtincti C. 18. 149. patria S. 2. 28.
Deorum ſanies 15. col. 2. S. 1.
Deponere & cōponere funerum eſt S. 6. 47. col. 2
Deportari exules 196. col. 2. C. 29.
De redimendis captiuis Roma miſſis C. 21.
Deſcriptio noctis apud poetas C. 16. 142. col. 1.
Deſub ſaxo C. 3. 80. col. 2.
Deſertores aciei puniti. C. 5. 85. col. 1. & 2.
Deſultor quis S. 1. 16. col. 2.

****

De ſumma Rep. C.19.152.col. 2.
De viro forti declamationes C. 11.117.
Dextera fidei ſymbolum & concordiæ E.3.Declam.8.
Diaria quæ C.27.190.col.1.
Dicendi libertas necem Caliſtheni attulit S.1.15. col. 2.
Dies melius eunt S.3.32.col.1
Dienecis forte dictum S.2.27.col.1.
Dignus hac iniuria C. 5.85.col.1
Dij melius apud poëtas C.præf.5.200.col.2
Dillius Hiſtoricus Cleopatræ familiaris S.1.16. col.2. (col.2.
Dionyſius præceptor Ciceronis Iunioris C.4.83.
Diſcipuli Latronis eſu cumini colorem imitabantur C.1.63.col.1.
Dithi iambici verſus inflati S.1 18.col.1.
Diuidere ignem Prometheus dictus C. 34.219. col. 1.
Diuinationis vis S.3. 32.col.2.
Diuortii & repudii formulæ S.1.16.col.2 reus 88.col 1.C.6.lex Romæ ab Athenienſibus hauſta C.13.125.col.1.quādo primum Romæ fuit. C.13.125.col.1.
Dominæ ſeruis nuptæ C.21.160.col.2.
Domo Cerere vet eres dixerunt S.2.29.col.1.
Domus antiqua C.9.104.col.2.
Dorion declamator. S.1.17.col.1.
Dos ſoluto matrimonio quomodo reddenda S.1. 17.col.1.
Dotale prædium C.21.161.col.1.
Dotatæ ſuperbæ nimis C.6 88.col. 2.
E.
Echo, vocis imago C.22.165.col.2.
Echoicum carmen vel.*Echoicum*,vulgo *leoninum*. C.22.165.col 2.
Edamus bibamus C.14.128.col.2.
Edurus. C.10.112.col.2.
Effeta natura. C.1.
Egelidus Boreas Ouid. C.10.112.col.1.
Egelidum flumen. C.10.112.col.2.
Elogio ſerui comendati. C.21.161.col.2.
Elogium in teſtamentis. C.15.130.col.2
ſcribendum an Eclogium C.15.130.col.2.
Eloquentia Platonis. E.3.præf.234.col.1.
Elpominæ Hiſtoria ex Tac.& Plutarcho E.6. Decl.4.
Epaminondas victor pugna Leuctr. S.5.37.col.2.
Epanalepſis figura. C.22.165.col.2.
Epiſtola Cæſaris ad Ciceronem. S.7.52.col.1.
Eraſmus Ciceronis imitationem reprehendit S.7.54.col.2.
Ἑρμηνεύματα 185.col.1.C.26.
Eros Anteros ſeruorum nomina C.præf.3.134.col.2.
Ethicus ſermo, morata oratio. C.11.117.col.2
Euctemon C.19.154.col.1
Euentus acta probat. C.32.211.col.1.
Eurotas Lacedæmoniorum fluuius. S.2.26.col.2.
Ex animi ſententia, formula. C.12.125.col.1.
Exarmatum nauigium C.16.140.col.1.
Executio Rhetorum vox E.præf.3.234.col.2
Exempla abſtinentiæ. C.9.105.col.2.
Ex humili emergentes ſuperbi euadunt. C.9. 107.col.2.
Expenſum ferre. C.35.214.col.2
Expoſiti nullo iure ſunt. C.35.215.col.1.
ſæpe poſt agnoſcuntur. C.26.184.col.1.
Expecto duplici ſignificatione S.3.33.col.1.S.2. 33.col.1.
Exſtemata. S 2.25.col.2.
F
Fabiorum imagines. C.9.106.col.2.
Fabricius ad Pyrrhum miſſus.C.9.104.col.2.venenum dari vetat. E.4.Dec.7. & E.5.Decl.2.
Facere pararium. 104.col.2.C.9.
Facti & iuris quæſtio C.15.178.col.1.
Falſa orandi ratio ex Fabio & Seneca.præf.4.170. col.2.
Fama Liuii in Hiſpaniam vſque volauit S.6.43. col.1.
Fames Saguntina prouerb. C.27.188.col.2.
Famoſum carmen prohibitum E.5.Decl.4.6.
Faria vnde bifariam. C.12.120.col.1.
Faſcia crus tegebat Pompeius C.19.152.col.1.
Faſces ſubmittere & Lictorum officium. E.6. Declam.8.
Feræ feras non edunt. C.19.104.col.2.
Ferdin. Pintiani ſepulcrum Salmanticæ C. 16. 140. col.1.
Feſcennini in nuptiis 160.col.2.C.21.
Fictilia vaſa. 104.col.2.C.9.
Fides hoſti an ſeruanda. C.26.184.col.1.
Filius Ciceronis degener. S.7.52.col.1.
Finis malorum mors S.7.52.col.1.
Fleuit Cæſar viſo Pompeij capite. S.6.43.col.1.
Flamininus ſcorti precibus decollare quemdam iuſſit, hinc ſenatu motus eſt C.25.178.col.1.
Fœdera Athenienſium cum Olynthiis. E,3. Declam.8.
Foribus ſpolia appendere C.8.95.col.1.
Formianum Ciceronis villa. S.6.43.col.1.
Formulæ I.Ctorum C.11.116.col.2.propriæ formulæ antiquæ
Annua, bima, trima die. 13.col.2.S.1.
Bene habet. 43.col.1.S.6.
Bibamus, edamus in epulis. C.14.128.col.1.
Dies melius eunt. 32.col.1.S.3.
Dignus hac iniuria. 84.col.2.C.5.
Dij melius. C.Præf.5.199.col.2.
Res tuas tibi habe.3.col.2. S.1.
Conditione tua non vtar,in repudiis S.1.13.col.2.
Ex animi ſententia 125.col.1. C.13.
Iurandi formulæ variæ. 111.col.1.C.10.
Haue ſalutand. 199.col.2.Præf.5.
Ita Cæſare incolumi moriar S.7.52.col.1.& C. 10.111.col.1.& 27.188.col.2.
Illum filium habeam. E.6. Decl.1. mihi filius ſuperſtes ſit. S.7.52.col.1.& C.10.& 16. 111.col.1.& C.27.188.col.2. viuam, & ſimiles C.16. 140.col.1.
Irera dum eadem mihi.140.col.1.C.16.
Linguis fauete, Hoc agite 214.col.1.C.35.
Luceſſit hoc iam. 116.col.2.C.11.
Marcus eſt adhibendus. 43.col.1.S.6.
Nauiga milita 208.col.1.C.31.
Poſteri credite. 43.col.1.S.6.
Siquid accidiſſet, obtigiſſet. C.10.111.col.1.
Tollere liberos pro educere C.26.184.col.1.
Tuam fidem. 82.col.1.C.4.
Fornicari. Vide Scortari.
Fortitudo Callimachi 37.col.1.S.5.Polytelis 37. col.1. S.5.
Fortuna Reip. 52.col.1.S.7.
Fraus in venditione 184.col.1.C.26.

Friuola quæ, C. 9. 104. col. 2.
Fuluius Sparſus. C. 9. 104. col. 2
Fundus factus. C. 15. 130. col. 2.
Fugilo à fumo. C. 2. 75. col. 2
Funebres laudationes S. 6. Ibid 43, col. 2
Funeribus imagines præferebantur. C. 21. 160 col. 2.
Fur ſubmouebatur à lictore. C. 35. 222. col. 1.
Furciferi ſerui. C. 21. 160. col. 2
Furioſi ad agnatos mittebantur. E. 3, præf. 233
Furtum prohibitum C. 35. 222. col. 1
Fuſcina & Sulciana. S. 4. 35. col. 1.
Fuſtuarium Polybio. C. 5. 84. col. 2

G.

GAbinium Cicero & accuſauit & defendit 43. col. 1. S. 6.
Gauius Sabinus C. 21. 160. col. 2
Silo præf. 5. 199. col. 2.
Gemitus liber & vacuus. C. 17. 141 col. 1
Genialis lectus E. 6. Decl. 6.
Genio indulgebant Kal. Martiis. C. 28. 192. col. 2
Genua attingunt ſupplices. C. 3. 79. C. 29. 196. C. 34. 2 S.
& manus apud Homerum C. 3. 79.
Genus Cacozeliæ humillimum. S. 7. 52.
Genus demonſtratiuum. E. 9. præfat
Gladiatores componi ſolebant. C. 16. 140.
Gladiatorum ſpectaculum C. 29. 196
Gladiis cuneos deducere. C. 8. 95.
Glomus, glomerare. Ibid.
Glycon & Lycon declamator. S. 1. 13
Spiridion C. 14. 118. col. 1.
Gorgonius declamator, al. *Gargonius* C. 7. 52.
Q. Rhetor. C. 24. 171. col. 2.
Gracchi caput appenſum S. 6. 43.
Græcas litteras Varro ſenex didicit. C. 16. 140
quando admiſcere Latinis liceat. C. 26. 184.
Græcia inſolens C. 1. 70.
Græciæ opponere Latinos. C. 1. 70.
Gratiæ dare aliquid. C. 25. 178. col. 1.
Grauibus morbis medicina temeraria non adhibenda. E, 4. Decl. 5.
Grauis aëre dextra C. 22. 165. col. 1
Gurges dictus à Luxuria. C. 25. 178

H

HAnnibal veneno periit. 43. S. 6.
Haſta Achillis E. 4 Decl.
Haterij ingenium. S. 3. 32. & Cont. 13. & præf. lib. 4. Epi.
Haterius ſufflaminandus eſt. E. 4. præf. 241. 199
Haue ſalutandi formula. præf. 5. 199
Hercules cœlum laboribus meruit. S. 1. 13. S. 2. 25. col. 1.
Heredipetæ captatores dicti. 87. C. 6.
Hereditate non eſſe fraudandos religioſos filios ex Saluiano demonſtratur. E. 6. Decl. 3.
Herius Aſin j Pollionis nepos E. 4. præf. 241
Hermagoras. 157. C. 20. & præf. 3. E.
Hipocratis an liber ſit de natura fœtus C. 23. 167
Hirtius & Panſa Coſſ. declamitabant. C. 1. 70. & S. 6. 43. col. 1
Hiſpanorum nauigatio in Indiam. S. 1. 13
Hiſpo Romanus, an Spiridion. C. 34. 218
Hiſtoria facta mendoſior funebribus orationibus. 43. col. 1. S. 6
Hiſtoricorum de Cicerone iudicia. S. 6. 43
Holophanta quis. 120. col. 1. C. 12
Homeri metaphraſin qui ſcripſerint. S. 1. 13
Hortauit, pro *hortatus eſt*. 35. S. 4.
Hortenſius pro Pompeio dixit, C. 17. 145. eius memoria. 70. C. 1
Hoſtia cingebatur vitta. 75. col. 2. C. 3
Hoſtis haſta remedium attulit. E. 4. Decl. 5

I.

IAnum Nero clauſit. 13. col. 2. S. 1.
ἴχωρ. quid S. 1. Græcis. 13. col. 2
Idiotiſmus Hermogeni & Rhetorib. præf. 13. col. 2
Ignis cœlo direptus. 218. col. 2. C. 34.
Ignobilitas Marij. 87. col. 1. C. 6
Imagines in funere & in nuptijs oſtendebantur. 160. col. 2. C. 21
Immatura ingenia non vitalia. 70. C. 1
Immiſſa barba. 70. C. 1
Imperium non fert ſocietatem 128. C. 14
Impuberi non credendum 157. C. 20.
Imputare aliquid. 32. col. 1. S. 3
In aurem agere, legere. 104. col. 2. C. 9
In Baſilicis ius dictum. 120. C. 12
In diarum per Hiſpanos nauigatio. 13. S. 1
Infames ſummoti à lictorib. 75. C. 2
Infectæ manus & putæ. 43. S. 6
Ingenia immatura non vitalia. 13. S. 1
Ingratis, & *ingratiis* aduerb. 125. C. 13
In luctu tondebantur exteri 183. C. 27
Innocens paſſus. 70. C. 1
In noſtra poteſtate. 70. C. 1
In Pompeium conuicia 152. C. 19
Inſignis ad deformitatem puer. 52. S. 7
Inſignis, & inſignitus. 52. col. 1. S. 7
Interbibius vox Plautina. S. 2. 25. col. 1
Internata. S. 2. 25. col. 3
Interpretes ſomniorum. C. 9. 98. col. 2
In vatinium dixit Cic. & poſtea defendit. S. 6. 43. col. 1
Inuidiæ malum C. 21. venenum. C. 8. 95. col. 1
Iphicrates accuſatus. E. 6. Decl. 5. cum Thracibus bellum geſſit. ibid.
Iphigenia ad aram mactanda. S. 2. 25. col. 1
Iocus Alexandrinorum in M. Antonium. S, 1. 13. col. 2
Iocis Cicero delectatus. C. 18. 148. col 2
Iſocrates reprehenſus à molli compoſitione. C. 25. 178. col. 1
Ita Cæſare incolumi moriar. 52. S. 7.
C. 10. 27. 111. 188
Illum filium habeam. E. 6. Decl. 1
mihi filius ſuperſtes ſit. S, 7. C. 10. & 16. 52. 111. 14. & 27. 188
oculos meos filii operiant. S. 7. 52. placeam, formula iurandi. C. 111. viuam, & ſimiles formulæ. C. 16. 140.
Itera dum in Cicer. C. 16. 140
Iucundus an iocundus, C. 10. 111
Iudæi victi à Pompeio S. 2. 25
Iudices { ſedere. C. 17. 145
Iudices { capere. C. 16. 140
Iudicia Criticorum de verſibus. C. 16. 140

Hiſtoricorum de Cicerone C. 6. 87.
Iudicium armorum. C. 10. 111
Iugurtha in triumphum ductus. S. 6. 43
Iuliani dictum. *ſi accuſare ſufficit, ecquis Innocens?* C. 19. 152
Iurandi ſolemnis mos amantium. C. 10. 111
Iurare per cineres C. 1. 70
ſepulcra maiorum S. 2. 25
Iuriſiurandi religio. C. 6. 87
Ius abdicationis E. 4. Decl. 5. dictum in Baſilicis. C. 12. 120.
Iuſiurandum de calumnia. C. 19. 52
vinculum ſocietatis humanæ. C. 22. 165
Ius ſcriptum non ſcriptum. C. 1. 70
Iuſtitium in pœnam dilatam. E. 5. Decl. 4.
Iuſtus declamator. C. 11. 116.

K.

KAl. Martijs genio indulgebant. C. 28. 192
Kal. Martiæ matronarum: C. 27. 188
Kal. Quinctilib. migrabant. C. 17. 145
kaluer apud Salluſt. C. 19. 152
Kalumniam habere per K. à *kaluer*. Ibid.
Καλῶς ἔχει, formula boni ominis. S. 6. 43
Κόρδυλος. S. 7. 52

L.

LAberius hiſtrio. C. 5. 84. mimus. C. 18. 148
Lacænarum dictum, *aut cum hu, aut in hoc.* S. 2. 25
Lacedemonij tropæa quando non collocarent. S. 5. 37
poſuere Leones pro Victoria. ibid.
eorum in bello conſtantia. S. 2. 25
patientia laboris. S. 2. 25
Laſthenes pecunia corruptus. C. 14. 128
Latinæ linguæ inopia, Græcæ copia. C. 33 214
Latro declamator. E. 3. præf. 133
Eius diſcipuli cumini eſu colorem imitabantur. C. 1. 70.
Laudationes funebres. S. 6. 43
Lautumiæ minime lauta res eſt. C. 27. 188
Lectus genialis. E. 6. Decl. 6
Legatos vxores non comitabantur, C. 25. 178
Lege agere C. 25. & 30. & 32. & 35. quod eſt *iure experiri.* 178. 205. 210. 222.

LEGES VARIÆ HIC NOTATÆ.

Lex de furioſis C. 11. 116
Diuortij. C. 13. 125
Cornelia de veneficio 178. C. 25
Iulia de adulterijs 172. C. 24
Maieſtatis. 178. C. 25
XII. Tabular. de fure nocturno E. 10. Decl. 6
Maior diuidat, minor eligat. E. 6. Decl. 3
Leguleij. 32. S. 3
Lenta Dei vindicta. 199. Præf. 5.
Lentulo Ptolomæi reductio commiſſa. S. 6. 43
Leones à Laconibus pro victoria collocati. S. 5, 37
Leonides Spartanorum dux ad Thermopylas cadit. 25. S. 2. eius ad ſuos vox. 25. S. 2
eius ad ſuos vox. 25. S. 2
Lepidus & Labienus. 199. C. præf. 5
Leucade Saxo ſaltabant Græci. 79. C. 3
Leuctrica pugna victor Epaminondas. S. 5. 37
Lex Cornelia de veneficiis 178. C. 25
de furioſis. 116. C. 11.
diuortij Romæ, ab Athenienſib. hauſtæ. C. 13. 125.
Iulia de Adulteriis. 172. C. 24.
maieſtatis 178. C. 25. XII. Tabularum de fure nocturno. E. 10. Decla. 6
Liberi parentes alere coguntur. 70. C. 1
Liberos. Hercules occidit 218. C. 34
tollere. 184. C. 26
Libertas, Caliſtheni nocuit. 13. S. 1
Libri Cremutii Cordi exuſti E. præf. 5. 133
Numæ Pompilii. 199. præf. 5
Liceri, Licitari. 172. C. 24
Lictor fures ſubmouebat. C. 35. 222. & infames. 75
C. 2. iubebatur nudare 178. C. 25
Ligneus Catillus, gallus fugiens. 104. C. 9
Linguis fauete, Hoc agite. 214. C. 33
Litem facere ſuam 104. C. 9
finire cito oportet. 165. C. 22
Litteras & natare neſcit. Prouerb. C. 27. 188
Sulla neſciuit. 120. C. 12
Liuius lactea fluit Eloquentia. 43. S. 6. eius fama excitatus Hiſpanus in Italiam venit. ibid.
Liuii Salinatoris & Ti. Gracchi inimicitiæ Ibid.
Locare, conducere 196. C. 29
Luceſcit hoc iam 116. C. 11
L. Cæcilius Metellus E. 4. Decl. 3. Palladium eduxit. ibid.
L. Grunii Porcelli teſtamentum. 25. S. 2
L. Plotius Rhetor. præf. lib. 2. Contr. 9. 104
L. Quinctius Flamininus Procoſ. C. 25. 178
S. Seianus 25. S. 2
L. Sulla litteras neſciſſe dictus, quod dictatura ſe abdicaſſet. 120. C. 12
Luculli luxus in villis. 104. C. 9
& piſcinarius dictus. 95. C. 8
Luminibus captus. 152. C. 19
Luxuria melior, quam inopia dicendi. C. 25. 178
Luxus & mollities adoleſcentum. C. 1
Lycon & Glycon declamator. 13. S. 1
Lycoris M. Antonii. Corn. Galli, & Bruti amica 52. S. 7.
Lycurgus leges ſuas quomodo ſtabilierit. S. 2. 25

M.

MÆcenas verborum affectator. C. 12. 120
Magis & Caldæis non creditum. S. 4
Magiſterium matronarum. 75. C. 2
Maior diuidat, minor eligat. E. 6. Decl. 3.
Maletractationis actio. E. 5. Decl. 5
Malum inuidiæ. 160. 95. C. 21. & 8
Mamercus Scaurus. 25. S. 2
Manes vnde. 145. C. 17
Manliana imperia 210. C. 32
Manum prenſare. 145. C. 17
Manus infectæ & puræ. 43. S. 6
Manus in Orando tollebant. 140. C. 16
M. Agripp. 120. C. 12
M. Antonii Vinolentia. 43. S. 6
M. Antonius Cytheridem mimam circunduxit. 52. S. 7
Lycorida amauit Ibid. & M. Brutus.
M. Cicero M. F. cum M. Antonio poculis certauit 52. S. 7

M. Porcius Cato C. 32. D. Duxit Silonij ſcribæ filiam 160. C. 21
Marci prænomen, Antonijs & alijs familijs interdum ademtum. 52. S. 7
Marcus eſt adhibendus. de Ciceronis Eloquentia. 43. S. 6
Mares caſtrati à Semiramide. 214. C. 33
Mare vnde naſcatur 13. S. 1
Maria proiectis molibus ſubmouentur. E. 5. Decl. 5
Maria quando clauſa olim 32. S. 3
Marij humile genus 87. C. 6
Marillus Senecæ præceptor. C. 1. & C. 17. 70. 145
Marius exul. 145. C. 17
Marius & alij hoſtibus dediti. 178. C. 25
Mater Deum à Claudia in vrbem vecta. S. 6. 43
Mater ſubito gaudio exſtincta. E. 8. Decl. 1
Matrimonia pro bonis maternis Et ibi Faber. C. 9. 104
Matrimonio ſoluto quomodo dos reddenda S. 1 13
Matronæ quando profunere laudari cœptæ. 43, S. 6
Matronarum magiſterium. 75. C. 2. Veſtes pellucidæ. 125. C. 13. & 9. 104
Mattea quæ. 188. C. 27
Medea Abſyrtum occidit. 196. C. 29. eius vindicta. 199. Præfat. 5
Medea Ouidij. 111. C. 10
Medicamentum pro veneno. 148. C. 18
Memoria Hortenſii 70. C. 1. in pueris maior 70. C. 1. quorundam prodigioſa. 70. C. 1 ſenilis deficit. 170. præf. 4
Menda per Notas. 43. 52. S. 6. & 7.
Mendacia orta è laudationibus funebribus. S. 6 43
Menſes decem vterum geſtans. 167. C. 23
Menſularij, nummularii, Trapezitæ. C. 24, 172. & 26, 184
Mentis interpres Oratio. 70. C. 1
Mercaturam petere. 148. C. 18
Meretrix ſubmouebatur à Lictore. C. 25, 178
Metaphraſin Homeri qui ſcripſerint. S. 1, 13
Metatheſis acumen habet. 111. C. 10
Metellorum, Fabiorum, Æmiliorum imagines 104. C. 9
Metellus cœcus in Capitolij incendio. C. 17. 147
Metellus Scipio in gladium incubuit. S. 6, 43
Metuo cum *ne*. 192. C. 28
Migrabant quando Romæ. 145. C. 17
Militaria præmia quæ 95. C. 8
Militiæ pericula 95. C. 8
Miltiades Athenienſium dux. 172. C. 24
Mimi P. Syri mors 148. C. 18
Mimus eſt vita. 84. C. 5
Minerua Diua non Muſa. 13. S. 1
Miniſteria pro miniſtris. I.C. 218. C. 34
Miniſtratus ſeu potius *Meneſtratus* declamator 13. S. 1
Minor eligat, maior diuidat. E. 6. Decl. 3
Miſſio. 95 C. 8
Mithridates occiſus à Bitoro. 140. C. 16
Mitridaticum poculum 148. C. 18. & 16. 140
Monumentum Spartiatis poſitum: S. 2. 25
Monſtroſi partus abiecti. 214. C. 33
Morbus vomicus 120. C. 12

MORES & RITVS
paſſim notati.

Ad clepſydram dicere 133. C. præf. 3.
Ægypti ſceletum circumferebant in conuiuio C. 14. 128.
Amantium iurandi mos C. 19. 152
Amici claudebant oculos in funere. C. 27. 188
Amphitheatrales odorati imbres. Præf. 5. 199
Antiqui tondebantur C. 27. 188
Athenienſes veneni poculo puniebant. S. 2. 25
Atrati intonſi erant E. 4. Declam. 1. & C. 27. 188
lugebant. C. 27. 188
Auis forma gladiatores. E. 3. præf. 233
Auſpex in nuptiis adhibitus. C. 6. 87
Auſpicabantur in centumuiralibus cauſſis C. 28 192
Barbam contra ſubmittere & alere. C. 27. 188
Bonam mentem præcabantur. C. 25. 178
Brachium extra togam exerere. E. 5. Decl. 5.
Buccina, ſignum datum horarum. præf. lib. 3. 133
Cadauera extra portam ferebantur. C. 2. 75
Calcei Sicyonij E. 3. præf. 233
Calceos ponebant in Tricliniis. C. 25. 178
Canes ad oſtium. C. 3. 79. & 20. 157. 205
Cenſus in caſtris 104. C. 9
Centuriones vitem geſtabant. C. 16. 140
Centumuiralib. cauſſis auſpicabantur. C. 28 192
Circenſium pompa. 70. C. 1
Claſſicum canere. C. 25. 178
Clauis, non funibus cruci affigebantur. C. 22 165
Clypeum in pugna amittere dedecus. S. 2. 25
Comprehenſam in adulterio licuit occidere. C. 24. 172
Componebantur paria gladiatorum C. 16. 140
Curru nigro paricidæ deportabantur in mare. C. 16. 140
Cuſtodes virginum, vxorum in bello. C. 21. 160
De mortuis religioſe loquendum. C. 17. 145
Deponere & componere. S. 6. 43
Deportati exules. C. 29. 196
Dos ſolutio matrimonio quomodo reddenda. S. 1. 13
Faſces ſubmittere. E. 6. Decl. 8
Feſcennini in nuptiis. C. 21. 160.
Funerib. imagines præferebantur. C. 21. 160
Fur ſubmouebatur à lictore. 212. C. 35
& meretrix. C. 2. 178. & infamis. C. 25. 75
Fuſtuarium. C. 5 84
Genialis lectus. E. 6. Decl. 6
Genio indulgebant Kal. Martij. C. 28. 192
Genua attingunt ſupplices. C. 3. & 25. & 34. 79. 178. 218
Hoſtia cingebatur vitta. C. 3. 79
In Baſilicis ius dictum C. 12. 120
In luctu tondebantur C. 27. 188
Kalendis Quinctil. migrabant. C. 17. 145
Legatos vxores non comitabantur. C. 25. 178
Leucade ſaxo ſaltabant Græci. 79. C. 3
Lictor iubebatur nudare. C. 25. 178
Manus in orando tollebant. C. 16. 140
Maria proiectis molibus ſubmouētur. E. 5. Decl. 5
Maria quando olim clauſa. S. 3. 79
Maritus rediens prænunciat vxori. E. 3. Decl. 1

Matronarum magiſterium C. 2. 75.
Militaria præmia quæ C. 8. 95.
Mos collocandorum trophæorum. S. 5. 37.
Nuptiarum ritus. 160. C. 21.
Oculi claudebantur ab amicis. C. 27. 188.
Officium præconis ſilentium facere. C. 25. 178.
Parricidæ culeis inſuti. præf. 3. 133. & C. 16. 140.
Patrum percuſſores manibus truncabantur 188. C. 27.
Pœna ordines deſerentium 84. C. 5.
Præfantur oratuti 52. S. 7.
Prætextati declamitare incipiebant. C. 3.
Prætoris officium audientium facere c. 25. 178.
Securi percutiebantur victimæ. C. 17. & 25. 145. 178.
Senatus princeps vnde eligeretur 43. S. 6.
Sepulcri violati pœna E. 4. Decl. 4.
Serui non ſubmouebantur à lictore. C. 30, 205.
Sexagenarii de ponte deiecti. 95. C. 8.
Spolia foribus appenſa 95. C. 8.
Spongiæ vſus in vulneribus C. præf. 3. 133.
Strenę Kalend. Ianu. 218. C. 34.
Sub. corona & haſta victi venibant. C. 25, 178.
Surgentes & ſtantes orabant. 70. C. 1.
Tarpeio ſaxo rei præcipitati. 79 C. 3.
Titulus & nomen in proſtibulis. 75. C. 2.
Tollere liberos ab humo. 184. C. 26.
Tolli ædes vetitum E. 5. Decl. 5. & C. 9. 104.
Vacatio militaris 95. C. 8.
Vendenda mancipia accurate inſpiciebantur, C. 1, 70. veſtes mutabant. C. 2, 75.
Veſtes pellucidę matronarum 125. C. 13.
Vexillum in hoſtes mittebatur. 111. C. 10.
Vnco trahebantur rei. 178. C. 25.
Vxor in ſacra venit coniugis. 160. C. 21.
Mors Demoſthenis. 148. C. 18.
Mors immatura 145. col. 17. & S. 6. 43. malorum finis 52. S. 7. portus eſt vitæ, Plin. 140. C. 16. quando immatura 43. S. 6. Scipionis in exilio. 52. S. 7.
Mortales inimicitiæ ſint. E. 5. Dec. 2.
Mortem filiorum fortiter paſſi 25. S. 2.
Mortis commoda. 52. S. 7.
Mortui pro patria 44. S. 6.
Mos deuictis hoſtibus collocandi trophea S. 5. 37. ſatisfaciendi. 43. S. 6.
Μυκτηρισμὸς 13. S. 1.
Mulier, ignominię cauſſa. 79. C. 3.
Mulieres ſe in rogum conieceerunt. C. 10. & C. 13. 111. 125. earum delinimenta 130. C. 15.
Munerarii & muneratores E. 4. præf. 233.
Murrhedii ſtupor & mors. C. 17, fin & 18. 148.
Mutili ne ſint ſacerdotes. 218. C. 34.
Mioparones piratarum 75. C. 2.
Myrrata contio, & mitrata 25. S. 2.

N.

NAſo verſus fundebat ex tempore. C. 10. 111.
Natura effeta 70. C. 1.
Naues Gręcorum ad Troiam. 222. C. 35.
Nauiga, milia. 208. C. 31.
Nauigantium pericula. 140. C. 16.
Nauis exarmata & armata 140. C. 16.
Neceſſitatis vis E. 4. Decl. 4.
ex Laberio 188. C. 27.
Nepos quis. E. 1. Decl. 1
Neptuni nomina apud Græcos 13. S. 1
Neque litteras, neque nare nouit. Prouerb. S. 2, & C. 27.
Nero Ianum clauſit. 13. S. 1
Nigro curru in mare deportabantur paricidę. C. 16, 140.
Noctis deſcriptio apud Poëtas. 140. C. 16
Nocturni cœtus prohibiti. E. 3. Decl. 8
Nota, pro *notatio*. 70. C. 1
Nouæ voces nonnullæ. 70. C. 1
Nudare lictor iubebatur 178. C. 25
Numę Pompilij libri 199. præf. lib. 5
Numerus rotundus 222. C. 35
Nuncius, pro re quæ nunciatur. 35, S. 4
Nuptiarum ritus. 160. C. 21

O.

OBliuionis decretum Romæ, & Athenis latum 210. C. 32
Obſcœni poëtæ damnandi. E. 6. Decl. 8.
Obtineo vox Salluſtiana. 92. C. 7
Oceanus omnium parens, orbem ambit. S. 113
Octauianum bellum ciuile. 52. S. 7
Oculi cadunt in ſomno & morte C. 12, 120
Oculi claudebantur & comprimebantur ab amicis in funere 188. C. 27
Odia ſæpe reip. cauſſa omittenda 43. S. 6
Oedipus Coloneus cur à Sophocle iudicib. recitata 52. S. 7
Officioſi qui dicti 241. E. 4. præf.
Officium pręconis erat attentionem facere C. 25. 178
Olynthiacæ quando habitę 218. C. 34
Olynthus capta 218. C. 34
Omne pro mundo Plinius 140. C. 16
Omnia noctis erant 140. C. 16
Omnis pro omnes antique 104. C. 9
Operam vtitur antique. 128. C. 14
Oraculum quid 70. C. 1
Oratio Aiacis apud Ouidium. 111. C. 10
mentis interpres 13. S. 1
Orator vir bonus 70. C. 1
Orbis Alexandro anguſtus eſt 13. S. 1
Ordinem deſerenti quæ pœna. 37. S. 5
Origo populi Rom. 214. C. 33
Orion grammaticus 13. S. 1
O tempora ô mores 43. S. 6
Otho Iunius ſomniis delectatus. C. 9. 104
Othryades fortis miles. 25. S. 2
Otium amoris cauſa 111. C. 10
Ouidij Medea. 111. C. 10. tres verſus à Criticis notati ibid.

P.

P. Latinum & P. Græcum commutari interdum ſolent S. 2, 25, 10. 111.
Pæana canere. 25. S. 2
Pædagogi fere ſeruierant. 104. C. 9
Palladium e flamma L. Cæcilius eduxit. E. 4. Decl. 2. & C. 17. 145
Panſa & Hirtius. 43. S. 6
Papare, nihili vox. 104. C. 9

Παραγνοίας cauſa parentum amentium. S.7.52.
Pararium facere quid. C.9.104.
Parentes alant liberi. 70.C.1
Parentes impiè religioſos filios fraudare hereditate Saluiani auctoritate probatur. E.6. Decl.3.
Paria facere & pariare. 172.C.24.
Pariatores & paria facere, 104.C.9.
Paricidæ culeis inſuti. 133. præf. 3. & C. 16.140.
Paricidii pœna ex Cic. 145. C. 17. quis primus affectus C. 16. 140. & præf. 3.133.
Paraſius vuas pinxit. C.34.218.
Partus monſtroſi. 214. C.33. ſeptimeſtres vitales, & octimeſtres non item, 167.C.23.
paſſienus variè detortum. 199. C. præf.5.
Patentes campi. 104.C.9.
Patriam vendere 165.C.22.
Patria poteſtas apud Iuriſconſultos ex Simplicio 116.C.11.& C.19.152. etiam in auo. 130. C.15.& C.28.192.
Patrum percuſſores manibus truncabantur C. 27.188.
Pedo Albinouanus poëta. 13.S.1.
Pellucidæ veſtes. E. 4. Decla.7
Penſare / redimere { vitia virtutib. 43. S. 6.
per cineres patris iurare. 70.C.1.
fidem. formula. 157.C.20.
Pericula militiæ. 95. C. 8. nauigantium. 184. C.26.
Per notas menda irrepſerunt. S.6. & 7.43.52.
Perſes victus ab Æmilio. 43.S.6
Petere aduocationem. 233.E.3.præf.
Petreius & Afranius ad Iubam. in Africam fugiunt.52.S.7. victi à Cæſare. Ibid.
Phaneus corrupta vox pro Rhetore. C.21.160.
Phaſianus auis. C.præf.5.199.
Phidias Iouem fecit. C.34.218.
Philænorum certamen. S.2.25.
Philippica Ciceronis laudata. S.6.43.
Philippus rex vno oculo. C.34.218.
Philoſophi barbati. C.27.188.
quid verbo *ponere* intelligant. S.6.43.
Pignorari, pro ſuperare. C.15.130.
Πιθηκίζειν Græcis ſimum agere. C.26.184.
Platonis de animis ſententia. S.6.43.
eloquentia. E 3.præf.233.
Poculum abſinthiatum S.6.43.
Pœna ordines deſerentium C.5.84. paricidii ex Cic.C.17.145.
Poëtæ amicarum nomina mutant.S.7.52. obſcœni damnandi E.6. Declam.8.
Polybio ingratus Liuius. S.6.43.
Polytelis fortitudo bellica 37. S.5.& C.26.43.
Pompa Circenſium. C.1.70.
Pompeius conſul ante tempus. C.8.95.
defenſus ab Hortenſio. C.17.145.
digito vno caput ſcalpit. 152. C.19.
Faſcia crus tegebat. C.19.152.
Iudæos ſubegit. S.2.25.
eius cædes. S.6.43.
ponere quid Philoſophis. S.6.43.
P. p. Romani origo. 214.C.33.
Popilius Loenas Cic. occidit S.6.43.
Popilius quis. E.3. Decl.8.
Porticus Varia apud Spartanos. S.5.37.
poſteri credite. S.6.43.
Poſtumus quando. C.23.167.
Poteſtas patria. 152.C.19.& C.11.116.
Potius μᾶλλον Græcis ſæpe exaudiunt. C. 22. 165.
Potu memoriam perdidit.Cic.F. S.7.52.
P. R. Prætor & Proconſul. C.25.178.
Practici qui. S.3.32
Præbere ceruices. C.17.145
Prædium dotale. C.21.160
Præfari oraturos ſolere, Deoſque inuocare ex auctoribus probatum. S.7.52.
Prænomen Marci, Antoniis & aliis familiis interdum ademtum S.7.52.
Præſtare de damno mancipii. C.21.160.
Prętextati declamitare incipiebant. C.3.79
Prætexta, pupura. C.7.92
Prętor pro duce. C.25.178
eius officium erat audientiam facere. C. 35 222.
Præuaricatio. C.11.116
Præuiſa tela minus ferire. S.5.37.
Precario. C.1.70
dare. C.11.120
Prenſare manum. C.17.145
Principib. non eſt illudendum. S.7.52.
priſtis bellua marina non *piſtrix.* S.1.13
Prodigioſa memoria. C.1,70.
Producere, procudere vitam. Varro C.1.70
Prœlium Cannenſe, E.5.Decl.7
Prometheus alligatus. C.34.218
Proteruitas. C.5.84

PROVERBIA PASSIM hic obuia.

canis lapidem mordens C.29.196
conſilium malum conſultori peſſimum Præf.5 199.
De corio canis, Præf.5.199
Fames Saguntina. C.27.188
litteras & natare neſcit. C.27.188
Quære adoleſcens vtere ſenex. C.14.128
Reſtim. S.2.25.
Suo capiti. C. præf.5.199
Surſum flumina. 84.C.5.
Proxeneta quis. C.9.104
Ptolomæi reductio P.Lentulo commiſſa.S.6.43.
B.Cornelius de Syphace triumphauit S.6.43.
P. Scipio Naſica. S.7.52.
P.Syrus. C.8.95.
P. Ventidius Picens 52.S.7
P.Vinicius. C.33.214.
Pugnare duobus Grecíſmus C.3.208.
Pulegium herba. C. præf.3.133
Puras manus tollere. C.16.140
Pythia ſomnia. C.34.218
Pythicus. C.3.79.

Q

Quæque pro *quæcunque*, & *quandoque* pro *quandocunque.* C.2.75.
Quære adoleſcens vtere ſenex. C.14.128.
Quæſitor, quæſtor. C.23.167.
Quæſtio facti, & iuris. C.25.178
Quadrigas in circenſib. reuocare C.3.79.
Quando licuerit occidere adulterum. C. 4.
Matronæ pro funere laudari cœptæ. S.6.43
Quantum pro Cic. capite datum S.6.43
Quatuor in orbe ſinus. S.1,13.

Quinctia claudia Veſtans C.3.79.
Quinctilius Varus in Germania cæſus. C.3.79
Q.Fabius Gurges. C.25.178.
Q.Haterius. C.6.87.
Q.Ligarius. S.6.43
Q.Metellus in Ciceronem, & hic in Metellum inuectus C.30.205
Q.Metellus Scipio in gladium incubuit, & Imp. appellatus. S.6.43.
Qui ab aratro ad Magiſtratum vocati ſint. C.6 87.
Qui critica ſcripſerint. C.9,104,
morte filiorum nihil commoti S.2.25
pro patria occubuerint. S.6.43
Quis oculum eruerit regi Macedonum Philippo C.34.218
primus paricidii pœna adfectus C.16.& præf. 3.133.
Quouſque abutere 52. S.7,& C.22

R

Redimere vitia virtutibus. S.6 43.
Reditus Cic.ab exilio. C.17.145
Reges non amant patem C.14.128.
Reip. cauſſa ſæpe odia omittenda. S.6.
Relaxate animum C.1.70
Religio iuriſiurand. C.6.87
Religioſos filios impiè à parētib. hereditate fraudari ex Saluiano docetur. E 6. Decl.3.
Relinquere poſt tergum S.1.13.
Res iudicata ſ. C.tis C.11.116.
Reſtim ducere Prouerb. S.2.25.
Reuocate quadrigas in circenſib. C.3.79
Reus veneficii E.5. Decl.1
Rhetorum de Demoſthenis iuramento ſententiæ S.2 25
Rhetor primus Corax C.19.152
RITVS, vide mores.
Riualitas Ciceroni. C.14.128
Ῥιψασπίδες olim infames S.2.25.
Romæ quando migrarent. 145. C.17

S

Sacerdotes immolantes cingebantur vitta C. 3.79.
Sacra Cereris. C.1.70
Saguntina fames Prouerb. C.27.188.
Salaputium diſertum C.19.152.
Saluſtius reprehenſus à Pollione. S.6.43.
Salonij ſcribę filia Catonis vxor C.21.160
Sanies & ſanguis Deorum S.1.13.
Sanitas dementię contraria. C.12.120
Satis diu qui vixerit S.6.43.
Satis faciendi mos. S.6.43
Saxa M. Antonii ſocius S.7.52
Saxum Tarpeium C.3.79
Schema Fem. genere. 233.E.3 præf.
Schola vnde dicta. E.3.præf.233
Scholaſtici declamatores ſani & inſani. C.7. 92.
Scholaſtici qui S.3.32
Scipio Africanus & Aſiaticus C.17.145
African.legibus ſolutus coſ. ante tempus creatur. 95.C.8.
Maior & minor Africanus. S.6.43.
Valetudinarius S.7.52
eius mors & dictum in exilio S.7.52
eius caſtitas C.14.128
Scobina C.25.178. & Scobs
Scordalus quis & pietas S.7.52
Scortari licitum falſo credidit antiquitas C 14 128.
Scorti precib. Flamininus quendam decolari iuſſit. C.25.178.
Scriptores fabulæ de Cyclope. S.1,13
Securi percutiebantur victimæ C.17.& 25.145.178.
Sedens in dicendo. C.1.70. incipiebat Albutius 133.præf.3.
Seleucus rex ægrotanti filio, nouercam conceſſit.E.6. Decl.7.
Semele Mater Bacchi. S.1.13.
Semibouemq. virum Ouid. 111.C.10.
Semiramis Indos prima ſuperauit. 13. S. 1. mares caſtrauit. C.33.214
Semiuiri C.10.111.
Senatus princeps vnde eligeretur S.6.43.
Senecæ preceptor Marillius. C.1.70.
Senecio Grandio vnde dictus S.2.25.
Senib. leuis ſomnus. C.20.157.
Senum Vacatio C.8.95.
Sepulcri violati pœna. E.4.Decl.4.
Seponere, de exilio C.6.87.
Septimeſtres partus vitales C.23.167.
Serotina poma. C.21.160.
Serui cruciarii. C.21.160.
elogio commendati. C.21.160.
furciferi C.21.160.
in ergaſtulis. C.9.104
in domini caput non torti, niſi inceſtus cauſa. C.30.205.
non ſubmouebantur à lictore C.30.205.
pædagogi erant. C.9.104.
quando non militarint Romæ. C.9.104.
militarunt poſt cladem cannenſem. C.27. 188.
Vulſiniis dominas duxerunt C.21.160.
Seruile bellum. 104.C.9.
Seruitus,& libertas. C.21.160
Seruius rex Rom. C.6.& C.29.87.
Seruus bello captus. C.29.196.
catonem accuſauit. Ibid. primarum partium.
Sexagenarii de ponte deiecti, & depontani munerum vacatione. C.8.95.
Sextius oppugnatus à Vatinio S.6.43.
Sex.Roſcium Amerinum primo Cicero defendit. S.7.52
Sicyonii calcei E.3.præf.233.
Siderum in inferiora vis S.4.35.
Silentium voce indictum. C.25.& 27.18.178
Sili dicti qui & ſimi C.12.120.
Siluæ in ædibus potentum. C 9.104.
Simius & ſimia in imitatione C.26.184
Σημεῖα characteres. S.7.52.
Sine miſſione gladiatores dare. C.19.196.
Sinus orbis quatuor. S.1.13.
Si quid accidiſſet, obtigiſſet, eueniſſet & ſimilia. C.10.111.
Siti qui dicti S.6.43.
Solennia verba, C.25.178.
Solum ac firmamentum. C.15.130
Somnia Pythia C.3.79.
Somniorum interpretes. C.9.104
Somnus ſenib. leuis eſt. C.20.157.
Sophocles ſenex à filio dementiæ accuſatus

S.7.52.
Soratos, quid Senecæ, an *Sorator* C.19.152.
Sp. ſpurius prænomen. S.2.25.
Spartiatis monumentum poſitum S.2.25.
Spectaculum gladiatorum. C.29.196.
Spolia forib. appenſa. C.8.95.
Spongiæ vſus in vulnerib. C. præf. 3.133.
Strenę Kal. Ianuariis C.34.218.
Stipendia militaria Romæ. C.11.116.
Stipulatio in venditione ſeruorum. C.21.160.
Stoici aſtra aquis ali credunt. S.1.13.
Styſileus dux Laconum. S.5.37.
Suaſoriæ poſt controuerſias ſcriptæ. S.2.25.& C. 12.120.
Sub corona & haſta victi venibant. C.26.184.
Subhaſtatio. S.6.184.43
Submittere barbam. C.27.188.
faſces. E.6. Decl.8.
Submouebatur meretrix à lictore. C.25.178.
Submouere ſeruos lictor non ſolet. C.30.205.
Subſannatio. S.1.13.
Sufflaminare quid. E.4. præf.141
Sullæ crudelitas C.25.178.
Suo capiti C. Præf. 5.199.
Superſtites inde ſuperſtitioſi. 188 C.27.
Supplices genua contingebant. C.3. & 296.196. & 33.214.
Supplicia improborum. S.7.52.
Surdinus Ceſtii diſcipulus S.7.52.
Surgentes, & ſtantes orabant. C.1.70.
Surſum flumina Prouerb. C.5.84.
Symbolum fidei dextera. E.3. Decl.8
Syphax victus à P. cornelio. S.6.43.
Syphones pro tubis. C. præf. 5.199.
Sympiuium & Sympuuium C.9.104

T.

TAlentum Atticum C.34.218.
Tapeio ſaxo rei præcipitati. C.3.79
Taygetus mons. S.2.25.
Telluris pondus. C.17.145.
Tenere, obtinere patriam. C.7.92.
Terracinenſis colonia. pręf. 5.199.
Teſtamentum L. Porcelli. S.2.25.
Teſtibus pluribus opus. C.20.157.
Tetracolon. cont. 25.178. & E.9. Decl. 2. C. præf. 5 199.
Tetradeum quid. C. præf. 5.199.
Themiſtocles. C.8.95.
ad Salamina victor. S.5.37.& S.2.25.
Thermopylæ. S.2.25.
Theſes & Hypotheſes. 43.S.6.C.1.70.
Thieſtis tragœdiam qui ſcripſerint. C.1.70.
Tit Gracchi & M. Liuij Salinatoris inimicitię. S.6.43.
Ti. Gracchi inimicitiæ E.5. Decl.2.
Tillius cimber, Scordalus quis, & pietas. S.7.52.
T. Labieni Hiſtorici libri exuſti. C. præf. 5.199
T. Liuius in Polybium ingratus. S.6.43
T. Manlius. C.9.104.
imperioſus C.25.178.
Titulus & nomen in luſtris. C.2.75.
In littore proſtabant ſcorta. C 2.75.
Toga Rom. pallium Græcorum C.26.184
Tollere liberos pro educere. C.26.184.
Tolli ædes vetitum. E.5. Decl.5.& C.9.104.
Tondebantur antiqui C.27.188
Torpedo C.19.96
Trapezitæ. C.24.&.25.184.172.
Tres verſus Ouidii à criticis notati. C.10.111.
Triumphatus paſſiue. S.6.43.
Triumuiri capitales. 140. C.16.& C.25.178. de pagunt S.6.43.
Triptolemus ſeminans C.34.218.
Trœzenum vrbs Græciæ S.2.25.
Trophæorum collocandorum mos S.537.
Tuam fidem, formula. C.4.82.
Turdus, infamis C.27.188.
Turturillæ. C.27.188.
Tutulus. S.6.43.

V.

V. C. quid ſignificet. S.6.43.
Vacatio militaris. C.8.95.
Vanitas augurii. 32. S.3.
Vari clades in Germania C.3.79.
Varii Scriptores tragœdiæ Thyeſtis C.1.70.
Varro Atacinus ſero didicit græcas litteras 140. C.16.
Vatinius Sextium oppugnat. S.6.43.
Vendere patriam. C.22.165.
Vendenda mancipia accurate inſpiciebantur. C.1.70.
Veſtes mutabant. C.2.75
Veneno fontes puniti apud Athenienſes. S.1,13
Venenum inuidiæ C.8,95.
Veni, vidi, vici, cæſaris dictum. S.2.25
Ventidius & Saxa M. Antonii ſocii. S.7.52
Veritatis Oratio apud Euripidem. C.26.184.
Verres accuſatus epulatur. S.6.43
ab Antonio proſcriptus eſt. S.6.43.
Veſtes pellucidæ matronarum. C.13.125.
Vetitum tolli ædes. E.5. Decl.5.& C.9.
Vexillum in hoſtes & aquilæ mittebantur. C.10.111.
Victi venibant ſub corona C.26.184.
Victima ſecuri percuſſa, C.11.116.& Cont.17.& 25.
Vindex vindicare, C.24.172
Vinicius ad L. Plotium frequentauit. præf. 2.98.
ingenium in numerato habebat, C.13.125.
Rhetor. C.20,157
Vinolentia Catonis C.12.120.
M. Antonii S.6.43
Virginem non inquinat locus, C.2.75.
Virginia, C.5.84.
Vis augurii. S.3.32.
neceſſitatis. C.27.188.
Vitæ portus, mors, C.16.140
Vitia vicina virtuti. præf. 3.133.
Vitis geſtabatur à centurionib. C.16.140.
Vitta cingebatur hoſtia, & ſacerdos. C.3.79.
Viua vox magis mouet. C.1.70.
Vmbilicus in libris quid. S.6 43.
Vnguento cani madent. C.14.128.
Vnco trahi. C.25.178
Vocabula à quibuſdam primo vſurpata. S.2.25.
Voces aliquot nouæ. C.1.70.
Voces qui primi dixerint S.2.25.
Varię ſignificationis. S.3,32
Vomicus morbus C.11.110
Vomitoria in Theatris C.12,& C.8.120.95.

vide *Glomerare.*
Vota duo Ciceronis. S.6.43.
Vox populi, vox Dei. C.1.70.
Vrbes direptione vaſtatæ. C.13.125.
Vſus ſpongiæ in vulneribus C. præf. lib. 3.135.
Vticæ ſe Cato occidit S.6.43.
Vulſiniis ſerui dominas duxerunt. C.21.160.
Vultus bello ciuili non liber. S.6.43.
Vxor, in ſacra venit coniugis. C.21.160.
Vxores cum viris in rogis exuſtæ. C.10.111.
legatos non comitabantur. C.2.178
Vxori maritus nuncium rediens præmittit E, 8. Decl.1.
Vxorius quis. C.13.125.

X

Xerxis exercitus innumerabilis. S.2.25.

Z

Zeuxis pictor. C.34.218.

FINIS.

PARISIIS,
Excudebat Petrus Cheualier, in monte Diui
Hilarij Anno M. DC. VII. die 20.
Menſis Februarij.